

SISIPAC AC QELIA

Kube New Testament and Psalms

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Legic	4
Mataio	63
Mareko	94
Luka	113
Yohane	146
Méliméli icac ai	168
Roma	199
1 Korinti	213
2 Korinti	227
Galatia	236
Efeso	241
Filipai	246
Kolosai	250
1 Tesalonika	254
2 Tesalonika	257
1 Timoteo	259
2 Timoteo	263
Tito	266
Filemon	268
Hebraio	269
Yakobo	279
1 Petero	283
2 Petero	287
1 Yohane	290
2 Yohane	294
3 Yohane	295
Yuda	296
Ac Saņa	298

Legic

Kiwi 1

Héna éréhéc.

1 Ic ségi ségiyaguc imi ic zipiliñ zapalaña ionac niniñ arenña imi ménda méndacma kemma, kápésic ic ionac kekecac hénaiguc momacnec ménda namma, zédesi ic iniguc †momacnec ménda tacanzac. ² Néñ Yaweac †héna acwac †ewa siña heyu, siñi kaiwe séc héna ac imi zéniñanzac.

³ Inéñ ic hésa doku téfara giñgiñaiguc himicgic nañanzac ésécnec haréña ménda bura tiyu naléya méndacma héla gocmia haiñanzac. Inéñ imuac me imuac ai meyu hiabianec saima kenñanzac.

⁴ Néñ ic zipiliñ zapalaña imi imuhuc qahac. Inéñ imi gorosona sénéwéra luhucnéñ mihilañgéyu kenñanzac ésécnec. ⁵ Imuac niñac ic zipiliñ zapalaña ieneñ imi Anutunéñ kitiwa biria melenéñ énécmiyu hia ménda nañselimu. Wañu kápésic ic ieneñ ic solaña iniguc momacnec kecmuac séc qahac. ⁶ Ic hiabia imi Yawenéñ in-icgaleñ wañ énécmanñzac, néñ ic zipiliñ zapalaña imi eneñ tima kenñanzu héna imuac tetcgia imi humu qai wawaña.

Anutunéñ Kristoac sisipac ac ézéyec.

2 Némac niñac baera baera ic embac ieneñ qeqe-tali ac qeweloña wamma, imuac ic embac ieneñ ai gorosona imuhucyawac niñareñ wañanzu? ² Wañu Yawe zéma iwac halécnéñ météré mima gésimimia iorac hazéc wañ érécmima baecac ic kewu ieneñ zéréñqéréñ wamma nañgic, baecac galeñhéra ieneñ momacnec toroqe amuma yomuhuc emininñu; ³ Señ hésa qaté nénécmizac imi qetecgéma hésa selia ziki sipac menénéc mizac imi hulac gilidacbiñ.

⁴ Wañu ou kurumenñiguc taczac inéñ desi énécimizac. Miñ Kewunéñ isocfagociguc onopoczac. ⁵ Inéñ qeri geric wamma ac wañ énécimizac, tericgé énécimima yomuhuc zézac; ⁶ Nenaoc, nena ic kewu, nuac baec boña téréya Zioniguc kumuwa nañzac.

⁷ Imuac ni miñ kewuac zézé seli ac imi zéau énécmi-wa baec séc kenñzac. Yawenéñ yomuhuc nézézac; Gi imi nuac nañña. Deguc ni héri haima mihicñi géñzua. ⁸ Zéwelecnénna neñ nuac mératéc baec séc ic embac hénia hénia imi gémba guac buña wandacmu. Wañu

† Hebraio aciguc; Ionac taticiguc. †† Yawe; Anutuac qara, kiwi téréyaiguc ogic hezac, néñ qac téréya imi ménda olomma Miñ Kewu zéanzu. ‡ Héna ac; Hebraio aciguc Tora, Moseac kiwi ura 5 Anutuac ackuazéc imuac hénihéniaiguc hezac imuac qara.

baec tetcgia séc moczon guac buña wandacmu.

⁹ Wañu geñ aiñ qarucganéñ hazéchécga unuwésémañ. Kewuc nomuñ ésécnec qésénénécmina.

¹⁰ Imuac baera baera ic kewu ini niñtegic qinñtegic ginaguc wammu. Baera baera galeñ ini goro ac imuac gezac haimu. ¹¹ Bac yandi yandi wamma Yaweac welené qemima, bac yandi yandi wamma zézé ségiségi wammimu. ¹² Qeri geric wañ énécmiyu baec hénagi-naiguc biriwu niñac. Iwac naña kiricne mima welené qemimu. Qeri birianéñ élanzañnec geric bélañ ésécnec yacma onowac niñac. Iwac muru héima nañanzu imi eneñ moczon ségiségi ginaguc wammu.

Hazéc hécgina ieneñ helanñi énécmiñgic Anutuac muru héima nammu.

3 (Dawidinéñ eñeya naña Apsalomac wésia igucnec néñgacma keñec nalé imuaru oyec.) Yawe, hazéc hécna imi yei sasala yanda. Ic embac hazéc wanném-ma yaré qewiñ zéma yacma nañzu imi sasala yanda. ² Ic embac sasalanéñ nuac †yomuhuc zéanzu; Anutunéñ añgéña ménda tianñzac. (Ohec)

³ Néñ Yawe, gi imi nuac saiwa, nuac edamuna, nuac orucna meyac néñanzañ. ⁴ Ni Yaweac kucnec ewa ewananéñ qacma héiwa, inéñ iwac baec boña téréyaiguc †acna melenéñ néñanzac. (Ohec)

⁵ Ni ama siñiyu gau heanzua. Wañu Yawenéñ néñ-galeñ wañnéñu siñunec muñguc yacanzua.

⁶ Hazéchécna tauserña tauserña ieneñ lelecgé néñgic, néñ ni bac yandi yandi ménda wañanzua.

⁷⁻⁸ Añgéñ titi imi Yawe guac murunec. Miñ kewuac mériañ imi ic embachécga qacginaiguc mama heanzac. Imuac niñac, Yawe, gi yacna! Oh nuac Anutu, ni añgéñna tina. Nuac hazéchécna nekañgina kuma ic zipiliñ zapalaña ionac zécgina hézénégéna.

Zérabéra naléiguc ewa éréhéc qahac zéwelec wañec.

4 (Legic galeñawac; wañgonéñ hésiaguc, Dawidiac legic zéra.) Anutu, nuac solaña miñina, ni guac qacma guruwa acna melenéñ némbésémañ, ni baec wéñwéñgiaiguc kecba baec kondona mihicñi nénnec, imuac ewa hia niñnémma zéwelecnéna niñña.

² Baec ic ionac nañhéra ††ini nalé dahecac séc gamu qeqe mihicñi némmu? Nalé dahecac séc edamuna imi

†† Hebraio aciguc; Kekec uñanawac. †† Zion baec boña, imuac qahaiguc Dawidiac demin selia neunéñ kiroponéñ lelecgéma nañzac. ††† Ac haka silicginaiguc ic tosara kuc buñaginaguc ionac icac nañhéra zéañgic.

melenjic gamu qequeac buŋa waŋu, haka biriawac siŋa nimma baniara méndac énécmima kecmu? (Ohec) ³Yawenérj eŋeya niŋac wamma siŋ niŋmianzác i gésimiyec imi niŋasarimu. Imuac ni zéwelec wamba Yawenérj nimma kecanzac. ⁴Ini bac yandi yandi wamma kápésic ménda wammu. Gaugina hewiŋ zé emma acgina qaiyu bénzérj nec qeriginanérj zéma nimmu. (Ohec) ⁵Miŋ Kewuac muru hakagina solaŋa iminérj mulu éséc nec haimimu. Yaweac muru héima nammu.

⁶Ic embac sasalanérj Mérénérj haka silic hiabia ménj nénézéyu hémbiŋ? zéanžu. Imuac Yawe gi guac kic tanecga asac mararaŋa gucnérj ninicna. ⁷Miŋ Kewunérj nuac ewa qerinaiguc ségiségi kuneŋ yanda tiyu sécgéanzác. Ségiségi iminérj padi me waiŋ qelianérj sécgéyu ségiségi waŋanzij imi qeyu maanzác. ⁸Ni imuhuc solaŋanec demij menémma néŋgalen waŋnéŋanzác imi Yawe momacguc sac keczac, imuac mia ni ewana déŋ waŋu gauna heanzua.

Anutunérj yéwéri igucnec metecgé némmac zéma niŋkinzérj wamma zéwelerec.

5 (Legic galeŋawac; kuŋaguc héigic, Dawidiac legic.) Yawe nuac acnawac gezac haina. Nuac yai-wisij acna niŋnéna. ²Méra némbésémaŋ niŋ wamma guru héhéli génzua imi nimbésémaŋ. ³Yawe, siŋunec séc geŋ nuac ac ewana niŋanzarj. Acna melen némbésémaŋ niŋac siŋunec zéwelecma bénzérj nec mambéc kecanzua.

⁴Hénia imi yomuhuc; Miŋ Kewu gi biriawac siŋa ménda niŋanzarj. Ic birianérj giguc hia tacyac ménda wammac. ⁵Séwi eŋeŋ icnéŋ guac wéségaiguc nammuac séc qahac. Miŋ Kewu gi imi haka silic biria waŋanzu imi onac mézéga kuneŋ yanda tianzac. ⁶Yawenérj ikoc ac zéanzu imi unuma sac naec énécmianzu imi zéma tilic jilic ic ionac mézéya tianzac.

⁷Ni imi Miŋ Kewu guac goi héihéiganérj naŋgé néŋu kucna mihicŋima Miŋ Kewuac ocmuŋ téréyaiguc keremmaŋ. Eega héigémma simiŋ héigémba Miŋ Kewu guac ocmuŋ téréyawac muru kemmac. ⁸Yawe, nuac leleciguc hazéchéna sasala keczu, imuac Miŋ Kewu guac hénia solaŋaiguc nuagicma kenna, Miŋ Kewu, hénaga dindiŋa imi nézéna hémba.

⁹Imuac hénia imi yomuhuc; Kuaginaiguc imi ac héla ménj ménda hezac. Ewa qerigina imi ic embac mebiri énécmiwiŋ zé niŋareŋgé gic sécgédaczác. Waŋu déméŋgina imi kic suaŋ aŋaŋgia éséc nec. Waŋu eze-laŋgina iminérj haléc ac efima zéanzu. ¹⁰Anutu, ionac imi kápésic ginaguc zéénécmima. Waiénécmima eŋaŋ niniŋ bétaciguc eŋaoc hiŋgacgic inimac. Ieneŋ Miŋ Kewu andé qeanzu, imuac niŋac wawaŋ memegina biria imuac niŋac wamma nesi énécmima kemmu.

¹¹Nérj ménérj ménj guac muru hama saŋgianzu imi ségiségi mihicŋi énécmima. Ionac imi wai énécmima nalé tetcgia qahac ségiségiac legic héima kecmu. Ic imuhucya imi saiwa waŋ énécmima, guac waŋanzu imi eneŋ guac niŋ wamma ségiségi wammu. ¹²Yawe, gi

imi hélacnec ic solaŋa mériaŋ mihicŋi énécmianzarj. Guac ewa hiaganérj saiwa éséc demij meénécmima.

Qenzerj manzerj qeriaiguc Miŋ Kewu zéwelec wammiyec.

6 (Dawidiac ewa biriac legic, waŋgoŋ hésiaguc.) Yawe, qeri biricgaiguc ac ménda waŋnéna. Miŋ Kewu, guac qeri gericgaiguc zémindiŋi ménda waŋnéna. ²Yawe, ni kucna qahac, imuac ewa hia waŋnéna. Yawe, mehiaru néna. Sicnawac toroya imi geriwa nozac. ³Nuac kekec uŋananérj zuracgézac éséc nec geriwa nozac. Yawena nalé dahecac séc mambéc kecanzac hezac?

⁴Yawe, liliŋgéma hama kekec uŋana metecgé néna, Miŋ Kewuna goi héihéiganérj ni humuc igucnec aŋgérj tina. ⁵Ménérj ménj humumaguc Miŋ Kewu niŋqelima cac séc qahac. Humuc ic ionac baec sasariŋia igucnec mérénérj gi hia mepési gémmac? ⁶Ni zésilac wamma kecma birizua. Siŋi herec kic qelinec kecma siacba kic masinanérj hehena mézégézác. Siacma kecbac aturu hehenanérj dokuyaguc wandaczác. ⁷Siac yanda waŋkecbac kicananérj biriyu hia hémmaŋac séc qahac wanzác. Hazéchéna niŋac siacba kic masinanérj waŋu kicanawac kuhanérj mazac.

⁸Haka biria waŋanzu ini moczoŋ nuac murunec néŋgacma kendacmu. Yawenérj nuac zésiacna niŋnénzác. ⁹Ewa biric waŋ némmac niŋac qerinanérj hélacnec qacma zéwelecba Yawenérj niŋnénzác. Waŋu nuac zéwelecna imi késa aŋgétizác. ¹⁰Nuac hazéchéna imi gamu qeque zéma bac yandi yandi kuneŋ yanda mihicŋi énécmiyu, gamugina nimma néŋgacma liliŋgéma kemmu.

Ununesi mihicŋima Anutunérj méra mimac niŋ zéwelerec.

7 (Benzaminac qelia ménj Kusinérj ac wammiyu Dawidinérj ara bakia melenjmiyec.) Yawe, nuac Anutuna, ni Miŋ Kewunawac muru saŋgi saŋgina mihicŋizua. Nesinénzu moczoŋ yanda ionac murunec aŋgérj tina kératacnec népésina. ²Imuhuc ménda waŋ némbaŋnec, ieneŋ laion waŋ éséc nec kucnec hama kekec uŋana kiricqiric waŋ némbunec. Gi qahac waŋu metecgé nénéŋa ménj ménda keczac.

³Yawe, nuac Anutuna, ni haka yomuhuc waŋi iguc, nuac méranaiguc hakana biria yomuhuc hezaciguc wai énécmima imuhuc hia waŋ némmu. ⁴Ni ic ménj kápésic ménj wammiyi iguc, héniaya qahac hazécnawac iwawai ménj wagiri iguc, ⁵wai énécmima hazéchéna ieneŋ kekec uŋana nesima hama népésimu. Waŋu wai énécmima ieneŋ baeciguc kekecna tihumu némma edamuna imi seitotoŋiguc gilic hia mamac. (Ohec)

⁶Yawe, qeri biricgaguc yacbéémaŋ. Nuac hazéchéna geric bélaŋginaguc hazéc waŋ énécmima yacbéémaŋ. Anutuna, yacma nambésémaŋ. Hénia ac nénézénecc imuac séhaiguc waŋ énécmiwésémaŋ. ⁷Baera baera unuruna hama lelecgé géŋgic, gerŋgac

lilingéma hama ou eņeņa tacma inicgaleņ waņ énécmiwésémaņ.

⁸ Miņ Kewunéņ baera baera ic embac zégési nénécmimac. Yawe eņeņa miņina, geņgaoc solaņ dindiņa zéma haka héla qerinaiguc hezac imi héņgési-wésémaņ. ⁹ Qeri héhéhéņ, solaņa miņina, gi imi niniņni-na batucgéma héņanzaņ. Ic zipiliņ zapalaņa ionac haka biria imi metecgéma haka solaņa mesolaņanina nammac.

¹⁰ Eņeņa miņina, Anutu, nuac saiwa keczac. Inéņ ic embac qeri solaņ keczu imi aņgéhéņ tiénécmianzac.

¹¹ Anutu imi zégésigési ic solaņa. Inéņ naléya naléya qeri biric niņénécmianzac. ¹² Ieneņ ewa qerigina mén-da mindiņimuiguc Anutunéņ souya zéra qericma tewiya hére muimaņac zé zéréņ qéréņ wammac.

¹³ Anutunéņ zérabéra humumia zéréņqéréņ wandaru hezac. Inéņ tewi geric bélaņaguc miyacgéyu hezac.

¹⁴ Ic birianéņ haka biria aži kiyu mihicņizac. Inéņ réwéri héri haima imuacnec merac ikora mezac.

¹⁵ Baec séséņ tewi luacyaguc mihicņianzac i eņeyaoc imuaru mama hiņgacanzac. ¹⁶ Kaižiliweņa iminéņ eņeya oruc qahaiguc maanzac. Zipiliņ zapalaņa iminéņ eņeya oruc siraiguc maanzac.

¹⁷ Ni Yawe imi solaņawac niņac ewa hia ac ézémaņ. Eņeņa miņinawac qara mepésimaņ.

Ic imi némac hiaya niņac niņmianzaņ?

⁸ (Legic galeņawac; Dawidiac legic zéra, waņgoņ hésiaguc.) Yawe neņaņ Miņ Kewunina, guac qac buņaganéņ baec séc zézé ségiségiyaguc wanzac. Gi imi ou kurumeniguc asac mararaņa haina sécgéma hezac. ² Miņ Kewuac hazéchéra zéma ac bakia melem-biņ zé waņanzu imi eneņ acgina qaimac niņac, Miņ Kewunéņ waņu kokoc namu nene ieneņ Miņ Kewu mepésimigic kuhaguc waņanzaņ.

³ Miņ Kewuna méraga merawanéņ memeya kurumeņ zéma imuac iwawai qeriaiguc haina hezac maso zéma ménni sikiluc imi kicna hima hémba kuneņ yanda wanzac. ⁴ Néņ icac niņna némaria waņu, Miņ Kewunéņ niņmianzaņ. Waņu icac naņa imi némaria waņu héņgaleņ wammianzaņ? ⁵ Ic imi mihicņima séha komora méņ memamina kuaya meme uņa ionac bacginaiguc kerec. [†]Waņu edamu zéma qac buņa eņeņanéņ ic kewuac opocya ésécnec haiminec.

⁶ Waņu Miņ Kewunéņ zéhicņiyec kekec iwawai imi moczoņ inicgaleņ wammac niņac zémima iwac héna bawaiğuc onopocnec. ⁷ Imi mia rama tuņa tuņa, burumakao tuņa tuņa, zéma zéléņ baec kondonaiguc wiri yaņ zéma ⁸ sawaiguc nei hénia hénia zéma konduņ dokuiguc lambéc zéma iwawai hicņima héna hezac séc keņha waņanzu imi moczoņ yanda momacnec.

⁹ Yawe neņaņ Miņ Kewunina, guac qac buņaganéņ baec séc zézé bipiyaguc wanzac.

Anutuac kuha zéma zégésigési solaņa.

⁹ (Legic galeņawac; Dawidiac legic zéra; Songgoņ legic 'Naņa humuzac' imuac ewaiguc.) Oh, Miņ Kewu, ni ewa qerina moczoņnec Yawe qacma mepési génzua. Ai welicwelicgia wamma menec imi moczoņ zéau énécmimaņ. ² Ni Miņ Kewu guac ségiségi wamma ewa hia nimmaņ. Eņeņa miņina kecaņaņ guac qacga gita kulele qema mepési gémmaņ.

³ Nuac hazéchécna ieneņ néņgacbiņ zé lilingégic, néņ guac wéségaiguc qonzonton géma mama humudacgic. ⁴ Imi mia hénia yomuhuc niņac; Geņ mia nuac solaņ dindiņa zéma acna héipuc wannémma mese-linec. Ic kewu tatacgaiguc tacma dindiņanec zétecgéneç. ⁵ Geņ baera baera ac geriwiguc waņ énécmima ic biria mebiri énécmima qacgina hémbénaņaawac auna qahac wandaczac. ⁶ Humuc hémbénaņaanéņ hazéchécna énépésiyecac keczac. Waņu ama areņa areņa yanda demiņ seliaginaguc imi ic gétéya ésécnec héréma qézidacnec. Méņnéņ méņ ama areņ imuac méndagucnec niņqelianzac.

⁷ Yawenéņ hémbénaņa kecaņzac. Inéņ zégésigési ai niņac ic kewu tatacya miyacgéyu hezac. ⁸ Inéņ solaņanec baera baera imuac tacyachéra zégési énécmianzac. Waņu dindiņanec ic embac galeņgé énécmianzac. ⁹ Yawe imi helanži énécmimia ionac kiropo selia wanzac, zérabéra naléiguc eņeyaoc demiņ seli waņ énécmimac. ¹⁰ Geņ guac hochoc ai meanzu imi ménda wai énécmianzaņ, imuac niņac Yawe guac qacga ninzu imi eneņ guac héima nandacmu.

¹¹ Ini imi Zion iguc kecaņzac Yawe imi mepési migic. Iwac haihaka imi baera baera ic embac sucginaiguc zéau énécmigic. ¹² Ic méņac sacnéņ mayu haka imuac zéqesi énécmianzac inéņ mia niņqeli énécmima kecmac. Inéņ maqeqeya, gum bénzénzéhé mema amuma kekec, tidacgé énécmimia ionac zésiacginawac ménda eluņ qemac.

¹³ Yawe ewa hia waņnéna, hazéc wannénzu ieneņ tilanzi néņkeczu imi héna. Gi humuc ac saņgulanaiğuc ni meyac néņanzaņ. ¹⁴ Imuhuc waņ néna ni guac mepé qepésiac legic imi énézédacmaņ. Ninna béracga tanec waņanzaņ Zion kiropo imuac saņgulan yandaiguc ^{††}aņgéhéņ titi aiga menec imuac wamma ségiségi wammaņ.

¹⁵ Baera baera ieneņ baec séséņ eņaoc éségic imuaru mama hiņgacgic. Waņu ufiç eņaoc musaņgéma haigic iminéņ eņaņ hénağina késazac. ¹⁶ Yawenéņ tasia meénécmima eņeya hénia mewininiyu niņgicac nindaczu. Ic biria eneņ iwawai eņaņ méraginanéņ miyacgégic iminéņ ziki sipac meénécmizac. (Ohec)

¹⁷ Kaižiliweņ ic ieneņ humuc ic ionac baec saņgeņaiguc lilingéma kendacmu. Anutuac eluņ unuyec imi eneņ moczoņ imuhuc wandacmu.

¹⁸ Maqeqeya ionac imi nalé séc eluņ ménda qemac. Maqeqeya imi onac kic hihi imi hémbénaņa haréņa ménda wammac.

† Heb 2:6-8, 1Ko 15:27

†† Yuda ic ieneņ saņgulan yandaiguc ac gésigési ai meañgic.

¹⁹ Yawe gi yacma nanna. Baec icnérj meseliwu niñac. Baera baera imi enej guac kicgaiguc zétecgé énécmimia wammac. ²⁰ Oh Yawe, bac yandi yandi mi-hicñj énécmína, baera baera imi enej héniagina niñte-gicma baec icdac imuhucya keczu imi niñasarimu. (Ohec)

Helanzi mianzu ionac murunec anğéña timac niñac zéwelerec.

10 Yawe, némac niñac lakec nankeczan? Némac niñ zérabéra naléiguc sanğima keczan? ² Ic biri-anérj séwi enej wamma ic kucya mamaya nesi mikeczac. Geñ zéna manam batuc arengéyu hezac imuaru eneyaoç mama hiñgacmac.

³ Ic birianérj eneya kekec uñayawac ewa siñ imuac mepési amuanzac. Hémbaoc icnérj Yawe zéhiaru mimaguc mematiti wammima kenjanzac. ⁴ Ic birianérj séwi enej ac kic tanecya wamma Yawenérj ménda kic hima néñanzac zéma niniña imuac me imuac séc Anutu ménda keczac. zéma niñanzac. ⁵ Iwac hénayanérj nalé séc seligima heyu, guac zégésigésiac tatacnérj ou taru inérj héñtegiçmacac séc qahac wañu, hazéchéra moczoñ ionac imi mematiti wañ énécmima kecanzac.

⁶ Eneya ewa qerianérj ni imi kenqe haqena qahac hicñisaiya hicñisaiya yéwéri ménj ménda mihicñimarj imuhuc zéanzac. ⁷ Iwac kuayaiguc imi saec ac zéma ikoc ac zéma zébiri qébiri acnérj sécgéma heyu ezelaña bawaiguc imi réwéri zéma kaižiliweñnéñ hezac.

⁸ Inérj ama areñ maréñaiguc mambéc tacma sasanğiaiguc ic képésic solarj kekeru unuhumuanzac. Wañu ic maqeqeyawac niñu neneyawac tanec wañu imuac kiwa hima awima tacanzac. ⁹ Inérj laion yañnéñ zunzuñaiguc tacanzac ésécneç sasanğiaiguc héima tacma ic maqeqeya késamañ zé mambéc keru hayu uficyanérj késahéréma kenjanzac. ¹⁰ Inérj tererema héima taru ic maqeqeyanérj mériaiguc enjanzac. ¹¹ Wañu ic birianérj ewa qeriiguc yomuhuc zéanzac; Anutunérj eluñ qeyu kecanzac. Wañu kic tanera imi usuyaguc imuac hémbénaña hémmacac séc qahac.

¹² Yawe, yacma nanna. Anutu, méraga meyacna enu. Ic maqeqeya helanzi énécmiawac eluñ ménda gumac. ¹³ Ic birianérj Anutu mematiti wammima Inérj hakana biria yomuac ménda zéqesi wañ némmac. zéma niñanzac imuac niñac imuhuc zézua.

¹⁴ Geñ imi héndaczan. Ewa biric zéma yéwéri imi héñsosolima méraganérj tasia melemmanj zé ninzan. Imuac ic maqeqeyanérj guac muru héianzac. Gi imi becarunec gupañ merac héipuc wammianzan. ¹⁵ Ic biri-awac méria kuna. Ic biriawac haka biria imi moczoñ mihicñj dacmaguc hocma waiwésémanj.

¹⁶ Yawenérj tetcgia qahac hémbénaña ic kewu kecanczac, baera baera ic embac †imi iwac baec igucnec auénécmiyu humuqai wandaczu. ¹⁷ Yawe gi imi ic memama amuma kecanzu ionac ewa siñgina imi niñénécmianzan. Imuac ionac ewa qerigina meseli énécmima gezac qema niñna. ¹⁸ Gupañ merac zéma helanzi énécmimia ionac niñac wamma zétecgé

énécmína baec ic enej muñguc ménda tericgé énécmimu.

**Niñkinzénina imi Miñ
Kewuninawac muru haini hemac.**

11 (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Ni néñ-gacma Yaweac muru sanğizua. Ini némac niñac kekec uñanawac ézéma nei ésécneç néñgacma nonac baec boñaiguc hana zézu? ² Ic biria ienenj tewiginaiguc zakona mui hérétéñ wanzu. Ic qeri solarja tunumaniguc qewiñ zé wanzu. ³ Baec nanañanérj bacgéyu ic solarjanérj dimuhuc wammac?

⁴ Yawenérj eneya ocmuñ téryaiguc kecanczac. Yaweac ic kewu tatacya imi kurumeniguc taczac. Imuacnec inérj kic hima baec ic neñanñ ninic tegicanczac. Kicyanérj ninic sosolianzac. ⁵ Yawenérj ic solarja batucgé inicma ic biria zéma kaižiliweñac siña niñanzac iwac kekec uñayawac mézia tianzac. ⁶ Inérj zéyu salfanérj kia ésécneç mama ic biria onomac. Ger-ic zéma salfa zéma luhuc bélanagucnérj ionac sokociguc meséçgé énécmimac.

⁷ Yawe imi solarj dindiña, imuac ai solarjawac siña niñanzac. Imuac ic solarja ienenj iwac kic tanera hémmu.

**Nalé biriaiguc méra mimac
niñac zéwelerec.**

12 (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe méra némbésémanj. Eega héianzac imi hu-muqaimañ zé wanzac. Ic hélanérj ic onac suggina igucnec qahac wammanj zé wanzac. ² Ic ienenj ama momac héçgina ac ikoc wañ énécmima kecanzu. Ac haléc zéma qeriginanérj lukeñ luha wañu ac zéanzu.

³ Yawenérj haléc ac zéanzu ionac kua taségina zéma séwi enej ac zéanzu ionac ezelañgina imi hericdacmac. ⁴ Ienenj ezelañ ninanérj meseliwiñ, kuanina imi neñanñ buña, imuac mérénérj neuñ hia héi nénécmimac? Imuhuc zéanzu, imuac niñac imuhuc wañ énécmiwésémanj.

⁵ Yawenérj yomuhuc zézac; Ic mété qététaña, helanzi mimia zéma ic maqeqeya ionac zésilacgina niñac ni deguc yacma onagicma baec imuhucgeñ me imuhucgeñ kembij zé niñkumu wanzu baec zéra béra qahac imuaru keñ onopocmanj.

⁶ Yaweac ackuažéçnéñ siliwa nomuñ geric weñweñanérj hatac 7 zesolananiyu hiaruyec ésécneç laclalac gocya qahac wanzac. ⁷ Yawe, ic imi hicñisai yomi onac murunec deminñ memina hémbénaña guac buña kecmac. ⁸ Baec ic ionac sugginaiguc haka kai žiliweñawac niñgic enu ic biria imi baec séc leleçgéma kenña wanzu.

Hazéchéra ionac murunec anğéña timac niñac zéwelerec.

13 (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe némac naléac? Nuac nalé hémbénaña eluñ guzac? Guac kic tanecga nuac murunec nalé dahecac séc

† *ic enia ionac zézéya.*

musañgévésémañ? ² Nalé dahecac séc ni ewa qerinanén niñareñgéma, kaiwe herec niñyévérimañ? Hazécnanén nalé dahecac séc memaiti wannéma tétéc qe qe wammac?

³ Yawe nuac Anutu, niñnémma acna melenj nembésémañ. Kicna meqeli néna gau yanda †hewi niñac. ⁴ Hazécnanén ni ic imi ogiczua zéwac niñac. Ni qe qeñ qe ha wamba hazéchécna ienenj ségiségi wambu niñac. ⁵ Ni imi guac goi héihéigawac héima kecmañ. Nuac ewa qerinanén guac añgénj titigawac niñac wamma ségiségi wammac. ⁶ Yawenén goina héinénzanjac imuac niñac ni legicya héimimañ.

Anutunénj ic solañawac horec.

14 (Legic galenjawac; Dawidiac legic zéra.) Ic qelañanénj ewa qerianénj zéma Anutu ménda keczac zéanzac. Ic imuhucya enenj houdacma haka ewa lolonja Anutuac wammianzu. Imuac haka hiabiawac wañanzac imi ménj ménda keczac.

² Yawenénj baeciguc ic ménjénj niñtegic qinjegicyaguc wamma Anutuac niñkewu wañanzac ménj keczac me qahac imi inicyacgémañ zé kurumenj igucnec sicgéma kic hiyu mazac. ³ Néñ momac yanda sigima kemma momacnec zapi qe qe wandacgic. Imuac haka hiawac wañanzac ménj ménda keru, qahac téngénj wañu horec.

⁴ Képésic wamma saménj neanzu ésécnec nuac ic embachécna neénémianzu. Wañu Anutugina ni ménda nuruanzu imi enenj niniñgina qahac kecancu me? ⁵ Wañu Anutunénj ic solañaguc kecancu imuac niñac ienenj imuaru zénénj hirihiri wamma kecancu. ⁶ Biriame me ini imi maqeqeya ionac niniñ areñgia imi gamu mamasunjuguc opocanzu, néñ Yawenénj iwac sanji sanji wañzac.

⁷ Israelac ††añgénj titi iminénj Zion igucnec hicnjimac niñac wañzua. Yawenénj ic embachéra melenj énécmiyu hésa ama igucnec éréma hamu nalé imuaru Yakoboac areñhéra ienenj ségiségi wammu. Israel ienenj ségiségi wammu.

Mérénenj Anutuac wésiaiguc hia kecmac?

15 (Dawidiac legic zéra.) Yawe mérénenj guac hali téréyaiguc †hia tacyac wammac? Mérénenj guac baec bonja téréyaiguc hia kecmac? Ic yomuhucyanénj kecmac;

² Haka solañja wamma kecma qe qeñ qe ha qahac namma ewa qerianénj ac héla zéanzac ic imuhucyawac buñja wañzac. ³ Wañu ezelañanénj memaiti ac ménda zéma alaya haka biria ménda wammima alahéra ménda zé biri énécmianzac.

⁴ Kicyanénj kaiziliwenj ic memaiti wammima Yaweac zénénj hirihiri wañanzu ionac eegina héianzac. Wañu qerianénj wammañ zéma ac ménj zéselima andiaiguc

† Humuc niñac gau yanda zéañgic. †† Anutunénj Yakoboac qara qelia ménj Israel miyec. ‡ Yuda ic ionac hali imi yan séwélanénj nec meyacgéañgic. Imi ama hémbénañja qahac. Israel ic embac ienenj baec kéra kérésiaiguc keccig imuaru Anutunénj sucgnaiguc tacyac wañu hali imi memigic.

niñu yévériyuguc kilenj ewaya hai netec ménda wañanzac. ⁵ Soukiwa énécmimaciguc kosia ménda meanzac. Wañu ic kápésicya qahac yévéri miwiñ zé héna ac logima soukiwa migic ménda késama ménda niñjénémianzac.

Wañu haka hiabia imuhuc wamma kecancu iminénj hémbénañja qe qeñ qe ha qahac kecmac.

Anutu niñkinzénj wammima ewa déñj wamma keccac.

16 (Dawidiac legic zéra.) Anutu, deminjen menénna, ni néngacma guac muru hazua. ² Ni Yawe guac yomuhuc zézua; Gi imi nuac Miñ Kewuna. Nuac ségiségina imi tosara qahac, néñ gi sac kecancu.

³ Baeciguc météré ic kecancu imi moczonj eeginaguc. Nuac ségiségi imi moczonj ionac muru hezac. ⁴ Anutu ménjac muru sese hai énécmianzu ionac imi yévéri toroqe énécmiyu emmac. Sac muluac sokoc ienenj hai énécmianzu imi ni ménda haimañ. Wañu imuac qara acguc ménda zéwa kua tasénaiguc emmac.

⁵ Yawenénj nuac mératéc buñja zéma sokocna kuaya qeqeya. Gi nuac buñja héñgalenj wañanzañ. ⁶ Qañañ sililic hainénzanj imi baec hiabia, méra téc nuaru imi hiabia téngénj.

⁷ Ac pakenj wañnéñanzac Yawe i siminjen héimima zéhiaru mimañ. Sinja séc nuac wéiwécnanénj ac pakenj wañnéñanzac. ⁸ Ni nalé séc Yawe wésénaiguc opocma añgétima kecancua. Wañu inénj nuac méra héinaiguc keru ni kenqe haqe qahac kecmañ. ⁹ Imuac nuac ewa qerinanénj ségiségi wañu nuac qeri uñananénj †ségiségi wañu nuac séwina acguc bénzénj heanzac.

¹⁰ Miñ Kewuac ic téréya ménda waina houmac. Imuac niñac gi nuac keccac uñana imi humuc ic ionac baec sanjenjaiguc ménda waina hemac. ¹¹ Geñ imi keccac héna nézéna hémmañ. Guac wéségaiguc imi ségiséginénj sécgéma hezac. Guac méra héigaiguc †imi ségiségi hémbénañanénj heanzac.

Qenesi wammianzu ionac murunec metecgé mimac niñ zéwelerec.

17 (Dawidiac zéwelecwelec ac.) Yawe, acna solañja nimbésémañ. Nuac qaqaciguc gezac haiwésémañ. Kua tasé ikora qahac imuacnec zéhicniñ hicñija zéwelecna imuac gezac haiwésémañ. ² Ac zésolañi néñénja imi zéna guac wéséga igucnec hamac. Kicganénj solañana hémbésémañ.

³ Geñ nuac ewa qerina héñgésima héipuc wañnéñanzañ. Wañu sinjiyaiguc ni hanénma kicganénj némma kápésicna hoczanzañ, imuac ni ewa qerinanénj zéseli amuma kápésic ménj ménda wammañ. ⁴ Baec ic nanañ ninaiguc hémma zénimba ni imi kaiziliwenj ic ionac héna biria imi héñara mema guac ackuazéc niñtohoma kecancua. ⁵ Kenkenj hahanaiguc guac héna imi tima kembra seligiyu hénananénj tisuqisurac ménda wañi.

†† Hebiraioc aciguc; edamuna. †† Méra héiyaiguc; Imuac niñgic kuhaguc zéma eeyaguc wañec.

⁶ Anutu gi acna niñanzañ imuac guruwa gezac haima acna niñnémbésémañ. ⁷ Ic tosara hazéc hécgina ionac murunec néngacma guac méra héigawac bawaiguc sañgianzu ionac aṅgérñ titi ic imi gi, goi héihéiga imi nézéna hakaga welic welicgiaguc hicñiyu hémmañ.

⁸ Ni guac kic gomacga ésécñec galenḡé némma guac qeñganḡa amiaiguc musaṅḡé némbésémañ.

⁹ Ic biria helanḡi néñanzañ imi zéma hazéchécna wésé polañ ginagucñéñ †lelecgé némma nanzu ionac murunec metecḡé némma. ¹⁰ Ieneñ eñañ haléginanéñ oso énécmiyu ††niniñgina qahac wañu kuaginanéñ tétéc qeḡe ac wamma zéanzañ.

¹¹ Deguc nini kemma kecni lelecgé nénécmima nunugic baeciguc mama nunumac niñ ninictima awima keczu. ¹² Ieneñ imi laion yañnéñ neneya kiric qiricmañ zé wañanzañ ésécñec. Wañu laion sac qelinéñ sasañgiaiguc héima taczac ésécñec.

¹³ Yawe, geñgaoc yacma ic biria ionac wésé bacgi-naiguc tima qéfacḡé énécmima maunuyu. Guac souganéñ ic biria ionac murunec nuac kekec uñana metecḡé némma. ¹⁴ Yawe, ic tosara baeciguc eñañ buñá késa keczu ionac murunec guac méraganéñ metecḡé némbésémañ. Ic imuhucya ieneñ haleñ guac buñá haihaiyanéñ tomeñgina kuaya qeyu nambérac héraguc ségiségi wamma kecgic, ai buñá saméña he énécmiyu kokoc onac acguc mératéc hai énécmianzañ.

¹⁵ Ni imi solañ kekeciguc kecmanc guac kic tanecga hémmañ. Gau yanda igucñec †yacmañ imuaru guac tanecga hémba ségiséginéñ sécgé némmac.

Ewa hia ac.

18 (Legic galenawac; Yaweac welenqeqe ic Dawidiac legic zéra. Yawenéñ Dawidi hazéchéra ionac murunec metecḡemiyu legic yomi Yaweac hémiyec.) Nuac kucna Yawe, ni siñga niñzua. ² Yawe imi nuac zamañziñ, ††nuac demañ seli, aṅgérñ titi ic, nuac Anutu, hoc seli musaṅḡé nénéña, nuac saiwa, aṅgérñ titiac ilihá, neñ kiropo selina wanzañ.

³ Ni mepé qepési miñina Yawe guac muru acna zéwa kemmac. Ni hazéchécna ionac murunec aṅgérñna tinémmac. ⁴ Humucac hésianéñ dérécḡé néñu héna logilogiac hakanéñ doku qaonḡa luma keñkeña ésécñec tericḡé néñzac.

⁵ Kic suañac hésanéñ dérécḡé néñu humucac bétacnéñ wésé bacna tizac. ⁶ Wañu ni zérabéraiguc Yawe ézéma nuac Anutu qacmiwa inéñ iwac ocmuñ téréyaiguc nuac ewana niñu, wésiaiguc zésiaccnanéñ kemma gezawaiguc héiyu niñec.

⁷ Nimma qeri biric wañu baecnéñ hiriyu baec boñawac qambaña acguc hiriyec. ⁸ Iwac suñguruñaguc hofac mayu kuayaiguc geric bélañanéñ éréma zeyu bélañ imuac qeriaiguc geric lokocnéñ weñweñgéma zezac.

⁹ Inéñ kurumeñ tilicḡéyu mayu tima mayec. Mayu iwac héna bawaiguc tunumañ yandanéñ siñindéñḡéma heyec. ¹⁰ Wañu welen qeḡe uña qeñganaguc imuac

† Hebraio aciguc; kekec uña. †† Héña imi; qeriginanéñ yéwériyu. ‡ Humuc igucñec. †† Musaṅḡé nénéña.

qahaiguc emma tacma putitima luhuc qeñgananéñ mihilañḡéyu uuukñec mayec. ¹¹ Inéñ tunumañnéñ hali ésécñec hoturumiyu sañgianzac. Sawaiguc dokuac tunumañ zéma hosusu dépañ yandanéñ hoturumiyc. ¹² Wésiaiguc asac mararañ iminéñ hosusu dépañ yanda qéndémma keñec. Wañu komboc zéma geric lokoranéñ mayec.

¹³ Kurumeñiguc parandañ héiyu eñeña miñinanéñ ac ewa zéhicñiyu komboc zéma geric lokoc mayec. ¹⁴ Inéñ luhucnéñ zakonḡ ésécñec muiyu mama hazéchéra héndéñ énécmiyec. Wañu pilitic sasalanéñ nesi énécmiyec. ¹⁵ Nalé imuaru Yaweac zéqindiñi ac wañ énécmiyu konduñ dokunéñ keñha wañu dumuc sira wininiyu baec qambaña wininiyec.

¹⁶ Wañu inéñ ounec méramma mama népésiyc. Népésima doku yanda igucñec hérénéñec. ¹⁷ Ni hazéchécna selia zéma nuac mézétiti wañanzañ ionac murunec metecḡé néñec. Kucginanéñ kucna ogirec imuac mia imuhuc wannéñec. ¹⁸ Ieneñ nuac zérabéra naléiguc hosucḡé néñḡic, néñ Yawenéñ nuac héipuc wannéñec. ¹⁹ Wañu ni nuagicma kemma baec konduñaguc noporec. Inéñ nuac ségiségi wamma aṅgérñna tiyec.

²⁰ Yawenéñ nuac haka solañ niñac bakia hiabia melenéñec. Wañu mérana solañ niñac tasia hiabia ku néñec. ²¹ Ni Yaweac héna ac tohotoho wamma ic biria ésécñec ménda wamma Anutu ménda waiyi imuac niñac imuhuc wannéñec. ²² Wañu héna ac imi nuarunec ménda giliwa keñec, néñ zégésigési acya imi nalé séc nuaru heyec. ²³ Imuacñec sac qahac, ni iwac kiwaiguc solañanec kecmá kápésic igucñec nena aṅgérñna tima galenḡé amuyi. ²⁴ Imuac niñac Yawenéñ nuac solañ niñac wamma bakia hiabia menémma kiwaiguc mérana solañanec keru imuac séhaiguc tasia menéñec.

²⁵ Goi héihéi icac imi goi héihéiga mewinini mianzañ. Ic solañawac imi solañaga ézéna héñanzañ. ²⁶ Ic météré amuma kekec imi guac téréyaga mewinini mi-ma ic qaríñ qaríñgiawac imi héimindiñi wammianzañ. ²⁷ Hénaoriñ maqeqeya imi aṅgérñgina tiénécmima sugginaiguc méñnéñ séwi eñeñ kic hiyu memama mi-anzañ.

²⁸ Miñ Kewu geñ mia nuac kifana otorianzañ. Yawe nuac Anutunanéñ nuac tunumañ measarianzac. ²⁹ Ni guac muru héima namma hazéchécna sugginaiguc usurñec keñha wañanzañ. Nuac Anutuac muru héima namma demañ hézicḡé nénéña imi hia técgélogima keñanzañ.

³⁰ Anutuac héna acnéñ solañ wanzañ. Yaweac ack-uazécnéñ gocya qahac. Inéñ eñeña muru néngacma haanzañ séc saiwa wañ énécmianzañ. ³¹ Méréñéñ Anutu keczac? Yawenéñ sac Anutu keczac. Méréñéñ neñañ zamañziñ wanzañ? Anutunéñ sac neñañ zamañziñ wanzañ. ³² Anutu iminéñ kucyanéñ rikuñna menémma nuac héna mesolañaniañzac. ³³ Nuac hénana imi haséñ yañ dia hénaya ésécñec meefinémma ou baec boñaguc noporu nañanzañ.

³⁴ Inéj mérana yaré qequeac hénia kumiyec. Kumiyu mérananénj aij tewi nenjocya héréanzua. ³⁵ Gej anjénj titigawac saiwaya nénec, wañu méra héiganénj meyac kumu nénec. Wañu guac gum bénzénzénj-ganénj meyandi nénec. ³⁶ Gi hénia titina mehoruginec. Wañu meseli nénna tisuqisurac ménda wañanzua.

³⁷ Ni hazéchécna nesi énécmima onogiri. Wañu kenkecma unuwa humuqai wandacgicguc lilingéyi. ³⁸ Unu hézézä énécmiwa yacbiñ zé osigic. Osima hénia bakanaiguc tendjédacgic. ³⁹ Gej mia yaré qemañ niñac kucganénj rikujña menénec. Wañu hazéc wanémma yacgic gej mebélacgé énécmiwa hénia bakanaiguc sicgé néjgic.

⁴⁰ Gejgaoc wañ énécmiwa andégina numa néjgacgic, hazéc wannénzu imi unudacba qahac wandacgic.

⁴¹ Qac kuc kuc wangic méjnéj méj ménda metecgic énécmiyec. Miñ Kewuninawac muru acguc wammigic, néj ac kitiwa méj ménda melenj énécmiyec. ⁴² Neñ unuma qézézä énécmiwa luhucnéj seitotoñ mihilañgéyu kenjanzac ésécnec kendacgic, wañu hoñnec qolacgé énécmiwa gizoj ésécnec séñganjgeñ mama hedacgic.

⁴³ Gej mia ni baera baera ic embac ionac zébiri qébiri igucnec metecgé némma meyac nénna orucgina wamma kecba tosara ménda niñénécmiyi imi enej acguc hama welenj qenénanzu. ⁴⁴ Ieneñ nuac buña nimma nalé sosola qahac acna tohoanzu. Ic enia ieneñ méra bacnaiguc qeka meka wandaczua. ⁴⁵ Ic mérera ieneñ kucgina loloma mayu eñaj neuj kiropo selia igucnec zénénj hiri wamma mama hadaczua.

⁴⁶ Nuac zamanziñ Yawe kekecyaguc, simiñ héima zéhiaru mimia wañu. Nuac anjénj titiac Anutu, meyac mimia wañu. ⁴⁷ Anutu iminénj mia nuac wamma hazéchécna bakia melenj énécmiwa baera baera ic embac méra bacnaiguc onoporec. ⁴⁸ Inéj ni hazéchécna ionac murunec metecgé némma hazéc wannénzu ionac qacginaiguc meyac némma ic qeri gericginaguc ionac murunec metecgé néjec.

⁴⁹ Yawe, hénia imuac niñac baera baera sucginaiguc ni ewa hia ac gézemañ. Wañu guac qacga mepésigéma legic héigémañ. ⁵⁰ Yawenénj eñeya ic kewuya méra miyu hazéchéra onogicdarec. Halécnénj météré mimia iwac goi héihéi wammianzac. Wañu Dawidi zéma qelihéra ionac momacnec hémbénaña imuhuc wañénémianzac.

Kaiwe zéma Anutuac ackuažéc.

19 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Kurumenénj Anutuac edamuya zéauanzac. Wañu iwawai iwac mérianénj meyec imi ou sawanénj mewinianzac. ² Kaiwe méjnéj kaiwe méjac ac zéhicñimiyu, siñj méjnéj siñj méjac niniñ zéaumi-anzac. ³ Ac qahac ewa méj ménda niñanzñ, néj ⁴ ac ewa imi baec séc kenja wandaru ackuažéc iminénj baec tetecgia séc kereñdaczac. Anutunénj kaiwe niñac wamma kurumenj imi hali ésécnec héréyec. ⁵ Kaiwe iminénj ic méj embac meyec iminénj ama gianjiyu ama igucnec mazac ésécnec, wañu ic kawali eñeya hénia

ségiségi wamma usuñnec kenjanzac ésécnec, ⁶ Kurumenj néwéc igucnec éréma néwéciguc hénia méndacma kenjanzac. Wañu iwawai méjnéj méj geriwa imuacnec ménda sañgima keczac.

⁷ Yaweac hénia acnéj solaña wañu kekec uñanina meqeli nénécmianzac. Yaweac héipuc acnéj niñk-inzénjaguc nambérac ewa kekec ic niñtegic qñtegic mihicñi mianzac. ⁸ Yaweac ac pakenj imi dindiña wañu ewa qerininaiguc ségiségi mihicñianzac. Wañu Yaweac zézé seli acnéj qala qala wañu kicnina measari nénécmianzac.

⁹ Yawe eeya héimimiawac haka imi météré qeque wañu hémbénaña hema kecmac. Yaweac haka silicac pakenj ac imi héla wañu moczoñ solaña wanzac. ¹⁰ Imi mia goli solaña ogicma wañmimiawac séc wañu, morombazecac dokuya, doku howia imi ogicma siñaguc wanzac.

¹¹ Iminénj guac welenj qeque icac goro ac wammianzac. Wañu nimma niñtohoju mérianj kuneñ yandánj bakia melenjmiyu meanzac. ¹² Mérénénj eñeya biriaya hia niñtegiac? Biriana musañ gégéya imuacnec hetecgé némbésemañ. ¹³ Wañu meseli nénna guac welenj qeque icganénj séwi eñejac késpedes wañanjac wañanzua imuac méra bawaguc ménda kecmañ. Imuhuc wañ nénna ni ikoc ménda wamma késpedes kuneñ yanda imuacnec zuacnéñña wammac.

¹⁴ Nuac zamanziñ, nuac boñhéreñ meme miñina, Yawe, nuac kuanaguc ac zézéna zéma ewa qerinaiguc ac zéma niñanzua imi guac kicgaiguc hénna sécgéyu késa anjé tiwésemañ.

Ic kewuginawac mozoc ac zéma zéwelecgic.

20 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Zérabéraiguc Yawenénj guac acga niñgémmac. Qara qacna Yakoboac Anutunénj ou eñejaguc goporu tacbésemañ. ² Ocmuñ téréya igucnec méria sulugémmac. Zioniguc gi késa nanjé gémmac. ³ Guac lémbañ sese imi moczoñ niñqelimañ. Guac hofac oo seseya imi anjé timac. (Ohec)

⁴ Ewa siñja hezac séc niñgémmac. Ai memañ zé niñarenjéna hezac séc héla mihicñi gémmac. ⁵ Anjénj tinéncmima †hérianj legic héima neñaj Anutuac qaraiguc filacnina meyacni emmac. Yawenénj guac zéwelecgca moczoñ niñgémmac niñac wanzua.

⁶ Yawenénj eñeya buña qemima halécnénj météré mimia imi anjéña tianzac imi deguc ni niñzua. Anutuac méra héiyaiguc anjénj titiac kuha hezac. Inéj kurumenj téréyaiguc iwac ara nimmima kuha iminénj mia méra mimac.

⁷ Tosara imi karisiiginawac, tosara imi becosicginawac niñqelianzu, néj nini imi Yawe Anutuninawac qarawac niñqelianziñ. ⁸ Ieneñ imi licgéma madaczua, néj nini imi héñgeñnec yacma nañanzñ.

⁹ Yawe ic kewuninawac anjéña tina. Guru héhéli génziñ séc, niñnéncmima.

† *Hebiraio aciguc; anjénj titigawac qeriaiguc.*

Anutu ewa hia ac ézégic.

21 (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe, ic kewu iminéj guac kucgaiguc ségiségi wammac. Guac anjénj titigawac niñac kunej yanda ségiségi wammac. ² Gej, iwac qeriaiguc ewa siñ haiminec. Wañu iwac kua tasianénj zéweleru ménda qaecgémianzanj. (Ohec) ³ Gej iwawai hiabianénj mérianj mihicij mima tétécgéminec. Imuhuc wamma iwac oruhaiguc ic kewuac opoc goli solanénj memeya haiminec. ⁴ Inénj kekecac zéweleru mima kekec hémbénañja minec. ⁵ Guac anjénj titiganénj iwac edamuya meyandima eebipiya zéma qac buñaya héiminec. ⁶ Nalé teteccia qahac, mérianj mihicij mina meanzac. Wañu ézéna guac wéségaiguc ségiségi zéma ewa hia nimma kecanzac. ⁷ Ic kewu iminéj Yaweac muru héima nanñazac. Imuac niñac eneña miñinawac goi héihianénj wammiyu qekerj qehaya qahac kecanzac. ⁸ Ic kewu, guac méraganénj guac hazéchéccga moczoñ mihicijima guac méra héiganénj mézétiti wañgénjanzu imi moczoñ mihicij énécmiwésémañ. ⁹ Gej wininiwésémañ nalé imuaru hazéchéccga ienej geric lokoc wenweña ésécnecc wammu. Yawenénj qeri birianénj qéccgé énécmiyu zema qahac wandacmu. ¹⁰ Gi imi qelihéccgina baec igucnec metecgé énécmima, qelihéccgina ienej baec ic ionac sucgina igucnec humu qai wandacmu. ¹¹ Ienej mebirigémbij zé haka biria niñarenj gémuiguc hia ménda meseli gémmu. ¹² Musuginaiguc tewiganénj héré mui wanna lilingéma néngacmu. ¹³ Yawe, guac kucga mewininina meyac géngéña wammac. Nini guac kucga legiciguc héima mepési gémbij.

Anjéña timac niñac zéwelerec.

22 (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra. Legic méñ Siñunecac dia yañ imuac ewaiguc.) Nuac Anutu, nuac Anutu, némac niñac wainénzanj? Némac niñac lakec namma méra ménda néñzanj? Némac niñac nuac zésilacna ménda niñnéñzanj? ² Nuac Anutu, ni kaiweiguc qacma siñiya acguc ac ewana ménda qaiyu guruwa acna ménda melerj néñzanj. ³ Israel ic ienej legic héigic imuaru tatak duñga mihicijima tacanzanj gi imi téréya. ⁴ Yanda hécninanénj guac héima nanñaguc. Ienej imuhuc wañgic yéwérigina igucnec anjéngina tiénécmianñec. ⁵ Ienej guru héhélima anjénj titi mihicijigic. Guac muru héima namma gamu ménda mihicijigic. ⁶ Ni imi ic qahac, néñ gisic zinangoc ésécnecc. Ic ienej zédesi desiac buña zéma mema titiac buña nopocgic kecanzua. ⁷ Néngic séc zédesi némma kichoc menéma orucgina gilima yomuhuc zéanzu; ⁸ Inénj Yaweac héima nanñazac waigic inénj hama metecgé mimac. Iwac niñac ségiségi wañzaciguc i eneñaoc metecgé mimac. ⁹ Wañu gi gengaoc ni nenogocnawac héri qeri igucnec népésinec. Wañu nenogocnawac namu nekeri imuaru gengaoc wañ néna ni ewa déñ kerj. ¹⁰ Ni hicñihicij-

naiguc guac buña zénénéña. Wañu nenogocnawac héri qeri igucnec hicñiyi imuarunec gengaoc nuac Anutuna wañnecac wañanzanj.

¹¹ Imuac lakec ménda nambésémañ. Zérabéra hosucgé néñu méra nénéña méñ ménda keczac. ¹² Burumakao sasalanénj †leleccgé néñzu. Basan baec boñawac burumakao kuc seliseli ginagucnéñ ni leleccgé néñzu. ¹³ Kiric qiric wamma qacma kuagina anjéanzu laion imuhucya ésécnecc wañ néñzu.

¹⁴ Wañu ni doku ésécnecc wamma mazua. ††Nuac sicna imi moczoñ tecgéma sicsaoc wañu nuac ewa qerinanénj kendol dokuya ésécnecc pépélima mazac. ¹⁵ Nuac kuana †imi qakarangéyu ezelañnanénj kewuc nomuñ ésécnecc wañu, nuac ezelañnanénj ewa siraiguc qékétazac. Gej mia muñguc ni humumac seitotoñguc nopocna hezua. ¹⁶ Kazu eneñ leleccgé néñgic. Ic biria tuñaguc ienej leleccgé némma méra hénana tiricqiric ††wannéngic. ¹⁷ Ni sicna zanngégina imi moczoñ olomanñac séc. ††Ienej néñtima ¹⁸ nuac séwi usuna mena mewa wamma késama malekuna mewin zé sumbic nézu. ¹⁹ Yawe lakec ménda kenna. Nuac kucna, focdac méra némbésémañ. ²⁰ Nuac kekec uñana imi sou zéra igucnec anjéña tina. Momacguc henénéña imi kazu onac kucgina igucnec anjéña tina. ²¹ Laionac kua igucnec kekec uñana anjéña tina acna niñnémma haséñ burumakao ilicgina igucnec anjéña tinénna. ²² Ni guac qacga imi dacmuna hécna ionac sucginaiguc zéau énécmima hénarioñ sucginaiguc mepésimañ.

²³ Yaweac bac yandi yandi wamma keczu ini i mepésimu. Yakoboac qelihéra ini moczoñ qac buñaya meyacmu. Israelac qelihéra ini moczoñ eeya héimimu. ²⁴ Inénj helanzj énécmigic kecanzu ionac helanzj énécmimia imi niñu enomia ménda wañanzac. Wañu imuac ewa lonlon ménda wañanzac. Inénj kic tanecya ménda musanngé énécmimac. Qacgic séc niñénécmianzac. ²⁵ Azoozoroiguc nuac mepé qepési imi guac murunec haanzac. Eega héianzu ionac sucginaiguc ac koroma zézé seli ac zéyi imi moczoñ meselimañ. ²⁶ Memaamuma kekec imi eneñ negic séccgé énécmimac. Yaweac hochoc wañanzu imi eneñ i mepésimimu. Ewa qerigina imi heheseli kekecyaguc kecmac. ²⁷ Baec teteccia séc Yawe niñqelima lilingéma hamu. Baec séc ic embac hénia hénia imi eneñ guac wéségaiguc sicgéggémmu. ²⁸ Héngalerj ama yanda imi Yaweac buña. Yawe imi baera baera ic embac ionac héngalerj wañ énécmianzac. ²⁹ Baec séc ic embac mérianñinaguc ini negic séccgé énécmiyu mepésimimu. Eñeya kekec uñaya meqeli amumacac séc qahac seitotoñguc †††maqezac i acguc iwac wésiaiguc simiñ héimimac. ³⁰ Qelihéra moczoñ i welenqemimimu. Imuhuc wamma hicñisai qelia hahaya ionac miñ kewuac hénia

† Ic biria ionac zéma burumakao zézac. †† Kuha qahac wandaru séséc ac imuhuc zézac. † Kiwi tosaraiguc melemma 'kucna' ogic hezac. Kucna zéma kuana imi Hebraio aciguc séccgira érérenj tanec wañzaoc; ytk 'kuc', ykt 'kua'. †† Hebraio ac momacgucac hénia éréhéccnecc imuac niñac kiwi téréya tosaraiguc 'laion yañ ésécnecc' ogic hezac. †† Sic toroya toroyaiguc geriwa zeyec me séwiya madaru sic zanngégina olommacac séc wañec. ††† Humucac décciguc.

énézégic nimmu. ³¹ Hama iwac hénia solaŋa imi hicŋi-sai kecma hahaya ionac énézéma inéŋ †haka waŋec imi suruc waŋ énécmimu.

Kurumenŋac rama galeŋ téréya.

23 (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi nuac rama galeŋna, ni imuac me imuac ménda hocmaŋ. ² Inéŋ ni qézézac téŋgiŋ téŋgiŋiguc noporu hemaŋ. Waŋu doku giŋgiŋa hétéŋa qahac imuaru nuagicma keŋanzac. ³ Nuac kekec uŋana meqeli néŋna.

Inéŋ eŋeya qac buŋaya niŋac wamma hénia solaŋaiguc nuagicma keŋanzac. ⁴ Ni humucac baec wéŋwéŋgia siŋi déndéŋgiaiguc keŋha wammaŋiguc, geŋ mia niguc kecanzaŋ, imuac kileŋ zérabérwac bac yandi yandi ménda wammaŋ. Guac tacga zéma qarucganéŋ ni qindiŋi néŋanzaŋ.

⁵ Geŋ mia nuac hazécnawac kicginaiguc neneac zae hainémma halécnéŋ orucna naecma météré néŋna nuac sokocnéŋ sécgéma mazac.

⁶ Nuac kekecnawac nalé séc, guac ewa hia zéma goi héihéiganéŋ hélacnec méndac néŋu, ni Yawe guac amaiguc hémbénaŋa kecammaŋ.

Métééré amuma ocmuŋ téréyaiguc kerembiŋ.

24 (Dawidiac legic zéra.) Baec zéma iwawai imuaru sécgéma hezac iwawai momac yanda zéma baec séc ic embac imi moczoŋ Yaweac buŋa wanzu. ² Yawenéŋ baec qambaŋa imi konduŋ qeriaiguc ††haiyu naŋu doku téfara qeriaiguc ‡miyacgéyu naŋec.

³ Mérénéŋ Yaweac baec boŋaiguc hia emmac? Mérénéŋ iwac baec boŋa téréya imuaru hia nammac? ⁴ Mérayaiguc késpedesira qahac zéma qeri solaŋaguc kecma haka sicsaocyawac eŋeya kekec uŋaya ménda oporu keŋu zéselima ac ikoc ménda waŋanzac imuhucya. ⁵ Ic imuhucya imi Yaweac muru mériaŋ mema aŋgéŋ titiac Anutu iwarunec késpedesic solaŋ mi-hicŋimac. ⁶ Imuhucya imi hicŋisai Yaweac hochoc wamma Yakoboac Anutu guac kic tanecgawac waŋanzu. (Ohec) ⁷ Saŋgulaŋ séc orucgina meyacgic endacmac. Saŋgulaŋ hehe selia ini moczoŋ imuhuc wandacgic, Miŋ Kewu edamuyagucnéŋ keremmac.

⁸ Mérénéŋ ic kewu edamuyaguc? Kuc miŋina, wandac wandac miŋina, Yawe imi mia. Yaré miŋina Yawe imi mia.

⁹ Saŋgulaŋ séc orucgina meyacgic endaru. Saŋgulaŋ hehe selia ini moczoŋ imuhuc wandacgic, ic kewu edamuyagucnéŋ keremmac.

¹⁰ Mérénéŋ ic kewu asac mararaŋaguc? Kurumenŋac téŋgiŋ ic ionac Yawe iminéŋ mia ic kewu edamuyaguc wanzac. (Ohec)

Héŋgaleŋa wammima saiwa memimac niŋac wamma zéwelerec.

25 (Dawidiac legic zéra.) Yawe, nuac kekec uŋananéŋ kic hiwa eŋu géŋzua. ² Nuac Anutu, ni guac muru héima nanzua. Imuac méra néŋna, gamuna mihiŋiwi niŋac. Nuac hazéc hécnanéŋ nogicbu niŋac. ³ Guac kichihi waŋanzu imi eneŋ gamu qe-qeiguc ménda onopocgic emmu, néŋ hénia qahac ikoc waŋ énécmianzu imi eneŋ gamu qeqe mihiŋimu. ⁴ Yawe, guac hénaga nézéna hémba. Guac hénia imi nézéma ku némbésémaŋ. ⁵ Guac ac hélanéŋ ni ku némma zéqindiŋi néŋna. Gi imi nuac aŋgéŋ titiac Anutu, imuac ni kaiwe herec guac ewa kewu wamma keczua.

⁶ Yawe, guac wésé niniŋ zéma goi héihéiga hegéŋcac hegénzac imuac niŋqeliwésémaŋ. ⁷ Yawe, komocnawac késpedesic zéma haka biria ménda niŋqelina. Guac goi héihéiguc ni niŋqeli némma ewa hiagawac niŋac niŋnémbésémaŋ. ⁸ Yawe imi hiabia zéma solaŋa, imuac inéŋ eŋeya hénia acnéŋ késpedesic ic ku énécmianzac.

⁹ Inéŋ gum béŋzénzénŋ ic imi wagicma hénia solaŋaiguc keŋanzac. Waŋu gum béŋzénzénŋ ic imi eŋeya hénia kumianzac. ¹⁰ Sésépac ac zéma héipuc ac niŋtohoanzu ionac muru imi Yaweac hénia imi moczoŋ goi héihéi zéma haka héla waŋanzac.

¹¹ Yawe, nuac késpedesic imi kuneŋ yanda, guac qacga niŋac auna. ¹² Mérénéŋ Yawe bac yandi yandiiguc eeya héimianzac? Yawenéŋ ic imuhucyawac hénia imuac me imuac aŋgé timacac hezac imuac kumimac. ¹³ Iwac kekec uŋayanéŋ luaeguc kecmac. Waŋu qelihéra ieneŋ baec mératéc memu.

¹⁴ Yaweac ala kekecnéŋ eeya héimianzu ionac muru he énécmimac. Inéŋ sisipac acya énézéyu nimmu.

¹⁵ Nuac kicnanéŋ susucnec Yaweac hiwa eŋanzac. Imuac niŋac, inéŋ uŋic igucnec nuac hénana hetecgé némmac. ¹⁶ Ni nenacnec niŋgumbi niŋguŋ wamma kecba zérabéra mihiŋi néŋgic kecanzua. Liliŋgéma ewa hia niŋ némbésémaŋ. ¹⁷ Nuac ewa qerinaiguc niŋyéwéc sasala henénzac. Yéwécna igucnec metecgé néŋna. ¹⁸ Nuac yéwécna zéma zérabéra imi hémma nuac késpedesicna moczoŋ auna qahac waŋu.

¹⁹ Nuac hazéchécna inicna, zaŋgéŋina imi sasala, waŋu nuac mézé titi kuneŋ yanda waŋanzu. ²⁰ Nuac kekec uŋana héŋgaleŋ wamma aŋgéŋna tiwésémaŋ. Ni néŋgacma guac muru hazua. Méra néŋna gamu qeqe mihiŋi némbu niŋac. ²¹ Ni ewa qerina moczoŋnec niŋtoho waŋgéŋanzua. Imuac gi hakaga solaŋa zéma dindiŋanéŋ ni osonénna.

²² Anutu, Israel zérabéra hénia hénia imuacnec boŋhéŋgéŋina meénécmina.

Zésolaŋi mimac niŋ zéwelerec.

26 (Dawidiac legic zéra.) Ni hakana solaŋanec waŋanzua. Waŋu keŋqe haqe qahac Yaweac héima kecanzua. Imuac Yawe néŋgéŋi wambésémaŋ.

† Miŋ Kewunéŋ. †† Hébiraió aciguc; konduŋ qahaiguc. ‡ Hébiraió aciguc; doku téfara qahaiguc.

²Yawe ni néj̄sosolima batucgé némma nuac ewa qerina zéma nuac ewa siŋna mesolaŋi néj̄na. ³Guac goi héihéiganéj̄ nuac wésénaiguc hezac ni guac haka héla imuac méndacma keŋha wammaŋ. ⁴Ic gorosona iniguc ménda tacyac waŋaŋzua. Waŋu ic diwi qiwiliŋa iniguc momacnec keŋha ménda wammaŋ. ⁵Ni kaij̄iliweŋ ic ionac azoazoro imuac mézétiti wamma ic biria iniguc momacnec tacyac ménda wammaŋ.

⁶Yawe ni késpedesicna qahac, imuac mérana zuacma t̄guac zaki téréyaiguc kereŋ haré wammaŋ. ⁷Ewa hia ac zéhicŋj̄ima guac haka welic welicgia imi zéau énécmimaŋ. ⁸Yawe ni guac tacyacwac ama zéma ocmuŋ téréya guac edamugaguc imuac qerinanéj̄ wammiaŋzua. ⁹Nuac kekec uŋana imi késpedesic ic iniguc, waŋu nuac kekecna imi sac naec ic iniguc momacnec ménda metocgéna. ¹⁰Ionac méraginaiguc imi iwawai zéragucnéj̄ heyu méra héiginaiguc imi ikociguc boŋhéré wawaŋawac iwawainéj̄ sécgéma hezac. ¹¹Néj̄ nenaoc solanaec hakana wamma kecmiaŋ imuac ni boŋ héréna menémma ewa hia niŋnéna.

¹²Ni hénana baec kondonaiguc tima nanzua. ††Hé-naoriŋ ionac succginaiguc Yawe zéhiaru mimaŋ.

Ewa déj̄ wamma Anutu mepésimiyec.

27 (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi nuac asac mararaŋ, nuac aŋgégé titi miŋj̄ina, ni mérac zénéj̄ hirihiri wammaŋ? Yawe imi kuhanéj̄ kekecnawac saiwa waŋnéŋaŋzac, ni mérac mia bac yandi yandi wammaŋ? ²Biria meme ic, hazéc waŋ némma, héŋacna meanzua, ieneŋ nuac séwi busuna newiŋ zé hagic, hama tisuqisura wamma maunudarec. ³Téŋgiŋ ic tuŋagucnéj̄ yaré waŋ némbiŋ zé areŋgéma lelecgémuiguc kileŋ nuac qerinanéj̄ bac yandi yandi ménda wammac. Yaré hicŋi némmaciguc kileŋ niŋkinzégéma kecmiaŋ.

⁴Ni Anutunéj̄ yomuhuc waŋ némmac niŋac qesimiyi imuac wamma kecmiaŋ. Inéj̄ niŋu sécgéyu ni ménda humumanec Yaweac ocmuŋ téréyaiguc emma kecmia Yaweac hénia héŋsorocya imuac kic hihi wamma ocmuŋ téréyaiguc qerinanéj̄ iwac wamma kecmiaŋ.

⁵Yawenéj̄ zérabéra naléiguc eŋeya halliguc ni sasaŋgianec néj̄galeŋ wannémma hali imuac saŋgi saŋgiiguc ni musaŋgé némmac. Waŋu kecmia zamanziŋ yanda qahaiguc ou meyac néj̄u nammaŋ. ⁶Inéj̄ deguc nuac orucna meyac néj̄u †ni hazéchécna lelecgé nénzua imi moczoŋ onogicma ou emmaŋ. Waŋu ni hali téréya imuaru ewa hiawac hériaŋ wamma hofac omima legic héima Yawe mepésimaŋ.

⁷Yawe, ni ac ewanaguc qacba niŋnémma ewa biric waŋ némma acna melenéj̄ némbésémaŋ. ⁸Ini nuac kic tanecnawac wamma kic hihi wammu zénecc imuac mia ni guac kic tanecgawac wamma kic hihi wanzua.

⁹Guac kic tanecga imi ménda musaŋgé néna. Guac welenéj̄ qeŋe icga qeri biric nimma ménda nesinéna. Gi imi méra néj̄annecac néj̄aŋzaŋ. Nuac aŋgégé titina Anutu ni ménda wainémma kembésémaŋ. ¹⁰Nuac

nenj̄oc maŋgocnéj̄ wai némbaocnec, Yawenéj̄ kileŋ aŋgégéna timac.

¹¹Yawe, guac hénaga ku némma hazéchécna kic-galeŋ wannénzua imi inicma hénia kondonaiguc hezac imuaru ni nuagicma kembésémaŋ. ¹²Héipuc ic ikora zéma ac biria loŋaŋzua imi eneŋ yacma nuwiŋ zé wanzua, imuac nuac kekec uŋana imi hazéchécna ionac méraginaiguc ménda opocna. ¹³Ni Yaweac haihaka hiabiawac hémmaŋ zéma ninzégéyiac deguc ic kekecginaguc ionac baeciguc keczua.

¹⁴Gi imi Yaweac ewa kewu wambésémaŋ. Kucgaguc wamma zénéj̄ hirihiri qahac Yaweac ewa kewu wambésémaŋ.

Méra mimiawac zéwelerec.

28 (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guac qacma guruzua. Nuac zamanziŋ gi gezacga ménda hézicgéna. Acga qaiyu kecbésémaŋiguc ni imi kic suaŋiguc higacbi niŋac. ²Ni guac ocmuŋ téréyawac qeria météré qeŋeya imuac melemma mérana meemma zéwelecma guruwa nuac zésiacna niŋnéna.

³Ic biria zéma haka biria waŋaŋzua iniguc ni momacnec ménda hérénémma gilina. Ieneŋ imi ama momachéra luae ac énézémaguc ewa qeriginaiguc imi niniŋ biria doŋgégic heaŋzac. ⁴Ionac haka silic séc wawaŋ meme biriawac séc tasia melenéj̄ énécmia. Méraginanéj̄ waŋgic séc tasia memuac hezac séc melenéj̄ énécmiwésémaŋ. ⁵Ieneŋ imi ai Yawenéj̄ meyec imi zéma mérianéj̄ meyec imuac niŋgic ménda eŋaŋzac, imuac niŋac Yawenéj̄ mebiria énécmima muŋguc ménda meyacgé énécmimac.

⁶Zéwelecna niŋnénzua imuac niŋac Yawe imi mepésimimaŋ. ⁷Yawe imi nuac kuc zéma nuac saiwa, ewa qerinanéj̄ iwac niŋkinzégé wamba méra nénzua. Imuac ewa qerinanéj̄ ségiségi kuneŋ yanda nimma legicnanéj̄ i mepésimizua.

⁸Yawe imi halécnéj̄ météré énécmimia ionac kucgina zéma aŋgégé titiac neuŋ kiropo wanzua. ⁹O, ic embachécga aŋgégéŋina tiénécmia, guac mératéc buŋaga mozoc ac waŋ énécmia. Geŋ rama galeŋ waŋ énécmima hémbénaŋa énépésima kecbésémaŋ.

Yaweac kuc yanda.

29 (Dawidiac legic zéra.) Kucginaguc ini qac buŋa zéma kuc buŋa imi Yaweac melenémigic iwac buŋa waŋu. ²Edamu asaha qac buŋayawac séha mi-hicŋi mima séwi usu téréya héima Yawe mepési migic.

³Yaweac ewa hétéŋ imi doku qahaiguc hicŋj̄ima hezac. Anutu edamuyaguc inéj̄ parandaŋ mi-hicŋiaŋzac imuac Yawe imi doku yanda qahaiguc keczac. ⁴Yaweac ewa hétéŋ imi kuhaguc. Yaweac ewa hétéŋ imi kuc eeyaguc. ⁵Yaweac ewa hétéŋ iminéj̄ yéménzéc ic kuanzac. Yawenéj̄ Lebanon yéménzéc ic kuyu maanzac. ⁶Inéj̄ waŋu Lebanon ††imi haséŋ buru-

† Mat 27:24, Hén 21:6 †† Baec luaeyaguc. ‡ Edamuna mihicŋi néj̄u.

†† Lebanon imi Galilaia doku téfaraiguc hénni baec waŋgoŋa Not iguc nanzac.

makao merawa tanec técgéyu Sirion †imi burumakao sac qelia tanec técgézac.

⁷Yaweac ewa hétéjnénj waŋu geric bélaŋa téma maanzac. ⁸Yaweac ewa héténj iminénj waŋu baec kisanénj hirianzac. Inénj waŋu Kadesi baec kérékérasianénj hirizac. ⁹Yaweac ewa hétéjnénj waŋu dia waŋnénj aurima azi kiyu merac alia mezac. Waŋu ic zuŋ imi hetecgéyu katanec waŋanzac. Imuac ocmuŋ téryaiguc haka imi moczoŋnénj edamuyaguc! zémizu.

¹⁰Yawenénj doku qaoŋ luyu imuaru tatacya késa tarec. Waŋu Yawenénj tetecgia qahac ic kewu wamma kecmac. ¹¹Yawenénj ic embachéra kuha qeénécmi-anzac. Yawenénj ic embachéra luaeac mérianja énécmi-anzac.

Hafi humuc igucnec yacma ewa hia ac zéyec.

30 (Dawidiac legic, ocmuŋ térya qelia Anutuac buŋa qemima legic yomi héiyec.) Yawe geŋ mia meyac néna hazéhcna ieneŋ nuac niŋ ségiségi wammuc séc qahac waŋec. Imuac gi meyacgénzua. ²Yawe Anutu ni guac qachéhéliwa mehiaru nénénc. ³Yawe geŋ mia kecec uŋana késa héréma humuc igucnec meqeli néna ni kicsuanŋiguc ménda hiŋgari.

⁴Miŋ Kewuac météré énécmimia imi Yawe mepésimigic. Qara téryawac ewa hia ac zému. ⁵Qeri biria imi nalé hotoŋadac heheya, nénj ewa hiyawac buŋa imi kececawac séc henémmac. Siŋiyaiguc zésiacnénj hama hemac, nénj ama gianjiyu ségiséginénj hama hemac.

⁶Ménjac ménj ménda osianji nalé imuaru ni hémbénaŋa qekenj qeŋa ménda wammaŋ zéyi. ⁷Yawenénj ewa hiawac nuac baec boŋa meyacgéyu seligima naŋec, nénj kic tanera musaŋgéyu ni niŋyéwériyi. ⁸Yawe ni guac qacma zéwelecma yomuhuc zéyi; ⁹kic suanŋiguc hiŋgacmaŋiguc sacnanénj némaciguc naŋgé némmac. Dimuhuciguc seitotoŋ wawaŋanénj gi mepésigemma guac ac héla imi zéau énécmimac. ¹⁰Yawe acna niŋnémma ewa hia niŋnémbésémaŋ. Yawe nuac héipuc icna waŋ némbésémaŋ imuhuc ézéyi.

¹¹Geŋ mia nuac soŋgoŋac zésiacna melenja legic hirihiri waŋu soŋgoŋac séwi usu hetecgéma ségiségiac rikunja menénjanzaŋ. ¹²Imi mia acna ménda qaiyu nuac kecec uŋananénj gi mepési gémmaŋ niŋac imuhuc waŋ néjanzaŋ. Yawe nuac Anutu ni nalé tetecgia qahac ewa hia ac zégémmaŋ.

Zérabéra naléiguc zéwelec wammiyec.

31 (Legic galenjawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ni néŋgacma guac muru hazua. Guac hiaganénj ni metecgé néna gamuna méndagucnec nimmaŋ. ²Nuac gezac qema kéréatanc nec népésina. Nuac wamma hoc baŋec kuhaguc zéma demin seli aŋgénj tinénéŋa wambésémaŋ.

† Herimon baec boŋawac qara ménj, Lebanon baec boŋaiguc hénni kaiwe éré éryaiguc nanzac.

³Gi imi nuac zamanziŋ zéma demin seli baec boŋaiguc tatara, guac qacga niŋac ni nuagicma kemma hénana qindinji néna. ⁴Népésiwiŋ zé sasan-giaiguc uŋic haigic hezac imuacnec héré némbésémaŋ. Gi imi nuac hoc baŋec. ⁵Ni nuac qeri uŋana guac méraguiguc haizua. Haka hélawac Anutu gi boŋ héréna menec.

⁶Ni imi iwawai enomia ikora mepésianzu imi onac mézéna tianzac. Ni Yaweac muru héima nananzua. ⁷7aGeŋ nuac yéwécna héntegicma kecec uŋana zérabéraiguc keczac imi nimmizaŋ. Imuac guac goi héihéigawac qeriaiguc ewa hia nimma ségiségi wammaŋ. ⁸Imuhuc wamma hazéhcna ionac méraiguc ménda wainémma nuac hénana baec kawé qeqeya yandaiguc nopoczaŋ. ^{7b}Imuac niŋac ni guac goi héihéiguc ewa hia nimma ségiségi waŋanzua.

⁹Yawe nuac zérabéra niŋac wamma ewa hia niŋnémbésémaŋ. Ni imi niŋ yéwécna niŋac kicna zéma kecec uŋana zéma séwinanénj méiméiya waŋzac. ¹⁰Kececna imi ewa biriciguc sohoanzac. Yawuŋna imi zésilacguc hama kenzac. Képésicna niŋac nimbiriwa séwinawac kuha imi mayu, sicna imi lokolima kenzac.

¹¹Hazéhcna ieneŋ zédesi waŋnéjanzu, waŋu ama momachécna imi eneŋ acguc ogicma imuhuc waŋnéjanzu. Alahécna eneŋ néŋqacgéma keŋanzu. Waŋu ic tosara imi henaiguc mihični némma néŋgacanzu. ¹²Ni imi humuc ic ésécnec eluŋ unudaczac. Waŋu ni kewuc nomuŋ tétéya ésécnec, ewa qeriginanénj ménda niŋnénzua. ¹³Ic tuŋagucnénj zébiri néŋgic niŋanzua. Ieneŋ lelecgé némma tericgé nénzua. Ieneŋ hazéc waŋ némma zémininŋ wamma kecec uŋana nuagicbiŋ zé niŋareŋgézu.

¹⁴Nénj ni imi Yawe guac muru héima namma gi imi nuac Anutu zéanzua. ¹⁵Naléna imi méraguiguc hezac. Hazéhcna zéma nunesi waŋanzu ionac méragina igucnec kéréatanc nec népésina. ¹⁶Guac kic tanecga asahagucnénj welenj qeqe icga ni némma guac goi héihéiganénj aŋgénja tina.

¹⁷Yawe, ni guruzua, gamuiguc ménda nopocma, ic biria ionac gamu qeqe mihični énécmima kic suanŋiguc onopocna acgina qaimac. ¹⁸Séwi eneŋ ac zéma ac zéragucnénj ic solaŋa unuanzu ionac kua taségina ikora imi hézicgéna acgina qaimac.

¹⁹Guac bac yandi yandi wamma kecanzu ionac niŋac sese qauqau haina emma hezac imi yei kunenŋ yanda waŋzac. Ewa hiawac buŋa imi guac néŋgacma haanzu ionac niŋ wamma sasala haina hezac. ²⁰Geŋ ic imuhucya guac sanŋi sanŋiiguc musaŋgé énécmima, ic onac manam batucac ai areŋgéic hezac imuacnec metecgé énécmima, guac haliiguc musaŋgé énécmi-na, ic biria ionac zéhésiginawac qiziziŋgéma keczu.

²¹Yawe zéhiaru mimia waŋu. Inénj ama areŋa demin seliaguc imuhucgeŋ goi héihéiya welic welicgia nézéyu hénj. ²²Ni aurima guac wéségaiguc elicgé nénéŋa waŋzua zéyi, nénj guac qachéhéliwa nuac zéwelecna selia imuac hétéŋa niŋnec.

²³Ic embac météré énécmimia ini moczoŋ Yawe siŋa niŋmigic. Yawenénj ic hakagina héla imi inicgalenŋ waŋ

énécmima, séwi enej ic imi bakia yéwéria melen énécmimac. ²⁴Yaweac mambéc kekec ini zénénj hirihiri qahac seligima nammu.

Képésic waiwaiac ségiségi.

32 (Dawidiac legic zéra.) Héna ac logiyu aumima kúpésicya hoturu mimia wanu ségiségiyaguc wammac. ²Qeri unáiguc ikoc ménda heyu Yawenénj kúpésiraguc ménda zémiyu imi ségiségiyaguc wammac.

³Ni kúpésicna ménda lomma zeauyi nalé imuaru kaiwe herec hésilac wamba sicnanénj lokoliyec. ⁴Hénia imi yomuhuc; Guac méraganénj sinj kaiwe helanzj nénu kaiwe geriwanénj zeriru iwawai moczoj zicgéanzac éséc nec nuac sépécna imi zicgédarec. (Ohec)

⁵Wanu ni kúpésicna Yaweac muru zéaumanj zéma nuac kúpésicna zéma hakana biria ménda musangéma auwa gej imi kúpésicnaguc zénénénja imuac nec metecgé nénec. (Ohec)

⁶Imuac niñac, Anutu eeya héimima kecanzu imi wai énécmima, gi mihicnj géngéna wammac nalé imuaru gi zéwelec wangémmu. Imuhuc wangic doku qaonj érémac imi ionac hia ménda emma énépésimac. ⁷Gi imi nuac sanji sanjina, zérabéraiguc ni néngalenj wanj némma, anjénj titiac hérianj legicnéj ni lelecgé nénganzaj. (Ohec)

⁸Ni imi gi imuhucgej me imuhucgej kemmanj zé niñna héna imi gézéwa hémbésémanj. Wanu génsosolima zéqindiñj gémmaj. ⁹Ini imi becosic kunej me komora niñngina qahac imuhucya éséc nec ménda wammu. Ienenj imi kuaginaiguc pinzuñj zéma déménjginaiguc hésanéj koro qaté ménda énécmigic imi hosucginaiguc ménda haanzu.

¹⁰Ic biria ionac imi ewa biric sasala hicnj énécmimac, néj Yawe niñkinzénj wammianzu ionac imi goi héihéiya lelecgé énécmimac. ¹¹Ic solanja ini Yaweac ségiségi wamma zézé ségiségi wammu. Ewa qeri dindiñanec kecanzu ini moczoj ségiségi wamma hérianj haimu.

Anutu imi hiabia.

33 Ic solanja ini Yaweac niñac zézé ségiségi wammu. Mepé qepési ac legic imi ic solanja ionac buña sécy. ²Gita zéma kulele hésia sasalanénj Yawe ewa hia wammima mepési mimu. ³Legic qelianénj héimima ségiségi ac ewa héténénj hiabianec mezericma héimimu.

⁴Yaweac ackuazéc imi solanj dindiña, wanu iwac haka silic imi moczoj hélac nec. ⁵Inénj haka solanja zéma haka dindiñawac sinja niñanzac. Imuac baec séc Yaweac goi héhíhianénj sécgéma hezac.

⁶Yaweac ackuazécnéj kurumenja kurumenja mihicnijec. Iwawai sécgéma hezac imi moczoj kuaya wéséséyanénj mihicjidarec. ⁷Inénj kondunj doku qauqau haiyu enu doku hiñgac hiñgara imi hofi yandaiguc haiyu heanzac. ⁸Baec séc ic embac Yaweac

bac yandi yandi wangic. Baera baera miñina ini eeya héi mimu. ⁹Imi mia hénia yomuhuc niñac; Iwawai imi moczoj inénj zéyu hicjidarec. Wanu inénj zéseliyu seligima nandarec.

¹⁰Yawenénj baera baera ionac niñj arenjia imi nélicgéyu nenesic wandaczac. Wanu hicñisai hénia hénia ionac niñj hiñgac hiñgara imi melenj enomia wandaczac. ¹¹Yawenénj niñja niñarenjgéyu hehe seli nañselianzac. Iwac niñja hiñgac hiñgaranénj hicñisaiya hicñisaiya emma hema kecmac. ¹²Yaweac neñaj Anutu zémima anjénj tигic Anutu ac ic embac buña zéénécmiyu keczu imi enej ségiségi ginaguc.

¹³Yawenénj kurumenjiguc ninicsosolima baec ic moczoj ninicanzac. ¹⁴Tacyac wananzac ama duña imuac nec mia baec séc tacyachéra imi moczoj kiwa hiyu mayu ninicanzac. ¹⁵Inénj mia ic séc ionac ewa qerigina héniagina meyacgéma wawanj memegina hénsosolianzac.

¹⁶Ic kewu méñac anjénj timimia imi téngij ichéra sasala ionac muru ménda hezac. Ic kawali méñac anjénj timimia imi acguc eneya kuha kunej yanda imuaru ménda hezac. ¹⁷Kekecnina imi becosic me kuc yandanénj ménda anjénj tiwiñac séc. ¹⁸Ninzu, Yawe imi eeya héimima goi héihéiyawac kic hihi wananzu imi onac inicgaleñ wanj énécmianzac. ¹⁹Imuhuc wamma ionac kekec unja imi humuc iguc nec metecgé énécmima bétj naléiguc méra énécmiyu kekecginaguc kecanzu.

²⁰Kekec unjaninanénj Yaweac kic hihi wananzij. Inénj mia neñaj héipuc ic zéma saiwana wananzac. ²¹Ewa qerininanénj iwac ségiségi wamma iwac qac téréyawac héima nananzij imuac mia imuhuc wanj nénécmianzac. ²²Yawe, guac mambéc wananzij nalé sura imuac séc guac goi héihéiga qacninaiguc hemac.

Réwéri metecgémiyu Anutu mepésimiyec.

34 (Dawidinénj ic kewu Awimele kac wésiaiguc ic moroha tanec haka wanu nesimigic mayec nalé imuaru legic yomi oyec.) Ni Yawe nalé séc mepési miñmanj. Mepé qepésiya imi nuac kuaiguc susuc nec hemac. ²Nuac kekec unjananénj Yaweac niñac zézé ségiségi ac wammaj. Maqeqeya ienenj nimma ségiségi wammu. ³Niguc momac nec Yawe imi kunej yanda kunej zéni. Neñawu iwac qac buñaya meyacmini.

⁴Ni Yawe zéwelecmiwa niñnémma zénénj hirihirina hénia hénia iguc nec metecgé néjec. ⁵Ienenj iwac niñkumuma kecma asac mararaj séwi usu éséc nec héiénécmimia wanec. Ionac kic tanecgina imi hémbénañja gamuyaguc ménda wammac. ⁶Kekec unja maqeqeya imuhucyanénj qac héhéli miyu Yawenénj nimmi ma zérabéra hénia hénia imuac nec anjénja tiyec.

⁷Yaweac kua meme unjanénj Miñ Kewu ac eeya héimianzu imi onac lelecgé énécmima tacyac wamma anjénj tiénécmianzac. ⁸Ini imi Yawe imi hiabia wanzac imi batucgéma sinja niñgic. Néngacma iwac muru kemma kecanzu imi enej zézé ségiségi ginaguc.

⁹Météré énécmimia ini Yawe eeya héimigic. Ninzu! I eeya héimianzu imi enej sécgé énécmiyu iwawai

ménjac ménj niñac ménda wammu. ¹⁰ Laion sac qelinén yaka niñ humuwacnec, néñ Yaweac wamma kecanzu imi enej buña hiabia hénia hénia he énécmiyu ménda hocmu.

¹¹ Nambérac ini hama gezac qema nimmu. Yawe eeya dimuhuc héimimu imuac hénia ku énécmimanj. ¹² Mérénénj kekecac niñ kumuma yawuñ sasala kecima mérianj mihicñimanj zé wanzac? ¹³ Gi imi guac ezelañ-gawac neuj héiamuma kua tasianénj ac biria ménda zéna. ¹⁴ Haka biria gilina keñu, haka hiawac wamma mema, luaeac wamma nesimiwésémanj.

¹⁵ Yaweac kiwanénj ic solañawac hiyu keñanzac. Wañu ic imuhucya ionac qac héhéliginawac gezac qeanzac. ¹⁶ Yaweac kic tanera imi kaiziliwenj wañanzu imi onac musuqege wañ énécmima ionac eluj unudacmac niñac baeciguc metecgé énécmimanj zé niñanzac. ¹⁷ Qac héhélima zéwelecmianzu imi onac niñénécmima zérabéna hénia igucnec metecgé énécmianzac. ¹⁸ Yawe imi ewa biri wañkeczu ionac hosucgé énécmima ewa qerigina melej énécmianzac. Wañu ewa qerigina qésénju howuc howuc †wanzac imi añgégina tiénécmianzac.

¹⁹ Ic solañanénj zérabéna sasala mihicñimacac hezac, néñ Yawenénj zérabéna séc metecgé mianzac. ²⁰ Sicya imi moczonj galeñgéyu ménj ménda zéñgémac.

²¹ Birianénj ic biria qeyu humumac. Wañu ic solañawac mézétiti wammianzu imi képésic ginaguc zéénécmimac. ²² Yawenénj welenj qeqhéra ionac kekec uña imi moczonj boñhéregina meénécmimac. Néñgacma iwac muru keñanzu imi onac imi képésic ginaguc ménda zéénécmimac.

Añgéna timac niñ zéwelerec.

35 (Dawidiac legic.) Yawe, niguc tohalic wanzu iniguc tohalic wamma, niguc euqege wanzu iniguc euqege wambésémanj. ² Saiwa yanda zéma asamanj késama yacma méra némbésémanj. ³ Luac héréma nesinénzu imi onac hénagina hézicgéna. Nuac kekec uñanawac zéma Neñ guac añgég titi miñina. zénénna.

⁴ Nuac kekec uñanawac hochoc ai mezu imi onac gamu qeqe mihicñi énécmina. Mebiri némbiñ zé wanzu imi nesi énécmina andé andé kemma gamunénj unu humudacmac. ⁵ Kua meme uñahécga énézéna ienenj luhucnéñ goc mihilañgéyu keñanzac ésécnec mihilañgé énécmiyu kendacmu. ⁶ Hénaginaiguc siñj zéma susurac mihicñi énécmima kua meme uñaga ézéna nesi énécmimac. ⁷ Ienenj héniana qahaciguc ni népésiwiñj zé baec sésénjiguc ufic musañgé haima héniana qahaciguc kekec uñana mebiri némbiñj zé baec sésénj éséma lekiñ himicanzu. ⁸ Zéna élanzañnec humucnéñ hicñi énécmimac. Ufic musañgégic hezac imuaru eñaoc eñgic énépésiyyu humucac buña hiñgacdacmu.

⁹ Nuac kekec uñananénj Yaweac ségiségi wammac. Iwac añgég titi niñac zézé ségiségi wammac. ¹⁰ Nuac sicna moczonj yomuhuc zému; Mérénénj Yaweac séc

† Yer 23:29

wammac? Inénj maqeqeya imi kucginaguc helanzj énécmianzu ionac méragina igucnec metecgé énécmianzac. Wañu maqeqeya imi iwawaigina onagicanzu ionac murunec metecgé énécmianzac.

¹¹ Héipuc ic ikoranénj yacma haka ni ménda niniñ-nawac qesinénzu. ¹² Hakana hiawac haka birianénj melej néñgic, kekec uñananénj niñgumbi niñguñ keczua. ¹³ Ni imi ienenj hafi iniyyu hegic ewa biricac séwi usu héima nene ziki kecima kekec uñana helanzj amuyi, néñ zéwelecnanénj eñ lilingéma hayu tétécgézua. ¹⁴ Nuac alana zénimma dac muna wañ énécmianzua ésécnec wañ énécmiyi. Wañu neñgocnawac siari ésécnec ionac wamma sicgéma siari.

¹⁵ Wañu ni zérabéna mihicñima kecba ienenj ségiségi wamma azorogic. Wañu kaiziliwenj ic ni ménda nimmi-anzu imi enej sasañgiaiguc tocgéma susucnec nunesi néñanzu. ¹⁶ Wañu ienenj ségiségi ariaciguc azoroma zébiri qébiri wañanzu ésécnec nuac niñac zécgina kizéñgéanzu. ¹⁷ Miñ kewu, nalé dahecac séc eñ inicma kecbésémanj? Nuac kekec uñana imi kisikiyonj ic ionac murunec metecgéna. Momacguc sac henénénja imi laion imuhucya ionac murunec metecgé némbésémanj. ¹⁸ Ni hénaoñj sucginaiguc mepésigémma, ic embac tuña tuña sucginaiguc gi mepésigémmanj.

¹⁹ Ménda wai énécmina, nuac hazéchécna ienenj sic-saoc nuac niñac ségiségi wambu niñac. Hazéc wañnéñanzu ienenj héniana qahaciguc kic hoc menémma zébiri némbu niñac. ²⁰ Ienenj imi luaeac ac ménda zéma baeciguc bénzénj kecanzu imi onac ac ikocnéñ yéwéri mihicñi énécmianzu. ²¹ Wañu ienenj kuagina kunenj yanda añgéma nuac zédesima ahaec, ahaec, kicnéñ héipuc wamma héndaczñj. zézu.

²² Yawe, geñ mia haka imi héndaczñj imuac acga qaiyunec ménda kecbésémanj. Wañu lakec ménda kecbésémanj. ²³ Nuac Anutu, Miñ Kewuna gau igucnec hetecgéma yacma nuac acna zégési wambésémanj. ²⁴ Yawe, nuac Anutu, guac haka solañaiguc zégési néñna. Ienenj nuac niñac ségiségi ménda wammu. ²⁵ Ménda wai énécmina, ewa qerigananénj ahaec ewa siñnina †séc hicñizac, ic imi qéccgé miziñ. zéwu niñac.

²⁶ Zéna yéwécna niñac ségiségi wañanzu ienenj gamu qeqe mihicñima gamu mamasuñ kunenj yanda nimmu. Wañu nuac muru séwi eñej wañanzu imi onac gamunénj qacginaiguc endacmac.

²⁷ Nuac solañ dindiñanawac niñgic sécgéanzac ionac imi zéna ségiségi wamma qacma ewa hia nimmu. Welenj qeqe icya luaeiguc keru ségiségi wañanzac Yawe imi kunenj yanda! zéma nalé séc ézému. ²⁸ Ni ezelañnanénj kaiwe herec guac haka solaña zénimma kaiwe herec gi mepési gémmannj.

Baec ic ionac biriagina zéma Anutuac hiaya.

36 (Legic galeñawac; Yaweac welenj qeqe ic Dawidiac legic zéna.) Ic biria ionac héniaigina biriawac niñtegic qñtegic ac ménj ewa qerinaiguc yomuhuc hicñizac; Iwac kiwaiguc Anutuac bac yandi yandi ménj ménda hezac. ² Inénj séwi eñej wamma eñeya képési-

†† Hebraio aciguc; kekec uñanina.

cyawac zéma méjnénj méj mewininimac me mézia timacac séc qahac zéanzac imuac mia. ³ Kuayawac ac imi késpedesyaguc zéma ikocyaguc. Inénj niñtegic qñte-gicya zéma haka hia imi waiyu tecgéyec. ⁴ Inénj hehe taticiguc hema biria niñareñgéma eñeya héna biri-aiguc opocamuma haka biriawac mézétiti qahac ke-canzac.

⁵ Yawe, goi héihéiga kurumenjiguc sécgéma heyu, guac haka héla iminénj ou hosusu iguc sécgéma hezac. ⁶ Solañga imi Anutuac baec boña ésécne. Guac zégésigésinénj kondunj ésécne. Yawe geñ imi ic embac zéma yañ momacne niniçgaleñ wañ nénécmi-anzañ. †

⁷ Anutu guac goi héihéiganénj yei eeyaguc yanda wanzac. Baec ic moczoñ guac qeñgañga amiayaiguc néñgacma sañgianzu. ⁸ Ieneñj imi guac amaiguc iwawai kindindiña hezac imi nezélélénj wamma, ségiségiac doku téfara igucne gumu énécmi-na neanzu. ⁹ Kekec dokuac kiwanénj guac muru hezac. Guac asac mararajiguc asaha hémbin.

¹⁰ Gi niñgéñanzu ionac muru goi héihéi susucne wañ énécmi-ma ewa solañ kecanzu ionac guac solañga imuhucyanec mihicñi énécmi-na. ¹¹ Séwi eñej ic ionac héna tawéginanénj nesinémbac niñac. Galeñgé néñna ic biriawac méraginanénj nesinémbac niñac.

¹² Kaiziliweñ wañanzu imi enej imuaru maunuyec. Ieneñj mama hema muñguc yacmuac séc qahac wammac.

Minj Kewuac muru kemma sañgimu.

37 (Dawidiac legic zéra.) Haka biria wañanzu ionac niñac qeri geric hélendañne ménda wamma késpedes wañanzu imi onac nimbupuc ménda wambésémañ. ² Ieneñj imi qézézac ésécne focdac qeriru qasima mamu. Wañu zuazua ésécne méima humumu.

³ Yaweac muru héima namma haka hiabia wambésémañ. Baeciguc kecma iwac haka héla imi nene ésécne nema kecbésémañ. ⁴ Yaweac ségiségi wamma kecbésémañ. Inénj guac ewa siñgawac héla mihicñigémmac.

⁵ Guac kekecgawa hénaya imi Yaweac muru haimina. Iwac muru héima nanna, inénj wamma medacmac. ⁶ Inénj wañgéñu, guac solañga imi asac mararañ ésécne, guac hakaga solañga imi melenju kaiwe wenzoroñjiguc kaiwe asaha ésécne wammac.

⁷ Yaweac wéséyaiguc bénzénj nec mambéc kecbésémañ. Ic birianénj héna qéréngé mimia wañu ai areñ biria meseliyu kindindiña yaru hémma qeri biric hélendañne ménda wambésémañ. ⁸ Qeri geric waima qeri biric gilina keñu. Zénasiñ menasiñ ménda wanna. Haka imuhucya imi haka biria mihicñimac. ⁹ Haka biria wañanzu imi enej qericénécmiyu qahac wandacmu, néñj Yaweac mambéc kecanzu imi enej baec késamu.

¹⁰ Ic biria imi hotoñadac kecma tecgéma qahac wandacgic imuaru hocma hocbiwésémañ. ¹¹ Wañu gum

bénzénzénj ic imi baec késamu. Wañu ewa momac hakanénj sécgé énécmiyu ségiségi wamma kecmu.

¹² Ic birianénj ic hiabia qemañ zé niñareñ wamma kic hiyu iwac muru keñu zéra kizéñgéanzac. ¹³ Minj Kewunénj ic imuhucyawac naléya hosucgéyu héñte-giczac imuac niñac zédesi wammianzac. ¹⁴ Ic birianénj maqeqeya zéma iwawai niñac hocanzu imi enej maunumac niñac zéma ic dindiñanec keñha wañanzu imi unuhumamañ zé souya héréma tewiya awianzac. ¹⁵ Néñ sou iminénj eñeya wéiwécya nézénjémac. Wañu tewi imi zéñgédacmac. ¹⁶⁻¹⁷ Ic biriawac méria imi zéñjémac, néñj ic hiabia imi Yawenénj kesa seligimimac.

Imuac niñac ic solañawac iwawai komodianénj ic biria sasala ionac iwawai kunenj yanda imi ogicanzac.

¹⁸ Yawenénj ic késpedesya qahac iwac kekec naléya imi moczoñ nindaru hezac. Iwac mératéc ai buña imi heheseli hema emma kecmac. ¹⁹ Ic imuhucya ieneñj imi zérabéra naléiguc gamugina ménda mihicñima béti naléiguc acguc iwawai sécgé énécmiyu kecmu.

²⁰ Ic biria imi birimac. Yaweac hazéchéra imi rama merawawac haléc ésécne zepépélima hofac qema aucgéma qahac wammac.

²¹ Ic biria imi iwawai mema tasia ménda melenjanzu, néñj ic solaña imi ewa hiawac eñ énécmianzac. ²² Minj Kewuac mériañginaguc imi enej baec késamu. Ic saecginaguc imi qeric énécmigic qahac wammu.

²³ Yawenénj ic onac tikeñ tihagina meseligima kekecac héna imuac ségiségi wañanzac. ²⁴ Ic imuhucya imi Yawenénj késaseligianzac imuac niñac qonzoñtoñ gémaciguc moczoñne ménda tendiñgédacmac.

²⁵ Ni komocna igucne éréma deguc yandanaiguc, ic solaña andé qema waimimia méñ ménda héñjac hénzua. Wañu hémba iwac qelihéra méjnénj méñ yaka niñ ménda zéwelec wañec. ²⁶ Ic imuhucya imi kaiwe herec ewa hiawac eñ énécmi-ma haiyu keñ haiyu ha wañanzac. Imuac qelihéra enej mériañ mihicñi énécmiyu kecanzu.

²⁷ Haka biria waima haka hiawac wammu. Imuhuc wamma nalé tetcgia qahac kecmu. ²⁸ Yawenénj haka solañawac siña nimma météré ic imuhuc wañanzu imi ménda wai énécmimac. Ic imuhucya imi nalé tetcgia qahac inicgaleñ wañ énécmimac, néñj kaiziliweñ ic ionac qelihéra imi qeric énécmigic qahac wandacmu. ²⁹ Ic solaña imi baec késama imuaru hémbénaña kecmu.

³⁰ Ic solañawac kua imi ac niñtegic qñtegyaguc zéhicñima, ezelañanénj haka dindiñawac zémac.

³¹ Iwac ewa qeriaiguc imi Anutuac héna acnéñ heyu keñkeñ hahaguc tisuqisurac ménda wammac.

³² Ic biria enej ic solaña unuwij zé awima kecanzu.

³³ Yawe imi ic solaña ic biriawac mériaiguc ménda waimimac. Wañu zégésigési naléiguc acguc késpedes-aguc ménda zémimac.

³⁴ Yaweac niñkumuma iwac kekecac héna imi méndacma kembésémañ. Inénj meyac gémma baec buña qegéñu añgétiwésémañ. Wañu kaiziliweñ ic imi birima qahac wañgic kicanénj hima inicbésémañ.

³⁵ Ni ic biriawac kuha hémba ic hésa téngij téngij eneya baeciguc nanaña éséc nec wanzac, néj ³⁶ ic hésa imi éléjnec humuqai wañu hocma hocbipiyyi.

³⁷ Néj ic solaña héñsosoligic. Ic dindiña héngic. Luac ic imuhucya imi enej andiaginaguc. ³⁸ Ac qe qe ic ienej momac nec biridacmu. Kaiziliweñ ic ionac tetcgia imi humu qaiyaguc.

³⁹ Ic solañawac aňgég titi imi Yaweac muru hezac. In-éj zérabéra naléiguc hoc bañec éséc nec wammimac.

⁴⁰ Yawenéh méra énécmima metecgé énécmimac. Ic biria ionac murunec metecgé énécmimac. Ienej imi néngacma iwac muru saňgianzu hénia imuac niñac imuhuc wañ énécmianzac.

Eneya kápésic niñac ewa biric wamma zéwelerec.

38 (Dawidiac legic yomi hofac omiwiñ zé héiañgic.) Yawe, guac qeri biricganéh kápésicna ménda zénénna. Guac qeri gericnéj ni ménda zéqindiñi nénna. ² Guac zakorñéh nuac séwinaiguc nézégéma hiñgaczac. Guac méraganéh selianec helanzi néñzac.

³ Guac qeri biric niñac séwi busuna solaña méj ménda hezac. Nuac kápésic niñac nuac sicna imi bénzéh qahac wanzac. ⁴ Nuac kápésicnanéh orucnaiguc sécgéma enu hinac yéwéria tanec wañu bisiqatéh wammañac séc qahac.

⁵ Nuac wizinanéh houyu wéréh biria haizac. Imi mia nuac haka qelaña imuac tasia. ⁶ Ni geriwa noyu qoucgéma kaiwe herec ewa biric wamma kecanzua. ⁷ Nuac maréhnaiguc geriwa sécgénénzac. Wañu nuac séwina solaña méj ménda hezac. ⁸ Séwina hézézayu humumia tanec wanzac. Ewa qerina waizalañ wañu zésilac wanzua.

⁹ Miñ Kewu nuac niñ kewu imi moczorñ guac muru hezac. Nuac zésilacnanéh guac wéségaiguc usuya qahac hezac. ¹⁰ Wéiwécnanéh hélandañ yaru kucnanéh mayu qeka meka wamma kicna imi acguc mugu mugumia wañu asaha qahac wanzac.

¹¹ Numindiñiga imi nuac séwinaiguc hezac imuac niñac nuac sorochécna zéma alahécna lakec kecgic sac taséhécna ini acguc lakec nanzu. ¹² Nuac kecec uñanawac hochoc ai meanzu ienej bétac hainénzu. Mebiri némbiñ zé wanzu imi enej humumia tericgé némma kaiwe herec andé nuwiñ zé haka biria zéareñgéma keczu.

¹³ Ni gezac héj éséc nec niñbipima ic ara qahac éséc nec kuana ménda aňgéma kecanzua. ¹⁴ Ni gezac héj éséc nec wamma acgina ménda melenañzua.

¹⁵ Yawe ni guac niñkumuma kecanzua. Nuac Miñ Kewu Anutu, gi acna melen némbésémañac hezac. ¹⁶ Ni yomuhuc zézua; Ni tisuqisurac wamba ienej nuac niñac ségiségi wamma séwi enej wañ némbu niñac.

¹⁷ Ni léklék manumacac heyu niñyéwécnanéh nalé séc henénzac. ¹⁸ Hénia imi yomuhuc; Ni kápésicna zéauma nuac kápésic niñac ewa biric wañanzua. ¹⁹ Nuac hazéchécna ienej kucginaguc keñha wañanzu. Wañu téñésima mézétiti wañnéñanzu ionac zañgégina imi sasala. ²⁰ Wañu haka birianéh haka hiawac melen

énécmianzu imi enej ni haka hiawac méndacma kemba hénia imuac niñac mia hazéc wañ néñanzu.

²¹ Yawe gi ménda wainémma kenna. Nuac Anutu lakec ménda kecbésémañ. ²² Focdac qenangé wañ néñna. Miñ Kewu, gi nuac aňgég titina.

Niñtegic qñtegic mimac niñ zéwelerec.

39 (Dawidiac legic.) Neñ yomuhuc zéyi; Ni hakana lolongéma wamma ezelañnanéh kápésic ménda mihicñimañ. Ic biria ienej wésénaiguc nanzu séc kua-naiguc neuj zékalaña haiwa hemac. ² Ni acna qaiyu ac hiabia acguc ménda zéwa niñ yéwécna imi munçuc yandizac.

³ Nuac ewa qerina geriwaguc wañu qerinanéh zénimba hiñgacma éséyu qeri biric yaru ezelañnanéh yomuhuc zézua; ⁴ Yawe, kekecnawac tetcgia zéma nalénawac séha imi nézéna niñasarima nuac kekecna dodowima hazac imi niñtegicmañ niñac ku néñna. ⁵ Geñ mia nuac naléna imi méra tawé éséc nec mehotorñina nuac kekecnanéh guac kicgaiguc ménda hezac tanec wanzac. Icy a icya nañselima kecanzu, néj hofac éséc nec aucgéanzu. (Ohec) ⁶ Hélac nec, ic neñac neñac imi héla qahac, néj uña tanec keñha wamma ai enomiawac keñkésa hakésa wamma iwawai mihicñima saméhaguc haini emma hezac, néj hélac nec mérénéh iwawai imi nonagicma késamac imi acguc ménda niñasarima kecanziñ.

⁷ Miñ Kewu ni erac némac iwawai niñac niñkumuma mambéc kecanñ? Nuac niñkumuna imi guac nec hezac. ⁸ Ni kápésicna moczorñ imuac nec metecgé némma galeñgé néñna, ewa soho ic ienej zébiri qébiri wañ némbu niñac. ⁹ Wañu Miñ Kewunéh haka imi wañ néñzac zéma nimma acna qaiyu kuana ménda auanzua.

¹⁰ Guac numindiñi nuac muru hezac imi nuagicma gilina keñu. Méraganéh nuna ni qeka meka wanzua.

¹¹ Geñ ac zéénécmima ic unu qindiñianzañ nalé imuaru iwawaigina eeyaguc imi wañ énécmima gisicnéj neyu qahac wañanzac éséc nec qahac wanzac. Imuac icya icya imi wésésé éséc nec wanzu. (Ohec)

¹² Yawe nuac zéwelecna niñnémma nuac qacsilaciguc gezac hainéhna. Kic masina maanzac nalé imuaru acga ménda qaimac. Ni imi yandahécna éséc nec ic kian tanec, ic qañ tanec giguc keczua. ¹³ Kápésicnawac ménda héñsosolima, hafina mehiaru némma kekecna komocdia dac mehorugina ségiségi nimmaguc hu-muwa.

Méra mimac niñ zéwelerec.

40 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Ni Yaweac mambécnéj mambéc keca gezac haima zésiacañ niñec. ² Inéh ni baec séséñ biriçiria iguc nec hérénéhju éréwa hénana zamanziñ hi-lañejiguc nopocma keñkeñ hahana imi meseli néñec. ³ Legic qelia Anutuac mepé qepésiacañ buña, kuanaiguc haiyu ic embac sasalanéh némma bac yandi yandi wamma Yaweac muru héima nammu.

⁴Yaweac héima namma séwi enej ic zéma ac iko-ciguc lukej luha wañanzu imi onac kichih ménda wañanzu imi enej zézé ségiségi ginaguc. ⁵Yawe nuac Anutuna, wawañ meme welic welicgia geñ wannec imi sasala. Wañu niniñga nonac niñ wamma niñna hiñgacanzac imi acguc sasala wañu ni olomma zémanjac séc qahac wanzac.

⁶Geñ mia gezacnaiguc nézéna héiyu yomuhuc niñi; Ni mulumanañ zéma seseac ewa hia ménda nimma hofac oo zéma késpedes waiwaiac olémbañ imuac ménda wañanzua. ⁷Imuhuc zéna imuaru ni yomuhuc zéyi; Ni hazua, nuac ac ooya imi kiwi limbi limbiñaguc hezac. ⁸O, nuac Anutu, ni guac ewa siñ niñtohomañ zé ségiségi wañanzua! Imuac guac héna acnéñ nuac ewa qerinaiguc heanzac.

⁹Ni hénorañ yandaiguc guac solañ dindiñaga imuac buña suruc ségiségiyaguc imi zéau énécmianzua. Niñzan, Yawe ni kua taséna ménda héiwa en heanzac imi gi nindaczan. ¹⁰Ni guac solañga imi nuac ewa qerinaiguc ménda musañgéwa heyec, néñ guac haka héla imi zéma aṅgégé titi imi zéau énécmima goi héihéiga zéma hakaga héla imi hénorañ yandaiguc ménda musañgé énécmianzua.

¹¹Yawe guac ewa biricga imi ménda hézicgéna susucnec mayu. Wañu goi héihéiga zéma hakaga héla iminéñ ni nalé séc néñgaleñ wañ némbésémañ.

¹²Biria gelec malec qahac ni lelecgé néñu nuac késpedesnanéñ méramma nuaru hayu kic hima gémanjac séc qahac. Késpedes imuac zañgégina imi nuac oruc zucna ogicma heyu nuac ewananéñ sohodaçzac. ¹³Yawe ewa biric wañ némma aṅgégéna tina. Yawe focdac méra némbésémañ.

¹⁴Nuac kekec uñana mihicñima mebiri némbiñ zé wanzu imi moczoñ gamu qeçe zéma gamu mamasuñ mihicñi énécmina. Wañu zéna zérabéra hicñinéñu ségiségi wanzu imi moczoñ néñgacma kemma gamu qeçe mihicñimu. ¹⁵Wañénécmina nuac niñac ahaec zéma desianzu ieneñ enañ gamugina héñtegicma aurimu.

¹⁶Wañénécmina, guac hochoc wamma mihicñianzu imi enej guac niñac ségiségi wammu. Wañu guac aṅgégé titiac qerinéñ wammianzu imi enej nalé séc Yawe imi kuneñ yanda kuneñ zému.

¹⁷Ni imi maqeqeya kecma imuac me imuac hocanzua. Imuac niñac Yawe imi nuac niñnémmac. Gi imi nuac méra nénéñ zéma metec metec miñna. Anutuna, nalé ménda mehorugina.

Hafiya mehiaru mimac niñ zéwelerec.

41 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Kuc ma-ma wamma kecanzu ionac niñkewu wañ énécmianzac ic imi zézé ségiségiyaguc, nalé biriaiguc Yawenéñ hénaya méwéréñgéyu orima kemmac. ²Yawenéñ demin memima kekecy galeñgé miyu baeciguc zézé ségiségiyaguc kecma. Wañu hazéc onac ewa siñiguc † ménda waimimac. ³Hafi kiyu heyu Yawenéñ nañgémimac, Hehe tataciguc hafiya mehiaru

† *Hebiraio aciguc; kekec uñaginawac.*

midacmac. ⁴Wañu neñ yomuhuc zéyi; Yawe, ewa hia niñnéna. ni guac kicgaiguc késpedesna mihicñizua. Nuac kekec uñana mehiaruna.

⁵Hazéc hécnanéñ nuac zébiri némma némac naléiguc ic imi humuyu qara eluñ nunudacmac zézu.

⁶Ni némbiñ zé hama ac gorosona wamma néwéc ewa qerinaiguc zébiri qébiri niñtoçgéma amana igucnec hiñgacma kemma zésaigic keñanzac.

⁷Mézétiti wañ néñzu ieneñ moczoñ nuac andé ac zéma mebiri némbiñ zé areñgéma yomuhuc zéanzu;

⁸Hafi biria késazac imuac ic imi hema muñguc ménda yacmac. ⁹Ala sorocna niñzénge miwa nuac saméñ momacnec neañic i acguc hazéc wannémma sou andi-anéñ qéfaccé néñec.

¹⁰Wañu Yawe Miñ Kewuna ni ewa hia niñnémma hafi igucnec metecgé néna bakia melené énécmimañ.

¹¹Hazécnanéñ hia ménda nogiczac imuac gi nuac ségiségi wanzan imi ni niñzua. ¹²Ni qerina mesolañan-ima kecba nañgé némma kecneç. Kumu néna wésé-gaiguc hémbénañ nammañ.

¹³Miñ Kewunina, Israelac Anutu hénihénia qahac, tetcgia qahac, mepési mimia wammac, hélacnec! hélacnec!

Kiwi 2

Anutuac ewa siñsiñ wamma kekec.

42 (Legic galeñawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra niñtegic qintegicyaguc.) Anutu, dia yañ déméña qañgararañ qeyu hakhak géma doku téfara niñac hocanzac ésécnec nuac kekec uñananéñ guac ewa ewa wañanzac. ²Nuac kekec uñananéñ Anutu kekec miñinawac déméña kérékérasia wanzac. Ni némac naléiguc kemma Anutu wésiaiguc wininimañ. ³Ic embac enej kaiwe herec nuac ac zénémma guac Anutu imi dimia zéma zézé qesi wañ néñgic nuac kic masinéñ siñi kaiwe nenena éséc wañanzac.

⁴Ni becneç nalé téreyawac tacniniñ kecañgic iniguc momacnec keñha wamma zézé ségiségi wamma mepé qepési legic héima onagicma kemma Anutuac ocmuñ téreyaiçuc onopocañi. Wañu deguc haka silicna imuac niñqelima ewa biric wamma ewa howucna qocgézua. ⁵Kekec uñana, gi némac niñac niñméima waizalañ nukeczan? Gi imi Anutuac niñkumu wambésémañ. Ni imi iwac aṅgégé titiac kic tanera niñac néwéc i mepésimimañ.

⁶Anutuna, kekec uñananéñ qerinaiguc niñméima mayu, ni Yodan baec zéma Herimon zéma Miza baec boñaiguc gi niñqeli gémmañ. ⁷Guac konduñ dokunéñ qaru konduñ hiñgac hiñgaranéñ qac héhéli amugic, guac doku renduñanéñ zéma doku temboña limbima hama hoturu néñzac.

⁸Kaiweiguc Yawenéñ goi héihéiya wañ némma siñiyaiguc legicnéñ nuac muru henéñu, kekecnawac Anutu zéwelec mimañ.

⁹Zamanziñna Anutu, yomuhuc zézua; Némac niñac nuac eluñ guzac? Némac niñac hazéc hécnanéñ

helanži néngic ewa biric wamma kenha wañanzua me? ¹⁰ Sounéj sicna nézac éséc nec hazéchécnna enej zébiri qébiri wannémma Anutuga imi dimia? zéanzu.

¹¹ Kecec uñana, némac niñac kucmama wamma, némac niñac qerinaiguc siroñ qaroñ wamma keczañ? Gi imi Anutuac niñkumu wambésémañ. Ni imi kileñ kic tanecna meyac néñanzac Anutu i mepési mimañ.

Réwéri qeriaiguc zéwelec wammiyec.

43 Anutu ni niñgési némma, baec yanda eega ménda héigéñanzu ionac muru, acna imi héipuc wannémma meselima, ikoc ic, héna ac logilogi ic ionac murunec ni metecgé némbésémañ. ² Gi imi Anutu nuac hoc bañecna kecmañac némac niñac ni héñacna mena hazéchécnna ieneñ helanži néngic ewa biric wamma kenha wañanzua?

³ Guac asac mararañga zéma acga héla mélina hama ni qindiñi némma nuagicma kemma guac baec boña téréya zéma haliga téréya imuaru nopocmac. ⁴ Imuac mia ni Anutuac zaki téréyaiguc keremma, nuac Anutu, zézé ségiségina, nuac ewa hiawac buña, guac muru harémañ. Anutu, Anutuna, ni wañgoñna hésiaguc imi qema gi mepésigémmañ.

⁵ Kecec uñana, némac niñac kuc mama wamma némac niñac qerinaiguc waizalañ numa keczañ? Gi imi Anutuac niñkumu wambésémañ. Ni imi néwéc kic tanecna meyac néñanzac Anutu i mepési mimañ.

Baec yandagina imi añgéña timac niñ zéwelecñic.

44 (Legic galeñawac; Korawac qelihéra ionac legic, niñgic hiñgac hiñgara.) Anutu geñ bec nec yanda hécnina ionac naléiguc haka silic wannec imuac suruc imi nénézégic gezacninanéñ niñiñ. ² Gi imi baera baera hicñisai wamma kecñic imi méraganéñ nesi énécnina kenñic, yanda hécnina imuaru ic hésa éséc nec himic énécninec. Hicñisaia hicñisaiya tosara imi yéwéri mi-hicñi énécnima, yanda hécnina imi méndéñ énécnimigic baecgina séc kemma késagic ³ Ieneñ souginanéñ baec imi ménda késagic. Eñañ méraginanéñ yaréguc ménda onogicñic, néñ geñ mia ewa hia niñéncmima hénia imuac niñac guac méraga zéma huaga zéma kic tanecgawac asac mararañanéñ imuhuc wañ énécninec.

⁴ Anutu imi nuac ic kewuna, imuac Yakoboac niñac wamma yaréiguc onogicñic zéma zétecgé nec. ⁵ Ni ni guac muru héima namma hazéchécnina helanži énécnima nunuwiñ zé yacñic séc guac qacganéñ tidacgé énécnianziñ. ⁶ Ni imi tewinawac ménda héima nammañ. Sou acñuc hia ménda metecgé némmac. ⁷ Gi sac hazéchécnna ionac murunec añgéñnina tinéncmima mézétiti wañ nénécnianziñ imi onac gamu qe qe mihiñi énécnianziñ. ⁸ Nini kaiwe herec Anutuac niñac zézé ségiségi wañziñ. Nini Anutuac qara hémbénaña ewa hia ac wammiwiñ.

⁹ Kileñdac deguc imi geñ mia héñacnina mema gamuiguc memama wañ nénécnima téñgiñ ic hécnina

na iniguc momac nec ménda kenha wañanzañ. ¹⁰ Geñ imuhuc wanna nini hazéchécnina wéséinaiguc liliñgéma néngac énécnini, hazéc wañ nénécnianziñ imi enej eñañ siñginawac nunuma iwawainina nonagicñic. ¹¹ Geñ mia nini rama qe qeyawac buña éséc nec nonopocna, baera baera héndéñ qéndéñ rouc wamma kecziñ. ¹² Geñ ic embachécgá boñteñic hai énécnina meñic, néñ imuac boña méñ ménda géñgic mezañ.

¹³ Geñ imi lelec lelec tacyachéra ionac méraginaiguc nonopocna gamu mema kecni lelec géma nanzu imi enej zédesi wañ nénécnima isocfagocñic nonopocanzu. ¹⁴ Geñ baera baera ionac sugcinaiguc gamu mamasuñac nonopocna kuaginañic eñañziñ. Wañu sugcinaiguc oruc héinénéñ mimiawac buña imuac séséya wamma kecziñ. ¹⁵⁻¹⁶ Séwi eñañ wamma ac wañ némma zébiri qébiri wañ néñzu ionac niñac zéma hazéchécnna tasé meñéñ némbiñ zé wanzu imi onac niñac, isocfagocnaneñ kaiwe herec wéséinaiguc henéñu gamunanéñ musuna hoturu néñzac.

¹⁷ Haka silic imuhucya moczoñ hicñi nénécnimiyec, néñ guac eluñ ménda nunuyunec guac sisipac ac imi ménda logianziñ. ¹⁸ Ewa qerininanéñ héñacga ménda mema liliñgéyec. Wañu kenkenñ haha ninaiguc imi guac héna imi ménda waiyiñ. ¹⁹ Geñ imi haséñ kazuac baec kisiaiguc hézézá nénécnima humucac tunumañnéñ hoturu nénécnizañ.

²⁰ Nini Anutuac qara eluñ nunuyecñic me méranina ic enia ionac anutu hécnina ionac muru sulu mérañ wañiñguc imi ²¹ Anutu inéñ ewa qerinañic niñiñ saña hezac imi nindacñac, imuac niñac hénia imi hia menzamma mihiñiñwac nec. ²² Nini kaiwe herec guac niñac humucñic nonopocñic kecañziñ. Wañu rama qehumumiawac buña éséc nec wañanzñiñ.

²³ Miñ Kewu gi yacna, némac niñac gau hekecñañ? Yacma nañna. Nini hémbénaña héñacnina ménda mewésémañ. ²⁴ Némac niñac kic tanecga musañgé nénécnima zérabéranina zéma helanži nénécnimima imuac eluñ guyu keczañ? ²⁵ Kecec uñanina imi baec gi-zoñguc mama héima hezac. Séwinina imi baecñic mékétama hezac. ²⁶ Gi yacma méra nénécnimiwésémañ. Guac goi héhiégawac niñac wamma nini boñ hérenina menénéc mina.

Ic kewuac zammaréñ legic.

45 (Legic galeñawac; Korawac qeli méñnéñ legic zéra niñu hiñgac hiñgara yomi oyec. Sosannim wañgoñ hésiaguc. Ic kewuac kikiya mema siñ nimma legic yomi héigic.) Ewa qerina iguc nec ac hiabi-anéñ kuaya qema mayu ic kewuac zéareñgégic hezac imuac zémañ. Ezelañna imi kiwi oo ic qacñic méñac kirifi éséc nec wanzac.

² Ic kewu gi imi baec ic ionac nañhécnina moczoñ onogicma hiabia soroc wanzañ. Wañu ewa hia acnéñ kuaga iguc nec qoc géma maanzac. Imuac Anutunéñ nalé séc gi mériañ mihiñi géñanzac. ³ Kuc miñina gi, souga zikina hénaga kemañiñic hiñgaru, ic kewuac asac mararañ zéma qac buña séwi usu éséc nec héina. ⁴ Ic kewu gi, ac héla zéma gum bñzénzén zéma haka

solaŋawac wamma edamugaguc becosic qahaiguc tacma kemma yaréiguc onogicbésémaŋ. Guac méra héiganéŋ gi haka welic welicgia kugémmac. ⁵ Ic kewu, guac zakonŋanéŋ zéra qizilic, guac hazéchécgá ionac wéiwéccgina nézénŋgéma keremmac. Ic embac momac yanda guac wéségaiguc simiŋ héigémmu.

⁶ Anutu guac tatacga edamuyaguc imi hémbénaŋa, baec héŋgaleŋ wawaŋawac ic kewu qarucŋanéŋ héna ac dindiŋanec meselimac. ⁷ Gi imi haka solaŋawac siŋa nimma haka biriawac mézégá tianzac. Imuac Anutu, ic kewu guac Anutunéŋ zézé ségiségiac halécnéŋ météré gémma guac qocgégémma meyac géŋu alahécgá onogiczaŋ. ⁸ Guac séwi usuga imi moczoŋ hémbénaŋa guac hiabia, ziniŋ kizubera saŋkara imuac héméŋa héimimia waŋu elefante yaŋac zuŋanéŋ memeya guac ama kewuya igucnec gita kulele qacma mehiaru géŋanzac. ⁹ Guac iniŋhécgá eeginaguc ionac sucginaiguc imi baera baera ic kewu ionac bérac hécginanéŋ keczu. Guac iniŋga qézianéŋ Ofiri baecac golinéŋ mezeric amuma guac méra héigaiguc nanzac.

¹⁰ Béracna, gezac qema niŋna, gi geŋga ic embachécgá zéma maŋgocgawac ama areŋa yanda imuac eluŋ gumac. ¹¹ Imuhuc wanna ic kewunéŋ guac tanec héŋ sorocya imuac ewa siŋsiŋ waŋgémmac. Inéŋ mia guac miŋga waŋzac imuac sicgé miwésémaŋ. ¹² Ic kewu guac imi Tirowac béraranéŋ †sese eeyaguc haigémmac. Waŋu imuac ic embac zuŋa masapu ginaguc imi eneŋ ewa hia waŋ énécmimac niŋac huluŋga késama yaizézé ac waŋgémmu. ¹³ Guac béracŋanéŋ zuŋa masapuyaguc kecmac.

Iwac séwi usuya imi golinéŋ bilonŋgéma memeya. ¹⁴ Béracga séwi usu kiwiyaguc imi wagiru guac muru hamac. Alahéra embac seraŋa imi eneŋ momacnec onagiru hamu. ¹⁵ Waŋu onagiru ségiségi wamma ewa hia nimma ama kewuyaiguc keremmu.

¹⁶ Guac naŋhécgá ieneŋ guac yandahécgá mératécgina mema naŋgic geŋ imi baera baera imuac baec galeŋ buŋa onopocbésémaŋ.

¹⁷ Ni waŋ énécmiwa ic kewu guac qacga hicŋisaiya hicŋisaiya niŋqelimu. Imuac baec séc ic embac ieneŋ ic kewu gi hémbénaŋa mepési gémmu.

Anutunéŋ ic embachéra zéma ama baecŋinawac saiwa meénécmianzac.

46 (Legic galeŋawac; Korawac qelihéra ionac legic, Alamot legic imuac ewaiguc héihéiya.) Anutu imi saŋgi saŋginina zéma kucnina. Méra nénéŋnina soroc yéwéri qeriaiguc ha nénécmimia. ² Imuac baecnéŋ melenju baec boŋanéŋ qekeŋ qeha wamma konduŋgic hiŋgacmaciguc me ³ konduŋ dokunéŋ qac silacma yacma sépéc sépéra loŋu baec boŋanéŋ sicsuc wamma hirimaciguc imi ni kileŋ bac yandi yandi ménda wammaŋ. (Ohec)

⁴ Imuac doku téfara imi téma séra sasala wamma eŋeŋa miŋina Anutuac ama areŋa yanda, ocmuŋ téréya imi ségiségi mihiŋi mianzu. ⁵ Anutunéŋ ama areŋa yanda imuac suraiguc keru ama areŋa yanda

† Ama areŋ yanda imuac ic embachéra.

imi seligima ménda hirimac. Waŋu ama gianjamac imuaru Anutunéŋ méra mimac.

⁶ Baera baera qewelon qegic héŋgaleŋ ama areŋa yanda imuac miŋina eneŋ zénéŋgina hirizac. Waŋu inéŋ ac zéyu baecnéŋ pépéliŋa mazac. †† Kurumeŋac téŋgiŋ ic tausenja tausenja imuac miŋina Yawenéŋ niniguc momacnec keczac. Yakoboac Anutu iminéŋ neŋaŋ hoc baŋec eŋeŋa wanzac. (Ohec)

⁸ Hama Yaweac wawaŋ meme imi hémmu. Inéŋ baec melenju kérasizac. ⁹ Waŋu inéŋ baec tetcgá séc yaré metecgéma tewigina kuma luacgina hézénŋgéma becosicac karisi imi gericnéŋ odarec. ¹⁰ Zéyecnéŋ gi imi bénzén kecmá ni Anutu waŋzua imi héŋ tegicbésémaŋ. Ni baera baera zéma baec séc ic embac ionac sucginaiguc meyac nénéŋa wammac.

¹¹ Ic téŋgiŋa tausenja tausenja ionac Yawenéŋ niniguc keczac. Yakoboac Anutu imi neŋaŋ hoc baŋec eŋeŋa waŋanzac. (Ohec)

Anutunéŋ galeŋgé énécmianzac.

47 (Legic galeŋawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini méragina qema ewa ségiségiyaguc qacma Anutu mepésimu.

² Eŋeŋa miŋina Yawenéŋ kuc buŋa eeyaguc kecmá baec séc ic embac ionac ic kewu waŋ énécmima keczac. ³ Yawenéŋ baec séc ic embac momac yanda imi nonac muru onopocma, baera baera ic embac imi welen qenénécmimu niŋac hénanina duandiaiguc onoporec. ⁴ Neŋaŋ niŋac wamma mératéccac baec imi gésima aŋgé tiyec. Imi mia siŋ niŋmianzac Yakobo iwac zézé ségiségiyawac buŋa waŋzac. (Ohec)

⁵ Anutu ségiségi legic héimini eŋanzac. Tomuŋ hihini qacma eŋanzac. ⁶ Mepésimigic, Anutu mepésimigic, mepésimigic, ic kewunina mepésimigic. ⁷ Hénia imi yomuhuc; Anutunéŋ baec ic embac momac yanda neŋaŋ ic kewu keczac. Legic zéra niŋtegiŋ qinŋtegiyaguc mepésimimu.

⁸ Anutunéŋ baera baera inicgaleŋ wamma ic kewu tatac téreyaiŋac taczac. ⁹ Saiwa baec séc hezac imi moczoŋ Yaweac buŋa. Inéŋ eŋeŋa miŋina wanzac. Imuac mia baera baera imuac baec galeŋhéra, Abarahamac Anutu iwac ic embachéra wamma tocgogic.

Anutuac baec boŋa Zion.

48 (Korawac qelihéra ionac legic zéma legic zéra.) Yawe imi kuneŋ yanda, Anutuninawac ama areŋa yanda demin seliaguc, baec boŋa téréya imuaru i kuneŋ yanda mepési mimia wammac. ² Zion baec boŋa, ic kewu yandawac ama areŋa yanda, baec waŋgoŋa Not iguc nanzac imi nanaŋa eŋeŋa zéma héŋ sorocya. Waŋu baec séc ic embac ieneŋ imuac zézé ségiségi waŋzu. ³ Ic kewuac ama areŋa yanda demin seliaguc imuac qeria séc Anutunéŋ keczac. Kecma

†† Baec ic eneŋ bacgina yandizac. ‡ Dimuaru eŋec zéma emiŋiŋic ac zéra haréwéc waŋec; 1) Sésepac acwac katapa huama Zioniguc eŋgic imuac niŋqeli mimia (2Sa 6:1-19). 2) Anutunéŋ mama yaréiguc Israel méra énécmima munguc kurumeŋu eŋec. 3) Yesu mama aiya metecgéma kurumeŋiguc eŋec.

eneyaoc imi anjén tinénéc mimiawac neuñ kiropo wanzac imi zéauzac.

⁴ Ninzu, imuaru ic kewu enej azoroma momacnec ototoñ qema kenjic. ⁵ Ieneñ ama areña yanda imi hémma aurima bac yanidi yandi wamma néngacgic. ⁶ Wañu zénén hirihirinén énépésiyu embacnéñ azi kiyu merac mihicñianzac ésécnec geriwanén kuneñ yanda onoyec. ⁷ Gi imi luhuc Is igucnec hahayanén Tarasisiac zéic imi moczoñ qéséñdacnec. ⁸ Gezac ninanén ninñj ésécnec, téñgñj ic tausenja tausenja miñina Yawe iwac ama areña yanda demij seliayaguc, neñañ Anutuac ama areña yanda demij seliayaguc imuaru kicninanén héññj. Anutunén ama areña yanda imi hémbénaña meselimamac. (Ohec)

⁹ Anutu, nini guac ocmuñ téréya imuac suraiguc guac goi héihéigawac ninñj. ¹⁰ Anutu guac qacga ésécnec mepé qepésiga imi acguc baec tetcgia kereñdaczac. Wañu guac méra héigaiguc imi haka solañanén sécgéma hezac. ¹¹ Guac zégésigési ninñac Zion baec boñanén ségiségi wanzac. Yuda baecac ama areña kuneñ kuneñ séc †imi enej ségiségi wammu.

¹² Ini imi Zion baec boña imi baec hénia tima kereñdacma lelecgéma kemma awiawi ama horua imuac zañgégina olommu. ¹³ Demij seli imuac tanera héñyacgéma ic kewuac ama imi moczoñ héndacma énézégic bian hicñisaia hicñisaia hema kecmac imi suruc imi acguc hema kecmac. ¹⁴ Anutu imi hémbénaña neñañ Anutu kecmac. Qindiñj nénécmimacnec keru nalé tetcgia hamac.

Baecac iwawaiiguc héima nanaña imi ewa soho haka.

49 (Legic galeñawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini gezac qema niñgic. Gezacgina nuac muru haima niñgic. ² Ic eneña me mamaya, ic zuña masapuyaguc me ic maqeqeya ini moczoñ niñgic. ³ Kuananén niñtegic qñtegic ac zéma ewananén hénia héiqelima nimmañ. ⁴ Ni qeqain ac imuac gezacna haima gita kulele qema legiciguc haima nuac qelumbec ac imi measarimañ.

⁵ Ic tosara imi iwawai kindindiñ he énécmimia zéma samén bipiyaguc imuac héima namma séwi enej wañanzu, hazéchécna imuhucya ionac haka qariñ qarñgianén méndac némma lelecgé némmac nalé imuaru ni némac niñ bac yandi yandi wammañ? ⁷ Ic méñnéñ méñ dac munaya méñac kekecyá boñ héré wañ mimacac séc qahac. Wañu iwac niñ wamma Anutuac muru mulu memeac soukiwa méñ haimacac séc qahac. ⁸ Hénia imi yomuhuc; Kekec uñawac mulu meme imi eeyaguc wanzac. Soukiwanén hémbénaña boñ mewinñac séc qahac. ⁹ Houhouya ménda mihicñi mima hémbénaña kecmacac niñ méra mimiawac séc qahac.

¹⁰ Méñnéñ méñ hémma hénia yomi niñtegicmac. Niñtegic qñtegic ic imi humumu, wañu ic qelaña zéma ic zampaliliña imi momacnec humuqai wandacmu. Humugic iwawai samén bipiyaguc he énécmimia imi ic

méñnéñ késaanzu. ¹¹ Wañu qeriginanén niñgic amagina imi hémbénaña heyu baec tacyac wañanzu imi hicñisaiya hicñisaiya hema emma kecmac tanec wañu baec imi qac waségina haimima qacanzu. ¹² Baec ic imi eeginagucnéñ hémbénaña ménda kecanzu. Yanqesi ésécnec humuanzu.

¹³ Haka silicgina imi ionac ninñj sicsaocya zéauanzac, néñ qelihécgina hahaya ieneñ ionac ackuazéc imuac mepésimu. (Ohec) ¹⁴ Rama ésécnec ieneñ humucac buña zéénécmimia. Humucnéñ ionac galeñgina wammac. Ama gianjiyu ic solaña ionac méra bacgñaiguc kecmu. Wañu ionac haihaka héñsoroc sorocya imi humuc ac buña wandaru ama duñgina imuhucyanec qahac wandacmac. (Ohec) ¹⁵ Néñ Anutunén ni népésimac. Imuac nuac kekec uñana imi humuc igucnec boñhéré menémmac. (Ohec)

¹⁶ Ic méñnéñ iwawai samén bipiyaguc hemiyu amaya imi yandima eeyaguc wañu gi kileñ bac yandi yandi ménda wammiwésémañ. ¹⁷ Ic imi humumac nalé imuaru iwawai méñ ménda mema kemmac. Qac buñaya acguc ménda méndacmima kemmac.

¹⁸ Inén kekec uñayaguc kecmancac mepési amuma mezeric amuyu ic embac enej iwac niñgic emmac, néñ ¹⁹ yandahécgina ionac muru lilingéma kemma toroqe énécmimac. Wañu hémbénaña kaiwe asaha hémmacac séc qahac wammac. ²⁰ Eneña kecmacac hénia ménda niñtegicanzu imi enej haséñ yanñ ésécnec humumu.

Mulu ai héla anjé timacac séha.

50 (Asafeac legic zéra.) Anutu, Yawenén Is igucnec Wes igucgeñ baec séc ic embac énézéma unuruyec. ² Zion baec boña héñsoroc sorocya imuarunec Anutunén asaha qetagaliyu kenzac.

³ Anutunina imi hama hétén qahac ménda kecanzac. Iwac wésiaiguc imi qécgé énécmiawac geric bélañanén nañu wiliñ wiliñ luhucnéñ lelecgémima humumia qeancac. ††4 Anutunén ic embachéra zégési énécmimañ zé ou kurumenjiguc zéma baeciguc zéau wésénaiguc yomuhuc zéyec; ⁵ Nuac météré ic hécna mulu meme aiiguc niguc sisipac ac megic imi nuac wésénaiguc unuruna hadacmu.

⁶ Anutu imi zégésigési ai miñina wanzac. Imuac niñac kurumenñnéñ iwac solaña measarimac. (Ohec) ⁷ Ic embachécna gezac qema niñgic neñ énézémañ. Israel, neñ héipuc ac wañ énécmimañ. Ni imi Anutu, enañ Anutu keczua. ⁸ Hofac ooginanén nalé séc wésénaiguc hezacnec imuac mia ni zaki téréyawac iwawai niñac ac ménda wañ énécmimañ. ⁹ Ni imi amaginaiguc burumakao iwa me demingina qeriaiguc noniñ iwa imi ménda onagicmañ.

¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Haséñjiguc wiri yanñ zéma zéléñ boña boñaiguc burumakao hezac imi moczoñ nena. ¹¹ Baec boñaiguc nei hénia hénia imi moczoñ neñ kampiliti nindacba hezu. Baec kisiaiguc kenja wañanzu imi acguc moczoñ nuac buña.

† *Hebraio aciguc; bérachéra.*

†† *Mmh 19:16,18*

¹² Wañu baec kurumenj zéma iwawai imuaru sécgé-
ma hezac imi moczoñ nena buña, yaka niñ wañ ném-
bacnec qesi énécmiwinec. ¹³ Niñgic, ni burumakao bu-
sia nema noniñ sawa neanzua tanec wanzac me?

¹⁴ Ewa hia acginanéñ hofac oo ésécnec Anutu haimima
eñeña miñina iwac muru zézé seli acgina megic imi
wamma mema melenj midacgic. ¹⁵ Wañu zéra béra
naléiguc nurugic metecgé énécmiwa qac buñana mey-
ac némmu.

¹⁶ Ic biria ionac imi Anutunéñ yomuhuc zézac; Gi
dimuhuc nuac héna ac zéau énécmima nuac sisipac ac
imi guac kuaga taségaiguc opocna eñanzac? ¹⁷ Geñ imi
ac pakeñnawac mézégá tiyu acna andégaiguc gilina
mazac? ¹⁸ Kowu nene ic inicma toroqe énécmima
kaisero ic iniguc ala wañamuma ¹⁹ kuaga haka biri-
awac buña qemima ezelañga zéma ac ikocga dérécgá-
ma zéañzanj. ²⁰ Tacma dac munahécga hazéc ac wañ
énécmima, neñgocgawac naña zébiri mianzanj.

²¹ Gi haka imuhucya wañanzanj, néñ ni acna qaiyu
kecba, gi imi nuac niñna gi ésécnec wañec. Wañu neñ
gi ac wañgémma kápésicga guac kicgaiguc qererema
areñgéwa hémbésémañ. ²² Anutuac eluñ unuy ke-
canzu ini deguc haka yomuac qeriginanéñ niñgic,
imuhuc ménda wammuiguc imi neñ ini meric qeric
wañ énécmiwa méñnéñ méñ metecgé énécmimacac
séc qahac wammac.

²³ Ewa hia acnéñ hofac onénzu imi eneñ mia nuac
qac buñana meyac néñanzu. Wañu haka silic
dindiñanec wamma meanzu imi onac mia neñ Anutu-
ac añañéñ titi énézéwa hémmu.

Ac qeque hakayawac tasia waimac niñac zéwelerec.

51 (Legic galeñawac; Dawidiac legic, inéñ Batse-
baguc heyicguc Anutuac tiliñ tiliñ ic Natannéñ
hayec nalé imuaru †legic zéra yomi oyec.) O Anutu, goi
héihéigawac séhaiguc ewa hiawac wañnéna. Ewa bir-
icga zékéñanéñ acqeqe hakana auna qahac wañu.
² Hakana qariñ qariñgia imi moczoñnec zuacnéndac-
na, kápésicna solañanec zuacnéna. ³ Nuac kápésicna
imi nalé séc wésénaiguc heyu ni ac qeque hakana niñte-
gicanzua, imuac mia imuhuc zézua. ⁴ Ni guac, guacnec
sac, kápésic wamma, guac kicgaiguc haka biria wañi.
Imuac niñac acga zéna nimba solaña wanzac, zégési-
na nimba dindiña wanzac.

⁵ Héna! Ni hakana qariñ qariñgiaguc hicñiyi. Neñ-
gocnawac héri qeriiguc keré nalé imuaru acguc
kápésicna qeriaiguc keré. ⁶ Ewa qerinaiguc ac héla
hemac niñac ewa ewa wañanzanj. Qerinaiguc geñgaoc
niñtegic qindegic ku némma miñicñi néñzanj. ⁷ Ic hésa
haréñanéñ zuacnéna, ni lalac lalac wammañ. Zuac-
néna ni komboc sañgeña lalac lalac imi ogicma lalac
qeque wammañ. ⁸ Zéhiaru néna nimma zézé ségiségi
wammañ. Sicna hézéngeñec imi ††qelima ségiségi
wammac. ⁹ Kápésicnawac musuqeqe imi waima
kápésicna imi moczoñ auna. ¹⁰ Anutu nuac qerinaiguc
ewa lalac lalac miñicñi némma qeri uñana seligima

† 2Sa 11:2-6 †† Képésicac niñac niñu ewa howuc wañu geri-
wa imi sicya zéñgéyec tanec wañec.

nananja imuhucyawac meqeli némbésémañ. ¹¹ Guac
wéséga igucnec ménda nesinéna. Uñaga téréya mén-
da nuagicna.

¹² Guac añañéñ titiac zézé ségiségi imi meqeli néna.
Wésé polañac qeri uñana qeñañgé néna. ¹³ Ni ac qe-
qe ic ionac guac héna ku énécmiwa, kápésic ic ieneñ
guac liliñgéma hamu. ¹⁴ Anutu, añañéñ titiac Anutu, sac
naec énécmiawac kápésicna igucnec kératacnec
metecgé néna. Ezelañnanéñ hakaga solañawac qac-
ma mepésigémmanj.

¹⁵ Miñ Kewu kuana meefina añañéma legicga héima
zéau énécmimanj. ¹⁶ Gi imi hofac oo niñac ségiségi
ménda wañanzanj. Imuhuc wambañnec bec hofac
ogémbinec. Gi imi hofac oo imuac ewa hia ménda
niñanzanj. ¹⁷ Hofac oo Anutunéñ niñkumuanzanc imi
ewa biric nimma kekec. Anutu gi imi qerinéñ ewa biric
wamma kápésic niñac zésiñac wawaña imi mematiti
ménda wañanzanj.

¹⁸ Guac hiagawac Zion mehiaruma Yerusalemac
demiña imi meyacgéna. ¹⁹ Nalé imuaru imi gi mulu so-
laña zéma hofac oo solaña zéma hofac oo howiawac
ségiségi wanna ieneñ burumakao iwa hofac ogémmu.

Ikoc ic zégési énécmiawac ara.

52 (Dawidiac Héñgésigésicac legic zéra, Edom ic
Doeknéñ ic kewu Sauloac amaiguc hama Dawid-
inéñ Ahimelekac amaiguc hayec zéma ézéyec nalé
imuaru oyec.) Kaiziliweñ ic gi, dimuhuc haka biria
niñareñgéma imuac zézé ségiségi wanzanj? Anutuac
goi héihéianéñ hémbénaña heanzac. ² Ezelañganéñ
haka biria téñgégé zéareñgéma sou zéra ésécnec ikoc
wañanzanj. ³ Gi imi haka hiabia imuac niñna mayu ha-
ka biriawac niñna enju ac solaña waima ac ikorawac
siña niñanzanj. (Ohec) ⁴ Ezelañ ikora miñina gi imi ac
qécgá énécmimia imuhucyawac siña niñanzanj.

⁵ Imuac Anutunéñ gi hémbénaña mebiri gémma
gépésima guac ama igucnec héréma baec tacyac
wañanzanj imuacnec hérégéñu gété zaligaguc
éréwésémañ. (Ohec) ⁶ Ic solaña eneñ haka imi hémma
bac yandi yandi wamma ic imuac zédesi wammima
yomuhuc zému; ⁷ Ic imi Anutuac nuac sañgi sañgi-
nawac bañec imuhuc ménda zénimma hinacyawac
héima namma eñeya haka birianéñ meseli amuyec.

⁸ Néñ ni imi oliwa ic téñgiña Anutuac amaiguc
nanzac ésécnec Anutuac goi héihéiyaiguc hémbénaña
héima nammañ. ⁹ Ni imi haka silic wamma menec
imuac wamma ewa hia ac gézémañ. Wañu guac qac-
gaiguc héima nammañ. Qacga imi hiabia imuac niñac
métére ichécga ionac kicginaiguc imuac mambéc kec-
manj.

Anutunéñ ic solañawac horec.

53 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra niñu hiñ-
gac hiñgara, Mahalat legic imuac ewaiguc héi-
héiya.) Ic qelañ imi ewa qerianéñ zéma Anutu ménda
keczac zéañzac. Ic imuhucya eneñ houdacma haka

ewa loloŋawac waŋanzu. Imuac haka hiabiawac waŋanzac imi ménj ménda keczac.

² Anutunénj ic niŋtegic qinŋtegyaguc, Anutuac hochoc ai meanzac ménj taczac me qahac imi hémmaŋ zé, kurumeŋ igucnec baec icac naŋhéra neŋaŋ niŋac kic hiyu mazac. ³ Héŋu momac yanda andé andé kemma momacnec biridacgic, imuac haka hiabia waŋanzac ménj ménda kerec, qahac téŋgéhj waŋu horec.

⁴ Képésic wamma saménj neanzu ésécnec nuac ic embachécna neénécmmima Anutugina ni ménda nuru-anzu imi enej niniŋgina qahac kecancu me? ⁵ Onac yaré qewiŋ zé arenjéma nanzu imi onac sicgina imi Anutunénj héndénj énécmiyec, imuac niŋac ieneŋ zénénj hirihiriac iwawai ménj ménda heyec imuaru zénénj hirihiri yanda waŋgic. Anutunénj ionac héŋacgina meyc imuac niŋac gi gamu qeqe mihicŋi énécminec.

⁶ Israelac aŋgéhj titi miŋinanénj Zion igucnec hamac. Anutunénj ic embachéra hésa qatégina igucnec onagiru liliŋgému nalé imuaru Yakobonénj zézé ségiségi waŋu, Israelnénj ewa hia nimmac †

Héipuc wammimac niŋac zéwelerec.

54 (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra niŋu hiŋgac hiŋgara, gita kuleleginaguc, Zip ic enej Sauloac hama ézéma, Dawidinénj sucninaiguc ménda saŋgima taczac? zégic nalé imuaru oyec.) †Yawe qacganénj aŋgéhna tima kucganénj waŋ nénna solanani- maŋ. ¹² Anutu zéwelecna nimma kuana igucnec acna gezac qema niŋna. ³ Ic enianénj yacma nuwiŋ zé wanzu. Helanzi tilanzi wannénzu ieneŋ nuac kekec uŋanawac hochoc wanzu, imuac niŋac guruzua. Ieneŋ imi Anutuac ewa éréhéc ménda waŋanzu. †Ohec

⁴ Héŋgic! Anutu imi nuac héipuc icna keczac, Miŋ Kewuna imi kekec uŋana qenanjé némma kecancac. ⁵ Inénj hazéchécna bakia biria meénécmmimac. Miŋ kewu, hakaga héla iminénj unuhumuna.

⁶⁻⁷ Geŋ zérabéra hénia hénia igucnec metecgé néŋna hazéchécna ieneŋ bakia megic kicanénj iniri, imuac niŋac ni ewa siŋnawac sese haigémmanj. Qacga imi hiabia imuac niŋac, Yawe guac qacga qacma mepési gémmanj.

Alayanénj andé qeyu imuac ac zéracguc zéyec.

55 (Legic galenawac; gita kuleleguc héihéiya, Dawidiac legic zéra, niŋu hiŋgac hiŋgara.) Anutu zéwelecna wac gezac qena. Guruhéhéliwa ménda saŋgiwésémaŋ. ² Gezacga qema acna bakia melenj néŋna. Ni niŋ yéwérima waizalanj wamma zésilac mezua. ³ Imi mia hazéchécna ionac ewa héténj zéma ic biria ionac helanzi nénéŋa niŋac imuhuc waŋanzua. Ieneŋ yéwéri mihicŋi némma qeri biric wamma niniŋ

† *Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunénj qacmimima, waŋu qara imi iwac qelihéra ionac qac yanda wanzac.* †† *1Sa 23:19* ‡ *Hebiraio aciguc; Zégési néŋna.* ††† *Hebiraio aciguc; Anutu wéséginaguc ménda opocgic kecancac.*

hazérawac héwiŋa meanzu. ⁴ Qerinaiguc ewa qerina geriwa noyu humucnéŋ hosucgé néŋu zénénj na hirizac. ⁵ Bac yandi yandi zéma zénénj hirihirinénj hicŋinénj humucnéŋ tericgé nénczac.

⁶ Ni yomuhuc zézua; Ni kembo nei ésécnec qeŋgaŋna henémbacnec putitima kemma bénzénj tac hiaruwinec. ⁷ Lakec putitima kemma baec kéra kérésaiguc kemma kecbinec. (Ohec) ⁸ Sasanŋgiaiguc focdac kemma murayo luhuc zéma yowaro luhucnéŋ qizizijgé néŋu kecbinec.

⁹ Ni neŋaŋ ama areŋa yanda neŋ kiropo seliaguc imuac qeriaiguc kaiŋiliweŋ zéma euqeqe hicŋiyu héŋi. Miŋ Kewuna mebiri énécmima acgina ††héndénj énécmima. ¹⁰ Ieneŋ siŋi kaiwe neŋ kiropo seli imuac qahaiguc keŋha waŋgic imuaru haka qarih qariniŋgia zéma réwéri hicŋianzac. ¹¹ Kisikiyonj zéma helanzi énécmimima zéma ac ikocnéŋ sombenj yandagina imi ménda waima kenzac.

¹² Ac geriwaguc wannénjec imi hazécna qahac. Hazécnanénj imuhuc waŋ némbacnec hia bisiqaténj wammiwinec. Nuac hama séwi eŋej wanzu imi hazécna qahac. Hazécnanénj imuhuc wambacnec néŋgacma saŋgibinec. ¹³ Ic imi mia nuac séc. Waŋu alahécna, alahécna eŋomia qahac, néŋ nekawu qéqéhéréŋj wamma kecaŋic imi mia. ¹⁴ Niri nekawu siŋa nimma zéemi nimma ic embac tosara iniguc momacnec Anutuac ocmuŋ téréyaiguc eŋej mama waŋiŋ.

¹⁵ Haka biria humumianénj ionac sugcinaiguc acguc he énécmizac, imuac niŋac waŋ énécmima, humucnéŋ élanzanj nec ionac muru haénécmiyu ménda humumanec kicsuanjiguc hiŋgacmu.

¹⁶ Ni imi Anutu qachéhéliwa Yawenénj aŋgéhna timac. ¹⁷ Siŋiya zéma siŋunec zéma kaiweiguc ni niŋyéwécnaguc zésilacba Yawenénj qacsilacna imi niŋnémmac. ¹⁸ Sasalanénj hazéc waŋ néŋgic, inénj yaré mihicŋi nénéŋa imuacnec luae qema uŋana boŋhére ménénj. ¹⁹ Becarunec kerecac keczac Anutu iminénj acna niŋnémmac ohec wahec. Ewagina ménda melemma Anutu eeya ménda héimianzu imi onac tasia melenj énécmimac.

²⁰ Ic imi ic tosara luae qema momacnec kecancu imi zikiziki ac logima méria meyacma unuyec. ²¹ Kua dokuya imi namu haléc ogicma susurac wanzac, néŋ ewa qeriaiguc imi yaré donjéma keczac. Ac zéanzac imi moczoŋ haléc ogicma bénzénj wanzac, néŋ imuac héla imi sou bec meyacma nanaŋa ésécnec wanzac.

²² Guac yéwécga Yaweac muru hetecgé haina, inénj ic solanánj hémbénaŋa keŋqe haqe ménda wammac niŋac késaselimac. ²³ Anutu zéna, ieneŋ humucac baec sésénjiguc hiŋgacmu. Sac naec énécmimima ikoc waŋ énécmianzu imi enej kekec nalégina bakia ménda kecma humudacmu, néŋ ni imi guac muru niŋkinzénj na haima kecmanj.

‡†† *Hebiraio aciguc; ezelanŋina.*

Genesi mimia imuac qeriaiguc Anutuac niqkumuma kekec.

56 (Legic galenawac; Yonawac legic Kembo nei lakecaru héténj qahac tatara imuac ewaiguc, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc, Fileset ic enej Gat baeciguc i késagic nalé imuaru oyec.) Anutu, ewa biric wañ néna. Ic imi qécgé némmañ zéma kaiwe herec numa helanzi néñzac. ² Hazéc hécnanéñ kaiwe herec qécgé némbiñ zé wanžu. Wañu séwi enej wamma nuanzu ionac zañgégina imi sasala imuac niñac. ³ Bac yandi yandi wammañ nalé imuaru guac muru héima nammañ. ⁴ Ni Anutuac muru héima namma ackuazécya mepési mimañ. Ni Anutuac muru héima nanzua imuac bac yandi yandi ménda wammañ. Baec icnéñ némac haka hia wañ némmu?

⁵ Ieneñ kaiwe herec acna megic qaríñ qaríñgia wañu nuac niñgic niñgina areñareñgia imi moczoñ biria wañanzac. ⁶ Ieneñ qeriiguc ésé ésé wañ énécmiyu euqeqe wañanzu. Nuac kekecna mebiríwíñ zéma eñaoc tocgo amuma sañgima héna titinawac awima keczu. ⁷ Ieneñ haka qaríñ qaríñgia wamma dimuhuc tasiawac hia qizizíñgéma kemmu me? Anutu qeri biric wamma ic embac imi memaénécmína.

⁸ Néñgacma lelegéma keñha wamba gi yéwécna imi oloñniñec. Nuac kic masi imi guac kiruñguc haina hiñgaru. Haka imi guac kiwiiguc ooyawac hezac imuac oloñnimbésémañ.

⁹ Ni gi gurumañ nalé imuaru hazéchécna ieneñ héréamuma kemmu. Anutunéñ nuac keczac imi ni niñzua. ¹⁰ Ni Anutuac muru héima namma ackuazéc imi mepésima Yaweguc héima namma ackuazécya mepésimañ. ¹¹ Anutuac muru niñkinzérñna haizua. Imuac ni bac yandi yandi ménda wammañ. Baec icnéñ némac haka hia wañ némmu?

¹² Anutu ni ac zéseliyiac hezac. Ac imi meselima ni ewa hiawac sese haigémmañ. ¹³ Geñ nuac kekec uñana humuc igucnec metecgé nénnec imuac mia imuhuc zézua. Ni Anutu wéségaiguc kekec asahaiguc keñha wammañ niñac geñgaoc hénana galenagé néna tisuwisura ménda wañi, imi gi qahac wañu méré?

Genesi mimia imuac qeriaiguc Anutu mepésimiyec.

57 (Legic galenawac; Ménda mebirí nénécmína, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc, Saulo inéñ qemañ zéyu néñgacma kemma bañeciguc sañgiyec nalé imuaru oyec.) Ewa biric wañ néna, Anutuna, kekec uñananéñ néñgacma guac muru sañgima hezac imuac niñac, ewa biric wañ néna. Zéra béranéñ nogicma kemmac nalé imuac suraiguc séc ni néñgacma qeñgañgawac amiaiguc hama kecmañ. ² Ni eneña miñina Anutu, nuac niñ wamma iwawai moczoñ meseligianzac iwac mia qachéhélizua. ³ Inéñ kurumenigucnec méramma ni qécgé némbiñ zé wanžu ionac murunec metecgé némmac. (Ohec) Anutunéñ iwac goi héihéi zéma haka héla imi wañ néñu hiñjinémmac.

⁴ Ni laion wañ hémbaoc wamma qécgé énécmianzu ionac succginaiguc kecanzua. Imi mia baec ic mia, †néñ zécgina imi luac zéma zakoñ zéra ésécnec, wañu eze-lañgina imi sou zéráguc ésécnec.

⁵ Anutu, meyac génni ou kurumeniguc kecbésémañ. Guac edamuganéñ baec séc ic embac ionac qacginaiguc ou meenmimia wammac.

⁶ Ieneñ nuac keñkeñ hahanaiguc ufc haigic hezac. Imuac qerinanéñ ††memamimiawac hezac. Wañu ieneñ wésénaiguc baec séséñ éséma mihicñgic, néñ eñaoc imuaru hiñgacgic unuyec. (Ohec) ⁷ Qeri uñana imi béñ qema hezac. O Anutu, qeri uñananéñ keñqe haqeya qahac. Ni mepési gémma legic héigémmañ. ⁸ Neñ gíañgíañña imi mindiwa yacmac. Nuac qeri uñana gi yacna, †gita kulelena iri yaric. ⁹ Ic embac momac yanda ionac succginaiguc ewa hia ac gézémañ. Baera baera ionac succginaiguc legic héigémmañ. ¹⁰ Guac goi héihéiganéñ imi kurumeniguc sécgéma heyu, guac haka héla iminéñ ou hosusuiguc sécgéma hezac.

¹¹ Anutu gi meyac géñgéña wamma ou kurumeniguc kecbésémañ. Guac edamuganéñ baera baera ionac qacginaiguc hemac.

Hazéchéra bakia melenj énécmimac niñac zéwelerec.

58 (Legic galenawac; legic 'Ménda mebirí nénécmína' imuac ewaiguc, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc.) Icac nañhéra ††ini, ini héna ac solañanec zéanzu? Ini hénarioñ hécgina keñkésa hakésaya qahac zégési énécmianzu? ² Qahacgucnec, ini qeriginaiguc haka biria wamma baeciguc enañ méraginawac kaiziliweñ imuac yéwéria imi sasala korohémma énécmianzu. ³ Ic zipiliñ zapalaña imi neñgoc hériiguc kecmanc kemma rouc wañgicac hiññima imuarunec bec qizizíñgéma kemma ikoc ac zéma kecanzu. ⁴ Ionac sacmasi biria imi mokoleñac sac masi biria ésécnec. Wañu ieneñ gezac héñ qaté mokoleñ gezacgina hézicgé énécmimía ésécnec wañu ⁵ zina icnéñ ac wañu ménda niñanzac. Gété manirawac kuhanéñ haréña wañanzac.

⁶ Anutu ionac kuaginaiguc zécgina imi kuna. Laion sac qeli zérawac eriña imi kuna mayu. ⁷ Waiénécmína ieneñ doku téfara focfoc keñanzac ésécnec keñ qahac wammu. Zakoña muigic zéñgéanzac ésécnec zéñgédacmu. ⁸ Wañénécmína, gulucnéñ keñkecma loloma humuanzu ésécnec wammu. Wañu kokocnéñ naléya heyunec hiññima asac mararañ ménda hémmanc humuanzu ésécnec wammu. ⁹ Ic hésa waiyaguc imuac geric bélañanéñ kuzi zeyu geriwaguc ménda wañunec nene qelikiñ zéma geric bélañaguc momacnec luhuc neñgocyanéñ mihilañgéyu éléñec keñanzac ésécnec auénécmimac.

¹⁰ Ic solaña ieneñ ic biria eneñ bakia megic inicma ségiségi wammu. Ionac saciguc hénagina zuacmu. ¹¹ Nalé imuaru ic embac ieneñ yomuhuc zému; Hélacnec ic solaña imi tasia hiabia ku énécmianzac. Hélacnec baeciguc Anutunéñ zégési nénécmianzac.

† Hebiriaio aciguc; icac nañhéra †† Kekec uñana. ‡ Hebiriaio aciguc; uñanina imi Anutu arunec hahaya imuac niñac uñana ménda oma edamuna ogic hezac. †† Me ic kewu kucginaguc.

Hazéchéra méragina igucnec metecgé mimac niñ zéwelerec.

59 (Legic galenawac; Dawidiac 'Ménda mebirí nén-na.' Miktam tanera, Saulonéñ Dawidi qehumu-mañ zé amayawac awima tacmu niñ énézýec nalé imuaru oyec.) Anutuna hazéchécna ionac murunec ni metecgé némma, yacma nuwiñ zé wanžu ionac muru-enc ni ou meyac néñna. ² Haka biria wañanzu ionac murunec metecgé néñna. Siña nimma sac naec énécmianžu ionac murunec kekecna anğéñ tina.

³ Ieneñ nuac kekecna mebiríwiñ zé héima tacma mambécanžu. Ic kawali eney tocgéma ni nuwiñ zé wanžu. Yawe, imi mia ac qeqe hakana me kápésicna niñac qahac. ⁴ Hakana qarinqariñgia qahac, néñ ieneñ kucnec hama eñaoc zéréñ qéréñ wandacžu. Gi kic qeli kecma méra némmañ zé nuac awima tacbésémañ. ⁵ Téñgiñ ic miñina Yawe Anutu, Israelac Anutu, yacma baera baera bakia melené énécmína. Andé qeqe ic biria ionac ewa biric ménda wañ énécmína. (Ohec)

⁶ Ieneñ ama siñiyu lilingéma hama kazu eney éséc-nec qacma ama areña yanda séc lelecgéanžu. ⁷ Kua taséginaiğuc sou zéraguc heyu Kuaginağuc ac zéraguc géréréc mericma mérénéñ gezac qema acni-na hia nimmac imuhuc zéanžu.

⁸ Yawe geñ zédesi énécmína, baera baera zédesi énécmína. ⁹ Anutu, nuac neuy kiropona selia, nuac kuc miñina, guac kic hihi wamma kecmañ. ¹⁰ Nuac Anu-tunéñ goi héihéiyaguc tétécgé némmac. Wañu hazéchécna bakia megic nézýu kicnanéñ inicmañ. ¹¹ Gi imi ménda unuhumuna ic embachéna ieneñ eluñ unuwac niñac.

Saiwanina Miñ Kewu, kucganéñ héndéñ énécmima memaénécmína. ¹² Ezelañginawac ac imi kuaginawac kápésic wanžac. Saec ac zéma ikoc ac zéanžu imuac niñac waina séwi eney wamma kecgicnec énéc énépésia wammac. ¹³ Qeri gericganéñ onona, qahac wammuc séhağuc onona. Hémma Anutunéñ Yakoboac qelihéra succinağuc inicgalen keczac imi niñasarimu. (Ohec)

¹⁴ Wañu ieneñ ama siñiyu lilingéma hama kazu éséc-nec qacma lelecgéanžu. ¹⁵ Ieneñ nene niñac hocma lelecgéğic tomenğina ménda qeyu lelecgémanec kecgic ama gianžanžac.

¹⁶ Ni imi guac kucga mepésigemma siñunec guac goi héihéiga meyacma legic héigemmañ. Gi imi nuac demin selina baec boñağuc nanaña. Wañu zérabéra naléğuc sanğı sanğina wanžan. ¹⁷ Nuac kucna, ni gi mepésigemmañ. Anutu imi neuy kiropona selina baec boñağuc nanaña. Anutu imi ewa biric wañ néñanzac.

Anutuac héima nammu.

60 (Legic galenawac; 'Sésépac acac baorac zariñ.' imuac ewağuc héihéiya, Dawidiac legic zéra Miktam tanerağuc pakeñ ac wañ énécmimañ zé oyec. Dawidinéñ Aram Naharaim †zéma Aram Zobaguc

††yaré wamma yéwéri mihicniyecac eney kawali ic Yoapnéñ yaré ic énépésima lilingéma hama Edom ic 12,000 imuac séc baec boña wéñwéñgia sei heyec imuaru unugic nalé imuaru oyec.) Anutu héñacnina mema héndéñ néncmima qeri biric wañ néncminec. Wañu deguc mehiaru néncmína. ² Geñ wanna baec mimiñzalizac, geñ wanna baecnéñ tézac. Téma hirizac imuac niñac toroqema qotona. ³ Geñ imi geñga ic embachéga nalé yéwéria mihicni néncmizañ. Wañ tarac taruc mihicni néncmimia gumu néncmína ney-iñ.

⁴ Néñ eega héianžu ionac filac énécmima énézéma ac hélawac meyacğic enec. (Ohec) ⁵ Goi héihéi wañ énécmianžan neñañ metecgé néncmimañ zé acnina melené néncmima méra héiganéñ metecgé néncmína.

⁶ Anutunéñ ocmuñ téréyağuc nénézýec imuac sé-ciguc; Ni Dawidinéñ técgéma aria memañ. Sikem baec méndemma Sukot baec wéñwéñgia imuac sécy a olommañ. ⁷ Gileade imi nuac, Manase imi imuhucyanec nuac, Eferaim imi nuac aiy opocna, Yuda imi ic kewu qarucna. ⁸ Moabi imi nuac naec naecac doku pakena, Edom baeciguc imi hena usuna giliwa hemac, Fileset baec imi nuac wamma qacmac.

⁹ Mérénéñ nuagicma ama neuy kiropona seliağuc keremmac? Mérénéñ Edomoac hena nézýu hémmañ.

¹⁰ Anutu geñ nini ménda wai néncmizañ me? Anutu gi neñañ téñgiñ ic iniguc momacnec ménda kenžan.

¹¹ Méra néncmína hazéchécnina unuwíñ. Ic onac anğéñ titi ai imi gorosonja wanžac. ¹² Imuac nini Anutu-ac muru héima namma efima kembin. Inéñ mia hazéchécnina tidacgé énécmimac.

Anutunéñ anğéña timac zéma ninzénğeyec.

61 (Legic galenawac; wañgoñ hésiaguc qema héihéiya, Dawidiac legic zéra.) Anutu nuac qağacna nimma zéwelecnawac gezac haina. ² Ewa qerina imi helanzi mimia wañu baec tetecgia igucnec guac qacma héhélizua.

Nuagicma hoc yanda ni nogiczac imuaru keñ nopocna. ³ Gi imi nuac sanğı sanğina, neuy kiropona selia hazéchécna hézicgé énécmimia.

⁴ Ni hémbénaña guac haliğuc kecmañ. Néñgacma qeñganğawac amiağuc hama kecmañ. ⁵ Anutu zézé seli acna nimma eega héianžu ionac ai buña imi nuac qenénec.

⁶ Ic kewu iwac kekecy a imi mehorugina yawuña yawuña ogicma emma kecmac. ⁷ Inéñ hémbénaña Anutuac wésiağuc ic kewu wañ énécmima kecmac. Goi héihéiga hémbénaña zéma hakaga hela zéréñ qéréñ wamma wammima héñgalen wammiwésémañ.

⁸ Imuhuc wanna ni guac qacga nalé tetecgia qahac mepésima kaiweya kaiweya zézé seli acna meselima wammañ.

† Mesopotamiawac Not Wes iguc Aram ic kecgic ionac qacgina.

†† Siria baec namuñaguc Aram ic kecgic ionac qacgina.

Anutu arunec sac héima namman.

62 (Legic galenawac; Yédudun tanera méndacma ooya, Dawidiac legic zéra.) Qeri uñananéñ bénzéhñec Anutuacnec sac niñkumuma kecman. Nuac aṅgéhñ titi imi iwarunec haanzac. ²Inéhñ sac nuac zamanzihna, aṅgéhñ titina, demihñ selina baec boña eñeñaguc nanaña, imuac ni kunehñ yanda kenqe haqe ménda wamman.

³Nalé dahecac séc ini ic demihñ qasima nanaña zéma demihñ mimiñzalia imuhucya ni nuwiñ zé momacnec néfacgé némbihñ zé wanžu? ⁴Ieneñ dimuhuc wammini ou eñeña igucnec mama qemac zéma niñareñgéma ac ikoc efima zéanzu. Kuaginanéhñ mérianñ ac zéma qeriginanéhñ saec ac zéanzu. (Ohec)

⁵Niñkumuma kekecac kuha imi Anutu arunec sac haanzac. Imuac niñac qeri uñana gi imi bénzéhñec iwacnec sac niñ kumuma kecbésémañ. ⁶Inéhñ sac nuac hoc saiwana zéma aṅgéhñ titina zéma demihñ selina baec boñaiguc nanaña, imuac ni kenqe haqe qahac kecman. ⁷Aṅgéhñ titina zéma edamunanéhñ Anutuac muru hezac. Nuac zamanziñna selia zéma sanji sanjina imi acguc Anutuac muru hezac.

⁸Anutunéhñ neñañ sanji sanjinina imuac mia, ic embac ini, naléya naléya iwac muru héima namma iwac wésiaiguc ewa qerigina zéqolacgéñic mayu. (Ohec)

⁹Hélaacnec baec ic maqeqeya †imi héla qahac, ††ic eñeña acguc ac ikocginaguc, momac yanda eñañ eegi-na imuac qétéya imi komodia dac, korohéñni wéséséac réwéria ménda ogicmac. ¹⁰Hénia qahac hélanzi énécmimia haka imuhucyawac héima namma iwawai onagicma késagic imuac nimbupuc héla qahac imuhucya ménda wammu. Wanju hinacgina yandima kunehñ yanda he énécmizaciguc kilenñ imuac ménda niñkinzéhñ wammu.

¹¹Anutunéhñ hatac éréhécñéhñ ménñ zéyu yomuhuc niñ; Kuc imi Anutuac buña wanžac. ¹²Miñ Kewu, geñ icya icya wamma meanžu séc bakia melenñ énéncmianzanñ imuac niñac goi héihéi imi acguc guac buña.

Anutu ninzéhñgéma ewa bénzéhñ mihicñiyec.

63 (Dawidiac legic zéra, baec kisiaiguc kerec nalé imuaru oyec.) Anutu, gi imi nuac Anutu, kekec uñananéhñ moczoñnec guac hochoc wamma baec kéra kérasia, kic giligili mihicñi nénéña imuaru gi niñ héhéli gémma kecba nuac séwina acguc guac siñsiñ wañ néñu kecua.

²Ni guac kucga zéma edamuga hémmañ zé yomuhuc ocmuñga téréyaiguc kichihi wamma kecua. ³Guac goi héihéiganéhñ kekec ogiczac imuac kua tasénanéhñ mepési gémmac. ⁴Imuac kekecnawac séc gi mepési gémma guac qacgaiguc mérana meyacma zéwelecman. ⁵Añaroroc zéma haléc sic qeriaiguc heheya neanzu ésécñec nuac qeri uñananéhñ sécgémimia wañu kua tasénanéhñ ségiségi wamma gi mepési gémmac.

† Baec icac nanhéçgina. †† Hebiraio aciguc; wésésé.

⁶Ni hehe tatacnaiguc gi niñqeli gémma siñiyaiguc kicqeli kecma qerinanéhñ guac zénimmanñ nalé imuaru imuhuc wamman. ⁷Gi nuac héipucna wañ néñnec imuac niñ imuhuc wamman. Ni guac qeñgañgawac amiaiguc ségiségi wamma legic héimañ. ⁸Nuac kekec uñananéhñ qéhéhéñgaiguc nañu méra héiganéhñ népési seligianzanñ.

⁹Kekec uñana mihicñima qewiñ zé wanžu imi enehñ baec séséhñ hiñgac hiñgaraiguc hiñgacmu. ¹⁰Sounéhñ énériyu haséhñ kazuc neneya wandacmu.

¹¹Néhñ ic kewu inéhñ †imi Anutuac ségiségi wammac. Wanju guac zéseligéhñgic séc zézé bipi ac wañgémmu, néñ ac ikoc zéanzu ionac kuagina imi wézéc qeéncmimac.

Aṅgéhñ timac niñac zéwelerec.

64 (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Anutu, niñyéwécñawac ewa hétéhñ imi nimma hazéc hécnawac bac yandi yandi yandi igucnec metecgé némbésémañ. ²Gi ni musaṅgé némma ic biria ionac niñareñ areñgia saña imuacnec zéma tilic qilic ic ionac qewelonñ igucnec ni musaṅgé néñna. ³Ieneñ ezelañginawac zéra imi sou ésécñec qericma acgina howura zakonñ ésécñecñéhñ muinéñanzu. ⁴Sasañgiaiguc ic solañna unuwiñ zé bac yandi yandi ménda wamma éléhñec unuanžu.

⁵Ieneñ haka biria wambiñ zé niñkumugic heheya imuac selianec késa aṅgétima sasañgiaiguc bétac haiwiñ zé eminimma mérénéñ hia ninicmac zéanzu. ⁶Héna ac logilogiac haka imuac hohoc ai mema neñañ héna diwi qiwiliñ qacguc niñareñ gédacziñ zéanzu. Hélaacnec eñac eñac ionac ewa siñgina zéma ewa qerigina imi hiñgac hiñgara.

⁷Néhñ Anutunéhñ ini unumac. Éléhñec zakonñéhñ unuyu biridacmu. ⁸Eñañ ezelañ ginanéhñ wañu qonzon-tonñ géma maunuyu birianžu. Wanju inicanžu séc orucgina gilianžu. ⁹Ic momac yanda bac yandi yandi wamma Anutuac ai zéauma haka silicya qerianéhñ hiñgac hiñgarawac nimmu.

¹⁰Ic solañna enehñ Yaweac niñac wamma zézé ségiségi wamma néñgacma iwac muru kemmu. Qeri solañ keczu séc ségéra herec wammu.

Mérianñ hemiyu ewa hia ac zéyec.

65 (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra, 'Legic'.) Anutu, mepé qepésiác legicñéhñ Zioniguc guac mambéc hezac. Ic enehñ zézé seli acgina meselima wandacmu. ²Anutu gi zéwelecñina niñanzanñ. Ic séwiginaguc moczoñ guac muru hamu. ³Képésicñéhñ nonogiczac. Gi képésicñina aunéncmina. ⁴Ic embac geñ unruna hosucgaiguc hama kecanžu imi enehñ ségiségi ginaguc. Guac amaga, guac ocmuñ téréyawac tanec héñsoroc sorocgia imi héñni zézé ségiséginéhñ sécgé nénécmimac.

⁵Miñ Kewu geñ mia haka solañna méndacma haka silicga welic welicgianéhñ acnina melenñ nénécmianzanñ.

‡ Dawidinéhñ eñeya niñac zézac.

Neñañ aṅgénéj titinina Anutu, baec tetcgia zéma konduñ lakec arunecnéj guac muru héima nammuac hezac. ⁶Gi kucga imi rikuj éséc nec zikima kucganéj baec boña miyacgé nec. ⁷Konduñac hétéña zéma temboñawac hétéña zéma ic embac ionac qewelon yanda imi mebélac géanzañ. ⁸Baec tetcgiaiguc kecanzu imi enej guac asé kiwiga méréra niñac bac yandi yandi wañanzu. Wainénécmina ama gjañgjañawac naguya zéma ama mariyawac naguyaiguc séc ic embac keczu momac yanda neñañ ségiségi legic héiwiñ.

⁹Baec goiya héima doku haimima halécya mihicñima Anutuac doku téfaraiguc doku tina sécgéanzac. Baec imuhuc mindiñima nene yaka †mihicñi nénécmianzañ. ¹⁰Geñ mia ai takareñiguc doku sécy haimima baec boña héimindiñima kia silic silicyanéj héiyu qérawia qeanzac. ¹¹Ai yawuñnina imi guac ewa hiawac mériañéñ ic kewuac opoc héimina, tikenj tiha wañanzañ baec imuac séc halécyaiguc wañanzac. ¹²Baec kisia, baec lulucyaiguc imi acguc halécyaiguc wañu, baec boña komoc komocnéj zézé ségiségiac séwi usuginaguc ††wanzu. ¹³Baec lulucyaiguc ramanéñ hoturu mima hezac. Baec wéñwéñgia kondonjaiguc imi padinéñ hoturuma hezac. Imuac momac yanda ienenj ségiségi wamma qacma legic héizu.

Anutuac hiaya niñac mepésimigic.

66 (Legic galeñawac; Legic méñac legic zéra.) Baera baera Anutu zézé ségiségi wammigic. ²Qac buñayawac edamuya imuac legic héimima mepé qepési edamuyaguc héimigic. ³Anutu yomuhuc ézégic; Yei guac aiga imi eeyaguc yéwéria. Guac kucga yanda niñac hazéchécgga enej méra bacgaiguc keczu. ⁴Wañu baera baera enej simiñ héima legic héigémma guac qacga mepési géñzu. (Ohec) ⁵Hama haka silic Anutunéñ wamma meyec imi héñgic. Baec ic neñañ niñac wamma meyec imi eeyaguc yéwéria. ⁶Anutunéñ konduñ melenju baec wañec. Wañu doku téfara qeriru baec héna doku néwéc hagic. Hama iwac niñac ségiségi wañiñ. ⁷Inéñ kuhanéñ hémbénaña ninicgaleñ wañ nénécmima kicyanéñ baera baera héñsolianzanc. Imuac ac qeqe ic ini séwi enej ménda wammu. (Ohec) ⁸Ic embac momac yanda ini Anutu mepésima legic héimigic. Ewa hétéñ iminéñ héiyu nimmac. ⁹Inéñ kecec uñanina galeñgé nénécmiyu kekecninaguc kecanziñ. Wañu inéñ nañgé nénécmiyu hénaninanéñ tisuqisura ménda wañanzañ. ¹⁰Anutu gi imi manam batuc wañ nénécmima siliwa oanzu éséc nec mezeric nénécminec. ¹¹Imuhuc wamma nonagicma ufciguc nonopocma yéwéri qacni-naiguc hai nénécminec. ¹²Wañu wai énécmima ic embac ienenj orucnina tidacgéma keñha wañgic. Nini geric zéma doku yanda qericma hani geñ mia héré nénécmima baec halécyaiguc imuhucgeñ nonopocnec. ¹³Ni hofac ooac buña mema amaga téréyaiguc emma zézé seli acnawac tasia imi melenj gémmañ. ¹⁴Imi

† Hebraio aciguc; señgoñ padi. †† Hebraio aciguc; rikujñi-naguc.

mia kua tasénanéñ zéseliyi. zérabéra naléiguc nuac kuananéñ zéseliyi. ¹⁵Ni rama iwawac wérenjaguc zéma halécyaiguc hofac ogémma burumakao iwa zéma noniñ momacnec haigémmañ. (Ohec)

¹⁶Anutuac bac yandi yandi wamma kecanzu ini moczoñ hama niñgic. Anutunéñ kecec uñanawac ai meyec imuac zéau énécmimañ. ¹⁷Neñ nena kuananéñ qacmima ezelañnanéñ legic héimimañ. ¹⁸Ni qerinaiguc kápésic dongéma kecbinec inéñ ménda niñ némbacnec, néñ ¹⁹inéñ hélacnec niñnémma nuac zéwelecnawac gezac qeyec. ²⁰Anutu mepésimigic, inéñ zéwelecnac ménda elicgéma goi héihéiya ménda aṅgé tinéñec.

Anutu mepésimimu.

67 (Legic galeñawac; wañgoñ hésiaguc, legic méñac legic zéra.) Anutu, goi héihéi wañ nénécmima mériañ nénécmima kic tanecga asahagucnéñ ninicna. (Ohec) ²Imuhuc wamma guac héna imi baeciguc, guac aṅgénéñ titiac buña imi baera baera énézéna nimmu.

³Anutu wai énécmima baec séc ic embac tuña tuña gi mepési gémmu. baec séc ic embac momac yanda ienenj legic héigémma. ⁴Énézéna baera baera ségiségi wamma ewa hia nimma legicya héimu. Inéñ ic embac keñkésa hakésaya qahac zégési énécmima baec qahaiguc ic embac hénia hénia imi galeñgé énécmimac. (Ohec) ⁵Anutu wai énécmima baera baera ic embac ienenj gi mepési gémmu. Ic embac momac yandanéñ gi legic héigémma.

⁶Baecnéñ héla haizac. Anutunéñ neñañ muru mériañ nénécmimac. ⁷Anutunéñ mériañ nénécmiyu baec tetcgia séc moczoñ Anutu eeya héimu.

Mepé qepési zéma ewa hia ac.

68 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra, Legic.) Anutu yaru, hazéchéra héndéñ énécmiyu tuidacmu. Héñara meanzu ionac wañ énécmiyu moczoñ iwac murunec néñgacma kendacmu. ²Luhucnéñ hofac mihilangéyu keñanzac éséc nec nesi énécmiyu kendacmu. Gericiguc kendolnéñ pépélima maanzac éséc nec ic biria enej Anutuac wésiaiguc humu qai wandacmu. ³Ic solaña enej ségiségi wamma Anutuac wésiaiguc técgéma aria mema ewa hia nimma ségiségi wammu. ⁴Anutuac muru legic héimima iwac qara mepésimimu. Hosuiguc tacma baec kéra kérésiaiguc keñha wañañec i meyacmigic. †Iwac qara imi Yawe, wésiaiguc técgéma aria memu.

⁵Rara téréyaiguc kecanzac Anutu iminéñ gupañ merac onac mañgoc zéma embac malé onac zégésigési ic kiwa wanzac. ⁶Anutunéñ niñgumbi niñguñ keczu imi ama géséhéra mihicñi énécmima hésa amaiguc keczu imi metecgé énécmima kekecgina mébérenjgé énécmianzanc. Néñ acqeqe ic ionac tacyacac buña imi baec kérékérésia wañanzac.

‡ Kiwi tosaraiguc; 'meyacmigic' ménda oma 'héna yanda haimigic' ooyawac hezac.

⁷ Anutu, ic embachécgá wéséginaiguc walac keñec nalé imuaru, baec kéra kériasia qericma keñec nalé imuaru, (Ohec) ⁸ baecnéh hiriyu kurumenéh mayec. [†] Wañu Sinai baec boña acguc Israelac Anutu guac wéségaiguc hiriyec. ⁹ Anutu geñ kia sécyá haina mayec. Guac mératéc buñahécganéh météqététañ wañgic meseli énécminec. ¹⁰ Imuhuc wamma guac hénaorih hécgá imuaru onopocna kecgic. O Anutu, geñ-ga hiaga niñac maqeqeya ionac imi iwawai mihicñi énécminec.

¹¹ Geñ actuazéc nénézéna embac gezac qézéh ac zéauañzu imi tuñ yandaguc wanzac. ¹² Téñgih ic tuña tuña ionac ic kewu hécginanéh ichéra iniguc néñgacma kendacgic, embac amaiguc kecgic ieneñ ^{††} acguc téñgih ic onac ama baec saocyaiguc iwawai mema hama méndéh énécmiyec. ¹³ Ini rama demih qeriaiguc hegic tanera imi kembo nei qeñgaña siliwanéh oso osoya, nei zucya goli qaoranéh oso osoya ésécnecc wañec.

¹⁴ Wandac wandac medac medac miñinanéh ic kewu héndéh énécmiyu Zalmoniguc komboc efefia luhucnéñ mihilañgéyu sicsaoc maanzac tanec wañgic.

¹⁵ Basanac baec boña imi Anutuac buña. Basanac baec imi eñeña yanda. ¹⁶ Baec boña eñeña eñeña ini némac niña baec boña [‡] Anutunéh tacyac wammañ zé wanzac imuac nimbupuc wamma héñ sosolizu? Hélacnec Yawenéh baec boña imuaru hémbéñaña kecma.

¹⁷ Anutuac yaré qequeac becosiac karesi imi zañgégina tauseña tauseña wanzu. Miñ Kewunéh sugcinaiguc keru héñni Sinai baec boña tacyacac buña téréyaiguc keczac ésécnecc wanzac. ¹⁸ Gi ou eñeñaiguc eñec nalé imuaru hésa ic énépésinec imi héré énécmima kemma ic onac murunec me acqeqe ic ionarunec acguc momacnec sese menec. Memá Yawe Anutunéh imuaru tacyac wammañ zé eñec. ^{††}

¹⁹ Kaiweya kaiweya yéwérinina nonagicma bisianzac Miñ Kewu Anutunina imi mepésimimu. (Ohec) ²⁰ Anutu imi añgéh titi miñina. Humuc igucnec qizizingéma keñkeña imi Anutuac murunec.

²¹ Hazéchéra ionac orucgina, nalé séc késpedesic héná tima keñha wañanzu imi onac oruc zuc ic kewuac opoc tanec mezericgic heheya imi Anutunéh qésémma unumac. ²² Miñ Kewunéh zézac; Neñ wañ énécmiwa ieneñ Basan igucnec lilingéma hamu. Wañu kondun hiñgac hiñgara igucnec muñguc lilingéma érému. ^{‡‡} Hagic eneñ humumia unuma sacginaiguc hénagina tindunégic kazugina acguc sacgina nemu.

²⁴ Anutuna, ic kewuna gi ocmuñ téréyaiguc kereña ieneñ géngic. ²⁵ Walac legic héihéi ic eneñ hocma keñgic imuac andiaiguc wañgoñ ic eneñ embac serañ tambariñ ginaguc ionac sugcinaiguc méndac énécmima keñgic. ²⁶ Israel hénaorih sugcinaiguc Miñ Kewu

[†] Anutunéh Mose héná ac mimañ zé mayec nalé imuaru guru-ru mericma parandan pillitic qeyu hosusu zapéla mayec imuac niñqelima zézac. ^{††} Hebraio aciguc; embac méñ amaiguc kerec. [‡] Zion baec boña niñac zézac. ^{‡†} Zion baec boñaiguc eñec. ^{‡‡} Hénia imi Anutuac hazéchéra eneñ néñgacma kemmuac séc qahac wañu baec boña zuñ igucnec me Kondun Humumia imuacnec lilingéma hamuac hezac.

Anutu mériañ ac wammigic. Israelac doku hogocya igucnec hicñihicñiya ini imuhuc wammigic. ²⁷ Imuaru imi ziagina Benzaminac sac taséhéra ieneñ kiwa wañ énécmima kecgic. Wañu Yudawac galenéhéra zéma Sebulonac galenéhéra zéma Naftaliac galenéhéra ieneñ momacnec kecgic.

²⁸ Anutunéh kucgina zéhiaru énécmizac. O, Anutu neñañ niñac wañ nénécc minec imi meseligina. ²⁹ Ocmuñga Yerusalem taczac imuac niñac wamma ic kewu eneñ guac sese mema hamu.

³⁰ Zéléh baeciguc haséh yañ zéma burumakao iwa tuñaguc zéma baera baera imuac burumakao merawa imi ac geriwaguc wañ énécmima. Anutunéh ic yaréac siña niñanzu imi héndéh énécmima siliwagina tidacgéyec. ³¹ Ic kuneñ eneñ Izipte baeciguc érégic, Etiopia ic eneñ focdac méragina meyacma Anutuaru opocamumu.

³² Baecac héñgaleñ ama areña yanda moczoñ Anutu legic héimimu. Miñ Kewu mepésimimu. (Ohec) ³³ Inéh kurumeñ kerecac keczac imuac qahaiguc tacma parandan ésécnecc ac zéanzac.

³⁴ Anutuac kuha zéau énécmigic. Iwac eeya yéwérinánéh Israel qacginaiguc hezac. Iwac kuhanéh kurumeñiguc hezac. ³⁵ O Anutu ocmuñgaiguc kecanzañ gi imi welic welicgiaguc. Israelac Anutu imi eñeya ic embachéra ionac kuc énécmima meseli énécmianzac. Anutu mepésimigic!

Qenesi wawaña igucnec metecgé mimac niñ welerec.

69 (Legic galenawac; 'Baorac zariñ' ewaiguc, Dawidiac legic zéra.) O Anutu ni metecgé néna. Dokunéh déméñnaiguc ^{††} éréma sécgézac. ² Ni hauruc gizoñ dumuña qahac imuac qeriaiguc hiñgacmanec kecza. Ni doku hiñgac hiñgaraiguc hiñgacba, temboñ yandanéh hoturu nénzac. ³ Guac qacma kecba kucna qahac wañu, déméñna kérékériasia wanzac. Anutunawac mambéc kecba kicna acguc méiméiya wanzac. ⁴ Héniana qahac mézétiti wannénzu imi oruc zucna ogicma sasala wanzu. Héniana qahac numa mebirí némbiñ zé wanzu imi eneñ gelec malec qahac. Iwawai ni kowu ménda meyi, wañu melen énécmimañ niñac téñésima qesinéñgic énécmimañac hezac. ⁵ Anutu, gi imi ni ic témpiañ kecza héniana imi niñzañ. Imuac késpedesicna kicgaiguc winiñu hezac.

⁶ Kurumeñac téñgih ic tauseña tauseña Anutu Yawe, guac niñkumuma kecanzu imi eneñ nuac niñac wamma gamugina nimbu niñac. O Israelac Anutu, guac hochoc ai meanzu imi eneñ nuac niñac mematiti mihicñiwu niñac. ⁷ Gamunéh kic tanecna osonénzac. Wañu ni guac niñ wamma imi bisiqatéh wanzua. ⁸ Ni nuac dac munahécna ionac muru ic méréra ésécnecc wamma kecza. Sac taséhécna ionaru ic enia tanec kecza.

⁹ Imi mia guac amagawac siñniñ henénzac iminéh geric belañ ésécnecc noyu imuhuc wanzua. Zébiri géñanzu ionac zébiri qébirinéh nuac qacnaiguc mazac. ¹⁰ Ni nene ziki kecma kekec uñana memaamuma kec-

^{††} Hebraio aciguc; kekec uñanaiguc.

ba ic embac enej zédesi wañ néngu. ¹¹ Ni ewa biricac séwi usuna héima kecba ic embac iener isocfagociguc nopocz. ¹² Ama areñ yanda imuac sanjulañiguc taczu imi enej zédesi wañ néngu. Doku seli nema ewa soho keczu imi enej acguc legiciguc nopocma zédesi wañ néngu.

¹³ O Yawe, ewa hiagawac naléiguc zéwelec génzua. O Anutu, zéwelecna niñémma guac goi héihéiga yandaneñ mehiaru némbésémañ. ¹⁴ Ni gizon hiñgac hiñgara igucnec metecgé néñna hiñgacbi niñac. Hazéc wañ néngu ionac murunec zéma doku yanda igucnec metecgé néñna. ¹⁵ Doku yandaneñ hoturu némma qécgé néñu dumuñaguc hiñgacbi niñac. Gizon hiñgac hiñgaraiguc hiñgacba kuayanéñ qacnaiguc ha kizicgéwac niñac.

¹⁶ Yawe guac goi héihéi imi hiabia. Imuac acna melenémma guac ewa biric yanda niñac nuac liliñgésémañ. ¹⁷ Guac kic tanecga imi welen qe qe icga ménda musañgé némbésémañ. Ni zérabéra qeriaiguc taczua focdac acna nimbésémañ. ¹⁸ Qeri uñanawac hosucgé némma mulu menémma hazéhcna ionac murunec boñhéré menémbésémañ.

¹⁹ Gi imi nuac gamuna zéma zébiñi qébiñi imi nindaczan. Nuac hazéhcna imi moczon wéségaiguc keczu. ²⁰ Zébiñi qébiñinéñ nuac ewa qerina mebiriyu niñyéwécna imi sécgénéñu kic hima hocba ewa biric wañ néñéña méñ ménda keczac. Wañu kic hima hocba mebélacgé néñéña méñ ménda keczac. ²¹ Iener sacmasi biria imi neman niñac néñgic. Déméñna zicgéyu doku howuraguc neman niñac néñgic.

²² Wañénécmima wéséginaiguc neneac tatacnéñ hé-nagina dérécgéyu luaeginanéñ bétac wamma iniyu.

²³ Wañénécmima kicginanéñ siñindéñgéyu hémmuac séc qahac wammac. Kemban ginanéñ kuha qahac wañu hirimu. ²⁴ Qeri biricga qacginaiguc qocgéna mayu. Guac qeri biric bélanagucnéñ ionaru suluma kemma énépésimac. ²⁵ Tacyacginawac buñanéñ biridaru ama kisia wandacmac.

²⁶ Iener imi ic geñ ununec imi muñguc ununesi wañ énécmima, ic geric mihicñi énécminec imuac suruc siña nimma wanžu. ²⁷ Hakagina qarñ qarñgia imuac qahaiguc hakagina qarñ qarñgia muñguc toro qe énécmima, guac zégésigési solañaguc ménda keremmu. ²⁸ Qacgina imi kekec hémbénaña imuac kiwiiguc auna ic solaña ionac qacginaiguc momacnec ménda hemac. ²⁹ Ni imi maqeqeya wamma zérabéraiguc qenzer manzer qema kecza. Anutu guac añgétiti-ganéñ meyac némbésémañ.

³⁰ Ni legiciguc Anutuac qara héimiman. Ewa hia ac ézéma Anutuac qac buñaya meyandiman. ³¹ Iminéñ mia burumakao ilihaguc zéma haséraguc imuhucya ogicma Yawe ségiségi mihicñi mimac. ³² Gumbénzénzén icnéñ imi hémma ségiségi wanžu. Anutuac hochoc wañanžu ini imi ewa qerigina meqeligic kekecginaguc wammac. ³³ Yawe imi maqeqeya niñénécmima eñeya hia niñac wamma hésa ic keczu imi mematiti ménda wañ énécmimac.

³⁴ Baec kurumeñnéñ i mepésimiyic, kondun zéma doku wañ imuaru sécgéma hezu imi moczon i mepésimu. ³⁵ Anutunéñ Zionac añgéta tima Yuda ama areña kuneñ kuneñ meyacgémac. Wañu hénaorñ hécga imuaru kecma miñina wammu. ³⁶ Iwac welen qe qe ichéra ionac qelihéra iener Zion baec imi mératéc memu. Qara siñ nimmianžu imi enej imuac qeriaiguc kecmu.

Hazéhcna ionarunec metecgé mimac niñac zéwelerec.

70 (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra, haka méñac niñqelima ooya.) Anutu focdac ni metecgé néñna, Yawe focdac méra némbésémañ. ² Wañénécmima nuac kekec uñanawac hochoc wañanžu imi enej gamu qe qe zéma gamu mamasun mihicñimu. Mebiñi némbiñ zé wañanžu imi wañ énécmima andé andé kemma gamu mihicñimu. ³ Ahaec, ahaec zéma desizu imi wañ énécmima gamugina niñac wamma andé andé kendacmu.

⁴ Guac hochoc wañanžu imi moczon wañ énécmima guac niñ wamma ségiségi wamma ewa hia nimmu. Wañu guac añgétiti niñkumuma kecanžu imi wañ énécmima nalé séc Anutu imi kuneñ yanda! zémanec kecmu. ⁵ Ni maqeqeya zéma météqététañ kecza. Anutu focdac hawésémañ.

Gi imi nuac héipucna. Ni metecgé néñéña imuac miñina, sosola ménda wamma focdac hawésémañ.

Saiwa memima méra mimac niñac zéwelerec.

71 Yawe ni néñgacma guac muru hazua. Hémbénaña gamunaguc ménda wammañ niñac galengé néñna. ² Hakaga solañanéñ metecgéma hulac némbésémañ. Gezac qenimma metecgé némbésémañ. ³ Gi imi nalé séc sañgi sañginawac bañec wambésémañ. Gi imi nuac zamanziñ zéma demñ seli baec boñaguc nanaña, imi añgéta timac niñac zéna hicñima hezac.

⁴ Anutuna ic biriawac méria igucnec metecgé néñna. Kaiziliwen zéma biria meme icnéñ népésiyu méria igucnec metecgé néñna. ⁵ Héñia imi yomuhuc; Miñ Kewu Yawe, Nuac niñkumuna imi guaru hezac. Komocna igucnec guac muru héima namma kecanžu. ⁶ Neñgocnawac hériiguc kecbaneñ népésinecac népésianzan. Neñgocnawac tomeñaguc kecba geñ nuagicna mayi. Mepé qepésina zéñgé toroya qahac imi guac buña wanžac.

⁷ Ic tunagucnéñ nuac niñgic ic témpaña tanec wañu néñsosoligic. Wañu geñ mia nuac sañgi sañgi selina wañanzan. ⁸ Nuac kuananéñ kaiwe herec guac edamuga zéauwa mepé qepésiganéñ sécgéanzac. ⁹ Ic yanda wamma kecanñ nalé imuaru ménda wainémbésémañ. Kucna audacba mamaya wañu ménda wai némbésémañ. ¹⁰ Hazéhcna iener nuac zéemi niñžu. Wañu kekec uñanawac awima taczu imi enej nuwiñ zé zéareñ wamma yomuhuc zéigic imuhuc zéwelecza;

¹¹ Anutunéj i waimizac metecgé mimiawac ic ménj ménda keczac, nesima késani. ¹² Anutu lakec ménda néngac némma kembésémañ. Nuac Anutuna focdac méra némbésémañ. ¹³ Wañénécmiña qeri uñanawac hazéc wannénzu imi enej gamu qeqe zéma humuc mihicñimu. Wañénécmiña mebiri némbiñj zé wanzu imi zédesi zéma mematinéñ hoturu énécmimac. ¹⁴ Ni imi nalé séc guac niñkumuma gi séc ménj meemma mepési gémmañ. ¹⁵ Ni guac haka solaña oloñ oloñawac séc qahac imi zéma guac aňgégj titiac ai imi kaiwe herec zéau énécmimañ. ¹⁶ O Miñ Kewu Yawe, ni guac hama guac wawañ memega kuhaguc imi mepési gémmañ. Ni guac haka solaña imuacnec sac niñqelima zémañ.

¹⁷ Anutu gi imi ni komocna igucnec ac pakeñ ku nén-necac néñanzañ imuac mia ni éréma deguc guac wawañ memega welic welicgia imi zéau énécmianzua. ¹⁸ O Anutu ni ic yanda wamba oruc zucna lalac lalac wammac nalé imuaru acguc ni ménda wainémbésémañ. Ni kucga imi hicñisai méndacma hahaya ionac énézédacmañ imuac nalé sura séc ménda wainémma niguc kecbésémañ. ¹⁹ Anutu guac haka solaña imi eñeña yanda. Anutu gi haka silic kuneñ yanda menec, imuac mérénéñj gi ésécnec wammac.

²⁰ Zérabéra réwéria sasala mihicñi nénec Miñ Kewu geñ mia ni muñguc meqeli némma baec dumuc sira hiñgac hiñgara igucnec muñguc hérénéñña érémañ. ²¹ Ni séc ménj meyandi nénna. Liliñgéma ewa qerina mebélacgé nénna.

²² Anutu ni gita kulelenéñj gi mepésima guac haka héla imuac mepésigémmañ. Israelac Miñ Kewu téréya ni gita kulelenéñj gi mepési gémmañ. ²³ Gi mepési gémba, kua tasénanéñj ségiségi wamma qacmac. Wañu kecec uñana aňgégña tinec imi acguc imuhuc wañgémmac. ²⁴ Nuac ezelañña acguc kaiwe herec guac haka solaña zéaumac. Imi mia mebiri némmañj zé wanzu imi enej gamu mihicñiña sicsaoc wanzu imuac mia imuhuc wañgémmañ.

Ic kewu nañgémima galengé
mimac niñj zéwelerec.

72 (Solomonac legic zéra.) Anutu guac niñgési gésigawac kuha imi ic kewu iwac miwésémañ. Solañanec galengé énécmimiawac kuha imi ic kewuac naña mina. ² Inéñ ic embachécga solañanec niñgésima maqeqe hécca hena ac méndacma dindiñanec zégési énécmimac. ³ Inéñ imuhuc wañu baec boña eñeña eñeñanéñj ic embac ionac mériañ mihicñi énécmimu. Wañu baec boña komoc komoc acguc imuhuc wañ énécmimu. ⁴ Wañu inéñ ic embac maqeqeya héipuc wañ énécmima météqététañ ic aňgéggina tima helanzi énécmianzua imi hézéggé énécmidacmac. ⁵ Inéñ kaiwe zéma maso nañicnec nañselima hicñisaiya hicñisaiya inicgaleñ wammac niñac wammiwésémañ. ⁶ Inéñ qézézac qegic mama heheya imuaru kianéñ mazac ésécnec, wañu kia yanda baec mézécgéanzac ésécnec wañ énécmimac. ⁷ Iwac naléiguc imi ic solaña

eneñ yandi saima kecgic maso asaha nañunec luae séccgé énécmima hemac.

⁸ Inéñ kondunéñ hénihénia igucnec tetecgiawac séc, doku téfara Yufurata igucnec baec tetecgiawac séc galengé énécmimac. ⁹ Baec zéléñaiguc kecanzu imi enej iwac wésiaiguc sicgémigic hazéchéra enej seito-tonéñ ezelañ ginanéñ bézéma nemu. ¹⁰ Tarasisi zéma kondunéñ baec komoc komoc imuac ic kewu ieneñ takis haimimu. Arabia zéma Etiopia †ic kewunéñ sese eeyaguc mema hamu. ¹¹ Ic kewu momac yanda wésiaiguc sicgémigic baera baera i welenqemimu.

¹² Inéñ ic embac iwawai niñac osiqosi kecanzu imi enej qacgic metecgé énécmima maqeqeya héipuc ichécgina qahac imi metecgé énécmianzuc. ¹³ Inéñ maqeqeya zéma météqététañ kecec ionac ewa biric wañ énécmima iwawai niñac hococ ai mema kecanzu imi humuc igucnec metecgé énécmianzuc. ¹⁴ Inéñ ic embac helanzi énécmianzua ionac murunec zéma kaiziliweñ ic ionac murunec sacginawac niñu eeyaguc wañu kecec uñagina aňgéggina tiénécmianzuc.

¹⁵ Inéñ kekecyaguc keru Sebawac goli mema hama iwac muru haimimu niñac wanzua. Wañu ic embac ieneñ iwac niñac wamma nalé séc zéwelecma kaiwe herec legic héimimu niñac wanzua. ¹⁶ Baec séc padinéñ séccgéma hemimac. Baec boña qahaiguc acguc padí heyu luhucnéñ mihilañgéyu Lebanonac ic hésa ésécnec hirima nammac. Ama areña yandaiguc imi ic embac enej imi baec kisiaguc zéléñ ésécnec kucginaguc saima kemmu. ¹⁷ Qara imi hémbénaña, kaiwe ésécnec hehe seli hemac. Ic embac ionac imi iwac niñac wamma mériañ énécmiyu memu. Baera baera ic embac ieneñ iwac mia mériañaguc zémimu.

¹⁸ Momacguc eñeyanec wawañ meme welic welicgia wañanzac Israelac Anutu, Yawe mepésimimu. ¹⁹ Qara zézé bipiyaguc imi hémbénaña mepésimimu. Baec séc iwac edamuyanéñ séccgéma hemac, hélacnec, hélacnec!

²⁰ Yesiac naña Dawidiac zéwelec mérnéñj you hama tecgézac.

Kiwi 3

Hélanzi énécmianzua ionac méra igucnec hulac énécmimac niñj zéwelerec.

73 (Asafeac legic.) Anutunéñ Israel ionac suginaiguc ewa qerigina lalac lalac kecanzu ionac muru hia wañ énécmianzuc. ²⁻³ Néñ ni imi kaiziliweñ ic ionac kecec mériañaguc imi hémma séwi eñeñ ic ionac nimbupuc wañ imuac niñac hénana tisuqisurac wamma manumañ zé wañec. Wañu nanañhawac qambaña imi keñ sañgimañ zé wañec. ⁴ Ieneñ imi humucac naléiguc acguc hafi geriwa qahac kucginaguc kecma humuanzu. ⁵ Tosara ionac ésécnec zérabéra ménda mihicñiña yéwéri ménda mihicñianzu.

⁶ Imuac séwi eñeñginanéñ sorongina wañu kaiziliweñ ginanéñ ionac séwi usu wañanzac. ⁷ Ieneñ halégi-

† Hebraio aciguc; Shewa zéma Sewa.

naguc waṅu kicgina qégélianzac. Waṅu iwawai ewa siṅginawac séc ogicma késa keczu. ⁸ Ieneṅ zédesi waṅ énécmima zébiri qébiri waṅ énécmima séwi eṅeṅinaiguc tericgé énécmima helanzi énécmianzu. ⁹ Kuagi-na imi kurumeṅac séc emma keczac. Waṅu ezelaṅgina imi baec séc lelecgéanzac.

¹⁰ Imuac ic embac ieneṅ liliṅéma keṅ toroqe énécmima dokugina kuaya qeqeya moczoṅ qécgéanzu.

¹¹ Anutunéṅ dimuhuc niṅtegicmac? Eṅeṅa miṅina imi niniṅaguc wambacnec zéanzu. ¹² Inictegicgic. Ieneṅ imi ic biria ionac héniagina imi ewa éréhéc ménda wamma kecma hinacgina meyandianzu. ¹³ Ni ewa qerina galeṅgé kecba lalac lalac waṅu mérana zuacma késpedesna qahac zéma kecaṅi imi héla qahac wanzac. ¹⁴ Ni kaiwe herec zérabéra mihicṅjima siṅunec séc zéqindini waṅnéṅu kecaṅi. ¹⁵ Ni imuhuc zéaumaṅ zé zéwinc miṅ kewuac nambérac héra ikoc waṅ énécmi-winec

¹⁶ Dimuhuc hénia imi niṅasarimaṅ zéma batucgéma nimba sécna ogicma yéwéria waṅec. ¹⁷ Waṅu Anutuac ocmuṅ qeriaiguc keremma nimaguc kekecginawac tetecgia imi niṅsariyi. ¹⁸ Héla nec geṅ mia ic biria ini baec susuraciguc onopocma humucac buṅa gili énécmianzaṅ. ¹⁹ Ieneṅ dimuhuc éléṅnec birianzu? Tericgé énécmima aurigic, usunéncmina qahac waṅanzu. ²⁰ Ic neṅaṅ gau igucnec yacma gau héṅiṅ imuac ninni eṅomia waṅanzac ésécnec gi yacbésemaṅ nalé imuaru ionac niṅna eṅomia wandacmac.

²¹ Ewa biric wamba wéiwécnaiguc néyu ²² ni sicsaoc niniṅna qahac kecba kicganéṅ néna wéségaiguc haséṅ yaṅ ésécnec waṅi. ²³ Waṅu geṅ mia nuac méra hénaiguc késana ni nalé séc giguc kecaṅzua. ²⁴ Geṅ pakeṅ acganéṅ zéqindini némma bian kecma edamugaiguc nuagicma kembésemaṅ. ²⁵ Gi qahac waṅu mérénéṅ kurumeṅiguc kecnézac? Gi qahac waṅu, baeciguc méṅac méṅ niṅkumuma kecmaṅac séc qahac. ²⁶ Séwi qerina imi qasima kenzac, néṅ Anutu gi imi ewa qerinawac kuha †zéma buṅana hémbénaṅa wanzaṅ.

²⁷ Anutu héṅacya mema lakec keczu imi eneṅ moczoṅ biridacmu. Gi waigemma keṅgic séc mebiri énécmianzaṅ. ²⁸ Anutuac hosuraiguc kekec iminéṅ nuac mériaṅna wanzac. Gi imi nuac saṅgi saṅgina imuhuc zéma nimma wawaṅ memega moczoṅ zéau énécmimaṅ.

Héṅgaleṅ ama areṅ yandaginawac zéwelecgic.

74 (Asafeac legic zéra.) O Anutu gi némac niṅac hémbénaṅa wai nénécmianzaṅ? Dimuhuc ramahéca galéṅgé nénécmianzaṅ ionac qeri biricac hofac qéfacgé nénécmianzaṅ? ² Hénaoriṅ hécca ionac kisic areṅ tuṅa tuṅa becarunec aṅgéṅ tima metecgé énécminec imi niṅqeli énécmima guac baec boṅa téréya Zion imi momacnec niṅqeliwésémaṅ. ³ Hémbénaṅa mebiri mimia imuaru hénaga liliṅéma hana,

† Hebraio aciguc; zamanziṅ.

hazéchécca eneṅ ocmuṅga téréyaiguc kaiziliweṅ hénia hénia wamma keczu.

⁴ Hazéchécca eneṅ imi geṅ mihicṅi nénécminec ama areṅa yanda imuaru hériaṅ héima filacgina imuaru kumugic nanzac. ⁵ Ieneṅ imi naka meyacma ic zuṅ héianzu ésécnec waṅ nénécmima keczu. ⁶ Deguc ieneṅ imi naka zéma aiṅ hamanéṅ ocmuṅac méra kiwi imi héiqéséṅ wamma ⁷ ocmuṅga geric higic zeyu guac qacga heyec imi zapi qema hezac. ⁸ Qerigananéṅ imi qéséṅni qahac wandacmac zéma Anutuac azoazoro amaya amaya baec yomuaru naṅgic imi moczoṅ kumugic zedarec. ⁹ Kiwi méréra méṅ ménda hénziiṅ Anutuac tiliṅtiliṅ ic muṅguc ménda keczac. Nalé dahecac séc imuhuc mehorugima kecma imi sucninaiguc méṅnéṅ méṅ ménda niṅzac.

¹⁰ Nalé dahecac séc hazéccanéṅ zédesi waṅgémmac? Inéṅ hémbénaṅa gi zébiri gémmac? ¹¹ Némac niṅac méraga, guac méra héiga imi aṅgétima zikima kecaṅa? Méraga imi tétécca igucnec hulacma méra némbésemaṅ.

¹² Anutu gi imi becarunec nuac ic kewu kecnecac kecaṅa. Waṅu ic embac sucginaiguc aṅgéṅ tinénc mimiawac ai imi meṅnec. ¹³ Gi imi kucganéṅ kondun doku qericna éréhéc waṅec. Doku qeriaiguc mokoleṅ yandawac oruha qéséṅnec. ¹⁴ Oawac oruha ††hézégémma imi zéléṅ yaṅ baec kéra kérésiaiguc kecaṅu ionac nene buṅa énécminec. ¹⁵ Baṅa zéna téyu doku yanda mayec. Doku téfara hémbénaṅa keṅkeṅa imi zéna zicgédarec. ¹⁶ Siṅi kaiwe imi moczoṅ guac. Geṅ mia maso †zéma kaiwe zéna hicṅiyoc. ¹⁷ Baecac suc sére mihicṅjima kaiwe nalé zéma kia nalé zéhicṅinec.

¹⁸ Hazéc héccanéṅ zébiri gémma ic embac niniṅgina qahac ieneṅ guac qacga zébiri qébiri wammizu imi niṅ asariwésémaṅ. ¹⁹ Kembo neiac kekec uṅa ††imi haséṅ yaṅ ménda énécmima, guac ic maqeqeya ionac kekec imi hémbénaṅa eluṅ ménda gumac. ²⁰ Baec tosara siṅidéṅgézac imuaru kaiziliweṅ ic ionac baṅec séccéma hezu. Imuac niṅac sisipac acga imi niṅqeliwésémaṅ. ²¹ Helanzi énécmimia ieneṅ gamuginaguc andé andé ménda kemmu niṅac waṅ énécmima. Maqeqeya zéma iwawai niṅac osiqosi kecaṅu imi eneṅ mepésigémmu niṅac waṅ énécmima. ²² Anutu yacma zé solaṅanina. Ic témpiiṅa imuhucyanéṅ kaiwe herec zébiri qébiri waṅgéṅzu imi niṅqeliwésémaṅ.

²³ Hazéchécca ionac ewa hétéṅ imuac eluṅ ménda gumac. Yacma hazéc waṅgéṅzu imi onac qeweloṅ acṅinanéṅ nalé séc guac muru haanzaṅ.

Anutuac haka welic welicgiawac ewa hia ac wammigic.

75 (Legic galéṅawac; Ménda mebiri nénécmima. Asafeac legic zéra.) Ewa hia ac gézéziṅ, o Anutu nini ewa hia ac gézéziṅ. Guac qacga qacni hosucninaiguc kecma meleṅ nénécmianzaṅ. Ic eneṅ guac wawaṅ meme welic welicgiawac zéaugic guac qacga gezac ninaiguc heyu niṅanzaṅ.

†† Izipte ic ionac zézéya. † Kiwi tosaraiguc; asac mararaṅ ooyawac hezac. †† Mété qététaṅ icac kekec uṅa.

² Gi yomuhuc zézan; Naléya imi mewa hezac, ni hénac aciguc dindinanez zégési énécmiman. ³ Baec zéma imuac tacyachéra imi hirimu, néj neñ imi baecac tandéya késaseligima kecza. ⁴ Séwi eñeñ ic ionac séwi eñeñ ménda wañgic zéma kaiziliweñ ic ionac ilicgina ménda meyacgic eñu zézua. ⁵ Ini ilicgina meyacgic ou ménda emmac. Wañu séwi eñeñac déménginanéñ ac ménda zému.

⁶ Meyac énécmimia imi baec wañgoña Is me Wes me Saut igucnec hahaya qahac. ⁷ Zégésigési miñina Anutunina Yawenéñ méñac meyacmima méñac memami-anzac. ⁸ Yaweac mériaiguc sokoc taru waiñ hénia hénia lelecgégéya imuac sépéc sépéra qéitima érezac. Waiñ imi inéñ qocgéyu mazac. Mayu waiñ imi imuac gocya momacnec baeciguc ic biria ieneñ nedacmu. ⁹ Ni imi Yakoboac Anutu imi hémbénaña zéau énécmima mepésimiman.

¹⁰ Wañu kaiziliweñ ic ionac ilicgina imi moczoñ mericdacma ic solaña ionac ilicgina meyac énécmiman.

Zégésigési miñina Israelac Anutu.

76 (Legic galenawac; Gita kuleleginaguc, Asafeac legic zéra marayaguc.) Anutu imi Yuda baeciguc niñmimia. Wañu qara imi Israel sugcinaiguc niñgic kuneñ yanda wañanzac. ² Haliya imi Salem héngalen ama areñaiguc, tacyacwac ama duña imi Zioniguc hezac. ¹³ Imuaru inéñ yaréac iwawai zakonj gericyaguc zéma saiwa zéma sou imi qéséñu qahac wandarec. (Ohec)

⁴ Gi imi baec boña yaré qema onagicna saocga wañec imuaru edamugaguc wanzañ. ⁵ Ic kawali imi unuyu mama hezu. Méñnéñ méñ méragina meyacmac ac séc qahac wanzac. ⁶ Yakoboac Anutu gi ac wañ énécmima yaréac karisi zéma becosic imi moczoñ gau yanda hezu.

⁷ Gi momacguc sac bac yandi yandi wañgégéñawac buña keczañ. Geñ qeri biric wanna mérenéñ guac wéségaiguc hia nañselimac? ⁸ Gi kurumeniguc zétecgéna baecnéñ zénéñ hirihiri wamma néñ qema hezac. ⁹ Imi mia, o Anutu geñ baeciguc gum bénzénzén ic añgégina timañ zé yacnec nalé imuaru imuhuc hicñiyec. (Ohec) ¹⁰ Gi biriawac qeri biric wanna ic embac ieneñ mepési géñzu. Qeri biricga saméña hegénzac imi rikuj ésécnec zikiamuna hezac.

¹¹ Ini imi Yawe Anutugina sisipac ac memima ac imi meselima meñeñ mimu. Lelec lelec keczu ini acguc moczoñnec eeya héimimiawac hezac iwac mia sese haimimu. ¹² Inéñ kawali wéségina makikia wésé qonqon mihicñi énécmiyu ic kewu momac yanda bac yandi yandi wammizu.

Anutuac haka silic kuhaguc imi niñqeliyec.

77 (Legic galenawac; Asafeac legic zéra Yédudun ewaiguc héihéiya.) Ni nuac ewananéñ Anutuac

† Becnec Melkisedec naléiguc imi Yerusalem baecac Salem zéangic. Zion imi acguc Yerusalem baec boña imuac qara. Dawid inéñ zéyu imuaru Anutuac hénac acac katapa imi huama hagic.

muac qacmañ. Inéñ gezac qenémnac. ² Nuac zérabéra naléiguc ni Anutuac hochoc wamma sinjiyaiguc mérana meyacma ménda memayi. Nuac kekec uñananéñ ic onac héibélac qéibélac imuac héñara meyec. ³ Anutuac nimma ewa goro wamma niñyéwériwa nuac qerinanéñ birima kemma qiritic nu-mañac zé wañ néñzac. (Ohec)

⁴ Kicna héménzalimanj zéwa ménda wainénna niñyéwériwa acna zémañac séc qahac wañec. ⁵ Becnecac naléna niñqelima ⁶ legic méñ sinji méñu héiyi imuac nimba qerinanéñ hiñgaru kekecac héniaawac hocma zéyi; ⁷ Miñ Kewunéñ hémbénaña wai nénécmi-mac me? Ewa hia muñguc ménda wañ nénécmimac? ⁸ Iwac goi héihéianéñ hémbénaña tecgézac me? Inéñ hémbénaña ménda niñnéncmimac me? ⁹ Eluj qeyu ewa hiawac ménda wañ nénécmianzac me? Qeri biric-néñ goi héihéiya hézicgézac me? (Ohec) ¹⁰ Wañu muñguc yomuhuc zéyi; Ewana mayu nimba birizac. Ni eñeña miñinawac méra héiyawac nalé ^{††} imuac niñqelimanj.

¹¹ Ni Yaweac, wawañ memeya becnec wañec imi niñqelima haka wañec imi zéaumanj. ¹² Imuacnec toro-qema ai menec imi moczoñ nimba hiñgaru guac wawañ memega imi hiñgac hiñgarawac nimmanj.

¹³ Yawe guac hénac imi téreyá yanda. Anutu méñ gi éséc kuneñ yanda méñ ménda keczac. ¹⁴ Gi imi Anutu haka welic welicgia wawaña. Imuac hicñisaiya baeciguc keczu imi onac kucga imi énézéna hémmu.

¹⁵ Guac kucganéñ guac ic embachécgá Yakobo zéma Yosefeac qelihéra boñhére meénéc minec. (Ohec)

¹⁶ Anutu doku yanda yandanéñ gi géñgic. Gémma bac yandi yandi wamma doku dumuñanéñ hiriyec. ¹⁷ Hosusunéñ kia qocgéyu mayu sawanéñ buñ parandanj héiyu piliticga acguc zakonj ésécnec néwéc néwéc mayec. ¹⁸ Luhuc neñgocya qeriaiguc guac parandanj qaru pilitic asahanéñ baec séc qetagaliju baecnéñ hirima kenja wañec.

¹⁹ Guac hénac duñganéñ konduj doku yandaiguc heyec. Wañu hénac tawégawac uñaya imi hocanzij.

²⁰ Ic embachécgá rama tuñ ésécnec Mose zéma Aron iorac méragiranéñ onagicma hayoc.

Israel ic eneñ Anutuac hiaya ménda nimmigic.

78 (Asafeac Masikil legic zéra.) Ic embachéna ac pakeña nimma gezacgina kuanaiguc haigic.

² Kuana añgéma qeqaiñ aciguc héima ac saña be-carunec imi zéau énécmimanj. ³ Imi yanda hécninanéñ nénézégic gezacninanéñ nimma niñtegicma kecziñ imi mia. ⁴ Nini imi qelihécgina ionac ménda musañgé énécmima Yaweac qac buña zéma kuha zéma haka welic welicgia imi hicñisai hahaya ionac énézéni hema kecmac.

⁵ Hénac ac imi Yawenéñ Yakoboac niñac kumuyu nanzac. Zézé seli ac imi Israel onac énézéyec. Wañu yanda hécninanéñ hénac ac imi qeli hécgina ku

†† Anutunéñ méra héiyawac kuha mewininima Israel ic Izijpte baec igucnec énépésima hayec imuac naléya.

énécmimu niñac énézýec. ⁶ Imi mia qelihécgina bi-anğuc hicñi saima kecmu imi onac énézégic nimma ieneñ acğuc imuhucyanec wañgic hema kecmac niñac imuhuc énézýec. ⁷ Wañu qelihécgina ieneñ Anutuac niñkumuma Anutuac wawañ meme imuac eluñ ménda unuyu héna ac imi niñtohoma kecmu. ⁸ Yandahécgina ewa seli wamma ac qeqe wamma ewa qeriginanéñ eñeñ mama wañu keñhéi hahéi wamma Anutu so-lañanec ménda welen qemigic ionac ésécnec ménda wamma kecmu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

⁹ Eferaim †qelihéra imi tewigina zéma yaréac iwawai tosara késa kecgic, néñ yaré hicñi énécmiyu andé andé kendacgic. ¹⁰ Ieneñ Anutuac sisipac ac ménda niñtohoma héna acwac héñara mema ménda méndacma keñgic. ¹¹ Imuhuc wamma haka welic welicgia Yawenéñ wañec zéma énézýu héñgic imuac eluñ unudarec. ¹² Becnec Anutunéñ İzipte baec yanda Soan baec kondoñaguc haka welic welicgia yandahécgina kicginaiguc wañec.

¹³ Inéñ kondur qeriru dokunéñ néwéc néwéc qauqau emma nañu onagiru sucnéñ suc keñgic. ¹⁴ Wañu kai-weiguc imi hosusunéñ, siñi herec imi geric bélañanéñ walac andu wañ énécmiyec. ††¹⁵ Baec kéra kérasiaiguc imi baña qeriru dokunéñ doku hogocya hiñgac hiñ-garaiguc éréanzac ésécnec éréyu doku sécgina gumu énécmiyec. ¹⁶ Wañu doku imi baña imuacnec éréma doku téfara ésécnec wamma keñec.

¹⁷ Wañu kileñ ieneñ imi toroqemanec kápésic wamma baec kéra kérasiaiguc eñeña miñina andé qegic. ¹⁸ Ieneñ ionac séwiac siñ méndacma nene yaka niñ qesima ewa qeriginanéñ Anutu manam batuc wammigic. ¹⁹ Imuacnec toroqema, Anutuac hazéc wammima ac zéma Anutunéñ baec kéra kérasiaiguc neneac tatac imi hia hai nénécmimacac séc? zégic. ²⁰ Inéñ Moseac mérianéñ baña qema doku mihicñi énécmiyu doku téfara ésécnec luma keñec, néñ ieneñ muñguc Anutu zégic siñ megic siñ zémima inéñ saméñ zéma yañ busia hia mihicñi nénécmimac ac séc? zégic.

²¹ Wañu Yawenéñ nimma qeri biric wamma Yakoboac qeri biric geriwaguc wammima Israel onac hazéc eñeña wañ énécmiyec. †²² Imi mia Anutu ménda niñzégémima iwac añgéñ titi ai imuac ménda héima nañgic imuac mia imuhuc wañ énécmiyec.

²³ Wañu néwécgeñaguc inéñ ou sawa ézéma kurumeñac nagu auma ²⁴ ionac muru Mana †imi kia ésécnec haiyu mayec. Mayu kurumeña nene haima gumu énécmiyec. ²⁵ Baec icnéñ kuc miñina ionac

† Yakobonéñ walac Ruben mihicñima imuac andiaiguc Eferaim mihicñiyec. Wañu mériañ ac méréç meracwac buña imi Ruben waima Eferaimac mozocgéma ézéyec. †† Hosusu imi hazéchéra hénagina nezicgé énécmima Israel ic amia mihicñi énécmima kaiwe geriwa imi nezicgé énécmima néma naléiguc waima kemmu me zikima namu imuac énézéma qindiñi énécmiyec. Geric bélaña imi siñi tunumañ measari énécmima siñiac sañgeña igucnec mehocñi énécmiyec. ‡ Israel imi Yakoboac qara méñ Anutunéñ qacmimma, wañu kiwi yomuaru imi qeli héçginawac imuhuc qacénécmizac.

†† Nene méñ kurumeñaguc mayec imuac qara, qac imuac hénia imi Imi némac?

‡saméñ negic. Anutunéñ nene énécmiyu sécgé énécmiañec.

²⁶ Inéñ zéyu baec wañgoña Is igucnec luhucnéñ yacma hayec. Wañu iwac kuhanéñ baec wañgoña Saut igucnec luhuc wagicma hayec. ²⁷ Imuhuc wamma ionac yañ busia imi seitotoñ ésécnec haiyu mayec. Nei putitima keñkeñanéñ mama kondur sakasac ésécnec sécgéma heyec. ²⁸ Tacyac wawaña imuaru mama sel haligina lelecgéma heyec.

²⁹ Wañu ieneñ negic sécgé énécmiyec. Anutunéñ séwiac siñgina séc hai énécmiyec. ³⁰ Wañu ieneñ séwiac siñ imuac héñacya ménda mema keñgic kuaginaiguc nene he énécmiyunec, ³¹ Anutunéñ ionac hazéc wañ énécmima suggina igucnec haléginaguc ††imi unuyu Israelac sacqeli ieneñ tendiñgéma mama humudacgic.

³² Imuhuc wañ énécmiyec, néñ ieneñ néwéc kápésic susucnec wamma kileñ haka welic welicgia imi ménda niñzégégic. ³³ Anutunéñ kekecac nalégina eñ mesoho énécmima wañ énécmiyu zénéñ hirihiri waizalañiguc nañgicnec yawuña yawuña hama keñec. ³⁴ Anutunéñ tosara unuhumuyec nalé imuaru tosara ieneñ zéw-elecmima lilingéma hama Anutuac hochoc wammigic. ³⁵ Imuhuc wamma Anutunéñ eñeña zamanziñ hilaneñ keczac imi zéma añgéñ titi miñina keczac imi niñqeligic. ³⁶ Néñ ieneñ kuaginanéñ haléc ac wammima ezelañ ginanéñ ikoc ac wammigic. ³⁷ Ewa qerigina Anutuac muru heyec iminéñ keñhéi hahéi wañu sisipac acyaiguc hélacnec ménda héima nañgic.

³⁸ Wañu kileñ Anutunéñ ewa biric wañ énécmima kápésicgina wai énécmima moczoñ ménda unu humudacma hatac sasala qeri biria imi waima qeri geric moczoñnec ménda pocgé énécmiyec. ³⁹ Ieneñ imi baec ic kecmu luhuc ésécnec kemmu muñguc ménda hamu imi niñqelima imuhuc wañ énécmiyec.

⁴⁰ Baec kéra kérasiaiguc ieneñ yei hatac dahec acqeqe wamma ewa biric mihicñi migic? ⁴¹ Ieneñ muñguc muñguc Anutu manam batuc wammima Israelac téreya miñina qeri biric mihicñi migic. ⁴² Ieneñ iwac kuha ménda niñqelima hazéc héçgina ionac murunec metecgé énécmiyec imuac naléya acğuc ménda niñqelima kecgic.

⁴³ Nalé imuaru Anutunéñ İzipte baec Soan baec kondoñaguc haka welic welicgia imi mihicñi énécmima ⁴⁴ doku téfara yanda me komora melenju sac wañu hima nemuac séc qahac wandarec. ⁴⁵ Sék tuñaguc méli énécmiyu hama awéénécmima inigic taña méli énécmiyu hama mebiri énécmigic.

⁴⁶ Wañu padi imi kambir onac buña qeyec. Wañu aiguc hicñima heyec imi zikon onac buña qeyec.

⁴⁷ Wañu waiñ ic imi kombocnéñ, sañsañ ic imi siñunecac doku sañgeñanéñ unuyec. ⁴⁸ Wañu ama yañhéçgina imi kombocac buña, rama yañhéra imi piliticac buña onoporec.

⁴⁹ Qeri biric geriwaguc zéma qeri geric, zérabéra, tasé kukuac kua meme uñahéra imuhucya méli

‡‡ Kiwi tosaraiguc; Anutuac kua meme uñahéra ogic hezac.

‡‡‡ Kiwi tosaraiguc; kucginaguc.

énécmiyec. ⁵⁰ Inéj qeri biric imi mewininimanj zé hénaya arengéma méndarec. Wanju humucnéj qizizingéma kemmu niñac ménda wamma kekecgina imi wizi selia kuhaiguc onoporec. ⁵¹ Izipte baeciguc méréc merac, kucginawac hénihénia wawaña, Ham wac †ama hali séc kecgic imi moczoñ unuhumudarec.

⁵² Imuhuc wamma eñeya ic embachéra imi rama éséc nec ésépésima hama baec kéra kérésiaiguc rama tunj éséc nec qindiñi ésécmiyec. ⁵³ Bénzénec walac andu wanj ésécmiyu zénénj hirihiri qahac kecgic, néj hazéc hécgina ienenj imi konduniguc dokunénj téngé ésécmiyec.

⁵⁴ Wanju baec téréya eñeya méra héiyawac kuhanénj onagirec baec boña yomuaru ic embachéra imi onagicma hayec. ⁵⁵ Wanju baera baera imuac miñina imi wéséginaiguc nesi ésécmiyu kenjic baec buñagina ic surj qema méndénj éséc mima Israel areña areña ama hali imuaru onoporu tacyac wanjic.

⁵⁶ Néj kilenj imi enej eñeya miñina Anutu batucgéma acqe qe wamma hénia acya imi ménda niñtoho wanjic. ⁵⁷ Yandahécgina éséc nec andé qe qe wamma haka biria wanjic. Tewi merawa qarinj qarinjia muigic qelu qeluluma sigima kenjanzac éséc nec andé qema kenjic. ⁵⁸ Kemma baec boña eñeya eñeya séc ocmuñ meyacgéma méraginanénj banjarawac ireha meyacgéma haima qeri biric mihicñi migic.

⁵⁹ Wanju Anutunénj nimma qeri biric wamma Israel hazéc kuneñ yanda wanj ésécmiyec. ⁶⁰ Wanju Siloac ama hali téréya baec ic onac sugcinaiguc hésicgéyec imi héñara mema ⁶¹ eñeya kuha zéma eñeya edamu asahawac buña hénia acac katapa imi hazéc hécgina ionac méraginaiguc haiyu mema kenjic.

⁶² Wanju souac buña onopocma eñeya buña ionac qeri geric wanj ésécmiyec. ⁶³ Qapé wilingina yaréac gericnéj onoyu humugic imuac niñac seraña ionac muru zammarénac legic héténja imi qahac wandarec. ⁶⁴ Ionac hofac oo ic imi sou zéraiguc onoporu humudacgic. Wanju neuj héiénécmiyu embac maléhécgina zési ac méñ ménda wanjic. ††

⁶⁵ Wanju nalé imuaru Miñ Kewunénj gau iguc nec yacanzu éséc nec yacma ic kawali waiñ doku selianénj wammiyu qacanzu éséc nec ⁶⁶ hazéchéra ununesi wanj éséc mima gamu qe qe hémbénaña mihicñi ésécmiyec. ⁶⁷ Yosefeac ama hali imuac mézétiti wamma Eferaim areña imi ménda ésépésima ⁶⁸ Yuda areña zéma héñsoroc wammimia Zion baec boñanec sac ésépésima ⁶⁹ eñeya ocmuñ téréya imi baec boña eñeya éséc nec, baec hémbénaña hemac niñ haiyec éséc nec meyacgéyec.

⁷⁰ Wanju eñeya welenj qe qe icya Dawidi gésimimanj zé rama demij qeriaiguc késayec. ⁷¹ Wanju rama namu nene imuac galaña imi wagicma eñeya ai buña Yakoboac qelihéra Israel gumu éséc mima niñac oporec. ⁷² Wanju Dawidi inéj qeri hélánénj héngalenj

wanj éséc mima méria welic welicgianénj galenjë ésécmiyec.

Yerusalem ewa biric wammimac niñ welerec.

79 Anutu, baera baera ienenj guac buñaguc haréma ocmuñga téréya imi mezapi qema Yerusalem mebiridacgic. ² Ienenj welenj qeqehécgionac qamoc imi sawa nei onac neniawac éséc mima météré ichécgionac séwigina imi yanj onac éséc migic neanzu. ³ Sacgina imi Yerusalem leleclelec doku éséc nec qocgéyc mayec. Wanju qamocgina téngé muac icya méñ ménda kerec. ⁴ Ama yanda lelec lelec imuac miñina ionac zébiri qébiri imuac buña kecziñ. Ienenj zédesi wanj nénécmima isocfagociguc nonopocanzu.

⁵ Yawe nalé dahecac séc? Hémbénaña qeri biric wanj nénécmi wésémañ? Qeri biricganénj geric bélanj éséc nec nonomac me? ⁶⁻⁷ Ienenj Yakoboac ama baecya imi mebirianzu imuac niñac Héñgalen amaya amaya gi ménda niñgenganzu imi onac zéma baera baera guac qacga ménda guruanzu ionac mia qeri biricga qocgé éséc mi wésémañ.

⁸ Yanda hécninawac késpedesigina niñqelima nonac muru ménda melenj nénécmi wésémañ. Nini maqeqeya gamu qeqeninaguc wamma kecziñ. Ewa biric wanj nénécmima tétéccgé nénécmima. ⁹ Anjénj titi miñina Anutu, guac qac buñagawac niñac méra nénécmima, guac qac buñaga niñac wamma metecgé nénécmima késpedesicnina waina.

¹⁰ Dimuhuciguc wai éséc mima baera baera ienenj Anutuginu imi dimia zénénzu? Welenj qeqehécgionac naec nénécmigic imuac bakia kicninaiguc baera baera meénécmima gi tasé kuku miñina kecanzanj imi niñtegitc mu.

¹¹ Waina hénia ic ionac zésilacgina imi guac wéségaiguc hia harémac. Humucac buña qe éséc mima imi kucga yandanénj anjé tiénécmima kecmu. ¹² Baera baera ic embac lelec lelec keczu zébiri qébiri wanjenganzu ionac imi taségina hatac 7ac séc meyandima melenj éséc mima. ¹³ Imuhuc wanna ic embachécgionac rama héngalenj wanj éséc mima nini hémbénaña ewa hia ac gézéma guac qac buñaga hicñisaiya hicñisaiya ésézéni hema emma kecmac.

Israel meqeli éséc mima niñ welerec.

80 (Legic galenjawac; Asafeac legic zéra, Legic 'Ewa momacac baorac' imuac ewaiguc.) Yosefeac qelihéra rama tunj éséc nec héngalenj wanj éséc mianzanj, Israelac rama galenj gi, gezac qema niñnécmima. Kua meme unja Kerubim iorac sugciraiguc kecanzanj gi, asac mararanga qetagali nénécmima. ² Eferaim zéma Benjamin zéma Manase ionac wéséginaiguc kucga meqelima mehiaru nénécmimanj zé hawésémañ.

³ Anutu acnina melenj nénécmima, guac kic tanecga asahagucnéj ninicna, anjénj titi guac murunec hahaya mihicñiwijn.

† Ham imi Noawac méréc merac Sem wac bawaguc hicñihicñiya. Izipte ic embac ienenj imi Hamwac qelihéra wanju. †† 1Sa 4:19-22

⁴ Kurumenjac téngij ic tauseja tauseja ionac Anutu Yawe, ic embachéca ionac zéwelecgina ménda niñénémima nalé dahecac séc qeri biric niñénéc miwéséman? ⁵ Gej imi kic masigina imi nene éséc nec gumu énécmima kic masi sasala gumu énécmianzan. ⁶ Baera baera ic embac lelec lelec keczu ionac muru tohaliac buja nonopocna hazéc hécnina ienej enawu tacma desi nénécmianzu. ⁷ Kurumenjac téngij ic tauseja tauseja ionac Anutu, acnina melenj nénécmima guac kic tanecga asahagucnéj ninicna anjégnina tinénécmimia wammac.

⁸ Gej waij ic momacguc Izipte baec igucnec mema hama baera baera ic embac imi nesina kevgic baec imuaru himicnec. ⁹ Gej walac zéréjqéréj wandacnec imuac niñac zalíanéj emu hiñgacma baec késama sécgéyec. ¹⁰ Imuac amianéj baec boja hoturu énécmima imuac hawaya hawaya imi Anutuac yéménzéc ic tanec wanzac. ¹¹ Hawa imi suluma kemma konduj késazac. Imuac hésia imi doku téfara Yufurataac séc kerezac.

¹² Némac niñ gi demija imi hézégéna hénaiguc kenha wanzu imi enej imuac héla gocmia metecgéanžu? ¹³ Wanju haséj bericnéj mebirigic haséj waj enej neanzu.

¹⁴ Kurumenjac téngij ic tauseja tauseja ionac Anutu, zéwelecgénziñ. Lilingéma kurumenj igucnec kic hina mayu hémma waij ic imi héngalenj wammiwéséman. ¹⁵ Wariha imi méra héiganéj himicnec. Wanju imi mia guac niñac wamma meseli mimia wanjec.

¹⁶ Imi mia deguc qericma gericiguc ooya wanzac. Genjaoc ac waj nénécmima ic embachéca imi bidadzu. ¹⁷ Guac méra héigaiguc tacyac wawaja, guac niñac wamma meyacna nanzac ic iwac qahaiguc méraga haimina. ¹⁸ Imuhuc wanna nini imi guac murunec ménda waima kembiñ. Meqeli nénécmima nini qacga qacbiñ.

¹⁹ Kurumenjac téngij ic tauseja tauseja ionac Anutu Yawe, melenj nénécmima guac kic tanecga asahagucnéj ninicna, nini anjégnina tinénécmimia wammac.

Israel ic ewa seli ménda wanjic.

81 (Legic galeñawac; Gitit wanjonjuc héimu. Asafeac legic zéra.) Kucnina Anutu imi ségiségi wamma kucnec qacma legic héimiwiñ. Yakoboac Anutu ségiségi wamma hérianj héimiwiñ. ² Legic zéra zéauma tambariñ qema gita kulele momacnec hiabianec qemu. ³ Maso qeliawac témuj qemu. Maso bakianéj yandima howia wanju kendoj aria naléiguc imuhuc wammu. ⁴ Imi mia Israelac zézé seli ac, Yakoboac Anutu iwac héna wanzac. ⁵ Anutunéj Izipte baec unumanj zé kenjec nalé imuaru Yosefeac areñ ionac succinaiguc zézé seli ac imi kumuyu nanjec.

Ni imuaru ac méréra ménj yomuhuc niñj; ⁶ Ni huaya igucnec hinac hetecgéma wagicmanj. Méria igucnec kodoc wagicba efima kecma. ⁷ Gi zéra béraiguc qac héhéline metecgé gémma parandanj héténaguc acga melenj gémma Meriba doku giñgijaiguc batucgé géñj. (Ohec)

⁸ Ic embachéca gezac qema niñjic neñ gorogina qema énézézua. Israel ini acna nimmu niñac wanzua. ⁹ Succinaiguc anutu tosara ménda onopocgic kecma. Baera baera ionac anutuhécgina ménda sicgé énécmigic. ¹⁰ Ni imi ini Izipte baec igucnec énépésima hayi onac Anutu Yawe wanzua. Kuagina kunerñec anjégic kuaya qénécmimanj.

¹¹ Nuac ic embachéca ienej acna ménda niñémumu. Israel imi nuac niñ ménda efimu. ¹² Imuac ni ewa qerigina selia imi hezac séc wai énécmiwa hakagina siñginawac sicsaoc wammu.

¹³ Ic embachéca imi enej ni niñtoho waj némmu niñac wanzua. Israel enej nuac héna wamma memu niñac wanzua. ¹⁴ Imuhuc wanjic ni focdac hazéc hécgina helanzí énécmima mérana melemma hazéc hécgina unumanj. ¹⁵ Yaweac mézétiti wanjanju imi enej ikoc wamma sicgémimu, néñ taségina hémbénañ he énécmimac. ¹⁶ Wanju onac imi padi hiabia gumu énécmima morombazecac dokuya gumu énécmiwa niñjic sécgémac.

Héna ac dindiñanec hicñitegicmac niñac zéwelerec.

82 (Asafeac legic zéra.) Anutu imi nemu ionac succinaiguc nammac. Wanju anutu tosara succinaiguc namma zégési énécmimac. ² Ini héna solañanec ménda zégési énécmima nalé dahecac séc ic biria ionac muru kenhéi hahéi wammu? (Ohec) ³ Maqeqeya zéma gupañ merac onac niñac wamma zégési wammu. Yéwériginaguc zéma iwawai niñac osiqosi wamma kecanzu imi onac héna solañanec zégési énécmimu. ⁴ Maqeqeya zéma mété qététañ kecanzu imi anjéngina tima kaiziliwenj ic ionac murunec metecgé énécmimu.

⁵ Ic biria imi enej niñtegit qñtegitgina qahac kecma siñj qeriaiguc kenha wanjic baec qambañ moczoñ hirima keczac.

⁶ Ni énézéma ini moczoñ anutu, eneja miñinawac nanhéra zéyi, ⁷ néñ ini ic enomia éséc nec humuma baec galenj tosara éséc nec maunudacmac.

⁸ Anutu yacma baec séc ic embac imi zégési énécmiwa baera baera ic embac imi moczoñ guac buja wandacmu.

Israelac hazéchéra zégési énécmimac niñac zéwelerec.

83 (Legic. Asafeac legic zéra.) Anutu, ac qahac ménda kecbésémanj. Acga ménda qaimac; mén- da néñ qemac. ² Guac hazéchéca ienej hérianj haizu. Hazéchéca ienej orucgina meyacma keczu. ³ Ienej ic embachéca unuwiñ zé imuac héna humumia niñarenjéma geñ musanjé énécmima keczu imi unuwiñ zé enawu eminimma keczu. ⁴ Wanju yomuhuc zéanzu; Mebiri énécmiwa ionac héngalenj ama areña yanda imi muñguc ménda meyacgému. Israelac qara imi eluj unudacmac.

⁵ Ienej ewa momac wamma eminimma gi hazéc wanjémma acgina zikizu. ⁶ Ienej imi Edomac ama hali zéma Isimael ic zéma Moap zéma Hagiri ic ⁷ zéma

Gebal zéma Ammon zéma Amalek zéma Tirowac tacy-achéra, ⁸ waŋu Asiria acguc iniguc toroqema Lot iwac qelihéra méra énécmizu. (Ohec)

⁹ Gi imi Midian ic waŋ énécminec ésécnecc, waŋu Kison doku téfaraiguc Sisera zéma Yabin onac waŋ énécminec ésécnecc ionac acguc imuhuc waŋ énécmi-na. ¹⁰ Ieneŋ imi Endoroiguc maunuyu baecac sézér wandacgic. ¹¹ Ionac ic eŋeŋa imi waŋ énécmi-na, Oreŋ zéma Zeep ésécnecc wammu. Galenéhécgina imi Zeba zéma Zalmunna ésécnecc wandacmu. ¹² Ieneŋ yomuhuc zéanzu; Nini Anutuac rama baec imi onagic-ni nonac buŋa wammac.

¹³ Anutuna waŋ énécmi-na ieneŋ imi luhuc nenŋo-cyanér seitoŋ meyarú melen qeleŋ waŋanzac ésécnecc wammu. ¹⁴ Gericeŋ ic zuŋ zeanzac ésécnecc, waŋu geric bélaŋa baec boŋa zeanzac ésécnecc ¹⁵ guac luhuc selianér nesí énécmi-na guac luhuc humumianér ter-icgé énécmi-na. ¹⁶ Yawe, waŋ énécmi-na gamunér kic tanecginaiguc sécgé énécmimac. Imuhuc waŋ énécmi-na ieneŋ guac qacgawac hoc hoc wammu. ¹⁷ Waŋénécmi-na gamuginaguc wamma aurima hém-bénaŋa humu qai wammu. ¹⁸ Qacga imi Yawe wanzac imi zéma gi sac baec sécc ionac eŋeŋa miŋina kecanzaŋ imi niŋtegicdacmu.

**Ama téréyaiguc mepé qepési
ai imi ségiségyaguc.**

84 (Legic galeŋawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Kurumeŋac téŋgiŋ ic tausenŋa tausenŋac Yawe, yei guac ama haliga imi héŋsorocya yanda. ² Nuac kekec uŋananér guac ama yanda deminaguc imuac niŋkumuma kecba séwi qerina momacnecc kuc qahac waŋu kic qeli kecanzac Anutu guac guru héhéli wanzua.

³ Nuac ic kewu, nuac Anutu, kurumeŋac téŋgiŋ ic tausenŋa tausenŋac Yawe, guac ocmuŋiguc rezorezo nei acguc haecgina mihicŋianŋic zipilalec acguc haecgina mihicŋianzu.

⁴ Guac amaiguc tacyac waŋanzu imi eneŋ zézé ségiségi ginaguc. Ieneŋ imi nalé sécc gi mepési gémma kecanzu. ⁵ Guac murunec kuc mema ewa qerigina meefigic Zionac héna yanda béréŋgé énécmiyu kecanzu imi eneŋ ségiségi ginaguc. ⁶ Ieneŋ imi baec wocwocya qara Baka †imuacnecc keremmu nalé imuaru doku hogocya sasala mihicŋianzu. Waŋu kia nalé mén-da ducŋiyunec hahaya imi acguc doku zékéŋa mihicŋi énécmianzac. ⁷ Ieneŋ imi kuc mema toroqema ogicma mema eŋac eŋac keremmu guac baec boŋa Zioniguc, Anutuac wésiaiguc wininima nammu.

⁸ Kurumeŋac téŋgiŋ ic tausenŋa tausenŋac Yawe, zéw-elecna niŋnéna. Yakoboac Anutu, gezac qema niŋna. (Ohec) ⁹ Saiwanina Anutu, gi halécnér météré mimia iwac kic tanera imi hémma nimbésémaŋ.

¹⁰ Guac ama yandagaiguc ai meme momacguc kek-era iminér ama tosaŋaiguc ai meme tausenŋ kekec imi qeyu mazac. Ic biria ionac ama yandaiguc kekec imuac

† Baka imi baec wocwocya mérŋ Palesitainiguc hezac imuac qara. Waŋu qac imuac hénia imi 'zésiac wawaŋa'.

nimba omaya wanzac, néŋ guac amagawac saŋgulaŋ imuac galeŋdac wamma kekec imuac nimba eeyaguc wanzac.

¹¹ Yawe Anutu imi kaiwe zéma saiwanina waŋanzac. Yawenér ewa hia waŋ nénécmi-na kekec eeyaguc mi-hicŋi nénécmianzac. Ikoc qahac kecanzu ionac iwawai hiabia ménda aŋgé tiénécmianzac.

¹² Kurumeŋac téŋgiŋ ic tausenŋa tausenŋac Yawe, guac héima naŋanzu imi eneŋ zézé ségiségi ginaguc.

Anutunér muŋguc ewa hia waŋ énécmimac niŋ zéwel-erec.

85 (Legic galeŋawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Yawe, gi baecga yomuac ewa hia wammima Yakoboac areŋ hésa ic keczu imi onagicna lilingéma hagic. ² Ic embachécgá kápésicgina imi wai énécmi-na kápésicgina moczoŋ oso énécminecc. (Ohec) ³ Qeri biricga imi moczoŋ waina keŋu, kimbenŋa imi qizizigéna keŋu.

⁴ Aŋgér titiac Anutu, acnina melen nénécmi-na. Qeri biricga nonac muru hahaya imi waina qahac waŋu.

⁵ Geŋ imi hémbénaŋa qeri biric waŋ nénécmi-na hazéc waŋ nénécmi-na miwésémaŋ me? ⁶ Meqeli nénécmi-na ic embachécgá guac niŋ wamma ségiségi wambinŋ. ⁷ Yawe goi héihéiga mewininina hémbinŋ. Waŋu aŋgérnina tina.

⁸ Inér ic embachéra eŋeya météré ichéra luae qeénécmimac. Imuhuc wamma ieneŋ muŋguc kápésic wambinŋ zé ménda lilingému niŋac meseli énécmimac. Imuac niŋac ac imuac me imuac Yawe Anutunér zé-maŋ zé wanzac imi ni moczoŋ niŋtoho wammaŋ.

⁹ Hélaecnecc iwac aŋgér titi ai imi eeya héimianzu ionac muru hosuru hezac. Imuac niŋac odamuyanér neŋaŋ baeciguc hemac.

¹⁰ Goi héihéi hémbénaŋa zéma haka héla iminér aŋanzaoc. Haka solaŋa zéma luaenér kiricne amuzao. ¹¹ Ac héla imi baeciguc doku éréanzac ésécnecc érezac. Haka solaŋa miŋinanér kurumeŋiguc kicya hiyu maanzac.

¹² Yawenér iwawai hiabia nénécmiyu baecninanér imuac héla gocmia haimac. ¹³ Haka solaŋanér wéséyaiguc kemmac. Kemma iwac keŋkeŋ hahayawac héna héimindiŋi wammac.

Hazéchéra ionac méra igucnecc metecgé mimac niŋac zéwelerec.

86 (Dawidiac legic zéra.) Yawe, ni kucna qahac, maqeqeya keczua. Gezac qema niŋnéna. ² Ee-ga héima kekera nuac qeri uŋana galeŋgé néna. Miŋ Kewu Anutuna guac muru héima naŋanzua. Welenŋ qe-qe icga ni aŋgérnina tina. ³ Ni kaiwe herec guac guru héhéliwua, imuac wamma goina héina. ⁴ Miŋ Kewu, kekec uŋanawac kiwanér hiwa éréyu géŋzua. Welenŋ qe-qe icga qeri uŋana ségiségi mihicŋi néna. ⁵ Gi imi hiabia, ségiségi wamma kápésic wai énécmianzaŋ. Waŋu guac guru héhélima kecanzu ionac goigina héianzaŋ imuac niŋac imuhuc zéwelecza. ⁶ Yawe, nu-

ac zéwelecnaiguc gezac qema niŋna. Zéwelecna selia niŋsima gézézua imi niŋnéna. ⁷ Nuac zérabéra naléiguc ni guac guru héhélizua. Gi nuac niŋnémbésé-manŋ zéma ninzéngezua.

⁸ Miŋ Kewu Anutu nemu ionac sucginaiguc guac séc méné ménda keczac. Méŋnéŋ méŋ wawaŋ memega imuac séc méné ménda wammac. ⁹ Héŋgaleŋ ama areŋa areŋa geŋ zéna hicŋjima hezac moczoŋ wésé-gaiguc hama odamuga mepési gémmu. ¹⁰ Gi imi kunerŋ yanda imuac kiwi welic welicgia meanzaŋ. Gi sac Anutu keczaŋ.

¹¹ Yawe guac héna nézéna niŋarengeŋaŋ, ni guac ac héla méndacma kemmaŋ. Ewana momacguc waŋu qacga eeya héigémmaŋ niŋac méra néna. ¹² Nuac Anutu, ni ewa moczoŋnec legic héigémma hémbé-naŋa guac qacga mepési gémmaŋ. ¹³ Imi mia goi héi-héiga nuac hezac imi kunerŋ yanda waŋu kecec uŋana humucac déc igucnec metecgé nénnec imuac niŋac mia imuhuc waŋgémmaŋ.

¹⁴ Anutu, séwi eŋeŋ ic eneŋ yacma ni nuwiŋ zé wanzu. Kaiziliweŋ ic tunagucnéŋ qeri uŋanawac hochoc ai megic. Waŋu ieneŋ guac niŋac niŋ éréhéc ménda wanzu. ¹⁵ Waŋu gi imi goi héihéiac Anutu, qeri biric focdac ménda wamma goi héihéi zéma haka héla iminéŋ guac muru sécgéma hezac. ¹⁶ Nuac liliŋgéma hama welenŋ qeŋe icga ni meseli némma guac welenŋ qeŋe embacgawac naŋa ni imi humuc igucnec metecgé néna. ¹⁷ Ewa hiagawac asé kiwiya imi mewininina hémba. Imuhuc waŋ néna hazéc waŋ nénzū imi eneŋ gamugina nimmu. Yawe gi imi méra némma mebélacgé néŋanzaŋ.

Zioniguc tacyac wawaŋa imi ségiségyaguc.

87 (Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Inéŋ baec boŋa téréyaguc tacyac waŋanzaŋ.

² Yawenéŋ Yakoboac tacyacac buŋa tosara onogicma Zionac nagu imuac siŋa niŋanzaŋ. ³ Anutuac ama areŋa yanda, guac zéma edamugaguc zéanzaŋ. (Ohec)

⁴ Ni niŋnéŋanzaŋ ionac sucginaiguc Rahab †zéma Babilon hezaoc zémaŋ. Filisitia, Turo zéma Kusi imi acguc imuhucyanec Zion igucnec hicŋihicŋiya zééncmimaŋ.

⁵ Eŋeŋa miŋjina eŋeyaoc Zion imi meyacgémac imuac niŋac Zionac yomuhuc zému; Ic yomi me imi imuacnec hicŋi hicŋiya. ⁶ Yawenéŋ ic embac qacgina oma zaŋgégina olomma ic yomi acguc imuacnec zémac. (Ohec)

⁷ Legic héima hirianzaŋ imi eneŋ yomuhuc zému; Doku kiwana imi moczoŋ guac muru hezac.

Qeri mamaiguc méra mimiawac zéwelerec.

88 (Legic galeŋawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra, Kuŋaguc.) Yawe, nuac aŋgéŋ titiac

Anutu, ni siŋi kaiwe wéségaiguc guru héhélianŋa.

² Nuac zéwelecnanéŋ guac wéségaiguc érémac niŋ wanzua. Guru héhéliwa gezac qema niŋnéna.

† *Izjpteac qara mén. Qac yomi yaŋ kunerŋ yanda kondurjiguc kekera imuac qara.*

³ Kecec uŋana imi yéwérinéŋ sécgé néŋu, kececna imi humucac déciguc hezac. ⁴ Nuac niŋgic ic kic suaŋiguc hiŋgac hiŋgarawac tanec kuc mama wanzac.

⁵ Ni imi humuc ic ionac sucginaiguc gilinénéŋa éséc-nec. Nuhumugic kic suaŋ qeriaiguc heheya éséc-nec. Humuc ic imi guac méra igucnec elicgé énécmimia, imuac niŋac gi imi ionac ménda niŋqeli énécmianzaŋ.

⁶ Gi imi ni baec séséŋ horua dumuc sira tunumaŋiguc nopocnec. ⁷ Guac qeri biricganéŋ ni réwérianeŋ helanzi nénzac. Doku temboŋganéŋ nuag-ickeŋ nuagicha waŋ nénzac. ⁸ Ni niŋnéŋanzaŋ imi moczoŋ énézéna lakec kendacgic. Wainéŋna kecec-nawac niŋgic qaorac qeŋeya wanzac. Ni imi nagu héinéŋeŋa waŋu, néŋgacma kemmaŋac séc qahac wanzac. ⁹ Niŋ yéwériŋa kecbac kicna mugu mizac.

Yawe ni naléya naléya guac guru héhélima kecbac méra éréhécbac meyacma kecanŋa. ¹⁰ Gi imi dimuhuc humuc ic ionac kiwi welic welicgia waŋ énécmima hia hémmu? Uŋaginanéŋ yacma gi hia mepési gémmu me? ¹¹ Guac goi héihéiga imi kic suaŋ qeriaiguc, waŋu guac haka héla imi humuc ic ionac sucginaiguc hia zéau énécmimia wammac me? ¹² Tunumaŋ qeriaiguc guac haka welic welicgia, waŋu baec eluŋ uunuyaiguc guac haka solaŋa imi hia nimmu me?

¹³ Yawe ni guacnec sac guru héhéli génzua. Siŋunec nuac zéwelecnanéŋ guac muru érémac. ¹⁴ Yawe némac niŋac nuac qeri uŋana imi waizaŋ? Némac niŋac guac kic tanecga musaŋgé nénzac? ¹⁵ Ni komocna igucnec yéwéri mihicŋjima hakecbac deguc humucac déciguc kecŋa. Bac yandi yandi mihicŋi néŋna niŋkinzénŋa imi héla qahac wanzac.

¹⁶ Guac qeri biricnéŋ hoturu nénzac. Guac nimba zénéŋ hirihirinanéŋ bacna mésénzac. ¹⁷ Haka imuhucya imuhucyanéŋ doku éséc-nec kaiwe herec lelecgé némma momacnec hoturu nénzū. ¹⁸ Geŋ imi ala sorochécna nuac murunec elicgé énécmima lakec kendacŋu. Tunumaŋnéŋ nuac ala sorochécna éséc-nec niguc qéqéhéréŋ kecanŋac.

Sésépac ac Anutunéŋ Dawidiguc memeya.

89 (Ezera ic qara Etanac Masikil legic.) Ni Yaweac goi héihéiya imi nalé tetecgia qahac legic héigémmaŋ. Guac haka héla imi kuananéŋ énézéwa hicŋisaiya hicŋisaiya hema emma kecbac. ² Ni yomuhuc zéau énécmimaŋ; Goi héihéiga hémbénaŋa seligima naŋanzaŋ. Hakaga héla imi kurumeŋiguc kumuna seligima naŋanzaŋ.

³ Waŋu geŋ yomuhuc zéneŋ; Ni nuac gésimimia i guc sisipac ac memaŋ. Welenŋqeŋe icna Dawidiac sipacgé-ma yomuhuc zéyi; ⁴ Neŋ qelihécga meseli énécmima guac ic kewu tatacga edamuyaguc imi kumuwa hicŋisaiya hicŋisaiya hema emma kecbac. (Ohec)

⁵ Yawe guac haka welic welicgia imi kurumeŋ eneŋ mepésimu. Waŋu hakaga héla imi météré énécmimia ieneŋ kurumeŋac hénaoriŋ sucginaiguc mepésimu.

⁶ Sawaiguc méréneŋ Yaweac séc wammac? Uŋa kucginaguc ionac sucginaiguc méréneŋ Yaweac séc wammac? ⁷ Anutunéŋ kurumeŋac météré ic ionac

azoazoroiguc eeyaguc yanda wanu lelecgé mimia moczoŋ onogicma bac yandi yandi wammiwiŋac hezac. ⁸ Yawe, kurumeŋac téŋgiŋ ic tauseŋa tauseŋa ionac Anutu, mérénéŋ gi éséc kuhaguc wammac? Haka hélanéŋ lelecgé gémma hezac. ⁹ Geŋ mia konduŋ temboŋaguc galeŋgéanŋaŋ. Temboŋ yaru geŋ zéna néŋ qeanzac. ¹⁰ Gi Rahab †imi qegic bec humuma hayec éséc nec efefianec qéséŋ nec. Hazéchécgá imi méragawac kuhanéŋ héndéŋ énécminec. ¹¹ Kurumeŋ imi guac, baec imi acguc guac. Baec kurumeŋ zéma imuac qeriaiguc iwawai sécgéma hezac imi moczoŋ geŋ zéna hicŋidarec. ¹² Baec waŋgoŋa Not zéma Saut imi geŋ zéna hicŋiyec. Saut baec boŋa Taboro zéma Not baec boŋa Helmon imi qacgawac niŋac ségiségi wanzaoc. ¹³ Guac méraga imi kuha yanda, guac méraga imi selia, wanu méra héiga imi eŋeŋa. ¹⁴ Hakaga solanŋa zégésigésiga solanŋanéŋ tatacga edamuyaguc imuac qambaŋa wanzaoc. Goi héihéiga hémbénaŋa zéma hakaga héla iminéŋ wéségaiguc heanzaoc.

¹⁵ O, Yawe hériaŋ héigémma imuac hénia niŋtegi canzu imi eneŋ ségiségi ginaguc. Ieneŋ imi kic tanecga asahaiguc keŋha wanzu. ¹⁶ Imuhuc wamma kaiwe herec qacgawac zézé ségiségi wanzu. Wanu imi eneŋ imi hakaga solanŋa niŋac meyac énécmimia wanzaoc. ¹⁷ Gi imi ionac kucginawac edamuya wanzaŋa imuac niŋac imuhuc waŋanzu. Ilicninanéŋ ††ewa hiaga niŋac yandima eŋanzaoc. ¹⁸ Saiwanina imi Yaweac muru hezac. Ic kewunina imi Israelac téréya miŋina iwac buŋa wanzaoc.

¹⁹ Becnec qeri uŋawac haka ménŋ hicŋi énécmiyu héŋgic imuac nec météré ichécga yomuhuc énézénec; Ni méra énécmiawac kuha ic kawali ménŋac mima i ic embachéra ionac sucginaiguc meyacba eŋec. ²⁰ Ni welenŋ qeŋe icna Dawidi mihiŋima haléc téréya qocgémiyi. ²¹ Mérananéŋ iguc zéŋgé toroya qahac hemac. Huananéŋ meseli mimac.

²² Ic imi hazécya ménŋnéŋ ménŋ eŋeya méra bawaiŋuc opocmacac séc qahac. Ic biria ménŋnéŋ ménŋ helanŋi mimacac séc qahac. ²³ Ni wésiaiguc hazéchéra mebirini énécmima hazéchéra unudacmaŋ. ²⁴ Hakana héla zéma goi héihéinanéŋ i guc momacnec hemac. Qacnawac niŋac ilihanéŋ yandimac. ²⁵ Ni méria meyacba konduŋ qaha zéma doku téfara séc qahaiguc hemac. ²⁶ Imuhuc wammiwa inéŋ nuac nézéma zémac; Gi imi nuac maŋgocna, nuac Anutu, aŋgéŋ titiac zamanzina.

²⁷ Ni imi i méréc meracna kumuwa inéŋ baec séc ic kewu ionac orucgina wammac. ²⁸ Iwac niŋ wamma goi héihéi wammima kecmaŋ. Sisipac ac ic imiguc memeya imi selianec meseligiwa hekecmac.

²⁹ Wanu qelihéra waŋ énécmiwa hémbénaŋa hicŋisai wamma kecmu. Wanu ic kewu tatacya naléya mehorugiwa kurumeŋa kurumeŋanéŋ nalé horua heanzaoc éséc nec horua hemac. ³⁰ Qelihéra ieneŋ héna acna waima zézé seli acnawac séc niŋtoho ménda wamma

³¹ héna acna mesohoma zézé seli acna ménda niŋtoho wammuiguc imi ³² qarucnanéŋ kápésic ginawac unumindiŋi énécmima hihilocnéŋ haka biriagina unumindiŋi énécmimaŋ. ³³ Wanu kileŋ goi héihéina moczoŋ ménda wagicma hakana héla wammima ikoc ménda wammimaŋ.

³⁴ Sisipac acna ménda auma ac kuananéŋ zéhicŋiyi imi ménda melemmaŋ. ³⁵ Hakana téréyanéŋ hatac momacguc zéseliwa heyecac hezac. Dawidi ac ikoc ménda wammimaŋ. ³⁶ Qelihéra imi eneŋ hémbénaŋa hicŋisai wamma kecmu. Ic kewu tatacyanéŋ kaiwe éséc nec wésénaiguc nalé tetcgia qahac hema kecmac.

³⁷ Wanu sawawac héipuc ic †qekeŋ qehaya qahac nanaŋa maso éséc nec hémbénaŋa seligima nammac. (Ohec)

³⁸ Néŋ gi kileŋ halécnéŋ météré mimia imi qeri biric kuneŋ yanda wamma zésure wammima héŋara menec. ³⁹ Welenŋ qeŋe icgawac sisipac ac imuac mézégaga tiyu ic kewu opocya imi baeciguc gilina qaurac qezac. ⁴⁰ Wanu deminŋa imi hézéŋ gédacma neŋ kiropo selia imi mebiridacŋaŋ. ⁴¹ Imuac héna keŋkeŋ haha waŋanzu imi eneŋ kisikiyoŋ qemigic ama lelec ieneŋ imi isocfagociguc opocanzu.

⁴² Geŋ imi hazéchéra ionac méra héigina imi meyac énécmima eŋu hazéc eneŋ moczoŋ ségiségi wanzu. ⁴³ Wanu iwac souya mebirina zéra qahac wanu yaréiguc kemmacac séc qahac wanzaoc. ⁴⁴ Edamuya auna tetcgyu ic kewu tatacya imi melenŋa baeciguc mazac. ⁴⁵ Iwac sac qeli naléya imi meducŋima gamunéŋ qacyaiguc haina enzac. (Ohec)

⁴⁶ Yawe nalé dahecac séc me? Geŋgaoc hémbénaŋa musaŋgé amuwésémaŋ? Nalé dahecac séc qeri biricga geric bélaŋa téma zeanŋac éséc nec waŋ némbésémaŋ? ⁴⁷ Yei naléna hotoŋa dac wanzaoc imi niŋqeliwésémaŋ. Gi imi baec ic moczoŋ mihiŋi énécmima imuhuc wai énécmima kekecgina yei gorosoŋa éséc nec wanzaoc. ⁴⁸ Mérénéŋ kecma humuc ménda mihiŋima hémma eŋeya qeri uŋaya humucac kuha iguc nec hia metecgé amumac? (Ohec)

⁴⁹ Miŋ Kewu hakaga héla iminéŋ Dawidi sisipac ac wamminec. Wanu imuac goi héihéi becnec hearŋec imi dimuaru keŋ saŋgizac? ⁵⁰ Welenŋ qeŋe ichécga zébiri qébiri wammianzu imi niŋqelina, kucginaiguc hicŋi saima keczu momac yanda ionac zébiri qébiriginanéŋ nuac wésénaiguc hezac. ⁵¹ Yawe zébiri qébiri imi mia hazéc hécganéŋ guac halécnéŋ météré wammimia inéŋ tima keŋec héna imuac mia zébiri qébiri wammizu.

⁵² Yawe, hémbénaŋa mepésimini, hélac nec! hélac nec!

† Izipteac qara ménŋ imi konduŋ yaŋ yanda ménŋac waséya mema Rahap zéanza. †† Ic kewugina kuha iwac niŋac zézéya.

‡ Maso imi tunumaŋ qeriaiguc ninicanŋac imuac niŋac héipuc ic zézac.

Kiwi 4

Kekec hémbénaña imi Anutuac muru hezac.

90 (Anutuac icya Moseac zéwelec welec.) Miñ Kewu, guac niñni gi imi hicñisaiya hicñisaiya nonac tacyacninawac ama ocmuñ wanzañ. ² Baec boña ménda hicñigicnec, baec kurumerñ ménda zéna hicñiyunec hémbénaña igucnec hémbénaña gi imi Anutu kecanzañ.

³ Geñ zéna ic embac eneñ lilingéma seitotoñ wañanzu. Geñ mia baec ic ini lilingéma kemmu zéneç. ⁴ Kicgaiguc yawuñ tausenña imi orañ ésécnec hotoña wañu siñi bakia tanec wanzac.

⁵ Geñ mia doku qaon ésécnec luma usuñéncmima keñanzañ. Ieneñ imi gau héhéñ ésécnec, zariñ siñunec zuria qeanzac ésécnec wanzu. ⁶ Zariñ imi siñunec zuria qema heyu kaiwenéñ qeyu mariyaiguc sélécgéanzac. ⁷ Nini imi guac qeri gericnéñ nonoyu zema qahac wanzañ. Wañu guac qeri gericnéñ hoturu nénécmizac. ⁸ Geñ mia kápésicnina wéségaiguc haima, hakanina biria saña imi kic tanecgawac asahaiguc haianzañ.

⁹ Nalénina moczoñ imi qeri biricgawac qeriaiguc qahac wañanzac. Kekecnina howianéñ wésénina ésécnec tecgéanzac. ¹⁰ Yawuñnina imi 70, wañu tosara kucginaguc imi 80 wanzac. Wañu imuac surucya imi bisí qatéñ zéma zésiac. Wañu imi focdac keñu nini putitima keñ humuanziñ. ¹¹ Mérénéñ qeri gericgawac kuha hia niñtegicmac? Mérénéñ héniaga séha niñtegicma bac yandi yandi wammaç? ¹² Ku nénécmima nalénina hia olomma niñtegic qñtegic ewa qerininanéñ dongéma kecbiñ.

¹³ Yawe, némac naléiguc hawésémañ? Focdac lilingéma hana. Welenqeçe ichécga goi héihéi wañ nénécmi-na. ¹⁴ Siñunec guac goi héihéiganéñ meséçgé nénécmima kekecninawac nalé howia séc zézé ségiségi wamma kecbiñ. ¹⁵ Yéwéri mihicñi nénécmineç imuac naléya moczoñ zéma qeri biric wañ nénécmineç imuac yawuñ moczoñ toroqema imuac séc zézé ségiségi mihicñi nénécmiwésémañ. ¹⁶ Wawañ memega welen qeçe ichécga ionac muru mewinini énécmima guac edamuga imi qelihéçgina ionac muru mewinini énécmima. ¹⁷ Miñ Kewu Anutuninawac ewa hia imi neñañ muru haina mayu. Méraninanéñ wamma meanziñ imi meseligina nammac. O, méraninanéñ wamma meanziñ imi meseligina nammac.

Anutunéñ saiwa wammimac zéma ninzégéyec.

91 Eñeña miñinanéñ hoturumiyu sanggima kecanzac imi wandac wandac miñinawac amiaiguc kecmac. ² Ni Yaweac yomuhuc zéanzua; Inéñ sanggi sanggina, zéma neuñ kiropo selina; Anutu iwac muru mia héima nañanzua.

³ Imuac mia inéñ nei késakésa ic ionac ufic igucnec zéma yañhafi warihaguc humumia imuacnec metecgé

gémmac. ⁴ Inéñ gi kuruc neñgocya ésécnec qeñgañ zucyanéñ hoturugéñu qeñgaña bawaiguc kemma sañgiwésémañ. Imuhucyanec iwac haka héla iminéñ saiwaga zéma asamaña ésécnec hézicgé gémmac.

⁵ Gi imi siñiyawac zéra imuac bac yandi yandi zéma kaiweac zakonñ muigic hahaya imuac zénéñ hirihiri ménda wambésémañ. ⁶ Yañhafi wariha tunumaniguc hahaya zéma kisi kiyonñ kaiweiguc hicñi hicñiya imuhucyawac bac yandi yandi ménda wambésémañ.

⁷ Tauseñ me 10 tausenéñ wésé andégaiguc mama humuwu, néñ gi imi saec imuhucyanéñ ménda hosucgé gémmac. ⁸ Gi imi kaiziliweñ ic ieneñ bakia megic kicganéñ inicbésémañ. ⁹ Gi imi Yawe aḡgétina sañgi sañgigawac buña wanzac. Eñeña miñina aḡgétina tacyacgawac ama ocmuña wanzac. ¹⁰ Imuac niñac zérabéra guac muru ménda haréma yañ hafinéñ ama haliga hosuraiguc ménda hosucgémac.

¹¹ Inéñ guac wamma kua meme uñahéra énézéyu héna keñkeñ haha wañanzañ imuaru galenggé gémmu.

¹² Ieneñ méragananéñ gépésigic hénaga imi hocnéñ ménda héimac. ¹³ Gi imi laion zéma qaté mokolenñ tidacgéwésémañ. laion sacqeli zéma mokolenñ hénaga bawaiguc tidacgé énécmiwésémañ.

¹⁴ Anutunéñ yomuhuc zézac; Inéñ goina héianzac imuac aḡgéña timañ. Inéñ qacna niñnéñanzac imuac i meyacmimañ. ¹⁵ Inéñ zéwelecnéñu acya melenñ mi-mañ. Zérabéra naléiguc i guc momacnec keçma metecgé mima méra miwa eebipiyaguc wammaç.

¹⁶ Yawuña mehorugiwa niñu séçgémac. Wañu aḡgénéñ titiac ai ézéwa hémmac.

Héipuc wammiyu ewa hia ac ézéyec.

92 (Legic zéra, Sabata naléiguc héihéiyawac legic.) Eñeña miñina Yawe, ewa hia ac gézéma guac qacga kikicmelonñ legiciguc héigéngéña imi hiabia.

² Siñunec goi héihéiga zéauma siñiyaiguc hakaga héla imuac zéauauya imi hiabia. ³ Gita kulele zéma wañgonñ qema mepési géngéña imi hiabia soroc. ⁴ Yawe, wawañ memeganéñ ségiségi mihicñi néñzañ. Ni méragawac haka silic niñac ewana meyacma mepési géñzua.

⁵ Yawe, wawañ memega imi yei kuney yanda. Guac niniñga imi yei kuney yanda wanzac. ⁶ Ic diwi qiwiliña imi ménda niñasarianzac. Ic sicsaocya imi ménda niñtegicanzac. ⁷ Ic biria imi qézézac ésécnec saigic. Kaiziliweñ ic eneñ kindindiñ ginaguc wanzu, néñ keçma hémbénaña birima qahac wandacmu. ⁸ Yawe, gi imi hémbénaña eñeña miñina wanzañ. ⁹ Niñzañ? Hazéchéçga, O, Yawe, hazéchéçga ieneñ kilenñ biridacmu. Képésic meme ic imi héndéñ qéndéñ wañ énécmimia wammaç. Imuac mia imuhuc zézua.

¹⁰ Wañu geñ imi ilicna haséñ burumakao ésécnec meyac néñanzañ. Haléc hiabia orucnaiguc qocgé néñzañ. ¹¹ Hazéchéçna haka biriawac bakia megic kic-

† Haléçnéñ météré mima kuc buña qemima Israelac ic kewu kumu mimiawac zézéya.

nanénj inicanzua. Yacma nuanzu imi tasia biria mezu zégic gezacnanénj niñanzua.

¹² Ic solañja imi yéménzéc ic ésécnec lonjo biacbiac wamma Lebanonjac sida ic ésécnec yandimu. ¹³ Yaweac ama, Anutuninawac ama yandaiguc himicgic lonjo biacbiac wamma nanzu. ¹⁴ Wañu ic yanda wammaguc kileñ héra haianzu. Dokugina ménda zicgéyu téngij téngij wañanzu. ¹⁵ Yawe hakaga dindiña imi mewinini. Yawe imi nuac zamanziñ. Iwaru imi kápésic mén ménda hezac.

Anutuac héngalen ai imi edamuyaguc.

93 Yawenénj héngalenj wamma eñeyaoc héngalenj aiac kuha héiamuyu eeyaguc wanzac. Yawe imi kuhanénj séwi usuya zéma rikunja héiamuzac. Imuac baec kurumenj kumuyu qekenj qehaya qahac seligima nammac. ² Gi imi nalé hémbénañja igucnec kecnecac keczañ. Ic kewu tatacga imi becarunec héitumuna seligima taczac.

³ Yawe doku yandanénj luma yaczac. Doku yandanénj luma héténja meyaczac. Doku yandanénj luma géréréc mericzac. ⁴ Ou eñeña tacanzañ, Yawe guac kucga imi doku qara zéma kondunj temboñ yanda ogicma kunenj yanda wanzac. ⁵ Yawe, ackuazécga imi héra téngénj. Téréyaganénj amaga mezericna sécya wañu hémbénañja hema kecmac.

Anutunénj ic solañja ionac hazéc hécgina bakia melenj énécmimac.

94 Yawe, tasé kuku miñina Anutu, bakia melenjmelenj miñina Anutu, geñ asac mararañ getagaliwésémañ. ² Yacna, baec yandawac zégésigési miñina gi. Yacma séwi eñeñ ic tasé ku énécmina.

³ Yawe, ic biria eneñ nalé dahecac séc hériañ haimu? Némac naléiguc haka imi tecgémac?

⁴ Ieneñ séwi eñeñ wamma zébiri qébiri wañanzu. Biria meme ieneñ moczoñ séwi eñeñ wamma keczu.

⁵ Yawe, ieneñ ic embachécga qézéngé unuma guac buña imi helanzi énécmianzu. ⁶ Embac malé zéma, ic kian unuhumuma, gupañ merac unuhumuanzu.

⁷ Imuhuc wamma yomuhuc zéanzu; Yawe imi ninicmacac séc qahac. Yakoboac Anutu imi niniña qahac.

⁸ Ic embac sugcinaiguc ic qelaña keczu ini qeriginanénj niñgic. Niniñgina qahac ini, némac naléiguc niñtegit qinñtegic ginaguc wammu? ⁹ Gezacnina meyacgé nénécmiyec inéñ acnina hia ménda nimmac me? Kicnina meyacgé nénécmiyec inéñ hakanina hia ménda hémmac me? ¹⁰ Baera baera bakia meénécmima ic pakenj ac ku nénécmianzac inéñ niniña qahac zéma ninzu me? ¹¹ Yawenénj ic onac niniñgina nindaczac. Niniñgina imi gorosonja wanzac imi nindaczac.

¹² Yawe, gi zéqindiñi mianzanj ic imi zézé ségiségyaguc. Héna acganénj pakenj ac wammianzanj ic imi ségiségyaguc. ¹³ Ic imi zérabéra naléiguc metecgé mima luaeiguc opocna kerunec, ic biria ionac imi baec sésénj éséénécmimia wammac. ¹⁴ Yawenénj ic embachéra ménda wai énécmianzac. Wañu eñeya

buña héñjacgina ménda meanzac. ¹⁵ Zégésigési imi haka solañjaiguc lilingéma hamac. Hayu ewa qerigina solañjanec kecanzu imi eneñ moczoñ qeriginanénj méndacmimu.

¹⁶ Mérénénj nuac niñ yacma biria meme ic unumac?

¹⁷ Yawenénj ménda méra némbacnec kecec uñananénj bec humuma néñ qema kecbacnec. ¹⁸ Yawe, hénana tisoracgéyi nalé imuaru goi héihéiganénj ni népésinec. ¹⁹ Qerinaiguc niniñ sasala hicñinéñu guac mebélac qebélac ainénj kecec uñanaguc ségiségi mihicñi néñanzañ. ²⁰ Héna aciguc koroma haka biria wañanzac gésiségi ic kiwa biria imuhucyanénj dimuhuc giguc ala kecec wammac? ²¹ Ieneñ tocgéma ic solañawac kececya qewiñ zé wamma ic kápésicya qahac imi kápésiraguc zéma zétecgéma sac naecmianzu.

²² Yawe imi neñ kiropo selia baec boñjaiguc nanañja. Nuac Anutu imi zamanziñ selia, réwéri igucnec néñgacma imuaru sanñgianziñ. ²³ Képésicgina melenj énécmina ionac muru lilingéma kemmac. Haka biriagina niñac mebiri énécmina qahac wandacmu. Yawe Anutunanénj mebiri énécmimac.

Mepésimima niñtoho wammiwiñ zé nunuruzac.

95 Hagic nini Yawe legic héimima, neñañ angén titiac zamanziñ ségiségi wamma legic héimiwiñ. ² Ewa hia ac ézéma wésiaiguc kemma legic zéra zéni iwac muru kemmac.

³ Yawe imi Anutu kunenj yanda, anutu moczoñ ionac qacginaiguc eñeña keczac. ⁴ Baec hiñgac hiñgara imi mériaiguc hezac. Baec boña eñeña acguc iwac buña wanzac. ⁵ Kondunj imi iwac, inéñ zéyu hicñiyec. Wañu baec acguc mérianénj meyec.

⁶ Hagic nini sicgéma mepésimima, kekecnina mihicñi nénécmiyec Yawe iwac muru simiñ héimiwiñ. ⁷ I imi Anutunina, nini imi ic embachéra, rama tuña mériaiguc ono onopora.

Ini nalé yomuaru ewaya nimbiñ zé wanzuiguc imi; ⁸ Meriba zéma baec kéracérasia Masa imuac nalé ésécnec ewa qerigina seliseli ménda wammu. ⁹ Nalé imuaru yandahécgina ni batucgé némma awinémma wawañ memena imi héngic. ¹⁰ Ni yawuñ 40 séc hicñisai imuac niñyéwécnaguc wamma zéyi; Ieneñ imi ic embac ewagina soho sohoya, nuac héna imi ménda ninzu. ¹¹ Imuac ni qeri biric wamma zéselima zéyi. Ieneñ nuac tac hiahiañuiguc harémuac séc qahac.

Zégési nénécmimanj zé hahaya Anutu i mepésimini.

96 Legic qelia Yawe héimigic. Baec séc ic embac Yawe legic héimigic. ² Yawe legic héimima qara mepési migic.

Angénj titi ai imuac naléya naléya zéau énécmigic. ³ Edamuya imi baera baera ionac. Wañu kiwi welic welicgia imi ic embac momac yanda ionac zéau énécmigic. ⁴ Yawe imi kunenj yanda, imuac niñac hélacnec mepésimimu. Anutu tosara moczoñ onogicma eeya héimimu. ⁵ Anutu baera baera keczu imi moczoñ

enjomia. Tosara qahac, nérj Yawe inérj mia kurumen zéyu hicriyec imuac mia imuhuc zézua. ⁶Eeya eneja zéma ic kewuac qarucnéj iwaru hezac. Kuha zéma hénsorocyanérj iwac ocmuŋ téréyaiguc hezac.

⁷Yawe zézé ségiségi wammigic. Baera baerawac ic embac hénia hénia ini, edamuya zéma kuha imuac Yawe zézé ségiségi wammigic. ⁸Yaweac qara eeyaguc imuac séciguc edamuyawac zézé ségiségi wammigic. Sesegina mema iwac ama yandaiguc keremmu. ⁹Hén-sorocya †zéma téréya niŋac wamma Yawe mepési mimu. Baera baera iwac wésiaiguc zénérj hirihiri wammu. ††

¹⁰Baera baera sucginaiguc ini yomuhuc zému; Yawenérj héngaleŋ wanžac imuac baec momac yandanéj seligima qeken qeha ménda wammu. Inérj ic embac momac yanda hénia ac hezac séc dindiŋanec zégési énécmimac.

¹¹Kurumenj imi ségiségi waŋu baec imi zézé ségiségi waŋu konduŋ zéma iwawai imuac qeriaiguc sécgéma hezac imi hériarj haimimu. ¹²Nene ai lépaya lépaya zéma iwawai imuaru hezac imi moczoŋ ségiségi wammu. Imuhuc waŋgic zuŋiguc ic hésa acguc Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma legic héimu. ¹³In-érj hamac. Baec zégési énécmimarj zé hamac. Inérj solanjanérj baec yanda zégési énécmima ikoc qahac, nérj hélacnec ic embachéra zégési énécmimac.

Anutuac héngaleŋ ai imuac edamuya.

97 Yawenérj héngaleŋ waŋ énécmimac. Imuac baecnérj ségiségi waŋu konduŋiguc baec komoc komoc imi acguc zézé ségiségi wammu. ²Hosusu zéma tunumarjnéj lelecgémizac. Haka solaŋa zéma zégésigési solaŋa iminérj ic kewu tatacyawac qambaŋa wanžac. ³Geric bélanjanérj wésia igucnec hicri- ma hazéchéra yanda lelec lelec keczu onodacmac. ⁴Iwac piliticnéj baec séc keŋ qetawaliyu baecnérj hémma zénérj hirizac. ⁵Baec boŋaya boŋaya iminérj Yawe baec yanda miŋjina iwac wésiaiguc kufarj éséc-nec pépélima mazac.

⁶Kurumenjnéj iwac solaŋ dindiŋa zéauyu ic embac moczoŋ edamuya hénganzu. ⁷Anutu méraginanérj seima memeya welerj qemima iwawai enjomia niŋac séwi enerj waŋanzu imi enerj moczoŋ gamuginaguc wammu. Anutu sasala ini Yawe mepésimigic.

⁸Yawe guac zégésigési imi Zionac héniorij enerj nimma ségiségi wanžu. Yudawac ama arenja kunerj kunerj séc †ienerj imuac wamma zézé ségiségi wanžu. ⁹Yawe gi imi baec séc eneja keczaŋ. Anutu momac yanda qacginaiguc onogicma keczaŋ.

¹⁰Yawe siŋnij wammianzu ini, biriawac mézégina tiyu. Inérj héniorij héra galengé énécmima ic biria ionac méragina igucnec metecgé énécmianžac. ¹¹Ic solaŋa onac asac mararaŋ zilaloŋa qesa énécmima qerigina dindiŋa kecanžu ionac ségiségiac gocmia qesa

† Ic kewunérj zuri zambayaguc naŋu hénsoroc wammianŋic ésécnec. †† 1Su 16:29-30 ‡ Rom 1:20 †† Hebirairo aciguc; bérachéra.

énécmianžac. ¹²Ic solaŋa ini Yaweac niŋac ségiségi wamma qara téréyawac ewa hia ac zémigic.

Baec zégési mimiawac mepésimigic.

98 (Legic zéra.) Yawenérj haka welic welicgia waŋec imuac niŋac legic qelianérj mepési migic. Iwac méra héiya zéma hua héiya téréyanérj onogicma kawali waŋec. ²Yawenérj aŋgérj titi ai imi énézéyu héngic. Waŋu iwac solaŋ dindiŋa imi baera baera ionac kicginaiguc kawé qema mewininiyec. ³Inérj goi héihéiya zéma haka héra imi Israel hénia géséhéra ionac niŋac wamma sisipac acya niŋqelima imuhuc waŋec. Waŋu baec zécgéria séc Anutuac aŋgérj titi ai imi héŋdacgic.

⁴Baera baera ini ségiségi wamma Yawe hétérj héimigic. Ewagina meyacma ségiségi wamma legic héima mepési migic. ⁵Gitanérj Yawe mepésigic. Gita zéma ewaginanérj mepési migic. ⁶Tomuŋ mimisuleac hétérjanérj ic kewu Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma hériarj haimu.

⁷Konduŋ zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi zéma baec zéma imuaru tacyac waŋanzu imi moczoŋ hériarj haimimu. ⁸Yaweac wésiaiguc dokunérj luma méra qeqe waŋgic baec boŋanéj momacnec ségiségi wamma legic héimigic. ⁹Inérj mia baec zégési énécmimarj zé hamac. Inérj solaŋ dindiŋayanérj baec zégési énécmima, keŋkésa hakésaya qahac ic embachéra zégési énécmimac. Hénia imuac niŋac mia imuhuc mepé qepési wammigic.

Anutuac hénia téréya imuac wamma mepésimigic.

99 Yawenérj héngaleŋ waŋ énécmizac, ic embac momac yanda zénérj hirihiri waŋgic. Yawenérj Kerubim kua meme uŋa qacginaiguc taczac. Baecnérj hiriyu. ²Yawenérj Zioniguc kunerj keczac. Icembac hénia hénia ionac qacginaiguc meyac mimiawac kecanzac. ³Énézéna ienerj qacga yanda welic welicgia imi mepésimu. Inérj téréya wanžac! ⁴Ic kewunina imi kuhaguc. Inérj zégésigési dindiŋawac siŋa niŋanzac. Inérj haka keŋkésa hakésaya qahac imi kumuyec. Yakoboac ichéra ionac sucginaiguc hénia aciguc nanaŋ seli zéma haka solaŋa kumuyec. ⁵Ini Yawe Anutunina meyacmima iwac héniaiguc mepésimu. Inérj téréya wanžac.

⁶Hofac oo ichéra ionarunec imi Mose zéma Aron, waŋu Anutuac qara qacanzu ionarunec imi Samuel, ic imuhucyanérj ewagina moczoŋnec Yawe zéwelecmigic acgina niŋénécmiyec. ⁷Yawenérj hosusu tandéyaiguc namma ionac énézéyu hénia ac zéma zézé seli ac imi niŋtoho waŋgic.

⁸Yawe, Anutunina, gi imi acgina niŋénécminec. Nalé tosiaiguc bakia melerj énécminec, nérj gi imi képésic waiwaiac Anutu kecanzaŋ. ⁹Ini Yawe Anutunina meyacmima baec boŋa téréya imuaru i mepési mimu. Yawe Anutunina imi téréya wanžac.

Baera baera Anutu mepésimimu niñac unuruyec.

100 (Ewa hia zémimiawac legic zéra.) Baera baera momac yanda, ségiségi wamma Yawe onhérian haimigic. ² Ségiségi wamma Yawe welen qemima legic héima iwac wésiaiguc kereñgic.

³ Yawe imi Anutunina wanzac imi ini niñasarigic. Inéñ zéyu nini hicñjima kecziñ. Wañu nini imi iwac buña. Iwac ic embachéra zéma rama inéñ ninicgaleñ wañ nénécmiyu kekera.

⁴ Ewa hia ac ézéma sanğulañguc keremmu. Legic héimima ama yandayaiguc keremmu. Keremma ewa hia ac wammima legic héima qara meyac mimu.

⁵ Yawe imi hiabia. Goi héhéiya hémbénaña imi nalé tetcgia qahac heanzac. Hakaya héla imi hicñsaiya hicñsaiya ionac muru hema emma kecmac.

Ic kewu zéma sisipac acya.

101 (Dawidiac legic zéra.) Ni goi héhéiga zéma zégési gésigawac legic héimañ. Yawe, ni gi gita kulele qehéi wañgémmañ. ² Ni hena solañawac ewama kecmañ. Néma naléiguc nuac hanémbésémañ? Ni amanaiguc ewa solañanec hakana wamma kecmañ.

³ Iwawai biria imi imuac me imuac kicnaiguc ménda haiwa hemac. Héna ac andé qema kecañzu ionac mézétiti wamma kecba haka iminéñ ménda qéqéhéréñ wañnémmac. ⁴ Ewa qerigina qariñ qariñgia ieneñ nuac murunec lakec kemma kecmu. Ni haka biria héñara mema kecmañ.

⁵ Méñnéñ méñ alahéra sasañgiaiguc zébiri qébiri wañ énécmianzac imi mebiru énécmiwa qahac wandacmu. Ségéra herec zéma séwi eneñ imi bisiqatén ménda wañ énécmimañ.

⁶ Kicna hima baec yomuaru ic héla imuhucya mihicñi énécmima énézéwa niguc momacnec kecmu. Héna solaña tima keñanzu imi kumu énécmiwa welen qeném-mu.

⁷ Ikoc ic imi méñnéñ méñ amanaiguc ménda kecmac. Ikoc ac zéañzu imi eneñ kicnaiguc ménda wai énécmiwa nammu. ⁸ Siñunec séc ni baec yomuaru ic biria moczoñ mebiru énécmiwa qahac wandacmu. Biria meme ieneñ Miñ Kewuac ama areña yandaiguc qahac wandacmu.

Méra mimac niñac zéwelecma Ic kewu hémbénaña ézéyec.

102 (Yéwéri mihicñjima ewa biric wamma niñyéwécya imi Yawe ézéma zéwelerec.) Yawe, zéwelecwelecna niñnéna. Waina guru héhéliwa qaqacnanéñ guac muru haréyu. ² Helanzi nénéñawac kecba nalé imuaru kic tanecga ménda musañgé némbésémañ. Guru héhélimañ imuaru gezac qema focdac acna kitiwa melenéñ némbésémañ.

³ Kekecnawac naléya imi hofac ésécnec emma sohoanzac. Sicnanéñ geric lokora ésécnec zeanzac. ⁴ Ni eluñ nuyu nene ménda neanzua. Ewa qerina imi baec kékérasiawac qézézac ésécnec zicgézac. ⁵ Zésilacna

niñac séwinanéñ sicnaiguc qékétazac. ⁶ Ni imi baec kéra kérésiaiguc guae nei ésécnec, baec kisiaiguc kouterañ nei ésécnec wanzua. ⁷ Siñiiguc kic qeli kecba ama bauyaiguc maulalac nei ésécnec wanzua.

⁸ Hazéchécna eneñ kaiwe herec zébiri qébiri wañ némma meenqesac memaqesac wañ némma sésécac wammac niñac qacna imi saeciguc haianzu. ⁹ Sigic †newa nenena ésécnec wañu doku newa kic masina mayu momacnec neanzua. ¹⁰ Héna imi yomuhuc; Guac qeri biric zéma qeri geric niñac imuhuc wanzua. Gi ni népési yacmaguc duña gilina nuanzac. ¹¹ Naléna imi tetcgemañ zé mariawac amia ésécnec melemma mazac. Qézézac ésécnec zañgéma ken-zua.

¹² Néñ Yawe gi imi hémbénaña kecañzañ. Qacga imi niñqeligic hicñsaiya hicñsaiya hema emma kecmac. ¹³ 13aDeguc imi Zion wéséniniñ wañmimiawac naléya. Nalé niñna hezac imi ducñzac. ¹⁴ Wañu welen qeqe ichécga nini Zionac hoc bañec niñac ségiségi wanzñ. Wañu imuac seitotoñadac imuhucya acguc siña nimmianziñ. 13bImuac niñac geñ yacma Zion ewa hia wammiwésémañ.

¹⁵ baera baera ic embac imi Yawe guac qacga nimma bac yandi yandi wammu. Baec séc ic kewuhéra ieneñ edamugawac eeya héimu. ¹⁶ Yawenéñ Zion miyacgéma eneya edamuya qeriaiguc wininiyu imuhuc wammu. ¹⁷ Yawenéñ maqeqeya inic sosoli wañ énécmima zéwelecgina mematiti ménda wañu imuhuc wammu.

¹⁸ Haka imi biançac hicñsai ionac ogic heyu ic embac biançac hicñjimu imi eneñ Yawe mepési mimu. ¹⁹⁻²² 21Wañu hésa ic ionac zésilacgina nimma humucac buña qeénécmimia hulac énécmiyu. 22Ic embac héna héna zéma héñgaleñ ama areña yanda Yawe mepésimiwiñ zé tocgému nalé imuaru, 21Yaweac qara imi Zioniguc, wañu qac buñaya imi Yerusalemiguc zéau énécmimu niñac 19Yawenéñ ocmuñ téréya eneña imuaru kic hiyu mayu ninicanzac. Inéñ kurumeruñ igucnec baec héñgaleñ wañanzac.

²³ Inéñ kekec hénanawac suraiguc nuac kucna memama kekecnawac nalé imi mehotoñiyec. ²⁴ Wañu ni yomuhuc zéyi; Anutuna, Anutuna, naléna kemañu ménda nuagicna. Guac yawuñga imi hicñsai lépaya lépaya hema emma kecmac.

²⁵ Geñ mia becneç baec qambaña hainec. Kurumeruñ acguc méraganéñ mihicñjineç. ²⁶ Baec kurumeruñ imi hia qahac wammac, néñ gi imi hémbénaña kecañzañ. Iwawai imuhucya imi séwi usu ésécnec méiméiya wamma tegicanzac. Wañu séwi usu ésécnec hainetec wañanzañ. ²⁷ Gi imi ménda melemma imuhucyanec kecañzañ. Yawuñga imi tetcgia qahac. ²⁸ Welen qeqehécga ionac qelihécgina imi nalé séc kecmu. Qelihécgina imi wéségaiguc seligima nammu.

Anutuac hiayawac niñac ewa hia ac wammiyec.

103 (Dawidiac legic zéra.) Kekec uñana, Yawe zéhiaru mina. Qerinaiguc heheya ini moczoñ qara téréya zéhiaru migic. ² Kekec uñana, Yawe

† Ewa biric mihicñjima sigic naecañgic.

zéhiaru mima, ewa hiawac buņa iwarunec hahaya moczoŋ imuac eluŋ ménda gumac.

³Inéŋ kápésicga moczoŋ augémma yaŋhafiga moczoŋ mehiaruma ⁴kekecga imi humuc igucnec metecgé gémma goi héihéia zéma wésé niniŋanéŋ ic kewu opoc héigémmac. ⁵Waŋu iwawai hiabianéŋ ewa siŋga mesécgé gémmac. Waŋu séwigawac sac qeli imi meqeligéŋu kunta nei ésécnec kucgaguc wambésémaŋ.

⁶Yawenéŋ haka solanŋa wamma mema helanŋi énécmimia ionac niŋac wamma hažéc hécgina hena acac séhaiguc zétecgé énécmianzac. ⁷Imuhuc wamma hakaya Moseac muru, waŋu wawaŋ memeya imi Israel qelihéra énézéyu niŋgic.

⁸Yawe imi wésé niniŋ waŋ énécmima ewa hia waŋ énécmima qeri biric focdac ménda niŋénécmima goi héihéi kuaya qeqeya waŋ énécmianzac. ⁹Inéŋ kápésicninawac nalé séc tualefic ac ménda waŋanzac. Waŋu qeri biric nalé horua ménda doŋgéanzac. ¹⁰Képésic ninawac séc ménda melenŋ nénécmima, haka biriawac bakia howiacnec ménda melenŋ nénécmianzac.

¹¹Hénia imi yomuhuc; Kurumenŋnéŋ baec igucnec ou eŋeŋa hezac ésécnec, goi héihéiya imi eeya héimianzu ionac muru kunenŋ yanda he énécmianzac. ¹²Baec waŋgoŋa Is néŋ Wes igucnec lakec hezac ésécnec, inéŋ ac qeqe wawaŋanina imi qetecgéyu lakec keŋec.

¹³Maŋgocnéŋ nambérac héra ionac wésé niniŋ waŋ énécmianzac ésécnec, Yawe imi eeya héimianzu imi onac wésé niniŋ waŋ énécmianzac. ¹⁴Inéŋ séwininawac hénia nimma, nini imi seitotoŋ waŋziŋ imi niŋqelima imuhuc waŋ nénécmianzac. ¹⁵Baec ic kekecninawac nalé imi qézézac ésécnec. Edamunina imi baec kisiawac zariŋ zuria ésécnec. ¹⁶Imuhucya imi luhuc geriwigucnéŋ qacginaiguc qeyu qahac waŋu, baec kisanéŋ zariŋa hocanzac.

¹⁷Néŋ Yaweac goi héihéianéŋ eeya héimianzu ionac hémbénaŋaiguc hémbénaŋa hema emma kecmac. Solanŋ dindiŋaya imi qelihécgina lépaya lépaya he énécmima kecmac. ¹⁸Imi mia sisipac acya niŋtoho wamma hénia acya niŋqelima wamma meanzu ionac mia imuhuc waŋ énécmianzac.

¹⁹Yawenéŋ ic kewu tatacya kurumenŋiguc meyacgéma, héŋgaleŋ kuhanéŋ kekec momac yanda galeŋgé énécmianzac. ²⁰Kucginaguc wamma Yaweac ackuazéc meselima, ac ewaya niŋtohoanzu kua meme uŋa ini Yawe zéhiaru migic. ²¹Yawe welenŋ qemima iwac ewa siŋ wamma meanzu kua meme uŋa ini Yawe zéhiaru migic. ²²Yawenéŋ zéhicŋi énécmiyu baec imuaru me imuaru inéŋ héŋgaleŋ waŋanzac séc kecnazu ini moczoŋ Yawe zéhiaru migic. Kekec uŋana Yawe zéhiaru mina.

Baec kurumenŋ miŋjina Anutunéŋ héŋgaleŋ waŋ nénécmianzac.

104 Kekec uŋana, Yawe zéhiaru mina. Yawe Anutuna, gi imi kunenŋ yanda, eega eŋeŋa zéma edamuga imi maleku ésécnec héima kecnazanŋ. ²Inéŋ asac mararaŋa imi séwi usu ésécnec héima, kurumenŋ

imi sel hali ésécnec hérétéŋ haiyu hezac. ³Dokuiguc amayawac nanduŋ kumuma hosusu ézéyu kareya waŋu luhuc ézéyu qeŋgaŋa waŋu keŋha waŋanzac.

⁴Luhuc oporu eŋeya welenŋ qeqe icya waŋu, geric oporu eŋeya ai icya wanzac.

⁵Baec imi qambaŋa qahaiguc haimiyu hémbénaŋa qekeŋ qeha ménda wanzac. ⁶Geŋ baec imi kondunŋ doku yandanéŋ séwi usu ésécnec hoturuna baec boŋa qahaiguc naŋec. ⁷Waŋu geŋ mia ac wammina dokunéŋ néŋgacma keŋec. Parandaŋga qaru foc foc keŋec. ⁸Keŋu baec boŋanéŋ eŋu baec wéŋwéŋgianéŋ hiŋgacma imuac me imuac zéminec séc mekemma hezac. ⁹Waŋu dokunéŋ muŋguc ménda hama hoturumu niŋ ménda logimu zéma qaŋaŋ silic hai énécminec.

¹⁰Yawenéŋ zéyu doku hogocyanéŋ baec boŋa wéŋwéŋgia séc hicŋjima éréma baec boŋa namuŋ gi-naiguc téfara wamma keŋanzu. ¹¹Kemma baec kisi-aiguc haséŋ yaŋ sécgina séc gumu énécmiyu haséŋ becasic eneŋ acguc negic déméŋgina qaŋgararaŋa imi méwécgéyu hiaruanzac. ¹²Sawa nei acguc imuac giŋgiŋaiguc aségina haima ic hawaiguc tacma ewa hétéŋ waŋanzu. ¹³Inéŋ ou ai amayaiguc tacma baec boŋa séc doku haiyu aiyawac héra imi baeciguc sécgéma hezac. ¹⁴Inéŋ waŋu ama yaŋ onac qézézac zéma ic neŋaŋ niŋac zuazua yandianzac. Waŋu inéŋ zéyu baeciguc nene yaka hicŋianzac. ¹⁵Icac ewa qeriaiguc zézé ségiséŋi mihicŋi mimia waiŋ zéma icac kic tanera measari mimia haléc zéma icac ewa qeriaiguc kuha mihicŋi mimia nene yaka imi inéŋ zéyu hicŋidarec.

¹⁶Yaweac ic hésa dokunéŋ sécgé énécmiyu hezac. Lebanonŋac yéménzéc ic imi inéŋ himiru hezac. ¹⁷Nei eneŋ imuaru haegina haianzu. Zanŋaŋ nei eneŋ imi kumbu ††iciguc amia mihicŋianzu. ¹⁸Baec boŋa eŋeŋa imi haséŋ noniŋ ionac buŋa, waŋu hoc baŋec imi nehec qérandenŋ ionac saŋgi saŋgiac buŋa wanzac.

¹⁹Inéŋ maso haiyu baec ai memeyawac naléya zéanzac. Waŋu kaiwe imi naléya nimma hiŋgacanzac. ²⁰Geŋ mia tunumaŋ mihicŋina ama siŋiyu haséŋ yaŋ hénia hénia mama keŋha waŋanzu. ²¹Laion sac qelinéŋ neneyawac buŋa nesima qacma neneyawac Anutu guru héhélima kecnazu. ²²Kaiwe éréyu kemma teŋginaiguc heanzu. ²³Duŋa ic eneŋ mama kuc qema ai mema kecgic ama siŋianzac.

²⁴Yawe ai geŋ menec imi yei sasala yanda wanzac! Geŋ mia niŋteŋic qinŋteŋicganéŋ kekec imi moczoŋ mihicŋina mériaŋganéŋ baec séc sécgéma hezac. ²⁵Eri kondunŋ hilaŋeŋ kunenŋ yanda hezac. Waŋu imuac qeriaiguc imi, iwawai bacginanéŋ héima keŋha waŋanzu zéma doku yaŋ kunenŋ komora hénia hénia zaŋgéŋina ménda oloŋ oloŋawac séc hezac. ²⁶Zéicnéŋ imuac qahaiguc keŋha waŋgic geŋ zéhicŋi mimia kondunŋ yaŋ oa gazugaŋu eneŋ doku imuac qeriaiguc lelecgéanzu.

²⁷Imuhucya ieneŋ moczoŋ naléŋina séc méndacma geŋ nene gumu énécmiwésémaŋ niŋac guac kichihi wamma kecnazu. ²⁸Gumu énécmia neanzu. Méraga auna iwawai hiabia sécgé énécmianzac. ²⁹Kic tanecga

musangéna ienenj zénénj hirihiri wamma kecanzu. Wañu geñ wéségina onagicna humuma baec igucnec hicñigicac imuac muñguc liliñgéma keñanzu. ³⁰ Wañu geñ uñaga téréya mélina hama kekec hezac séc mi-hicñi énécmiyec. Wañu inénj baec séwiya imi muñguc meqelianzac.

³¹ Yaweac edamuya imi hémbénaña hema emma kemmac. Yawenénj eñeya ai niñac zézé ségiségi wammac. ³² Inénj baec héñu baecnénj hirianzac. Wañu baec boña osiyu hofacnéñj yacanzac. ³³ Kekecnawac séc Yawe legic héimimañ. Kic qeli kecmañ imuac sura séc Anutuna gita kulele qemimañ. ³⁴ Zézé niniñnanénj ségiségi mihicñi mimac niñac wanzua. Ni imi Yaweac niñac zézé ségiségi wammañ.

³⁵ Zéna késpedesic ic baeciguc humuc qai wañgic, kaizili-wenñ ic imuaru muñguc ménda kecmu. Kekec uñana, Yawe mepé qepési wammína, haleluya ohec wahec!

Miñ kewunina imi hakaya hélanénj galenjë néncmi-anzac.

105 Yawe ewa hia ac ézéma qara qacma ézégic. Ic embac momac yanda succginaiguc wawañ memeya imi zéau énécmimu. ² Legic héimima i mepésigic. Haka welic welicgia wañec imi moczoñ zéau énécmigic. ³ Qara téréya mepésigic. Yawe hochoc wañanzu imi ewa qeriginaiguc ségiségi he énécmimac.

⁴ Yawe zéma kuhawac niñkewu wañgic. Kic tanecyawac nalé séc niñkewu wañgic. ⁵⁻⁶ Welenj qeqeya Abarahamac qelihéra, Yakoboac qelihéra, gési énécmimia ini haka welic welicgia zéma kiwi méréra zéma kuayaiguc zégésigési ac inénj wamma meyec imuac niñqeligic.

⁷ I imi Yawe Anutunina wanzac. Iwac zégésigésinénj baec séc sécgéma hezac. ⁸ Inénj sisipac ac hicñisai lé-paya tausenja imuac buña qeéncmima zéselima zéyec imi hémbénaña niñqelima kecanzac. ⁹ Imi mia sisipac ac Abarahamac zémiyec imi zéma zézé seli Isaka wammiyec imi mia. ¹⁰ Wañu inénj Yakoboac muru imi héna acwac buña meseligiyu Israelac sisipac ac hémbénaña wañecac hezac. ¹¹ Zéyecnéñj; Ni Kanaañ baec imi ic suc qema gémba mératécgina wammac.

¹² Wañu nalé imuaru imi zañgégina sasala qahac efea-komodia dac téñgénj ic kianj wamma kecgic. ¹³ Kecma hicñisai méñac murunec méñac muru, héñgaleñ ama areña yanda méñac murunec méñac muru kianj wamma lelecgégic. ¹⁴ Néñj ic enenj mebirí énécmimu niñac ménda wai énécmiyec, hélanec ionac niñac wamma ic kewuya ic kewuya ac geriwaguc wañ énécmima yomuhuc zéyec; ¹⁵ Nuac haléc qocgémimia imi ménda osigic, nuac tilij tilij ic imi ménda mebirigic.

¹⁶ Inénj baec imuaru béti zéhicñi énécmima saménj padi imuac ura imi moczoñ hézénjëgyu qahac wañec. ¹⁷ Béti igucnec añgénjina timañ zé ic méñj méliyu walacgina mema keñec. Qara imi Yosefe, welenj qeqe buña qeyu, mamboñ mema wagicma keñgic. ¹⁸ Hé-

naya imi iwawai sou zéragucnéñj kima heyec. Séwiya [†]imi señ hésanénj dérécgé migic heyec.

¹⁹ Yaweac ackuazécnénj hélaguc wandacmac nalé imuac sura séc, Yaweac ackuazécnénj ^{††}Yosefe manam batuc wañ mimanec kerec. ²⁰ Keru baec imuac ic kewunénj icya mélimima hulacmiyec. Baera baera ic embac ionac ic kewunénj imuhuc wammiyec. ²¹⁻²² Ic kewu inénj eñeya ewa siña méndacma galeñ ichéra dérécgé énécmima hésa amaiguc onopocma ic yanda niñtegic qñtegic ku énécmimac zéma Yosefe oporu héñgaleñ ama areña yanda imuac galeña wamma iwawaiya moczoñ galeñgéyec.

²³ Nalé imuaru Israelénj [‡]Izipte baeciguc kereñec. Yakobonénj ^{††}Ham baeciguc ^{‡‡}ic kianj kerec. ²⁴ Yawenénj Israelac ic embachéra imi kunenj yanda mesai énécmiyu kucgina imi hazéc hécgina ionac kucgina ogirec. ²⁵ Wañu Anutunénj hazéc hécgina ionac ewa qerigina melenj énécmiyu ic embachéra ionac mézétiti wañ énécmigic. Anutuac welenj qeqe ichéra diwi qiwiliñ wañ énécmigic. ²⁶ Wañu welenj qeqe icya Mose zéma ic gésimimia Aron méli érécmiyec. ²⁷ Ierenj imi ic embac ionac succginaiguc asé kiwiyawac haka énézéyic héñgic. Ham baeciguc haka welicwelicgia wañoc. ²⁸ Yawenénj tunumañ méliyu siñindénjëgyec. Wañu ierenj ara qema niñtohojic ²⁹ Anutunénj doku melemma sac mihicñima lambéc unuhumudarec. ³⁰ Wañu baec imuaru tañanénj sasala saima sécgéma kecgic. Ic kewuhécgina ionac ama qeriaiguc acguc sécgéma kecgic. ³¹ Yawenénj zéyu sék tunagucnéñj hagic. Wañu baec yanda imuac qeria séc imiñ sasala sécgéma kecgic.

³² Kiawac melemma komboc luhuc hai énécmiyu mayec. Wañu buñ parandañ geric bélanagucnéñj baecgina séc qocgé énécmiyec. ³³ Qocgéma ionac waiñ ic hésa zéma fik ic qeyu humudarec. Wañu ic hésa lelec lelec imi héiyu madarec. ³⁴ Yawenénj zéyu gaoc zéma kambij enenj gelec malec qahac harégic. ³⁵ Haréma baec imuac zuazua moczoñ nedacma aiiguc héla gocmia heyec imi nedacgic. ³⁶ Yawenénj baec imuac mérec merac moczoñ unuyu humudacgic. Ienenj imi ionac séwiginawac kucya imuac hénihénia.

³⁷ Wañu ic embachéra énézéyu siliwa goli medacgic onagiru érégic. Wañu areña areña séc méñnéñj méñ météqététañ méñ ménda wañgic. ³⁸ Izipte ic enenj ionac zénénj hirihiri wañgic imuac niñac waima hagic ségiségi wañgic. ³⁹ Yawenénj hosusu imi kaiweiguc amiaginawac, wañu geric bélanja imi siñijuguc asahaginawac lémbéc énécmiyec. ^{†††}

⁴⁰ Wañu ienenj zéwelecgic zéyu konenj nei hagic. Wañu kurumenj nene mayu negic sécgé énécmiyec. ⁴¹ Wañu baña kuaya auyu doku mama baec kéra kérasiaiguc doku téfara ésécnec hama keñec. ⁴² Imi mia eñeya ackuazéc téréya zéma welenj qeqeya Abaraham niñqelima imuhuc wañ énécmiyec.

† *Hebiraio aciguc; Kekec uñaya.* †† *Ackuazéc inénj gauiguc hémma niñec imi manam batuciguc ménda waima niñzénjëgyec.*

‡ *Yosefeac mangoc.* †† *Israelac qara wahala.* ‡‡ *Izipte ic ienenj Hamac qelihéra hénia imuac niñac Iziptec baecac qacma Ham baec zéañgic.* (Hén 10:6) ††† *Hebiraio aciguc; Hoturu énécmiyec.*

⁴³ Ic embachéra wañ énécmiyu ségiségi wamma mama hagic. Gési énécmimia ieneñ legic héima mama hagic. ⁴⁴ Héngalen ama areña yanda yanda imuac baec imi onagicma énécmiyec. Baera baera ic embac ieneñ ai yanda mema mihicñigic imi moczoñ ionac buña qeénécmiyec. ⁴⁵ Imi mia ieneñ héna ac imi niñtohoma zézé seli ac imi méndacmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. Haleluya ohec wahec!

Israelac késpedesic.

106 Haleluya, Yawe imi hiabia. Wañu goi héihéiya imi hémbénaña. Imuac niñac ewa hia ac ézégic. ² Mérénén Yaweac wawañ meme kuhaguc imi hia énézéma qac buñaya moczoñ hia zéau énécmimac? ³ Héngalen wawañawac héna ac tohodacma nalé séc haka solaña wañanžu imi eneñ ségiségi ginaguc. ⁴ Yawe, ic embachéca ewa hia wañ énécmiwésémañ nalé imuaru ni niñqeli néna. Añgégina tiwésémañ nalé imuaru nuac hanémbésémañ. ⁵ Wainénna guac gési énécmimia ieneñ mériañginaguc kecgic inicmañ. Inicma héngalen ama areña yandagawac mératéc buña niñac ségiségi wamma mératécgawac zézé ségiségi wammañ. ⁶ Nini yanda hécnina wañgic éséc haka biria wamma kaiziliweñ wamma késpedesic mihicñiyiñ. ⁷ Yanda hécninanén Izipte baeciguc hakaga welic welicgia imuac hénia ménda niñtegicma goi héihéiga yanda imi ménda niñqelima kondur, kondur pésia imuaru ac qeqe haka wañgic. ⁸ Wañu Yawenén eñeya qac buñaya niñac wamma añgégina tiénécmiyec. Imi mia kuha yanda imi énézéyu héntegicmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. ⁹ Imuhuc nimma kondur pésia imi ac wammiyu focdac zicgéyu ic embachéra onagiru kondur dumuc sira imi baec kérékérasia éséc nec tima hagic. ¹⁰ Imuhuc wamma hazéc hécgina ionac méragina iguc nec añgégina tiénécmima ununesi wañ énécmigic ionac méragina iguc nec boñhére meénécmiyec. ¹¹ Wañu hazéc hécgina imi mia dokunén hoturu énécmiyu moczoñ humuqaigic méñnéñ méñ ménda kerec. ¹² Imuac nec ieneñ ackuazéc imi niñzégéma legicya héimigic. ¹³ Wañu ieneñ nalé sosola ménda wañunec haka imi eluñ unuyu iwac zéaren areñgiawac ménda mambéc wañgic. ¹⁴ Imuhuc wamma baec kéra kérésiaiguc hémbaoc kuney yanda wamma baec sakasacya imuaru Anutu batucgégic. ¹⁵ Yawenén zéwelecgic séc énécmiyec, néñ kecec uñaginawac imi hafi mihicñi énécmiyu zañgéma keñec. ¹⁶ Ieneñ baec méñ tacyac wañgic imuaru Mose zéma Yaweac météré ic Aron iorac nimbupuc wañgic. ¹⁷ Imuhuc wañgic baecnén téma Datan qécgé mima Abiramac tohotoho ichéra imi hoturu énécmiyec. ¹⁸ Wañu geric bélañanén tohotoho ic tuñ imi késama onodarec. ¹⁹ Ieneñ Horep baec boñaiguc burumakao merawa ireha meyacgégic. Goli opépélisma qocgéma memeya baniara imi mepésimigic. ²⁰ Imuhuc wamma Anutuac

asac mararañ imi melenjic qézézac nema kekera burumakao tanec wañec. ²¹ Izipte baeciguc haka kuney yanda wañec añgén titi miñina Anutu imi eluñ unuyec. ²² Inén Ham baeciguc kiwi méréra zéma kondur pési-aiguc haka welic welicgia wañec imi mia. ²³ Imuac Yawenén unuhumumañ zéyec, néñ gésimimia Mosenén Anutu zéma icembac héra téamuma nañgic imuac sugcinaiguc Anutuac wésiaiguc namma ménda unumac niñac qeri biria mebélacgégic.

²⁴ Wañu ieneñ ackuazécya ménda niñzégéma baec hiabia imi mematiti wammigic. ²⁵ Haliginaiguc zébiri qébiri wamma Yaweac ackuazéc imi ménda niñtohogic. ²⁶ Imuhuc wañgic inén zéselima zéyec; Neñ wañ énécmiwa baec kéra kérésiaiguc maunudacmac. ²⁷ Wañu qelihécgina imi héndén énécmiwa baera baera ic embac ionac sugcinaiguc kemma maunudacmac.

²⁸ Ieneñ Peol baec boñawac Baal iwac muru toroqema baniara kekecy qahac imuac wamma nene samén ohai wammigic imi mema negic. ²⁹ Imuhuc wamma wawañ meme iminén Miñ Kewu qeri biric yanda mihicñi migic yañ hafi humumianén saima énépésiyec. ³⁰ Nalé imuaru Pinehasinén yacma Anutuac ewa siña méndacma acqeqe ic imi bakia melenj énécmiyu saec buña imi tecgégic. ³¹ Imuhuc wañu Anutunén iwac niñu ic solaña wañec imi hémbénaña niñyacgéwiñac hezac.

³² Wañu ieneñ imi Meriba dokuiguc Yawe qeri biric mihicñi migic haka imuac niñac wamma yéwéri méñ Moseac muru hicñimiyec. ³³ Imi mia ieneñ Anutuac uñawac ac qeqe wammigic Mose imi kua tasiánén ac sicsaocya zéyec imuac niñac imuhuc hicñiyec.

³⁴ Wañu ieneñ Yaweac zézé seli imi ménda tohoma ic enia ménda unugic. ³⁵ Imuhuc wamma iniguc momac nec tacyac wamma hakagina biria imi niñareñgéma késagic. ³⁶ Késama banarawac ireha imi mepésigic iminén ionac muru bétac éséc nec wañec. ³⁷ Ieneñ nambérac hécgina banarawac mulu buña hai énécmigic. ³⁸ Sac solaña késpedesicya qahac, nambérac héra ionac sac imi qocgéma Kanaañ ic ionac banarawac mulu buña hai énécmigic baec imi sac iminén mezapi qeyec. ³⁹ Ieneñ imi wawañ meme iminén mezapi qeamuma kaiseroac haka wañgic.

⁴⁰ Hénia imuac niñac Yawenén eñeya ic embachéra qeri biric kuney yanda niñénécmima eñeya buña mézétiti wañ énécmiyec. ⁴¹ Imuhuc nimma baera baera ic embac ionac méraginaiguc onoporu mézétiti wañ énécmianžu imi onac méra bacginaiguc kecgic. ⁴² Hazéchécgina ieneñ helanži énécmigic ionac méra bacginaiguc welenj qeqe ic kecgic. ⁴³ Yawenén hatac sasala mehiaru énécmiyec, néñ niniñgina qariñqariñgia méndacma andé qegic. Wañu eñañ késpedesic niñac memaénéc mimia wañec.

⁴⁴ Wañu Yawenén ionac qachéhéli imi niñénécmiyec nalé imuaru zénañgé énécmiyec. ⁴⁵ Wañu ionac niñac wamma sisipac ac imi niñqelima goi héihéiya zékéñaguc imi méndacma ewaya melenj. ⁴⁶ Melem-

ma ionac wañ énécmiyu hésa ic énépésigic ienen moczoñ ewa biric wañ énécmigic.

⁴⁷ Yawe Anutunina aṅgérñina tima baera baera igucnec tocgé nénécmína qacga téréyawac ewa hia nimma qac buñaga mepési gémbiñ.

⁴⁸ Yawe Israelac Anutu hémbénaña igucnec hémbénaña mepésimigic. Ic embac momac yandanéñ 'Hélacnec!' zému. Haleluya ohec wahec!

Kiwi 5

Aṅgérñina tiyu ewa hia ac zégic.

107 Yawe imi hiabia, wañ goi héihéiya imi hémbénaña imuac niñac i ewa hia ac zémigic. ² Yawenéñ boñhére meénécmiyu keczu imi eney imuhuc zému. Ini Yawenéñ hazéc hécgina ionac méragina igucnec mulu meénécmiyec. ³ Baec wañgoña Is, Wes, Saut zéma Not igucnec tocgé énécmiyec. ⁴ Baec kéra kérésiaiguc rouc wamma tacyacwac tauña mén ménda mihicñima ⁵ nene doku niñac humugic déméñgina kérékérasia wañec. Wañu imuac niñac kecec uñaginanéñ kuc mama wandacgic. ⁶ Imuac ienen qeri yéwéc nimma Yawe qachéhéligic yéwéri igucnec metecgé énécmiyec. ⁷ Wañu hén dindiña mihicñi énécmima tacyacwac tauñ méñgic kemma onoporec. ⁸ Yaweac goi héihéi zéma baec ic onac niñac wamma haka welic welicgia inéñ wañec imuac niñac i mepésimigic. ⁹ Inéñ doku niñ humuanzu imi mesécgé énécmima yaka niñac humuanzu imi iwawai hiabia gumu énécmianzac. ¹⁰ Tunumañ zéma humucac amiaiguc tacgic yéwéri zéma señ hésanéñ dérécgé énécmiyu keczu imi ¹¹ Anutuac ackuazéc andé qema eñeña miñinawac ewa siñ imi mematiti wañgic imuac mia imuhuc hicñi énécmiyec. ¹² Imuac zérabéra yéwéria mihicñi énécmiyu maunuyec, néñ méñnéñ mén méra ménda énécmigic. ¹³ Imuaru ienen yéwéc qeriaiguc Yawe qachéhéligic, inéñ zérabéra igucnec aṅgérñina tiyec. ¹⁴ Inéñ tunumañ zéma humucac amia igucnec énépésima hésa dérécgé énécmima heyec imi qéséñu bororoñanec madarec. ¹⁵ *15a* Yaweac goi héihéi zéma haka welic welicgia baec ic onac wañec imi zéma ¹⁶ inéñ nagu aiñnéñ memeya imi qéséma aiñ wétéya imi kuyec imuac wamma *15bi* ewa hia ac zémigic. ¹⁷ Tosara imi acqeque wamma ic diwi qiwiñña wamma kecgcic. Kecma késpedesigina niñac zérabéra mihicñigic. ¹⁸ Ienen imi nene yaka moczoñ héñacya mema kecma humucac sañgulañgic hosucgé. ¹⁹ Nalé imuaru ienen yéwérigina niñac Yawe qachéhéli wammigic. Wañu inéñ helanzi énécmiyec yéwéri imuacnec aṅgérñina tiénécmiyec. ²⁰ Inéñ ackuazécya mélima humucac déc igucnec metecgé énécmiyec. ²¹ Yaweac goi héihéiya imuac ewa hia ac zémigic. Haka welic welicgia ic onac wañec imuac ewa hia ac zémigic. ²² Ewa hiawac mulu haimima zézé ségiségiac

legic héima wawañ meme Yawenéñ wañec imi ic embac momac yanda énézégic.

²³ Tosara zéiciguc kemma konduñ yandaiguc nén-nagémba ai meanzu imi eney ²⁴ Yaweac wawañ meme zéma haka welic welicgia konduñ hiñgac hiñgaraiguc héñgic. ²⁵ Yawenéñ zéyu luhuc selianéñ yacma konduñ temboña meyarec. ²⁶ Yaru ienen ou kurumeniguc emmaguc duña emu dumuc siraiguc hiñgacgic. Wañu haka iminéñ tericgé énécmiyu ewa qerigina imi pépélima mayec. ²⁷ Wañu ienen tendiñ tendiñ kemma qekez qe-ha wamma duña waiñ dokunéñ wañ énécmiyu wañanzu ésécnec sicsaoc qasikeñ qasiha wañgic niñtegic qinñtegicgina aulañgéyec. ²⁸ Wañu ienen niñ yéwéri Yawe qachéhéligic yéwéri helanzi énécmimia imuacnec metecgé énécmiyec. ²⁹ Wañu luhuc selia imi ézéyu néñ qema qahac wañu konduñ temboña ézéyu néñ qeyec. ³⁰ Néñ qeyu ienen bénzén kecec imuac ségiségi wañgic Yawenéñ zéic ala imuaru me imuaru kembiñ zé niñkumuma kecgcic imuaru on-agicma kenjazac.

³¹ Yaweac goi héihéi zéma haka welicwelicgia ic onac wañec imuac ewa hia ac zémigic. ³² Ic embac azoazoroiguc i mepési mima galeñ ionac azoazoroiguc legic héimigic.

³³ Yawenéñ doku téfara melemma baec kérékérasia mihicñianzac. Wañu doku hogocya melemma baec témbaña mihicñianzac. ³⁴ Tacyachéra ionac biria niñac baec halécya melemma baec kérékérasia mihicñianzac.

³⁵ Wañu baec kérékérasia melemma doku zékéñ mihicñima baec témbaña melemma doku hogocya mihicñianzac. ³⁶ Wañu maqeqeya imi imuaru onoporu tacyacwac tauñgina meanzu. ³⁷ Wañu aiguc iwawai gocmia qesama waiñ ai galeñgéma héla mihicñianzu. ³⁸ Wañu mérian mihicñi énécmiyu zañgégina saima sasala wañanzu. Wañu ama yañhécgina zañgégina imi ménda maanzac.

³⁹ Wañu duña muñguc yéwéri helanzi énécmimia zéma zérabéra zéma yañhafinéñ wañ énécmiyu zañgégina maanzac. ⁴⁰ Yawenéñ galeñ ionac qacginaiguc gamu qolacgé énécmima baec kérékérasia hén qahac imuhucgeñ onoporu rouc wañanzu. ⁴¹ Wañu néwéc maqeqeya imi météqététañ igucnec meyac énécmima sac taséhéra rama tuñ ésécnec mesai énécmianzac. ⁴² Ic dindiña imi haka imi hémma zézé ségiségi wañanzu, néñ ic biria momac yanda eney eñañ kuagina wézéc qema ac qahac kecgcic.

⁴³ Eñañ niñac niñgic niñtegic qinñtegic ginaguc wanzuiguc Yaweac haka imuhucyawac héñsosolima iwac goi héihéi imi niñtegicgic.

Méra mimac niñac Anutu ewa hia ac zéma zéwelerec.

108 (Dawidiac legic zéra.) Anutu, ewa qerina imi kenqe haqeya qahac, qeri uñana moczoñnec legic héima mepési gémmañ. ² Gita kulele zéma wañgoña, ini yacgic. Ni gĩañgĩaña imi mindiwa yacmac. ³ Yawe ni ic embac momac yanda ionac sucginaiguc

ewa hia ac gézéma baera baera ionac sugginaiguc gi mepési gémmañ. ⁴ Guac goi héihéiga ou kurumenjiguc kuneñ yanda wanzac. Wañu guac haka héla iminéñ ou hosusu igucgeñ sécgéma hezac.

⁵ Anutu, ou kurumenjiguc meyac géngéña wammac. Asac mararañga imi baec séc ic embac ionac qacginaiguc meycyara wammac. ⁶ Méra héiganéñ aṅgéña tima zéwelecna niñna. Goi héihéi wañ énécmianzañ ionac muru aṅgéñ titi hicñimac.

⁷ Anutunéñ ocmuñ téryaiguc zézac. Ni técgéma técgéma aria memañ. Sekem méndéma Sukot baec wéñwéñgia imuac qétéya memañ. ⁸ Gileate imi nuac, Manase imi acguc nuac, Eferaim imi nuac orucnawac opoc selia. Yuda imi héñgaleñ ainawac qarucya wanzac. ⁹ Moap imi nuac doku naec pakeya wanzac. Edomiguc nuac héna usuna giliwa hemac wañu Filisitia qahaiguc ni hériañ haimañ.

¹⁰ Mérénéñ nuagicma ama neñ kiropo seliaguc imuaru keremmac? Mérénéñ Edomac héna nézéyu hémmañ? ¹¹ Anutu gi imi wai néncmizañ me? Anutu gi imi némac niñac téñgiñ icnina iniguc momacnec ménda keñanzañ? ¹² Méra néncmina hazéhcncina unuwñ. Baec icnéñ méra néncmigic gorosona wañanzac. ¹³ Nini Anutuaru héima namma bac yandi yandi qahac kembñ. Inéñ hazéhcncina tidacgé énécmimac.

Zésolañanima hazéchéra bakia zéruguc meénécmimac niñac zéwelerec.

109 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Nuac mepé qepésiac Anutu, acga ménda qaiyu.

² Ieneñ imi kua biria zéma kua ikora aṅgéma ni zébiri néñzu. Ezelançina ikoranéñ ac wañnéñanzañ. ³ Wañu mézétiti ac wamma helançi némma héna qahaciguc zébiri qébiri wannéñzu. ⁴ Ni imi ala wañ énécmianzua néñ ieneñ imi néwéc hazéc wannéñzu imuac ni zéwelec sac wañanzua. ⁵ Ieneñ haka birianéñ hakana hiawac bakia melenéñzu. Wañu nuac ala siñnawac bakiaawac mézétiti wañ néñzu.

⁶ Ieneñ yomuhuc zégic; Kaiziliweñ icac mériaiguc opocna helançi mimac. Hazécya mihicñi mina méra héiyaiguc namma aciguc opocmac. ⁷ Aciguc emmac nalé imuaru waina kápésicyaguc zémimia wammac. Waina zéwelecya acguc melemma kápésicya wammac. ⁸ Kekecyawac yawuñ imi meducñima ai buñaya imi wagicma ic tosara énécmia. ⁹ Waiénécmia nambérac héra ieneñ gupañ merac wandacmu. Iniña imi malé wammac. ¹⁰ Nambérac héra eneñ lelecgéma yaka niñac zéqesi énécmima kecmu. Amagina kisiya wañu waima météqététañ wamma kecmu.

¹¹ Soukiwa kosiya meme icnéñ iwawaiya moczoñ wagicmu. Iwawai inéñ kuc qema mihicñiyec imi ic tosananéñ medacmu. ¹² Ic méñnéñ méñ iwac ewa hiawac susucnec ménda wammimac. Gupañ merachéra ionac méñnéñ méñ ewa biric ménda wañ énécmimac. ¹³ Qelihéra humuqai wandacmu. Kecma qacgina imi moczoñ eluñ unudacmac.

¹⁴ Yawe imi yandahéra ionac kápésic imi nimmanec kecmac. Neñgocginawac kápésic imi ménda auna.

¹⁵ Kápésicgina imi nalé séc Yaweac wésiaiguc waina hemac. Qac buñaya imi auna baeciguc qahac wammac. ¹⁶ Imi mia inéñ goi héihéi wañénéc mimiawac haka imuac niñ éréhéc ménda wamma maqeqeya zéma mété qététañ zéma ewa biric mihicñima kecanzu imi ununesi wamma unuhumumañ zé wañec imuac mia imuhuc zéziñ.

¹⁷ Inéñ siña nimma saec ac énézéyec. Wañu iminéñ eneya muru lilingéyec. Mériañ ac zémañ zé mézétiti wañec imuac mériañnéñ héñacya mema lakec keñec. ¹⁸ Inéñ séwi usu héianzac éséc saec ac wañ énécmiyec. Wañu saecnéñ doku ésécnec qeriaiguc hiñgaru haléc ésécnec sira mézécgéma késayec. ¹⁹ Wammia saecnéñ séwi usu zéma rikunja ésécnec nalé séc héi ziki wañu hemimac.

²⁰ Qeri uñana hazéc wammima zébiri qébiri imuhuc wammianzu ionac imi Yawenéñ bakia imuhucyanec melenéñ énécmimac niñac wanzua. ²¹ Yawe qacga niñac wamma goina hiabianec héina. Guac goi héihéiga hiabia imuac niñac wamma metecgé néna.

²² Ni imi maqeqeya météqététañ wamma kecba ewa qerinanéñ birizac imuac mia. ²³ Kekecna imi mariyawac amia ésécnec melemma mazac. Wañu gaoc dac imuhucya luhucnéñ mihilañgéyu kenzu ésécnec efefianec kenzac. ²⁴ Nene sigi kecba simiñna kuha qahac séwina mazac. ²⁵ Ni imi ionac zébiri qébiriac buña wanzua. Ieneñ ni némma oruc gilianzu.

²⁶ Yawe Anutuna, méra néñna goi héihéigawac niñac ni metecgé néna. ²⁷ Imuhuc wanna ieneñ haka iminéñ guac méraga wanzac imi héñtegiçmu. Yawe geñ imuhuc wañ néñnec imi niñtegiçmu. ²⁸ Ieneñ saecnec sac zénémmu, néñ geñ mia mériañ mihicñi némbésémañ. Ieneñ hazéc wañ némma yacmu imuaru gamugina mihicñimu, néñ guac wleñ qeqega imi ségiségi wammañ. ²⁹ Wañénécmia hazéhcncina ieneñ zébiri qébiri séwi usu ésécnec héima kecmu. Gamugina imi sañgeña maleku ésécnec he énécmimac.

³⁰ Ni kuananéñ Yawe ewa hia kuneñ yanda zémima ic embac tuñaguc ionac sugginaiguc legic héimimañ.

³¹ Inéñ maqeqe icyawac méra héiyaiguc nammac. Namma iwac qeri uñayawac kápésiraguc zéwiñ zé wanzu ionac méragina igucnec aṅgéña timac.

Anutuac hofac oo ic hélanéñ, ic kewu wañ énécmimac.

110 (Dawidiac legic zéra.) Yawenéñ Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec; Gi mérana héiyaiguc tacnanec ni hazéhcncga hénagaiguc héna titigawac buña onopocmañ.

² Yawe geñ Zion igucnec ic kewu qarucga kuhaguc imi méranna kemmac. Miñ Kewu gi hazéhcncga sugginaiguc inicgaleñ wambésémañ. ³ Héñgaleñ kucgawac naléiguc hénaorij héçga séwi usu météré mimiaguc ségiségi wamma weleñ qema kecgic. Gianñ gianñawac héri igucnec sac qelihéçga séñjérec ésécnec hicñima guac muru hamu. ⁴ Yawenéñ zéselima méñjzé méñjzéya ménda wañanzac. Inéñ mia yomuhuc zéyec;

Gi Melikisedekac †arenj méndacma hofac oo ic hémbénaña wambésémañ.

⁵ Miñ Kewuna guac méra héigaiguc keczac inénj qeri geric nimmac nalé imuaru ic kewu momac yanda unuyu wizi kukuginaguc wandacmu. ⁶ Baera baeraiguc zégési énécmiyu qamocnéñ ionacmuru sécgéma hemac. Orucgina qésémma unudacmac. ⁷ Unudacmaguc héna giñgiñaguc doku téfara nema usuña meqelima oruha meyacmac.

Anutuac ai welic welicgiawac mepésimiyec.

111 Haleluya, ni ic solañ dindiña ionac azoazoroiguc zéma hénaorinj ionac azoazoroiguc ewa qerina moczoñnec Yawe ewa hia ac ézémanj. ² Yaweac wawañ meme imi kunenj yanda, imuac ségiségi wañanzu imi enenj moczoñ hénia imuac niñareñ géanzu. ³ Wawañ memeya imi eeya eñeña, héñgaleñ kuc buñayaguc. Wañu solañ dindiñanéñ hémbénaña heanzac.

⁴ Haka welic welicgia imi ic embac wañ énécmiyu niñqelimanec keczu. Yawe imi ewa hia wañ nénécmima goi héihéi wañ nénécmianzac. ⁵ Yawe imi eeya héimianzu ionac nene yaka gumu énécmima sisipac acya hémbénaña nimmanec kecmac. ⁶ Inénj baera baera imi ic embachéra énécmima wawañ memeyawac kuha énézéyu héñgic.

⁷ Mériawac wawañ meme imi héla zéma gésigési aiya imi solaña. Héna acya imi niñkinzénaguc. ⁸ Imi mia hémbénañawac buña qemimia, wañu ewa héla zéma solañ dindiñanec wamma memeya. ⁹ Yawenéñ ic embachéra boñhére meénécmima sisipac ac hémbénañawac buña kumu énécmiyec. Imuac niñac qara imi téréya zéma welic welicgiaguc.

¹⁰ Yaweac bac yandi yandi wawaña imi niñtegic qindegicac hénihénia wañzac. Héna acya niñtoho wañanzu imi enenj moczoñ niñtegic qindegic ginaguc. Yawe mepé qepésiac haka imi ionac muru hémbénaña heanzac.

Ic solañ dindiñawac muru ségiségi hemimac.

112 Haleluya, Yawe eeya héimima héna acyawac ségiségi kunenj yanda wañanzac inénj zézé ségiségiyaguc. ² Qelihéra ienenj baeciguc kucginaguc kecmu. Ic solañ dindiña ionac qelihécgina ienenj zézé ségiségi ginaguc. ³ Amayaiguc mérianj hemimac. Hakaya solañ dindiñanéñ hémbénaña hemimac. ⁴ Ic solañ dindiña ionac imi tunumañ qeriaiguc asac mararañnéñ éréanzac. Asacmararañ iminéñ ewa hia zéma ewa biric zéma haka solañ dindiña wañ énécmianzac.

⁵ Ewa hia wañ énécmima iwawaiyanénj ic tosara méra énécmianzac imi hiaruanzac. Inénj ai memañ zé héna ac séciguc dindiñanec meanzac. ⁶ Inénj qekerñ qehaya qahac. Ic solaña imi hémbénaña niñqeli mimia wammac. ⁷ Inénj gezac qézénj ac biriawac bac yandi

† Hén 14:18, Heb 7:3

yandi ménda wañanzac. Ewa qeria imi Yaweac héima nañu waizalaña qahac. ⁸ Ewa qerianénj seligima heyu zénénj hirihiri ménda wammanec keru Hazéchéra bakia megic inicmac. ⁹ Inénj iwawaiya méndémma maqeqeya ionac énécmiyec. Haka solaña imi hémbénaña heyu iliha imi zézé bipiyaguc meyac mimia wammac. ¹⁰ Kaiziliwenj ic imi haka imi hémma aric aric kima pépélima qahac wammac. Kaiziliwenj ic ionac ewa siñgina imi gorosona wandacmac.

Anutunénj météqététañ wamma kecanzu i méra énécmianzac.

113 Haleluya, Yaweac welenj qeqhéra, Yaweac qara mepésigic!

² Degucmuacnec hémbénaña Yaweac qara mepésigic. ³ Baec wañgoña Is igucnec Wes ac séc Yaweac qara mepési mimia wammac. ⁴ Yawe imi baera baera moczoñ yanda imuac qacginaiguc eñeña keczac. Edamuya imi eñeña ou kurumerñiguc hezac.

⁵ Mérénenj Yawe Anutunina éséc? Inénj ou eñeña keczac. ⁶ Wañu eñeyaoc memaamuma kiwa hiyu mayu baec kurumerñ héñanzac. ⁷ Hémma maqeqeya seitoñ igucnec meyac énécmima météqététañ ic muñguc senduruñ igucnec meyac énécmianzac. ⁸ Wañu onoporu ic kiwa, ic embac ionac galenhécgina iniguc momacnec nañanzu. ⁹ Wañu embac héfiña mehiaru miyu amaiguc bénzénj kecmu nambérac héra mihicñima neñgoc wañ énécmima ségiségi wamma kecanzu. Haleluya, Yawe mepésigic.

Anutuac haka welic welicgia.

114 Israel, Yakobo zémimima iwac ic embachéra ienenj Izipte baeciguc acgina ménj zéangic ionac murunec érégic. †† Nalé imuaru Yuda imi Yaweac ocmuñ téréya wañec. Israel imi iwac ama baera wañec.

³ Konduñ imi hémma néñgacma keñec. Wañu Yodan doku acguc héréma andé andé keñec. ⁴ Baec boña imi enenj rama iwa ésécnec técgéma aria megic. Baec boña komoc komoc imi rama merawa ésécnec imuhuc wañgic.

⁵ Konduñ doku gi némac niñac néñgacma keñec? Yodan doku gi némac niñac héréma andé andé keñec? ⁶ Baec boña ini némac niñac rama iwa ésécnec técgéma aria megic? Baec boña komoc komoc ini némac niñac rama merawa ésécnec técgéma aria megic?

⁷ Baec ini imi miñ kewuninawac kiwaiguc, Yakoboac Anutu iwac wésiaiguc zénénj hirihiri wammu. ⁸ Inénj baña hilañeñ melemma doku zékénj mihicñima hoc selia melemma doku hogocya mihicñianzac.

†† Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunénj zémimima. Ic embac acgina ménj zéanzu imi Izipte ic ionac imuhuc zézac. Kembaña 2 iguc Yakoboac qelihéra qacgina qacma Yuda zéma muñguc melemma Israel zézac. Yakobonénj Yudawac mérianj ac sasala zéma areñ imuacnec ic kewu sasala hicñimac zéyec imi niñqelimu.

Anutu imi kunerj yanda.

115 Yawe, goi héihéiga zéma hakaga héla imuac niñac guac qacgaiguc edamu yanda hemac. Nonac muru qahac, nonac muru qahac, guac muru hegémmac. ² Némac niñac baera baera ic embac ienerj Anutugina dimia zéma zédesi wañ nénécmianzu? ³ Anutunina imi kurumenjiguc kecma imuac me imuac siña hemizac séc wañanzac. ⁴ Néñ ionac †baniara imi siliwa zéma goli mema ic onac méraginanén memeya. ⁵ Kuaginaguc, néñ ac zézégina qahac, kicginagucnéñ kic hihigina qahac. ⁶ Gezacginaguc, néñ ac nimmuac séc qahac. Sunğuruñ ginaguc, néñ wéréña nimmuac séc qahac. ⁷ Méraginaguc, néñ késa nimmuac séc qahac. Héñaginaguc, néñ kenja wammuac séc qahac. Wañu déméñginaguc, néñ ewa hétén wammuac séc qahac. ⁸ Baniara meyacgéanzu imi enerj zéma imuaru héima nañanzu imi enerj moczorj imuhucyanec.

⁹ Israel, Yaweac muru héima nammu. Inénj méra énécmima saiwa wañ énécmianzac. ¹⁰ Aronac ama momachéra ini, Yaweac muru héima nammu. Inénj méra énécmima saiwa wañ énécmianzac. ¹¹ Yawe eeya héimianzu ini, Yaweac muru héima nammu. Inénj méra énécmima saiwa wañ énécmianzac.

¹² Yawenénj niñnéncmima mérianj mihicñi nénécmianzac; Israelac ama imuhucyanec, Aronac ama imuhucyanec. ¹³ Kunerj komora momacnec Yaweac muru héima nañanzu imi onac mérianj mihicñi énécmimac.

¹⁴ Yawenénj ini zéma qelihécgina séc ménj meemma mesai énécmimac niñac wanzua. ¹⁵ Ini imi baec kurumenj zéyu hicñiyec Yawenénj mérianj mihicñi énécmimac niñ wanzua.

¹⁶ Kurumenj imi Yaweac buña. Wañu baec imi ic nerñaj buña qenénécmiyec. ¹⁷ Humuc icnéñ Yawe mepési mimuac séc qahac. Mérénénj hiñgacma néñ qema hema hia mepési mimac. ¹⁸ Nini imi deguc muacnec hémbénaña Yawe mepési miwiñ.

Hafiya hiaruyu ewa hia ac ézézec.

116 Yawenénj ac ewana zéma zéwelecna selia niñnéñanzac imuac ni siña niñanzua. ² Gezac qema niñnéñec imuac kekecnawac séc zéwelec wammimanj. ³ Humucac hésanéñ dérécgé néñu kicsuañac zéra béranénj nuac muru hayu zérabéra zéma ewa biric mihicñiyi. ⁴ Wañu ni Yaweac qaraiguc yomuhuc zéweleri; Yawe zéwelec génzua qeri uñana metecgé néñna.

⁵ Yawe imi ewa hia zéma solañ dindinayaguc. Anutu imi goi héihéiyaguc. ⁶ Yawe imi ic ewa éréhéc ménda wawaña galenjë énécmianzac. Ni mematiñ wañ néñéñawac kecba añgénja tiyec. ⁷ Kekec uñana, lilinğéma hama bénzénj kecbésémañ. Yawenénj goihéihéi wañgénzac.

† *Izipe ic ionac.*

⁸ Inénj kekec uñana imi humuc igucnec zéma kicna imi kic masi igucnec, wañu héñana imi qonzontorj igucnec metecgé néñec. ⁹ Kekecninaguc kecanziñ baec yomuaru ni imi Yaweac wésiaiguc kenja wammimanj. ¹⁰ Ni yéwéri kunerj yanda mihicñizua imuhuc zéma keri nalé imuaru ninzénğéma keri. ¹¹ Focdac nimba ménda sécgéyu ic momac yanda imi ikoc ic zéyi.

¹² Ewa hiawac buña Yawenénj néñec imi némac iwawainénj bakia melenjmimanj? ¹³ Ni kekecna añgén tinénéñawac sokoc mema Yaweac qara qacma ¹⁴ Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséginaguc zézé selinawac tasia imi Yawe melenj mimanj. ¹⁵ Météré ic méñnéñ humuyu Yawenénj niñu eeyaguc wañanzac.

¹⁶ Yawe ni hélacnec welenj qeqe icga wanzua. Guac welenj qeqe embacgawac naña guac welenj qeqe ic wanzua. Geñ mia dérécgé néñéña imi hulac néñec. ¹⁷ Ni guac muru ewa hiawac mulu haigemma Yawe guac qacga qacmañ. ¹⁸ Ni Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséginaguc zézé seli acnawac tasia Yawe guac muru melenj gémmanj. ¹⁹ O Yerusalem, tacyachécgina ionac succinaiguc, Yaweac ocmuñ téréyaguc taséna melenj mimanj, haleluya!

Baec séc tacyachéra, Anutu mepésigic.

117 Baera baera icembac ini Yawe mepésimigic. Ic embac momac yanda ini zéhiaru migic. ² Anutuac goi héihéi imi nonac muru kunerj yanda he nénécmizac. Wañu Yaweac haka héla imi hehe seli nañselimac, haleluya!

Yawe mepé qepési mimiwac legic.

118 Yawe ewa hia ac zémigic. Inénj hiabia wañu goi héihéiya imi hémbénaña heanzac. ² Israel ini goi héihéianénj hémbénaña zéma zémimu. ³ Aronac ama ini goi héihéianénj hémbénaña zéma zémimu. ⁴ Yawe eeya héimianzu ini goi héihéianénj hémbénaña zéma zémimu.

⁵ Ni qenzey manzerjiguc Yawe qachéhéli miwa Yawenénj acna melenj némma ni baec kondorja yandaiguc hulac néñec. ⁶ Yawe imi niguc keczac. Ni bac yandi yandi ménda wanzua. Baec ic mérénénj némac wañnémmac? ⁷ Yawenénj niguc keczac. Méra néñanzu ionac succinaiguc keczac. Imuac hazéc wañ néñzu imi bakia melenj énécmiyu hémmmanj. ⁸ Yaweac muru héima nanañ imi ic onac héima nanañ ogiczac. ⁹ Néñgacma Yaweac muru kenkenja imi galenj ionac niñkinzén wawaña imi ogiczac.

¹⁰ Baera baera icembac ienerj ni lelecgé néñzu, néñ ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimanj. ¹¹ Ienerj ni lelecgéma wésé andu lelecgé néñzu imuac ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimanj. ¹² Ienerj morombazec ésécnec ni lelecgé néñzu, néñ sécmañ imuac geric bélaña ésécnec focdac zedacmu. Ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimanj. ¹³ Néfacgé néñgic manumañ zé wañec, néñ Yawenénj méra néñec. ¹⁴ Yawe imi nuac

kucna zéma mepé qepésina. Wanju inéj nuac anjén titina wanzac.

¹⁵ Ic solanawac haliiguc zézé ségiségi, anjén titiac hérian hicnjima hezac. Yaweac méra héianéj kuc yanda mihicnjima ¹⁶ Yaweac méra héiya imi ou meyac mimiawac hezac. Yaweac méra héianéj kuc mihicnji nézjac.

¹⁷ Ni ménda humuma kicqli kecma Yaweac wawanj meme imi zéau énécmimanj. ¹⁸ Yawenéj yéwéria humumia mihicnji némma mindi qindiñi néjec, néj humuciac buña ménda noporec.

¹⁹ Haka solanawac naguya naguya audacgic, ni keremma Yawe ewa hia ac zémimanj.

²⁰ Nagu imi Yaweac sanjulanj, ic solanénéj imuacnec keremmu.

²¹ Inéj acna melenj némma nuac anjén titina wanjec. Imuac ni miñ kewu mepésimimanj. ²² Mericqe ic ienenj hoc méj héjara mema gilicgic kenjena iminéj ama wanjonajug ama imuac hoc oruha wanjec.

²³ Haka imi Yawenéj wanjec. Wanju hénni kicninaiguc haka welic welicgia wanzac. ²⁴ Nalé yomi Yawenéj meyu heyec. Nalé imuaru nini zézé ségiségi wammanec ségiségi wambinj. ²⁵ Yawe zéwelec génzinj; Anjénjnina tina. Nini zéwelecgénzinj; Mehianu nénécmia.

²⁶ Yaweac qaraiguc hahaya imi mérianaguc. Nini Yaweac ocmunj téréyaiguc mérianj ac wanjénzinj.

²⁷ Yawe imi Anutu, neñanj muru qetagalí nénécmiyec. Ic hésa haréja mema ségiségiac arenjiguc toroqema nanjic, zaki téréya ilihaguc kerembinj. †

²⁸ Gi imi Anutuna, ewa hia ac zégémmanj. Gi imi Anutuna, ni meyac gémmanj.

²⁹ Yawe ewa hia ac ézégic! Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac.

Héna ac edamuyaguc Anutuac murunec hahaya.

119 Wawanj meme solanane Yaweac héna ac méndacma wamma meanzu imi enej ségiségi ginaguc. ² Yaweac héna ac niñtohoma ewa qeri moczonjec Yaweac ewama kecanzu imi enej ségiségi ginaguc. ³ Ienenj haka biria ménda wamma iwac héna acya wamma meanzu. ⁴ Geñ héna ac zéseli nénécmia imi niñtohodacbinj niñac nénézénec. ⁵ Kekecac hénananéj imuhucyanec hemac niñac wanzua. Héna acga keñhéi hahéi qahac niñtohomanj niñac wanzua. ⁶ Guac héna acga moczonj nimma héiqelima kecmanj imi gamunaguc ménda wammanj. ⁷ Zégésigési aiga solanjan niñareñgémánj imuaru ewa qeri solanane mepési gémmanj. ⁸ Ni guac zézé seliga wamma medacmanj. Ni moczonj ménda wainémbésémánj. ⁹ Sac qeli méjnénj némacnéj enjeya wawanj memeya lalac lalac galengéma kecmanj? Imi mia ackuazécgac méndacma kecma imuhuc wammac. ¹⁰ Ni ewa qeri moczonjec guac hochoc ai meanzua. Méra néna

† Ac ilíha yomi Yesuac asé kiwiya wanzac. Képésicnina niñac hofac oo ic enej méragina merawa saciguc tindungéma zaki téréya imuac ilihaguc zuacgic ésécnec Yesunéj neñanj niñac wamma sacya qocgéma képésicnina zuac nénécmiyec.

guac héna acga ménda waima kemmanj. ¹¹ Ni guac muru kápésic ménda wammanj niñac ackuazécgac ewa qerinaiguc haiwa hezac. ¹² Yawe, gi imi zéhiaru géngéja wanzac. guac héna ac imi ku néna. ¹³ Kua-gawac zézé seli ac moczonj kuananéj zéauanzua. ¹⁴ Ni baecac iwawai niñac ségiségi wananzua ésécnec guac héna acgawac ségiségi wananzua. ¹⁵ Ni héna acga nimba hiñgaru héna acga héj sosolianzua. ¹⁶ Ni guac zézé seli acga moczonj imuac me imuac ségiségi wamma ackuazécgawac eluj ménda numac.

¹⁷ Welenj qeqe icga hiabia wanj néna kecmanj. Imuhuc wanj néna ackuazécgac niñtohomanj.

¹⁸ Uñanawac kiwa mebéréngéna héna acgawac héna welic welicgia imi héntegicmanj. ¹⁹ Baeciguc ic kian wamma kecza, héna acga imi ménda musanjé néna. ²⁰ Héna acgawac nalé séc niñkumuma kecbá kecec uñananeñ kuha qahac wanzac. ²¹ Séwi enej ic saecginaguc héna ac waima keñanzu imuhucya ac geriwaguc wanj énécmianzanj. ²² Ni guac ackuazécgac niñtohoanzua. Imuac zébiri qébirigina zéma mema titigina imi nuac murunec nesina keñu. ²³ Galenj enej acguc tacma zébiri qébirí wannéngic, néj welenj qeqe icga ni imi héna acga nimma héiqeliyi. ²⁴ Guac héngalenj héna ac imi ségiségina zéma zéqindiñi icna wanzac.

²⁵ Qeri uñananeñ gizonjiguc héima hezac, ackuazécgac méndacma ni meqeli némbésémánj. ²⁶ Wawanj memena gézéwa acna melenj nénnec. Imuac guac héna ac imi ku néna. ²⁷ Méra néna zézé seli acgawac héna niñtegicmanj. Imuhuc wanj néna guac haka welic welicgia imi nimma héiqelimanj. ²⁸ Kecec uñana imi helanzí mimia wanju pépélíma mazac. Ackuazécgac méndacma ni meyac néna. ²⁹ Haka ikora, wawanj memena ikora metecgéna keñu. Héna acga imi ewa hiawac bénzénec ku néna. ³⁰ Ni héna héla méndacma héna acga wésénaiguc haianzua. ³¹ Ni guac héngalenj héna ac imuaru qéqéhéréñ kecanzua. Yawe ménda wainénna gamunaguc wambi niñac. ³² Ewa qerina meyandina hilanj yanda wanju zézépanj acgawac hénaiguc usuñjec kemmanj.

³³ Yawe guac zézé seli acgawac héna imi ni ku néna niñtohomanec kemma kecma humumanj. ³⁴ Méra néna niñtegicma héna acga niñtohoma ewa qerina moczonjec wamma memanj. ³⁵ Héna acga hezac imuac héna nézéna hémma tima kemmanj. Ni imuac ségiségi wananzua imuac mia imuhuc zézua. ³⁶ Ewa qerina melenja hémbaoc qahac, néj héna acgawac niñkumu wammanj. ³⁷ Kicna melenj néna iwawai gorosonawac kic hihi ménda wammanj. Kekecna imi ackuazécgac méndacma galengé néna. ³⁸ Eega héianzu ionac guac sisipac acga zéselinec imi welenj qeqe icga nuac muru meselina. ³⁹ Guac héna acga imi hiabia imuac niñac ionac mema titigina zénénj hirihiri mihicnji nénéja imi nesina keñu. ⁴⁰ Pakenj acgawac niñkumuma kecanzua. Solanj dindiñaganéñ ni héiqeli néjna.

⁴¹ Ackuazécgawac séciguc goi héihéiga imi zéma anjénj titiga imi hainémbésémánj. ⁴² Imuhuc wanj néna zébiri qébirí wanj néñanzu ionac ac bakia mihicnjima

énézémanj. Ni ackuazécga imuaru héima nananzua imuac mia imuhuc zézua. ⁴³ Ni héna acgawac niŋkumuma kecanzua, imuac mia nanjé néna ac hélanéj kuana igucnec komodia ménj ménda waima kemmac. ⁴⁴ Ni héna acga nalé séc hémbénaŋa niŋtoho wammaŋ. ⁴⁵ Ni héna acgawac zéwelecanzua imuac solanjanima kenja wammaŋ. ⁴⁶ Waŋu ic kewu momac yanda ionac wéséginaguc guac héna ac zémanj nalé imuaru gamunaguc ménda wammaŋ. ⁴⁷ Ni guac zézé seli acgawac niŋsiŋsiŋ waŋanzua imuac niŋac imuaru ségiségi mihicŋjanzua. ⁴⁸ Zézé seli acga hénia hénia niŋsiŋsiŋ waŋanzua. Imuac mérana meyacma mepési génzua. Ni héna ac imi nimma héiqelianzua.

⁴⁹ Ackuazéc welenj qeqe icgawac zéneac imuac niŋqeliwésémanj. Geŋ ac imi zéma ewa qerinaiguc niŋkumu kumuna mihicŋj nénnec. ⁵⁰ Iminéj yéwéri qeriaiguc ewana mehiaruŋzac. Ackuazécganéj kekec wésé polanaguc mihicŋj nénzac. ⁵¹ Tétéc qeqe ic enej gelec malec qahac zédesi néngic, néj ni guac héna ac imi ménda waiyi. ⁵² Yawe ni héna ac wahala imi niŋqelima ni nenaoc mehiaru amuyi. ⁵³ Ic biria héna acga andé qegic ionac niŋac qeri geric kunej yandanéj népésizac. ⁵⁴ Ama ménju ic kianj wamma tacba héna acganéj legic zéra hénia hénia waŋu héianzua. ⁵⁵ Yawe, ni siŋiyaiguc qacga niŋqelizua. Héna acga imi niŋtoho wamma kecmaŋ. ⁵⁶ Héna acga niŋtohowa kekec iminéj nuac mériaŋna wanzac.

⁵⁷ Yawe, gi imi nuac buŋana ni ackuazécga imi niŋtohomaj. ⁵⁸ Ni ewa qerina moczoŋnec kic tanecgawac zéweleczua. Ackuazécga zéneac séc ewa hia niŋnéna. ⁵⁹ Ni wawaŋ memena niŋgésima hénana melemma héna acgaiguc hazua. ⁶⁰ Nalé ménda mehorugima héna acga focdac niŋtohomaj. ⁶¹ Kaijiliweŋ ic ionac hésanéj ni qaté néjec, néj ni héna acgawac eluŋ ménda nuyec. ⁶² Guac héna ac solanjan niŋac siŋiyaiguc yacma ewa hia ac gézémanj. ⁶³ Ni imi bac yandi yandi waŋgemma guac héna acga niŋtohoanzu ionac alagina wanzua. ⁶⁴ Yawe, goi héihéiganéj baeciguc sécgéma hezac. Héna acganéj ni ku néna.

⁶⁵ Yawe, ackuazécga zéneac séc welenj qeqe icga ni hiabia waŋ néna. ⁶⁶ Ni héna acga niŋzégézua. Niŋtegic qintegic zéma niniŋ ku néna. ⁶⁷ Zérabéra qahac keri imuaru imi ni sicsaoc wamma keri, néj deguc imi ackuazécga tohoma wamma meanzua. ⁶⁸ Gi imi hiabia imuac wawaŋ meme hiabia waŋanzaj. Héna acga nézéma ku néna. ⁶⁹ Tétéc qeqe ic enej ikoc mihicŋjima mebiri némbiŋ zé waŋanzu, néj ni imi ewa qeri moczoŋnec héna acga niŋtoho waŋanzua. ⁷⁰ Ionac ewa qerigina imi haléc dépaŋ yanda ésécnec, †néj ni imi héna acgawac ségiségi waŋanzua. ⁷¹ Zérabéra imuac nimba méra nénéja wanzac. Iminéj waŋnéju ni héna acga niŋareŋgéyi ⁷² Kuagawac héna acnéj siliwa goli sasala ogiczac.

⁷³ Méraganéj ni mihicŋjima kumu nénnec. Imuac méra néna niŋtegicma héna acga niŋareŋgémanj. ⁷⁴ Ac kua zécgawac niŋac niŋkumuma kecba eega héigéŋanzu imi enej ni némma ségiségi waŋanzu.

† Anutuac ackuazéc técyá ménda niŋanzu ionac zézéya.

⁷⁵ Yawe, ni zégésigésiga imi solanjan wanzac imi zéma hakaga héla imuaru héima namma yéwéri mihicŋj nénnec imi ninzua. ⁷⁶ Zéwelec génzua, welenj qeqe icga sisipac ac waŋ nénnec séc méndacma waŋ néna goi héihéiganéj ewana mehiarumac. ⁷⁷ Guac ewa biric wawaŋawac hakanéj wannemma humuc igucnec meqeli néna. Héna acga imi nuac zézé ségiségina wanzac imuac mia imuhuc zézua. ⁷⁸ Tétéc qeqe ic enej héniana qahaciguc yéwéri mihicŋj nénzua. Gamugina mihicŋj énécmína. Ni imi héna acga zénimma kecmaŋ. ⁷⁹ Eega héigéŋanzu imi waŋ énécmína nuac lilingéma hamu. Imuhuc wanna ienej héipuc acga imi niŋasarimu. ⁸⁰ Ewa qerina mehiaruna héna acgawac séc képésicna qahac waŋu gamunaguc ménda wammaŋ.

⁸¹ Kekec uŋananéj aŋgénéj titigawac nalé herec niŋkumu wamma kecma qiritic qezac, néj ni héna acgawac niŋkumu wammaŋnec kecmaŋ. ⁸² Kicna imi sisipac ac imuac hélawac mambéc kecma kucmama wanzac. Qesigénzua, gi némac naléiguc ewa qerina mehiaru némbésémanj? ⁸³ Tanecna imi kiruŋ jaŋ séwélanéj memeya imi hofac qeriaiguc zapi qeyec ésécnec wanzac, néj guac héna acga imi eluŋ ménda nuanzac. ⁸⁴ Welenj qeqe icgawac naléya imi dahec hezac? Nunesi waŋnéŋanzu imi némac naléiguc ac geriwiguc waŋ énécmiwésémanj? ⁸⁵ Tétéc qeqe ic héna acga ménda tohoanzu. Imi enej mebiri némbiŋ zé baec séséj ésézu. ⁸⁶ Ienej héniana qahaciguc ni Nunesi waŋ nénzua, Méra némbésémanj. Guac héna ac imi moczoŋ hélacnec! ⁸⁷ Ienej imi baec igucnec metecgé némbiŋ zé humumia nugic, néj ni guac héna acga ménda waiyi. ⁸⁸ Goi héihéiga niŋac wamma meqeli néna. Imuhuc waŋ néna kuagawac héipuc ac imi niŋtoho wammaŋ.

⁸⁹ Yawe, guac ackuazécga kurumeŋiguc hémbénaŋa seligima hezac. ⁹⁰ hakaga héla iminéj hicŋjsaiya hicŋjsaiya hema emma kecma. Baec imi geŋ hainecac nalé séc seligima heanzac. ⁹¹ Iwawai imi moczoŋ méra bacgaiguc hezac imuac mia baec kurumeŋnéj kuaga tohoma heyecac hezac. ⁹² Héna acganéj ségiségi ménda mihicŋj némbacnec qenzeŋ manzeŋ qeriaiguc bec humuwinec. ⁹³ Gi héna acnéj kekecna galengéna kecanzua imuac ni héna acgawac hémbénaŋa eluŋ ménda numac. ⁹⁴ Ni imi guac buŋa. Imuac mehiaru néna. Ni héna acgawac hochoc wamma kecanzua. ⁹⁵ Kaijiliweŋ ic ienej nuhumuwiŋ zé néjssosolima kecanzu, néj ni guac héna ac nimma kecmaŋ. ⁹⁶ Neŋ hémba iwawai solanjan zézéya imi moczoŋ qétégina olombiŋac séc, néj héna acga imi hilanjan yanda qétéya olombiŋac séc qahac.

⁹⁷ Yei ni héna acga kunej yanda niŋsiŋsiŋ waŋanzua. Ni kaiwe herec imuac nimma héiqelianzua. ⁹⁸ Héna acganéj nalé séc niguc hema méra néju hazéchécna onogicma niŋtegic qintegicna kunej yanda wanzac. ⁹⁹ Ni héna acga nimma héiqeliwa kiwi ichécna moczoŋ onogicma niŋtegic qintegicna kunej yanda henénzac. ¹⁰⁰ Héna acga niŋtohowa ic yanda moczoŋ onogicma niŋtegic qintegicna kunej yanda henénzac. ¹⁰¹ Ni ack-

uazécga niŋtoho wammaŋ zé hénana neuŋ héima hénana biria hénia hénia ménda kerenŋi. ¹⁰² Geŋ hénana ac ku nénnec imuac niŋac ni hénana ac ménda waianzua.

¹⁰³ Ackuazécga imi yei siŋa kuneŋ yanda, kuanaiguc morombazecac dokuya ogiczac. ¹⁰⁴ Héna acgawac niŋac niŋtegic qinŋtegicnaguc wanzua. Imuac haka ikora hénia hénia imuac mézénana tianzac.

¹⁰⁵ Ackuazécganéŋ hénanawac kifa wamma baec hénanawac asaha wanzac. ¹⁰⁶ Héna acga solaŋa imi niŋtoho maŋ zé zéselima acna selianec zikizua. ¹⁰⁷ Qenŋeŋ manŋeŋna imi gelec malec qahac imuac ackuazécgawac séc galeŋgé nénnana kekecnaguc kecmaŋ.

¹⁰⁸ Yawe, zéwelec génzua. Mepe qepési ac legic kuana igucnec imi aŋgétima hénana acganéŋ ni ku nénnana.

¹⁰⁹ Kekecna imi nalé séc humucac déciguc hezac, néŋ guac hénana ac imi eluŋ ménda nuanzac. ¹¹⁰ Kaiziliweŋ ic ieneŋ mebiŋi némbiŋ zé bétac haigic hezac, néŋ ni hénana acga ménda waizua. ¹¹¹ Héna acga imi hémbénana mératécna wac buŋa opocba hezac. Iminéŋ ewa qerina wac zézé ségiséŋi waŋanzac. ¹¹² Ni hénana acga tetcgia qahac niŋtoho maŋ zé ewa qerinanéŋ doŋgé ma kecanzua.

¹¹³ Ni ewa éréhé c waŋanzu ionac mézé titi wamma hénana acga imuac siŋa niŋanzua. ¹¹⁴ Gi imi nuac saŋgi saŋgina, nuac saiwa, ni ackuazécgawac niŋkumu wamma kecanzua.

¹¹⁵ Biria meme ini wainémma keŋgic. Ni imi Anutunawac hénana ac niŋtoho wammaŋ.

¹¹⁶ Ackuazécgawac séc ni népésima meqeli nénnana kecanzua. Galeŋgé nénnana niŋkumunanéŋ gamuyaguc ménda wammac. ¹¹⁷ Népésima aŋgéŋna tina hénana acgawac nalé séc kic hihi wamma kecanzua. ¹¹⁸ Héna acga waima kenzu imi gi elicgé énécmianzua. Imi mia hakagina ikora imi gorosona waŋanzac imuac mia imuhuc waŋ énécmianzua. ¹¹⁹ Gi imi baeciguc ic biria imi nenesic ésécnec gilina keŋanzac. Imuac ni hénana acga siŋa niŋanzua. ¹²⁰ Séwina néŋ guac bac yandi yandi wamba hirizac. Ni zégési gésigawac bac yandi yandi waŋanzua.

¹²¹ Ni haka solaŋa wamma hénana acac séc wamma kecanzua. Helanzi néŋanzu ionac méraginaiguc ménda nopocna. ¹²² Meseli nénnana mériaŋnaguc kecbana, tétéc qe qe ic eneŋ ni hia ménda helanzi némmu. ¹²³ Guac aŋgéŋ titi zéma guac ackuazéc solaŋawac kic hihi wamma kecbana kicanéŋ birizac. ¹²⁴ Goi héihéiga méndacma weneŋ qe qe ni hia waŋ némma hénana acga ku nénnana. ¹²⁵ Ni imi guac weneŋ qe qe icga. Niŋtegic qinŋtegic mihiŋi nénnana hénana acga niŋasarimaŋ. ¹²⁶ Ic embac eneŋ hénana acga qegic madaczac. Deguc imi guac ai memegawac nalé wanzac. ¹²⁷ Imuac ni imi hénana acga goli, goli solaŋa ogicma eeya héianzua. ¹²⁸ Imuac ni wawaŋ memenawac séc hénana acac nimba dindiŋa waŋu haka ikora moczoŋ imuac nimba mézétitiyaguc waŋanzac.

¹²⁹ Héna acga imi welic welicgia imuac kekec uŋananéŋ niŋtoho waŋanzua. ¹³⁰ Ic diwi qiwiliŋanéŋ ackuazéc auma oloŋu qetagalimiyu niŋtegic qinŋtegiyaguc waŋanzac. ¹³¹ Kazunéŋ doku niŋac ezelaŋa

tacgéyu kuaya aŋgé ma wésésé kucnec héianzac ésécnec ni hénana acgawac niŋkumuma imuhuc waŋanzua.

¹³² Qacga eeya héianzu ionac haka waŋ énécmianzua ésécnec nuac liliŋgé ma ewa biric waŋ nénnana. ¹³³ Hénnana ackuazécgaiguc meseligima képésic méra bacyaiguc ménda nopocna. ¹³⁴ Ic embac helanzi nénécmianzu ionac murunec ni metecgé nénnana, ni hénana acga hia niŋtoho wammaŋ. ¹³⁵ Kic tanecga asahagucnéŋ ni némma hénana acganéŋ ni ku nénnana. ¹³⁶ Ic embac eneŋ hénana acga ménda niŋtohoanzu imuac kic masinanéŋ doku téfara ésécnec maanzac.

¹³⁷ Yawe, gi imi solaŋa, guac zégésigésiga imi hélanec. ¹³⁸ Héna acga zéselinec imi solaŋa zéma héla téŋgéŋ. ¹³⁹ Hazéc hécnanéŋ ackuazécga eluŋ unuyu ni guac ackuazécgawac niŋkewu wamba geric bélaŋ ésécnec nozac. ¹⁴⁰ Ackuazécga imi solaŋa imuac guac weneŋ qe qe icganéŋ imuac niŋsiŋsiŋ waŋanzac. ¹⁴¹ Ni ic mamaya kecbana mema titi waŋ nénzua. Néŋ hénana acga imuac eluŋ ménda nuanzac. ¹⁴² Dindiŋaga imi dindiŋa hehe selia, waŋu hénana acga imi héla. ¹⁴³ Nunesi zéma niŋyéwécnanéŋ népésizac, néŋ kilenŋ zézé seli acganéŋ ségiséŋi mihiŋi néŋanzac. ¹⁴⁴ Guac zéauau ganéŋ hehe seli solaŋanec hema kecmac. Niŋtegictegi mihiŋi nénnana kekecnaguc kecmaŋ.

¹⁴⁵ Ni qeri howiacnec guru héhélizua, O Miŋ Kewu niŋnénnana ni hénana acga imi niŋtoho maŋ. ¹⁴⁶ Ni Miŋ Kewu gi guru héhélizua ni metecgé nénnana zéauau acga imi wamma mema kecanzua. ¹⁴⁷ Ni ama ménda gi aŋjyunec yacma guruanzua, guruma acgawac mambé c kecanzua. ¹⁴⁸ Guac ackuazécga imi hiŋgac hiŋgarawac nimmaŋ zé siŋi ménda horugiyunec kic qeli yacanzua. ¹⁴⁹ Goi héihéigawac wamma ewa hétéŋna niŋna. O Miŋ Kewu zé qindiŋigawac séciguc kekecna héŋgaleŋ wanna. ¹⁵⁰ Haka biria méndacma waŋanzu imi eneŋ hosucnu nesinénzu. Ieneŋ imi hénana acga andé qema kecanzua. ¹⁵¹ Miŋ Kewu gi mia hosucgé némma keczua. Waŋu hénana acga imi moczoŋ hélacnec. ¹⁵² Zéauau acga imi becarunec niŋareŋgéyi. Guac ac imi hehe seli hemaŋ niŋ hainec.

¹⁵³ Zéra waizalaŋna hémma metecgé néŋna, ni hénana acgawac ménda eluŋ nuanzac. ¹⁵⁴ Nuac héipuc ac énézé ma boŋhé ré menémbésémaŋ waŋu zézé seli acgawac séciguc kekec qelia hainémbésémaŋ. ¹⁵⁵ Kaiziliweŋ ic ieneŋ ac seligawac hochoc ai ménda meanzu. Imuac niŋac ionac imi aŋgéŋ titiganéŋ ménda hosucgé énécmianzac. ¹⁵⁶ O Miŋ Kewu, gi qeri bénzéŋga yéwéria imuac zémindi mindiŋigawac séciguc kekecna meqeli nénnana. ¹⁵⁷ Sasalanéŋ nunesi wamma hazéc waŋnéŋanzu. Waŋu ni mia zéauau acga ménda waianzua. ¹⁵⁸ Ni acqeqe ic inicba Ieneŋ hénana acga ménda tohoanzu imuac niŋac lommaŋ zé wanzua. ¹⁵⁹ Ni hénana acga dimuhuc niŋsiŋsiŋ wammianzua imi kicga hina mayu hénana. Yawe, goi héihéiga séciguc kekecna meqeli nénnana. ¹⁶⁰ Acga moczoŋ héla wanzac. Waŋu zégésigésiga dindiŋa moczoŋ hehe seli hema emma kecmac.

¹⁶¹ Galeŋ eneŋa ieneŋ téŋésima nunesi wanzu. Néŋ qerinanéŋ ackuazécgawac eeya héimianzac. ¹⁶² Ni imi

hinac yanda onagicma ségiségi wañanzu éséc nec ni zézé seli acgawac ségiségi wanzua. ¹⁶³ Ni ikocwac mézéna tiyu ewa loloñ wañ néñanzac, néñ héna acgawac siña imi niñiac niñanzua. ¹⁶⁴ Gésigési acga imi dindiña, imuac niñ kaiwe séc hatac 7 mepési géñanzua. ¹⁶⁵ Héna acgawac siña niñanzu ieneñ luae kuneñ yanda mihicñianzu. Ionac muru imi iwawai qonzontongé énécmimia mén ménda hezac. ¹⁶⁶ Yawe, ni guac aňgénéñ titiac kic hihi wamma guac héna acga tohoanzua. ¹⁶⁷ Kecec uñananéñ zéauau acga méndacanzac. Ni imuac siña kileñ yanda niñanzua. ¹⁶⁸ Héna imi moczoñ kicgaiguc hedaczac, imuac ni guac héna acga zéma zéauau acga tohoanzua.

¹⁶⁹ O Yawe qac héhélinanéñ wéségaiguc érémac niñac wanzua. Wañu acgawac séciguc niñtegic qindegic hainénna. ¹⁷⁰ Welec welecnanéñ wéségaiguc érémac. Ackuazécgawac séciguc metecgé némbésémañ. ¹⁷¹ Geñ héna acga ku néñanzañ imuac niñ kua taséna iguc nec zézé ségiségi dunduñaguc maanzac. ¹⁷² Zézépañ acga imi moczoñ solañanec. Imuac ezelañnanéñ ackuazécgawac zézé ségiségi wammac. ¹⁷³ Ni héna acga aňgétiyi imuac niñ méraganéñ méra némmac. ¹⁷⁴ O Yawe, ni aňgénéñ titigawac qerina héñgeñ héñgeñ wañ néñanzac. Wañu héna acgawac ewa hia niñanzua. ¹⁷⁵ Qeri uñana meqeli nénná zéhiaru gémmac. Héna acganéñ méra némmac. ¹⁷⁶ Ni rama soho éséc nec rouc wamma kecua. Néñ ni héna acgawac eluñ ménda nuanzac imuac welen qe qe icga ni mihicñi némbésémañ.

Angéña timac niñac zéwelerec.

120 (Ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Ni zérabéra qeriaiguc kecma kewu yomuhuc welecmiwa niñnéñec; ² O, Miñ Kewu ic kua taséya ikora zéma ezelaña ikora iguc nec metecgé némbésémañ.

³ Ezelañ ikoraguc gi, Anutunéñ némac wañgémmac? Némac toroqema wañgémmac? ⁴ Ic kawaliac tewi merawa zéraguc zéma zunipa ic geric wenjwenjagucnéñ bakia melen gémmac.

⁵ Ewa biric, Meseke baeciguc kekera nidac imuhucya, ewa biric Kedarawac haliiguc kekera nidac imuhucya. ¹⁶ Ni nalé horua luaeac mézégina tianzac ic imuhucya iniguc kecanza. ⁷ Ni luaeac wamma ac zéwa ieneñ yaré qewiñ zé wanzu.

Anutuac aňgénéñ titi iguc nanañ selia.

121 (Ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Ni kicna hiwa baec boñaiguc enzac. Méra néñéña imi dimuarunec hamac? ² Méra néñéña imi baec kurumen mihicñiyec Yawe iwarunec hamac.

³ Inéñ niñu hénaga ménda tisurac géwésémañ. Galenja iminéñ gau niñac siggéturuc ménda wammac. ⁴ Israel héñgaleñ wammianzac inéñ siggéturuc me gau yanda ménda hemac.

⁵ Yawe imi galenja kecanzac. Yawe imi amiaga, héigaiguc nanaña. ⁶ Imuac kaiweiguc kaiwenéñ ménda mebiri gémmac. Wañu sinjiiguc masonéñ acguc ménda mebiri gémmac. ^{††}

⁷ Yawenéñ galenjë gémma zérabéra moczoñ yanda imuac nec aňgénéñ tigéñanzac. Wañu kecec uñaga imi galenjëanzac. ⁸ Yawenéñ kenken hahaga imi deguc muac nec hénima hémbénaña galenjëmac.

Mepé qepési zéma zéwelec ac Yerusalem niñac wawaña.

122 (Ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic, Dawidinéñ oyec.) Ic eneñ Yaweac ocmuñiguc [†]enni zéma nézégic nimma ségiségi wañi. ² O Yerusalem! Hénaninanéñ guac demíñ qeriaiguc tima nanziñ.

³ O Yerusalem, tanecga imi héiqelima megiç amaya amaya toroqema qin héima taczac éséc nec. ⁴ Ama areñ yanda imuaru mia Yaweac qara mepési miwiñ zé Miñ Kewuac hénarioñ Israel énézéyec imuac séciguc enzu. ⁵ Héna imi yomuhuc; Imuaru mia zégésigési ac tatac eeyaguc imi sasala haiyecac tacma kenzac. Imi mia tatac eeyaguc Dawidiac ama imuac bunja qemimia.

⁶ Yerusalemwac luae niñac zéwelecgiç. Yerusalem guac siña niñanzu imi eneñ ewa déñ wamma kecmu. ⁷ Demíñga qeriaiguc luae hema kecmac. Ama areñga demíñ seliaguc imuac qeriaiguc mériañ hema kecmac. ⁸ Ala sac taséhéna ionac niñac wamma zémañ; Demíñga qeriaiguc luae hekecmac. ⁹ Anutunina Yaweac ocmuñ niñac wamma Yerusalem gi mériañgaguc wambésémañ niñac wanzua.

Zé siac ac goi héhiéya niñac zézéya.

123 (Ama téréyaiguc eñeñawac legic.) Kurumenjiguc tacyac wañanzañ Miñ Kewu guac mia ni kicna hiwa érezac. ² Niñanzañ, welen qe qe merac eneñ miñginawac méraiguc kic hianzu éséc nec, wañu welen qe qe embac eneñ embac kuneñginawac méraiguc kic hianzu éséc kicnina imi Miñ Kewu Anutuninawac himanec kecni ewa hia wañ nénécmimac.

³ Yawe ewa hia wañ nénécmima. Mematiti humumianéñ kuaya qeqeya sécgé nénécmizac. ⁴ Yéwéri qahac bñzénec kecanzu ieneñ zédesi nénécmima mema titi wañ nénécmigic kecec uñaninaiguc sécgéma hezac.

Ewa hia ac Israelac aňgénéñ titi niñac zézéya.

124 (Dawidiac ocmuñiguc eñeñawac legic.) Nonac muru kec nénécmianec imi Yawe qahac zéma niñanziguc, Israel imi yomuhuc hia zémac; ² Ic ieneñ hazéc wañ nénécmima yacgiç nalé imuaru Miñ Kewunéñ nonac muru ménda kecnéncmiyec iguc, ³ ionac qeri biricginawac bélañanéñ zeyec nalé imuaru

† Kiwi oo icyawac hazéchéra ionac areñginawac qara. Mén imi Not iguc mén imi Saut iguc hezac. (Hén 10:2, 25:13)

†† Kaiweac geriwa me masoac sanjeña. ‡ Sel hali téréya héna acac katapa téréya heyec imuac zézéya.

nini qeliqeli kerihñec focdac qécgé nénécmiwunec. ⁴ Wañu imuaru doku qaoñanéñ qacninaiguc hoturu nénécmima nénépésima kerembacñec. Wañu doku dunduñanéñ qeri uñanina hoturu nénécmiyu hiñgacbiññec. ⁵ Wañu doku dunduñanéñ tétéc qeamuma hoturu nénécmiwacñec.

⁶ Zécginaiguc nini neneginawac buña ménda hai nénécmiyec Miñ Kewu imi mepésiwiñ. ⁷ Neinéñ zurñ meme ic ionac bétac igucñec néñgacanzac ésécñec bétac imi tegiru néñgacdacziñ.

⁸ Méra nénécmimia imi baec kurumeñ zéyu hicñiyec Yawe iwac qaraiguc hezac.

Anutuac hénaorih héra imi ménda hirima qih héima kecmu.

125 (Ocmuñiguc eñeñawac legic.) Yaweac héima nañanzu imi eneñ Zion boñanéñ Yerusalem lelecgémima ménda hirima hémbénaña qih héima tacselizac ésécñec wammu. ² Baec boña imuac sia yandanéñ Yerusalem lelecgéma nanzac ésécñec Yawenéñ hénaorih héra deguc muacñec hémbénaña lelecgé énécmima kecmac. ³ Ic solaña ieneñ képésic wambih zé méragina suluwu niñac Anutunéñ imuhuc wañ énécmianzac. Ic biria ionac ic kewuac qarucnéñ ic solaña ionac buña qeénécmimia baec imuaru ménda galengé énécmima kecmac. ⁴ Yawe gi ic hiabia zéma ic qeri solañ kecanzu ionac mia hiabia wañ énécmima.

⁵ Eñañ héna qarih qarihñawac lilingéma keñanzu imi onac imi Yawenéñ wañ énécmiyu biria meme ic iniguc momacñec kemmu, néñ Israel ionac muru imi luae hema kecmac niñac wanzua.

Ai yawuñiguc metocgo metocgoac ségiségi.

126 (Ama téréyaiguc eñeñawac legic zéra.) Yawenéñ hésa ic imi onagicma amagina Zion-iguc lilingéma hayec nalé imuaru nini haka imi hénni gau tanec wañec. ² Nalé imuaru imi kuanina imi zédesi yandanéñ sécgéyec. Ezelañnina imi legicnéñ sécgéyec. Wañu baera baera ic embac ieneñ Yawenéñ ionac niñac wamma haka kuney yanda meénécmizac zéma zégic. ³ Yawenéñ nonac niñ wamma haka kuney yanda wañec imuac nini ségiségi wañanzih.

⁴ O Yawe, hésa ichécnina melené nénécmima, kia hayu baec wañgoña Saut iguc doku téfaranéñ luma keñanzac ésécñec focdac hadacmu. ⁵ Iwawai gocmia siacma himicanzu imi eneñ ségiségi legicya héima imuac héla metocgé wammu. ⁶ Siacma gocmia eeyaguc qesamañ zé mema kenzac imi kilen imuac héla dérécc déréccgiaguc ségiségi wamma huama hamac.

Anutuac mériañ amaiguc hicñihicñiya.

127 (Solomonac legic, ama téréyaiguc eñeñawac legic.) Yawenéñ ama ménda memaciguc imi ama meme ic ionac ai imi eñomia wammac. Yawenéñ ama areñ yanda imuac demañ ménda galen gá-

maciguc imi galen meme ic ionac kicqeli wamma kekec imi eñomia wammac. ² Siñunec yanda yacma ai mema kecmac gau nalé ogicma hema qenzerñ manzerñ qema héla mihicñima neanzu imi eñomia wanzac. Héna imuac mia Yawenéñ ala wañ énécmimia ionac imi gautina siñaguc énécmianzac.

³ Niñzu, nañhécgina imi Yawenéñ onac buña énécmimia. Héri qeriiguc hicñima keczac imi bakia hiabia iwarunec hahaya. ⁴ Kucginaguc kecmac merachécgina mihicñi énécmigic merachécgina ieneñ imi ic kawali ionac méraiguc tewi merawa ésécñec wammu. ⁵ Ic ménñ tewi zakonéñ héneñaguc sécgéma hezac ésécñec nañhéra keczu imi zézé ségi ségiyaguc. Imuac niñac hazéchéra iniguc ac gésigési ic ionac †kemmac ac wammu nalé imuaru gamuyaguc ménda wammac.

Ic hélawac héna géséhéra imi ségiségi ginaguc.

128 (Ama téréyaiguc eñeñawac legic zéra.) Yawe eeya héimima iwac héna acwac wamma meanzac inéñ ségiségiyaguc. ² Méraganéñ ai mena imuac héla hicñigéñu newésémañ. Ai ménñac ménñ meanzañ séc hiarudaru ségiségigaguc wammac. ³ Amaga qeriaiguc iniñga imi waiñ ic héla mériañaguc ésécñec wañu, nambérac hécgac zaega lelecgéma tacma kenzu imi eneñ olivañ ic séra qeqeya ésécñec wammu. ⁴ Niñzu, Yaweac eeya hémianzac imi hélacñec imuhuc mériañaguc wañanzac.

⁵ Yawenéñ Zioniguc kecmac mériañ haigémmac. Wañu Yerusalemac mériañ imi kic qeli kecbésémañ nalé imuac suraiguc séc hémbésémañ. ⁶ Esahécgac hicñigic inicbésémañ. Israel héna géségaiguc luae hemac.

Israelac hazéc hécgina ménda nañseligimu niñac zéwelecgic.

129 (Ama téréyaiguc eñeñawac legic.) Israel imi deguc yomuhuc hia zémac; Ieneñ komocna igucñec haisisiric eñeñ wañ néñañgic. ² Ieneñ komocna igucñec haisisiric wañ néñañgic wañu kilen ménda nogicgic. ³ Ieneñ baec aiguc takarené éséanzu ésécñec gemacnaiguc wizi horua mihicñi néñgic.

⁴ Wañu Yawe imi solaña keczac imuac niñ kaiziliwené ic ieneñ qaté nénécmigic heyec hésa imi héricma hulac nénécmiyec. ⁵ Zionac mézézé titi wañanzu imi gamu qeqe mihicñi énécmiyu moczoñ yanda andé andé kemmac baecginaiguc lilingéma kendacmu. ⁶ Ieneñ imi ama qahaiguc qézézac hicñima ménda yandimanec qasianzac ésécñec wammu. ⁷ Qinziñ imuhucya imi komocdiadac imuac niñac déréccgéanzac iwac tétéyaiguc me qericanzac iwac mériaiguc hia ménda sécgémac. ⁸ Ic imuhucya ionac imi ic kian kenha wañanzu imi eneñ acguc inictégicma mériañ ac yomuhuc ménda énézéanzu; "Yaweac mériañnéñ onac muru hema kecmac!" "Yaweac qaraiguc mériañ ac wañ énécmizih!"

† *Hebiraio aciguc; sangulañiguc.*

Anutuac boñhéré ai niñac mambécma kecmu.

130 (Ama téréyaguc eñeñawac legic.) Yawe, ni yéwérinawac dumuc siraiguc gi guruzua. ² Miñ Kewu, ewa hétéñna niñna. Zéwelecna hélacnec imuac gezac haina.

³ Yawe, gi késpedesicnina héñsoli wambañnec mérénén hia nañseliwacnec? ⁴ Késpedesic waiwai imi guaru hezac, imuac mia nini eega héigéñanñiñ.

⁵ Ni, kekec uñananén Yaweac mambéc kecanzua. Iwac ackuazéc niñac niñhéhélima kecanzua. ⁶ Siñi galen enen gñan gñanawac mambécanczu imuac séha ogicma kekec uñananén Miñ Kewuac mambéc kecanzac. Hélacnec siñi galenénén gñan gñanawac mambéc kecanzua imuac séha ogiczac.

⁷ Israel ini Yaweac mambéc wañgic. Iwaru imi gum bénzénzén zéma boñhéré hakanén sécgéma hezac.

⁸ Inén mia Israel hénagésé késpedesicgina moczoñ yanda imuacnec metecg énécmimac.

Waizalañ ménda wamma
Anutuac niñkumuyec.

131 (Dawidiac legic zéra, ocmuñ téréyaguc eñeñawac legic.) Yawe, ni qeri enen ménda kecanzua. Wañu iwawai méñac méñ sécna ogicma hezac imuac kic hihi ménda wañanzua. Ni ai qac buñayaguc me ai tosara nuac séc ogiczac imuac mia nimbupuc ménda wañanzua. ² Hélacnec ni qerina †kuma mama mebélacgéwa kokoc namu nema sécgémiyu nen go cyawac tawéiguc heñzac imuac séc qerinanén nén gema hezac.

³ Israel ini degucmuacnec hémbéñaña Yaweac niñkumu wammu.

Anutunén Zioniguc hémbéñaña kecmac.

132 (Ocmuñ téréyaguc eñeñawac legic.) Yawe, Dawidiac niñac wamma inén yéwéri hénia hénia bisiqatén wañec imi niñqeliwésémañ. ² Inén Yawe zépañgé mima Yakoboac wandac wandac miñina zéseli mima yomuhuc zéyec; ³ Ni hélacnec amanaiguc ménda emmañ. Hehe duñnaiguc ménda emma hemañ. ⁴ Wañu kicna galenagéwa gau niñ ménda wammac, wañu kicna amia ménda waiwa mamac. ⁵ Imuhuc wammanec kecmama ama geric méñ Yawe guac buña mewa tecgémac. Yakoboac wandac wandac miñina, ama méñ guac buña mewa tecgéyuguc mia kicna waiwa gauya hemañ.

⁶ Nini Efarata amaiguc tacma sisipac acgawac katapa imuac zégic niñiñ. Wañu Yarim baec kisiaiguc mihicñiyiñ. ⁷ Hagic iwac tacyac wawañawac amaya imuaru kerenni, keremma hénia titiya imuac wésiaiguc siggémini.

⁸ O Miñ Kewu gi yacma tacniniñ amagaiguc hama embésémañ. Gi zéma sisipac acgawac katapa kuhaguc imi momacnec. ⁹ Wañénécmina héfac oo ichécg ienen haka solañanén séwi usugina ésécnec héigic

† Kekec uñana.

hiñgacmac. Wañu ichécg téréya ienen ségiségi wamma qacmu. ¹⁰ Welen qeqe icga Dawidiac niñmiwésémañ. Guac haléc naecmimiaga imi ménda nesimina keñu. ¹¹ Yawenén Dawidiac ac héla yomuhuc zépañgémiyec. Inén imi ménda andé qema kemmac; Guac sac igucnec hicñimu ionarunec méñ tatacga edamuyaguc imuaru opocba tacmac. ¹² Nañhécga enen zikiziki ac zéma héipuc acna ku énécmimañ imi tohoma wammuiguc imi nañhécgina ienen imuhucyanec tatacga edamuyaguc imuaru tetcgia qahac tacmu.

¹³ Yawenén Zioniguc ††tacyac wammañ zé ama imi megésima yomuhuc zéyec; ¹⁴ Yomi mia nuac tac niniñ wawañawac buña hémbéñaña wanzac. Ni imuac wañi imuac mia yomuaru tacyac wammañ. ¹⁵ Ni imuac nene yaka kindindiña mesaima imuac ic embachéra maqeqeya gumu énécmiwa sécgé énécmimac. ¹⁶ Wañu hofac oo ichéra angnén titina imi maleku ésécnec héiéncmimañ. Ocmuñ imuac téré ichéra ienen ségiségi wamma hémbéñaña legic héima kecmu.

¹⁷ Neñ zéwa ama imuaru Dawidiac niñac wamma iliha méñ †éréma yandimac. Wañu ni nenaoc halécnéñ météré mimia iwac niñ wamma kifa mézézénagéwa héñtegicmu. ¹⁸ Neñ iwac hazéchéra ionac imi gamu qeqenén séwi usugina ésécnec héiéncmiwa hiñgacmac, nén iwac imi ic kewuac opoc haimiwa asarimac.

Ala siñ wañamuma kekec
imi mériañaguc.

133 (Ocmuñ téréyaguc eñeñawac legic.) Niñzu, dacmuna momac yanda azoroma ewa momac wamma kekera imuac hiabiaya zéma inicsoroc sorocya imi yei dimuhucya wanzac! ² Tanera imi mia haléc Aronac orucyaiguc qocgéic ewa zucya igucnec mama malekuya horua imi mézécgéma mama zécgériaiguc momacnec naecmiyec ésécnec. ³ Wañu Herimon baec boñawac tutulucnéñ †Zion baec boñaya boñayaiguc mama mebélac géanzac ésécnec. Imuac hénia imi yomuhuc; Baec imuaru Yawenén mériañ ac zéyec. Imi mia kekec hehe seliawac mériañ ac.

Siñi qeriaiguc mepé qepési wammimu.

134 (Ocmuñ téréyaguc eñeñawac legic.) Siñiaiguc Yaweac amaiguc welen qema nañanzu Yaweac welenqeqe ichéra ini moczoñ Yawe mepésimu. ² Méragina meyacgic ocmuñ téréyagucgen kendaru Yawe mepésigic.

³ Baec kurumen zéyu hicñiyec Yawe inén mia Zion igucnec mériañ ac gézémac.

Anutuac kuha zéma hiaya
niñac mepésimigic.

135 Haleluya, Yaweac qara mepésigic, Yaweac welen qeqe ichéra ini i mepésigic. ² Yaweac oc-

†† Yerusalem taczac baec boña imuac qara. ‡ Ac iliha imuac hénia imi kuc yanda, wañu yomuaru imi ic kewu méñ hicñimac niñ zézéya. †† Kiwi tosaraiguc; séñéréc.

muḡ, Anutuninawac ocmuḡ imuac sombenḡiguc nanzu ini ³Yawe mepésigic. Yawe imi hiabia, waḡu qara imi niḡsoroc sorocya, imuac niḡac qara imi mepésigic.

⁴Yawenéh eḡeya niḡac wamma Yakobo, qara méh Israel i aḡgétiyu iwac buḡa waḡec.

⁵Ni ninzua, Yawe imi kuneḡ yanda, waḡu nemu momac yanda onogiczac. ⁶Yawe imi haka niḡu sécgéyu séc waḡanzac. Kurumenḡiguc zéma baeciguc, waḡu konduḡiguc zéma zékéh hiḡac hiḡgara horuaiguc.

⁷Inéh zéyu baec zécgériaiguc hosusu yacanzac. Waḡu kia mihicḡmaḡ zé pilitic mihicḡjanzac. Waḡu luhuc ézéyu hofiya igucnec éréma haanzac.

⁸Inéh mia Izipte baeciguc méréc merachécgina ic zéma yaḡhécgina momacnec unudarec. ⁹Izipte baec, guaru mia Yawenéh haka sésécyaguc zéma haka welicwelicgia méliyu Farao zéma ichéra momac yanda ionac hayec. ¹⁰Inéh baera baera sasala unuma ic kewu kucḡinaguc unuhumuyec. ¹¹Qacgina imi Amori ic ionac ic kewu Sihon zéma, Basan ic kewu Ok zéma, Kanaan baecac ic kewuya ic kewuya momac yanda. ¹²Waḡu baecgina imi Israel ic embachéra ionac buḡa qema énécmiyec.

¹³Yawe, guac qacga imi hémbénaḡa hema kecmac. Yawe, guac qacga imi hémbénaḡa niḡqeli mimia wammac. ¹⁴Yawenéh eḡeya ic embachéra zénaḡgé énécmimac. Waḡu welenḡ qeḡe ichéra ewa biric niḡénécmimac.

¹⁵Baera baera imuac nemu imi siliwa zéma goli, ic méranéh memeya. ¹⁶Kua ginagucnéḡ ac ménda zéanzu, kicḡinagucnéḡ kic hihigina qahac. ¹⁷Gezac ginagucnéḡ ac ménda niḡanzu. Waḡu kua ginaigucnéḡ wéséségina qahac. ¹⁸Imuhucya meanzu ini zéma imuaru héma naḡanzu ini imi moczoḡ imuhucyanec wamma kecmu.

¹⁹Israel héna gésé ini, Yawe mepésigic. Aronac héna gésé ini Yawe mepésigic. ²⁰Lewi héna gésé ini Yawe mepésigic. Yawe eeya héimianzu ini Yawe mepésigic. ²¹Yerusalemiguc tacyac waḡanzac Yawe imi Zioniguc mepésimimia wammac. Haleluya!

Goi héihéiya niḡac Anutu ewa hia ac ézégic.

136 Yawe imi hiabia, waḡu goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac i ewa hia ac ézégic. ²Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac nemu momac yanda onogicma Anutu keczac i ewa hia ac ézégic. ³Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac miḡ kewu momac yanda onogicma Miḡ Kewu kecaḡzac i ewa hia ac ézégic.

⁴Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac eḡeyaocnec kiwi welic welicgia kuneḡ yanda meanzac i ewa hia ac ézégic. ⁵Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac niḡtegic qinḡtegicyanéḡ kurumeḡa kurumeḡa zéyu hicḡidarec i ewa hia ac ézégic. ⁶Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac doku qahaiguc baec lémbécma haiyec i ewa hia ac ézégic. ⁷Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac asac mararaḡ kuneḡ kuneḡ zéyu hicḡidarec i

ewa hia ac ézégic. ⁸Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac kaiwenéh kaiwe séc galenḡ nammac niḡac zéyu hicḡiyec i ewa hia ac ézégic. ⁹Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac maso zéma ménni sikilunéh siḡi galenḡ nammuc niḡ zéyu hicḡidarec i ewa hia ac ézégic.

¹⁰Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac Izipte baeciguc méréc merachécgina unuyec i ewa hia ac ézégic. ¹¹Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac Izipte ic ionac sugcina igucnec Israel héna gésé onagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹²Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac méraya kuhagucnéḡ suluma naḡgé nénécmima nonagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹³Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac konduḡ pésia qeriru néwéc néwéc naḡoc i ewa hia ac ézégic.

¹⁴Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac Israel hénaoriḡ goigina héma konduḡ namuḡaiguc onagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹⁵Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac Farao zéma téḡḡiḡ ichéra konduḡ pésia imuaru hoturu énécmiyu melemma hiḡgacḡic i ewa hia ac ézégic. ¹⁶Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac ic embachéra onagicma baec kéra kérasia qericma keḡec i ewa hia ac ézégic. ¹⁷Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac ic kewu kuneḡ kuneḡ unuyec i ewa hia ac ézégic. ¹⁸Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac ic kewu qac buḡaginaguc unuhumuyec i ewa hia ac ézégic. ¹⁹Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac Amori ic ionac ic kewu Sihon qehumuyec i ewa hia ac ézégic. ²⁰Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac Basanac ic kewu Ogo qehumuyec i ewa hia ac ézégic. ²¹Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac baecgina onagicma ic embachéra ionac buḡa qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²²Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac welenḡ qeḡe ichéra Israel ionac wamma baec iwawai buḡa qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic.

²³Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac maqeqeya kecni niḡnécmiyec i ewa hia ac ézégic.

²⁴Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac hazéchécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²⁵Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac séwiginaguc kecaḡzu ionac nene yaka gumu énécmianzac i ewa hia ac ézégic.

²⁶Goi héihéiya imi hémbénaḡa heanzac imuac niḡac kurumeḡac Anutu ewa hia ac ézégic.

Yerusalemiguc kisikiyoḡ hiḡḡiyu zésiāc waḡḡic.

137 Nini Babilon baecac doku téfara zécgériaiguc tacma Zion niḡqelima siariḡ. ²Imuaru suruḡ ic naḡu hawaiguc gita kulelenina koroni naḡec. ³Hénia imi yomuhuc; Hésa icac nénépésigic ieneḡ imuaru legic héiwiḡ niḡac nénézégic imuhuc waḡiḡ. Amanina kisikiyoḡ qenénécmigic imi eneḡ Zionac legic méh hiḡic nimma ségiségi wanni zégic imuhuc waḡiḡ.

⁴ Nini dimuhuciguc Yaweac legic imi baec méreraiguc kecma héiwiñ? ⁵ Yerusalem ni guac eluñ numaciguc imi méra héina imi gita qequeac héniawac eluñ qemac. ⁶ Guac eluñ numaciguc, wañu Yerusalemac nimba ségiségina tosara onogicma eñeña ménda wammaciguc imi legic ménda héimañ niñac ezelañnanéñ owuruñnaiguc mékétamac.

⁷ Yawe gi Yerusalem imi zérabéra mihicñiyec nalé imuac niñqelima Edomac qelihéra ununa. Héna imi ieneñ imi yomuhuc zégic; Héndéñ qéndéñgic, ama wotuña momacnec hérédacma kisikiyoñ qegic.

⁸ Kisikiyoñac buña embac biria, Babilon baec gi, méñnéñ méñ geñ wañ nénécminecac séc imuhucyanec wañgémamac imi ségiségiyaguc wammac. ⁹ Méñnéñ méñ kokochéca hociguc qéséñ énécmimac imi ségi ségiyaguc wammac.

**Dawidiac ewa hia ac zéma
mepé qepési ac.**

138 Ni qeri howiacnec ewa hia ac gézézua. Nemu ionac kicginaiguc gi mepésigénzua. ¹² Ni oc-muñga téréyawac †sicgégémba hazac. Wañu goi héihéiga zéma hakaga héla imuac niñ guac qacgawac ewa hia ac gézémañ. Imi mia gi qacga zéma zézé seli acga meyacna iwawai moczoñ qehoturuma onogicma eñec imuac mia imuhuc wañgénzua. ³ Ni guruyi nalé imuaru acna melerñec, wañu kekec uñanawac kuha meyandi nénnecc.

⁴ Baecac ic kewu moczoñ ieneñ kuaga igucnec acga niñgic imuac niñac ieneñ Miñ Kewu gi zéhiaru gémmu. ⁵ Yaweac edamuya imi eñeña yanda imuac ieneñ Yaweac hakayawac mepésimimu. ⁶ Yawe imi eñeña. néñ mamaya hia inicgaleñ wañ énécmianzac, wañu tétéc qeque ic imi acguc lakec kecma hia inictegicanzac.

⁷ Ni zéra waiya qeriaiguc kenha wamba gi kekecna héngaleñ wañanzañ. Wañu hazéchécna ionac qeri gericgina igucnec méraga suluma méra héiganéñ metecgé néñanzañ.

⁸ Yawenéñ nuac wamma eñeya ewa siñ hezac séc wandacmac. Yawe guac goi héihéiganéñ hehe seli hema kecmac. Ai méraganéñ memeya imi ménda waiwésémañ.

Anutuac kiwa igucnec néngacbiñac séc qahac.

139 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe gi ésé hindihindi wannémma niñtegit néñanzañ. ² Tacyacna nimma lakec kecma niniñna niñtegitcanzañ.

³ Héna kekecna zéma hehena héngaleñ wamma wawañ memena imi moczoñ niñtegitnecac niñtegitcanzañ. ⁴ Ac méñ ezelañnaiguc ménda hicñi tegirunec Yawe geñ bec howiacnec niñtegitcanzañ. ⁵ Gi wésé andu lelecgé némma méraga nuac qacnaiguc

† Héna imi efeñanec niñsariwiñac séc qahac. Néñ niniñ ic tosara imi yomuhuc héniaya zéañzu; Nemu tosara ménda mepési énécmima guacnec sac mepésigénzua. †† Yerusalem ocmuñ imi ménda megic heyec. Imuac niñ yomi imi sel hali héna acac katapa haigic heyec imuac zézéya.

hainéñanzañ. ⁶ Niniñ imuhucya imi eebipiya séc méñ eñeña wañu nimmañ zéma nimbipizua.

⁷ Ni uñaga waima dimia méñ hia kemmañ? Kic ségéraga néngacmima dimuaru méñ sañgiwinec?

⁸ Kurumenjiguc embinec imi imuaru gi keczañ. Humuc amaiguc hiñgacma hehe tatacna lémbécbinec imi imuaru acguc gi keczañ.

⁹ Siñunec imi asoñ héiyu qeñgañnaguc putitima kemma konduñ tetecgiaiguc keremma tacbinec

¹⁰ imuaru acguc méraganéñ nuagicma méra héiganéñ selianec népésiwésémañ. ¹¹ Siñi panamañnéñ hotu-runéñu asac mararañ lelecgé némma hezac imi siñidéñgédaru zéwinec, ¹² guaru imi siñi zéma kaiwe imi héniagira momacguc wanzac imuac niñac guac kicgaiguc imi siñinéñ iwawai méñ ménda musañgémac. Wañu siñi imi kaiwe ésécnec asahaguc wammac.

¹³ Geñ mia séwinawac qeriaiguc séwi taséna momac momac mihicñidacnec. Néngocnawac héri qeriaiguc geñgac mi séwina toro toroya moczoñ areñgéma mihicñi nénnecc. ¹⁴ Ni imi hiabianec welicgianec mihicñi nénnecc imuac niñ ewa hia ac gézézua. Wawañ memega imi welic welicgiaguc imi qeri uñana acguc héñtegitcanzac.

¹⁵ Sasañgiaiguc menémma baec dumuc siraiguc welic welicgianec menénnecc nalé imuaru nuac séwi busuac iwawai imi guac kicga igucnec ménda sañgima heyec. ¹⁶ Séwinawac tanera ménda hicñi tegirunec qérawa imi kicganéñ bec hénnecc naléna ménda ducñiyunec bec séwinawac tasia hicñima kenec séc kiwigaiguc ona hedaczac.

¹⁷ O Anutu niniñga imi nimba eebipiyaiguc eñeña wanzac. Qétéya imi acguc yei eñeña wanzac. ¹⁸ Némacnanéñ olombinec, qétégina imi sakasac ogiczac. Ni gau igucnec yacmañ imuaru acguc giguc kecmañ.

¹⁹ O Anutu kaiziliweñ ic unuwañnec, sac nene ieneñ wainémma kembunec. ²⁰ Ieneñ guac zébiri qébiri wañgénzanu. Hazéchécga ieneñ kicgaiguc iwawai enomiawac séwi eñeñ wañanzañ. ²¹ O Miñ Kewu guac mézégina tianzac imi onac ni acguc mézéna tianzac. Wañu gi zébiri géñanzañ ionac imi ewa lolon wañ néñanzañ. ²² Ieneñ hazéchécna wanzu imuac ionac niniñ biric hélacnec késa keczañ.

²³ O Anutu néñsosolima batucgé némma qerinawac héna niñna. Batucgé némma niniñna niñtegitcna. ²⁴ Néngésina nuaru wawañ meme biria méñ hezaciguc qindiñi némma héna hémbénañawac buña imuaru nuagicna.

Hazéchéra ionac murunec metecgé mimac niñ zéwel-erec.

140 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ic biria ionarunec metecgé néna. Kaiziliweñ ic ionac murunec saiwa menénna. ² Ieneñ qerigananéñ haka biria niñareñ mema nalé séc yaré mihicñianzañ. ³ Ieneñ mokoleñ ésécnec ezelañgina qericgic zéraguc wañanzañ. Wañu ezelañgina bawaiguc imi qaté mokoleñac kua doku zéraguc he énécmizac. (Ohec)

⁴ O Yawe galenǵé nénna. Kaiziliweñ ic méraginaiguc embi niñac. Yaré qeque ic ionarunec hetecǵé nénna. Ieneñ imi néfacǵé némbiñ zé wanžu. ⁵ Séwi eñeñ ic ieneñ mebiru némbiñ zé bétac hainémma hésanéñ ufic mema héna ewiaiguc haima baec séséñna éségic hezac. (Ohec)

⁶ Ni Yawe yomuhuc zéma gézézia; Gi Anutuna, O Yawe, guru héhélinawac gezac haina. ⁷ Nuac anǵén titi Miñ Kewu Yawe, gi yaré naléiguc orucnawac saiwá menénec.

⁸ Yawe kaiziliweñ icac ewa siñ imi ménda nimmina. Manambatucac niniñ biria imi muñguc ménda seligimac. Qahac wañu séwi eñeñ wambu niñac. (Ohec)

⁹ Lelecǵé néñanžu imi eneñ orucgina meyacǵic, zéna eñeñ ezelañginawac zéranéñ liliñgéma eñeñ hoturu énécmimac. ¹⁰ Geric lokocnéñ ionac mama hoturu énécmimac niñ wanžua. Gericiguc néfacǵé énécmima baec séséñ imuaru hiñgacma muñguc ménda érému. ¹¹ Zébiru qébiru ic ieneñ baeciguc ménda seligima nammu. Yaré qeque ic imi birianéñ méndacmima kemma inimac.

¹² Ni ninžua Yawenéñ zérabéra mihicñjima kecžu ionac acgina goiya héianžac. Wañu maqeqeya ieneñ aciguc eñǵic zédiñi énécmianžac. ¹³ Hélacnec ic solaña ieneñ guac qacgawac ewa hia ac zému. Ic dindiña ieneñ kicgaiguc tacyac wammu.

Kaiziliweñ igucnec anǵéña timac niñac zéwelerec.

141 (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guru héhélizua, focdac hanéñna. Guruwa ewa hétéñnawac gezac haina. ² Zéwelecñawac niñna hofac héméña hiabia ésécñec wammac. Mérana meyacba iminéñ siñiyawac mulu ai ésécñec wammac.

³ Yawe kuanawac galenñ meme ai ic ménñ opocna nañu. Kua tasénawac naguya galenǵéma kecbésémañ. ⁴ Imuhuc wañ nénna qerinanéñ haka biriawac ménda qasima mamac. Képésic meme ic iniguc momacñec haka biria ménda wammañ. Wañu ionac nene halécyaguc imi ménda nemañ.

⁵ Wañu ic solañanéñ orucnaiguc numindiñi néñu nimba goi héihéiya ésécñec wammac. Wañu qindiñi néñu nimba orucnawac météré haléc ésécñec wañu orucnanéñ imuac héñacya ménda memac. Ionac haka biria imuac niñac kileñ ni zéwelec ai memañ. ⁶ Wañu galenñéçgina †hocnéñ unugic mama unuyu, ic embac ieneñ ackuažécna ††imi siñaguc wanžac imi niñteçicmu. ⁷ Wañu ieneñ ackuažéc yomi niñqelimu; Ai icnéñ baec patoma hoc sira gilicic hezac ésécñec sicnina imi kicsuañ kuayaiguc héndéñ qéndéñgiawac hezac. †

⁸ Miñ Kewu Yawe kicna hiwa guaru hayu néñgacma guac hazua. Qeri uñana imi katanec ménda waimina nammac. †† Ni galenǵé némma biria meme ic ieneñ népésimañ zé bétac haigic imuacñec zéma ionac baec séséñ igucnec metecǵé néñna. ¹⁰ Ic biria ieneñ wai

† Saulo zéma ichéra. †† Anutuac ackuažéc Dawidinéñ zéauyec imuac zézéya. ‡ Yes 26:19 †† Ac yomuac hénia imi; Ménda wainéñna kec humuwi niñac.

énécmima eñeñ bétacginaiguc momacñec hiñgacǵic inimac, néñ ni imi téçgéma ogicmañ.

Zérabéra igucnec metecǵé mimac niñ zéwelerec.

142 (Dawidiac Masikil tanera legic. Bañec ménñac qeriaiguc sanǵima zéwelec ac yomi zéyec.) Ni Yaweac qachéhélizua. Ni Yaweac qacma zéwelecñizua. ² Ni ewa gorona wésiaiguc qocǵéwa mazac. Wañu nuac zéra waiya imi zéhicñi mizua. ³ Qerinaiguc qeri uñananéñ kic gili gili wañec séc, geñ mia hénana bétacya qahac imi niñdacma mihicñi néñec.

Ni héna agalenñ keriiiguc ieneñ sanǵima bétac hainéñgic. ⁴ Nuac héinaiguc hima hénna, ménñéñ mén héniana ménda niñnéñu hocžua. Hainežic ménñ ménda hayu hocžua. Ménñéñ ménñ qeri uñana ménda galenǵé néñu hocžua.

⁵ O Yawe ni zésiñac wanǵémma zézua. Miñ Kewu geñgac imi hainežicna zéma kicqeli kekec baec yomuaru gi imi nuac buña wanžañ.

⁶ Zésiñacna niñna, ni maqeqeya wamma kecanžua, nunesi wañnéñanžu ionac méra igucnec metecǵé néñna, ieneñ kucgina eñeña nuac séc qahac. ⁷ Qeri uñana imi hésa ama igucnec hulac néñna, qacgawac ewa hia ac zémañ. Goi héihéi wañ nénna, ic solaña ieneñ lelecǵé némma nammu.

Hazéchéra méragina igucnec metecǵé mimac niñ zéwelerec.

143 (Dawidiac legic.) Yawe gi zéwelecna niñna. Guru héhélinawac gezac haina. Héniaga héla zéma héniaga solañawac séçiguc acna niñna. ² Guac kicgaiguc imi baec ic ménñéñ ménñ képésic solañ ménda kecžac. Imuac niñac welenñ qeque icga niguc ac ai ménda mena. ³ Hazéçnanéñ qeri uñanawac žunñ mezac. Kekecna qéziyu baeciguc maqezac. Siñi tunumañ qeriaiguc noporu becaru humugic ionac séc wanžua. ⁴ Imuac qerinaiguc qeri uñananéñ kic gili gili wañ néñu wésé bacna imi témañ zé wanžac.

⁵ Ni nalé wahalawac nimba kenžac. Ai menec imi qerinanéñ nimma tacžua. Wañu iwawai méraganéñ wamma menec imi nimma ⁶ mérana guac murugeñ suluzua. Baec irec irecñanéñ doku niñ humuanžac imuac séc kekec uñananéñ guac wammizac. (Ohec)

⁷ Yawe gi acna foc niñnéñna. Qeri uñana kuha mazac. Kic tanecga ménda musañgé nénna. Baec séséñiguc hiñgacanžu ionac séc wambi niñac. ⁸ Niñkinžéñna imi guaru hezac imuac niñ siñunec goi héihéigawac ackuažéc nézéna nimba. Kekec uñana guaru nañgéwa érezac imuac mia héna kecmañ niñ ninžañ imi ku nénna.

⁹ Yawe hazéchéçna ionac méragina igucnec metecǵé nénna, ni guac méraga bawaiguc sanǵizua. ¹⁰ Gi nuac Anutu kecžañ, imuac niñac ku nénna guac ewa siñga méndacma wammañ. Uñaga imi hiabia, imuac héna kondonjaiguc nuagicma kembésémañ.

¹¹ Yawe qacgawac wamma kekecna meqeli néhna. Solañ dindiñagawac séciguc zéra waiya igucnec népésina éréwa. ¹² Wañu goi héihéiga nuac hezac imuac séciguc hazéchécna qeric énécmína qahac wañgic. Neñ guac welen qe qe icga kec zua. Imuac niñ qeri uñana yéwéri mihicñi mianzu imi moczoñ auénécmína qahac wandacmu.

**Baec yanda imi aṅgēña timac
niñac zéwelerec.**

144 (Dawidiac legic.) Yawe hainezicac zamanziñna i zézé ségiségi wammimañ. Inéñ mérana yaréac meefima mérana merawa yaré qe qeac hénia kumiyec. ² Yawe imi goi héihéina, zamanziñna zéma bañecna, inéñ neñ kiropo selina zéma metec metecna zéma saiwana, ni imi ic embac hécna méra bacnaiguc onopocanzac iwaru mia héiselianzu.

³ Yawe, gi ic imi némac hiaya niñac eeya héianzanñ? Miñ Kewu gi baec icac ninna némaria wañu niñmianzanñ? ⁴ Ic imi kua wésésé ésécnec hotoñadac kecma qahac wammac, wañu kekec naléyanéñ amia timima keñanzac ésécnec focdac hama kemmac.

⁵ Miñ Kewu gi kurumeñ misicgéma tima mana. Baec boña séc onosina hofac téma yacmac. ⁶ Hazéchécga pilitic giliénécmima héndéñ énécmína. Zakonña †muima héndéñ énécmína keñgic. ⁷ Ounec méraga suluma népésina éréwa. Doku qauñ kuhaguc imuacnec zéma ic méra ionac méragina igucnec metecgé néna. ⁸ Ieneñ kua taséginanéñ ikoc ac zéma méra héiginanéñ manam batuc ai meanzu.

⁹ O Anutu ni legic qelia héima gita hésia 10 imi qema legic héigénzua. ¹⁰ Geñ meseli énécmína ic kewuya ic kewuya yaréinaiguc onogicanzu. Welen qe qe icga Dawidi sou zéra igucnec metecgé néñanzanñ guac mia legic héigénzua. ¹¹ Ic enia ionac méragina igucnec ni metecgé néhna. Ieneñ kua taséginanéñ ikoc ac zéma méra héiginanéñ manam batuc ai meanzu.

¹² Nañ hécna imi ic hésa komoranéñ kecma séha séc yandianzac ésécnec wammu. Wañu bérac hécna ieneñ ic kewuac ama yanda meanzu imuac hénia méndacma méra kiwi héimimia ama kewuac wotuñ hocnéñ memeya imuhucya ésécnec wammu. ¹³ Hofi amaninaiguc nene mériañ kuaya qeyu rama hécna ieneñ baec kisiaiguc saigic zanégina imi tauseña tauseña zéma 10 tauseña 10 tauseña wammu. ¹⁴ Burumakao hécna iwa ieneñ haléginaguc réwéria wammu. Nununesi ménda hicñiyu ama sombeñnina iguc zésiác méñ ménda hicñimac.

¹⁵ Ic embac areñ imuhucya imi zézé ségiségi ginaguc. Ic embac Yawenéñ Anutu kecénécmimia imi zézé ségiségi ginaguc.

Anutuac hiaya zéma kewuya.

145 (Dawidiac mepé qepési ac.) Ic kewu Anutuna, ni zézé ségiségi wañgemma qacga nalé tetcgia qahac mepési gémmañ. ² Ni kaiweya kaiweya zézé

† Zakonñ imi piliticac séséc ac wañzac.

ségiségi wañgemmañ. Wañu qacga tetcgia qahac mepési gémmañ. ³ Yawe imi kuneñ yanda imuac kuneñ yanda mepésimimia wammac. Kuneñ yandayawac séha imi qétéya olombiñac séc qahac. ⁴ Hicñisaia hicñisaia emma kemma guac wawañ memega imi mepésima haka silicga kuhaguc imi zéau énécmimu. ⁵ Qac buñaga eebipiyaguc zéma edamugaguc imi zéma guac haka welic welicgia imi qerinanéñ zénimma kecmañ. ⁶ Hakaga welic welicgia imuac kuha imi zéau énécmimia wammac. Ni acguc héniaña kuneñ yanda imi zéau énécmimañ. ⁷ Ieneñ guac sese kuneñ yanda imuac buña zéma guac héniaña solañña imuac legic héimu.

⁸ Yawe imi ewa hiawac wañ énécmima ewa biric wañ énécmima qeri geric foc foc ménda wamma goi héihéi kuneñ yanda wañ énécmianzac. ⁹ Yawe imi kekec momac yanda hiabia wañ énécmima zéyu hicñima keczu séc goi héihéi wañ énécmianzac.

¹⁰ Yawe geñ zéna hicñima keczu imi moczoñ guac ewa hia ac zému. Guac muru météré amuma kekec ieneñ gi mepésigémmu. ¹¹ Ieneñ guac héngalenñ ama areña yanda imuac edamuya zéauma guac kucga zéeminiñ wammu. ¹² Guac ai kuhaguc imi zéma héngalenñ ama areña yandagawac qac bunayawac edamuya imi ic onac qelihécgina énézégic nimmu.

¹³ Guac héngalenñ ama areña yanda imi héngalenñ ama areña yanda hémbénaña. Wañu héngalenñ aiga imi hicñisai lépaya lépaya hema emma kecmac. Miñ kewu imi zéyu hicñima keczu imi moczoñ goigina héima méñzé méñzéya qahac zikiziki acya moczoñ méndacanzac. ¹⁴ Yawe imi tendiñgéwiñ zé wañanzu ionac nañgé énécmianzac. Wañu mema titi wañ énécmimia imi meyac énécmianzac. ¹⁵ Kekec momac yandanéñ guaru kic hianzu. Geñ nalé zézéya méndacma nene yaka gumu énécmianzanñ. ¹⁶ Wañu méraga suluma iwawai kekecginaguc imi moczoñ galenñgé énécmína sécgé énécmianzac.

¹⁷ Yawe imi wawañ memeya moczoñ solañ dindiñña wañanzac. Haka silicya moczoñ ewa hiawac wañanzac.

¹⁸ Yawe imi zéwelec wammima hélacnec zéwelecanzu séc hosucgé énécmianzac. ¹⁹ Inéñ mia eeya héimianzu séc ewa siñginawac sécgé énécmianzac. Wañu ionac qac héhéligina imi nimma aṅgégina tianzac. ²⁰ Yawe imi goi héihéi wammianzu séc héngalenñ wañ énécmianzac, néñ kaiziliwenñ ic imi moczoñ mebirí énécmianzac.

²¹ Kuananéñ Yaweac qac buñaya zéaumañ. Wañu séwiginaguc momac yanda ieneñ qara téréya imi tetcgia qahac mepésimu.

Anutunéñ méra miyu mepésimiyec.

146 Haleluya, kekec uñana Yawe mepésina. ² Ni kecma emma kecmañ séc Yawe mepésimañ. Kecma emma kecmañ séc Anutuna legic héimimañ.

³ Ini ic eñeña ionaru ménda laheñgému. Baec ic ieneñ méra énécmimuac kuc ménda he énécmizac. ⁴ Ieneñ imi uñagina wai énécmiyu baeciguc liliñgéma

kemmu. Kenjic kaiwe imuaru mia ionac niñaren arenjia imi moczoñ qahac wandacmac.

⁵Yakoboac Anutunénj méra mimac imi ségi ségiyaguc. Wañu Yawe Anutuyawac niñkumuma kecanzac imi zézé ségi ségiyaguc. ⁶Yawe imi baec kurumenj zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi moczoñ zéyu hicñidacgic. Wañu hémbénaña qeri héla késa kecanzac. ⁷Inénj hédacgé énécmiawac kecanzu imi héna acac séc zédiñj énécmima yaka niñ hu-muanzu séc nene yaka gumu énécmianzac.

Wañu Yawenénj qaté énécmimia imi hulac énécmianzac. ⁸Yawenénj kic hilic onac kic hihi meénécmianzac. Yawe imi mema titi wañ énécmimia imi meyac énécmianzac. Wañu Yawe imi ic solaña goi héihéi wañ énécmianzac. ⁹Yawe imi ic kiana hénjgaleñ wañ énécmianzac. Wañu qawéc gupañ énépésima nanjé énécmianzac. Wañu kaiziliweñ ic ionac hénagina imi mebiru énécmianzac.

¹⁰Zion ama arenja yanda, Yawe guac Anutunénj hicñisai lépaya lépaya hémbénaña hénjgaleñ wañgémmac. Haleluya!

Anutunénj Yerusalem hénjgaleñ wammianzac, mepésimini.

147 Anutunina legic héimimia imi hiabia. Wañu imi niñsorocya zéma niñu sécgémac. Imuac niñac Yawe mepésini, haleluya! ²Yawenénj Yerusalem meyacgéanzac. Inénj mia Israel héndénj qéndénj wañ énécmigic keczu imi qutulanjé énécmianzac. ³Inénj ewa biric wamma keczu séc mehiaru énécmima wizigina oso énécmianzac. ⁴Inénj ménni sikilu qétégina oloñ énécmima qacgina qacénécmianzac. ⁵Miñ Kewunina imi kuneñ yanda, kuc yandayaguc. Wañu niñtegic qinjegicya séha imi olombiñac séc qahac. ⁶Yawenénj memaamuma kecanzu imi énépésima nanjé énécmianzac. Wañu kaiziliweñ ic imi giliyu baeciguc maunudacmac.

⁷Saiwop zémima Yawe legic héimimu. Gita kulele qema Anutu legic héimigic. ⁸Inénj hosusu haima kurumenj osoanzac. Wañu baecac wamma kia imi hofiaguc haiyu heanzac. Wañu kia haiyu baec boñaiguc qézézac éréma yandianzac. ⁹Inénj hasénj yañ zéma koeckoec nei merawanénj qacma kecgic nenegina mihicñi énécmianzac. ¹⁰Yawe imi becosiac kuhawac niñkumuma kenzu ionac siñgina ménda niñanzac. Wañu ic ménj eñeya héna kuhawac niñkumuma keñanzac imuac ménda héñsorocanzac. ¹¹Inénj eeya héimima goi héihéiyawac kic hihi wañanzu ionac mia ewa hia niñanzac.

¹²Yerusalem gi Yawe legic héimina. Zion gi Anutuga legic héimina. ¹³Inénj amagawac nagu wétéya imi meseligianzac. Wañu ama imuac qerigaiguc merachécga mériañ mihicñi énécmianzac. ¹⁴Inénj baecgawac suc sére yanda imuac qeriaiguc luae qegéñu heanzac. Wañu nene héla gocmia hiabianénj gumu géñu sécgéanzac.

¹⁵Inénj zézé seli acya baeciguc méliyu ackuazéc iminénj foc foc keñanzac. ¹⁶Inénj komboc rama zucya

imuhucya ésécnec giliyu maanzac. Wañu komboc bororoña baeciguc hicñi hicñiya imi qesayu bucgazen ésécnec heanzac. ¹⁷Inénj saménj bororoña ésécnec komboc giliyu maanzac. Mérénénj sanjeña imi ogicma hia ménda téténjgarimac? ¹⁸Wañu inénj zéyu komboc imuhucya imi pépélima doku wañanzac. Inénj luhuc ézéyu qeanzac. Wañu doku ézéyu keñanzac.

¹⁹Inénj ackuazécya Yakobo zéhicñi miyec. Wañu héna acya zéma pakeñ acya imi Israelac zéhicñi miyec. ²⁰Baec ménjac ic arenj tosia ionaru imi imuhuc ménj ménda wañ énécmiyec. Imuac ieneñ Anutuac héna ac imi ménda niñzu. Haleluya! †

Anutuac edamuya imi baec kurumenj sécgéma hezac.

148 Haleluya, kurumenjiguc keczu ini Yawe mepésigic. Yawe mepésigic, ou eñeñaguc keczu ini i mepésigic. ²Kua meme uñahéra ini moczoñ i mepésigic. Kawali arenjéra ini i mepésigic.

³Maso kaiwe iri i mepésiyc. Sikilu asarianzu ini moczoñ i mepésigic. ⁴Kurumenjac kurumenj ini acguc i mepésigic. Sawaiguc doku hedaczac ini acguc i mepésigic.

⁵Momac yanda inénj zéyu hicñima hezu imi wai énécmigic Yaweac qara mepésimu. ⁶Inénj ménjénj ménj ménda logimac niñ qañañ silic hai énécmima imuhucya imuhucya hémbénaña kumu énécmiyu nanzu.

⁷Baec igucnec Yawe mepésigic, kondujac mokolenj yanda zéma konduj zékéña zékéña ini momacnec.

⁸Geric zéma komboc zéma komboc boboroña zéma hosusu dépañ zéma luhuc kuaya tohoanzu ini acguc imuhucyanec.

⁹Baec boña zéma baec qindiñ qindiña moczoñ, ic gocmiaguc zéma yéménzéc ic moczoñ imuhucyanec, ¹⁰hasénj yañ moczoñ yanda zéma ama yañ moczoñ zéma gisic zéma nei qeñganjinaguc moczoñ imuhucyanec.

¹¹Baera baera ic kewu moczoñ zéma ic embac arenja arenja moczoñ zéma ic eñeña zéma baecac zétegittegic ic moczoñ imuhucyanec, ¹²ic qapé, embac seraña, ic embac yanda zéma nambérac moczoñ imuhucyanec.

¹³Iwac qara momacgucnec sac eñeña yanda wanzac. Wañu edamuya imi baec kurumenjiguc keczu imi moczoñ onogicma eñeña wanzac, imuac niñac momac yanda ini Yaweac qara mepésimu.

¹⁴Inénj mia héna géséhéra ilicgina meyac énécmiyec imuac niñac i imi qéhéréñjé mima kecanzu météré énécmimia Israel ic ionac mepé qepésiac buña wanzac. Haleluya!

Anutuac haka hiabia ic embachéra ionac muru hezac.

149 Haleluya, legic qelianénj Yawe mepésigic. Météré ichéra ††ionac azoazoroiguc legic

† *Hebiraio ac yomuac héna imi; Yawe mepésigic!* †† *Hénaorin Anutu niñzénjgéanzu momac yanda ionac qacgina.*

héimigic. ² Israel imi eņeya mihicņi miyec iwac niņac wamma ségiségi wammac. Zionac naņhéra ieneņ eņaņ ic kewu niņac wamma ségiségi wammu. ³ Legic hirima qara mepésigic. Waņgoņ zéma gita qema legic héimigic. ⁴ Yawenéņ eņeya ic embachéra niņac ségiségi waņanzac. Waņu ic embac memaamuma kecanzu séc aņgégina tima kiwi méréra héņsoroc sorocya meénécmanzac. ⁵ Météré énécmimia ieneņ imi edamuya qeriaiguc ségiségi wamma eņaņ hehe tat-aciguc legic héimimu. ⁶ Kuaginaiguc imi Anutuac mepé qepési acnéņ hemac. Waņu méraginaiguc sou bawa andia zéráguc imi he énécmimac. ⁷ Waņu iminéņ mia baera baera ic bakia melené énécmima ic embac areņa areņa tasé ku énécmimu. ⁸ Waņu ic kewuhécgina imi seņ hésanéņ, ic eņeņa hécgina imi aiņ bétacnéņ hénagina helanzi énécmimu. ⁹ Zétegic tegic ac ooyawac hezac imuac séciguc imuhuc waņ énécmimu. Ai

eeyaguc imuhucya imi météré énécmimia ionac méraginaiguc hai énécmiyu hezac. Halleluya!

Kewunina yanda Anutu.

150 Halleluya, ocmuņaiguc Anutu legic héimigic. Kuha héima hezac kurumeņ imuaru legic héimigic. ² Wawaņ memeya kuhaguc imuac niņac legic héimigic. Héniaja, kuneņ yanda edamuyaguc imuac niņac wamma legic héimigic. ³ Tomuņ qema legic héimigic. Kulele zéma gita qema legic héimigic. ⁴ Tambariņ qema legic hirima mepésigic. Kuņa zéma gitanéņ legic héimigic. ⁵ Aiņ hilaņa qara kuneņ yanda imuhucya qema mepésigic. Aiņ hilaņa hétéņ ou eņeņawac qema mepésigic. ⁶ Kua wésésé héima kecanzu séc Yawe legic héimigic. Halleluya!

Mataio

Yesuac esañ ambéchéra ionac qacgina.

1 Abaraham zéma Dawidiac qeli, Kristo Yesuac sac kitichéra. †

² Abarahamnén Isaka mihicjiyec. Isakanén Yakop mihicjiyec. Jakobonén Yuda zéma iwac dac munahéra mihicji énécmiyec. †³ Yudanén Tamari iwarunec Feresi zéma Zara mihicji érécmiyec. Feresinén Hesiron mihicjiyec. Hesironnén Aram mihicjiyec. ⁴ Aramnén Aminadap mihicjiyec. Aminadapnén Nason mihicjiyec. Nasonnén Salmon mihicjiyec. ⁵ Salmonnén Rahap iwarunec Boasi mihicjiyec. Boasinén Rut iwarunec Yobedi mihicjiyec. Yobedinén Yesi mihicjiyec.

⁶ Yesinén ic kewu Dawidi mihicjiyec.

Wañu Dawidinén Uriawac iniña iwarunec Solomon mihicjiyec. ⁷ Solomonnén Rehoboam mihicjiyec. Rehoboamnén Abia mihicjiyec. Abiyanén Asafe †mihicjiyec. ⁸ Asafenén Yosafat mihicjiyec. Yosafatnén Yoram mihicjiyec. Yoramnén Uzia mihicjiyec.

⁹ Uzianén Yotam mihicjiyec. Yotamnén Ahazi mihicjiyec. Ahazinén Hezekia mihicjiyec. ¹⁰ Hezekianén Manase mihicjiyec. Manasenén Amosi †mihicjiyec. Amosinén Yosia mihicjiyec. ¹¹ Wañu Babilon baeciguc onagicma kenkeña nalé imuaru Yosianén Yekonia zéma dac munahéra mihicji énécmiyec.

¹² Wañu Babilon baeciguc onagicma kenjicguc Yekonianén Salatiel mihicjiyec. Salatielnén Zorobabel mihicjiyec. ¹³ Zorobabelnén Abiut mihicjiyec. Abiutnén Eliakim mihicjiyec. Eliakimnén Azori mihicjiyec.

¹⁴ Azorinén Sadok mihicjiyec. Sadoknén Akim mihicjiyec. Akimnén Eliut mihicjiyec. ¹⁵ Eliutnén Eleazari mihicjiyec. Eleazarinén Matan mihicjiyec. Matannén Yakop mihicjiyec. ¹⁶ Yakopnén Mariawac euya Yosefe mihicjiyec. Wañu Maria iwarunec mia Yesu Kristo †zémimia imi hicjiyec.

¹⁷ Imuac Abaraham igucnec éréma Dawidiguc hayu hicjisaiaac qétégina imi 14 wanzac. Wañu Dawidi igucnec éréma Babiloniguc onagicma kenkeñawac naléiguc hayu hicjisaiaac qétégina imi 14 wanzac. Wañu Babiloniguc onagicma kenkeñawac nalé

† Ac oruha yomi imi kiwi Mataioac ac oruha qahac, néñ kembarja 1:2-17 imuac ac oruha wanzac. Kiwi téreya yomuaru ic embac onac qacgina sasala hezac imi owiñ zé Zipilalec ac me Nei ac qahac, néñ Girik ic me Hebiraio ic ewagina méndacma ooyawac hezac.

†† Yudawac dachéra imi 3, munahéra imi 8, néñ tosara waima iwac qara ooyawac hezac imuac hénia imi Hén 49:10 imuaru hezac.

‡ Kiwi méranén ooya tosaraiguc Asafeac qara mén imi Asa. †† Kiwi méranén ooya tosaraiguc Amosiac qara mén imi Amon. †† Hebiraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnén météré mimia.

imuarunec éréma Kristoac naléiguc hayu hicjisaiaac qétégina imi 14 wanzac.

Halécnén météré mimia Yesuac hicjihicjiya imuac suruc.

¹⁸ Wañu Kristo Yesuac hicjihicjiya imi yomuhuc; Iwac nenjocya Maria imi Yosefeac buña wammac niñ zééércmimia wañec, néñ ekawu momacnec ménda kericnec Uña Téréyanén kiwi meyu hériyaguc wañu héñec. ¹⁹ Wañu iwac eu buña Yosefe imi ic dindiña kerec. Imuac niñ, ara zéauyu kicginaiguc gamuyaguc wambac niñac, éléñec waimiyu kemmac zé nimma niñareñgéyec. ²⁰ Imuhuc nimma keru Miñ Kewuac kua meme uña ménén gauiguc hicjimima yomuhuc ézéyec; Dawidiac qeli Yosefe, iniñ buñaga Maria wagicmañ zé zénénga ménda hiriyu, tomenjaiguc taczac imi Uña Téréyawac murunec. ²¹ Inén nañawac mihicjimac. Mihicjiyu inén kecma eneya ic embachéra kápésicgina igucnec angéngina timac, imuac niñac qara Yesu zéwéséman. ²² Haka hicjiyec imi Miñ Kewuninanén kua meme icya kuaya mema ac yomuhuc zéyec imi moczoñ meselimañ zé imuhuc hicjiyec; ††²³ Ninzu, embac serañanén héri haima naña meyu iwac qara Immanuel zému (Hénia imi Anutunén neñanguc keczac). ²⁴ Imuhuc zéyu Yosefenén gau igucnec yacma Miñ Kewuac kua meme uñanén zéyec séc wamma iniñ buñaya wagicma hayec. ²⁵ Wañu inén i guc momacnec heyac ménda wamma kerunec embac imi méréc merac naña mihicjiyec. Mihicjiyu Yosefenén qara Yesu zéyec.

Niniñ ic ienen Yesu hémbiñ zé hagic.

2 Ic kewu Herodeac héngalen naléiguc Yesunén Yuda baec Betelehem ama areña yandaiguc hicjiyec. Gezac qema niñgic, hicjiyu Is igucnec niniñ ic tosara Yerusalem hama yomuhuc zégic; ² Merac Yuda ic onac ic kewu buña hicjiyec imi dimia? Nini Is iguc iwac widi mén hémma mepésimiwiñ zé hazij. ³ Imuhuc zégic ic kewu Herodenén ac imi niñu ewayaiguc niñkéndéñaguc wañec. Imi mia inéñec qahac, Yerusalem miñjina i guc kecgic ienen moczoñ imuhuc wañgic. ⁴ Wañu inén hofac oo ic kiwahécgina zéma henaorij ionac hena acac kiwi ic unuruma Kristo ††dimuaru hicjima keczac imuac qesiéncmiyec. ⁵ Qesiéncmiyu yomuhuc ézéyec; Yuda baec Betelehemiguc. Imi mia Anutuac tilij tilij ic ménén

††† Yes 7:14. ††† Hebiraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnén météré mimia.

yomuhuc oynecac hezac hénia yomuhuc niñac imuhuc zégic; ⁶ Betelehem ama areña, guac murunec galen méñnéñ hama nuac héniorin Israel imi rama galen ésécnec galengé énécmimac. Imuac niñ gi imi Yuda baeciguc ama areña yanda kunen kunen hema kenzac imuac succinaiguc komodia ménda wanzañ.

⁷ Imuhuc zégic nimma Herodenén ninin ic élénec unuruyu hagic enjacnec tacma widi hicñiyec imuac naléya dindinanec qesiéncmima niñec. ⁸ Qesiniñu tecgéyu Betelehem ama areña yandaiguc méli énécmima yomuhuc énézégic; Kemma merac imuac dindinanec qesinimmu. Wañu mihicñimuiguc lilingéma hama nézégic, ni acguc kemma mepési mimañ. ⁹ Ic kewunén imuhuc zéyu niñgic tecgéyu, hénagina méñgucnec toroqema kenjic. Wañu gezac qema niñgic, widi Is imuaru héngic iminén muñguc hicñi énécmima walac walac kemma moczon merac heyec ama imuaru kemma héiselima tarec. ¹⁰ Wañu ieneñ widi imi muñguc hémma ségiségi kunen yanda wañgic.

¹¹ Wañu ama imuaru haréma merac imi neñgocya Mariaguc momacnec iricma simin héima mepési migic. Imuhuc wamma géségina auma sese mema hagic goli, libanosi ic tutuha héménaguc zéma sacmasi haléc héménaguc imi sécgina séc haimigic.

¹² Wañu gauiguc Herodeac muru ménda kemmu niñ énézégic. Énézégic nimma hén méñ igucnec ama baecginaiguc lilingéma kenjic.

Yosefe inin meracyaguc Izipte baeciguc néngacma kenjic.

¹³ Lilingéma kenjic, ninzu, Anutuac kua meme uñanéñ gauiguc Yosefe hicñimima yomuhuc ézégic; Herodenén merac yomi qemañ zé hochoc ai mezac, imuac gi yacma merac zéma neñgocya oragicma Izipte [†]baeciguc néngacma kemma kecna muñguc gézemañ. ¹⁴ Imuhuc zéyu Yosefenén sinjiyaiguc yacma merac zéma neñgocya oragicma Izipte baeciguc kenjic. ¹⁵ Kemma imuaru kerunec Herode humuyec. Imi mia Min Kewuninanén enjeya kua meme ic méñac kuaya mema zéma yomuhuc zégic ac yominén héla héimac niñ imuhuc hicñiyec; Izipte baec igucnec nañna qac hérémizua. ^{††}

Yesu qewin zé wamma namu nene tosara unuhumugic.

¹⁶ Wañu Herode imi ninin ic ieneñ ikoc wammigic imi niñtegicma qeri biric kunen yanda wañec. Wañu yaré ic méli énécmiyu kemma Betelehem ama areña yanda zéma ama areñ yanda yanda hosuraiguc tacma kenjic imuac qeriaiguc merac kecñic imi ninin ic qesiéncmima naléya niñec imi méndacma yawuñgina éréhéc zéma bawaguc moczon unugic humudacñic. ¹⁷ Imuhuc wañgic kua meme ic Yeremianén yomuhuc zégic ac imi héla héiyec; ¹⁸ Ewa hétén méñ Rama ama areña yandaiguc hicñiyu niñgic. Ewa biric yanda zéma zésiac yandanén hicñiyu niñgic. Rahelnén merachéra ionac

niñ siaczac. Merachéra qahac wandaczu imuac niñ mebélac gémuac séc qahac wañec.

Izipte baec igucnec lilingéma hagic.

¹⁹ Wañu Herode humuyu, ninzu, Min Kewuac kua meme uña méñnéñ Izipte baeciguc Yosefe gauiguc hicñimima yomuhuc ézégic; ²⁰ Meracac kekecyu qewin zé hocñic ieneñ humudaczu, imuac gi yacma merac imi zéma neñgocya oragicma Israel baeciguc lilingéma kenna. ²¹ Imuhuc zéyu Yosefenén yacma merac neñgocya oragicma Israel baeciguc kenjic. ²² Néñ Ake-laonén mañgocya Herodeac tatac késama Yuda baec galengézac imuhuc zégic nimma imuaru kemman zé zénéña hiriyc. Wañu gauiguc kua meme uñanéñ ézégic nimma Galilaia baeciguc kenjic. ²³ Kemma taur méñ Nazarete zéanzu imuaru kerac. Haka imi mia kua meme ichéra kuagina mema ac yomuhuc zégic imi hélaguc wammac niñ imuhuc hicñiyec; Nazarete ic zémimu.

Yohaneac héipuc ac.

3 Nalé imuaru doku naec haka ic Yohanenén hama Yuda baec kisiaiguc yomuhuc zéauyec; ² Kurumeñac héngalen ama areña yandanén hosucninu hazac, imuac niñ ewa qerigina melengic. ³ Wañu ic iwac mia kua meme ic Yesaiawac kuaya mema yomuhuc zégic; Ic méñ baec kisiaiguc qaczac, iwac ewa imi yomuhuc; Minñinawac hénaya zérén qérén wamma megic, iwac hénaya héimindinñic dindina wañu. ⁴ Yohane i imi maleku kamele zuanéñ memeya imi héima rikuña yañ séwélanén memeya imi kembajaiguc zikima kerac. Wañu iwac neneya imi gaoc zéma hasén morombazecac dokuya. ⁵ Wañu imuhuc zéauyu Yerusalem zéma Yuda baec séc zéma Yodan doku néwéc néwéc ic embac moczon iwac muru kendacñic. ⁶ Kemma kápéscgina zéaugic Yodan Dokuiguc doku naec énécmiyec.

⁷ Wañu doku naec énécmiyec imuaru Farisaio ic zéma Sadukaio ic sasala hagic inicma yomuhuc énézégic; Qaté mokoleñac qelihéra qeri geric hahaya imuacnec néngacmu niñac mérénén goro ac énézégic? ⁸ Ewa melen melenac séciguc héla mihicñigic. ⁹ Wañu enañ qeriginanén Abaraham imi neñañ yandanina imuhuc ménda zéma nimmu. Ni énézéwa niñgic, Anutunén hoc yomi hia énézégic yacma Abarahamac qelihéra wandacmu. ¹⁰ Ic hésa sasala imuac héniaiguc naka bec haiyu hedacñac. Héla hiabia ménda haianzac séc héiyu mayu gericiguc giliyu hiñgacñac. ¹¹ Ni imi qerigina melemmu niñac dokunén naec énécmianzua, néñ nuac andénaiguc hakecñac inén kuc yandayaguc ni nogicñac. Nidac imuhucyanén hénia usuya metecgéma késamañac séc qahac. Inén Uña Téréya zéma geric bélananén naec énécmimac. ¹² Iwac méraiguc sarac yanda iminén héla gocmia imi tocgéma hofiiguc haimac, néñ gorosonja imi héiusun wamma geric bélan tectecgia qahac imuaru giliyu zemac.

[†] Girik aciguc; Aigiptos. ^{††} Hos 11:1.

Yesu doku naec haka wammiyec.

¹³ Wañu nalé imuaru Yesunénj Galilaia baec igucnec Yodan dokuiguc hama Yohanenénj doku naecmimac niñ ézéyec. ¹⁴ Ézéyu Yohanenénj qetalimima yomuhuc zéyec; Geñ ni doku naec némbésémañ niñac wanzua, néñ geñ nuac muru hazañ? ¹⁵ Yesunénj melemma zéyec; Deguc imi acna niñnéna imuhuc wamma nekañ haka solaña moczoñ meseliwic, imuhuc zéyu ara nimmiyec. ¹⁶ Nimmima doku naecmiyu Yesu imi doku igucnec éréyec. Éréyu kurumenj aṅgéyu Anutuac Uña Téréya kembo nei ésécnec mama hama iwac orucyaiguc nañu héñec. ¹⁷ Wañu kurumenj igucnec ewa ménj yomuhuc hicñiyec; Yomi imi nuac Nañna. Iwac siñ kuneñ yanda niñanzua. Iwac niñ ewa qerinanénj ségiségi yanda wañanzac.

Yesu manam batuc wammiyec.

4 Wañu Yesu Biria miñinawac ala batuciguc emmac niñ Uña Téréyanénj wagiru baec kisiaiguc keñec. ² Kemma siñi kaiwe 40 imuac séc nene zikima zéweleema kecma andiaiguc yaka niñ humuyec. ³ Ara batuc miñinanénj Yesuac muru hama yomuhuc zéyec; Gi Anutuac Naña wanzañiguc zéna hoc sasala yominénj melemma saménj wammac. ⁴ Imuhuc zéyu Yesunénj melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Icnénj saménj sac qahac, néñ ackuazéc Anutuac kuaya igucnec haanzac imi moczoñ nimma kekecyaguc kecmac. ⁵ Imuhuc zéyu Biria miñinanénj Yesu wagicma Yerusalem kiropoc téréyaiguc emma ama téréya imuac witiyaiguc oporu nañec. ⁶ Nañu yomuhuc ézéyec; Inénj guac wamma kua meme uñahéra énézéyu ienenj méraginanénj gi gépésima osogéñgic hocnéñ hénaga ménda nézénjgémac. Imuhuc ooyawac hezac, imuac mia gi Anutuac Naña wanzañiguc yomuacnec luma emu hiñgacna. ⁷ Zéyu Yesunénj muñguc yomuhuc ézéyec; Yomuhuc ogic hezac; Néñ Miñ Anutuga ménda batucgé miwésémañ. ⁸ Imuhuc zéyu Biria miñinanénj wagicma baec boña eñeña yandaiguc emma héñgaleñ ama areña yanda sasala baec séc hema keñkeña imi zéma imuac edamuya ézéyu héndarec. ⁹ Héñu yomuhuc ézéyec; Gi simiñ héima mepési némbésémañiguc iwawai imi moczoñ guac géndacmañ. ¹⁰ Imuhuc zéyu Yesunénj melemma zéyec; Biria miñina, †gi néñgacna! Yomuhuc mia ogic hezac; Miñ Anutuga simiñga héimima mepési miwésémañ, wañu iwacnec sac welenj qemiwésémañ. ¹¹ Imuhuc zéyu Biria miñinanénj Yesu waimima keñec. Keñu kua meme uña enej haréma Yesu welenj qemigic.

Yesunénj Galilaia baeciguc aiya hénima meyec.

¹² Wañu Yesunénj Yohane hésa amaiguc opocgic imuac buña suruc nimma Galilaia baeciguc keñec. ¹³ Wañu Nazarete ama waima Kafanaum amaiguc kemma kerec. Ama imi Zabulon zéma Naftali baec su-ciguc zékénj yanda hezac imuac giñgiñiguc taczac.

† *Girik aciguc; Satana.*

¹⁴ Imi mia Anutuac tiliñtiliñ ic Yesaiawac kuaya mema ac yomuhuc zéyec imuac héla héimac niñac imuhuc hicñiyec; ¹⁵ Zabulon baec, Naftali baec, Yodan doku néwécgeñ kondunj giñgiñawac hénac zéma ic enia ionac baec Galilaia imuaru, ¹⁶ ic embac tunumañiguc taczu enej asac mararañ yanda hicñiyu héñgic. Wañu humucac tunumañiguc kecgic ionac muru asac mararañ qetagali énécmizac.

¹⁷ Wañu nalé imuaru mia Yesunénj aiya hénima yomuhuc zéauma énézéyec; Anutuac héñgaleñ ama areña yanda hosucginu hazac, imuac mia ewa qerigina meléñgic.

Yesunénj hénima tohotoho ichéra unuruma énépésiyec.

¹⁸ Wañu Yesunénj Galilaia kondunj giñgiñiguc keñkecma héñu Simon, Petero zémimima imi zéma iwac munaya Anderea ierenj kondunjiguc ufcigira gilimanec nañoc. Wañu ierenj imi lambéc héréhéré ic keroc. ¹⁹ Wañu iricma yomuhuc érézéyec; Hama ni méndacnéñjic, neñ ai ménj érécmiwa iri ic embac héréhéré ic wammaoc. ²⁰ Imuhuc zéyu focnec ufcigira waiyic taru Yesu méndaroc. ²¹ Wañu imuacnec keñkecma héñu dac muna éréhéc Zebedeioac nañ héréra, Yokobo zéma iwac munia Yohane ierenj mañgocgira Zebedeguc eñawu zéiciguc ufcigina qotoma tacgic mihicñi érécmi-ma ururuyec. ²² Ururuyu focnec zéic zéma mañgocgira imi waima Yesu méndacmiyoc.

Yesunénj ic embac tunaguc ackuazéc ku énécmiyec.

²³ Wañu Yesunénj Galilaia baec séc kereñ haré wamma tocgotocgo amaginaiguc Anutuac héñgaleñ ama areña yandawac buña suruc hiabia imi zéauma ku énécmima ic embac sucginaiguc ic embac tosara hafi zepaginaguc hénia hénia imi moczoñ mehiaru énécmiyec. ²⁴ Imuhuc wañu iwac qac buñaya imi Siria baec séc saima kendarec. Kendaru ic embac ienenj hafi ic hénia hénia; hafi zepaginaguc, uña biriaginaguc, humuc turucginaguc, zéma hénac méragina séléc sélécgia imi onagicma hagic mehiaru énécmiyec. ²⁵ Wañu Galilaia, Dekapoli, Yerusalem, Yuda, zéma Yodan doku néwéc igucnec ic embac tunja tunja hama mén-dacmigic.

Ic zézé ségiségiyaguc.

5 Wañu Yesunénj ic embac tunja tunja imi inicma baec boñaiguc emma tarec. Taru tohotoho ichéra ienenj iwac muru hagic. ² Wañu kuaya auma ku énécmima zéyec; ³ Uña qerigina maqeqeya kecanzu imi enej ségiségi ginaguc, kurumenjac héñgaleñ ama areña yanda imi ionac buña wanzac. ⁴ Zé siac wamma kecanzu imi enej ségiségi ginaguc, Anutunénj ewa hia qeénécmimac. ⁵ Gumbénzénzénj kecanzu imi enej ségiségi ginaguc, baec yanda baec imi mératéc énécmiyu késamu. ⁶ Yaka zéma doku niñ humuanzu éséc haka solañawac wañanzu imi enej ségiségi ginaguc, sécgé énécmimima wammac. ⁷ Goi héihéi wañ

énécmianzu imi enej ségiségi ginaguc, Anutunén goigina héimac. ⁸ Ewa qerigina qala qala imi enej ségiségi ginaguc, ienen Anutu hémmu. ⁹ Luae qeque ic imi enej ségiségi ginaguc, Anutuac nambérac héra zéénécmimu. ¹⁰ Haka solanawac unuhéi wañ énécmigic birizu imi enej ségiségi ginaguc, kurumenjac héngaleñ ama areña yanda imi ionac buña wammac. ¹¹ Nuac niñac zéma zébiri qébiri wañ énécmima unuhéi wañ énécmima ikoc wamma ac biria hénia hénia onac séwiginaiguc haimu imi ségiségi ginaguc, ¹² Anutuac kua meme ic walac hama kecgic imi imuhucyanec unuhéi wañ énécmigic. Imuac niñac ewa hia nimma ségiségi wammu. Imuac kitiwa kurumenjiguc heheya imi kuney yanda imuac niñac imuhuc zézu.

Sei zéma asac mararañ.

¹³ Ini imi baec ic ionac sei keczu. Wañu seinén siña qahac wammaciguc némacyanéñ iwawai méñ hésiyu siñaguc wammac? Qahacgucnec, iwawai omayá wamma iwawai méñ ménda mehiarumac, néñ momacguc wañmimiawac séc imi gilic ic embac eney tizizamu. ¹⁴ Wañu ini imi baec ic ionac asac mararañ, ama areña yanda méñ baec boñaiguc imi musangémacac séc qahac. ¹⁵ Kifa imi acguc otorima kewuc guandiaiguc ménda haianzu, qahac, imi mia tataraguc haigic taru asahanén ama qeriaiguc ic embac asari énécmianzac. ¹⁶ Imuac onac asac mararañ ginanéñ imuhucyanec ic onac kicginaiguc measari énécmimac. Wañu ienen onac wawañ meme hiabia imi héngic hiaruyu Mañgocgina kurumenjiguc keczac imi mepési mimu.

Héna ac zéma Anutuac tiliñtiliñ ic.

¹⁷ Niñgic ni héna ac zéma kua meme ic ionac ac imi mesohomañ zé mazua tanec ménda wammac. Ni imi mesohomañ zé ménda mayi, néñ meseligimañ niñac mayi. ¹⁸ Ni hélacnec énézézua, héna ac igucnec ac kiwi siliha me bororoñadac méñ eñ hema ménda qahac wammac, néñ moczoñ hélagucnec wandaruguc mia baec kurumenj imi hia qahac wammac. ¹⁹ Imuac ic méñnéñ méñ héna ac imuarunec komocdiadac méñ logima tosara imuhucnec wammu niñ ku énécmimac imi, kurumenjac héngaleñ amaiguc ic mamaya zémimac. Wañu méñnéñ méñ wawañ memeyaiguc haima héna ac imi imuhucyanec tosara ku énécmimac imi, kurumenjac héngaleñ amaiguc ic eneña zémimac. ²⁰ Imuac énézéwa niñgic, onac haka solananéñ héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ionac hakagina ménda ogicmac imi, kurumenjac héngaleñ amaiguc keremuac séc qahac.

Qeri geric hakawac goro ac.

²¹ Yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Ic ménda qehumuwésémañ, wañu méñnéñ ic qehumumac imi acac buña wammacac hezac, ac imi ini niñgicac nin-

daczu. ²² Néñ neñ yomuhuc énézézua; Méñnéñ méñ hénia qahac alaya qeri biric niñmizac imi acac buña wammac. Méñnéñ méñ imi alayawac niñac, ic qelaña †zémizac imi kua meme ic ionac kaunsol iguc onopocmu. Méñnéñ méñ alayawac moroc zémizac imi geric siawac buña wammac. ²³ Imuac gi zaki téréyawac sese mema hama alaganén guac niñac hazéc ac méñ késa keczac imi niñqelizañiguc ²⁴ sesega imi zaki téréya wésiaiguc haina taru walac alagawac kenna luae qegéñuguc bec liliñgéma hama sesega imi haimiwésémañ. ²⁵ Gi hazécgaguc hénaiguc kemmanec focdac ewa momac wammaoc. Imuhuc ménda wanna hazécganéñ gésigési icac muru goporu gésigési ic iminéñ téñgiñ ic kuneyginawac mériaiguc waigéñu hésa amaiguc gopocmac. ²⁶ Goporu, ni hélacnec gézéwa niñna, alagawac kitic imi moczoñ ménda kudacma imuarunec mawésémañac séc qahac wammac.

Kaisero haka.

²⁷ Yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Kaisero ai ménda mewésémañ, ac imi niñgicac nindaczu. ²⁸ Néñ ni yomuhuc énézézua; Ic méñnéñ embac méñ hémma ewayaiguc hémbaoc wammizac imi mia ewa qerianén bec kaisero wanzac. ²⁹ Kicga héiigucnéñ biriawac simbaiguc goporu, imi néfindiñgéma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac wañu séwiga yanda imi geric siaiguc ménda giliyu hiñgacbésemañ iminéñ hia wammac. ³⁰ Méraga héiigucnéñ biriawac simbaiguc goporu, imi hericma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac wañu séwiga yanda geric siaiguc ménda giliyu hiñgacbésemañ iminéñ hia wammac.

Eu iniñ waiwai haka.

³¹ Zézéya méñ imi yomuhuc; Ic méñnéñ méñ iniña waimimac imi wai amuamuac kiwi oma mimac. ³² Néñ ni yomuhuc énézézua; Ic méñnéñ méñ iniña kaiseroac qahac, néñ yéwéri tosara niñac waimizac imi, inéñ embac imi kaiseroiguc opoczac. Wañu ic méñnéñ embac waimimia imi mezac imi, i acguc kaisero wanzac.

Zézépañ ac.

³³ Wañu muñguc, yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Gi Anutuac kiwaiguc acga eñ ménda zéseliwésémañ, néñ guac zézépañ acga imi kewuac kiwaiguc wandacbésemañ. ³⁴ Wañu ni yomuhuc énézézua; Anutuac kiwaiguc ac méñ méndagucnec zéselimu. Kurumenj qacma ménda zéselimu. Kurumenj imi Iwac ic kewu tatic wanzac. ³⁵ Wañu baec acguc ménda qacma zéselimu. Baec imi Anutuac héna titiya wanzac. Wañu Yerusalem acguc ménda qacma zéselimu. Imi ic kewu eñeñawac ama areña yanda wanzac. ³⁶ Wañu orucgaiguc acguc ménda koroma zéseliwésémañ. Imi mia gi oruc zucga melenña méñac méñ lalac me zapéla wammacac séc qahac imuac niñac imuhuc zézu. ³⁷ Imuac bénzén dac, hélacnecac imi hélacnec,

† Moseac héna ac.

†† Girik aciguc; Raka.

qahacwac imi qahac sac zému. Ac toroqeqeya imi Biria miñinawac murunec hahaya.

Bakia melenj énécmiawac haka.

³⁸ Ac zézéya ménj yomuhuc niñanzu; Kiwawac kitiwa imi kiwa, zécyawac kitiwa imi zécya. ³⁹ Wañu neñ yomuhuc énézézua; Haka biria kétik imuac nuna guwa ménda wammu. Ménjnéñ hulungga otomac imi, nécwécgeñga hia melenj mina qemac. ⁴⁰ Wañu ménjnéñ geñga maleku niñac aciguc guagicma kenju sañgeña malekuga imi momacnec wai miwésémañ. ⁴¹ Ménjnéñ héna hosuru guagicma kemmañac zéyu horua mén-dacmima kembésémañ. ⁴² Ménjnéñ iwawaiga ménj guagicmañ zé me lagulawac késamañ niñac welecgeñju eñdac ménda mélina kemmac.

Hazéc onac goigina héimu.

⁴³ Alaga siñ nimmima hazécga mézétiti wammiwésémañ ac zézéya ménj imuhuc niñanzu, ⁴⁴ néñ neñ mia yomuhuc énézézua; hazéc hécgina siñgina niñénémimu. Wañu ununesi wañ énécmianzu ionac niñac wamma zéwelec wammigic goigina héimac. ⁴⁵ Imuhuc wamma kurumeñ Mañgoc ginawac nam-bérac wamma kecmu. Kurumeñ Mañgocginanéñ kai-we zéyu ic hia biria momacnec asari énécmianzac. Wañu kiaya imuhucyanec ic hia biria momacnec énécmianzac. ⁴⁶ Siñ niñénémianzu ionacnec sac goigina héiénémimu imi, némac kitiwa hiabia he énécmimac? Takis meme ic acguc haka imuhucya hia ménda wañanzu me? ⁴⁷ Wañu alahécgina ionacnec sac ac qacguc wañ énécmimu imi, némac iwawai kuneñ yanda wañzu wammac? Ic enia eneñ haka imuhucya hia ménda wañanzu me? ⁴⁸ Imuac mia kurumeñ Mañgocgina imi solaña keczac séc ini imuhucnec solaña kecmu.

Méra énécmiawac haka.

6 Técgina nimma kecmu. Haka solaña imi ic ieneñ hémmu niñac zéma kicginaiguc wambu niñac. Imuhuc wammuiguc kurumeñ Mañgoc ginanéñ bakia hiabia ménda melenj énécmimac.

² Kicac welenj qeqe imi ieneñ tocgotocgo amaiguc zéma héna yanda séc kemma icnéñ mepési énécmimu niñac témuñ hianzu. Néñ hélacnec zéwa niñgic; Ic imi eneñ baec icnéñ mepési énécmigic bakiagina bec medaczu. Gi imi geñga wéségaiguc imuhuc ménda wambésémañ. ³ Néñ maqeqeya iwawai ménj énécmiwésémañ nalé imuaru méra héiganéñ némac haka wanzac imi méra kanaganéñ ménda nimmac. ⁴ Imuac niñ halerñ haihaiga imi sasañgiaiguc wambésémañ. Wañu Mañgocga sasañgiaiguc géñanzac inéñ imuac bakia melenjgémmac.

Zéwelec ai.

⁵ Wañu zéwelec wambésémañ imuaru ninzénj ninzénj ic ikora ieneñ wañanzu ésécnec ménda wambésémañ. Ieneñ mia inicmu niñac tocgotocgo amaiguc zéma hé-

na yanda séc namma zéwelec wawaña imuac siña niñanzu. Ni hélacnec énézézua; Ieneñ imi boña bec késagic tecgézac. ⁶ Gi zéwelecbésémañ imuaru ama-gaiguc emma naguga héima mañgocga sasañgiaiguc kecanczac iwac muru zéwelec wambésémañ. Wañu mañgocga sasañgiaiguc hémma niñanzac inéñ bakia imi melenjgémmac. ⁷ Ini zéwelecbiñ zé ic enia ésécnec ac héla qahac sasala ménda olommu. Ieneñ mia ac sasala zéniguc niñénémimac imuhuc zéma niñanzu. ⁸ Mañgocgina imi zéwelec ménda wañgicnec iwawai hocanzu imi bec nindaczac. Imuac ini ionac séc ménda wammu. ⁹ Imuac ini yomuhuc zéma zéwelec wammu; Kurumeñ Mañgocnina guac qacga mepésini téréya hemac. ¹⁰ Guac héñgalerñ ama areña yanda mama hamac; Kurumeñiguc hezac ésécnec baeciguc guac ewa siña wandac wandara wammac. ¹¹ Gi deguc kai-we yomuac nene sécnina nénécmima. ¹² Nini ic ionac kápésicgina wai énécmiziñ, imuhucyanec kápésicnina wai nénécmima. ¹³ Nini ménda wai nénécmima ala batuciguc kerembiñ niñac. Néñ Biria miñinawac murunec metecgé nénécmima. ¹⁴ Ini ic ionac kápésic waimuiguc kurumeñ Mañgocginanéñ onac kápésic imuhucyanec waimac. ¹⁵ Wañu ini ic onac kápésic ménda waimuiguc mañgoc ginanéñ kápésicgina imuhucyanec ménda waimac.

Nene zikima zéwelec wawaña.

¹⁶ Wañu nene zikima zéwelec wammuiguc ninzénj ninzénj ic ikora ieneñ wañanzu ésécnec ewa biric tanec ménda wammu. Némac niñ ieneñ imi tanecgina wininiyu inictegicmu niñac imuhuc wañanzu. Hélacnec énézézua; Ieneñ imi bakiagina séha imi bec megic tecgézac. ¹⁷ Geñ mia nene zikima zéwelecbésémañ imuaru orucga haléc naec mima kic tanecga zuacbésémañ. ¹⁸ Wañu nene zikima zéwelecma keczañ imi ic ionac muru qahac, néñ Mañgocga sasañgiaiguc kecanczac iwac muru sac wininiyu géñtegicmac. Wañu Mañgocga sasañgiaiguc iwawai hicñiyu héñanzac inéñ bakia melenj gémmac.

Iwawai eeyaguc kurumeñiguc haigic emmac.

¹⁹ Ini hinac iwawaigina eeyaguc imi baeciguc ménda tocgégic emmac. Imuaru mia gureñ zéma hufenjanéñ mebiriwac niñac. Wañu imuaru imi kowu nene ieneñ hézénjgéma hiñgacma kowu memu. ²⁰ Néñ hinac iwawaigina eeyaguc imi kurumeñiguc qutulangégic emmac. Imuaru imi gureñ zéma hufenjanéñ ménda mebirimac. Wañu imuaru kowu nene ieneñ ménda hézénjgéma hiñgacma kowu memu. ²¹ Hinac iwawaiga eeyaguc hemac imuaru mia ewa qeriga acguc hemac imuac niñac imuhuc zézua.

Kifanina asahaguc me qahac?

²² Kicga imi séwigawac kifaya. Kicga hiabia hezaciguc asahanéñ séwiga moczoñ yanda sécgémac. ²³ Néñ kicga birizaciguc imi tunumañnéñ séwiga moczoñ yanda sécgémac. Wañu asac mararañ ewa qerigaiguc hezac

iminén siñindéngézaciguc sinji tunumanj dimuhucyanén hijigémmac?

Anutu iwacnec sac welenj qemimu.

²⁴ Ic momacgucnéj ic kewu éréhéc welenj qeérecmi-macac séc qahac. Ménjac mézétiti wammima ménjac siñ nimmimac, me ménjac eeya héima ménjac niñméi-mac. Ini Anutu zéma soukiwa momacnec welenj qeqe wañ érécmimuac séc qahac.

Nene me séwi usuginawac ewa goro ménda wammu.

²⁵ Imuac bec énézéwa; Némac dokuac me neneac newiñ zéma kekecginawac qeri yéwéri ménda wammu. Séwiginawac némac iwawai héiwiñ zéma qeri réwéri ménda wammu. Kekecganéj nenega ogicma eeyaguc ménda wanzac me? Séwiganénj malekuga ogicma eeyaguc ménda wanzac me? ²⁶ Ini sawaiguc nei inicgic. Ienenj héihimic ménda wañanzu. Wañu nene mequtulañ me hofiiguc haihai ménda wañanzu. Wañu onac kurumenj Mañgocnéj gumu énécmianzac. Wañu ini nei onogicma eeginaguc ménda wanzu me? ²⁷ Wañu onarunec méréénéj qeri réwéri wamma kekecginawac naléya komora ménj hia mehorugimac? ²⁸ Wañu ini némac niñac malekugina niñac qeri réwéri wañanzu? Sombenjac baorac zurigina inicgic dimuhuc éréma yandianzu? Ienenj malekugina niñac hésadac ménj tarañ ménda héianzu. ²⁹ Wañu énézéwa niñgic; Solomonénj edamuyaguc mezeric amuma kerec, néj zuria yomi ionarunec ménj ménda ogirec. ³⁰ Anutunénj baec kisiawac qézézac deguc you heyu orañguc gericiguc giligic hiñgacmacac hezac zariñdac imuhucya imi imuhuc haioso meénécmianzac iguc, yei ninzénj ninzénjgina komodia ini, Anutunénj ini imi zuriadac imuhucya onogicma ménda haioso meénécmimac me? ³¹ Imuac mia, némac neneac me dokuac newiñ me némac iwawai héiwiñ zéma qeri réwéri ménda wammu. ³² Imi mia ic enia enej imuac wañanzu. Wañu kurumenj Mañgocginanéj iwawai imuhucyawac hocanzu imi nindaczac. ³³ Imuac bec walac imi Anutuac héngalenj ama areña yanda zéma iwac haka solaña †niñac wamma zéwelecmu. Iwawai tosara imi moczoñ momacnec toroqe énécmidacmac. ³⁴ Imuac ini orañac qeri réwéri ménda wammu. Orañac qeri réwéri imi orañ eneya buña. Ai meme enac enac imi eneya réwéria sécyá hemizac.

Niñgési énécmimawac haka.

7 Ménda gési énécmimu imi, ini acguc imuhucyanec ménda gési énécmimia wammac. ² Imi mia gési énécmianzanj imuhucyanec gésigéngéña wammac. Wañu ac wañ énécmianzanj imuhucyanec ac wañgéngéña wammac, hénia imuac niñac imuhuc zézua. ³ Gi némac niñac alagawac ki-waiguc gocya hémma geñga kicgaiguc ic zékalaña imuac mia ménda niñtegicanzanj? ⁴ Geñgac kicgaiguc

† Anutunénj ewa qerigina mañgoc wañ énécmiyu iguc qéhéréngéma kecmu niñac.

ic zékalaña heyunec, gi alagawac dimuhuc waina kic-gaiguc gocya imi mewa mayu zéma hia ézézésémañ? ⁵ Ninzénj ninzénj ic ikora gi, walac ic zékalaña geñga kicgaiguc imi mena mayuguc alagawac kiwaiguc gocya imi hiabianec hémma auwésémañ. ⁶ Ini iwawai téréya imi kazu ménda énécmimu. Wañu décnañ boña enejaguc imi beric onac ménda gilimu. Imuhuc wammuiguc imi iwawai imi hénaginanéj tizizama lil-ijgéma enañ kiricqiric wañ énécmiwu niñac.

Zéqesi ai, hochoc ai, zéma nagu qeqe ai.

⁷ Zéwelec wañgic énécmimac. Hochoc ai mema mi-hicñimu. Qoñqoñ qegic nagu auénécmimac. ⁸ Méréénéj ménj zéwelec wañanzac séc, énécmiyu meanzac. Méréénéj ménj hochoc ai meanzac séc, mi-hicñianzac. Wañu méréénéj ménj qoñqoñ qeanzac séc, nagu aumimia wammac. ⁹ Onarunec ménjnéj naña saménj niñac weleru hoc hia mema mimac me? ¹⁰ Lambéc niñac weleru qaté mokoleñ hia mema mimac me? ¹¹ Ini imi ic birianénj iwawai hiabia nambérac hécgina énécmimawac hénia nindaczu. Wañu Mañgocgina kurumenjiguc keczac inénj welecmianzu ionac iwawai hiabia sécgina ogicma ménda énécmimac me? ¹² Némac haka wañgémmu niñ niñanzanñ séc ionac muru imuhucyanec wañ énécmia. Ac iminénj hénia ac zéma kua meme ic ionac ac imi moczoñ dérécgédacma hezac.

Nagu komora.

¹³ Ini nagu géngéña imuaru keremma kemmu. Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zézua; Nagu onagicma kisikiyoñguc kenkeña imi kuneñ yanda. Wañu hénaya imi lanñhala yanda, imuac mia imuaru ic embac kileñnéj kereñanzu. ¹⁴ Nagu zéma hénia kekecguc nonagicma kenzac imi komora zéma géngéña. Imuac niñac ic embac éréhécdacnéj imi mihiçñianzu.

Ic hésa zéma imuac gocmia.

¹⁵ Kuameme ic ikora ionac galenj mema kecmu. Ienenj imi rama séwi hamu, néj qerigina imi hasénj kazu yaréya. ¹⁶ Héla gocmiagina hémma héniaquina inictegicmu. Ini imi hésa waiyagucnéj waiñ gocmia haiyu meanzu me? Wañu qézézacnéj fik ic gocmia haiyu meanzu me? ¹⁷ Qahacgucnec, imuac mia ic hésa hiabianénj héla hiabia haianzac, néj ic hésa birianénj héla biria haianzac. ¹⁸ Ic hésa hiabianénj héla biria ménda haianzac. Wañu ic hésa birianénj héla hiabia ménda haianzac. ¹⁹ Imuac ic hésa héla hiabia ménda haianzac imi qericma geric qeriaiguc gilianzac. ²⁰ Imuac niñ hélagina hémma héniaquina inictegicmu.

Ikoc wañamuma kekec.

²¹ Nuac niñac Miñ Kewuna, Miñ Kewuna zénéñanzu séc moczoñ kurumenjac héngalenj ama areña yandaiguc kereñdacmuac ménda hezac. Mañgocna kurumenjiguc kecanzac iwac ewa siñ tohoanzac inénj sac keremmac. ²² Ic sasalanénj nalé yandaiguc

yomuhuc zému; Miñ Kewuna, nini guac qacgaiguc bi-
añac ara ménda énéziyñ me? Guac qacgaiguc tiliñtiliñ
biria ménda nesi énécmiyñ me? Guac qacgaiguc kiwi
méréra yanda sasala ménda meyiñ me? ²³ Imuhuc zég-
ic ni yomuhuc zéasarimañ; Ni méndagucnec
niñénécmiyi, héna ac logima ai meanzu ini nuac muru
néngacgic!

Gezaczén sac niniña zéma niñ tohotoho haka.

²⁴ Imuac méréñéñ méñ nuac acna yomi nimma to-
homa wañanzac imi, niñtegic qñtegic icnéñ amaya za-
manziñ qahaiguc meyec tanec wanzac. ²⁵ Kia kiyu doku
luyu luhuc qema ama lukunziyec, néñ ménda
hucgéyec. Ama sérañ qambaña imi zamanziñ qa-
haiguc ésékumuyec imuac niñac imuhuc wañec.
²⁶ Wañu méréñéñ méñ nuac acna yomi nimma ménda
tohoma wañanzac imi ic niñtegic qñtegicya qahac. In-
éñ amaya sakasac qahaiguc meyec tanec wanzac.
²⁷ Kia mayu doku luyu luhucnéñ qema ama qeyu
kuneñ yandanec hézérñ qézérñgéma mayec.
²⁸ *28a* Yesunéñ ac imuhuc zédaru tecgéyu ic embac
tuñ yanda imi eneñ niñgic ²⁹ héna acac kiwi ic ésécnec
qahac, néñ ic kuc buñaguc ésécnec ku énécmiyec
imuac niñac *28b*ku énécmima zézéya imuac welicgég-
ic.

Yesunéñ lepra wizi selia mehiaruyec.

8 Yesunéñ baec boña igucnec mayu ic embac tuñ
sasala yandanéñ méndacmigic. ² Wañu ic méñ
wizi seliyagucnéñ ðhama sigémima yomuhuc ézézec;
Miñ kewuna gi mehiaru némmañ zé wanzañguc
imuhuc hia wambésémañac séc. ³ Imuhuc zéyu
Yesunéñ méria suluma séwélaiguc haima zéyec; Ni siñ-
na imuac wanzac, hiaruna. Imuhuc zéyu imuarunec
mia wizi seliaya imi solañaniyec. ⁴ Wañu Yesunéñ
yomuhuc ézézec; Ic méñac méñ ménda énézézé-
mañ, néñ kemma hofac oo ic ézéna séwiga héñu,
Mosenéñ énézézec séc sese haina kicginaiguc héipuc
acga ésécnec wañu hémma niñtegicmu.

Yesunéñ yaré ic 100 ionac orucgina méñac welen qeqe icya mehiaruyec.

⁵ Wañu Yesunéñ Kafanaum ama arena yandaiguc
kereñu yaré ic 100 ionac orucgina méñnéñ iwac muru
hama méra mimac niñac zéwelec wammima yomuhuc
zéyec; ⁶ Miñ kewuna, welen qeqena méñ imi séwiya
humudaru amaiguc qenzer manzer réwéria qema
hezac. ⁷ Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézézec; Neñ kemma
mehiaru mimañ. ⁸ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac
galenjanéñ ac yomuhuc melemma zéyec; Miñ kewu-
na gi hana nidac imuhucya nuac ama baenjanéñ
logigémmacac séc qahac, imuac acnec sac zéna, nuac
welen qeqena imi hiarumac. ⁹ Ni acguc eñeña hécna
ionac méra bawu kecba, nena ewa bacnaiguc yaré
ichécna keczu. Wañu méñac niñ kenna zéwa

† *Girik aciguc; lepra imi lepra wizi selia zéma wizi selia tosara
mutulangéma zéangic.*

keñanzac. Wañu méñac niñ hana zéwa haanzac. Wañu
welen qeqena méñac yomi wanna zéwa wañanzac.
¹⁰ Yesunéñ ac imi nimma welicgéyec. Wañu méndacmi-
ma kegcic ionac yomuhuc énézézec; Ni hélacnec
énézézua. Israel ic sugginaiguc ic ninzérñ ninzérñ kuneñ
yanda imuhucyaguc méñ ménda mihicñiyi. ¹¹ Ni
énézézua, Is igucnec zéma Wes igucnec ic embac
sasalanéñ haréma kurumeñac héñgaleñ ama arena
yandaiguc Abaraham, Isaka zéma Yakop iniguc tacma
momacnec nezéléléñ wammu. ¹² Néñ becarunec ku-
rumenac héñgaleñ ama arena yanda imuac buña ke-
canzu ieneñ imi séngañeñ siñi tunumanjiguc
giliénécmiyu hiñgacdacmu. Hiñgacma imuaru mia
zésiac yanda wamma zécgina aric aric kimu. ¹³ Wañu
Yesunéñ yaré ic galenrina yomuhuc ézézec; Ama-
gaiguc kenna, ninzérñgézañ imuac séc hicñigémmac.
Wañu welen qeqe imi nalé imuarunec mia hiaruyec.

Yesunéñ Peteroac amaiguc ic embac sasala mehiaru énécmiyec.

¹⁴ Yesunéñ Peteroac amaiguc emma héñu Peteroac
howuhaya imi séwi geric yanda wamma duñaguc hek-
erec. ¹⁵ Hekeru mériaiguc késayu hafiya waimiyu em-
bac imi yacma Yesu welen qemiyec. ¹⁶ Ama mari wañu
uñ birianéñ énéc énépésia sasala onagicma iwac mu-
ru hagic uñ biria imi acyanéñ zéma nesi énécmima
hafiginaguc moczoñ mehiaru énécmiyec. ¹⁷ Imuhuc
wañu kua meme ic Yesaianéñ ac méñ yomuhuc zéyec
imi héla héiyec; Inéñ kucmama qeka mekanina nona-
girec. Wañu yanñhafinina bisima keñec.

Yesuac tohotoho ichéra wamma kekec.

¹⁸ Yesu imi ic tuñagucnéñ lelecgémigic inicma toho-
toho ichéra zékéñ yanda néwécgenaguc kemmu
niñac énézézec. ¹⁹ Wañu héna acac kiwi ic méñnéñ
iwac muru hama zéyec; Kiwi ic, dimia dimia kembésé-
mañ imi ni méndac gémmañ. ²⁰ Zéyu Yesunéñ ac
yomuhuc ézézec; Haséñ kazu imi tenjinaguc sawaiguc
nei imuhucnec haecginaguc, néñ Icac Naña imi oruha
haihaiyawac ama duña méñ ménda hemizac. ²¹ Wañu
tohotoho icya méñnéñ yomuhuc ézézec; Miñ kewuna,
waina walac kemma mañgocna ténjémaguc hawa.
²² Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézézec; Gi waima méndac-
néñna, humuc ic enjaocnec humuc ichécgina ténjé
énécmimu.

Yesunéñ zéyu luhuc yandanéñ niñtoho wammiyec.

²³ Imuhuc zéma zéiciguc eñu tohotoho ichéra mén-
dacma emma keñgic. ²⁴ Keñgic nalé sosola qahac
luhuc yandanéñ qeyu temboñ yanda yacma zéic hotu-
rumañ zé wañec. Wañu Yesu imi gau hekerec. ²⁵ Wañu
tohotoho ichéra eneñ kemma mindima ézégic; Miñ
kewunina, anjéñnina tina, nini humuwiñ zé wanzñ.
²⁶ Zégic acgina melemma zéyec; Ini ninzérñ ninzérñgina
komocdiadac. Némac niñac bacgina yandizac? Imuhuc
zéma yacma luhuc zéma temboña ac wañ érécmiyu
moczoñ néñ qeyoc. ²⁷ Wañu ic eneñ welicgéma

yomuhuc eminingic; Imi némac ic ménj imuhucya? Luhuc zéma konduj acguc ara tohozaoc?

Yesunénj ic ménj mehiaruma kuwi nesiyu keñec.

²⁸ Yesu zéma tohotoho ichéra ienenj zékénj qericma nówécgeñ Gadara baeciguc kerengic ic éréhéc uña birianénj éréc érépésiya imi kicsuanj igucnec hama Yesu mihicñiyoc. Ic éréhéc imi qeri yarégira eneña, imuac niñac méñnéñj imuacnec kemmuac séc qahac wañec. ²⁹ Wañu ierenj kucnec qacma yomuhuc zéyoc; Guac némac ménj norac muru heyu hazañ? Anutuac naña, nalé ménda ducñiyunec zéra waiya nérécmimanj zé hazañ? ³⁰ Wañu baec imuaru mia lakec ésécdac kemma beric tunjinaguc gumu énécmigic nañgic. ³¹ Imuac uña biria ienenj Yesu welecmima zégic; Nesi nénécmimanj zé méli nénécmima beric ionac qeriginaguc hiñgacbiñ. ³² Zégic yomuhuc zéyec; Keñgic! Wañu Yesunénj imuhuc énézéyu uña biria imi mama kemma beric ionac qeriginaguc hiñgacdacgic. Wañu, ninzu, beric imi moczonj yanda siaiguc gindindingéma kemma zékénjiguc hiñgacma humudacgic. ³³ Beric galengé énécmigic imi enenj usurñec néñgacma tauniguc keremma suruc imi moczonj zéma ic uña birianénj éréc érépésia iorac suruc momacnec wañ énécmidacgic. ³⁴ Wañu tauñ imuac ic embac moczonj imi Yesu mihicñiwij zé hadacgic. Hama hémmaguc baec imi waima kemmac niñac welecmigic.

Yesunénj ic héna méria séléc sélécgia ménj mehiaruyec.

9 Wañu Yesunénj zéiciguc emma konduj qericma eneya tauniguc hayec. ² Haréyu ic ménj héna méria humumia sasaniguc haima huama iwac muru hagic. Wañu Yesunénj ninzénj ninzénjgina hémma ic héna méria humumia yomuhuc ézéyec; Nañ, ewa qeriga déñ, Képésicga waigéndac géndara wanzac. ³ Imuhuc zéyu, héna acac kiwi ic tosia ienenj qeriginaguc yomuhuc niñgic; Ic yomi Anutu zébiri qébiri wammizac. ⁴ Wañu Yesunénj qerigina niñtegicma yomuhuc zéyec; Ini némac niñac ewa qeriginaguc niniñ biria imuhucya niñkeczu? ⁵ Ac diminénj efefia wanzac? Képésicga waigéndac géndara iminénj me Yacma kenna imi? ⁶ Wañu Icac Naña imi baeciguc képésic waiwaiyawac kuc buña hemizac imi hémma niñtegicmu. Imuhuc zéma ic héna humumia yomuhuc zéma ézéyec; Yacma sasanja mema amagaiguc kenna. ⁷ Imuhuc zéyu ic imi yacma amayaiguc keñec. ⁸ Wañu ic tunjinaguc ienenj haka imi hémma welicgégic. Wañu kuc buña imuhucya baec ic énécmiyec imuac niñac Anutu mepési migic.

Takis meme ic Mataio ézéyu méndacmiyec.

⁹ Wañu Yesunénj imuacnec kemma héñu ic ménj qara Mataio imi takis meme amaiguc taru hémma ézéma zéyec; Gi hama méndacnéna. Imuhuc zéyu yacma méndacmiyec. ¹⁰ Méndacmiyu iwac amayaiguc emma nene nema tarec. Taru takis meme zéma biria meme sasalanénj hama Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc

momacnec tacma nene negic. ¹¹ Imuhuc wañgic Fari-saio ic ienenj inicma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niñac kiwi icgina imi takis meme ic zéma biria meme ic iniguc nene nezac? ¹² Imuhuc zégic, Yesunénj nimma yomuhuc zéyec; Yañ hafigina qahac ienenj mehiaruaru ic ionac niñ ménda wañanzu, néñ hafiginaguc ienenj mia ionac niñ wañanzu. ¹³ Kemma ac yomuhuc hezac imuac hénia dimuhuc imi niñareñgému; Ni imi mulu meme imuac qahac, néñ goi héihéi imuac wañanzua. Imuac ni ic embac solañja unurumañ zé ménda mayi, néñ képésic ic unurumañ zé mayi.

Nene waima zéwelec wamma kekec imuac tualefic ac hicñiyec.

¹⁴ Nalé imuaru Yohaneac tohotoho ichéra ienenj Yesuac muru hama yomuhuc qesigic; Nini zéma Fari-saio ic nalé séc nene zikima zéwelecanziñ. Wañu guac tohotoho ichécga imi enenj némac niñac nene zikima zéwelecwelec ai imi ménda wañanzu? ¹⁵ Zégic Yesunénj yomuhuc énézéyec; Zammarénj ic buñawac méñac ic qarj ienenj dimuhuc ic imi iniguc kerunec ewa biric wammu? Naléya hayu ic buña onagicma keñgicguc nene zikima zéwelecmu. ¹⁶ Ic méñnéñ ménj séwi usu walaha bobogélaiguc qelia dépañja ménda nékétama qotomac. Imuhuc wañu nékétatara iminénj icgéma wahala imi hére muzucgéyu kunerñec tegicmac. ¹⁷ Waiñ qelia imi gésé wahalaiguc ménda tianzu. Imuhuc wammuiguc imi luhucyanénj itiracgéyu téyu waiñ imi qocgéma madacmac. Wañu gésé acguc biridacmac. Imuac niñ waiñ qelia imi gésé qeliaiguc kisigic hiñgacanzac. Imuhuc wañu waiñ zéma gésé imi momacnec hiabianec hemaoc.

Embac serañja zéma embac neñgia ménj iorac hafigira mehiaruyec.

¹⁸ Yesu ac imi énézémanec nañu qeriwac galenj méñnéñ iwaru hama héniaiguc sicgémima zéyec; Béracna degucdacmi humuzac, néñ gi hama méraga qahaiguc haimina qelima kecmac. ¹⁹ Imuhuc zéyu Yesu yacma iguc keñoc. Keñic tohotoho ichéra imuhucyanec wañgic. ²⁰ Keñkecma kecgic embac ménj yawuñ 12 séc embac hafi wamma kecañec imi Yesuac andiaiguc hama malekuya susuria osiyec. ²¹ Imuhuc wamma ewayanénj yomuhuc niñec; Malekuya sac osi-wa mehiaru némmac. ²² Wañu Yesunénj lilingéma hémma zéyec; Bérac, ewaga déñ. Ninzénj ninzénjanénj mehiaru génzac. Imuhuc zéyu imuarunec mia embac imi hiaruyec. ²³ Wañu Yesu imi qeriwac galenj imuac amayaiguc kemma héñu kuña hihi ic zéma ic tunjinaguc enenj hésiac wamma héténj yanda wamma tacgic. ²⁴ Wañu énézéyec; Ini yacma hiñgacdacgic embac komoc imi ménda humuzac, néñ enj gau hezac. Wañu imuhuc zéyu desimigic. ²⁵ Desimima hiñgacdacgic ama qeriaiguc emma embac komoc imi méri-

† Yuda ic hakagina imi maréñginanénj héima hema nene neañgic.

aiguc késayu yarec. ²⁶ Waņu imuac buņa surucya imi baera baera saima kendarec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

²⁷ Waņu Yesu imi baec imi waima keņu ic kic hilic éréhéc ierenj méndacmima kucnec yanda qacma zéyoc; Dawidiac qeli, gi norac ewa biric wanna. ²⁸ Waņu Yesu imi ama qeriaiguc eņj kic hilic ic éréhéc imi iwac muru hayic qesiéércmiyec; Qesiéércmima yomuhuc érézéyec; Iri imi neņ ai imi hia memaņ niņac ninzénğézaoc? Zéyu ierenj melemma zéyoc; Oo, Miņ kewunira. ²⁹ Imuhuc zéyic, kicgiraiguc osima zéyec; Niņzénğézaoc séc hicņj érécmiyu. ³⁰ Imuhuc zéyu kicgira hiaruyec. Waņu Yesunéņ zéseli érécmima zéyec; Niņzaoc, yomuac suruc imi ic ménjac ménj ménda zéyic nimmu. ³¹ Waņu ierenj kemmu kilenj suruc imi zésaiyic baec imuaru sécgédarec.

Ic ménj ac zézéya qahac imi mehiaruyec.

³² Waņu ic éréhéc imi séņganğeņ keņjic duņa ic ménj uņa birianéņ késayu ac ménda zéaņec imi wagicma Yesuac éréցic. ³³ Waņu uņa biria imi nesiyu néņgaru ic ara qahac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuņginaguc hémma naņցic imi eneņ welicgéma zéցic; Haka imuhucya ménj Israel baeciguc ménda hicņiyu héņiņ. ³⁴ Waņu Farisaio ic ieneņ Yesuac yomuhuc zéցic; Imi uņa biria ionac kuneņginanéņ kuc buņa miyu uņa biria nesi énécmizac. †

Ai sasala hezac, néņ ai ic sasala qahac.

³⁵ Yesu imuhuc imuhuc wamma ama arena yanda yanda zéma komoc komoc séc kendacma tocgotocgo amaginaiguc emma héņgaleņ ama arena yanda imuac buņa suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyec. Imuhuc wamma wizi kukuginaguc zéma yaņ hafiginaguc imi moczoņ mehiaru énécmiyec. ³⁶ Waņu ic embac tuņginaguc imi iniru rama galeņgina qahac kecaņzu ésécnec kucgina qahac tuima kecցic ewa biric waņ énécmiyec. ³⁷ Imuhuc inicteցicmaguc tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ai yawuņ imuac héla imi sasala, waņu imuac ai ic imi efefiadac. ³⁸ Imuac niņ ai ic méli énécmiyu aiyaguc kemmu niņac metocgo tocgoc ai yawuņ miņina zéwelec wammigic.

Yesuac tohotoho ichéra 12.

10 Yesu imi tohotoho ichéra 12 eņeya muru unuru yu hagic uņa biria nesi énécmima wizikuku zéma yaņhafi moczoņ mehiaru énécmimu niņ imuac kuc buņa énécmiyec. ² Yesuac Méliméli ic 12 ionac qacgina imi yomuhuc; Walac Simon Petero zémimia, iwac munia Anderea, zéma Zebedaioac naņa Yakobo zéma munia Yohane. ³ Waņu Filipo zéma Batolomaio, Toma zéma takis meme ic Mataio, Alfaioac naņa

† Kiwi méraginanéņ ooya tosaraiguc kemaņa 34 yomi ménda hezac.

Yakobo, waņu Tadaio, ††4 Kanaan ic Simon ‡zéma Yuda Karioto, waņu inéņ mia kecma Yesu andé qemiyec.

12 ionac ai buņagina qeénécmiyec.

⁵ Yesu tohotoho ichéra 12 imi méli énécmima pakeņ ac yomuhuc énézéyec; Ic enia ionac ménda kemmu. Waņu Samaria ic ionac tauņ imi imuaru me imuaru ménj ménda keremmu. ⁶ Rama roucya Israel ic ionac sac kemmu. ⁷ Keņkecma imuac séc yomuhuc zéma zéaumu; Kurumeņac héņgaleņ ama arena yanda imi hosucgé énécmizac. ⁸ Waņu yaņhafi ginaguc imi mehiaru énécmimu. Humuc igucnec meqeli énécmimu. Wizi seliginaguc imi mesolaņani énécmimu. Waņu tiliņtiliņ biria nesi énécmimu. Waņu boņa qahac eņ késazu imuac eņ énécmimu. ⁹ Owo géséginaiguc soukiwa haréņa zéma gocmia lalaha me pésia ménj ménda tima kemmu. ¹⁰ Hé nawac gésé me maleku saméņa me héna usu me tacgina imi ménda mema kemmu. Ai ic imi nene yaka boņa qahac énécmimuac hezac. ¹¹ Ama arena yanda me ama arena hocma keremma ama miņina ménjac niņցic sécgéyu iwac ama igucnec sac heyac wamma opocma kemmu. ¹² Waņu ama imuac emma yomuhuc énézému; Luae onac muru hemac. ¹³ Anutunéņ ama imuac miņinawac niņj sécgéyu luae qeçe acginawac héla imi ionac muru hama hemac. Néņ ménda sécgéyu luae qeçe acginawac hélanéņ eņa muru lilingémac. ¹⁴ Méņnéņ ménj ménda héihéré énécmimac me acgina ménda nimmaciguc imi ama me tauņ imi hé naginaiguc seitotoņ qesagic mayu waima kemmu. ¹⁵ Ni hélacnec énézéwa, gésigési nalé yandaiguc Sodom Gomora baec ic ionac taségina imi tauņ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu huahuayawac séc wammac.

Qacna niņac ununesi waņ énécmimu.

¹⁶ Niņzu, ni ini haséņ kazu sucginaiguc rama ésécnec méli énécmizua. Imuac niņteցic qiņteցicgina mokoleņac séc kecma kembo neiac séc kápésic solaņ kecmu. ¹⁷ Ic ionac niņ, galeņgina mema kecmu. Ieneņ mia ac gésigési ic ionac muru onopocցic, tocgotocgo amaiguc kocbiņnéņ unumu. ¹⁸ Waņu nuac niņac wamma ini baec galeņ zéma ic kewu wéséginaiguc onagicma kemmu. Keņցic ionac muru zéma ic enia ionac muru nuac héipuc ic wamma nammu. ¹⁹ Néņ énépésimu imuaru némac ac zéwiņ me dimuhuc zéwiņ imuac ewa goro ménda wammu. Nalé imuaru némac ac zému imi énécmimia wammac. ²⁰ Ac zézé ic imi eneņ qahac, néņ Maņgoc ginawac Uņa néņ ac imi kuaginaiguc hai énécmiyu zému. ²¹ Waņu dac muna ekaocnec andé qeamuma méņnéņ ménj késama humuciguc opocmac. Waņu maņgoc méņnéņ naņa imuhucyanec wammimac. Waņu nambérac eneņ héna ac topec qema neņgoc maņgoc hécgina humuciguc onopocmu. ²² Nuac niņac ic embac moczoņ yanda ieneņ ini mézétiti waņ énécmimu, néņ mérénéņ ménj

†† Kiwi méranéņ ooya tosaraiguc; Lebaeus me Lebaeus Tadaio zémimia. ‡ Luk 6:15, Méli 1:13

deguc muacnec hénima emma nalé tetcgia hamac imuac séc nanſeligima kecmac imi késayu kecec hém-bénaſa kecmac. ²³ Waſu unuhéi waſ énécmigic taſu imuarunec néngacma baec ménjiguc kemmu. Ni hélacnec énézéſua. Iſrael ama areſa kuneſa kuneſa séc ménda kendacgicnec Icac Naſa hamac.

²⁴ Kiwi merac ménjnéſa kiwi icya ménda ogiczac. Waſu welenſa qeſe ic ménjnéſa imuhucyanec miſjina ménda ogiczac. ²⁵ Kiwi meracnéſa kiwi icya éſécnec waſu sécgémac. Waſu welenſa qeſe icnéſa miſjina séc waſu sécgémac. Amawac galeſa imi Beelzebul †zémigiciguc tohotoho ichéra dimuhuc ogicma zébiri énécmimu?

Mérac téngénéſa bac yandi yandi wamma kecbiſ?

²⁶ Imuac ionac niſac bacgina ménda yandimac. Iwawai ménſa muſaſa muſaſa imi auyu winiſu ménda hemacac séc ménſa ménda hezac. ††²⁷ Tunumaſiguc zéſua ac imi kaiwe aſahaiguc zému. Waſu gezacginaiguc zéſua niſu ac imi ama bauyaiguc namma zéaudacmu. ²⁸ Séwígina qehumumu, néſa qeri uſagina hia ménda qemuac séc wanſu ionac niſac bac yandi yandi ménda wammu. Néſa uſa zéma séwi momacnec geric ſiaiguc hia mebirimac iwac niſa mia bac yandi yandi wammu. ²⁹ Sirikic nei dac éréhéſc imi soukiwa momacgucnéſa boſ ménda meanſu me? Waſu Maſgocginanéſa ménda niſuguc baeciguc ménſa ménda mama qemac. ³⁰ Onac imi oruc zucginawac qétéſa acguc oloſ nindac nindara wanſac. ³¹ Imuac ini bac yandi yandi ménda wammu. Ini imi ſirikic nei ſaſala onogicma eebipiginaguc wanſu.

Luae qahac, néſa ſou zéra mihicſimuac hezac.

³² Ménſa ic onac kicginaiguc nimmizua zéma zéaunéſu ni acguc kurumeſa Maſgocnawac kiwaiguc nimmizua zéma zéaumimaſa. ³³ Néſa ménjnéſa ménſa ic onac kicginaiguc ni qaecgé néſu ni acguc kurumeſa Maſgocnawac kiwaiguc i qaecgé mimaſa. ³⁴ Nuac niſa baeciguc luae qemaſa zé mayec gezaſa imuhuc ménda zéma nimmu. Luae qahac, néſa ſou énécmimaſa zé mayi. ³⁵ Ni imi naſa ménſa eſeya maſgocyawac murunec, bérara ménſa eſeya neſgocyawac murunec, waſu eraſiya ménſa eſeya eraſiya wac murunec héric énécmiwa téamumu niſac mayi. ³⁶ Waſu ic ménſa ſac taſéhéranéſa eſeya haſéchéra wammu. ³⁷ Ménjnéſa ménſa neſgocyawac me maſgocyawac mia sécna ogicma ewa ſiſa eſeſa niſa énécmimac imi nuac ai ic buſawac séc qahac. Waſu ménjnéſa ménſa naſawac me bérarawac niſa sécna ogicma ewa ſiſa eſeſa nimmimac imi acguc nuac ai ic buſawac séc qahac. ³⁸ Waſu ménjnéſa ménſa imi eſeya ic héſgeſa wéndara ménda huama méndac némmac imi imuhucyanec nuac ai ic buſawac séc qahac. ³⁹ Ménjnéſa ménſa eſeya kekecy aſgétiyu kekecy imi ſohomac. Waſu ménjnéſa ménſa nuac niſac wamma kekecy waimac imi kekecy mihicſimac.

Bakia hiabia.

⁴⁰ Ic ménjnéſa ini héihéré énécmimac imi ni héihéré néſzac wammac. Waſu ni héihéré némmac imi méli néſeſc i héihéré mizac wammac. ⁴¹ Ménjnéſa ménſa kua meme ic ménſa kua meme ic keczac imuac niſac héihéré mimac imi kua meme icac séciguc bakia memac. Waſu ménjnéſa ménſa ic ſolaſa ménſa ic ſolaſa keczac imuac niſa héihéré mimac imi ic ſolaſawac séciguc bakia memac. ⁴² Waſu hélacnec énézéſua niſigic. Ménjnéſa ménſa ic mamaya youmi ionarunec ménſa nuac tohotoho ic keczac imuac niſa doku dac ſaſgeſa ménſa himimac imi boſteſic ménſa ménda heſelimac.

11 Yesunéſa tohotoho ichéra 12 pakeſa ac imuhuc énézéſu tecgéſec. Tecgéſu Galilaia baec ama areſa yanda yandaiguc ackuaſéc zéau énécmima ku énécmimaſa zé imuacnec waima keſec.

Doku naec haka ic Yohaneſa ac haiyu hayec.

² Waſu Yohane imi héſa amaiguc tacma Yesunéſa ai meſec imuac buſa nimma tohotoho ichéra méli énécmiyu keſgic. ³ Kemma yomuhuc zéma qeſimigic; Hanéncmimac niſac zézéſa imi gi mia me ménſac mambéc kecbiſ? ⁴ Imuhuc zégic Yesunéſa yomuhuc énézéſec; Ini liliſgéma kemma iwawai hémma niſu imuac buſa ſurucya wamma Yohane yomuhuc ézéſu; ⁵ Kic hilicnéſa kicgina hima héſu. Héna méragina humumianéſa héna keſu. Wizi ſeliginaguc ieneſa séwígina ſolaſa wanſu. Gezacgina héhéſgianéſa ac niſu. Humuc icnéſa qelima keczu. Waſu maſeſeſa ionac buſa ſuruc hiabia énéſc énézéſa wanſac. ⁶ Ic ménſa nuac niſa nimma ménda maſeſzac imi ségiſégiyaguc. ⁷ Waſu Yohaneſa tohotoho ichéra ieneſa liliſgéma keſgic imuaru Yesunéſa Yohaneſa niſa ic embac yomuhuc hénima énézéſec; Ini baec kiſiaiguc némac hémbiſ zéma keſgic? Uſa téſara luhucnéſa mihilaſgéſu keſha wamma hezu imuac hémbiſ zéma keſgic? ⁸ Qahaciguc, némac iwawai hémbiſ zéma keſgic? Ic ménſa séwi uſuya hiabia hima naſu imuac hémbiſ zéma keſgic? Séwi uſugina hiabia hianſu imi eneſa ama kewuyaiguc tacyac waſanſu. ⁹ Waſu némac iwawai hémbiſ zéma keſgic? Anutuac tiliſa tiliſa ic ménſac me? Iminéſa mia héla wanſac! Ni énézéſa, ic imi kua meme ic toſara onogicma séc ménſa wanſac. ¹⁰ Iwac niſac mia yomuhuc ogic hezac; Niſaſa, ni kua meme icna ménſa méliwa wéſégaiguc walac kemmac, kemma inéſa mia guac hénaſa héimindiſa wamma zéréſqéréſa wammac. ¹¹ Ni hélacnec énézéſua, embac igucnec hiſiſicſiya ionarunec ménjnéſa ménſa doku naec haka ic Yohane ménda ogiczac. Néſa kurumeſa héſgaleſa ama areſa yandawac qeriaiguc imi ic mamaya ginanéſa i hia ogiczac. ¹² Doku naec haka ic Yohane iwac nalé igucnec érékecma deguc kurumeſa héſgaleſa ama areſa yanda imi ſeliſeliſiguc kereſaſgicac keremanec nanſu. Waſu ſeliſeliſi wamma kereſanſu ieneſa imi aſgétianſu. ¹³ Anutuac tiliſa tiliſa ic moczoſa zéma Moſeſac héna ac moczoſa yanda biaſac ara zéaſgic imi

† Mat 12:24. †† Héſia imi; moczoſa wininidacmac.

Yohaneac muru hama tecgédarec. ¹⁴ Wañu ac yomi ké-sawij zé qeriginanéñ wanzaciguc zéwa niñgic; Elia hamac niñ zézéya imi Yohane ic yomi mia wanzac. ¹⁵ Imuac gezawagucnéñ ac imi nimmac.

¹⁶ Nalé yomuac hicñjsai imi némaciguc séc héiénécmimañ? Yomi eney imi mia nambérac eney nénnagémba sombenjiguc tacma alahécgina unuru-anzu ésécneç; ¹⁷ Nini onac kuña hihi wanni ini ménda hirizu. Ewa biric legic héini ini zésiác ménda wanzu. ¹⁸ Séséc imuhucyanec Yohaneanéñ hama nene me doku ménda nema zéwelec wamma keru hémma uña biri-ayaguc zémigic. ¹⁹ Wañu Icac Naña mama nene doku neyu hémma zucnuñguñ zéma miñgoñ ic, wañu takis meme zéma kápésic ic ionac alagina zémianzu. Wañu nintegic qñteçic ac imi imuac wawañ memeyanéñ †mesolañani mimac.

Ama areñ yanda ewa melenj ménda wawaña imi saecyaguc.

²⁰ Wañu kiwi méréra sasala ama areñ tosara onogicma meyec ama areña yanda yanda imuac miñjina ieneñ ewagina ménda melenjic. Imuac Yesunéñ ionac yomuhuc ac wañ énécmiyec; ²¹ Korasin zéma Betsaida miñjina ini imi saecginaguc. Kiwi méréra icnéñ ménda memeya sasala onac muru meénécmimia imi Tiro zéma Sidoniguc mewa hicñiwacneç, ieneñ becarunec ewa biricac toma héigic qacginu eñu siacma ewa biri wamma ewagina melembunec. ²² Énézéwa niñgic, gésigési nalé yandaiguc, Tiro zéma Sidon baec ic ionac taségina imi ama areñ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatéñ hia wammuc séc wammac. ²³ Wañu Kefanaum ama areña geñ meñ amuma kurumeñiguc embésémañ me? Qahacgucneç, gi humumia ionac baec dumuñaguc hiñgacbéémañ. Kiwi méréra guaru hicñiyec iminéñ Sodom ama areñiguc hicñiwacneç ama areñ imi ménda qahac wamma deguc youmi tacbacneç. ²⁴ Imuac zéwa niñgic, gésigési nalé yandaiguc Sodom baec miñjina ionac taségina imi ama areñ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatéñ hia wammuc séc wammac.

Yesunéñ Mañgocya ewa hia ac ézézec.

²⁵ Wañu nalé imuaru Yesunéñ yomuhuc zéyec; Baec kurumeñ miñjina, gi ackuazécga imi niñteçic qñteçic ic zéma niniñ ic ionac muru musañgé énécmianzan, néñ nambérac komoc komoc ionac mia énézéna héñanzu. Mañgoc, imuac mia gi mepésigénzua. ²⁶ Oo, Mañgoc, yominéñ ewa siñga heyec imi mia wanzac. ²⁷ Mañgocnanéñ iwawai moczoñ méranaiguc haidarec. Ic méñ Naña ménda niñmizac, néñ Mañgocyanéñ sac niñmizac. Wañu méñnéñ méñ Mañgoc ménda niñmizac, néñ Naña zéma Nañanéñ énézéyu hémmu imi eney sac nimmizu. ²⁸ Qekameka zéma iwawai réwéria bisiqatéñ wamma keczu imi moczoñ nuac muru hadacgic. Neñ tac niniñ mihicñi énécmimañ. ²⁹ Ni imi ewa qerinanéñ gum bénzénzénja zéma memaamu

† Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; iwac nambérac héranéñ.

kekeru, imuac nuac muru hagic. Hama boñ zurana mema qacginu haima nuac murunec niñareñ wañgic. Kekeç uñaginanéñ tacniniñ mihicñimac. ³⁰ Nuac boñ zurana imi hañ qeqeya wañu nuac hinana imi efefia.

Yesu imi Sabata imuac miñjina.

12 Nalé imuaru Yesunéñ Sabata naléiguc wit ai qericma keñec. Keñu tohotoho ichéra ieneñ yaka niñ humuma wit héla tosara kuma negic. ² Negic Farisaio ic eney inicma Yesu ézéma zégic; Inicna! Tohotoho ichécga eney Sabataiguc haka ménda wawañawac wanzu. ³ Zégic yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma méndacmimia ieneñ yaka niñac humuma némac haka wañgic imi ini méñ ménda oloñanzu? ⁴ Inéñ Anutuac ocmuñ qeriaiguc emma méndacmimia iniguc saméñ téréya imi negic. Haka hofac oo ic ieneñ sac wawañawac séc imi wañgic. ⁵ Me Sabata séc hofac oo ic ieneñ ocmuñ téréyaiguc héna ac logima ai mema kendoñ qesaulianzu, néñ kápésic solaré keczu imi ini héna aciguc ménda oloñanzu? ⁶ Neñ imuac énézéwa niñgic, ocmuñ téréya ogicma eñeña wanzac imi youmi nanzua. ⁷ Ac kiwi méñ yomuhuc hezac; Ni mulumanañ qahac, néñ wésé niniñac ewa siñga heanzac. Ini ac imuac hénia nimbunec kápésic ginaguc ménda zéénécmiwunec. ⁸ Imi mia Icac Naña imi Sabata kendoñ imuac miñjina keczac imuac niñac imuhuc zézua.

Ic méria séléç séléçgia.

⁹ Imuhuc zéma baec imuacneç kemma toçgotocgo amaginaiguc eñec. ¹⁰ Wañu imuaru ic méñ méria séléç séléçgia tarec. Taru ic embac eney Yesu aciguc opocbiñ zé héna hocma qesimigic; Sabata kendoñiguc hafi mehiaru énécmiawac hezac me? ¹¹ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Onac murunec méñnéñ rama momacguc késakeru Sabata kendoñiguc baec séséñiguc hiñgaru ménda késahéréyu érémac me? ¹² Icnéñ rama ogicma kuneñneç eeyaguc wanzac, imuac Sabata kendoñiguc goi héihéi ai imi hia wammacac hezac. ¹³ Imuhuc zéma ic imuac, Méraga suluna, zéyu méria suluyu moczoñ kekeç tataru wamma néwécyawac séc wañec. ¹⁴ Imuhuc wañu Fari-saio ic ieneñ hiñgacma Yesu dimuhuc qewiñ zéma sasañgiaiguc zéareñ wañgic.

Anutuac welenqeçe ic.

¹⁵ Wañu Yesu imi niñteçicma ama baec imi waima baec méñu keñec. Keñu ic embac sasalanéñ méndacmigic. Wañu yañ hafiginaguc imi moczoñ mehiaru énécmidarec. ¹⁶ Mehiaru énécmima eñeya hénia ménda zéaumu niñac neuy héiénécmiyec. ¹⁷ Imi mia Anutunéñ Yesaiawac murunec bianac ara yomuhuc zéyec imi héla héimac niñac imuhuc wañec; ¹⁸ Youmi imi welenj qeqena, neñ i gésimiyi. Nuac qeri uñanéñ iwac siñ nimmima ségiségi yanda wanzua. Ni Uñana iwac muru haimiwa inéñ ic enia kekeç solaré zéau énécmimac. ¹⁹ Wañu inéñ tohalicya qahac, qac silacya qahac.

Ménhénéj méné héné yandaiguc ac ewaya ménda nimmac. ²⁰ Uñ kétéñaguc imi ménda kumac. Kifa zéra bouc bouc wanzac imi ménda hiwécgémac. Imuhuc wammanec kecma kecec solaña qindiñima keñu ogicogira wandacmac. ²¹ Wañu ic enia iener ewagina kewugina Yesuac qaraiguc korodacmu.

Yesu zéma Beelzebul.

²² Wañu nalé imuaru ic ménj tiliñtiliñ birianéñ késayu kic hilic wañu ara qahac kerec imi Yesuac muru wagic keñgic. Wañu Yesunéñ mehiaru miyu ac zéma kiwa hima keñec. ²³ Wañu ic embac moczon welicgéma zégic; Youmi Dawidiac qeli me deic? ²⁴ Zégic Farisaio ic enej ac imi nimma yomuhuc zégic; Uña biria ionac kunengi-na Beelzebul iminéñ kuc ménda miyu uña biria nesi-macac séc qahac. ²⁵ Wañu Yesunéñ niniñgina niñtegic-ma yomuhuc énézéma zéyec; Héñgaleñ ama areña yanda ménjac ic embachéranéñ enjaocnec héndéñ amugic héñgaleñ ama areña yanda imi kisi wammac. Wañu ama areña yanda me ama ménjac ic embachéranéñ enjaocnec héndéñ amuma hia ménda nañselimu. ²⁶ Biria miñinanéñ Biria miñina elicgézaciguc ekaocnec téamuzaoc. Imuhuc wañu iwac héñgaleñ ama areña yanda imi dimuhuc nañselimac? ²⁷ Wañu ni Beelzebulnéñ kuha néñu uña biria elicgé énécmianzuaguc, nañhéccinanéñ mérac kuhaiguc nesi énécmianzu? Imuac bec enjaoc niñgésigési wammuc hezac. ²⁸ Wañu Anutuac Uñanéñ kuha néñu uña biria nesi énécmianzuaguc, Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi bec onac muru ha énécmizac. ²⁹ Ménhénéj méné walac ama miñina selia ménda késa qatémaguc dimuhuc amayaiguc emma iwac iwawaiya wagicma kemmac? ³⁰ Ic ménj niguc ménda kecanzac imi andianéñ nuanzac. Ic ménj niguc mequtulañ ménda wañanzac imi héndéñ qéndéñanzac. ³¹ Imuac énézéwa niñgic, késpedesic hénia hénia zéma Anutu zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc wammac, néñ Uña Téréya zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc qahac. ³² Ménj Icac Naña zébiri mi-maciguc késpedesicya imi waiwaiyawac séc. Wañu ménj Uña Téréya zésure wammimac imi késpedesicya imi deguc baeciguc me baec bianñguc hahaya imuaru momacnec ménda waiwaiyawac séc.

Ic hésa zéma imuac héla gocmia.

³³ Ini ic hésa ménjac hiabia zéma hélaya niñac imuhucyanec hiabia zému. Wañu ic hésa ménjac biria zéma hélaya niñac imuhucyanec biria zému. Ic hésawac hénia imi imuac hélanéñ zéauanzac. ³⁴ Qerigina igucnec qesalecgéma mayu kuaginanéñ zéanzu imuac niñac qaté mokoleñac qelihéccina ini némaciguc ac hiabia ménj hia zému? ³⁵ Ic hiabianéñ qeriawac hofia igucnec iwawai hiabia wiriru éréanzac. Wañu ic birianéñ qeriawac hofiyaiguc iwawai biriawac wiriru éréanzac. ³⁶ Zéwa niñgic gésigési nalé yandaiguc ac sicsaocya zéanzu imuac hénia moczon zéasaridacmu. ³⁷ Imuac niñac genña acganéñnec mesolañani

génhénéñ wammac. Imuhucyanec genña acganéñnec késpedesicgaguc zégénhénéñ wammac.

Yonawac séséc.

³⁸ Imuhuc zéyu, Farisaio ic zéma héné acac kiwi ic tosara iener ac yomuhuc melenmigic; Kiwi ic nini guac murunec séséc méréra ménj hémbiñ zé wanzin. ³⁹ Imuhuc zégic melemma énézéyec; Hicñisai biria téñgénéñ zéma kaiseroac buña yominéñ séséc mérerawac hémbiñ zé zéwelec wanzu. Wañu asé ki-wiac séséc tosara qahac, néñ kua meme ic Yonawac sésécya sac mihicñi énécmimia wammac. ⁴⁰ Yona imi siñi kaiwe haréwéc kondunñ yan tomenña qeriaiguc heyec, imuhucyanec icac naña imi siñi kaiwe haréwéc baec omoñaiguc hemac. ⁴¹ Niniwe ic embac iener Yonawac ackuazéc nimma ewagina melenñgic, néñ ménj Yona ogicma eneña wanzac imi youmi namba ewagina ménda melenzu. Imuac niñac gésigési naléiguc Niniwe ic embac iener hicñisai yomi iniguc namma hicñisai yomuac késpedesic ginaguc zéénécmimu. ⁴² Baec wañgonña Saut imuac embac garatanéñ Solomonac niñtegic qinñtegic ac nimmañ zé baec tetcgia igucnec hayec, néñ ménj Solomon ogiczac imi youmi namba gezacgina ménda qeanzu. Imuac niñac gésigési naléiguc embac garata iminéñ hicñisai yomi iniguc namma késpedesic ginaguc zéénécmimac.

Uña biria lilingéma hahaya.

⁴³ Uña birianéñ ic ménjac qeria igucnec éréma tachiarumañ zé baec kisiaiguc lelecgéma kemma hocbipiyec. ⁴⁴ Imuhuc wamma yomuhuc zéyec; Ama waima hayi imuhucgenñ lilingéma kemmañ. Imuhuc zéma lilingéma kemma héñu ama imi miñina qahac qeusunñ wamma mezeriru enñ nañec. ⁴⁵ Imuhuc hémma kemma uña biria 7 eneña ogicma moczon biriñqiria wanzu imi onagiru hama ama imuaru hiñgacma tacy-ac wañgic. Imuhuc wañgic ic imuac kekecyawac tetcgia imi kekecyawac walac kerec imi ogicma moczon biri-daczac. Haka silic imuhucyanec hicñisai biria yomi onac muru hicñi énécmimac.

Yesuac sac taséhéra héla.

⁴⁶ Yesunéñ ac imi ic embac tunñginaguc énézémanec nañu nengoc munahéra iener ac ézéwinñ zé hama séñganñenñ nañkecgic. ⁴⁷ Imuhuc wañkecgic ic ménhénéñ ézéma zéyec; Ninzanñ, nengoc munahécga iener giguc ac zéwinñ zé séñganñenñ nanzu. ⁴⁸ Imuhuc zéyu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Méré méré enej nuac nengoc munahécna wanzu? ⁴⁹ Imuhuc zéma méria suluy tohotoho ichéra ionac muru keñu zéyec; Inicgic, nuac nengoc dac munahécna imi youmi taczu. ⁵⁰ Ménhénéj méné Kurumenñ Manñgocna iwac ewa siñ tohoma wamma mezac imi mia nuac nengoc nauñña zéma dac muna wanzu.

Iwawai gocmia qesaanzu imuac qelumbec ac.

13 Ai meme imuaru Yesu ama igucnec mama zékénj zécgériaiguc kemma tarec. ² Tackeru tocgégic imi enej tuñ yanda imuac niñ Yesu eneyaoc imi zéiciguc emma tarec, néñ ic embac tuñginaguc imi moczonj zékénj giñgiña sakasaciguc nañgic. ³ Nañkecgic inénj qeqaiñ aciguc ackuazéc sasala énézéma zéyec; Gezac haigic! Héihimic ic méñnéñ iwawai gocmia qesamañ zé aiguc keñec. ⁴ Qesamanec keñu tosara imi héna giñgiñaiguc mayec. Mayu nei enej hama héima qécgédacgic. ⁵ Wañu tosara imi hoc sisic, baera hañqeqeya imuaru mama héiyec. Wañu baec dépaña imi komora wañu qérawia imi focdac nézénjgéma éréyec. ⁶ Néñ zaligina ménda hingac yacgéyu kaiwenénj éréma qeyu uririma humudarec. ⁷ Wañu tosara imi héférérec qeriaiguc mama héiyu héférérecnéñ yandima hédacgéyec ⁸ Wañu tosara imi baec hiabiaiguc mama héima ura méñnéñ 100, méñnéñ 60, méñnéñ 30 imuac séc héla sasala haidacgic. ⁹ Méñ gezawagucnéñ ac yomi nimmac.

Qelumbec ac imuac hénia.

¹⁰ Wañu tohotoho ichéra enej hosuraiguc kemma qesimigic; Némac niñac ac qeqaiñguc haima énézékeczañ? ¹¹ Zégic melemma énézéyec; Kurumeñac héngalenj amawac niniñ saña imi onac muru énécmimia wañec, néñ ionac muru imi qahac. ¹² Ic mérenénj hemizac imi toroqema miyu ogicma hemimac. Wañu ic mérenénj ménda hemizaciguc imi iwawai éréhécdac hemizac imi acguc momacnec wagiru qahac wandacmac. ¹³ Ieneñ kicgina hibipima héñanzu, néñ ménda héñtegicanzu. Wañu gezacginanéñ ac niñanzu, néñ ménda niñtegicanzu. Hénia imuac niñ qeqaiñ aciguc énézéañzua. ¹⁴ Yesaianénj bianjac ara zéyec imuac héla imi ionac muru héizac. Zéyecnéñ; Gezacginanéñ nimmu, néñ méndadac niñtegicmu. Kic hima hémmu, néñ méndadac héñtegicmu. ¹⁵ Ic embac yomi onac ewa qerigina imi mehénjgé énécmimia wañu, gezacginanéñ niñbipima kicgina héménjzaligic. Imi mia kicginanéñ héñtegicma gezacginanéñ niñtegicma ewa qeriginanéñ niñsarima lilingégic mehiaru énécmiwi niñac imuhuc wañgic. ¹⁶ Enej imi kicginanéñ héñtegicma gezacginanéñ nintegicanzu imuac kic gezacgina imi mériañaguc. ¹⁷ Ni hélacnec énézéwa niñgic; Kuameme ic zéma ic embac solaña sasalanénj ini hénzu imuac hémbiñ zé mambéc kecañgic, néñ ménda héñgic. Wañu ini niñzu imuac niñbiñ zé mambéc kecañgic, néñ ménda niñgic.

Gocmia qesaqesa imuac hénia.

¹⁸ Imuac bec héihimic icac muru qeqaiñ ac imuac hénia zéwa niñsarimu. ¹⁹ Méñnéñ méñ héngalenj ama arena yanda imuac ackuazéc nimmaguc ménda niñsariyu iwac ewa qeriaiguc qesayu hezac imi Biria miñjananéñ hama paktak wagicma kemmac. Ic imuhucya imi iwawai gocmia héna giñgiñaiguc mama

héianzac ésécnec. ²⁰ Wañu gocmia hoc siraiguc qesayu mama héiyec ic imuhucyanénj ackuazéc nimma ségiségic wamma ewa qeriaiguc focdac késama kecañzac. ²¹ Wañu ewa qeriaiguc gétéya ménda késayacgéyu nalé hotoñanec nañselimac, néñ ackuazéc imuac niñac zérabéra me ununesi hicñiyu focdac maqeanzac. ²² Wañu qesayu héférérec qeriaiguc héiyec ic imuhucyanénj ackuazéc niñanzac, néñ baecac ewa goro zéma hinawac ikocnéñ hézicgéyu gorosona wañanzac. ²³ Wañu qesayu baec halécyaguc mayec ic imuhucyanénj ackuazéc nimma hénia niñsariyu méñjac héla 100, méñjac 60, wañu méñjac 30 imuhuc haianzac.

Qézézac wit succinaiguc hicñihicñiya imuac hénia.

²⁴ Wañu Yesunénj qeqaiñ ac méñ yomuhuc énézéyec; Kurumeñac héngalenj ama arena yanda imi ic méñnéñ aiyaguc iwawai gocmia hiabia qesayec ésécnec. ²⁵ Wañu ic embac héra moczonj gaugina hedacgic hazéranénj hama neneac gocmia qeriaiguc qézézac gocmia qesama néñgacma keñec. ²⁶ Wañu gocmia imi yandima héla haiyu duña qézézac imi acguc wininiyec. ²⁷ Wañu ama miñinawac welenj qeqehéra enej imi hémma miñgina ézéma zégic; Miñ Kewunina gi aigaiguc gocmia hiabiawac qesanec, néñ qézézac imi dimuacnec? ²⁸ Qesimigic melemma énézéyec; Hazécna méñnéñ imuhuc wañec. Wañu welenj qeqehéra ieneñ qesima zégic; Nini kemma qézima mutulañgéwiñ niñac wañgénzac? ²⁹ Zégic, qahac zéma zéyec; Imuhuc wañkecma padi imi momacnec hérégic éréwac niñac. ³⁰ Imuac niñac ini waigic momacnec yandima yacmu. Wañu héla meme naléyaiguc héla meme ic énézéwa hama walac qézézac imi qézima gericiguc omu niñac dérécgému. Wañu neneya imi tocgéma hama hofiñaguc haidacmu.

Gocmia komodia imuac qelumbec ac.

³¹ Wañu qeqaiñ ac méñ yomuhuc énézéma zéyec; Kurumeñac héngalenj ama arena yanda imi ic méñnéñ saiwa gocmia méñ mema aiyaguc himirec ésécnec. ³² Imi iwawai gocmia ionac komoragina téñgénj. Wañu yandimac imuaru aiguc ichésa tosara onogicma kuneñ yanda wañanzac. Wañu sawawac nei enej hama hawaiguc haecgina haima kecañzu.

Yis imuac qelumbec ac.

³³ Wañu qeqaiñ ac méñ muñgucnec énézéma zéyec. Kurumeñac héngalenj ama arena yanda imi yis embac méñnéñ mema padi uha sasala imuac qeriaiguc haima lelcgéyu tackecma moczonj sécgédaru yandianzac ésécnec.

Qelumbec aciguc zéanzac imuac hénia.

³⁴ Yesunénj ackuazéc imi moczonj qeqaiñ acguc qemanec ic embac tuñaguc énézédarec. Qeqaiñ ac qahac méñ ménda énézéyec. ³⁵ Imuhuc wañu Anutunénj kua meme icyawac †murunec ac méñ yomuhuc zéyec imi,

héla héiyec; Ni kuana auma qeqaiñ ac zémanñ. Baec kumerenñ zéyu hicñiyec imuarunec sasanñgiaiguc hema éréyec imuac mia zéaumanñ.

Yesunénñ qézézac imuac hénia zéasariyec.

³⁶ Wañu Yesunénñ ic embac tunñaguc imi méli énécmi-ma ama qeriaiguc enec. Enu tohotoho ichéra ienenñ iwac muru hama zégic; Qézézac aiguc éréyec qeqaiñ ac imuac hénia zéasarina ninni. ³⁷ Zégic melemma énézéyec; Iwawai gocmia hiabia qesayec imi Icac Naña. ³⁸ Ai imi baera baera. Ic gocmia hiabia imi kumerenñac hénñgaleñ ama arenña yanda imuac nanñhéra. Wañu qézézac imi Biria miññinawac nanñhéra. ³⁹ Wañu iwawai biria qesayec imi Biria miññina imi mia. Hélawac ai yawuñ imi mia baec yomuac nalé tetcgñia. Wañu héla meme ic imi kua meme uña enenñ. ⁴⁰ Wañu qézézac mutulanñgéma gericiguc oanñu ésécñec baec yomuac nalé tetcgñiaiguc haka imuhucya hicñimac. ⁴¹ Icac Nañanénñ kua meme uñahéra méli énécmiyu hama hénñgaleñ ama arenña yanda igucñec iwawai kápésic mihicñianñu imi zéma ic héna ac logianñu imi moczonñ gési énécmidacmu. ⁴² Gési énécmidacma ger-ic yanda qeriaiguc gilicig hññgacñacmu. Hññgacma imuaru zésiac wamma zécñina aric aric kimu. ⁴³ Wañu ic solañanénñ Maññgoc ginawac hénñgaleñ ama arenña yandaiguc kaiwe ésécñec asarima kecñac. Ic geza-wagucñénñ, ac yomi nimñmac.

Qelumbec ac haréwéc.

⁴⁴ Kurumenñac hénñgaleñ ama arenña yanda imi iwawai eeyaguc ai qeriaiguc sanñgima heyu ic méññénñ mihicñi-ma muññguc musaññgéma ségíségic wamma kemma iwawai hemimia imi moczonñ haidacma soukiwa mi-hicñi-ma baec imi boñña meyec ésécñec.

⁴⁵ Wañu muññguc méññ imi yomuhuc; Kurumenñac hénñ-galeñ ama arenña yanda imi nénnagémba ic méññénñ hoc welic welicñiawac hohoc ai meanñzac ésécñec.

⁴⁶ Keññkecma méññ boñña enenña sécya mihicñiyec imuaru kemma iwawai hemiyec séc moczonñ haidacma soukiwa mihicñi-ma iwawai imi boññ meyec.

⁴⁷ Wañu muññguc méññ imi yomuhuc; Kurumenñac hénñ-galeñ ama arenña yanda imi uñic konduññiguc gilicig hññ-gacma lambéc hénia hénia énépésiyec ésécñec.

⁴⁸ Wañu uñic imi kuaya qeyu hérégic konduññ élélahu enu mama tacma hiabia imi nenññenñiguc tigic hññ-garec, néññ biria imi gilicig keññec ésécñec. ⁴⁹ Baec yomuac nalé tetcgñiaiguc haka silic imuhucyanénñ hicñimac. Kua meme uña ienenñ hama biria meme ic imi ic solañña ionac sugñina igucñec gési énécmimu.

⁵⁰ Gésiénécmima geric yandaiguc gilicig hññgacma imuaru mia zésiac wamma zécñina aric aric kimu.

Iwawai eeyaguc wahala zéma qelia.

⁵¹ Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Ini ac imi moczonñ niññasaridacñu? Zéyu zégic; Oo Miññ Kewunina. ⁵² Wañu énézéma zéyec; Imuac bec héna acac kiwi icya icya ku-

rumenñ amawac hénia ku énécmiyu tohotoho ic héla wamma kecñu imi ama miññina méññ iwawai eeyaguc hénia hénia qelia zéma wahala momacñec hofi amaya igucñec mema maanzac ésécñec.

Nazarete ama arenña yanda imuac miññina enenñ Yesuac hénñcya meññic.

⁵³ Yesunénñ qeqaiñ ac imuhuc zédaru tecgényu imuac-ñec waima keññec. ⁵⁴ Wañu enenña taunñiguc hama toc-gotocgo amaginaiguc ackuañzéc hénima ku énécmiyec. Kuénécmiyu welicñgéma qesiamuma zégic; Ic imi niññte-gic qññteñic zéma kuc imuhucya yomi dimuacñec meyec? ⁵⁵ Wañu ic yomuac hénia hiadac nindacñiñ. Imi kamundawac nañña, nenññocñawac qara Maria, wañu munahéra, Yakobo, Yosefe, Simon zéma Yuda. ⁵⁶ Naurñhéra imi nenññaguc méññda kecñanñiñ? Wañu ic yomi niññiñ zéma kuc imuhucya dimuacñec meyec? ⁵⁷ Wañu niññiñ imuhucyanénñ batucñgé énécmiyu niññzénñgé mimuac séc qahac waññec. Wañu Yesunénñ yomuhuc zéma énézéyec; Anutuac tiliññ tiliññ ic méññénñ enenña ama arenñaiguc zéma taséhéra sugñinaiguc sac imi eebipiñaguc méññda waññanzac. ⁵⁸ Wañu niññzénñ niññzénñgina qahac imuac niññac ama arenñ imuaru kiwi méññéra kuhaguc sasala méññda meénécmiyec.

Doku naec ic Yohane humuc suruc.

14 Nalé imuaru baec galeñ Herodenénñ Yesuac buñña suruc imi niññec. ² Nimma welenñ qeqehéra énézéma zéyec; Ic imi doku naec haka ic Yohane. Inénñ mia humuc igucñec qelima yacñzac! Imuac niññac kuha sasala imuhucyanénñ iwac muru ai mezac. ³ Becñec Herodenénñ munaya Filipinoac iniñña qawéra Herodiawac niññac wamma Yohane késa qatéma hésa amaiguc oporu tarec. ⁴ Hénia imi Yohanenénñ, Gi embac qawéc-ga menec imi héna qahac, imuhuc zéma ac zémianñec imuac niññac imuhuc wammiyec. ⁵ Nalé imuaru Herodenénñ Yohane qehumumanñ zé waññec, néññ ic embac enenñ iwac niññgic Anutuac kua meme ic wañu ionac niññac niññyéwérima waiyec. ⁶ Wañu Herodeac hicññicñiññ naléya hayu nezélélénñ aria mekeccñic Herodiawac béranenénñ sugñinaiguc legic hiriñu Herodenénñ hémma ségíségic waññec. ⁷ Ségíségic wamma némac iwawai niññac qesiñu hia midacñanñ zéma zéseliyec. ⁸ Wañu nenññocñanénñ zéqññiññi wammiyu yomuhuc ézéyec; Doku naec haka ic Yohaneac orucya youmi zéiciguc haima néñña. ⁹ Imuhuc zéyu ic kewu imi nimma ewa biric waññec. Wañu ic embac i guc momacñec tacñic ionac zéma ac zéselima zéyec imuac wamma qesiñec séc wammimu niññac énézéyec. ¹⁰ Énézéma ichéra méli énécmiyu Yohane hésa amaiguc taru déméñña qericñic. ¹¹ Qericma oruha imi zéiciguc haima mehama embac serañña iwac migic duñña nenññocñawac mekenñ miyec. ¹² Wañu Yohaneac tohotoho ichéra enenñ hama qamora mekenñ téññgéma kemma Yesu ézégic.

† Asafe (Leg 78:2).

Ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹³ Zégic nimma eņeyanec zéiciguc emma baec kisi-aiguc keņec. Waņu ic embac tuņagucnéñ imuhuc nimma tauņ igucnec séc méndacmima baec héna keņgic. ¹⁴ Waņu Yesunéñ hama ic embac tuņaguc imi inicma ionac niñ ewa biric wamma yaņ hafiginaguc imi méhiaru énécmiyec. ¹⁵ Ama mari waņu tohotoho ichéra ieneñ hama zégic; Yomi imi baec kisia, waņu nalé bec tecgézac. Imuac ic embac méli énécmima ama areņguc kemma eņaoc nenegina boņ memu. ¹⁶ Imuhuc zégic énézýec; Kemmu niñac ménda niñzua. Eņaoc énécmigic negic. ¹⁷ Imuhuc énézýu ézégic; Nini you imi saméñ méra mēñ zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. ¹⁸ Imuhuc zégic zéyec; Imi mema you nuac muru hagic. ¹⁹ Waņu ic embac imi qézézaciguc mama tacmu niñ énézýec. Waņu saméñ méra mēñ imi zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa kurumeniguc hiyu eņu mériañ ac zéyec. Zéyu tecgéyu saméñ imi mésemma tohotoho ichéra énécmiyu duņa ieneñ mema ic embac énécmigic. ²⁰ Waņu ic embac moczoņ yanda negic sécgé énécmidarec. Waņu Yesuac tohotoho ichéra ieneñ saméñ bororoņa waigic heyec imi tocgégic neņgeñ 12 kuagina qedarec. ²¹ Saméñ negic imi embac zéma nambérac imi ménda olomma ic sac oloņgic zaņgégina 5,000 zézéya séc waņec.

Yesu imi konduņ doku qahaiguc tima keņec.

²² Imuhuc waņgic tecgéyu nalé imuarunec focdac Yesunéñ ic embac onopocma naņunec tohotoho ichéra zéiciguc emma walac walac zékéñ nówéc kemmu niñac énézýec. ²³ Waņu inéñ ic embac onoporu kendacgicguc zéwelec wammañ zé eņeyanec baec boņayaiguc eņec. Emma keru ama siņiyu i eņeyanec sac imuaru kerec. ²⁴ Waņu zéic imi bec baec zécgéria waima lakec kemma zékéñ namuņaiguc keņkeru luhucnéñ wéségina igucnec hayu konduņ temboņa yaru ai yanda mekecgic. ²⁵ Ama ewia 3 kilok zéma 6 kilok sura imuaru Yesu imi zékéñ qahaiguc tima tima ionac muru hayec. ²⁶ Hayu tohotoho ichéra ieneñ héngic bacgina zazagiyu zénéņgina hiriyu kucnec qacma zégic; Kuwic erimi! ²⁷ Qacgic Yesu focnec énézéma zéyec; Bacgina ménda yandiyu! Yomi nenaoc, zénéņgina ménda hiriyu. ²⁸ Zéyu Peteronéñ melemma zéyec; Miñ kewuna geņgaoc wanzaņguc zéna doku zékéñ qahaiguc guac hawa. ²⁹ Imuhuc qesiyu hia hana zéyec. Zéyu Peteronéñ zéicigunec mama doku qahaiguc tima tima Yesuac murugeñ keņec. ³⁰ Keņu luhuc yandanéñ hayu hémma bawa yandiyu hénima hiņgacma qarec; Miñ kewuna hama népésina! ^{†31} Zéyu Yesunéñ focnec méria suluma késayu éreyu zéyec; Ninzéñ ninzéņga komocdiadac! Némac niñac ewa éréhéc wanzaņ? ³² Imuhuc zéma késayu ekawu zéiciguc eņic luhuc imi néñ qeyec. ³³ Waņu zéiciguc tacgic eneñ sicgémima zégic; Gi hélacnec Anutuac Naņa.

Genesarete ama areņguc hafi ic mehiaru énécmiyec.

³⁴ Waņu zékéñ handi handi qericma Genesarete baeciguc keremma zéic igucnec magic. ³⁵ Magic ama areņ imuac miņina eneñ Yesu héņtegicma ac haigic ama areņ lelec lelec tacgic séc kendaru ic embac eneñ tosara yaņ hafiginaguc imi moczoņ onagicma iwac muru hagic. ³⁶ Hama Yesunéñ niñéncmiyu yaņhafi gi-naguc eneñ iwac malekuya susuriadac imi eņdac osimu niñac zéwelec wammigic. Waņu késagic séc hiarudacgic.

Yanda onac haka silic.

15 Waņu duņa Yerusalemnec Farisaio ic zéma héna acac kiwi ic eneñ Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic; ² Némac niñac tohotoho ichécgina eneñ yanda hécnina ionac haka silic imi logima méragina ménda zuacma nene nezu? ³ Zégic Yesunéñ melemma énézýec; Waņu ini acguc némac niñac eņañ haka silic niñac wamma Anutuac héna ac lo-gianzu? ⁴ Anutunéñ yomuhuc zéyec; ^{††}Neņgoc maņgocga eegira héiwésémañ. Waņu méréneñ mēñ neņgoc me maņgocyawac zébiri mimac imi humucac buņa wammac. ⁵ Néñ ini yomuhuc zéanzu; Mēñnéñ mēñ neņgoc me maņgocya ézéma iwawai hezac imi guac gémbinec naņgé gémbacnec, néñ imi Anutuac buņa qemimia, imuhuc zémuiguc ⁶ iwawai iminéñ neņgoc maņgocya eegira efima ménda héiyu hia wammac zéma eņañ haka silic imuac mia wamma Anutuac ack-uazéc [‡]imi qizizingégic zécgériaiguc keņaņzac. ⁷ Ini ic ikora! Yesaianéñ onac biaņac ara yomuhuc zéyec imi hélacnec; ⁸ Ic embac youmi kua taséginanéñ sac mepési néņaņzu. Waņu qeriginanéñ néņgac némma lakec hezac. ⁹ Ic eņañ pakeñ ac zéma héna ac ku énécmima ni imi héla qahac eñ mepési néņaņzu.

Iwawai mebiri hélacnec énécmimia.

¹⁰ Waņu Yesunéñ ic embac unuruyu hosuru hagic énézéma zéyec; Gezacginanéñ nimma niņasarigic. ¹¹ Iwawai ic méņac kuaya igucnec hiņgacanzac iminéñ ménda mezapi qemianzac, néñ iwawai kuaya igucnec maanzac iminéñ mezapi qemianzac. ¹² Waņu tohotoho ichéra ieneñ hosuru hama qesimigic; Acganéñ Farisaio ic qeri yéwéc mihiçñi énécmizac imi nintegiczaņ? ¹³ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Ic hésa kurumenē Maņgocnanéñ ménda himirec imi moczoņ gété zaliginaguc qézidacmac. ¹⁴ Waigic siņginawac waņgic. Ic imuhucya imi galeñ kicgina hilic hilicgia. Ic mēñ kiwa hilic hilicgianéñ kichilic méņac galengéma wagiru kemmaoc imi, ekawu momacnec baec séséņguc hiņgacmaoc. ¹⁵ Waņu Peteronéñ ara melemma zéyec; Qeqaiņ ac imi nonac zéasari nénécmima ninni. ¹⁶ Zéyu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ini niņtegic qințegicgina qahacnec keczu? ¹⁷ Iwawai ic kua igucnec tomeniguc hiņgacanzac imi moczoņ muņguc hénaya igucnec maanzac imi ini ménda héņtegiczu? ¹⁸ Waņu iwawai

† Girik aciguc; aņgérna tina!.

†† Me zéseliyec. ‡ Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; héna ac.

kua igucnec éréanzac imi ewa qeria igucnec éréanzac. Wañu iminéñ mia ic imi mezapi qemianzac. ¹⁹ Ewa qerigina igucnec éréanzac imi yomuhuc; Ninij biria, ic qeque, kaisero, kaisero ewa ewa, senkowu, héipuc ac ikora, zébiru qébiru. ²⁰ Iwawai imuhucyanéñ ic imi mezapi qemianzac. Wañu méra ménda zuacma nene nenia iminéñ ic imi ménda mezapi qemianzac.

Kanaañ embac iwac ninzén ninzénja.

²¹ Wañu Yesunéñ baec imi waima Tiro zéma Sidon baeciguc keñec. ²² Gezac haigic, Kanaannec embac ménñ baec suc imuaru kecañec inéñ Yesuac muru hama qacma yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, Dawidiac naña, nuac niñ ewa biric wanna. Béracna imi uña birañéñ gelec malec qahac lafeñgé mianzac. ²³ Imuhuc zéyu, Yesunéñ nimma ac ménñ ménda melenec. Imuac tohotoho ichéra ieneñ iwac hama hinocgémima zégic; Embac imi andéninaiguc qacmanec hazac imuac méli-na keñu. ²⁴ Zégic melemma zéyec; Ni imi Israel amawac rama sohogic ionac sac méli néñu hayi. ²⁵ Imuhuc zéyu embac imi haréma wésiaiguc sicgémima zéyec; Miñ Kewu, méra néñna. ²⁶ Wañu Yesunéñ ara melemma zéyec; Nambérac ionac saméñ mema kazu énécmimia imi hiabia qahac. ²⁷ Imuhuc zéyu embac iminéñ yomuhuc zéyec; Oo, Miñ Kewu imi hélacnec, néñ kazu acguc nene bororoña miñhécgina ionac zae igucnec mayu neanzu. ²⁸ Imuhuc zéyu, Yesunéñ ézéma zéyec; Owec embac, gi ninzén ninzénja kuner yanda. Zéwelec wanzañ séc hicñigémac. Imuhuc zéyu nalé imuarunec dindiña bérara imi hiaruyec.

Yesunéñ ic embac sasala hafigina mehiaru énécmiyec.

²⁹ Yesunéñ baec imi waima Galilaia zékénñ giñgiñanec kemma baec boñaya ménñiguc emma tarec. ³⁰ Taru ic embac tuña tuñanéñ zeke puriña, kic hilic, acgina qahac, hénna méragina biria, zéma tosara kileñ onagicma haréma Yesuac wésiaiguc onopocgic hegic. Wañu inéñ mehiaru énécmiyec. ³¹ Ic acgina qahac imi ac zégic. Zeke puriña imi hiarugic. Hénagina biria imi hiaruma keñha wañgic. Kic hilic imi kicgina hima héñgic. Wañu ic embac tuñaguc eneñ haka imuhuc hémma welicgéma Israelac Anutu mepésigic.

Ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

³² Yesunéñ tohotoho ichéra unuru yu hosuru hagic énézéma zéyec; Ni ic embac tuñ yomi onac ewa biric wanzua. Ieneñ niguc toroqema kecgic bec ai meme haréwéc wañu iwawai neniawac ménñ ménda he énécmizac. Imuac yaka niñac humugicguc eñnec méli énécmiwa kemmu niñac ménda wanzua. Keñkecma hénaignuc qiritic unuwac niñac. ³³ Zéyu tohotoho ichéra ieneñ ara melemma zégic; Baec kisia yomuhucgeñ saméñ sasala imuhucya dimuacnec miñicñima ic embac tuñ yanda yomuhucya hia gumu énécmiwiñ? ³⁴ Zégic qesiéncmima zéyec; Onac muru saméñ dahec he énécmizac? Zéyu melemma zégic; Saméñ 7 zéma lambéc éréhécdac sac he néncmizac. ³⁵ Imuhuc

zégic ic embac tuña imi baeciguc mama tacmu niñac énézéyec. ³⁶ Imuhuc énézéma saméñ 7 imi zéma lambéc imi mema ewa hia ac zéyu tecgéyu kuma tohotoho ichéra énécmiyu duña ieneñ mema ic embac énécmigic. ³⁷ Ic embac moczoñ negic sécgé énécmidarec. Wañu nene bororoña waigic tarec imi tocgégic neñgeñ yanda 7 kuagina qedarec. ³⁸ Ic nene negic ionac zañgégina imi 4,000. Embac zéma nambérac imi ménda oloñ énécmigic. ³⁹ Yesunéñ ic embac méli énécmiyu kendacgic zéiciguc emma Magadan baeciguc keñec.

Sésécac kiwi méréra ménñ hémbiñ zé welecmigic.

16 Farisaio ic zéma Sadukaio ic ieneñ hama Yesunéñ séséc kurumeñ igucnec hahaya ménñ meyu hémbiñ zé batucgéma qesimigic. ² Qesigic melemma zéyec; Ama mari wañu kurumeñ pésigiyu hémma kurumeñ pésigizac imuac orañguc kaiwe qemac zéanzu. ³ Wañu siñunec yacma héñgic kurumeñ pésic pésic wamma hosusunéñ neñicgéyu, kia kimac zéanzu. Kaiwe kiwa imuhuc héñtegcima hélacnec zétecgéanzu, néñ nalé yomuac séséc imi hia ménda niñtegcianzu? ⁴ Hicñisai biria zéma kaiseroya imuhucyanéñ séséc icnéñ ménda memeya imuhucyawac hémbiñ zé wañanzu. Wañu ionac séséc imi tosara qahac, néñ Anutuac tiliñ tiliñ ic Yonawac séséc imi sac meyu hémmu. Yesu imi imuhuc zéma wai énécmima keñec.

Farisaio zéma Sadukaio ionac yis imuac goro ac.

⁵ Kemma tohotoho ichéra iniguc zékénñ néwéc keñgic. Wañu tohotoho ichéra ieneñ eluñ unuyu saméñ ménñ ménda mema keñgic. ⁶ Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niñac técgina nimma galeñ memu. ⁷ Imuhuc zéyu sugginaiguc yomuhuc niñgésima emiñgic; Saméñ ménda mema hazíñ imuac niñ imuhuc zézac. ⁸ Yesunéñ hénia niñasarima yomuhuc zéma énézéyec; Ninzénñ ninzénngina komocdiadac, saméñ ménda mema hazu imuac némac niñac zé emiñiñ wañkeczu? ⁹ Saméñ 5 imi ic 5,000 sécgé énécmiyuguc nene bororoña tocgégic neñgeñ dahec kuagina qedarec imi ini méndagucnec niñasarizu? Wañu némac niñac méndadac niñqelizu? ¹⁰ Wañu saméñ 7 imi ic 4,000 sécgé énécmiyuguc neñgeñ dahec metocgégic? ¹¹ Saméñ niñ ménda zézua, néñ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niñac galeñ memu niñac zézua imi némac niñ ménda niñasarizu? ¹² Imuhuc zéyu yis saméñiguc haianzu imuac galeñ memu niñ ménda zéyec, néñ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac pakeñ ac niñac imuhuc zéyec imi niñasarigic.

Petero Yesuac héniaña ninzénngéma zéauyec.

¹³ Yesu Kaisarea Filipi baec tasiaiguc haréma tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ieneñ Icac Nañawac méré zéanzu? ¹⁴ Qesiéncmiyu melemma zégic; Tosara imi doku naec haka ic Yohane zéanzu,

tosara imi Elia, Tosaranéñ Yeremia me Anutuac tilij tilij ic ionarunec méñ zéanzu. ¹⁵ Imuhuc zégic qesiénémima zéyec; Wañu eñaoc, nuac niñac méré zénéñanzu? ¹⁶ Imuhuc qesiénémiyu Simon Peteronéñ zéyec; Gi imi Kristo, Anutu kekecyaguc iwac Naña. ¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Yohaneac naña †Simon, gi imi mériañgaguc! Zézanñ imi séwi zéma sac igucnec hahaya qahac, néñ kurumeñ Mañgocnanéñ zéhicñi génzac. ¹⁸ Imuac gézéwa niñna, gi imi Petero ††wañu zamanziñ imuac qahaiguc hénaoriña meyacgémañ. Wañu humumia ionac baec dumuñña imuac kuhanéñ méndagucnec onogicmac. ¹⁹ Wañu ni kurumeñac héñgaleñ amawac nagu auauyawac kuha imi gi gémmañ. Némac iwawai baeciguc zikina kurumeñiguc momacnec zikizikia wammac. Wañu némac iwawai baeciguc hulacna kurumeñiguc momacnec hulachulara wammac. ²⁰ Imuhuc zéma eñyaoc Kristo ††wañzac imi méñac méñ ménda énézému niñac tohotoho ichéra zéseli énécmiyec.

Yesunéñ eñeya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac bianñ ac zéyec.

²¹ Nalé imuaru hénima i Yerusalem kenju ic kunéñ zéma hofac oo ic kiwahécgina zéma héna acac kiwi ic ionac méraiguc emma qenzer manzer sasala mi-hicñiyu qegic humuyu ai meme haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmacac hezac imi tohotoho ichéra zéasari énécmiyec. ²² Imuhuc énézému Peteronéñ wagicma qizizigéma kemma ac yomuhuc zémiyec; Miñ kewuna, goiga héina, haka imuhucya méndagucnec hicñigémma. ²³ Imuhuc zéyu Yesu imi liliñgéma Petero ézéyec; Biriá miñina, andénaiguc kemma nanna. Gi imi tisuqisurac qaméñ, nuac hénana hézicgé néñzanñ; Gi imi Anutuac ewa siñ ménda méndacma ic onac ewa siñ méndaczanñ. ²⁴ Imuhuc zéma duña tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ ni méndac némmañ zé eñeya qaecgé amuma eñeya ic héñgeña wénderaya huama méndac némma. ²⁵ Ic méñ kekecy añgétiyu sohomac, néñ nuac niñ wamma kekecy a waimac imi mihicñimac. ²⁶ Ic méñnéñ baecac iwawai momac yanda añgétiyuguc duña kekecy a sohomac imi némacnéñ iwac muru hiabia wammac? Me némacnéñ kekecyawac kitiwa hia kumacac séc wammac? ²⁷ Icac Naña imi Mañgocyawac edamuiguc kua meme uñahéra iniguc hama wawañ memeginawac séc kitic ku énécmimac. ²⁸ Imuac hélacnec énézézua, yomi nanzu onac murunec tosara enéñ ménda humugicnec Icac Naña imi Ic Kewu qac buñayaguc hamac.

Yesuac kic tanera imi melemma tanera méñ wañec.

17 Ai meme 6 tecgéyu Yesunéñ Petero, Yakobo zéma Yakoboac munia Yohane onagiru baec boñaiguc eñacnec eñgic. ² Wañu kicginaiguc tanera méñ wañec. Kic ségéria imi kaiwe ésécnec asariyu, séwi usuya imi asac mararanñ yanda ésécnec wañec.

† *Girik aciguc; Bayohane.* †† *Neñañ aciguc zamanziñ.* ‡ *Me Hebraio aciguc; Mesia.*

³ Wañu ninzu, Mose zéma Elia hicñi énécmima Yesuac ac wañgic. ⁴ Peteronéñ haka imi hémma Yesu yomuhuc ézéyec; Miñ Kewunina, neñañ you kecziñ imi nimba hiabia wañzac. Siñganéñ imuac wañu hali haréwéc meni, méñ guac, méñ Moseac, méñ Eliawac wammac. ⁵ Imuhuc zémanec nañu, ninzu, hosusu asahagucnéñ hoturu énécmiyec. Wañu ninzu, ewa méñ hosusu igucnec yomuhuc zéyec; Youmi imi nena Nañ sorocna. Iwac niñ ségiségi yanda wanzua. Imuac ara niñtoho wammu. ⁶ Tohotoho ichéra ieneñ imuhuc nimma bacgina kunéñ yanda yandiyu baeciguc mama sicgéma kicgina musañgéma hegic. ⁷ Wañu Yesunéñ hosucginu hama onosima zéyec; Yacgic, bacgina ménda yandiyu. ⁸ Imuhuc zéyu kicgina hima meyacma héñgic méñ qahac, néñ Yesunéñ sac nañu héñgic.

⁹ Boña igucnec mawiñ zé mama Yesunéñ zéseli énécmima zéyec; Haka deguc hénzu imi ménda énézégicnec kenkecma Icac Naña humuc igucnec yacmac. ¹⁰ Zéyu tohotoho ichéra ieneñ qesimima zégic; Imuhuc wañu némac niñac héna acac kiwi ic ieneñ Elianéñ walac hamacac hezac zéanzu? ¹¹ Yesunéñ acgina melemma zéyec; Imi hélacnec, Elia hama iwawai moczoñ héiqeli wammac. ¹² Wañu énézéwa niñgic Elia imi bec hayec. Wañu ieneñ ménda héñtegicma singinawac iwawai hénia hénia wammigic. Imuhuyanec Icac Naña imi acguc méraginaiguc emma qenzer manzer nimmac. ¹³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ doku naec haka ic Yohaneac zéyec imi niñasarigic.

Yesunéñ merac méñ uña biriaguc mehiarumiyec.

¹⁴ Wañu ic embac tuñ ionac muru kenjic ic méñnéñ Yesuac muru hama wésiaiguc simiñ hémiyec. ¹⁵ Wañu yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, nuac nañnawac niñ ewaga biriyu, humuc turucya gelec malec qahac wammiyu naléya naléya gericiguc me dokuiguc hiñgacanzac. ¹⁶ Tohotoho ichécga ionac muru wagicma hawa ieneñ mehiaru mimuac séc qahac wañec. ¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Oh! hicñisai yomi ninzén ninzéngina qahac, kaiñiliwenñ ginaguc imi, nalé dahecac séc kechoruma ini bisiqatén wañ énécmimañ? Ic merac imi you nuac muru wagicma hagic. ¹⁸ Imuhuc zéyu wagicma hagic Yesunéñ uña biria ac geriwaguc wammiyu ic merac iwac murunec éréma hama kenec. Wañu imuarunec mia merac imi hiaruyec. ¹⁹ Wañu tohotoho ichéra ieneñ Yesu eñeyacneciguc éléñnec hicñimima qesimigic; Némac niñac nini uña biria nesimiwiñac séc ménda wañec? ²⁰ Qesimigic melemma zéyec; Ini ninzén ninzéngina moczoñ komocdiadac imuac niñac nesimuac séc qahac wañec. Ac hélawac zéwa niñgic, ini ninzén ninzéngina komocdiadac saiwa gocmia séc késa kecmu imi baec boña yomuac mia yomuacnec yacma eri kenna zégic hia yacma kemmac. Onac muru iwawai méñ osiosiya ménda wammac. ²¹ Wañu imuhucya imi nene zikima zéwelec ménda wammiguc imi waima kemmacac séc qahac.

Yesu imi eneya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac munꝓuc bian ac zéyec.

²² Waꝓu Galilaia baeciguc enawu haréma imuaru Yesunén yomuhuc énézézec; Icac Naꝓa imi andé qemigic ic ionac méraiguc emmac. ²³ Enꝓu qegic humu-mac. Waꝓu ai meme haréwéc waꝓu humuc igucnec meyac mimia wammac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen ewa biri kunenꝓ yanda waꝓuc.

Yesu zéma ocmuꝓ téréyawac takis.

²⁴ Yesu zéma tohotoho ichéra enenꝓ Kafanaum ama arena yandaiguc harégic ocmuꝓ téréyawac ai yawuꝓac takis meme ic ienenꝓ Peteroac muru hama qesimigic. Kiwi icgina imi ocmuꝓ téréyawac takis †ménda haianzac me? ²⁵ Zéyu, Peteronén haianzac zéma ama qeriaiguc éréyu Yesunén bec ninꝓtegicma yomuhuc qesimiyec. Simon, gi dimuhuc ninzaꝓ? Mérac murunec baecac ic kewu ienenꝓ takis meanzu? Nanhécgina ionac murunec me tosara ionac murunec? ²⁶ Qesiyu Peteronén melemma zéyec; Tosara ionac murunec. Imuhuc zéyu Yesunén zéyec; Imuhuc waꝓu nanhécgina ienenꝓ en kecmu. ²⁷ Waꝓu imuhuc wannu ninꝓc biri-wac ninꝓac, imuac zékénꝓiguc kemma hawic gilina lambéc mén walac kamac imi héréna éréyu kuaya mesacgéma hénna qeriaiguc soukiwa gocmia momacguc ††heyu mema kemma genꝓa zéma nuac buꝓa haina hinꝓaru.

Ic enenꝓa héla.

18 Nalé imuaru tohotoho ic enenꝓ Yesuac hosucgéma zégic; Mérénenꝓ kurumenꝓac héngalenꝓ ama arena yandaiguc kunenꝓgina wanꝓac? ² Imuhuc zégic merac komoc mén qarú hayu oporu sugcinaiguc nanꝓec. ³ Nanꝓu yomuhuc zéyec; Ni hélacnec énézézua, ini qerigina melemma nambérac ionac séciguc ménda wammu imi, kurumenꝓac héngalenꝓ amaiguc ménda keremmu. ⁴ Imuac bec mérénenꝓ merac komoc yomuhucya éséc memaamuma kecmac iminénꝓ mia kurumenꝓ amaiguc kunenꝓgina wammac. ⁵ Waꝓu mérénenꝓ mén nambérac komoc yomuhucya nuac qac-naiguc héihéré mizac imi mia ni héihéré nénzac.

Képésicac ewa ewa.

⁶ Waꝓu mérénenꝓ mén merac komoc komoc ni ninzénꝓgé nénzu ionac sugcina igucnec mén hinocgémiyu késpedes wammaciguc ic hinocgémiyec imi mia déménꝓaiguc hoc yandanénꝓ qatémima konduꝓiguc gilicic dumuꝓaiguc hinꝓacmac imi bakia efea wanꝓac. ⁷ Yei ewa biric yandanénꝓ manam batuc ai ninꝓac baeciguc heanzac! Manambatuc imi hamacac

† ² *Dirakima; Ic ménꝓac ai meme momacgucac ai boꝓa imi 1 Dirakima, waꝓu Yuda ic imi miꝓ séc ocmuꝓac takis yawuꝓ séc 2 Dirakima haianꝓic. Imi mia Iꝓiꝓte baec igucnec éréma Sainai baec boꝓaiguc zanꝓégina oloꝓic nalé imuarunec hénima kekecgina anꝓénꝓ tiénécmiyec Anutuac muru kekecgina wanꝓa zéma haianꝓic. †† Girik aciguc; Statira imi soukiwa golinénꝓ memeya. Waꝓu 4 Dirakimawac séc waꝓu ic éréhéac ocmuꝓ takis imuac séha wanꝓac.*

hezac, nén ménꝓénꝓ mén manam batuc waꝓu énécmi-mac iwac muru imi saec hemimac. ⁸ Imuac méraganénꝓ me hénaganénꝓ manam batuc wanꝓénꝓu hericma gilina kenꝓu. Waꝓu puriꝓnénꝓ kekec seliiguc kerembésémaꝓ iminénꝓ ninꝓa efea wammac, nén hénna méraga éréhécnec geric hémbénaꝓaiguc gilicic hinꝓacbésemaꝓ iminénꝓ ninꝓa réwéria wammac. ⁹ Imuac kicganénꝓ manam batuc wanꝓénꝓu késpedes wanꝓanzaꝓiguc kicga néfindinꝓgéma gilina kemmac. Kicga momacgucnénꝓ kekec hémbénaꝓaiguc kerembésémaꝓ iminénꝓ guac hia wammac. Waꝓu kicga éréhécnec geric siaiguc gilicic hinꝓacbésemaꝓ iminénꝓ ninꝓa réwéria wammac.

Rama rouc wawanꝓawac qelumbec ac.

¹⁰ Técgina nimma kecgic, nambérac komoc komoc yomuhucyawac ninꝓc mamaya wambac ninꝓac. Zéwa ninꝓc, ionac kua meme unꝓagina imi kurumenꝓiguc nalé séc kurumenꝓ Manꝓocnawac kic ségéria hémma keczu. ¹¹ Icac Nanꝓanénꝓ rouc wamma kekec késpedesgina igucnec metecgé énécmimaꝓ zé hayec. ¹² Deic ninzu? Ic mén ramaya 100 hemizac zéwiꝓ. Waꝓu sugcinaiguc ménꝓénꝓ sohoma kemmaciguc ramaya 99 imi onoporu nanꝓc baec boꝓaiguc kemma rama sohoyec imi ménda mihiꝓimaꝓ? ¹³ Ni hélacnec énézézua sohoyec imi mihiꝓizaciguc imuac ninꝓ mia 99 ménda sohogic ionac ninꝓac ségiségi wanꝓac imuac séha ogicqogic wamma ségiségi yanda wammac. ¹⁴ Imuhucyanec Manꝓocgina kurumenꝓiguc keczac iwac kiwaiguc komoc komoc yomi ionarunec ménꝓénꝓ mén birima qahac wammac ninꝓac ewa siꝓa ménda hemizac.

Ic ménꝓac késpedes zégési mimia.

¹⁵ Hénarionꝓ ionarunec alaga ménꝓénꝓ késpedes waꝓ gémmaciguc kemma ekacneciguc késpedesiya imi ézéna hémmac. Waꝓu acga ninꝓaciguc imi alaga biria igucnec munꝓuc wagiczaꝓ wanꝓac. ¹⁶ Waꝓu acga ménda ninꝓaciguc, ic momacguc me éréhécnec oragicna enawu kemma héiꝓuc ic éréhécnec iorac kuagiranénꝓ alagawac ara momacguc momacguc meseligic ménda qaecgémac. ¹⁷ Waꝓu ewa seli wamma acgina ménda nimmaciguc hénarionꝓ énézégic nimmu. Waꝓu hénarionꝓ ionac ac imuhucyanec ménda nimmaciguc, ic enia me takis meme ionac waꝓu énécmiwu ésécnec wammimu.

¹⁸ Ni hélacnec énézézua, némac iwawai ini baeciguc zikimu imi kurumenꝓiguc zikizikia wammac. Waꝓu némac iwawai baeciguc hulacmu imi kurumenꝓiguc hulachulara wammac. ¹⁹ Waꝓu munꝓuc énézézua ninꝓc, baeciguc onarunec éréhécnénꝓ iwawai mén ninꝓac ewa momac wamma qesimaoc imi Manꝓocna kurumenꝓiguc keczac inénꝓ ninꝓu moczoꝓ orac muru wandac wandara wammac. ²⁰ Waꝓu éréhécnénꝓ me haréwécnénꝓ nuac qacnaiguc tocgézu imi ni acguc imuaru sugcinaiguc keczua.

Képésic waiwaiyawac haka.

²¹ Waṅu Peteronéṅ Yesuac hama yomuhuc qesiyec; Miṅna, alananéṅ biria waṅnéṅ hatac dahec kápésicya waimimaṅ? Keṅkecma hatac 7 imuac séc waimimaṅ? ²² Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Gézéwa niṅna, hatac 7 sac qahac, néṅ tuṅ 70 imi arec 7 imuac séc waimiwésémaṅac zézua. ²³ Imuac kurumeṅac héṅ-galenṅ ama areṅa yanda imi ic kewu ménṅ welenṅ qeqe-héra iniguc taségina héimindiṅi wammaṅ zé waṅec ésécnec. ²⁴ Ic kewu imi héimindiṅi ai imi héniyec. Héniyu ic ménṅ iwac muru taséya 10 tausenṅ Talanti †hemiyec imi wagicma érégic. ²⁵ Waṅu ic iwaru soukiwa ménṅ ménda hemiyu kumacac séc qahac waṅec. Imuac niṅac ic kewunéṅ ic imi eṅeya zéma iniṅ merachéra zéma iwawaiya hemiyec imi moczoṅ haigic boṅ megic soukiwa iminéṅ tasé imi kumac niṅ zéyec. ²⁶ Imuhuc zéyu welenṅ qeqe ic imi wésiaiguc mama sigémima welecma zéyec; Bénzéh mambéc waṅnéṅna ni taséna moczoṅ kugémmaṅ. ²⁷ Imuhuc zéyu welenṅ qeqe ic iwac miṅinanéṅ ewa biric wamma tasé imi audacma waimiyu keṅec. ²⁸ Waṅu ic iminéṅ mama kemma ai ic momacya ménṅ taséya 100 Denarion ††hemiyec imi mi-hicṅima démérṅaiguc késama melanzima zéyec; Guac tasé nuac muru hegénzac imi kuma néṅna. ²⁹ Waṅu ai momacya imi ic iwac héniaguc mama simiṅ héimima welecma zéyec; Bénzéh mambéc waṅnéṅna kugémmaṅ. ³⁰ Waṅu imuac ménda wamma taséya kudacmaguc mamac niṅac hésa amaiguc oporec. ³¹ Waṅu ai ic tosara ieneṅ haka hicṅiyec imi hémma niṅgic biri qiria waṅu kemma haka hicṅiyec imi moczoṅ miṅgina ézédacgic. ³² Imuhuc zégic miṅginanéṅ ic imi qaru eṅu yomuhuc ézéyec; Gi welenṅ qeqe biria kétik téṅgéh! Welec néṅna guac tasé imi moczoṅ audari. ³³ Neṅ guac waṅi ésécnec gi acguc ai momacga goiya hémiwésémaṅac ménda heyec me? ³⁴ Imuhuc zéma hazéc yanda wamma taséya imi kudaru hulacmimu niṅac hésa ama galenṅ ionac méraginaiguc oporec. ³⁵ Imuac niṅac ménṅnéṅ ménṅ alaginawac kápésic imi ewa qeriginanéṅ ménda waimimuiguc kurumeṅ Maṅgocnanéṅ imuhucyanec mia waṅ énécmimac.

Eu iniṅac héna dindiṅa.

19 Yesu ac imi zéyu tecgéyu Galilaia baec waima Yodan doku néwéc Yuda baec suciguc keṅec. ² Keṅu ic embac tuṅ yandanéṅ méndacmima keṅgic baec imuaru hafiginaguc imi mehiaru énécmiyec. ³ Waṅu Farisaio ic ieneṅ hama batucgéma qesigic; Ic ménṅnéṅ hénia imuac me imuac iniṅa hia waimimacac héna ménṅ hezac me? ⁴ Zégic melemma zéyec; Mihicṅi mihicṅi miṅinanéṅ hénihéniaguc ic momacguc zéma embac momacguc meérémima ac yomuhuc zéyec imi ini ménda oloṅniṅanzu? ⁵ Hénia imuac niṅac icnéṅ neṅgoc maṅgocya wai érécmima kemma iniṅawac

† 1 Talanti imi soukiwa golinéṅ memeya, ic ménṅac ai meme momacgucac ai boṅa 1 Denarion imuac 6,000 ogicma eeyaguc waṅec. †† 1 Denarion imi ic ménṅac ai meme momacgucac ai boṅa imuac séha.

muṅu qékétayu éréhécnéṅ momacguc wammaoc. ⁶ Imuac ieneṅ imi éréhéc qahac, néṅ séwi momacguc, imuac Anutunéṅ toroqe érécmiyec imi icnéṅ ménda méndéṅ érécmimu. ⁷ Imuhuc énézéyu ieneṅ yomuhuc zégic; Waṅu hénia némac niṅac Mosenéṅ héric amua-muyawac kiwi omima mélina keṅu zéyec? ⁸ Imuhuc zégic, Yesunéṅ melemma énézéyec; Mosenéṅ ewa qerigina selia imuac niṅ wamma wai énécmiyec, néṅ hénihénia igucnec imi imuhuc qahac. ⁹ Ni énézéyua, mérénéṅ ménṅ iniṅa saṅgima haka biria ménda waṅeciguc hénia tosara niṅac waimima embac ménṅ memac imi kaisero wanzac. ¹⁰ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneṅ yomuhuc ézégic; Ic ménṅnéṅ iniṅaguc héna ac imuhucya tohomacac hezaciguc embac ménda mema kecma iminéṅ hia wamma. ¹¹ Zégic Yesunéṅ melemma zéyec; Ac imi ic momac yandanéṅ niṅtohomuac séc qahac, néṅ imuhuc meénécmimia sac imuhuc wammu. ¹² Ic tosia ieneṅ neṅgoc héri igucnec héfiṅ wamma hicṅianzu. Waṅu ménṅ imi icnéṅ waṅ énécmigic héfiṅ wamma kecanzu. Waṅu tosia ieneṅ kurumeṅac héṅgalenṅ ama niṅac eṅaoc héfiṅ ic ésécnec wamma kecanzu. Ac imi tohomuac séc imi eneṅ hia tohomu.

Yesunéṅ nambérac komoc komoc zéhiaru énécmiyec.

¹³ Waṅu Yesunéṅ méria orucginaiguc haima zéwelec énécmimac niṅ ic embac tosara ieneṅ nambérac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra ieneṅ qetali énécmima ac waṅ énécmigic. ¹⁴ Imuhuc waṅgic Yesunéṅ yomuhuc zéyec; Nambérac komoc komoc imi wai énécmigic nuac hagic, neuṅ ménda héiénécmigic. Kurumeṅac héṅgalenṅ ama imi komoc komoc imuhucya ionac buṅa wanzac. ¹⁵ Imuhuc zéma méria ionac orucginaiguc hai énécmimaguc baec imi waima keṅec.

Sac qeli sokiwa yandayaguc.

¹⁶ Waṅu ninzu? Ic ménṅnéṅ iwac muru hosuru hama yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac haka hiabia wamma kekec hémbénaṅa imi memaṅ. ¹⁷ Zéyu Yesunéṅ yomuhuc zéyec; Némac niṅ haka hiabiawac qesinéṅzaṅ? Hiabia wanzac imi momacguc sac keczac. Waṅu gi kekec hémbénaṅaiguc keremmaṅ zé wanzaṅiguc imi héna ac tohowésémaṅ. ¹⁸ Imuhuc zéyu zéyec; Némac héna ac niṅac zézaṅ? Zéyu Yesunéṅ melemma zéyec; Ic ménda qehumuwésémaṅ. Kaisero ménda wambésémaṅ. Kowu ménda mewésémaṅ. Héipuc ac ikora ménda zéwésémaṅ. ¹⁹ Neṅgoc maṅgocga eegira héiwésémaṅ. Waṅu geṅga siṅ niṅa-muanzaṅ ésécnec alaga siṅ nimmiwésémaṅ. ²⁰ Zéyu zéyec; Ni imi moczoṅ tohodacma kecanzua, imuac némacnéṅ ménṅ nuac muru ménda sécgézac? ²¹ Imuhuc zéyu Yesunéṅ ézéma zéyec; Gi solaṅanimāṅ zé kemma hinac iwawaiga imi haina boṅa megic soukiwa iminéṅ maqeqeya énécmiwésémaṅ. Imuhuc wanna ku-

‡ Kiwi méranéṅ ooya tosaraiguc; Kaiseroiguc opoczac tanec wanzac.

rumeñguc iwawai eeyaguc hegémmac. Wañu geñga imi hama ni méndac némbésémañ. ²² Imuhuc zéyu ac imi nimma ic merac imi hinac zéma soukiwaya yanda hemiyec imuac niñ ewaya biriyu keñec.

²³ Keñu Yesunéñ tohotoho ichéra énézéma zéyec; Ni hélacnec énézéma, ic hinac yanda ginaguc ieneñ kurumeñac héngalen amaiguc kerembiñ zé osimu. ²⁴ Ni muñguc énézéma, kamele yañnéñ qodu kifañguc kereñkereña imi béñzénadac, néñ ic hinac yanda ginagucnéñ Anutuac héngalen amaiguc kereñkereña imi osiosiya. ²⁵ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ nimma bacgina kuneynec yandiyu zégic; Imuhuc wañu mérénéñ añgénéñ timimiawac séc wammac? ²⁶ Zégic Yesunéñ inicma énézéma; Imi ic eneñ memuac séc qahac, néñ Anutuguc imi iwawai moczoñ yanda medac medara. ²⁷ Imuhuc zéyu Peteronéñ melemma zéyec; Niñzan, nini méndac gémbiñ zé iwawai moczoñ wañdarin, imuac némac iwawai késawiñ? ²⁸ Qesiyu Yesunéñ énézéma; Hélacnec énézéma, baec yomuac hainetec wawaña naléiguc Icac Naña imi eneya edamuya imuac ic kewu tataraguc tacmac imuaru méndac néñzanu ini imi momacnec tatic 12 imuaru tacma Israelac kisc 12 imi niñgésima galengé énécmimu. ²⁹ Wañu mérénéñ méñ nuac qacnawac wamma amaya me dara munia me nauña me neñgoc mañgocya me merachéra me baec aiya waizaciguc imuhucya imi 100 imuac séc ogicma mema kekec hémbénaña imi mératéc memu. ³⁰ Néñ walac wanžu ionarunec sasalanéñ andia wammu. Wañu andia wanžu ionarunec sasalanéñ walac wammu.

Wañ aiguc ai meme imuac qeqañ ac.

20 Kurumeñac héngalen ama areña yanda imi ai miñjina méñnéñ wañ aiyaguc ai memu niñac ai ic énépésimañ zé siñunec yanda yacma keñec ésécnec. ² Kemma ai meme momacguc imuac boña Denarion †momacguc eñac eñac énécmimañ zéyu ewa momac wañgic méli énécmiyu wañ aiyaguc kereñgic. ³ Wañu siñunec 9 kiloc séc wañu nénnagémba sombeñguc kemma ic tosara iniru eñ nañgic ⁴ yomuhuc énézéma; Ini acguc nuac wañ aiguc kemma ai meñgic boña séhaiguc énécmimañ zéyu nimma kereñgic. ⁵ Wañu 12 kiloc zéma maria 3 kiloc imuac séc imuaru muñguc kemma imuhucyanec wañec. ⁶ Wañu maria 5 kiloc séc wañu kemma iniru ic tosara muñguc ai qahac eñ nañgic yomuhuc énézéma; Némac niñac kaiwe herec ai ménda mema eñ nañzu? ⁷ Zéyu melemma zégic; Méñnéñ méñ ai icac ménda nénépésizac. Zégic ini acguc nuac wañ aiguc kereñgic zéma énézéma kereñdacgic. ⁸ Ama siñjima hayu ai miñjina hama galengina ézéma zéyec; Ai ic unuruna teteçgiaiguc hazu ionac murunec hénima ai boña énécmima keñkecma walac hazu ionac énécmima tecgémac. ⁹ Zéyec séc wañu maria 5 kiloc imuaru haguc ieneñ hama Denarion momacguc momacguc késagic. ¹⁰ Késagic walac walac hagic ieneñ hama hémma

† Romawac soukiwa; ic méñac ai meme momacgucac ai boña imuac séha.

boñgina meemma nénécmiyu késawiñ zéma niñgic, néñ ini imuhucyanec Denarion momacguc sac eñac eñac énécmiyu késagic. ¹¹ Imuhuc késama ai miñjina nawac niñdic niñduc ac zéma ac yomuhuc zémigic; ¹² Anduguc hagic ieneñ kaiwe kiwa 1 aua sac ai mezu. Wañu neneñ mia ai yéwéria ai meme momacgucac séc kaiwe geriwaiguc namma meziñ, néñ ionac aigina boña imi nonac séc énécmizañ. ¹³ Imuhuc zégic ai miñjina néñ ionarunec méñ yomuhuc ézéma; Ala Denarion momacguc niñac acnira ménda zikizic me? Ni képésic méñ ménda wañgézua. ¹⁴ Imuac boñgawac mema kenna, andu hagic ionac aigina boña onac séciguc énécmimañ iminéñ ewa siñna wanžac. ¹⁵ Nena iwawainanéñ ewa siñnawac wammañac hénia ménda hezac me? Hakana hiabia imi kicginanéñ hémma nimbupuc wanžu? ¹⁶ Suruc imuac séc andianéñ walac wammu, wañu walacnéñ andia wammu. ††

Humuc igucnec yacyacwac zéyu hatac haréwéc wañec.

¹⁷ Wañu Yesu imi Yerusalem kemmañ zé kemma hénaiguc tohotoho ichéra 12 eñacnec énépésima yomuhuc énézéma zéyec; ¹⁸ Niñzu, neñañ Yerusalem enziñ. Imuaru Icac Naña imi hofac oo ichéçgina zéma hénia acac kiwi ic ionac méraginaiguc opocgic ieneñ humucac buñawac zéteçgé mimu. ¹⁹ Wañu zédesi wammima hihilocnéñ qericma qema ic héngena wéndaraguc qegic humumac niñ ic enia ionac muru meñemigic kemmac. Wañu ai meme haréwéc wañu humuc igucnec yacmac.

Sebedeac iniñanéñ nañhérérawac niñac Yesu zéwelecmiyec.

²⁰ Nalé imuaru Sebedeaioc iniñanéñ nañhéréra iriguc hama Yesuac muru sicgémima iwawai méñ niñac welecmiyec. ²¹ Welecmiyu ézéma zéyec; Gi némac iwawai niñac wanžan? Zéyu embac iminéñ yomuhuc zéyec; Nuac nañhéréçna yomi niñéréçmina guac héngalen ama areñ yandaiguc méñnéñ héigaiguc méñnéñ kanagaiguc tacmaoc. ²² Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Ini hénia ménda nimma imuhuc qesinéñzu. Ni doku howuraguc nemañ zé wanžua imi iri hia nemaoc? †Zéyu zéyoc; Imi sécnira. ²³ Zéyic Yesunéñ zéyec; Imi hélacnec, iri doku howuraguc nemañ imi nemaoc, néñ héinaiguc zéma kanagaiguc tatara imi neñ niñéréç mimiawac ménda henénzac. Tatic imi mérac mére mañgocnanéñ mézézéngé éréçmiyec iorac buña wammac. ²⁴ Imuhuc wañgic tohotoho ichéra 10 ieneñ ac imi nimma dara munia iorac niñgic biriyec. ²⁵ Wañu Yesunéñ unuruyu hagic énézéma; Ic enia ionac galengéçgina ieneñ siñginawac galengé énécmianžu. Wañu ic kuneñ héçgina ieneñ ic kewu wañ énécmianžu imi ini hia niñzu. ²⁶ Néñ succinaiguc imi imuhuc qahac, néñ onarunec méñnéñ méñ kuneñgina wammañ zéma succinaiguc welen qeqe kecmac.

†† Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; Sasala unuruyec, néñ éréhéçnéñ méñ añgé tiénécmiyec. ‡ Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; Doku naec haka wañ némmu imi wañ énéçmigic hia naecmu?

²⁷ Wañu mérénénj méné walac wammañ zé wanzaciguc welenj qeque icgina wammac. ²⁸ Icac Naña imi welenj qemimu niñac ménda mayec, néñ welenj qeénécmi-mañ zé mayec. Wañu eñeya kekecyca ic embac sasala ionac énécmima doegina memañ zé mayec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

²⁹ Wañu ienenj Yeriko ama arenja yanda waima kenjic imuaru tunj yanda Yesu méndacmima kenjic. ³⁰ Kenjic, ninzu, kichilic ic éréhécnéñ héna giñgiñaguc tacma niñjic Yesu imi hama orogicma kenju qacma zéyoc; Miñ Kewunira Dawidiac qeli, wéséga niñ nérécmima.

³¹ Imuhuc qaric, ic tunj ienenj ac geriwaguc wañ érécmi-ma qetali érécmima acgira qaimac niñac ac wañéremigic, néñ ierenj muñguc yanda qacma zéyoc; Miñ Kewunira, Dawidiac qeli, wéséga niñ nérécmima!

³² Qaric Yesu tilanzima namma ururuma zéyec; Iri né-macac wañ érécmimañ niñac wanzaoc? ³³ Qesi érécmiyu zéyoc; Miñnira, niri kicnira hima hémbi niñac wanzic. ³⁴ Imuhuc zéyic Yesunénj ewa biric wañ érécmi-ma kicgira osiyu imuarunec kicgira hima Yesu mén-daroc.

Yesu Yerusalem enju hériañ memigic.

21 Yesu zéma tohotoho ichéra ienenj Yerusalem hosuraiguc kenjic nalé imuaru, Oliwa boñaiguc Betfage ama arenja taru imuaru keremma Yesunénj tohotoho ichéréra éréhéc méli érécmima yomuhuc zéyec; ² Iri eri wéségiraiguc ama arenja taczac imuaru kemma nalé idacmuarunec donjki méné merawaguc qatégic nañj icricmaoc. Iricma imi hulacma oragicma nuac muru hamaoc. ³ Wañu méñnéñ ara méné érézémui-guc Miñ Kewunénj imuac niñac wanzac imuhuc zéyic imuarunec donjki éréhéc imi méli érécmimac. ⁴ Wañu imi moczoñ kua meme ic ménéñac ackuazéc yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niñac imuhuc hicñiyec; ⁵ Béracna Zion yomuhuc ézégic; Héna! Ic kewuganéñ guac hazac. Inénj gum bénzénzénj wamma donjki qahaiguc tacma hazac, donjki merawa qahaiguc. ⁶ Wañu tohotoho ic éréhéc ierenj kemma Yesunénj érézéyec séc wañoc. ⁷ Wamma donjki zéma merawa imi oragicma hayic séwi usugina imi iorac qacgiraiguc lémbécgic Yesu imuac qacgiraiguc tarec. ⁸ Wañu ic embac tunj yandanénj malekugina hetecgéma hénaiguc lémbécgic kenjic. Wañu tosanénj ic hawa haréñaguc imi kuma hénaiguc témbécgic. ⁹ Wañu ic tunj yanda walac andu wammima kenjic imi enenj yomuhuc zéma hériañ haimigic; Ohec wahec! Dawidiac qelia! Ohec wahec! Mériañgaguc, Miñ Kewuninawac qaraiguc hahaya! Ohec wahec, kurumenj ouac ouyaguc! ¹⁰ Wañu hama Yerusalem kereñu ama miñina momac yanda ienenj aurima welicgéma qesima zégic; Ic yomi mérénénj? ¹¹ Qesigic ic tunj yandanénj énézéma zégic; Yomi kua meme ic Yesu, Galilaia baec Nazarete ama arenja igucnec.

Yesunénj ocmunjiguc haka biria wañjic nesi énécmiyu madacgic.

¹² Yesunénj ocmunj téréyaiguc emma imuac sombenjiguc iwawai nénnagémba wamma nañjic imi nesi énécmima soukiwa meamugic ionac zae zéma kembo nei haigic ionac tatac imi melenju madarec. ¹³ Imuhuc wamma yomuhuc énézéyec; Ac kiwi yomuhuc oyecac hezac; Nuac amana imi zéwelec wele-cac ama zému zéyec, néñ ini imuhuc wañjic kowu nene ionac bañec ésécnec wanzac.

¹⁴ Wañu kic hilic zéma ic puriña ienenj ocmunj téréyaiguc iwaru hagic mehiaru énécmiyec. ¹⁵ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma héna acac kiwi ic ienenj haka welic welicgia Yesunénj wañec imi zéma nam-bérac ienenj ocmunj téréyaiguc qacma, Ohec wahec, Dawidiac qeli! zégic inicgic qerigina biriyec. ¹⁶ Wañu qesima zégic; Gi nambérac ienenj némac ac zézu imi hia ninzanj? Imuhuc zégic, Ninzua zéma énézéyec; Ini imi ac yomuhuc hezac imi méné ménda oloñgic? Nam-bérac zéma namu nene ionac kuaginaiguc mepé qepési hai énécminec. ¹⁷ Imuhuc zémaguc wai énécmi-ma ama arenja yanda demiañaguc imuacnec mama kemma Betania ama arenjaiguc kemma sinjiya imuaru kerec.

Yesunénj fik ic saec ac wammiyu humuyec.

¹⁸ Sinjunec ama arenja yanda imuaru lilingéma kem-mañ zé kemma hénaiguc nene niñac wañec. ¹⁹ Imuhuc wamma héñu héna giñgiñaguc fik ic méné nañu imuaru kemma hocma héla méné qahac, néñ haréña sac hémma fik ic imuac zéyec; Nalé tetcgia qahac guarunec héla méné ménda hicñimac. Imuhuc zéyu fik ic imi nalé imuarunec humuyec. ²⁰ Tohotoho ichéra ienenj haka imi hémma welicgéma zégic; Fik ic yomi dimuhuciguc focdac humuzac? ²¹ Zégic Yesunénj acgi-na melemma énézéyec; Ni hélacnec énézézua, ini ewa éréhéc ménda wamma ninzénjgému imi haka fik ic imiguc hicñiyec imuhucyca sac qahac, néñ baec boña yomuac niñ yacma kemma kondunjiguc hiñgacna zégic imi acguc hia hicñi énécmimac. ²² Ini zéwelec aiguc iwawai imuac me imuac ninzénjgéma zéwelecgic imi moczoñ niñénécmiyu medacmu.

²³ Wañu kenjkecma Yesunénj ocmunj téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmima keru hofac oo ic kiwa hécgina zéma galeñ ienenj iwaru kemma yomuhuc zéma qes-imigic; Gi némac kuc buñanéñ ai imi meanzanj? Mérénénj kuc buña imi géñec? ²⁴ Zégic Yesunénj ac yomuhuc zéma melenj énécmiyec; Ni acguc ac mo-macguc qesi énécmiwa nézégic nimmaguc neñ imuhucyanec némac kuc buñaguc ai yomi meanzua imi énézémañ. ²⁵ Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumenj igunec me ic igucnec? Imuhuc zéma qesiyu ienenj eñawu ac yomuhuc emi-niñgic; Kurumenj igunec hayec zéni némac niñac mén-da ninzénjgé migic zémac. ²⁶ Wañu ic embac ienenj Yohaneac Anutuac kua meme ic zéma ninzénjgéanzu

imuac niñ ic igucnec hayec zéwiñ zéni ionac niñac zénéñnina hirizac. ²⁷ Imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézégic; Ménda ninziñ. Imuhuc zégic duña Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ni imuhucyanec némac kuc buñaguc iwawai yomi wañanzua imi ménda énézémañ.

Niñ tohotoho hakawac qeqaiñ ac zéyec.

²⁸ Ini dimuhuc ninzu? Ic méñnéñ nañhéra keric, naña walac iwac kemma ézéyec; Nañna gi erac kemma waiñ ai mena. ²⁹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ménda kemman. Imuhuc zémaguc duña ewaya melemma keñec. ³⁰ Wañu mañgoc imi naña méñac muru kemma imuhucyanec ézéyec. Zéyu melemma zéyec; Mañgoc-na hia kemman. Wañu inéñ imuhuc zémaguc ménda keñec. ³¹ Sucgiraiguc mérenéñ mañgocac ewa siñ méndacma wañec? Zéyu melemma zégic naña walac. Zégic Yesunéñ énézéyec; Ni hélacnec énézézua, takis meme ic zéma héna yanda embac eneñ ini onogicma walac Anutuac héñgaleñ amaiguc keremmu. ³² Yohannenéñ haka solañawac héna énézémañ zé hayec. Wañu ini ménda ninzégégic, néñ takis meme zéma héna yanda embac eneñ ninzégégic. Wañu ini haka imi hémmaguc kilenñdac ewagina ménda melemma ménda ninzégégic.

Soukiwa ai ic biria

³³ Qeqaiñ ac méñ zéwa niñgic; Ai miñina méñnéñ baec méñguc waiñ ai medacma demin meyu lelecgéyec. Wañu waiñ héla dokuya memeyawac hogoc méñ meycagéma imuaru galen meme ama héñgeña lesu herec méñ megic enec. Imuhuc wamma boñ meme ai ic ionac méraginaiguc haima baec méñu keñec. ³⁴ Kemma keru héla metocgémuac naléya ducñiyu welen qeqe ichéra ieneñ héla memu niñac boña meme ai ic ionac muru méli énécmiyu keñgic. ³⁵ Boña meme ai ic ieneñ welen qeqe ic énépésima méñ humumia qegic, méñ qehumugic, méñac hocnéñ héigic. ³⁶ Imuhuc wañgic muñguc welen qeqe ichéra zañgégina walac keñgic imi ogicma méli énécmiyu keñgic. Wañu séc imuhucyanec wañ énécmigic. ³⁷ Wañu tetcgiaiguc naña mélima yomuhuc zéyec; Ieneñ nañna imi eeya héimimu. ³⁸ Wañu boña meme ai ic ieneñ naña hémma yomuhuc zéma eminiñ wañgic; Ic yomi kecma ai yomuac mératéc meme ic wammac imuac hagic qeni humuyu mératéc aiya yomi neñaoc mewin. ³⁹ Imuhuc zéma waiñ ai igucnec késama héréma séñganñer hiñgacma qehumugic. ⁴⁰ Imuac nalé méñac waiñ ai miñinanéñ lilingéma hamac imi boña meme ai ic imi dimuhuc wañ énécmimac? ⁴¹ Imuhuc zéyu melemma zégic; Ai ic biria imi humuc zérabéra mihicñi énécmima waiñ ai imi ai ic qacguc ai yawuñ nalé séc héla hianec haimimuac séc ionac méraginaiguc soukiwa niñac ai imi hai énécmimac. ⁴² Yesunéñ muñguc toroqema zéyec; Ini kiwi téryaiguc ac méñ yomuhuc hezac imi ménda olonanzu? Mericqe ic eneñ hoc méñ héñara mema

giligic keñkeña iminéñ ama imuac hoc oruha wañec. Haka imi Miñ Kewuac murunec hicñiyu kicninanéñ hénni welic welicgiaguc wanñac. ⁴³ Imuac niñac ni énézézua, Anutuac héñgaléñ ama areña yanda imi méragina igucnec onagicma baera méñac ic embac héla mihicñimu ionac méraginaiguc hai énécmiyu memu. ⁴⁴ Ic méñnéñ méñ hoc imuac qahaiguc mayu zéñgédacmac. Wañu hoc iminéñ ic méñac qahaiguc mayu qéséñu bororoña wammac. †

⁴⁵ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ qeqaiñ ac imi enañ niñ imuhuc zéyec imi niñtegicgic. ⁴⁶ Wañu ieneñ imi héna méñ mihicñima Yesu késawiñ zé hochoc ai megic. Wañu ic embac ieneñ Yesu imi kua meme ic zéma nimmigic imuac niñac zénéñgina hiriyec.

Zammaréñ memec qeqaiñ ac.

22 Yesunéñ acgina melemma muñguc qeqaiñ ac wamma yomuhuc énézéyec; ² Kurumenac héñgaleñ ama areña yanda imi ic kewu méñnéñ nañawac zammaréñ aria wammizac ésécnec. ³ Zammaréñ ariacwac hamu niñac kiwi oénécmiyec imi onac unurugic hamu niñac welen qeqehéra méli énécmiyu kemma énézégic, néñ ieneñ hawiñ zé ménda wañgic. ⁴ Wañu welen qeqe tosara muñguc méli énécmima yomuhuc énézéyec; Héihéré énécmiyi imi onac yomuhuc énézému; Ninzu! Ni mariawac nene yanda oma nuac burumakao zéma beric yañ haléc yandaguc qe oma iwawai moczoñ zérénqéréñ wamma haidacñua imuac zammaréñ ariaciguc hagic. ⁵ Zéyu kemma énézégic, néñ gezac qeqe ménda wamma méñnéñ ayaiguc keñu, méñnéñ nénnagémba ai niñac keñec. ⁶ Wañu tosara eneñ ic kewuac welen qeqehéra imi énépésima zédesi énécmima unuhumugic. ⁷ Imuhuc wañgic ic kewu iminéñ qeri biric nimma yaré ic tuña méñ méli énécmiyu kemma sac nene ic imi unudacma ama areñgina kumugic zedarec. ⁸ Wañu welen qeqehéra énézéma zéyec; Zammaréñ aria imi bec mézézéñgéwa hezac, néñ ic unuruyi imi eneñ eeginaguc ménda wanñu. ⁹ Imuac héna séraiguc kemma ic embac mihicñimu séc unurugic zammaréñ ariacwac hamu. ¹⁰ Imuhuc zéyu welen qeqe ic eneñ hénaiguc séc kemma ic embac hia me biria mihicñi énécmigic séc onagicgic hagic. Hama tacma keñgic zammaréñ aria ama imi kuaya qeyec. ¹¹ Wañu ic kewunéñ ic embac hama tacgic imi inicmañ zé éréma héñu ic méñnéñ owo malekuya séha ménda haima hama tarec. ¹² Taru ézéyec; Ala gi némac niñac zammaréñ ariacwac maleku ménda héima hazañ? Imuhuc qesimiyu ic imi ac méñ zémañ zé osiyec. ¹³ Wañu ic kewu iminéñ welen qeqe ic yomuhuc énézéyec; Héna méria dérécgéma séñganñer siñi tunumanñiguc gilicic, imuaru siacma zéra kima tacmac. ¹⁴ Sasala unurugic, néñ gési énécmima énépésimacac séha imi éréhécdac.

† *Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc kemaña 44 yomi ménda hezac.*

Takis haihaiyawac qesiqesi ac.

¹⁵ Yesunéh imuhuc zéyu tecgéyu Farisaio ic ienej amaginaiguc kemma azoroma acnéj simba mén dimuhuc meni kimac zéma niñarengégic. ¹⁶ Niñaren géma eñaj tohotoho ichéccgina zéma Herodeac ichéra tosara momacnec méli énécmigic Yesuac hama zégic; Kiwi ic, gi imi ic héla, Anutuac haka imi hélacnec ku nénécmianzan. Gi ic icicman zé séwiginawac ménda héñanzan imuac ic eñeja me mamaya ionac kicginaiguc ewa éréhéc ménda wañanzan. ¹⁷ Imuac efima zéna ninni. Geñ niña Kisawac †takis haianzij imi héna ac logizac me qahac? ¹⁸ Zégic Yesunéh ionac qeri biric imi niñtegicma zéyec; Ikoc ic ini némac niñac acnéj simba menénzu? ¹⁹ Takis buñawac soukiwa mén nézéna hémba zéyec. Zéyu Denarion momacguc mema hagic. ²⁰ Wañu yomuhuc qesi énécmiyec; Yomi mérac ireha zéma némac kiwi ogic hezac? ²¹ Zéyu zégic; Kaisawac, imuhuc zégic énézéyec; Imuac Sisawac buña imi Sisa mima, Anutuac buña imi Anutu mimu. ²² Imuhuc zéyu ienej welicgéma waima keñgic.

Humuc igucnec yacyac imuac qesiqesi ac.

²³ Ai meme imuaru Sadukaio ic humuc igucnec yacyac ménda hezac zéanzu imi enej Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic; ²⁴ Kiwi ic, Mosenéh yomuhuc nénézéyec; Ic mén nambéracya qahac humumac imi munianéh qawéra mema darawac buña qeli mihicjmac. ²⁵ Wañu sucninaiguc dac muna 7 kecgic dacginanéh embac mema nambéracya qahac kecma humuyu, iwac iniña muniawac mériaiguc opocma keñec. ²⁶ Andia zéma andiawac andia imuhucyanec wañgic keñu 7 moczoñ imuhuc wandacgic. ²⁷ Imuac tetecgiaiguc embac imi acguc imuhucyanec humuyec. ²⁸ Wañu ienej momac yanda embac imi megic imuac niñ embac imi humuc igucnec yacyarawac naléyaiguc 7 ionac murunec mérac iniña wammac? ²⁹ Zégic Yesunéh yomuhuc melemma énézéyec; Ini kiwi téréya me Anutuac kuha imi ménda niñasarima dindijanec ménda niñyaccézu. ³⁰ Humuc igucnec yacyarawac naléiguc imi ic me embac ménda meamumu. Imuaru imi zammaréñac buña qeéncmimia imi ménda hemac, néñ kurumeñac Anutuac kua meme uña ésécnec kecmu. ³¹ Wañu enej humuc igucnec yacyarawac Anutunéh ac yomuhuc énézéyec imi ménda oloñgic? ³² Ni Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu zéyec imi ménda oloñ héñanzu? Anutu imi humuc ic ionac Anutu qahac, néñ kic qeli ic ionac Anutu keczac. ³³ Ic tuñ yanda ienej Yesunéh imuhuc ku énécmiyu nimma welicégic.

Héna ac eñeja.

³⁴ Yesunéh acnéj Sadukaio ic menéñqe énécmiyu ara melemmuac séc qahac wañec. Wañu imuac surucya imi Farisaio ic ienej nimma azorogic. ³⁵ Azoroma

† Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu. Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

ionarunec héna acac kiwi ic ménéhé Yesu batucgé mi-ma yomuhuc zéyec; ³⁶ Kiwi ic, héna ac succginaiguc némac acnéj eñeja wanzac? ³⁷ Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Gi ewa qeriga moczoñnec qeri uñaga moczoñnec zéma niniñga moczoñnec Miñ Kewu Anutuga siña nimmiwésémar. ³⁸ Héna ac iminéj walac walac wanzac. ³⁹ Séha imuhucyanec mén hezac imi yomuhuc; Gi geñgac niñac siñniñ wañamuanzan séc alagawac siñniñ wammiwésémar. ⁴⁰ Héna ac éréhéc imuaru mia héna ac tosara moczoñ zéma kua meme ic ionac ac moczoñ imi koro koroyawac nanzac.

Dawidiac naña imuac qesiqesi ac.

⁴¹ Farisaio ic azoroma kecgic Yesunéh yomuhuc qesi énécmiyec; ⁴² Ini Kristoac †dimuhuc niñanzu? Mérac qelia? Zéyu zégic; Dawidiac qelia. ⁴³ Zégic Yesunéh énézéyec; Imuhuc wañu Dawidi i Uñanéh ézéyu dimuhuc niñac Kristoac, Miñ Kewuna zémima yomuhuc zéyec? ⁴⁴ Miñ Kewunéh †nuac Miñ Kewuna ézéyec; Guac hazéchéccga héñagawac duandiaiguc tocgo énécmidacba tecgémac nalé sura imuac séc gi hama héinaiguc tacbésémar. ⁴⁵ Dawidinéh Kristoac Miñ Kewuna zémiyeciguc némaciguc iwac qelia wammac? ⁴⁶ Imuhuc zéyu ic mén ara mén ménda melenec. Wañu nalé imuarunec éréma emma ménéhé mén ac mén efima ménda qesimigic.

Yesunéh Moseac héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic aciguc onoporec.

23 Wañu Yesunéh ic tuñ zéma tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ² Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic imi Moseac tataciguc tacanzu. ³ Imuac niñ ac zéanzu imi moczoñ nimma tohodacmu, néñ wawañ memegina imi ménda méndacma wammu. Héna imi yomuhuc; Ienej ackuazéc imi kuanéh sac zéma ménda tohoanzu. ⁴ Wañu ienej hinac réwéria bisiqatéh wawañawac séc qahac imuhucya dérécgéma ic onac huaginaiguc haimaguc eñaoc imi iwawai imuhucya meyacbiñ zé méragina merawa mén ménda haianzu. ⁵ Iwawai wañanzu imi moczoñ icnéñ inicsoromu niñac sac wañanzu. Pakaginaiguc kiwi téréyawac katapaya meyandima zéwelecac niniñ héiqeli qeliac susuria imi maleku ginaiguc horuacnec meyandima haianzu. ⁶ Wañu ariaciguc azoroma tatak ou walac taczac imuac siña nimma tocgotocgo amaiguc ic kiwawac tatak imuaru tacbiñ zé wañanzu. ⁷ Néñnagémba sombeñgic méra qeqe wañ énécmima kiwi ic zééncmimu niñac wañanzu. ⁸ Wañu ini imi kiwi ic zéénc mimuac ménda wammu. Kiwi icgina imi momacguc sac keczac. Ini imi moczoñ dacmuna wanzu. ⁹ Wañu baeciguc ic ménac niñ mañgoc ménda zémimu. Onac mañgocgina imi momacguc sac kurumeriguc keczac. ¹⁰ Wañu galéh zééncmimu niñ ménda wammu. Galéh momacguc sac keczac imi mia Kristo. ¹¹ Onarunec kuneñginanéh tosara ionac welen qeqe ic wammu. ¹² Ménéhé mén eñeja niñac niñu eñu

†† Mesiwawac. ‡ Hebraio aciguc; Yawenéh.

imi memamimac. Méñnéñ méñ eneya niñac niñu mac imi meemmimac.

¹³ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ic embac ionac kicginaiguc ini kurumenjac héngalenj ama arenja yandawac naguya imi hézicgéma namma enjañ ménda keremma ic tosara kerembiñ zé wanzu imi imuhucyanec ménda wai énécmigic kereñanzu. ¹⁴ (Ménda hezac.) ¹⁵ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ini ewa qeri melenj melenj ic momacguc mihicñiwijn zé baec zéma konduj tiricma keñanzu, néñ méñnéñ ewaya melenju wagicma mebirigic sécgina onogicma geric siawac buña wañanzac. ¹⁶ Saecginaguc, ini ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini yomuhuc zéanzu; Ocmuñjuc koroma zéselimuiguc héla qahac wammac, néñ soukiwa goli ocmuñjuc hezac imuaru koroma zéselimuiguc imi ac iminén sipacgé énécmimac. ¹⁷ Ic qelana zéma kic hilic ini! Némac iwawainénj kunerj wanzac? Goli me goli météré mianzac ocmuñj imi mia? ¹⁸ Wañu méñ yomuhuc zéanzu; Zaki téréyaiguc koroma zézé seli ac zéyu héla qahac wammac, néñ zaki téréya qahaiguc haihaiya sese imuac koroma zéseliyu ac iminén sipacgémimac. ¹⁹ Kic hilic ini, némac iwawainénj kunerj wanzac? Sese me sese météré mianzac zaki téréya imi mia? ²⁰ Imuac méñnéñ zaki téréyaiguc koroma zéselimaciguc zaki téréya zéma iwawai moczoñ imuac qahaiguc hezac imuac momacnec koroma zéselizac wammac. ²¹ Wañu méñnéñ ocmuñjuc koroma zéseliyec imi ocmuñj zéma méñ ocmuñjuc kecanzac iorac muru koroma zéseliyec wanzac. ²² Wañu méñnéñ méñ kurumenjuc koroma zéselimac imi Anutuac tat-ac zéma imuac qahaiguc tacanzac i acguc momacnec koroma zéselizac tanec wanzac. ²³ Saecginaguc, ikoc ic ini, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini miñsupé zéma zuazua héna héna imi méndéñjic méra éréhéc wañu imuacnec momacguc Miñ Kewuac buña haianzu. Wañu néwécgeña héna acac héla yéwéria tosara, kekec solana zéma goi héihéi zéma ninzénj ninzénj imi waidacgic. Wañu méñ néwécgeñawac tohoma méñ néwécgeñawac héñacya ménda memuac heyec. ²⁴ Ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini gisic iwawai kaiwe momacguc kecma humumia imuhucya imi Anutuac gési-ma gilicgic keñanzu, néñ kamele yanj kunerj yanda imuhucya imi enjaoc hémbaoc wamma qécgé énécmianzu. ²⁵ Saecginaguc ikoc ic, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini zéic sokoc séwéla sac zuacma imuac qeriaiguc imi hémbaoc zéma séwiac siñ imi tigic kuaya qeanzac. ²⁶ Farisaio ic, kicgina hilichilicgia! Ini sokoc zéma zéic imuac qeria imi walac zuacsorocgéna séwéla imuhucyanec lalacnec wammac. ²⁷ Saecginaguc ikoc ic, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini imi kic suañ mandéc ooya ésécnec séwéla imi héñsoroc sorocgia, néñ qeriginaiguc ic humumia ionac sicgina zéma iwawai gizonj bazonja héna hénianénj kuaya qema

† Kiwi méranénj ooya tosaraiguc yomuhuc ooyawac hezac; 23:14 Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic, kic welenj wawaña ini! Ini malé ionac ama gericgina qécgéma kic welenj wamma zéwelecgina mehorugima zéanzu. Imuac niñac ini saecginaguc! Képsic ginawac bakia kunerj yanda melenj énécmimac.

hezac. ²⁸ Ini imuhucyanec séwiginanénj ic kicginaiguc solanajima keczu, néñ qerigina imi ikoc zéma héna ac logilogi imi koya qema hezac. ²⁹ Saecginaguc ikoc ic ini, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini kua meme ic ionac kic suañ meyacgéma ic solana niñqeli énécmimi-awac iwawai imi hiabianec mezericma kumugic nañanzac. ³⁰ Imuhuc wamma ini yomuhuc zéanzu; Yanda hécnina kecgic nalé imuaru kecbiñnec ienenj kua meme ic unugic toroqema méranina ménda énécmiwiñnec. ³¹ Ini haka imuhuc wamma enjaoc kua meme ic unuañgic ionac qelihécgina keczu imuac hénia imi kawéya qema zéasari amuzu. ³² Yanda hécgina képsic wañgic imuac séciguc wañgic kuaya qeyu! ³³ Mokoleñ, qaté mokoleñ imuac qeli ini, dimuhuc geric siawac buña zétecgé énécmimia imuacnec qizizijgé-ma ogicma kemmu? ³⁴ Imuac mia ni nenaoc onac muru kua meme ic zéma niñtegic qinjegic ic zéma héna acac kiwi ic imi méli énécmiwa hagic ionarunec tosara unuhumugic tosara iciguc unuhumugic tosara tocgotocgo amaginaiguc kémbiñnéñ unuma tauñ méñ igucnec tauñ méñu ununesi wañ énécmima kemmu. ³⁵ Imuac niñac ic solana Abelac sac igucnec hénima éréma ocmuñj téréya zéma zaki téréya sucgiraiguc qegic humuyec Bakaraiawac naña Zarakiaawac sac mayec nalé imuac suraiguc baeciguc sac solana madarec imuac kitiwa moczoñ onac muru lilingéma hamac. ³⁶ Ni hélacnec téñgénj énézéwa, haka imuac bakia moczoñ hicñisai youmi onac muru lilingéma hamac. ³⁷ Yerusalem, Yerusalem, kua meme ic unuhumuma, méli énécmiyu hahaya imi hocnéñ énérianzanj. Kuruc neñgianénj merachéra qeñganjanénj tizozo énécmianzac ésécnec neñ hatac dahec guac qelihécgatocgé énécmimanj zé wañj? Wañu ini imuac ewa siñsiñ ménda wañanjic. ³⁸ Héñgic imuac niñ amagina imi kisia wandaczac. ³⁹ Zéwa niñgic, ini hocnémma keñkecma keñkecgic naléya ducñiyu némma yomuhuc zému; Ohec wahec, Miñninawac qaraiguc hahaya!

Ocmuñj téréya imi kisi kiyonj wandacmac zéyec.

24 Yesunénj ocmuñj téréya igucnec mama keñu tohotoho ichéra ienenj ocmuñj téréya ézégic hémmac niñac iwaru hagic. ² Imuhuc wañgic inénj ac yomuhuc melemma énézéyec; Hélacnec énézéwa niñgic; Ini iwawai imi moczoñ hia héñzu? Wañu kecma imi moczoñ hézéngegic madaru hoc méñnéñ hoc méñjac qahaiguc ménda hemac.

Nalé tetecgiawac asé kiwiya.

³ Wañu Yesunénj Oliwa ic baec boñajiguc emma taru tohotoho ichéra enjacnec élénj hama zégic; Zéna ninni. Némac naléiguc haka imi hicñjmac. Wañu guac hahagawac zéma baec yomuac nalé tetecgiawac séséc imi dimuhuc hicñiyu hémbiñj? ⁴ Imuhuc zégic Yesunénj yomuhuc énézéyec; Kecma méñnéñ ikoc ménda wañ énécmimu niñac galenj memu. ⁵ Ic sasalanénj nuac qacnaiguc hama Ni Kristo ††mianénj zéma ic embac sasala

†† Hebraio aciguc; Mesia imi halécnénj météré mimia.

ikoc wañ énécmimu. ⁶ Wañu yaré hélawac suruc zéma imuac luhuc ac momacnec nimmu. Wañu auriwu niñac galeñ mema kecmu. Iwawai imuhucya kilenñdac hicñi-macac hezac, néñ imi tetcgia qahacnec. ⁷ Baec méñac ic embac ieneñ yacma baec méñac ic embac hazéc wañ énécmimu. Héñgaleñ ama méñac ic embac ieneñ yacma héñgaleñ ama méñac ic embac hazéc wañ énécmimu. Wañu baera baeraiguc béti hicñiyu nañ memac. ⁸ Wañu haka imi moczoñ azi kikiyawac héñi-hénia. ⁹ Wañu nalé imuaru ic embac eneñ ini zérabéraiguc onopocma unuhumumu. Wañu ini nuac qacna niñac wamma baec séc ic embac eneñ hazéc wañ énécmimu. ¹⁰ Wañu nalé imuaru ic embac sasalanéñ manam batuciguc mama unumac. Wañu eñaoc hésa amaiguc opocamuma hazéc wañamumu. ¹¹ Wañu kua meme ic ikora sasala hicñima ic embac sasala ikoc wañ énécmimu. ¹² Wañu héna ac logilogi haka imi saiyu ic embac sasala ionac goi héihéigina iminéñ sanjeñ qedacmac. ¹³ Wañu méñnéñ méñ nañseligiyu tetcgia hayu késayu kekec hémbénaña kecmac. ¹⁴ Wañu kurumeñac héñgaleñ amawac buña suruc hiabia iminéñ baec séc ic embac ionac muru zé-saigic kendacmaguc imuaru mia nalé tetcgia hamac.

Anutu zébiri qébiri wammimia.

¹⁵ Imuac niñ ini kua meme ic Danielnéñ zéyec séc Biria miñina iwawai mebirianzac iminéñ ocmuñ téreyaiiguc nañu hémma niñtegicmu. (Olonzu ini hénia imi niñ asarimu.) ¹⁶ Nalé imuaru Yuda baeciguc kecmu imi eneñ baec boñaiguc néñgacdacmu. ¹⁷ Méñnéñ méñ ama qahaiguc nañkecmac imi iwawai ama qeraiiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. ¹⁸ Wañu méñnéñ méñ aiiguc kecmac imi maleku andiaiguc hezac imi memañ zéma ménda liliñgémac. ¹⁹ Nalé imuaru imi embac hérginaguc zéma namu gumu énécmianzu ionac muru yéwéri yanda hicñi énécmima hemac. ²⁰ Ini zéwelecmigic, kia naléya me Sabata naléiguc haka imi hicñiwac niñac. ²¹ Némac niñ nalé imuaru réwéri kuneñ yanda hicñimac. Réwéri imuhucya imi baec kurumeñ zéyu hicñiyec imuarunec éréma deguc méñ ménda hicñiyec. Wañu imuac andiaiguc kecma muñguc méñ imuhucya ménda hicñimac. ²² Wañu nalé imi ménda mehotoniwacnec séwiguc ic moczoñ humudacbunec. Wañu gési énécmimia ionac niñ wamma nalé imi meducñimac. ²³ Wañu nalé imuaru méñnéñ méñ énézéma Héñgic, Kristo †i you, me Kristo i erimi zégic, ménda niñzénégmu. ²⁴ Kristo ikora zéma kua meme ic ikora sasala hicñima séséc kuneñ yanda zéma haka méréra memu. Wañu wammuc séc wañu gési énécmimia momacnec mesoho énécmiwiñ zé batucgé énécmimu. ²⁵ Niñzu ni haka imi ménda hicñiyunec walac énézéua. ²⁶ Imuac mia baec kisiaiguc Kristo hicñima nanzac zémuiguc ménda kemmu. Wañu Kristo imi ama méñac qeriiguc taczac zégic imi acguc ménda niñzénégmu. ²⁷ Pilitic-keréñ néwéc Is iguc hicñima néwécgeñ Wes iguc kerezñac ésécnec Icac Nañawac hama hicñi

énécmimia imi tanec imuhucyanec wammac. ²⁸ Qamoc hezac imuaru kunta nei eneñ tocgému.

Icac Nañawac hahaya.

²⁹ Qenzeñ manzeñ yanda imi tetcgémac nalé idac-muaru imi kaiwe siñidénégéyu maso acguc asaha qahac wammac. Wañu méñni sikilu kurumeñ igucnec tetcgéma madacgic kurumeñac kuhanéñ hirimac. ³⁰ Nalé imuaru Icac Nañawac sésécnéñ kurumeñiguc wininiyu hémmu. Nalé imuaru baera baera ic embac eneñ siacma qacma namma Icac Nañanéñ kuc yanda zéma kiwi asahaguc hosusuiguc mayu héndacmu. ³¹ Inéñ témuñ hétéñ yandaguc kua meme uñahéra méli énécmiyu hamu. Hama gési énécmimia imi kurumeñ néwéc néwéc baec wañgoña kembon qahac igucnec moczoñ tocgé énécmimu.

Fik icac pakeñ ac.

³² Fik icac séséc imi niñareñgému. Hawanéñ dokuyaguc bébélacgia wañu haréña hicñiyu nalé geriwaguc ducñizac imi niñasarianziñ. ³³ Imuhucyanec ini haka imuhucya imi hicñiyu héndacma Icac Naña hosucginu hama naguiguc nanzac imi niñtegicmu. ³⁴ Ni hélacnec énézéua. Hicñisai youmi ménda qahac wandacmunec haka imi moczoñ hicñidacmac. ³⁵ Baec kurumeñ qahac wammac, néñ nuac ackuažéc imi ménda qahac wammac.

Técnina nimma kecbiñac hezac.

³⁶ Wañu imuac ai memeya zéma kaiwe kiwa imi ic méñnéñ ménda niñzac. Kurumeñac kua meme uña me Naña acguc ménda niñzac, néñ Mañgoc eñeyanec sac niñzac. ³⁷ Icac Nañawac hahaya imi Noawac naléiguc hicñiyec ésécnec hicñimac. ³⁸ Ic embac eneñ nene zéma waiñ doku nezéléléñ wamma ic embac meamumanec kecgic doku qaonñ hicñiyu Noanéñ zéiciguc eñec. ³⁹ Ic embac eneñ ménda niñasarimanec kecgic doku qaonñ luma kisanéñécmima keñec. Icac Nañawac hahaya imi acguc imuac séciguc hicñimac. ⁴⁰ Nalé imuaru ic éréhéc aiiguc keric méñ wagicma méñ waiyu tacmac. ⁴¹ Embac éréhéc hoc hilañanéñ héla qésémma taric méñ wagicma méñ waiyu tacmac. ⁴² Miñ Kewuginanéñ némac naléiguc ††hamac imi ini ménda niñzu imuac ini zenzeñ qeli qeli kecmu. ⁴³ Ini hénia yomuhuc niñanzu; Ama méñac miñinanéñ némac naléiguc kowu nene eneñ hamu imi nimbacnec zenzeñ qeli qeli keru ama imi ménda hézénégwunec. ⁴⁴ Wañu ini acguc zéréñ qéréñ wamma kecmu. Ini ménda nimmanec kecgic Icac Nañanéñ hamac.

Weleñ qeque ic héla zéma ikora.

⁴⁵ Mérénéñ weleñ qeque solaña zéma niñtegic qinñtegicyaguc wañu gésimiyu miñinawac murunec amayawac héna géséhéra énépésima naléya méndacma nene yaka méndéñ énécmimac? ⁴⁶ Miñinanéñ hama weleñ qeque ic imi haka imuhuc wamma keru

† Mesia.

†† Me nalé kiwaiguc.

hémamaciguc welen qe qe iwac muru mérian hemimac. ⁴⁷ Ni hélacnec énézézua, imuhuc wañu miñinanén iwawaiya moczoñ welen qe qe iwac mériaiguc haimidacmac. ⁴⁸ Néñ welen qe qe biria kecma qerianén miñna imi focdac ménda hama zéma, ⁴⁹ ai momachéra unuhéi wamma alahéra iniguc doku seli nema kecmac imi ⁵⁰ nalé mén ménda nimma kekera imuaru, wañu kaiwe kiwa mén ménda niñtegirec imuaru welen qe qe iwac miñinanén hama. ⁵¹ Hama elicgémima †koc ic ionac séciguc bakia melen miyu imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

Embac buña qeénécmimia.

25 Kurumenac héngalen ama imi embac serañ méra éréhécnéñ eu buñagina miñicñiwiñ zé kifagina késama keñgic ésécnec. ² Wañu ionac murunec embac serañ méra mén imi qelañ, wañu embac serañ méra mén imi niñtegic qñtegic ginaguc. ³ Qelañ ienen kifagina megic, néñ dokuya ménda mema keñgic. ⁴ Wañu embac niñtegic qñtegic ginaguc ienen imi kiruñguc dokuya tima kifaginaguc momacnec késama keñgic. ⁵ Wañu eu buñagina imi naléya mehorugima éséñ éséñ hayu embac enen moczoñ gaunén qéléléñgé énécmiyu mama hegic. ⁶ Hegic siñi namuñaguc qac mén yomuhuc hicñiyec; Héñgic, eu buñagina hazac! Focdac mama hama héihérmigic. ⁷ Imuhuc zégic embac serañ enen moczoñ qelima yacma zérén qérén wamma kifagina mindiñgic. ⁸ Wañu qelañ ienen niñtegic qñtegic ginaguc ionac yomuhuc énézégic; Kifanina imi békémañ zé wanzac imuac dokugina kisima méndén nénécmigic. ⁹ Imuhuc zégic embac niñtegic qñtegic ginaguc enen yomuhuc melemma énézégic; Méndemma haini ménda sécgé nénécmiyu neñañ moczoñ osiwiñ niñac. Imuac ini qisicnec amaiguc kemma sécgina boñ megic. ¹⁰ Imuhuc zégic ienen kifa dokuya boñ mewñ zéma kemma kecgicnec suraiguc eu buña imi haréyu embac serañ zérén qérén wamma kecgic ienen eu buñaginaguc momacnec zammarén ariaciguc kereñgic naguya héigic. ¹¹ Imuac andiaiguc embac serañ tosara hama zégic; Miñ Kewunina Miñ Kewunina nagu imi aunénécmia. ¹² Zégic zéyec; Hélacnec énézéwa niñgic neñ ini ménda niñénécmizua. ¹³ Hénia imuac niñ ini zenzeñ qeli qeli kecmu. Ini imi némac naléiguc icac nañ hama imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa ménda niñzu.

Ai memeac sese Anutunén ewa hiawac nénécmiyec.

¹⁴ Imi mia ic ménén baec ménu kemman zé welen qe qe ichéra unuruma iwawaiya hai énécmiyec ésécnec. ¹⁵ Ai memeac sécginawac énécmima ménac imi goli soukiwa méra mén, ménac imi éréhéc, ménac imi momacguc énécmima keñec. ¹⁶ Méra mén meyec inén focdac kemma soukiwa iminén iwawai boñ mema nénnagémba ai mema méra ménac séc mesaiyec. ¹⁷ Éréhéc meyec i acguc imuhucyanec wamma éréhé-

cac séc mesaiyec. ¹⁸ Wañu momacguc meyec inén kemma baec éséma miñinawac soukiwa imi musañgéyu heyec. ¹⁹ Nalé horua tecgéyu welen qe qe ionac miñinanén lilingéma hama iniguc momacnec tacma aigina dimuhuc megic imuac hénia zé qesiniñ wañec. ²⁰ Méra mén meyec inén méra ménac séc mesaima mema hama yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu gi nuaru goli soukiwa méra mén nénnec, hénna neñ méra mén muñguc mesaima mezua. ²¹ Imuhuc zéyu miñinanén zéyec; Hiabia wañec, welen qe qe hiabia zéma ic héla, gi ai komora imi hiabianec menec, imuac ni iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiséigi-guc toroqe nénnna. ²² Soukiwa éréhéc meyec i acguc hama zéyec miñna nuaru éréhéc nénnec, hénna you muñguc éréhécac séc mesaizua. ²³ Zéyu miñinanén zéyec; Hiabianec wañec welen qe qe hiabia zéma ic héla, gi ai komora hiabianec menec imuac neñ iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiséigi-guc toroqe nénnna. ²⁴ Wañu momacguc meyec inén hama yomuhuc zéyec; Miñna gi imi ic selia, ménda himicma mema, ménda méndén énécmima tocgoanzañ imi ni niñasariyi. ²⁵ Imuac zénén hiri wamma kemma guac soukiwa imi baec qeriaiguc musañgéya heyec. Guac iwawaiga yomi hénna. ²⁶ Imuhuc zéyu miñinanén melemma zéyec; Welen qe qe biria mézézé titigaguc, gi nuac ninna ménda himicma mema, ménda méndén énécmima tocgoanzañ tanec wañec? ²⁷ Imuhuc nin-neciguc gi nuac soukiwa imi kilendac hofi amaiguc hai-wañec ni lilingéma hama soukiwa neñgocya zéma sisia momacnec mewinac. ²⁸ Imuhuc zéyu tecgéyu ai ic kiwa yomuhuc ézéyec; Momacguc iwarunec wagicma méra éréhéc kesa keczac iwac mina. ²⁹ Iwawai hemimia inén ménac késayu kindindiña wammac. Wañu ménda hemimia inén komodia hemiyec imi acguc wagiru qahac wandacmac. ³⁰ Welen qe qe enomia yomi séñgañgeñ siñi tunumaniguc nesigic hiñgacma imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

Baera baera zégési énécmimac.

³¹ Icac Nañ eneya kiwi asahaguc kua meme uña moczoñ iniguc lilingéma hama eneya tatak asahaguc imuaru tacmac. ³² Tacma baera baera ic embac hénia hénia eneya kic ségériaiguc tocgé énécmima rama galenén rama zéma noniñ gési énécmianzu ésécnec gési énécmiyu enac enac nammu. ³³ Gési énécmima rama imi héiyaiguc noniñ imi kanayaiguc onopocmac. ³⁴ Nalé imuaru ic kewunén héiyaiguc nanzu ionac yomuhuc énézémac; Nuac Mañgocnawac mérian énécmimia ini haréma héngalen ama areña yanda baec kurunen zéyu hicñiyec nalé imuaru bec onac niñ wamma walac meyecac hezac imi mératéc késamu. ³⁵ Neñ yaka niñ humuwa gumu néngic. Wañu doku niñ humuwa doku hima néngic neyi. Wañu ic kían kecba héihéré néngic. ³⁶ Maleku niñac hocba maleku héinénigic. Hafi niyu néngalen wannénigic. Hésa amaiguc kecba hama néngic. ³⁷ Imuhuc zéyu ic embac solaña enen zégic; Miñ Kewu nini némac naléiguc gi

† Kiwi tosaraiguc; Heriru éréhéc wammac.

yaka niŋ humuna gémma gumugéniŋ? Némac naléiguc gi doku niŋ humuna gémma doku hima géniŋ. ³⁸ Némac naléiguc gi ic kian keca gémma héihéré géniŋ? Némac naléiguc gi maleku niŋac hocna gémma maleku héigéniŋ? ³⁹ Némac naléiguc hafi giyec me hésa amaiguc tacna hagéniŋ? ⁴⁰ Imuhuc zégic ic kewunéŋ melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa niŋic, ini ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécna you nanzu ionarunec mamayagina méŋac iwawai wammigic imi nuac waŋgic tanec wanzac.

⁴¹ Waŋu inéŋ kanayaiguc naŋgic ionac yomuhuc énézémac; Saecginaguc, ini wainémma Biria miŋina zéma iwac kua meme uŋahéra ionac niŋac geric hémbénaŋa walac meyu heyecac hezac imuaru hiŋgacgic. ⁴² Ni yaka niŋ humuwa ini yaka méŋ ménda gumu néŋgic. Doku niŋ humuwa ini doku méŋ ménda hima néŋgic. ⁴³ Ic kian keca ménda héihéré néŋgic. Maleku niŋac hocba maleku méŋ ménda héinéŋgic. Hafi niyec me hésa amaiguc tacba ménda hama néŋgic. ⁴⁴ Waŋu ieneŋ imuhucyanec melemma zému; Miŋ Kewu némac naléiguc génni yaka niŋ humunec me doku niŋ wanec me ic kian wamma hanec me séwi usu niŋac wanec me yaŋ hafi giyec me hésa amaiguc tacna méra ménda géniŋ? ⁴⁵ Imuhuc zégic Ic kewunéŋ yomuhuc melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa, mamaya yomi ionarunec momacguc yomuac iwawai ménda wammigic imi mia nuac niŋ ménda waŋgic wanzac. ⁴⁶ Ini zérabéra tetcgia qahaciguc kereŋgic, ic solanŋa yomi eneŋ kekec hémbénaŋaiguc keremmu.

Yesu qehumuwiŋ zé sasəŋgiaiguc eminimma niŋareŋgégic.

26 Yesunéŋ ac imi moczoŋ zédaru tecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ² Ini ninzu ésécnec ai meme éréhéc hama keŋu nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa imuac kendoŋ wammac. Waŋu Icac Naŋa ic héŋgeŋa wéndaraiguc qemu niŋac wamma wai énécmimu. ³ Waŋu nalé imuaru hofac oo ic eneŋa zéma ic embac ionac galen hécgina ieneŋ hofac oo ic kiwagina Kayafawac ama kewuyaiguc togégic. ⁴ Toccéma ikoc wammima Yesu imi éléŋnec késama qewiŋ zéma sasəŋgiaiguc eminiŋgic. ⁵ Eminimma yomuhuc zégic; Kendoŋ yandaiguc imuhuc ménda wambiŋ, ic embac ieneŋ qeweloŋ qema qetali nénécmiwu niŋac.

Yesu Betania amaiguc halécnéŋ naecmimia waŋec.

⁶ Waŋu Yesunéŋ Betania ama areŋaiguc séwi wizi ic zémimia Simonac amaiguc tarec. ⁷ Tacma nene neyu embac méŋnéŋ iwac muru kemma haléc héméŋa hiabia, boŋa yanda imi iwac oruhaiguc qocgéma naecmiyec. ⁸ Imuhuc waŋu tohotoho ichéra ieneŋ héŋgic qerigina biriyu zégic; Némac niŋac imi eŋ audaczac? ⁹ Iminéŋ boŋa eneŋa mema ic maqeqeya énécmimacac séc wambacnec. ¹⁰ Imuhuc zégic Yesunéŋ bec niŋtegicma yomuhuc énézéyec; Ini némac niŋac embac zéhési wammizu? Embac imi iwawai hiabia waŋ nénzac. ¹¹ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc

kecmu, néŋ ni mia nalé séc iniguc ménda kecməŋ.

¹² Embac imi haléc héméŋa hiabia séwinaiguc qocgé némma humuwa téŋgénémmu imuac mia zéréŋ qéréŋ waŋ nénzac. ¹³ Ni hélacnec énézézua, baecac qa-haiguc imuac me imuac buŋa suruc hiabia yomi zéauma kemmu séc haka embac yominéŋ wanzac imi acguc énézégic niŋqelimimu.

Yudanéŋ Yesu méraginaiguc opocmaŋ zé ewa momac waŋec.

¹⁴ Nalé imuaru tohotoho ichéra 12 ionarunec méŋ qara Yuda Kariot inéŋ hofac oo ic kiwa ionac muru kemma qesima énézéyec; ¹⁵ Ni Yesu méraginaiguc opocba némac iwawai némmu. Imuhuc énézéyu ieneŋ soukiwa siliwa 30 migic. ¹⁶ Waŋu ic imi nalé imuarunec Yesu méraginaiguc opocmaŋ zé naléyawac horec.

Nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa imuac kendoŋguc momacnec tacgic.

¹⁷ Saméŋ yisya qahac imuac kendoŋ ducŋiyu tohotoho ichéra eneŋ Seiyaiguc Yesu qesimima zégic; Nini deguc ama dimuaru nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa kendoŋ imuac yaka omézézéŋ waŋgémbiŋ? ¹⁸ Imuhuc zégic yomuhuc énézéyec; Ini ama areŋ yandaiguc keremma ic méŋac yomuhuc ézému; Kiwi icninanéŋ yomuhuc zézac; Naléna ducŋizac imuac niŋ tohotoho ichéna iniguc nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa imuac kendoŋ imi guac amaiguc tacmaŋ. ¹⁹ Waŋu tohotoho ichéra eneŋ Yesu zéyec séc nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋawac kendoŋ imuac nene imi memézézéŋ waŋgic. ²⁰ Ama siŋiyu Yesu imi tohotoho ichéra 12 iniguc momacnec nene newiŋ zé tacgic. ²¹ Nene nema tacma yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézézua, onac murunec méŋnéŋ andé numac. ²² Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ ewa biric kuneŋ yanda wamma eneŋ qesimima kemma yomuhuc zégic; Miŋ Kewu, hélacnec ni qahac, imi ni me? ²³ Waŋu inéŋ yomuhuc énézéyec; Niguc momacnec zéiciguc yaka tinduŋgézic inéŋ mia andé numac. ²⁴ Icac Naŋa imi kiwi téreyaiguc ooyawac hezac séc kemmac, néŋ Icac Naŋa andé qemac inéŋ saecyaguc wammac. Ic imi ménda hicŋiwacnec hia wambacnec. ²⁵ Imuhuc zéyu Yuda kecmma Yesu andé qeyec inéŋ yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic, hélacnec ni qahac, imi ni me? Imuhuc zéyu yomuhuc zéyec; Geŋgaoc imuhuc zézanŋ.

Miŋ Kewuac saméŋ zéyu héniyec.

²⁶ Waŋu yaka nema tacgic Yesu saméŋ mema mozoc ac zéma méndémma tohotoho ichéra énécmima zéyec; Mema negic, yomi imi nuac séwi busuna. ²⁷ Imuhuc wammaguc sokoc mema ewa hia ac zéma énécmima zéyec; Ini moczoŋ yomi negic. ²⁸ Yomi sisi-pac acac sacna. Képésic wai énécmimaŋ zé ic embac sasala onac niŋac pocgé énécmimia. ²⁹ Zéwa niŋgic, ni deguc muarunec waiŋ ic hésawac gocmia yomi muŋguc ménda nema kecmma nalé imuhucgeŋ Maŋgocnawac héŋgalen ama areŋa yandaiguc iniguc waiŋ

qeliawac nemanj. ³⁰ Wañu mepé qepési legic méné héig-ic tecgéyu yacma Oliwa baec bonjaiguc kenjic.

Yesunénj Petero bianjac ara ézéma goro ac wammiyec.

³¹ Wañu imuaru kemmanec Yesunénj yomuhuc énézéyec; Ac méné yomuhuc ooyawac hezac; Ni rama galengina imi qewa rama tunja imi qeqelalanj qedacmu. Imuac niñ deguc sinjiya ini moczonj wainémma kendacmu. ³² Wañu humuc igucnec yacmaguc neñ mia kiwa meénéc mima Galilaia baeciguc walac kemmanj. ³³ Imuhuc zéyu Petoronénj ara melemma zéyec; Tosara enej moczonj waigémbu, néñ ni méndagucnec waigémmanj. ³⁴ Imuhuc zéyu Yesunénj zéyec; Ni hélacnec gézézua, sinji yomuaru kuruc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémanj. ³⁵ Imuhuc zéyu Petoronénj zéyec; Giguc humuwic zé hia humuwic, ni ménda qaecgé gémmannj. Inénj imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosia moczonj imuhuyanec zédacgic.

Yesunénj Gesemane baec bonjaiguc zéwelerec.

³⁶ Imuhuc zéma kemma kisi méné qara Gesemane imuaru keremma Yesunénj tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ni eri kemma zéwelec wamma kecbanec ini yomuaru tackecmu. ³⁷ Imuhuc zéma Petero zéma Zebedaioac nanjheréra énépésima kenjec. Kemma niñyewérima ewa biric wanjec. ³⁸ Wañu énézéma zéyec; Ewa qerinanénj humucac déciguc hosuc gémacac séc ewa biric kuneñ yanda wanzac. Imuac ini you niguc kic qeli tacmu. ³⁹ Imuhuc zéma enjyaoc komodia méné kemma mama sicgéyu kic ségéria baeciguc mayu yomuhuc zéma zéwelerec; Manjocna, hia wawanawac séc wanju qenzey manzey sokoc yomi ni nogicma kemmac. Wanju nuac sinjawac qahac, néñ genja sinjawac séc wambésémanj. ⁴⁰ Wañu imuacnec lilingéma tohotoho ichéra ionac hama iniru gau hekecgic Petoro qesimima zéyec; Ini niguc kaiwe kiwa momacgucac séc zenzey qeli qeli kecnuac séc qahac wanjec? ⁴¹ Man-ambatuciguc maunuwac niñac, kic qeli kecma zéwelec wanjic. Ewa qeriganénj efizac, néñ séwiganénj kuha qahac wanzac. ⁴² Imuhuc zémaguc munjuc kemma yomuhuc zéweleru hatac éréhéc wanjec; Manjocna, qenzey manzeyac sokoc yomi ménda newaguc ménda nogicmacac hezaciguc, guac ewa sinja seligimac. ⁴³ Wañu lilingéma iniru kicgina yéwéria yanda wanju gaugina hekecgic. ⁴⁴ Imuhuc inicma onopocma munjuc kemma ac imuacnec zéma welerec. Weleru hatac haréwéc wanjec. ⁴⁵ Weleru tecgéyu lilingéma tohotoho ichéra ionac hama énézéyec; Ini gaugina hezunec? Héngic nalé bec ducñiyu Icac Nanja imi andé qema kápésic ic ionac méraginaiguc oporu emmac. ⁴⁶ Yacgic kenni! Andé qeqe icna you hazac.

Andé qemiyu Yesu késagic.

⁴⁷ Ac imuhuc énézémanec nanju, tohotoho ichéra 12 ionarunec méné, Yuda imi hayec. Wanju i guc momacnec ic tunj yanda, hofac oo ic kiwa zéma galen ienenj méli énécmigic tewi luacginaguc hagic. ⁴⁸ Wanju andé

qeqe ic iminénj séséc arenj mindinjadacma bec yomuhuc énézéyu nimma hagic; Ic méné kiric nemiwa imi mia zéma késamu. ⁴⁹ Wañu ic imi focdac Yesuac muru hama Ohec wahec! Kiwi icna zéma kiric nemiyec. ⁵⁰ Imuhuc wanju Yesunénj yomuhuc ézéyec; Ala, néma haka wammanj zé hazan haka imuac mia wambésémanj. Imuhuc zéyu ic hagic imi enej hama Yesu késagic. ⁵¹ Imuhuc wanjic Yesuguc nanjic ionarunec ménéñj méramma souya kupenja igucnec héréma hofac oo ic kuneñac welenj qeqeya ménéñac gezawa qeriru mayec. ⁵² Imuhuc wanju Yesunénj zéyec; Souga kupenjaiguc haina hinjaru. Ménéñj méné sougina hérému imi sou zéraiguc humudacmu. ⁵³ Ini ninjic neñ Manjocna ézéwa degucdacmi kua meme unjehéra tunj yanda 12 ogicma méli némmacac séc qahac wanzac me? ⁵⁴ Wanju neñ imuhuc wambinec, actuazéc téreyanénj imuhuc hicñimac zézac iminénj dimuhuc héla héiwacnec? ⁵⁵ Imuhuc zéma ic tunj ionac yomuhuc énézéyec; Ini némac niñac sac nene énépésianju ésécnec legic tewiginaguc hama népésiwinj zé wanzu? Ni kaiweya kaiweya ocmunj téreyaguc tacma ic embac ku énécmianj, wanju ini ménda népésigic. ⁵⁶ Wañu haka yomi kua meme ic ionac kiwi imi héla héimac niñac yomuhuc hicñizac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienenj moczonj Yesu waimima néngacdacgic.

Yesu hofac oo ic enenjaginawac wésiaiguc nanjec.

⁵⁷ Yesu késagic ienenj héréma hofac oo ic kuneñgina Kayafawac ama kewuyaiguc kenjic. Wanju imuaru mia héna acac kiwi ic zéma galen enej tocgéma tacgic. ⁵⁸ Wañu Peteronénj andéginu Yesu lakec méndacmima hofac oo ic kuneñgina iwac demin qeriaiguc kereñec. Keremma demin galen ionac succinaiguc tetecgiaiguc dimuhuc wammimu imi hémmannj zé tarec. ⁵⁹ Wanju hofac oo ic kiwahécgina zéma ic kiwa moczonj Yesu qehumuwinj zé ikoc ac tosara qemuac séc méné mihicñiwinj zé hochoc ai megic. ⁶⁰ Wanju héipuc ic ikora sasala wéséginaiguc hama nanjic, néñ ara méné ménda mihicñigic. Wanju imuac andiaiguc ic éréhéc wéséginaiguc hama nanjoc. ⁶¹ Namma yomuhuc zéyoc; Ic yominénj yomuhuc zéyec; Ni Anutuac ocmunj térya héwuratima ai meme haréwéc imuac qeriaiguc munjuc memizicgémanjac séc. ⁶² Imuhuc zéyic nimma hofac oo ic kuneñ imi yacma Yesu qesimima zéyec; Ac bakia méné ménda zéwésémanj? Hazéc wanjémma zézaoc ac imi némac ac? ⁶³ Qesiyu Yesu imi ara qaiyu nanju hofac oo ic kuneñginanénj ézéma zéyec; Anutu kerecac keczac iwac qaciguc hélacnec zéselimaguc zéna ninni, Gi imi Anutuac Nanja Kristo me qahac? ⁶⁴ Qesiyu Yesunénj melemma zéyec; Genj mia bec zézanj, wanju zéwa ninjic andiaiguc Icac Nanja ni imi Kuc bunjayaguc iwac méra héi igucnec tacma kurumenjac hosusu qahaiguc namma hawa néndacmu. ⁶⁵ Imuhuc zéyu hofac oo ic kuneñginanénj malekuya muzuracgéma zéyec; Ic yomi Anutu zébiri mizac, imuac némac niñac munjuc héipuc ic tosara mihicñiwinj zé wambinjan. ⁶⁶ Imuac ini dimuhuc ninju? Qesiyu ienenj zéginénj; Ic

yomi humucac buña. ⁶⁷ Wañu Yesuac kic ségériaiguc sépéccgé héima méragina misicgéma qegic. Wañu tosanenéh nekanjaiguc otoma zégic; ⁶⁸ Gi Kristo wanzaniguc zéhicnjina, mérénéh guzac?

Peteronéh Yesu qaecgé miyec.

⁶⁹ Nalé imuaru Petero imi demin qeriaiguc tarec. Taru welen qeque embac ménéh iwac muru hama zéyec; Gi acguc Galilaia ic Yesuguc kecnecc. ⁷⁰ Wañu inéh tacgic moczon yanda ionac kicginaiguc qaecgéma zéyec; Gi némac arawac zézan imi ni ménda niñacgézua. ⁷¹ Imuhuc zéma sanjulañaguc keñu embac ménéh hémma ic embac imuaru nanjic imi énézéma zéyec; Ic yomi Nazarete ic Yesuguc kecañec. ⁷² Imuhuc zéyu Peteronéh muñguc zéselima zéyec; Ni ic imi ménda ninzua. ⁷³ Imuhuc zémaguc komora mén nañu tosara imuaru nanjic ienen hosuru kemma Petero ézégic; Hélawac gi ionac aren igucnec, némac niñ acgawac taneranéh zéhicni génzac. ⁷⁴ Imuhuc zégic inéh hénima saecgé amuma zéselima zéyec; Ni ic imi ménda nimmizua. Imuhuc zéteccgéyu nalé idacmuaru kuruc qarec. ⁷⁵ Qaru Petero imi Yesunéh ac yomuhuc ézéyec imi niñqeliyec; Kuruc ménda qarunec hatac haréwécac séc ni qaecgé némbésémañ. Imuhuc niñqelima séñganjen hiñgacma siac howuc siac siarec.

Yesu Pilatoac muru wagicma keñjic.

27 Ama ewiaiguc hofac oo ic kiwahéccgina zéma galeñ eneh ewa momac wamma Yesu humuciguc opocbiñ zé toccgéma eminiñjic. ² Wañu zéteccgémaguc dérécgéma héréma kemma baec galeñ Pilatoac méraiguc opocgic.

³ Nalé imuaru Yuda, Yesu andé qeyec inéh héñu Yesu imi késpedesiraguc zéma zéteccgécc niñu ewaya liliñgéyu nimbiri amuma siliwa soukiwa 30 imi hofac oo ic kiwahéccgina zéma galeñ ionac muru mema keñec.

⁴ Kemma yomuhuc énézéyec; Ni ic késpedesic qahac iwac sac haima boña mema késpedesic wañi. Imuhuc zéyu ienen imi nonac ai qahac geñgaoc mindiñina zégic.

⁵ Imuhuc zégic siliwa soukiwa imi giliyu ocmuñ téryaiguc eñu kemma eñeya ewa sac neyec. ⁶ Wañu hofac oo ic kiwa ienen soukiwa imi medacma zégic; Soukiwa yomi imi sac boña, sokociguc haiwiñ imi héna ac sigimac. ⁷ Imuhuc zéma ewa momac wamma soukiwa iminéh kewuc meme ic ménac baec mén ic kian ionac kicsuañ buñawac boñ megic. ⁸ Héña imuac niñac nalé imuacnec éréma hama deguc baec imuac Sac Baera zéanzu. ⁹ Haka imuhuc hicñiyu kua meme ic Yeremianéh zéyec ac yominéh hélaguc wañec; †Israel ic eneh boñawac zéyec siliwa soukiwa 30 imi mema

¹⁰ Miñnanéh nézéyec ésécnec kewuc meme ic ménac baec boña niñac haimigic.

Pilatonéh Yesu qesimiyec.

¹¹ Wañu Yesu imi Pilatoac kiwaiguc nañu qesimima zéyec; Gi ta Yuda ic ionac ic kewu me? Imuhuc zéyu

Yesunéh melemma zéyec; Geñgaoc zézan. ¹² Wañu hofac oo ichéccgina zéma galeñ ienen ac séwélaiguc haima zégic acgina ménda melenec. ¹³ Wañu Pilatonéh qesimima zéyec; Gi hazéc wañgémma héipuc ac sasala zézu imi ménda ninzau? ¹⁴ Zéyu ara ménac mén, ac bakia mén ménda zéyec. Imuhuc wañu baec galeñ imi kilen welicgéyec.

Baraba me Yesu?

¹⁵ Kendon séc baec galeñ iminéh ic embac ionac ewa siñ tohoma hésa ic mén hulacmiyu hiñgacanec.

¹⁶ Wañu nalé imuaru hésa ic mén qara keñkeña kerec, iwac qara imi Baraba. ¹⁷ Wañu ic toccgodacma nanjic Pilatonéh qesiéccmiyec; Mérac hulac énéccmimañ niñac wanzu, Baraba me Yesu Kristo zéanzu imi mia?

¹⁸ Ic imi Yuda ic ienen Yesu eñ nimbupuc wamma iwac muru opocgic imi niñteccicma imuhuc qesiéccmiyec.

¹⁹ Wañu Pilato imi zégési tatacyaiguc tacmanec keru iniñanéh ac haima zéyec; Gi ic solaña iwac mia haka mén ménda wammiwésémañ, ni deguc siñia gau hémma iwac niñac niñyéwéri kuneh yanda mihiñizua.

²⁰ Wañu hofac oo ic kiwahéccgina zéma galeñ ienen Baraba hulac énéccmima Yesu qegic humumac niñac ic embac tuñaguc zéqafen wañ énéccmima zégic. ²¹ Wañu baec galeñéh muñguc qesiéccmima zéyec; Sucgira igucnec mérac mia onac niñ wamma hulacmimañ zé wanzu? Zéyu zégic; Baraba! ²² Zégic Pilatonéh énézéyec; Wañu Yesu Kristo zémianzu i deic wammimañ? Imuhuc zéyu moczon zégic; Imi iciguc biriñéh qegic. ²³ Imuhuc zégic baec galeñéh muñguc qesiéccmiyec; Némac késpedesic niñ? Imuhuc zéyu ienen muñguc yanda qac gigilañgéma zégic; Iciguc qegic!

²⁴ Imuhuc wañjic Pilatonéh mebélacgé énéccmimañ zé osiyec, néñ néwécgeña qewelonéh hénima yacmañ zé wañu ic embac kicginaiguc dokuguc méria zuacma zéyec; Iwac sac kitiwa imi eñaoc huamu. ²⁵ Imuhuc zéyu, ic embac moczon yanda melemma zégic; Iwac sac kitiwa imi melenha neñañ zéma qelihéccnina qacniñaguc eñu. ²⁶ Imuhuc wañjic Baraba imi ionac niñ wamma hulacmima Yesu likuñ zéragucnéh qegic iciguc qemu niñac téñgin ic ionac méraginaiguc oporec.

Téñgin ic eneh Yesu zédesi wammigic.

²⁷ Imuhuc wañu baec galeñac téñgin ichéra ienen Yesu wagicma baec galeñac ama kewuya imuac demin qeriaiguc emma zégic téñgin ic moczon iwac muru hama leleccgéma nanjic. ²⁸ Wañu séwi usuya moczon hetecgéma maleku pesianec mén héimigic hiñgarec.

²⁹ Hiñgaru hésa waiyaguc imi misicgéma oruhaiguc haigic hiñgarec. Wañu uñ qaulalea mén miyu méra héyanéh késama nañec. Imuhuc wammima wésiaiguc simiñ héima zédesi wammima zégic; Ohec, Yuda ic ionac ic kewu! ³⁰ Imuhuc wamma sépéccgé héimima uñ qaulalea imi wagicma iminéh oruhaiguc qegic. ³¹ Qema zédesi wammigic tecgéyu maleku pésiha imi het-

† Yer 18:3, 32:6.

ecgéma enjeya séwi usu imi héimima iciguc qewiñ zé wagicma kenjic.

Yesu ic héngeña wéndaraiguc qegic.

³² Wagicma kemma hénaiguc ic mén mihicnjigic qara Simon Kirene ama arenj igucnec imi seliseli wammigic Yesuac ic héngeña wéndara wagicma huayec. ³³ Wañu kemma baec mén qara Golgota (Neñañ aciguc oruc sic) imuaru kenjic. ³⁴ Kemma imuaru waiñ doku selia howuraguc mesohoma Yesu gumuwiñ zégic nenimma waiyec. ³⁵ Wañu iciguc biriñnéñ qegic nañu malekuya imi sumbic néma méndémma késagic. ³⁶ Wañu mama tacma galeñ memima kecgic. ³⁷ Wañu oruha hanecgeñ hénia ya yomuhuc ogic heyec; Yomi Yesu Yuda ic ionac ic kewu. ³⁸ Wañu Kowu nene ic éréhéc imi Yesuguc momacnec iciguc uruma mén imi ic héngeña wéndara méria héiigucgeñ, mén imi ic héngeña wéndara méria kanaiguc geñ urugic nañoc. ³⁹ Wañu ic embac héna imuaru kenja wañgic imi enej orucgina gilima zébiri migic. ⁴⁰ Geñ mia Anutuac ocmuñ térya héwuratima muñguc ai meme haréwécac qeriaiguc memizicgémañ zéne. Gi Anutuac Naña wanzanjiguc metecgé amuma ic igucnec mana. ⁴¹ Wañu hofac oo ichécgina ienenj acguc héna acac kiwi ic zéma qeria galeñ iniguc momacnec imuhuyanec zébiri mima zégic. ⁴² Ic imi ic tosara añgéngina tiénémianjec, néñ enjeya añgéña tiamumacac séc qahac wanzac. Inéñ mia Israel ionac Ic Kewu wanzac, imuac ic igucnec mayu hémma ninzégé miwiñ. ⁴³ Inéñ Anutuac muru héima namma ni Anutuac Naña zéañec imuac waini inéñ iwac ségisé-gi wanzaciguc metecgé mimac. ⁴⁴ Wañu duña kowu ic éréhéc Yesuguc momacnec biriñnéñ iciguc urugic imi enej imuhuyanec zébiri miyoc.

Yesu humuyec.

⁴⁵ Wañu gau komoc wañu baec yanda baec siñidéngéma kenjekcma maria haréwéc wañec. ⁴⁶ Wañu kaiwe kiwa haréwéc imuaru Yesunéñ kucnec qacma zéyec; Eli Eli lama sabaktani. Hénia imi Anutuna Anutuna némac niñ wainénzan? ⁴⁷ Wañu imuaru nañgic ionarunec tosanéñ nimma zégic; Ic yomi Eliawac qaczac. ⁴⁸ Wañu ionarunec méñnéñ nimma usuñnec kemma konduj kagali mén mema waiñ howuraiguc tindungéma uñ tasiaiguc haima Yesu gumuyec. ⁴⁹ Gumuyu tosanéñ zégic waina Elianéñ hama metecgémac me qahac imi hénni. ⁵⁰ Wañu Yesu muñguc kucnec qaru uñaya waimiyec. ⁵¹ Waimiyu ocmuñguc maleku nezic nezicgia yanda imi ounec zuracgéma mama emu tecgéyu éréhécnec wañoc. Wañu nañ meyu baec hiriyu hócneñ téma mayec. ⁵² Wañu kic suañ hema kenjec imi kuaya añgéyu ic térya becneñ humugic ionarunec sasalanéñ qelima yacgic. ⁵³ Wañu Yesu imi humuc igucnec yaruguc ienenj kicsuañ igucnec éréma ama areña yanda téryaiguc keremma ic sasala hicñi énécmigic. ⁵⁴ Téñgij ic galeñgina zéma ichécgina Yesuac galeñ nañgic ienenj imi nañ meyec imi zéma haka hicñiyec imi hémma namma zénéngina

kunéñ yanda hiriyu zégic; Ic yomi hélacnec Anutuac naña kerec. ⁵⁵ Wañu embac sasalanéñ Galilainec Yesu welenj qemima méndacmima hagic imi enej lakecaru hémma nañgic. ⁵⁶ Sucginaiguc imi Maria Makdalanec zéma Maria mén Yakobo Yosefe iorac nengocgira zéma embac mén Zebedaioac nañhéra iorac nengocgira momacnec kecgic.

Yesu kic suañguc haigic.

⁵⁷ Ama mari wañu Arimataia ama igucnec ic mén Yosefe zémimia hayec. Ic imi soukiwa zéma hinac yandayaguc, wañu i acguc Yesuac tohotoho icya kerec. Qara imi Yosefe. ⁵⁸ Inéñ hama Pilatoac kemma Yesuac qamoc imi néna zéma qesimiyu Pilatonéñ mimuac niñ énézéyec. ⁵⁹ Wañu Yosefenéñ qamoc imi mema kemma maleku lalaha qelianéñ osoyec. ⁶⁰ Osoma enjeya kic suañ qelia hociguc kifaña mihicñima mézézéngéyu heyec imuaru haima hoc yanda mén qililingéyu kic suañ kuaya nezicgéyu waima kenjec. ⁶¹ Wañu Maria Makdalanec zéma Maria mén ierenj kic suañ imuaru kemma imuac néwécgeñaiguc tacma hénjoc.

Kic suañ imi awima nañgic.

⁶² Sabata naléyawac zéréñqéréñ naléya imi siñjima gi-anjiyu ai meme mén wañec. Nalé imuaru hofac oo ichécgina zéma Farisaio ic azoroma Pilatoaru kenjic. ⁶³ Kemma zégic; Miñ Kewu, ic ikora imi qeli qeli kerec nalé imuaru yomuhuc zéyec imi niñqelima ninziñ; Ai meme haréwéc imuac andiaiguc humuc igucnec qelima yacmañ. ⁶⁴ Imuac zéna, kic suañ imuac ai meme haréwéc séc galeñ memu. Tohotoho ichéra ienenj kemma qamoc imi kowu mema kemma inéñ humuc igucnec qelima yarec zéma ic embac énézémuiguc imi manam batuc andiaiguc hicñimac iminéñ becneñ hicñiyec imi ogicbac niñac. ⁶⁵ Imuhuc zégic Pilatonéñ melemma zéyec; Onac muru galeñ meme ic keczu imuac kemma kucginawac séc galeñ mema nammu. ⁶⁶ Imuhuc zéyu ienenj enañ galeñ meme icgina iniguc kemma hoc hilaña asé kiwi haima galeñgégic.

Yesu imi humuc igucnec qelima yarec.

28 Sabata kendorj tecgéyu Sondaiguc ama gijañmanj zé wañu Maria Makdalanec zéma Maria mén ierenj kicsuañ hémbic zéma kenjoc. ² Kenjic nañ yanda, nañ geriwiguc meyu Miñ Kewuninawac kua meme uñanéñ kurumerj igucnec mama kicsuañguc hoc yanda imi qililingéyu kenju imuac qahaiguc emma tarec. ³ Tanera imi qilitik asaha ésécnec, malekuya imi komboc ésécnec lalac lalac wañec. ⁴ Wañu galeñ meme ic galeñ mema nañgic imi zénéngina hiriyu awacwalima ic humumia éséc wandacgic. ⁵ Wañu kua meme uñanéñ embac érézéma zéyec; Iri imi bacgira ménda yandiyu, Yesu iciguc qegic iwac mia hocma hazaoc imi ni ninzua. ⁶ I you qahac, énézéyec séc bec yaczac. Hama duña heyec imi hénjic. ⁷ Hémma foc tohotoho ichéra ionac kemma yomuhuc énézéma zé-

maoc; Yesu humuc igucnec yacma bec Galilaia baeciguc walac kenzac, imuaru kemma mihicji mimu. Gezac qézéj ac imuac mia érézéwa ninzaoc. ⁸ Imuhuc zéyu embac éréhéc imi zénéngira hirima heyunec ségiséginéj sécgé érécmiyu tohotoho ichéra énézéwic zé usujnec kejoc. ⁹ Imuhuc wamma kejkeric Yesu enjeyaoc hicji érécmiyec. Luae orac muru zéma érézéyu ierenj iwac muru kemma hénia selianec késama sicgémima mepési miyoc. ¹⁰ Imuhuc wanjic Yesunéj érézéma zéyec; Bacgira ménda yandiyu. Kemma dac munahécna Galilaia baeciguc kemmu nij énézémaoc. Imuaru mia ni némmu.

Galenj meme ic enej suruc wanj énécmigic.

¹¹ Embac éréhéc imi héniaiguc kejkicnec galenj meme ic tosanénéj ama arenja yandaiguc keremma haka hicjijec imi moczorj hofac oo ic kiwa éréhécgina érézédacgic. ¹² Héfac oo ic kiwa ierenj galenj iniguc tocgéma eminimma galenj meme ic soukiwa enjenja énécmima yomuhuc zégic; ¹³ Ini yomuhuc mia zému; Siñiya gau heni tohotoho ichéra ienenj hama i kowu

huama kejgic. ¹⁴ Wanju ac suruc iminéj baec galenj muru keju nimmaciguc imi nenenj ewaya meni niju sécgémac. Imuac mia ini ewa goro ménda wammu. ¹⁵ Imuhuc zégic galenj meme ic imi soukiwa imi mema zéqindiñi wanj énécmigic séc zégic éréma deguc ac iminéj Yuda ic ionac muru saima hezacnec.

Tohotoho ichéra ai memu nijac méli énécmiyec.

¹⁶ Wanju tohotoho ichéra 11 imi Galilaia baeciguc kemma baec boña ménj Yesunéj énézéyec imuaru enjgic. ¹⁷ Emma Yesu hémma mepésimigic, néj tosara imi nij éréhéc wanjgic. ¹⁸ Wanju Yesu hosucginaiguc hama zéyec; Baec kurumenj imuac kuc buña imi moczorj néndac néndara wanjac. ¹⁹ Imuac ini kemma baera baera ic embac Manjoc zéma Naña zéma Uña téréya qacninaiguc doku naec énécmima ²⁰ ackuazéc énézéyi imi moczorj ku énécmigic imuac séciguc kecma tohotoho ic wandacmu. Ninzu, ni iniguc nalé séc kecba nalé teteccgia hamac.

Mareko

Doku naec ic Yohanenéh Yesuac hénaya meyec.

1 Anutuac Naŋa, Kristo Yesuac buŋa suruc hiabia imuac hénihéniya.

² Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yesaianéh yomuhuc oyec hezac; Ninna, neŋ ac welen qeqena méliwa, walac hama guac hénaya memac. ³ Ic mén baec kisiyaiguc qaczac iwac ewa imi yomuhuc; Iwac hénaya megic, iwac hénaya héi-mindiŋigic kondonja waŋu. ⁴ Oyec hezac imuac séc, Yohanenéh baec kisiaiguc wininiyec. Wininima Anutunéh ic embac kápésicgina wai énécmimac niŋac ewa qeri melen melenjac ara zéau énécmima doku naec énécmiyec. ⁵ Waŋu Yuda baec séc zéma Yerusalemiguc tuŋ yanda kecgic ienenj moczonj iwaru kemma kápésicgina zéaugic Yodan dokuiguc doku naec énécmiyec. ⁶ Yohane i maleku kamele yaŋ zuacnénnec meyacgégic imi héima rikuŋa yaŋ séwéla néŋnec meyacgégic imi kembaŋaiguc zikima gaoc zéma morombazecac dokuya nema kecaŋec. ⁷ Waŋu inéh yomuhuc zéma zéauyec; Andénaiguc hamac iwac kucyanéh ni nogiczac. Waŋu nidac imuhucyanéh sigéma iwac hénaya usuyawac hésaya hulacmaŋac séc qahac. ⁸ Ni dokunéh naec énécmizua waŋu inéh hama Uŋa Téréyanéh naec énécmimac.

Yohanenéh Yesu doku naecmiyu Anutuac murunec héipuc ac ménj mayec.

⁹ Waŋu nalé mén suraiguc Yesu Galilaia Nazarete ama areŋa waima hayu, Yohanenéh Yodan dokuiguc doku naecmiyec. ¹⁰ Waŋu doku igucnec éréyu imuarunec kurumenj aŋgéyu Uŋa imi kembo nei ésécnec wamma iwaru mayu héŋec. ¹¹ Waŋu kurumenj igucnec ac ménj yomuhuc mayec; Gi nuac Naŋna, guac muru ewana kunenj yanda hezac. Guac niŋ ewa qerinanéh ségiségi yanda wanjac.

Biria miŋinanéh Yesu batucgéyec.

¹² Waŋu nalé imuaru Uŋanéh Yesu wagiru baec kisiyaiguc keŋec. ¹³ Waŋu baec kisiyaiguc siŋi kaiwe 40 keru Biria miŋinanéh batucgéyec. Waŋu haséh yaŋ iniguc keru kua meme uŋa enej galeŋgé migic kerec.

Yesunéh aiya hénima tohotoho ichéra hénima énépésiyec.

¹⁴ Waŋu Yohane hésa amaiguc opocgic kerec. Imuac andiaiguc Yesunéh Anutuac buŋa suruc hiabia zéauma zéauma Galilaia baeciguc keŋec. ¹⁵ Waŋu inéh

yomuhuc zéyec; Nalé imi ducŋiyu Anutuac hénjgalen ama areŋa yanda hosucginu hazac imuac ewa qerigina melemma buŋa suruc hiabia imi ninzéŋgégic.

¹⁶ Kecma Yesunéh Galilaia doku kondunj giŋgiŋa wagicma keŋec. Keŋu Simon zéma iwac munia Anderea ierenj uŋicgira kondunjiguc gilima naŋic irirec. Ic éréhéc dac muna imi lambéc héréhéré ic, imuac niŋac ai imi mema keroc. ¹⁷ Waŋu Yesunéh yomuhuc érézéma zéyec; Hama ni méndacnéŋic ic embac héréhéré ai érécmiwa. ¹⁸ Zéyu imuarunec ierenj uŋicgira waima méndacmiyoc. ¹⁹ Waŋu baec imuarunec komora mén kemma Zebedaioac naŋhéréra, Yakobo zéma munia Yohane iriru, ierenj zéiciguc uŋicgira qalicgéma taroc. ²⁰ Taric nalé sosola qahac ururuyu, maŋgocgira Zebedaio zéma ai ic tosara énépésigic imi zéiciguc wai énécmima méndacmiyoc.

Yesunéh uŋa biria ménj nesiyec.

²¹ Waŋu ienenj Kafanaum ama areŋa yandaiguc keŋgic. Kemma Yesunéh Sabata nalé téréya bec hayu tocgotocgo amaiguc emma ackuažéc ku énécmiyec.

²² Kuénécmiyu niŋgic tanera imi hénaya acac kiwi ic ésécnec qahac, néŋ ic kuc buŋa yandayaguc ésécnec ku énécmiyec. Imuac niŋ ic embac ienenj ac zézéyawac niŋac welicgégic. ²³ Waŋu nalé imuaru tocgotocgo amagina qeriaiguc ic uŋa biriaguc ménj kerec. Waŋu inéh yomuhuc zéma qarec; ²⁴ Yesu Nazarete ama areŋa igucnec, gi niniguc némac wammaŋ zé wanjac? Gi niŋi mebiru nécnécmimaŋ zé hazac? Ni ninzua gi méré, gi Anutuac ic téréya imi mia. ²⁵ Imuhuc zéyu Yesunéh ac geriwiguc zémima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma kenna. ²⁶ Imuhuc zéyu uŋa birianéh ic hérékeŋ héréha wammima qac biricbiric qacma éréma keŋec. ²⁷ Éréma keŋu ic embac ienenj welicgéma eminiŋ qeminiŋ wamma zégic. Haka imi némac haka? Ku nénécmiyu ninni tanera ménj wanjac. Imi sac qahac, kuha eŋeŋa, ic imi kuc buŋa yandayaguc. Uŋa biria ac énézéyu ienenj kuaya tohoanzu. ²⁸ Waŋu iwac ac surucya imi Galilaia ama baec séc focdac sécgédarec.

Yesunéh ic embac sasala hénima mehiaru énécmiyec.

²⁹ Waŋu tocgotocgo amagina waima kemma Yakobo zéma Yohane iriguc Simon zéma Anderea iorac amaiguc eŋgic. ³⁰ Waŋu Simon howuhaya séwi geric wammiyu heyec. Waŋu Yesu amaiguc eŋu foc ézégic. ³¹ Ézégic iwaru kemma mériaiguc késama méra miyu, séwi geric imi waimiyu yacma nene gumu énécmiyec. ³² Waŋu kaiwe kiwa sima hiŋgaru ama siŋiyec. Siŋiyu ic

hafiginaguc zéma ic uña biriaginaguc moczoñ onagicma iwaru hagic. ³³ Wañu ama areña yanda imuac hénaorij moczoñ nagu kuayaiguc tocgédacgic. ³⁴ Wañu inéñ ic sasala hafi hénia héniaguc mehiaru énécmiyec. Énécmima uña biria sasala momacnec nesi énécmiyu mama kenjic. Wañu uña biria ieneñ héniaya niñgic, imuac niñ héniaya ménda zéaumu niñac neuñ héiéncmiyec.

Yesunéñ baec kisiaiguc welerec.

³⁵ Siñunec yanda siñi bakia tarunec, Yesu imi yacma hingacma baec kisiaiguc kemma welerec. ³⁶ Weleru Simon zéma ic tosara i guc kecgic ieneñ Yesu hocma kenjic. ³⁷ Kemma mihiçnima yomuhuc ézégic; Ic embac moczoñnec guac hocgemma keczu. ³⁸ Imuhuc zégic énézéma zéyec; Neñañ baec méñu kenni. Kemma tauñ tosara hosuc hosuc hezac séc lelecgéwiñ. Lelecgéma imuaru momacnec neñ ackuazéc zéaumañ. Ni imuac mia mayi. ³⁹ Wañu inéñ Galilaia ama séc lelecgéma tocgotocgo amaya amayaiguc ackuazéc énézéma ic embac tosara uña biriagina nesi énécmiyu mama kenjic.

Ic méñ wizi seliaguc mehiaruyec.

⁴⁰ Wañu ic méñ wizi seliagucnéñ †iwaru hama simiña héima welecma yomuhuc ézéyec; Ninna hia wañu, hia mehiaru némbésémañ. ⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéñ wésia kileñ wañu méria suluma ic imi osima yomuhuc ézéyec; Ni imuac wanñua, hiaruna. ⁴² Imuhuc zéyu imuarunec lepra wizi selia imi waimiyu séwiya hia wañec. ⁴³ Wañu imuarunec Yesunéñ ic imi mélima ac zézé selia yomuhuc wammima zéyec; ⁴⁴ Ninzañ, gi imuac ac suruc ic méñ ménda énézézésémañ. Gi deguc hofac oo ic iwac muru kemma ézéna hémmac. Wañu Mosenéñ ackuazéc zéyec hezac ésécnec sese haimiyu Anutu héfac omiyu hémma ic eneñ hafiga hiaruyec imi niñtegicmu. ⁴⁵ Wañu ic inéñ kemma efefianec zéauyu suruc imi sécgédacma kenjic. Wañu hénia imuac niñ Yesu imi tauñ séc winiñu ménda kemma kecma séngañgeñ baec kisiaiguc kerec. Keru kileñdac ic embac ieneñ néwéc néwécnec iwac muru hagic.

Yesunéñ puriñ ic méñ mehiaruyec.

2 Wañu ai meme tosara tecgéyu Yesunéñ muñguc Kafanaum ama areña yandaiguc kemma ama méñguc emma taru surucya saima kenjic. ² Wañu sasalanéñ tocgéma ama kuaya qema naguya momacnec hézicgégic titiña qahac wañec. Wañu inéñ ackuazéc énézézec. ³ Wañu ic kemboñ qahac ieneñ ic héna méria humumia méñ huama iwaru hagic. ⁴ Wañu ic embac sasalanéñ hézicgégic hosuraiguc kemmuac séc qahac wañec. Imuac ama qahaiguc emma Yesu oruha igucnec ama bauya augic kifañu hicñiyu, imuacnec hehe duña ic héna méria humumia heyec imi haigic hiñgarec. ⁵ Hiñgaru Yesunéñ ninzén ninzénigina hémma ic héna méria humumia yomuhuc ézéyec; Nañ,

† Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

képésicga waigénzua. ⁶ Imuhuc zéyu héna acac kiwi ic tosara imuaru tacgic ieneñ qeriginanéñ yomuhuc niñgic; ⁷ Ic imi dimuhuc niñac ac imuhuc zézac? Miñ Kewu zébiri qébiri wammizac! Anutu qahac wañu, ic méréneñ mia képésicnina hia waiwacnec? ⁸ Imuhuc eminimma kecgic Yesunéñ qeri uñayaiguc focdac niñtegicma zéyec; Némac niñ qeriginaiguc ac imuhucya zéniñzu? ⁹ Ic héna méria humumia ézémañ zéma, némac acnéñ efefia wammac? Képésicga waigénzua ac iminéñ efefia wammac me, Yacma hehega mema kenna, ac iminéñ efefia wammac? ¹⁰ Icac Naña i baeciguc képésicgina waimac niñac kuc buñaya yanda hemizac imi héñtegicmu! Imuhuc zéma ic héna méria humumia yomuhuc ézéyec; ¹¹ Ni gézézua, yacma hehe duña mema amagaiguc kenna. ¹² Imuhuc zéyu i imuarunec kicginaiguc yacma hehe duña mema kenju ic ieneñ welicgéma Anutu mepé qepési wammima zégic; Nini haka imuhucya ménda héñañiñ.

Yesunéñ soukiwa meme ic Lewi héihéré wammiyec.

¹³ Wañu Yesunéñ méñgucnec kondurñ giñgiñanec kemma kenjic. Kenju ic embac tuñagucnéñ iwaru hagic ackuazéc ku énécmiyec. ¹⁴ Wañu inéñ imuacnec kemma Alfaioac naña Lewi soukiwa meme amaiguc taru hémma ézéyec; Hama méndacnéna imuhuc zéyu, inéñ yacma méndacmima kenjic. ¹⁵ Wañu Yesunéñ Lewiac amaiguc emma tarec. Wañu soukiwa meme zéma biria meme sasalanéñ Yesu méndacmima kenjic imuac niñ ieneñ Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic. ¹⁶ Wañu Farisaio ic ionac héna acac kiwi ic tosara ieneñ Yesu imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene neyu hémma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niñac ic imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene nezac? ¹⁷ Imuhuc zégic nimma Yesunéñ yomuhuc zéma énézézec; Ic hafigina qahac ieneñ mehiariu ic niñac ménda wañanzu, néñ hafiginaguc ieneñ mia imuac wañanzu. Ni ic hiabia unurumañ zéma ménda mayi, néñ képésic ic unurumañ zéma mayi.

Yesuguc kecgic ieneñ nene waima siacma welecmuac séc qahac.

¹⁸ Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ieneñ nene zikima zéwelecma kecgic. Wañu ic tosara ieneñ Yesuaru hama yomuhuc qesimigic; Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ionac tohotoho ichéçgina ieneñ nene zikima Anutuaru welecma keczu. Wañu hénia némac niñac guac tohotoho ichéçga ini imuhuc ménda wanñu? ¹⁹ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézézec; Ic qañ tosara ic méñ embac memañ zé wanñac ic imiguc keczu ieneñ dimuhuc nene zikima zéwelec wammu? Ieneñ i guc momacnec keczunec nene zikima zéwelec wammuac séc qahac. ²⁰ Kecma ic embac mezac i késama kemmu nalé imuaru ieneñ nene zikima zéwelec wammu. ²¹ Méñnéñ méñ maleku walaha tegictegi-raiguc maleku susuria qelia ménda haiñzac. Imuhuc wambacnec maleku susuria qelianéñ wahala héréyu

tegicma titiņa yanda hicņimac. ²² Waņu mēņnēņ mēņ waiņ doku qelia yaņ séwélanēņ gésé memeya waha-laiguc ménda tianzac. Imuhuc wambacnec waiņnēņ gésé imi hēzuracgēyu waiņ zéma gésé momacnec biri-maoc. Imuac waiņ qelia imi gésé qeliaiguc tianzac.

Sabata nalé téréyawac Miņina Yesu.

²³ Sabata nalé téréya mēņiguc Yesu zéma tohotoho ichéra ieneņ wit ai namuņaiguc hēna komora mēņ heyu imuacnec méndacma keņģic. Kemma tohotoho ichéra ieneņ hēla momac momac méraginanēņ mer-icģic. ²⁴ Imuhuc waņģic Farisaio ic ieneņ Yesu yomuhuc ézégic; Inicna, némac niņ Sabata nalé téréyaiguc hēna ac logizu? ²⁵ Imuhuc zégic Yesunēņ melemma yomuhuc énézēyec; Dawidi zéma ichéra ieneņ nene niņ humuma imuaru haka waņģic imi ini ménda olomma niņanzu? ²⁶ Inēņ hofac oo ic ionac eņeņagina Abiata iwac ai meme naléyaiguc Anutuac ama qeriaiguc emma samēņ téréya Anutuac buņa haihaiya imi mema neyec. Samēņ imi hofac oo ic ieneņ sac nemuac niņ zéénécimimā. Waņu inēņ ichéra momacnec énécmiyu negic. ²⁷ Waņu muņģuc énézēyec; Sabata nalé téréya imi ic embac onac niņ wamma zéyu hicņiyec. Waņu Sabata nalé téréya niņac wamma ic embac ménda mi-hicņi énécmiyec. ²⁸ Imuac niņ Icac Naņa imi Sabata imuac Miņina keczac.

Yesunēņ Sabata nalé téréyaiguc ic mēņ mehiaruyec.

3 Waņu inēņ muņģuc tocgotocgo ama qeriaiguc eņec. Eņu imuaru ic méria séléc sélécgia mēņ tarec. ² Waņu ic tosanēņ Yesu aciguc opocbiņ zé kēpésira hocma kecaņģic imuac niņac Sabata nalé téréyaiguc ic imi mehiarumac me imuhuc zéma ho-suraiguc galeņ mema kecģic. ³ Kecģic inēņ ic méria sélécgéyec i yomuhuc ézēyec; Yacma suginaiguc nanna. ⁴ Imuhuc zéma qesiénécimiyec; Némacnēņ hēna ac sēciguc? Sabata nalé téréyaiguc iwawai hiabia wambiņ me iwawai biria wambiņ? Kekec imi mehiaruwiņ me qehumuwiņ? Imuhuc zéyu acgina qaiyec. ⁵ Acgina qaiyu inēņ qeria biri-yu hima iniru qeri seligina niņac ewaya birima goro waņu muņģuc ic imuac ézēyec; Méraga suluna. Waņu suluyu méria hiaruyec. ⁶ Waņu Farisaio ic ieneņ séņģaņģeņ hiņgacma imuaru Herodeac ichéra iniguc tocgéma dimuhuc wamma qe-humuwiņ zéma sasaņģiaiguc emiņģic.

Ic tuņ yanda Yesu méndacmigic.

⁷ Imuhuc emiņģic Yesunēņ tohotoho ichéra iniguc waima kondunģic keņģic. Waņu Galilaia baec igucnec ic tuņ yanda hama méndac énécmigic. ⁸ Waņu Yuda, Yerusalem, Idumea, zéma Yodan nēwéc igucnec, waņu Tiro zéma Sidon giņģingira igucnec ic tuņ yanda ieneņ Yesu kiwi memeyawac buņa nimma iwaru harégic. ⁹ Waņu ic tuņ yandanēņ haréma épépēņģéma elicģémiwu niņac tohotoho ichéra yomuhuc énézēyec; Zéic komoc mēņ hosucnaiguc mambéc tacmac. ¹⁰ Imi mia inēņ ic sasala mehiaru énécmiyu hafi wiziginaguc-

nēņ héfacgé amuma méragina suluma osiwiņ zé waņģic imuac niņ imuhuc zéyec. ¹¹ Waņu uņa biriagi-naguc ieneņ i héņģic sēc hénayaiguc mama hema kuc-nec qacma yomuhuc zéaņģic; Gi Anutuac Naņa. ¹² Waņu inēņ hēniaya ménda zéaumu niņac qetali énécmiaņec.

Yesunēņ tohotoho ichéra 12 énépésiyec.

¹³ Waņu baec boņa mēņiguc emma ichéra qerianēņ énépésiaņec ionac énézēyu iwaru hagic. ¹⁴ Hagic ic zaņģégina 12 énépésima ai buņa qeénécmiyec. Imi mia i guc nalé sēc kecģic méliénémiyu ackuazéc zéaumu niņac énépésiyec. ¹⁵ Waņu kuc buņa qeénécmiyu mema kuwi nesi énécmimu niņac énépésiyec. ¹⁶ Ic 12 énépésiyec imi yomuhuc; Simon (Qara qelia Petero zémiyec), ¹⁷ Zebedaioc naņa Yakobo, Yakoboac mu-naya Yohane, (Iorac qacgira Boanege zéyec; Hénia imi parandaņ naņ héréra.) ¹⁸ waņu Anderea, Filipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alfaioac naņa Yakobo, Tadaio, Kanaan ic Simon, ¹⁹ zéma Yuda Karioto, waņu inēņ kecma Yesu andé qeyec.

Kuha yanda imi dimuacnec?

²⁰ Waņu Yesunēņ hama ama mēņac qeriaiguc eņu ic tuņ yandanēņ mēņgucnec tocgégic. Imuac niņac Yesu zéma tohotoho ichéra eņacnec nene mēņ nemuac sēc qahac waņec. ²¹ Waņu ic tosara ieneņ Qeria sicsaoc wanzac imuhuc zégic sac taséhéra ieneņ imi nimma kēsawiņ zéma keņģic. ²² Waņu hēna acac kiwi ic Yerusalemnec mama hagic ieneņ iwac niņ yomuhuc zégic; Kuwic ionac kunēņgina Beelzebulnēņ iwac qahaiguc eņu iwac kucyanēņ kuwic nesi énécmianzac. ²³ Imuhuc zégic Yesunēņ unuruma qelumbec ac yomuhuc zéma énézēyec; Biria miņinanēņ dimuhuc Biria miņina nesimimac? ²⁴ Ic kewu mēņac héņģaleņ ama areņa yanda imi, imuac ichéranēņ héndēņ héndēņ waņ amuanzuiguc iwac héņģaleņ ama areņa yanda imi hia ménda naņselimac. ²⁵ Waņu ama mēņ imi imuac ic zéma iniņ merahéra ieneņ héndēņ amuanzuiguc ama imi hia ménda naņselimac. ²⁶ Waņu Biria miņinanēņ yacma hazéc waņamuma héndēņ amuanzuiguc hia ménda naņselimu, nēņ bec qahac wammu. ²⁷ Waņu ic mēņnēņ walac ic kawali ménda ziki mimaguc amayaiguc emma hinaya wagicmacac sēc qahac. Walac ic kawali imi zikimimaguc hinaya wagicma memac. ²⁸ Ni hélacnec énézēwa, ic onaru kēpésicgina zéma ac biria imi hia waiwaiya hezac. ²⁹ Waņu ic mēņnēņ Uņa Téréyawac zésure mimaciguc iwac kēpésic imi waiwaiyawac sēc ménda hezac. Kēpésicya imi tetecgiya qahac hemacac hema kecmac. ³⁰ Imi mia Yesuac niņ, Inēņ Qeriaiguc kuwic biria késa keczac, imuhuc zémigic ac imuhuc melemma énézēyec.

† Qara mēņ imi Simon Zelote; Zeloteac hénia imi seliseli.

Yesuac nenjoc munahéra.

³¹ Wañu nenjoc munahéra harédacma ama sombenjiguc namma ic ménj méligic emma qarec. ³² Qaru ic tunj yanda lelecgémima tacgic ienenj yomuhuc ézégic; Ninzaj, guac nenjocga zéma munahécga ienenj gi gémbinj zé wanzu. ³³ Imuhuc zégic inénj melemma yomuhuc énézéyec; Mérénenj nuac nenjoc munahécna wanzu? ³⁴ Imuhuc zéma ic lelecgéma tacgic ionaru kic hima zéyec; Inicgic, nuac nenjoc dac munahécna youmi taczu. ³⁵ Ménjnenj ménj Anutuac ackuazéc tohoanzu imi enenj mia nuac nauj munana zéma nenjocna wanzu.

Anutuac héngalenj ama areña yanda imuac qelumbec ac.

4 Wañu Yesunénj kondunj gijgijaiguc munjuc ackuazéc ku énécmimanj zé hénima zéyec. Zéyu ic tunj yanda iwaru haréma tocgégic. Imuac nij inénj zéic ménjiguc emma kondunjiguc tarec. Taru ic tunj yanda ienenj moczonj baeciguc tacgic. ² Wañu inénj qelumbec ac zéma iwawai sasala ku énécmiyec. Wañu ku énécmima yomuhuc zéyec; ³ Énézéwa ninjic, ai ic ménjnenj iwawai gocmia himicmanj zé aiguc kenjec. ⁴ Kemma qesayu, gocmia tosaraneñj hénaiguc mama héiyu nei enenj haréma nedacgic. ⁵ Wañu gocmia tosaraneñj hoc sira baec komocdia dac heheya imuaru héiyu qérawia focdac qema éréyec. Wañu imuaru baec sasala ménda heyec. ⁶ Imuac ninjac zalianeñj baec ménda késayacgéyu kaiwenénj éréma qeyu humuyec. ⁷ Wañu gocmia tosaraneñj ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyu haséjnénj yandima nezicgéyu héla ménda haiyec. ⁸ Wañu gocmia tosaraneñj baec halécyaguc imuaru héiyu qérawia éréma nézénjgéma héla haiyu yandiyec. Yandiyu ménjac 30, ménjac 60, zéma ménjac 100 mesaiyec. ⁹ Wañu inénj toroqema zéyec; Ic ménj gezawagucnéñj ac imi ninjasarimac.

¹⁰ Wañu ic embac opocma kendacgic eneyanec taru tohotoho ichéra zéma tosara lelecgémima tacgic ienenj qelumbec ac imuac hénia qesimigic. ¹¹ Qesimigic inénj énézéyec; Onac imi Anutuac héngalenj ama areña yanda imuac ac saña zéasari énécmianzua. Wañu ic embac deminj sénganjenjaiguc keczu ionac imi iwawai moczonj qelumbec aciguc énézéanzua. ¹² Imuhuc wamba, hémmu wañu hia ménda héntegicmu. Nimmu wañu hia ménda ninjegicmu. Qahac wañu ienenj ewa qerigina melenjic Anutunénj késpedesgina wai énécmiwacnec.

¹³ Wañu Yesunénj yomuhuc zéma énézéyec; Qelumbec ac zézua imuac hénia ménda ninzuiguc qelumbec ac sasala dimuhuc hia ninjegicmu? ¹⁴ Ai icnéñj gocmia qesazac imi Anutuac ackuazéc. ¹⁵ Gocmia tosara hénaiguc héiyec sécyu imi yomuhuc; Ackuazéc ninjic Biriya minjanenñj foc haréma qerigina igucnec mema néngacanjac. ¹⁶ Wañu gocmia tosara hoc siraiguc héiyec imuac sécyu imi yomuhuc; Ackuazéc nimma ségiségi wamma focdac késaanjac. ¹⁷ Wañu qerigi-

naiguc zalía ménda hinjac késa yacgéyu nalé hotoña dac mema kecma ackuazéc imuac ninjac manam batuc me hazéc mihicnjima focdac bélacgéma waianzu.

¹⁸ Wañu gocmia ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyec imuhucyanenñj ackuazéc ninzu, ¹⁹ nénj baecac ninjéwécya, hinawac iwawai ikora zéma iwawai hénia héniaiwac sinjanenñj qeriginaiguc hinjacma ackuazéc imi héihumuyu héla ménda haianzac. ²⁰ Wañu gocmia baec halécyaguc héiyec imuhucyanenñj ackuazéc nimma késama héla 30, 60, zéma 100 imuhuc mesaima haianzu.

²¹ Inénj munjuc énézéma zéyec; Kifa imi kuzi me tat-ac duandiaiguc haiwinj zé mema haanzu? Imi zae qahaiguc ménda haianzu me? ²² Iwawai sasangaiguc hezac imi augic wininimacac musangyéyec. Wañu iwawai sasangaiguc hezac imi augic hémmuac musangyéyec. ²³ Ic ménj gezawagucnéñj ac imi ninjasarimac.

²⁴ Wañu inénj ac toroqema yomuhuc zéyec; Ini ac ninjanzu imi ninjésimu. Enjaoc ic embac ac néndénjgé énécmima zéanzu imuac bakia sécyu lilingéyu nimmu. Wañu imi sac qahac munjuc toroqema énécmimac. ²⁵ Ménj iwawai hemizac inénj ménj munjuc memac. Wañu ménj ménda hemizaciguc imi komocdia dac hemizac imi wagiru qahac wammac.

²⁶ Inénj munjuc toroqema zéyec; Anutuac héngalenj ama areña yanda imi yomuhuc; Ic ménjnenj baec aiguc iwawai gocmia qesaanzac. ²⁷ Qesama sinj kaiwe heyac wañu gocmia imi nézénjgéma éréanzac. Wañu imuac hénia imi ménda ninjanjac. ²⁸ Baec i eneyaocnec héla mihicnjanzac. Wañu walac qérawia, andiaiguc merawa, andiaiguc héla haianzac. ²⁹ Wañu kecma héla waziyu imuarunec kuma héla meanjac. Imi mia héla memeyawac naléya ducniyu imuhuc waranzac.

³⁰ Wañu munjuc toroqema zéyec; Anutuac héngalenj ama areña yanda imi dimuhuc éséc zéwa sécgémac? Zéasarimanj zé qelumbec ac dimuhucya zémanj?

³¹ Anutuac héngalenj ama areña yanda imi saiwa ic gocmia imuhucya ésécnec. Baeciguc himicanzu imi komodia soroc. Ic gocmia tosara ionac mamayagina.

³² Wañu baeciguc haini, hicni yandima icya icya hezu imi moczonj onogicma ic yanda wammac. Wañu nei sawaiguc keczu ienenj haréma ic imuac amiaiguc haecgina hia haimu.

³³ Yesunénj hia ninjasarimuac sécyawac qelumbec ac sasala zéma ackuazéc énézéyec. ³⁴ Wañu inénj ic embac ackuazéc énézémanj zé qelumbec aciguc sac zéma énézéanjec. Wañu tohotoho ichéra iniguc sac enjacnec kecma qelumbec ac imuac héniaia moczonj zéasari énécmianjec.

Luhuc yandanénj Yesuac kuaya tohoyec.

³⁵ Wañu kaiwe imuarunec ama mari wañu, tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Neñaj kondunj néwécgenjiguc kerenni. ³⁶ Imuhuc zéyu, tohotoho ichéra ienenj ic tunj yanda ini méli énécmigic, Yesu bec zéiciguc emma taru, emma wagicma kenjic. Kenjic zéic tosara momacnec i guc kenjic. ³⁷ Kenjekcigic, luhuc

kuney yanda méjnén haréma qeyu, sirinén zéic qeriguc hiŋgacma kuaya qemaŋ zé waŋec. ³⁸ Waŋu Yesu eneya imi zéic andiaiguc gau heyec. Waŋu tohotoho ichéra ienen mindima yomuhuc ézégic; Kiwi ic nini humuwiŋ zé wanziŋ imuac gi ewa éréhéc ménda wanzaŋ? ³⁹ Imuhuc zégic inén yacma luhuc ac zémima konduŋ yomuhuc ézéyec; Gi nén qema hena. Imuhuc zéyu luhucnén teggéyu sirinén nén qeyec. ⁴⁰ Waŋu inén tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini némac niŋac zénéŋgina imuhuc hirizac? Ini ninzén ninzéngina mén ménda késa keczu? ⁴¹ Waŋu ienen zénéŋgina kilen hiriyu eminiŋ qeminiŋ wamma yomuhuc zégic; Ic imi némac ic waŋu luhuc zéma konduŋ ieren kuaya tohozaoc?

Yesunén ic uŋa biriayaguc mén mehiaruyec.

5 Waŋu ienen konduŋ qericma néwécgeŋ Gerasa †baeciguc kereŋgic. ² Keremma Yesunén zéic igucnec mayu, imuaru ic mén uŋa biriayagucnén kic suaŋ namuŋa igucnec haréyu mihicŋiyec. ³ Ic iminén kic suaŋ namuŋaiguc heyac wamma kecaŋec. Waŋu méjnén mén zikimimacac séc ménda waŋec. Waŋu inén seŋ hésa momacnec kilen dac metecgeaŋec. ⁴ Hatac sasala seŋ hésanén dérécgéma iwawai yéwéria hena mériaiguc zikigic qeriaŋec. Waŋu méjnén hia mese-limiyu bénzén tacmacac séc qahac waŋaŋec. ⁵ Waŋu siŋi kaiwe séc kic suaŋ namuŋaiguc me baec tewac tewaraiguc kecma qacma hocnén héricamuaŋec. ⁶ Waŋu ic inén Yesu lakecnec hémma usuŋnec hama wéséyaiguc simiŋ hémiyec. ⁷ Imuhuc wamma inén selianec qacma zéyec; Anutu, Eneŋa yandawac Naŋa Yesu, gi zéma ni imi nekac nekac, Anutuac qaraiguc meseli gémba ménda mebiri némbésémaŋ. ⁸ Imi mia Yesunén bec, Uŋa biria, gi ic iwarunec éréma kenna, imuhuc ézéma zéyec imuac niŋac imuhuc welerec. ⁹ Weleru qesimiyec, Qacga méré? Qesiyu melemma zéyec; Nini sasalanén kecziŋ imuac niŋac qacna imi yaré ic tuŋa zéanzua. ¹⁰ Imuhuc zéma seli seli wamma baec imuarunec ménda nesi énécmiyu kemmu niŋ zéwelerec.

¹¹ Waŋu tewac tewara maréŋaiguc beric sasala yanda hosuru kecgic. ¹² Waŋu kuwic ienen seli seli wamma Yesu welec migic, Beric ionaru méli nénécmima kembiŋ, wai nénécmima kemma ionac qeriginaiguc hiŋgacbiŋ. ¹³ Zégic inén hia zéma wai énécmiyu uŋa biria ienen ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hiŋgacgic. Hiŋgacgic beric ienen usuŋnec kemma siaiguc hiŋgacma konduŋ qeriaiguc hiŋgacdagic. Beric tuŋaguc qétégina 2,000 ienen konduŋ dokunén hoturu énécmiyu wésésé unudarec. ¹⁴ Unudaru beric galeŋ ienen néŋgacma kemma ic tosara ama areŋa yanda me ama areŋa komoraiguc kecgic ionac suruc waŋ énécmigic ic ienen haka hicŋiyec imi hémbiŋ zéma hagic. ¹⁵ Hama Yesuac muru harédacma ic yaré ic tuŋanén késa kerec imi héŋgic hiaruma malekuya héima taru zénéŋgina hiriyec. ¹⁶ Waŋu haka héŋgic ienen ic uŋa biriayaguc kerec iwaru haka imi dimuhuc

hicŋiyec imuac ac suruc énézéma beric ac suruc imi momacnec énézégic. ¹⁷ Zégic ic eney Yesu baecgina waima kemmac niŋac hénima welecmigic.

¹⁸ Welecmigic Yesu zéiciguc enu ic uŋa biriayaguc kerec inén méndacmima kemmaŋ zé welecmiyec.

¹⁹ Weleru inén qetali mima yomuhuc ézéyec; Gi sac taséhécga ionac niŋac wamma amagaiguc kemma Anutu Eneŋanén goi héihéi dimuhuc waŋgemma némac ai megénzac imuac ac suruc énézézésémaŋ.

²⁰ Imuhuc zéyu ic imi waima kemma Yesunén dimuhuc wammiyec imuac ac suruc Dekapoli ama komoc komoc séc zéauma zéauma keŋu nimma welicgégic.

Embac méjnén ninzénngéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

²¹ Waŋu Yesu imi zéic komoraiguc konduŋ qericma muŋguc néwéciguc kemma doku giŋgiŋaiguc taru ic sasalanén iwaru tocgégic. ²² Waŋu tocgotocgo ama galeŋ mén qara Yairo inén hama i hémma héniaiguc sicgémiyec. ²³ Sicgémiya seli seli wamma welec mima zéyec; Nuac béracna komora imi humumaŋ zé wanzac. Hama méraga iwac qahaiguc haina hafiya hiaruyu kecmac. ²⁴ Imuhuc weleru Yesunén i guc keŋic ic sasala yanda ienen méndacma hofac hofac amuma kemma osigic. ²⁵ Waŋu embac mén sacya mayecac mama keru hafiya yawuŋa imi 12 waŋec. ²⁶ Waŋu mehihiaru ic sasalanén mebipigic qenzeŋ manzeŋ qema kecaŋec. Keru imuac boŋawac iwawai iwaru hemiyec imi moczoŋ énécmiyu qahac wandarec. Waŋu hafiya ménda efiyec, nén muŋguc yéwériyec. ²⁷ Waŋu embac inén Yesuac suruc nimma imuarunec sugciguc haréma iwac andia igucnec malekuya osiyec. ²⁸ Osima yomuhuc zéma niŋec; Malekuya sac késawa hia hiaru némmac. ²⁹ Imuhuc waŋu imuarunec sacya focdac zicgéyu iwac qeriaiguc hafi biria heyec imi hiaruyu niŋec. ³⁰ Waŋu Yesunén kuhanén ai meyu ewa qerianén focdac nimma sugcina igucnec liliŋgéma zéyec; Mérénené malekuna osizac? ³¹ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra eney yomuhuc ézégic; Ic sasala yanda eney lelecgé gémma naŋgic hénzaŋ, waŋu némac niŋac Mérénené nosizac zézaŋ? ³² Waŋu Yesunén ic mén haka imuhuc waŋec i hémmaŋ zé kic hiyu keŋha waŋunec naŋec. ³³ Imuhuc qesimanec naŋu embac imi séwiyaguc haka hicŋiyec imi nimma zénéŋa hiriyu iwaru hama héniaiguc sicgéma ac suruc moczoŋ hélacnec zéauyec. ³⁴ Zéauyu inén yomuhuc ézéyec; Bérac, niŋzén ninzénŋanén mehiaru géncac. Ewa bénzén nimma kenna, qenzeŋ manzeŋga igucnec hualacgéncua.

Yesunén embac komoc mén humuc igucnec meqeliyec.

³⁵ Embac ac imuhuc ézéma naŋunec tocgotocgo ama galeŋ iwac ama igucnec ic tosara hama zégic; Béracga bec humuzac. Némac niŋ kiwi ic yéwéri muŋguc mikecbésémaŋ? ³⁶ Zégic Yesunén acgina gezacnec sac eni nimma tocgotocgo ama galeŋ yomuhuc ézéyec;

† Qara mén; Gadara (Mat 8:28)

Zénénnga ménda hiriyu, eñ ninzénngéna. ³⁷ Imuhuc zé-
ma tosara ménda méndacmimu niñac neun
héiénécmima Petero, Yakobo, zéma Yakoboac munaya
Yohane sac onagiru kenjic. ³⁸ Kemma tocgotocgo ama
galeñac amayaiguc emma iniru ic embac ieneñ
qeweloñ yanda wamma zésiñac wamma kecgic. ³⁹ Siac-
ma kecgic sugginaiguc kemma énézéyec; Ini némac
niñ zésiñac yanda wañkeczu? Embac merac imi ménda
humuzac, néñ gauya hezac. ⁴⁰ Imuhuc zéyu ieneñ des-
imigic. Wañu énézéyu hiñgadacgic neñgoc mañgocya
zéma tosara i guc kecgic imi onagiru embac merac
heyec imuaru kerengic. ⁴¹ Keremma embac merac iwac
méria késama zéyec; Talita koum. (Neñañ aciguc hénia
imi yomuhuc; Embac merac gézézua, yacna.) ⁴² Zéyu
imuarunec embac merac yacma kenkeñ haha wañec.
(Embac merac iwac yawuñña imi 12 wañec.) Wañu
ieneñ kilenñ yanda welicgégic. ⁴³ Welicgégic Yesunénj ic
ménda énézému niñac neun héiénécmiyec. Wañu em-
bac merac nene migic nemacac niñac énézéyec.

Nazarete ic embac ieneñ Yesu eeya ménda héigic.

6 Wañu inénj baec imi waima eñeya tauñaguc
kenjic. Wañu tohotoho ichéra i méndacmima
kenjic. ² Kemma keru Sabata nalé téréya wañu tocgo-
tocgo amaiguc emma ac hénima ku énécmiyec. Wañu
ic sasala ieneñ iwac ackuazéc nimma welicgéma zégic;
Niniñ imi dimuacnec meyec? Niniñ hemizac imi némac
niniñ? Wañu mérianénj haka méréra icnéñ ménda
memeya momacnec meanzac imi némac haka? ³ Ic imi
mericqe ic, Mariawac nañña, Yakobo, Yose, Yuda zéma
Simon ionac dacgina, imi hélacnec qahac me? Wañu
iwac nauñhéra you neñañguc ménda keczin? Imuhuc
zéma niñgic biriyec. ⁴ Imuhuc zégic Yesunénj yomuhuc
énézéyec; Anutuac tiliñ tiliñ ic ménj imi eñeya tauñ
ichéra zéma sac taséhéra zéma ama momachéra sac
mianénj ménda mepési mianzu. ⁵ Wañu imuaru haka
icnéñ ménda memeya ménj ménda meyec, néñ ic
hafaginaguc éréhécdac sac mérayanénj haima mehiaru
énécmiyec. ⁶ Wañu ionac ninzénj ninzénjgina qahac
imuac niñac welicgéyec.

Yesunénj tohotoho ichéra 12 méli énécmiyec.

Welicgéma ama séc lelecgéma ku énécmiyec.
⁷ Yesunénj tohotoho ichéra 12 unuruma éréhéc éréhéc
méli énécmima uña biria nesi énécmimu niñac kuc
buña énécmiyec. ⁸ Wañu Yesunénj zézé seli ac selianec
énézéma zéyec; Kenjha wambiñ zéma tacgina sac
mema kemmu. Héna mauñ me gésé me konoñguc
soukiwa imi ménda mema kemmu. ⁹ Wañu héna usug-
ina imi hia haima zikimu. Wañu maleku saménja ménj
ménda mema kemmu. ¹⁰ Imuhuc zéma énézéyec; Baec
ménjguc keremma ama geric ménjguc emmuiguc
imuaru tacyac wañkecmu, wañu baec ménju kambiñ
zémaguc ama geric imi waimu. ¹¹ Ama ménj ala ménda
wañ énécmima acgina ménda nimmuiguc, héna usug-
ina tawéyaiguc seitotoñ tacmac imi qegic mayu kem-
mu. Wañu ieneñ onac hakagina imi hémma

niñasarimu. ¹² Zéyu tecgéyu ieneñ kemma ic embac
qerigina melemmu niñac ackuazéc zéau énécmigic.
¹³ Wañu ieneñ uña biria sasala nesi énécmima ic em-
bac hafaginaguc sasala haléc naec énécmima mehiaru
énécmigic.

Yesunénj kuha yandaguc ai meyu surucya saima kenjic.

¹⁴ Yesuac qac buña imi saima kenkecma ic kewu
Herodearu haréyu niñec. Wañu ic tosanénj yomuhuc
zégic; Yohane doku naec énécmiyec i Anutunénj hu-
muc igucnec meqelimiyu yarec imuac niñ i Kuha yan-
danénj ai imuhucya meanzac. ¹⁵ Ic tosanénj zégic; Ic
imi Elia. Wañu tosanénj yomuhuc zégic; Imi Anutuac
kua meme ic becneñ kecgic imuhucya. ¹⁶ Wañu Hero-
denénj nimma yomuhuc zéyec; Yohane déméña qeriri i
humuc igucnec meqelimiyu yacma keczac. ¹⁷ **17a** Bec-
nec Herodenénj munaya Filipino iwac iniña Herodia wa-
girec. ¹⁸ Wagiru Yohaneñ Herode yomuhuc ézéyec;
Gi munagawac iniña menec imi héna ac logi logiya
wanzac. **17b** Imuhuc zéyu Herode eñeyaoc embac iwac
niñac wamma ténginñ ichéra énézéyu Yohane késama
dérécgéma hésa amaiguc opocgic. ¹⁹ Opocgic Herodi-
anénj Yohaneac qeri biric nimma qehumumañ zéma
zéninñec, néñ osiyec. ²⁰ Imi mia Herodenénj Yohaneac ic
solaña, ic téréya imuhuc zéma zénénja hiriyu galeñgé
mianñec. Wañu kuaya igucnec ac niñu qeria imi yéwéri-
añec. Wañu iwac ackuazécya imi siña nimma niñañec
hénia imuac niñac osiyec. ²¹ Wañu kecma nalé hia ménj
hayec. Herode inénj eñeya hicñi hicñi naléya hayu ic
kewuhéra zéma yaré ic ionac galeñhéra zéma Galilaia
baec igucnec ic eñeña qutulañgé énécmidaru welenñ
qeqe ichéra enenñ nene doku oma gumu énécmigic.
²² Énécmiyu Herodiawac béracyanénj ionac muru em-
ma wéséginaiguc legic hiriyec. Hiriyu Herode zéma
ichéra ieneñ hémma ségiségi wañgic. Wañu Hero-
denénj embac meracwac yomuhuc zéma ézéyec; Siñ-
gawac iwawai ménj niñac zéma qesina neñ hia gémm-
mañ. ²³ Imuhuc zéma ac selianec zikima ézéyec;
Iwawai ménjac ménj qesina nuac héngalenñ ama arenja
yanda imi suc igucnec hia méndémma gémmañac séc.
²⁴ Imuhuc zéyu inénj kemma neñgocya qesimiyec; Ni
némac iwawai niñac qesimimañ? Zéyu neñgocyanénj
ézéyec; Doku naec ic Yohaneac oruha niñac ézéna.
²⁵ Imuhuc zéyu embac merac inénj ara mema focdac ic
kewuac muru kemma zéyec; Gi degucmi doku naec
haka ic Yohaneac orucya zéiciguc haima néna.
²⁶ Imuhuc zéyu ic kewu imi qeria muñguc yanda
yéwériyec. Wañu eñeya zézé seliseliawac zéma ichéra i
guc momacnec tacgic ionac niñac qahac zémañ zé
osiyec. ²⁷ Wañu inénj focdac yaré ic ménj kenñ Yohaneac
oruha mehamac niñac ézéma méliyu inénj kemma
hésa ama qeriaiguc Yohaneac déméña qerirec. ²⁸ Qer-
icma orucya zéiciguc haima mema hama embac mer-
ac miyu embac meracnéñ neñgocya miyec. ²⁹ Wañu
Yohaneac tohotoho ichéra suruc imi nimma hama
qamocya mema kemma hoc kifañaguc haigic.

Yesunéh ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

³⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ieneñ lilingéma hama Yesuaru tocgéma wawañ memegina zéma ackuazéc ku énécmigic imuac surucya ézégic. ³¹ Wañu ic embac sasalanéh kenha wañgic nene nemuac séc qahac wañec imuac niñ inéh tohotoho ichéra yomuhuc énézýec; Ini eñacnec éléh hagic baec kisiaiguc kenni, kemma bénzéh tachiarugic. ³² Wañu eñacnec éléh zéiciguc emma baec kisiaiguc kenñic. ³³ Kenñic sasalanéh inictegicma ama areña kunerñ kunerñ séc unuruma baec héna usuñnec kemma imuaru walac kereñdacgic. ³⁴ Kereñdacgic Yesunéh hama ic embac sasala yanda iniru rama galeñgina qahac tanec kecgic ewa biric wamma iwawai sasala ku énécmiyec. ³⁵ Kuénécmiyu bec kaiwe kiwa sima hiñgacmañ zé wañec. Wañu tohotoho ichéra ieneñ iwaru kemma zégic; Baec yomi baec kisiaiguc lakec kecni kaiwe kiwa bec sima hiñgacmañ zé wanñac. ³⁶ Imuac méli énécmima ama komoc komociguc me ama lelec lelec tacñac imuaru kemma eñac nenegina miñicñima boña mema nemu. ³⁷ Zégic yomuhuc énézýec; Eñac gumu énécmigic nemu. Imuhuc énézýu zégic; Nini kemma saméh 200 Denarionac †sécyá boña mema hama gumu énécmiwiñ niñac zézan? ³⁸ Zégic inéh énézýec; Saméh dahec késa keczu imuac keñ héñgic. Zéyu ieneñ keñ hémma ézégic; Saméh méra méné zéma konduñ yañ éréhéc he nénécmizac. ³⁹ Zégic Yesunéh luluc téñgiñ téñgiñaguc tuñ tuñ tacmu niñac areñgé énécmiyec. ⁴⁰ Areñgé énécmiyu tuñ méné 100, tuñ méné 50 imuhuc imuhuc tacma kenñic. ⁴¹ Wañu saméh méra méné zéma lambéc éréhéc mema kurumeñguc hiyu eñu Anutuac mériañ niñac welerec. Welecma saméh kuma tohotoho ichéra énécmiyu ieneñ méndemma énécmigic. Wañu imuhucyanec konduñ yañ momacnec méndemma énécmigic. ⁴² Énécmigic ieneñ moczon negic sécgé énécmiyec. ⁴³ Wañu saméh bororoña zéma konduñ yañ tasia tac keñec imi mema neñgeñ yanda 12iguc tигic kuagina qedarec. ⁴⁴ Wañu saméh negic imi ic ionacnec sac qétégina oloñgic 5,000 wañec.

Yesunéh konduñ qahaiguc tima tima keñec.

⁴⁵ Wañu Yesunéh tohotoho ichéra zéiciguc emma néwécgeñ Betsaida baec kisiaiguc walac hénima kemmu niñac focdac wai énécmiyu kemma kecgic eñeya imi ic embac onopocma nañkerec. ⁴⁶ Nañkecma onopodaru kendacgic inéh zéwelecmañ zé baec boñaiguc eñeyanec eñec. ⁴⁷ Wañu ama hénima sinjiyu zéic imi konduñ doku namuñaguc kereñu i eñeyanec baeciguc kerec. ⁴⁸ Wañu luhuc yandanéh qeyu Yesu tohotoho ichéra ieneñ zéic puli qema ai yanda mema tacgic niñtegiñec. Wañu ama gianimañ zé wañu Yesunéh doku qahaiguc tima tima keñkecma ic hosucgé énécmima onogicmañ zé wañec. ⁴⁹ Wañu doku

† Denarion momacguc imi ic méñac ai meme momacgucac ai boña, imuac maso 8 imuac ai boña sécyá wanñac.

qahaiguc keñu ieneñ hémma Kuwic mia imuhuc zéma qac sambigégic. ⁵⁰ (Ieneñ momac yanda i hémma zénéñgina hiriyec imuac niñac imuhuc wañgic.) Qacgic inéh focdac ac hénima énézýec; Qerigina bénzéh heyu, yomi neñ mia. Zénéñgina ménda hiriyu.

⁵¹ Imuhuc zéma zéic qeriaiguc ionac muru eñu luhucnéñ néñ qema qahac wañec. Wañu ieneñ kileñ yanda aurima welicégic. ⁵² Imi mia nene gumu énécmiyec imuac hénia ménda niñasarigic ewa qerigina sipacgémanec heyu imuhuc aurigic.

⁵³ Wañu konduñ qericma ogicdacma Genesarete baeciguc harédacma zéic zikigic tarec. ⁵⁴ Taru zéic igucnec magic ic embac ieneñ focdac Yesu héñtegiñgic. ⁵⁵ Héñtegiñcma ama séc usuñnec kemma ic hafiginaguc tataciguc haima hua énécmima imuaru me imuaru kereciguc qesinimma kenñic. ⁵⁶ Wañu inéh ama areña yanda me ama areña yandaiguc kereñdaru ic hafiginaguc nénnagémba sombeñguc haigic hegic, malekuya susuria késamu niñac qesimigic. Wañu késagic séc hiarudacgic.

Iwawai hiabia zéma iwawai biria.

7 Wañu Farisaio zéma héna acac kiwi ic tosara Yerusalemnec harégic ieneñ Yesuaru tocgégic. ² Tocgéma iwac tohotoho ichéra tosara ieneñ méragina ménda zuacma saméh negic inicgic. ³ (Farisaio ic zéma Yuda ic ieneñ moczon yandahécgina ionac haka silic tohoma méragina ménda zuacmaguc nene ménda neañgic. ⁴ Wañu nénnagémba sombeñ igucnec lilingéma hama méragina ménda zuacmaguc nene ménda neañgic. Wañu yandahécgina ionac haka tosara momacnec késakecma méndacañgic imi yomuhuc; Sokoc, kason, kewuc nomuñ, zéic, zéma hehe tatac me zae zuaczuara.) ⁵ Wañu Farisaio ic zéma héna acac kiwi ic ieneñ Yesu yomuhuc qesimigic; Némac niñ tohotoho ichécgá ieneñ yanda hécnina ionac haka silic imi ménda tohoma méragina ménda zuacma saméh imi nezu? ⁶ Zégic inéh yomuhuc énézýec; Yesaianéh ikoc ic onac niñ mia ac sécyá imi yomuhuc andiawac zéyec; Héna oriñ yomi kua taséginanéñ sac mepési néñanzu, néñ qeriginanéñ lakec heañzac. ⁷ Wañu ic eñañ héna acac kuamuma ni imi eñ mepési néñanzu. ⁸ Ini Anutuac héna ac waigic mayu ic eñañ haka silic késakecanzu. ⁹ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Eñañ haka silicgina imi tohoma kecmu niñac Anutuac héna ac imi hiabianec andé qeanzu. ¹⁰ Mosenéh ac yomuhuc zéyec; Gi neñgoc mañgoc éréhécga eegira héiwésémañ. Wañu méné i neñgoc mañgoc éréhécya zébiri érécmimac imi qegic humumac. ¹¹ Wañu ini yomuhuc zéanzu; Ic méné neñgoc mañgocya iorac iwawai méné érécmimañ zé osizaciguc Anutuac buña zéma érézémac. ¹² Wañu ac imi meselima neñgoc mañgoc haleñ hai érécmimia imuac neuñ héiéncmianzu. ¹³ Imuhuc wamma yanda ionac haka silic imi tétécgéma Anutuac ackuazéc héfacgéanzu. Wañu ini haka imuhucya sasala wañanzu.

¹⁴ Imuhuc zéma muñguc ic embac tuñginaguc imi unuruma énézýec; Ini moczon énézéwa niñgic. Nim-

ma ac yomi niŋtegicmu. ¹⁵ Iwawai ménŋ negic hiŋgacanzac iminénŋ ménda mebiri énécmianzac, néŋ qerigina igucnec iwawai éréanzac iminénŋ mebiri énécmianzac. ¹⁶ Ménŋnéŋ ménŋ gezacginaguc eneŋ ac imi niŋtegicmu. ¹⁷ Waŋu inénŋ ic embac wai énécmima imuac andiaiguc ama ménŋiguc eŋec. Eŋu tohotoho ichéra ieneŋ qelumbec ac imuac qesimigic. ¹⁸ Qesimigic énézéyec; Ini momacnec ménda niŋasarizu? Iwawai negic tomenŋginaiguc hiŋgacanzac iminénŋ ic hia ménda mebirianzac hénia imi ini ménda niŋasarizu? ¹⁹ Waŋu iminénŋ ewa qeriginaiguc ménda hiŋgacanzac, néŋ tomenŋginaiguc hiŋgaru gésiyu maanzac. Imuhuc zéma Yesunénŋ nene hénia hénia imi moczoŋ hia newiŋac séc zéma hénia imi zéseliyec. ²⁰ Waŋu ménŋ yomuhuc toroqema zéyec; Qerigina igucnec iwawai éréanzac iminénŋ mebiri énécmianzac. ²¹ Ic qerigina igucnec nininŋ biria éréanzac imi yomuhuc; Kaisero ai, kowu nene, eueqe, ²² embac mewai, hémbaoc, qeri biric, ikoc, siŋ biria, kic séséc, andé ac, séwi eŋeŋ, kaiŋiliweŋ. ²³ Iwawai biria imi moczoŋ ic qerigina igucnec éréma ic mebiri énécmianzac.

Siropoinikia embac iwac ninzénŋ ninzénŋ.

²⁴ Waŋu inénŋ yacma ama baec imi waima Tiro ama arena yandaiguc kemma ama ménŋac qeriaiguc eŋec. Emma imuhucgeŋ taczac imi ic ménŋnéŋ ménŋ ménda nimmacac niŋec, néŋ sasangia kekerawac séc ménda waŋec. ²⁵ Eŋu imuarunec embac ménŋ bérara uŋa birianénŋ késayec iminénŋ surucya nimma focdac haréma iwac muru simiŋ hémiyec. ²⁶ Embac imi Girik embac, Siropoinikia ic ionac sac kiticgina. Waŋu bérara uŋa biria nesimimac niŋac welecmiyec. ²⁷ Welecmiyu yomuhuc ézéyec; Waina nambérac hécná ieneŋ walac negic sécgémac. Ionac nene imi onagicma kazu ionac gilimaŋ iminénŋ hiabia qahac. ²⁸ Imuhuc zéyu melemma ézéyec; Miŋ Kewuna, imi hélacnec! Waŋu kazu ieneŋ acguc zae duandiaiguc nambérac ieneŋ nene negic bororoŋa mayu neanzu. ²⁹ Imuhuc zéyu Yesunénŋ yomuhuc ézéyec; Ac imuhuc zézaŋ imuac niŋ hia liliŋgéma kenna, uŋa birianénŋ béracga bec waimizac. ³⁰ Zéyu embac imi liliŋgéma kemma héŋu uŋa birianénŋ bec waimiyu béracya imi heheyaiguc bénzénŋ heyec.

Ic gezac héhéŋa ménŋ mehiaruyec.

³¹ Waŋu Yesu i Tiro ama arena yanda imi waima Sidon ama arena yanda namuŋanec qericma kemma Dekapoli baec qericma Galilaia konduŋiguc keŋec. ³² Imuaru kereŋu ic tosara ieneŋ ic ménŋ gezawa héhéŋgia zéma ara hia ménda zéaŋec imi Yesuac muru wagicma hama mérianénŋ haimimac niŋac welecmicigic. ³³ Welec micigic ic imi wagicma wai énécmima ekacnec sura ménŋu kemma méria merawanénŋ gezawaiguc néwéc néwéc haimaguc sépécgéma eze-laŋa osiyec. ³⁴ Osima kurumerŋiguc hiyu eŋu wéséséya héima, Efata! zéma ézéyec, ac imuac hénia imi 'Béréŋgéna!'. ³⁵ Zéyu gezawa béréŋgéyec, waŋu eze-laŋa hularu ac didiŋanec zéyec. ³⁶ Waŋu Yesunénŋ suruc

imi ménda zéaumu niŋac neuŋ héiéncmiyec. Waŋu muŋguc muŋguc qetali énécmiyec, néŋ ieneŋ muŋguc muŋguc kilenŋdac zéau énécmigic keŋec. ³⁷ Ieneŋ kilenŋ welicgéma yomuhuc zégic; Iwawai moczoŋ yanda hia mehiaruanzac. Gezac héhéŋ meyu ac niŋanzu, waŋu acgina qahac meyu ac zéanzu.

Yesunénŋ ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

8 Nalé imuaru muŋguc ic tuŋ yanda iwaru tocgéma nene qahac kecgic. Yesunénŋ tohotoho ichéra unuruma énézéyec; ² Ic embac ieneŋ ai meme haréwéc niguc keczu. Waŋu nene ménŋ ménda he énécmizac. Imuac niŋ ni ic ionac wéséna wanzac. ³ Waŋu tosara ieneŋ lakecnec hagic imuac niŋ yaka niŋ humugicguc eŋ amaginaiguc méli énécmiwa héniaiguc kemma qiritic unuwac niŋac. ⁴ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ melemma zégic; Baec kisia yomuaru mérénenŋ dimuacnec nene saménŋ sécgina hia mihiŋjima gumu énécmimac? ⁵ Imuhuc zégic qesiéncmima zéyec; Onaru hénia mauŋ dahec he énécmizac? Zéyu melemma 7 zégic. ⁶ Zégic nimma areŋgé énécmiyu baeciguc mama tacgic mauŋ qétéya 7 mema ewa hia ac ézémaguc énécmimu niŋac kuma tohotoho ichéra énécmiyu tohotoho ichéra ieneŋ welerŋ qema énécmigic. ⁷ Waŋu lambéc komoc komoc taru imuhucyanec Anutuac mériaŋ niŋac welecmaguc méndemma énécmimu niŋac énézéyec. ⁸ Waŋu ic embac ieneŋ nene imi negic sécgé énécmidarec. Waŋu nene bakia waigic tarec imi mutulaŋgéma nenŋeŋ yanda 7iguc tigic kuagina qedarec. ⁹ Waŋu ic imuaru kecgic ionac qétégina imi 4,000. Waŋu inénŋ méli énécmiyu kendacgic. ¹⁰ Kendacgic imuarunec tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma keŋkecma Dalmanuta baeciguc †kereŋgic.

¹¹ Kereŋgic Farisaio ic ieneŋ Yesuguc eminimbiŋ zé haréma séséc kurumerŋ igucnec ménŋ meyu hémmu niŋac wamma batucgé migic. ¹² Batucgé migic qeriaiguc wésésé héima zéyec; Némac niŋ ic embac nalé yomuarunec imi kiwi méréra hémbiŋ zé hocanzu? Ni hélacnec énézéwa niŋgic; Onaru kiwi ménŋ ménda mewa hémmuac séc. ¹³ Imuhuc zéma wai énécmima tohotoho ichéra onagiru muŋguc zéiciguc emma konduŋ néwécgeŋaiguc kereŋgic.

Farisaio zéma Herode ic ionac ikoc ac.

¹⁴ Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ eluŋ unuyu hénia mauŋ sécgina ménda mema hagic. Waŋu zéic qeriaiguc momacguc sac he énécmiyec. ¹⁵ Waŋu Yesunénŋ yomuhuc selianec énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Herode ic ionac yis niŋac héŋgalerŋ qacguc wammu. ¹⁶ Énézéyu eŋaocnec eminiŋ wamma zégic; Imi nini hénia mauŋ qahac imuac niŋ nénézézac gezaŋ. ¹⁷ Zégic inénŋ niŋasarima énézéyec; Hénia mauŋ ménda he énécmizac imuac niŋ némac niŋ eminiŋ qeminiŋ waŋkeczu? Ini méndagucnec niŋtegiczu me waŋu

† Romawac héŋgalerŋ baec yanda imuac distrik ménŋac qara, Aderia konduŋ imuac Is iguc taczac; 2Ti 4:10.

méndagucnec niñasarizu? Qeriginanén seligizac me? ¹⁸ Ini kic ginagucnén iwawai imi ménda héñanžu? Ini gezac ginagucnén kilenđac ac ménda ninžu me? Wañu ini ménda niñqelizu me? ¹⁹ Ni mauñ méra mén méndemma ic qétégina 5,000 gumu énécmiwa bororõja neñgeñ yanda dahecac séc hiñgacma kuagina qeyu megic? Imuhuc qesiéncmiyu, neñgeñ 12, zégic. ²⁰ Wañu mauñ 7 imi méndemma ic qétégina 4,000 gumu énécmiwa bororõja heyu neñgeñ yanda dahecac séc kuagina qeyu megic? Imuhuc zéyu, 7, zégic. ²¹ Zégic énézéyec; Ini kilenđac ménda niñasarizu?

Yesunén kic hilic mén mehiaruyec.

²² Wañu kenkecma Betsaida ama areña yandaiguc ðkerengic ic ieneñ ic kic hilic mén Yesuaru wagicma hama mérianén haimimac niñac welecgcic. ²³ Welecgcic ic kic hilic imi mériaiguc késama ama yanda waima séñganjenjiguc hiñgacma kiwaiguc sépécgéma méria iwac qahaiguc haima yomuhuc qesimiyec; Iwawai mén héñanžu? ²⁴ Qesimiyu kic hilic inén hima yacma zéyec; Ni ic embac inicba ic hésa tanec wamma kenha wanžu. ²⁵ Zéyu inén muñguc mérianén kiwaiguc haiyu ic imi kic selianec hima héñu hiaruyu iwawai moczoñ dindinaneñ héñtegcidarec. ²⁶ Wañu Yesunén amayaiguc mélimima yomuhuc ézéyec; Gi ama yandaiguc ménda lelecgéma kembésémañ.

Peteroac ninzén ninzén ac.

²⁷ Yesu i tohotoho ichéra énépésiyu Kaisarea Filipi baeciguc ama areña yanda yanda séc kembin zéma kenjic. Kenkecma hénaiguc tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ieneñ nuac niñ méré zéanžu? ²⁸ Qesiyu zégic; Ic embac tosara ieneñ doku naec haka ic Yohane imi mia imuhuc zéanžu, wañu tosara ieneñ Elia, tosara ieneñ mia Anutuac kua meme ic ionarunec mén zéanžu. ^{††29} Zégic muñguc qesiéncmiyec; Wañu eñaoc nuac niñ méré zéanžu? Zéyu Peteronén yomuhuc ézéyec; Gi Kristo. ^{‡30} Imuhuc zéyu inén ic tosara ménda énézému niñac neuñ héiéncmiyec.

Yesunén dimuhuc humuma yacmac imuac ara énézéyec.

³¹ Wañu inén yomuhuc hénima ku énécmiyec; Héna imi yomuhuc hezac; Icac Naña imi kecma qenzeñ manzeñ kilen nimmac. Niñu ic galen zéma hofac oo ic kuneñ éréhécgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ andé qemigic qegic humumac. Humuyu kaiwe haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmac. ³² Inén ac imuhuc zéauyu Peteronén Yesu késama qetalimima ac wammiyec. ³³ Wañu inén melemma merac ionac muru kiwa hima Petero qetali mima ézéyec; Biriya miñina gi hocma andénaiguc nanna, gi Anutuac ackuazéc niñac

† Yodan doku imuac Is iguc geñ taczac. †† Mrk 6:14,15 ‡ Halécnén météré mimia; Hofac oo ic me ic kewu kumu énécmiwiñ zé imuhuc wanjic. Yesu imi neñan hofac oo ic yanda zéma ic kewunina oporec.

ménda wamma ic onac iwawai niñac wamma keczañ. ³⁴ Wañu Yesunén ic tuñ yanda kecgcic imi zéma tohotoho ichéra momacnec unuruma yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ ni méndac némmañ zémaciguc andé qeamuma eñeya ic héñgeña wéndara huama méndac némmac. ³⁵ Ic méñnéñ mén kekecyac añgé timañ zé wañu kekecyac imi sohomac. Wañu ic méñnéñ mén nuac zéma buña suruc hiabia imuac niñ wamma kekecyac waiyu kekecyac imi ménda sohomac. ³⁶ Ic méñnéñ baecac iwawai moczoñ késama keru uñaya waimiyu iwawai iminén dimuhuc nañgé mimac? ³⁷ Ic méñnéñ némac iwawaiyanén uñayaguc amuwagic wañu sécgémac? ³⁸ Ic méñnéñ qeli yackumu kaiseroya zéma képésic ginaguc ionac ségéra ginaiguc ni zéma acna niñac gamuya ninzaciguc imuhucyanec Icac Naña iminén Mañgocyawac edamuyaiguc kua meme uñahéruguc lilingéma hamac nalé imuaru iwac niñ gamuya nimmac.

Anutuac edamuya Yesuac muru mama hoturumiyec.

9 Wañu inén yomuhuc énézéyec; Ni hélanec énézéwa niñgic; You nanžu onarunec tosara ini humucnén ménda énépésiyunec Anutuac héñgalen ama areña yanda imi kuhaguc hayu hémmu.

² Wañu ai meme 6 tecgéyu Yesunén Petero zéma Yakobo zéma Yohane onagiru baec boña yandaiguc engic. Emma imuaru eñacnec kecgcic. Wañu inén imuaru kicginaiguc melemma tanera mén wañec. ³ Wañu iwac malekuya imi lalac koñac koñac wañec. Baeciguc ic mén iwawai méñnéñ zuaru imuhucya wammacac séc qahac. ⁴ Wañu baec imuaru Mose zéma Elia ieneñ ionac kicginaiguc wininima Yesuguc acac wañgic. ⁵ Imuhuc wañgic Peteronén Yesu ézéyec; Kiwi ic you kecziñ imi hiabia soroc. Nénézéna hali haréwéc meénécmiwa mén guac, mén Moseac, mén Eliawac wammac. ⁶ Merac ieneñ bacgina yandiyec imuac niñac Peteronén némac ac zémañ zéma hocma imuhuc zéyec. ⁷ Wañu hosusunén mama oso énécmiyu imuac qeria igucnec ac mén yomuhuc mayec; Yomi imi nañna, héñsorocanzua, iwac ara nimmu. ⁸ Wañu lilingéma héñgic élanzañneñ aulanjéyic Yesunén sac nañec.

⁹ Wañu boña igucnec mama hama Yesunén ac yomuhuc énézéma zéseliyec; Iwawai héñžu imuac ac suruc imi mén ménda énézému, kecma bian Icac Naña humuc igucnec yaruguc. ¹⁰ Imuhuc énézéyu merac ieneñ ac imi qeriginaiguc haima humuc igucnec yacyac imuac hénia hocma eñaocnec eminiñ qeminiñ wañgic. ¹¹ Wañu ieneñ Yesu yomuhuc qesimima zégic; Némac niñ héna acac kiwi ic ieneñ Elia walac hamac imuhuc zéanžu? ¹² Imuhuc qesimigic énézéyec; "Hélanec Elia i walac hama iwawai moczoñ meqeliyuguc. Wañu némac niñ Icac Naña i andé qemigic qenzeñ manzeñ kilen nimmac imuhuc ogic hezac me? ¹³ Wañu énézéwa niñgic; Elia i hélanec hama keru iwawai iwac niñ kiwiiguc ogic hezac imuac sécyac ieneñ ewa siñginawac wammigic."

Yesunéh merac méñ uña biriayaguc mehiaruyec.

¹⁴ Wañu merac tosara wai énécmigic kecgic ionac muru haréma inicgic ic embac sasala oso énécmima nançic héna acac kiwi ic tosara merac iniguc tualefic emigic. ¹⁵ Wañu ic embac ienené nalé qahacgucnec Yesu hémma kileñ welicgéma usuñnec kemma ewa hia ac zémigic. ¹⁶ Zémigic inéñ qesiénécmiyec; Ini némac niñac tualefic emikeczu? ¹⁷ Zéyu sugcina igucnec méñnéñ melemma ézéyec; Kiwi ic meracna uña biri-anéñ késayu ara qahac kecanzac imuac niñac wagicba guaru hazic. ¹⁸ Merac imi dimucgeñ dimucgeñ uña biri-anéñ késama hérékeñ héréha wamma baeciguc giliyu kua hololoña mayu zéra aric aric kiyu héna méria séréngéanzac. Wañu tohotoho ichécga ienené nesimu niñac énézéwa nesimuac séc qahac wañec. ¹⁹ Zéyu Yesunéh yomuhuc énézéyec; O! Nalé yomuac hicñisaiya ini ninzéh ninzéhgina qahac. Ni iniguc nalé dahecac séc kecanzac? Nalé dahecac séc ini bisiqatéh wañ énécmimanéñ? Merac imi nuaru wagicma hagic. ²⁰ Imuhuc zéyu merac iwaru wagicma hagic uña biria inéñ Yesu hémma merac hérékeñ héréha yanda wammiyu téténgéma baeciguc mama héima heyu kua hololoña mayec. ²¹ Wañu Yesunéh merac mañgocya qesimima zéyec; Iwawai imi némac naléiguc hicñimiyecac kecanzac? Zéyu zéyec; Imi kokocya igucnec hicñimiyecac kecanzac. ²² Inéñ merac imi nalé momac momac mebirimanéñ zéma geric bélañaiguc me dokuiguc gilianzac. Iwawai méñ wambésémañac séciguc ewa biric wamma méra nérécmima. ²³ Imuhuc zéyu Yesunéh ac yomuhuc melemma ézéyec; Héna némac niñac wambésémañac séciguc imuhuc zézanéñ? Ic méñ ninzéh ninzéhagucnéñ iwawai moczoñ hia wandacmac. ²⁴ Zéyu imuarunec mia merac mañgocyanéñ ac qacma yomuhuc zéyec; Ni ninzéhgezua, geñgaoc ninzéh ninzéhna bébélacgia imi meseli nénna. ²⁵ Wañu ic embac ienené usuñnec tocgéma hagic icma uña biriawac yomuhuc ézéyec; Ac qahac kekerawac uñaya zéma gezac héhéñac uñaya, ni gézézua, iwarunec éréma imuaru muñguc ménda hiñgacbésemañ. ²⁶ Zéyu uña biri-anéñ qacsilacma selianec héréma qéfaccgé mima éréma keñu merac imi hélanec humumia tanec heyec. Heyu ic embac sasalanéñ hémma, Humuzac, zégic. ²⁷ Wañu Yesunéh iwac mériaiguc késama héréyu yacma nañec. ²⁸ Wañu Yesu imi ama qeriaiguc enju tohotoho ichéra ienené sasañgiaiguc qesima zégic; Nini némac niñac nesiwiñac séc qahac wañec? ²⁹ Imuhuc zégic melemma énézéyec; Imuhucya imi iwawai tosara méñnéñ nesi énécmiwiñac séc qahac, néñ zéweleccinanéñ †sac hia nesi énécmimu.

Yesunéh humuma yacmac imuac suruc zéyu hatac éréhéc wañec.

³⁰ *30a*Wañu ienené ama imi waima kemma Galilaia baec qericma keñgic. ³¹ *31a*Wañu Yesunéh tohotoho ichéra ku énécmimanéñ zéma *30bi* zéma tohotoho ichéra dimuaru keczu imi méñnéñ méñ ménda nimmu niñac wañec. *31b*Wañu yomuhuc ku énécmiyec; Icac Naña i ic ionac mériaiguc enju qegic humumac. Humuma ai meme haréwéc wañu yacmac. ³² Wañu ac imuac héna ménda niñasarima qesimiwiñ zé niñgic yéwériyec.

Yesunéh ic kiwa kekerawac héna ac énézéyec.

³³ Wañu keñkecma Kafanaum ama areña yandaiguc haréma ama méñ qeriaiguc emma tacma imuaru tohotoho ichéra qesiénécmiyec; Hénaiguc némac iwawai niñac tualefic emikeczu? ³⁴ Imuhuc qesiénécmiyu ienené neñañ murunec mérenéñ kiwanina keczac imuhuc zéma tualefic emizu imuac niñac ara hia ménda melengic. ³⁵ Wañu mama tacma 12 ini unuruma énézéyec; Méñ i kiwagina kecanzac zémaciguc, tosara ionac mamayagina kecanzac welené qeqegina wammac. ³⁶ Imuhuc zéma merac komora méñ wagicma sugcnaiguc haiyu nañu tétéccgé mima énézéyec; ³⁷ Méñnéñ merac yomuhucya nuac qacnaiguc ewa hia wammizac imi ni ewa hia wannéñzac wanzac. Méñnéñ ni ewa hia wannéñzac imi nuac qahac, néñ méli néñec i ewa hia wammizac wanzac.

Ic méñ neñañ hazéc ménda wanzac imi neñañ alanina.

³⁸ Wañu Yohanenéñ yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic méñnéñ guac qacga qacma uña biria nesi énécmiyu ménda méndac nénécmianzac imuac niñ neñu hémiyiñ. ³⁹ Zéyu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ménda qetali mimu. Méñ i nuac qacna qacma ai kucyaguc mezac imuhucyanéñ nalé hotoña imuac qeriaiguc efima zébiri némmacac séc qahac. ⁴⁰ Némac niñac? Méñ neñañ andé ménda nunuanzac iminéñ hazécnina qahac. ⁴¹ Ni hélacnec énézéwa; Ic méñnéñ ini Kristoac ichéra keczu imuac niñ nuac qacnaiguc doku méñ hima gumu énécmimac imi iwac boña imi kileñdac ménda qahac wammac.

Biriawac ala batuc.

⁴² Wañu méñnéñ nambérac komoc komoc ni ninzéhégé néñanzu ionarunec méñ manam batuc wammiyu biria memac imi hoc yanda ic iwac déméñaiguc zikimima konduniguc nañgégic hiñgacmac iminéñ hia wammac. ⁴³ Wañu méraganéñ biraiguc goporu méraga imi héricbésemañ. Gi méra éréhécgaguc geric sia tetecgia qahaciguc hiñgacbañ niñac, puriñ wamma kekec hémbéñañiguc kerembésémañ iminéñ hia. ⁴⁴ (Ménda hezac.) ⁴⁵ Wañu hénañanéñ biraiguc goporu héricbésemañ. Héna éréhécgaguc kecanzac geric siaiguc gilic hiñgacbañ niñac, puriñ wamma kekec hémbéñañiguc kerembésémañ

† Kiwi wahala qac buñaginaguc tosaraiguc; Nene zikima zéw-
elec wawañaguc.

iminén hia. ⁴⁶ (Ménda hezac.) ⁴⁷ Wañu kicganén biriaiguc goporu kicga imi metecgéna. Gi kic éréhécgaguc geric siaiguc giligic hiñgacbañ niñac, kicga momacguc kecma Miñ Kewuac héngalen ama arena yandaiguc kerembésémañ iminén hia. ⁴⁸ Imuaru ionac nanecgina imi ménda humumac, wañu geric bélaña imi ménda békémac. ⁴⁹ Mulu memecac buña mesolañaniwiñ zé sei hésianzu imuhucyanec ic momac yanda geric bélañanén mezeric énécmimac. ⁵⁰ Sei imi qacguc, nén siña qahac wañu némacnén mindiñigic siñaguc wammac. Sucginaiguc sei hésigic luae heyu enawu kecmu.

Eu iniñ waiwai imuac ara.

10 Yesunén imuarunec yacma Yodan néwécgen Yuda baeciguc haréyu ic sasala yandanén muñguc iwaru tocgégic. Wañu wañañec imuhucyanec muñguc ackuazéc ku énécmiyec. ² Wañu Farisaio ic ienén hosuru haréma manam batuc wammima qesimigic; Ic méñnéñ iniña waimimac imi héna acac sécya me qahac? ³ Zégic melemma énézéc; Mosenén deic zéma énézéc? ⁴ Énézéc zégic; Mosenén yomuhuc oaec zénécmiyec; Embac waimañ zéma waia muamuac kiwi omima waimimac. ⁵ Imuhuc zégic Yesunén énézéc; Mose i ewa seligina niñac wamma héna ac imi oma énécmiyec. ⁶ Nén hénihénaiguc imi Anutunén ic zéma embac meércmiyec. ⁷ Imuac niñac ic méñnéñ neñgoc zéma mañgocya wai érécmima iniñawac muru héiselimac. ⁸ Héiseliyu éréhécnéñ séwi momacguc wammaoc, wañu bec ieren éréhéc qahac, nén momacguc. ⁹ Imuac niñac iwawai mén Anutunén dércégéc imi ic méñnéñ ménda méndén érécmimac. ¹⁰ Wañu ama qeriaiguc emma tohotoho ichéra ienén ac imuac niñac muñguc qesimigic. ¹¹ Qesimigic inén melemma énézéc; Ic méñnéñ iniña waima mén memaciguc imi mia iniña kaisero wammizac tanec wammac. ¹² Wañu embac méñnéñ euya waimima ic mén memac imi imuhucyanec kaisero wanzac wammac.

Yesunén nambérac ionac mériañ ac énézéc.

¹³ Wañu ic embac ienén Yesunén mérianén osiéncmimac niñac nambérac hécgina onagicma iwac muru hagic. Wañu tohotoho ichéra ienén ac zéénécmima zéqeqetali wañ énécmigic. ¹⁴ Wañu Yesunén héñu qeria biriyu énézéc; Waigic nambérac nuaru hagic. Zéqeqetali ménda wañ énécmigic. Anutuac héngalen ama arena yanda imi nambérac imuhucya ionac buña. ¹⁵ Hélacnec énézéc; Méñnéñ Anutuac héngalen ama arena yanda qeriaiguc emmañ zé nambérac ésécnec ménda wammaciguc inén imuac qeriaiguc kilendac ménda keremmac. ¹⁶ Imuhuc zéma tétécg énécmima méria ionac qacginaiguc haima mériañ ac zéma énézéc.

Ic hina yandayaguc.

¹⁷ Wañu Yesunén hénaiguc kemma keru ic méñnéñ usunec iwaru hama iwac muru simiñ héimima qesimima zéyec; Kiwi ic hiabia, ni dimuhuc wamma kecec hémbénaña imi késamañ. ¹⁸ Zéyu Yesunén ézéc; Némac niñ ic hiabia zénénzan? Ic méñnéñ hiabia qahac. Anutu momacguc sac hiabia. ¹⁹ Gi héna ac yomuhuc niñanzan; Kaisero ménda wambésémañ. Eu qeqe ménda wambésémañ. Kowu ménda newésémañ. Héipuc ac zémañ zé ikoc ac ménda zéwésémañ. Ikoc wañ énécmima iwawai mén ménda onagicbésémañ. Neñgoc mañgoc éréhécga eegira héiwésémañ. ²⁰ Zéyu melemma yomuhuc ézéc; Kiwi ic ni imi moczoñ komocna igucnec tohoma keriac kecua. ²¹ Wañu Yesunén hémma iwac siñ nimmima yomuhuc zéma ézéc; Haka hiabia momacgucnéñ guaru ménda hegénzac. Kemma iwawai hegénzac imi haina boña géñgic, mema ic maqeqeya énécmima, kurumeriguc héla hegémac. Wañu hama ic héngalen wéndara imi huama ni méndac némbésémañ. ²² Wañu soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyec. Imuac niñ, niñ yéwériyu tanera mén wañu waima keñec.

²³ Keñu Yesunén kiwa hiyu lelecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc zéma énézéc; Ic soukiwa zéma hina yanda ginagucnéñ Anutuac héngalen ama arena yanda qeriaiguc kerembiñ zégic yéwériyu hia ménda efima keremmu. ²⁴ Wañu tohotoho ichéra ara imi nimma welicégic. Wañu inén muñguc toroqema énézéc; Merachécna, Anutuac héngalen ama arena yandaiguc eneña imi yéwéria yanda. ²⁵ Yañ yanda kamelenén qodu kifaña komoraiguc keremmac imi efefia, nén soukiwa yanda zéma iwawai yanda ginagucnéñ Anutuac héngalen ama arena yandaiguc keremmac iminén yéwéria yanda. ²⁶ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienén nimma kilén yanda aurima enaoc eminiñ qeminiñ wañamuma zégic; Imuhuc wañu, mérac késayu kecec hémbénaña hia memac? ²⁷ Yesunén inicma zéyec; Ic enén imi meselimuac séc qahac, wañu Anutunén hia, Anutunén iwawai moczoñ imi hia memac. ²⁸ Zéyu, Peteronén hénima ézéc; Ninna, nini iwawainina moczoñ waima gi méndac géñanziñ. ²⁹ Zéyu, Yesunén melemma zéyec; Ni hélacnec énézéc, méñnéñ nuac niñ zéma buña suruc hiabia niñac wamma ama geric me dac muna me neñgoc mañgoc me naña me bérara me baec ai imi waimac imi, ³⁰ you baeciguc ama geric, dac munahéra, neñgoc mañgocéra, nambérac héra, zéma baec aiya sasala yanda imi qété 100 imuac séc ogicma memac. Wañu hazéc ac me yaré momacnec mihicñimac. Wañu biançguc kurumen amaiguc kecec seli memac. ³¹ Wañu walac walac ionac murunec sasalanén andia wammu. Wañu andia ionac murunec sasalanén walac walac wammu.

Yesunéh humuma yacmac imuac ara zéyu hatac haréwéc wañec.

³² Kecma Yerusalem ekemma kecma Yesunéh walac walac kemma keru tohotoho ichéra ienené bacgina yandiyec. Wañu nesi énécmigic ienené zénéngina hiriyec. Wañu Yesunéh tohotoho ichéra 12 qutulañgé énécmima iwawai hicñimimac imuac ac énézéma zéyec; ³³ Héngic, neñañ Yerusalem enziñ. Enni imuaru Icac Naña imi andé qemiyu hofac oo ic kiwa zéma héna acac kiwi ic ionac méraginaiguc eñu, kápésiraguc zéma humucac buña zétecgéma ic enia ionac muru haimu. ³⁴ Haigic ienené zébiru mima sépécgé mima rikuné zérugucnéñ héimaguc qehumumu. Wañu kaiwe haréwéc wañu, inéñ humuc igucnec qelima yacmac.

Yakobo zéma Yohane iorac welec welec.

³⁵ Zéyu Zebedaioac nañhéréra Yakobo zéma Yohane ierené Yesuac muru hosuru hama zéyoc; Kiwi ic, niri iwawai imuac me imuac niñac wamma qesigémbic imi geñ hia menérec miwésémañ niñac zéma ninzic. ³⁶ Zéyic érézéyec; Néma iwawai meérécmimañ niñac wanzaoc? ³⁷ Wañu ierené zéyoc; Gi edamuga winini géñu, nururuna, méñ héigaiguc méñ kanagaiguc tacbic. ³⁸ Zéyic Yesunéh érézéyec; Iri hénia ménda niñasarima imuhuc weleczaoc. Ni sokoc mema nemañ imi iri hia mema nemaoc? Wañu doku naecnémmu imuac iri hia naecmaoc? ³⁹ Zéyu, ierené zéyoc; Oo, imi hia wambic. Zéyic, Yesunéh yomuhuc érézéyec; Ni sokoc mema nemañ imi iri hélacnec nemaoc. Wañu doku naecnémmu imi iri naecmaoc. ⁴⁰ Wañu nuac héinaiguc me kananaiguc tatara imi énécmimia imi nuac ai qahac. Imi méñac méñ zéénécmiyec ionac énécmiyu késama tacmu. ⁴¹ Tohotoho ichéra 10 ienené ac imi nimma Yakobo zéma Yohane iorac niñgic ewagina biriyec. ⁴² Wañu Yesunéh unuruma énézéyec; Ic enia ionac ic kewu ienené ic embac énépésigic, ic embac ienené welené qeénécmianzu. Wañu eñeña ienené mamaya méra bacginaiguc onopocma ic kewu wañ énécmianzu imi ini ninzu. ⁴³ Wañu onaru imi hénia imuhuc ménda hezac. Onarunec méñnéñ kunéngina wammañ zéma alahéra ionac welené qeqe kecma. ⁴⁴ Onarunec méñnéñ walac walac kecmañ zéma alahéra ionac ai merac kecma. ⁴⁵ Icac Naña i welené qemimu niñac ménda mayec. I eñeyaoc welené qeqe ai mema ic sasala onac niñ mulu memeac iwawai ésécnec kekecyá énécmimañ zé mayec.

Yesunéh kic hilic méñ mehiaruyec.

⁴⁶ Wañu ienené hakecma Yeriko taunjuguc harégic. Wañu inéñ tohotoho ichéra zéma ic sasala yanda iniguc ama areña yanda imi waima keñkecgic, ic kic hilic méñ qara Batimaio, Timaiuac naña inéñ hénia giñgijaiguc iwawai niñac welecma tarec. ⁴⁷ Wañu inéñ ic imi Yesu Nazarete ama areña igucnec imuhuc zégic nimma hénima qarec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wañ néna! ⁴⁸ Zéyu ic sasalanéñ ac waima

tacmac niñac zéqeqetali wammigic. Wañu inéñ seli seli wamma selianec qacsilarec; Dawidiac naña, gi nuac niñ ewa biric wañ néna! ⁴⁹ Qac keru, Yesunéh hénaiguc namma zéyec; Héihéré migic. Imuhuc zéyu, ic ienené kic hilic ézégic; Efima yacma hana! Inéñ héihéré géngac. ⁵⁰ Wañu kic hilicnéñ malekuya gilima técgéma yacma Yesuac muru hayec. ⁵¹ Wañu, Yesunéh ac bakia zéma qesimiyec; Némac wañgémmañ niñac wanzañ? Zéyu, kic hilicnéñ ézéyec; Kiwi ic, ni kicna hima hémañ niñac wanza. ⁵² Zéyu, Yesunéh ézéyec; Gi kenna, ninzéné ninzénéñ mehiaru géngac. Imuhuc zéyu, imuarunec kiwa béréngéyu hima héñec. Wañu hénaiguc Yesu méndac mima keñec.

Yesunéh donki qahaiguc tacma Yerusalem eñec.

11 Wañu Yerusalem hosuraiguc hama Oliwa baec bonjaiguc Betfage ama areña yanda zéma Betania ama areña taroc imuaru dodowigic. Dodowima Yesunéh tohotoho ichéréra méli érécmiyec. ² Wañu méli érécmima yomuhuc érézéyec; Ama wéségiraiguc taczac imuaru keñic, donki merawa méñ icnéñ qahaiguc ménda tacanzu imi qatégic nañu focdac mihicñimaoc. Mihicñima imi hulacma késama hamaoc. ³ Hularic ic méñnéñ, Némac niñ imuhuc wanzaoc? Imuhuc zéyuguc, yomuhuc ézémaoc; Miñ Kewuniranéñ imuac wanza. Imuhuc zéic focdac haiyu yomuaru hama. ⁴ Zéyu tecgéyu, ierené kemma donki merawa ama deminañac sañgulañ sénganegené hénaiguc qatégic nañu mihicñima hularoc. ⁵ Hularic ic nañgic ionarunec tosanéñ yomuhuc érézégic; Iri donki merawa imi némac niñac hulaczaoc? ⁶ Imuhuc zéyu Yesu ac érézéyec imuhucyanec melemma énézéyoc. Énézéyic wai érécmigic hayoc. ⁷ Wañu ierené Yesu donki wagicma hayoc. Hama qahaiguc malekugina haigic inéñ emma tarec. ⁸ Wañu ic sasalanéñ malekugina hénaiguc témbécgic. Wañu tosanéñ ai igucnec ic hawa haréña zéma zuriaguc mericma hénaiguc lémbécgic. ⁹ Wañu ic tuñ yanda ienené walac andu wamma qacgic; Hosanna, ohec wahe! [†] Miñ Kewuac qac buñaguc hazac ic imi zézé bipiyaguc. ¹⁰ Ambéc sakoñnina Dawidiac héngalené ama areña yanda imi Miñ Kewuac qac buñaguc hazac imi zézé bipiyaguc. Hosanna, ohec wahe! Anutu ou kurumenjuguc eñeña keczac. ¹¹ Wañu Yesunéh Yerusalem keremma ocmuñ téréyaiguc eñec. Emma iwawai moczoñ lelecgéma héñu, bec ama mari mari wañu, tohotoho ichéra 12 iniguc Betania ama areñaiguc keñgic.

Yesunéh fik ic méñ zébiru miyec.

¹² Ama gianjiyu ienené Betania ama areña waima keñgic. Keñkecma Yesu nene niñac wañec. ¹³ Wañu fik ic méñ haréñaguc lakec nañu hémma hénia taczac me deic imuhuc zéma kemma horec. Wañu fik ic imuac naléya qahac imuac niñac haréñanec nañec. ¹⁴ Wañu hémma fik ic imi yomuhuc zéma ézéyec; Deguc muac-

† Ac yomuac hénia imi; Argeñnina tina!

nec hénima hélaga ic méjñéj muᅇguc ménda nemac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienej ac imi niᅇgic.

Yesunéj ocmuᅇ téréya mehiaruyec.

¹⁵ Waᅇu Yerusalem kereᅇgic, Yesunéj ocmuᅇ téréyaiguc emma ic embac imuaru iwawai néna gém-ba zéma naᅇgic, imi nesi énécmima ic tosara zae haima tacma soukiwa gocmianéj soukiwa haréja amuanzu ionac zae zéma kembo haima imuac boᅇa meanzu ionac tatac imi melenj daru hiᅇgarec. ¹⁶ Waᅇu ocmuᅇ téréya qeriaiguc iwawai imuhucya ménda késa keᅇha wammu niᅇac qeᅇetali ac waᅇ énécmiyec.

¹⁷ Waᅇu yomuhuc ku énécmima zéyec; Amanawac niᅇac baec séc ic embac onac zéwelec welec ama zé-mu. Imuhuc kiwiiguc ménda ogic hezac me? Waᅇu ini imuhuc waᅇgic kowu nene ionac baᅇec tanec wanzac.

¹⁸ Imuhuc zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma héna acac kiwi ic ienej niᅇgic. Waᅇu ic embac sasalanéj ackuazécya niᅇac welicgémigic eᅇeja waᅇec. Imuac niᅇac zénéᅇgina hiriyu dimuhuc wamma qeni zéma héna hocgic. ¹⁹ Waᅇu ama mari waᅇu Yesu zéma ichéra ienej ama areja yanda imi waima keᅇgic.

Fik ic imi humuyec.

²⁰ Waᅇu ama muᅇguc gianjiyu ienej muᅇguc yacma keᅇgic. Keᅇkecma fik ic imi héᅇgic héna igucnec humuma naᅇec. ²¹ Waᅇu Peteronéj niᅇqelima ézéyec; Kiwi ic, héna, fik ic zébiri minec, imi humuma nanzac. ²² Imuhuc zéyu Yesunéj melemma énézéyec; Anutu niᅇzéᅇgégic. ²³ Hélaec énézéwa, méj i boᅇa youmi bacgéma konduᅇguc hiᅇgacna zéma qeriaiguc ewa éréhéc ménda wamma ara zézac imuac héla hicᅇimac zéma niᅇzéᅇgéyu imi hicᅇimac. ²⁴ Imuac niᅇac énézéwa niᅇgic, ini iwawai imuac me imuac niᅇac welecmu imi bec meziᅇ zéma niᅇzéᅇgému. Imuhuc waᅇgic zézu imuac sécy a hicᅇi énécmimac. ²⁵ Waᅇu yacma welecmu nalé imuaru ic méᅇac niniᅇ biria méj késa kecziuguc késpedesira imi waimimu. Imuhuc waᅇgic Maᅇgocgina kurumeᅇgic keczac inéj imuhucyanec onac késpedescina wai énécmimac. ²⁶ (Waᅇu ini késpedes-cya imi ménda waimimuiguc onac Maᅇgocgina kurumeᅇgic keczac inéj imuhucyanec onac késpedescina ménda wai énécmimac.) †

Yesu imi qac buᅇaya dimuacnec meyec?

²⁷ Waᅇu ienej muᅇguc Yerusalem liliᅇgéma hagic. Hama Yesunéj ocmuᅇ téréyaiguc emma lelecgéma keru hofac oo ic kiwa zéma héna acac kiwi ic zéma ic kiwa meme ienej iwac muru hagic. ²⁸ Hama yomuhuc qesimima zégic; Néma qac buᅇagaguc ai imi meanzaᅇ? Mérenéj gézéyu ai imi meanzaᅇ? ²⁹ Imuhuc zégic Yesunéj melemma énézéyec; Ni imuhucyanec ac méj yomi qesiéncmiwa melemmu. Melengeᅇguc neᅇ néma qac buᅇanaguc ai imi meanzua imi zéaumaᅇ. ³⁰ Imuhuc zéma yomuhuc qesiéncmiyec; Melemma zégic nimba, Yohaneac doku naec ai imi kurumeᅇ

† Kiwi tosaraiguc kemaᅇa yomi ménda hezac.

igucnec me ic onarunec? ³¹ Imuhuc énézéyu eᅇaocnec eminiᅇ qeminiᅇ wamma zégic; Neᅇaoc kurumeᅇ igucnec zéni, Némac niᅇ i ménda niᅇzéᅇgé migic? Imuhuc zémac. ³² Waᅇu ic igucnec zéwiᅇ zéma niᅇgic, ic embac moczoᅇ Yohaneac niᅇac ic imi Anutuac kua meme ic héla imuhuc zéma nimmigic, imuac niᅇac ic embac ionac niᅇ bacgina yandiyec. ³³ Imuhuc zénimma Yesu ézégic; Nini ménda niᅇziᅇ. Imuhuc zégic Yesunéj énézéyec; Imuhucyanec néma qac buᅇanaguc ai imi meanzua imi ménda énézémaᅇ.

Ai ic biria.

12 Yesunéj hénima qelumbec ac méj yomuhuc énézéyec; Ic méjñéj baec méjiguc waiᅇ ic him-icma lelecgéma imuac demija meyec. Mema waiᅇ gocmiawac dokuya gésiwiᅇac zéma baec éséma kifaja yanda meyec. Mema imuaru galenj meme ama lesu herec méj meyu eᅇec. Eᅇu ai imi ai ic ionac méragi-naiguc haima baec méjiguc keᅇec. ² Kemma keru yawuᅇa ducᅇiyu héla memac niᅇac welenj qeᅇe ic méj mélimiyec. ³ Mélimiyu, i késama qema nesigic eᅇnec liliᅇgéyec. ⁴ Liliᅇgéyu miᅇinanéj welenj qeᅇe merac méj muᅇguc méliyu keᅇec. Keᅇu oruha hocnéj qéséma gamu qeᅇe wammima nesigic keᅇec. ⁵ Waᅇu méj méᅇgucnec mélimiyu keᅇu ic imi qegic humuyec. Waᅇu imuhucyanec welenj qeᅇe ic sasala méli énécmiyu ai ic ienej tosara zépé unugic tosara humumia unugic. ⁶ Waᅇu momacguc kecmiyec imi eᅇeya naᅇ sorocya ewayanéj aᅇgé tima kerec imi. Teteᅇgiaiguc i imuhucyanec mélimima yomuhuc zéyec; Nuac naᅇna imi eeya héimu. ⁷ Waᅇu ai ic ienej eᅇaoc yomuhuc eminiᅇgic; Inéj mia kecma ai imuac mératéc icya wammac imuac niᅇ neᅇaᅇ qeni humuyu ai youmi neᅇaᅇ buᅇa wammac. ⁸ Imuhuc zéma késama qegic humuyu ai imuac demij séᅇgaᅇgeᅇiguc gilic. ⁹ Waᅇu ai miᅇina imi dimuhuc wammac me? I hama ai ic imi unudacma aiya imi ai ic méj énécmimac. ¹⁰ Ini kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ooyawac heyu ménda oloᅇanzu? Mericqe ic ienej hoc méj héᅇara mema gilic keᅇkeᅇa iminéj ama waᅇgoᅇaiguc ama imuac hoc oruha waᅇec. ¹¹ Iwawai imi Miᅇ Kewunéj waᅇu imuhuc hicᅇiyu, kicninanéj haka imi héni, hiabia soroc wanzac.

¹² Imuhuc zéyu ienej qelumbec ac imi ionac niᅇ zéyec imi niᅇasarima késawiᅇac zéma hénaya hocgic. Waᅇu ic tuᅇ yanda ionac niᅇac bacgina yandiyu waimi-ma keᅇgic.

Takis haimiwiᅇ me qahac zéma Yesu batucgé migic.

¹³ Kemma ienej Yesunéj ac zébiriyu hémmu niᅇac Farisaio ic tosara zéma Herodeac hénaoriᅇ héra méli énécmigic hagic. ¹⁴ Ienej Yesuac muru hama yomuhuc ézégic; Kiwi ic, gi ic héla imi nini niᅇziᅇ séwi tanecgi-nawac ménda héᅇanzaᅇ, imuac niᅇ ic méᅇac niᅇac bacga ménda yandianzac. Waᅇu Anutuac ac hélaecnec ku énécmianzaᅇ. Waᅇu Kaisawac soukiwa mimia imi héna ac séciguc me qahac? ¹⁵ Nini iwac miwiᅇ me

ménda miwiñ? Zégic Yesunéñ ikocgina hoturu amuma kecgic imi niñasarima yomuhuc énézéyec; Némac niñ ni batucgé nénzu? Soukiwa gocmia ménj mema hagic hémba. ¹⁶ Yesunéñ zéyu mema hama ézégic héñec. Hémma yomuhuc qesiéncmima zéyec; Irec zéma kiwi yomi mérac? Imuhuc zéyu melemma Kaisawac zégic. ¹⁷ Imuhuc zégic énézéyec; Kaisawac buña imi Sisa mimu. Wañu Anutuac buña imi Anutu mimu imuhuc zéyu welicgégic.

Humuc igucnec yacyarawac hénia zéasariyec.

¹⁸ Wañu Sadukaio ic humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéangic ieneñ Yesuaru hama yomuhuc zégic; ¹⁹ Kiwi ic, Mosenéñ nonac niñ wamma yomuhuc oyec; Ic méñnéñ embac mema qeli ménda mihicñima humuyu munayanéñ qawéra imi mema qeli mihicñiyu darawac qac mema yacma kecmac. ²⁰ Wañu nalé méñju dac muna 7 kecgic, dac walacginanéñ embac mema qeli qahac kecma humuyec. ²¹ Humuyu andianéñ qawéra imi mema imuhucyanec qeli qahac kecma humuyu andia méñnéñ imuhucnec wañec. ²² Imuhucnéñ imuhuc dac muna 7 ieneñ embac imi mema qeli qahac kecma humudacgic. Humudacgic tetcgiaiguc embac malé imi momacnec humuyec. ²³ Wañu ic 7 ieneñ momac yanda embac imi medacgic, imuac niñ yacyarawac naléyaguc embac imi mérac iniña wammac? ²⁴ Zégic Yesunéñ melemma énézéyec; Ini kiwi téréya me Anutuac kucya imi ménda niñacgézu imuac niñac ini sic saoc nimma zéanzu. ²⁵ Kecma humuc igucnec yacmu nalé imuaru imi ic me embac ménda memu. Wañu ieneñ kua meme uña kurumenjiguc kecanzu imuhucya wamma kecmu. ²⁶ Wañu humuc igucnec yacyarawac zéwa niñgic. Moseac kiwiiguc Anutunéñ ic waiyaguc imuac bélaña qeriaiguc, Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutu, imuhuc ézéyec. Ini ac imi ménda oloñanzu? ²⁷ Inéñ ic humumia ionac Anutu qahac, kic qeli kekec ionac Anutu. †Ini imi ac hénia hia ménda niñasarizu.

Héna Ac walac walac.

²⁸ Imuhuc eminiñ qeminiñ wamma kecgic, hénia acac kiwi ic onarunec méñnéñ hama nimma Yesunéñ ac bakia hiabianec melemma zéyec imi niñasarima yomuhuc qesimiyec; Némac hénia acnéñ walac walac wanzac? ²⁹ Imuhuc qesiyu Yesunéñ melemma ézéyec; Oo, Israel! Ini niñgic, Héna ac walac walac imi yomuhuc hezac; Miñ Kewu Anutunina imi Miñ Kewu Momacguc. ³⁰ Imuac ewa qeriga moczoñnec, qeri uñaga moczoñnec, niniña moczoñnec, kucga moczoñnec Miñ Kewu Anutugawac siñ niñmiwésémañ. ³¹ Héna ac éréhéc imi yomuhuc; Gi geñga siñ niñamuanzañ imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ. Héna ac méñnéñ ac zézua imi orogicmacac séc qahac. ³² Zéyu hénia acac kiwi ic inéñ yomuhuc ézéyec; Anutu imi momacguc, wañu méñ ménda keczac. Imuac niñ, kiwi ic,

† Yesu ac zéyec imuac hénia imi yomuhuc; Kic qeli ionac Anutunéñ Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakoboac Anutu zéyec. Imuac niñac imi eneñ humuc igucnec yacma Anutuguc kic qeli keczu.

acga zézanj imi hélacnec wanzac. ³³ Ewa qeriga moczoñnec, niniña moczoñnec zéma kucga moczoñnec Miñ Kewugawac siñ niñmiwésémañ imi zéma geñga siñ niñamuanzañ imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ iminéñ hofac oo ai me mulu meme ai tosara imi onogiczaoc. ³⁴ Ic imi imuhuc niñasarima zéyu Yesunéñ nimma yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac héñgaleñ ama areña yanda lakeciguc ménda keczañ. Imuhuc zéyu qesiqesi munñguc méñ ménda qesimigic.

Ic kewu Dawidiac Miñ Kewu Yesu.

³⁵ Wañu Yesunéñ ocmuñ téréya qeriaiguc ac ku énécmima yomuhuc qesiyec; Némac niñ hénia acac kiwi ic ieneñ Kristo i Dawidiac qeli imuhuc zéanzu? ³⁶ Dawidi i eñeyaoc Uña Téréyanéñ hinocgémiyu yomuhuc zéyec; ††Miñ Kewunanéñ nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec; Gi nuac héinaiguc tacnanec hazéchécga hénagawac duandiaiguc qutulañgé énécmimañ. ³⁷ Dawidi inéñ Kristoac niñac Miñ Kewuna zémiyec imuac niñ Kristo inéñ dimuhuc wamma iwac qeli wammac? Imuhuc ku énécmiyu ic embac ieneñ siña nimma niñgic.

Héna acac kiwi ic ionac hakagina.

³⁸ Wañu Yesunéñ toroqema ac ku énécmima yomuhuc zéyec; Ini hénia acac kiwi ic ionac técgina nimma kecmu. Ieneñ maleku horua héima keñha wambiñ zé wañanzu. Wañu nénnagémba sombenjiguc inicma mepési énécmimu niñac wañanzu. ³⁹ Wañu togotocgo amaiguc me nezéléléñ aria amaiguc ic kuney taticiguc tacmu niñac wañanzu. ⁴⁰ Ic imuhucya ieneñ embac malé ionac ama igucnec iwawai onagicma hémbaoc wamma neanzu. Wañu ikocgina hoturuma zéwelec welec horua wañanzu. Wañu ieneñ kecma kitiwagina yéwéria memu.

Embac malé méñjac hakaya hiabia.

⁴¹ Yesu inéñ soukiwa haihai imuac hosuraiguc tacma iniru ic embac ieneñ soukiwa haigic hiñgarec. Wañu ic soukiwa yanda ginaguc ieneñ soukiwa yéwéria haigic hiñgarec. ⁴² Wañu embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésia éréhécdac haiyu hiñgarec. ⁴³ Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra unuruma énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, embac malé yominéñ soukiwa haizac imi tosia ionac qeyu mazac. ⁴⁴ Tosia ieneñ héla yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu wañu embac malé inéñ qahac igucnec kekecyawac komodia késakeczac imi moczoñ haidaru qahac wanzac.

Yesunéñ nalé tetcgiaiwac séséc zéasariyec.

13 Wañu Yesunéñ ocmuñ téréya igucnec mama keñu tohotoho ichéra ionarunec méñnéñ ocmuñ imi hémma yomuhuc ézéyec; Héna, hoc yanda yanda imi dimuhucya, ama kuney kuney imi dimuhucya! ² Zéyu Yesunéñ melemma yomuhuc ézéyec; Gi ama kuney kuney imi hénzañ? Hoc imi

†† Hebiraio aciguc; Yawenéñ Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec.

moczorj netec qetecgégic madaru hoc méjnéj hoc méjác qahaiguc ménda hemac.

³ Wañu Yesu ocmuñ térya néwécgeñ Oliwa boñaiguc emma taru Petero, Yakobo, Yohane zéma Anderea ieneñ eñawunec qesimigic. ⁴ Nénézéna, haka imuhucya imuhucya imi némac naléiguc hicñimac? Wañu ac imi seligimañ zéyu haka dimuhucya dimuhucyanéñ hicñimac? ⁵ Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Técgina nimmaguc kecmu. Ewa qerigina mesoho wañ énécmiwu niñac. ⁶ Ic sasalanéñ nuac qac-naiguc hama ikoc wamma ni imi mia zéma ic embac sasala ionac ewa qerigina mesohomu. ⁷ Wañu yaré héla me imuac luhuc acya zégic nimma bacgina ménda yandimac; Iwawai imuhucya imuhucya imi kiléñdac hicñimac. Wañu imi nalé tetecgia qahacnec. ⁸ Baera baera ic embac ieneñ euqac wañamuwiñ zé yacmu. Baec tosaranéñ baec tosara unuwiñ zé yacmu. Wañu baera baera nañ memac. Wañu béti saec hicñimac. Wañu imi aži kiki imuac hénihéniya. ⁹ Ini eñacnec héñgaleñ wañamuma kecmu. Ieneñ ini aciguc onopocmu. Wañu tocgotocgo amaiguc hihilocnéñ unumu. Wañu imi sac qahac, onagicma keñgic baec galeñ tosara zéma ic kewu tosara ionac kicginaiguc namma nuac héipuc ac énézému. ¹⁰ Wañu walac imi buña suruc hiabia zéaugic baec séc ic embac nindacmu. ¹¹ Wañu onagicma aciguc haigic ac dimuhuc zéwiñ zéma walac ménda niñyéwérimu. Nalé imuaru qeriginaiguc ac haimac imi sac zému. Zézé ic imi ini qahac, néñ Uña Térya. ¹² Dac muna ekaocnec hazéc wañamuma humumacac zétecgé amumaoc. Wañu mañgoc-néñ naña imuhucnec wammimac. Wañu nambérac ieneñ neñgoc mañgoc hécgina hazéc wañ énécmima humumu niñac onopocmu. ¹³ Wañu nuac qacna niñac ic moczorj yanda hazéc wañ énécmimu. Wañu méjnéñ selima nañkeru tetecgia wañu Miñ Kewunéñ késama kekec hémbénañaguc opocmac.

Zébiri qébiri icnéñ hama kisikiyoy mihicñimac.

¹⁴ Kecma Biriya miñina iwawai mebirianzac iminéñ ocmuñ téryaiguc nañu, (Olonzu ini ac imuac hénia niñasarimu.) hémma Yuda baec igucnec ic embac ieneñ néñgacma baec boñaiguc kemmu. ¹⁵ Wañu ic méj ama qahaiguc taczac inéñ mama iwawai méj ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. ¹⁶ Ic méj aiiguc keczac inéñ malekuya andiaiguc hezac imi memañ zéma ménda lilingémac. ¹⁷ Nalé imuaru embac tosara hérginaguc zéma neñgoc tosara merac namu gumu énécmianzu ieneñ qenzeñ manzeñ yanda mihicñimu! ¹⁸ Yéwéri imi kia naléyaiguc ménda hicñimac niñac welecmimu. ¹⁹ Nalé imuaru qenzeñ manzeñ méréra méj hicñimac imuac niñac imuhuc zézua. Qenzeñ manzeñ imuhucya imi Anutunéñ baec kurumeñ zéyu hicñiyecac hezac imuac suraiguc méj ménda hicñiyec. Wañu kecma imuac andiaiguc imuhucya imi muñguc ménda hicñimac. ²⁰ Nalé imi becneñ Miñ Kewunéñ focdac ménda metecgéwacnec imi ic méjnéñ selima nañkeru késamacac séc qahac wambacnec. Ichéra gési

énécmiyec ionac niñac wamma nalé imi meducñiyu hotoña wañec. ²¹ Wañu nalé imuaru méjnéñ Kristo you nonac muru hicñizac me Kristo eri ionac muru hicñizac imuhuc zéyu ménda ninzégému. ²² Imi mia Kristo ikora zéma kua meme ic ikora hicñima hia wammucac séc wañu gési énécmimia imi ikoc wañ énécmiwiñ zé séséc zéma haka méréra baec ic eneñ memucac séc qahac imuhucya memu imuac niñac imuhuc zézua. ²³ Ac imi walac walac énézézua imuac héñgaleñ wamma kecmu.

²⁴ Wañu nalé imuaru, qenzeñ manzeñ yanda imuac andiaiguc kaiwe asac mararaña békéma siñidéñgéyu maso asaha qahac wammac. ²⁵ Wañu ménni sikiluc imi kurumeñ igucnec madaru kuc yanda yanda kurumeñiguc hezac iminéñ hirimac. ²⁶ Wañu duña Icac Naña hosusu qahaiguc kuc yandayaguc zéma edamu yandayaguc hayu ic embac ieneñ héndacmu. ²⁷ Wañu nalé imuaru inéñ kua meme uñahéra méli énécmima ic embac gési énécmimia ini baec zécgéria kembon qahac igucnec zéma baec kurumeñ néwéc néwéc igucnec qutulanéñ énécmimac.

²⁸ Fik ic imi hémma qelumbeñ ac hénia imi yomuhuc niñareñ gému; Imuac hawa bébélacgia éréma imuarunec séra qeyu hémma kaiwe naléya hosuru wanzac imuhuc zéanzij. ²⁹ Ini imuhucyanec iwawai imuhucya imuhucya hicñiyu hémma inéñ hosucgé nénécmima nagu andiaiguc nanzac imuhuc niñtegicmu. ³⁰ Ni hélacnec énézéwa baeciguc hicñisaiya keczu ini ménda qahac wañgicnec ac imuac héla hicñidacmac. ³¹ Baec kurumeñ imi qahac wammac, néñ nuac acna imi ménda qahac wammac.

Zégésigési yanda imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic méjnéñ ménda ninzac.

³² Wañu imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic méjnéñ ménda ninzac. Kurumeñac kua meme uña imi eneñ ménda ninzu. Naña acguc ménda ninzac. Mañgoc eñeyanec téñgérñ ninzac. ³³ Nalé ménda ninzu imuac niñ técgina nimma kecmu. ³⁴ Ic méjnéñ amaya waima baec horu kemmac niñac welen qeqehéra iwawai galeñgému niñac énézéma aigina méndéñ énécmima nagu galeña i kawaliya mema kecmac niñac ai buña énécmiyec ésécnec. ³⁵ Ama miñina imi némac naléyaiguc hamac? Mariya me siñi yanda me kuruc qacanzac imuaru me siñunec imi ini ménda ninzu. Imuac niñ ini técgina nimma kecmu. ³⁶ Wañu gau yanda hekecgic élanzañnec hama inicbac niñac. ³⁷ Ewa qeli qelinec kecmu. Ac zézua imi onac sac qahac, ic embac tosara ini momacnec.

Yesu qewiñ zéma hénaya hocgic.

14 Nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac tac niniñ zéma saméñ yisya qahac imuac tacniniñ imi ai meme éréhéc heyu bec hamac. Nalé imuaru hofac oo ic ionac kiwa zéma hénia acac kiwi ic ieneñ Yesu dimuhuc ikoc wammima késama qemu niñac hochoc

ai megic. ² Mema yomuhuc zégic; Tac niniñ naléyaiguc qahac, ic tosara ienenj qewelonj qewu niñac.

Embac mérnénj Yesu haléc naecmiyec.

³ Wañu Yesunénj Betania ama arenjaiguc kemma ic méñ qara Simon becneç wizi seliayaguc †kerec iwac amaiguc emma nene nema tarec. Taru embac mérnénj nadaac halécya héménja hiabia boña enenja imi kiruñaguc mema hama qésémma orucya qahaiguc moczonj qocgémiyec. ⁴ Qocgémiyu ic tosara tacgic ienenj niñgic biriyu enjaocneç eminiñ wamma yomuhuc zégic; Némac niñ haléc imi enñac audaczac? ⁵ Iminénj kiriru soukiwa ic méñac yawuñac ai boña ogicmacac séc imi mema ic maqeqeya énécmiwacneç! Imuhuc zéma embac imi ac zémigic. ⁶ Wañu Yesunénj yomuhuc énézéyec; Ini embac imi waigic taru. Ini némac niñ embac imi yéwéri mizu? Embac imi ai hiabia menénzac. ⁷ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecgic méra énécmiwiñ zéma nalé tosia hia méra énécmimu. Wañu ni mia iniguc nalé séc ménda keçmañ. ⁸ Embac imi kucyawac séciguc wanzac. Ni humuwa téngé némmu imuac wamma haléc héménjagucnéñ walac naecnénzac. ⁹ Ni hélacneç énézéwa, ini baec séc baec imuaru me imuaru buña suruc hiabia imi zéau énécmiuguc embac yomi niñqeli mima haka wañec imuac surucya imi momacneç zéau énécmimu.

Yudanénj Yesu hofac oo ic ionac méraginaiguc opocmañ zé ac zikiyec.

¹⁰ Wañu tohotoho ic ionarunec méñ, Yuda Karioto, inénj Yesu ic onac méraginaiguc opocmañ zéma hofac oo ic kuaya ionac muru keñec. ¹¹ Kemma zéyu nimma ségiségi wamma soukiwa gémbiñ zéma zéseligic. Wañu inénj Yesu méraginaiguc opocmañ zéma imuac naléyawac mambéc wañec.

Nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonj hayec.

¹² Saménj yisya qahac imuac kendonj hénihéniaiguc nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonj niñac rama unuañgic. Imuac naléyaiguc tohotoho ichéra ienenj Yesu qesimima zégic; Siñga dimuaru hezac? Ama dimuaru kemma nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonj niñac rama imi oma haigénni newésémañ? ¹³ Imuhuc zégic merac éréchéç méli érécmima zéyec; Iri ama arenja yandaiguc keñic ic méñ kewuciguc doku hima huama keñu mihicñima méndac mimaoc. ¹⁴ Méndac miyic ama méñgic enu imuaru emma ama miñina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéñ yomuhuc zézac; Ama qeria dimuaru tohotoho ichécna iniguc nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonj niñac rama imi newiñ? ¹⁵ Imuhuc ézéyic ama qeria kunenj yanda méñ qacyaiguc hezac imuaru oragicma keñu duñ tatac iwawai imi lémbécma arenjégic heyu hémma imuaru nonac iwawai imi mindiñimaoc. ¹⁶ Imuhuc zéyu merac éréchéç ierenj ama arenja yandaiguc keremma Yesu zéyec séc imi mihicñima nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac

kendonj niñac iwawai mézézéñgégoc. ¹⁷ Wañu maria wañu kaiwe kiwa hiñgaru Yesu tohotoho ichéra 12 iniguc harégic. ¹⁸ Wañu nene nema tacma Yesunénj yomuhuc énézéyec; Ni hélacneç énézéwa, onarunec méñ niguc nene nema taczac iminénj andé numac. ¹⁹ Imuhuc zéyu ienenj ewagina goro wañu enjaç enjaç qesimima yomuhuc ézégic; Hélacneç, ni qahac! Gi nuac zézañ? ²⁰ Zégic yomuhuc énézéyec; Tohotoho ic 12 onarunec méñ niguc zéic momacguciguc saménj quduñgéma nezac imi mia. ²¹ Icac Naña i iwac niñ ogic hezac imuhucneç kemmac. Wañu ic méñ andé qemimac iminénj bakia yéwéria memac! Ic imi nenjoc héri qeri igucneç ménda hicñiwacneç iminénj hia wambacneç.

Yesunénj sisipac ac qelia zénénécmiyc.

²² Wañu nene nema tacma Yesunénj saménj mema ewa hia ac ézéma kuma énécmima zéyec; Megic yomi nuac séwi busuna. ²³ Imuhuc zéma waiñ sokoc mema ewa hia ac ézéma énécmiyu i moczonj nedacgic. ²⁴ Negic énézéyec; Sac yomi nuac zikiziki ac qelia imuac sacya, imi ic embac sasala onac niñ wamma qocgéyi. ²⁵ Ni hélacneç énézéwa, Ni waiñ méñ muñguc ménda nema keçma Anutuac héñgaleñ ama arenja yanda qeri-aiguc méñ qeliawac nemañ. ²⁶ Wañu ienenj legic méñ héima ama imi waima Oliwa baec boñaiguc enjic.

Peteronénj Yesu dimuhuc qaecgémimac imuac ara zéauyec.

²⁷ Wañu Yesunénj yomuhuc énézéyec; Ni rama galenj qehumuwa rama héndémma keñha wammu. Ac imi ackuazéçiguc oyec hezac. Imuac niñ deguc siñiya ini momac yanda wainémma néñgacdacmu. ²⁸ Wañu humuc igucneç yacma Galilaia baeciguc onac miha mema kemmañ. ²⁹ Imuhuc zéyu Peteronénj yomuhuc ézéyec; I momac yanda waigémma gezañ. Wañu ni qahac. ³⁰ Zéyu Yesunénj yomuhuc ézéyec; Ni hélacneç gézéwa, deguc siñiya kurucnéñ hatac éréhéç ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémañ. ³¹ Zéyu Peteronénj seli seli wamma zéyec; Ni ménda waigémmañ. Giguc humumañ zé humumañ. Wañu kileñdac ménda qaecgé gémmañ. Imuhuc zéyu tosara moczonj imuhucneç zédacgic.

Yesunénj Gesemane baec boñaiguc zéwelereç.

³² Wañu ienenj baec méñ qara Gesemane imuaru hagic. Hama Yesunénj tohotoho ichéra énézéyec; Ini yomuaru tacgic ni kemma zéweleçba. ³³ Imuhuc zéma Petero, Yakobo zéma Yohane onagiru keñgic qeria yéwériyu ewaya goro wañec. ³⁴ Wañu énézéma zéyec; Ni humumañac séc ewananénj ewa biric yanda wanzua, imuac ini yomuaru gau ménda hema zenzenj qeli qeli keçmu. ³⁵ Imuhuc zéma komora méñ kemma baeciguc mama sicgéma nalé yéwéria imi hia ogicmimacac niñ zéwelereç. ³⁶ Wañu yomuhuc zéyec; Aba Mañgocna, gi iwawai moczonj hia medacanzañ. Nuac sokoc yomi nuarunec nuagicna, wañu nuac siñna qa-

† Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

hac guac sinjanén seligimac. ³⁷ Wañu inén lilingéma hama iniru gau hegic Petero yomuhuc ézéyec; Simon, gau hezan? Nalédac hotoña imi zenzen qeli qeli hia ménda keczan? ³⁸ Kic qeli kecma zéwelecgic, qahac wañu manam batuciguc mama unuwac niñac. Qeriginanén imuac wanzac, nén séwiginanén bébélacgia. ³⁹ Imuhuc énézéma muñguc lilingéma walac zéyec éséc nec zéma zéwelerec. ⁴⁰ Ménguc lilingéma hama iniru gaunec hegic. Wañu ieneñ gau iguc nec yacgic, nén kicgina yéwéria wañec. Wañu néma ac zéwiñ zéma osigic. ⁴¹ Wañu muñguc lilingéma hayu hatac haréwéc wañu énézéyec; Ini gaugina hemanec keczu? Imi sécgézac, nalé imi ducñzac. Héngic Icac Naña andé qemima oporu biria meme ionac méraginaiguc enzac. ⁴² Yacgic kenni. Héngic, andé qe qe icnéñ hosucninu hazac.

Hazéc ieneñ Yesu késagic.

⁴³ Imuhuc énézemanec nañu tohotoho ichéra ionarunec mén, Yudanén wininiyec. Wañu inén sac qahac, hofac oo ic kuaya zéma héna acac kiwi ic zéma galen ieneñ ic tuñ mén méli énécmigic sou legicginaguc hagic. ⁴⁴ Andé qe qe ic inén bec yaré ic iniguc séséc imi yomuhuc énézéma arengéyec; Mérac kiric nemiwa hémma imi mia zéma késama galengéma kemmu. ⁴⁵ Wañu inén haréma focnec iwaru kemma, Kiwi icna! zéma kiric nemiyec. ⁴⁶ Nemiya méragina suluma késagic. ⁴⁷ Késagic maréñaiguc nañgic ionac murunec ménén souya héréma hofac oo ic kiwawac welen qe qe ic ménac gezawa qeriru mayec. ⁴⁸ Wañu Yesunén yomuhuc énézéyec; Nuac niñgic kowu nene ic wañu népésiwiñ zéma sou legicginaguc hazu? ⁴⁹ Ni kaiweya kaiweya iniguc kecma ocmuñ téréyaiguc ku énécmiwa ménda népésigic. Wañu ackuazéc kiwi téréyaiguc hezac imuac héla héimac. ⁵⁰ Wañu tohotoho ichéra moczon waimima néngacgic.

⁵¹ Wañu sac qeli mén gau hehe maleku sac aturuma Yesu méndaru késagic ⁵² gau hehe maleku imi hetecgégilima katanec néngarec.

Yesu kua meme ic ionac méraginaiguc opocgic.

⁵³ Wañu ieneñ Yesu késama hofac oo ic kiwawac amaiguc keñgic. Wañu ama imuaru hofac oo ic kiwa moczon zéma galen hécgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ tocgégic. ⁵⁴ Wañu Petero i lakec lakec méndacmima kemma hofac oo ic kiwawac ama demin qeriaiguc keremma welen qe qe ionac sugcinaiguc geric zonemma tarec. ⁵⁵ 55aWañu hofac oo ic kiwa moczon zéma kua meme ic ieneñ Yesu opocgic qemu niñac héipuc ac niñac hogcic. ⁵⁶ Wañu ic sasalanén ac ikoc sasala zégicac imi tanera momacguc ménda wañu 55bmén ménda mihicñgic. ⁵⁷ Tosaranén namma ac ikoc yomuhuc zégic; ⁵⁸ Nini ninni, yomuhuc zéyec; Ni ocmuñ téréya méranén memeya yomi héndemma kaiwe haréwécac qeriaiguc mén memañ. Wañu imi méranén memeya qahac. ⁵⁹ Wañu ac imi zégic imi acguc acgina momacguc ménda wañec. ⁶⁰ Wañu hofac

oo ic enejaginanén sugcina iguc nec yacma Yesu qesimima zéyec; Gi ac bakia ménda zéwésémañ? Ic enej héipuc wañamuma guac ac zézu. Imi némac ac?

⁶¹ Wañu inén en namma ac mén ménda zéyu hofac oo ic enejanén muñguc qesimima zéyec; Gi mia mepésianziñ iwac Naña Kristo me qahac? ⁶² Wañu Yesunén zéyec; Ni imi mia, wañu ini Icac Naña i Kuc Miñina iwac héiyaiguc tackecma kurumeñac hosusuiguc hayu hémma. ⁶³ Imuhuc zéyu hofac oo ic enejaginanén eneya malekuya muzuracgéma énézéyec; Némac niñac héipuc ic mén niñac hoc kecbiñ? ⁶⁴ I Anutu zébiri qébiri wammima ac imi zéyu nindacziñ. Wañu dimuhuc niñzu? Imuhuc qesiéncmiyu ic enej kua séc zétecgégic humucac buña wañec. ⁶⁵ Imuhuc zéma tosara ieneñ sépécgéma kiwa osoma méragina kuma qema zégic; Gi kua meme ic keczaniguc mérénén guzac imi zéna. Wañu welen qe qe ieneñ méra tawé tawénén otogic.

Peteronén Yesu zéqaec wammiyec.

⁶⁶ Wañu Petero i emu somberñguc keru hofac oo ic enejaginawac welen qe qe embac ménén hosuru hayec. ⁶⁷ Hama Petero geric zonemma taru hémma ézéyec; Gi Yesu Nazareteneñ i guc momacnec kec nec. ⁶⁸ Zéyu Peteronén qaecgéma yomuhuc zéyec; Némac acac zézan imi ni ménda niñzua. Wañu imuac hénia imi ménda niñasarizua. Imuhuc zéma néngacma somber mén ama kuaya hosuraiguc heyec imuaru hiñgarec. ⁶⁹ Wañu welen qe qe embac inén imuaru i muñguc hémma ic embac lelecgéma nañgic ini yomuhuc énézéyec; Ic yomi imi ionarunec. ⁷⁰ Wañu inén muñguc qaecgéyec. Wañu nalé ménda horugiyu ic embac hosuru nañgic ieneñ muñguc Petero ézégic; Gi hélacnec ionarunec, gi Galilaia ic. ⁷¹ Zégic i eneyaoc zébiri amuma zéselima zéyec; Ic mérac niñ zézu imi ni ménda niñzua. ⁷² Zéyu imuarunec kuruc qaru hatac éréhéc wañec. Wañu Yesunén Kurucnéñ hatac éréhéc ménda qaru geñ haréwéc qaecgé némbésémañ imuhuc ézéyec imi Peteronén niñqelima siarec.

Yesu Pilatoac muru wagicma keñgic.

15 Ama gianñiyu imucgeñ nec hofac oo ic kiwahécgina ieneñ galen tosara zéma héna acac kiwi ic tosara zéma kua meme ic moczon iniguc focdac tocgéma ewa momacguc wamma zéareñ wandacma Yesu dérécgéma wagicma kemma Pilato iwac muru opocgic. ² Opocgic Pilatonén qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? Zéyu inén melemma zéyec; Gengaoc zézan. ³ Wañu hofac oo ic kiwa ieneñ késpedesira sasala zémigic. ⁴ Pilatonén muñguc qesimima zéyec; Niñzan? Ieneñ guac késpedes sasala zézu. Némac niñac kitiwa mén ménda zézan? ⁵ Zéyu Yesunén ac mén muñguc ménda melenju Pilatonén welicgéyec.

⁶ Nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac Kendon séc Yuda ic ieneñ hésa ama ic ménac qara qacma hulacmi mac niñac Pilato welecmigic inén ionac niñ wamma mén hulacmiñac. ⁷ Wañu nalé imuaru ic tosara ic em-

bac onac qeri kumu wamma yaré meyacma wawan meme imuac suraiguc ic mén qehumugic énépésima hésa amaiguc onopocgic kecgic, ionac sucginaiguc ic mén kerec, iwac qara imi Baraba. ⁸ Wañu ic embac tun yanda ieneñ haréma Pilatonén haka wañañec séciguc munñuc wañ énécmimacac niñac qesimigic. ⁹ Qesimigic Pilatonén melemma zéyec; Yuda ic onac ic kewu imi wai énécmimanñ niñac wañzu? ¹⁰ Inén hofac oo ic kiwa ieneñ Yesu eñ nimbupuc nimmima iwaru haigic imi niñasaridarec. Imuac imuhuc qesiéncmiyec. ¹¹ Wañu hofac oo ic kiwa ieneñ ic embac qeri kumu wañ énécmigic ieneñ yomuhuc qacma zégic; Yesu waina taru Baraba hulacna mayu! ¹² Wañu Pilatonén munñuc qesiéncmiyec; Imuhuc zézuiguc Yuda ic onac ic kewu zémianzu i dimuhuc wammimanñ? ¹³ Zéyu ieneñ munñuc qacma zégic; Ic imi ic héñgeña wéndaraiguc qena! ¹⁴ Zégic Pilatonén melemma énézézec; Némac niñac? Némac késpedesic wañec? Imuhuc zéyu selianec qacma zégic; Ic héñgeña wéndaraiguc qena! ¹⁵ Wañu Pilatonén ic embac niñgic sécgémac niñac Baraba hulac énécmima Yesu i mia hihilocnéñ qema ic héñgeña wéndaraiguc qemu niñac yaré ic onac méraginaiguc haiyec.

Yaré ic ieneñ Yesu zédesi wammigic.

¹⁶ Wañu yaré ic ieneñ Yesu wagicma baec galenac ama kewuya imuac deminñ qeriaiguc keremma yaré ic tun mén énézégic moczon hama qutulanggégic. ¹⁷ Wañu yaréac maleku qouc qoucgia Yesu héimima hésa waiyagucnéñ ic kewuac opoc mén mizima orucyaiguc héimigic. ¹⁸ Héimima mepésima zégic; Ohec Yuda ic ionac ic kewu! ¹⁹ Imuhuc zéma un qaulaleanéñ orucyaiguc qema sépéccgé mima siminñ héima tacma sicgémigic. ²⁰ Zézerec wammidacma yaréac maleku qouc qoucgia imi hetecgéma eñeya malekuya héigic hiñgacmiyu ic héñgeña wéndaraiguc qemu niñac wagicma séñganñen mama keñgic.

Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qegic.

²¹ Kemma hénaiiguc ic mén ama areña mén komora igucnec haréyu miñicñigic. Iwac qara imi Simon, Kirene tauñ igucnec, Aleksande zéma Rufu iorac mañgocgira. Wañu yaré ic eneñ ic héñgeña wéndara Yesuarunec wagicma seli seli wamma migic huayec. ²² Huayu Yesu wagicma baec mén qara Golgota (Neñañ aciguc; Oruc sic) imuaru kerengic. ²³ Wañu baec imuaru wainñ dokuiguc sacmasi qara mér imi haima leleccgéma Yesu migic inén waiyec. ²⁴ Wañu ieneñ i ic héñgeña wéndaraiguc qedacma malekuya mérénén méré késamu imi hémma nimbinñ zéma sumbic néma sécgina méndémma késagic. ²⁵ Wañu kaiwe kiwa 9 kilok wañu qegic. ²⁶ Qema ou iwac oruha hanecgeña iguc ic kitiwa emma nañu imuaru ac wammigic sécya yomuhuc oma qegic nañec, Yomi Yuda ic ionac ic kewu. ²⁷ Wañu kowu nene ic éréchéc momacnec ic héñgeña wéndaraiguc urugic mén héiyaiguc mén kanayaiguc nañoc. ²⁸ Wañu kiwi

téréyaiguc ackuazéc heyu héra héiyec iminén yomuhuc; Biriya meme ic qétégina olongic imuaru i momacnec olommigic. ²⁹ Wañu ic embac baec imi ogicma keñha wañgic ieneñ orucgina gilima yomuhuc zébiru mima zégic; Aaha, gi ocmunñ téréya héndémma kaiwe haréwéc imuac qeriaiguc mekizicgémanñ zéañzanñ imi mia. ³⁰ Deguc geñgaocnec ic héñgeña wéndara igucnec metecgé amuma mana! ³¹ Wañu hofac oo ic kiwa zéma héra acac kiwi ic ieneñ imuhucnec zédesi wammima eñawunec eminimma zégic; Ic tosara anñgégina tiéncmiyec, néñ eñeya anñgeña hia ménda tiamuzac. ³² Kristo Israel ic onac ic kewu inén ic héñgeña wéndara igucnec mayu hémmaguc niñzéngeñwiñ. Ic urugic iguc momacnec nañgic ieneñ imuhucnec ac imuhuc zéma zébiru miyoc.

Yesu unñaya waimiyec.

³³ Kecma kaiwe kiwa 12 kilok wañu siñinén baec sécgéma heyu keñkecma maria 3 kilok wañu tecgéyec. ³⁴ Mariya 3 kilok imuaru Yesunén selianec qacma zéyec; Eloi eloi lama sabaktani? Ac imuac hénia imi yomuhuc; Anutuna Anutuna némac niñac wainénzanñ? ³⁵ Wañu ic hosuru nañgic ionarunec tosanenñ nimma zégic; Niñgic, Elia héihéré mizac. ³⁶ Wañu ic ménénñ foc kemma konduñ kagalic mén doku howura winigaiguc qundunñgéma ic sunñ susuriaiguc zikima Yesu gumuma zéyec; Waigic mambéc hénni, Elianén hama wagicma mamac me qahac. ³⁷ Wañu Yesu i munñuc kucnec qaru unñaya waimiyec. ³⁸ Waimiyu maleku horua yanda zaki téréya nezcigéma nañañec imi namuñña igucnec onunc zuraccgéma emu héniaiguc tecgéyu éréhécc wañec. ³⁹ Wañu yaré ic qété 100 ionac galengina mén Yesuac wésiaiguc namma héñu humuyu yomuhuc zéyec; Hélacnec, ic yomi Anutuac Naña kerec. ⁴⁰ Embac tosara eneñ momacnec lakec namma héñgic. Wañu ionac sucginaiguc Maria Makdalanec †zéma Yakobo komora zéma Yose iorac neñgocgira Maria zéma Salome i momacnec nañgic. ⁴¹ Ieneñ Galilaila baeciguc Yesu méndacmima welenñ qemima kecañgic. Wañu embac sasala tosara Yesuguc Yerusalem éréma hagic ieneñ momacnec imuaru nañgic.

Yesu hoc kifañaguc haigic.

⁴² Orañ imi Sabata tac nininñ, deguc imi imuac zéréñ qéréñ naléya, imuac niñ ama siñimanñ zé wañu, ⁴³ ic mén qara Yosefe Arimataia ama areña yanda igucnec inén bawa ménda yandiyu Pilatoaru kemma Yesu qamocya niñac qesiyec. Wañu ic imi kua meme tunñ ionac kiwa eñeña kecma Anutuac héñgalenñ ama areña yanda imuac mambéc kecañec. ⁴⁴ Wañu Pilatonén Hélacnec bec humuzac? Imuhuc zéma nimma yaré ic qétégina 100 ionac galengina zéyu hayu yomuhuc zéma qesimiyec; Ic imi bec humuzac? ⁴⁵ Imuhuc qesimiyu yaré ic qétégina 100 ionac galenginanén ézéyu

† *Aram ac Migdala; Neñañ aciguc neunñ kiropo ama lesu herec eñeña.*

niņasarima Yosefenéŋ qamoc imi hia mema kemmac niņas zéyec. ⁴⁶ Waŋu Yosefenéŋ kemma maleku qara linen imi boŋa mema Yesu qamora imi metecgéma maleku iminéŋ osoma mema kemma kic suaŋ hoc yanda qésémma kifaŋa yanda meyacgéŋic imuaru haima hoc ménŋ qililiŋgéyu kemma kuaya nézicgéyec. ⁴⁷ Nézicgéyu Maria, Makdalanec zéma Maria, Yoseac neŋgocya ierenŋ Yesu qamora dimucgeŋ haigic heyec imi hima héŋoc.

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

16 Sabata nalé téréya tecgéyu, Maria, Makdalanec zéma Maria, Yakobo neŋgocya zéma Salome i Yesu qamora naecmimu niņas haléc héménŋaguc boŋa medacŋic. ² Waŋu Sondaiguc ama gjaŋima kaiwe kiwa éréyu kic suaŋiguc kerengic. ³ Waŋu keŋkecma yomuhuc eminiŋic; Kicsuaŋ kuaya igucnec méréneŋ hoc imi qililiŋgé nénécmimac? ⁴ Imuhuc zéma kic hima héŋic hoc imi qililiŋgé gégéyawac heyec, waŋu hoc imi kuneŋ yanda. ⁵ Waŋu kic suaŋ qeriaiguc keremma héiginaiguc geŋ ic merac ménŋ maleku horua lalac lalacyaguc taru hémma aurigic. ⁶ Waŋu inéŋ énézéyec; Zénéŋgina ménda hiriyu. Ini Yesu Nazareteneŋ, ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic i hémbiņas zéma hazu imi ni ninzua. Inéŋ bec qelima yarec. Yomuaru ménda hezac. Hehe duŋa haigic yomi héŋic. ⁷ Ini kemma tohotoho ichéra zéma Petero yomuhuc énézému; Inéŋ énézéyec séc walac Galilaia baeciguc kenzac. Imuaru kemma hémmu. ⁸ Zéyu embac ieneŋ zénéŋgina hiriyu welicgéma kic suaŋ qeria igucnec focdac mama néŋgacma keŋic. Waŋu bacgina yandiyu ac imi ic ménŋ ménda énézéŋic.

Yesunéŋ hicŋi énécmima ai memu niņas meseli énécmiyec.

⁹ Yesunéŋ Sonda gjaŋ gjaŋacnec qelima yacma Maria Makdalanec, becneŋ uŋa biria 7 nesi énécmiyec embac

imi walac hicŋimiyec. ¹⁰ Hicŋimiyu kemma ic tosara Yesuguc kecaŋic ieneŋ siacma kegcic suruc waŋ énécmiyec. ¹¹ Waŋu ieneŋ Yesu qelima yacma embac hicŋimiyec suruc imi nimma ménda ninzénŋgéŋic.

¹² Waŋu imuac andiaiguc ionarunec ic éréhéc ama ménŋiguc keŋoc. Hénaiguc Yesunéŋ kic tanera melemma hicŋi érécmiyec. ¹³ Hicŋi érécmiyu kemma tosara énézéyic imi imuhucnec ménda ninzénŋgéŋic.

¹⁴ Imuac andiaiguc tohotoho ichéra 11 tocgéma nene nema tacŋic hicŋi énécmiyec. Waŋu Yesu qelima yaru héŋic ieneŋ imuac ac suruc énézéŋic. Waŋu qerigina seligiyu ménda ninzénŋgéŋic niŋu ménda sécgéyu ac waŋ énécmiyec. ¹⁵ Waŋu toroqema yomuhuc énézéyec; Ini baera baera kemma ic keczu séc buŋa suruc hiabia imi énézému. ¹⁶ Ninzénŋgéma doku naecmac imi Anutunéŋ késayu kekec hémbénaŋa kecmac. Waŋu ménda ninzénŋgému imi késpedesgina niņas zétecgé énécmimac. ¹⁷ Ninzénŋgému i haka icnéŋ ménda memeya yomuhucya méndac énécmimac; Nuac qacnaiguc uŋa biria nesi énécmimu, waŋu ac méréra zému. ¹⁸ Mokoleŋ késama doku kumiŋaguc negic ménda mebiru énécmimac, ic hafiginaguc ionac orucgiguc méragina haigic hafigina qahac wammac.

Anutunéŋ Yesu wagicma eŋec.

¹⁹ Miŋ Kewu Yesunéŋ ac énézédaru Anutunéŋ i wagiru kurumeŋiguc emma Anutuac héiyaiguc tarec. ²⁰ Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ kemma ama baec séc ackuazéc imi zéaugic Miŋ Kewunéŋ iniguc momacnec ai meyu haka icnéŋ ménda memeyanéŋ hicŋi énécmima ackuazéc imi meseliyec. ²¹ (Ménda hezac) ^{†22} (Ménda hezac)

† *Kiwi tosaraiguc kiwi yomuac tetecgiaiguc yomuhuc ooyawac hezac; Embac imi fodac Petero zéma iwac alahéra haka hicŋiyec imi énézéyec. Imuac andiaiguc, Yesunéŋ ic embac dimuhuc aŋgéŋ tiénécmimac buŋa suruc téréya zéma hémbénaŋa imi énézému niņas tohotoho ichéra méli énécmiyu baec néwéc néwéc keŋic.*

Luka

Yesuac suruc yomi Lukanéh Tiofiluac oma miyec.

1 Neñañ sucninaiguc haka hélacnec hicñi nénécmiyec imuac ac suruc imi areñgéma owiñ zé sasalanéh batucgéma aigina hénigic. ² Imi mia hénihéniya igucnec kicginanéh hémma ackuazéc imuac héipuc ic zéma ai ic kecgic ienené nénézégic séc dindinanec ogic. ³ Ni acguc haka imi moczoné hénihéniya igucnec dindinanec niñgésima hicñi hicñjima éréyec séc areñgéma oma ic kewu eñeñana Tiofilus guac haiwa hamac iminéh hia wammac zéma niñj. ⁴ Imuac mia kiwi yomi olomma ackuazéc gézégic imi hélacnec zéma nimbésémañ.

⁵ Herodenéh Yuda baec imuac ic kewu kerec nalé imuaru ic ménj kerec, qara imi Zakaraia. Inéh hofac ooic ménj qara Abiya iwac ai areñ igucnec. Wañu Zakaraiawac iniña imi Aronac sac kitic igucnec. Wañu iwac qara imi Elisabete. ⁶ Ierenj imi Anutuac kiwaiguc solañanec kecañoc. Kecma Miñ Kewuac zézé seli zéma hena ac moczoné késpedes qahac tohoma kecañoc. ⁷ Wañu Elisabete imi héfiñac kecañec imuac niñ ierenj qeligira qahac kecañoc ic embac yanda wañoc. ⁸ Nalé sura ménj Zakaraianéh eñeya ai ic tunja ionac ai nalégina ducñiyu hofac oo ai imuac galen wamma Anutuac wésiaiguc ai mema kerec. ⁹ Wañu hofac oo ic eñañ hakagina tohoma sumbic négic Zakaraiawac ai buña wañu Miñ Kewuac ama téréyaiguc emma héfac héménjaguc héimiyec. ¹⁰ Héimiyu hofac oo ai imuac suraiguc ic embac moczoné yanda ienené séñganjenjiguc zéwelec welec ai mema nañjic. ¹¹ Wañu Miñ Kewuac kua meme uña ménjnéñ iwaru wininima hofac oo zaki téréya imuac héiyaiguc nañec. ¹² Nañu Zakarianéh héñu qeri yéwéc wammiyu bac yandi yandinéh sécgémiyec. ¹³ Imuhuc wañu kua meme uñanéh yomuhuc ézéyec; Zakaraia, bac yandi yandi ménda wanna, zéwelec welecga imi niñgénjéña wañec. Imuac iniña Elisabetenéh héri haima merac ménj megémmac. Megénj iwac qara Yohane zéwésémañ. ¹⁴ Wañu guaru ségiségi yanda hicñjima. Hicñiyu ic embac sasala ienené iwac hicñi hicñiya niñac ségiségi wammu. ¹⁵ Ségiségi wammu imi hénia yomuhuc niñac; Inéh Miñ Kewuac kiwaiguc kunenjina wamma kecmac. Wañu inéh waiñ zéma doku selia imuhucya méndagucnec nemac, néñ nenjocyawac héri qeriiguc heyunec Uña Téréyanéh ewa qeria sécgémima hemac. ¹⁶ Sécgémiyu Israelac qelihéra sasala melené énécmiyu Miñ Kewugina Anutuac muru lilingéma hamu. ¹⁷ Qeri uña zéma kuhanéh Eliawac séc hemiyu, Miñ Kewu

ménda hayunec miha mema hama mañgoc ionac qerigina melené nambérac ionac lilingémac. Ewa seli ic melené énécmiyu ic solañ ionac niniñ areñ imuac wamma lilingému. Imuhuc wamma Miñ Kewuac hénaorin sécyá zémindiñi énécmiyu iwac mambéc kecmu. ¹⁸ Kua meme uñanéh imuhuc ézéyu nimma Zakaraianéh ac kitiwa yomuhuc melenec; Ni imi ic yanda, wañu iniña acguc yawuña sasala yanda, imuac dimuhuc acga imi niñasarimañ? ¹⁹ Zéyu kua meme uñanéh yomuhuc ézéyec; Ni qacna Gabiriel, Anutuac kiwaiguc nanaña imi mia. Anutunéh buña suruc hiabia yomi gézéma zéau gémmañ zé méli néñu mazua. ²⁰ Ninzañ, acna zéwa ménda ninzénjézañ, imuac niñ degucmuacnec gi ac zéwésémañac séc qahac wamma ac qahac kecnanec haka imi hicñjima. Naléya ducñiyu acna imuac héla hicñjima.

²¹ Wañu Zakaraianéh Anutuac ocmuñ téréya qeri-aiguc nalé ogicma keru, ic embac ienené iwac mambéc kecañoc welecgé. ²² Imuhuc wañkecgic inéh ionac muru mayec. Wañu ac zémacac séc qahac wañec. Wañu ic embac ienené imi inéh ocmuñ téréya qeriaiguc iwawai tanec ménj héñec imi niñtecgic. Wañu inéh méranéh séséc sac wañ énécmima ara qahacnec kerec. ²³ Wañu welené qeqeyawac ai meme sasala imi welené qeyu tegédaru amayaiguc lilingéma keñec. ²⁴ Kemma keru ai meme tosara hama keñu iniña Elisabetenéh hériyaguc wamma maso méra ménj sañgima kerec. ²⁵ Kecma yomuhuc zéyec; Sura yomuac Miñ Kewunéh nuac wannémma ic embac sucginaiguc gamuna qahac wammac niñac haka imuhuc wannéñec.

Kua meme uñanéh Maria hicñimiyec.

²⁶ Maso 6 wañu Anutunéh kua meme uña Gabiriel Galilaia baec Nazarete tauñjiguc mélimiyec. ²⁷ Mélimiyu embac serañ ménj qara Maria iwac muru keñec. Wañu embac imi ic ménj qara Yosefe Dawidiac hicñjisañ areña imuarunec iwac iniñ buña qemigic kerec. ²⁸ Wañu hosucgé mima yomuhuc ézéyec; Ohec wahec! Anutuac héñsorocya, Miñ Kewunéh giguc keczac. ²⁹ Imuhuc zéyu Marianéh kunenj yandanec niñbipima yomuhuc niñec; Némac niñ imuhuc yai zézéna zézac? ³⁰ Wañu kua meme uñanéh yomuhuc zéyec; Maria, Anutunéh ewa hia wañgéñu hénzañ imuac niñ gi bacga ménda yandiyu. ³¹ Ninzañ, gi héri haima nañga mewésémañ. Wañu qara imi Yesu zéwésémañ. ³² Inéh Miñ Kewu wamma keru, iwac qara imi Eñeña minjinañ Naña zémimu. Wañu Miñ Kewu Anutunéh iwac sakoña Dawidiac tatic edamuyaguc imi iwac miyu tac-

mac. ³³ Wañu Yakopac qelihéra ionac ama séc ic kewu wañ énécmima keru, iwac héngalerj ama areña yanda imi nalé hémbénaña tetcgia qahac hema emma kec-mac. ³⁴ Imuhuc zéma zéyu, Marianénj kua meme uña yomuhuc ézéyec; Ni ic hénia ménda nimmanec seraña kec3ua, imuac niñac haka imuhucyanénj dimuhuc hicnj némmac? ³⁵ Zéyu kua meme uñanéj ac kitiwa yomuhuc melemma ézéyec; Uña Téréyanénj guaru mayu Ejeña miñinawac kuhanénj hoturu gémmac. Imuac niñac merac mewésémañ imi téréya. Wañu iwac mia Anutuac Naña zémimu. ³⁶ Niñzanj, sac kiticga Elisabete héfiña zémimianénj yawuña sasala yanda wammaguc merac ménj héri haima keru, bec maso 6 wanzac. ³⁷ Némac niñ, Anutuaru imi haka osiosiya ménjnéj ménj ménda hezac. ³⁸ Imuhuc zéyu, Marianénj yomuhuc ézéyec; Ni Miñ Kewuac welenj qeque embac, imuac zézanj imuac séc hia hicñi némmac. Imuhuc zéyu kua meme uña iminénj waima keñec.

Marianénj Elisabeteac kemma ara niñec.

³⁹ Keñu sura ménj imuaru, Marianénj yacma kemma Yuda baec boña ménj Yuda taunjuguc focdac ekeñec. ⁴⁰ Ekemma Zakaraiawac amaiguc emma Elisabete yaizézé ac wammiyec. ⁴¹ Wammiyu Elisabetenénj Mariawac yaizézé ac niñec imuarunec, merac qeriaiguc heyec iminénj qitic qeyec. Wañu Uña téréyanénj Elisabeteac ewa qeriaiguc sécgé miyec. ⁴² Sécgé miyu ewaya meyu eñu kucnec qacma yomuhuc zéyec; Embac, gi embac tosara sucninaiguc guagiru mérianj yandagaguc wanzanj. Wañu héri qerigawac héla gocmia imi acguc mérianj yandayaguc wanzac. ⁴³ Miñ Kewunawac neñgocyanénj nuaru hazac. Haka yomi némac hiana niñac wamma hicñinénzac me? ⁴⁴ Zéwa ninna, yaizézéganénj gezacnaiguc hiñgaru, kokocnanénj qerinaiguc qitic qema ségiségi wanzac. ⁴⁵ Ackuazéc ézéyec imi hélaguc wandacmacac hezac hénia imuac niñac ninzénjgéyec embac imi mérianjaguc.

Mariawac mepé qepésiac legic.

⁴⁶ 46aWañu Marianénj yomuhuc zéyec; 48aInénj eñeya welenj qeque embac nidac imuhucyawac kiwa hinénj. 46bImuac niñ qeri uñananénj Miñ Kewu mepésizac. ⁴⁷ Qeri uñananénj Anutu nuac añgégj titi miñina iwac niñ wamma ségiségi wanzac. ⁴⁸ 48bZéwa niñgic, tetcgia qahac emma kemma ic embac hicñi-saiya moc3onj yanda imi nuac niñ mérianjaguc zénémmu. ⁴⁹ Kuc miñinanénj nuaru kiwi yanda mezac, wañu iwac qara imi Téréya! ⁵⁰ Anutu siggémimia ionac muru Anutuac goi héihéi yandanénj qeli yackumu emma emma he énécmimac. ⁵¹ Inénj méria suluma wawañ meme kuhaguc yanda wañanzac. Inénj ewa niniñgicnaiguc séwi eñej niñanzu ic imuhucya héndénj énécmianzac. ⁵² Inénj ic kewu tatak igucnec ic kuc buñaginaguc imi memaénéc mianzac, qeri memaamu-ma kekec imi meyac énécmianzac. ⁵³ Ic yaka niñ hu-

† Me Merac mewésémañ. Wañu iwac mia Téréya, Anutuac naña zémimu.

muanzu ionac imi iwawai hia bia tiénécmianzac, néñ iwawaigina sasala he énécmimia imi méragina héla qahac nesi énécmiyu eñ keñanzu. ⁵⁴ 54aInénj eñeya wésé niniña niñqelima ⁵⁵ 55ayanda hécnina zikiziki ac énézéyec séc 54bwelenj qeque ichéra Israel imi méra énécmiyec. 55bWañu Abaraham zéma iwac qelihéra ionac imi tetcgia qahac wañ énécmianzac.

⁵⁶ Wañu Maria imi Elisabeteguc keric, maso haréwéc tecgéyu, lilingéma amayaiguc keñec.

Yohane hicñiyec.

⁵⁷ Wañu bec Elisabetenénj naléya hayu naña meyec. ⁵⁸ Wañu ama momachéra zéma eñeya sac kitichéra ienenj Miñ Kewunénj goiya kunerj yanda hémiyec imi nimma iguc momacnec ségiségi wañgic. ⁵⁹ Ai meme 8 wañu meracac séwi taséya hericbiñ zé hama mañgocyawac qac imi mema Zakaraia zéwiñ zé wañgic. ⁶⁰ Wañu neñgocyanénj qetali énécmima zéyec; Qahac, qara imi Yohane zéwiñ. ⁶¹ Zéyu zégic; Ee, sac kitichécgina sucginaiguc qac imuhuc zémimia ménj ménda kec3ac. ⁶² Zégic ménda sécgéyu mañgocyanénj méré zémimia wammac zé niñzac? Imuhuc zéma nimma qesinimbiñ zé, méranénj séséc wammigic. ⁶³ Imuhuc wañgic inénj hilañej zéma zékalaña niñac wañec. Wañu keñ mehama migic, qara imi Yohane imuhuc oyu, hémma welicgégic. ⁶⁴ Wañu duña kuaya zéma ezelaña momacnec hulacmimia wañu, acac wamma Anutu mepési miyec. ⁶⁵ Wañu ic ama lelec lelec kec3ic imi enej ac imi nimma zénéngina hiriyec. Wañu Yuda baec boña séc haka imuac eminimma kec3ic. ⁶⁶ Wañu Miñ Kewuac mérianénj iwaru imuhuc heyec imuac niñac, suruc imi niñgic séc ac imi qeriginaiguc késa kecma yomuhuc zéañgic; Merac imuhucyanénj yandi-ma ic dimuhucya wammac me?

Zakarianénj bianjac ara zéma Miñ Kewu mepésiyec.

⁶⁷ Wañu mañgocya Zakarianénj Uña téréyanénj qeria sécgéyu bianjac ara yomuhuc zéyec; ⁶⁸ Anutu i mama hama ic embachéra neñanj doenina meyec. Mepé qepésinina imi neñanj Miñ Kewunina Israelac Anutuac muru hemac. ⁶⁹ Wañu nonac niñ wamma welenj qe-qeya Dawidi iwac ama areñhéra neñanj muru añgégj titiac ilicya ^{††}meyac kumu nénécmiyec. ⁷⁰ Imi mia baec yomuac nalé hama keñec sura imuaru eñeya ichéra téréya Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kuagina mema ack-uazéc nénézéyec séciguc ⁷¹ hazécnina ionac murunec zéma nimbiri wañ nénécmianzu ionac méragina igucnec metecgé nénécmima añgégjina tiyec. ⁷² Inénj yanda hécnina goi héihéi wañ énécmimañ zé iniguc sisipac ac téréya zéseliyec imi mia niñqeliyec. ⁷³ Imi mia sisipac ac yandanina Abaraham zéselimiyec imi mia. ⁷⁴ Bac yandi ménda wamma eñeya mepésimiwiñ niñac hazéc hécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyu, ⁷⁵ Miñ Kewuac wésiaiguc kecma météré amuma képésic solarj kecma kekecnina séc welenj gemiwiñ niñac zéseliyec. ⁷⁶ Merac gi Ejeña yandawac

†† Hénia imi kucya.

kua meme ic zégéngéña wammac. Miñ Kewuac wési-aiguc miha mema kemma iwac héna mézézéñ géwésémañ. ⁷⁷ Imuhuc wamma aṅgéñ titiac niniña kápésic waiwai igucnec hahaya imi Miñ Kewuac ic embachéra énézéna niñasarimu. ⁷⁸ Anutuninawac wésé niniñ imi bénzéña, imuac niñac ou kurumeñ igucnec kaiwe ésécnec neñañ muru éréma ha nénécmimac. ⁷⁹ Mama hama siñi zéma humucac tunumañiguc tatara neñañ measari nénécmima hénanina luaeac hénaiguc qindiñi nénécmimac. (Zakaraiánéñ imuhuc zéyu tecgéyec.) ⁸⁰ Wañu merac imi séwiya yandiyu ewa qeria momacnec meseli mimia wañec. Wañu baec kisiaiguc kerecac Israel ic onacmuru wininiyec.

Yesuac hicñihicñiya.

2 Nalé imuaru Roma ic †eñeñagina Kaisa Augustonéñ ic embachéra ionac qacgina mema odacmu niñac zézé seli ac oma haiyu eñeya héñgaleñ baera séc kendarec. ² Wañu ic kewu Kirinionéñ méra bawu kema Siria baec yanda imi galeñgéyec. Wañu nalé imuac suraiguc ic embac qac areñgina meñic hatac momacguc wañec. ³ Wañu ic embac ieneñ moczoñ qacgina zégic oénécmimu niñac eñañ tauñgina séc liliñgéma kendacgic. ⁴ Yosefe imi Dawidiac sac kitic igucnec imuac niñ, i acguc imuhucyanec Galilaia baec Nazarete tauñ imi waima Yuda baeciguc Dawidiac ama areña yanda qara Betelehem imuaru ⁵ eñeya qara zéyu omimu niñac iniñ buña qemimia Maria hériyaguc imi wagiru ekawu ekeñoc. ⁶ Ekemma kerac Maria merac meme naléya imi wañec. ⁷ Wañu embac iminéñ naña méréc merac meyec. Wañu ic kiañ amaiguc iorac ama duñ méñ ménda he érécmiyu, merac imi malekunéñ osoma burumakao wedeyaiguc haiyu heyec.

Rama galeñhéra zéma Anutuac kua meme uñahéra.

⁸ Wañu nalé imuhucgeñ baec imuhucgeñ rama galeñ tosara baec kisia lulucyaguc imuaru tacyac wamma siñi imuaru ramahécgina héñgaleñ wamma kecgic. ⁹ Wañu Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ wininima hosucginu nañu Miñ Kewuac edamuyanéñ asac mararañ ésécnec hoturu énécmiyu bac yandi yandi kuneñ yanda wañgic. ¹⁰ Wañu kua meme uñanéñ yomuhuc énézéyec; Bacgina ménda yandiyu. Ninzu, ni ségiségiac buña suruc hiabia onac muru zéau énécmizua. Wañu ac yomi baec séc ic embac moczoñ eñañ buña wammac. ¹¹ Erac Dawidiac ama areña yandaiguc aṅgéñ titi miñina hicñi énécmizac. Imi mia Miñ Kewu Kristo. ¹² Ini kemma burumakao wedeyaiguc merac saccac méñ malekunéñ oso osoya hezac imi mihicñimu. Wañu haka iminéñ ac imuac asé kiwiya wañ énécmimac. ¹³ Imuhuc zéyu imuaru kurumeñ miñina kua meme uña tuñ yandanéñ kua meme uña iwac muru élanzañnec wininima Miñ Kewu mepésima yomuhuc zégic; ¹⁴ Ou kurumeñiguc Miñ Kewuac muru

mepé qepési hezac. Wañu you baeciguc, ic embac Anutunéñ inicsoroc wanzac ionac muru luae hezac.

¹⁵ Imuhuc zémaguc kua meme uña ieneñ wai énécmima kurumeñiguc eñgic. Wañu nalé imuaru rama galeñ ieneñ eñaoc yomuhuc emineñgic; Betelehem ama areñaiguc haka méñ hicñiyu Miñ Kewunéñ zéau nénécmizac, kemma hénni. ¹⁶ Imuhuc zéma foc foc kemma Maria, Yosefe zéma merac sac burumakao wedeiguc heyec imi mihicñi énécmigic. ¹⁷ Wañu inicma ackuazéc merac iwac niñac zéyu niñgic imi zésaigic keñu nindacgic. ¹⁸ Wañu ic embac suruc imi niñgic séc haka rama galeñnéñ énézéñic imuac nimma welicgéñic. ¹⁹ Wañu Maria eñeyaoc imi haka imi moczoñ qerianéñ doñgé nimma kerec. ²⁰ Rama galeñ ieneñ ac zéyu niñgic imuac séc hicñi énécmiyu héla hémma niñgic imuac niñac Anutu mepésima edamuyawac zéñiarumi-ma liliñgéma keñgic.

Yesu wagicma ocmuñ téréyaiguc eñoc.

²¹ Wañu séwi tasé hericheric memec naléya ai meme 8 hahéiyu qara Yesu zémiyoc. Wañu qac imi merac imuac hériyaguc ménda wañunec kua meme uñanéñ zémiyec imi mia.

²² Wañu Moseac héna ac heyec séciguc météré amuma kecgic naléya sécgyéyu, iereñ merac imi wagicma Miñ Kewuac buña qemiwic zéma Yerusaleme ekeñoc. ²³ Imi mia Miñ Kewuac héna aciguc yomuhuc ooyawac heyec imi tohoma imuhuc wañoc; Embac méñnéñ héri haima merac ic méréc mérérawac memac séc, Miñ Kewuac buña téréya qemimu. ^{†24} Wañu Miñ Kewuac héna aciguc zézéya heyecac hezac imuac séc kembo susuc éréhéc me kembo nei sac qelia éréhéc †mulu manañ omiwic zéma ekeñoc.

²⁵ Wañu Yerusaleme imuhucgeñ ic méñ kerec, qara imi Simeon. Ic imi ic solaña wañu Anutuac ewa siñsiñ wammanec kecañec. Wañu Israel ionac héibélac qéibélac niñac mambéc keru, Uña Téréyanéñ i guc kecañec. ²⁶ Wañu Uña téréyanéñ i ménda humuyunec Miñ Kewuac Kristo hicñiyu hémmac zéma zéauyu niñec. ²⁷ Wañu ic imi Uñanéñ tiliñgémiyu ocmuñ téréyaiguc eñec. Eñu imuaru mia merac Yesu iwac neñgoc mañgocya iereñ merac imuac niñac wamma héna acac haka tohoma éréyoc. ²⁸ Éréyic Simeonnéñ merac imi wagicma tétécgéma namma yomuhuc zéma Miñ Kewu mepésiyec; ²⁹ 29aMiñ Kewuna, gi deguc welen qeqe icga ni ackuazécga nézénec séciguc ³⁰ ne-na kic éréhécnanéñ aṅgéñ titiga héñzua, ^{29b}imuac niñac, deguc hia waina luaeiguc guac hamañ. ³¹ Aṅgéñ titiga imi baec séc ic embac neñañ kicninaiguc nénézéna héñziñ. ³² Merac yominéñ ic enia ionac muru hénia-ga zéau énécmimiawac asacmararaña wanzac. Wañu guac Israel nonac edamunina wanzac. ³³ Imuhuc zéyu Yosefe zéma neñgocya iereñ merac iwac niñac zézéya wañec ac imuac mia welicgéyoc. ³⁴ Wañu Simeonnéñ mozoc ac zéénécmima neñgocya yomuhuc ézéyec; Héna, merac yomi Israel sucninaiguc ic embac sasalanéñ yacmu me mama unumac niñac Anutunéñ

† *Girik aciguc; Kaisa.*

†† *Mmh 13:2, 12‡ Lew 12:8*

kumuyu asé kiwi éséc nec nañu, hazéc ac wammimuac niñu hezac. ³⁵ (Imuhuc wañgic sounéñ geñga ewa qeriga nézénégmac tanec wammac.) Wañu inéñ ic embac sasala ionac ewa qeriginaiguc niningina hezac imi usuya auyu hémma nindacmu.

³⁶ Wañu ama yanda imuaru Anutuac kua meme embac méñnéñ embac yanda wamma kerec. Qara imi Ana. Inéñ Banuelac bérara, wañu Aseriac areñ iguc nec. Inéñ icya mema yawuñ 7 imuac séc euyaguc ke roc. ³⁷ Wañu euya humuyu malé wamma keru yawuñ 84 wañec. †Inéñ nalé séc ocmuñ téréya ménda waima siñi kaiwe séc nene zikima zéwelec wamma Anutu mepésima kecañec. ³⁸ Wañu nalé imuaru embac iminéñ éréma Anutuac ewa hia ac ézéyec. Ézéma ic embac tosara Anutunéñ Yerusalem ic embac doegina memac niñac mambécma kegcic imi onac muru merac iwac hénia zéasari énécmiyu nindacgcic.

Yesuguc Nazarete ama arenjaiguc lilingéma keñgic.

³⁹ Yosefe zéma Maria ierenñ Miñ Kewuac hénia ac tohoma ai imi moczoñ meyc tecgédaru, Galilaia baeciguc lilingéma mekemma ekanñ taungina Nazarete keñoc. ⁴⁰ Wañu Merac imi séwiya yandiyu meseli mimia wañu niñtegic qinñtegicyanéñ sécgémiyec. Wañu Anutuac goi héhíanéñ iwaru hemiyec.

Merac Yesu ocmuñ qeriaiguc enjec.

⁴¹ Wañu Yesuac neñgoc mañgocya ierenñ imi yawuñ séc nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoña ducñiyu, Yerusalem ekeñañoc. ⁴² Wañu keñkecma Yesuac yawuñ 12 wañec nalé imuaru imuhucyanec kendoñ imuac hakaya tohoma Yerusalem ekeñgic. ⁴³ Ekemma ai meme sécyá kegcic tecgédaru lilingéma ama areña yandagiraiguc mekeñoc. Wañu merac Yesu inéñ Yerusalemiguc waima kerec. Wañu Yosefe zéma neñgocya ierenñ imi ménda niñtegiroc. ⁴⁴ Imuac niñ ic kianñ sucginaiguc kenñac zéma nimma hénia imi ai meme momacgucac séc kemma sac taséhécgira zéma alahécgira ionac sucginaiguc horoc. ⁴⁵ Wañu ménda mihicñjima mihicñjiwi zé hocmanec Yerusalem ekeñoc. ⁴⁶ Imuhuc hocma kerac ai meme haréwéc tecgéyuguc ocmuñ téréyaiguc emma imuaru mia mihicñjiyoc. Mihicñjima héñjic hénia acac kiwi ic ionac sucginaiguc tacma acgina nimma qesiéncmima tarec. ⁴⁷ Wañu iwac ara niñgic séc niñ asac asaria niñac zéma zéqesiqesi ginawac hénia énézéyu nimma welicgéjic. ⁴⁸ Wañu neñgoc mañgocya ierenñ imi hémma auriyoc. Wañu neñgocyanéñ yomuhuc ézéyec; Nañna, gi némac niñac haka imuhucya wañ nérécmizañ? Niricna, mañgocga zéma ni nekawu kuney yanda niñyéwérima hocgémma kezcic. ⁴⁹ Imuhuc zéyu Yesunéñ ac bakia yomuhuc melenñ érécmiyec; Iri némac niñac ni hoc nénzaoc? Ni Mañgocnawac amaiguc kecmañac hezac hénia imi ménda niñtegiroc? ⁵⁰ Imuhuc zéyec, néñ ierenñ ac ézézéyec imuac hénia imi ménda niñsariyoc. ⁵¹ Wañu Yesunéñ yacma iriguc mekemma Nazarete ama

arenjaiguc hagic. Hama imuaru acgira tohoma kerec. Wañu neñgocyanéñ Yesuac ara imi moczoñ qerianéñ eeya héima késakerec. ⁵² Yesu imi niniña zéma séwiya yandiyu, Anutu zéma ic embac ienenñ hémma héñsorocgcic.

Yesuac hénia meme ic Yohane.

3 Ic kewu enéñagina Kaisa Tiberionéñ Roma galenñgéma keru yawuñ 15 wañec. Wañu nalé imuaru Pontio Pilatonéñ Yuda baec galenñ keru, Herodenéñ Galilaia baec galenñ kerec. Wañu munia Filiponéñ Iturea zéma Trakoniti baec galenñ kerec. Wañu Lisanianéñ Abilene baec galenñ kerec. ² Wañu nalé imuaru Hanasi zéma Kayafa ierenñ hofac oo ic kiwa ke roc. Wañu nalé imuaru Anutuac ackuazéc méñnéñ baec zéléñjaiguc Zakariawac naña Yohane iwac muru mayec. ³ Mayu Yohanenéñ Yodan doku téfara néwéc néwéc ama séc hama kápéscigina qahac wammacac niñ ewa qeri melenñ melenñac doku naec imuac hénia zéau énécmiyec. ⁴ Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac kiwiguc yomuhuc oyecac hezac; Baec zéléñjaiguc ic méñnéñ qaru ac ewaya yomuhuc hicñizac; Miñ Kewuac hénia héimindiñi wañgicguc. Iwac niñ wamma hénaya mindiñgic didiña wañu. ⁵ Baec wéñwéñgia séc tilogi érédaru. Baec boña zéma baec héñgenñ héñgenña imi moczoñ madaru. Wañu hénia kukenñ kuha imi didiña wandaru, wañu hénia eney mamaya imi solañ wandaru. ⁶ Wañu baec ic embac momac yanda Anutuac anjénñ titi imi hémmu. ††

⁷ Yohanenéñ ic embac tuñ yandanéñ doku naec énécmimac niñac haréjic, inicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokolenñ ionac qelihécgina Anutuac qeri geric hahaya imuac nec néñgacmu niñac mérénéñ goro ac wañ énécmiyec? ⁸ Néñgacmuac séc qahac imuac, ewa qerigina melemma hénia imuac séc haimu. Imuhuc ménda wamma ewa qeriginanéñ Abaraham imi neñañ yandanina imuhuc ménda zému. Ni énézéwa niñgic, Anutunéñ hoc yomuac zéyu melenñ dacma Abarahamac qelihéra hia wandacmu. ⁹ Bec ic héniaiguc naka haiyu hezac. Imuac ic méñac méñ hénia hiabia ménda haihaiya imi, héima geric bélanjiguc giliyu hiñgacdacmac. ¹⁰ Imuhuc zéyu, ic tuñ eney qesima zégic; Imuhuc zéna duña nenenñ dimuhuc wañniguc sécgémac? ¹¹ Zégic yomuhuc melemma énézéyec; Ic méñ malekuya éréhéc késama kezcac inéñ méndémma ic méñ malekuya qahac kezcac iwac méñ mimac. Wañu nenyagucnéñ imuhucyanec wañ énécmimac. ¹² Takis meme eney acguc doku naec énécmimac niñac hama zégic; Kiwi ic nini dimuhuc wambiñ? ¹³ Zégic zéyec; Ini soukiwa, qété zézéya imi ménda ogicma memu. ¹⁴ Téñgiñ ic eney imuhucyanec haréma zégic; Wañu nini dimuhuc wambiñ? Zégic yomuhuc énézéyec; Ini ic ménda tericgé énécmima iwawaigina ménda onogicma héipuc ac ikora ménda zéma maso séc ai bonjina imuac niñgic sécgémac.

¹⁵ Wañu icya icya Kristoac mambéc kecma ewa qeriginanéñ Yohaneac nimma ic imi Kristo †gezañ zéma

† Kiwi tosaraiguc; yawuñ 84 imuac séc malé wamma kerec.

†† Yes 40:3-5 ‡ Me Mesia.

niŋgumbi niŋguŋ waŋaŋgic. ¹⁶ Waŋu Yohanenén acgina kitiwa melemma ic embac momac yanda yomuhuc énézéyec; Ni dokunén naec énécmianzua, nén ic méné ni nogicma kuc yanda késa keczac iminén hamac. Nidac imuhucyanén iwac héná usuyawac hésiya imi hulacmaŋac séc qahac. Inén mia Uŋa Téréya zéma geric bélaŋanén kápésicgina zuac énécmimac. ¹⁷ Inén mériaiguc sarac yanda késama keczac. Waŋu sombeŋa imi moczoŋ usuŋ héréracgéma héla gocmia imi qutulaŋgéma hofiyaiguc haidacmac. Imuhuc wamma inén gorosona imi geric bélaŋa méwécgéwiŋac séc qahac imuaru giliyu zemac. ¹⁸ Inén toroqema ac sasala imuhucya imuhucya énézéma qerigina meseli énécmima buŋa suruc hiabia imi ic embac zéau énécmiyec. ¹⁹ Waŋu nalé imuaru baec galeŋ Herodenén muniawac iniŋa Herodia meyec. Waŋu imi sac qahac, haka biria hénia hénia momacnec waŋec. Imuac niŋac, Yohanenén ac geriwaguc zémiyu niŋec. ²⁰ Nimma toroqema haka biria méné wamma Yohane késama hésa amaiguc oporec.

Yohanenén Yesu doku naec haka wammiyec.

²¹ Hésa amaiguc ménda kerecnecc Yohanenén ic embac moczoŋ doku naec énécmiyec, Yesu imuhucyanec iwac muru hayu, doku naecmiyec. Naecmiyu zéweleccma naŋu imuarunec kurumeŋ naguya aŋgéyec. ²² Aŋgéyu Uŋa Téréyanén kembo nei ésécnecc héiyaguc mama iwac qahu mayu kurumeŋ igucnec ewa méné yomuhuc mayec; Gi nena naŋ sorocna ni guac niŋ ségiségi waŋanzua. ²³ Waŋu Yesunén yawuŋa 30 imuac séc waŋu aiya hénima meyec. Waŋu ic embac ieneŋ iwac niŋgic Yosefeac naŋa waŋec. Waŋu Yosefeac maŋgocya imi Eli. ²⁴ Eliac maŋgocya Matata, Matataac maŋgocya Lewi, Lewiac maŋgocya Melki, Melkiac maŋgocya Yannai, Yannaiac maŋgocya Yosefe, ²⁵ Yosefeac maŋgocya Matadia, Matatiawac maŋgocya Amosi, Amosiac maŋgocya Nahum, Nahumac maŋgocya Esili, Esiliac maŋgocya Naŋgai, ²⁶ Naŋgaiac maŋgocya Maati, Maatiac maŋgocya Matadia, Matatiawac maŋgocya Semein, Semeinac maŋgocya Yosek, Yosekac maŋgocya Yoda, ²⁷ Yodawac maŋgocya Yoanan, Yoananac maŋgocya Resa, Resawac maŋgocya Zorobabel, Zorobabelac maŋgocya Salatiel, Salatielac maŋgocya Neri, ²⁸ Neriac maŋgocya Melki, Melikiac maŋgocya Adi, Adiac maŋgocya Kosam, Kosamac maŋgocya Elmadam, Elmadamac maŋgocya Eri, ²⁹ Eriac maŋgocya Yesua, †Yesuawac maŋgocya Eliezere, Eliezereac maŋgocya Yorim, Yorimac maŋgocya Matata, Matatawac maŋgocya Lewi. ³⁰ Lewiac maŋgocya Simeon, Simeonac maŋgocya Yuda, Yudawac maŋgocya Yosefe, Yosefeac maŋgocya Yonam, Yonamac maŋgocya Eliakim, ³¹ Eliakimac maŋgocya Melea, Meleawac maŋgocya Menna, Mennawac maŋgocya Matata, Matadawac maŋgocya Natan, Natanac maŋgocya Dawidi, ³² Dawidiac

† Sisipac ac wahalaiguc Yesua zéma sisipac ac qeliaiguc Yesu imi Hebiraio ac zéma Girik aciguc momacguc, nén Nei ac me Zipilalec ac méndacma ooyawac heyu ekac ekac wanzac.

maŋgocya Yesi, Yesaiac maŋgocya Obedi, Obedac maŋgocya Boasi, Boasiac maŋgocya Salmon, Salmonac maŋgocya Nason, ³³ Nasonac maŋgocya Aminadap, Aminadapac maŋgocya Adimin, Adiminac maŋgocya Arini, Ariniac maŋgocya Hesiron, Hesironac maŋgocya Feresi, Feresiac maŋgocya Yuda, ³⁴ Yudawac maŋgocya Yakobo, Yakopac maŋgocya Isaka, Isakawac maŋgocya Abaraham, Abarahamac maŋgocya Tara, Tarawac maŋgocya Nahori, ³⁵ Nahoriac maŋgocya Serugu, Serukac maŋgocya Ragau, Ragauac maŋgocya Pelek, Pelek iwac maŋgocya Eberi, Eberiac maŋgocya Sala, ³⁶ Selawac maŋgocya Kainan, Kainanwac maŋgocya Arafaksat, Arafaksatac maŋgocya Sem, Sem wac maŋgocya Noa, Noawac maŋgocya Lamek, ³⁷ Lamekac maŋgocya Metusela, Metuselalac maŋgocya Enoko, Enokoac maŋgocya Yaret, Yaretac maŋgocya Mahalale, Mahalaleac maŋgocya Kainan, ³⁸ Kainamac maŋgocya Enosi, Enosiac maŋgocya Set, Setac maŋgocya Adam, Adamwac maŋgocya Anutu,

Yesu manam batuc wammiyec.

4 Waŋu Uŋa Téréyanén Yesu sécgémiyu, Yodan doku igucnec lilingéma hama baec kisiaiguc siŋi kaiwe 40 keru, Uŋa Téréyanén wagiru keŋha waŋoc. ² Waŋu ai meme 40 imuac séc Biria miŋinanén ala batuc wammiyec. Waŋu iwawai méné ménda nema keru nalé imi moczoŋ tecgéyu yaka niŋ humuyec. ³ Yaka niŋac humuma keru, Biria miŋinanén hama ézéyec; Gi Anutuac Naŋa wanzaŋiguc zéna hoc yominén melemma nene waŋu. ⁴ Zéyu melemma zéyec; Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Ic méŋnéŋ séwiac nene sac nema ménda kecancac. ††5 Imuhuc melenŋ Biria miŋinanén Yesu wagicma ou emma héŋgaleŋ ama areŋa yanda baec séc hema kenzac imi moczoŋ focnec ézéyu héndarec. ⁶ Waŋu ézéma yomuhuc zéyec; Iwawai moczoŋ yanda imuac kuc buŋa yanda zéma edamuya imi neŋ guac waigémmaŋ zé wanzua. Imi mia nuac méranaiguc haihaiya imuac neŋ méŋac méné mimaŋ zé hia mimaŋac séc. ⁷ Imuac gi simiŋ héima mepési némbésémaŋiguc iwawai imi moczoŋ guac buŋa wandacmac. ⁸ Imuhuc zéyu Yesunén melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Miŋ Kewu Anutuga mepésima iwacnec sac welen qemiwésémaŋ. ⁹ Imuhuc zéyu Biria miŋinanén i muŋguc wagicma Yerusalem keŋoc. Kemma ama téréya imuac witiyaiguc ou oporu naŋu yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac Naŋa wanzaŋiguc yomuarunec luma emu hiŋgacbéémaŋ. ¹⁰ Zéyu zéyec; Ac méné yomuhuc ooyawac hezac; Anutunén guac wamma galeŋgé gémmu niŋac kua meme uŋahéra énézémac. ¹¹ Waŋu kua meme uŋa eneŋ gi ménda mamma gumac niŋac méraginanén lolongéma gépésigic hénaga hócénéŋ ménda héimac. ††12 Imuhuc zéyu Yesunén muŋguc melemma zéyec; Yomuhuc ooyawac hezac; Miŋ Kewu guac Anutuga ménda batucgé miwésémaŋ. ††13 Imuhuc zéyu Biria miŋinanén manam

batuc ai imi metecgéma waimima kemma nalé ménjac mambéc kerec.

Yesunénj Galilaia baeciguc welerj qeénécmima ai hénima meyec.

¹⁴ Wañu Yesunénj Uña Téréyawac kuciguc Galilaia baeciguc lilingéma keñu iwac surucya imi ama lelec lelec tacma keñec séc saima kendarec. ¹⁵ Wañu Yesu eneyaoc tocgotocgo amaya amaya emma ackuazéc ku énécmiyu ic embac momac yanda ienerj mepésimigic.

¹⁶ Wañu Yesunénj Nazarete ama areñaiguc kereñec. Inénj ama areña yanda imuaru mia yandiyec. Wañu Sabata nalé ménju haka wañañec ésécnec tocgotocgo amaiguc emma kiwi téréya olommañ zé nañec. ¹⁷ Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac kiwi limbi limbiña miyu hutuma kiwi ooya yomuhuc miñicñiyec; ¹⁸ Ic maqeqeya ionac buña suruc hiabia imi énézémañ niñac Anutuac Uña téréyanénj ni halécnénj naecnéma metéré néñec. Wañu hésa ic ionac ziki sipacgina metecgé énécmima kichilic ionac kichihi meénécmima welerj qeqe ic ionac yéwérigina metecgé énécmimañ niñac inénj ni méli néñec. ¹⁹ Wañu Miñ Kewuac goi héihéi yanda imuac yawuña hazac zéma zéau énécmimañ niñac méli néñec. ²⁰ Imuhuc olommaguc kiwi imi limbima imuac galaña mima mama tarec. Taru tosara tocgotocgo ama imuac qeriaiguc tacgic ienerj héñsosoligic.

²¹ Wañu Yesunénj hénima ac yomuhuc énézéyec; Deguc kiwi ooya olomba gezacginanéñ niñgic imi hélaguc wanzac. ²² Ienerj moczorj héipuc ac zémima kuaya igucnec ackuazéc hiabia zéhicñiyu nimma welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac naña ménda wanzac? ²³ Wañu Yesunénj énézéyec; Niñtegic qindegic ac ménj yomuhuc hezac; Mehihiaru ic gi geñgac séwiga mehiaruna. Ini imi ac imi mema tinduc yomuhuc nézému; Kafanaum amaiguc kiwi mena surucga zégic niñj. Wañu haka imuhucya you geñga tauñgaiguc mena hénni. ²⁴ Imuhuc zéma toroqema yomuhuc zéyec; Hélañec énézéwa niñgic, Anutuac tiliñ tiliñ ic ménjac ménj eneya tauñaiguc imi zézé ségiségi wammimia ménj ménda hezac. ²⁵ Hélañec énézéwa niñgic, Elia kerec imuaru yawuñ haréwéc zéma maso 6 séc kurumenj zikiyu, baec séc béti yanda hicñiyec. Wañu nalé imuaru Israel baec yandaiguc embac malé sasala kecgic. ²⁶ Wañu Anutunénj Elia imi ménjac ménj ménda mélimiyec, néñ Sidon baec Sarepta ama areña yandaiguc embac malé ménj kerec iwac sac mélimiyu keñec. ²⁷ Wañu Anutuac tiliñ tiliñ ic Elisa kerec nalé imuaru Israel baec yandaiguc ic wizi warihaguc sasala kecgic, néñ sugcinaiguc ménjac ménj ménda mehiaruyec, néñ Siria ic Naman sac mehiaruyec.

²⁸ Imuhuc zéyu tocgotocgo amaiguc tuñaguc tacgic enej ac imi niñgic qeri biricnéñ sécgé énécmiyec. ²⁹ Wañu ienerj yacma tauñ heyec baec imuac tetecgiaiguc sia yanda nañec imuaru Yesu nañgégic hiñgacmac niñ nesimima tauñ imuac séñganjeniguc héréma keñgic. ³⁰ Wañu inénj sugcinaiguc qeric énécmima keñec.

† Yes 61:1-2

Yesunénj Kuwic ménj nesiyu éréma keñec.

³¹ Wañu Yesunénj Galilaia baec Kafanaum ama areña yandaiguc mama hama imuaru Sabata naléiguc ackuazéc ku énécmima kerec. ³² Wañu niñgic ara imi qac buñayaguc wañu welicgéigic. ³³ Wañu tocgotocgo ama imuaru ic ménj kuwic zapi qeqeyaguc †ménénj tacma qac geñgelañgéma qarec. ³⁴ Aa, Nazarete Yesu gi zéma nini imi neñac neñac. Wañu gi mebiru nénécmimañ zé hazan? Ni niñzua gi méré, gi imi Anutu arunec Téréya. ³⁵ Imuhuc zéyu Yesunénj qetalimima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma mana. Imuhuc zéyu kuwic iminénj ic imi ic tuñ imuac sugcinaiguc hérékeñ héréha wammima éréyu ic iminénj mama qeyec, néñ séwiya ménj ménda biriyec. ³⁶ Wañu haka imi hémma ic embac moczorj welicgéma eminimma zégic; Ackuazéc imi dimuhucya! Kuc buña zéma kuc yandayaguc! Kuwic zapi qeqeya ézéyu ara tohoma érézac! ³⁷ Wañu Yesuac surucya imi ama areñ lelec lelec hezac séc saima kendarec.

Yesunénj ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmiyec.

³⁸ Wañu Yesunénj yacma tocgotocgo ama imuacnec mama kemma Simonac amaiguc enec. Enju Simonac howuhaya imi séwi geric yandanénj késayu heyu, ic embac enej iwac niñ wamma Yesu welecmigic.

³⁹ Welecgic Yesunénj hosuraiguc namma séwi geric imi qetalimima zéyec. Zéyu hafi imi waimiyu embac iminénj nalé sosola qahac yacma welerj qeénécmiyec.

⁴⁰ Kaiwe hiñgacmañ zé wañu ic embac ienerj ic tosara hafigina hénia hénia zéma zepaginaguc imi onagicma harégic. Wañu harégic séc Yesunénj méria hai énécmima mehiaru énécmiyec. ⁴¹ Wañu uña birianénj momacnec ic embac sasala ionarunec éréma qacma zégic; Gi imi Anutuac Naña. Imuhuc zégic uña biria ienerj Yesu imi Kristo wanzac hénia imi niñgic imuac niñac Yesunénj qetali énécmima ac ménda zému niñac neuñ héiénécmiyec.

⁴² Wañu ama gianjiyu Yesunénj séñganjenj mama baec kisia ménj hétéña qahac imuaru kemma tackeru, ic tuñ enej hocma miñicñima ménda wai énécmima kemmac niñac zéqetali wammigic. ⁴³ Imuhuc wañgic Yesunénj yomuhuc énézéyec; Ama yanda tosara imuac ic embac ionac imuhucyanec Anutuac héñgalañ ama areña yandawac buña suruc hiabia imi énézémañac hezac. Ni imi ai imuac mia méli néñju mayi. ⁴⁴ Imuhuc zéma kemma Yuda baeciguc †tocgotocgo amaya amayaiguc ackuazéc énézéyec.

Yesunénj hénima ai ichéra énépésiyec.

5 Yesunénj Genesarete zékénj yanda †giñgijaiguc nañkeru tuñ yandanénj Anutuac ackuazéc nimbiñ

†† Girik ic ionac niñginaiguc uña imuhucya imi ewa soho, hafi tosara, zéma ziki sipac ai imuhucya miñicñi énécmima ic mebiru énécmiañec. Kembaña 36 imuaru acguc ac imi hezac. † Yuda ic ionac baec; kiwi méranénj ooya tosaraiguc Galilaia. †† Imi mia, Galilaia kondun.

zé héfacgé amuma hosuraiguc lelecgé migic. ² Wañu Yesunéh héñu zékén gñgñiña imuaru zéic komora éréhéc taroc. Taric lambéc héréhéré ic ieneñ imuacnec mama ufcgina zuacma kecgic. ³ Wañu Yesunéh zéic ménjiguc eñec. Wañu zéic imi ic mén qara Simon iwac zéic. Yesunéh Simon ézéyu zéic imi nanjéyu élélahunec †komora dokuguc mekemma taru imuaru tacma tuñ yanda imi ku énécmiyec. ⁴ Kuénécmiyu tecgéyu Simon yomuhuc ézéyec; Gi doku hiñgac hiñgaraiguc kemma ufciga haima lambéc héréna. ⁵ Zéyu Simonnéñ melemma zéyec; Kiwi ic nini sinjiyaiguc ai yanda meni ama gianzic, néñ mén ménda mihicñizij. Wañu zézanñ imuac wamma ufcina moczoñ muñguc haiwa hiñgacdacmu. ⁶ Imuhuc zéma Yesu zéyec séc wamma lambéc sasala yanda héréyu ufcgina hénima tegirec. ⁷ Wañu alahécgina zéic ménjiguc kecgic eneñ hama méra énécmimu niñac méra kaec ku énécmima welec énécmigic. Wañu ieneñ hama zéic éréhécnec tigic kuagira qeyu zéic éréhéc imi doku qeriaiguc hiñgacbi zé wañoc. ⁸ Wañu Simon Peteronéh haka imi hémma Yesuac simiña igucgeñ siggéma yomuhuc zéyec; Miñ Kewu ni imi kápésic ic, imuac wainémma kembésémañ. ⁹ Imi mia eneña zéma ic tosara i guc kecgic eneñ moczoñ lambéc hérégic imi hémma welicgéggic hénia imuac niñ imuhuc zéyec. ¹⁰ Wañu Zebedaioac nanjéhéra Simonac ai momac Yakobo zéma Yohane imuhucyanec welicgéyoc.

Wañu Yesunéh Simon yomuhuc ézéyec; Zénéñga ménda hiriyu, kecma gi ic embac énépésiwésémañ. ¹¹ Wañu ieneñ zéic héréma élélahu ††haima iwawai moczoñ imuaru waidacma Yesu méndacma keñgic.

Yesunéh ic mén wizi selia warihaguc mehiaruyec.

¹² Yesunéh ama areña yanda ménjiguc kerec. Keru ic mén wizi seli séwiya †sécgémiyu kerec inéñ Yesu hémma siggéma welecma zéyec; Miñ Kewu, nuac ewa siñga hegéñu ni hia mesolañi némbésémañac séc. ¹³ Zéyu Yesunéh méria suluma osimima yomuhuc zéyec; Ni imuac wanñua, solaña wanna. Imuhuc zéyu wiziya imi bec qahac wañec. ¹⁴ Wañu Yesunéh ic imi neuj héimima yomuhuc ézéyec; Ic ménjac mén ménda zéwésémañ, néñ kemma hofac oo ic séwiga ézéna hémma solaña wanñari imi héñu Mosenéh zéyec séc Anutuac buña haina ogéñu haka iminéh héipuc wañ énécmiyu niñzénjému. ¹⁵ Wañu Yesuac qac buñanéñ muñguc yanda saima keñu ackuazécya nimma hafigina mehiaru énécmimac niñ ic embac tuñaguc sasala tocgéma hamanec hagic. ¹⁶ Wañu Yesunéh elinjé amuma eneñyanec baec kisiaiguc kemma zéwelerec.

Yesunéh ic puriñ mén mehiarumiyec.

¹⁷ Kaiwe ménju Yesunéh ic embac ac ku énécmimanec nanju Galilaia ama areña areña zéma Yuda baec zéma Yerusalemnec Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic eneñ hama momacnec tacgic, Anutuac hafi mehi-

† Baec igucnec. †† Girik aciguc; baeciguc. ‡ Girik aciguc séwi wizi hénia hénia imuac lepra zéañgic.

ahiaruac kuhanéh iwaru hemiyec. ¹⁸ Wañu ic tosanéh ic puriñ mén sasanjiguc huama hama Yesuac wésiaiguc haiwiñ zé wagicma embiñ zé wañgic. ¹⁹ Néñ tuñ yanda tacma hénaya hézicgéggic titiña qahac wañec. Imuac ama qahaiguc emma ama bauya augic kifaña hicñiyu ic puriña imi sasanjaguc ic embac sucginaiguc Yesuac wésiaiguc haigic hiñgarec. ²⁰ Yesunéh ionac niñzénñ niñzénjgina imi hémma yomuhuc ézéyec; Ic ala guac kápésicga waiwaiya wanñac. ²¹ Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic zéma Farisaio ic eneñ qeriginanéñ yomuhuc niñgic; Ic yomi mérénéñ Anutu zébiri qébiri wammima imuhuc zézac? Baec ic ménnéñ mén neñañ kápésicnina aumacac séc qahac! Imi mia Anutunéh sac wammacac séc. ²² Imuhuc eminiñgic Yesunéh imi niñteggicma melemma zéyec; Ini qeriginaguc némac ac eminiñzu? ²³ Ic hénia méria humumia ézémañ zéma ac diminéh efefia wammac? Kápésicga waizua iminéh efefia me yacma hehega mema kembésémañ imi? ²⁴ Icac Naña ni imi baeciguc kápésicgina wai énécmimawac kuc buñana henénjac imi héñteggicmu. Imuhuc zéma ic hénia méria humumia i yomuhuc ézéyec; Ni gézézua, yacma sasanja mema amagaiguc kembésémañ. ²⁵ Imuhuc zéyu ic imi zélandac kicginaiguc yacma iwawai heañec imi mema Anutu mepésima eneña amaiguc liliñgéma keñec. ²⁶ Keñu ic embac moczoñ kilenñ yanda welicgéma Anutu mepésigic. Wañu zénéñgina hiriyu zégic; Deguc nini haka méréra hénziñ.

Yesunéh Lewi qaru méndacmiyec.

²⁷ Imuac andiaiguc Yeusunéh hiñgacma kemma héñu takis meme ic mén qara Lewi ††inéñ ai amayaiguc taru hama ni méndac némma zéma ézéyec. ²⁸ Zéyu inéñ yacma iwawai moczoñ andé qedacma méndac miyec. ²⁹ Lewinéñ Yesuac eeya héima amayaiguc aria yanda wañu takis meme ic tosara zéma ic embac sasala tosara momacnec hama nene newiñ zé tacgic. ³⁰ Wañu Farisaio ic zéma ionac kiwi oo ic eneñ Yesuac tohotoho ichéra njidic njuduc ac wañ énécmima zégic; Ini dimuhuc takis meme ic zéma kápésic ic iniguc nene doku nema taczu? ³¹ Zégic Yesunéh melemma zéyec; Ic hafigina qahac ieneñ dokta niñac ménda wañanzu, néñ hafiginaguc ieneñ mia imuac wañanzu. ³² Ni mia ic solaña unurumañ zéma ménda mayi, néñ biria meme ic ewa qerigina melemmu niñac unurumañ zé mayi.

Nene waima zéwelecwelec imuac ara.

³³ Imuhuc zéyu ieneñ Yesu yomuhuc ézégic; Yohaneac tohotoho ichéra ieneñ hatac sasala nene zikima zéwelecanzu. Wañu Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina imi imuhucyanec wañanzu. Wañu guac tohotoho ichécgina imi eneñ nalé séc nene doku neanzu. ³⁴ Zégic Yesunéh melemma énézéyec; Ic qañ tosara ic mén embac memañ zé wanñac i guc kecziuguc nene zikima zéwelec ai memu niñac hia énézémuac séc me? ³⁵ Imi qahac, néñ kecma nalé imi ducñiyu euya imi

‡† Mataio zémimia.

wagicma kenjic qahac wanjuguc nalé imuaru mia nene zikima zéwelecmu.

³⁶ Imuhuc zéma toro qema séséc ac yomuhuc zéma énézéyec; Méjnénj méj maleku qelia mericma maleku wahalaiguc ménda qotoanzac. Imuhuc wammaciguc maleku qelia imi mebirimac, néj susuria qelia imi maleku wahalaiguc haimac imi, séc ménda héimac. ³⁷ Wanju méjnénj méj waij doku qelia yaj séwélanénj gésé memeya wahalaiguc ménda tianzac. Imuhuc wammaciguc waij qelianénj melemma waij selia wammaj zé wéséséya mihicijima gésé imi épépénjéyu tegiru waij imi mama biriyu, gésé imi momacnec biridacmac. ³⁸ Imuac waij doku qelia imi gésé qeliaiguc timacac hezac. ³⁹ Waij imi nalé horua heheyawac waij qacguc zéanzac imuac niñac méjnénj waij wahala kuhaguc imi nemaguc waij qelia kuha qahac méj niñac ménda wanjazac.

Sabata nalé miñina Yesu.

6 Sabata nalé méñu Yesunénj padi ai namuñgina igucnec qericma kenjec. Kenju tohotoho ichéra ienenj méndacma kemma padi héla momac momac kuma mema méraginanénj asasañgéma negic.

² Imuhuc wanjic Farisaio ic tosara enenj yomuhuc zégic; Némac niñ haka Sabata naléyaguc ménda wawaña imuhucya wanžu? ³ Zégic Yesunénj acgina melemma zéyec; Ini Dawidi zéma ichéra ienenj yaka niñ humugic nalé imuaru, néma haka wanjec imi ménda oloj niñanzu? ⁴ Inénj Anutuac ama qeriaiguc emma saménj haimimia, tosara qahac, néj hofac oo ic ienenj sac nemuac héna aciguc hezac imi mema neyec. Nema ichéra i guc kecgic imi acguc énécmiyu nedacgic.

⁵ Yesunénj imuhuc zéma ac yomuhuc toroqema zéyec; Icac Naña imi Sabata naléyawac miñina wanzac.

⁶ Wanju Sabata nalé méñu Yesunénj tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. Wanju imuaru ic méj tarec. Wanju iwac méra héiya imi séléc sélécgia.

⁷ Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ienenj Yesu aciguc opocbiñ zé késpedesira méj mihicijiwiñ zéma Sabataiguc hafi ic mehiarumac me qahac zéma awima kecgic.

⁸ Wanju Yesunénj ewa qerigina niñtegicma ic méraya séléc sélécgia ézéma zéyec; Yacma sucninaiguc nanna. Zéyu inénj yacma nañec.

⁹ Nañu Yesunénj yomuhuc énézéyec; Qesiéncmizua. Diminénj héna acwac séciguc? Sabata naléiguc haka hiabia wambiñ me haka biria wambiñ? Kecec imi mehiaruwiñ me qehumuwiñ?

¹⁰ Imuhuc zéma hénaorij lelecgéma inicmaguc ic iwac mia yomuhuc ézéma zéyec; Méraga suluna. Imuhuc zéyu méria suluyu hiaruyec. ¹¹ Imuhuc wanju ienenj qerigina geric bélananénj sécgé énécmiyu, Yesu dimuhuc wammiwiñ zéma eminiñgic.

Yesuac Méliméli ic 12.

¹² Wanju nalé imuaru Yesunénj zéwelec wammaj zéma baec boñaiguc keremma sinj herec séc tacma Anutu zéwelecmiyec. ¹³ Wanju ama gianjiyu tohotoho ichéra

† Niñgic ai tanec wanju imuhuc zégic.

unuruma sucginaiguc 12 énépésima qacgina Yesuac Méliméli ic zéénécmiyec. ¹⁴ Yesuac Méliméli ic ionac qacgina imi Simon (Petero zémimia, héna imi zamanzij.) zéma iwac munia Anderea, wanju Yakobo, Yohane, Filipino, Batolomaio, ¹⁵ Mataio (qara méj Lewi), zéma Toma, Alfaioac naña Yakobo, Simon Zelote zémimia, ¹⁶ Wanju Yakoboac naña Yuda, zéma Yuda Karioto, wanju ic yominénj mia kecma Yesu andé qeyec.

Mozoc ac zéma saec ac.

¹⁷ Wanju Yesunénj tohotoho ichéra iniguc baec boña igucnec mama baec kondonjaiguc nañec. Nañu tohotoho ic tosara tunaguc zéma ic tunj kunenj yandanénj Yuda baec ama lelec lelec zéma Yerusalem zéma Tiro zéma Sidon zékénj yanda giñgiña igucnec ¹⁸ ackuazéc nimbiñ zé me hafigina mehiaru énécmimac niñac hag-ic. Wanju Yesunénj ic tosara uña zapi qeqeyanénj mehiri énécmiyu qenzey manzey qegic imi momacnec mehiaru énécmiyec. ¹⁹ Wanju Yesuarunec kuc yandanénj éréma icya icya moczonj mehiaru énécmidarec. Wanju imuac niñ ic embac moczonj méraginanénj Yesu osiwiñ zé wanjic.

²⁰ Yesunénj kiwa hima tohotoho ichéra inicma yomuhuc zéyec; Anutuac héngalenj ama areña yanda imi ic maqeqeya onac buña, imuac niñ, ic maqeqeya ini imi ségiségi ginaguc. ²¹ Sécgé énécmimac, imuac niñ deguc yaka niñ humuzu ini imi ségiségi ginaguc. Ségiségi wamma desimu, imuac niñ deguc siacma keczu ini imi ségiségi ginaguc. ²² Icac Naña iwac niñac ic embac ienenj hazéc waj énécmima elicgé énécmima zébiri énécmima onac qac buña imi biria zéma wai énécmimu nalé imuaru ini ségiségi ginaguc.

²³ Nalé imuaru imi ini ségiségi wamma ewa hia nimma legicgina hirimu. Héngic! Kurumenj amaiguc onaru bakia hiabia imi kunenj yanda he énécmimac. Haka biria imuhucya imi yandahécgina enenj Anutuac tilij tilij ic ionac acguc imuhuc waj énécmianjic héna imuac niñac ini imuhuc wammuc hezac. ²⁴ Saecginaguc, iwawai saméña heénécmimia ini. Ini imi bec zézé ségiségi he énécmidaru tecgézac. ²⁵ Saecginaguc, deguc tomenjina qeanzac ini. Ini imi Kecma yaka niñ humumu. Saecginaguc, deguc desi yanda wanjazu ini. Ini imi kecma ewa biric yanda wamma siacmu. ²⁶ Ic embac moczonj ienenj onac zézé ségiségi waj énécmianzu iguc, ini imi saecginaguc. Yanda hécgina ienenj Anutuac tilij tilij ic ikora ionac mia imuhuc waj énécmianjic.

Hazéchécgina goigina héimu.

²⁷ Wanju gezacgina haima ninzu onac zézuu; Hazécgina ala waj énécmigic. Wanju ic tosara nimbiri énécmianzu ionac haka hiabia waj énécmimu. ²⁸ Saecgé énécmianzu imi onac mia mozocgé énécmimu. Wanju gamu qeqe ac waj énécmianzu ionac niñac wamma zéwelec wammu. ²⁹ Méjnénj nekanjga qeyu nekanjga nówécgeña imi imuhucnec melenjga qemac. Méjnénj guac sanjgeña malekuga guagiru maleku qeriaiguc

héihéiya imi acguc waimina. ³⁰ Méñnéñ méñ iwawai méñ niñac welec géñu hia miwésémañ. Méñnéñ guac iwawaiga mema keñu melenéñna ménda zéwésémañ. ³¹ Wañu haka hiabia méñac méñ alahéçginanéñ wañ énéçmimuac wanzuiguc haka imuhucya imi eñaoc walac wañ énéçmimu. ³² Ini ic tosara ala wañ énéçmianzu ionac sac ala wañ énéçmianzu iguc imi némac hiabianéñ he énéçmiwacnec? Képésic ic ieneñ acguc ic tosara ala siñ wañ énéçmianzu ionac ala siñ wañ énéçmianzu. ³³ Ic méñnéñ méñ haka hiabia wañ énéçmianzu ionac mia haka hiabia wañ énéçmianzu iguc imi némac hiabianéñ he énéçmiwacnec? Képésic ic eneñ acguc imuhuc wañanzu. ³⁴ Ini bakia mewin zé iwawai méñ alahéçgina méra mizuiguc imi némac hiabianéñ he énéçmiwacnec? Képésic ic ieneñ acguc bakia séha mewin zé niñkumuma késpedesic ic méñac méñ méra énéçmianzu. ³⁵ Imuac ini hazéc héçgina ala wañ énéçmima goi héihéi wañ énéçmiwin zé bakia niñac ménda wamma eñdac méra énéçmimu. Imuhuc wañanzuiguc imi bakia héla yanda he énéçmiyu, Eñeña miñinawac nambérac héra wammu. Inéñ mia ewa hiawac énéçmimia imi ménda niñtegicanzu ionac zéma kaiziliweñ ic ionac imi, séc imuhucyanec goi héihéi wañ énéçmianzac. ³⁶ Onac kurumeñ Mançocnéñ wéséséya niñénéçmianzac imuac séçiguc ini imuhucyanec wéségina niñénéçmimu.

Niñ gésigésiac haka.

³⁷ Ménda zégési énéçmigic, ménda zégési énéçmimia wammac. Késpedesicginaguc ménda zéénéçmigic, késpedesic ginaguc ménda zéénéçmimia wammac. Wañu alahéçgina ionac késpedesicgina wai énéçmigic, eñañ késpedesicgina imuhucyanec wai énéçmimia wammac. ³⁸ Eñ énéçmigic, eñ énéçmimia wammac. Iwawai géséginaiguc tiyu, hiñgacma kuaya qeyu, hélanzima tima méndéñu keñha wañu hiñgaru, muñguc tiyu kuaya qema mayu, onac énéçmiyu tétéçgéma memu. Eneñ géségina tima énéçmigic imuac séçyaiguc tima melenéñ énéçmiyu memu. ³⁹ Wañu inéñ muñguc séséc ac wamma yomuhuc zéyec; Kic hilicnéñ kic hilic méñ hia hérémimac me? Imuhuc wammaciguc imi, éréhéc ekawu baec séséñiguc ménda hiñgacmaoc me? ⁴⁰ Tohotoho icnéñ kiwi icya ménda ogicma keczac, néñ méñac méñ kiwi icyanéñ niniña moczoñ didiñanec kumiyu niñareñ gédacmaciguc, inéñ mia kiwi icya éséc dac wamma kecmac. ⁴¹ Némac niñac alagawa kiwaiguc goc héñtegicma geñgac kicgaiguc ic kemaña hezac imi ménda niñtegicanzañ me? ⁴² Gi imi guac kicga qeriaiguc ic kemaña hezac imi ménda héñtegicma dimuhuc guac alagawac zéma Alana wainénna neñ guac kicga qeriaiguc goc hezac imi memañ zéwésémañ me? Ic ikora gi walac guac kicga qeriaiguc ic kemaña hezac imi memaguc iwawai guac alagawac kiwa qeriaiguc hezac imi hiabianec hémma mewésémañ.

⁴³ Némac niñ? Ic hésa hiabia méñnéñ héla gocmia biria haimacac séc qahac. Wañu ic hésa biria méñnéñ héla gocmia hiabia haimacac séc qahac, imuac mia

imuhuc zézua. ⁴⁴ Ic hésa imi imuac héla gocmia hémma hénia héñtegicanziñ. Ic hésa waiyaguc imuarunec fik ic gocmia ménda mihiçnianziñ. Wañu sanjaniguc waiñ gocmia ménda mihiçnianziñ. ⁴⁵ Ic embac eneñ iwawai ewa qeriginaiguc qauqau haigic hezac imuacnec mema kuaginanéñ ac zéanzu, imuac niñac ic hiabianéñ ewa qeriaiguc niniñ hiabia qauqau haigic hezac imuacnec mema ac hiabia zéhiçnianzac. Wañu ic birianéñ niniñ biria ewa qeriaiguc kuaya qema hezac imuacnec mema ac bira zéhiçnianzac.

⁴⁶ Ini imi nuac niñ Miñ Kewu, Miñ Kewu zénéçmianec dimuhuc ac zéanzua imi ménda tohoma wañanzu? ⁴⁷ Méñnéñ méñ nuar hama nuac acna nimma tohoanzu ieneñ ic dimuhucya wañu imi séséc ac zéma énézéwa hémmu. ⁴⁸ Ic imuhucya imi ama memañ zé baec hiñgac hiñgarawac éséma baña mihiçnima imuac qahaiguc simeneñ haima mezac ésécnec. Doku yanda luma ama imi qeyec, néñ hiabianec seligima nañec imuac niñ ménda mehiriyc. ⁴⁹ Wañu nimma ménda tohoanzac inéñ baec bébélaçgia baña qahac imuaru amaya meyc ésécnec. Doku yandanéñ luma qeyu ama imi focdac zéñgéma kuneñ yanda biriyec.

Téñgiñ ic galen méñac niñzéñ niñzéña.

7 Yesunéñ ackuazéc imuhuc moczoñ énézéyu gezaçginanéñ niñgic tecgéyu, Kafanaum ama areña yandaiguc kereñec. ² Imuaru téñgiñ ic 100 ionac galençina méñac welen qeqe ic héñ soroc wammimia méñnéñ hafi kiyu humumañ zé wañec. ³ Wañu galen iminéñ Yesuac suruc nimma Yesunéñ hama welen qeqe icya imi mehiaru mimac niñ qesimimu niñac Yuda ic ionac galen tosara méli énéçmiyc. ⁴ Méli énéçmiyu kemma Yesuaru qeriginanéñ moczoñ yomuhuc weleçmigic; Galen imi ara niñmiwésémañac séc ic héla keczac. ⁵ Inéñ Yuda ic nonac ala siñ wañ nénéçmima toçgotocgo amanina menénéçmiyc. ⁶ Imuhuc zégic Yesunéñ iniguc momacnec keñec. Kemma ama imi lakec qahac zézéyawac séc keñkeru, téñgiñ ic 100 ionac galençinanéñ alahéra Yesuaru méli énéçmima ac yomuhuc haiyec; Miñ Kewu, gi ai yanda ménda mewésémañ. Ni dac imuhucya nuac ama baenaneñ loçgi gémmacac séc qahac. ⁷ Ni nena niñ nimba ménda séçgéyu guaru hamañ zé osizua. Imuac niñ gi imuaru kecmac eñ zéna welen qeqe icna imi hiarumac. ⁸ Ni ic eñeñana ionac méra bacginaiguc keczaua. Wañu nuac bacnaiguc imuhucyanec téñgiñ ic héçna keczaua. Wañu neñ méñac kenna zéwa keñu, méñac hana zéwa haanzac. Wañu welen qeqe icnawac, ai yomi mena zéwa meanzac. ⁹ Ara imuhuc zégic nimma Yesunéñ welicgéma ic tuñ méndacmigic ionac muru lilingéma yomuhuc énézéyec; Ni énézéwa niñgic, Israel ic onarunec niñzéñ niñzéñ séha imuhucya méñ ménda mihiçniyi. ¹⁰ Wañu méli énéçmiyu hagic ieneñ lilingéma amaiguc kemma héngic welen qeqe ic inéñ hiaruma séwiyia hia kerec.

Yesunén embac malé méñac naña humuc igucnec meqelimiyeç.

¹¹ Kecma Yesunén tauñ méñ qara Nain imuaru keñu tohotoho ichéra zéma ic tuñ yandanén méndacmima keñgic. ¹² Wañu tauñ imuac sañgulaña hosuraiguc kereñu qamoc méñ huama magic. Wañu humuyec imi embac malé méñac naña. Naña imi momacguc sac kerec. Wañu tauñ imuac ic embac sasalanén embac malé i guc momacnec magic. ¹³ Wañu Miñ Kewunén embac malé imi hémma ewaya biriyu zéyec; Ménda siacna. ¹⁴ Imuhuc zéma hosuru kemma katapa osiyu ic wagicma keñkecgic ieneñ béñzén zikima nañgic yomuhuc zéyec; Merac ni gézézua, yacna. ¹⁵ Imuhuc ézéyu humuc ic iminén yacma acac hénima zéyec. Wañu Yesunén i neñgocya miyec. ¹⁶ Wañu ic eneñ moczoñ imi hémma zénéñgina hiriyu Anutu mepésima yomuhuc zégic; Anutuac tilij tilij ic kuneñ yanda méñnéñ sucninaiguc hicñiyecac keczac. Tosara eneñ zégic; Anutunén ichéra niñnéncmima hazac. ¹⁷ Wañu Yesuac surucya iminén Yuda baec séc zéma baec néwéc néwéc saima kendarec.

Yesunén Yohaneac hénia zéyec.

¹⁸ Yohanenén hésa amaiguc tackeru iwac tohotoho ichéra eneñ haka hicñiyec imi moczoñ ézédacgic. Wañu ac imi nimma tohotoho ic éréhéç héihéré érécmima ¹⁹ Miñ Kewu yomuhuc zéma qesimimaoc niñ méli érécmiyec; Ha nénécmimac niñ zézéya imi gi mia me méñac mambéc kecbiñ? ²⁰ Wañu iereñ Yesuaru kemma zéyoc; Doku naec haka ic Yohane yomuhuc zéma méli nérécmizac; Hanénécmimac niñ zézéya imi gi mia me méñac mambéc kecbiñ? ²¹ Wañu nalé idacmuaru Yesu imi ic hafi zepaginaguc zéma ic uña biriaguc imi sasala mehiaru énécmima kic hilic sasala imi kichihi meénécmiyec. ²² Wañu imuhuc qesiyic yomuhuc melemma érézéyec; Iri kemma iwawai hémma niñanzaoc imuac suruc Yohane wammima yomuhuc ézémaoc; Kic hilicnéñ kicgina hima héñanzu, puriñ eneñ hénia kenzu, wizi seliginaguc imi solañanima keczu, gezacgina héhéñgia ieneñ gezacginanéñ niñzu, humuc ic eneñ qelima yaczu, wañu maqeqeya ionac buña suruc hiabia imi énézézac. ²³ Wañu méñnéñ méñ nuac niñ niñ éréhéçguc ménda qonzoñ toñgézac imi ségiségyaguc. ²⁴ Imuhuc zéyu Yohaneac kua meme ichééra iereñ lilingéma keñoc. Keñic Yesunén Yohaneac zéma yomuhuc énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Uñ méñ luhucnéñ qeyu hirima nañu hémmu niñac keñgic? ²⁵ Imi qahac wañu némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Ic méñ malekuya hiabia héima keczac imuac hémbiñ zé keñgic? Qahac, ic maleku hiabia héima iwawaigina hiabia sasala késa kecanzu imi eneñ ama kewuyaiguc kecanzu. ²⁶ Wañu imi qahac wañu, némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Anutuac tilij tilij ic méñac me? O, imi hélacnec! Énézéwa niñgic; Ic imi kua meme ic onogicdacma séc méñ wanzac. ²⁷ Iwac mia ac kiwi méñ

yomuhuc oyec hezac; Héñgic, ni kua meme icna méñ méliwa walac kemma hénaga mindiñimac. ²⁸ Énézéwa niñgic; Embac igucnec hicñihicñiya tosara yanda ionarunec méñnéñ méñ Yohane ménda ogiczac, néñ Anutuac héñgaleñ ama areña yanda qeriaiguc mayagina méñnéñ Yohane i hia ogiczac. ²⁹ Ic momac yanda zéma takis meme ic ieneñ Yohaneac doku naecgic imuac niñac ackuazéc imi nimma Anutu imi solaña zéma zéaugic. ³⁰ Wañu Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic ieneñ sac Yohaneac doku ménda naecma Anutuac ewa siñ eñañ niñac heyec imuac héñara megic.

³¹ Yesunén toroqema zéyec; Nalé yomuac hicñisai imi iwawai némaciguc séc héimañ? Ieneñ dimuhucya ésécnec zémañ? ³² Imi nambérac tosara néñnagémba sombeñguc aria meanzu ésécnec. Nambérac ieneñ sombeñ imuaru tacma ac yomuhuc zékeñ zéha wañanzu. Nini onac niñac kuña héiénécmiñi ini legic ménda hirizu, nini soñgoñac legic héini ini ménda zési-ac wanzu! ³³ Hénia imi yomuhuc; Doku naec haka ic Yohanenén hama nene ménda nema zéwelecma waiñ doku ménda neyu, eneñ hémma uña birianén késazac zégic. ³⁴ Wañu Icac Nañanéñ hama nene nema waiñ doku neyu, eneñ yomuhuc zéanzu; Héñgic inéñ hémbaoc wamma nene nema doku selia siña nimma nema takis meme ic zéma biria meme ic ionac alagina keczac. ³⁵ Wañu niñteggic qinñteggic imi imuac nambérac héra ieneñ méndacma wamma hénia solaña mewinini-anzu.

Embac méñnéñ siacma Yesuac hénia halécnéñ naecmiyec.

³⁶ Farisaio ic méñnéñ eñeyaguc nene nemac niñac Yesu héihéré miyu Yesunén iwac amaiguc emma nene nema tarec. ³⁷ Tackeru ama areña yanda imuaru biria meme embac méñ kerec inéñ Yesunén Farisaio ic iwac amaiguc emma tarec imi nimma alabasita kiruñ halécyaguc imi mema hama éréyec. ³⁸ Éréma Yesu hénaya suluma tackeru iwac qéhéréñaiguc hénaya haiyec imuhucgeñ namma siarec. Siacma tacma eñeya kic masinéñ hénaya naecmima oruc zucyanén kereñ meyu zicgéyu kuayanén hénaya kiricne mima haléc héméña hiabia imi imuac qahaiguc qocgémiyec. ³⁹ Qocgéyu Farisaio ic Yesu héihéré miyec inéñ hémma qerianén yomuhuc niñec; Ic yominén Anutuac tilij tilij ic kecbacnec eñeya hénia osizac embac imi biria meme embac imuac niñ embac imi mérénéñ me dimuhucya imi niñ tegicbacnec. ⁴⁰ Imuhuc niñu, Yesunén imi niñteggicma yomuhuc melemma zéyec; Simon, neñ ac méñ zémañac niñzua. Zéyu zéyec; Kiwi ic, hia zéna nimba. ⁴¹ Zéyu Yesunén yomuhuc zéyec; Ic éréhécnéñ soukiwa ic méñac murunec soukiwa meyc méñac muru tasia yawuñ momacguc zéma maso éréhéç imuac ai boña séc hemiyu, méñac muru tasia maso éréhéç imuac ai boña séc hemiyec. ⁴² Wañu ic éréhéç ekaoc taségira melen mimaocac séc qahac wañu soukiwa ic iminén tasé iorac muru hezac imi moczoñ auérécmiyec. Wañu sucgiraiguc mérénéñ iwac

siñ kuneñnec ogicma nimmimac? ⁴³ Imuhuc qesiyu Si-monñéñ melemma yomuhuc zéyec; Neñ nimba taséya kuneñnec aumimia wañec inéñ mia siñ kuneñnec nimmimac. Zéyu zéyec; Gi dindiñanec niñgésizañ.

⁴⁴ Imuhuc zéma embacac muru lilingéma Simon yomuhuc ézéyec; Embac yomi hénzañ? Neñ ama-gaiguc éréwa geñ hénana zuacmañac doku méñ ménda néñzañ. Néñ embac yominéñ eñeya kic masinéñ hénana naecnéma oruc zucyanéñ kereñ menénzac. ⁴⁵ Geñ ménda kiricne menénzañ, néñ embac yominéñ éréwa imuarunec hénima hénana kiric nemanec keczac. ⁴⁶ Geñ orucnaiguc oliwa halécdac méñ ménda naecnénzañ, néñ embac yominéñ haléc héméñaguc alabasitanéñ hénanaiguc naecnénzac. ⁴⁷ Hénia imuac niñ neñ gézéwa ninna; Embac yominéñ siñ kuneñ yanda hemizac imuac niñ késpedesiya kuneñ yanda aumimia wanzac, néñ késpedesic komodia dac aumimia wanzac inéñ siñ komodia hemizac. ⁴⁸ Imuhuc zéma embac imi yomuhuc ézéyec; Embac, késpedesicga waigéñgéña wanzac. ⁴⁹ Imuhuc zéyu ic momacnec nene nema tacgic enéñ qeriginaiguc yomuhuc niñgic; Yomi némac icnéñ késpedesicga waizac? ⁵⁰ Wañu Yesunéñ embac yomuhuc ézéyec; Niñzéñ niñzéñ guac muru hezac iminéñ gi añgéñga tigénzac imuac luaeiguc kembésémañ.

Gocmiawac séséc ac.

8 Imuac andiaiguc Yesunéñ ama areñ yanda yanda zéma ama areña areña lelecgéma Anutuac héñ-galen ama areña yandawac buña suruc hiabia imi zéau énécmiyu tohotoho ichéra 12 ieneñ momacnec keñgic. ² *2a* Wañu embac tosara Yesunéñ uña biria nesi énécmima hafigina mehianu énécmiyec ³ *3a* imi enéñ iniguc momacnec kemma eñañ iwawaigina mema welen qeéncmigic. *2b* Qacgina imi yomuhuc; Makdala embac Maria, Yesunéñ becneñ iwac murunec uña biria 7 nesi énécmiyec imi zéma *3b* Herodeac soukiwa galen ic Kuza iwac iniña Yoana zéma Susana zéma embac tosara sasala.

⁴ Ama areña yanda igucnec séc ic embac enéñ tocgéma Yesuac muru hagic tuñ yanda wañu, Yesunéñ séséc ac yomuhuc énézéyec; ⁵ Ai ic méñnéñ iwawai gocmia qesamañ zé keñec. Kemma qesayu gocmia tosara imi hénia zécgériaiguc mama héiyec. Héiyu tosara ic embac ieneñ tigic biriyec. Tosara nei ieneñ hama nedacgic ⁶ Tosaranéñ baña qahaiguc mama héiyec. Héiyu qérawia éreyec, néñ dokuya qahac wañu sélécgédarec. ⁷ Wañu gocmia tosanéñ hésa waiyaguc sasala imuac qeriaiguc mama héiyec. Héiyu hésa waiyagucnéñ momacnec yandima hézicgégic. ⁸ Wañu gocmia tosanéñ baec halécyaguc imuaru mama héiyec. Héiyu qérawia éréma 100 mesaiyec. Yesunéñ ac imi zémaguc qacma yomuhuc zéyec; Gezacginaguc ieneñ nimmu.

⁹ Tohotoho ichéra enéñ sésécac imuac hénia imi dimuhuc wammac zéma qesimigic. ¹⁰ Qesimigic zéyec; Onac imi wai énécmiyu Anutuac héñgalen ama areña yandawac hénia sasañgia imi hia niñasarimuac hezac.

Wañu tosara ionac imi imuhuc qahac; Hémmu, néñ hia ménda héñtegicmu. Wañu nimmu, néñ hia ménda niñtegicmuac niñ qeqaiñ aciguc énézéanzua. †

Yesunéñ séséc acwac hénia zéasari énécmiyec.

¹¹ Séséc ac imuac hénia imi yomuhuc; Gocmia imi Anutuac ackuazéc. ¹² Gocmia hénia zécgériaiguc mama héiyec imi ic embac tosara ackuazéc niñgic Biria miñinanéñ hama ic imi enéñ niñzéñgégic añgéñ tiéncmiwac niñac ackuazéc imi qerigina igucnec onagicanzac imuac sécyu. ¹³ Gocmia tosara baña qahaiguc héizac imi ic embac tosara ackuazéc imi nimma ségiségi wamma késagic. Wañu zalia ménda hiñgac késayacgyu nalé dahecac séc niñzéñgéma kecgcic manam batuciguc onoporu waima keñanzu imuac sécyu.

¹⁴ Gocmia tosara hésa waiyaguc imuac qeriaiguc mama héiyec imuhucyanéñ ackuazéc niñzu wañu baecac niñyéwéria me hinac yanda me séwac siñanéñ hézicgyu niñzéñ niñzéñgina séha ménda yandianzac imuac sécyu. ¹⁵ Wañu gocmia tosara baec halécyaguc imuaru héiyec imi ic embac tosara ewa héra zéma ewa hiabia kecma ackuazéc nimma selianec késama seliseli wamma héra haianzu imuac sécyu.

Lambe zae qahaiguc haihaiya.

¹⁶ Méñnéñ méñ lambe otorima kewucnéñ ménda hoturumac me duñ tatak bawu ménda haimac, néñ ic embac ama qeriaiguc érému enéñ asaha imi hémmuac wamma zae qahaiguc haianzac. ¹⁷ Iwawai saña imi moczoñ auyu hémmacac séc wañu iwawai sasan-giaiguc hezac imi moczoñ meyu wininimacac séc. ¹⁸ Imuac ini gezacginanéñ dimuhuc niñanzu haka imuac héñgésimu. Méñnéñ méñ ackuazéc késakeczac imi toroqemimia wammac. Wañu méñnéñ méñ ackuazéc ménda késakeczac imi iwawai henénzac zéma niñzac imi momacnec wagiru qahac wandacmac.

Yesuac sac kitichéra héra.

¹⁹ Yesuac neñgoc munahéra ieneñ hagic. Wañu ic embac tuñ yanda niñac hosuraiguc kembiñac séc qahac wañec. ²⁰ Wañu ic méñnéñ Yesu yomuhuc ézéyec; Guac neñgoc munahécga ieneñ gémbiñ zé hama séñganjen nanzu. ²¹ Zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Anutuac ackuazéc nimma tohoma séciguc kecanzu youmi enéñ mia nuac neñgoc muna hécna wanzu.

Yesunéñ luhuc yanda ézéyu néñ qeyec.

²² Kaiwe méñu Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma yomuhuc énézéyec; Doku zékéñ néwécgeñac kenni. Zéyu ieneñ eñawu zéic nesima hénima keñgic. ²³ Kemma kecgcic Yesu gauya heyec. Heyu nalé imuaru luhuc yandanéñ konduñ imuaru mama qeyu doku temboñnéñ éréma zéic qeriaiguc hiñgaru zéicnéñ konduñiguc hiñgacmañ zé wañec.

²⁴ Yesuac tohotoho ic tosanéñ Yesuac muru kemma

† Yes 6:9

yomuhuc zéma mindigic; Galenina, galenina, nini humuqai wambij niñac.

3éigic Yesunéñ gau igucnec yacma luhuc zéma kon-duñ temboñ zéqetali érécmiyu néñ qema heyoc.

25 Heyic tohotoho ichéra ionac yomuhuc énézéyec; Ninzénñ ninzénñgina dimia?

Imuhuc zéyu zénéñgina hiriyu welicgéma eñaocnec eminimma zéigic; Ic yomi méré wañu, luhuc zéma doku ac érézéyu ara tohozaoc?

Yesunéñ uña biria nesi énécmiyu beric qeriginaiguc hiñgacdacgic.

26 Ieneñ nesima kemma Galilaia doku qericma néwécgeñaciguc Gerasa baeciguc kerengic. 27 Kerem-ma Yesunéñ imuacnec mama élélahu †eñu ama areña yanda imuac miñina ic kuwiraguc méñnéñ hama Yesu mihiñiyec. Wañu ic iminéñ nalé horua owo maleku ménda héima ama gericiguc ménda kecma kic suañ sucginaiguc hearjec. 28 Inéñ Yesu hémma qacma iwac wésiaiguc mama sicgéma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Eñeña miñina Anutuac Naña Yesu, gi zéma ni nekac nekac, welecgénzua, yéwéri ménda meném-bésémañ. 29 Ac imi mia Yesunéñ i hémma uña birianéñ iwarunec éréma kemmac niñac bec ézéyu nimma ara imuhuc melemma zéyec. Ic imi uña zapi qeqeyanéñ hatac sasala késayu señ hésanéñ hénia qatémima galengégic, néñ qericma uña birianéñ hérémigic séc baec kisiaiguc kemma lelecgéañec. 30 Imuhuc zéyu Yesunéñ qesimima zéyec; Gi qacga méré? Qesimiyu zéyec; Tuñ yanda.

Imi mia iwac qeriaiguc uña biria sasalanéñ hiñgacma kecgic imuac niñ imuhuc zéyec. 31 Imuhuc zéma Yesunéñ uña biria ionac baec dumuñaguc ménda nesi énécmiyu hiñgacmu niñac welecmigic.

32 Wañu baec boña imuaru beric sasalanéñ gété kulumma kecgic uña biria eneñ wai énécmiyu beric ionac qeriginaiguc hiñgacmu niñac welecmigic niñénécmiyec. 33 Niñénécmiyu uña biria ieneñ ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hiñgacgic beric tuñ yanda ieneñ usuñnec kemma sia yanda igucnec hiñgacma dokuiguc hiñgacgic dokunéñ hoturu énécmiyec. 34 Ic tosara beric galengéma kecgic ieneñ haka hiñiyec imi hémma focdac néñgacma ama areña yanda zéma ai ama leleclelec heyec imuaru kemma ac suruc imi énézégic. 35 3éigic nimma ic embac ieneñ haka hiñiyec imi hémbij zéma Yesuac muru hagic. Hama héñgic ic uña biria ieneñ éréma kendacgic ic iminéñ Yesuac héniaiguc malekuya héima solañanec wamma bénzén tackeru zénéñgina hiriyec. 36 Ic uña biraiguc kerec iminéñ dimuhuc hiaruyec imi héñgic imi eneñ tosara suruc énézégic niñgic.

37 Énézégic nimma Gerasa baec imuac miñina ieneñ zénéñgina kuney yanda hiriyu wai énécmima kemmac niñac Yesu welecmigic. Inéñ zéiciguc emma baec imi waima keñec. 38 Wañu ic uña biria waimima keñec inéñ yesuguc kecmañ zé welecmiyec, néñ Yesu imi yomuhuc ézéma mélimiyec; 39 Gi amagaiguc lilingéma

kemma Anutunéñ guac muru haka kuney yanda dimuhucya wañgézac imuac suruc imi énézéwésémañ. Imuhuc zéyu ic iminéñ waima kemma Yesunéñ némac iwawai wammiyec imuac suruc imi ama areña yanda séc lelecgéma énézédarec.

Yesunéñ embac serañu méñ humuc igucnec meqeliyec.

40 Wañu Yesunéñ doku néwéc lilingéma hayu ic embac tuñ yandanéñ Yesuac mambéc kecgic imuac niñac zézé ségiségi wammima hérémigic. 41 41aWañu héñgic, ic méñ qara Yairo zémimia inéñ hayec. Ic imi mia tocgotocgo ama méñac galeñ kerec. 42 42aWañu iwac muru bérara embac serañu momacguc sac kerec. Embac imi yawuña 12 wañec. Wañu inéñ hafi kiyu humu-mañ zé wañec. 41bImuac niñac ic iminéñ hama Yesuac héniaiguc sicgémima eñeña amaiguc hamac niñac welecmiyec. 42bWeleru Yesunéñ amayaiguc keñu ic embac tuñ yandanéñ lelecgémima momacnec keñgic.

Hafi embac méñnéñ ninzénñgéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

43 Keñkecgic sucginaiguc embac méñ kerec inéñ yawuñ 12 imuac séc sacya mayu hafi wamma kecañec. Wañu inéñ soukiwa iwawaiya késakerec imi moczon séwi galeñ ic énécmima audarec, néñ méñnéñ méñ mehiaru mimacac séc qahac wañec. 44 Wañu inéñ Yesuac andiaiguc hosuru kemma malekuya susuri-aiguc osiyec. Osiyu imuarunec sac maañec imi zicgéyec. 45 Wañu Yesunéñ qesima méréñéñ nosizac zéma zéyec. Wañu moczon qaecgégic, Peteronéñ yomuhuc ézéyec; Miñ Kewunina, tuñ yandanéñ lelecgéma qéfacgé génzu. 46 3éigic Yesunéñ melemma zéyec; Méñnéñ nosiyu kucnanéñ éréma ai meyu ninzua. 47 Imuhuc zéyu embacnéñ qaecgémacac séc qahac wañec imi niñasarima bac yandi yandi wamma hama mama sicgéma hénia némac niñ osiyec imi zéauma, osiyu hafiya imuarunec bec tecgéyec imi ic embac moczon kicginaiguc ézédarec. 48 Imuhuc zéyu Yesunéñ ézéyec; Béracna, geñga ninzénñ ninzénñganéñ mehiaru génzac. Imuac gi ewaga luae wañu bénzén kembésémañ.

49 Imuhuc zémanec nañu tocgotocgo amawac galeñ iwac amaya igucnec ic méñnéñ hama Yairo yomuhuc ézéyec; Guac béracga bec humuzac imuac niñ kiwi ic yéwéri ménda miwésémañ. 50 Imuhuc zéyu Yesunéñ nimma yomuhuc ézéyec; Zénéñga ménda hirimac. Wañu ninzénñgéna béracga imi hiarumac. 51 Imuhuc zé-ma iwac amaiguc kemma ic embac tosara qetali énécmima Petero, Yohane, Yakobo zéma embac serañu iwac neñgoc mañgocya sac onagiru eñgic. 52 Eñgic ic embac ieneñ embac merac iwac niñ wamma zésiac yanda wamma qewelon wañgic Yesunéñ énézéyec; Ménda siacgic embac merac yomi ménda humuzac, néñ gauya hezac. 53 Imuhuc zéyu bec humuzac imi niñtecgicgic imuac niñ zédesi wammigic. 54 Wañu Yesunéñ embac merac iwac mériaiguc késama qacma

† *Girik aciguc; baeciguc.*

z'éyec; Meracna yacma nanna. ⁵⁵ Imuhuc z'éyu uñayanéñ lilingéyu imuarunec yacma nañec. Nañu nene mimu niñac énéz'éyec. ⁵⁶ Wañu neñgoc mañgocyanéñ hémma welicg'éyoc. Welicg'éyic Yesunéñ haka hicñiyec imi méñac méñ ménda zému niñac neuñ héiérécmiyec.

Yesunéñ tohotoho ichéra 12 ai memuac méli énécmiyec.

9 Yesunéñ tohotoho ichéra 12 unuruma uña biria moczoñ nesi énécmima hafi mehiaru énécmimu niñac kuc buña zéma qac buña énécmiyec. ² Anutuac héngalen ama areña yanda imuac énézéma hafi zepa wanžu imi mehiaru énécmimu niñac méli énécmiyec. ³ Wañu méli énécmima yomuhuc énéz'éyec; Ini kenha wambij zéma iwawai yomuhucya méñ ménda mema eñdac kemmu, tac me gésé me héna mauñ me soukiwa me maleku saméña imuhucya. ⁴ Kemma ama geric méñguc emmuiguc imuaru tacyac wañkecmu, wañu baec méñu kembij zémaguc ama geric imi waimu. ⁵ Ic embac eney ménda héihéré énécmimuiguc tauñ imi waima kemmu. Wañu waima kembij zé imuaru héna usuginaiguc seitotoñ tacmac imi qegic mamac. Wañu ieney hakagina imi hémma imuac hénia imi niñasarimu. ⁶ Imuhuc z'éyu tohotoho ic ieney kemma ama areñ yanda yanda lelecgéma ama areñ séc buña suruc hiabia imi énézéma hafi ic embac mehiaru énécmigic.

Herodenéñ Yesuac hénia niñasarimañ zé wañec.

⁷ Wañu haka méréra imi hémma ic embac tosaraneñ Yohaneñ humuc igucnec qelima yarec, imuac niñ kuha imuhucya wininizac zégic. Imuac niñ Perea baec galen Herodenéñ iwawai imi moczoñ nimma nimbiyec. ⁸ Wañu tosara imi Elianeñ muñguc wininima keczac zégic, néñ tosara imi Anutuac tiliñ tiliñ ic waha ionarunec méñnéñ humuc igucnec qelima yarec imuhuc zégic. ⁹ Herodenéñ z'éyec; Yohane imi becneñ neñ déméña qeriri. Wañu suruc imuhucya imuhucya imi mérac niñac zéma imuhuc zéañzu? Imuhuc zéma Yesu imi hémmañ zé wañec.

Yesunéñ ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ieney lilingéma hama ai megic imuac suruc moczoñ Yesu ézégic. Yesunéñ suruc imi nimma onagicma eñawu baec imi waima Betsaida ama areña yandaiguc kenñic. ¹¹ Wañu ic embac ieney niñtegicma méndac énécmima hagic. Hagic Yesunéñ unuruma Anutuac héngalen ama areña yandawac ackuazéc énéz'éyec. Wañu hafigina qahac wammac niñac wañgic mehiaru énécmiyec. ¹² Kaiwe kiwa hiñgacmañ zé wañu Yesuac Méliméli ic 12 ieney Yesuac muru hama ézégic; Nini you baec kisiaiguc kecziñ imuac niñ ic embac méli énécmima ama areña me ama komoc komoc lelec lelec hezac imuaru kemma nenegina zéma hehe duñ tatacgina mihicñimu. ¹³ Imuhuc zégic acgina yomuhuc melemma z'éyec;

Eñaoc nene gumu énécmigic nemu. Z'éyu zégic; Nini kemma ic embac ionac nene boñ ménda mewinñguc nonaru imi saméñ méra méñ zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. ¹⁴ Imi mia sucginaiguc ic ionacnec zañgégina olongic 5,000 imuac séc wañec imuac niñ imuhuc zégic. Wañu Yesunéñ 50 imuac séc tuña tuña nene newiñ zé tacmu niñac tohotoho ichéra énéz'éyec. ¹⁵ Énéz'éyu z'éyec séc wañgic ic embac moczoñ nene newiñ zé tacdacgic. ¹⁶ Wañu Yesunéñ saméñ méra méñ zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa hiyu eñu mozoc ac zéma mésémma ic embac ionac wéségnaiñguc hai énécmimu niñac tohotoho ichéra énécmiyec. ¹⁷ Wañu hai énécmigic moczoñ negic sécgé énécmiyec. Wañu tohotoho ic ieney bororoña waigic heyec imi tocgégic neñgen yanda 12 kuagina qedarec.

Peteroneñ Yesu niñac Kristo zéma ninzén ninzén zéauyec.

¹⁸ Nalé méñguc Yesunéñ sasañgiaiguc kecma zéw-elec wañu tohotoho ichéra i guc momacnec kecñic. Wañu inéñ yomuhuc qesiénécmiyec; Ic embac ieney nuac niñ méré zéañzu? ¹⁹ Z'éyu melemma zégic; Tosaraneñ doku naec haka ic Yohane zéañzu, wañu tosaraneñ Elia zéañzu, wañu tosaraneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic wahala becneñ kecñic sucgina igucnec méñnéñ lilingéma hicñizac imuhuc zéañzu. ²⁰ Zégic z'éyec; Wañu eñaoc imi nuac niñ méré zéañzu? Z'éyu Peteroneñ ara melemma z'éyec; Anutuac Kristo. †

Yesunéñ humuma yacmac imuac ara z'éyec.

²¹ Imuhuc z'éyu ac imi ic méñac méñ ménda énézému niñac neuñ héiéncmiyec. ²² Wañu toroqema z'éyec; Icac Nañaneñ qenzeñ manzeñ sasala nimma qeriawac galen zéma hofac oo ic kiwa hécgina zéma héna acac kiwi ic ieney waimigic qegic humumac. Wañu ai meme haréwéc wañu tinduc qelima yacmacac hezac. ²³ Imuhuc zémaguc Yesunéñ ic embac moczoñ ionac yomuhuc énéz'éyec; Ic méñnéñ ni méndac némmañ zémaciguc eñeya memaamuma naléya naléya eñeya ic héñgeña wéndara imi huama méndac némmac. ²⁴ Ic méñnéñ méñ kekecy a añgé timañ zé wañu kekecy imi sohomac. Wañu ic méñnéñ méñ nuac niñ wamma kekecy waimaciguc kekecy añgé timac. ²⁵ Ic méñnéñ baec imi moczoñ añgé timaguc eñeya kekecy sohomac me wagiru qahac wañu, iwawai iminéñ dímuñac nañgémimac? ²⁶ Méñnéñ méñ ni zéma nuac ackuazécna niñac gamuya nimmaciguc Icac Naña imi Mañgoc zéma kua meme uñahéra téréya zéma eñeya edamuyaiguc lilingéma hamañ nalé imuaru imuhucyanec ic iwac niñ mia gamuya nimmac. ²⁷ Ni hélacnec énéz'éwa niñgic, you nanzu onarunec tosara ini humucnéñ ménda énépésiyu Anutuac héngalen ama areña yanda imi hémmu.

Yesuac séwiyanéj melemma tanera ménj wanjec.

²⁸ Ac imi zéyec imuac andiaiguc ai meme 8 wanju Yesunéj Petero zéma Yohane zéma Yakobo onagicma zéwelecmanj zé baec boñaiguc enjec. ²⁹ Inéj zéwelecma kerunec séwiyanéj melemma tanera ménj wanju malekuya melemma pilitic asaha ésécnec asariyec. ³⁰ Imuaru mia ic éréhécnéj Yesuguc ac eminimma nanjic. Imi mia Mose zéma Elia. ³¹ Asac mararanjiguc hicnjyic enjawu kecma Yesunéj Yerusalemiguc humumac imuac ara eminijic. ³² Wanju Petero zéma i guc momacnec kecjic ienej gau réwéria nij qeka meka wamma tacgicac moczoñec yacma Yesuac edamuya zéma ic éréhécnéj i guc nanjic imi inicgic. ³³ Wanju ic éréhécnéj waima kenjic Peteronéj Yesu ézéyec; Kiwi ic nini you kecziñ imi hiabia soroc. Imuac nini hali haréwéc meénécmiini, ménj Miñ Kewu guac, ménj Moseac, ménj Eliawac wammac. Wanju ac imi némac ac zékerec imuac hénia ménda niñasarima imuhuc zéyec. ³⁴ Wanju ac imi zémanec nanju hosusunéj mama hoturu énécmiyec. Hoturu énécmiyu hosusu qeriaiguc kecjic zénéngina hiriyec. ³⁵ Wanju hosusu qeriaiguc ewa ménj hicnjima yomuhuc zéyec; Ic yomi nena nanja imi nenaoc gésimiyi. Ini iwac ackuazéc imi niñtohomu. ³⁶ Ac imi zéyu tecgéyu héngic Yesu enjeyanec nanjec. Wanju tohotoho ic ienej iwawai héngic imi nalé imuac suraiguc ménjac ménj ménda énézégic.

Yesunéj uña biria nesima merac ménj mehiaruyec.

³⁷ Ama gianjyiu Yesunéj baec boña imuarunec mama hayu ic embac tunj yandanéj mihicñi migic. ³⁸ Tunj imuac sugcinaiguc ic ménjnéj qacma yomuhuc zéyec; Kiwi ic, ni welecgénzua nuac nanjanawac hama hénna. Imi mia nuac merac momacguc téngéj. ³⁹ Wanju uña birianéj élanzanj nec késayu imuarunec qacma qeme qeyu kua hololoña mayu séwiya mebiri qebiri wamma waiman jé waibipianzac. ⁴⁰ Wanju nesigic kemmac nij tohotoho ichécga welec énécmiwa ienej batucgégic ménda sécgéyec. ⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Yai hicnjisai ninzénj ninzénjina qahac qariñ qariñgia yomi. Nalé dahecac séc iniguc kecma bisiqaténj wan jé énécmimanj? Guac nanja you wagicma hana. ⁴² Wanju merac imi wagicma hamanec nanju imuarunec uña birianéj mema baeciguc giliyu hiñgacma qeme qeyec. Qeyu Yesunéj uña zapi qeqeya imi qetalimima merac imi mehiaruma melemma manjocya miyec. ⁴³ Wanju ic embac moczoñ Anutuac kuha nijac welicgégic.

Ienej moczoñ iwawai Yesunéj mema wanjec imuac welicgéma nanjic Yesunéj tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ⁴⁴ Ac yomi zémanj imi gezac haima hiabianec nimmu. Icac Nanja imi kecma ic ionac méraginaiguc opocopora wammac. ⁴⁵ Wanju ienej ac imuhuc zéyu nimma hénia ménda niñtegicgic. Imi mia hénia ménda niñtegicmu nijac musanjé énécmiyec imuac nij hénia ménda niñsarigic. Wanju bac yandi yandi wamma hénia ménda qesimigic.

Yesunéj ic kiwa kekerawac hénia ac énézéyec.

⁴⁶ Wanju tohotoho ic ionac sugcinaiguc mérénenj kunengina wanjac me zéma tualefic hénima emigic. ⁴⁷ Emigic Yesunéj qerianéj niningina niñtegicma merac komoc ménj wagicma qéhéréñjaiguc haiyu nanjec. ⁴⁸ Nanju yomuhuc énézéyec; Ménjnéj ménj qacnaiguc merac komoc yomi héihéré mizac imi ni héihéré néñzac wanjac. Ménjnéj ménj ni héihéré néñzac imi méli néñec i héihéré mizac wanjac. Sugcinaiguc mamayagina keczac iminénj mia enjengagina wammac.

Ménjnéj ménj hazéc ménda wan jé énécmizac iminénj alagina wanjac.

⁴⁹ Wanju Yohanenénj yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic ménjnéj guac qacga qacma uña biria nesi énécmiyu hémma ménda méndac nénécmianzac imuac nij neuj héimiyiñ. ⁵⁰ Imuhuc zéyu Yesunéj yomuhuc zéyec; Ménda qetalimimu ménjnéj ménj hazéc ménda wan jé énécmizac inénj nonac wamma keczac.

Samaria ic ienej qeqetali wammigic.

⁵¹ Yesunéj enjeyac kurumenjiguc emmac imuac naléya hosuru ducñiyu Yerusalem emman jé niñseliyec. ⁵² Nimma kua meme ichéra walac méli énécmiyu kenjic. Kemma iwawai mézézénj géwiñ jé Samaria ic ionac ama arenj komora ménjiguc kerengic. ⁵³ Néj Yesunéj Yerusalem kemman jé wanjec hénia imuac nij ama miñina enej ménda héihéré énécmigic. ⁵⁴ Imuhuc wanjic tohotoho ic Yakobo zéma Yohane iereñ haka imi hémma yomuhuc zéyoc; Miñ Kewu nini geric bélaña kurumenj igucnec mama onomac nij zéwelecbiñ nijac wanzari me qahac? ^{†55} Imuhuc zéyic Yesunéj lilingéma iricma ac geriwaguc wan jé érécmiyec. ⁵⁶ ^{††} Wanju ienej ama arenj ménjiguc kenjic.

Yesunéj tohotoho ic ionac pakenj ac énézéyec.

⁵⁷ Hénia kenjkecgic ic ménjnéj Yesuac yomuhuc ézéyec; Gi dimia me dimia kembésémanj imi ni kilen méndac gémma kemmanj. ⁵⁸ Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Hasénj kazu ienej tenjinaguc. Sawa nei ienej haecginaguc, néj Icac Nanja imi oruc qeheheac ama duña ménj ménda hemizac. ⁵⁹ Wanju Yesunéj ic ménjac yomuhuc zéyec; Gi hama méndac nénnna. Wanju inénj ara yomuhuc melemma zéyec; Waina ni walac kemma manjocna téngémaguc. ⁶⁰ Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Waina humumia ienej qamocgina imi téngégic, néj genj imi kemma Anutuac héngalenj ama arenja yandawac énézézésémanj. ⁶¹ Wanju ic ménjnéj muñguc ézéyec; Miñ Kewu, neñ gi méndac gémma kemmanj, néñ

† Kiwi méranénj ooya tosaraiguc; Elia wanjec ésécnec. †† Kiwi méranénj ooya tosaraiguc, inénj zéyec; Icac Nanja imi ic onac kekecgina mebiriman jé qahac, néñ mehiar énécmiman jé mayi. Imuac nimba, ini Uña dimuhucyawac murunec hahaya imi ménda niñtegiczu.

waina walac lilingéma kemma sac kitichéna ewa gezacgina énézé qemaguc hawa. ⁶² Imuhuc zéyu Yesunénj énézéyec; Ménénj ménj baec mésénj mésénjac kinonj †mériaiguc késama kemma lilingéma andiaiguc hénzac imuhucyanénj Anutuac hénjgaleñ ama arenja yandawac ai ménj memacac séc qahac.

Yesunénj tohotoho ic 70 buña suruc hiabia énézému niñac méli énécmiyec.

10 Imuac andiaiguc Miñ Kewunénj tohotoho ic tosara 70 ††kumu énécmima baera baera, ama arenja kunenj kunenj séc enjyaoc kemmanjac niñec imuaru éréhéc éréhéc méli énécmiyec. ² Méli énécmima yomuhuc énézéyec; Héla memeyawac séc imi sasala wazima hezac, nénj ai ic sasala qahac imuac ini ai miñina Anutunénj ai ic méli énécmimac niñac zéw-elec wammimu. ³ Zéwa niñgic, neñ ini méli énécmima nimba rama komoc komoc hasénj kazu sugcinaiguc méli énécmimawac tanec wanzac. Bec yacma keñgic. ⁴ Ini soukiwa kononj me gésé me héna usu imi ménda mema kemmu. Kemma hénaiguc ic embac mihicñi énécmimuiñguc yaizézé ac ménda wamma kemmu. ⁵ Kemma ama ménjiguc emmuiguc walac yomuhuc énézému; Ama yomuaru luae hemac. ⁶ Imuaru luae ic ménj keczaciguc luae qeénécmizu imi iwac muru hemac. Wañu qahac wañu onac muru lilingéma hamac. ⁷ Wañu ama imuaru tacyac wañgic iwawai gumu énécmigic efima nemu. Ai icnéñ ai boña memuac hezac. Wañu ama arenj ménjac qeriaiguc amaya amaya lelecgéma tacyac ménda wammu. ⁸ Ama arenja yanda ménjiguc kerengic héihéré énécmimuiñguc wéségnaiñguc nene hañgic hemac imi efima nemu. ⁹ Nema bec hafi ic mehiaru énécmima Anutuac hénjgaleñ ama arenja yanda hosucginu hazac imuhuc énézému. ¹⁰ Ama arenja yanda ménjiguc kerengic ménda héihéré énécmimuiñguc imuac héna yanda séc keremma yomuhuc énézému; ¹¹ Onac tauñguc sei totonj nonac hénaiguc hezac imi qeni onac muru mazac. Wañu ini Anutuac hénjgaleñ ama arenja yanda imi hosucginu hazac imi niñasarimu. ¹² Neñ énézéwa niñgic; Nalé tetecgiaiguc ama arenja imi bakia yéwéria yanda Sodom tauñ meyc imi ogicma memu.

Ewa qerigina ménda melemmu ionac muru yéwéri yanda he énécmimac.

¹³ O, ewa biric! Korasin ama arenja miñina. O, ewa biric! Betsaida tauñ yanda miñina, onacmuru kuc yanda baec icnéñ ménda memeya measariyi imi moczonj Tiro zéma Sidon ama arenja yandaiguc wambinec imuac ama miñina ienenj becneñ sonjonjac maleku héima toma qahaiguc tacma siacma ewagina bec melem-bunec. ¹⁴ Gésigési naléiguc Tiro zéma Sidon ama arenja yanda miñinanénj onogicma késpedes ginawac bakia efefia memu. ¹⁵ Kafanaum ama arenja yanda miñina ini enañac niñgic emma kurumeñj késamañ zé wanzac

† Yuda ic enenj kinonj imi burumakaoguc qatégic héréyu méraginanénj késa nesima baec patoñgic. †† Kiwi tosaraiguc; 72.

me? Anutunénj memaénéc miyu humumia ionac baec dumunjaiguc emu hiñgacmu. ¹⁶ Tohotoho ichéna zéwa niñgic; Ménénj ménj onac ackuazéc ninzac imi nuac ackuazéc ninzac wanzac. Wañu ménénj ménj onac andé unuzac imi ni andé nuzac wanzac. Wañu ménénj ménj andé nuzac imi méli néñec i andé qezac wanzac.

Tohotoho ic 70 ienenj lilingéma hagic.

¹⁷ Tohotoho ic 70 †ienenj ségiségi wamma lilingéma hama yomuhuc ézégic; Miñ Kewu, guac qacgaiguc uña biria enenj acnina tohogic. ¹⁸ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Neñ hémba Biria miñinanénj kurumerenj igucnec pilitic ésécneñ baeciguc mama qeyec. ¹⁹ Neñ ini mokolenj zéma girisonañj tima hazéc ionac kucgina moczonj onogicmu niñac qac buña énécmizua. Iwawai ménénj ménj hia ménda mebiri énécmimac. ²⁰ Néñ uña biria ienenj acgina tohozu, imuac niñ ségiségi ménda wammu, nénj qacgina kurumenjiguc oyu hezac imuac niñ mia ségiségi wammu.

Yesunénj ségiségi wamma Anutu mepésiyec.

²¹ Nalé imuarunec Yesunénj Uña Téréyaguc ségiségi wamma yomuhuc zéyec; Mañgoc, baec kurumeñjac miñina, iwawai imi musañgéna niniñ zéma niñtegic qinjegicac kuha ginaguc enenj ménda hénzu, nénj nambérac ionac auénécmima héñanzu imuac ewa hia ac gézézua. Oaec, Mañgoc, guac ewa siñganénj imuac mia heyec. ²² Mañgocna geñgaoc mia iwawai moczonj nuac néñneñ. Wañu gi qahac wañu, ménénj ménj mérénenj Nañga wanzac imi ménda ninzac. Wañu ménénj ménj qahac, nénj Nañganénj enjya ewa siñguc auénécmiyu hénzu ienenj sac Mañgoc gi méré imi niñzu. ²³ Imuhuc zémaguc tohotoho ichéra ionac muru lilingéma inicma ionacneñ sac ewaya meyu mayu yomuhuc énézéyec; Iwawai ini hénzu imi momacneñ hénzu ionac kicginanénj mériañguc wanzac. ²⁴ Énézéwa niñgic; Kuameme ic sasala zéma ic kewu ienenj iwawai ini hénzu imi hémbiñj zé wañgic, nénj ménda hénjgic. Wañu iwawai ini niñzu imi nimbiñj zé wañgic, nénj ménda niñgic.

Dac muna héla ionac ala kekec.

²⁵ Héna acac kiwi ic ménénj yacma Yesu batucgéma yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac iwawai wamma kekec hémbénañj imi mihicñimañ? ²⁶ Zéyu Yesunénj ara yomuhuc melemma qesimiyec; Héna aciguc néma ac heyu gi dimuhuc oloñ niñanzañ? ²⁷ Zéyu zéyec; Ewa qeriga moczonjneñ, kekecga moczonjneñ, kucga moczonjneñ zéma ewa siñga moczonjneñ Miñ Kewu guac Anutu goi héihéi wammiwésémañ. Wañu gi geñga siñ niñamuanzañ ésécneñ alagawac siñ nimmiwésémañ. ††²⁸ Imuhuc zéyu Yesunénj ara melemma zéyec; Ac bakia melenzañ imi dindiña. Imuhuc tohoma kekec hémbénañj mewésémañ. ²⁹ Imuhuc zéyu ic imi Yesunénj iwac niñ niñu hiarumac niñac yomuhuc qes-

‡ 10:1 Imuac hénjgic. †† Hén 6:5; Lew 19:18

imiyec; Wañu, mérénén nuac alana wanzac? ³⁰ Imuhuc zéyu Yesunén séséc ac mén yomuhuc zéyec; Ic mén Yerusalemnec yacma Yeriko kemman zé hingarec. Hingacma hénaiguc kowu nene ic mihicñi énécmiyu kowu nene ic ienén malekuya hetecgéma humumianec qema waima keñgic. ³¹ Nalé imuhucgeñ hofac oo ic ménénén héna imuacnec hingacma ic imi hémma héna néwécgeñacnec qizizij géma keñec. ³² Wañu Lewi ic ménénén imuhucyanec imuaru haréma ic imi hémma héna néwécgeñacnec qizizij géma ogicma keñec. ³³ Wañu Samaria ic ménénén ic kian wamma kemma imuaru keremma ic imi hémma wéséniniñ wammiyec. ³⁴ Wañu hosuraiguc kemma haléc zéma doku selia wiziyaguc qocgéma naecmima osomiyec. Osomima donkiya qahaiguc haima ic kian ama méniguc wagicma kemma galenég miyec. ³⁵ Ama gianiyu Romawac soukiwa Denarion †éréhéc ic kian ama imuac miñina mima yomuhuc zéyec; Ic yomi galenég miwésémañ. Imuac me imuac wammiman zé soukiwa imi ogicma kiriwésémañ imi lilingéma hamañ imuaru taséga melené gémman. ³⁶ Imuhuc suruc wandacma Yesunén yomuhuc qesimiyec; Geñ ninna ic haréwéc ionac sucginaiguc mérénén mia kowu nene méraginaiguc eñec iwac ala wanzac me? ³⁷ Zéyu ara melemma zéyec; Ic goi héihéi wammiyec imi mia. Imuhuc zéyu Yesunén yomuhuc ézéyec; Gi kemma imuhuc wambéséañ.

Yesunén Mata zéma Maria iorac amaiguc keñec.

³⁸ Héna keñkecma Yesunén ama arené komora méniguc kereñec. Kereñu embac mén qara Matanén héihéré miyu iwac amaiguc eñec. ³⁹ Wañu iwaru munia kerec, qara imi Maria. Inén Yesuac hénaiguc tacma iwac ackuazéc niñec. ⁴⁰ Wañu Mata imi ai yanda meyu ai yandanén ewaya mesohoyec. Wañu Yesuac muru hama yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu nuac munananén wainénu ni nenacnec ai mema nanzua. Wañu gi imuac ewa biric ménda wañ nénzan? Ézéna hama méra némmac. ⁴¹ Zéyu Miñ Kewunén ara melemma zéyec; Mata, Mata, gi iwawai hénia hénia niñac niñyéwéri wanna ewaga goro wanzac. ⁴² Néñ éréhéc dac sac mewésémañ, qahac wañu momacdac imi sécgémac. Marianén héna hiabia gésima añgétizac imuac imi iwarunec wagicmañac séc qahac wanzac.

Yesunén zéwelec welecac hénia ku énécmiyec.

11 Yesunén baec méniguc zéwelerec. Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra ionarunec ménénén yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu doku naec ic Yohanenén tohotoho ichéra dimuhuc zéwelecmu imuac hénia ku énécmiyec. Gi imuhucyanec zéwelec welecac hénia ku nénécmina. ² Zéyu zéyec; Ini zéwelecbiñ zéma yomuhuc zéwelecmu; Mañgocnina, guac qacga mepésini téréya hemac. Guac héngalené ama arené yanda imi mama hamac. ³ Gi kaiweya kaiweya imuac nene sécnina nénécmiwésémañ. ⁴ Nini ic tosara biria wañ nénécmigic séc kápésicgina wai énécmizij, imuac

gi imuhucyanec kápésicnina wai nénécmina. Wañu manam batuciguc ménda nonopocbésémañ.

⁵ Imuhuc zéma inén yomuhuc toroqema zéyec; Sucgina igucnec ménénén alayaguc wañu alaya iminén sinji yandaiguc iwac muru kemma yomuhuc welecmañ; Alana, samén haréwéc néna bianiguc melemman. ⁶ Ic kian alana ménénén nuaru hazac. Wañu nene ménénén gumu mimañ zéma hoczua.

⁷ Imuhuc zéyu alayanén ama qeria igucnec yomuhuc melemma zémac; Gi gau qeli qeli nunuzañ, ni ama naguya bec héma nambérac hécna iniguc gau niñac wamma heziñ imuac niñ yacma yaka gémmanac séc qahac. ⁸ Wañu zéwa niñgic, ama miñinanén ic imi alaya wanzac imuac wamma ménda yacma nimmic, néñ ic imi seliseli wamma welecma nañu imuac niñac mia yacma iwawai ménénén niñac wawaña imuac sécya mimac.

⁹⁻¹⁰ Ménénén mén weleru miyu meanzac. Wañu ménénén mén hochoc ai mema mihicñianzac. Wañu ménénén mén nagu qeyu aumimia wañanzac. Imuac niñac zéwa niñgic; Welecgcic énécmimac. Hochoc ai mema mihicñimu. Naguya qegic auénécmimac.

¹¹ Guac nañganén lambéc niñac qesigénu mañgoc onac sucgina igucnec mérénén lambécac tasia qaté mokolené mimac? ¹² Wañu kuruc gocmia niñac welecgené mérénén tasia girisonañ mimac? ¹³ Ini ic biria, néñ kilené iwawai hiabia nambérac hécgina gumu énécmianzuiguc onac kurumené Mañgocginanén welecmanzu onac Uña Téréya séc ogicqogicma dimuhucya énécmimac?

Yesu zéma Beelsebul.

¹⁴ Wañu Yesunén uña biria ara qahac imi nesimiyu éréma keñu merac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuñ ienén imi hémma welicgégcic. ¹⁵ Wañu sucginaiguc tosanenén yomuhuc zégic; Inén kuwic ionac ic kewuginá Beelzebulañ kuha mema uña biria nesi énécmianzac. ¹⁶ Wañu ic tosanenén Yesu batucgémima séséc baec icnéñ ménda memeya kurumené igucnec mamaya ménac meyu hémbiñ niñac welecmicic. ¹⁷ Welecmicic Yesunén ionac niniñgina niñtegicma yomuhuc zéyec; Héngalené ama yandawac miñinanén eñaocnec euhéndén wañamuzu séc kisi wañanzac. Wañu ama ménac miñinanén eñaocnec euhési wañamuanzu imi mama birianzac. ¹⁸ Neñ Beelzebulañ kuha mema uña biria nesi énécmianzua imuhuc zénénzu, néñ Biria miñinanén eñaocnec héndén amuanzuiguc ionac héngalené ama arené yandanén dimuhuc nañselimac?

¹⁹ Neñ Beelzebulañ kuha mema uña biria nesi énécmizuaiguc imi nañhécgina ienén mérac kuha mema uña biria nesi énécmianzu? Imuac nañhécgina eñaoc mia zégési énécmimu. ²⁰ Néñ neñ Anutuac méria merawanén uña biria nesi énécmianzuiguc Anutuac héngalené ama arené yandanén bec onacmuru mama hazac. ²¹ Ic kawalinén tewi maleku séha meyu kiyunec amaya galenégéyu ama imi luaeiguc hia heanzac. ²² Wañu ic kawali kuha eñeña ménénén hama ic imi ogiczaciguc tewi maleku selia niñkumuma

† 1 Denarion imi ic ménac ai mema ménac ai boña.

mekeczac imi moczon wagicma iwac hinacya momacnec wagicma sécgina méndemma énécmianzac.

²³ Méjnénj méj niguc ménda keczac inénj andé nuzac. Wañu iwawaina niguc ménda tocgézac inénj iwawaina héndénzac.

²⁴ Uña biria méjnénj ic méjñac murunec éréma kemma baec kisiaiguc kenha wamma tachiarumañ zé wañu ménda sécgézac. Ménda sécgéyu inénj yomuhuc zézac; Ni amana éréma hazua imuaru lilingémañ.

²⁵ Imuhuc zéma lilingéma hama héñu ama imi usunja mindinijecac hiabia hezac. ²⁶ Heyu kemma uña biria kawalihéra 7 onagiru hama hinjacma kecgic walac birima kerec imi muñguc yanda ogicqogic wamma kuneñec birima keczac.

²⁷ Ac imuhuc zémanec nañu tuñ yanda imuac sugcina igucnec embac méjnénj qacma zéyec; Gi héri haima megéma namu gumugéñec neñgoc iminénj ségiségyaguc! ²⁸ Imuhuc zéyu Yesunénj melemma zéyec; Ic méj Anutuac ackuazéc nimma tohoanzac iminénj mia ségiségyaguc wanzac.

Séséc ac Yonawac muru héiyec imuac hénia.

²⁹ Ic tuñ muñguc yanda toroqe énécmima nañgic Yesunénj hénima yomuhuc énézéyec; Nalé yomuac hicñisai imi hicñisai biria, séséc mérerawac hémbiñ zé wañanzu, néj séséc méj qahac, néj Yonawac muru haka hicñiyec imi sac hicñi énécmimac. ³⁰ Yonanénj Niniwe ama areña yanda imuac miñhéra ionac muru séséc wañec ésécnec, Icac Naña imuhucyanec nalé yomuac hicñisai onac muru imuhuc wammac. ³¹ Héñgaleñ ama yanda méj baec wañgoña Saut iguc hezac imuac embac garata méjnénj Solomonac niñtegic qinjegicac kuha nimmañ zé baec tetecgia igucnec hayec, néj nalé yomuac hicñisai enej Solomonac Kuneña neñ you kecma énézéwa ménda niñnéñzu. Imuac zégésigési naléya ducñiyu embac garata iminénj ini zégési énécmimac. ³² Niniwe ic enej Yonawac ackuazéc nimma ewagina melenjic, néj nalé yomuac hicñisai enej Yonawac Kuneña neñ you kecma énézéwa ménda niñnéñzu imuac niñ zégésigési naléyaiguc Niniwe ic ieneñ ini zégési énécmimu.

Séwiac lambe.

³³ Méjnénj méj lambegina otorima sasañgiaiguc me kewuc bawaignuc ménda haianzu, néj qémbénj qahaiguc haianzu. Imi mia ic embac ama qeriaiguc érému enej asaha hémmu niñac imuhuc wañanzu.

³⁴ Wañu néwécgeñac zéwa niñgic; Guac kicganénj séwigawac lambe wanzac. Kicganénj hia keczaciguc séwiga moczon asahanénj sécgémimia wanzac. Wañu kicganénj birizaciguc séwiga moczon siñinénj sécgémimia wanzac. ³⁵ Imuac ewa qerigaiguc asac mararañ hezac imi ménda siñidénjgézac me qahac imi niñgésina. ³⁶ Imuac guac séwiga asaha sécgégéñu siñi méj ménda hegénu lambeac asahanénj asarigénanzac ésécnec kekecga moczon asahaguc wammac.

Saec 6.

³⁷ Yesunénj ac imuhuc zémanec nañu Farisaio ic méjnénj eneyaguc momacnec tacma nene neman niñac Yesu welecmyu emma tarec. ³⁸ Néj nene nemañ zé wamma méria ménda zuaru Farisaio ic iminénj hémma ewa éréhéc wañec. ³⁹ Wañu Yesunénj yomuhuc zéyec; Farisaio ic ini sokoc zéma zéic séwéla imi hiabianec zuacanzu, néj ewa qerigina imi hémbaoc haka zéma kaiziliweñ hakanénj kuaya qema hezac.

⁴⁰ Niningina qahac ini, séwéla mihicñiyec inénj qeria momacnec mihicñiyec imi ménda niñtegiczu? ⁴¹ Wañu qerigaiguc hegénzac séciguc haleñ énécmima iwawai moczon solaña wañgémmac. ⁴² Néj saecginaguc ini Farisaio ic, ini miñsupe zéma zuazua héméña hiabia tosara imi méndénjic méra éréhéc wañu momacguc mema Anutuac buña haianzu. Néj haka dindiña zéma goi héihéi Anutuac buña haihaiya imi gilic qahac wanzac. Méj ménda waima imuac me imuac momacnec wandacmu iminénj hia wammac. ⁴³ Saecginaguc ini Farisaio ic, ini tocgotocgo amaiguc tatac ou enejña hezac imuaru tacbiñ niñac wañanzu. Wañu nén-nagémba sombenjiguc zézé ségiségi wañ énécmimu niñac wañanzu. ⁴⁴ Saecginaguc ini imi kicsuañ suaña qahac kondonja heheya ésécnec wañu, ic embac ieneñ imuac qahaiguc tima namma héniaquina ménda niñtegicanzu.

⁴⁵ Imuhuc zéyu héna acac kiwi ic méjnénj Yesu yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic gi imuhuc zéma nini momacnec mutulanjéma zébiri nénécmizañ.

⁴⁶ Saecginaguc héna acac kiwi ic ini, iwawai yéwéria yanda sécgina ogicogicya imi ic tosara ionac hai énécmigic bisianzu, néj ini enjaoc imi méragina merawa méj ménda suluma osianzu. ⁴⁷ Saecginaguc ini, enej Anutuac tiliñ tiliñ ic becñec yanda hécgina ieneñ unugic ionac kicsuañ imi meyacgéanzu, néj ackuazéc imi ménda tohoanzu. ⁴⁸ Yandahécgina Ieneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic unugic Farisaio ic enej imi kua meme ic ionac kicsuañ meyacgézu. Imuhuc wamma ini yanda hécginawac ai imuac ewa momac wanzu imuac héipuc ac zéauzu. ⁴⁹ Imuac niñ Anutunénj niñtegic qinjegicac kuhaiguc yomuhuc zéyec; Neñ ionac muru walac zézé ichécna zéma méliméli ic méli énécmimañ, wañu ionarunec tosara unuhumumu, wañu tosara ununesi wañ énécmimu. ⁵⁰ Baec kurumeñ zéyu hicñiyec imuarunec hénima éréma kecma deguc imuac suraiguc Anutuac tiliñ tiliñ ic unugic sacgina mayec imuac bakia moczon nalé yomuac hicñisai ionac qacginaiguc emmac. ⁵¹ Imi mia Abelac sac igucnec hénima éréma kecma zaki téréya sombenjiguc nañec imi zéma ama téréya imuac géñgénéjaiguc qegic humuyec Zakaraia iwac sacya imuac bakia moczon nalé yomuac hicñisai enej mia bisidacmu. ⁵² Saecginaguc héna acac kiwi ic ini, ini imi niniñac nagu wétéya késa kecma enjaoc ménda emma imuhucyanec naguya hézicgéma nañgic ic embac embiñ zé wanzu imi enej momacnec emmuac séc qahac wanzac. ⁵³ Imuhuc zémaguc Yesu ama imi waima kemmanj zé mayu Farisaio ic zéma hé-

na acac kiwi ic ienej hénima hazéc geriwaguc wamma acgina melemmac niñac selianec hinocgémima zéquesiqesi sasala wammigic. ⁵⁴ Imuhuc wamma ac kápésira ménj zéyu késawinj zéma galeñ megic.

Yesunénj qeqainj ac zéma meme seli ac énézézec.

12 Suraiguc ic embac tunj yanda tauserja tauserja tocgéma hénagina tiloc paloc tima nanjic. Yesunénj walac tohotoho ichéra yomuhuc énézézec; Farisaio ic qeri ikocginaguc ionac yis imuac galeñ memu. ² Iwawai ménjnénj ménj, usuyaguc hezac imi ménda auyu hemacac séc qahac, sasangiaiguc hezac imi ménda niñmimiawac séc qahac. ³ Imuac niñ iwawai sinjiiguc zégic imi moczonj kaiweac asahaiguc zéaugic nindacmu. Wañu iwawai ama qeriaiguc zégic imi moczonj ama bauyaiguc namma zéaugic nindacmu.

Anutu momacgucac sac zénéngina hirimac.

⁴ Alahécna onac énézézua, séwigina sac unuhumu-ma imuac andiaiguc iwawai ménj toroqema wañ énécmimuac séc qahac ionac niñ zénéngina ménda hirimac. ⁵ Mérac kileñ zénéngina hirimac imi zéasariwa niñgic. Unuhumuma imuac andiaiguc geric siaiguc gili énécmimacac kuc buñaya hemizac iwac mia zénéngina hirimac. Owec, énézézua, iwac mia zénéngina hirimac. ⁶ Sirikic méra ménjac boña soukiwa Toya †éréhéc-dac ménda haianzu? Wañu Anutuac kiwaiguc sirikic nei ionac murunec ménjac niñ eluñ ménda qeanzac. ⁷ Ini imi Anutunénj oruc zucgina zanjgéya acguc moczonj oloñ nindaczac, imuac zénéngina ménda hirimac. Eñac eñac kekecgina imi sirikic nei sasala onogicma eñeña wanzac.

⁸ Wañu ni énézéwa niñgic; Ménjnénj ménj ic embac kicginaiguc zéauma ni ninzénjgé némmaciguc ni imuhucyanec Anutuac kua meme uña kicginaiguc zéauma i ninzénjgé mimañ. ⁹ Ic embac kicginaiguc ni qaecgé nénzac imi ni Anutuac kua meme uñahéra kicginaiguc qaecgémimañ. ¹⁰ Ménjnénj ménj Icac Naña zébiri mizaciguc kápésic imi waimimacac hezac, néñ Uña Téréyawac zébiri wammizaciguc kápésic imi ménda waimimac. ¹¹ Ic embac tosanénj ini tocgotocgo amaiguc me galeñ zéma ic kewu tosara qac buñaginaguc ionac muru onagicma kenjic ac bakia dimuhuc melemma ac dimuhucya zéwiñ zéma ewa goro ménda wammu. ¹² Nalé imuaru mia Uña Téréyanénj némac ac zému imi ku énécmimac.

¹³ Wañu tunj imuarunec ic ménjnénj yomuhuc zéyec; Kiwi ic nuac dacna ac ézéna mañgoc niranénj iwawai mératéc wainérécmiyec imi niguc méndemma mewic. ¹⁴ Zéyu Yesunénj ézézec; Ic mérénenj ni iwawaigira méndénj ércmimañ niñac zégésigési ai icgirawac kumunénj? ¹⁵ Imuhuc zémaguc inénj ic embac yomuhuc énézézec; Iwawai ménjac ménj hémbaoc ménda wamma niniñ biria imuac galeñ memu. Ic ménjac kekecya imi iwac iwawaiya sasala imuaru ménda hezac.

¹⁶ Imuhuc zéma inénj qelumbec ac ménj yomuhuc énézézec; Soukiwa ic ménj kerec. Keru iwac aiiguc héla gocmia kindindiña hicnjimiyec. ¹⁷ Hicnjimiyu ewa qeriaiguc yomuhuc niñec; Nuaru héla gocmia imi haihaiyawac titiña ménj ménda hezac. Imuac dimuhuc wammañ? ¹⁸ Imuhuc zéma zéyec; Ni yomuhuc wammañ, nuac hofi ama komora imi hericma kunenj yanda qelia ménj meyacgéma nuac ai yawuñac héla zéma iwawai hiabia imi moczonj imuaru haiwa hemac. ¹⁹ Imuhuc wamma nuac uñanawac yomuhuc zémañ; Nuac qeri uñana, iwawai ai yawuñ sasalawac sécya qolacgéma haiwa hezac. Imuac gi bénzénj tacnimma nene kulunj nema ségiségi wamma kecbésémañ. ²⁰ Néñ Anutunénj yomuhuc ézémac; Ic, gi imi niñtegic qinjegicga qahac, deguc sinjiya guac qeri uñaga guag-icba iwawai qutulangéma haina hezac imi moczonj mérac wammac me? ²¹ Ic imuhucya imi eñeyawac iwawai sasala tiloyu emma hezac, néñ Anutuac muru imi saménj bipiyaguc ménda hemiyu keczac.

Ewa goro ménda wambésémañ.

²² Imuhuc zéma tohotoho ichéra énézézec; Imuac néwécgeñac yomuhuc énézéwa niñgic; Kekecgina niñac némac iwawai nemu, séwigina niñac némac iwawai héimu imuac ewa goro ménda wammu. ²³ Kekec imi nene ogiczac. Wañu séwigina imi malekugina ogiczac. ²⁴ Koeckoec nei imuac niñgic, iwawai ménj ménda héihimic wamma meanzu. Wañu ama saméña me hofi amaya ménj ménda he énécmizac, néñ kileñ Anutunénj gumu énécmianzac. Ini imi nei kunenj yanda ogicma eeginaguc wanzu. ²⁵ Sucginaiguc mérénenj ewa goro wamma kekecya †komodia ménj mehorugimacac séc wanzac me? ²⁶ Iwawai komodia ménj imuhucya hia mindinjiwésémañac séc qahac wañu dimuhuc ménjac ménj ewa goro wambésémañ? ²⁷ Baorac zariñac niñgic, imi dimuhuc yandianzu? Ieneñ ai ménda meanzu wañu hésa ménj ménda meyacgéanzu wañu énézéwa niñgic, Ic kewu Solomonnénj maleku héiyec imuac edamuya moczonj imi zariñ ménjac asaha ogicmacac séc qahac wañec. ²⁸ Deguc keru orañguc qema oanzu zariñdac imuhucyawac Anutunénj imuhuc hiabianec héi énécmianzac. Imuhucya imuhuc wañ énécmianzac iguc onac imi ogicqogic wamma ménda héiénécmimac me? O! ic embac, ninzénj ninzénjgina imi komocdia dac. ²⁹ Ini némac iwawai newiñ zéma ewa goro ménda wammu, wañu imuac ménda zéwelecmu. ³⁰ Baecac ic enia ieneñ mia iwawai moczonj imuhucya niñac wamma welecanzu. Onac Mañgocginanénj ini iwawai imuac me imuac osizu imi bec niñdacazac. ³¹ Ini mia iwac hénjgaleñ ama areña yanda imuac hochoc wammu. Imuhuc wañgic iwawai tosara imi toroqema énécmimac. ³² Ic tunj komora ini zénéngina ménda hiriyu, Mañgocnéñ hénjgaleñ ama areña yanda imi énécmimañ zé ewa hia ninzac. ³³ Iwawaigina haima soukiwa mihicnjima maqeqeya ionac énécmigic. Gésé tegictegira qahac kurumeñac buña mihicnjima imuaru mia

† *Girik aciguc; Asarion.*

†† *Séwiga witiya.*

iwawai boña eñeña imi tigid hemac. Imuaru imi kowu nene hosuru kenkenawac séc qahac, wañu gisic zinañgoc nemuac séc qahac. ³⁴ Iwawaigina boña eñeña hezac imuaru onac ewa siñgina heanzac imuac niñac imuhuc zézua.

Técgina nimma kecmu.

³⁵ Kembrañ ginaiguc rikuñgina zikima kifagina otorigic zeyunec nañkecmu. ³⁶ Ini imi ic tosara miñginanén zammarené meme ariac igucnec lilingéma hama nagu qeyu focdac yacma nagu auwiñ zé mambéc kecanzu ésécnec wamma kecmu. ³⁷ Miñginanén hama kic hihi kecgic inicmaciguc welen qeqehéra imuhucya imi ségiségi ginaguc wammu. Hélañc nec énézéwa niñgic, miñginanén rikuña zikima namma énézéyu tacgic hosucginu hama welen qeéncmimac. ³⁸ Inén siñyawac 12 kilok me 3 kilok imuaru hama iniru imuhuc wamma kecmuiguc imi ségiségi ginaguc wammu. ³⁹ Ini ninzu ésécnec ama miñginanén némac naléiguc kowu nene hamu imi niñañciguc awima taru amaya imi ménda hésemma embunec. ⁴⁰ Imuac niñ ini acguc técgina nimma kecmu. Ménda nimma kecmu nalé imuaru Icac Naña imi hamac.

⁴¹ Imuhuc zéyu Peteronén yomuhuc qesimiyec; Gi séséc ac imi nonac niñ sac zézan me nini moczon niñac zézan? ⁴² Zéyu Miñ Kewunén melemma zéyec; Wañu mérénén ai ic niñkumu mimia zéma niñtegic qintegicyaguc wamma miñinawac welenqeqe ichéra galengé énécmima naléya ducniyu séc nene yakaginawac buña méndén énécmimac? ⁴³ Wañu miñinanén hama héñu imuhuc wamma keru, welen qeqe imuhucya imi ségiségiyaguc wammac. ⁴⁴ Ni hélañc nec énézéwa niñgic; Miñinanén ic imuhucya imi iwawaiya moczon galengémac niñac opocmac. ⁴⁵ Wañu welen qeqe icnéñ imuhuc ménda wamma ewa qeriaiguc eñeya miñinanén bénzér bénzér hamac zéma iwawai hémbaoc wamma nema doku selia nema niñgon wamma welen qeqe ichéra zéma embachéra hénima unumac imi ⁴⁶ nalé méñ kic hihi ménda wamma kecmac imuaru, wañu kaiwe kiwa méñ ménda nimma kecmac imuaru mia miñinanén hama bakia réwéria melen mima ic ninzér ninzérigina qahac iniguc momacnec onopocmac. ⁴⁷ Miñinawac ewa siñ imi dimuhuc hezac imi niñtegicmaguc kilen técy ménda nimma iwac ewa siña tohotoho ménda wammac imi sasalanec qemac. ⁴⁸ Ménda niñtegicma haka biria wanzac imi efefia qemac. Iwawai sasala meyec iwac muru sasala memañ zé hocmac. Wañu ai buña sasala késayec iwac muru imi iwawai sasala mihicñiman zé qesimimac.

⁴⁹ Ni baeciguc geric zéc giliman zé mayi. Wañu bec zezaciguc némac iwawai méñ niñac wamman? ⁵⁰ Ni météré naec ai †méñ wañ némmuac hezac. Qeri yéwéri dimuhucyanén kilanji némma kenkeruguc yéwéri imi moczon tecgénemmac! ⁵¹ Ini niñgic ni baeciguc luac qeéncmiman zé hayi tanec wanzac me? Énézéwa

† Météré naec ai; Ic héñgeña wéndaraiguc qeyu humumac imuac séséc ac wanzac.

niñgic; Imi qahac, méndén énécmiman zé hayi. ⁵² Kecma ama momacgucac qeria igucnec ic embac méra méñ kecma haréwécnén éréhéc hazéc wañ érécmigic éréhécnené haréwéc hazéc wañ énécmiyic méndén amuma kecmu. ⁵³ Mañgocnené nañaguc, nañanén mañgocyaguc, neñgocnené béraraguc, béraranén neñgocyaguc, eranñyanén eranñyaguc héndén amuma añañ qacgé amumu.

⁵⁴ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Ini hosusunén kondun igucnec hayu hémma kia focdac hamac zégic imuhuc wañanzac. ⁵⁵ Wañu Saut baec kisia igucnec luhucnené éréyu hémma geriwaguc wammac zégic imuhuc wañanzac. ⁵⁶ Ic ikocginaguc ini baec kurermañ tanera imi héñtegicma dimuhuc nalé yomuac hakaginawac tanera imi ménda niñtegicanzu?

⁵⁷ Wañu némac niñac némac hakanén solaña wanzac imi moacnec ménda niñgésianzu? ⁵⁸ Gi ic hazécgaguc zégigési icac muru kemmaoc imuaru hénaiguc ara mindiñiman zé meefima luac ac zémaoc. Imuhuc ménda wanna, inén gésigési ic iwac muru héregemma kenju gésigési icnéñ téñgic ic ionac méraginaiguc goporu téñgic ic ienené hésa amaiguc giligemma gopocbu niñac. ⁵⁹ Gézéwa ninna, kitiwa melemma Toya ††tetecgiawac méñ acguc moczon ménda melenña tecgéyu hia ménda mama hawañ niñac.

Ewa qerigina melemmu me humumu?

13 Nalé imuaru tosanén Yesuac muru hama Pilañtonén Galilaia ic embac tosara unuhumugic sacginanén mama ionac zucmanañ ginawac sacguc momacnec sicsaoc wamma kenec. ¹² Zégic Yesunén acgina melemma zéyec; Ini imi Galilaia ic ienené haka imuhucya mihicñigic inicma niñgic ienené Galilaia ic tosara onogicma kápésic yanda wañgic ésécnec wanzac me? ³ Ni énézéwa niñgic, imi qahac, ewa qerigina ménda melemmuiguc moczon yanda ini acguc imuhucyanec qahac wandacmu. ⁴ Wañu ic embac 18 Siloam ama areñaiguc awiawi ama héñgeña horua herec imi mama qeyu imuac bawaguc humugic. Wañu enené ionac niñgic kápésicgina imi Yerusalem imuac miñhéra tosara ionac kápésicgina ogiczac ésécnec wanzac me? ⁵ Ni énézéwa niñgic, imi qahac, moczon yanda ini acguc ewa qerigina ménda melenñgic imuhucyanec humuma qahac wandacmu.

⁶ Imuhuc zéma séséc ac méñ yomuhuc zéyec; Ic méñnené waiñ aiiguc fik ic méñ himiru heyu hama imuac gocmia niñac horec, néñ méñ ménda mihicñiyec. ⁷ Wañu inén imuac ai ic yomuhuc ézéyec; Ni ai yawuñ haréwéc hama fik ic yomuac gocmia niñac hocma héla ménda mihicñianzu. Imuac ic hésa imi héina qahac wammac. Némac niñac baec imi enñdac késama nammac? ⁸ Zéyu zéyec; Miñ kewuna waina ai yawuñ momacguc méñ nañu neñ giñgijaiguc baec imi éséma guwec haima héwiña héiman. ⁹ Héiwa kecma bianñguc héla haimac niñac, kilenñdac héla ménda

†† *Girik aciguc; Lepton.* ‡ *Galilaia ic ienené mulu ai mema nañgic Pilañtonén téñgic ichéra ienené hama unuhumugic ic zéma mulu yanac sacginanén momacnec sicsaoc wamma kenec.*

haimaciguc nalé imuhucgen zéna héiwa qahac wammac.

¹⁰ Wañu Yesunéñ Sabata naléiguc tocgotocgo ama méniguc emma ackuazéc ku énécmima nanec.

¹¹ Wañu ninzu, embac mén yawuñ 18 imuac séc hafi uñanén késayu gemara momacnec licgémiyecac dindjanec nammacac séc qahac keañec. ¹² Wañu Yesunéñ hémma zéyu hama kicginaiguc nanu ézéyec; Embac gi hafi zepaga igucnec hulacgé géngéña wanzac. ¹³ Imuhuc zéma méria haimima zéweleru embac iminén imuarunec gemara mindinima dindjanec namma Anutu mepésiyc. ¹⁴ Tocgotocgo amawac galenén Yesunéñ Sabataiguc hafi mehiaru énécmiyu hémma qeri biric nimma ic tuñ yomuhuc énézéyec; Ai meme 6 hezac, imuac niñ imuac suraiguc hagic mehiaru énécmimac, néñ Sabataiguc imi qahac. ¹⁵ Imuhuc zéyu Miñ Kewunéñ melemma zéyec; Ic onac kiciguc welen qeque ic ini suggina igucnec ménén mén Sabata naléiguc eneya burumakao me donki héréma kemma doku ménda gumuanzac me? ¹⁶ Abarahamac bérara embac yomi Biria minjanén késayu yawuñ 18 ziki sipacyaguc keañec. Wañu Sabata naléiguc ziki sipacya imi hulac mimiawac ménda hezac? ¹⁷ Yesunéñ imuhuc zéyu ic embac hazéc wammigic imi eney moczon niñgic gamuginaguc wañec, néñ ic tuñ yanda tosanén haka moczon kuc buñayaguc imi meyu hémma ségiségi wangic.

Héngalen ama yandawac séséc ac.

¹⁸ Anutuac héngalen ama areña yanda imi némac iwawai ésécnec wanzac? Neñ dimuhuciguc séc héima zéman? ¹⁹ Imi mia, ic hésa mén qara zunzuan imuac gocmia ésécnec, ic ménén gocmia imi momacguc mema kemma aiguc himiru yandima ic yanda wamma nanu nei sawaiguc keañzu imi eney imuaru haecgina haigic.

²⁰ Inén muñguc toroqema zéyec; Ni Anutuac héngalen ama areña yanda imi némac iwawaiiguc séc héiman? ²¹ Imi mia embac ménén samén oman zéma fulawa uha sasala †imuac qeriaiguc yis haiyu moczon sécgémiyec ésécnec.

²² Wañu Yesunéñ Yerusalem kemman zé kemma hénaiguc ama areña areña, ama areña kuney kuney séc lelecgéma ackuazéc ku énécmimanec keñec. ²³ Wañu ic ménén yomuhuc qesimiyec; Miñ Kewu, ic embac efefia dac humucac buña igucnec añgén tiénécmimac me? Imuhuc zéyu melemma zéyec; ²⁴ Énézéwa niñgic, embiñ zé wangic ionac murunec sasalanén mese-limuac séc qahac wammac, imuac niñac nagu komoraiguc embiñ zé seliseli wammu. ²⁵ Ama minjanén yacma nagu héiyuguc ini sénganjen namma nagu imi qema Miñ Kewu nagu aunéncmina zégic, inén melemma yomuhuc énézémac; Ini dimuacnec imi ni ménda niñénémizua. ²⁶ Imuhuc zéyu ini yomuhuc hénima zému; Nini wéségaiguc nene zéma kulun ney-ñ. Wañu gi nonac ama areñ imuac héna yandaiguc ackuazéc ku nénécminec. ²⁷ Zégic inén yomuhuc

énézémac; Ni imi ini dimuacnec imi ménda niñénémizua. Biria meme ic ini moczon néngacgic.

²⁸ Yesunéñ toroqema zéyec; Abaraham, Isaka, Yakop zéma Anutuac tilin tilin ic moczon Anutuac héngalen ama areña yanda imuaru kecgic inicmu, inicma duña lilingéma héngic ini enaoc imi nesi énécmimia wañu sénganjen hiñgacma imuaru zésiác yanda wamma zécgina aric aric kima tacmu. ²⁹ Wañu ic embac eney baec wangonja kemboñ qahac imuacnec hama Anutuac héngalen ama areña yandaiguc tacma nene nemu. ³⁰ Ninzu, andu tosanén walac wammu, wañu walac tosanén andu wammu.

³¹ Wañu nalé imuaru Farisaio ic tosanén hama Yesu ézégic; Hiñgacma ama areñ yomi waima kembésémañ. Herodenén gi gumañac zé wanzac. ³² Imuhuc zégic melemma zéyec; Kemma hasén kazu imi yomuhuc ézégic; Ni deguc zéma oran uña biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmimaguc weruguc †imi aina moczon metecgémañ. ³³ Néñ Anutuac tilin tilin icnén Yerusalem imuac sénganjeniguc humu-macac séc qahac. Imuac ni deguc, oran zéma weru imi hénana zénénec imi kilenjac tima kemmanzac hezac. ³⁴ Yerusalem, Yerusalem, Anutuac tilin tilin ic unuma onac muru méli énécmimia hocnén unuanzan. Kuruc neñgocyanén qeñganja bawaiguc eneya merachéra tizozo énécmianzac ésécnec ni guac nambérac hécga tocgé énécmiman zé aina mewa hatac dahec wanzac? Néñ ini imuac ménda wangic. ³⁵ Héngic amagina imi kisi wammac. Énézéwa niñgic, ini ni ménda némma kecgicnec nalé mén hayu ini yomuhuc zéma legic héinémmu; Miñ Kewuac qaraiguc hahaya imi méri-anguc. ‡

Yesunéñ Farisaio ic ménac amaiguc emma tarec.

14 Yesunéñ Sabata méniguc Farisaio ic galengina ménac amayaiguc nene neman zéma enec. Enu tosanén Yesuac awima nanigic. ² Wañu ninzu, imuaru iwac wésiaiguc ic mén nénémerin hicñimimia mén tarec. ³ Yesunéñ Farisaio ic qesiéncmima zéyec; Sabataiguc hafi mehiaru énécmimia imi niñgic hia wanzac me qahac? ⁴ Imuhuc zéyu ieney acgina qaiyu tackecgic, Yesunéñ ic imi kesa osimima mehiaruma méliyu keñec. ⁵ Keñu Yesunéñ ac bakia melemma yomuhuc zéyec; Sucginaiguc ménén Sabataiguc nanja me burumakaoyanén baec séseniguc hiñgaczaciguc ménda héréyu érémac me? ⁶ Imuhuc qesiyu ieney ac bakia melemmuac séc qahac wañec.

⁷ Héihéré énécmimia eney tatic eneña kesa tacgic inicma séséc ac yomuhuc énézéyec; ⁸ Ménén zam-marénac ségiségiiguc héihéré énécmiyu kemmuiguc tatic eneñaiguc ménda tacmu. Ic kuney gi gogiczac mén héihéré miyu hawac niñac. ⁹ Hamaciguc minjina gi zéma i héihéré érécmiyec iminén hama taticga imi ic yomuac wai miwésémañ zéma gézéyu imuaru gi gamuga nimma tatic tetcgia hezac imuaru kemma tacban niñac. ¹⁰ Imuac héihéré génju kemma tatic

† Girik aciguc; Sata haréwéc imi 22 lita zézéya.

†† Ac yomuac hénia mén imi nalé ménda horugiyu. ‡ Leg 118:26

tetecgiaiguc hezac imuaru tacbéséman. Imuhuc wana ic héihéré géjtec iminéj hama guac zéma alana eri emma tacna zéyu momacnec tacgic ionac kicginaiguc eebipigaguc wambéséman. ¹¹ Méjnénj méj enjyaoc mepési amuyu memamimac. Wañu méjnénj méj enjyaoc memaamuyu meemmimac. ¹² Wañu miñina Yesu héihéré miyec iwac yomuhuc ézýec; Gi gau komoc me mariaiguc nene gumu énécmimanj zé alahécgaga, dac munahécgaga, sac kitichécgaga, zéma soukiwa ic ménda héihéré énécmiwéséman. Imuhuc wambañnec ienenj imuhucyanec héihéré géjgic bakia guac lil- ingéyu késawanj niñac. ¹³ Imuac ségiségi hai énécmimanj zé maqeqeya, hena méria séléc sélécgaga, purinj zéma kichilic ionac héihéré énécmiwéséman. ¹⁴ Imuhuc wambésémanjiguc ienenj bakia melenj gémuac séc qahac wammac. Imuac niñ gi zézé ségiségigaguc wambéséman. Wañu kecma ic solañja ionac yacyac naléiguc bakia melenjénju mewéséman.

Ségiségi ariacwac séséc ac.

¹⁵ Imuhuc zéyu momacnec tacgic suggina igucnec méjnénj ac imi nimma yomuhuc zýec; Anutuac hénjgaleñ ama arenja yandaiguc nene nemu imi enej ségiségi mihicñi énécmimia wammac. ¹⁶ Imuhuc zéyu Yesunénj yomuhuc zýec; Ic méjnénj nene yanda gumu énécmimanj zé ic embac sasala héihéré énécmiyec. ¹⁷ Wañu imuac naléya ducñiyu héihéré énécmimia ionac muru welenj qeqe icya mélimiyu kemma yomuhuc énézýec; Hagic iwawai moczonj mézézénj gédaczinj. ¹⁸ Wañu ic embac moczonj yomuhucyanec hénima héikenjzé héihazé wandacgic. Ic walac walacnéñ yomuhuc zýec; Ni erac héihimic baec méj boñ mezua. Zéwelec énécmizua, waina kemma ai imi hémmanj zé wanzua. ¹⁹ Wañu méjnénj yomuhuc zýec; Ni imi ai memecac burumakao iwa 10 boñ mezua. Imuac kemma ai hia mezu me qahac batucgé énécmimanj zé wanzua. Imuac bénzénjdac niñnéna. ²⁰ Wañu ic méjnénj yomuhuc zýec; Ni embacna degucmi mezua imuac hamañac séc qahac wanzac. ²¹ Imuhuc zégic welenj qeqe icnéñ lilingéma hama miñgina ézéma hicñiyec séc ézéyu nimma qeri biric nimma welenj qeqe icya yomuhuc ézýec; Focdac tauñ imuac hena yanda zéma hena komora séc kemma ic maqeqeya zéma hena méragina séléc sélécgaga zéma kichilic zéma purinj keczu séc onagicma hamu. ²² Wañu welenj qeqe ic inénj zýec séc wandacma yomuhuc ézýec; Miñna zézanj éséc wandaczua wañu tatac imi sasala hezacnec. ²³ Zéyu ézýec; Hena séra tosara zéma deminj giñginja séc kemma ic embac qeriganénj moczonj héihéré énécmima amana imi kuaya qemu. ²⁴ Ni gézéwa ninna, becnecc héihéré énécmiyi ionarunec méjnénj méj nuac ohaihaina imi méj ménda batucgéma nemac.

Yesuac tohotoho ic ionac haka silicgina.

²⁵ Ic tunj yandanénj Yesu méndacmima kenjgic Yesunénj ionac lilingéma yomuhuc énézýec; ²⁶ Méjnénj méj nuac muru hama imi enjya neñgoc

mañgocya, iniñ merachéra, dac munahéra, nauñhéra zéma enjya kekec imi momacnec hazéc ménda wañ énécmimac iguc imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac. ²⁷ Méjnénj méj enjya ic hénjgeña wéndara imi ménda huama méndac némmac imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac. ²⁸ Onarunec méjnénj galeñ meme ama hénjgeña horua méj memañac zé ninzaciguc inénj iwawai késakeczac iminéñ ai imi moczonj metecgémacac sécyu wanzac me qahac imi niñgésimanj zé walac soukiwa ménda tacma oloñnimmac me? ²⁹ Imuhuc niñgési ménda wamma hénia sac meyacgéma metecgémacac séc qahac wañu ic embac enej hémma yomuhuc zédesi wammiwu niñac; ³⁰ Ic yomi amaya meyacgémanj zé aya héniyec, néñ metecgémacac séc qahac wañec. ³¹ Wañu ic kewu méjnénj ic kewu méj qemanj zé yaréiguc kemmanj zéma walac tacma yaré ichéra 10 tausenj iminéñ hazécya yaré ichéra 20 tausenjaguc hazac imi hia qemanjac séc me qahac zéma ménda niñgésimac me? ³² Wañu niñju ménda sécgéyu hazécya lakec hamaneñ nanju kua meme ic mélimima luae qemaoc niñac welecmimac. ³³ Imuhucyanec onarunec méjnénj iwawaiya moczonj ménda waimaciguc nuac tohotoho ic wammac ac séc qahac.

³⁴ Sei imi iwawai qacguc, néñ siña qahac wañu némacnéñ mindinjgic siñaguc wammac? ³⁵ Imi mia baec aiiguc me guwec qahaiguc haimuac séc qahac wañu giligic kendacmac. Gezacginaguc ienenj ac imi nimmu.

Rama sohosohoya imuac qepañ acya.

15 Takis meme ic zéma biria meme ic enej moczonj ackuažéc nimbinj zéma hosucgémitic. ² Wañu Farisaio ic zéma hena acac kiwi ic enej andé lukuc qema yomuhuc zégic; Biriya meme ic héihéré énécmima iniguc momacnec nene nezac. ³ Zégic Yesunénj qepañ ac yomuhuc énézýec; ⁴ Onarunec mérénenj rama 100 kesa keru suggina igucnec méjnénj sohozaciguc, 99 imi qézézac baeciguc wai énécmima momacguc sohozac imuac mihicñimacac séc ménda kemma hocmac me? ⁵ Wañu mihicñimaciguc ségiségi wamma huama hamac. ⁶ Wañu amaiguc hama alahéra zéma ama arenj momachéra héihéré énécmima yomuhuc zémac; Ramana méj sohoju mihicñizua. Imuac niguc ségiségi wanni. ⁷ Énézéwa niñgic, imuhucyanec biria meme ic méjnénj ewaya melenju kurumenjguc ségiségi kunenj yanda hicñimac. Wañu ségiségi iminéñ ic solañja 99 ewa qerigina melemmuac ménda hezac ionac niñ ségiségi wañanzu imi ogicmac. ⁸ Embac méñac muru soukiwa 10[†] hemiyu suggina igucnec méj sohozaciguc mihicñimanj zéma kifa otorima ama usuñma ménda hocma kecmac me? Imuhuc wamma kenjkecma mihicñimaguc hochoc ai imi waimac. ⁹ Mihicñizaciguc alahéra zéma ama arenj momachéra héihéré énécmima, Niguc ségiségi wanni,

[†] *Girik aciguc; 10 Dirakima, 1 Dirakima imi ic méñac ai meme méñac ai boñawac séha, néñ ic méjnénj embacya memañac zé 10 Dirakima hésaiguc qererema miñgic. Imuac soukiwa yomi imi soukiwa eqomia qahac.*

ni siliwa soukiwa momacguc sohoju hocma mi-hicijzua, zéma énézémac. ¹⁰ Énézéwa niñgic, hénia imuhucyanec biria meme ic méñnéñ ewaya melenju Anutuac kua meme uña ionaru ségiségi yanda hicñj énécmimac.

¹¹ Imuhuc zéma Yesunénj muñguc toroqema zéyec; Ic méñjaru nanjhééra keroc. ¹² Keric munianénj mañgocya yomuhuc ézéyec; Mañgoc, guac iwawaiga imuarunec nuac buña hezac imi néna. Imuhuc zéyu mañgocyanénj iwawai imi méndémma érécmiyec. ¹³ Wañu ai meme sasala ménda kenju munayanénj iwawai moczoñ haima soukiwaya mema baec méñjiguc lakec kemma imuaru kaiziliweñ wamma iwawaiya imi moczoñ enj dac sícsaoc gilidarec. ¹⁴ Gilidaru qahac wañu baec imuaru béti yanda hicñjyec. Hicñjiyu inénj maqeqeya wamma iwawai niñac wamma horec. ¹⁵ Hocma ama areña yanda imuac miñña ionarunec méñac muru qékétama keru inénj ic imi beric galenjë énécmimac niñac baec kisiaiguc mélimiyu kenjec. ¹⁶ Kemma nene beric enej neañgic †imi neyu tomeña hélaguc wammac niñac niñec. Wañu méñnéñ méñ iwawai méñ ménda miyec. ¹⁷ Imuac ewaya melemma yomuhuc niñec; Mañgocnawac ai ichéra imi daheac séc sasala kecma nene negic sécgé énécmiyu saméñaguc heañzac, wañu ni you béti wamma humumañ zé wanzua. ¹⁸ Ni yacma mañgocnawac kemma yomuhuc ézémañ; Mañgoc ni kurumeñ ††zéma guac kicgaiguc haka biria wañj. ¹⁹ Degucmuacnec hénima guac nañga zénémmuac séc ménda wanzua, imuac nuac niñ ninna soukiwa ai icga wammañ. ²⁰ Imuhuc zéma nimma inénj yacma mañgocyawac muru lilingéma kenjec. Kemma lakec hama nañunec mañgocyanénj i héñtegicma wéséniniñ wamma usuñnec kemma ewayaiguc giliyu meyu tétécgéma kiric nemiyec. ²¹ Kiric nemiyu nañanénj yomuhuc Mañgoc ézéyec; Ni kurumeñ zéma mañgocna guac muru kápésic mihicñjiyi. Deguc muacnec nuac niñ guac nañga zénémbésémañac séc ménda wanzac. ²² Imuhuc ac zéyec. Wañu mañgocyanénj welenj qeqe ichéra yomuhuc énézéyec; Maleku hiabia mema hama héimima méria merawaiguc binenj haimima hénia usuya héimigic. ²³ Wañu kemma burumakao merawa halécyaguc méñ héréma hama qegic oma nema ségiségi wannu. ²⁴ Nañna yomi humuyec, néñ qelizac, wañu sohojec, néñ hicñjinénzac imuhuc zéyu, nimma ségiségi wañgic.

²⁵ Wañu mérec merac nañanénj aiiguc kecma lilingéma hama ama hosuraiguc hama legic hirigic imuac héténja niñec. ²⁶ Nimma welenj qeqe ic méñac qaru hayu qesimiyec; Haka wanzu imi némac niñ? ²⁷ Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Guac munaganénj yañ hafi qahac, néñ hia lilingéma hayu mañgocganénj burumakao merawa halécyaguc méñ qezac. ²⁸ Imuhuc zéyu inénj qeri biric wamma ménda emmañ zé wañu mañgocyanénj mama zéwelecmiyec. ²⁹ Wañu inénj melemma mañgocya yomuhuc ézéyec; Ni yawuñ sasala welenj qegémma guac kuaga tohoma kecanzua, néñ

nuac imi ala hécna iniguc aria mewiñ niñac noniñ merawa méñ méndadac nénnec. ³⁰ Wañu nañga yomi guac iwawaiga mema kemma hénia yanda embac iniguc nedacma lilingéyu iwac niñ wamma burumakao merawa halécyaguc méñ qezañ. ³¹ Imuhuc zéyu mañgocyanénj yomuhuc zéyec; Gi imi nalé séc niguc kecanzañ imuac nuac iwawai imi moczoñ guac wanzac. ³² Wañu guac munaga yominénj humuyec, néñ qelizac. Sohojec, néñ hicñj néñzac. Imuac neñañ zézé ségiségi wamma ariac wambiñac hezac.

Ama galenj biriawac qepañ acya.

16 Yesunénj tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic soukiwa yandayaguc méñac ama galenja méñ kerec. Wañu ai ic iminénj miñinawac iwawaiya enj auanzac zégic miñinanénj niñec. ² Nimma miñinanénj ic imi héihéré mima ézéyec; Guac ac zégic niñzua imi némac ac? Ama galenj ai imi muñguc ménda mewésémañ, imuac ai dimuhuc galenj menec imuac hénia imi oma néna. ³ Imuhuc zéyu ama galenja imi qerianénj yomuhuc niñec; Miñnanénj ama galenj ai imi nuagiru dimuhuc wammañ? Usuñna qahac imuac baec ésémañac séc qahac. Wañu iwawai niñac welecmañ zé gamuna niñzua. ⁴ Owec! Némacac wammañ imi niñasarizua. Imuhuc wamba aina nuagimac imuac andiaiguc ienenj enañ amaginaiguc ni héihéré némmu. ⁵ Inénj imuhuc zéma ic embac miñinawac taséya he énécmizac séc unuruju ic méñ walac hayu yomuhuc qesimiyec; Guac muru miñnawac taséya dahec hegénzac me? ⁶ Qesiyu zéyec; Oliwa hénénj baña yanda 100 †meyu. Imuhuc zéyu zéyec; Focdac tacma you guac tasé kiwiga yomi mema 50 imi sac ona heyu. ⁷ Zéyu tecgéyu ic méñac qesimiyec; Gi guac muru tasé dahec hezac? Qesiyu zéyec; Wit padi gésé yanda 100 meyu. Imuhuc zéyu zéyec; Gi tasé kiwiga yomi mema imuaru 800 sac ona hemac. ⁸ Miñinanénj ama galenj biria iminénj ai imi imuhuc niñtegic qinñtegicyaguc meyu mepésimiyec. Imuac, baec yomuac nambérac héra enej baec yomuac asac mararañac nambérac héra onogicma enañ hicñjsai succinaiguc niñtegic qinñtegic ginaguc ai meanzu. ⁹ Imuac yomuhuc zéwa niñgic; Baecac soukiwa iminénj alahécgina méra énécmigic baecac iwawai imi qahac wammac nalé imuaru kecec hémbénaña ama imuaru héihéré énécmimu. ¹⁰ Méñnéñ méñ ai komodiawac hélanec meanzac iminénj ai kuneñ yandawac imuhucyanec hélanec memac. Ai komodiawac ikoc ikoc wañanzac iminénj ai kuneñ yandawac imuhucyanec ikoc ikoc wammac. ¹¹ Ini baecac iwawai méraginaiguc haigic hélanec ménda galenj géanzuiguc mérenénj iwawai héra méraginaiguc hai énécmimac? ¹² Ini ic tosara ionac iwawai hélanec ménda galenj géanzuiguc mérenénj enañ buña énécmimac. ¹³ Welenjqeqe momacnéñ miñ kewu éréhéc welenj qeérécmimacac séc qahac. Imuhuc wammaciguc méñac hazéc wammima méñac eeya héimimac. Wañu méñac niñu eneña wañu méñac niñu mamaya wammac. Imuac ini baecac

† Zipilalec aciguc; Carob icac gocmia neyec. †† Anutu kurumeñjiguc kecanzac iwac mia imuhuc zéanzu.

‡ 800 galon (3,000 lita) imuac séc.

iwawai zéma Anutu momacnec mepési érécmimucac séc qahac.

¹⁴ Farisaio ic, soukiwa niñac hémbaoc wawaña, ienen imi moczoñ nindacma desimigic. ¹⁵ Desimigic Yesunén yomuhuc énézéyec; Ini eñaoc ic embac kicginaiguc mepési amuanzu. Wañu Anutunén ewa qerigina niñzac. Wañu ic embac sugginaiguc mepési énécmiyu eñeña wanzu, néñ Anutuac kiwaiguc imi ewa lolonaguc wammac. ¹⁶ Héna ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac naléya imi éréma Yohane hicñiyu tecgéyec. Imuac andiaiguc éréma deguc Anutuac héñgalen ama areña yandawac buña suruc hiabia énézégic icya embacya imuaru seliseli wamma kereñanzu. ¹⁷ Baec kumeren imi hia aulanémac, néñ héna ac imi kiwi kiti-cya mén ménda qahac wamma hélaguc wandacmac. ¹⁸ Mérénén iniña waima embac mén mezac imi kaisero wanzac. Mérénén embac waimimia imi mezac imi imuhucyanec kaisero wanzac.

¹⁹ Baec ménu soukiwa ic mén kerec. Inén maleku qouc qoucgia zéma maleku qara lineñ hiabia imi héma naléya naléya kecec qaqula kecanec. ²⁰ Wañu soukiwa ic iwac deminac nagu andiaiguc welec welec ic mén kerec. Qara imi Lazaro. Wañu inén wizi selianén kima hoturumiyu imuaru heañec. ²¹ hema soukiwa ic iwac zae igucnec nene boporona mayu neman zé wamma heañec. Imuacnec sac qahac, kazu eneñ acguc hama wiziya bézéañgic. ²² Wañu keñkecma welec welec ic imi humuyu kua meme uña eneñ wagicma emma Abarahamac qéhéréñgic opocgic taru soukiwa ic imuhucyanec humuyu téñgégic. ²³ Inén humumia ionac baec dumuñgic qenzer manzer nimma kiwa hima héñu ou lakec nec Abaraham taru iwac qéhéréñgic Lazaro taru irirec. ²⁴ Iricma yomuhuc zéyec; Manñgocna Abaraham wéséga niñnémma Lazaro mélina méria susurianén dokuiguc tindunéma hama ezelañgic héiyu sanñeñ qeyu. Ni you geric bélan qeriaiguc qenzer manzer yanda qezua.

²⁵ Imuhuc zéyu Abarahamnéñ ézéyec; Merac, gi imi baeciguc kec nec imuaru iwawai hiabia géñu késa kecna, Lazaronén qenzer manzer qeriaiguc kerec imi niñyaccgésémañ. Deguc ic yomi ewaya mehiaru miyu taru gi imuaru imuhucyanec qenzer manzer qema keczañ. ²⁶ Imi sac qahac, nini zéma ini sucninaiguc sia yanda haiyu hezac. Imuac niñac yomuacnec imuaru kembiñ zé wanzu eneñ kemmuac séc qahac. Wañu imuacnec you hawiñ zé wanzu ienen acguc hamuac séc qahac. ²⁷ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Imuhuc wañu manñgoc welecgémba niñnémma, Lazaro mélimina nena manñgocnawac amaiguc kemmac. ²⁸ Ni dacmuna hécna méra mén keczu imi énézémac. Qahac wañu kecma qenzer manzer geric sia yomuaru ienen acguc hawu niñac. ²⁹ Imuhuc zéyu Abarahamnéñ zéyec; Ionac muru Moseac héna ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwi téréya he énécmizac, waina imuac oloñgic nimmu. ³⁰ Zéyu ara melemma zéyec; Imi qahac, manñgoc Abaraham, humuc ic ionarunec ménén liliñgéma kemma énézémaciguc kilenñdac nimma ewagina melemmu. ³¹ Imuhuc zéyu melemma

zéyec; Mose zéma kua meme ic ionac kuagina ménda tohozuiguc humuc ic ionac murunec ménén qelima kemma hinocgé énécmimaciguc ménda niñzéngeñmu.

Haka birianén ainina mebirianzac.

17 Imuhuc zémaguc Yesunén tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Manambatuc imi qahac wammacac séc qahac. Wañu ménén mén manam batuc mihicñi énécmianzac imi saecyaguc. ² Nambérac komoc komoc yomuhucya suggina igucnec mén manam batuc wammima mebirimacac hezaciguc imuac bakia ménda mema hoc yanda déméñgic zikimima nañgémigic konduñgic hiñgacmac iminén séc mén efefia wammac. ³ Imuac eñaoc galen meamumu. Guac niñzén niñzén dac munahéçga ionarunec ménén képésic wañu ac zémimu. Wañu ewaya melemmaciguc képésicya imi waiwésémañ. ⁴ Kaiwe momacgucac qeriaiguc hatac 7 haka biria wamma guaru hatac 7 muñguc muñguc hama ewa qerina melenzua zéyu kilenñdac képésicya imi waidacbéémañ.

⁵ Wañu Yesunén imuhuc zéyu, Yesuac Méliméli ic ienen Miñ Kewu yomuhuc ézégic; Niñzén niñzén nina meyandi nénécmiwésémañ. ⁶ Imuhuc zégic melemma zéyec; Niñzén niñzén gina imi delañ gocmiawac sécya komodia he énécmiyu, sanñeñ ic yomuac héréma kemma konduñgic hiñgacma nañna zéna iminén guac ac imuhuc bec tohowacnec.

⁷ Welen qeqe icga mén kinoñnéñ baec ai éséanzac me rama galenñgic imuhucya késa kecziuguc onarunec mérénén ic imi ai igucnec liliñgéma hayu hama hosucnu tacma nene newésémañ zéma ézémac me? ⁸ Qahac, imuhuc ménda zéma newéçgeñac yomuhuc ézémac; Rikuñga zikima nenena ohaima welen qenénna. Gi imi ni newa tecgéyuguc newésémañ. ⁹ Wañu welen qeqe icnéñ zézac séc tohoma wañu, miñinanén ewa hia ac wammimac me? Qahac imuhuc ménda wammac. ¹⁰ Imuhucyanec ini acguc ai zéénécmimia imi moczoñ wandacmuiguc yomuhuc zédacmu; Nini imi welen qeqe enomia. Nonac ai buña mewinac zézéya hezac imi mia meziñ.

¹¹ Yesunén Yerusalem kemman zé Galilaia zéma Samaria baec sugiraiguc keñec. ¹² Keñkecma ama areñ komora méniguc kereñu wizi selia warihaguc ic méra éréhécnén Yesu mihicñima lakec nañgic. ¹³ Namma ewagina meçic enu yomuhuc qacma zégic; Kiwi ic Yesu, nonac niñ wéséga wañu! ¹⁴ Zégic inicma énézéyec; Ini kemma séwigina hofac oo ic énézégic hémmu. Imuhuc zéyu nimma kemma hénaiguc solaña wandacgic. ¹⁵ Wañu ionarunec ménén hiaruyec imi hémma liliñgéma ewaya kuneñ yandanec meyacma Anutu mepé qepési wañ mimanec hayec. ¹⁶ Hama Yesuac hénayaiguc mama sicgéma pakaya baeciguc héima ewa hia ac ézéyec. Wañu ic imi Samaria ic. ¹⁷ Wañu Yesunén qesimima zéyec; Ic 10 moczoñ hiaruzu, néñ ic 9 imi dimia? ¹⁸ Ic enia yomi qahac wañu Anutu mepésimañ zé ménén mén ménda hayu hénzua. ¹⁹ Imuhuc zéma ic imi yomuhuc ézéyec; Yacma kenna, guac niñzén niñzén ganén añgénja tizac.

²⁰ Farisaio ic tosanenêj Anutuac hêngalenê ama arenê yanda imi nêmac nalêiguc hamac niñac Yesu qes-imigic, inêj yomuhuc melemma zéyec; Anutuac hêngalenê ama arenê yanda imi hêhênac séc ménda hamac. ²¹ Imuac you taczac me eri taczac imuhuc zéwiñac séc qahac. Anutuac hêngalenê ama arenê yanda imi sugcinaiguc †taczac. ²² Imuhuc zéma toroqema tohotoho ichêra yomuhuc énézêyec; Nalé mên hayu ini Icac Naña iwac naléya momacgucdac hémbeñ zé ewa ewa wammu, wañu ménda hémmu. ²³ Nalé imuaru ic embac enenê, Hêngic you taczac. Hêngic, eri taczac zému, nêj ini ménda kenê inicmu me ménda méndac énécmimu. ²⁴ Piliticnêj asariyu kurumenêj bawaignêc nêwécnec nêwéc moczoñ asarianzac ésécnec Icac Nañanêj naléyaiguc ††imuhucyanec hayu hêndacmu. ²⁵ Wañu inêj walac walac qenzerê manzerê sasala hicñimiyu niñu nalé yomuac hicñisainêj andé qemimu. ²⁶ Icac Naña iwac naléya hayu haka Noawac naléyaiguc hicñiyec imuhucyanêj hicñimac. ²⁷ Ic embac ienenê nene zéma doku selia siña nimma nema ic-nêj embac meyu embacnêj ic mema kecgic Noanêj zéic yanda qeriaiguc enec. Enu doku luma unuma hoturu énécmidarec. ²⁸ Wañu nalé imi imuhucyanec Lotac naléya ésécnec wammac. Lot kerec imuaru ic embac enenê nene zéma doku seli nema nênnagémba wamma iwawai himicma amagina megic. ²⁹ Imuhuc memanec nançic, Lot inêj Sodom ama arenê imi waima kenec kaiwe imuaru, kurumenê igucnec geric zéma salfanêj kia yanda ésécnec mama unuyu qahac wandacgic. ³⁰ Icac Naña hicñimac nalé imuaru haka imuhucya hicñimac. ³¹ Nalé imuaru ic mênêj ama qahaguc nammaciguc iwawai ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. Ic mên aiiguc nanzac imi acguc iwawai mên niñac ménda lilingéma kemmac. ³² Ini haka Lot iniñawac muru hicñiyec imi niñyaccému. ³³ Mênêj mên eneya kekecy a ngé timañ zé wañu kekecy imi sohomac, nêj mênêj kekecy waimac iminêj kekecy a ngé timac. ³⁴ Énézêwa niñgic, siñi imuaru ic éréhéc ekawu gau heyic mên késama mên waimac. ³⁵ Embac éréhécnêj hoc hilañanêj wit gocmia hêzézama taric mên késama mên waimac. ³⁶ Ic éréhécnêj baec aiiguc keric mên késama mên waimac. ³⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Miñ Kewunina, imi baec dimuaru hicñimac? Wañu Yesunêj melemma zéyec; Qamoc hemac imuhucgenê mia kunta tocgému.

Zéwelecac qepañ ac.

18 Nalé séc zéwelecma kucmama ménda wammu niñac Yesunêj qepañ ac yomuhuc zéma énézêyec; ² Ama arenê yanda mêniguc zégésigési ic mên kerec. Inêj Anutu ehéihéi ménda wammianec. Wañu ic embac ionac imuhucyanec eegina ménda héianec. ³ Wañu ama arenê yanda imuaru embac malé mên kerec. Inêj hatac sasala gésigési ic iwac muru kemma yomuhuc zéma welecmanec; Héna aciguc zé-

† Me; qeriginaiguc. †† Kiwi méranêj ooya tosaraiguc; naléyaiguc imi ménda hezac.

solanjima nuac hazécna kitiwa wammiwésémañ. ⁴ Imuhuc weleru suraiguc inêj ara nimmimañ niñ ménda wañec, nêj imuac tetecgiaiguc i eneyaoc yomuhuc zéma niñec; Hélacnec, ni Anutuac niñac zénêjña ménda hirianzac. Wañu ic embac ionac ehéihéi ménda wañ énécmianzua. ⁵ Nêj embac malé yomi zézé meme wañ nêñanzac imuac hazécyawac kitiwa memiwa muñguc ménda hama pipinémac. ⁶ Séséc ac imuhuc zéma Miñ Kewunêj énézêyec; Gésigési ic birianêj ac zézac imuac gezac qema niñgic. ⁷ Wañu Anutunina hiabianêj eneya gési énécmimia enenê sinjya sinjya kaiweya kaiweya qacma welecmitic ménda niñéncmimac me? Inêj seli seli wamma hia qeqetali wañ énécmimac me? ⁸ Énézêwa niñgic, inêj acgina focdac niñéncmimac. Wañu Icac Naña hamac imuaru inêj baeciguc ninzêj ninzêj komodia mên he énécmiyu hia inicmac me?

⁹ Wañu ic embac enañ haka niñac nimma dindinê zéma ninzêjgéma ic embac tosara memaénéc mianzu ionac niñ Yesunêj séséc ac yomuhuc énézêyec; ¹⁰ Ic éréhécnêj zéwelecbic zé ocmuñ téréyaiguc enoc. Iorrunec mênêj Farisaio ic, wañu mênêj takis meme ic. ¹¹ Farisaio ic iminêj namma eneyawac yomuhuc zéma zéwelerec; Anutu, ni imi ic tosara ikoc wañ énécmima iwawai onagicanzu imuhucya, me biria meme ic, me kaisero ic, me takis meme ic yomuhucya ésécnec qahac imuac niñ guac ewa hia ac gézéza. ¹² Ni imi Sonda séc ai meme éréhéc nene zikima zéwelecanzua. Wañu imi sac qahac iwawai mema méndémba 10 wañu sugcinaiguc momacguc imi guac buña zéma haigénanzua. ¹³ Wañu takis meme ic iminêj lakecnec namma kiwa hima Anutu hémmanê zé osima eneya tétécya qema yomuhuc zéyec; Anutu wéséninêj wañ nênnâ ni imi képésic ic. ¹⁴ Zéwa niñgic, mên eneyawac mema enu Anutunêj memamimac. Wañu mên eneyawac mema mayu Anutunêj meemimac. Héna imuac niñ Farisaio ic qahac, nêj takis meme ic iwac mia Anutunêj wésia nimmima solañ zéyu nimma lilingéma kenec.

¹⁵ Ic embac enenê Yesunêj mérianêj osiéncmimac niñac merac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichêra enenê zéqetali wañ énécmigic. ¹⁶ Wañu Yesunêj merac komoc komoc imi unuruyu hosuru hagic yomuhuc énézêyec; Waigic nambérac nuac muru hamu, ménda qetali énécmimu. Anutuac hêngalenê ama arenê yanda imi imuhucya ionac buña wanzac. ¹⁷ Ni hélacnec énézêwa niñgic, mênêj Anutuac hêngalenê ama arenê yanda imi merac komocac séciguc ménda tétécgémaciguc imuaru emmacac séc qahac.

¹⁸ Imuhuc zéyu galenê mênêj yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic hiabia, ni néma haka wamma kekec hémbeñanê imi mératéc késamañ? ¹⁹ Zéyu zéyec; Gi dimuhuc nuac niñ hiabia zénênzanê? Tosara qahac, nêj Anutu momacgucnêj sac hiabia wanzac. ²⁰ Gi héna ac imi ninzanê, kaisero ménda wambésémañ, ic kekecy ménda qehumuwésémañ, kowu ménda mewésémañ, héipuc ac zémañ zé ikoc ac ménda zéwésémañ, nenêgoc mançogca eegira héiwésémañ. †Imuhuc hezac.

²¹ Imuhuc zéyu ara melemma zéyec; Imi mia ni komocna igucnec tohoanzua. ²² Imuhuc zéyu nimma Yesunén yomuhuc zéyec; Haka hiabia momacgucnén guaru ménda hezac. Kemma iwawai hegénzac imi moczor haina boña géngic mema ic maqeqeya méndén énécmína. Imuhuc wanna kurumeñ amaiguc guac muru iwawai héla hiabia hegémmac. Imuhuc wammaguc hama ni méndacnéna. ²³ Wañu ic imi soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyu ackuazéc imi nimma ewa biric eñeña wañec.

²⁴ Imuhuc wañu Yesunén hémma ewa biric yanda wamma yomuhuc zéyec; Ic soukiwa zéma hinac yanda ginaguc eneñ Anutuac héngalen ama areña yandaiguc kerembiñ zé niñyéwéria osimu. ²⁵ Yan yanda kameleñéñ qodu kifañaguc ogicma kemmac imuac nimba bénzéña wanzac. Wañu ic soukiwa yandayagucnén Anutuac ama yandaiguc keremmac imuac nimba séc ménéñ ogicma yéwéria wanzac. ²⁶ Wañu ac imi niñgic eneñ yomuhuc melemma zégic; Imuhuc wañu mérac késayu añgén titi hia mihicñimac? ²⁷ Zégic zéyec; Haihaka ic eneñ wamma memuac séc qahac imi Anutunén hia wamma memacac séc. ²⁸ Imuhuc zéyu Peteronén yomuhuc melemma zéyec; Ninicna, nini iwawainina imi moczor waima Miñ Kewu gi méndac géñanzñ. ²⁹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa niñgic; Anutuac héngalen ama areña yanda niñac ama geric, me iniña, me dac muna, me neñgoc mañgocya, me nambérac héra wai énécmiyec imi ³⁰ Baec yomuac naléyaiguc sasala mesaima miyu memac. Wañu kecma ama baec hémbénaña hahaya imuaru kekec hémbénaña imi késamac.

³¹ Yesunén tohotoho ic 12 onagicma yomuhuc énézéyec; Niñzu, nini Yerusalem kembiñ. Kenni iwawai Anutuac tiliñ tiliñ ic eneñ Icac Naña niñac ogic hezac imi moczor hélaguc wandacmac. ³² Icac Naña ic enia ionac méraginaiguc opocgic gamu qeqe wammima zébirimima sépécgémimu. ³³ Imuhuc wamma hihilocnén qemaguc qehumugic ai meme haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmac. ³⁴ Imuhuc zéyu niñgic, nénéñ tohotoho ichéra eneñ ac imuac hénia imi komodia ménéñ ménda niñasarigic. Imi mia musañgé énécmimia wañu ac zéyec imi ménda niñasarigic.

³⁵ Yesunén Yeriko ama hosuraiguc hayu kic hilic ménéñ héniaiguc iwawai niñac welecma tarec. ³⁶ Inéñ ic tuñ ménéñ ogicma kenñgic hétén nimma hénia qesiéncmiyec. ³⁷ Qesiyu Nazarete Yesunén hama kenzac imuhuc zégic niñec. ³⁸ Imuhuc zégic kic hilicnén qacma zéyec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wanna. ³⁹ Imuhuc wañu, ic tosara walac walac kenñgic eneñ ic imi qetalimima ac waima tacmac niñac ézégic. Wañu inéñ muñguc yanda qacma, Dawidiac qeli, gi nuac niñ ewa biric wanna! zéyec. ⁴⁰ Qaru Yesunén namma wagicma hamu niñac énézéyec. Wañu inéñ hosuraiguc hayu qesimiyec. ⁴¹ Némac iwawai wañgémman niñac wanzañ? Zéyu zéyec; Miñ Kewu ni kicna hima hémman zé wanzua. ⁴² Zéyu Yesunén ézéyec; Hénna, guac ninzén ninzénanén gi mehiaru génczac. ⁴³ Imuhuc

zéyu focnec kiwa hima héñec. Hémma Anutu mepésima Yesu méndacmiyu ic embac moczor haka imi hémma Anutu mepésimigic.

Takis meme ic Zakaio.

19 Yesunén Yeriko ama areña keremma ogicma kenñec. ² Wañu imuaru ic ménéñ kerec, qara imi Zakaio. Ic imi takis meme ic kiwagina kerec. Wañu ic imi hinac yandayaguc. ³ Inéñ Yesu imi méré zéma kic tanera hémman zé wañec. Wañu ic imi ic hotonadac, imuac niñac ic embac sasala nañgic hémmacac séc qahac wañec. ⁴ Wañu inéñ hémman zéma usunec kemma hénna Yesu hama kemmac imuaru sañsañ ic ménéñ niñu imuac qahaiguc eñec. ⁵ Eñu Yesunén imuaru hama kiwa hiyu eñu hémma ézéyec; Zakaio, focdac mama hana ni deguc guac amagaiguc giguc tacbic. ⁶ Imuhuc zéyu inéñ focdac mama hama ségiséñgi wamma wagiru kenñec. ⁷ Ic embac tosanenén iricma andéluku ac yomuhuc zégic; Inéñ biria meme ic iwac amaiguc tachiaruman zé enzac. ⁸ Wañu Zakaionén namma Miñ Kewu yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu ninzañ, nuac iwawaina imi sura igucnec hésémma bakia imi ic maqeqeya énécmiman. Ni ménéñ muru iwawai ménéñ ikoc wañ énécmima wagiriiguc iwawai wagicma késayu imuac sécya kemboñ qahac mesaima meñeñ mimañ. ⁹ Zéyu nimma Yesunén yomuhuc zéyec; Ic yomi acguc Abarahamac qeli wanzac imuac niñ deguc añgén tiéncmimia imi ama yomuaru hicñizac. ¹⁰ Icac Naña imi ic soho sohoya hocma mihicñima mehiaruman zé hayi.

¹¹ Ic embac ieneñ ac imi nimma yomuhuc zéma niñgic; Yesu imi Yerusalem hazac imuac Anutuac héngalen ama areña yanda deguc mihicni nénécmimac. Wañu imuhuc niñgic, séséc ac yomuhuc toroqema énézéyec; ¹² Ic eñeña ménéñ ic kewuac qac buña mema haman zéma buña memeac baec lakec heyec imuaru kenñec. ¹³ Nalé imuaru welen qeqe ichéra méra éréhéc unuruma siliwa soukiwa 10 énécmima yomuhuc zéyec; Soukiwa yominén nénnagémba ai galengéma memanec kecgic ni lilingéma haman. ¹⁴ Wañu ic embachéra ieneñ hazéc wammima kua meme ic ménéñ mélimigic andiaiguc méndacmima kemma yomuhuc ézéyec; Nini imi ic yominén ic kewu wañ nénécmimac niñac ménda wanzñ. ¹⁵ Wañu tinduc ic eñeña imi ic kewu kumumigic kuc buña mema lilingéma hama siliwa énécmiyu késagic imi eneñ mesaisai ai dimuhuc megic imi hémman zéma unuruyec. ¹⁶ Héihéré énécmiyu ic ménéñ walac hayec iminén yomuhuc zéyec; Miñ Kewu guac siliwa momacguc iminén mesaiwa 10 wanzac. ¹⁷ Zéyu miñinanén zéyec; Hia wannec! Welen qeqe hiabia, gen ai komodia imi ewaga hélanén menec imuac ai memeac qac buñaga gémba ama areña yanda 10 galengéwéséman. ¹⁸ Zéyu tecgéyu andunén hama zéyec; Miñ Kewu guac siliwa momacgucnén mesaiwa 5 wanzac. ¹⁹ Imuhuc zéyu miñinanén iwac imuhucyanec, Ama areña yanda 5 galengéna zéma ézéyec. ²⁰ Wañu ic ménéñ hama yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, guac siliwa momacguc imi you, ni usunén osowa heyec. ²¹ Imi mia

gi ic qeri gericgaguc imuac niñ ni zénénna hiriyu imuhuc wañi. Gi imi ménda hainecac meanzañ. Wañu ménda himicnecac metocgo wañanzañ. ²² Imuhuc zéyu miñinanén zéyec; Welen qe qe biria ni geñga acga iminénec ac wañgémmañ. Gi imi nuac ninna neñ ménda haima mema ménda himicma metocgoanzua me? ²³ Imuhuc ninneciguc némac niñac nuac siliwa imi hofi amaiguc ménda hainec? Gi imuhuc wambañnec ni hama siliwa imi imuac héla kosiaguc mewinec. ²⁴ Imuhuc zéma ic tosara iwac qéhéréñaiguc nañgic ionac yomuhuc énézéyec; Siliwa momacguc imi wagicma ic siliwa 10 késa keczac iwac migic késamac. ²⁵ Imuhuc zéyu melemma zégic; Miñ Kewu, iwac muru imi bec siliwa 10 hezac. ²⁶ Ni énézéwa niñgic, iwawai késa keczac iwac imi muñguc yanda miyu késamac. Wañu iwawai ménda késa keczac iwac imi komocdia késa keczac imi acguc wagiru qahac wammac. ²⁷ Imuhuc zéma énézéyec; Wañu hazéchécna ni ic kewuac buña memañ niñac ménda wañgic imi onagicma you hama kicnaiguc unuhumugic.

Yesunén donkiiguc Yerusalem ekeñec.

²⁸ Yesunén ac imuhuc zéyu tecgéyu Yerusalem kemmanac zé walac mema ekeñec. ²⁹ Yesunén baec boña qara Oliwa imuaru Betfage zéma Betania ama hosucgiraiguc kemma tohotoho ichéra sucginaiguc éréhéc méli érécmima yomuhuc érézéyec; ³⁰ Ama areñ wéségiraiguc taczac imuaru keñic. Kemma kereñic donki merawa ic méñnéñ qahaiguc ménda emma tarec imi qatégic nañu hémmaoc. Hémma imi hulacma wagicma hamaoc. ³¹ Ic méñnéñ némac niñ hulaczaoc zéma qesi érécmimaciguc yomuhuc melemmaoc; Miñ Kewunén imuac wanzac. ³² Wañu méli érécmimia ieren kemma zéyec séc mihicñiyoc. ³³ Mihicñima donki merawa imi hularic imuac miñhéra ieneñ zégic; Némac niñ donki merawa imi hulaczaoc? ³⁴ Zégic melemma zéyoc; Miñ Kewunén imuac niñ wanzac. ³⁵ Imuhuc zéma donki imi héréma hama malekugira imuac qahaiguc haima Yesu ézégic emma tarec. ³⁶ Tacma keñu tohotoho ichéra eneñ walac andu kemma malekugina hetecgéma héna yandaiguc lémbécgic keñec.

³⁷ Oliwa boñaiguc haréma héna hiñgac hiñgara imuac hosuraiguc keñu tohotoho ichéra ieneñ moczoñ kiwi baec icnéñ ménda memeya sasala meyu héñgic imuac niñac ségiségi wamma qacma Anutu mepésimigic. ³⁸ Mepésima yomuhuc zégic; Miñ Kewuac qac buña mema hazac, †ic kewu imi ségiségiyaguc. Ou kurumeniguc luae hezac, ou eñeñaiguc edamuya hezac. ³⁹ Imuhuc zégic tuñ ionarunec Farisaio ic tosanenén Yesu yomuhuc ézégic; Kiwi ic guac tohotoho ichécgca qetali énécmima. ⁴⁰ Zégic melemma zéyec; Ic embac imi eneñ acgina qaiyu kecgcic, hoc sasala yominén imuhuc qacmu.

⁴¹ Wañu Yesunén Yerusalem hosuru hama ama areña yanda imi hémma siarec. ⁴² Siacma yomuhuc zéyec; Gi nalé yomuac luaeac iwawai héñ tegicbañnec hia wambacnec, kicga hilicgéyu musañgé géñgénawac

hezac. ⁴³ Nalé ducñiyu guac hazéchécgca ieneñ hama demañ mema lelecgé géñgic imuac me imuac séc kembiñ zé osimu. ⁴⁴ Deguc gi Anutu hahayawac nalé imi ménda niñtegcizañ, imuac gi zéma guac nambérac hécgca demañga qeriaiguc keczu imi gilicic mama unuyu hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda waigic tacmac.

Yesunén ocmuñ téréyawac hénia zéau énécmiyec.

⁴⁵ Yesunén ocmuñ téréyaiguc emma nénnagémba ic imi moczoñ nesi énécmiyec. ⁴⁶ Nesi énécmima yomuhuc énézéyec; Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac; Nuac amana imi zéwelecac amaya wammac. †† †

⁴⁷ Yesunén kaiweya kaiweya ocmuñ téréyaiguc ackuazéc ku énécmiyu, hofac oo ic kiwagina ieneñ zéma héna acac kiwi ic ieneñ zéma ic embac ionac galen hécgina ieneñ Yesu imi qehumuwiñ zé héna niñac hoc ai megic. ⁴⁸ Wañu ic embac moczoñ lelecgémima gezacgina haima niñgic imuac niñ héna méñ ménda mihicñima osigic.

Yesuac qac buñaya imi dimuacnec zéma qesimigic.

20 Kaiwe méñiguc Yesunén ocmuñ téréyaiguc ic embac buña suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyu hofac oo ic ionac kiwagina zéma héna acac kiwi ic ieneñ qeriawac galen iniguc hosuru hagic.

² Hama yomuhuc zégic; Nénézéna ninni, gi haka imi némac qac buñaiguc meanzañ? Mérénén qac buña imi géñec? ³ Zégic melemma zéyec; Ni acguc qesiqesi méñ qesiwa ini walac melenéñ néñgicguc. ⁴ Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumeñ igucnec me baec ic ionarunec? ⁵ Zéyu ieneñ eñaocnec eminimma zégic; Kurumeñ igucnec zéwiñiguc yomuhuc zémac; Imuhuc wañu némac niñ ic imi ménda niñzénge migic? ⁶ Ic embac moczoñ Yohaneac niñ Anutuac kua meme ic zéma niñzéngezu imuac doku naec haka imi ic ionarunec zéwiñiguc ieneñ hocnéñ nénérimu.

⁷ Imuhuc eminimma yomuhuc melemma zégic; Dimuarunec hayec imi nini ménda niñziñ. ⁸ Imuhuc zégic Yesunén yomuhuc zéyec; Ni acguc néma qac buñaiguc ai imuhucya meanzua imi ménda énézéman.

Ai miñina zéma soukiwa ai ic.

⁹ Imuhuc zéma ic embac séséc ac yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ waiñ ai mema ai ic tosara soukiwa ai memu niñac ac zikima ai buña qeéncmima baec méñiguc kemma nalé horua kerec. ¹⁰ Nalé ducñiyu waiñ ai imuac héla bakia migic memac niñac welen qe qe icya ai ic ionac muru mélimiyec. Wañu ai ic eneñ welen qe qe ic imi yéwéria qema eñ mélimigic lilingéyec. ¹¹ Lilingéyu muñguc welen qe qe méñ mélimiyu ic imi imuhucyanec yéwéria qema gamu qe qe wammima eñ mélimigic lilingéyec. ¹² Lilingéyu muñguc welen qe qe méñ mélimiyu hatac haréwéc wañec. Wañu ic imi imuhucyanec qema séwiya mebiri-

†† Yes 56:7† Yer 7:11 Wañu ini imuhuc wañgic kowu nene ionac bañec ésécnec wanzac.

ma sénganjen nesigic keñec. ¹³ Imuhuc wañgic waiñ ai miñinanén yomuhuc zéma niñec; Dimuhuc wammañ? Nuac nañ sorocna yomi mélimañ. Ic yomi mia ehéihéi wammimu gezañ. ¹⁴ Wañu ai ic ieneñ ic imi hémma eñacnec eminimma yomuhuc zégic; Ic yominén mia kecma ai yomuac mératéc ic wammac imuac qehumuni iwac mératécya imi neñañ mératécna wammac. ¹⁵ Imuhuc zéma nesimigic waiñ ai imuac sénganjeniguc keñu imuaru qegic humuyec. Wañu waiñ ai imuac miñinanén dimuhuc wañ énécmimac me? ¹⁶ Inén hama ai ic imi moczoñ unuhumuma waiñ ai imi ai ic mén énécmimac. Imuhuc zéyu ic embac ieneñ nimma yomuhuc zégic; Haka imuhucya ménda hicñiyu. ¹⁷ Yesunén ic embac inicma yomuhuc zéyec; Imuhuc wañu kiwi ooya yomuac hénia imi némac? Mericqe ic ieneñ hoc mén héñara mema gilicic keñkeña iminén ama wañgoñaiguc ama imuac hoc oruha wañec. ¹⁸ Ménén mén hoc imuac qahaiguc maqeyu zéngédacmac. Wañu hoc iminén ic ménac qahaiguc mamac imi qototoriyu toma ésécnec wandacmac. ¹⁹ Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic zéma hofac oo ic kiwa eneñ ac imi eñañ niñac zéyec imi niñasarima focdac késawiñ zé wañgic, néñ ic embac ionac niñac zénéñgina hiriyu waigic.

Takis haihaiyawac manam batuc.

²⁰ Imuac ieneñ hosuraiguc galen mema baec galenén galengémac niñac iwac méra bawaiguc Yesu opocbiñ zéma kic galen meme ic méli énécmigic kemma ac késpedesiraguc mén zéyu mihicñiwaiñ zéma ic héla ésécnec ikocgina hoturuma galen megic. ²¹ Imuhuc wamma qesimima zégic; Kiwi ic, nini ninni, gi ic héla, ic séwi tanecginawac ménda héñanzañ, wañu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzañ. ²² Nini Kaisawac takis mimia imi hia wawañawac séc me qahac? ²³ Imuhuc zégic Yesunén diwi qiwilingina imi niñtegicma yomuhuc zéyec; ²⁴ Soukiwa momacguc nézégic hémba, mérac irec ogic hezac? Zéyu zégic; Kaisawac. ²⁵ Zégic zéyec; Kaisawac buña imi Kaisawac mimu. Anutuac buña imi Anutuac haimimu. ²⁶ Imuhuc zéyu ieneñ ic embac kicginaiguc iwac késpedesira mén mihicñiyuac séc qahac wañec. Wañu iwac ac bakia niñac acgina qaiyu welicgégic.

Humuc igucnec qelima yacbiñ.

²⁷ Sadukaio ic ieneñ humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéma ninzén géangic. Wañu ionarunec tosraneñ Yesuaru hagic. ²⁸ Hama yomuhuc qesimigic; Kiwi ic Mosenén kiwi yomuhuc oma nénécmiyec; Ic ménac daranén embac mema qeli qahac kecma humuyu ic iminén ^{††}iwac qawéra [‡]imi mema merac ic mén mihicñiyu darawac buña wammac. ²⁹ Wañu ama areña méniguc dac muna 7 kegcic. Kecma walacginanéñ embac mén mema qeli qahac kecma humuyec. ³⁰ Humuyu iwac andia zéma ³¹ andiawac andianén embac imi meyec. Wañu imuhucyanec wamma dac muna 7

† Leg 118:22 †† Munianén. ‡ Embac malé.

imi moczoñ qeligina qahac kecma humudacgic.

³² Wañu imuac andiaiguc embac imi acguc humuyec.

³³ Imuac 7 imi moczoñ embac imi megic imuac yacyacwac naléiguc embac imi sugcina igucnec mérac ininña wammac? ³⁴ Imuhuc zégic Yesunén zéyec; Baecac hicñisai eneñ ic embac meamuanzu. ³⁵ Wañu ic embac ama baec hémbénaña hahayawac buñahéra zéma humumia sugcina igucnec yacyawac buña qeénécmimia ieneñ imi ic embac ménda meamumu. ³⁶ Ieneñ imi yacyarawac buña wamma Anutuac nambérac wamma kua meme uña ésécnec kecmu imuac muñguc humumuac séc qahac. ³⁷ Mose acguc ic hénia waiyaguc imuac suruc oma Miñ Kewuninawac zéma Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu imuhuc zéma humuc igucnec yacyac hezac imi nénezéyec. ^{††38} Hénia imi yomuhuc; Ic embac Anutuac muru keczu imi moczoñ kekecginaguc. Imuac niñ Anutu imi ic humumia ionac Anutu qahac, néñ ic embac kekecginaguc ionac Anutu kecanzac. ³⁹ Hénia acac kiwi ic ionarunec tosraneñ yomuhuc zégic; Kiwi ic, ac zézañ imi hélacnec! ⁴⁰ Wañu ieneñ iwawai ménac mén muñguc qesimiwiñ zé niñyéwérigic.

⁴¹ Wañu Yesunén ionac yomuhuc énézéyec; Dimuhuc ic embac eneñ Kristoac niñac Dawidiac qeli zéanzu?

⁴² Legiciguc Dawidi eñeyaoc yomuhuc zéyec; Miñ Kewunén nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec; ⁴³ Gi nuac héniaiguc tacnanec hazéchécga hénagawac duandiaiguc qutulangé énécmiwa guac hénia titiya wammu. ^{††44} Dawidinén Kristoac niñ Miñ Kewuna zéyec imuac dimuhuc iwac qelihéra wammac?

⁴⁵ Imuhuc zémaguc ic embac moczoñ nimma kegcic kicginaiguc Yesunén tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ⁴⁶ Hénia acac kiwi ic ionac niñ técgina nimma kecmu. Ieneñ imi maleku horua héima keñha wammu niñac wañanzu. Wañu nénnagémba somberiguc yaizézé ac wañ énécmigic nimmu niñac wañanzu. Wañu tocgotocgo amaiguc zéma ségiségi ariaciguc tatac eñeñaiguc tacmu niñac wañanzu. ⁴⁷ Ieneñ embac malé ionac iwawai imi onagicma qécgéma ikocgina hoturu amuma zéwelectma ac horuanec zéanzu imuac niñ bakiagina yéwéria énécmimac.

Embac malé ménac seseyawac ara zéyec.

21 Yesunén kic hima héñu soukiwa sasala he énécmimia ieneñ hama sese sokociguc sesegina haigic hiñgarec. ² Wañu imuhucyanec embac malé maqeqeya ménén hama soukiwa pésiha éréhéc haiyu hiñgaru héñec. ³ Hémma yomuhuc énézéyec; Hélaacnec énézéwa niñgic, Embac malé maqeqeya yominén ic tosara onogicma kunen yanda haizac. ⁴ Tosia ieneñ imi iwawai yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu, néñ embac malé yominén mia kekecyawac komodia hemizac imi moczoñ mema hama haidaczac.

†† Mmh 3:6 †† Leg 110:1

Ocmuñ téreyawac ara.

⁵ Ic tosanenéh ocmuñ téreya imi hémma banja howi howia kuneh yanda hiabia imi zéma iwawai mezeric zerira Anutuac bunawac haigic imuac welicgéma zégic. ⁶ Wañu Yesunenéh nimma yomuhuc zéyec; Nalé mén ducñiyu ocmuñ téreya hénzu imi moczoñ netec qetecgégic hoc ménénéh hoc ménac qahaiguc ménda hemac.

Yéwéri hahaya imuac ara.

⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Kiwi ic, imuhuc zézan duña némac naléiguc haka imuhucya hicñimac? Wañu haka imuhucya hicñimanéh zé néma séséc walac hicñiyu hémma niñtegicbiñ? ⁸ Zégic zéyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac técgina nimma kecmu. Ic sasalanéh nuac qaciguc hama, Ni imi mia, nalé imi bec hosuru hazac, imuhuc zému, néh ménda tohomu. ⁹ Yaré me qeweloñ yanda hicñizac zéma suruc zégic nimma zénéjgina ménda hirimac. Haka imuhucya walac hicñimacac hezac, néh nalé teteugia imi focdac ménda hamac. ¹⁰ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Baec yanda ménac ic embacnéñ baec yanda ménac ic embac ionac, hénjgaleñ ama areña yanda ménac ic embacnéñ hénjgaleñ ama areña yanda ménac ic embac ionac unuwñ zéma yacmu. ¹¹ Baera baera nañ yanda zéma nene béti yanda zéma hafi zepa warihaguc hicñimac. Wañu haka tosara zénéñ hirihiriyá zéma séséc yanda kurumenjiguc hicñimac. ¹² Iwawai imi moczoñ ménda hicñiyunec nuac qacna niñac méragianenéh énépésima yéwéri énécmima tocgotocgo amaiguc zéma hésa amaiguc onopocgic onagicma kemma ic kewu zéma baec galeñ ionac muru onopocgic nammu. ¹³ Wañu haka imi mia niñzéh niñzéhgina zéau énécmimu niñac hicñi énécmimac. ¹⁴ Imuac ini némac acnéñ nezicgé amuwñ zéma ewa qeriginanéh walac ménda niñareñgému. ¹⁵ Hénia imi mia neñ kuaginaiguc ac hai énécmima niñtegic qñtegit mihicñi énécmiwa onac hazécgina moczoñ ac melenéh énécmima iniguc tualefic wammuac séc qahac wammac. ¹⁶ Wañu neñgoc mañgocgina zéma dac mu nahécgina zéma sac kitichécgina zéma alahécgina ienenéh ini hazéc ionac méraginaiguc onopocgic onarunec tosara unuhumumu. ¹⁷ Wañu ic embac moczoñ ienenéh nuac qacna niñac hazéc wañ énécmimu. ¹⁸ Wañu onac oruc zucgina mén ménda birimac. ¹⁹ Wañu nañselimanec kecma kekec uñagina memu.

Yerusalem kisi wawañawac ara.

²⁰ Wañu yaré ic ienenéh Yerusalem lelecgémigic hémma imuaru ama areña yanda kisikiyoñ qemu imuac nalé imi hosuru hazac imi niñtegicmu. ²¹ Nalé imuaru ic embac Yuda baeciguc kecanzu imi eneh baec boñaiguc néñgacdacmu. Ic embac ama areña yandaiguc kecanzu imi eneh waima kemmu. Ama aren

† Hénia imi; Ewa goro ménda wammu.

komoraiguc kecanzu imi eneh ama imuaru ménda keremmu. ²² Imi mia tasé kukuac naléya, imuac niñ ogic hezac imi moczoñ nalé imuaru hélaguc wandacmac. ²³ Nalé imuaru baeciguc qenzerñ manzerñ yanda hicñimac. Wañu ic embac yomi ionac muru Anutuac hazéc yanda hicñi énécmimac, imuac embac héri haihaiya zéma namu gumu énécmimu ionac muru yéwéri kuneh yanda hicñi énécmimac. ²⁴ Imi sou zéranéh unugic humumu. Wañu énépésima kemma baera baera séc onopocgic welenéh qeénécmimu. Wañu Yerusalem imi ic enia ienenéh tizizama kecgic ic enia ionac nalé zézéya imi wañuguc tecgédacmac.

Icac Naña hamac.

²⁵ Wañu kecma kaiwe, maso zéma ménisikilu imuaru séséc hicñimac. Wañu baeciguc imi ic enia ienenéh konduñac eñeh mamaya zéma imuac temboñanéh qaru aurima sicsaoc wammu. ²⁶ Kurumenjác kuhanéh hirimac, †† imuac niñ ic ienenéh iwawai baeciguc hicñimac imi walac niñtegicgic qiritic unumac. ²⁷ Nalé imuaru mia Icac Nañanéh kuha zéma edamuya yandaguc hosusuiguc mama hayu hémma. ²⁸ Haka imuhucyanéh hénima hicñiyu onac añgéh tiénécmimiawac nalé imi bec hosuru ducñizac imuac niñ yacma orucgina hima yacma nammu.

Fik icac séséc ac.

²⁹ Imuhuc zéma Yesunenéh séséc ac yomuhuc zéyec; Fik ic zéma ic hésa tosara hémma. ³⁰ Imuac hawa bébélacgia bec éréma séra qeyu hémma kaiwe naléya bec ducñizac imi niñtegicanzu. ³¹ Imuhucyanec haka imuhucya imuhucya hicñima kenju hémmaiguc Anutuac hénjgaleñ ama areña yanda imi hosuru hazac imi niñtegicmu. ³² Ni hélacnec énézéwa niñgic; Nalé yomuac hicñisai imi ménda qahac wañgicnec iwawai imi moczoñ hélaguc wandacmac. ³³ Baec kurumenéh imi aulanjéma qahac wammac. Wañu nuac ackuazéna imi ménda qahac wammac.

³⁴ Ini eñaoc técgina nimma kecmu. Qahac wañu iwawaigina sicsaoc gilima doku seli nema kecgic kekecac ewa goronéh hélanzi énécmiyu ménda nimmanec kecgic nalé imi élanzanec haénécmimac. ³⁵ Nalé imi mia baec séc ic embac moczoñ yanda ionac muru bétac ésécnec ménda niñgicnec ha énépésimac. ³⁶ Imuac ini imi haka focdac hicñi énécmimac moczoñ yanda imuarunec efefianec qizizinjéma kemma Icac Naña iwac kiwaiguc nammuac séc nalé séc zéwelectma zenzerñ qeli qeli kecmu.

³⁷ Wañu Yesunenéh kaiwe séc ocmuñ téreyaiguc emma ackuazéna ku énécmima siñiya séc Oliwa baec boñaiguc emma kecañec. ³⁸ Imuhuc wañu ic embac moczoñ yanda ackuazéna nimbiñ zé siñunec focdac ocmuñ téreyaiguc emma iwac muru haréañgic.

†† Becnec ic embac eneh ménisikilu imi uñaginaguc zéma niñzéhégic.

Yudanéh Yesu qehumuwiñ zé ac saña zéyec.

22 Saméh yisya qahac imuac kendor, qara mén nagu sacyaguc ogicogira imuac kendor zéanzu imi hosuru hayec. ² Hofac oo ic kiwa éréhécgina †zéma héna acac kiwi ic ieneñ ic embac ionac zénéñgina hiriyec imuac héna dimuhuciguc Yesu qewiñ zéma eminiñgic. ³ Wañu Biri mininanéh tohotoho ic 12 ionarunec mén qara Yuda Karioto iwac qeriaiguc hiñgarec. ⁴ Hiñgaru Yudanéh hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuñ téréyawac awiawi ic ionac kiwa hécgina ionac muru kemma dimuhuciguc méraginaiguc Yesu opocmañ zéma eminiñgic. ⁵ Wañu ieneñ ségiségi wamma soukiwa mimu niñac acgina zikigic. ⁶ Zikigic Yudanéh ewa momac wamma ic embac Yesuguc mén-da kecmu imuaru Yesu méraginaiguc opocmañ zé nalé hiawac mambéc kerec.

Yesunéh tohotoho ichéra iniguc tacma nene negic.

⁷ Wañu saméh yisya qahac imuac kendor hayec. Hayu kendor imuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac kendor niñac rama qemuac heyec. ⁸ Yesunéh Petero zéma Yohane méli érécmima yomuhuc érézéyec; Kemma neñañ niñ nagu sacyaguc ogicogira kendor imuac nene ohaihai wañic newiñ. ⁹ Zéyu qesimiyoc; Ama dimuaru ohaihai wambicac ninzañ? ¹⁰ Qesiyic zéyec; Niñzaoc, iri ama areña yanda kereñic ic méñnéñ kewuciguc doku hima huama hamac. Hayu iguc ewagic amuma méndacmima kemma ama i emmac imuaru emmaoc. ¹¹ Emma ama minjina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéñ guac yomuhuc zézac; Ni tohotoho ic hécna iniguc ama qeria dimuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac nene newiñ? ¹² Imuhuc zéyic inéh ama qeria kuney yanda mén qacyaiguc tatara imi lémbécma areñgégic hezac imi érézéyu hémma imuaru ohaihai wammaoc. ¹³ Imuhuc zéyu iereñ waima kemma zéyec séc mihicñjima nagu sacyaguc ogicogira kendor imuac nene ohaihai wañoc.

Miñ Kewuac saméh téréya.

¹⁴ Nalé wañu Yesu imi imuaru emma nene newiñ zé taru Yesuac Méliméli ic 12 ieneñ i guc momacnec tacgic. ¹⁵ Tacgic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ni qenzer manzer imi ménda mihicñjimanec nagu sacyaguc ogicogirawac kendor yomuac nene iniguc momacnec nemañ zé imuac ewa ewa wamma keri. ¹⁶ Zéwa niñgic; Ni nene yomi muñguc ménda nemanec nagu sacyaguc ogicogira imuac kendor imi ou Anutuac héngalen ama areña yandaiguc hélaguc wamma. ¹⁷ Imuhuc zéma sokoc mema ewa hia ac zéma énézéyec; Sokoc yomi mema momacnec amuma negic. ¹⁸ Ni énézéwa niñgic; Degucmuacnec ni iwawai waiñ ic imuarunec hicñjicñiya imi muñguc ménda nemanec kecba Anutuac héngalen ama areña yanda imi hamac. ¹⁹ Imuhuc zéma muñguc saméh mema ewa

† Méñ imi Roma ic kewunéh zéyu nañu, mén imi hofac oo ic eneñ hakagina méndacma sumbic néma kumugic nañec.

hia ac zéma méndemma énécmima yomuhuc énézéyec; Yomi nuac séwi busuna, onac wai énécmimia, ini ni niñqeli némma haka yomi wammu. ²⁰ Saméh imi nemaguc imuac andiaiguc inéh sokoc imi imuhucyanec mema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi sisi-pac ac qelia nuac sacnéñ memeya, onac qocgé énécmimia. ²¹ Wañu héngic, ni andé numac iwac méria imi niguc momacnec zae yomuac qahaiguc haiyu hezac. ²² Icac Naña imi héna zétecgéyec séc kemmac, néñ ni andé numac ic imi saecyaguc. ²³ Imuhuc zéyu ieneñ eñaocnec qesiamugic; Mérenéh haka imuhucya wamma?

Séwi eneñac tualefic ac.

²⁴ Ac imuhuc zéma suggina igucnec mérenéh kuneygina keczac zéma tualefic emigic. ²⁵ Imuhuc wañgic Yesunéh zéyec; Ic enia ionac ic kewu ieneñ ic embac hécgina énépésima kewu wañ énécmianzu. Wañu ic tosara ai memeac qac burja ginagucnéñ siñginawac galengé énécmima eñañ méra énécmimawac ic zéamuanzu. ²⁶ Wañu ini imi imuhuc qahac. Kuney ginanéh ai merac ésécnec kecmu. Galenginanéh welen qeque ic ésécnec wamma kecmu. ²⁷ Mérenéh kuney wanzac? Tacma nene nezac imi me namma welen qeénécmizac imi? Tacma nezac iminéh kuney wanzac. Néñ ni you sugginaiguc nammanec welen qeénécmizua. ²⁸ Ini imi ala batuc naléna imuaru nalé séc ménda wainemma niguc kecanzu. ²⁹ Nuac Mañgocnanéh héngalen ama areña yanda imi nuac muru wainéñec ésécnec ni imuhucyanec onac muru imi wai énécmizua. ³⁰ Nuac héngalen ama areña yandaiguc kecmu nuac zaeiguc lelecgéma tacma nene nema tat-ac edamuyaguc imuaru tacma Israelac kisic areñhéra 12 imi héngalen wañ énécmimu niñac imi onac wai énécmizua.

Yesuac tohotoho ichéra ieneñ manam batuciguc emmuac heyec.

³¹ Simon, Simon, Biri mininanéh padi gorosña ésécnec ini hitacgé énécmimañ zé qesinéñzac. ³² Wañu ni guac niñ wamma guac ninzéh ninzéhga imi ménda sélécgémac niñac Anutu zéwelec mizua. Imuac ewaga melemma hawésémañ nalé imuaru guac ninzéh ninzéh dac munahécga imi meseli énécmiwésémañ. ³³ Imuhuc zéyu inéh yomuhuc melemma zéyec; Miñ Kewuna, hésa ama zéma humuciguc kenna giguc momacnec kemmañ zé efizua. ³⁴ Zéyu zéyec; Petero gézéwa ninna, deguc kuruc ménda qarunec gi niñnéñzañ imi hatac haréwéc qaecgéwésémañ.

Soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma sou.

³⁵ Imuhuc zéma yomuhuc énézéyec; Ni becneñ ini soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma héna usu qahac méli énécmiwa kenjañgic. Wañu nalé imuaru iwawai mén niñac hocma météqététañ wañgic me qahac? Imuhuc qesiyu, Qahac! zégic. ³⁶ Wañu degucmuacnec soukiwa gésé imi mema kemmu, gésé yanda imi mo-

macnec, wañu sougina qahac imi enej malekugina haima soukiwaya mema sou boñ memu. ¹³⁷ Ni énézéwa niñgic, ac tosara nuac niñ ogic hezac imi naléya bec hama héizac imuac niñac mén yomuhuc ogic hezac imi nuac kekecnaiguc deguc héla héimacac hezac; Biria meme ic qétégina oloñgic imuaru i momacnec olommigic. ³⁸ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc zégic; Miñ Kewunina, you sou éréhéc hezac. Imuhuc zégic, Yesunéñ, Imi hia, sécgézac, zéyec.

Yesu zéwelec ai meyec.

³⁹ Yesunéñ hiñgacma wañañec ésécnec oliwa ic boñaiguc keñu tohotoho ichéra enej acguc mén-dacmigic. ⁴⁰ Imuaru kereñdacma inéñ yomuhuc énézéyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac zéwelecmu. ⁴¹ Imuhuc zéma wai énécmima hoc giligic kembac imuac séc lakec zézé kemma simiñ héima zéwelerec. ⁴² Zéwelecma yomuhuc zéyec; Mañgoc, guac ewa siñ hezaciguc, sokoc yomi nuagicna kemmac. ††Wañu nuac siñna qahac, néñ guac siñga selimac. ⁴³ Imuhuc zéweleru kua meme uñanéñ kurumeñ igucnec iwac muru wininima meselimiyec. ⁴⁴ Yesunéñ qeri yéwéc kuneñ yanda mihicñima ewaya moczoñnec zéweleru néñgécyá imi sacnéñ baeciguc téñgac téñgac mazac tanec wañec. ⁴⁴⁵ Wañu inéñ zéwelec igucnec yacma tohotoho ichéra ionac muru kemma iniru ieneñ imi ewa biricgina niñac gaugina hegic. ⁴⁶ Wañu Yesunéñ énézéyec; Dimuhuc niñac gaugina hezu? Manambatuciguc ménda keremmu niñac yacma zéwelecmu.

Yesu késa dércégéma wagicma keñgic.

⁴⁷ Imuhuc zémanec nañu ic tuñ mén hagic. Wañu 12 ionac suggina igucnec mén qara Yuda inéñ wéségnaiñguc walac walac hayu tosara méndacma hagic. Wañu Yudanéñ Yesu kiric nemimañ zé hosuru hayec. ⁴⁸ Hayu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Yuda, gi kiric nenémma andé nuzañ? ⁴⁹ Wañu tosara Yesuac maréñgic néwéc néwéc nañgic imi enej néma haka hicñimac imi héñtegicma Yesu qesimigic; Miñ Kewunina nini sounéñ unuwiñ? ⁵⁰ Imuhuc zéma suggina igucnec ménéñ hofac oo ic kiwa ménac welen qeque ic mén sounéñ qema gezawa héiyaiguc imi qeriru mayec. ⁵¹ Mayu Yesunéñ énézéyec; Waigic, haka imi muñguc ménda wammu. Imuhuc zéma gezawa mérianéñ osima mehiarumiyec. ⁵² Imuhuc wamma Yesunéñ hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuñ téreyawac awiawi ic ionac galeñgina zéma galeñ tosara eñeya késawiñ zé hagic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kaiñiliweñ ic ménac késaanzu ésécnec sou qarucñaguc hazu? ⁵³ Ni naléya naléya iniguc ocmuñ téreyaiguc keru nalé imuaru ini méragina ménda

suluma nosigic. Wañu deguc imi siñ tunumañac miñina zéma onac nalé wanzac.

Peteronéñ ménda niñzua zéma Yesu qaecgé miyec.

⁵⁴ Wañu ieneñ Yesu késama wagicma hofac oo ic eñeñawac amaiguc kerengic. Wañu Peteronéñ lakec-nec méndac énécmima keñec. ⁵⁵ Wañu ic embac enej somber demiañguc imuac namuñgic geric higic zeyu lelecgéma tacgic Petero imuhucyanec sugcnaiguc tarec. ⁵⁶ Taru welen qeque embac serañ méñnéñ Peteronéñ geric bélañ hémma taru héñ-sosolima ézéyec; Ic yomi acguc i guc momacnec kecañec. ⁵⁷ Imuhuc zéyu Peteronéñ qaecgéma zéyec; Embac, ni ic imi ménda nimmizua. ⁵⁸ Nalé ménda horuyu ic ménéñ ic imi hémma zéyec; Gi imi imuhucyanec tuñ imuarunec. Imuhuc zéyu Peteronéñ melemma zéyec; Ic ala, ni qahac! ⁵⁹ Wañu kaiwe kiwa momacguc éséc keñu, ic ménéñ ewa éréhéc ménda wamma zéseliyec; Ic yomi Galilaia ic, imuac niñ yominéñ hélacnec i guc kecañec. ⁶⁰ Imuhuc zéyu Peteronéñ yomuhuc zéyec; Ic ala, néma ac zézañ? Ni imi acga ménda niñacgézua. Imuhuc zémanec nañu nalé imuaru kuruc qarec. ⁶¹ Qaru Yesunéñ liliñgéma héñu Petero imi Miñ Kewunéñ, Kuruc ménda qarunec gi ni hatac haréwéc qaecgé némbésémañ, zéma zéyec Miñ Kewuac ara imi niñqeliyec. ⁶² Wañu inéñ séñganñgic hiñgacma siac howuc howuc siarec.

⁶³ Wañu galeñ mema kecgic ieneñ Yesu zédesimima qegic. ⁶⁴ Qema iwac kiwa osoma yomuhuc qesimigic; Gi Anutuac tiliñ tiliñ ic kecañgic mérenéñ guzac imi zéhicñina. ⁶⁵ Wañu imi sac qahac, ac tosara sasala zéma zébirimigic.

Qerawac galeñ ieneñ Yesuac ara zégésima qesimigic.

⁶⁶ Ama gianñyu ic embac ionac qerawac galeñ, hofac oo ic kiwa éréhéc zéma héna acac kiwi ic ieneñ azoroma énézéyic Yesu wagicma kaunsol ionac muru emma opocgic nañec. ⁶⁷ Nañu qesimima zégic; Gi Kristo wanzañgic nénezéna ninni. Imuhuc zégic melemma zéyec; Zéwa ménda niñzéñgému. ⁶⁸ Wañu neñ qesiéncmiwa ini kiléñ ménda melemma zému. ⁶⁹ Wañu degucmuacnec Icac Nañu iminéñ Kuc miñina Anutuac héiyaiguc tacmac. ⁷⁰ Imuhuc zéyu moczoñ qesimima zégic; Imuhuc wañu gi imi Anutuac Nañu? Zégic zéyec; Enej mia ni imi mia zézu. ⁷¹ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc zégic; Némac niñ nini héipuc ac mén niñac hochoc ai mewiñ? Nini nerjaoc kuaya igucnec nin-dacziñ.

Ic kewu Pilatonéñ Yesuac hénia nimmañ zé zéqesi wammiyec.

23 Imuhuc zéma ic embac moczoñ yacma Pilatoac muru Yesu wagicma keñgic. ² Kemma késpedesira zéhicñimima yomuhuc zégic; Nini ic yomi héñni, nonac ic embac ikoc wañ énécmima Kaisawac takis ménda miwiñ niñac qetali néncmima eñeya niñac ic kewu Kristo zéanzac. ³ Imuhuc zégic Pilatonéñ Yesu

† Soukiwa gésé, zéma gésé yanda zéma sou; Imuhucya imi yéwéri mihicñiwu niñac késama keñha wañañgic. Yesunéñ yéwéri hahayawac técgina nimma keñha wammu niñac imuhuc ac wañ énécmiyec. †† Sokoc yomi qeñzeñ manzeñac sokoc. ‡ Kembañ 43,44 imi kiwi méranéñ ooya tosaraiguc ménda hezac.

yomuhuc qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu wanzan? Imuhuc qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Geŋgaoc zézan. ⁴ Pilatonén Hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma tunj imi énézéyec; Ni hémba ic yomi késpedesira qahac wanzac. ⁵ Imuhuc zéyu tunj ieneŋ muŋguc yanda seliseli wamma zégic; Inén Yuda baec séc ac imi ku énécmima ic embac qerigina netuanzac. Imuhuc wamma Galilaia baeciguc hénima hama hama you hazac.

Yesu wagicma ic kewu Herodeac muru keŋgic.

⁶ Imuhuc zégic nimma Pilatonén Ic imi Galilaia ic me qahac imuac qesiniŋec. ⁷ Qesinimma Yesu imi Herodeac héŋgaleŋ baec igucnec imi niŋasarima Herodeac †muru méliyec. Waŋu nalé imuaru Herodenén Yerusalem hama tarec. ⁸ Herodenén iwac buŋa nimma nalé horua ic imi hémma haka baec icnéŋ ménda memeya mén meyu hémmaŋ zé ic imi mihiŋi- maŋ zé waŋaŋec. Imuac niŋ Yesu hémma ségiségi yanda waŋec. ⁹ Waŋu qesiqesi sasala wammiyec. Néŋ Yesunén ac mén ménda melenmiyec. ¹⁰ Waŋu hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma héna acac kiwi ic ieneŋ namma ac geriwiguc zéma acnéŋ qatémigic. ¹¹ Herodenén eŋeya yaré ic iniguc Yesu memamima zédesi wammima maleku hiabia asac asaria héimima Pilatoac muru melemma mélimiyu keŋec. ¹² Herode zéma Pilato iereŋ becneŋ hazéc waŋamuma ekac ekac kecaŋoc. Waŋu nalé imuaru ai imuhuc naŋgé amuma mema ala waŋoc.

Yesu zétecgégic humucac buŋa waŋec.

¹³ Waŋu Pilatonén ic embac ionac hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma galen hécgina zéma ic embac tocgé énécmiyec. ¹⁴ Tocgo énécmima yomuhuc zéyec; Ini ic yomuac niŋac ic embac qerigina netuanzac zéma wagicma hagic. Ni kicginaiguc qesinimma niŋgésima késpedesic mén ara imuac sécyá ménda mihiŋizua. ¹⁵ Qahac téŋgén, Herode imuhucyanec ara nimma muŋguc mélimiyu wagicma hagic. Niŋzu haka inén waŋec imi humucac sécyá qahac. ¹⁶ Imuac qemindiŋi wammima hulacmiwa mama kemmac. ¹⁷ (Kendoŋ séc hésa ic mén hulac énécmimacac heyec imuac mia imuhuc zéyec.) ¹⁸ Imuhuc zéyu tunj eneŋ momacnec qacma yomuhuc zégic; Ic imi qahac wammac. Waŋu iwac tasia Baraba hulacmina nonac muru mayu. ¹⁹ Baraba imi becneŋ ama areŋa yanda imuaru gawamaŋ hazéc wammima yaré yanda mihiŋigic imuac suraiguc ic mén humuyec imuac niŋac késama hésa amaiguc haigic tarec. ²⁰ Waŋu Pilatonén Yesu hulacmimaŋ zé ac muŋguc énézéyec. ²¹ Waŋu ieneŋ qacmanec namma yomuhuc zégic; Ic héŋgeŋa wéndaraiguc qena humuyu! Ic héŋgeŋa wéndaraiguc qena humuyu! ²² Waŋu Pilatonén muŋguc yomuhuc zéyu hatac haréwéc waŋec; Ic yomi néma késpedesic waŋec? Ni imi késpedesic humucac sécyá mén ménda mihiŋizua. Imuac qemindiŋi wammima hulacmiwa mama kemmac. ²³ Imuhuc zéyu ieneŋ

muŋguc yanda kucnec qacma ic héŋgeŋa wéndaraiguc qemu niŋac hinocgéma selianec welecma zéseligic. ²⁴ Imuhuc waŋgic Pilatonén zéqaaŋecŋ acgina imi niŋénécmimu niŋac zétecgéyec. ²⁵ Waŋu ic embac ieneŋ ic mén becneŋ ic embac hinocgé énécmima ac qegetali wamma ic mén qehumuyu hésa amaiguc opocgic tarec imuac welecgic imuac niŋ Pilatonén ewa siŋgina tohoma ic imi hulacmiyec.

Yesu ic héŋgeŋa wéndaraiguc biriŋnéŋ qegic.

²⁶ Waŋu Roma ic ieneŋ Yesu wagicma keŋgic. Kemma hénaiguc ic mén qara Simon Kirene ††imi ama areŋ ménunec haréyu mihiŋjima késama ic héŋgeŋa wéndara huayaiguc haigic huama Yesu méndacma keŋec. ²⁷ Waŋu ic embac tunj yanda méndacma keŋgic. Waŋu sucginaiguc embac sasala ieneŋ Yesuac niŋac zésiac wamma méndacma keŋgic. ²⁸ Waŋu Yesunén ionac muru liliŋgéma énézéyec; Yerusalemac bérachéra ini nuac niŋ qahac, néŋ eŋaŋ niŋac zéma eŋaŋ nambérac hécgina ionac niŋac wamma siacmu. ²⁹ Héŋgic, nalé biria hayu ic embac ieneŋ yomuhuc zému; Embac héfiŋa zéma embac merac ménda memeya, merac namu ménda gumugumuya ieneŋ efima ségiségi wammu. ³⁰ Waŋu nalé imuaru ic embac ieneŋ baec boŋa hémma nonac qacninaiguc bacgéma mana zému. Waŋu baec héŋgeŋa héŋgeŋa hémma mama nini hoturu nénécmima zému. ³¹ Ic hésa téŋgiŋ téŋgiŋa nuac haka imuhucya waŋ nénzuiguc ic hésa humumia onac imi haka dimuhucya hiŋimac?

³² Waŋu nalé imuaru biria meme ic éréhéc humucac buŋa zétecgé érécmigic Yesuguc momacnec onagicma keŋgic. ³³ Waŋu baec qara mén Orucsic imuaru keremma imuaru Yesu ic héŋgeŋa wéndaraiguc biriŋnéŋ qema biria meme ic éréhéc imuhucyanec biriŋnéŋ urugic mén Yesuac héiyaiguc mén kanayaiguc naŋoc. ³⁴ Waŋu Yesunén yomuhuc zéma zéwelereŋ; Maŋgoc, ieneŋ imi eŋaoc néma haka wanzu imi ménda niŋtegiŋzu imuac késpedesicgina waina. Waŋu téŋgiŋ ic ieneŋ sumbic néma Yesuac malekuya imi méndemma késagic. ³⁵ Waŋu ic embac ieneŋ hémma naŋgic. Waŋu Yuda ic galenŋina ieneŋ acguc imi Yesu zédesi wammima yomuhuc zégic; Ic imi ic tosara aŋgén tiénécmiyec, waŋu ic imi Anutuac buŋa qemimia Kristo wanzaciguc eŋeyaoc aŋgén tiamuma mawacnec. ³⁶ Waŋu yaré ic ieneŋ imuhucyanec kemma yomuhuc zédesimima waiŋ howuraguc migic; ³⁷ Gi Yuda ic ionac ic kewu keczaniguc gi kekecga aŋgén tima mana. ³⁸ Waŋu iwac orucya hanecgeŋa iguc ou kiwi mén yomuhuc oma qegic naŋec; Yuda ic ionac ic kewu.

³⁹ Waŋu biria meme ic urugic naŋoc iorarunec ménnéŋ yomuhuc zéma Yesu ac geriwiguc zémiyec; Gi Kristo qahac me? Geŋga zéma norac kekecnina imi aŋgén tinénécmima. ⁴⁰ Waŋu biria meme ménnéŋ qetalimima yomuhuc ac zémiyec; Gi imi humucac buŋa bakia séc momacguc imuhucya zétecgé géŋgic. Waŋu Anutuac zénéŋga ménda hirizac? ⁴¹ Waŋu niri imi haka waŋic imuac bakia sécnira mezic, imuac sécgézac néŋ

† Herode Antipasi, Ic Kewu Yanda Herodeac naŋa.

†† Kirene ic Simon.

ic yominén haka biria mén ménda wañec. ⁴² Inén imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézéyec; Yesu, gi guac héngalen ama arenja yandaiguc kemma nidac imuhucya niñnémbésémañ. ⁴³ Imuhuc zéyu Yesunén yomuhuc melemma zéyec; Ni hélacnec gézéwa ninna, deguc gi niguc baec hafi zepaya qahac imuaru kemma kecbic.

⁴⁴ Wañu kaiwe kiwa imi gau komoc wañec, néñ kaiwe imi siñi déngéyec. Wañu baec séc siñinén hoturumanec keru maria 3 kilok wañu tecgéyec. ⁴⁵ Wañu oc-muñ téréya qeriaiguc maleku horua nañec imi namuñ igucnec zuracgéyec. ⁴⁶ Yesunén kucnec qacma yomuhuc zéyec; Mañgoc nuac uñana guac méragaignuc haizua. Wañu imuhuc zéyu uñaya waimiyec. ⁴⁷ Wañu yaré ic 100 ionac galéngina iminén haka imi hémma Anutu mepésimima yomuhuc zéyec; Ic yomi hélacnec ic solaña kerec. ⁴⁸ Ic embac héipuc wamma hémbiñ zé hagic ieneñ imuhucyanec haka imuhuc hicñiyu hémma ewa biric wamma tétécgina qema lilingéma kenjic. ⁴⁹ Ic tosara Yesuac niñnécmimia zéma embac tosara Galilainec Yesu méndacma hagic imi momacnec lakecnec namma haka imi héndacgic.

Yesu kicsuanjiguc haigic.

⁵⁰ Wañu luae ic solaña mén qara Yosefe †kerec. Inén Yuda ic ionac ac gésigési ic kaunsol ionarunec. ⁵¹ (Wañu ic iminén Yesuac ara zégic nalé imuaru oaec ménda zéénécmiyec.) Inén mia Yuda baec Arimataia ama areñ yanda imuac miñina. Wañu Anutuac héngalen ama arenja yandawac mambéc kecañec. ⁵² Wañu inén Pilatoac muru kemma Yesuac qamoc memañ zé welerec. ⁵³ Wañu kemma qamora metecgéma maleku qara lineñ iminén osoma mema kemma baña kifaña ésé oraraguc qamoc mén ménda haigic qelianec heyec imuaru haiyec. ⁵⁴ Wañu nalé imi Neñgoc, Sabatawac zéréñqérén naléya, Wañu Sabata imi bec hénimañ zé wañec. ††⁵⁵ Wañu embac tosara Galilaia baec igucnec Yesuguc momacnec hagic ieneñ méndacma kemma kifaña imi zéma qamocya dimuhuc haiyec imi héngic. ⁵⁶ Hémma lilingéma kemma haléc héménja hiabia zéma iwawai héménja hiabia imi mehahai wandacmaguc héna ac tohoma Sabatawac tac niñjic.

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

24 Sabata nalé tecgéyu ama siñjima gianjiyu Sonda wañec. Wañu embac eneñ gianjiana igucgeñ séwi haléc héménaguc hiabia bec mutulanjégic heyec imi mema kic suanjiguc kenjic. ² Kemma héngic hoc yanda imi kifaña igucnec qiliqililij géyawac heyec. ³ Heyu emma héngic Miñ Kewu Yesuac qamoc imi ménda heyu hocgic. ⁴ Hocma ewa goro wammanec nañgic. Wañu ninzu, ic éréhécnén maleku lalacalac edamuyaguc héima qéhérénginaiguc élanzanec nañjic iricgic. ⁵ Iricma embac eneñ zénéngina hiriyu sicgé érécmima musugina baeciguc mema magic.

† Yosefe, Arimataia ama igucnec. †† Sabata imi Neñgociguc kaiwe hiñgacmañ zé wañu hénima Sondagie maria wañu tecgéanzac.

Wañu ic éréhécnén ieneñ yomuhuc zéyoc; Némac niñ ic kekecyaguc imi ic humumia ionac sugginaiguc miñicñiwij zé wanzu? ⁶ Inén you qahac, néñ humuc igucnec meqelimiya yaczac. Inén Galilaia baeciguc kerec nalé imuaru dimuhuc énézéyec imi niñyacgému. ⁷ Inén mia yomuhuc énézéyec; Icac Naña imi biria meme ic ionac méraginaiguc opocgic ic héngena wéndaraiguc qegic ai meme haréwéc wañu kilen muñguc yacmacac hezac. ⁸ Imuhuc zéyu ieneñ Yesuac ackuazéc imi niñqeligic. ⁹ Niñqelima kicsuanjiguc imi waima lilingéma kemma iwawai imi moczoñ Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara énézédacgic. ¹⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ac imi énézégic embac ionac qacgina imi yomuhuc; Makdala Maria, Yoana, Yakoboac neñgocya Maria zéma embac tosara. ¹¹ Imuhuc zégic Yesuac Méliméli ic ieneñ niñgic ac ewa sohoya ésécnec wañu ménda niñzénjégic. ¹² Wañu Peteronén yacma kicsuanjiguc usunec kemma lolocgéma kifañaiguc kiwa hima héñu lineñ maleku sac heyec. Wañu iwawai hicñiyec imuac qerianén niñgumbi niñgunj wamma lilingéma kenjic.

¹³ Wañu ninzu, tohotoho ic ionarunec éréhécnén Emmausi ama areñ komoraiguc kembicac zé kenjoc. Wañu ama imi Yerusalemnec 11 kilomitawac séc.

¹⁴ Wañu ieneñ imi haka hicñiyec imuac ac suruc imi moczoñ wammanec wamma kenjoc. ¹⁵ Imuhuc ac suruc eminiñ wammanec kenjic Yesunén hosucgiraiguc kenju momacnec kenjic. ¹⁶ Wañu kicgira imi ménda béréngéyu ménda héñtegiroc. ¹⁷ Wañu Yesunén yomuhuc qesierécmiyec; Iri héna kemma ekawu suruc zékeñ zéha wanzaoc imi némac surucyawac wanzaoc? Imuhuc zéyu ieneñ ewa biric kikic wamma nañoc.

¹⁸ Namma iorarunec mén qara Keleopa inén melemma yomuhuc zéyec; Yerusalemnec kecmi suraiguc haka hicñiyec imi ic enia gi momacguc sac ménda niñzan?

¹⁹ Zéyu zéyec; Imi némac haka? Zéyu melemma zéyec; Nazarete ic Yesuac suruc mia, inén Anutuac kiwaiguc zéma ic embac ionac kicginaiguc kua meme ic kerec.

Wañu zézéya zéma wawaña imi kuha yandaguc wañec. ²⁰ Neñañ hofac oo ic kiwa éréhécnina zéma galen hécnina ieneñ humucac buña opocgic ic héngena wéndaraiguc qegic humuyec. ²¹ Nini imi ic iminén Israel doenina menénécmimac niñac mambéc kerij. Imi sac qahac, haka imi hicñiyecac deguc ai meme haréwéc wanzac. ²² Wañu sucninaiguc embac tosara ieneñ meauri nénécmigic. Ieneñ siñunec yanda kicsuanjiguc kenjic. ²³ Kemma iwac qamora imi ménda miñicñima hocma hama zégicnén; Kua meme uñanéñ hicñi énécmiyec iricgic. ²⁴ Imi sac qahac alahécnina tosanén kicsuanjiguc kemma embac eneñ zégic ésécnec heyu héngic, néñ Yesu ménda miñicñigic.

²⁵ Imuhuc zéyic nimma Yesunén yomuhuc zéyec; Ewagira qahac, qerigira makikia wañu iri Anutuac tilij tilij ic ionac zézéya imi niñzénjégic zé ewa qerigiranén ésén ésén wanzac. ²⁶ Kristonén eñeya edamuyaguc keremmac niñ qenzen manzen imuhucya miñicñimacac hezac imi iri ménda niñzaoc? ²⁷ Imuhuc zéma Moseac kiwi igucnec hénima Anutuac tilij tilij ic ionac

kiwi moczoṅ mema eṅeya niṅac kiwi téréyaiguc ogic heyec imi moczoṅ zéasari érécmiyec.

²⁸ Waṅu ama areṅa imuac wamma keṅoc imuaru kendaric Yesunéṅ ama areṅa imi ogicma kemmaṅ zé waṅec. ²⁹ Waṅu iereṅ seliseli wamma yomuhuc qesimiyoc; Kaiwe sima hiṅgaru ama bec siṅjimaṅ zé wanzac imuac niriguc momacnec tacbiṅ. Imuhuc zéyic momacnec tacbiṅ zé iriguc eṅec. ³⁰ Waṅu ic iriguc momacnec nene nemaṅ zé tacma saméṅ méṅ mema ewa hia ac zéma méséma érécmiyec. ³¹ Érécmiyu kicgira béréṅgéyu Yesu imi héṅtegiroc. Héṅtegiacma héṅyic aulanṅéyec. ³² Aulanṅéyu iereṅ yomuhuc zéyoc; Hénaiguc ackuazéc nérézéma kiwi téréya zéasari nérécmiyu ewa qerinjira zeyec. ³³ Imuhuc zéma nalé sosola qahac yacma muṅguc Yerusalem liliṅgéma keṅoc. Kemma iniric Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara iniguc tocgéma tackecgic. ³⁴ Tacma yomuhuc zégic; Imi hélacnec! Miṅ Kewuninanéṅ qelima yacma Simon mihicṅi miyec. ³⁵ Imuhuc zégic ic éréhéc iereṅ hénaiguc iwawai hicṅi érécmiyec imuac suruc zéma Yesu saméṅ qéséma érécmiyu dimuhuc héṅtegiroc imuac suruc énézéyoc.

³⁶ Ieneṅ ac imi zémanec tacgic Yesu eṅeyaoc sugcinaiguc hicṅjima namma zéyec; Onac muru luae hemac. ³⁷ Imuhuc zéyu ieneṅ aurigic zénéṅgina hiriyu uṅa méṅ hénziṅ zéma niṅgic. ³⁸ Waṅu Yesunéṅ énézéyec; Némac niṅ zénéṅgina hiriyu, ewa qeriginanéṅ ewa éréhéc wanzu? ³⁹ Nuac mérana zéma hénana hémma néṅtegiacgic. Méraginanéṅ ni nosinimma néṅgic, uṅa imi séwi busu zéma sira qahac, néṅ ni iminaguc. ⁴⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma hénaya énézéyu héndacgic. ⁴¹ Hémma ségiségi kileṅ yanda waṅgic. Waṅu

ségiséginéṅ sécgé énécmiyu méṅgucnec ewa éréhéc waṅgic. Imuhuc waṅgic Yesunéṅ nene tosara taczac me qahac zéma qesiénécmiyec. ⁴² Imuhuc zéyu lambéc kemaṅa méṅ zezeya momacguc migic. ⁴³ Waṅu mima hémma naṅgicnec kicginaiguc mema neyec.

⁴⁴ Nema toroqema yomuhuc zéyec; Ac yominéṅ mia ni iniguc keri nalé imuaru énézéyi ac imi mia; Moseac kiwi zéma kua meme ic ionac kiwi zéma Legiciguc nuac niṅ ogic hezac imi moczoṅ héla wammacac hezac. ⁴⁵ Imuhuc zéma ewa qerigina naguya auénécmima kiwi téréya ku énécmiyu niṅsariṅgic. ⁴⁶ Waṅu inéṅ toroqema zéyec; Méṅ imi yomuhuc ooyawac hezac; Imuhucyanec Kristonéṅ qenzeṅ manzeṅ nimma ai meme haréwéc waṅu humuc igucnec yacmacac hezac. ⁴⁷ Waṅu Yesuac qaraiguc ewa qerigina meléṅgic képésicgina zuac énécmimac imuac buṅa suruc hiabia imi Yerusalem igucnec hénima baera baera zésai énécmigic nimmu imi moczoṅ ogic hezac. ⁴⁸ Waṅu ini imi haka moczoṅ yanda imuac héipuc ic wanzu. ⁴⁹ Héṅgic, ni Maṅgocnanéṅ ac ziki énécmiyec imi †onac mélimañ. Imuac ini kuc yanda ounec mama hoturu énécmimac nalé sura imuac séc ama areṅa yanda yomuaru kecgcic.

⁵⁰ Yesunéṅ énépésima Betania baeciguc kemma méria meyu eṅu mozoc ac énézéyec. ⁵¹ Mozoc ac zémanec naṅu sugcina igucnec wagicma kurumeniguc eṅec. ⁵² Waṅu ieneṅ i mepésima ségiségi yanda wamma Yerusalem liliṅgéma keṅgic. ⁵³ Kemma nalé séc ocmuṅ téréyaiguc kecma Anutu mepésimigic.

† Uṅa téréyawac imuhuc zéyec.

Yohane

Ackuazécyanén séwi busuguc hicñiyec.

1 Nalé Hénihéniaiguc ackuazéc iminén kerec. Wañu ackuazéc iminén Anutuguc kerec. Wañu ackuazéc iminén Anutu. ²Inén nalé hénihéniaiguc Anutuguc kerec. ³Iwawai momac yanda imi iwarunec hicñidarec. Wañu iwawai hicñidarec imi moczon i qahaciguc méné ménda hicñiyec. ⁴Iwac qeriaiguc kecec imi heyec. Wañu kecec iminén ic embac ionac asac mararañ kerec. ⁵Wañu asac mararañ imi siñi qeriaiguc asari-anzac. Wañu siñinén ménda héñtegirec.

⁶Ic méné Anutunén méliyu iwarunec hayec. Iwac qara imi Yohane. ⁷Inén eñeya héipuc ac niñac ic momac yanda asac mararañ imi ninzénégému niñac asac mararañac héipucya wammañ zé héipuc ic wamma hayec. ⁸I eñeya imi asac mararañ imi qahac. Wañu i asac mararañ imuac héipucya wammañ zé hayec. ⁹Asac mararañ héla ic embac momac momac asari nénécmianzac imi baeciguc hamanecc kerec. ¹⁰Wañu inén baec kurumen yomuac qeriaiguc kerec. Wañu baec kurumen imi iwac murunec hicñiyec. Wañu baec ic ienen i ménda héñtegicgic. ¹¹Inén eñeyaoc medarec imuaru mayec. Wañu ic embachéra ienen i ménda héihéré wammigic. ¹²Nén héihéré wammima ninzénégégic séc Anutuac nambérac wammu niñac qac buña énécmiyec. ¹³Ic imuhucya imi ic sac busu igucnec qahac, séwiac siñ igucnec qahac, wañu ic méñac ewa siñ igucnec qahac, néné Anutu arunec hicñigic.

¹⁴Wañu ackuazéc imi mia séwi busuguc hicñijima sucninaiguc kerec. Keru neñañ iwac edamuya imi hénni, Naña ténggén momacguc kurumen Manjocarunec hahaya iwac tanec wañec. Wañu ewa hiawac buña zéma ac hélanén iwac muru kuaya qema heyec. ¹⁵Yohaneñ iwac héipucya wamma yomuhuc qacma zéauyec; Ic yomuac zéma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicñiwa becnecc kerec. Imuac niñ inén ni nogiczac. ¹⁶⁻¹⁷Héna ac imi Moseac muru nénécmiyec, néné ewa hiawac buña zéma ac héla imi Yesu Kristoac murunec hicñiyec imuac niñac neñañ momac yanda iwac ewa hia imi qauqaunec meyiñac meanziñ. ¹⁸Anutu imi ic méñnéñ méné ménda héñañec, néné Anutu hicñi hicñiya momacguc Manjocyawac qéhéréñaiguc kecanzac iminén i nénézéyu héñiñ.

¹⁹Wañu Yohaneac, Gi méré zéma qesimimu niñ Yuda ic Yerusalem igucnec ienen hofac oo ic zéma Lewi ic méli énécmigic hagic inén héipuc ac yomuhuc énézéyec; ²⁰Ni Kristo qahac. Inén imuhuc zéma ac

ménda qaecgéma zéauyec. ²¹Zéyu ienen qesimigic; Wañu gi némac ic, gi Elia me? Wañu melemma zéyec; Ni i qahac. Zéyu muñguc zégic; Gi Anutuac tilij tilij ic hamac zéyec †imi mia me? Zégic zéyec, Qahac. ²²Imuhuc zéyu muñguc qesimigic; Wañu gi méré? Méli nénécmigic haziñ, imuac kemma ac bakia dimuhuc énézéwiñ? Gi geña niñ dimuhuc zéanzañ? ²³Zégic Yohaneñ yomuhuc zéyec; Ni imi Anutuac tilij tilij ic Yesaianén zéyec ésécnecc ic méné baec kisiaiguc qacma Miñ Kewuac héna mindiñgic dindiña wañu zézac ewa hétén imi mia. ²⁴Wañu méli énécmigic hagic imi Fari-saio ic. ²⁵Wañu ienen qesimima zégic; Gi Kristo qahac, Elia qahac, Anutuac tilij tilij ic imi qahac, wañu némac niñ ic doku naec énécmianzac? ²⁶Zégic Yohaneñ yomuhuc énézéyec; Ni dokunén naec énécmianzua. Wañu succinaiguc ic méné nañu ini ménda héñtegiczu. ²⁷Inén andénaiguc hama ††keczac. Wañu ni mamaya imuhucyanén iwac héna usu hésaya lolacmañac séc qahac. ²⁸Wañu haka imi Yodan doku néwéc Yohaneñ doku naec énécmima kerec, Betania ama areña imuaru hicñiyec.

Anutuac Rama, Yesu.

²⁹Ama siñijima gianjiyu Yohaneñ héñu Yesu iwac murugeñ hayu yomuhuc zéyec; Héñgic, Anutuac rama baec séc ic embac ionac képésicgina metecgéma keñkeña imi erimi. ³⁰Iwac mia nimma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicñiwa becnecc kerec imuac niñ inén ni nogiczac. ³¹Ni nenaoc i ménda niñy-acgé miyi, wañu Israel ic ionac winiñginaiguc iwac kawéya qewa hémmuac niñ hama doku naec énécmianzua. ³²Wañu Yohaneñ yomuhuc héipuc wamma zéyec; Ni Uña Téréya imi kembo nei tanec wamma kurumen igucnec mama iwac orucya hanecgeña iguc putitima nañu héñi. ³³Ni ménda niñyacgé miyi, néné ni doku naec énécmianñ niñac méli nénécc iminén yomuhuc nézéyec; Ic méné orucya qahaiguc Uñañéñ mama nammac, ic iminén Uña Téréyanén naec énécmimac. ³⁴Ni imuac mia héñi, hémma Ic yomi Anutuac Naña zéma héipuc wammiji.

Yesuac tohotoho ic méréchéra.

³⁵Ama siñijima gianjiyu, Yohaneñ ai ic éréhéra iriguc muñguc baec imuarunec nañgic. ³⁶Wañu Yesu imuaru hama keñu, hémma yomuhuc zéyec; Héñgic, Anutuac rama erimi. ³⁷Zéyu merac éréhéra ieren ac imi nimma

† Hén 18:15 †† Héna imi hicñijima keczac. Kembaña 30 imuac héñgic.

Yesuac andiaiguc méndacma keñoc. ³⁸ Kenjic Yesunénj lilingéma iriru méndacma hayic qesiérecmiyec; Iri némac niñ wanzaoc? Wañu ierenj zéyoc; Rabi, (Neñañ aciguc kiwi ic) gi dimuaru kecañañ? ³⁹ Zéyic, Hama héñjic zéma érézéyec. Zéyu ierenj méndacma kemma ama kecañec imi hémma kaiwe imuaru momacnec tacgic maria 4 kiloc wañec. ⁴⁰ Ic éréhéc Yohaneac ac nimma Yesu méndaroc iorarunec ic méñac qara imi Anderea, Simon Peteroac munaya. ⁴¹ Inénj walac dara Simon hocmima yomuhuc ézéyec; Niri Mesia mihicñjizic. (Mesia imi Hebiraio ac, Girik aciguc Kristo †) ⁴² Imuhuc zéma wagiru Yesuaru keñoc. Wañu Yesunénj hémma zéyec; Gi Simon, Yohaneac naña, kecma guac Kefa zégémmu. (Kefa imi Girik aciguc melemma zéni Petero.) ††

⁴³ Ama siñjima gianjiyu, Yesu Galilaia baeciguc kemmanj zé wamma Filipo mihicñjima ézéyec; Hama méndac némma. ⁴⁴ Filipo imi Anderea zéma Petero iorac ama areña yanda Betsaida imuacnec. ⁴⁵ Wañu Filiponénj Natanael mihicñjima yomuhuc ézéyec; Mosenénj ic méñac hénia aciguc oyec, wañu kua meme ic ienenj momacnec iwac ogic, ic imi mia nini mihicñjizic. Imi Yesu, Yosefeac naña, Nazarete tauñ igucnec. ⁴⁶ Zéyu Natanael inénj yomuhuc qesimiyec; Nazarete tauñ igucnec iwawai hiabia méñ hia hicñjimaacac séc qahac. Zéyu Filiponénj yomuhuc zéyec; Hama hénna. ⁴⁷ Wañu Yesunénj héñj Natanael iwac muru hama nañu yomuhuc ézéyec; Héñgic, ic yomi Israel ic héla, qeriaiguc ikoc méñ ménda hezac. ⁴⁸ Imuhuc zéyu, Natanael inénj qesimima zéyec; Dimuhuc niñnéññañ? Wañu Yesunénj zéyec, Filiponénj ménda héihéré géñunec fik ic héniaiguc tackecna géñzua. ⁴⁹ Zéyu Natanael inénj yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, gi Anutuac Naña Israel ic nonac Ic kewu. ⁵⁰ Zéyu, Yesunénj zéyec; Fik ic héniaiguc tacna géñzua, imuhuc gézéwa ninzénjgé néññañ? Kecma haka méréra ogicqogira kuneñ kuneñ hémbésémañ. ⁵¹ Imuhuc zéma énézéyec; Ni ac héla gézéwa niñgic; Ini kurumenj añgéyu Anutuac kua meme uñahéra ienenj Icac Nañawac muru ou kurumenj igucnec eñeñ mama wañgic inicmu.

Yesunénj zéyu dokunénj waiñ wañec.

2 Ai meme haréwéc wañu Galilaia baec Kana ama areñaiguc zammarénj ai meérécmiwiñ zéma azorogic. Wañu Yesuac neñgocya imuaru momacnec kerec. ² Yesu zéma tohotoho ichéra acguc momacnec imuaru héihéré énécmigic. ³ Wañu waiñ qahac wañu neñgocyanénj Yesu ézéma zéyec; Waiñgina qahac wanzac. ⁴ Zéyu Yesunénj yomuhuc ézéyec; Neñgoc, imi guac me nuac mazac qahac, naléna ménda hazacnec. ⁵ Wañu Yesuac neñgocyanénj ai merac yomuhuc énézéyec; Ac méñac méñ énézéyu tohoma wandacmu. ⁶ Wañu ama imuaru doku nomuñ hocnéñ memeya 6 tarec. Imi Yuda ic ienenj haka silicgina tohoma méragina zuacmu niñac haigic tarec. Wañu doku nomuñ imi hénénj baña 90 sécyac wañec. ⁷ Wañu Yesunénj ai mer-

ac yomuhuc énézéyec; Nomuñ séc doku qocgégic kuagina qemac zéyu ienenj nomuñ séc doku qocgégic kuaya qedarec. ⁸ Wañu Yesunénj Degucguc doku kitiwa hima aria galeñaru mema keñgic zéma énézéyu mema keñgic. ⁹ Wañu aria galeñnéñ dokunénj waiñ wañec imi nema siña nimma waiñ imi dimuacnec hazac imi ménda niñasariyec. Wañu ai merac doku mema hagic ienenj sac niñgic. Wañu aria galeñnéñ ic embac meyec i héihéré miyec. ¹⁰ Héihérémmima inénj yomuhuc ézéyec; Ic embac tosanénj walac waiñ hiabia gumu énécmiyu nekecgic qerigina sicsaoc wañu andiaiguc waiñ biria gumu énécmianzu. Wañu guaru imi waiñ hiabia soroc imi añgénj tina heyu deguc gumu nénécmizañ. ¹¹ Yesu i Galilaia baec Kana ama areñaiguc kiwi méréra walacgina imi wamma edamuya mewininiyu tohotoho ichéra ienenj hémma ninzénjgémigic.

Yesunénj ocmuñ téréya mesolanjiyec.

¹² Imuac andiaiguc Yesunénj neñgoc muna zéma tohotoho ichéra momacnec Kafanaum ama areña yandaiguc hiñgacma imuaru ai meme éréhéc dac kecgic.

¹³ Yuda ic ionac Nagu sacyaguc ogicma keñkeña imuac kendoñ hosuru ducñiyu Yesunénj Yerusalem ekeñec. ¹⁴ Ekemma iniru ic embac ocmuñ téréya demin qeriaiguc rama, burumakao zéma kembo nei nén-nagémba wañgic. Wañu soukiwa meamu ic eneñ tat-aciguc tackecgic. ¹⁵ Imuhuc wañgic Yesunénj lewakanj miziyu zikaya wañu iminénj rama zéma burumakao moczoñ nesi énécmiyu hiñgacdacgic. Wañu soukiwa amukecgic ionac soukiwagina imi héndénj qéndémma zaegina melenjic. ¹⁶ Imuhuc wamma ic kembo nei haigic ionac yomuhuc énézéyec; Ini yomi mema yomuaru néñgacgic. Mañgocnawac ama ménda mebirigic nénnagémba ama éséc wambac niñac. ¹⁷ Wañu tohotoho ichéra i eneñ kiwi téréyaiguc ac yomuhuc hezac imi niñqeligic; Guac ama niñ wamba wésé polañnanénj zericnéñzác. ¹⁸ Wañu Yuda ic ienenj yomuhuc melemma ézégic; Gi haka imuhucya wanzañ imuac némac asé kiwi méréra méñ séha mena hémbinñ? ¹⁹ Zégic Yesunénj melemma yomuhuc énézéyec; Ama téréya yomi héricgic, ai meme haréwéciguc neñ mewa yacmac. ²⁰ Zéyu Yuda ic eneñ yomuhuc zégic; Ama téréya yomi yawuñ 46 kecma mizicgégic. Wañu geñ ai meme haréwéciguc hia mena yacmac? ²¹ Wañu Yesunénj ocmuñ téréya zéyec imi eñeya séwiya niñ zéyec. ²² Kecma humuc igucnec meqelimiya yaru, tohotoho ichéra ienenj Yesuac ac imi niñqelima kiwi téréya zéma ara zéyec imi ninzénjgégic.

²³ Yesu i nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñgic Yerusalem kecma kiwi méréra hénia hénia meyu ic sasalanénj hémma iwac qara ninzénjgégic.

²⁴ Wañu Yesunénj ic inictegicdarec imuac niñ ionac muru ménda héiyec. ²⁵ Inénj ic onac ewa qeriginaiguc iwawai hezac imi niñtecgicdarec imuac ic méñac hénia-aya nimmanñ zé ic onac héipuc ac niñac ménda wañec.

† Wañu neñañ neñañ aciguc Halécnénj météré mimia. †† Neñañ aciguc melemma zéni Zamanziñ. ‡ 100 lita zézéya.

Yesunéhj Nikodemo ac kumiyec.

3 Farisaio ic sugcinaiguc ic ménj kerec, qara imi Nikodemo. Ic imi Yuda ic ionac galengina ménj. ²Inéhj sinjyaiguc Yesuaru hama zéyec; Kiwi ic, gi kiwi ic ménj Anutu arunec manec imi nini ninziñ. Némac niñ, séséc méréra hénia hénia meanzañ imi Anutu momacnec ménda kecbacnec ic méñnéñ imuhuc memacac séc qahac. ³Yesunéhj melemma zéyec; Ni ac héla gézéwa niñna, ménj ménda qelima hicñjmaciguc imi Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi hia ménda hémmac. ⁴Zéyu Nikodemonéhj ézéyec; Ic méñnéñ ic yanda wammaguc dimuhuc qelima hicñjmac? Dimuhuciguc neñgocyawac héri qeriaiguc muñguc hiñgaru memac? ⁵Zéyu Yesunéhj melemma zéyec; Ni hélacnec téñgéhj gézéwa, ménj i doku zéma Uñaguc qelia ménda hicñjma Anutuac héñgaleñ ama areña yandaiguc hia ménda keremmac. ⁶Séwiiguc hicñjzac imi séwi, Uñaguc hicñjzac imi uña. ⁷Ini kileñdac qelima hicñjmu zézua imuac ménda auriwésémañ. ⁸Luhucnéñ eñeya siñawac keñha wañanzac. Urumeñac niñanzañ wañu dimuacnec hama dimuaru keñanzañ imi ménda niñanzañ. Uña igucnec hicñjzac imi imuhucyanec. ⁹Zéyu Nikodemonéhj ara melemma yomuhuc ézéyec; Haka imuhucya imi dimuhuc hia hicñjmac? ¹⁰Zéyu Yesunéhj ara melemma ézéyec; Gi Israel ic ionac kiwi icnéñ iwawai imi ménda niñasarizañ? ¹¹Ni hélacnec téñgéhj gézéwa, nini iwawai niñanzañ imuac énézéma iwawai héñanzañ imuac héipucya wañanzañ, néñ ini héipuc acnina imi kileñ ménda késaanzu. ¹²Ni baecac iwawai énézéwa ini ménda ninzéhj géanzañiguc kurumeñac iwawai énézémañiguc dimuhuc ninzéhjgému? ¹³Icac Naña kurumeñ igucnec mayec i qahac wañu ic méñnéñ ménj kurumeñiguc ménda eñecac enzac. ¹⁴Mosenéhj baec kisiaiguc mokoleñ sésécya iciguc hesañgéma meyaru nañec imuhucyanec Icac Naña meyacgic nammac. ¹⁵Imi mia ninzéhjgému ieneñ kekec hémbénaña memuac niñ imuhuc hicñjmac. ¹⁶Anutu i baec ic embac neñañ séha imuhuc goinina héima Naña momacguc téñgéhj nénécmiyec. Imi mia ménj i ninzéhjgézac inéhj ménda humuma kekec hémbénaña memac niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁷Anutunéhj Naña ic neñañ késpedesnina zétécgé nénécmimac niñac ménda méliyu mayec, néñ baec ic embac neñañ késpedesnina igucnec añgéhñnina timac niñac méliyu mayec. ¹⁸Ménj Naña ninzéhjgéanzañ i késpedescyaguc ménda zémimac. Wañu ménj i naña ménda ninzéhjgéanzañ iwac imi inéhj Anutu naña momacguc téñgéhj iwac qara ménda ninzéhjgéanzañ hénia imuac niñac késpedescyaguc bec zémizac. ¹⁹Asac mararañnéñ baec ic embac sugcinaiguc hazac, néñ wawañ memegina biria imuac niñac asac mararañ imuac mézétiti wamma sinjiac wamma kecgic haka iminéhj mia késpedescyaguc zézéya imuac hénia wanzac. ²⁰Ménj i haka biria wañanzac imi asac mararañ imuac mézétiti wamma wawañ memeya hicñjasariwac niñac asac mararañ imuac ménda haanzac. ²¹Ménj i ac héla to-

hoanzac inéhj wawañ memeya Anutuac qaraiguc wañanzac imi asariyu hémmu niñac asac mararañ imuac haanzac.

Doku naec ai ic Yohanenéhj Yesuac héipucya wamma zéyec.

²²Wañu kecma Yesu zéma tohotoho ichéra ieneñ Yuda baeciguc kemma kecgic. Imuaru inéhj iniguc kecma ic embac doku naec énécmiyec. ²³Salim hosuru Aionon baeciguc doku sasala heyu Yohane imuhucyanec imuaru doku naec énécmiyu ic embac ieneñ toroqema hagic doku naec énécmiyec. ²⁴Imi mia Yohane hésa amaiguc ménda opocgic nalé imuaru hicñjyec. ²⁵Wañu Yuda ic méñnéñ Yohane tohotoho ichéra iniguc doku naec naec imuac haka niñac zéeminiñ wañgic. ²⁶Wañu merac ieneñ Yohanearu kemma yomuhuc ézégic; Kiwi ic gi Yodan néwécgeñaciguc kecna ic ménj giguc keru héniaya zéasarima nénézénec. Wañu ninzañ, inéhj mia doku naec haka wañ énécmiyu ic embac moczoñ iwac muru kemmanec kenzu. ²⁷Zégic Yohanenéhj yomuhuc acgina melemma zéyec; Kuc buña imi kurumeñ igucnec ménda miyu ic méñnéñ memacac séc qahac. ²⁸Ni Kristo qahac, néñ méli néñu iwac miha mema hayi imuhuc énézéyi. Acna imuac ini eñaocnec héipuc wammu. ²⁹Embac buña qeénécmimia imi eu buñyawac wanzac. Alaya ménj méra mizac inéhj iwac niñ mambéc wamma gezac qeqe wanzac. Wañu eu buñyawac ewaya nimma ségiségi yanda wanzac. Imuac nuac ségiségi imi deguc sécgéma hezac. ³⁰Iwac buñanéñ yandi saima kemmac, néñ nuac buñanéñ héréma mamac. ³¹Ounec mazac inéhj iwawai moczoñ onogicma eñeña keczac. Ménj i baecarunec hicñjzac inéhj baecac buña ésécnec zéanzañ. Wañu kurumeñ igucnec mazac inéhj iwawai moczoñ onogicma eñeña keczac.

³²Inéhj iwawai hémma niñañec imuac héipucya wamma zéanzañ. Wañu ic ieneñ iwac héipuc ac ménda añgéhj tianzu. ³³⁻³⁴Anutunéhj méliyec inéhj Anutunéhj Uña imi qétéya qahac waimiyu Anutuac ackuazéc sac zéanzañ. Mérénéñ ménj iwac héipuc ac añgéhj tizac iminéhj Anutu imi héla wanzac imuac oac zémizac. ³⁵Mañgoc imi Nañawac niñ wamma iwawai momac yanda imi iwac mériaiguc haidarec. ³⁶Ménj i Naña ninzéhjgézac i kekec hémbénaña mezac. Wañu ménj i Naña andé qezac imi kekec imi ménda miñicñjmac. Wañu Anutuac qeri gericnéñ iwac qacyaguc hezac.

Yesunéhj Samaria embac ménjac héniaya zéauyec.

4 Tohotoho ichéra Yesunéhj énépésima doku naec énécmianzac imi Yohaneac tohotoho ichéra ionac zañgégina onogiczac zégic Farisaio ic ieneñ niñgic imi Yesunéhj niñasariyec. ²Héla téñgéhj imi Yesu eñeyaoc doku ménda naec énécmiyec, néñ iwac tohotoho ichéra ieneñ naec énécmigic. ³Wañu Inéhj imuhuc niñasarima Yuda baec waima Galilaia baeciguc muñguc lilingéma keñec. ⁴Wañu Samaria baec hénia tima huañgeñ imuaru kemmañ zé niñec. ⁵Kemma

Samariawac ama arenja yanda méné qara Sika imuaru kerenec. Ama imi Yakopnéj eneya nanja Yosefe baec waimiyec imuac hosuraiguc tarec. ⁶ Wañu imuaru Yakopac doku hogocya heyec. Heyu Yesunénj héná hakerec imuac niñ kucya qahac wañu baec doku hogocya imuac hosuraiguc mama tarec. Taru bec nalé imi gumpiti éséc nec wañec.

⁷⁻⁸ Wañu tohotoho ichéra ienenj nene boña mewiñ zéma ama arenja yandaiguc kemma ménda hagic nec Samaria embac méñnéj doku himañ zé hayu Yesunénj yomuhuc ézéyec; Gi doku hia gumu némbésémañ? ⁹ Wañu Yuda ic zéma Samaria icnéj ménda ala wañamuma enac enac kecañgic imuac niñ embac inénj yomuhuc zéyec; Gi Yuda icnéj dimuhuc Samaria embac nuaru doku niñ qesinéñzan? ¹⁰ Wañu Yesunénj yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese zéma doku niñac gézézac iwac hénia momac nec niñtegicbañ nec welec mina kekec hémbénañawac doku gémbac nec. ¹¹ Zéyu embacnéj yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu, gi doku hihiga qahac wañu doku hogocya imi hiñgac hiñgara imuac niñ kekec hémbénañawac doku imi dimuac nec hiwésémañ? ¹² Gi yandanina Yakop imi ogiczan? Inénj doku hogocya yomi néncmiyec. I eneyaoc zéma nanjhéra zéma ama yanjhéra momac nec imuarunec hima nema kecañgic. ¹³ Zéyu Yesunénj ara melemma yomuhuc zéyec; Méñnéj doku yomi nemaciguc muñguc doku niñac wammac. ¹⁴ Wañu méñnéj doku méñ neñ miwa nemaciguc tetcgia qahac doku niñ ménda wammac. Wañu doku iminéj iwac qeriaiguc nalé tetcgia qahac éréma hemimac. ¹⁵ Zéyu embacnéj ézéyec; Doku imuhucya nénna nema doku niñac muñguc ménda wammañ. Wañu doku himañ zé yomuaru muñguc ménda hamañ.

¹⁶ Zéyu Yesunénj yomuhuc ézéyec; Kemma guac euga wagicna hamaoc. ¹⁷ Embac imi ara melemma Euna qahac imuhuc ézéyec. Wañu Yesunénj yomuhuc ézéyec; Euna qahac zézanj imi hélac nec. ¹⁸ Gi ic tosara bec mema waidac nec. Wañu ic méñ degucmi mema keczanj imi guac euga qahac, imuac niñ ac zézanj imi hélac nec. ¹⁹ Zéyu embac iminéj zéyec; Miñ Kewu, gi imi Anutuac tiliñ tiliñ ic méñ imi ni niñasarizua. ²⁰ Yanda hécnina ienenj boña yomuac qahaiguc Anutu mepésigic. Wañu Yuda ic ienenj yomuhuc zéselianzu; Anutu mepésimimia imuac ama téréya imi Yerusalem iguc hezac. ²¹ Zéyu Yesunénj ézéyec, Embac zéwa ninzénjéna. Nalé méñ hayu baec boña youmi me Yerusalem qahac, néñ baec tosaraiguc Mañgocac mepé qepési wammu. ²² Ini iwawai ménda ninzu imuac mepésianzu. Wañu kápésic iguc nec añgénj titi imi Yuda ic nonarunec. Imuac niñ nini iwawai niñasarizij imuac mepésianzij. ²³ Nalé méñ hama imi mia deguc, imuaru mepé qepési ic héla ienenj Uña Téréya zéma ac hélanéñ nec Mañgocac mepésimu. Mañgocnéj imuhuc mepési mianzu ionac niñac kic hihi wañanzac imuac mia imuhuc zézua. ²⁴ Anutu imi Uña, imuac i mepésianzu ienenj uña zéma ac hélanéñ nec mepésimu. ²⁵ Zéyu embacnéj ézéyec; Mesia, Kristo zéanzu, iminéj hama imi ni ninzua. Inénj hama

iwawai moczonj zéasari néncmimac. ²⁶ Wañu Yesunénj ézéyec; Ac gézézua ni imi mia.

Yesuac tohotoho ichéra ienenj ama arenja iguc nec lilingéma hagic.

²⁷ Imuhuc zéma keru tohotoho ichéra ienenj lilingéma hagic. Hama Yesunénj embac méñguc ac wañu hémma welicgégic. Wañu némac iwawai niñ wanzanj me némac hénia niñac i guc ac zézanj zéma méñnéj hia ménda qesimiyec. ²⁸ Wañu embac iminéj yacma doku nomuñja waima ama arenja yandaiguc lilingéma kemma yomuhuc énézéyec. ²⁹ Hagic! Hama ic méñ haka ni meanj imi moczonj zédaczac imi héñgic. Iminénj Kristo wanzac me deic? ³⁰ Zéyu ienenj ama arenja yanda waima Yesuaru hagic.

³¹ Suraiguc tohotoho ichéra enenj yomuhuc zéma welec migic; Kiwi ic, nene nena. ³² Wañu inénj yomuhuc énézéyec; Nene méñ ini ménda ninzu imi henénzac. ³³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienenj enjaoc nec zégic; Ic méñnéj nene méñ mehama mizac me? ³⁴ Wañu Yesunénj yomuhuc énézéyec; Mélinéñec iwac ewa siña tohoma iwac aiya metecgémanj iminéj nenena wanzac. ³⁵ Enjaoc maso 4 tecgéyu nene héla hicñimac imuhuc ménda zéanzu? Kicgina hima ai sasala imi héñgic bec qaoc qaoc wañu memeyawac séc wanzac. ³⁶ Metocgotocgo miñinanénj ai héla metocgoanzac imi boñaya bec késama ai héla imi mutulañgéma kekec hémbénañawac onopoczac. Imuhuc wañu himichimic ic zéma tocgotocgo ic imi momac nec ségiségi wammu. ³⁷ Imuac niñ, Méñnéj himiru méñnéj mema tocgézac, zéanzu ac iminéj héla wanzac. ³⁸ Neñ enjaoc ai yanda ménda me gic imuac ai héla imi memu niñac méli énécmizua. Ini méñnéj ai mema qenzenj manzenj niñgic imuaru toroqema héla mema tocgézu.

Samaria ic sasala Yesu ninzénjégic.

³⁹ Wañu embac iminéj ic imi haka ni wañanj imi moczonj zédaczac imuhuc zéyu Samaria ama arenja yanda iguc nec ic sasala ienenj Yesu ninzénjégic. ⁴⁰ Imuac niñ Samaria ic ienenj Yesuaru kemma iniguc kecmac niñac welec migic inénj kaiwe éréhéc i iniguc kerec. ⁴¹ Wañu iwac ackua zéc niñac ic embac sasalanénj ninzénj ninzénj ic wañgic. ⁴² Wañu ienenj embac yomuhuc ézégic; Deguc imi nini guac suruc niñac sac qahac, néñ neñjaoc ackua zéc kuaya iguc nec nimma ninzénjégizij. Héla nec! Inénj Kristo, baec séc ic neñanj añgénj titi ic wanzac.

Yesunénj baec galen enenjawac nanja méñ mehiaruyec.

⁴³ Kaiwe éréhéc tecgéyu inénj Galilaia baeciguc keñec. ⁴⁴ Kemma Yesu eneyaoc yomuhuc zéauyec; Anutuac tiliñ tiliñ ic méñ eneya ama baeciguc keru ménda mepési mianzu. ⁴⁵ Wañu Galilaia ic imi enenj bec nec nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonjguc Yerusalem momac nec kemma Yesunénj ai meyec imi moczonj héñgic imuac niñac inénj Galilaia baeciguc hayu héihéré migic.

⁴⁶ Wañu inéñ muñguc Galilaia baec Kana ama areñaiguc keñec. Baec imuaru bec nec doku melenju waiñ wañec. Wañu ama imuaru baec galen eñeña mén kerec. Wañu iwac naña mén hafi kiyu Kafanaum ama areña yandaiguc hekerec. ⁴⁷ Merac imi humumañ zé wañec imuac niñ ic imi Yesu lilingéma Yuda baec iguc nec Galilaia hazac imuhuc zégic nimma iwaru kemma hama naña mehiarumac niñac welecmiyec. ⁴⁸ Wañu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Ini séséc méréc méréra zéma kic méréc méréra ménda hémmuiguc kilenjadac ménda ninzénégému. ⁴⁹ Wañu baec galen eñeñanén zéyec. Miñ Kewu naña ménda humuyunec focdac mama hawéséna. ⁵⁰ Zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Kenna, naña imi hiaruzac. Wañu ic imi ac Yesunéñ zéyec imi ninzénégéma waima keñec. ⁵¹ Mekemma keru welen qeqehéra hama hénaiguc mihicñima yomuhuc ézéma zégic; Naña imi hiaruma keczac. ⁵² Wañu néma naléiguc hiaruyec imuac qesi énécmiyu, Orañ kaiwe kiwa momacguc wañu hafi geriwa imi békéyec zéma ézégic. ⁵³ Wañu mañgoc imi nalé imuaru Yesunéñ mélimima, Naña imi hiaruzac zéyec imi niñasarima eñeya zéma taséhéra momacnec Yesu ninzénégic. ⁵⁴ Yesunéñ Yudanec Galilaia lilingéma hama kiwi méréra imi meyu hatac éréhéc wañec.

Betsaida zékéñiguc Yesunéñ ic mén mehiaruyec.

5 Andiaiguc Yuda ic onac kendor mén ducñiyu Yesunéñ Yerusalem ekeñec. ² Wañu Yerusalemiguc nagu mén nañec, qara imi Rama nagu, wañu imuac hosuraiguc zékén mén heyu Hebraio aciguc Bezada zéañgic. Wañu zékén imuac giñgñaiguc hali méra mén lelegéma tacgic. ³ Hali imuac qeriaiguc hafi ic sasala; kic hilic, ic héna méragina biria zéma ic puriña enen heañgic. ⁴ (Ménda hezac.) ⁵ Wañu ic mén sugcñaiguc heyec imi puriñ keru yawuñ 38 wañec. ⁶ Wañu Yesunéñ ic hekerec imi hémma nalé horua heañec imi niñyacgéma qesimiyec; Gi hiarumañac zé wanzañ? ⁷ Zéyu hafi ic iminén melemma zéyec; Kuneñ, doku temboña yaru nalé imuaru ic mén ménda nañgé nénczac. Imuac niñac nenaoc hiñgacmañ zéwa ménénén nogicma walac hiñgacanzac. ⁸ Zéyu Yesunéñ ézéyec, Yacna! yacma hehega mema kenna. ⁹ Zéyu hafiya nalé imuarunec hiaruyu inén heheya mema keñec. Wañu nalé imi mia Sabata. ¹⁰ Imuac niñ Yuda ic enen ic hiaruyec iwac yomuhuc ézégic; Deguc imi Sabata, hehega mema kenzañ imi héna ac logilogiya. ¹¹ Wañu inén yomuhuc melemma énézéyec; Mehiaru nénczac inén hehega mema kenna imuhuc nézézac. ¹² Zéyu qesimigic; Mérénenén hehega mema kenna zéma gézézac? ¹³ Wañu ic sasala kecgic sugcñaiguc Yesu bec waima keñu ic hiaruyec inén hocma mérénenén imi mia zéma nimma nimbipiyec. ¹⁴ Imuac andiaiguc Yesunéñ ocmuñ téréyaiguc ic imi mihicñima ézéyec, Ninzañ, gi séwiga hiaruzac. Képésic ménda wambésémang, kecma iwawai biria ogicqogira ménénén hicñigémbac niñac. ¹⁵ Wañu ic imi kemma Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ic mehiaru nénczac iwac qara imi Yesu.

¹⁶ Yesunéñ Sabataiguc ai imuhucya imuhucya meañec imuac niñ Yuda ic ienen hazéc wammigic. ¹⁷ Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Mañgocna imi nalé séc ai meyu érékecma deguc. Wañu ni acguc imuhucyanec ai mekeczua. ¹⁸ Yesunéñ Sabata héna ac logima Anutuac niñ Mañgocna zéma iwac séciguc wañec, imuac niñ Yuda ic ienen muñguc ménugucnec qehumuwiñ zé wañgic.

¹⁹ Imuhuc wañgic Yesunéñ ac bakia yomuhuc énézéyec; Ni ac hélacnec énézézua, némac iwawai Mañgocnéñ meanzac imuac séc Nañanén imuhucyanec meanzac. Imuac niñ Naña imi eñeyaoc ai mén ménda meanzac. Mañgocnéñ meyu hémma imi sac meanzac. ²⁰ Mañgoc imi Naña héñsorocanzac. Imuac niñ aiya meanzac imi moczoñ ézéyu héñanzac. Anutunén kiwi méréra sasala mema Naña ézéyu hémmac, wañu kiwi iminén iwawai héñanzu imi ogicdaru ini hémma aurimu. ²¹ Mañgoc imi ic humumia meqeli énécmima kekec énécmianzac. Imuhucyanec Naña imi ic ménac ewa hia nimma kekec imi mimañ zé hia mimañ. ²² Mañgoc imi ic mén ménda géñanzac. Wañu imuac ai imi moczoñ Naña midarec. ²³ Imi mia ic embac moczoñ Mañgoc ehéihéi wammianzu imuhucyanec Naña imi ehéihéi wammimu niñac imuhuc wammiyec. Ménénén Naña ehéihéi ménda wammianzac iminén Mañgoc i méliyec imi ehéihéi ménda wammianzac. ²⁴ Ni hélacnec téngén énézézua, ménénén acna nimma méli néñec i ninzénégzac iminén bec kekec hémbénaña mezac. Wañu késpedesiraguc ménda zémimac. Inén bec humuc igucnec qericma kekeciguc kerezac. ²⁵ Hélacnec téngén énézézua, nalé mén hamaneñ hazac wañu imi mia deguc. Imuaru humumia ienen Anutuac Nañawac ewaya nimmu. Wañu nimma tohomu imi enen moczoñ qelima kecmu. ²⁶ Mañgoc eñeya muru kekec hezac, wañu inén Naña kekec imi miyu iwac muru imuhucyanec hemizac. ²⁷ Wañu inén Icac Naña keczac, imuac niñ ic gési énécmimawac qac buña miyec. ²⁸ Ac yomuac ménda aurimu. Nalé mén ducñiyu kicsuañguc heanzu ienen moczoñ iwac ewaya nimmu. ²⁹ Nimma haka hiabia wañangic ienen kekecyaguc yacyarawac yacma érégic, haka biria wañangic ienen zégési énécmimawac yacma érému.

³⁰ Ni nenaneñ iwawai mén hia ménda memañ. Gezacnanén niñanzua séciguc zégési énécmianzua. Nenac ewa siñ niñac qahac, néñ méli néñec iwac ewa siñ méndacma wañanzua. Imuac niñ nuac géñigési ac imi solaña wañanzac.

Yesuac héniaya.

³¹ Ni nenaoc nuac héipuc ac zéwa héipuc acna imi héla qahac wammac. ³² Héicpuc ic mén keczac imi mia nuac niñ wamma héipuc acna zézac. Wañu iwac héipuc ac imi héla wanzac imi niñzua. ³³ Ini Yohaneac muru ic tosara méli énécmigic keñgic inén ac hélawac héipuc wamma énézéyec. ³⁴ Wañu ic ménarunec nuac héipuc ac memañac zéma ménda zézua. Wañu ini kekec hémbénaña memu niñac

imuhuc énézézua. ³⁵ Yohane imi kifa wamma zema asari énécmiyu ini nalé hotoña iwac asahaiguc ewa hia nimma kecgic. ³⁶ Wañu nuaru héipuc ac mén Yohaneac héipuc ac ogicogira henénzac. Mañgocnanén néñu metecgémanñ zéma ai meanzua iminén Mañgocnéñ méli néñec imi héipuc wañ néñzac. ³⁷ Wañu méli néñec Mañgoc i eneyaoc mia nuac héipuc wañ néñzac. Wañu ini ewaya zéma tanera komoradac mén ménda hémma niñgic. ³⁸ Ini méliyu hayec i ménda ninzénégézu imuac niñac iwac ackuazéc imi qeriginaiguc hia ménda haigic heanzac. ³⁹ Ini kiwi téréya igucnec kekec hémbénaña meanziñ imuhuc nimma kiwi téréya imi oloñ nimma kuamuanzu. Wañu kiwi iminén mia nuac héipucna wañ néñzac.

⁴⁰ Wañu kekec hémbénaña késamu niñ nuac muru hawiñ niñac ménda wanzu. ⁴¹ Ni ic ienen mepési némmu niñ ménda wañanzua. ⁴² Wañu qeriginaiguc Anutuac siña ménda heanzac imi ni niñzua. ⁴³ Ni Mañgocnawac qaraiguc hazua wañu ini ménda héihéré néñgic. Wañu ic ménénén eneya qaraiguc hamaciguc imi ini kilenñdac héihéré mimu. ⁴⁴ Ini enaocnec mepési amuanzu. Wañu Anutunén hiabia zénécmiyu nimmu niñac ménda wañanzu. Imuac niñ dimuhuc niñ ninzénégé némmu? ⁴⁵ Wañu nuac niñ inén Mañgocac wésiaiguc aciguc nonopocmac imuhuc ménda zému. Ewa qerigina haimianzu Mose inén mia aciguc ini onopocanzac. ⁴⁶ Wañu Mosenén kiwi oyec imi nuac oyec. Imuac niñ ini Mose ninzénégé miwunec imi niñ ninzénégé némbunec. ⁴⁷ Wañu ac kiwi inén oyec imi ménda ninzénégézu imuac niñ acna zézua imi dimuhuc ninzénégému?

Yesunén ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

6 Nalé imuac andiaiguc Yesunén Galilaia kondun, qara mén Tiberia kondun imi qericma néwécgeñ kereñec. ² Wañu hafi ic mehiaru énécmima kiwi méréra hénia hénia meyu héñanñgic imuac niñ ic embac sasalanén méndac migic. ³ Wañu Yesunén baec boñaiguc emma tohotoho ichéra iniguc tacgic. ⁴ Wañu nalé imuaru Yuda ic onac kendorñ mén nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendorñén hosuru hayec. ⁵ Wañu Yesunén kiwa hima héñu ic embac sasala iwac muru éréma kecgic Filipoac qesimiyec; Nene dimuacnec boña mema ic tunñ yanda imi gumu énécmimi nemu? ⁶ Wañu Yesunén eneyaoc némac haka memac imi niñasarima i batucgémanñ zé imuhuc qesimiyec. ⁷ Zéyu Filiponén melemma zéyec; Ai ic ménñac maso 8 imuac ai boñawac †sécya samén boña mewinñec imi komoc komoc nemuac séc qahac wambacnec. ⁸ Zéyu tohotoho ichéra suggina igucnec mén Simon Peteroac munaya Andereanén yomuhuc zéyec; ⁹ Merac komoc mén youmi imi neneyaguc iwaru bali samén méra mén zéma lambéc éréc hemizac, Wañu imuhucyanén tunñ yanda imi onac dimuhuc sécgé énécmimac? ¹⁰ Zéyu Yesunén zéyec; Énézégic tacmu. Wañu imuaru luluc sasala heyu tacgic ic zañgégina 5,000 imuhuc éséc wañec. ¹¹ Wañu Yesunén samén imi mema ewa hia ac

† Girik aciguc 200 Denarion.

énezmaguc méndémma ic tacgic sécgina énécmiyec.

Wañu lambéc imuhucyanec wamma énécmiyec.

¹² Negic sécgé énécmiyu inén tohotoho ichéra énézéyec; Nene tosara waigic taczac imi moczorñ tocgému, komora mén ménda waimu. ¹³ Zéyu bali samén méra mén imi negic bororoña taru tocgégic sasac 12 kuaya qeqeya wandarec. ¹⁴ Wañu ic embac ienen asé kiwi méréra imi hémma yomuhuc zégic; Hélacnec ic yomi Anutuac tiliñ tiliñ ic baeciguc hamac zégic imi mia. ¹⁵ Wañu Yesunén ic ienen hama wagicma seliseli wamma enañ ic kewugina kumuwiñ zé wañgic inictegicma wai énécmima eneyanec boña méniguc munñguc enec.

Yesunén kondun qahaiguc tima keñec.

¹⁶ Ama mari wañu tohotoho ichéra kondun giñgiñgic hiñgacgic. ¹⁷ Hiñgacma imuacnec kondun néwécgeñ Kafanaum ama areña yandaiguc kembiñ zéma zéiciguc enñgic ama siñiyec. Wañu Yesunén ionac muru ménda hayunec enñacnec keñgic. ¹⁸ Wañu luhuc yandanén qeyu kondun temboña yarec. ¹⁹ Yaru 5 me 6 kilomita puli qema keñgic Yesunén doku qahaiguc tima tima zéic hosuraiguc hayu héñgic zénégina hiriyec. ²⁰ Wañu Inén énézéyec; Ni mia, zénégina ménda hirimac. ²¹ Zéyu ienen ewa hia nimma zéiciguc wagicbiñ zégic, zéicnéñ baec kembiñ zé wañgic imuaru bec kendarec.

²² Ama gianñyu ic embac sasala néwécgeñ kondun giñgiñgic nañgic ienen yomuhuc niñasarigic; Orañ mariya zéic tosara qahac, néñ momacguc sac keru Yesunén tohotoho ichéra iniguc zéiciguc ménda enñunec enñacnec emma keñgic. ²³ (Wañu Yesu ewa hiawac ac zéma samén gumu énécmiyu negic imuac hosuraiguc Tiberianec zéic tosara hagic.) ²⁴ Wañu imuaru Yesu me tohotoho ichéra ienen ménda tacgic imi niñasarima Yesu hocbiñ zéma zéiciguc emma Kafanaum amaiguc keñgic. ²⁵ Wañu ienen kondun néwéciguc Yesu mihiñjima yomuhuc qesimigic; Kiwi ic némac naléiguc you hazañ? ²⁶ Zégic Yesunén yomuhuc énézéyec; Hélacnec téñgén énézézua, ini nuac niñ wañanzu imi asé kiwi méréra wamba héñgic imuac niñ qahac, néñ nene gumu énécmiwa negic sécgé énécmiyec imuac niñ nuac hochoc ai mezu. ²⁷ Nene houanzac imuac aiya ménda memu. Wañu kekec hémbénañawac nene imuac aiya memu. Anutu Mañgocnéñ niñ sécgéyu Icac Naña iwac mia eneya qara oyu hezac imuac niñac kekec hémbénañawac nene imuhucya imi Icac Nañanén énécmimac. ²⁸ Imuhuc zéyu ienen qesimigic, Anutuac aiya mewinñ zéma némac ai mewinñ? ²⁹ Zégic zéyec; Anutunén méli miyu hayec iwac ninzénégému iminén Anutuac ai wanzac. ³⁰ Zéyu yomuhuc qesimigic; Némac asé kiwi méréra mén mena hémma gi ninzénégé gémbiñac hezac me? Gi némac ai meanzañ? ³¹ Mosenén ††kurumeñ igucnec samén gumu énécmiyu negic †imuhuc ogic hezac imuhucyanec neñañ Yanda hécninanén baec kisiaiguc samén qara mana imi negic. ³² Zégic Yesunén

†† Girik aciguc; Inén. ‡ Mmh 16:4; Neh 9:15; Leg 78:24, 25

énézéyec; Héla nec téngén zézua, kurumeñ iguc nec samén gumu énécmiyec imi Mose qahac, wañu kurumeñ iguc nec samén héla gumu énécmianzac imi nuac Mañgocna imi mia. ³³ Imi mia ic kurumeñ iguc nec hama baec séc ic embac kecec énécmianzac inén mia Anutuac samén wanzac imuac niñac imuhuc zézua.

³⁴ Zéyu ieneñ zégic, Miñ Kewu, samén imi nalé séc gumu nénécmi. ³⁵ Zégic zéyec; Ni kececac samén. Méné nuaru hamac inén samén niñ ménda humumac. Wañu mén ni ninzénge nénczac inén doku niñ ménda humumac. ³⁶ Wañu ni yomuhuc énézéyi; Ini néñanzu wañu ménda ninzénge néñanzu. ³⁷ Wañu ic embac Mañgocnéñ néñec ieneñ moczoñ nuaru hadacmu. Wañu méñnéñ mén nuaru hamac imi ni méndaguc nec nesimiwa kemmac. ³⁸ Imi mia Kurumeñ iguc nec mayi imi nena siña méndacmañ niñ qahac, méli néñec iwac siña méndacmañ niñ mayi imuac niñac imuhuc zézua. ³⁹ Iwac siña imi yomuhuc mia hezac; Ic embac néñec succginaiguc méñac mén ménda méwétécgémañ. Nalé tetcgia ducñiyu meqeli énécmiwa yacmu. ⁴⁰ Imi mia Mañgocnawac siña imi méñnéñ mén Naña hémma ninzénge mac imi kecec hémbénaña memacac niñ heyu nalé tetcgia ducñiyu neñ humuc iguc nec meqeli miwa yacmac imuac niñac imuhuc zézua.

⁴¹ Wañu, Ni samén kurumeñ iguc nec mayi imi mia imuhuc zéyec imuac niñ Yuda ic ieneñ ac diric doroc zégic. ⁴² Zéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac Naña Yesu. Wañu neñgoc mañgocya nini niñércmiziñ. Wañu dimuhuciguc, Ni kurumeñ iguc nec mayi zézac? ⁴³ Wañu Yesunén yomuhuc énézéyec; Ini njindic njunduc ac imi waigic! ⁴⁴ Mañgoc méli néñec inén ménda hérémiyu, méñnéñ nuaru hamacac séc qahac. Wañu ic mén nuaru hamac imi nalé tetcgiaiguc meqeliwa yacmac. ⁴⁵ Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwiiguc yomuhuc ogic hezac; Ic embac moczoñ Anutunén ku énécmiyu nimmu. †Méñnéñ mén Mañgoc arunec ara nimma niñareñgé amumac imi nuaru hamac. ⁴⁶ Ic méñnéñ Mañgoc ménda héñec, néñ Anutu arunec mayec inén sac héñec. ⁴⁷ Ac héla énézézua; Méñnéñ mén ninzéngezac inén kecec hémbénaña késa keczac. ⁴⁸ Ni imi kececac samén imi mia. ⁴⁹ Yanda hécginanén baec kisiaiguc mana negic, wañu nema humudacgic.

⁵⁰ Wañu ni imi samén mén kurumeñ iguc nec mama hahaya imi mia, méñnéñ nemac imi ménda humumac.

⁵¹ Ni imi samén kececaguc kurumeñ iguc nec mama hahaya. Méñnéñ samén imi nemaciguc inén nalé tetcgia qahac kecmac. Wañu samén imi nuac séwi busuna, neñ baec séc ic embac kecec hémbénaña énécmimañ zé wai énécmimañ imi mia.

⁵² Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ succginaiguc enawunec tualefic geriwiguc wamma yomuhuc zégic; Ic youmi séwi busia dimuhuc nénécmiyu newiñ? ⁵³ Yesunén énézéyec; Ac héla énézézua, ini Icac Nañawac séwi busia zéma sacya ménda nemu imi qeriginaiguc kecec ménda késa kecmu. ⁵⁴ Méñnéñ mén nuac sac busuna neñzac imi kecec hémbénañayaguc. Wañu neñ nalé tetcgiaiguc meqeli miwa yacmac. ⁵⁵ Nuac séwi

busuna iminén nene héla. Wañu nuac sacna iminén doku héla wanzac. ⁵⁶ Méñnéñ mén nuac sac busuna neñzac iminén nuac qerinaiguc keru neñ iwac qerinaiguc keczua. ⁵⁷ Kecec miñina Mañgocnéñ méli néñu ni iwac kuhaiguc keczua imuhucyanec méñnéñ séwi busuna neñzac iminén nuac kucnaiguc kecmac. ⁵⁸ Samén imi kurumeñ iguc nec mayec imi mia. Yanda hécginanén mana negic, wañu humudacgic. Néñ méñnéñ samén nuarunec imi neñzac iminén tetcgia qahac kecmac. ⁵⁹ Ac imi mia Yesunén Kafanaum tocgotcgo amaiguc ku énécmima énézéyec.

Tohotoho ichéra sasalanén Yesu andé qema keñgic.

⁶⁰ Imuhuc zéyu nimma tohotoho ichéra sasalanén yomuhuc zégic; Ac imi niñni yéwéria yanda, mérenén hia angétimac? ⁶¹ Yesunén tohotoho ichéra ieneñ diric doroc ac zégic imi niñasarima yomuhuc énézéyec; Ac iminén meyéwéri énécmizac? ⁶² Icac Naña imi liliñéma bec kerec imuaru enu hémmuiguc dimuhuc zému? ⁶³ Uña téréya iminén kecec énécmimac, wañu séwi imi ménda méra énécmimac. Ackua zéc énézéanzua iminén Uña zéma kecec wanzac. ⁶⁴ Wañu Yesunén mérenén ménda ninzénge gic imi zéma mérenén andé qemimac imi hénihéniya iguc nec moczoñ nindarec imuac niñ yomuhuc énézéyec; Succgina iguc nec tosara ini ménda ninzéngezu. ⁶⁵ Wañu toroqema zéyec; Ni imuac niñ, méñac mén Mañgocnéñ ménda niñmiyu nuaru hamacac séc qahac imuhuc bec énézézua.

⁶⁶ Nalé imuarunec tohotoho ichéra sasalanén andé qema kemma Yesu muñguc ménda méndacgic. ⁶⁷ Keñgic Yesunén tohotoho ichéra 12 yomuhuc qesiéncmiyec. Ini momac nec wainemma kembiñ zé wanzu? ⁶⁸ Zéyu Simon Peteronén melemma zéyec; Miñ Kewu guaru kecec hémbénañawac ac héla hegénzac, imuac nini mérac muru hia kembiñ nec? ⁶⁹ Nini yomuhuc niñasarima ninzéngeziñ; Gi imi Anutuac ic téréya Momacguc. ⁷⁰ Wañu Yesunén zéyec; Neñ ini 12 ménda énépési yi me? Wañu succginaiguc momacguc imi ic biria wanzac. ⁷¹ (Ac imi Simon Karioto iwac naña Yudawac niñ imuhuc zéyec. Inén 12 succgina iguc nec, wañu kecmac Yesu andé qemimacac heyec.)

Yesunén Hali kendoñ niñac Yerusalem ekeñec.

7 Imuac andiaiguc, Yuda ic ieneñ Yesu qehumuwiñ zé wañgic, imuac niñac Yesunén Yuda baeciguc ménda keñha wammañ zéma nimma Galilaia baeciguc leleggéyec. ² Wañu Yuda ic ionac kendoñ mén qara Sel hali kendoñ ††imi hosuru hayec. ³ Hayu Yesuac mu nahéra ieneñ yomuhuc ézégic; Gi baec yomi waima Yuda baeciguc kenna imuaru guac tohotoho iché cga ieneñ kiwi méréra meanzañ imi hémmu. ⁴ Méñnéñ hicñi tegicmañ zéma sasañgiaiguc ai ménda meanzac. Gi ai imuhucya meanzañ, imuac niñac baec séc ic embac guac hénia énézéna hémmu. ⁵ Munahéra imi mo-

†† Baec kéra kérasiaiguc sel haliginaiguc kecgic Anutunén galen gé énécmima gumu énécmiyec imi niñqelima tacniñiñ kecañgic.

macnec i ménda ninzégégic imuac niñac imuhuc ézégic. ⁶ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Nuac nalé imi ménda hazac, wañu onac nalé imi nalé séc hama heanzac. ⁷ Baec ic ieneñ onac hazéc wañ énécmimuac séc qahac. Wañu ni imi wawañ memegina imi biria zéma héipuc ac zéanzua imuac niñ hazéc wañ nénzu. ⁸ Ini kendorñ imuac ekeñgic, nuac naléna dindiña imi ménda ducñizac imuac niñ ni ménda ekemmañ. ⁹ Imuhuc zéma inéñ Galilaia baeciguc waima tarec. ¹⁰ Wañu munahéra kendorñac kendacgic andégnaiñguc i acguc momacnec ekeñec, wañu winiñu qahac eñeyacnec sañgima ekeñec. ¹¹ Wañu kendorñiguc Yuda ic ieneñ iwac wamma yomuhuc qesiamugic, ic imi dimia taczac? ¹² Wañu ic tuñ yanda succinaiguc iwac ac sañec sasala zégic. Wañu tosaraneñ ic imi ic hiabia zégic, wañu tosaraneñ zéqetali wamma zégic; Qahac, ic imineñ ic embac ikoc wañ énécmianzac. ¹³ Wañu Yuda ic ionac niñac bacgina yandiyu méñnéñ méñ winiñu iwac ac méñ ménda zéauyec.

Yesunéñ kendorñiguc ackuaazéc ku énécmiyec.

¹⁴ Wañu kendorñ imi namuñá éséc keñu degucguc Yesunéñ ocmuñ téréyaiguc emma ku énécmiyec. ¹⁵ Kuénécmiyu Yuda ic ieneñ welicgéma yomuhuc zégic; Inéñ kiwi amaiguc ménda kerec, néñ niniñ imi dimuhuc késa keczac? ¹⁶ Yesunéñ melemma yomuhuc zéyec; Kuénécmianzua imi nena qahac, néñ méli néñec iwarunec. ¹⁷ Méñnéñ Anutuac ewa siñawac wammañ zé wanzac imineñ ackuaazécna zézua imi Anutu arunec me nuarunec imi niñasarimac. ¹⁸ Méñ eñeya niniñ tohoma zéanzac imi eñeya séwiya mepésimimu niñac imuhuc wañanzac. Wañu méñ mélimiyec imi mepésimimañ zé ai meanzac imi mia ic héla. Iwaru késpedesira méñ ménda hezac. ¹⁹ Mosenéñ héna ac imi ménda énécmiyec me? Wañu kileñ succinaiguc méñnéñ méñ héna ac imi ménda tohoanzac. Ini némac niñ nuwiñ zé wanzu? ²⁰ Zéyu ac bakia melemma zégic; Gi uña biria méñ késakeczañ, méréneñ gumañ zé wanzac? ²¹ Yesunéñ énézéyec; Ni kiwi méréra momacguc sac wamba ini moczoñ aurizu. ²² Mosenéñ séwi heric haka imi zéénécmiyu ini Sabataiguc ic méñac séwiya hericanzu. Wañu haka imi Mosearunec qahac, imi yanda onarunec. ²³ Moseac héna ac ménda logimuac Sabataiguc séwi heric haka imi wañanzu. Imuhuc wamma némac niñ Sabataiguc ic méñac séwiya moczoñ mehiaru miyi imuac hazéc wañ nénzu? ²⁴ Iwawai winiñu hezac imuac sac hémma ac ménda zétecgégic. Néñ zétecgictegcic ac imi dindiñanec zégic.

Yesu imi Anutu arunec mayec.

²⁵ Wañu Yerusalem miñina tosaraneñ yomuhuc zéma qesiamugic; Qewiñ zé wanzu imi ic yomi me? ²⁶ Ic imi ac winiñu zéma you nanzac. Wañu ieneñ ara ménda zézu. Galeñ hécnina ieneñ ic yomi Kristo zéma hélacnec nimmizu me? ²⁷ Kristo hayu dimuacnec hazac imi ic méñnéñ ménda nimmac. Wañu ic yomi dimuacnec

imi nini ninziñ. ²⁸ Yesunéñ ocmuñ téréya qeriaiguc ku énécmima selianec zéyec; Ini ni zéma ni dimuacnec hayi imi ninzu, néñ ni nena siñ niñac ménda mayi. Méñ méli néñec imineñ héla. Wañu ini ménda nimmizu. ²⁹ Wañu ni imi inéñ méli néñu iwarunec mayi imuac niñ ni imi i nimmizua. ³⁰ Imuhuc zéyu ieneñ ké-sawiñ zé wañgic. Wañu naléya ménda ducñiyu méñnéñ méñ méraginaneñ méñ ménda osigic. ³¹ Wañu succina igucnec sasalanéñ i ninzégégema yomuhuc zégic; Kristo hawacnec imi ic yomineñ kiwi méréra meanzac imi ogicma kiwi méréra sasala hia mewacnec?

³² Imuhuc zéma Yesuac ac sañec imuhucya imuhucya zégic Farisaio ic ieneñ nimma hofac oo ic kiwahécgina iniguc Yesu késamuac niñ ocmuñac galeñ meme ai ic tosara méli énécmigic. ³³ Wañu Yesunéñ zéyec; Ni nalé hotoñadac iniguc kecmaguc méli néñec iwac muru kemmañ. ³⁴ Ini hocnémmu wañu ménda miñicñi némmu. Ni kecmañ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac.

³⁵ Zéyu Yuda ic ieneñ yomuhuc zéma emineñ wañgic; Ic yomi dimuaru keñu hocbiñ? Alahécnina Girik ic succinaiguc héndémma keczu ionaru kemma Girik ic ku énécmimañ zé imuhuc zézac me? ³⁶ Hocnémmu wañu ménda miñicñi némmu. Ni kecmañ imuhucgeñ hamuac séc qahac zézac ac imuac hénia imi némac?

³⁷ Kendorñ kunuha, nalé yandaiguc Yesunéñ namma selianec zéauyec; Méñnéñ méñ doku niñac humuzaciguc nuaru hama nemac. ³⁸ Kiwi téréyaiguc ÿomuhuc ogic hezac; Méñ ni ninzégégé némmac imi qeria igucnec doku kekecyaguc imineñ éréma luma kemmac. ³⁹ Imuhuc Zéyec imi méñnéñ méñ i ninzégégemac imi kecma Uña késamac, imuac niñac Uñawac niñ imuhuc zéyec. Nalé imuhucgeñ Yesunéñ kurumenjiguc ménda emma edamuyaguc ménda wañec imuac niñ Uña ménda méliyu mayecnec.

⁴⁰ Ac imi nimma ic tosara ieneñ yomuhuc zégic; Hélacnec ic yomi Anutuac tiliñ tiliñ ic imi mia.

⁴¹ Tosaraneñ Ic imi Kristo wanzac imuhuc zégic. Wañu tosaraneñ yomuhuc zémanec qesigic; Kristoneñ Galilaia baec ama méñ igucnec hia hicñimacac séc? Imi qahacgucnec. ⁴² Kristo imi Betelehem ama areña yanda Dawidi kerec imuarunec iwac qeli onac succina igucnec hicñimac imuhuc imi kiwi téréyaiguc ménda hezac me? ⁴³ Imuhuc zéma ic ieneñ Yesuac niñ méndéñ amugic. ⁴⁴ Ic tosaraneñ késawiñ zé wañgic wañu méñnéñ mérianéñ i ménda osiyec.

Yuda ic onac galeñhécgina tosara Yesu ménda ninzégégic.

⁴⁵ Ai merac ieneñ liliñgéma hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ionaru hagic yomuhuc qesiénécmigic; Némac niñac Yesu ménda késama eñ hazu? ⁴⁶ Zégic ocmuñac galeñ meme ai ic ieneñ melemma zégic; Ac imuhucya méñnéñ méñ ménda zéauyu niñañiñ. ⁴⁷ Zégic Farisaio ic ieneñ yomuhuc énézégic; Ini acguc ikoc wañ énécmizac? ⁴⁸ Galeñ zéma Farisaio ic nonarunec méñnéñ i ninzégégé mizac me qahac? ⁴⁹ Ic eñomia hé-

na ac ménda niñacgézu ini saecginaguc. ⁵⁰ Wañu sucginaiguc méñ bec nec Yesuaru keñec qara Nikodemó inéñ yomuhuc qesiéncmiyec; ⁵¹ Héna acninanéñ ic méñac ara me hakaya meyec imi walac ménda nimmagucnec kápésiraguc zéanzac me qahac? ⁵² Zéyu zégic; Gi momacnec Galilaia baec igucnec me? Kiwi oloñ héna. Hémma Galilaia baec igucnec Anutuac tiliñ tiliñ ic méñ ménda hicñjmac imi niñ asariwésémañ.

⁵³ Imuhuc zégic tecgéyu eñac eñac amaginaiguc kendacgic.

Héna yanda embac méñ Yesuaru wagicma hagic.

8 Yesunéñ Oliwa boñraiguc eñec. ² Wañu ama gi-anjiyu inéñ ocmuñ téréyaiguc muñguc eñec. Eñu ic embac moczoñ iwac muru hagic tacma ku énéncmiyec. ³ Wañu héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ieneñ embac méñ kaisero wammanec keru késagic imi wagicma hama sucginaiguc haigic nañec. ⁴ Nañu Yesu ézégic; Kiwi ic, embac yomi kaisero wamma keru imuhucgeñ késagic. ⁵ Mosenéñ héna aciguc embac imuhucya imi hocnéñ héihumuwiñ niñac zéseli nénéncmiyec. Wañu geñ mia dimuhuc zéwésémañ? ⁶ Wañu ac imi batucgéma kápésira mihiçjima aciguc opocbiñ zéma imuhuc qesimigic. Wañu Yesunéñ sicgéma baeciguc mérianéñ kiwi oma tarec. ⁷ Imuhuc taru ieneñ qesima qesi wañgic inéñ dindiñanec namma yomuhuc énézéyec; Onarunec méñnéñ kápésic qahac kecanzaciguc inéñ walac hénima hocnéñ héiyuguc. ⁸ Imuhuc zéma muñguc sicgéma baeciguc kiwi oyec. ⁹ Oyu ieneñ ac imi nimma ic yanda méñ hénima keñu, gi méñ ni méñ wai éréncmima kendacgic Yesu zéma embac sucginaiguc nañec iereñ ekacnec nañoc. ¹⁰ Yesunéñ dindiñanec namma héñu kendacgic embac imi momacguc eñeyanec nañu yomuhuc qesimiyec; Embac, ic moczoñ imi dimia? Kápésicgaguc zégénzac méñ ménda nañzac me? ¹¹ Zéyu zéyec; Qahac, Miñ Kewu. Zéyu Yesunéñ ézégic; Ni acguc kápésicgaguc ménda zégénzua. Kemma deguc muacnec kápésic muñguc ménda wambésémañ.

Yesuac héipuc ac imi hélaguc.

¹² Yesunéñ muñguc ac yomuhuc énézéyec; Ni baec séc ic embac onac asac mararañ. Méñ ni méndac néncmac imi siñi qeriaiguc muñguc ménda keremmac. Wañu kekecac asaha késakecmac. ¹³ Imuhuc zéyu Fari-saio ic ieneñ yomuhuc ézégic; Geñgaocnec guac héipuc wañamuanzañ imuac niñ guac héipuc ac imi héla qahac. ¹⁴ Zégic Yesunéñ yomuhuc melemma zéyec; Ni imi dimuacnec hama dimuaru kemmanñ imi ni niñzua, imuac niñac ni nenaoc nuac héipuc acna wañamuma zézu, néñ imi hélacnec wañzac. Wañu ini imi ni dimuacnec hama dimuaru kemmanñ imi ménda niñzu. ¹⁵ Eneñ ic onac niniñ igucnec niñgésianzu. Wañu neñ imi ic méñac ménda niñgési mianzua. ¹⁶ Ni nenacnec qahac, Mañgoc méli néñec i guc momacnec niñgésianzic, imuac niñ ni niñgésimañ iguc, nuac

niñgésigésina imi hélacnec wammac. ¹⁷ Héna acginaiguc yomuhuc hezac; Ic éréhécnéñ héipuc ac zéyc imi héla wammac. ¹⁸ Méñ imi ni nenawac héipuc wañamuanzua, wañu héipuc icna méñ imi Mañgoc méli néñec imi mia. ¹⁹ Imuhuc zéyu ieneñ qesimigic; Guac mañgocga imi dimia? Zégic Yesunéñ melemma énézéyec; Ini ni me Mañgocna ménda niñnércmizu. Ni niñnémbunec imi Mañgoc imuhucnec nimmiwunec. ²⁰ Ac imi ocmuñ téréyaiguc soukiwa haimimiawac kata-pa tarec imuaru ku énéncmima zéyec. Wañu naléya ménda ducñiyec imuac niñac méñnéñ méñ i ménda késayec.

²¹ Wañu inéñ muñguc énézéma zéyec; Ni kema ini hocnémma kápésic ginaguc humumu. Wañu kemma kecanñ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac. ²² Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ eminiñ wañgic; Ni kemmanñ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac imuhuc zézac. Héna imi némac? Eñeyaoc euma humumac me? ²³ Zégic inéñ énézéyec; Ini younec, wañu ni imi ou kurumeneñ igucnec. Ini baec igucnec, wañu ni imi imuarunec qahac. ²⁴ Imuac niñac ini kápésicgina qeriaiguc humumu imuhuc zézu. Ni imi i wanzua imi ménda niñzén gézuiguc kápésic ginawac qeriaiguc humumu. ²⁵ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc qesi migic; Gi méré? Wañu Yesunéñ énézéyec; Ni héniana nalé séc énézéanzua. ²⁶ Ni onac ac sasala zéma zégésigési ac sasala késakeczua, néñ méli néñec imi héla miñjina, imuac niñac inéñ nézéyec imi sac baec ic embac énézéanzua. ²⁷ Inéñ Mañgocyawac imuhuc zéma énézéyec. Wañu ieneñ imi ménda niñtecgic. ²⁸ Imuac niñ Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ini Icac Naña imi meyacmu nalé imuaru ni imi mia i zéma niñasarimu. Wañu ni nena ewa siñnawac iwawai méñ ménda meanzua, néñ Mañgocnéñ iwawai ku néñec imi sac énézéanzua imi niñtecgicmu. ²⁹ Mélinéñec imi niguc kecanzac. Ni nalé séc ai tosara Anutunéñ héñu sécgéanzac ai imuhucya sac meanzua. Imuac niñ inéñ nenacnec ménda wainéñanzac. ³⁰ Imuhuc zéyu bec sasalanéñ niñzénémigic.

Abarahamac qelihéra.

³¹ Wañu Yuda ic niñzénégézu ionac yomuhuc énézéyec; Ini nuac ackuazéc qeriaiguc hémbénaña kecmuiguc hélacnec nuac tohotoho ichéna wammu. ³² Wañu ini ac héla niñacgégic ac héla iminéñ ziki sipacgina hulac énéncmimac. ³³ Zéyu ac yomuhuc meleggic; Nini Abarahamac qeli, méñnéñ ziki sipac ménda wañ néncmimigic. Wañu némac niñ ziki sipacgina hulac énéncmimac zézan? ³⁴ Yesunéñ melemma énézéyec; Hélacnec téngén énézézu, méñnéñ méñ kápésic wañanzac imi imuac welen qe qe ic wanzac. ³⁵ Wañu welen qe qe icnéñ miñinawac amaiguc nalé séc ménda kecmac, néñ nañanéñ tetecgia qahac kecmac. ³⁶ Imuac niñ Nañanéñ hulac énéncmiyu ini hélacnec ziki sipacgina qahac kecmu. ³⁷ Ini Abarahamac qeli imi ni niñzua. Wañu qeriginaiguc nuac ackuazécnawac tatacya méñ ménda he énéncmizac. Imuac niñ nuhu-

† Ni imi mia Kristo zéma niñasarimu.

muwiñ zé wanzu. ³⁸ Ni Mañgocnawac wésiaiguc héñi imuac énézéanzua. Wañu ini mia mañgocgina iwarunec niñgic imuac wañanzu.

³⁹ Zéyu zégic, Nonac mañgoc imi Abaraham. Wañu Yesunéñ melemma énézéyec; Abarahamac qeli wambunec haka Abaraham wañec imuhucya wambunec. ⁴⁰ Ni Anutu arunec nimma ac héla énézéwa nuhumuwiñ zé wanzu. Wañu Abaraham inéñ haka imuhucya ménda wañec. ⁴¹ Ini eñañ mañgocgina iwac haka imi wañanzu, imuhuc zéyu ieneñ melemma zégic; Nini kaisero haka igucnec ménda hicñiyiñ. Nonac mañgoc imi momacguc sac keczac imi Anutu. ⁴² Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ni Anutu arunec hicñjima mayi. Ni mayi imi nena ewana niñ qahac, inéñ méli néñu mayi, imuac niñ Anutu imi onac mañgoc wambacnec imi ala wañ némbunec. ⁴³ Dimuhuciguc nuac ackuazéc imi ménda niñasarizu? Imi mia acna gezacginanéñ nimmuac séc qahac imuac niñac ménda niñasarizu. ⁴⁴ Ini mañgocgina Biria miñjina iwarunec hicñjigic, imuac niñ iwac ewa siña tohowiñ zé wanzu. Inéñ nalé hénia igucnec euqaqac ic kerecac keczac. Wañu iwac qeriaiguc ac héla méñ ménda hemiyu ac hélaiguc ménda nañanzac. Inéñ mia ic ikora wañu ikoc acwac mañgocya keczac, imuac niñ ikoc ac zémañ zé eñeya niniñ késama zéanzac. ⁴⁵ Wañu ni ac héla zéanzua imuac niñ ini ménda ninzégé néñzu. ⁴⁶ Onarunec méñnéñ nuac kápésicna méñ hia mihicñj-mac? Ac héla énézéuaiguc némac niñ ménda ninzégé néñzu? ⁴⁷ Méñ Anutuac buña keczac imi Anutuac ac niñzac. Wañu ini Anutuac buña ménda keczu, hénia imuac niñ ini ménda niñtohoanzu.

Yesunéñ eñeya héipuc ac zéyec.

⁴⁸ Zéyu Yuda ic ieneñ yomuhuc melemma zégic; Nini guac yomuhuc zéma niñanzñ; Gi Samaria ic dac, uña biria késa keczañ. Zéziñ imi hélacnec me qahac? ⁴⁹ Wañu Yesunéñ melemma zéyec; Ni uña biria méñ ménda késakeczua. Wañu ni Mañgocna eeya héianzua wañu ini ni mematiñ wañ néñzu. ⁵⁰ Ni nenaoc nuac eena héinémmuac niñ ménda wañanzua, néñ méñnéñ imuac niñ wamma gésima keczac. ⁵¹ Hélacnec téngéñ énézéua, Méñnéñ méñ nuac ackuazéc tohoma kec-maciguc inéñ ménda humumac. ⁵² Imuhuc zéyu bec Yuda ic ieneñ zégic; Gi uña biria késakeczañ imi deguc niñasariziñ. Abaraham zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ieneñ moczoñ humudacgic, néñ geñ mia méñnéñ méñ guac ackuazéc tohoma kecmaciguc inéñ kiléñdac ménda humumac zékeczañ me? ⁵³ Gi mañgocnina Abaraham humuyec i ogiczañ me? Anutuac tiliñ tiliñ ic ieneñ acguc humudacgic. Wañu gi geñga niñ niñna méré wanzac me? ⁵⁴ Yesunéñ melemma zéyec; Ni nenawac eena héiwa nuac eena imi héla qahac wammac. Neñañ Anutu zéanzu Mañgocna iminéñ eena héianzac. ⁵⁵ Ini i ménda nimmizu, wañu neñ i nimmizua. I ménda nimmizua zéwinec imi ini ésécnec ic ikora wambinec. Wañu ni i nimmizua iwac ackuazéc tohoanzua. ⁵⁶ Onac mañgoc Abaraham inéñ naléna hémañ zé ewa hia nimma kecma hémmaguc ségiségi

wañec. ⁵⁷ Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ zégic; Gi yawuñga 50 ménda késazañ. Wañu Abaraham bec héñnec? ⁵⁸ Zégic zéyec; Hélacnec téngéñ énézéua, Abaraham ménda hicñiyec nalé imuarunec keriac kecza. ⁵⁹ Imuhuc zéyu ieneñ qewiñ zéma hoc megic. Wañu Yesunéñ sañgima ocmuñ téréya imi waima hiñgacma keñec.

Ic méñ kic hilicyaguc hicñiyec imi mehiaruyec.

9 Yesunéñ héniaiguc kemma ic méñ kic hilicyaguc hicñjima kerec imi héñec. ² Wañu tohotoho ichéra ieneñ qesima zégic; Kiwi ic, ic mérénéñ kápésic wañu inéñ kic hilicyaguc hicñiyec? I eñeyaoc me neñgoc mañgocya ieneñ? ³ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Eñeyaoc me neñgoc mañgocyanéñ kápésic ménda wañic. Wañu Anutuac ai méñ imi iwac kekeciguc wininiyu hémmu niñac imi hicñjimiyc. ⁴ Mélinéñec iwac ai imi kaiwe nanzac imuac séciguc mewiñ. Wañu siñiya hayu méñnéñ méñ ai memacac séc qahac. ⁵ Ni baeciguc kecañzuanec baecac asac mararañ wañzua. ⁶ Imuhuc zémaguc, baeciguc sépécgéma sépécnéñ gizoñ meyacgéma iwac kiwaiguc haiyec. ⁷ Haima yomuhuc ézéyec; Siloam zékéñjiguc kemma zuacna. (Siloam imuac hénia imi; Mélimiyec.) Zéyu inéñ kemma zuaru kiwa hiaruyu hémma amayaiguc liliñgéma keñec. ⁸ Wañu ic ama momachéra zéma ic tosara ic imi zéwelec énécmiyu héñañgic ieneñ yomuhuc qesigic; Ic yomi héniaiguc tacma iwawai niñac qesinéncmiañec iminéñ me qahac? ⁹ Tosaranéñ inéñ mia zégic. Wañu tosaraneñ qahac, i ésécnec zégic. Wañu i eñeyaoc yomuhuc selima zéyec; Ni ic imi mia. ¹⁰ Zéyu ieneñ qesimima zégic; Kicga dimuhuc hiaruzac? ¹¹ Zégic zéyec; Ic méñ Yesu zémianzu inéñ gizoñ meyacgéma nuac kic-naiguc haima Siloam zékéñjiguc kemma zuacna zéyu kemma zuacba hiaruyu héñanzua. ¹² Zéyu ézéyec; Ic imi dimuaru keczac? Wañu melemma zéyec; Ni ménda niñzua.

Farisaio ic ieneñ kic hilic mehiaruyec imuac ara zégic.

¹³ Wañu ic becnecc kic hilic kerec imi wagicma Farisaio ic ionaru keñgic. ¹⁴ Wañu Yesunéñ gizoñ meyacgéma kiwa mehiaruyec imuac naléya imi Sabata. ¹⁵ Imuac niñ Farisaio ic ieneñ imuhucyanec iwac kiwa dimuhuc hiaruyec zéma qesimigic. Wañu ic imi yomuhuc melemma zéyec; Inéñ gizoñ nuac kicnaiguc haiyu zuacba hiaruyu héñanzua. ¹⁶ Farisaio ic tosaraneñ zégic; Ic imi Sabata logianzac imuac niñ Anutu arunec qahac. Wañu tosaraneñ kápésic ic méñnéñ dimuhuc kiwi méréra imuhucya mewacnec imuhuc zéma méndéñ amugic. ¹⁷ Wañu kic hilic imi muñguc qesimigic; Ic iminéñ kicga mewéréñgézac, geñ iwac niñ némac ac zéwésémañ? Zégic zéyec; Ic imi Anutuac tiliñ tiliñ ic.

¹⁸ Wañu Yuda ic ieneñ ic imi kic hilic kerec igucnec hiaruyec imi ménda ninzégéma iwac neñgoc mañgocya héihéré ércémigic. ¹⁹ Ércémima yomuhuc zéma qesiércémigic; Ic yomi orac meracgira me? Wañu ic yomuac kic hilicyaguc hicñiyec zézaoc? Wañu deguc

imi dimuhuc héñanzac? ²⁰ Zégic neñgoc mañgocya ieren yomuhuc melemma zéyoc; Ic yomi norac nañnira imi zéma kic hilicyaguc hicñiyec imi niri ninzic. ²¹ Wañu dimuhuciguc kiwa hiaruzac imi zéma mérénén iwac kiwa méwéréngéyec imi niri ménda ninzic. Wañu i imi yawuñja sasala imuac niñ qesimigic eñeyaoc eñeya surucya énézémac. ²² Yuda ic ienen méñnéñ Yesu imi Kristo zéma ninzéngémac imi Anutuac hénaorin sucni-na igucnec nesimiwiñ imuhuc zéma bec ewa momac wañgic imuac niñ ieren ionac niñac bacgira yandiyu imuhuc zéyoc. ²³ Imuac niñac iwac neñgoc mañgocyanén; I komora qahac, qesimigic, imuhuc énézéyoc.

²⁴ Wañu muñguc ic kic hilic kerec imi héihéréma ézégic; Anutuac eeya héiwéséna. Ic imi késpedesiraguc imi nini ninziñ. ²⁵ Zégic inén melemma zéyec; Ic imi késpedesiraguc me qahac imi ni ménda ninzua. Momacguc ninzua imi yomuhuc; Becnec ni kic hilic keri, néñ deguc imi héñanzua. ²⁶ Zéyu zégic; Dimuhuc wañgénéç? Inén dimuhuc kicga méwéréngéyec? ²⁷ Inén melemma énézéyec; Ni bec zédaczua, néñ gezacginanén ménda nimma némac niñac muñguc nimbiñ zé wanzu? Ini momacnec iwac tohotoho ichéra wambin zé wanzu? ²⁸ Imuhuc zéyu hahali mima zégic; Gi imi iwac tohotoho icya. Wañu nini imi Moseac tohotoho ichéra. ²⁹ Anutunén Mose ac ézéyec imi nini ninziñ. Wañu ic imi dimuarunec imi nini ménda ninziñ. ³⁰ Zégic ic iminén yomuhuc énézéyec; Ic imi kicna mehiaruyec wañu dimuacnec hayec imi ini ménda niñasarimanec keczu. Imuac mia ni welicgé énécmizua. ³¹ Nini yomuhuc niñanzin; Anutunén késpedesic ic ionac gezac ménda haianzac, néñ ic solaña Anutuac ackuazéc tohoanzac iwac mia gezac haianzac. ³² Ic méñ kic hilicyaguc hicñiyecac keru kiwa mébérengéyec ac suruc imuhucya imi nalé hicñima hama éreyec imuac suraiguc méñ ménda zégic niñin. ³³ Ic imi Anutu arunec ménda mawacnec ai imuhucya méñ hia ménda mewacnec. ³⁴ Zéyu zégic; Gi késpedesic qeriaiguc téngén hicñinec, néñ ac ku nénécmizan? Imuhuc zéma nesigic keñec.

Ninzén ninzégina qahac imi kic hilic ésécnec.

³⁵ Ic imi néfacgégic mayec imi Yesunén niñec. Nimma ic imi mihicñima qesi miyec; Gi Icac Naña imi ninzégézan? ³⁶ Wañu ic iminén zéyec; Miñ Kewu, ic zézan imi méré? Nézésa ic imi ninzégéwa. ³⁷ Yesunén zéyec; Geñ deguc hémma nanzan. Giguc ac zézac iminén ic imi mia. ³⁸ Wañu ic iminén Miñ Kewu ni ninzégézua zéma mepési miyec. ³⁹ Wañu Yesunén yomuhuc zéyec; Ni niñgési énécmiman zé baeciguc mayi. Imuac wañ énécmiwa kic hilicnéñ hémmu, néñ kicginagucnéñ kic hilic wammu.

⁴⁰ Farisaio ic tosara momacnec kecgic ienen imuhuc zéyu nimma zégic; Nini momacnec kic hilic me?

⁴¹ Wañu Yesunén énézéyec; Ini kic hilic kecwunec imi késpedesicgina ménda he énécmiwacnec. Wañu deguc héñanzin zézu, imuac niñ késpedesicgina he énécmizacnec.

Rama zéma rama galen.

10 Ni hélacnec téngén zézua, méñ rama onac demin qeriaiguc emmañ zéma nagu igucnec ménda emma héna méñunec logimac imi kowu nene zéma kaiziliwen ic. ² Méñ nagu igucnec emmac iminén ramawac galenja. ³ Awiawi icnéñ iwac niñac naguya auanzac. Wañu rama ienen ara hia niñyacgégic inén ramahéra qacgina unuruma onagiru sénganñen mamu. ⁴ Rama ienen ara hia niñyacgézua imuac niñ onagiru madacgic eñeya walac keñu méndacmima keñanzu. ⁵ Wañu ic enia méñac ara imi ienen ménda niñtegicanzu. Imuac niñ waima héñqacgéma kemmu. ⁶ Yesunén séséc ac imi énézéyu niñgic, néñ ac hénia imi ménda niñasarigic.

⁷ Imuac niñ Yesunén muñguc énézéyec; Hélacnec téngén énézézua; Ni rama ionac nagu. ⁸ Ni ménda hawa walac hagic imi enen moczon kowu nene zéma kaiziliwen ic. Imuac niñac rama ienen acgina ménda niñgic. ⁹ Ni nagu mianén, méñnéñ nuac muru keremmac imi añgéta tiwa, nagu imuacnec eñen mama wamma nene mihicñimac. ¹⁰ Kowu nene imi enen ménda hamac, néñ rama sasangiaiguc énépésima kemma mebirima unuhumumac niñac sac haanzac. Ni mia rama ienen kecec imi sécgina mema kuaya qeqe memu niñac hayi. ¹¹ Ni imi rama galen hiabia. Galen hiabi-anén rama ionac niñ kekecya hia wai énécmianzac. ¹² Wañu galen soukiwa niñac ai meanzac iminén galen héla qahac. Wañu rama imi eñeya qahac, imuac niñ hasén kazu hayu hémma rama wai énécmima néngaru hasén kazunén inima néndén énécmianzac. ¹³ Ic imi soukiwa niñac ai meanzac imuac niñ néngacanzac. Wañu inén rama niñac ewa éréhéc ménda wañanzac. ¹⁴ Ni rama galen hiabia. Ramahéna niñénécmiwa niñnéñzu. ¹⁵ Imi mia Mañgocnéñ ni niñnéñu neñ Mañgoc nimmanzua imuhuc ésécnec. Imuac niñ ni rama ionac niñac kececna waizua. ¹⁶ Nuaru ramahéna méñ keczu imi demin yomuacnec qahac. Wañu ini momacnec onagicma éréwa nuac ewana nimmu. Niñgic rama tuñ momacguc kecgic galen momacguc kecénécmimac. ¹⁷ Kececna muñguc memañ zéma waizua imuac niñ Mañgocnéñ nuac goina héianzac. ¹⁸ Kececna imi méñnéñ ménda nuagicmac. Wañu ni nenaoc waizua. Kececna giliman me muñguc memañ imuac kuc buña imi nuaru henénzac. Zézé seli imi Mañgocna iwac murunec hayu késayi.

¹⁹ Ac imuac niñ Yuda ic ienen muñguc héndén amugic. ²⁰ Wañu sugcinaiguc sasalanén yomuhuc zégic; Inén uña biria késayu qeria sicsaoc wanzac. Némac niñ ara ninzu? ²¹ Wañu tosanén yomuhuc zégic; Ac imi ic méñ uña biriayaguc imuhucyawac ac qahac. Uña biri-anén ic kic hilic méñac kiwa hia mehiarumac me?

Yuda ic ienen Yesu ménda ninzéngémigic.

²² Yerusalemiguc ocmuñ téreyawac naguya augic imuac yawuñ †imi sanñenja naléyaguc ducñiyec.

† Kendorñ imuac, Hanukah zéanzu.

²³ Yesunéñ ocmuñ téréya demuñ qeriaiguc luhuc ama yanda méñ qara Solomon taru imuac qeriaiguc lelecgéma nañec. ²⁴ Wañu Yuda ic ieneñ lelecgémima yomuhuc zéma ézégic; Némac nalé ducñiyuguc ewa éréhéc ménda wañgémibñ? Gi Kristo keczañiguc zéasarima nénézéna. ²⁵ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ni énézéyi, néñ ménda ninzénégéanzu. Kiwi méréra nuac Mañgocnawac qaraiguc meanzua iminéñ nuac héipuc ac zéénécizac. ²⁶ Wañu ini imi nuac ramahécna qahac imuac niñ acna ménda ninzénégézu. ²⁷ Ramahécna imi ewana niñanzu. Wañu ni ionac niñénécmiwa ieneñ méndac néñanzu. ²⁸ Neñ kekec hémbénaña imi énécmiwa méndagucnec humumu. Méñnéñ méñ nuac mérana igucnec ramahécna nuag-icmacac séc qahac. ²⁹ Nuac hainéñec Mañgocna inéñ momac yanda onogicdacma kuneñgina keczac, imuac niñ méñnéñ Mañgocnawac méria igucnec iwawai méñ paktak wagicmacac séc qahac. ³⁰ Ni zéma Mañgoc niri momacguc.

³¹ Imuhuc zéyu muñguc Yuda ic ieneñ héiwiñ zéma hoc megic. ³² Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Kiwi méréra icnéñ ménda memeya imi hénia hénia Mañgocna iwarunec mema énézéwa hénzu. Wañu imuac sucginaiguc némac iwawai méñ niñac hocnéñ nuwiñ zé wanzu? ³³ Zéyu Yuda ic ieneñ melemma zégic; Iwawai imuac me imuac niñ qahac, gi baec ic kecma Anutu wanzua zéma Anutu zébiri qébiri wammianzañ ac haka imuac mia hocnéñ guwiñ zé wanzñ. ³⁴ Yesunéñ melemma énézéyec; Héna acginaiguc, Neñ ini anutu zéénécizua †imuhuc ménda ogic hezac me? ³⁵ Kiwi téréya imi augic qahac wammacac séc qahac. Anutunéñ ic tosara ara zéhicñi énécmiañec ionac niñ anutu zéénécmiyec. ³⁶ Méñ Mañgocnéñ kekecy méteré wammima baeciguc mélimiyec iminéñ Ni Anutuac Naña zéyu, némac niñ, Téréya zébiri qébiri wammizac, zénénzu? ³⁷ Mañgocnawac ai ménda meanzuaiguc ménda ninzénégé némmu. ³⁸ Néñ aiya meanzuaiguc imi, ni qahac, néñ kiwi méréra imi miadac kileñ ninzénégému. Imuhuc wammuiguc Mañgocnéñ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecanzua imi hia niñasarimu. ³⁹ Ieneñ muñguc késawiñ zé wañgic, wañu inéñ méragina igucnec néñgacma keñec.

⁴⁰ Wañu Yesunéñ Yodan doku néwécgeñ becneç Yohanenéñ doku naec énécmiyec imuaru kemma kerec. ⁴¹ Wañu ic embac sasalanéñ imuaru hama zégic; Yohanenéñ bec kiwi méréra méñ ménda meyec, néñ ic yomuac ac sasala zéyec iminéñ moczoñ héla wanzac. ⁴² Wañu baec imuaru sasalanéñ Yesu ninzénégégic.

Yesunéñ Lazaro humuc igucnec meqelimiyc.

11 Ic méñ hafi kiyu heyec. Qara imi Lazaro. Inéñ Maria zéma iwac embac dara Mata iorac ama areña Betania igucnec. ² Maria yomi Miñ Kewuac qahaiguc haléc héméña hiabia pocgéma eñeya oruc zucyanéñ hénaya naecmiyec imi mia. Wañu Lazaro hafi heyec iminéñ mia Maria iwac nauñ dara. ³ Wañu nauñhéra iereñ Yesuaru ac yomuhuc haiyic keñec;

Miñ Kewu, ic siña niñmianzañ imi hafi kiyu hezac.

⁴ Wañu Yesunéñ suruc imi nimma yomuhuc zéyec; Hafi imuac tetcgia imi humuc qahac. Imi mia Anutu mepé qepési mihicñi mimuac niñac hicñizac. Wañu imuarunec Anutuac Naña acguc mepésimimu.

⁵ Yesunéñ Mata zéma iwac embac munaya zéma Lazaro ionac siñgina niñañec. ⁶ Wañu Lazaro hafi hezac zégic nimmaguc kerec imuaru waimanec keru ai meme éréhéc keñec. ⁷ Keñu tohotoho ichéra énézéma zéyec; Neñañ lilingéma Yuda baeciguc kembibñ. ⁸ Zéyu ieneñ zégic; Kiwi ic, Yuda ic ieneñ hocnéñ guwiñ zé wañgic imi ai meme sasala ménda tetcgézac. Wañu imuaru muñguc kembésémañ? ⁹ Yesunéñ melemma zéyec; Kaiwe éréma hiñgacanzaç imuac naléya 12 ac séc ménda hezac me? Méñnéñ kaiweiguc keñha wammaciguc baec kurumeñac asac marañiguc hémma ménda qonzontonñ gémac. ¹⁰ Méñnéñ siñiiguc keñha wañu iwac qeriaiguc asac marañañ qahac wañu mama qemac. ¹¹ Imuhuc zémaguc andiaiguc yomuhuc énézéyec; Neñañ alanina Lazaro gauya hezacnec. Ni kemma mindiwa yacmac. ¹² Wañu iwac tohotoho ichéra ieneñ zégic; Miñ Kewu, gau hezaciguc hiarumac. ¹³ Yesunéñ iwac humuc niñac imuhuc zéyec, néñ iwac tohotoho ichéra ieneñ gau hehe niñac imuhuc zézac zéma niñgic. ¹⁴ Wañu Yesunéñ zéasarima zéyec; Lazaro imi humuyec. ¹⁵ Onac niñ wamma nimba imuaru ménda keru iminéñ hia wañu ségiségi wanzua. Imuhuc wamba ini ninzénégému. Neñañ iwac muru kenni. ¹⁶ Wañu ic méñ Toma, Didimo (Héi séwi séwi) zémianzu, inéñ tohotoho ic tosara yomuhuc énézéyec; Neñañ momacnec kemma i guc humuwiñ zé humuwiñ.

Yesu imi humuc igucnec yacyac imuac miñina.

¹⁷ Yesunéñ ama imuaru hayu Lazaro imi téngégic kic-suañ qeriaiguc heyu ai meme kembonñ qahac wanzac zégic niñec. ¹⁸ Betania ama areña imi Yerusalem hosuraiguc taru hénaya imi 3 kilomitawac séc wañec. ¹⁹ Wañu Yuda ic sasalanéñ nauñgirawac songoñ iricma songoñ ac wañ érécmiwiñ zé Mata zéma Maria iorac muru hagic. ²⁰ Wañu Yesu hazac zégic nimma Matanéñ i hémmañ zé keñec. Wañu Marianéñ amaiguc tarec. ²¹ Miñ Kewu! Matanéñ ézéyec; Gi you kecañnec nauñ dacrira imi ménda humuwacnec. ²² Wañu ninzua, deguc acguc némac iwawai niñac Anutu welec mina Anutunéñ hia niñgémmac. ²³ Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Guac nauñ dacga imi muñguc yacmac. ²⁴ Zéyu Matanéñ melemma zéyec; Nalé tetcgia wañu, humuc igucnec yacyac hicñiyu muñguc yacmac imi ni ninzua. ²⁵ Zéyu Yesunéñ ézéyec, Ni imi humuc igucnec yacyac zéma kekec imuac miñina, méñnéñ méñ ni ninzénégé néñzac imi kekecyaguc kecmac. Wañu humumaciguc kileñdac kekecyaguc kecmac. ²⁶ Wañu méñ qeliqeli kecma ni ninzénégé néñzac imi kileñdac humucya qahac kecmac. Gi imi ninzénégézañ me qahac? ²⁷ Zéyu embacnéñ zéyec; Oo, Miñ Kewu, ni ninzénégézua. Gi Kristo, Anutuac Naña baeciguc hahaya.

† Leg 82:6

²⁸ Imuhuc zémaguc lilingéma kemma embac mu-naya Maria qaru hayu iwacnec ézéyec; Kiwi ic imi hama guac guruzac. ²⁹ Zéyu Marianén nimma focdac yacma iwac muru keñec. ³⁰ Wañu Yesu imi ama areña yanda qeriaiguc ménda hayec, néñ Mataguc azoroyoc imuhucgeñ nanjecnec. ³¹ Wañu Marianén geriwaguc yacma keñu, Yuda ic amaiguc i guc tacgic ieneñ hém-ma siacmañ zé kic suañiguc kenzac gezañ imuhuc zé-ma i méndacmigic. ³² Wañu Marianén Yesu nanjec imuaru hama hémma iwac hénayaiguc mama sicgéma ézéyec; Miñ Kewu, gi you tacbañnec nauñ dacnira ménda humuwacnec. ³³ Imuhuc zéma siaru Yuda ic i guc hagic momacnec siacgic Yesunén iniru qeri uñaya yéwériyu wésia témañ zé wañec. ³⁴ Wañu, Dimucgeñ haigic zéma qesiyu, Miñ Kewu, hama hénna zégic. ³⁵ Wañu Yesu kic masiya mayec. ³⁶ Wañu Yuda ic ieneñ hémma zégic; Héñgic, Lazaro iwac siña dimuhuc nim-miañec! ³⁷ Ic tosanén yomuhuc zégic; Kic hilic imi mehiaruyec. Wañu ic yomi ménda humumac niñ méra mimacac séc qahac wañec me?

Yesunén Lazaro humuc igucnec meqeliyec.

³⁸ Wañu Yesunén wésia muñguc yanda wamma kic-suañiguc keñec. Wañu kicsuañ imi hoc kifaña, kuaya imi hocnéñ hézicgégic heyec. ³⁹ Yesunén zéyec; Hoc imi qililingégic keñu. Zéyu ic humuyec iwac embac nauña Matanén yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu, ai meme kemboñ qahac wanzac, imi bec héménaguc wanzac. ⁴⁰ Zéyu Yesunén ézéyec; Gi ninzénagéma Anutuac edamuya hémbsémañ imuhuc ménda gézézua me? ⁴¹ Wañu hoc qililingégic keñu Yesunén kiwa hima hém-ma zéyec; Mañgoc gi acna ninzañ imuac niñac ewa hia ac gézézua. ⁴² Gi nalé séc nuac niñanzañ imi niñi. Wañu zézua imi ic you nanzu ieneñ geñ ni méli nénnec imi ninzénagému niñac ionac niñ wamma imuhuc gézézua. ⁴³ Imuhuc zéma Yesunén kucnec qarec; Lazaro, mama hana! ⁴⁴ Zéyu ic humumia iminén mama hayec. Wañu hénna méria imi liner malekunén osogic heyu musuya imi kereñnéñ osogic heyec. Yesunén énézézec; Hulacmigic keñha wañu.

Farisaio ic eney Yesu qewiñ zéma ac sañec wañgic.

⁴⁵ Imuac niñac Yuda ic sasala Maria iwac hagic ieneñ ai Yesunén meyec imi hémma ninzénagémic. ⁴⁶ Wañu tosanén Farisaio ic ionac muru kemma ai Yesu meyec imuac ac suruc wañ énécmigic. ⁴⁷ Hofac oo ic ki-wahécgina zéma Farisaio ic ieneñ kaunsol tocgo énécmima yomuhuc énézégic; Neñañ dimuhuc wañkeczin? Ic imi kiwi mérera hénna hénna yanda wañanzañ. ⁴⁸ Neñañ i imuhuc waimini, ic embac moczoñ ninzénagé mimu. Ninzénagé migic Roma ic ieneñ hama baec yandanina zéma ic embac hécnina imi nonagicmu. ⁴⁹ Zégic sugcina igucnec hofac oo ic mén qara Kayafa yawuñ imuaru eñeñagina kerec im-inén yomuhuc énézézec; Ini niniñgina qahac téngén! ⁵⁰ Ic méñnéñ ic embachéra moczoñ ionac niñ wamma humuyu ic embachéranén ménda humumu iminén

onac muru hia wammac imi ménda niñyacgézu? ⁵¹ Ac imi eñeyawac ewaya niñac ménda zéyec. Inén yawuñ imuac eñeñagina kerec imuac niñ Yesu imi Yuda ic onac humumacac niñ andiawac ara imuhuc zéyec. ⁵² Baec yandagina imuac sac qahac Anutuac nambérac héra baec séc tuima keczu imi momacnec tocgé énécmiyu tuñ momacguc wammac niñac imuhuc zéyec. ⁵³ Wañu nalé imuarunec Yesu qemu niñac ac sañec wañgic.

⁵⁴ Imuac niñac Yesunén Yuda ic sugcinaiguc winiñu muñguc ménda lelecgéyec. Wañu zélén baec ho-suraiguc tauñ mén qara Eferaim taru, tohotoho ichéra iniguc imuhucgeñ kemma kecgic.

⁵⁵ Yuda ic ionac nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ hosuru hayu ic embac sasalanén kendoñ imi ménda hayunec imuac météré haka wambiñ niñac amaya amaya igucnec yacma Yerusalem ekeñgic. ⁵⁶ Wañu ieneñ ocmuñ téreya sombeniguc namma Yesuac kic hihi wamma yomuhuc qesiamugic; Ini dimuhuc ninzu? Kendoñ niñac ic imi hélacnec ménda hamac me? ⁵⁷ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ yomuhuc zéseli wañ énécmigic; Méñnéñ Yesu dimuaru keru ninzaciguc kilenjadc nénézéyu késawiñ.

Marianén Yesu haléc naecmiyec.

12 Ai meme 6 tecgéyu nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ imi hamac. Yesu Betania ama areña becneñ Lazaro meqelimiñu humuc igucnec yacma kecañec imuaru hayec. ² Imuaru Matanén Yesuac eeya héima nene oma gumu énécmiyec. Wañu ic tosanén lelecgéma tacgic Lazaro inén sugcinaiguc Yesuguc momacnec tarec. ³ Tacgic Marianén haléc soroc héménaguc boña eñeña yanda qara nada imi hénén baña 5 séc mema hama Yesuac hénna qahaiguc qocgéma oruc zucyanén kereñ memiyec. Wañu haléc imuac héménanén ama qeriaiguc sécgédarec. ⁴ Wañu tohotoho ichéra sugcinaiguc kecma Yesu andé qemacac heyec Yuda Kariotonén yomuhuc zéyec; ⁵ Haléc héménaguc imi maso haréwécac ai boña haiyu boñ megic soukiwa imi mema ic maqeqeya énécmi-mac iminén hia wambacnec, némac niñ imuhuc mén-da wañec? ⁶ Wañu inén ic maqeqeya ionac niñac wamma imuhuc ménda zéyec. Ic imi kowu nene, gésé késakeru soukiwa haigic élén meanjec imuac niñac imuhuc zéyec. ⁷ Wañu Yesunén zéyec; Waina taru. Inén téngénémmu imuac nalé niñac wamma haléc héménaguc imi haiyu tarecac taczac. ⁸ Ic maqeqeya ieneñ iniguc nalé séc kecmu, wañu ni imi iniguc nalé séc ménda kecañec.

⁹ Wañu imuaru tackecgic Yuda ic sasalanén Yesu imuaru taczac imi niñtecgicma hagic. Wañu Yesuac niñac sac qahac, néñ Lazaro inén meqeliyu yarec imi acguc hémbiñ zé hagic. ¹⁰⁻¹¹ Wañu Lazaro niñac Yuda ic sasalanén Yesuaru kemma ninzénagémic imuac niñ ho-fac oo ic kiwahécgina ieneñ Lazaro imi momacnec qe-humuwiñ zé imuac ac sañec zégic.

Yesunéh donki qahaiguc Yerusalem ekeñec.

¹² Ama gianjiyu ic sasala kendoñac hagic ieneñ Yesu Yerusalem hamañ zé hënaiguc hazacnec zégic nimma ¹³ ewañ ic harëña mema i hëmmbiñ zé kemma yomuhuc qacgic; Ohec wahec! Zéhiaru mimia! Miñ Kewuac qaraiguc hahaya! Zéhiaru mimia! Israel neñañ Ic Kewu. ¹⁴ Yesu imi donki merawa mén mihicñima imuac qahaiguc tarec. Imi mia kiwi téréyaiguc ogic hezac ésécnec; ¹⁵ O, béracna Zion, bacga ménda yandimac. Hénna, guac Ic Kewuga hazac. Donki merawa qahaiguc taczac. ¹⁶ Wañu nalé imuaru iwac tohotoho ichéra ieneñ haka imuac hénia imi ménda niñasarigic. Wañu kecma Yesunéh edamuyaiguc eñuguc ac imi iwac ogic heyec imuac niñ ieneñ haka imuhuc wammigic imi niñqeligic. ¹⁷ Ic tunñ Yesuguc kecma Lazaro kicsuañ igucnec qacma humuc igucnec meqeli miyu yaru hëngic imi eneñ ac suruc muñguc muñguc zéaigic keñec. ¹⁸ Wañu ic embac sasalanéñ asé kiwi ic nénéñ ménda memeya imi meyec imuac surucya nindacgic imuac niñ tunñ yandanéñ i hëmmbiñ zé mama keñgic. ¹⁹ Wañu Farisaio ic ieneñ eñaocnec yomuhuc eminiñgic; Niñzu, ai yanda meni héla qahac wanzac. Baec séc ic embac moczoñ iwaru méndacmima kendaczu.

Girik ic ieneñ Yesuac qac buña nimma hagic.

²⁰ Wañu Anutu mepésiwiñ zé kendoñ niñac érégic imi onac sugginaiguc Girik ic tosara kecgc. ²¹ Ieneñ ic mén Galilaiawac ama areña yanda mén Betsaidanec hahaya Filipo iwac muru kemma yomuhuc qesimigic; Ic kuneñ, nini Yesu hëmmbiñ zé wanzij. ²² Zégic Filiponéñ hama Anderea ézéyu Anderea zéma Filipo iereñ hama Yesu ézéyoc. ²³ Ézéyic Yesunéh nimma yomuhuc zéyec; Icac Naña mepési mimu imuac naléya hazac. ²⁴ Ni hélacnec téngéñ énézéwa, iwawai gocmia ménéñ baeciguc ménda mama humumaciguc gocmia momacguc imi imuhucyanec hemac. Wañu humumaciguc imi héla sasala haimac. ²⁵ Mén kekecyawac añañ timaciguc kekecyawac waizalañ wañ micaciguc kekec hëmbénaña imi késa kecmac. ²⁶ Ménéñ mén welen qenéñzaciguc ni kilen mén-dac némmac. Wañu ni keczua imuhucgeñ nuac welen qeque ic imi momacnec kecmac. Wañu Mañgocnéñ ménéñ mén welen qenéñzac iwac eeya héimimac. ²⁷ Degucmi qerina †yéwérizac. Wañu imuac dimuhuc zémanñ? Mañgoc gi nalé yomi nogicmac niñac añañ tina zémanñ me? Qahac, ni imuac niñ nalé yomuac hayi. ²⁸ Mañgoc guac qac buñaga edamuyaguc wammac. Imuhuc zéyu kurumeñ igucnec ewa mén yomuhuc mayec; Qacnawac edamuya mihicñiyi, wañu muñguc edamuya mihicñimañ. ²⁹ Ic tunñ momacnec namma niñgic ionarunec tosanéñ, Parandañ héizac, zégic. Wañu tosanéñ, Kua meme uñañéñ ac ézézac zégic. ³⁰ Yesunéh énézéyec; Imi nuac niñac qahac, onac méra

† Kekec uñaña.

énécmimañ zé hicñizac. ³¹ Deguc imi baec ic embac ionac gésigési naléya. Baecac kuc miñina imi nesimiyu kemmac. ³² Ni baeciguc meyac néngic emma baec séc ic embac moczoñ nuaru héihéré énécmimañ. ³³ Ac imi mia inéñ dimuhuc humumac imi énéczéyu hëmmu niñac imuhuc zéyec. ³⁴ Wañu ic tunñ yandanéñ yomuhuc zégic; Héna ac igucnec yomuhuc zégic niñanñij; Kristo imi tetcgia qahac kecmac. Wañu gi dimuhuc Icac Naña meyacgic emmac zézanñ? Icac Naña imi méré? ³⁵ Wañu Yesunéh zéyec; Asac mararañ imi iniguc nalé hotoñadac sac he énécmimac. Siñinéñ ménda hoturu énécmiyunec, asac mararañ he énécmiyunec keñha wañgic. Ic ménéñ siñi qeriaiguc keñha wanzac imi dimuaru kenzac imi ménda niñzac. ³⁶ Asac mararañ he énécmiyunec asac mararañ imi kilen niñzëñgégic. Niñzëñgéma asac mararañ nam-bérac héra wammu. Yesunéh imuhuc zémaguc wai énécmima sañgiyec. ³⁷ Kiwi méréra hénia hénia sasala kicginaiguc meañec. Wañu ieneñ i méndagucnec niñzëñgégic. ³⁸ Imuhuc wañgic Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac ac youminéñ héla wañec; Miñ Kewu, ack-uazécnina imi méréñéñ nimma niñzëñgézac? Miñ Kewuac méra imi mérac muru winiñu hicñi mizac? ³⁹ Hénia imuac niñac niñzëñgémuac séc qahac wañec. Imi mia Yesaianéñ ac mén yomuhuc zéyu imuhuc zézua; ⁴⁰ Kicginanéñ hëñtegicbu niñac, qeriginanéñ niñtegicbu niñac, wañu qerigina melemma hagic mehiaru énécmiwac niñac inéñ ini kic hilic zéma qeri seli meénécmiyec. ⁴¹ Imi mia Yesaianéñ Yesuac kiwi asaha hëmma iwac niñac imuhuc zéyec. ⁴² Wañu Galen yanda suggina igucnec sasalanéñ i niñzëñgégic. Wañu Farisaio ic ieneñ Anutuac hënaoriñ suggina igucnec nesi énécmiwu niñac niñzëñ niñzëñgina imi ménda zéaugic. ⁴³ Imi mia ieneñ niñgic ic ionac mepé qepési imi eñaña wañu, Anutuac mepé qepési imi mamaya wañañec imuac niñ imuhuc wañgic. ⁴⁴ Wañu Yesunéh kucnec zéauyec; Ic mén ni niñzëñgé néñzac imi ni sac qahac méli néñec i momacnec niñzëñgé mizac wanzac. ⁴⁵ Méréñéñ mén ni néñzac imi méli néñec i hénzac. ⁴⁶ Ni baeciguc asac mararañ wamma mayi imuac niñac ménac mén ni niñzëñgé néñzac imi siñi qeriaiguc ménda kecanzac. ⁴⁷ Ni baec ic ini zégési énécmimañ zé ménda mayi, néñ añañgëñgina timañ zé mayi. Imuac niñac ménéñ acna nimma imi ménda tohozaciguc imi ni i ménda niñgési mimañ. ⁴⁸ Ic mén ni andé numa acna ménda késazaciguc ackuazéc énézéyi iminéñ niñgësigési icya wamma nalé tetcgiaiguc késpedesiraguc zémimac. ⁴⁹ Ni ac imi nena ewa siñnawac ménda zézua. Mañgoc méli néñec inéñ némac ac dimuhuc zémanñ imi nézéyec. ⁵⁰ Iwac héna ac imi kekec hëmbénañawac buña wanzac imi ni niñzua. Imuac niñac ac ménac mén zéanzua imi Mañgocnéñ nézéyec imuhucyanec zéanzua.

Yesunéh tohotoho ichéra hënañina zuacénécmiyec.

13 Ai meme momacguc tecgéyu bec nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ imi

hamac. Yesunéh baec yomi waima Maṅgocarú kenkenjawac naléya hosucgéma hayu niṅtegicma hé-naorin héra baeciguc keczu ionac goigina héimanec keru eṅeya nalé tetcgia hayec. ² Ama mari waṅu nene gumu énécmigic Biriá miṅinanéh bec Simon Kariotoac naṅa Yudawac qeriaiguc Yesu andé qemimac niṅac niniṅ biria haiyec. ³ Waṅu Yesu imi Maṅgocnéṅ iwawai moczoṅ iwac kucya bawaiṅ haidaczac imi zéma Anutu arunec hayecac bec lilingéma Anutuaru kemmac imi niṅec. ⁴ Imuhuc nimma nene waiyu taru yacma malekuya mén metecgéma kereṅnéṅ eṅeya kema-baṅaiguc zikiyec. ⁵ Zikimaguc doku zéiciguc qeyu hiṅgaru tohotoho ichéra hénagina hénima zuacma kereṅ zikiyu heyec iminéh hénagina kereṅ meénécmiyec. ⁶ Zuacma kenkecma Simon Petero iwaru kereṅu Peteronéh yomuhuc ézéyec; Miṅ Kewu geṅ nuac hénana zuacbésemaṅ? ⁷ Zéyu Yesunéh zéyec; Haka wanzua imuac hénia imi gi deguc ménda niṅasarizaṅ, waṅu bi-aṅguc niṅ asariwésémaṅ. ⁸ Zéyu Peteronéh ézéyec; Gi nuac hénana méndagucnec zuacbésemaṅ. Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Neṅ hénaga ménda zuacmaṅiguc gi amunec qamunec ménda wambésémaṅ. ⁹ Zéyu Simon Peteronéh zéyec; Miṅ Kewu hénana sac qahac, néṅ orucna zéma mérana momacnec zuac-nénna. ¹⁰ Zéyu Yesunéh melemma zéyec; Méṅnéṅ doku bec naeczac imi hénaya sac zuaru moczoṅnec qala qala wammac. Ini qala qala wanzu, néṅ ini moczoṅ niṅac imuhuc ménda zézua. ¹¹ Yesunéh ic mérenéh andé qemimac imi bec niṅasariyec imuac niṅac eṅaṅ moczoṅ qala qala wanzu ménda zémaṅ zéyec.

¹² Hénagina zuacdacma yacma malekuya mema héima tatacyaiguc lilingéma kemma yomuhuc zéyec; Ini haka waṅ énécmizua imi hia niṅasarizu? ¹³ Ini nuac niṅac Miṅ Kewu, kiwi ic zéanzu. Imi hélacnec, ni imuhuc kecza. ¹⁴ Ni onac kiwi ic zéma Miṅ Kewunéh mia hénagina zuac énécmizua. Imuac ini acguc hénagina kileṅ zuacamumu. ¹⁵ Ini momacnec haka onac waṅ énécmizua imuhucyanec wammu niṅac neṅ onaru séséc wamba hénzu. ¹⁶ Ni hélacnec téṅgéh énézéwa, welen qeṅe ic méṅnéṅ mén kewuya ménda ogiczac. Mén mélimiyu hayec imi acguc mélimiyec imi ménda ogiczac. ¹⁷ Imi niṅasarima sécginaiguc wammuiguc ségiségi ginaguc wammu. ¹⁸ Ni qutulaṅgé énécmima ménda zézua. Ic énépésiṅ imi moczoṅ niṅtegic énécmizua. Waṅu imi mia kiwi téréya youmi héla wammac niṅac zéyec; Ic mén nuarunec nene mema nezac iminéh hénaya meyacma nuyec. ¹⁹ Kecma imi hiṅjiyu imuaru ni imi i nalé tetcgia qahac kecazác imi mia zéma ninzéhégé némmu niṅac haka imi ménda hiṅjiyunec walac énézéwa. ²⁰ Ni hélacnec téṅgéh énézéwa, ménac mén mélimiwa hayu héihérézizac imi ni héihéré nézác wanzac. Waṅu méṅnéṅ mén ni héihéré nézác imi méli néṅec i héihéré mizac wanzac.

²¹ Yesunéh ac imi zéyu qeri uṅaya yéwériyu héipuc wamma zéyec; Ni hélacnec téṅgéh zéwa niṅic, onac sugcina igucnec méṅnéṅ ni andé numac. ²² Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneṅ aṅamma mérac niṅ zéyec

imi hia ménda niṅyacgéic. ²³ Tohotoho ichéra sugcina igucnec mén Yesunéh siṅa nimmiarjec iminéh iwac tétéyaiguc héima tarec. ²⁴ Taru Simon Petero orucyanéh séséc wamma ézéyec; Mérac niṅac zézác imuac qesimina. ²⁵ Waṅu tohotoho icya imi Yesuaru héima tacma qesiyec; Miṅ Kewu, mérenéh imi mia? ²⁶ Waṅu Yesunéh yomuhuc zéyec; Saméh yomi tindungéma mimaṅ, ic imi mia. Imuhuc zéma saméh mema zéiciguc tindungéma Simon Kariotoac naṅa Yuda Karioto miyec. ²⁷ Miyu saméh Yesuac méra igucnec wagiru imuaru Biriá miṅinanéh qeriaiguc hiṅgarec. Waṅu Yesunéh ézéma zéyec; Ai memaṅ zé wanzáṅ imi focdac mewésémaṅ. ²⁸ Zéyu lelecgéma tacgic ieneṅ moczoṅ hénia némac niṅ Yesu ac imi zéyec imi ménda niṅtegicgic. ²⁹ Yudanéh soukiwa galen kerec imuac niṅ tosanéh kendoṅ yanda niṅac me maqeqeya énécmimaṅ zé iwawai mén boṅ memac niṅac ézézác imuhuc zéma niṅic. ³⁰ Yudanéh saméh bakia imi mema focdac waima kenec. Waṅu ama bec siṅiyec.

Yesunéh Petero dimuhuc wammac imi niṅasarima zéyec.

³¹ Keṅu Yesunéh zéyec; Degucmi Icac Naṅa imi edamuyaguc wanzac. Waṅu Anutu imuhucyanec Naṅawac hia niṅac edamuyaguc wanzac. ³² Anutunéh iwac muru edamuya mihiṅzicaguc inéh eṅeya muru Naṅa edamuya mihiṅji mimac. Waṅu degucdacmi edamuya mihiṅji mimac. ³³ Nambérac hécna ni iniguc nalé hotoṅadac kecmaṅ. Yuda ic énézéyi ésécnec deguc énézéwa niṅic, ini nuac wammu, waṅu ni kemmaṅ imuhucgeṅ ini hamuac séc qahac. ³⁴ Youmi hénac qelia énécmizua; Goigina héiamumu. Neṅ onac goigina héiéncmianzua imuhucyanec ini goigina héiamumu. ³⁵ Ini eṅaocnec goigina héiamugic ic embac moczoṅ inicma ini nuac tohotoho ichécna wanzu imi niṅasarimu.

³⁶ Zéyu Simon Peteronéh qesiyec; Miṅ Kewu, gi dimucgeṅ kembésémaṅ? Yesunéh melemma zéyec; Gi ni kemmaṅ imuhucgeṅ deguc ménda méndac némbésémaṅ, néṅ bi-aṅguc méndac némbésémaṅ. ³⁷ Zéyu Peteronéh yomuhuc qesiyec; Miṅ Kewu némac niṅac gi hia méndac gémmaṅ ac séc qahac wanzac? Ni guac niṅac kekecna waizua. ³⁸ Yesunéh melemma ézéyec; Gi hélacnec nuac niṅac kekecga waiwésémaṅ? Hélacnec téṅgéh gézéwa niṅa; Kuruc ménda qarunec hatac haréwéc nuac niṅ ménda nimmizua zéwésémaṅ.

Yesunéh tohotoho ichéra meseli énécmiyec.

14 Ewa biri ménda wammu. Anutu ninzéhégé ni momacnec ninzéhégé némmu. ² Nuac Maṅgocnawac amaiguc ama qeria sasala hezac. Qahac wambacnec bec énézéwinec. Ni amagina mindiṅimaṅ zé kemmaṅ. ³ Kemma onac ama dungina mézézéhégé ma lilingéma hama onagicba kemma ni kecazua imuhucgeṅ niguc kecbiṅ. ⁴ Ini hénac ni kenzua imi hia ninzu. ⁵ Imuhuc zéyu Tomanéh qesimiyec; Miṅ Kewu, gi dimuaru kembésémaṅ imi ménda ninziṅ imuac

dimuhuciguc héna imi nimbiñ? ⁶ Yesunéj melemma zéyec; Ni héna imi zéma ac héla imi zéma kekec imi wanzua. Imuac nuarunec qahaciguc méjnéj méj Maṅgocnawac hia ménda hamac. ⁷ Ni niñnéjanziuguc imi nuac Maṅgocna momacnec nimmimu. Degucmuacnec ini nimmima héndaczu. ⁸ Waṅu Filiponéj zéyec; Miñ Kewu, Maṅgoc nénézéna hénni iminéj sécgé nénécmimac. ⁹ Yesunéj melemma zéyec; Filipino, ni sucginaiguc nalé horua sécyá kecañzua, waṅu ni ménda niñnéñzan? Méj ni néjéciguc Maṅgocna momacnec héjéc. Waṅu dimuhuciguc Maṅgoc nénézéna hénni zézan? ¹⁰ Ni iwac qeriaiguc i nuac qerinaiguc keczac imi gi ménda ninzéñgézán? Ac énézéanzua imi nuac ewa siñna igucnec qahac imi Maṅgoc nuac qerinaiguc kecma eñeya aiya meanzac iwarunec. ¹¹ Ni Maṅgocac qeriaiguc kecba Maṅgocnéj nuac qerinaiguc keczac zéwa ninzéñgé néñgic. Niñgic ménda sécgéyu, aina niñac kileñ ninzéñgé néñgic. ¹² Hélañec téñgénéj énézéwa niñgic, ni Maṅgocnawac kemmanj imuac niñ méjnéj méj ni ninzéñgé néñzac imi acguc ai meanzua imuhucya hia memac. Waṅu inéj iwawai ni meanzua imi ogicma memac. ¹³ Nuac qaciguc némac iwawai niñac qesigic wamma meénécmimanj. Imuhuc wamba Nañawac qaraiguc Anutu mepésimu. ¹⁴ Nuac qaciguc némac iwawai niñac ni qesinéñgic wamma meénécmimanj.

¹⁵ Ini nuac goina héinéñziuguc nuac héna ac imi méndacmu. ¹⁶ Ni Maṅgoc qesimiwa onac Héipuc ic méj méli énécmiyu hama iniguc tetecgia qahac kecmac. ¹⁷ Imi mia ac hélawac Uña, baecnéj i nimmac me hémmacac séc qahac imuac niñ baec icnéj i ménda késamacac séc. Waṅu i iniguc kecamma qeriginaiguc kecañzac imuac niñ ini i nimmizu. ¹⁸ Ni ini gupañ merac ésécñec ménda wai énécmimanj. Ni onaru hamañ. ¹⁹ Waṅu nalé hotoñadac tecgéyu baec icnéj ni méndagucnec némmu. Waṅu ni kekecnaguc kecañzua. Ini acguc kekecnaguc kecmu imuac niñac ini ni némmu. ²⁰ Nalé imuhucgeñ eneñ ni Maṅgocnawac qeriaiguc kecba ini nuac qerinaiguc kecgic neñ onac qeriginaiguc kecza imi niñasarimu. ²¹ Méjnéj méj nuac héna ac añgénéj tima tohozac iminéj nuac goina héizac. Waṅu méjnéj méj goina héinéñzac imi Maṅgocnanéj iwac goiya héimimac. Waṅu ni imuhucyanec iwac goiya héimima nena ézéwa némmac. ²² Yudanéj (Yuda Karioto qahac) ézéyec; Miñ Kewu némac niñac baec ic ionac qahac, néj nonacnec sac nénézéna hémmbiñ? ²³ Yesunéj melemma ézéyec; Méjnéj méj nuac goina héizaciguc imi inéj nuac ac tohoyu Maṅgocnanéj iwac goiya héimiyu niri iwaru hama iwac qeriaiguc amanira mema i guc kecbiñ. ²⁴ Méjnéj méj nuac goina ménda héizac iminéj nuac ackuazéc imi ménda tohomac. Waṅu nuac ackuazéc ini niñanzu imi nena qahac, néj méli néjéc Maṅgocna iwac ackuazéc wanzac.

²⁵ Iniguc tacmanec ac yomi énézézua. ²⁶ Waṅu Maṅgocnéj nuac qaciguc Héipuc icgina, Uña Téréya méliyu mamac. Inéj hama iwawai moczoñ ku énécmima ac énézézua imi moczoñ héiqeli énécmimac. ²⁷ Luac onac

muac wai énécmiwa iniguc he énécmimac. Nena luac énécmizua. Ni énécmizua imi baecnéj énécmianzac imuhucya qahac. Imuac niñac ewa qeriginañéj ménda yéwérimac. Waṅu zénéñgina ménda hirimac. ²⁸ Bec yomuhuc énézéwa ninzu; Ni kemmaguc onaru liliñgéma hamañ. Nuac Maṅgocnawac kuha imi nuac kucna ogiczac imuac niñac ini goina héinéñziuguc ni Maṅgocnawac muru kemmanj imuac ségiségi wambunec. ²⁹ Kecma andiaiguc hicñiyu ninzéñgé némmu niñac deguc haka imi ménda hicñiyunec énézézua. ³⁰ Baecac kuc miñinanéj hazac imuac niñ ni iniguc nalé horua ac ménda zémanj. Waṅu iwac kucya imi nuac kucna ogicmacac séc qahac. ³¹ Waṅu baec icnéj ni Maṅgocna goiya héimianzua imi niñtegicmu niñac ni Maṅgocnanéj nézéyec séciguc iwawai wañanzua. Hagic waima kenni.

Waiñ ic zéma hawa.

15 Ni waiñ ic héla, waṅu nuac Maṅgocna imi ai ic wanzac. ² Inéj hawana méñac méj héla ménda haiñzac imi moczoñ qericanzac, waṅu hawana méjnéj méj héla haiñzac imi séc méj sasala haimacac niñ tañhéreñéj memianzac. ³ Ini imi ackuazéc énézézua iminéj bec tañhéreñéj meénécmizac. ⁴ Nuac qerinaiguc kecgic onac qeriginaiguc kecmaj. Hawa méjnéj waiñ ic uraiguc ménda mékétamaciguc eñeyanec héla haimacac séc qahac. Imuhucyanec nuac qerinaiguc ménda kecmuiguc ini acguc héla haimuac séc qahac. ⁵ Ni imi waiñ ic ura ini imi hawahéna. Méjnéj méj nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecba imi héla sasala haimac. Waṅu ini ni qahaciguc iwawai méj wammuac séc qahac. ⁶ Méjnéj méj nuac qerinaiguc ménda keczaciguc ic hawa éséc metecgéma giliyu dokuya zicgémac. Waṅu ic hawa imuhucya imi tocgéma gericiguc giliyu zamac. ⁷ Ini nuac qerinaiguc kecgic nuac ackuazéc qerinaiguc hezaciguc imi iwawai méj niñac wamma zéweleciguc imi niñénécmiwa memu. ⁸ Ini héla sasala haimu iminéj nuac Maṅgocna edamuya mihicñi mimmac. Waṅu ini nuac tohotoho ichéna wammu. ⁹ Maṅgocnéj nuac goina héinéñzac imuhucyanec neñ onac goigina héianzua, imuac niñ nuac goi héihéi imuac qeriaiguc kecmu. ¹⁰ Neñ Maṅgocnawac héna ac méndacma iwac goi héihéiya qeriaiguc kecañzua imuhucyanec ini nuac héna ac méndacmuiguc nuac goi héihéina qeriaiguc kecmu.

¹¹ Nuac ségiségi imi qeriginaiguc heyu onac ségiségi imi kuaya qesalecgémac niñac ac imi énézézua. ¹² Nuac héna ac imi yomi mia; Neñ onac goigina héiénécmianzua imuhucyanec ini eñaocnec goigina héiamumu. ¹³ Ic méjnéj alahéra méra énécmimanj zé efima humumac imi iwac goi héihéiya imi eñeña yanda. Goi héihéi méjnéj imi ogimacac séc qahac. ¹⁴ Héna ac énézézua imi tohoma wammuiguc ini nuac alahéna téñgénéj wammu. ¹⁵ Welenj qeqenéj iwac miñina némac ai meanzac imi ménda zéyu niñanzac imuac niñ ni onac niñac welenj qeqe héna ménda zéma imuhuc ménda unurumanj. Ni iwawai Maṅgocnawac murunec

niñ imi moczoñ énézéwa nindacgic imuac niñac onac niñ alahécna zéma unuruzua. ¹⁶ Eneñ ni ménda népésigic, néñ neñ ini énépési. Imi mia ini héla hémbénaña heheya haima nuac qaciguc Mañgoc imuac me imuac qesigic énécmiyu késamu niñac kumu énécmiyi. ¹⁷ Héna ac youmi énécmizua; Eñaocnec goigina héiamumu.

Yesu hazéc wammigicac tohotoho ichéra momacnec hazéc wañ énécmimu.

¹⁸ Baec icnéñ hazéc wañ énécmimuiguc walac ni hazéc wañ néñgic imi niñtegicmu. ¹⁹ Ini baecac buña wambunec imi baec icnéñ ionac buña wañgic goigina héi énécmiwunec, wañu ini ionac buña qahac. Wañu ini baecarunec gési énécmiyi imuac niñac baec icnéñ hazéc wañ énécmianzu. ²⁰ Ac zézua yomi nimma nimma kecmu; Welen qeque ic méñnéñ miñina ménda ogicmac. Ni hazéc wañ néñgiciguc ini imuhucyanec wañ énécmimu. Wañu nuac ackuazéc nimma tohogiciguc onac ackuazéc imuhucyanec nimma tohomu.

²¹ Mérénéñ méli néñec imi ménda ninzu imuac niñac ieneñ nuac qacna niñac iwawai imi moczoñ wañ énécmimu. ²² Neñ ionaru ménda mama zéauwinec imi ieneñ kápésicgina qahac kecwunec. Wañu deguc kápésicgina niñac acgina zésolanjimuac séc qahac. ²³ Méñnéñ méñ ni hazéc wañ néñzac imi Mañgocna momacnec hazéc wammizac wammac. ²⁴ Ni suginaiguc iwawai ic tosanénéñ ménda memeyawac séc imi ménda mewinec imi ieneñ kápésicgina qahac kecwunec. Wañu ieneñ Mañgocna zéma ni momacnec niricma hazéc wañ nércmizu. ²⁵ Ieneñ hénia qahaciguc ni eñ hazéc wañ néñzu, imuhuc héna aciguc ogic hezac imi héla wammacac niñ imuhuc wanzu.

²⁶ Onac Héipuc ic méñ Mañgoc arunec mélimiwa hamac. Imi mia ac hélawac Uña Anutu arunec mama haanzac iminéñ héipucna wañ némmac. ²⁷ Ini hénihénia igucnec niguc kecgcicac keczu imuac niñ ini acguc nuac héipucna wañ némmu.

Baec icnéñ hazéc wañ énécmimu.

16 Ini ménda qonzon tongému niñac imuhuc énézéyiac énézézua. ² Ieneñ Anutuac héniorij suggina igucnec nesi énécmigic mamu. Nalé méñ hayu imuaru ieneñ ini unuma Anutuac welen qeque ai meziñ imuhuc zéma nimmu. ³ Ni me Mañgoc ménda niñnércmizu imuac niñac haka silic imuhucya wañ énécmimu. ⁴ Naléya hayu, O Miñ Kewunéñ youmi nénezéyu niñij zéma niñyacgému niñac ac imi énézézua. Iniguc keru imuac niñac hénihéniaiguc ac yomi ménda énézéyi. ⁵ Degucmi ni méli néñec iwac muru lilingéma kemmanj zéwa onarunec méñnéñ méñ; Dimucgeñ kembésémañ, zéma ni ménda qesinéñzu. ⁶ Wañu ac imuhucya imuhucya énézéwa qeriginaiguc ewa biricnéñ sécgézac. ⁷ Wañu ac héla zéwa niñgic; Ni ménda kembinec imi onac muru Héipuc ic ménda hawacnec. Wañu ni kemmanjiguc ne-naoc onac muru i méliwa hamac. Imuac niñac ni wai

énécmima kemmanj imi onac hiagina niñac. ⁸ Inéñ hamac nalé imuaru kápésic zéma haka solaña zéma gésigési imuac mia baec séc icembac zéqindiñi ac wañ énécmimac. ⁹ Kápésicgina niñac zéma ni ménda ninzénégé néñzu imuac ara zéénécmimac. ¹⁰ Haka dindiña niñac zéma ni Mañgocnawac emba ini muñguc ménda némmu imuac énézémac. ¹¹ Wañu gésigési niñac zéma baec yomuac kuc miñina saecyaguc zémiyec imuac énézémac.

¹² Ni iwawai sasalawac ara henénzac, wañu deguc énézédacba hia bisiqatén wammucac séc qahac wammac. ¹³ Ac hélawac Uña téréyanéñ hamac nalé imuaru inéñ ac hélaiiguc ini héihéré énécmimac. Inéñ enjeya ewa siñguc ménda zémac, néñ ac niñanzac imi zéma iwawai andiaiguc hahaya imuacnec sac énézémac. ¹⁴ Inéñ ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuac niñ inéñ edamuna mihicñi némmac. ¹⁵ Iwawai Mañgocarur hezac imi moczoñ nuac, imuac niñ Uña Téréyanéñ ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuhuc zézua.

¹⁶ Ini nalé hotoñadac tacma ni ménda némmu duña nalé herec ménda keñu muñguc ni némmu. ¹⁷ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosara ieneñ enjaocnec qesiamugic; Ni Mañgocnawac kemmanj imuac ni nalé hotoñadac tacma ménda némmu, néñ duña nalé herec ménda keñu muñguc némmu imuhuc nénezézac ac imuac hénia imi dimuhuc? ¹⁸ Imuac ieneñ zégic; Nalé hotoñadac zézac imuac hénia imi némac? Nini ac zézac imi ménda niñasarizñ. ¹⁹ Yesunéñ ieneñ qesimiwiñ zé wanzu imi nimma énézéyec; Ini nalé hotoñadac ménda némmu, néñ duña nalé herec ménda keñu muñguc némmu zéwa ac imuac mia enjaocnec qesiamuma keczu? ²⁰ Hélacnec téñgégé énézéwa niñgic; Ini siacma ewa biric wammu, néñ baec séc ic embac ieneñ ségiségi wammu. Ini ewa biric wammu, néñ ewa biricgina néñ meleru ségiségigina wammac. ²¹ Merac memeyawac naléya ducñiyu embacnéñ qenzer manzer qemac, néñ merac imi hicñiyu merac qelia méñ baeciguc hicñizac imuac ségiségi niñac qenzer manzer imi eluñ qemac. ²² Imuhucyanec deguc ewa biric imi onaru hezac, néñ muñguc inicba ewagina ségiségi wañu ségiségi imi méñnéñ méñ onagicmacac séc qahac wammac. ²³ Nalé imuaru ini iwawai méñ niñac ménda qesinémmu. Hélacnec téñgégé énézéwa niñgic; Iwawai imuac me imuac nuac qaciguc qesigic Mañgocnéñ énécmimac. ²⁴ Éréma kecma nuac qaciguc iwawai méñ niñac ménda welecanzu. Néñ welecgcic énécmiyu onac ségiségi imi sécgémac.

²⁵ Séséc aciguc ac youmi énézézua, néñ nalé méñ hamac imuaru Mañgocac zémañ zé séséc ac ménda zéma bénzénanec zéasari énécmimanj. ²⁶ Nalé imuaru nuac qaciguc welecmu. Ni onac niñ wamma Mañgocarur welecmanj imuhuc ménda énézézua. ²⁷ Imi mia yomuac niñac, ini nuac goina héinémma ni Anutu arunec hayi imi ninzénégé imuac niñ Mañgoc enjeyaoc onac goigina héiéncmimac. ²⁸ Ni Mañgocarunec mama baec yomuhucgeñ hayiac muñguc baec yomi waima Mañgocarur kemmanj. ²⁹ Zéyu tohoto-

ho ichéra ienenj zégic; Degucmi séséc ac ménda zéma bénzénanec zéasarizan. ³⁰ Gi iwawai moczonj niņasari-anzanj imuac niñ méjnénj ménj ménda qesigénjunec ac bakia zéanzanj imi deguc niñtecgicma gi Anutu arunec hanec imi niñzénjé génziñ. ³¹ Ini degucdacmi niñzénjé nénzu imuhuc zéma Yesunénj melemma zéyec. ³² Wañu naléya hayu ini wainémma tuima kendacgic ni momacguc kecmañ. Wañu nalé imi bec hazac. Wañu nenacnec qahac, Mañgocnéñ niguc kec-mac. ³³ Nuac qerinaiguc ini ewa bénzénjinaguc kec-muac niñ ac imuhucya imuhucya énézézua. Wañu baec yomuac qeriaiguc zérabéra nimmu. Wañu ewa bénzénj kecmu, ni baecac kuha imi ogicdaczua.

Yesunénj enjeya niñac welerec.

17 Yesu ac imi zétecgéma kicya kurumenjiguc hima yomuhuc welerec; Mañgoc, nalé imi bec hazac. Nañga edamuya mihicñi mina, Nañganénj gi edamuga mihicñigémmac. ² Ic embac geñgaoc minec imi moczonj yanda kekec hémbénaña énécmimac niñac baec séc ic embac moczonj galeñgé énécmimawac qac buña imi minec. ³ Anutu héla momacguc gi zéma guac mélimimia Yesu Kristo niñjérec mimia iminénj kekec hémbénaña wanzac. ⁴ Ni ai memañac zé nénnecc imi bec metecgédacma baeciguc gi edamuga mi-hicñigénzua. ⁵ Mañgoc, baec kurumenj ménda hicñiyecnec giguc edamuna késa keri imi degucmi kic-gaiguc némma edamuna mihicñi néna.

Yesunénj tohotoho ichéra ionac niñac welerec.

⁶ Baecarunec ic embac nénnecc ionaru ni qac buñaga zéau énécmizua. Ienenj imi guac buña, wañu ni nén-nec. Wañu ienenj guac ackuazécga imi tohoanzu. ⁷ Wañu ienenj iwawai moczonj gi ni nénnecc imi guac murunec hayec imi deguc ninzu. ⁸ Ackuazéc nénnecc imi énécmidacba késadaczua. Imuac ni guarunec hayi imi hélacnec niņasarima geñ méli nénnecc imi niñzénjégu. ⁹ Ni ionac niñac welecza, wañu baec séc ic ionac niñac qahac, néñ ic embac nénnecc ionac niñac welecza. Imi mia yomuac niñ, ini imi guac buña. ¹⁰ Ic embac nuaru hezac imi moczonj guac. Wañu ic embac guaru hezac imi moczonj nuac. Wañu ionarunec edamuna hanénju mezua. ¹¹ Ni baeciguc nalé komodia ménj ménda kecmañ. Wañu ienenj imuarunec kecgic ni guaru hamañ. Mañgoc Téréya, Nekañ momacguc keczic ésécnec ienenj momacguc wammu niñac qacga nénnecc iminénj añgégé tiénécmiwésémañ. ¹² Ni iniguc kecma guac qacga nénnecc iminénj añgégé tiénécmiyi. Wañu sucgina igucnec méjnénj ménj kisikiyonj ménda mihicñigic, néñ héna ac héla wammacac niñ ménj kisikiyonj buña wañec inénj nec sac kisikiyonj mi-hicñiyec. ¹³ Wañu degucmi ni guac hazua. Nuac ségiségina iminénj ionac qerinaiguc sécgémac niñac ac youmi baec yomuhucgeñ gézézua. ¹⁴ Ni guac ack-uazéc imi énécmiwa, ni baec séc ic ionaru ménda toro-qe énécmima kecanzua ésécnec ienenj acguc ionaru ménda toroqe énécmima kecgic baec séc ic enej

hazéc wañ énécmizu. ¹⁵ Baec yomuhuc geñnec énépésiwésémañac niñ ménda welecgénzua, néñ biria igucnec añgégé tiénécmiwésémañ niñac gézézua. ¹⁶ Ni baec yomuac buña qahac ésécnec ienenj baec yomuac buña qahac. ¹⁷ Guac ackuazécga iminénj ac héla wanzac. Ac héla iminénj météré énécmiwa. ¹⁸ Geñ ni baec ic sucginaiguc méli nénnecc ésécnec neñ i baec ic sucginaiguc méli énécmizua. ¹⁹ Ac hélanénj météré énécmimacac niñ ionac niñac wamma ni nena météré amuzua.

Yesunénj niñzénj niñzénj ic ionac niñac welerec.

²⁰ Ni ionac niñac sac ménda welecza, néñ ackuazéc énézégic nimma niñzénjé némmu ionac niñac momacnec welecgénzua. ²¹ Mañgoc gi nuac qerinaiguc kecna ni guac qerigaiguc kecza imuhucyanec ienenj momacguc wamma nekañ qerinaiguc kecgic baec séc ic ienenj gi ni méli nénnecc imi niñzénjémmu. ²² Niri momac keczic imuhucyanec ini momacguc wammu niñac ni edamuna nénnecc imi ionac énécmizua. ²³ Ienenj momacguc téñgégé wamma kecmu niñac neñ ionac qerinaiguc kecba geñ nuac qerinaiguc kecna. Imuhuc wanzic baec séc ic embac ienenj geñ ni méli néna hayi imi zéma nuac goina héinénjanzanj ésécnec ionac goigina héi énécmianzanj imi héñtecgicmu. ²⁴ Mañgoc, ic embac geñ nénnecc ienenj ni dimucgeñ kecmañ imuhucgeñ niguc momacnec kecmuac niñ wanzua. Imuhucgeñ baec kurumenj ménda heyunec nuac siñ niñanjanj imuac niñac edamuna mihicñi nénnecc imi momacnec hémmu. ²⁵ Mañgoc, nuac solaña minji-na, baec séc ic embac ienenj ménda niñgénzu. Wañu neñ gi niñgémba tohotoho ichécna ienenj geñ ni méli nénnecc imi ninzu. ²⁶ Neñ guac qac buñaga measari énécmiwa niñgénzu. Ai imi memañac toroqema mewa guac siñga nuac muru hezac iminénj ionac muru hemac. Wañu ni acguc ionac qerinaiguc momacnec kecmañ.

Oliwa aiiguc Yesu késagic.

18 Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra iniguc baec imi waima Kidoron doku qericma kengic. Néwécgeña imuaru oliwa ai heyu Yesunénj tohotoho ichéra iniguc imuac qeriaiguc kereñgic. ² Yesunénj ai imuhucgeñ tohotoho ichéra iniguc tocgéañgic imuac niñ Yuda Isikarioto Yesu andé qemiyec inénj ai imi niñec. ³ Imuac hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ienenj ai ichéra tosara méli énécmigic Yudanénj ai ichéra imi zéma yaré ic tuñ onagicma ionac héna meénécmiyu ienenj kifa zéma lambe zéma yaréac iwawai késama imuaru hagic. ⁴ Yesunénj iwawai hicñimimac imi bec moczonj nindacma ionaru kemma qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? ⁵ Ienenj melemma zégic; Yesu Nazaretenec iwac. Yesunénj melemma zéyec; Ni imi mia. Wañu andé qeqe ic Yuda Isikarioto i acguc iniguc momacnec nañgic. ⁶ Wañu Yesunénj, Ni imi mia, zéyu ienenj andé andé kemma baeciguc ma-ma unuyec. ⁷ Yesunénj muñguc qesiénécmiyec; Ini

mérac hoczu? Zéyu zégic; Yesu Nazaretenec iwac.
⁸ Yesunéh melemma énézéyec; Ni imi mia zéma bec énézézua. Imuac ini ni hocnénguiguc ic tosara youmi waigic kemmu. ⁹ Imi mia, Gi nénnec imuacnec mén ménda méwétécgéwa sohozac, zéyec ac imi héla wammacac niñac imuhuc zéyec. ¹⁰ Simon Petero souyagucnéñ sou imi héréma hofac oo ic eneñawac ai merac mén qema gezawa héiyaiguc heriru mayec. (Ic iwac qara imi Malko.) ¹¹ Yesunéh Petero ézéyec; Souga usuyaiguc tina. Sokoc Mañgocnéñ néñec imi ni ménda nemañac zé ninzañ?

Yesu wagicma Anasi iwac kenjic.

¹² Yaré ic tuñ onac taséhécgina zéma ionac galenagina zéma Yuda ic ionac ai ic ieneñ Yesu késama dérécgégic. ¹³ Dércégéma wagicma walac Hanasi iwaru kenjic. Wañu Anasi imi Kayafa yawuñ imuhucgen hofac oo ic eneñagina kerec iwac yéféya. ¹⁴ Kayafa iminéñ mia becneç yomuhuc zéma Yuda ic zémindiñ énécmiyec; Ic momacgucnéñ ic embac sasala onac niñ humumac iminéñ hia wambacnec.

Peteronéh Yesu qaecgé miyec.

¹⁵ Simon Petero zéma Yesuac tohotoho icya mén Yesu méndaroc. Tohotoho ic mén imi hofac oo ic eneñanéñ nimmañec imuac niñ kemma moczoñ Yesuguc iwac sombenjiguc enoc. ¹⁶ Wañu Peteronéh demin sénganjen nagu kuayaiguc nañec. Nañu duña ai merac mén hofac oo ic eneñanéñ nimmiyec inéñ kemma awiawi embac mén naguiguc nañec imi ézéma Petero wagiru demin qeriaiguc éréyoc. ¹⁷ Awiawi embac naguiguc nañec iminéñ Petero qesima zéyec; Gi ic imuac tohotoho icya mén me qahac? Zéyu Peteronéh zéyec; Ni qahac. ¹⁸ Ama sanjen qeyu welen qeqe ic tosara zéma ai ic ieneñ geric higic zeyu lelecgéma zonemma nañgic Petero i acguc iniguc momacnec geric zonemma nañec.

Hofa oo ic eneñanéñ hénia nimmañ zé Yesu qesimiyec.

¹⁹ Hofac oo ic eneñanéñ iwac tohotoho ichéra ionac zéma ac ku énécmiyec imuac Yesu qesiyec. ²⁰ Yesunéh yomuhuc melemma zéyec; Ni baec séc ic onac winiñu énézéañi. Ni nalé séc azoazoro amaiguc me ocmuñ téryaiguc zéwa Yuda ic acguc moczoñ hañgic. Ni sasañgiaiguc ac mén ménda zéyi. ²¹ Imuac némac niñac qesinéñzañ? Ic embac gezac qema niñanñgic imi onac muru acna qesiéncmina. Némac ac zéañi imi ieneñ ninzu. ²² Ac imuhuc zéyu ai ic mén hosuraiguc nañec iminéñ méra tawéyanéñ otoma zéyec; Héna imuhuc mia hofac oo ic eneñ ara melemma zézañ? ²³ Wañu Yesunéh zéyec; Ac mén képésiraguc zézuaiguc képésira imuac zéauna. Wañu ni ac héla zézuaiguc némac niñac nuzañ? ²⁴ Imuac Hanasinéñ Yesu qatéma hésayaguc méliyu hofac oo ic eneñ Kayafa iwac muru kenjic.

Peteronéh muñguc muñguc Yesu qaecgé miyec.

²⁵ Simon Peteronéh gericiguc zonemma nañu tosanéñ qesima zégic; Gi acguc ic imuac tohotoho ic mén me qahac? Wañu Peteronéh Ni qahac zéma héla qaecgéyec. ²⁶ Wañu hofac oo ic eneñawac ai merac mén, Petero gezawa herirec iwac sac tasia ménéñ Petero yomuhuc zéyec; Gi eri aiguc i guc keric ni ménda iriczua me? ²⁷ Wañu Petero muñguc, Qahac! zéma héla qaecgéyu nalé sosola ménda wañu kuruc qarec.

Yesu Pilato wésiaiguc nañec.

²⁸ Ama gianñanñac Yesu wagicma Kayafawac ama kewuya imuac demin qeriaiguc kerengic. Wañu Yuda ic ieneñ ménda mezapi qeamuma nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendoñ nene térya imi efima newiñ zéma baec galenac ai amaiguc ménda enjic. ²⁹ Imuhuc wañgic Pilatonéh yacma sénganjen ic embac ionac muru hiñgacma qesiéncmiyec; Ic youmi némac hénia niñac késama hazu? ³⁰ Zéyu zégic, I biria ménda wambacnec imi guaru ménda wagicma hawiñec. ³¹ Zégic Pilatonéh énézéyec; Enaoc wagicma kemma enañ héna aciguc gésimigic. Zéyu Yuda ic ieneñ zégic; Nini ic mén qehumuwiñac kuc buña ménda késa kecziñ. ³² Haka imuhucya imi Yesunéh eneyaoc dimuhuc humumac imuac ara zéyec imi héla wammac niñac hicñiyec. ³³ Pilatonéh muñguc baec galenac ama kewuya imuac qeriaiguc emma Yesu qaru enu qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? ³⁴ Wañu Yesunéh duña qesimiyec; Qesiqesi imi genjagarunec me ménéñ nuac niñac gézézu? ³⁵ Zéyu Pilatonéh melemma zéyec; Ni Yuda ic me? Guagicma nuac muru hazu imi genja hénaoriñ hécga zéma hofac oo ic kiwahéçga imi eneñ. Gi némac haka wañec? ³⁶ Wañu Yesunéh yomuhuc zéyec; Nuac héngalen ama areña yandana imi baec yomuacnec qahac. Nuac héngalen ama areña yanda imi yomuacnec wambacnec imi nuac welen qeqe hécnanéñ anñéñ tinéma yaré qegic Yuda ic ieneñ ménda népésiwunec. Wañu deguc nuac héngalen ama areña yanda imi baec yomuacnec qahac. ³⁷ Imuhuc wañu gi ic kewu qahac me? Imuhuc zéma Pilatonéh qesimiyu Yesunéh zéyec; Gi nuac niñac Ic Kewu zézañ imi hélacnec. Ni imuac niñac baec yomuaru hicñiyi. Ac hélawac héipuc wammañ zéma mayi. Imuac ic mén ac hélawac buña keczaciguc imi nuac ewana nimmac. ³⁸ Zéyu Pilatonéh qesiyec; Ac héla imi némac? Imuhuc qesimaguc muñguc sénganjen Yuda ic ionac muru hiñgacma yomuhuc énézéyec; Iwaru képésic mén ménda mihicñizua. ³⁹ Naguc sacyaguc ogicma kenjic imuac kendoñ séc hésa ic momacguc hulac énécmianñi imi onac hakagina. Imuac Yuda ic onac ic kewu imi hulacmiwa hamac niñac wanzu me qahac? ⁴⁰ Zéyu muñguc qacma zégic; Qahac! Ic imi qahac! Barabawac wanzñ! Wañu Baraba imi mia kaiziliwenñ ic zéma kowu nene.

Pilatonén Yesu iciguc qemuac zétecgéyec.

19 Wañu Pilatonén Yesu wagicma hihilocnén qeyec. ² Wañu yaré ic ienené hésa waiyagucnén ic kewuac opoc mén mizima orucyaiguc héimima yaréac maleku qouc qoucgia héimigic. ³ Héimigic tecgéyu wésiaiguc hama zégic; Ohec wahec, Yuda ic onac ic kewu. Imuhuc zéma méra tawéginanén otogic. ⁴ Wañu Pilatonén méngucnec sénganjené hiñgacma zéyec; Niñzu, ni kápésira mén ménda mihicñizua imi nimmu niñac ic imi onac muru wagicma mazua. ⁵ Yesu maleku qouc qoucgia zéma opoc waiyaguc mama nañu Pilatonén énézéyec; Héngic, ic youmi. ⁶ Zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma ai ic ienené i hémma qacma, Ic héngenja wéndaraiguc qena! Ic héngenja wéndaraiguc qena! zégic. Zégic Pilatonén zéyec; Ni kápésicya mén ménda mihicñizua imuac enjaoc wagicma kemma ic héngenja wéndaraiguc qegic. ⁷ Wañu Yuda ic ienené melemma zégic; Nonac muru hénac ac he nénécmizac. Inén, Ni Anutuac Naña zéyec imuac niñ hénac acnina tohoma wammimi i humucac buña wanzac.

⁸ Pilatonén ac imi nimma zénéña muñguc yanda hiriyec. ⁹ Pilatonén muñguc baec galeñac ama kewuya imuac qeriaiguc emma ézéyec; Gi dimuacnec? Zéyu Yesu ac kitiwa mén ménda zéyec. ¹⁰ Wañu Pilatonén muñguc qesimiyec; Gi nuac ac bakia ménda melem-bésémañ? Ni hulacgémmañ zé hia hulacgémmañ wañu Ic héngenja wéndaraiguc gumañ zé hia gumañac séc kuc buñana imi henénzac imi gi ménda niñasarizañ? ¹¹ Zéyu Yesunén melemma zéyec; Ounec ménda géñuiguc kuc buñaganén ménda nogicmac. Imuac niñ ic mén népésima guac muru haiyec iwac kápésicya imi guac kápésicga ogicma kunen yanda wanzac. ¹² Ac imi zéyu nimma Pilatonén Yesu dimuhuc hulacmiyu kemmac imuac hénaya horec. Wañu Yuda ic ienené yomuhuc zéma qacmanec nañgic; Gi ic imi waina mama hamaciguc gi Kaisawac alaya qahac. Méñnéñ mén eneya niñac Ni ic kewu zémac imi Kaisawac hazécya wammac.

¹³ Pilatonén ac imi nimma Yesu wagiru sombené hocnén haigic hoturuyec imuhucgené hiñgacma gésigési tataciguc tarec. Séngagené sombené imuac qara imi Hebraio aciguc Gabata. ¹⁴ Orañ imi nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendoñ wammac, deguc imi imuac zérénqérén naléya, wañu kaiwe kiwa bec gumpiti wañu Pilatonén Yuda ic yomuhuc énézéyec; Héngic, onac ic kewu. ¹⁵ Zéyu qacgic; Wagicma kenna, wagicma kenna. Ic héngenja wéndaraiguc qena. Zégic Pilatonén qesiéncmiyec; Ni ic kewugina ic héngenja wéndaraiguc qemañ? Zéyu hofac oo ic kiwahécgina ienené zégic; Ic kewunina imi Kaisa, mén ménda keczac. ¹⁶ Tetcgjaiguc Pilatonén ic héngenja wéndaraiguc qemu niñac oporec.

Yesu ic héngenja wéndaraiguc qegic.

Oporu yaré ic enené Yesu wagicgic. ¹⁷ Yesunén eneyaoc ic héngenja wéndara huama baec boña mén

qara Orucsic (Hebraio aciguc Golgota.) imuhucgené kenjec. ¹⁸ Imuhucgené Yesu ic héngenja wéndaraiguc qegic. Wañu i guc ic éréhéc momacnec uruma nówéc nówéc hai érécmigic nañic Yesu imi sugciraiguc nañec. ¹⁹ Pilatonén kiwi mén oma ic héngenja wéndara qahaiguc qeyu heyec. Wañu yomuhuc ooyawac heyu oloñgic; Yesu Nazaretene, Yuda ic onac ic kewu. ²⁰ Baec Yesu qegic nañec imi ama areña yanda hosuraiguc heyec imuac niñ Yuda ic sasalanén kiwi imi oloñgic. Wañu kiwi imi Hebraio ac zéma Latin ac zéma Girik aciguc ogic heyec. ²¹ Wañu Yuda ic ionac hofac oo ic kiwahécgina ienené hama Pilato qetalimima zégic; Yuda ic ionac ic kewu imuhuc ménda oma, Ic yomi zézacnén; Ni Yuda ic onac ic kewu, imuhuc owéséna. ²² Zégic Pilatonén melemma zéyec; Némac ac ozua imi nené imuhuc ozua.

²³ Yaré ic enené Yesu ic héngenja wéndaraiguc qegic nañu malekuya mema méndénjic kemboné qahac wañu sécgina momac momac késagic. Maleku qeria mén heyec imi toroya qahac. Ounec hénima héigic emu hiñgacma tecgéyu usuya momacguc wañec. ²⁴ Imuac niñ ienené enjaoc yomuhuc eminénjic; Yomi ménda muzuracgéni taru mérac wammac imi sumbic néma hénni. Haka youmi kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi hénna wammacac niñ hicñiyec; Ienené malekuna sugciraiguc méndémma késagic. Wañu nuac malekuna késawin zéma sumbic négic. Yaré ic ienené wañgic imi, imi mia. ²⁵ Wañu Yesuac ic héngenja wéndara hosuraiguc nenjocya zéma nenjoc komocya zéma Klopawac iniña Maria zéma Makdala Maria enené nañgic. ²⁶ Yesunén nenjocya zéma tohotoho icya mén siñ nimmanéñ imi hosuraiguc nañic iricma eneya nenjocya ézéyec; Embac hénna guac nañga imi. ²⁷ Wañu iwac tohotoho icya ézéyec; Hénna, guac nenjocga imi. (Nalé imuhuc gerñec tohotoho icya iminén Yesuac nenjocya wagicma iwac amaiguc kemma keroc.)

Yesu humuyec.

²⁸ Imuhuc zéma Yesunén iwawai moczoné sécgédarec imi nimma kiwi téréyaiguc ac hezac imi hénna wammac niñac, Owuruna qañgararañ qezac, zéyec. ²⁹ Wañu imuaru kiruñ mén wainé howuragucnén kuaya qeyu tarec. Taru ienené konduné kagalic qundungéma zoroc susuriaiguc koroma Yesuac kuayaiguc nañgégic enjec. ³⁰ Yesu imi nema yomuhuc zéyec; Tecgézac. Imuhuc zéyuguc orucya sicgéma mayu unaya waimiyec.

³¹ Ai meme imi Sabata imuac mambéc naléya, wañu orañ imi Sabata kendoñ yandayaguc, imuac niñac qamoc imi ic héngenja wéndaraiguc imuhuc ménda nammu niñac Yuda ic ienené Pilato yomuhuc qesimigic; Hénagina sira kuma qamocgina metecgégic mamu.

³² Wañu yaré ic ienené hama ic éréhéc Yesuguc momacnec urugic nañoc walac ménac hénaya sira kumaguc andiaiguc ménac imuhucyanec kugic. ³³ Yesuac hama héngic inén bec humuyu hénaya sira ménda kugic.

³⁴ Wañu yaré ic méñnéñ luacyanén iwac maréña nézénjéyu nalé imuarunec sacya zéma dokuya mayec. ³⁵ Mén kiwanén imi héñec inén héipucya wamma

zézac. Wañu iwac ac imi hélacnec. Wañu ac héla zézac imi eñeyaoc ninzac. Imi mia ini momacnec ninzénge-mu niñac héipucya wanzac. ³⁶ Imi mia kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammac niñac hicñiyec; Sira mén ménda kugic zénge-mac. ³⁷ Wañu kiwi téréya mén imi yomuhuc ogic hezac; Ieneñ i nézénge-gic iwac kicgina hima hémmu.

Yesu téngégic.

³⁸ Yesuac tohotoho ic mén Yosefe Arimataia ama areñ yanda igucnec imi Yuda ic ionac bawa yandiyu sanjima ninzénge-yec. Inén Yesuac qamora memac niñac Pilato qesiyu Pilatonén oac zémiyu kemma Yesuac qamora mema keñec. ³⁹ Wañu becneç sinjyaiguc Yesuac muru hayec Nikodemo i acguc haléc mér zéma aloe imi 30 kiloac séc mutulañge-ma mema hayec. ⁴⁰ Wañu Yesuac qamora mema Yuda ic ieneñ qamoc téngéangic imuac haka méndacma haléc hémeñaguc imi héima héima malekunén osoyoc. ⁴¹ Wañu Yesu qegic imuaru kisi mén heyec. Wañu imuac qeriaiguc bañec mén qelia ésé oraragic heyec. Imuhucgeñ qamoc mén ménda haigicnec heyec. ⁴² Wañu Yuda ic onac Sabatawac zérénqérén naléya imuac niñ bañec hosuru heyec imuhucgeñ Yesuac qamora haiyoc.

Yesu humuc igucnec yarec.

20 Sonda sinjunc ama ewiawac Maria Makdala inén kic suañ bañeciguc kemma héñu hoc yanda imi kuaya igucnec qililingégic angéma nañec. ² Wañu Simon Petero zéma tohotoho icya mén Yesunén siñ nimmianec iorac muru usuñec hama yomuhuc érézéc; Miñ Kewuac qamocya imi kic suañ igucnec mema keñgic. Wañu dimucgeñ haizu imi ménda ninziñ. ³ Zéyu Petero zéma tohotoho ic mén ekaocnec yacma kic suañ bañeciguc keñoc. ⁴ Wañu ekawu usuñec keñic tohotoho ic mén imi Petero ogicma focdac kemma bec walac eri kicsuañ bañeciguc kendarec. ⁵ Kemma sigéma qeria héñu lineñ maleku heyu héñec wañu qeriaiguc ménda kereñec. ⁶ Simon Peteronén méndacma hama bañec qeriaiguc kemma héñu malekunec heyec. ⁷ Wañu kereñ orucya osogic imi momacnec kuma lakec haigic maleku qara lineñ imiguc ekac ekac heyoc. ⁸ Wañu tohotoho ic mén kic suañiguc walac hayec iminén degucguc keremma hémma ara ninzénge-yec. ⁹ (Wañu kiwi téréyaiguc humuc igucnec qelima yacmac imuhuc ogic hezac imi ménda niñasariyocnec.) ¹⁰ Wañu muñguc lilingéma amagiraiguc keñoc.

Maria Makdala inén Yesu mihicñiyec.

¹¹ Wañu Maria kic suañ bañec kuayaiguc siacmanec nañec. Namma siacma kiwa hiyu ou bañec qeriaiguc eñec. ¹² Hima héñu kua meme uña éréhéc malekugira lalac lalacnec qamoc heyec imuaru méñnéñ héniaiguc méñnéñ orucyaiguc taroc. ¹³ Wañu qesimiyoc; Embac némac niñac siaczañ? Qesiyic zéyec; Ieneñ Miñ Kewu-

na mema keñgic. Wañu dimucgeñ haizu imi ménda ninzua. ¹⁴ Imuhuc zéma lilingéma héñu Yesu imuhucgeñ nañec. Wañu embac inén i imi Yesu imi ménda héñtegi-rec. ¹⁵ Wañu Yesunén yomuhuc qesimiyec; Embac némac niñ siaczañ? Gi mérac hoc keczañ? Wañu embac inén niñu ai miñina ésécnec wañu qesimiyec; Ic kuneñ †geñ iwac qamora mema kenzañiguc i dimucgeñ haizañ imi nézéna kemma mewa. ¹⁶ Zéyu Yesunén zéyec; Maria. Zéyu nimma muñguc lilingéma Hebiraiio aciguc Raboni! zéyec. (Neñañ aciguc kiwi ic.) ¹⁷ Wañu Yesunén zéyec; Ménda nosina ni Mañgocnawac muru ménda enzuanec. Dac munahécna ionac muru kemma yomuhuc énézéna; Mañgocna, onac Mañgocgina momacnec, Anutuna, onac Anutugina momacnec wawaña iwac muru emmañ. ¹⁸ Zéyu Maria Makdala inén ac suruc imi mema tohotoho ichéra ionac muru keñec. Kemma ni hélacnec Miñ Kewu hénzua Miñ Kewunén yomuhuc nézézac zéma ac suruc wañ énécmiyec.

Yesunén tohotoho ichéra ionac muru hicñi énécmiyec.

¹⁹ Sonda maria kaiwe hiñgaru tohotoho ichéra Yuda ic ionac niñac bacgina yandiyu nagu héima tacgic Yesu wininima sugcinaiguc namma zéyec; Luaenén iniguc heyu. ²⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma maréña imi énézéyu héngic. Tohotoho ichéra ieneñ Miñ Kewugina héñtegi-cma ségiségi yanda wañgic. ²¹ Wañu Yesu muñguc énézéma zéyec; Luaenén iniguc heyu. Mañgocnéñ ni méli nénzac ésécnec neñ ini méli énécmizua. ²² Ac imuhuc zémaguc kua wéséséya ionaru hihima énézéc; Uña Téréya megic. ²³ Ini méñac mén képésicgina wai énécmizuiguc képésicgina imi qahac wanzac. Ini képésicgina ménda wai énécmizuiguc képésicgina imi hezac.

Yesunén Tomawac muru hicñimiyec.

²⁴ Yesuac tohotoho ichéra 12 sugcina igucnec mén qara Toma (Didimo †zémiañgic) iminén Yesu hayec nalé imuaru iniguc ménda tarec. ²⁵ Tohotoho ichéra tosanén, Nini Miñ Kewu hénziñ, zéma ézégic Tomanén yomuhuc zéyec; Mériaiguc biriñ lépécya imi ménda hémma mérana merawanén biriñ hiñgarec imi ménda osima mérananén iwac maréñaiguc ménda osinimmañiguc imi ni ménda ninzénge-mañ. ²⁶ Ai meme 8 tecgéyu Yesuac tohotoho ichéra muñguc ama imuac qeriaiguc tacgic nalé imuhucgeñ Tomanén i iniguc momacnec tacgic. Nagu imi héima wété sulugic heyec, wañu Yesunén haréma sugcinaiguc namma zéyec; Luaenén iniguc heyu. ²⁷ Imuhuc zéma Tomawac niñ zéyec; Méragawac merawanén yomuhucgeñ suluma mérana osima hémma maréñaiguc méraga haina hiñgaru osima niñna. Wañu ewa éréhéc ménda wamma ninzénge-na. ²⁸ Tomanén melemma zéyec; Nuac Miñ Kewuna zéma nuac Anutuna! ²⁹ Zéyu Yesunén ézéc; Gi kicganén némmaguc ninzénge nénzañ?

† Girik aciguc; Miñ kewu. †† Didimo imi; Neñañ aciguc Héi séwi séwi.

Waṅu méṅnén méné ménda némmanec ninzénge ném-mu imi eney ségiségi ginaguc wammac.

³⁰ Yesunén tohotoho ichéra ionac kicginaiguc asé ki-wi icnéṅ ménda memeya sasala méné acguc meyec, néṅ imi moczoṅ kiwi yomuac qeriaiguc ménda odacba hezac. ³¹ Ini Yesu imi Kristo Anutuac Naṅa keczac imi ninzéngeṅma iwac qaraiguc kekec késa kecmuac niṅ ki-wi youmi ozua.

Tohotoho ichéra ienen Yesuac ara tohoma konduṅ lambéc sasala hérégic.

21 Imuac andiaiguc Yesunén muṅguc Tiberia konduṅiguc tohotoho ichéra ionac muru wininiyec. Haka imi yomuhuc hicṅiyec; ² Simon Petero zéma Toma (Didimo †zémiaṅgic) zéma Natanael Galilaia baec Kana imuacnec zéma Zebedaiio naṅhéra zéma Yesuac tohotoho ic éréhéc méné ieren momacnec kec-gic. ³ Waṅu Simon Peteronén énézéyec; Ni konduṅ lambéc késamaṅ zé konduṅiguc kemmaṅ. Zéyu ienen Nini imuhucyanec giguc kembiṅ zégic. Waṅu hiṅgacma kemma zéiciguc emma keṅgic. Waṅu siṅ imuaru iwawai méné ménda késagic. ⁴ Kaiwe kiwa deniṅ deniṅ éréyu Yesu doku giṅgiṅa sakasaciguc naṅec. Waṅu tohotoho ichéra ienen Yesu naṅec imi ménda héṅtegic-gic. ⁵ Waṅu Yesunén énézéyec; Merachéna, konduṅ lambéc méné késazu me qahac? Zéyu, Qahac, zégic. ⁶ Waṅu énézéma zéyec; Uficgina héiginaigucgeṅ gili-ma tosara késamu. Zéyu imuac séc waṅgic konduṅ lambéc sasala kuaya qeyec. Imuac niṅac hérémuac séc qahac waṅec. ⁷ Waṅu tohotoho ic méné Yesunén siṅ nimmiaṅec iminéṅ Petero ézéyec; Imi Miṅ Kewu! Waṅu Simon Peteronén, Imi Miṅ Kewu zéyec imi nimma malekuya ménda héima kerec imuac niṅac malekuya focdac kembraiguc zikima konduṅiguc luma hiṅ-garec. ⁸ Konduṅ giṅgiṅa igucnec kemma naṅgic baec igucnec 100 mita imuac séha ménda waṅec. Imuac niṅac tohotoho ichéra tosara ienen zéiciguc ufi-conduṅ lambéc kuaya qeqeyaguc imi héréma hagic. ⁹ Baeciguc éréma héṅgic geric zema naṅu imuac qahaiguc konduṅ lambéc tosara zéma saméṅ tosara tarec. ¹⁰ Waṅu Yesunén énézéyec; Konduṅ lambéc degucmi késazu imi tosara mema hagic. ¹¹ Imuhuc zéyu Simon Peteronén zéic qahaiguc emma ufi-conduṅ sér-gaṅgeṅgic haiyec. Waṅu konduṅ yaṅ kuneṅ kuneṅ kuaya qegic qétéya 153 imuac séc waṅec. Konduṅ yaṅ sasala imuhucyanec, néṅ ufi-conduṅ imi ménda tegirec. ¹² Waṅu Yesu unuruma zéyec; Hama nene negic. Waṅu ienen ic imi Miṅ Kewugina imi nindacgic imuac niṅ méṅnén méné, Gi méré? zéma ménda qesimiyec. ¹³ Waṅu Yesu hama saméṅ mema énécmima lambéc

† Didimo imi; Neṅaṅ aciguc Héi séwi séwi.

imuhucnec énécmiyec. ¹⁴ Yesunén humuc igucnec yac-ma tohotoho ichéra winini énécmiyu yomi bec hatac haréwéc waṅec.

Yesunén Petero ai buṅa qemiyec.

¹⁵ Nene nedacgic Yesunén Simon Petero qesimiyec; Simon Petero, Yohaneac naṅa, gi iwawai youmi onog-icma nuac siṅna niṅanzaṅ? Zéyu Simon Peteronén melemma zéyec; O, Miṅ Kewu, neṅ guac siṅna niṅanzua imi gi ninzaṅ. Zéyu Yesunén zéyec; Nuac rama komoc komoc hécna imi gumu énécmiwésémaṅ. ¹⁶ Waṅu Yesunén muṅguc ézéyec; Simon Yohaneac naṅa, gi nuac siṅna niṅanzaṅ? Zéyu inén melemma zéyec; O, Miṅ Kewu ni guac siṅna niṅanzua imi gi ninzaṅ. Zéyu Yesunén ézéyec; Nuac rama imi galenṅé énécmiwésémaṅ. ¹⁷ Waṅu hatac haréwéc muṅguc qesimiyec; Simon, Yohaneac naṅa, gi nuac siṅna niṅanzaṅ? Waṅu, Gi nuac siṅna niṅanzaṅ, zéma hatac haréwéc qesimiyu Peteronén niṅ yéwérima zéyec; Miṅ Kewu gi iwawai moczoṅ nindaczaṅ ni guac siṅna niṅanzua imi gi ninzaṅ. Zéyu Yesunén zéyec; Nuac rama imi gumu énécmiwésémaṅ. ¹⁸ Ni hélacnec téṅgṅé gézéwa, gi sac qeli kecneiguc geṅgacnec rikunṅa zikima siṅna tohoma keṅha waṅaṅnec. Waṅu ic yanda wambésémaṅ imuaru imi gi méraga suluna ic méṅnén rikunṅanéṅ kembraṅgaguc zikima baec méṅac ménda kemmaṅ zé ninzaṅ imuaru guagicma kemmac. ¹⁹ Ac imi zéyec imi Peteronén dimuhuc humuma Anutu mepésimimac imuac séciguc héima zéyec. Imuhuc zémaguc, Ni méndacnéna zéyec.

²⁰ Waṅu Peteronén lilingéma andiaiguc héṅu merac méné Yesunén siṅ nimmiaṅec iminéṅ méndac ércmi-ma hayec. Inén siṅiya méṅiguc nene nema tacgic imuaru Yesuac tétécyaguc lapingéma héima tacma, Miṅ Kewu mérénéṅ andé gumac? zéyec imi mia. ²¹ Peteronén ic imi hémma Yesu qesiyec; Miṅ Kewu, ic yominén dimuhuc wammac? ²² Yesunén ézéyec; Lilingéma hamaṅ nalé sura imuac séc kecmac niṅ wambinec imi guac ai wammac me? Geṅ imi, méndac néna! ²³ Waṅu suruc iminéṅ dac muna hécnina ionac gezacginaiguc hiṅgacdaru yomuhuc zésaigic; Merac youmi ménda humumac. Waṅu Yesunén Inén ménda humumac imuhuc ménda zéyec, néṅ lilingéma hamaṅ nalé sura imuac séc kecmac niṅ wambinec imi guac ai wammac me? imuhuc zéyec.

²⁴ Yesuac tohotoho icya iminéṅ mia iwawai yomuac héipuya wamma kiwi yomi oyec. Waṅu héipucya wamma zéyec imi hélacnec wanzac imi nini ninziṅ.

²⁵ Waṅu Yesu haka tosara méné sasala yanda waṅec. Imi moczoṅ owacnec baec kurumenṅiguc kiwi imi moczoṅ hia ménda haihaiyawac séc wambacnec.

Mélíméli icac ai

Anutunéh Yesu wagicma eñec.

1 Tiofilus, nuac kiwina walac ogéñi imuaru, Yesunéh aiya hénima haka wamma ackuazéc ku énécmima kenkecma naléya hayu ² Mélíméli ic énépésiyeç ionac niñ wamma Uña Téréya méliyu hama énézéma meseli énécmiyu Anutunéh i wagicma eñec, imuac suraiguc haka hicñiyec imuac suruc imi moczoñ odari. ³ Qenzen manzeñ qema humuyec imuac andiaiguc inéh ai meme 40 imuac suraiguc winini énécmiyec. Wañu qelima kerec imuac héipuc wamma ninzén ninzén mihicñi énécmimacac séc sasala hicñi énécmima Anutuac héngaleñ ama areña yandawac énézéyeç. ⁴ Wañu ic iniguc momacnec kerec nalé imuaru yomuhuc zéseli énécmiyec; Yerusalem ménda waima kemmu. Wañu Anutuac sisipac ac énézéwa niñgic imuac héla niñac mambéc kecmu. ⁵ Yohanenéh dokunéh naec énécmiyec, néñ ini imi ai meme sasala ménda kenjunec Anutuac Uña Téréyanéh ewa qeriginaiguc naec énécmimac.

⁶ Imuhuc zéyu ieneñ tocgéma Yesu qesimigic; Miñ Kewu, gi némac naléiguc héngaleñ ama areña yanda imi Israel ic embac neñañ muru meqeli nénécmiwésémañ? ⁷ Zégic inéh melemma énézéyeç; Ai meme zéma naléya imi, eneñ nimmuac séc qahac. Nalé imi Mançoc eñeya kucyaiguc meyu hezac. ⁸ Wañu Uña Téréya onac muru mamac nalé imuaru ini kuc mema Yerusalem zéma Yuda zéma Samaria zéma baec teteçgia séçiguc kemmu nuac héipuc ic héçna wammu. ⁹ Ac imi zéyu tecgéyu hémmanc nañgic Anutunéh wagiru ou eñec. Eñu hosusunéh i osoma musañgéyu kicginanéh hémmuac séc qahac wañec. ¹⁰ Imuhuc eñu ieneñ kurumeniguc kicgina hima héñ sosolimanec nañgic ic éréhéç malekugira lalacnec ieneñ hosucginu wininima nañoc. ¹¹ Namma yomuhuc zéyoc; Galilaia ic! Ini némac niñ kurumeniguc kicgina himanec nanzu? Yesu onac murunec wagiru kurumeniguc enzac. I kurumeniguc eñu héñzu imuhucyanec liliñgéma mamac.

Matia kumugic Yudawac tatac késayec.

¹² Imuhuc zéyu ieneñ baec boña mén Oliwa zéangic imuarunec liliñgéma Yerusalem hagic. Baec boña imi mia Sabata naléiguc kenkenawac séc Yerusalem hosuraiguc tarec. ¹³ Taru hama ama qeria mén qacyaiguc heyu tacyac wañangic imuhucgeñ eñgic. Wañu imuaru tocgégic ionac qacgina imi yomuhuc; Petero,

† Yuda ic ieneñ Sabataiguc héna horua niñgic ai tanec wawaña imuhucya ménda kenha wañangic.

Yohane, Yakobo zéma Anderea, Filipo zéma Toma, Batolomaio zéma Mataio, Alfaioac naña Yakobo zéma Simon Zelote, ††wañu Yakoboac naña Yuda, imuhuc. ¹⁴ Ic imi eneñ ewa momacguc wamma zéwelec ai imi ai meme sasala toroqema memanc kecgic. Wañu embac tosara zéma Yesuac nengocya Maria zéma Yesuac munahéra ieneñ acguc momacnec toroqema kecgic.

¹⁵ (Ic embac tocgégic ionac zañgégina imi 120 imuac séc wañec.) Nalé imuhucgeñ Peteronéh succinaiguc yacma yomuhuc zéyeç; ¹⁶ Dac munahéçna, becneç Uña Téréyanéh Dawidiac kuaya mema Yudawac niñ zéyeç ac iminéh héla wammacac niñ heyec. Yuda imi ic tosara Yesu késagic ionac héna meyeç ic imi mia.

¹⁷ Wañu ic imi 12 sucninaiguc keçma Miñ Kewuac ai yomuac bakia meañec. ¹⁸ (Wañu ic iminéh hakaya biriawac boñanéh baec mén boñ meyeç, imuac andiaiguc orucyanéh melemma hiñgacma qeyu tomeña qéséñu kera tomeña madaru humuyec. ¹⁹ Wañu haka imi zéçsaigic keñu ic embac Yerusalem kecgic ieneñ moczoñ nindacma baec imuac Akeldama zéangic. Wañu ac imuac hénia imi Sac baera.) ²⁰ Imuac mia kiwi Legiciguc yomuhuc oyeç hezac; Iwac baec imi kisi wañu méñnéñ mén imuhucgeñ ménda kecmac. Wañu ic méñnéñ iwac ai buña imi késamac. ²¹ Imuac niñ Yohanenéh Yesu doku naecmiyeç imuhuc geñneç érékeçma Anutunéh Yesu sucninaiguc wagicma eñec nalé imuac suraiguc ic tosara Yesunéh sucninaiguc tacyac wañangic imuac séc ²² niniguc kecgic ionarunec mén kumuni niniguc Yesuac yacyarawac héipuc ic wambiñ. ²³ Imuhuc zéyu ic éréhéç mihicñi érécmigic. Qacgira imi Yosefe zéma Matia. Wañu Yosefe iwac Basaba me Yusito zémiangic. ²⁴ 24aWañu ieneñ yomuhuc zéma zéwelecçic; Miñ Kewunina, gi ic embac neñañ qeri héhéñnina keçzañ. ²⁵ 25aYudanéh ai buñaya imi waima eñeya hénayaiguc keñec. ^{24b} Imuac ic éréhéç youmi iorac muru mérac késana ^{25b} tatacyaç mema welen qeç ai zéma Mélíméli icac ai memac imi nénézéna hénni. ²⁶ Imuhuc zéma sumbic néma héngic Matia iwac muru héiyu inéh Mélíméli ic 11 ionac muru toroqeyec.

Ai meme 50 imuac kendoñaiguc Uña Téréya mayec.

2 Ai meme 50 imuac kendoña †ducñiyu ieneñ moczoñ ama ménu momacnec tocgégic. ² Wañu kurumenigucnec hétén yanda mén élanzañneç luhuc

†† Girik ac yomuac hénia imi seliseli wawaña, imi mia Yuda ic ionac tuñ méñac qara, ieneñ Roma gawamañ imuac mézétiti wamma seliseli wamma euqac wañangic. ‡ Pentikost imi Yuda ic ionac kendoñ mén; Nagu sacyaguc ogicma kekeña imuac kendoña

selia qeanzac éséc nec mama ama tacgic imuac qeria séc sécgédarec. ³ Wañu iwawai mén tanera geric bélaña éséc nec imuhucyanén tuima ic embac tacgic orucgina séc mama héiyec. ⁴ Wañu ic embac ienen moczoñ Uña Téréyanén qeriginaiguc sécgéma ac méréra hénia hénia énécmiyec séc hénima zégic.

⁵ Nalé imuaru kurumenj bawaguc baera baera heyec imuhucgeñ Yuda ic Anutu méndacma kecañgic ienen Jerusalem hama tacyac wañgic. ⁶ Héténj imi hicñiyu tuñ yanda imuaru tocgéma niñgic acgina séc zégic imuac niñac niniñgina sicsaoc wañu témpij wañgic. ⁷ Wañu ienen kilen yanda welicgéma zégic; Ic embac ac zézu yomi Galilaia baec miñjina zéma ninziñ. ⁸ Wañu dimuhuciguc ienen zégic neñañ acninaiguc séc ninziñ? ⁹ Neñañ youmi Pada ic, Mede ic, Elam ic, Mesopotamia miñjina, Yuda ic zéma Kapadokia ic, Ponto ic zéma Asia ic, ¹⁰ Firigia ic, Pamfilia ic, Izipte ic, ic tosara Kirene hósura Libia baec yandaiguc baec bakia bakia hezac imuac nec, ic kianj tosara Romanec, (Imi mia Yuda ic zéma ic tosara Yuda ic ionac ninzénj ninzénj ginaiguc toroqegic imi mia.) ¹¹ Krete ic zéma Arabia ic, neñañ imuhucyanén kiwi hénia hénia Anutunénj meyc imi zéaugic acninaiguc séc ninziñ. ¹² Ienen moczoñ welicgégic ewagina sicsaoc wañec. Wañu enjaoc nec qesiamuma zégic; Imuac hénia imi dimuhuc? ¹³ Wañu ic tosara enen zézerec wañ énécmima zégic; Ic youmi doku seli siñaguc imuac kuhanénj qerigina sécgézac.

Peteronénj kiwi baec icnénj ménda memeya imuac hénia énézézec.

¹⁴ Imuhuc zégic Peteronénj Yesuac Mélíméli ic 11 iniguc namma ewaya mema yacma yomuhuc énézézec; Yuda ic alahécna zéma ic embac Jerusalem kecañzu ini moczoñ, neñ hénia zéasari énécmima ac zémañ imuac gezacgina haima niñgic. ¹⁵ Ini ninzu éséc nec qahac. Ic youmi doku selinénj ménda mesoho énécmizac. Kaiwe kiwa imi siñunec 9 kilok sac wanzac. ¹⁶ Qahac, iwawai imi Anutuac tilij tilij ic Yoelnénj zéyec éséc nec hicñizac. ¹⁷ Miñ Kewunénj yomuhuc zézac; Kecma nalé tetecgiaiguc ni Uñana ic embac momac yanda séc pocgé énécmiwa nambérac hécgina ienen iwawai kecma hicñimac imuac ara zéaumu. Wañu sac qeli enen Anutuac tilij tilijiguc séséc hicñi énécmiyu hémmu. Wañu ic embac yanda ienen gau hémmu. ¹⁸ Wañu nalé imuaru ni Uñana imi welenj qeque ic me embachécna pocgé énécmiwa ienen iwawai kecma andiaiguc hicñimac imuac ara zému. ¹⁹ Wañu énézéwa ou kurumenjiguc kiwi welic welicgia, emu baeciguc asé kiwiac haka hénia hénia hémmu. Imi mia sac zéma geric bélañ zéma hofac konduñ wéséséya. ²⁰ Kaiwe kiwanénj melemma siñi wañu maso kiwa imi sac sac wañuguc Miñ Kewuac nalé yanda asahaguc imi hamac. ²¹ Wañu ménjénj ménj Miñ Kewuac qara qacanzuiguc kápésic iguc nec añgénjgina tiénécmimañ.

tecgéyuguc éréma ai meme 50 wañu Yuda ic ienen kendonj tacañgic, wañu nalé imuaru mia Uña téréya mayec. † Asia komora zéañziñ imi deguc Téki taczac baec imuac qara.

²² Israel ic embac, ac youmi niñgic; Ini ninzu éséc nec, Anutunénj sucginaiguc haka kuc yandayaguc zéma kiwi méréra hénia hénia zéma asé kiwiac haka hénia hénia imi Yesuac muru mema Yesu Nazaretenecc i héipucya wammiyec. ²³ Ic imi mia, Anutunénj haka imi ménda hicñiyec nec nimma ewaya dérécgéyu heyec séc onac muru oporu enen ic Moseac hénia ac ménda niñgic ionac méraginaiguc haigic biriñnéñ qegic humuyec. ²⁴ Wañu humucnéñ i késamacac séc qahac wañu Anutunénj humucac zéra iguc nec hulacmima meqeli miyec. ²⁵ Dawidinénj iwac niñac yomuhuc zéyec; Ni hémba Miñ Kewunénj nalé séc wésénaiguc kecañzac. Wañu inénj nuac héinaiguc nañu ni qeka meka ménda wammañ. ²⁶ Imuac niñ ewana ségiségi wañu ezelañnanénj mepési miyu séwina imuhucyanec yac yarawac mambéc kecma. ²⁷ Hénia imi yomuhuc; Gi ni humumia ionac baec dumuñaguc ménda waina hemañ. Wañu guac Icgá Téréya ménda waimina houmac. ²⁸ Geñ nézéna, keckecac hénaya héñi. Geñ wéségaiguc ségiségi imi nuac qerinaiguc haina sécgémac.

²⁹ Dac munahécna ni ac yomi efima hia énézémañac séc; Yandanina Dawidinénj humuyu téngégic iwac kic suaña imi sucninaiguc heyecac érékecma deguc hezac nec. ³⁰ Wañu i imi Anutuac tilij tilij ic kerec imuac niñ Anutunénj iwac qelihéra sucnina iguc nec ménj kumuyu iwac ic kewu taticiguc tacmac niñac ac selianec zikima ézéyu niñec. ³¹ Iwawai hicñimac imi héñtegcima Kristoac yacyacwac niñac yomuhuc zéyec; I humumia ionac baec dumuñaguc ménda waimiyu heyec. Iwac séwianénj ménda houyec. ³² Anutunénj Yesu imi meqeliyu yarec. Wañu neñañ moczoñ haka imuac héipuc ichéra wamma kecziñ. ³³ Anutunénj meyacmiyu inénj iwac héiyaiguc emma ac ziki nénécmiyec séc Mañgocac murunec Uña Téréya mema pocgé nénécmiyu iwawai imi mia hémma ninzu. ³⁴ Dawidi inénj kurumenjiguc ménda enec. Wañu inénj yomuhuc zéyec; Miñ Kewunanénj [†]nuac Miñ Kewuna [‡]yomuhuc ézéyec; Nuac héinaiguc tacna. ³⁵ Tacnanec neñ guac hazéchécgá onopocba guac hénagawac hénia titiga wammu. ³⁶ Imuac niñ Israel ama séc ic embac moczoñ yomuhuc niñ yacgému; Ini Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qegic Anutunénj i Miñ Kewu zéma Kristo kumuyec.

³⁷ Imuhuc zéyu ic embac ienen ac imi niñgic qerigina néyu Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ionac énézéma zégic; Dac munahécna, nini dimuhuc wambiñ? ³⁸ Imuhuc zégic Peteronénj melemma zéyec; Ini moczoñ yanda, ewa qerigina melengic kápésicgina wai énécmimacac niñ Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmiwa ewa hiawac Uña Téréya énécmiyu memu. ³⁹ Sésépac ac imi, ini zéma qelihécgina zéma ic embac lakec keczu séc Miñ Kewu Anutuninanénj héihéré énécmimac ionac burja wammac. ⁴⁰ Imuhuc zéma inénj ac sasala ménj toroqema héipuc wamma meseli énécmima zéyec; Eñenj hicñisai biria yomi onarunec añgénjgina tiénécmiyu érému! ⁴¹ Imuhuc zéyu ic em-

†† Hebiraió aciguc; Yawe. ‡ Hebiraió aciguc; Adonai.

bac tosara iwac ara késagic séc doku naec énécmigic nalé imuhucgeñ zañgégina 3,000 imuhuc éséc nec tunjinaiguc toroqe énécmigic. ⁴² Wañu Yesuac Mélíméli ic ieneñ ku énécmigic imuac séciguc selianec nammanec ala wañamuma saméñ kuma nema zéw-elec ai imuac opocamuma kegcic.

⁴³ Wañu ic embac moczoñ zénéñgina hiriyec. Wañu Yesuac Mélíméli ic ieneñ kiwi méréra hénia hénia zéma asé kiwiac haka méréra sasala megic hicñiyec.

⁴⁴ Wañu ninzén ninzén ic ieneñ momacnec tacyac wamma iwawaigina imi nuaru qahac guaru qahac momacnec mema kecañgic. ⁴⁵ Kecma ménñén mén iwawai mén niñac osigiciguc aigina me iwawaigina haima soukiwaya mema sécgina énécmiañgic. ⁴⁶ Wañu nalé séc ewa momacguc wamma ocmuñ téréyaiguc tocgéañgic. Wañu amagina séc ewa hia zéma ewa héla nimma saméñ kuma amunec qamunec wamma neañgic. ⁴⁷ Haka imuhuc wamma Anutu mepésigic ic embac ieneñ eegina héiénécmigic kecañgic añgén tiénécmimia ionac zañgégina imi Miñ Kewunéñ toroqe énécmiyu eñec.

Peteronéñ ic puriñ mén mehiaruyec.

3 Zéwelecac kaiwe kiwa maria 3 kilok imuhucgeñ Petero zéma Yohane iereñ ocmuñ téréyaiguc eñoc. ² Wañu ic mén neñgocyawac qeria igucnec puriñ hicñima kekera imi ic tosanéñ duñaguc huama hagic. Ic imi mia ic tosara ocmuñ téréyaiguc eñeñ mama wañgic iwawai mén niñac qesiénécmimac niñ kaiweya kaiweya nagu mén Naguc soroc zéañgic imuaru haigic tacañec. ³ Ic iminéñ Petero zéma Yohane iereñ ocmuñ téréyaiguc embiñ zé wañic iricma iwawai niñac welec érécmiyec. ⁴ Weleru Peteronéñ Yohaneguc héñsosomalima yomuhuc ézéyec; Niri niricna. ⁵ Zéyu inéñ iorarunec iwawai mén memañ zé mambécma iricsosoliyec. ⁶ Iriñ Peteronéñ yomuhuc zéyec; Siliwa zéma goli imi ni ménda késa kecçua, wañu iwawai késakeçua imi gémmañ. Nazarete ic Yesu Kristoac qaraiguc yacma kenna. ⁷ Imuhuc zéma méra héiyaiguc késama méra miyu imuhuc geñnec hénia tawéya zéma hénayawac giniña imi kuhaguc wañec. ⁸ Imuhuc wamma seligiyyu técgéma yacma hénima kemma iriguc ocmuñ téréyaiguc emma tima kemma técgéma kemma Anutu mepésiyec. ⁹ Wañu inéñ tima kemma Anutu mepésiyu ic embac moczoñ yanda ieneñ i héñgic. ¹⁰ Hémma ic iminéñ Nagu sorociguc tacma iwawai niñac welec énécmiañec ic imi mia zéma héñtegiçma haka hicñimiyec imuac muñguc yanda welicgéma aurigic.

Peteronéñ welicgéma tocgégic imi onac ac énézéyec.

¹¹ Ic iminéñ Petero zéma Yohane érépésima keñu ic embac ieneñ aurima Solomonac luhuc ama yanda imuaru usuñnec hama ionac muru tocgégic. ¹² Wañu Peteronéñ inicma énézéyec; Israel ic embac, némac niñac haka imuac aurizu? Ini niñgic nereñ norac kucni-ra zéma hakanira hia bianéñ ic yomi mehiaruzic éséc-

nec wañu niric sosolima nanzu? ¹³ Imi nereñ qahac, néñ Yesu eneñ Pilatoac mériaiguc opocgic Pilatonéñ hulacmimañ zéma ewaya zikiyec. Wañu ini iwac kic ségériaiguc Yesu qaecgémigic. Wañu yanda hécnina Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutunéñ eñeya welen qe qe ic Yesuac qac buña meyañec; ¹⁴ Eneñ ic solaña zéma téréya ménda nimmima sac naec ic mén hulacmimac niñac zéwelec migic. ¹⁵ Eneñ kecec miñina qehumugic. Wañu Anutunéñ ic humumia sucgina igucnec i meqeli miyec. Wañu neñañ imuac héipuc ic wanzij. ¹⁶ Ic youmi hémma nimmizu, iminéñ Yesuac qara ninzénégéyu ninzén ninzén iminéñ séwiya meselimizac. Yesuac qara zéma ninzén ninzén iwac murunec hicñimizac iminéñ ic youmi ini moczoñ yanda kicginaiguc séwiya solaña mihiçñi mizac. ¹⁷ Wañu deguc ni yomuhuc ninzua; Ini ménda niñasarima imuhuc wañgic. Wañu galeñhéçgina ieneñ imuhucyanec. ¹⁸ Wañu Anutunéñ eñeya kua meme ic ionac kuagina mema eñeya Kristonéñ qenzer manzer nimmac imi ménda hicñiyunec zédarec ac imi imuhuc meseliyec. ¹⁹ Imuac ewa qerigina melemma Anutuac muru hagic onac képésicgina zuac énécmiyu.

²⁰ Imuhuc wañgic Miñ Kewuac murunec tac hahiaruac naléya hamac. Hayu inéñ Yesu Kristo bec nec kumuyec i acguc onac méli énécmimac. ²¹ Anutunéñ baec yomuac naléya hama keñec imuac suraiguc eñeya kua meme ic téréya ionac kuagina mema zéyec séc kurumeñnéñ Yesu tétécgéma heyunec iwawai moczoñ meqelimaç. ²² Mosenéñ yomuhuc zéyec; Miñ Kewu Anutuginanéñ onac niñac dac munahéçgina ionac sucgina igucnec kua meme ic mén ni éséc nec kumuyu nammac. Wañu inéñ ac imuhucya me imuhucya énézéyu imi moczoñ niñtohodacmu. ²³ Ménñén mén Anutuac kuaya meme ic iwac ara ménda niñtohomac imi ic embac sucgina igucnec elicgéyu qahac wandacmac. ²⁴ Anutuac tiliñ tiliñ ic Samuel igucnec namma éréma kua meme ic tosara ai imuac areñiguc namma zégic imi eneñ moczoñ nalé sura yomuac niñac walacnec zégic. ²⁵ Eneñ imi Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac qelihéçgina zéma Anutunéñ yanda héçginaguc ac zikiyec zikiçki ac imuac qelihéra. Anutunéñ Abaraham yomuhuc ézéyec; Baec séc ic embac tuña tuña moczoñ guac qeliga iwac murunec mériañ memu. ²⁶ Eñac eñac képésicgina igucnec melen énécmima mériañ qeénécmimañ zéma Anutu eñeya welen qe qe icya kumuma walac onac muru méliyec.

Petero zéma Yohane hésa amaiguc oropocgic.

4 Petero zéma Yohane iereñ ic embac ac énézéma nañic hofac oo ic zéma ocmuñ téréyawac demin galeñ kunéñgina zéma Sadukaio ic ieneñ iorac muru hagic. ² Iereñ ic embac ku énécmima Yesuac muru humuc igucnec yacyac hezac zéma zéauyic qerigina biriyec. ³ Biriyyu érépésigic ama bec siñiyec imuac niñ hésa amaiguc oropocgic heyicnec ama gianiyec. ⁴ Wañu acgira niñgic ionac sucgina igucnec sasalanéñ ninzénégic ic embac zañgégina 5,000 éséc wañec.

⁵ Ai meme imuhucgeñ séwíac galeñ zéma qeriac galeñ zéma héna acac kiwi ic tosara Yerusalem amaiguc tocgégic. ⁶ Héfac oo ic kunengina Hanasi, zéma Kayafa, Yohane, Aleksande zéma hofac oo ic kunengina iwac sac kitichéra ieneñ momacnec kegcic. ⁷ Ieneñ Petero zéma Yohane sugcinaiguc oropocgic nanjic yomuhuc qesierécmigic; Némac kuc zéma mérac qaciguc ai imi mezaoc? ⁸ Qesigic Petero imi Uña Téréyanéñ qeriaiguc kuaya qeyu yomuhuc énézéyec; Hénaoriñ neñañ séwíac galeñ zéma Israel neñañ qeriac galeñ hécnina, ⁹ Ic puriña imi haka hiabia wammiiyc imuac némaciguc mehiaruyoc zéma niri deguc aciguc gési nérécmizuiguc, ¹⁰ Ini zéma Israel ic embac moczoñ yomuhuc niñasarimu; Ini Yesu Kristo Nazareteneñ ic héñgeña wéndaraiguc qehumugic Anutunéñ humuc igucnec meqelimiyc. Wañu iwac qaraiguc mia ic youmi hiabia soroc wamma kicginaiguc nanzac. ¹¹ Yesu imi meriqe ic eñaoc hoc méñ héñara mema gilicgic keñkeña iminéñ mia ama wañgoñaiguc ama imuac hoc oruha wañec. ¹² Képésic igucnec añgégic titi imi méñaru méñ ménda hezac. Kurumeñ bawaiguc ic neñañ muru añgégic tinéncimacac qac méñ ménda nénécmiyu hezac. ¹³ Petero zéma Yohane ieneñ imi ic omaya, kiwi amaiguc ménda eñoc imuhuc zéma niñgic. Wañu efima kucnec zéyic nimma aurigic. Wañu becneñ Yesuguc keroc imi irictegcigic. ¹⁴ Wañu ic hiaruyec iminéñ iriguc momacnec nanju hémma zéqetali wañ ércmiwiñ zéma osigic. ¹⁵ Wañu érézégic gésigési ic ionac murunec waima hiñgaric eñacnec yomuhuc eminimma zégic; ¹⁶ Neñañ ic éréhéc imi dimuhuc wañ ércmiwiñ? Kiwi méréra eñeña wañic ic embac Yerusalem keczu ieneñ moczoñ buña imi nindacgic. Wañu neñañ imuac qaecgéwiñac séc qahac wanzac. ¹⁷ Ic embac ionac sugcinaiguc iwawai imi ménda saima kemmac niñac Yesuac qaraiguc ic méñac méñ, ac méñ muñguc ménda zémaoc niñac zétericgé ércmima zéseli ércmiwiñ. ¹⁸ Imuhuc zémaguc muñguc héihéré ércmima Yesuac qaraiguc méndagucnec zéma ku énécmimaoc niñac zéseli ércmigic. ¹⁹ Zégic Petero zéma Yohane ieneñ yomuhuc melemma zéyoc; Anutuac kic ségériaiguc Anutuac ara waima onac acgina méndacbic iminéñ hia me qahac imi eñaoc niñgésigic. ²⁰ Niri imi iwawai hémma niñic imi ménda zéauwicac séc qahac. ²¹⁻²² Mehiaruaruac asé kiwiya hicñimiyec ic iwac yawuña imi 40 ogirec imuac niñac ic embac moczoñ haka hicñiyec imuac Anutu mepésigic. Imuac dimuhuc yéwéri ércmiwiñ zé osima muñguc zétericgé ércmima wai ércmigic keñoc.

Ninzéñ ninzéñ ic ieneñ zéwelec wañgic.

²³ Kemma Petero zéma Yohane ieneñ ekañ ic embac ionac muru liliñgéma kemma hofac oo ic kiwa zéma qeriac galeñ ieneñ ac érézégic imi moczoñ énézédaroc. ²⁴ Zéyic ieneñ nimma momac yanda ewa maracgina meyacma Anutu welecmima zégic; Miñ Kewu yanda, Anutu! Geñ baec kurumeñ zéma kondur zéma iwawai moczoñ yanda imuac qeriaiguc hezac imi

zéna hicñiyec. ²⁵ Geñ Uñaga Téréya mélimima welen qeqega Dawidi, neñañ yandanina iwac kuaya mema yomuhuc zéneñ; Némac niñac baera baera i hazéc wammizu? Wañu imuac ic embac ieneñ aigina héla qahac imuhucya mewin zé sasañgiaiguc ac zézu? ²⁶ Anutu zéma iwac halécnéñ météré mimia iorac hazéc wañ ércmiwiñ zéma baecac ic kewuhéra ieneñ yacma nanzu, wañu séwíac galeñ eneñ momacnec tocgézu. ²⁷ Hélacnec, imuac séciguc ama areña yanda yomuhucgeñ Herode zéma Pilato ieneñ baec méñunec méñunec ic embac zéma Israel ic embac iniguc guac welen qeqe icga téréya Yesu halécnéñ météremineñ i hazéc wammima tocgégic. ²⁸ Imi eneñ geñgaoc iwawai méñ hicñimacac zéma guac ewa siñga zéma méraga kuhanéñ becneñ niñareñgéneñ imuac mia wambiñ zéma tocgégic. ²⁹ Miñ Kewu deguc zéteric tericgina imi hémma guac welen qeqehécga nanjé nénécmima zénéñnina ménda hiriyu ackuazécga imi zéauwiñ. ³⁰ Wañu méraga suluma hafi mehiaruma waina kiwi méréra zéma asé kiwiac haka hénia hénia guac welen qeqe icga téréya Yesuac qaraiguc hicñimac. ³¹ Imuhuc zéma welecgic tecgéyu ama tocgéma tacgic iminéñ hiriyu ieneñ moczoñ Uña Téréyanéñ qerigina kuaya qeyu zénéñgina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc zéaugic.

Ninzéñ ninzéñ ic ieneñ ewa momac wamma kegcic.

³² Ic tur ninzégégic ieneñ ewa qeri momacguc wamma méñnéñ méñ iwawaigina méñ niñac guaru qahac nuaru qahac ménda zéma momacnec mema kecañgic. ³³ Wañu Mélíméli ic ieneñ kucgina seliaguc Miñ Kewu Yesuac yacyarawac hépucya wamma toroqema zéaugic Anutuac ewa hianéñ qacginu heyec. ³⁴ *34a* Heyu naléya naléya ic embac baec me ama gericginaguc ieneñ iwawai imi haigic megic soukiwaya mema hañgic. ³⁵ Hama Yesuac Mélíméli ic ionac hénaginú haigic méndemma ic tosara iwawai méñ niñac osigic séc énécmigic, *34b* sugcinaiguc méñnéñ méñ iwawai méñ niñac ménda osigic. ³⁶ Wañu Rewi ic méñ qara Yosefe, Kipuro baec zékéña igucnec keru Mélíméli ic ieneñ iwac Banaba zémiañgic. (Imuac hénia imi ewa qeri meme seli wañ énécmimiawac naña.) ³⁷ Inéñ ai méñ kesa kerec imi haiyu megic soukiwaya mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

Anania zéma iniña Safira.

5 Wañu ic méñ qara Anania inéñ iniña Safira i guc iwawaigira haima sokiwa meycoc. ² Wañu inéñ boña bakia musañgéyu heyu, iniñanéñ momacnec niñec. Wañu bakianec mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec. ³ Haiyu Peteronéñ zéyec; Anania, némac niñac Biriña miñinanéñ qeriga sécgéyu Uña Téréya ikoc wammima baecgawac boña bakia musañgézañ? ⁴ Iwawai hegégic imi geñga buña ménda heyec me? Wañu haima soukiwa menec imi geñga buña ménda heyec me? Imi moczoñ geñga, néñ némac niñac haka imuhucya guac qerigaiguc niñareñgé-

ma kecne? Ic ionac qahac, néj gi Anutu ikoc wammizañ. ⁵ Imuhuc zéyu Ananianéñ nimma humuma mama qeyec. Wañu haka hicñiyec imi niñgic séc zénéñgina kuney yanda hiriyec. ⁶ Humuyu sac qeli merac eney hama qamocya osoma huama kemma téñgégic.

⁷ Kaiwe kiwa 3 kilok keñu iwac iniñanéñ haka hicñiyec imi ménda niñtegicma hama éréyec. ⁸ Éréyu Peteronéñ qesimiyec; Nézéna youmi gi zéma Anania baec imi wai énécmima boña meycoc imuac sécyá wanzac me? Zéyu inéñ zéyec; Oo imi sécyá wanzac. ⁹ Zéyu Peteronéñ ézéyec; Dimuhuc Miñ Kewuac Uña Téréya batucgéwic zéma ewa momac wañoc? Inicna, ic tosara euga téñgéma lilingéma hama naguiguc nanzu. Wañu ieneñ gi momacnec huagémma kemmu. ¹⁰ Zéyu imuhuc geñnec i acguc humuma iwac hénayaiguc mama qeyec. Wañu sac qeli merac ieneñ éréma héñgic qamoc ménñ hicñjima heyu hémma huama mama kemma iwac euyawac qéhéréñaiguc téñgégic. ¹¹ Hénaorin zéma ic embac haka imuac surucya niñgic séc zénéñgina kuney yanda hiriyec.

Mélíméli ic eney ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmigic.

¹² Mélíméli ic ieneñ méragina suluma ic embac sugcnaiguc asé kiwac haka zéma kiwi méréra héniya héniya megic hicñiyu ic embac sasala ewa momac wamma Solomonac luhuc ama yandaiguc tocgéañgic. ¹³ Wañu tosananéñ ionac muru ménda efima toroqegic. Wañu ic embac ieneñ Mélíméli ic ionac niñgic eñeña wañec. ¹⁴ Wañu ic zéma embac momacnec tuña tuña muñguc yanda ninzéñgéma Miñ Kewuac muru toroqegic. ¹⁵ Imuac niñ Peteronéñ hama keñu irecyanéñ osiéncmimacac niñ ic embac hafiginaguc onagicma hama héna yandaiguc hehe duñgina me aturu heheginaiguc onopocgic hegic. ¹⁶ Wañu ic embac sasala ama areña kuney kuney séc Yerusaleme lelec lelec tacma keñec imuacnec ieneñ imuhucyanec ic embac hafiginaguc zéma tosara uña birianéñ wañu qenzer manzer qeañgic imi onagicma hagic. Wañu hagic séc moczoñ hiarudacgic.

Kua meme uñanéñ Yesuac Mélíméli ic hésa ama igucnec hulac énécmiyu magic.

¹⁷ Wañu hofac oo ic eñeña zéma tosachéra Sadukaio tuñaguc kecgic imi eney qeri biric nimma yacgic. ¹⁸ Yacma Yesuac Mélíméli ic énépésima ic embac kicgnaiguc hésa amaiguc onopocgic. ¹⁹ Wañu sinjyaiguc Miñ Kewuac kua meme uñanéñ hésa amawac naguya naguya auma onagicma mama yomuhuc énézéyec; ²⁰ Kemma ocmuñ téréyaiguc namma kekecac ackuazéc imi moczoñ ic embac énézédacmu. ²¹ Imuhuc zéyu ama gianañ gianañguc ocmuñ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmigic. Wañu hofac oo ic eñeña zéma tosachéra hama Sanhederin kaunsol zéma Israel qerawac galeñ moczoñ énézégic tocgégic. Wañu Yesuac Mélíméli ic onagicma hamu niñac ic tosara hésa

amaiguc méli énécmigic. ²² Wañu ocmuñ téréyawac galeñ meme ic ieneñ kemma hésa amaiguc ménda mi-hicñi énécmima lilingéma hama énézégic. ²³ Énézéma yomuhuc zégic; Kemma hénni hésa ama imi naguya zikigic taczacnec. Wañu awiawi ic ieneñ nagu séc nañgic. Wañu qeri séwélawac naguya naguya auma qeriaiguc ic ménñ ménda mihicñizir. ²⁴ Ama ocmuñ téréyawac demin galeñ kunéñgina zéma hofac oo ic kiwa hécgina ieneñ acgina nimma haka imi yandima némac tanec wammac zéma niñgic sicsaoc wañec. ²⁵ Wañu ic ménñéñ hama énézéma zéyec; Ninzu, ic tosara hésa amaiguc onopocgic imi eney ama téréyaiguc namma ic embac ackuazéc ku énécmizu. ²⁶ Zéyu galeñ iminéñ ai ichéra iniguc kemma onagicma hagic. Wañu ic embac ieneñ hocnéñ nunuwu niñac zéma bacgina yandiyu bénzéhñec onagicma hagic.

²⁷ Hama onopocgic kaunsol kicginaiguc nañgic hofac oo ic eñeñaganéñ qesiéncmima zéyec; ²⁸ Ic iwac qaraiguc ic embac ackuazéc ménda ku énécmimu niñac selianec zéseli énécmiyiñ. Wañu ini héna acgina imi ku énécmigic Yerusaleme ama séc sécgédaczac. Wañu ic iwac sacya niñac Anutunéñ imuac bakia melenéñ nénécmiyu neñaoc bisiwiñ niñ wanzu? ²⁹ Zégic Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ieneñ yomuhuc melemma zégic; Ic onac ackuazéc tohowiñ zé Anutuac ackuazéc waiwiñac séc qahac. ³⁰ Eneñ Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qehumugic. Wañu imi mia yanda hécnina ionac Anutunéñ meqeliyu yarec. ³¹ Israel ic embac ewa qerigina melenéñ kápésicgina wai énécmimacac niñ Anutunéñ méra héiyanéñ i wagicma emma ic kewu zéma añgén titi icninawac kumuyec. ³² Nini haka imuac héipuc ic wanzir. Wañu Anutunéñ ménñéñ ménñ ara tohogic ionac Uña téréya énécmiyu Uña Téréya iminéñ imuhucyanec héipuc wanzac.

³³ Imuhuc zégic niñgic qerigina kilen yanda biriyu unuhumuwiñ zé wañgic. ³⁴ Imuhuc wañgic ménñéñ sugcina igucnec yarec. Ic imi Farisaio ic, qara Gamaliel, Héna acac kiwi ic, wañu ic embac moczoñ yanda eeya héiañgic. Inéñ Yesuac Mélíméli ic onagicma komora ménñ séñgañgeñ kemma nammu niñac énézéyec.

³⁵ Imuhuc wammaguc yomuhuc énézéyec; Israel ic, ic imi onac iwawai ménñac ménñ wañ énécmiwiñ zé haka imuac hiabianec niñgésimu. ³⁶ Héniya zéwa niñgic, bec-nec Teuda hicñjima eñeña niñ ménñac séciguc séwiya meemma zéyu iwac muru ic zañgégina 400 imuac séc toroqegic. Wañu qegic humuyu ic méndacmigic séc héndéñ amuma kendacgic, héla qahac wañec. ³⁷ Imuac andiaiguc qac meme naléyaiguc Galilaia ic Yudanéñ hicñjima ic tuñ yanda héihéré énécmiyu méndacmigic. Wañu i imuhucyanec humuyu méndacmigic ieneñ héndéñ amuma kendacgic. ³⁸ Imuac ni degucguc énézézua, ic ionac murunec lakec namma wai énécmigic kecgic. Niniñ areñgia zéma aigina iminéñ ic ionac murunec hicñzaciguc birima maqemac. ³⁹ Wañu Anutuac murunec hazaciguc eney mebir-imuac séc qahac wammac, néñ Anutuguc eumu tanec wambac niñac. ⁴⁰ Imuhuc énézéyu ara tohoma Yesuac Mélíméli ic unurugic érégic kémbiñnéñ unuma Yesuac

qaraiguc ac méné ménda zému niñac zéselima wai énécmigic kenjic. ⁴¹ Wañu Yesuac Mélíméli ic enej Sanhederin kaunsol wai énécmima kemma Anutunén niñu nini Yesuac qara niñac mema titi wañ nénécmiwu éséc wanzac zéma nimma ségiségi wañjic. ⁴² Wañu ieneñ méndagucnec waigic, néñ kaiweya kaiweya oc-muñ téreya me amagina séciguc Yesu imi Kristo zéma zéauma buña suruc hiabia ku énécmiañjic.

Yesuac Mélíméli ic ieneñ ai ic 7 kumu énécmigic.

6 Wañu nalé imuhucgeñ Yesuac tohotoho ichéra zañgégina toroqema eñec. Eñu Yuda ic tosara Hebraio ac zéañjic ieneñ naléya naléya maqeqeya galengé énécmima Yuda ic tosara Girik ac zéañjic ionac maléhécgina méragina ménda énécmigic. Wañu Yuda ic Girik ac zéañjic ieneñ eñacnec ewa hétéñgina memama haka imuac Hebraio ic zébiri énécmigic. ² Imuhuc wañjic Mélíméli ic ieneñ tohotoho ichéra tocgé énécmima zégic; Nini Anutuac ackuazéc ménda zéauma nene yaka méndéñ énécmimanec kecbiñ imi haka hiabia qahac. ³ Dac munahécnina sugcinaiguc ic 7 Uña Téréya zéma niñtegic qñtegic sécgé énécmiyu eegina héiéncmianzu imi mihicñi énécmigic neneñ ai imuac kumu énécmiwu. ⁴ Wañu neneñ imi zéwelec ai zéma ac téreyawac ai sac toroqema mema kecbiñ. ⁵ Zégic ac iminéñ hénarorñ moczoñ yanda ionac ewagina mehiaru énécmiyu ieneñ ic youmi mihicñi énécmigic; Ninzén ninzén zéma Uña téréya sécgémimia Stefano imi zéma Filipino, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena, zéma Antiokia ic Nikolao, wañu Nikolao inéñ becaru melemma Yuda hénaiuguc toroqema kekera. ⁶ Wañu ic imi Yesuac Mélíméli ic ionac kic ségéra ginaiguc hai énécmigic nañjic walac zéwelecmaguc méragina orucginaiguc hai énécmima mozocgé énécmigic.

⁷ Wañu Anutuac ackuazécnéñ saima keñu Yesuac tohotoho ichéra ionac zañgéginanéñ Yerusalemiguc kuneñ yanda toroqema eñec. Wañu hofac oo ic sasalanéñ ninzén ninzén imi tohogic.

Stefano késama aciguc haigic.

⁸ Ewa hia zéma kuc sécgémimia Stefano inéñ ic embac sugcinaiguc kiwi welicwelicgia zéma asé kiwiac haka icnéñ ménda memeya imi sasala meyec. ⁹ Wañu tocgotocgo ama méñac hénarorñ qacgina Ic hulac énécmimia [†]ionac murunec tosara Kirene, Aleksandria, Kilikia, zéma Asia baec igucnec hagic ieneñ momacnec yacma Stefanoguc zééñ zéma wamma ac zégic.

¹⁰ Wañu Stefanonéñ Uña Téréyaguc ac hiabianec niñareñ wamma zéyu ieneñ ara melemmuac séc qahac wañec. ¹¹ Wañu ieneñ ic tosara zénañgé énécmigic yomuhuc zégic; Nini hénni Stefanonéñ Mose zéma Anutu zébiri érécmizac. ¹² Imuhuc zéma ic embac zéma qeriwac galeñ zéma hénac kiwi ic ionac qerigina éségic iwac muru hama késama kaunsol onac mu-

[†] Yuda ic turñ méñ Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera.

ru wagicma kenjic. ¹³ Kemma héipuc ic ikora onopocgic namma yomuhuc zégic; Ic youmi imi ocmuñ téreya zéma hénac ac imuac nalé séc zébirianzac. ¹⁴ Nini imi inéñ Yesu Nazareteneñ iminéñ ama youmi hézéngeña haka silic Mosenéñ mema mama nénécmiyec imi melenju qelia wammac imuhuc zéyu niñanzir. ¹⁵ Zégic kaunsol moczoñ yanda imuaru tacgic imi enej Stefanocac hémma héñ wañjic iwac kic tanera imi kua meme uña ionac kic tanec ésécnec wañec.

Stefanonéñ Yesuac hénia zéasariyec.

7 Wañu mulu memeac icya ionac eñeñaganéñ qesimima zéyec; Ac imi hélacnec me? ² Zéyu Stefanonéñ yomuhuc zéyec; Dac munahécnina zéma mañgoc hécnina acna zéwa niñjic; Yandanina Abaraham Haran baeciguc ménda kemma kecma Mesopotamia baeciguc kerunec Anutu odamuyagucnéñ hicñimiyec. ³ Hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi ama baecga zéma areñhécgca wai énécmima neñ baec méñ gézéwa hém-bésémañ imuaru kembésémañ. ⁴ Imuhuc ézéyu inéñ Kaldia ic ionac baec imi waima Haran baeciguc kemma kerec. Keru mañgocya humuyuguc Anutunéñ enej deguc keczu baec yomuaru wagicma hayec. ⁵ Hama inéñ baec yomuaru iwawai méñ ménda waimima baec titiña méñ ménda miyec. Wañu Anutunéñ Abaraham meracya méñ qahac kerunec eñeya zéma andiaiguc qelihéra ieneñ baec yomi késamu niñac ac zikimiyec. ⁶ Wañu ac Anutunéñ ézéyec imi yomuhuc; Iwac qelihéra ieneñ ic méréra ionac baeciguc ic kian kemma kecmu. Kecgic baec miñina ieneñ welen qeénécmimuac niñ énépésima yawuñ 400 séc ziki sipacgé énécmimu. ⁷ Wañu welen qemuac niñ énépésimu ionac baec yanda imuac ic embac imi niñgési énécmima bakia melen énécmimañ. Wañu imuac andiaiguc qelihéra ieneñ baec imi waima hama baec yomuaru ni welen qenémmu. ⁸ Wañu Inéñ Abaraham séwi tasé hericheric imuac sisipac ac imi zémiyec. Wañu naña Isaka héri haima mema keru kaiweya ⁸ wañu séwi taséya hericheric imuac haka wañec. Wañu Isakanéñ Yakop mihicñiyec. Wañu Yakobonéñ yanda hécnina 12 mihicñi énécmiyec.

⁹ Wañu yanda hécnina ieneñ Yosefeac nimbupuc wammima soukiwa niñac waimigic késama Izipte baeciguc kenjic Anutunéñ i guc kerec. ¹⁰ Kecma zéra béra moczoñ imuac qaha igucnec metecgéma ewa hia nim-mima niñtegic qñtegicac kuha miyu Izipte ic kewu Faraonéñ héñu hiaruyu Izipte héngalen ama areña yanda zéma eñeya ama séc héngalen wammac niñac kumuyec. ¹¹ Nalé imuaru Izipte zéma Kanaan baec séc béti hicñiyu qenzeñ manzeñ he énécmiyu yanda hécnina imi nenegina qahac kecgic. ¹² Wañu Yakopnéñ Izipte baeciguc nene hezac imuhuc zégic nimma yanda hécnina méli énécmiyu kenjic. ¹³ Wañu muñguc kenjic Yosefenéñ eñeya héniaya zéasari énécmiyu dac munahéra ieneñ héniaya niñjic. Wañu Farao ézéyu inéñ Yosefeac areñhéra héniaquina wininiyu inicma niñec. ¹⁴ Wañu Yosefenéñ dac munahéra tosara méli énécmiyu mañgocya Yakop zéma sac kitichéra moczoñ

ic embac 75 onagicgic. ¹⁵ Wañu Yakopnéñ Izipte baeciguc mekemma kecma humuyu yanda hécnina imuhucnec humudacgic. ¹⁶ Kecma qamoc hécgina Sekemiguc mema hama baec ménéñ Abarahamnénéñ bec-nec Sekem baeciguc Hamoroac qelihéra ionarunec kic-suañac buña soukiwa énécmima meyec imuaru téngé énécmigic.

¹⁷ Wañu Anutunénéñ Abaraham ac zikimiyec imi seligimac imuac naléya ducñiyu Izipte baeciguc arenhécnina ionac zañgégina imi muñguc yanda saima eñec.

¹⁸ Wañu kecma ic kewu méréra ménéñ Yosefeac hénia ménda niniñanéñ Izipte baecac galenñ wañec. ¹⁹ Wañu ic kewu inénéñ mia arenéñ hécnina tiwiqiwiliñ wañ énécmima zéra béraiguc onoporec. Wañu yanda hécnina zéseli énécmiyu qelihécgina kokoc humumu niñac deminñ séñgañgeñguc wai énécmiangic. ²⁰ Nalé imuaru mia Mose hicñiyec. Wañu Anutunénéñ héñu sécgéyec. Sécgéyu mañgocyawac amaiguc namu gu-muyu maso haréwéc wañec. ²¹ Wañu kecma winiñu waigic Farao béracyanéñ wagicma galengéyu iwac naña wañec. ²² Wañu Mose imi Izipte ic ionac niniñgina imi moczonéñ kumigic ara zéma wawañ memeya imi kucyaguc wañec.

²³ Kecma yawuñ 40 imuac séc wañu kemma Israelac qeli, dac munahécna inicmañ zéma qerianénéñ niñec.

²⁴ Kemma Izipte ic ménéñéñ Israel ic ménéñ eñ qeyu iricma ic ménéñ yéwériyaguc iwac saiwa wammima Izipte ic imi bakia melenmima qehumuyec. ²⁵ Wañu inénéñ dac munahécna ienenéñ Anutunénéñ mérananénéñ yéwérigina igucnec metecgé énécmimac imi niñasarimu imuhuc zéma niñec, néñ ienenéñ imi ménda niñteggicgic. ²⁶ Wañu ama siñjima gianjiyu Israel ic éréhéc euyic muñguc winini érécmima ierenéñ ewa momacguc wammaoc niñac yomuhuc érézéyec; Ic éréhéc iri dara munia, wañu némac niñac mebiri amuzaac? ²⁷ Zéyu ic alaya eñ qeyec iminénéñ Mose qéfaccgé mima yomuhuc zéyec; Mérénéñ gi nonac galenñ zéma gésigési ic kumugéñec?

²⁸ Orañ Izipte ic qehumunec imuhucyanec ni numañ zéma wanñan? ²⁹ Zéyu ac imuac niñac Mosenénéñ néñgacma Midian baeciguc ic kianñ wamma kecma baec imuhucgeñ nanñhéreraguc wañec.

³⁰ Wañu yawuñ 40 imuac tetecgja wañu, Sinai baec boña imuac hosuraiguc baec kéra kérésiaiguc Miñ Kewuac kua meme uña ménéñéñ ic hésa waiyaguc imuac geric bélaña qeriaiguc iwac muru wininiyec.

³¹ Wininiyu Mosenénéñ hémma kiwi imuac welicgéyec. Nimma héñ sosolimañ zéma hosuraiguc keñu Miñ Kewuac ac ewaya yomuhuc mayec; ³² Ni yanda hécgina ionac Anutu; Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu. Imuhuc zéyu Mosenénéñ bac yandi yandi wamma zénéñ hiriyu efima hémmacac séc qahac wañec. ³³ Wañu Miñ Kewunénéñ yomuhuc ézéyec; Baec tima nanñan imi baec téreya imuac hénia usuga imi hénaga igucnec hetecgéna. ³⁴ Ic embachécna Izipte baeciguc kecgic mematiti wañ énécmigic hémma héñanzua. Wañu ionac zésiaccinanénéñ nuruyu nimma hulac énécmimañ zéma mazua. Deguc hana neñ gi Izipte baeciguc méligémba. ³⁵ Imi mia ienenéñ Moseac

méréneñ gi galenñ zéma gésigési ic kumugéñec imuhuc zéma waimigic. Néñ Anutunénéñ ic imi mia ionac galenñ zéma anñgénéñ titi icgina wammac niñac kua meme uña méliyu ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc hicñimima Mose méliyec. ³⁶ Méliyu ic iminénéñ kemma Izipte baeciguc zéma Konduñ pésiaiguc zéma baec kéra kérésiaiguc haka welic welicgia zéma asé kiwi haka hénia hénia imi yawuñ 40 imuac séc meyu héngic onagicma hayec. ³⁷ Wañu Mosenénéñ mia Israelac qelihéra yomuhuc énézéyec; Anutugina Miñ Kewu iminénéñ dac munahécgina ionac suc igucnec kua meme ic ménéñ ni éséc imuhucya meyacmimac. ³⁸ Mose inénéñ baec kéra kérésiaiguc azorogic succginaiguc yanda hécnina zéma kua meme uña ménéñ Sinai baec boñaiguc ac ézéyec imi iniguc momacnec kerec. Wañu inénéñ mia ac kekecyaguc imi nénécmimañ zé meyec. ³⁹ Yandahécna ienenéñ acya ménda tohoma qéfaccgéma succgina igucnec elicgéyec ewa qeriginanéñ Izipte baeciguc lilingéyec.

⁴⁰ Wañu Aron yomuhuc ézégic; Gi anutuac irecya ménéñ mena iminénéñ walac walac keñu méndacbiñ. Mose Izipte baec igucnec nonagicma hayec imi youmi iwac muru némac iwawai hicñiyec imi nini ménda ninziñ. ⁴¹ Imuhuc zéma sura imuhucgeñ burumakao merawa imuac baniaraya mema iwac muru yañ qema héfac héimigic. Wañu méragananéñ meggic iwawai imuac ségiségi wañgic. ⁴² Imuhuc wañgic Anutunénéñ andé unuma wai énécmiyu ienenéñ kurumenñac iwawai †mepési énécmigic. Imuac mia kua meme ic ionac kiwi-iguc ac yomuhuc hezac; Israel ama miñjina enenéñ yawuñ 40 imuac séc baec kéra kérésiaiguc kecma yañ ménéñ qema lémbañ ménéñ onéñgic me qahac? ⁴³ Ini Molok imuac ††ocmuñ zéma baniara Refan imuac ménéñ sikilu zéma irec tosara mepési énécmimu niñac mesorocgéma meggic imi mepési énécmiangic, imuac ni Babilon baec emañgeñ ini nesi énécmimañ.

⁴⁴ Yandahécna ienenéñ baec kéra kérésiaiguc héipuc ac haliginaguc kecañgic. Hali imi Anutunénéñ imuac tanera Mose ézéyec séc meggic. ⁴⁵ Wañu hali imi mia yanda hécninanénéñ bisima keñkecma kecgic. Wañu Anutunénéñ kicginaiguc ic enia nesi énécmiyu ionac baec késagic nalé imuhucgeñ yanda hécnina Yesua méra bawaiguc kecgic imi enenéñ iwawai imi bisima hagic tac énécmiyunec Dawidi galengé énécmiyec imuac naléya hayec. ⁴⁶ Wañu Dawidi inénéñ Anutuac ewa hia iwac muru hemiyu Yakopac qelihéra onac niñ wamma Anutuac amaya memac niñ welerec. ⁴⁷ Wañu i qahac, néñ Solomonénéñ iwac ocmuñ téreya meyec. ⁴⁸ Wañu Eñeña yanda iminénéñ amaya amaya ic méranénéñ meggic imuaru ménda kecañzac. Imuac mia kua meme icnéñ yomuhuc zéyec; ⁴⁹ Kurumenéñ imi nuac ic kewu tatacna, wañu baec imi nuac hénia titina. Imuac niñac ini ama dimuhucya hia menémmu? Wañu baec dimuhucyanénéñ nuac tac niniñac sécya hia wammac me? ⁵⁰ Wañu iwawai momac yanda imi mérananéñ ménda mihicñiyi me?

⁵¹ Ini imi ewagina selia, qeri gezaccgina ménda hericgic béréngéyec. Eñeñ yanda hécgina wañangic éséc-

† Kembraña 43 iguc hénia imi ooyawac hezac. †† 2IK 23:10

nec nalé séc Uña Téréya andé qeque wammianzu. ⁵² Né-mac kua meme ic méñac onac yanda eney ménda qe-héi wañgic kerec? Ic solaña mén hamac zégic séc un-udacgic. Deguc ini imi ic solaña imi mia andé qema qe-humugic. ⁵³ Wañu kua meme uña eñeyaoc hama hénac ac imi énécmiyec, néñ kilenñdac ménda tohoanzu.

Stefano qegic humuyec.

⁵⁴ Ac imuhucya zéyu niñgic qerigina yaru iwac niñ zécgina kizéngégic. ⁵⁵ Stefano imi Uña téréyanéñ qeriguc kuaya qeyu kurumeniguc hiyu Anutuac kiwi asaha zéma Yesu Anutu méra héiyaiguc nañu hémma ⁵⁶ yomuhuc zéyec; Ninzu, ni kurumey angyéyu Icac Naña Anutu méra héiyaiguc nañu hénzua. ⁵⁷ Imuhuc zéyu ac qeweloy yanda qema gezacgina hézicgéma momac yanda yacma iwac muru usuyñec kemma qéf-facgéma ⁵⁸ ama areñ yanda demiy seliaguc imuac séñ-gañgeniguc wagicma kemma hocnéñ héigic héipuc ic tosanéñ malekugina hetecgéma sac qeli mén qara Saulo iwac héniaiguc haigic. ⁵⁹ Wañu hocnéñ héima kecgic Stefanonéñ welecma ac yomuhuc zéyec; O! Miñ Kewu Yesu, gi qeri uñana késana. ⁶⁰ Imuhuc zémaguc simiy héima kucnec yanda qacma zéyec; Miñ Kewu gi kápésicgina ionac qacginu ménda haina enu, imuhuc zémaguc gau seli heyec.

Yesuac hénaroy hazéc mihicñjima néñgacma kenña wañgic.

8 Stefano humuyu Saulonéñ qehumugic imuac ewa momac wañec. Wañu nalé imuaru Yesuac hénaroy Yerusalem kecgic ieney hazéc yanda mihicñjima Yuda zéma Samaria baec séc néñgacma kendacgic. Kenñgic Yesuac Mélíméli ic enacnec ménda néñgacma Yerusalemiguc kecgic. ² Wañu Anutu ee héihéi wammianzu ieney Stefano héisiac yanda wammima téngégic. ³ Saulo inéñ amaya amaya emma ic zéma embac momacnec énépésima qatéhéré wañ énécmima hénaroy mebiru énécmima hénac amaiguc onoporec.

Filiponéñ Samaria ama areña areña séc ackuazéc énézéyec.

⁴ Héndéñ énécmimia imi eney baera baera kemma ackuazéc imi zéau énécmigic. ⁵ Imuhuc wañgic Filiponéñ Samaria ama areña yandaiguc hiñgacma Kristoac héniaia zéau énécmiyec. ⁶ Wañu Filiponéñ kiwi hénia hénia mema ackuazéc énézéyu tuñ yanda ieney ewa momac wamma hémma nimma acyawac wamma gezacgina haigic. ⁷ Hénia imi yomuhuc; Inéñ zéyu kuwic biria sasalanéñ ic tosara sipacgé énécmima kecgic ionac murunec qeweloy yanda qema érégic. Wañu puriy zéma hénac méragina biria sasala mehiaru énécmiyec. ⁸ Wañu ama areña yanda imuaru ségiségi kuneñ yanda hicñiyec.

Séwi galen ic Simonnéñ Uña Téréya bonñ memañ zé wañec.

⁹ Wañu ama areña yanda imuaru séwi galen mén kerec. Iwac qara imi Simon. Inéñ kuwi kuhanéñ ai ikora meyu Samaria ic embac ieney hémma welicgégic eñeya niñac ic kuneñ zéamuma kecañec. ¹⁰ Wañu eñeya mamaya momacnec iwac gezacgina haima, Ic youmi Anutuac kuc kuneñ yanda késakeczac zéañgic. ¹¹ Wañu nalé horua yanda gété manira ai iminéñ ewagina mesoho énécmiyu méndac miañgic. ¹² Wañu Filiponéñ Anutuac héngalen ama areña yanda zéma Yesu Kristoac qac buña zéau énécmiyu niñzéngégic ic embac momacnec doku naec énécmiyec. ¹³ Imuhuc wañu Simon imuhucnec ackuazéc niñzéngéyu doku naecmiyu Filipino méndacmiyu Filiponéñ séséc hénia hénia zéma kuc yanda mewininyu hémma welicgégic.

¹⁴ Yesuac Mélíméli ic Yerusalem kecgic ieney imi Samaria ic tuñ ieney Anutuac ackuazéc késaniñ wañgic zégic nimma Petero zéma Yohane ionac muru méli énécmigic kenñoc. ¹⁵⁻¹⁶ (Wañu imuaru hénaroy imi hakecma méñac mén Uña téréyanéñ ménda mayecnec, ieney Yesuac qaraiguc dokunec sac naecgic,) imuac niñ ieney mekemma Uña téréyaguc wammu niñac zéweleroc. ¹⁷ Wañu Yesuac mélíméli ic éréhéc ieney méragira orucginaiguc haiyic Uña Téréya megic. ¹⁸ Simon imi Yesuac mélíméli ic ieney méragira orucginaiguc haiyic Uña Téréya énécmiyu hémma soukiwa énécmiyec. ¹⁹ Érécmima yomuhuc ézéyéec; Kuc buña imuhucya ni momacnec néñic ic embac méñac mén orucginaiguc mérana haiwa Uña téréyaguc wammac. ²⁰ Imuhuc zéyu Peteronéñ yomuhuc ézéyéec; Gi Anutuac sese imi soukiwanéñ bonña hia memañac zéma niñzan, imuac soukiwaga imi giguc momacnec biridacmaoc. ²¹ Guac ewa qeriga imi Anutuac kiwaiguc dindiña qahac. Imuac hénac ac yominéñ guac iwawai me ai buñaga ménda wammac. ²² Qeri biricga imi melemma Miñ Kewu welec mina qerigaiguc niniñ imuhucya késakeczan imuac kápésicga waigémmac gezan. ²³ Gémba biriawac houhouyanéñ qeriga sécgéyu kápésicganéñ pipigemma hezac. ²⁴ Zéyu Simonnéñ melemma zéyec; Iri ekaoc nuac niñ wamma Miñ Kewu welecmiyic iwawai zézaoc imi nuaru mén ménda hicñi némmac.

²⁵ Wañu Yesuac Mélíméli ic ieney Miñ Kewuac ackuazéc imi héipuc wamma selima zéau énécmimaguc Samaria baec komoc komoc sasalaiguc buña suruc hiabia imi zéau énécmima zéau énécmima hama Yerusalem lilingéma kenñoc.

Filiponéñ Etiopia ic mén Yesuac hénac ac ézéyéec.

²⁶ Miñ Kewuac kua meme uñanéñ Filipino yomuhuc ézéyéec; Gi yacma emañgeney baec wañgoña Saut iguc hiñgacma hénac mén Yerusalemnec hénima Gaza amaiguc hiñgaczac imuaru kembésémañ. Wañu hénac imi baec kéra kérésiaiguc heyec. ²⁷ Imuhuc zéyu Filiponéñ yacma kenñ Etiopia héngalen ama areña yan-

dawac Embac garata Kandake iwac welenj qeque icnéj Yerusalemiguc Anutu mepésimañ zé enjec igucnec mayec. Wañu ic imi héngalenj ama arena yanda imuac sou kiwa moczoñ galengémac niñac kuc yanda hemiyec. ²⁸ Wañu inéj lilingéma enjeya karisi yanda imuac qacyaiguc tacma Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac kiwi imi olomma kerec. ²⁹ Wañu Uña téréyanéñ Filipo yomuhuc ézéyec; Karisi imuac hosuraiguc kemma kenna. ³⁰ Zéyu Filiponéñ usurñec kemma kua meme ic Yesaia iwac kiwi imi oloñu nimma qesimiyec; Ac olonzañ imuac hénia ninzañ? ³¹ Wañu inéj zéyec; Méñnéñ hénia ménda meyu nimma dimuhuc niñasarimañ? Imuhuc zémaguc éréma tacmacac niñ Filipo héihéré miyec. ³² Embac kewuac welenj qeque iminéñ ac kiwi oloñec imi yomuhuc; Rama merawa méñ qehéric wammu niñ héréma kenanzu ésécnec hérémigic keñec. Wañu rama méñ zucya héric héric ic méñac wésiaiguc hétéñ qahac wamma taczac imi ésécnec kuaya méñ ménda añgéyec. ³³ Wañu mamaya wañu didiñanec ménda zétecgé migic. Wañu baec igucnec kekecyac wagicgic qahac wañec imuac méréñéñ iwac qelihéruguc wammac hia zéwacnec?

³⁴ Wañu garatawac welenj qeque icnéj melemma Filipo ézéyec; Qesigémba nézén. Anutuac tiliñ tiliñ icnéñ mérac niñ imuhuc zézac, enjeya niñac me ic méñ niñac? ³⁵ Qesiyu Filiponéñ kuaya añgéma ac imuaru toroqema Yesuac hénia ézéyec. ³⁶ Wañu hénia keñkecma doku méñiguc kereñic garatawac welenj qeque icnéñ zéyec; Doku you hezac imuac némacnéñ ziki néñu doku ménda naec némbésémañ? ³⁷ (Ménda hezac.) ³⁸ Imuhuc zéma nesinesi ic énézéyu karisi yanda imi zikigic nañu Filipo zéma garatawac welenj qeque ic ierenj ekawu dokuiguc mekeñic Filiponéñ doku naecmiyec. ³⁹ Wañu doku igucnec éréyc Miñ Kewuac Uñanéñ Filipo wagicma keñu welenj qeque ic iminéñ i muñguc ménda hémma ségiségi wamma hénaya méndacma keñec. ⁴⁰ Wañu Filipo inéñ Azoto †tauñiguc wininima lelecgéma ama arena kuneñ kuneñ séc séc buña suruc hiabia énézéma hama Kaisarea ††hadarec.

Miñ Kewunéñ Sauloac hicñimiyec.

9 Saulo imi Miñ Kewuac ai ichéra tericgé énécmima unuhéi wañ énécmimacac niñ qeria geriwaguc wañu wéséséya héiyu érémanec nañu hofac oo ic enjeya iwac muru keñec. ² Kemma méñnéñ méñ hénia qelia imi méndacma kecziuguc mihicñi énécmima ic me embac moczoñ méragina dérécgéma Yerusalem érémañ zé Damasiko ama arena yanda imuac tocgotocgo ama séc keñkeñawac oaec kiwi niñac welecmiyec. ³ Welecmiyu omiyu mema keñkecma Damasiko ama arena yanda hosuraiguc keñec. Nalé imuhucgeñ kurumenj igucnec asac mararañ méñnéñ élanzañnec mama qetagalima lelecgémiyec. ⁴ Lelecgémiyu baeciguc tendiñgéma maqeyu hema ac ewa méñ yomuhuc zéyu niñec; Saulo, Saulo, gi némac niñac nunesi wannémma kecanzañ? ⁵ Zéyu Saulonéñ qesimima zéyec; Miñ Kewu, gi méré? Zéyu zéyec; Ni

† Qara méñ; Asidot. †† Ama arena yanda méñ zéic alayaguc.

Yesu geñ qenesi wammima kecanzañ imi mia. ⁶ Gi yacma ama arena yandaiguc kerenna, imuaru némac ai kilenj mewésémañ imuac ara gézéyu nimbésémañ. ⁷ Zéyu ic i guc keñgic ienenj hétéñ imi niñgic, néñ ic méñ ménda héngic imuac niñ acgina qahac nañgic. ⁸ Wañu Saulonéñ baec igucnec yacma kiwa himanec nañec, néñ iwawai méñ hémmacac séc qahac wañu ichéra ienenj mériaiguc késama wagicgic Damasiko ama arena yandaiguc kereñgic. ⁹ Wañu ai meme haréwéc kiwa hilicgémanec taru nene me doku méñ ménda neyec.

Ananianéñ Saulo doku naecmiyec.

¹⁰ Damasiko ama arena yandaiguc Yesuac ai ic méñ kerec. Qara imi Anania. Wañu Miñ Kewunéñ tiliñ tiliñiguc hicñimima ézéyec; Anania! Zéyu melemma zéyec; Oo, Miñ Kewu. ¹¹ Zéyu Miñ Kewunéñ ézéyec; Ninzañ, ic méñnéñ welecmac taczac, imuac niñ gi yacma hénia qara Hénia Dindiña imuaru kemma Yudawac amaiguc emma ic méñ qara Saulo, Taso ama arena yanda igucnec iwac hocma mihicñiwésémañ. ¹² Inéñ irec méñ tiliñ tiliñiguc hicñimiyu ic méñ qara Ananianéñ enjeya muru hama méria qacyaiguc haiyu muñguc kic hihiyaguc wañec imi hénzac. ¹³ Zéyu Ananianéñ melemma zéyec; Miñ Kewu, ic embac sasalanéñ iwac niñ zéma Yerusalemiguc guac hénaorinj hécgga haka biria hatac dahec wañ énécmiyec imuac suruc zégic niñanzua. ¹⁴ Wañu yomuaru imuhucnec guac qacga guruanziñ nini moczoñ méranina dérécgé nénécmimac niñac hofac oo enjagina iwac murunec kuc buña imi mema hayec. ¹⁵ Imuhuc zéyec, néñ Miñ Kewunéñ yomuhuc ézéyec; Gi tinduc kenna, baera baera ic embac zéma ic kewu zéma Israelac nambérac héra ionac muru nuac qac buñana wagicma kemmacac niñ késawa ic imi nuac ai ic wanzac. ¹⁶ Qac buñanawac wamma zéra béra yéwéria dimuhucya mihicñimac imi ézéwa hémmac. ¹⁷ Wañu Ananianéñ kemma ama imuaru emma Sauloac oruhaiguc méria haima zéyec; Saulo, munana, gi muñguc kic hihi wamma Uña Téréya sécgégéñu kecbésémañ niñac Miñ Kewu Yesu héniaiguc hicñigéñec inéñ mia méli néñu hazua. ¹⁸ Zéyu nalé sosola qahac kiwa igucnec iwawai sekec sekec ésécnecnéñ taima mayu kicya muñguc hima hémma yacma nañu doku naecmiyec. ¹⁹ Wañu nene nema kuhaguc wañec. Inéñ Yesuac ai ichéra Damasiko ama arena yandaiguc kecgcic iniguc ai meme tosara kecgcic.

Saulonéñ hénima buña suruc hiabia zéauyu zéra béra qahaiguc opocgic.

²⁰ Kecma nalé sosola qahac Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yesu imi Anutuac Naña keczac zéma zéau énécmiyec. ²¹ Énézéyu niñgic imi enenj moczoñ welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yerusalem imuaru qac imi qacangic ini mebiri énécmiañec imi qahac me? Wañu ic embac imuhucya qaté énécmima hofac oo ic ionac muru énépésima kemmanj zé hayec. ²² Wañu

Saulo inéj muṅguc yanda kuhaguc wamma Yesu imi Kristo téjgégéj wanzac imi héipuc wamma Damasiko ama areña yandaiguc Yuda ic kecgic énézéyu niṅgic sicsaoc waṅec.

²³ Imuhuc wamma keru ai meme sasala keṅu Yuda ic enej Saulo qewiṅ zéma zéeminiṅ waṅgic. ²⁴ Waṅu ac saña hazéra imi Saulo gezawanéj niṅec. Waṅu ienen Saulo qehumuwiṅ zé siñi kaiwe séc nagu yanda séc awima naṅgic. ²⁵ Imuhuc waṅgic iwac tohotoho ichéra ienen siñiyaiguc neṅgeṅgic Saulo tima hésanéj neṅgeṅ qatéma demij yanda andia luhuc memeac ki-faṅaiguc naṅgégic hiṅgacma néṅgarec.

²⁶ Kemma Yerusalem keremma Yesuac ai ichéra ionaru toroqemac niṅ batucgé énécmiyec, néj ienen moczoṅ Yesuac ai ic wanzac imi ménda ninzénégic imuac iwac zénéṅgina hiriye. ²⁷ Waṅu Banabanéj Yesuac Mélíméli ic ionaru wagicma kemma Saulonéj hénaiguc Miṅ Kewu dimuhuc héṅu Miṅ Kewunéj dimuhuc ac ézéyu Damasiko ama areña yandaiguc inéj Yesuac qaraiguc kucnec zéma dimuhuc zéauyec imuac ac suruc waṅ énécmiyec. ²⁸ Waṅu inéj iniguc momacnec kecma Yerusalem enej mama wamma Miṅ Kewu Yesuac qaraiguc ackuazéc selianec zéauyec. ²⁹ Waṅu Yuda ic tosara Girik ac zéaṅgic iniguc ac waṅgic acginanéj enej mama waṅec. Waṅu ic ienen Paulo qewiṅ zé waṅgic. ³⁰ Waṅu ai momachéra ienen nimma Kaisarea ama areña yanda zéic alayaguc imuaru wagicma hiṅgacma kemma méligic Taso ama areña yandaiguc keṅec.

³¹ Imuac niṅ Yesuac hénaoriṅ Yuda, Galilaia zéma Samaria baeciguc kecgic ionaru luae he énécmiyu nanaṅ seli mihicji énécmimia waṅu Miṅ Kewuac ehéihéi wammima Uṅa Téréyanéj ewa qeriginaguc dongé énécmiyu zaṅgégina saima keṅec.

Peteronéj ic ménj mehiaruyec.

³² Peteronéj baec séc lelecgéma kecma Yesuac hénaoriṅ Lida ama areña yandaiguc kecgic ionac muru keṅec. ³³ Waṅu imuaru ic ménj mihicjiye, qara imi Ainea, inéj puriṅ wamma hehe taticiguc hema keru yawuṅ 8 waṅec. ³⁴ Waṅu Peteronéj yomuhuc ézéyec; Ainea Yesu Kristonéj mehiaru gézác imuac niṅ yacma hehe taticga imi geṅgaoc mindiṅina zéyu nalé imuarunec yarec. ³⁵ Yaru Lida zéma Saron ama areña yanda igucnecnéj i hémma ewagina melemma Miṅ Kewuac hagic.

Peteronéj Tabita humuc igucnec meqeliyec.

³⁶ Yope ama areña yandaiguc Yesuac tohotoho embac ménj kerec, qara imi Tabita, neṅaṅ aciguc Noniṅ, waṅu inéj ai hiabia sasala mema ic embac maqeqeya méra énécmianec. ³⁷ Waṅu nalé imuhucgeṅ Tabita i hafi hicjimiyyu humuyu qamocya naecmima ama qeria ménj qacyaiguc heyec imuaru haigic heyec. ³⁸ Lida ama areña yanda imi Yope ama areña yanda hosuru tarec. Waṅu Yesuac ai ic embac ienen Peteronéj imuaru taczac zégic nimma ic éréhéc iwaru méli érécmigic

ierenj kemma nalé sosola qahacnec foc hamacac niṅ qesimiyoc. ³⁹ Zéyic Peteronéj yacma iriguc momacnec keṅgic. Kemma kendacgic ierenj ama qeria ménj qacyaiguc heyec imuaru i wagiric eṅgic. Eṅgic embac malé sasala ienenj ic iwac maréñaiguc namma siacma zari maleku Tabitanéj iniguc kecma meyacgéyec imi ézégic héṅec. ⁴⁰ Waṅu Peteronéj énézéyu hiṅgacdacgic simiṅ héima zéwelerec. Zéweleru tecgéyu qamocac muru melemma namma yomuhuc ézéyec; Tabita gi yacna zéyu kiwa héitegicma Petero hémma yacma tarec. ⁴¹ Taru Peteronéj mériaiguc késama héréyu yacma naṅec. Naṅu Yesuac hénaoriṅ zéma embac malé unuruyu eṅgic Tabita qelizac imi énézéyu héṅgic. ⁴² Waṅu Yope ama areña yanda imuac miṅina ienenj haka imi zésaigic nimma sasala ienenj Miṅ Kewu ninzénégic. ⁴³ Waṅu Peteronéj Yopeiguc ic ménj qara Simon waṅ séwéla meme iwac amaiguc ai meme sasala kerec.

Kua meme uṅa ménjnéj Konelio hicjimiye.

10 Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc ic ménj kerec, qara Konelio. Inéj yaré ic 100 ionac galenj kerec. Waṅu inéj tuṅ ménj Italia yaré ic tuṅa zéaṅgic imuacnec. ² Waṅu inéj eṅeya ama taséhéra iniguc Anutuac wamma nalégina zéma usungina qemima ee héihéi wammima kecma ic embac maqeqeya ionac ewa biric waṅ énécmima halenj sasala hai énécmima Anutu zéwelec wammima kecaṅgic. ³ Kaiwe ménj maria 3 kilok imuaru inéj héṅu Anutuac kua meme uṅa ménjnéj tiliṅ tiliṅguc hicjimiyyu Konelio, zéma qarec. ⁴ Waṅu inéj héṅsosomalima zénéṅa hiriyyu zéyec; Miṅ Kewu, hénia némac niṅ? Zéyu zéyec; Halenja ic embac maqeqeya ionac haianzaṅ imi zéma zéwelecgic iminéj Anutuac muru haréyu haihakaga imi niṅqelima niṅgénzac. ⁵ Imuac deguc gi Yope ama areña yandaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic ménj qara Simon Petero zémimia i héihéré mimu. ⁶ Ic imi waṅ séwéla meme ic, Simonac amaiguc tacyac waṅanzac. Waṅu ama imi konduṅ giṅgiṅaiguc taczac. ⁷ Kua meme uṅanéj ac imuhuc ézéma keṅu welenj qeqe ic éréhéc zéma yaré ic sugcina igucnec ménj Konelio eṅeya méndacmima Anutu ee héihéi wammianzac i momacnec unuruyec. ⁸ Unuruma ac suruc imi waṅ énécmidacma Yope amaiguc méli énécmiyu keṅgic.

Miṅ Kewunéj Petero tiliṅ tiliṅguc ézéyu héṅec.

⁹ Ama siṅjima gianjiyyu kaiweya ménj keṅkecma gau komoc waṅu ienenj keṅkecma ama imuac hosuraiguc kerengic. Waṅu nalé imuaru Peteronéj zéwelec wammaṅ zé ama qacyaiguc eṅec. ¹⁰ Waṅu inéj yaka niṅ humuma nene nemaṅ zé wamma énézéyu otocgo wammanec kecgic Uṅanéj qéléléṅgé miyec. ¹¹ Miyyu héṅu kurumenj aṅgéyu gésé ménj maleku ésécnec waṅgoṅa kemboṅ qahac imi zikima naṅgégic baec qahaiguc mayu héṅec. ¹² Héṅu qeriaiguc waṅ hénagina kemboṅ qahac hénia hénia zéma gisic ziṅaṅgoc, zini mokolenj, zéma nei hénia hénia heyec. ¹³ Waṅu ac ménj

yomuhuc mayec; Petero, yacma unuma nena. ¹⁴ Wañu Peteronéh zéyec; Miñ Kewu, qahac téngén! Ni ménda neneya sic saocya zéma iwawai biria méndagucnec neanzua. ¹⁵ Zéyu ac méñ yomuhuc hicñiyu hatac éréhéc wañec; Iwawai Anutunéh zézuaczac imuac geñ qakolayaguc ménda zéna. ¹⁶ Haka imi muñguc hicñiyu hatac haréwéc wañu imuacnec gésé imi hérégic kuruñguc eñec.

¹⁷ Wañu Petero iwawai héñec imuac hénia imi dimuhuc zéma eñeya ewayanéh nimma niñ éréhéc wañec. Wañu ic tosara Konelionéh méli énécmiyec ieneñ naguyaiguc namma Simonac ama niñac qesigic. ¹⁸ Qesima qacma yomuhuc zégic; Simon Petero zémimia imi yomuaru taczac me? ¹⁹ Wañu Petero i iwawai héñec imuac hénia niñ areñgémanc keru Uña téréyanéh yomuhuc ézéyec; Niñzañ, ic haréwéc haréma gi hocgénzu. ²⁰ I ini neñ méli énécmiwa hazu. Imuac gi yacma hiñgacma ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémañ. ²¹ Zéyu Peteronéh ionac muru hiñgacma zéyec; Ic hocma hazu imi ni yomi mia. Hénia némac niñ you hazu? ²² Zéyu zégic, Yaré ic 100 ionac galengina Konelionéh ic solaña kecma Anutu ee héihéi wammiañu Yuda ic ieneñ ee héihéi wammianzu. Kua meme uña téréya méñnéñ gi iwac amaiguc héihéré gémma guac murunec ac nimmac niñ ézéyec. ²³ Imuhuc zéyu Peteronéh onagiru ama tacyac wañañec imuaru emma heñic ama gianjyu yacma iniguc keñgic. Wañu Yope amaiguc niñzéh niñzéh dacmuna tosara ieneñ acguc i guc momacnec keñgic.

Peteronéh ic enia Konelioac amaiguc keñec.

²⁴ Ieneñ héniaiguc sinji méñ hema keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kereñgic. Wañu Konelionéh sac kitichéra zéma ala hiabia kecgic tosara unuruyu tocgéma mambéc kecgic. ²⁵ Peteronéh amaiguc eñu Konelionéh iwac muru hama iwac hénayaiguc mama sigéma mepésimiyec. ²⁶ Mepésimiyu Peteronéh mema yacma yomuhuc ézéyec; Yacna, ni acguc ic kecza. ²⁷ Yaru i guc ac wamma ama qeriaiguc emma iniru ic embac sasala tocgéma tacgic. ²⁸ Wañu inéh ac yomuhuc hénima énézéyec; Ini nindaczu ésécnec Yuda ic méñnéñ ic enia méñ ala wammima momacnec azorogic zézé seli ac logizac wammac. Wañu Anutunéh ic méñac méñ qakola me zapi qeqeya ménda zémañac zé nézéyec. ²⁹ Imuac niñ héihéré néñgic acna waima hazua. Wañu qesiéncmiwa, ini hénia némac niñ héihéré néñzu? ³⁰ Zéyu Konelionéh yomuhuc ézéyec; Haka yomi hicñiyuguc bec ai meme kemboñ qahac tecgézac. Maria yomuhucgeñ, maria 3 kilok imuaru amanaiguc tacma zéwelecba ic méñ malekuya lalacnéñ kic ségéranaiguc wininima nañec. ³¹ Namma yomuhuc zéyec; Konelio, welecwelecga zéma haleñga ic embac maqeqeya ionac haianzañ iminéh Anutuaru haréyu haihakaga imi niñqelima niñgénzac. ³² Wañu gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic méñ qara Simon Petero zéanzu i héihéré mimu. Ic imi yañ séwéla meme ic Simonac amaiguc tacyac wañanzac.

Wañu ama imi kondunñ giñgiñaguc taczac. ³³ Imuhuc zéyu nalé sosola qahac ic tosara méli énécmiyi. Hazañ imi hiabia! Nini moczoñ youmi Miñ Kewunéh ac gézéyec imi moczoñ nimbiñ niñac Anutuac kiwaiguc tocgéma tacziñ.

Peteronéh Konelioac hénia géséhéra ackuazéc énézéyec.

³⁴ Zéyu Peteronéh kuaya auma énézéyec; Deguc ni hénia méñ niñasarizua. Anutunéh ic neñañ séwinina igucgeñ ménda ninicma nénépésianzac. ³⁵ Ic embac baera baera keczu succina igucnec méñnéñ méñ Anutu ee héihéi wammima haihaka solaña wañanzu imi hia énépésimacac séha wañzu. ³⁶ Anutunéh luaeac ackuazéc imi Yesuac murunec Israelac qelihéra onac énécmiyec. Wañu Yesu iminéh iwawai momac yandawac Miñ Kewu wañzac. ³⁷ Yohanenéh doku naec hakawac zéauyuguc imuac andiaiguc Galilaia baec igucnec hénima Yuda baec séc néma iwawai hicñiyec imi ini niñzu. ³⁸ Anutunéh Yesu Nazarete ama areña igucnec i Uña Téréya zéma kuc buña imi haléc ésécnec pocgémima i guc momacnec kerec, Imuac niñ inéh lelecgéma haka hiabia wamma ic embac tosara uña birianéh helanzi énécmima yéwéri énécmimia imi mehiaru énécmiyec. ³⁹ Nini imi inéh Yuda ic nonac baec yanda zéma Yerusalemiguc haka wañec imi moczoñ kicninanéh hémma héipuc wañziñ. I imi ic héñgeña wéndaraiguc qegic humuyec. ⁴⁰ Wañu ai meme haréwéc wañu Anutunéh meqeliyu wininiyu héñiñ. ⁴¹ Wañu ic embac moczoñ yanda ionaru qahac, néñ humuc igucnec yaruguc héipuc ic wambiñ zé Anutunéh becñec gési nénécmiyu i guc nene doku neyñ nonac muru sac wininiyec. ⁴² Anutunéh ic embac kic qeli zéma ic embac humumia zétecgé nénécmimacac niñ ic méñ kumuyec imi Yesu imi mia zéma imuac héipuc wamma ic embac ackuazéc zéau énécmiwiñ niñac Yesunéh nénézéyec. ⁴³ Wañu Anutuac tiliñ tiliñ ic ieneñ acguc iwac héipuc wamma yomuhuc zégic; Ic embac i niñzéhégmu moczoñ iwac qara niñac képésicgina zuac énécmimac.

Uña Téréyanéh ic enia ionac muru mayec.

⁴⁴ Peteronéh ac imuhuc zémanec nañu Uña Téréyanéh ic embac moczoñ ara nimma tacgic séc qacginaiguc mayec. ⁴⁵ 45aMayu niñzéh niñzéh ic tosara séwi tasé hericheric ginaguc Peteroguc keñgic ieneñ Anutunéh ic enia ionac Uña Téréya qocgé énécmiyu ⁴⁶ eñañ ac waima ac méréraiguc zéma Anutu mepésigic nimma 45bkilenñ yanda aurigic. ⁴⁷ Wañu Peteronéh zéyec; Neñañ meyiñ ésécnec ic youmi ieneñ Uña Téréya mezu imuac mérénenéh doku ménda naec énécmiwiñ niñac neñ héninéc mimacac séc wammac? ⁴⁸ Imuhuc zéma Peteronéh Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmimu niñac énézéyec. Wañu ic embac ieneñ ai meme tosara méñ iniguc tacyac wammu niñac Petero welecmitigic.

Peteronén ai meyc imuac surucya zéasari énécmima Yuda ic énézéyec.

11 Yesuac Mélíméli ic tosara zéma ninzén ninzén dacmuna Yuda baec séc kecgic ienen ic enia ienen Anutuac ackuazéc angén tigic imuac suruc ningic. ² Imuac Peteronén Yerusalem lilingéma enu séwi tasé hericheric ginaguc ienen Petero mematiti wammigic. ³ Wammima yomuhuc ézégic; Gi némac niñac ic enia ionac amaiguc emma iniguc momacnec nene nene? ⁴ Zégic Peteronén arengéma yomuhuc zéasari énécmiyec; ⁵ Ni Yope ama yandaiguc zéwelema kecba Anutunén tilinlingiguc nézényu yomuhuc hénj; Gésé mén maleku yanda ésécnec kitiwa kembon qahac imuaru zikima kurumen igucnec nanngégic ségéranaiguc mayec. ⁶ Mayu qeriaiguc hén sosoliwa baec yan hénagina kembon qahacginaguc hénia hénia zéma hasén yan zéma gisic zinanogoc, zini mokolen zéma sawawac nei hegic iniri. ⁷ Inicma ewa mén nimba yomuhuc nézéyec, Petero, yacma unuma nena. ⁸ Zéyu nen zéyi, Miñ Kewu, qahac téngén! Ni iwawai qakolayaguc zéma iwawai zapi qeqeya imuhucya mén kua-naiguc méndagucnec haiwa hiñgarec. ⁹ Imuhuc zéwa kurumen igucnec ewa mén yomuhuc melenju hatac éréhécnec mayec; Iwawai Anutunén zézuaczac imuac ger iwawai zapi qeqeya ménda zéna. ¹⁰ Iwawai imi hicjiyu hatac haréwéc wanuguc imuacnec iwawai imi moczon hérégic kurumeniguc enec. ¹¹ Wanu nalé soso-la qahac ic haréwécnéñ ama hema kecanj imuaru hama naguyaiguc nanngic. Imi mia Kaisarea zéic alawac ama areña yanda imuarunec nuac muru méli énécmiyu hagic. ¹² Hagic Uña Téréyanén yomuhuc nézéyec; Gi ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémañ. Imuhuc zéyu ni zéma ic 6 yomi neñawu kemma méli énécmiyec iwac amaiguc enij. ¹³ Enni inén haka dimuhuc hicjimiyec imuac surucya zéma yomuhuc nénézéyec; Kua meme uña ménén nuac amaiguc wininima namma yomuhuc nézényu niñ; Gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic mén qara Simon, Petero zémimia i héihéré mimu. ¹⁴ Inén hama ackuazéc énézényu ackuazéc iminén gi zéma hénna géséhécga moczon késpedesgina igucnec anngéngina timac. ¹⁵ Imuhuc zéyu ni ackuazéc imi hénima énézéwa Uña Téréya neñan muru mayec imuhucyanén ionac muru mayec. ¹⁶ Mayu hémma Miñ Kewunén ac yomuhuc zéyec imi niñ qeliyi; Yohanenén dokunén naec énécmiyec, nén ini mia Uña Téréyanén naec énécmimac. ¹⁷ Anutunén neñan Miñ Kewu Yesu Kristo ninzénngéyiñ nalé imuaru sese nénécmiyec. Wanu inén sese imuhucyanec ionac énécmiyec. Imuac ni dac imuhucyanén némaciguc Anutu neñ héimiwinec. ¹⁸ Imuhuc zéyu ienen ac imi nimma ac héténgina waima Anutu mepésima yomuhuc zégic; Ic enia ionac muru kekec memuac ewa qeri melenj melenj buña énécmiyec.

Antiokia ama areña yandaiguc Yesuac héniorin hicjiyec.

¹⁹ Stefano niñac ununesi hicjiyu ic embac tosara ienen héndén héndén amuma Foinike zéma Kipuro zéma Antiokia ama séc kemma ic tosara qahac, nén Yuda ic embac ionac sac ackuazéc énézégic. ²⁰ Wanu sugginaiguc tosara Kipuro baec zéma Kirene baec igucnecnéñ Antiokia ama areña yandaiguc keremma Girik ic ionac muru acguc Miñ Kewu Yesuac buña suruc hiabia énézégic. ²¹ Wanu Miñ Kewuac mérayanén iniguc heyu ic embac sasalanén ninzénngéma Miñ Kewuac muru lilingéma hagic. ²² Wanu Yerusalemiguc héniorin kecgic ienen imuac suruc nimma Banaba méligic Antiokia ama areña yanda imuaru keñec. ²³ Kemma Anutuac ewa hia he énécmiyu hémma ségiségi wanec. Wanu ewa siñgina yandaguc Anutuaru qékétama kecmu niñac ic embac moczon acnéñ meseli énécmiyec. ²⁴ Banaba imi ic hiabia, wanu Uña Téréya zéma ninzén ninzén yanda sécgémima heyec. Imuac niñac ic embac tuñ yandanén Miñ Kewuac muru toroqegic. ²⁵ Wanu Banabanén Saulo mihicjimañ zé Taso ama areña yandaiguc keñec. ²⁶ Kemma mihicjima wagiru Antiokia ama areña yandaiguc hayoc. Hama yawuñ momacguc ekawu kecma Yesuac héniorin mihicji énécmima ic embac sasala ackuazéc ku énécmiyec Antiokia ama areña yanda imuaru mia walac walac Yesuac héniorin ionac qacma Kristoac ic zéénécmigic.

Yesuac héniorin Yuda baeciguc ionaru soukiwa haigic keñec.

²⁷ Nalé imuaru Anutuac tilin tilin ic tosara Yerusalemnec Antiokia ama areña yandaiguc hagic. ²⁸ Wanu ionarunec mén qara Agabonén Uña Téréyanén tilinlingémiyu baec séc béti yanda hicjimac niñ andiawac ara énézéyec. Wanu béti yanda imi ic kewu yanda Klaudio kerec nalé imuaru hicjiyec. ²⁹ Hicjiyu Yesuac héniorin ienen kucgina he énécmiyec séc iwawai qutulangéma Yuda baeciguc ninzén ninzénac dacmuna hécgina kecgic ionaru haleñgina haigic kemmac niñ zétecgégic. ³⁰ Zétecgégic imuhucyanec haleñ imi Banaba zéma Saulo iorac méragiraiguc haima, ninzén ninzénac dacmuna hécgina ionac muru haigic keñec.

Herodenén Yakobo qehumuma Petero hésa amaiguc oporec.

12 Nalé imuaru ic kewu Herodenén héniorin tosara ununesi énécmimañ zé méra meyacma énézéyec. ² Inén Yohaneac dara Yakobo késama sounén héiyu humuyec. ³ Imuhuc wanu Yuda ic ienen haka imuac ségiségi wanngic inictegicma Petero acguc késamañ zé wanec. (Wanu haka imi samén yisya qahac imuac kendonjiguc hicjiyec.) ⁴ Wanu nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonj teçgéyu hérémima ic embac kicginaiguc haiyu nanu ara zéteçgémacac niñ hésa amaiguc oporu tarec. Taru

yaré ic 16 imi tunhéra 4 méndén amuma galengému niñac ionac méraginaiguc oporec. ⁵ Petero hésa amaiguc galengégic heyu hénarorij ienen iwac niñ wamma ewa qerigina hélacnéñ Anutu welecmigic.

Kua meme uña méñnéñ Petero hulacmiyec.

⁶ Herodenén i wagicma hamuac niñec imuac naléya imi ama gianjiyu ducñimac. Wañu ménda gianjiyunec siñi imuaru Petero señ hésa éréhécnéñ qatégic téngijic ic éréhéc iorac sugciraiguc gauya hekerec. Keru galenj meme ic tosara nagu sénganjeniguc galenj mema nanjic. ⁷ Wañu héngic Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ wininiyu hésa ama imuac qeriaiguc asac mararañ méñnéñ asariyec. Wañu kua meme uñanéñ Petero maréñaiguc qema mindima zéyec; Fodac yacna. Zéyu nalé imuarunec Petero méria igucnec señ hésanéñ loloma madarec. ⁸ Wañu kua meme uñanéñ ézéyec; Rikuñga zikima héná usuga héina hiñgaru. Imuhuc zéyu inénj imuhuc wañec. Wañu kua meme uñanéñ muñguc ézéyec; Séwi usuga horua imi héina hiñgaruguc méndac némma hana. ⁹ Zéyu Peteronénj méndacmima keñec. Wañu kua meme uñanéñ iwawai hélacnec wammiiyec, néñ ménda niñasarima gau hénzua imuhuc zéma niñec. ¹⁰ Wañu ierenj galenj meme ic nagu sénganjeniguc nanjoc imi walac nanaña zéma andu nanaña orogicma keremma deminj yandawac aij naguya ama areña yanda wésiaiguc nanaña imuaru hayoc. Hayic nagu imi eneyaoconec añgé érécmiyu mama héná yandaiguc keñoc. Keñic kua meme uña iminénj élanzanj nec waimima enec. ¹¹ Eñu Peteronénj niniña béréngéyu yomuhuc zéyec; Deguc ni ninzua. Haka yomi hélacnec téngénj. Miñ Kewunénj kua meme uñaya mélima Herodeac méria zéma ai arenj Yuda ic ionac ewa qeriginaiguc hezac imuarunec nuagicma hazac. ¹² Imuhuc niñtegicma Yohane, Mareko zémimia iwac neñgocya Mariawac amaiguc keñec. Wañu imuaru ic embac sasalanénj tocgéma zéwelec wamma tacgic. ¹³ Kemma Peteronénj naguguc qeyu welenj qeqe embac ménj qara Rodenénj ewayá nimmanj zé hosuru hayec. ¹⁴ Hama Peteroac ewayá niñasariyec. Wañu ségiségi yandanénj ewa soho wammiiyu nagu ménda auma enj usuñnec ama qeriaiguc emma Petero naguiguc hama nanzac imuhuc qacma énézéyec. ¹⁵ Énézéyu ienenj nimma zégic; Gi ewaga sohozac. Wañu inénj imuhuc seli qema zémanec nanj ienenj zégic; Imi iwac kua meme uñaya gezarj. ¹⁶ Wañu Peteronénj nagu imi qemanec nanj ienenj nagu auma i hémma aurigic. ¹⁷ Wañu acgina qaimac niñ méranénj séséc wañ énécmima Miñ Kewunénj hésa ama igucnec wagiru mama éreyec imuac ac suruc wañ énécmidacma ac suruc imi Yakobo zéma ninzénj ninzénj dac munahéra énézémuac niñ énézéma ama imi waima baec ménjiguc keñec.

Miñ Kewunénj Herode bakia melenj miyu humuyec.

¹⁸ Ama gianjiyu yaré ic ienenj Petero hocma iwawai dimuhuc hicñimizac imi ménda niñasarima qewelonj

yanda wañjic. ¹⁹ Wañu Herodenénj hocma ménda mi-hicñjima awiawi ichéra zéqesi wañ énécmimaguc humuciguc onopocmu niñac énézéyec. Wañu Herodenénj Yuda baec waima Kaisarea baeciguc hiñgacma imuaru kerec.

²⁰ Herodenénj Tiro zéma Sidon ama miñina hazéc yanda wañ énécmiyec. Wañu ama imuac miñina ienenj nene yaka ic kewu iwac murunec hicñianzac imi mema kecañjic imuac niñ ewa momac wamma ic kewu iwac muru haréma Bilasito ic kewu imuac hehe tatacya mindiñjima welenj qemiañec i mebélacgé mima luae niñac welec migic. ²¹ Wañu Herodenénj nalé meyec imi ducñjiyu ic kewuac maleku héima tatak edamuyaguc imuaru mama tacma ic embac ac énézéyec. ²² Ic momac yanda ienenj hériañ haima yomuhuc zégic; Ewa imi icac ewa qahac, néñ Anutuac ewayá. ²³ Wañu Herodenénj mepé qepési ac imi Anutuac muru ménda melenj enec, imuac niñ Miñ Kewuac kua meme uñanéñ qeyu nanecnéñ kigic nalé sosola qahac humuma qahac wañec.

²⁴ Wañu Anutuac ackuazécnéñ muñguc yanda yandi saima keñec. ²⁵ Wañu Banaba zéma Saulo ierenj Yerusalemiguc haleñ énécmimiawac ai imi metecgéma Yohane, Mareko zémimia i wagiric Yerusalemm waima lilingéma keñjic.

Buñá zéauau ai niñac Banaba zéma Saulo méli érécmigic.

13 Antiokia hénarorij sugcinaiguc Anutuac tiliñ tiliñ ic zéma qeriawac kiwi ic yomuhuc kecgic; Banaba, Simeon qara ménj Nigere, Lukio Kirene ama igucnec, Manaen (Ic kewu Herode i guc namu momacnec nema yandiyoc), zéma Saulo. ² Wañu kaiwe ménjiguc nene zikima zéwelec wamma Miñ Kewu mepésima kecgic Uña Téréyanénj ac yomuhuc zéyec; Banaba zéma Saulo iri ai tosara memaoc niñ ururuyi imuac niñ iri ai imuac gésiéércmigic. ³ Zéyu imuac nene zikima zéwelecmaguc méragina qacciraiguc hai érécmima méli érécmigic.

⁴ Ic éréhéc imi Uña Téréyanénj méli érécmiyu Silukia amaiguc mekemma imuarunec zéiciguc Kipuro amaiguc keñoc. ⁵ Kemma Salami ama areña yandaiguc haréma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc Anutuac ackuazéc énézéyoc. Wañu Yohanenénj iriguc kecmá méra érécmiyec. ⁶ Kondunj baec komoc komoc sugcinaiguc qericma kemma Pafo amaiguc keremma imuaru Yuda ic séwi galenj Bayesu mihicñjigic. Wañu ic imi Anutuac kua meme ic ikora. ⁷ Wañu inénj Baec galenj ménj Serigio Paulo i guc keroc. Serigio Paulo inénj niniñaguc. Wañu inénj Banaba zéma Saulo ururuma Anutuac ackuazéc nimmanj zé wañec. ⁸ Wañu Elima zé mimia (Imuac hénia imi séwi galenj.) inénj hazéc wañ énécmima baec galenj imi ninzénj ninzénj andé qema kemmac niñ seliseli wamma ézéyec. ⁹ Wañu Saulo qara ménj Paulo inénj Uña Téréyanénj qeria sécgémiyu Elima imi hénj sosolima yomuhuc zéyec; ¹⁰ Gi imi uña biriawac merac, iwawai dindiña moczonj yanda imuac hazécya. Ikoc zéma manam batuc hénia hénia imi

qerigaiguc kuaya qema hezac. Miñ Kewuac héna dindiña imi meqariñ géanzañ. Haka biria imi ménda waiwésémañ me? ¹¹ Imuac degucguc Miñ Kewuac mérianéñ guyu gi kic hilic wamma nalé sura imuhucgeñ gi kaiwe ménda hémbésémañ. Imuhuc zéyu nalé imuarunec doku wéséséya zéma sinji yandanéñ hoturumiyu mérayanéñ mezañ qezañ wamma keñha wamma méraya mema méra mimuac niñ wañec. ¹² Wañu baec galeñ néñ iwawai hicñiyec imi hémma ninzéñgéyec. Wañu Miñ Kewunéñ imuhuc héna kumiyu auriyec.

Paulonéñ Pisidia Antiokia ama areña yandaiguc Yuda ic buña suruc hiabia énézéyec.

¹³ Paulo zéma ichéra i guc momacnec keñha wañgic ieneñ Pafo ama areña waima zéiciguc emma Pamfilia baec Perege amaiguc kerengic. Wañu baec imuaru Yohanenéñ wai énécmima Yerusalem amaiguc lilingéma keñec. ¹⁴ Keñu ieneñ Perege ama igucnec keñkema Pisidia baec Antiokia ama areña yandaiguc kemma kegcic Sabata ducñiyu tocgotocgo amaiguc emma tacgic. ¹⁵ Wañu ieneñ Moseac héna ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwi téréya imi ologñic ama imuac galeñhéra ieneñ ic tosara méli énécmima yomuhuc qesi énécmigic; Dacmuna hécnina, meseli nénécmimu zé ackuazéc mén nimma kecziuguc zégic niñni.

¹⁶ Wañu Paulonéñ yacma méranéñ séséc wamma yomuhuc énézéyec;

Israel ic zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ackuazéc zéwa niñgic. ¹⁷ Israel ic neñañ Anutunéñ esañambéc hécnina gési énécmiyec. Ieneñ Izipte baeciguc ic kiana kegcic, néñ Anutunéñ eegina héima kuha yandanéñ onagicma hayec. ¹⁸ Zélén baeciguc yawuñ 40 imuac séc hakagina biria hémma bisiqatén wañ énécmima kecañec. ¹⁹ Wañu Kanaan baeciguc kisic areñ yanda 7 unuhumuma ionac baec imi onac buña zéma wai énécmiyec. ²⁰ (Moczorñ toroqema zéwa yawuñ 450 séc ic kiana kegcic.) Imi tecgéyu zémindiñ mindiñ ic énécmiyu keñ kecma Anutuac tiliñ tiliñ ic Samuelac naléya hayec. ²¹ Wañu ic kewu niñac welecgic Anutunéñ Benzaminac qelihéra ionarunec Kisiac naña Saulo énécmiyu inéñ yawuñ 40 imuac séc galeñgé énécmiyec. ²² Wañu i auma Dawidi ic kewuginu kumu énécmima iwac ac yomuhuc zéyec; Ni Yesi naña Dawidi mihicñiwa ewana kuneñ yanda hemizac. Inéñ mia ewa siñna tohoma iwawai moczorñ meselimac. ²³ Wañu Anutunéñ ac zikiyec séc Dawidi iwac qelihéra ionarunec Israel ic neñañaru añañéñ titi ic Yesu méliyu hayec. ²⁴ Wañu Yesunéñ sucninaiguc hicñi asarimacac niñ walac Yohanenéñ ewa melenac doku naec haka imi Israel ic embac momac yanda zéau nénécmiyec. ²⁵ Yohane i héna zémiyec séc titecgéma ic embac yomuhuc énézéyec; Ini nuac méré zéma ninzu? Ni Kristo qahac, néñ andénaiguc hama keczac iminéñ imi mia wanzac. Nidac imuhucyanéñ héna usuyawac hésaya hulacmañac séc qahac.

²⁶ Dac munahécna, Abarahamac qelihéra zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ac yomuac niñgic; Añañéñ titiac gezac qézéñ ac yomi nonac muru haiyu hayec. ²⁷ Yerusalem imuac ic embachéra zéma ionac galeñ hécgina eneñ Yesu zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac ackuazéc Sabata nalé séc oloñ niñanzu imuac héna imi ménda niñsarigic. Héna imuac niñac Yesuac zéma késpedesiraguc zétecgégic Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac ackuazéc imi hélaguc wañec. ²⁸ Ieneñ késpedesira humucac sécy ménda mihicñigic, néñ tinduc qehumumac niñac Pilato welecmigic. ²⁹ Imuhuc wamma kiwi téréyaiguc iwac niñ ogic hezac imi moczorñ wammidacgic. Imuac andéyaiguc ic igucnec metecgéma hoc kifañaguc haigic. ³⁰ Wañu Anutunéñ humumia suggina igucnec i meqeliyec. ³¹ Meqeliyu inéñ ic embac sasala Galilaia baec igucnec Yerusalem keñgic ionac muru ai meme sasala hicñi énécmiyu. Hicñi énécmiyu ieneñ ic embac ionac muru iwac héipuc ic wamma keczu. ³² Niñ acguc zikiziki ac esañambéc hécnina énécmiyec imuac zéau énécmiziñ. ³³ Imi mia Anutunéñ Yesu meyaru sisipac ac iminéñ qelihécgina neñañaru hélaguc wanzac. Imuac mia kiwi téréya Legic lépaya éréhéc imuaru ac yomuhuc ogic hezac; Gi imi nuac Naña. Neñ degucmi mihicñigéñi. ³⁴ Wañu Anutunéñ Yesu meqeliyu yaru andiaiguc muñguc ménda houmacac niñ imuac ara yomuhuc zéyec; Ni sisipac ac téréya Dawidiac muru meyi imi meseli énécmimañ. ³⁵ Imuac Legic lépaya méniguc ac yomuhuc hezac; Gi icga téréya ménda waina houmac. ³⁶ Wañu Dawidinéñ naléyaiguc Anutuac ewa siñ tohoma ai metecgéma gau seli heyu esañambéc héra ionac muru toroqema haigic houyec. ³⁷ Wañu mén Anutunéñ meqeliyec iminéñ ménda houyec. ³⁸ Imuac niñac iwac murunec késpedesic waiwaiac buñ suruc hiabia imi zéauénécmiyu ninzu imi niñasarimu. ³⁹ Moseac héna acnéñ késpedesic momac yanda imuarunec ménda mesolañi énécmiyec. Wañu Yesuac niñ wamma ninzéñgéycic séc yéwéria moczorñ yanda igucnec metecgé énécmima késpedesicgina qahac zéénécmimac. ⁴⁰ Imuac niñ Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac ackuazéc zéraguc yomuhucyanéñ onaru hélaguc ménda wammacac niñ galeñ memu. ⁴¹ Ni onac naléginaiguc iwawai mén memañ. Wañu iwawai imi hémma énézégic ninzéñgémuac séc qahac imuhucya. O! zédesi ic ini hénqacgéma humuqai wammu.

⁴² Zéyu tecgéyu Paulo zéma Banaba tocgotocgo ama igucnec mamaneñ nañu ic eneñ Sabata oumuac acguc ackuazéc imi nénézému zéma zégic. ⁴³ Wañu hénaoriñ imi héndéñ amuma madacgic kecma Yuda ic sasala zéma ic embac tosara Anutu ee héihéi wammima Yuda ic ionac hénaiguc toroqegic ieneñ sasala Paulo zéma Banaba méndac érécmigic iniguc ac zéma Anutuac ewa hiaiguc kecmu niñ meseli énécmiyoc.

⁴⁴ Wañu Sabata muñguc ducñiyu ama imuac miñina moczorñ yanda Anutuac ackuazéc imi nimbiñ zéma hadacgic. ⁴⁵ Hagic Yuda ic ieneñ inicgic nimbupuc kuaya qeénécmiyu Paulo ac memaiti wammima zébiri migic. ⁴⁶ Imuhuc wañgic Paulo zéma Banaba ieneñ

kicginaiguc zénéngira ménda hiriyu yomuhuc énézýoc; Anutuac ackuazéc imi walac Yuda ic onac muru énéc énézýawac hezac, néñ eñaoc niñgic ini kekec hémbénaña imuac buña wammuac séc qahac wañu waizu. Imuac niñ wai énécmima baera baera ic embac ionaru kembic. ⁴⁷ Imuac mia Miñ Kewunéñ yomuhuc zénércmiyec; Neñ baec tetcgia séc ic embac ionac aňgéhñ titi niñac iri ic enia ionac asacmararañ kumu ércmizua. ⁴⁸ Imuhuc zéyic ic enia ieneñ moczoñ ac imi nimma ségiségi wamma Miñ Kewuac ackuazéc ee héihéi wammigic. Wañu kekec tetcgia qahac imuac buña wammu niñ gési énécmiyec séc ninzégégic. ⁴⁹ Wañu Miñ Kewuac ackuazécnéñ baec imuhucgeñ saima keñec. ⁵⁰ Wañu Yuda ic ieneñ Paulo zéma Banaba urunesi wañ ércmimu niñac embac eñeñagina tosara Anutu ee héihéi wammiañgic ini zéma ama imuac ic kuneñ ini hinocgé énécmigic baec imuacnec nesi ércmigic keñoc. ⁵¹ Kemma ic ieneñ hémia niñ asarimu niñ sésécya wamma hena titigiraiguc seito-tonja qeyic mayuguc Ikonion ama areña yandaiguc keñoc. ⁵² Keñic Yesuac ai ic embac baec imuaru hicñgic ic ieneñ ewa hia zéma Uña Téréyanéñ sécge énécmiyec.

Ikonion ama areña yandaiguc ackuazéc zéyoc.

14 Wañu Ikonion ama areña yandaiguc Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc imuhucyanec zéyic Yuda ic zéma Girik ic sasalanéñ Yesu ninzéhégic. ² Wañu Yuda ic tosara ackuazéc ménda tohogic ieneñ ic enia tosara néndéñ énécmigic ninzéhñ ninzéhñac dacmuna nimbiri énécmigic. ³ Imuac niñ nalé horua tocgotocgo ama imuaru kecma Miñ Kewuaru héima ackuazéc zénéngira ménda hiriyu zéauyoc. Zéauic Miñ Kewunéñ séséc baec icnéñ ménda memeya zéma kiwi welic welicgia hénia hénia méragiranéñ memaoc niñ nañgé ércmima ackuazéc eñeya ewa hiawac néncmimima imi measariyec. ⁴ Wañu ama yanda imuac ic embac ieneñ méndéñ amuma tosara Yuda ic iniguc, tosara Yesuac Mélíméli ic iniguc kecgic. ⁵ Wañu ic enia zéma Yuda ic ieneñ galeñ hécginaiguc zébiri ércmima hocnéñ uruwiñ zé usuñec harégic. ⁶ Harégic niñtecgicma néñgacma Likaonia baec Listera ama areña yanda yanda zéma Debe ama areña yanda zéma ama areña tosara lelecgéma heyec imuaru keñoc. ⁷ Kemma imuaru buña suruc hiabia énézýoc.

Lisitera ama areña yandaiguc Paulo zéma Banaba iorac niñ Anutu zéércmigic.

⁸ Wañu Listera ama areña yandaiguc ic ménñ neñgocac héri qeria igucnec hena éréhcya séléc sélécgia hicñjima hena keñhaya qahac tacañec. ⁹ Wañu Paulonéñ ackuazéc zéyu nimma taru héñsolimia iwaru ninzéhñ ninzéhñ hafiya mehiaru mimacac séc hemizac imi niñtegiyec. ¹⁰ Niñtegiycma ac kucnec zéma yomuhuc ézýec; Gi hénaganéñ tima héñgeñec yac-

ma nanna. Imuhuc zéyu inéñ técgéma yacma keñha wañec. ¹¹ Wañu ic tuñ yanda ieneñ Paulonéñ ai meyec imi hémma kuagina séc Likonia acginaiguc yomuhuc zégic; Anutu ieneñ ic séwiguc wamma sucninaiguc mama hazaoc. ¹² Wañu ieneñ Banaba i Zeusi zémima Paulo i ac galeñ kerec imuac niñ Hereme zémigic. ¹³ Wañu ama yanda imuac séñgangeñgic anutu Zeusi ac muñ tarec. Taru imuac hofac oo icnéñ burumakao zéma iwawai zuria mema ama areñ yandawac nagu yandaiguc hama ic embac iniguc lémbañ owiñ zé wañgic. ¹⁴ Wañu Yesuac Mélíméli ic éréhc Banaba zéma Paulo ieneñ nimma malekugira muzurac gémaguc tuñ yanda sucginaiguc usuñec kemma qacma yomuhuc énézýoc; ¹⁵ Ic mandac, ini némac niñ haka imuhucya wanzu? Niri imi ini éséc icnec. Nereñ imi ini iwawai héla qahac imuhucya waima Anutu baec kureruñ zéma iwawai moczoñ imuac qerigiraiguc hezac imi zéyu hicñyec i imi hénihénia yanda tetcgiaya qahac kecanzac iwac muru lilingéma hamuac niñ ackuazéc imi énézécic. ¹⁶ Anutunéñ becnecc baec séc ic embac wai énécmiyu eñañ hénagina méndacma keñha wañgic. ¹⁷ Wañu eñeya hénia imi ménda zéauyu asariyec me? Qahacgucnec. Hélacnec zéasari énécmiyec. Inéñ kia kaiwe énécmima héla memeyawac naléya meénécmima, goi héihéi énézýu hénangic. Wañu nene yaka sasala mihicñi énécmima ségiségi yanda ewa qeriginaiguc tiénécmiyec. ¹⁸ Ieneñ ac imuhuc zéma ai yanda mema qetali énécmiyic lémbañ oércmimawac ai imi waigic.

Paulo hocnéñ héigic.

¹⁹ Imuhuc wamma keric Antiokia ama areña yanda zéma Ikonion ama areña yanda imuacnec Yuda ic ieneñ haréma ic embac énépésima Paulo hocnéñ héigic. Héima niñgic humuyec ésécnec wañu ama yanda séñgangeñgic héréma kemma gilicic. ²⁰ Wañu Yesuac ai ic ieneñ keremma lelecgéma nañgic imuarunec inéñ yacma muñguc ama yandaiguc keremma heyec. Heyu ama gianjiyu Banaba i guc Debe ama yandaiguc keñoc.

²¹ Ama yanda imuaru buña suruc hiabia imi zéyic ic sasalanéñ Yesuac tohotoho ic wañgic. Wañu imuarunec muñguc lilingéma Lisitera zéma Ikonion zéma Antiokia ama areña yandaiguc keñoc. ²² Yesuac hénariñ ninzéhñ ninzéhñ niñselima kecmu zéma meseli énécmima yomuhuc zéyoc; Anutuac héñgaleñ ama areña yandaiguc kerembiñ zé neñañ zéra béra kileñ yanda mihicñiwiñ. ²³ Zéyu teggéyu hénariñ tuña tuña séc galeñhécgina mihicñi énécmima nene zikima zéwelecma ninzéhñ ninzéhñ miñjina Miñ Kewuac muru onoproc. ²⁴ Wañu Pisidia baec qericma keñkecma Pamfilia baeciguc kereñoc. ²⁵ Keremma Perege amaiguc buña suruc énézéma Atalia amaiguc hiñgaroc. ²⁶ Imuarunec zéiciguc emma keñkecma Antiokia ama areña yandaiguc kereñoc. Ama imuaru mia becnecc doku naec ieneñ Anutuac ewa hiaiguc ai ic éréhc imi oropocgic. ²⁷ Keremma hénariñ tocgo énécmima Anutunéñ nañgé ércmiyu ai meyc ic enia ionac nagu auénécmiyec imuac ac surucya moczoñ wañ énécmiy-

oc. ²⁸ Wañu imuaru Yesuac hénaoriñ iniguc nalé horua keroc.

Paulo zéma Banaba ieren ac eminimbiñ zé Yerusalem enoc.

15 Yuda baec igucnec ic tosara Antiokia ama areña yandaiguc mama hama ackuazéc ku énécmima yomuhuc zégic; Ini Moseac haka tohoma séwi taségina ménda hericmuiguc anjéngina ménda timac. ² Imuhuc zégic Paulo zéma Banaba ieren iniguc zéen zéma wamma qegetali yanda wañgic. Wañkecma yomuhuc acgina zikima zégic; Paulo zéma Banaba ieren ic tosara ionarunec iniguc enawu Yesuac Mélíméli ic zéma galer tosara Yerusalem keczu ionac muru zézé qesiqesi ac imi mema kemmu. ³ Imuhuc zéma hénaoriñ ienen méli énécmigic keñgic. Kemma Foinike zéma Samaria baec qericma kemma ic enia sasalanéh ewa qerigina melerjgic imuac suruc ninzén ninzén dacmuna énézégic. Zégic niñgic ionaru ewa hia kuneñ yanda hicñiyec. ⁴ Wañu keñkecma Yerusalem kereñgic hénaoriñ héra zéma Yesuac Mélíméli ic zéma galerhéra ienen zézé ségiségi wañ énécmigic. Wañu Anutunéh iniguc ai meyec imuac ac suruc moczoñ wañ énécmigic. ⁵ Wañu ninzén ninzén dac muna tosara Farisaio tuñ ionarunecnéñ yomuhuc ninzénjéma zégic; Ic enia ionac séwi taségina hericma Moseac héna ac tohomuac niñ ku énécmiwiñac hezac.

Peteronéh ac énézéyec.

⁶ Zégic Yesuac Mélíméli ic zéma galer ienen imuac ara zéwiñ zéma enacnec tocgégic. ⁷ Tocgéma ac sasala zézé qesiqesi wañkecgicguc Peteronéh yacma yomuhuc énézéyec; Dac munahécna ini ninzu ésécnec Anutunéh ic enia ienen nuac kuana igucnec ackuazéc imi nimma ninzénjému niñac becarunec sucnina igucnec ni gésinéñec. ⁸ Wañu qeri héhéñ Anutunéh Yuda neñañ niñ wañ nénécmiyec ésécnec ic enia ionac acguc Uña Téréya énécmima énépésiyec imi measari nénécmiyec. ⁹ Inéh ninzén ninzénjinanéh qerigina zuacénécmiyu ini zéma nini neñac neñac qahac wanzac. ¹⁰ Imuac ini némac niñac iwawai réwéria esañambéc hécnina zéma neñaoc huabipianziñ imi Yesuac hénaoriñ ionac qacginaiguc haima Anutu batocgéwiñ zé wanzu? ¹¹ Nini zéma ic enia ini momacnec Miñ Kewu Yesuac ewa hiawac anjéñnina tiyu kecziñ imi ni ninzénjézu.

¹² Wañu tocgégic ienen acgina qaima en tacma Banaba zéma Paulo ieren Anutunéh nañgé érécmima ic enia ionac sugginaiguc séséc ai zéma iwawai welic welicgia meyec imuac suruc wañ énécmiyic nindacgic. ¹³ Énézéyic tecgéyu Yakobonéh ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécna acna zéwa niñgic, ¹⁴ Walac Anutunéh ic enia eneya buñahéra wammu niñac dimuhuc winini énécmiyec imi Simeonnéh nénézéyec. ¹⁵ Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac ackuazécnéñ ai imi yomuhuc zéma nañgézac; ¹⁶⁻¹⁷ Ic munduñá tosara, ic enia nuac qac buñanaguc zéénécmimia imi moczoñ Miñ Kewu qac

hoc wammimuac niñ neñ bianjguc lilingéma hama Dawidiac ama zénzénjgia, ama sauha muñguc meycacgéma héi qelimañ. ¹⁸ Miñ Kewu iwawai imuhucya moczoñ nénézéyu baec yomuac naléya hama keñec imuac suraiguc baec ic neñañ héngicac héñanzñ inéh mia ac imuhuc zézac; ¹⁹ Imuac niñ ni yomuhuc niñgésima zézua; Ic enia Anutuac muru lilingéma hahaya ionac iwawai réwéria ménda énécmiwiñ. ²⁰⁻²¹ Moseac héna ac imi becarunec ama yanda séc zéaugic niñanzu. Wañu Sabata séc tocgotocgo amaya amayaiguc oloñgic niñanzu imuac niñ ienen nemu me imuac irehawac buña haihaiya imi zéma kaisero ai zéma yañ déméña mizicgéma qehumugic imi zéma sac imi waima lakec kecmu imuac sac kiwi oma énécmiwiñ iminéh hia wammac.

Yerusalemnec kiwi haigic baec séc keñec.

²² Wañu Yesuac Mélíméli ic zéma galer zéma hénaoriñ momac yanda ienen suggina igucnec ic éréhéc Paulo zéma Banaba iriguc Antiokia ama areña yandaiguc méli énécmigic kemmu niñ acgina zikima ninzén ninzén dacmuna ionac galer Yuda Basaba zémimia imi zéma Sila gésiércmigic. ²³ Wañu kiwi imi yomuhuc oma méraginaiguc haigic; Dac muna hécçina kecziñ Yesuac Mélíméli ic zéma galer tosara nini ninzén ninzén dacmuna hécnina baec ménñ Antiokia ama areña yanda zéma Siria ama yanda zéma Kilikia baeciguc keczu baec ménñunec dacmuna ini zézé ségiségi wañ énécmima kiwi yomi hai énécmiziñ.

²⁴ Sucnina igucnec ic tosanenéh acnina ménda mema en onaru hama ac énézéma qeri yéwéri meénécmigic imuhuc zégic niñiñ. ²⁵ 25aWañu nini ic éréhéc imi gési érécmima ala téñgéh éréhécnina Banaba zéma Paulo, ²⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac niñ wamma kekecgira waiyoc 25biriguc momacnec méli énécmiwiñ zé ewa momac wanzñ. ²⁷ Héñia imuac niñ nini Yuda zéma Sila méli érécmimi hama kuagiranéh kiwi yomuac héipuc wamma énézémaoc. ²⁸ Uña Téréya zéma nini iwawai tosara qahac, néñ iwawai kilenñdac memeyawac séc yomi sac hai énécmiwiñ niñac ewa momac wanzñ. ²⁹ Nemu me imuac irehawac buña haihaiya imi zéma sac zéma kaisero zéma yañ déméña mizicgéma qehumugic imi waima imuacnec lakec kecmu. Ini iwawai imuacnec hia lakec kecmuac séc zéma ninzénjéziñ. Yaizéyé wañ énécmima imdacmi sac oénécmiziñ.

³⁰ Haigic ienen kiwi imi mema wai énécmima mekemma Antiokia ama areña yandaiguc keremma hénaoriñ tocgó énécmima kiwi imi énécmigic. ³¹ Énécmigic meme seli ac oma énécmigic imuac oloñ niñ wamma ségiségi wañgic. ³² Wañu Yuda zéma Sila ieren acguc Anutuac tiliñ tiliñ ic keroc imuac niñ ac sasala zéma meseli énécmiyoc. ³³ Wañu ieren nalé tosara iniguc kericguc ninzén ninzén dac muna ienen luae ac érézéma oropocgic keñoc. Kemma méli érécmigic ionaru lilingéma keñoc. ³⁴ (Ménda hezac.)

**Paulo zéma Banaba ieren
méndén amuyoc.**

³⁵ Paulo zéma Banaba ieren Antiokia ama areña yandaiguc toroqema kecma ic tosara iniguc momacnec Miñ Kewuac ackuazéc ku énécmima zéaugic. ³⁶ Ai meme tosara hama kenju Paulonén Banaba yomuhuc ézýec; Nekaoc ama yanda tosara becnec Miñ Kewuac ackuazéc zéauyic imuaru muñguc lilingéma kemma ninzén ninzén dacmuna hécnina inicma dimuhuc keczu imi hémbiñ. ³⁷ Zéyu Banabanén Yohane Mareko zémimia i wagiric eñawu momacnec kemmu niñ wañec. ³⁸ Wañu Marekonén becnec Pamfilia baeciguc wai érécmima ménda toroqema ai meyec. Imuac niñ Paulonén wagicma kemmac niñ niñu ménda sécgýec. ³⁹ Wañu Banabaguc zéqeqetali yanda wañkecma méndén amuyoc. Méndemma Banabanén Mareko wagicma zéic késama Kipuro amaiguc keñoc. ⁴⁰ Wañu Paulonén Sila megésiyu ninzén ninzén dacmuna ienen mériañ ac ézéma Miñ Kewuac ewa hiaiguc oropocgic keñoc. ⁴¹ Kemma Siria zéma Kilikia baec qericma kemma Yesuac hénarorij meseli énécmiyec.

**Timoteonén Paulo zéma Sila
ioraru toroqeyec.**

16 Paulonén keñkecma Debe zéma Lisitera ama areña yandaiguc kereñec. Wañu Lisitera ama areña yanda imuaru Yesuac tohotoho ic ménj kerec qara imi Timoteo. I neñgocya imi Yuda embac, néñ ninzén ninzén embac wañec. Wañu mañgocya imi Girik ic. ² Lisitera zéma Ikonion ama areña yanda igucnec ninzén ninzén dac muna ienen Timoteoac eeya héigic. ³ Wañu imuaru Yuda ic kemma kecgic ienen iwac mañgocya imi Girik ic imi nindacgic. Imuac niñ Paulonén i wagicma kemmanj zé wamma iwac séwélaiguc séwi tasé hericheric haka wammiyec. ⁴ Wañu ama areña kunenj kunenj séc lelecgéma Yesuac Mélíméli ic zéma galeñ enej Yerusalemiguc ac zikima hena ac mema ogic imi tohomu niñac énécmiyoc. ⁵ Imuhuc wamma ai meyc hénarorij ienen ninzén ninzén gina seligiyu kucgina mema kaiweya kaiweya zañgégina toroqema keñec.

**Paulonén Makedonia ic méñnéñ
tiliñ tiliñiguc wininiyu héñec.**

⁶ Wañu Uña Téréyanén Asia baeciguc ackuazéc ménda zéaumuc niñ énézéyu Firigia zéma Galatia baec orogicma keñgic. ⁷ Keñkecma Misia baec giñgiñaguc keremma Bitinia baeciguc kerembiñ zégic Yesuac Uñanén imuhucyanec oaec ménda zéénécmiyec. ⁸ Imuac ienen Misia baec giñgiñanec keñkecma Troa amaiguc mekeñgic. ⁹ Sinjiyaiguc Paulonén tiliñ tiliñiguc héñu Makedonia ic méñnéñ iwaru wininima namma welecma yomuhuc zéyec; Gi doku qericma kondurj néwécgeñ Makedonia baeciguc hama méra nénécmiwésémañ. ¹⁰ Paulonén tiliñtiliñiguc séséc hémma zéyu, Anutunén ionac buña suruc hiabia énézéwiñ niñ

nénézézac zéma ninzén géma nalé sosola qahac kondurj qericma Makedonia kembiñ niñac zérenj qérenj wañiñ.

Maleku meme embac Lidia.

¹¹ Zéiciguc emma Troa ama areña yanda imi waima qericma didiñanec kemma Samotera kondurj baec komociguc kereñiñ. Ama gianjiyu imuacnec keñkecma Neapoli ama areña yandaiguc kereñiñ. ¹² Imuaru zéic igucnec mama keñkecma Filipai ama areña yandaiguc kereñiñ. Filipai imi Makedonia imuac ama areña yanda tosara onogicma kunengina wawaña. Roma ic enej ama areña yanda imi añgég tima galeñ géma kecgic. Wañu ama areña yanda imuaru ai meme tosara kerij. ¹³ Sabata ducñiyu ama areñ imuac nagu yanda séñganjeniguc doku ménj heyec imuaru zéwelec welecac tatarawac séc ménj hezac me qahac imi hémbiñ zéma keñiñ. Kemma imuaru tacma embac tocgoma tacgic ionac ackuazéc énézéiñ. ¹⁴ Wañu niñgic ionac sugcina igucnec embac ménj qara Lidia kerec. I imi maleku qouc qoucgia meme embac. Wañu Tiatira ama yanda igucnec. Inénj Anutu ehéihéi wammiañec. Wañu Miñ Kewunén qeria mebéréñgýu ackuazéc Paulonén zéyec imuac wamma niñec. ¹⁵ Wañu eñeya zéma hena géséhéra moczorj doku naec énécmiñ nalé imuaru inénj amayaiguc héihéré nénécmima yomuhuc zéyec; Enej mia nuac niñgic ninzén ninzén embac wamma Miñ Kewuac qeriaiguc keczuaguc hama nuac amaiguc tacyac wammu.

Paulo zéma Sila hésa amaiguc oropocgic.

¹⁶ Nalé ménju zéwelec welecac kawéiguc kembiñ zé keñkecni welenj qeqe embac ménj kuwicyagucnéñ mihicñi nénécmiyec. Embac imi bianac ac zéénécmima miñhéra ionac soukiwa sasala mihicñi énécmiañec. ¹⁷ Wañu inénj mia Paulo zéma nini méndac nénécmima ac qacma yomuhuc zéyec; Ic yominén Anutu eñeña yanda iwac welenj qeqehéra kecma añgég titiac hena zéau énécmianzu. ¹⁸ Kaiweya kaiweya imuhuc wañ nénécmima keru ai meme sasala tecgéyec. Paulonén niñu aiya kilenj yanda héricmiyu lilingéma kuwic yomuhuc ézýec; Ni Yesu Kristoac qaraiguc gézézua, embac iwac qeria igucnec éréma kenna. Imuhuc zéyu imuarunec éréma keñec. ¹⁹ Wañu welenj qeqe embac iwac miñhéra ienen soukiwa hia mihicñimuac séc qahac wañec imi héñtegcima Paulo zéma Sila érépésima galeñ mihicñi énécmiwiñ zé nénnagémba sombenjiguc héré érécmima keñgic. ²⁰ Galeñ ionacmuru héré érécmima yomuhuc zégic; Ierenj Yuda icnéñ amaniñaguc hama mebirí nénécmiyic qewelonj yanda mihicñizij. ²¹ Wañu haka méréra Roma ic neñañ ménda wamma mema kekera imuac mia nénézézaoc. ²² Wañu ic tunj yanda nañgic ienen nañgé amuma momacnec hazéc ac wañ érécmigic galeñ ienen séwi usugira hetec qetecgéma hihilocnéñ urumu niñac énézégic. ²³ Zégic ienen hihilocnéñ kilenj yanda urumaguc hésa amaiguc oropocma nagu meselima hiabianec awima

nammac niñ galenj meme ic ézégic. ²⁴Ézégic nimma hésa ama qeria ménj suraiguc taczac imuaru oropocma hénagira ic kembraña dépañ yanda éréhéc imuac namuñaguc qatéyu kilanziyu heyoc.

**Hésa ama galenj meme ic doku
naec miyec.**

²⁵Sinjiya namuñaguc Paulo zéma Sila ierenj Anutu legic héima zéwelec welec wammiyic hésa ic tosanenénj imi niñgic. ²⁶Wañu élanzañnec nañ yanda geriwagucnénj mema hésa amawac hénia mehiriyu hésa amawac naguya moczoñ aṅgédarec. Wañu ic momac yanda señ hésagina loloma madarec. ²⁷Wañu galenj meme icnénj gau igucnec niñqelima héñu nagu aṅgéma nandaru hésa ic néñgacdaczu imuhuc zéma nimma souya héréma eumañ zé wañec. ²⁸Imuhuc wammañ zéyu Paulonénj qacma zéyec; Séwiga ménda mebirina nini moczoñ you tacziñ. ²⁹Wañu galenj meme icnénj kifa niñac qacma emma zénénja hiriyu Paulo zéma Sila iorac wéségiraiguc sicgé érécmiyec. ³⁰Wañu oragicma éréma qesiércmima zéyec; Ic kewu éréhécna ni dimuhuc wamba Anutunénj aṅgégna timac? ³¹Zéyu ierenj yomuhuc ézéyoc; Miñ Kewu Yesu ninzénngéna gi zéma hénia géséhécga aṅgégina timac. ³²Wañu ierenj i zéma hénia géséhéra Miñ Kewuac ackuazéc énézéyoc. ³³Énézézéyic galenj meme icnénj sinji imuaru nalé sosola qahac oragicma wizigira hicñiyec imi zuac érécmiyec. Wañu nalé sosola qahac eñeya zéma hénia géséhéra doku naec énécmiyoc. ³⁴Wañu i eñeyaoc ama qeriaiguc oropocma nene hai érécmiyec. Wañu i zéma hénagéséhéra moczoñ hama Anutu ninzénngégic imuac niñ ségiségi yanda wañec. ³⁵Ama gianjiyu galenj ienenj ai ic tosara méli énécmigic hama yomuhuc ézégic; Ic éréhéc imi hulac érécmima. ³⁶Zégic galenj meme icnénj nimma Paulo yomuhuc ézéyec; Galenj éréhécna ienenj ai ic tosara méli énécmigic hama hulac érécmima zézu imuac iri ewa bénzénj nimma kemmaoc. ³⁷Zéyu Paulonénj yomuhuc ézéyec; Niri Roma ic kecziñ wañu kápésicni-na ménda zétecgéma ic tuñ yanda kicginaiguc eñ nuruma hésa amaiguc noropocgic. Wañu deguc élénj méli nérécmiwiñ zé wanzu? Imuhuc qahac, eñaoc hama noragicgic kembiñ. ³⁸Wañu ai ic ienenj lilingéma kemma galenj énézégic. Énézégic ienenj ic éréhéc imi Roma ic wanzaoc imi niñasarima aurigic. ³⁹Aurima ic éréhéc mebélacgé érécmiwiñ zé iorac muru hama hésa ama igucnec oragicma éréma ama areña yanda imi waima kemmaoc niñ érézégic. ⁴⁰Wañu ierenj hésa ama igucnec éréma duña Lidia iwac amaiguc kemma imuaru Yesuac ninzénj ninzénj dac muna inicma meseli énécmimaguc ama yanda imi waima keñoc.

Paulo zéma Sila ierenj Tesalonika ama areña yandaiguc keñoc.

17 Wañu Paulo zéma Sila ierenj Amfipoli zéma Apolonia ama areña yanda orogicma Tesalonika ama areña yandaiguc kerenc. Wañu imuaru Yuda ic

onac tocgotocgo ama ménj tarec. ²Wañu Paulonénj hakaya méndacma tocgotocgo amaiguc emma Sabata haréwéc séc iniguc kiwi téréya olomma eminiñgic. ³Imuhuc wamma hénia zéasarima héipuc wamma yomuhuc zéyec; Kristo i qenzénj manzénj qema humuma humuc igucnec yacmac niñac kiwi téréyaiguc ogic hezac. Wañu ni énézéanzua Yesu iminénj Kristo wanzac. ⁴Zéyu sugginaiguc tosara zéma Girik ic tuñ yanda Anutu ehéihéi wammiañgic imi enenj zéma embac eñeña éréhécdac qahac, néñ sasala momacnec ninzénngéma Paulo zéma Sila iorac muru toroqegic. ⁵Wañu Yuda ic enenj nimbupuc niñ érécmima nén-nagémba sombenjiguc kemma kaiziliwenj ic tosara onagicma tunjinaguc wamma hénima ama areña yanda qeriaiguc qewelonj yanda wañgic. Wañu Paulo zéma Sila mihicñi érécmima ic embac sugginaiguc héréma kemma oropocbiñ zé Yasonac amaiguc usuñnec keñgic. ⁶Wañu ménda mihicñi érécmigic. Imuac niñ Yason zéma ninzénj ninzénj dacmuna tosara énépésima unuruma ama galenj ionac wéséginaiguc kemma qacma zégic; Baera baera ic embac ionac qerigina mesoho énécmianzaoc imi eñeñ mia nonac muru hayoc. ⁷Hayic Yasonenénj héihéré érécmiyecac érécmima keczac. Ienenj Roma ic kewuac ac logima Ic kewu ménj keczac, imi mia Yesu zéanzaoc. ⁸Zéyic ama areña yanda ichéra zéma galenj ienenj ac imi nimma qewelonj yanda wañgic. ⁹Wañu galenj enenj Yason zéma alahéra ionac murunec soukiwa mema oropocgic keñoc.

Paulo i Berea ama areña yandaiguc ackuazéc énézéyec.

¹⁰Wañu sinjiyaiguc ninzénj ninzénj dac muna ienenj Paulo zéma Sila méli érécmigic Berea tauniguc kemma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc eñoc. ¹¹Wañu Berea ama areña yanda miñina ionac hakagina imi Tesalonika ama areña yanda miñina ionac hakagina ogicma bénzénja wañec. Imuac ackuazéc imi siña nimma késama aṅgénj tigic. Aṅgénj tima acgira imi hélacnec me deic zéma kaiweya kaiweya kiwi téréya imi olomma niñgésigic. ¹²Imuhuc wamma ionarunec sasalanénj ninzégégic. Wañu Girik embac eñeña zéma Girik ic embac efefia qahac, néñ sasala ninzénngégic. ¹³Yuda ic Tesalonika ama areña yanda igucnec ienenj Paulonénj Berea ama areña yandaiguc acguc Anutuac ackuazéc zéauyec imi nimma Berea ama areñ yandaiguc hama imuac miñina qeriginaiguc netu énécmima aigira qeri qaoñ qeénécmima yéwéri mihicñi énécmigic. ¹⁴Imuhuc wañgic ninzénj ninzénj dac muna ienenj Paulo konduñ heyec imuhucgeñ lakec kemma kecmac niñac mélimigic. Wañu Sila zéma Timoteo ierenj imuaru †waima keroc. ¹⁵Wañu ic tosara ienenj Paulo wagicma Aten ama areña yanda tarec imuhucgeñ lakec keñgic. Wañu Paulonénj Sila zéma Timoteo eñeya muru foc méli érécmigic hamaoc niñ énézéyoc gezac qézénj ac imi mema lilingéma keñgic.

† Berea ama areña yandaiguc.

Paulonéñ Aten ama areña yanda yandaiguc buña suruc hiabia énézéyec.

¹⁶ Wañu Paulo i Aten ama areña yandaiguc iorac mambéc tac kecma ama areña yanda imuac qeriaiguc baniara sasala nañgic hémma qeri geric wañec. ¹⁷ Wañu Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc Yuda ic zéma Girik ic tosara Anutu ehéihéi wammianzu ionac ackuazéc énézéyec. Wañu nénagémba sombenjiguc kaiweya kaiweya ic mihicñi énécmiyec séc imuhuc wañ énécmiyec. ¹⁸ Wañu Epikue niniñ ic zéma Stoiike niniñ ic ieneñ acguc i guc ac eminiñgic. Wañu Paulonéñ Yesu zéma humuc igucnec yacyac imuac ac zéyec. Imuac niñ tosanenéñ Pauloac niñ kua doku ic yominéñ néma ac zémañ zé wanzac me imuhuc zégic. Wañu tosanenéñ ic yomi mia baec ménjac nemu mérérawac suruc zézac gezanñ imuhuc zégic. ¹⁹ Imuhuc zéma Areopago kaunsol sombenjiguc wagicma kemma zégic; Iwawai qelia zézanñ imi nini hia niñareñ géwiñac séc wanzac me? ²⁰ Geñ ackuazéc méréra zéna ninziñ imuac héniaña nimbiñ zé wanzñ. ²¹ Imi mia Aten ic zéma ic kian imuaru kecgic ieneñ ac méréra nimma ac imuacnec zéma zé wamma nalégina auañgic imuac niñ imuhuc qesimigic.

Miñ Kewu mérérawac hénia énézéyec.

²² Wañu Paulo imi Areopago kaunsol sombenj yanda namuñaguc namma ic yomuhuc énézéyec; Aten ic mandac, ni yomuhuc hémma niñzua, Ini mepé qepési ic keczu. Iwawai moczoñ yanda mepési énécmianzu. ²³ Ni ama areña yandagina imi lelecgéma kicna hima onac mepé qepésiác iwawai inicba zaki téréya ménjiguc kiwi yomuhuc heyu olonzua; Nemu méréra ménda ninziñ iwac zaki téréya. Deguc ni nemu méréra ménda nimma mepésimianzu, i énézéwa niñtecgicmu. ²⁴ Anutu baec kurumeñ zéma imuac qeriaiguc iwawai momac yanda hezac imi zéyu hicñidarec inéñ mia baec kurumeñ imuac miñjina keczac imuac niñ inéñ ocmuñ téréya méraninanéñ memeya imuac qeriaiguc ménda keczac. ²⁵ Wañu I eñeyaoc ic embac moczoñ yanda kecec zéma wésésé zéma iwawai moczoñ yanda nénécmianzac imuac niñ iwawai ménñ niñac wañu méraninanéñ haimiwiñac séc qahac. ²⁶ Inéñ ic momacguc mihicñjima iwarunec ic tuña tuña hicñjima kemma baec séc kecmuac niñ ézéyec. Wañu nalénina zéma kekecac qañañ sililicnina zénénécmiyec. ²⁷ Imi mia ic neñañ iwac niñ wamma qerininanéñ mété qététañ wamma kemma Anutu eñeya mihicñjiwiñ niñac nimma imuhuc wañec. Wañu inéñ ic momac momac neñañ murunec lakec ménda keczac. ²⁸ Neñañ iwac kuhaiguc kecec wamma keñha wañanzñ. Onac legic zéra meme ic tosanenéñ yomuhuc zégic; Neñañ Anutuac qelihéra. ²⁹ Imuhucyanec Anutuac qelihéra keczñ imuac niñ Anutuac ninni goli me siliwa me hocnéñ niniñnina tohoma irec ooya méndacma meyacgéanzñ séc ménda wammac. ³⁰ Anutunéñ ménda nimma kekecac

naléyaiguc ménda ninicma tuambuam wañec. Wañu deguc mia baec séc ic momac yanda qerinina melembiñ niñac nénézézac. ³¹ Anutunéñ baec ic embac solañanec gési nénécmianñ zé naléya meyecac heyu ic ménñ ai imi mia memac niñac kumuyec. Wañu ic imi mia humuc igucnec meqelima héipuc yanda baec ic moczoñ ninzénjégmuac sécyá nénécmiyec.

³² Paulonéñ imuhuc zéyu ic tosanenéñ humuc igucnec yacyac imuac zédesi wañgic. Wañu tosanenéñ nalé ménjac ac suruc imuac muñguc zéna nimbiñ imuhuc zégic. ³³ Imuhuc wañgic Paulonéñ wai énécmima keñec. ³⁴ Ic sasala qahac, néñ tosarara Paulo ala wammima ninzénjégic. Ionarunec éréhéc imi Areopagoac gésigési ic Dionisio zéma embac Damari, wañu tosarara ménñ kecgic.

Paulo inéñ Korinti ama areña yandaiguc ackuazéc ai meyec.

18 Imuac andiaiguc Paulonéñ Aten ama areña yanda waima Korinti ama areña yandaiguc keñec. ² Imuaru Yuda ic ménñ mihicñiyec, qara imi Akila. I Ponto baeciguc hicñiyec. Ic kewu Klaudionéñ Yuda ic imi Roma ama areña yanda waima kemmu niñac énézéyec. Imuac niñ inéñ iniña Priskilaguc †Italia baec igucnec Korinti ama areña yandaiguc qelia hayoc. Wañu Paulonéñ iricmañ zé keñec. ³ Iereñ imi aigira momacguc imuac niñ momacnec kecma ai meycoc. Wañu iereñ yanñ séwélanéñ sel meyacgéyu boñ meañoc. ⁴ Wañu Paulo i Sabata nalé séc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yuda ic zéma Girik ic iniguc ac eminimma meme seli ac wañ énécmianñec. ⁵ Wañu Sila zéma Timoteo iereñ Makedonia waima hayoc. Nalé imuaru ackuazécnéñ Paulo késayu ewa moczoñnec Yesu imi Kristo téngéñ zéma imuac héipuc wamma Yuda ic zéasari énécmiyec. ⁶ Wañu Yuda ic ieneñ hazéc wammima zébiri migic séséc wamma séwi usuya mimiñzaliyu seitotoña mayu yomuhuc énézéyec; Onac sacnéñ onac orucginaiguc liliñgéma hamac, néñ ni aina mema solañaniwa kápésicna qahac wanzac. ††Degucmuacnec ni ic enia ionac muru kemmanñ. ⁷ Wañu tocgotocgo ama imi waima ic ménñ Anutu mepésianzac qara Titio Yusito iwac amaiguc emma tacyac wañec. Amaya imi tocgotocgo ama imuac maréñaguc tarec. ⁸ Wañu tocgotocgo amawac galeñ qara Krispo zéma héná géséhéra ieneñ ackuazéc nimma Miñ Kewu ninzégégic. Wañu Korinti ic ionarunec sasalanéñ acguc Pauloac ara nimma ninzénjégéma doku naecgic. ⁹ Wañu siñi ménjiguc Miñ Kewunéñ Paulo tiliñ tiliñguc hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi zénéñga ménda hiriyu ac imi ménda waima zéwésémañ. ¹⁰ Ni giguc keczua imuac niñ ic ménñéñ ménñ gumebiri ménda wañgémmac. Ama areña kuneñ yanda yomuaru nuac ic embac sasala keczu. ¹¹ Imuhuc ézéyu Paulonéñ ama imuaru toroqema kecma Anutuac ackuazéc ku énécmima keru yawuñ momacguc zéma emma maso 6 mahayec.

¹² Wañu Galionéñ Akaia baeciguc baec galeñ yanda wañec. Nalé imuaru Yuda ic ieneñ zikiamuma Paulo hazéc wammima baec galeñac muru wagicma keñgic. ¹³ Kemma yomuhuc zégic; Ic yomi héna acnina logima héna méreraiguc tima ic embac Anutu mepésimimu niñac zéhinocgé énécmianzac. ¹⁴ Wañu Paulonéñ ac zémanñ zé wañu Galionéñ Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ini Yuda ic, kaiziliweñ me haka biria niñac zézuiguc neñ acgina niñénécmimañac hezac. ¹⁵ Néñ eñañ ack-uazéc me qac ménñ me héna ac imuhucyawac ara wanzuiguc eñaoc zémindinimu. Ni iwawai imuhucyawac niñgésimañ zé wammañac ménda ninzua. ¹⁶ Imuhuc zéma nesi énécmiyu magic. ¹⁷ Wañu ieneñ momac yanda tocgotocgo amawac galeñ Sositene wagicma baec galeñac kiwaiguc qehéi wammigic. Wañu baec galeñ Galionéñ inicma ewa éréhéc ménda wañec.

Paulonéñ Antiokia ama areña yandaiguc lilingéma hayec.

¹⁸ Paulonéñ Korinti ama areña yandaiguc ai meme sasala ménñ kecmaguc ninzénñ ninzénñ dac muna wai énécmima zéiciguc Siria baeciguc keñec. Wañu Priskila zéma Akila iereñ i guc momacnec keñgic. Wañu zézé selia niñac zéiciguc embiñ zéma Korinti ama areña yanda Keñkereaiguc oruc zucya merirec. ¹⁹ Wañu Efeso ama areña yandaiguc keremma Paulo ic tosara momacnec keñgic ini imuaru wai énécmimañ zé eñeyaoc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma iniguc ack-uazéc eminiñ wañgic. ²⁰ Wañu ic sasalanéñ eñañguc nalé horua ménñ kecmac niñac welecgic, néñ ménda niñénécmiyec. ²¹ Wañu Anutuac ewa siñ imuac heyu onaru muñguc lilingémañ imuhuc zéma zéiciguc emma Efeso ama areña yanda imi waima keñec. ²² Keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kereñec. Imuaru élélahaignuc ekemma Yesuac hénaoriñ héra yaizézé ac wañ énécmima Antiokia ama areña yandaiguc keñec. ²³ Imuaru komora kecmaguc muñguc waima Galatia zéma Firigia baec orocgicma Yesuac héihéré énécmimia momac yanda meseli énécmima keñec.

Apolonéñ Efeso ama areña yandaiguc ackuazéc énézéyec.

²⁴ Wañu Efeso ama areña yandaiguc Yuda ic ménñ hayec, qara imi Apolo. Imi Aleksandria ama areña yandaiguc hicñiyec. Ic imi niniñ yandayaguc, kiwi téréya hia niñarenñ gédarec. ²⁵ Inéñ Miñ Kewuac héna ac zégic niñarenñgéma ewa moczoñnec Yesuac ac suruc dindiñanec ku énécmiañec. Néñ ic imi Yohaneac doku naec haka sac niñec. ²⁶ Inéñ Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc ackuazéc zénéña ménda hiriya hénima zéyec. Zéyu Priskila zéma Akila iereñ zézéya nimmaguc i amagiraiguc héihéré mima Anutuac héna muñguc yanda zéasarimiyoc. ²⁷ 27aWañu Apolonéñ Akaia baeciguc kemmanñ zé wañu ninzénñ ninzénñ dac muna ieneñ meme seli ac wammima ninzénñ ninzénñ dacmuna

imuaru keczu ieneñ Apolo hérémimuac niñac énézéwiñ zé ionac muru kiwi oma migic késama keñec. ²⁸ Kemma Korinti ama areña yandaiguc keremma kiwi téréya héiqelima Yesu imi Kristo wanzac imuac héipuc wamma ic embac ionac kicginaiguc kuh-aguc zéauma Yuda ic ionac ac memamiyec. ^{27b}Imuac niñ ic embac Anutuac ewa hia niñac ninzénñgégic ionac méñguc yanda méra énécmiyec.

Paulonéñ Efeso ama areña yandaiguc Yohane mi-hicñiyec.

¹⁹ Apolonéñ i Korinti ama areña yandaiguc kerunec Paulonéñ huanñenñ baec wañgoña Saut iguc keñkecma Efeso ama areña yandaiguc keremma Yesuac tohotoho ic tosara mihicñi énécmiyec. ² Wañu inéñ yomuhuc qesiénécmiyec, Ini ninzénñgégic nalé imuaru Uña Téréyaguc wañgic me qahac? Zéyu zégic, Qahac, Uña Téréya keczac imuac buña ménñ méndagucnec niñiñ. ³ Imuhuc zégic muñguc qesiénécmiyec; Ini némac doku naecgic? Zéyu zégic; Yohaneac doku. ⁴ Zégic Paulonéñ yomuhuc énézéyec; Yohaneñéñ ewa melenñ melenñac doku naec énécmima ic embac yomuhuc énézéyec; Andénaiguc hama keczac i ninzénñgému. Wañu ac imi Yesuac niñ mia imuhuc zéyec. ⁵ Ic eneñ ac imi nimma Miñ Kewu Yesuac qaraiguc doku naecgic. ⁶ Wañu Paulonéñ orucginaiguc méria haiyec nalé imuaru Uña Téréyanéñ ionaru mayu ac mérera zéma andiawac ac momacnec zégic. ⁷ Wañu ic zañgégina imi 12 ésécnec wañec. ⁸ Wañu Paulonéñ Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc nalé séc emma, ackuazéc zénéña ménda hiriya énézéma, maso haréwéc séc Anutuac héñgaleñ ama areña yandayawac énézéma, meseli énécmima kerec. ⁹ Wañu ic tosara eneñ ewa seli wamma ménda tohoma ic embac kicginaiguc héna imi zébirigic. Wañu Paulonéñ wai énécmima tohotoho ic tosara onagicma kemma Tirano kiwi téréyawac amaiguc kaiweya kaiweya ackuazéc ku énécmiyec. ¹⁰ Ai yawuñ éréhéc imuhuc wamma keru Yuda ic zéma Girik ic Asia baeciguc keczu ieneñ moczoñ Miñ Kewuac ackuazéc nindacgic. ¹¹ Wañu Anutunéñ Paulo nañgémima iwarunec kiwi baec icnéñ ménda memeya ogicqogicma sasala meyec. ¹² Wañu ic eneñ séwi kereñ tosara zéma ai memeyawac séwi usu tosara mema hama Pauloac séwiyaguc osima mema kemma hafi ic ionac qacginu haigic hiarugic. Wañu kuwic acguc wai énécmima néñgacgic. ¹³ Wañu Yuda ic tosara baec séc lelecgéma méra kiwi meañgic ieneñ batucgéma Yesuac qaraiguc kuwicginaguc yomuhuc énézégic; Paulo zéanzac Yesu iwac qaraiguc énézézua, éréma keñgic. ¹⁴ Yuda ic hofac oo ic kiwa ménñ qara Sikewa iwac nañhéra 7 ieneñ imuhuc mia wañgic. ¹⁵ Wañu kuwicnéñ ac yomuhuc melenñ énécmiyec; Yesu ninzua, wañu Paulo i ninzua, wañu ini méré ic? ¹⁶ Imuhuc zéma kuwicyagucnéñ merac éréhéc momacnec qacgiraiguc técgéma emma uruqéfac qéfac wañ érécmiyu wiziginaguc wamma katanec ama qeria igucnec mama néñgacgic. ¹⁷ Wañu haka imuac buña Efeso ama areña yandaiguc Yuda ic

zéma Girik ic ienej nindacma zénéngina hiriyu Miñ Kewu Yesuac qara ehéihéi wammigic. ¹⁸ Wañu ninzénngéigic ienej sasala haréma wawañ memegina biria zéaudacgic. ¹⁹ Wañu ic tosara méra kiwi meañgic ienej imuac kiwi papia mutulanjéma mema hama ic embac kicginaiguc gericiguc haigic zedarec. Wañu kiwi imuac boña toroqegic siliwa gocmia †50,000 ogirec. ²⁰ Imuhuc wañgic Miñ Kewuac ackuazécnénj kuhaguc yacma saiyec.

Paulonénj Yerusalem kemmac niñac zérénj qérénj wañec.

²¹ Héla imuhuc hicñidaruguc Paulonénj Makedonia zéma Akaia baec orogicma Yerusalem kemmanj zé ewayanénj niñselima yomuhuc zéyec; Ni Yerusalem keremmaguc bianjuc Roma ama areña yanda acguc hémmañ zé wanzua. ²² Wañu ic méra migic ionarunec éréhéc Timoteo zéma Erasito iereñ Makedonia baeciguc kemmac niñac méli ércmiyec. Wañu i eneya Asia baeciguc nalé komodia méñ toroqema kerec.

Efeso ama areña yandaiguc qewelonj yanda hicñiyec.

²³ Wañu nalé imuaru Efeso ama areña yandaiguc héna ac imuac niñ héténj efefia qahac, néñ héténj yanda hicñiyec. ²⁴ Surucya imi yomuhuc; Ic méñ siliwanénj iwawai meyacgéma kerec, qara imi Demetirio. Ic inénj nemu Atemiac †ocmuñ imi siliwanénj meyacgéma soukiwa efefia qahac, néñ kunenj yanda ai momachéra mihicñi énécmianjec. ²⁵ Wañu inénj ai ichéra zéma ai momachéra tocgo énécmima yomuhuc énézényec; Ic mandac, ini ainina iminénj mia soukiwa yanda mihicñi nénécmianzac imi ninzu. ²⁶ Wañu Paulonénj Efeso ama areña yanda zéma Asia baec tosara igucnec ic embac zénañgé énécmima yomuhuc zéanzac; Iwawai ic méranénj memeya imi Anutu héla qahac. ²⁷ Imuhuc wañkeru nénnagémba aininawac qara imi qahac wambac niñac. Imi sac qahac, embac nemu yandanina Atemi iwac ocmuñ imi mamaya wañu, Asia baec igucnec zéma baec tosia igucnec ic momac yanda ehéihéi wammianzu imi imuhucyanec qahac wambac niñac.

²⁸ Demetirionénj ac imuhuc énézényu nimma qeriginaiguc héribiric kuaya qeyu kucnec qacma yomuhuc zégic; Efeso ic neñañ Atemi i eneña yanda! ²⁹ Imuhuc zégic nalé sosola qahac wañu ama areña yanda séc héténj yanda imi sécgéma kendarec. Wañu Makedonia ic éréhéc Gaio zéma Aristako Pauloguc momacnec kenha wañgic i iri imi érépésima héré ércmima moczoñ yanda séséc memec azoazoro ama kunenj yandaiguc usuñec kenjic. ³⁰ Wañu Paulonénj nimma succginaiguc kemmanj zéyu tohotoho ic ieneñ neñj hémigic. ³¹ Imi sac qahac Asia baec yanda imuac ai ic eneña tosara Pauloac alahéra kecgcic ieneñ azoazoroiguc ménda kemmac niñac kiwi oma haigic iwaru kenjec. ³² Wañu azoazoroiguc ic eneñ ewagina

† Siliwa gocmia momacguc imi ai ic méñac ai meme momacguc ac ai boña wanzac. †† Anutu embara Daianawac qara.

meemma ac imuhucya imuhucya zéma qewelonj yanda wañgic acgina sohodaru ic sasala yanda imi némac niñ tocégic hénia imi ménda niñasarigic. ³³ Wañu Yuda ic ieneñ alagina méñ qara Aleksande nanjémigic ou wéséginaiguc emma namma Paulo imi Yuda ic, néñ hazécnina wanzac zéma yéwéri imi zémindinimanj zé acgina qaimac niñac méranénj séséc wañ énécmiyec. ³⁴ Wañu ic ieneñ ic imi Yuda ic wanzac imi héñtegicma kuagina séc qacma kaiwe kiwa 2 aua séc yomuhuc zéma nanjic; Efeso ic neñañ Atemi i eneña yanda! ³⁵ Imuhuc wañkegcic tauñ imuac kiwi oo ic inénj ic melanzi énécmima yomuhuc énézényec; Efeso ic mandac, Efeso ama areña yanda miñinanénj Atemi yanda ninawac ocmuñ zéma baniara kurumenj igucnec mamaya imuac awiawi ic kecanzij imi baec séc ic embac moczoñ nindaczu. ³⁶ Iwawai imi qaecgé mimiawac séc qahac. Imuac niñ ini qerigina kugic mayu haka sicsaucya méñ ménda wammu. ³⁷ Ic énépésima hazu yomi eneñ embac nemuninawac ocmuñ igucnec iwawai méñ kowu ménda megic. Wañu nonac embac nemu ménda zébirimigic. ³⁸ Wañu Demetirio zéma ai ichéra ieneñ ic méñac ara késa kecziugic kápésic zézé naléya zéma baec galeñgina he énécmizaoc imuac niñ imuac gésigési amaiguc aciguc opocamumu. ³⁹ Wañu ac tosara méñ hezaciguc kua meme ic azoazoroiguc mema kemma zétecgému. ⁴⁰ Nini azoazoro yanda héniya qahac yomuac niñac yéwéri mihicñizij. Ic kewu yandanénj nimma héténj yanda niñac ac zé nénécmiawac niñac. Qesi nénécmimaciguc nini azoazoro héna ac logilogiya yomuac ac bakia méñ owiñac séc qahac wammac. ⁴¹ Imuhuc zéyu tecgéyu méli énécmiyu kendacgic.

Paulo i Makedonia zéma Akaia baeciguc kenjec.

20 Ac héténj yanda imi qahac wañu Paulonénj tohotoho ic unuruma meme seli ac énézéma wai énécmima Makedonia baeciguc kenjec. ² Baec imi ogicma tohotoho ic ac sasala énézéma meseli énécmima kenkecma Girik baeciguc kereñec. ³ Imuaru maso haréwéc kecma zéic késama Siria amaiguc kemmanj zé wañu Yuda ic ieneñ Paulo qewiñ zéma ac sañec zégic niñtegicma Makedonia baeciguc muñguc lilingéma kemmanj zé niñseliyec. ⁴ Wañu ic tosara i guc momacnec Asia baeciguc kenjic imi yomuhuc; Berea ic Piroac naña Sopatero, Desalonika ic Aristako zéma Sekundo, Debe ic Gaio, wañu Timoteo, wañu Asia ic Tikiko zéma Tirofimo. ⁵ Ic imi ieneñ walac kemma Troa ama areña yandaiguc keremma mambéc nénécmima tacgic. ⁶ Nini saménj yisya qahac imuac kendoñ tecgéyu Filipi ama areña yanda waima zéiciguc kaiwe méra méñ kenkecma Troa ama areña yanda miñina ionac muru keremma imuaru ai meme 7 kerij.

‡ Yuda ic eneñ Paulo zéma Kristoac henaorij niñac hazéc mihicñiwij niñac zénéngina hiriyu Pauloguc ewa momac ménda wanzu hénia imi zéasari énécmiwij zé imuhuc batucgégic.

Paulo i Troa ama arena yandaiguc merac méné mehiaruyec.

⁷ Sabata tecgéyu Sondaiguc saméné newiñ zéma tocgéiñ. Wañu Paulonéné ama gianjiyu kemman zéma ackuazéc zémanec nanu sinji namuñ wañec. ⁸ Ama qeria qacyaiguc tariñ imuaru kifa sasala zema nañec. ⁹ Wañu merac méné qara Yutiko inéné luhuc memeac kifañ igucnec tackecma gau niñac qeka meka qema tarec. Wañu Paulonéné ackuazéc zéyu horugiyu gauac kuhanéné qéléléngéyu tendíngéma hiñgacma baeciguc qeyu heyu mema yachéngic humuyec. ¹⁰ Wañu Paulonéné hiñgacma eñeyaoc merac qacyaiguc héima tétécgéma yomuhuc énézéyec; Zénéngina ménda hiri-mac, kekecyá hemizac. ¹¹ Imuhuc zéma ama qeria qacyaiguc heyec imuaru emma saméné nema ic iniguc ac eminiñ wamma nalé horua tacgic ama gianjiyec. Ama gianjiyu wai énécmima keñec. ¹² Ic ieneñ merac qeliyu amayaiguc wagicma keñgic ewagina hiaruyu ségiségi yanda wañgic.

Paulonéné Milete ama arena yandaiguc keñec.

¹³ Paulonéné eñeyanec baec héna kemman zé ai arena zénéncmiiyec imuac niñ nini walac zéiciguc emma Paulo wagicbiñ zéma Aso amaiguc keñiñ. ¹⁴ Wañu Paulonéné Aso amaiguc mihiñji nénécmiiyu zéiciguc wagicma Mitilene ama arena yandaiguc kereñiñ. ¹⁵ Imuacnec keñkecma Zintaiguc Kio konduñ baec komociguc kereñiñ. Imuacnec keñkecma Mitiwoiguc Samo konduñ baec komociguc kereñiñ. Wañu imuacnec keñkecma Seiyaiguc Milete ama arena yandaiguc kereñiñ. ¹⁶ Paulonéné ai meme 50 imuac kendonjiuc Yerusalem kemman zé wañec. Imuac Asia baeciguc keru nalé ogicbac niñac Efeso ménda kemma qericma moczoñ Milete ama arena yandaiguc keñec.

Efeso ama arena yandaiguc kua meme ic ac énézéyec.

¹⁷ Kemma Milete imuarunec inéné Yesuac hénaoriñ héra ionac galeñ hécgina onagicma hamu niñac ic tosara méli énécmiiyu Efeso ama arena yandaiguc keñgic. ¹⁸ Onagicma hagic Paulonéné ac yomuhuc énézéyec; Ni Asia baeciguc hama iniguc kecma ai memena hénia igucnec hénima kaiweya kaiweya wawañ memena dimuhuc wamma kecañi imi hémma nindacgic. ¹⁹ Séwi memama hakanaguc zéma kic masinaguc wamma manam batuc sasala Yuda ic eneñ menéngic zéra béra hénia hénia imuac qahaiguc kecma Miñ Kewu mepési. ²⁰ Wañu iwawai méra énécmimia méñnéñ méñ henéñu hénaoriñ kicginaiguc me amaya amayaiguc ménda niñyéwéri ma moczoñ énézéma ku énécmii. ²¹ Imuhuc wamma Yuda ic zéma Girik ic momacnec ewagina melemma Anutuac muru kápésicgina zéauma Miñ Kewunina Yesu Kristo niñzéngému niñac énézéyi. ²² Wañu niñzu? Uñanéñ qerina qatéma héréyu Yerusalem kenzua. Wañu ou kemma haka dimuhucya méñ mihiñjimañ imi ni ménda

niñzua. ²³ Momacgucdac niñzua imi yomuhuc; Ama séc keremma kecba imuaru Uña Téréyanéné hésa ama zéma zérabéranéné mambéc néñzac imi nézézac. ²⁴ Héna menéñec imi usuñec kemma Anutunéné ewa hiawac ackuazéc imi héipuc wamma énézémañ niñac ai buña qenéñec imi metecgémañ zéma neñ nena kekecnawac nimba eeyaguc ménda wañzac.

²⁵ Niñzu, ni sucginaiguc keñha wamma héñgaleñ ama arena yandawac buña énézédaczuá. Wañu ini moczoñ kic ségérana muñguc ménda hémmu imi niñzua. ²⁶⁻²⁷ Ni ménda osima Anutuac ewa siñ moczoñ énézédari. Imuac niñ, zésolañiwa niñgic, sucginaiguc méñnéñ méñ birigic ionac sac kitiwa imi nuac muru ménda hemac. ²⁸ Eñaoç galeñgé amuma rama tuñhécgina imuhucyanec galeñgé énécmimu. Uña Téréyanéné ini ionac galeñ gési énécmiiyec imuac niñ Miñ Kewuac hénaoriñ héra, eñeya sawanéñ boñhére énécmiiyec ionac inicgaleñ wamma kecmu. ²⁹ Ni wai énécmima kema haséñ kazu zéragucnéñ onaru haréma rama goigina ménda héimu. ³⁰ Wañu eñañ sucginaiguc ic tosara hiñjima tohotoho ic hérégic méndac énécmimu niñac ac qariñ qariñgia zému. ³¹ Imuac galeñgina mema kecmu! Wañu yawuñ haréwéc séc sinji kaiwe ménda waima kic masinaguc eñac eñac énézéañi imi niñqelima kecmu. ³² Deguc ni Anutu zéma iwac ewa hiawac ackuazéciguc ini onopoczua. Ac kuazéc iminéñ mia hia meseli énécmiiyu yacma météré ichéra sucginaiguc ai buña mihiñjimu. ³³ Ni ic méñac goli me siliwa me séwi usuya niñac hémbaoc ménda wañi. ³⁴ Ini niñzu ésécnec, ni méra éréhécnanéñ ai mema ni zéma ichéna nonac iwawainina mihiñjianzua. ³⁵ Imuhuc wamma haka séséc héiéncmiiwa héndacgic. Ini imuhucyanec ai kuneñ mema ic kucgina qahac méra énécmimu. Wañu Miñ Kewu Yesunéñ ac yomuhuc zéyec imi niñqelima kecmu; Haleñ énécmimia ionac ségiségigina imi haleñ késakésa ic ionac ségiségigina imi ogicanzac.

³⁶ Paulo i ac imuhuc zétecgéma moczoñ yanda iniguc simiñ héima zéwelerec. ³⁷ Zéweleru ieneñ moczoñ zésiác yanda wamma Pauloac ewayaiguc gilic hiñgaru kiricne qiricne wammigic. ³⁸ Ini kic ségérana muñguc ménda némmu zéyec; Ac imi nimma ewa biric kuneñ yanda wamma wagicma zéiciguc kemma opocgic.

Paulonéné Yerusalem kemman zé zéiciguc eñec.

21 Wañu nini wai énécmima keñkecma konduñ baec komoc Ko baec komociguc kereñiñ. Ama gianjiyu keñkecma Rodo konduñ baec komociguc keremma keñkecma Patara ama arena yandaiguc kereñiñ. ² Imuaru zéic méñ Foinike konduñ baec komoraiguc kemman zé wañu mihiñjima imuaru emma keñiñ. ³ Keñkecma Kípuro konduñ baec komoc kanaigucgeñ taru hémma ogicma Siria baecigucgeñ keñkecma Tiroiguc kerenni imuaru zéicnéñ hinaya haihulac wammañ zé wañu élélaiguc eñiñ. ⁴ Emma tohotoho ic tosara mihiñji énécmima imuaru iniguc kai-

we 7 kerij. Wañu Uñanénj hinocgé énécmiyu nimma Paulo Yerusalem ménda kemmac niñac welec migic. ⁵ Nalé imi tecgéyu ic embac waima kenni ienenj inij merachécgina moczoñ yanda iniguc nonagicgic ama areña yanda imuac élélahaic hingacma sakasaciguc siminj héima Miñ Kewunina zéwelec miyij. ⁶ Zéwelecni tecgéyu waiamuma zéiciguc enni ienenj amaiguc lil- ingégic.

Anutuac tilij tilij ic Agabonénj Pauloac andiawac ara zéyec.

⁷ Wañu Tiro ama areña yanda igucnec kenkecma doku héna méndacma Tolemai zéic ala ama areña yandaiguc keremma imuaru ninzénj ninzénj dacmuna yaizézé ac wañ énécmima ai meme momacguc iniguc kerij. ⁸ Ama gianjiyu waima kenkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremma Filipino mihicjiyij. Filipino imi ai ic 7 gési énécmigic ionac sugcina igucnec. Iwac amaiguc mia emma kerij. ⁹ Iwaru bérachéra imi kembonj qahac kecgcic. Wañu ienenj moczoñ embac serañ. Wañu andiawac ara zéañgic. ¹⁰ Wañu imuaru ai meme sasala kecni Yuda baec igucnec Anutuac tilij tilij ic ménj qara Agabo i nonaru mama hayec. ¹¹ Haréma Pauloac rikunja mema iminénj enjeya héna méria zikima yomuhuc zéyec; Uña Téréyanénj yomuhuc zézac; Yerusalemiguc Yuda ic ienenj rikunj yomuac miñina yomuhuc mia zikimima ic enia ionac méraginaiguc haimu. ¹² Ac imuhuc zéyu nini ama imuac miñina iniguc Paulo Yerusalem ménda emmac niñ Anutu zéwelec miyij. ¹³ Wañu Paulonénj yomuhuc zéyec; Némac niñ siacma ewa howuc nénzu? Zikinémmu sac qahac, Miñ Kewu Yesuac qara niñac Yerusalemiguc humumañ niñac efidaczua. ¹⁴ Wañu ac ézénj ménda niñu waima yomuhuc zéyij; Miñ Kewuac ewa siñnéj selimac.

Paulo Yerusalem kenjec.

¹⁵ Ai meme tosara imi tecgéyu zérénj qérénj wandacma Yerusalem enij. ¹⁶ Wañu Kaisarea zéic alawac ama areña yanda igucnec tohotoho ic tosara ienenj niniguc momacnec kemma Kipuru ic ménj qara Nason tohotoho ic kerecac kerec iwac amaiguc kecbiñ zé ic imi wagicma kenjij.

¹⁷ Wañu kenkecma Yerusalem kerenni imuaru ninzénj ninzénj dacmuna ienenj goihéihéi wañ nénécmima nénépésigic. ¹⁸ Wañu ama gianjiyu Paulonénj Yakoboac amaiguc nonagicma enju inicni galenj moczoñ imuaru hama kecgcic. ¹⁹ Wañu Paulonénj yaizézé ac wañénéc midacmaguc inénj welenj qemiyu Anutunénj ic enia ionaru ai meyec imi momacguc momacguc bénzénj bénzénj énézédarec. ²⁰ Énézéyu ienenj nindacma Anutu mepési migic. Mepési migic tecgéyu Paulo yomuhuc ézégic; Ninzañ, Yuda ic sucninaiguc ninzénj ninzénj ic tauserña tauserña hicnjigic. Wañu ienenj moczoñ Moseac héna ac seliseli wamma nanjgéanzu. ²¹ Wañu ienenj imi genj Yuda ic tosara ic enia ionac sugcinaiguc keczu ienenj Mose andé qema merachécgina ionac séwigi-

naiguc séwi hericheric ménda wamma yanda ionac haka waimu niñ énézéanzañ imi nindacgic. ²² Gi Yerusalem hazañ imuac suruc tinduc nindacmu. Imuac niñ dimuhuc wambiñ? ²³ Imuac nini ac ménj gézénj imuac séc wambésémañ. Nonaruiguc ic kembonj qahac Anutuguc ac zikima nalé hotoñadac oruc zucgina ménda mericma kecañzu. ²⁴ Wañu genj ic imi onagicma kemma météré meme haka wamma olémbarñ boña meénécmima oma orucgina mericmu. Gi imuhuc wanna gémma guac ac hayu niñgic imi héla qahac zéma gi héna ac tohoma kecañzañ imi héñtegicmu. ²⁵ Wañu ic enia Yesu ninzénjgéma kecañzu ionac imi haka imuhucya ménda niñtohomu, néñ banjarawac ireha zéma imuac olémbarña zéma sac zéma yañ hésaiguc korogic humugic imi zéma kaiseroac haka imuacnec sac elingé amuma lakec kecmu niñac zétecgéma oma hai énécmiyij. ²⁶ Wañu ama siñjima gianjiyu Paulonénj ic kembonj qahac imi onagicma iniguc météré meme haka wamma enañ météré meme naléya tecgéyu enac enac lémbañ oo naléya wañec imi énézéwiñ niñac ama téréyaiguc enjec.

Paulo ocmuñiguc keru késagic.

²⁷ Ai meme 7 séc lémbañ oo ai mema kecgcic imuac naléya tecgémañ zé wañu Paulonénj ocmuñ téréyaiguc nanjeru Yuda ic tosara Asia baec igucnec ienenj i hémma ic momac yanda qerigina acginanénj netu énécmima Paulo késagic. ²⁸ Késama qacma zégic; Ohec Israel ic mandac, hama méra nénécmigic! Ic yomi baec séc kemma Yuda ic neñañ hazéc wañ nénécmima héna acnina zéma ocmuñ téréyanina yomi zébirima ic embac momac yanda ku énécmianzac imi mia. Imi sac qahac ocmuñ téréyaiguc Girik ic onagicma éréma ama téréya yomi mezapi qezac. ²⁹ (Imi mia ic ménj Efeso ama areña yanda igucnec qara Tirofimo inénj Pauloguc ama areña yanda imuaru kenkenj haha wañu hémma inénj ic imi wagicma ama téréyaiguc éréyec gezañ imuhuc zéma niñgic.) ³⁰ Imuhuc wammigic ama ic momac yanda qerigina yaru usuñnec hadacma Paulo késama ama téréya igucnec héréma magic nalé imuarunec naguya héidacgic.

Yaré ic galenjanénj Paulo méragina igucnec metecgéyec.

³¹ Ic enenj Paulo qehumuwiñ zé wañgic Yerusalem imi héténj yandayaguc wañec imuac surucya yaré ic 1,000 galenjina iwaru hayu niñec. ³² Ac imuhuc nimma imuarunec yaré ic tunjéra zéma yaré ic 100 imuac galenjéra énépésima usuñnec mekenjic. Wañu héténj meme ienenj yaré ic 1,000 imuac galenj zéma yaré ichéra inicma Paulo qema nanjic imi waima enj nanjic. ³³ Wañu yaré ic 1,000 ionac galenjina iminénj kemma Paulo wagicma señ hésanénj zikigic zéma énézéma Paulo qara zéma iwawai wañec imuac qesiénécmiyec. ³⁴ Qesiénécmiyu ic tunj sugcina igucnec ménjénj ménjac, ménjénj ménjac qacma zégic qewelonj niñac hénia niñtegicmacac séc qahac wañu ai ama qeriaiguc

wagicma kemmu niñac énézéyec. ³⁵ Wañu Paulonénj déc hénaiguc emmañ zé wañu ic enej kaiziliweñ yanda wammigic yaré ic ieneñ Paulo elingémima hua nañgémima eñgic. ³⁶ Imi mia ic tuñ yanda ieneñ nesi énécmima, Ic imi qegic qahac wammac! Imuhuc qacma zégic imuac niñ imuhuc wañgic.

Paulonénj saiwa ac wañamuyec.

³⁷ Wañu Paulo ai ama qeriaiguc mema embiñ zé wañgic Paulonénj yaré ic 1,000 imuac galenj ézéyec; Ninna ni ac ménj hia gézémañac séc? Zéyu zéyec; Girik ac ninzañ? ³⁸ Imuhuc wañu gi becneñ yaré qema yaré ic 4,000 énépésima baec kéra kérésiaiguc keñec Izipte ic imi mia me? ³⁹ Qesimiyu Paulonénj yomuhuc ézéyec; Ni Yuda ic, Taso baec Kilikia ama areña yanda imuacnec. Kilikia imi ama areña yanda eñomia qahac. Gi niñnéna ac komora énézéwa. ⁴⁰ Wañu inénj nimmiyu Paulo i déc héna imuac boñaiguc namma ic méranénj séséc wañ énécmiyu acgina qaiyu nandacgic Hebraio aciguc yomuhuc énézéyec;

Paulonénj Yerusalemiguc Yuda ic ac énézéyec.

22 Mañgoc dacmuna hécna hénia imi zéasariwa niñgic. ² Paulonénj Hebraio aciguc ac zéyec. Héna imuac niñac némbénj yanda qema nañgic. ³ Wañu toroqema énézéyec; Ni Yuda ic, Kilikia baec Taso ama areña yandaiguc hicñji. Wañu ama yanda Yerusalem yomuaru kecma yandima ic Gamaliel iwac méra bawaguc kecba yanda hécninawac héna ac selianec ku néñu niñareñ gédari. Wañu ini moczoñ yanda deguc wañanzu ésécneñ Anutuac niñ wamma geriwaguc ai meanj. ⁴ Wañu héna qelia yomi mebirima tohotoho ic humuac séc unuma hazéc wañ énécmima ic embac momacnec qaté énécmima hésa amaiguc onopocañj. ⁵ Héfac oo ic eñeña zéma galenj ieneñ imi haka imuac héipuc ic wañzu. Wañu ionarunec dacmuna hécna Damasiko ama areña yandaiguc kecañgic ionac kiwi mema ama imuac ninzénj ninzénj ic imuhucyanec qaté énécmima Yerusalemiguc énépésima hawa kitiwa memuac niñ kenj.

⁶ Keñkecma Damasiko ama areña yandaiguc hosuru kema gau komoc ésécneñ wañec. Wañu imuaru kurumenj igucnec asac mararañ yandanénj élanzañnec mama hoturunénj. ⁷ Hoturunénj ni baeciguc mama nuyu hema nimba ewa ménj yomuhuc mayec; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wañ némma keczañ? ⁸ Zéyu zéyi; Miñ Kewu gi méré? Zéwa yomuhuc nézéyec; Nunesi wañ néñanzañ Yesu Nazarete ama areña igucnec ni imi mia. ⁹ Ic niguc kecgcic ieneñ asac mararañ sac héngic, néñ i nézéyec iwac ewaya imi ménda niñgic. ¹⁰ Ni qesima zéyi; Miñ Kewu ni némac wammañ niñac wanzañ? Zéwa Miñ Kewunénj yomuhuc nézéyec; Gi yacma Damasiko ama areña yandaiguc kenna ic ménjénj guac ai buña qegénzua imi moczoñ gézémac. ¹¹ Wañu ni imi asac mararaña niñac kicanénj hémmañac séc qahac wañec imuac niñ ic tosara niguc

kegcic ieneñ méranaiguc népésima hérénéngic Damasiko ama areña yandaiguc kenj.

¹² Ama areña kuneñ yanda imuac ic ménj qara Anania inénj héna ac séciguc keru Yuda ic ama areña yanda imuaru kecgcic imi enej momac yanda iwac ehéihéi wammiañgic. ¹³ Ic iminénj mia hama nuac wésénaiguc namma zéma; Ninzénj ninzénj ic munana Saulo, kicga muñguc hima hémbésémañ. Imuhuc zéyu imuarunec ni kicna hima ic imi héñj. ¹⁴ Wañu ac yomuhuc nézéyec; Yandahécnina ionac Anutunénj eñeya ewa siñ imuac gézéyu niñasarima Solaña miñina imi hémma ewaya kuaya igucnec nimbésémañ niñac gésigéñec. ¹⁵ Imuac gi iwac niñ wamma ic embac momac yanda ionac kicginaiguc iwawai hémma niñnec imuac héipuc wamma énézézésémañ. ¹⁶ Wañu némac niñ mambéc kecna horumac? Gi yacna doku naecgémba Yesuac qara qacna képésicga zuacgémmac.

Paulo ic enia ionac mélimigic.

¹⁷ Wañu Yerusalem lilingéma hama ocmuñ téréyaiguc emma zéwelecma tiliñ tiliñguc Yesu héñj. ¹⁸ Hémba Miñ Kewunénj yomuhuc nézéyec; Gi nuac héipuc ac zéna Yerusalem yomuac ic embac ieneñ ac imi ménda niñ tohomu, imuac gi focdac ama areña yanda yomi waima kembésémañ. ¹⁹ Zéyu ni ac yomuhuc melemma zéyi; Miñ Kewu, ni ic embac gi ninzénj gé géngic ini énépésima hésa amaiguc onopocmañ zéma tocgotocgo amaya amaya kenj imi ic youmi enej nindaczu. ²⁰ Wañu buña zézé icga Stefano qegic sacya mayec nalé imuaru ni imuaru namma héipuc wañ énécmima i qegic ionac malekugina galenjéyi. ²¹ Imuhuc zéwa Miñ Kewunénj yomuhuc nézéyec; Keñna, neñ ic enia baera baera keczu ionac muru méligénzua.

²² Bénzénj nimmanec kecgcic, néñ ac yomi zéyu nimmaguc ewagina meyacma qacma zégic; Ic imuhucyanénj baec igucnec qahac wammac. Kekeawac séc qahac. ²³ Imuhuc qacma séwi usugina hetecgéma seitotoñ héigic eñec. ²⁴ Wañu yaré ic 1,000 ionac galenjinanénj Paulo ai ama qeriaiguc wagicma emma ic enej némac niñac qacmizu imuac héna zéyu nimmu niñac qesimima hihilocnéñ qemu zéma yaré ic énézéyec. ²⁵ Wañu hésa yañ séwélanénj nec meyacgégic iminénj qaté gic Paulonénj yaré ic 100 ionac galenj ménj hosuraiguc nañu ézéyec; Ini Roma ic ara ménda zétecgéma hihilocnéñ hia qemuac séc? ²⁶ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galenjinanénj nimma 1,000 ionac galenj iwaru kemma ézéma zéyec; Dimuac wammañ zé wanzañ? Ic imi Roma ic. ²⁷ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galenjinanénj Pauloac muru kemma yomuhuc ézéyec; Nézéna, gi Roma ic me? Wañu Paulonénj zéyec; Oo, ni Roma ic. ²⁸ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galenjinanénj zéyec; Ni imi soukiwa yanda haima Roma ic qac buña meyi. Wañu Paulonénj zéyec; Ni imi hicñj hicñjihicñjina igucnec éréma deguc Roma ic kecañzua. ²⁹ Wañu imuarunec Paulo iwawai qesimiwiñ zégic imi enej waima kendacgic. Yaré ic 1,000 galenjinanénj acguc

Paulo i Roma ic imi niñ asarima hésanéñ qatémiyec kápésic imuac niñac auriyec.

³⁰ Ama gianjiyu yaré ic 1,000 ionac galenjinanéñ Yuda ic eneñ Paulo némac niñac hazéc wammigic imuac hénia nimmac niñac hésaya hulacmima hofac oo ic tosara zéma gésigési ic tuñ eñeña Sanhederin tocgé énécmima Paulo wagicma hiñgacma wéséginaiguc oporu nañec.

Paulo i ic kiwa ionac aʒoaʒoroiguc namma ac énézýec.

23 Paulonéñ gésigési ic inicsosolima ac yomuhuc énézýec; Dacmuna hécna ni becarunec érékecma deguc ewa qerina solañanec Anutuac kiwaiguc kecanzua. ² Imuhuc zéyu hofac oo ic eñeña Ananianéñ Pauloac hosuraiguc nañgic ionac yomuhuc énézýec; Ini kuayaiguc qegic. ³ Zéyu Paulonéñ yomuhuc ézýec; Gi biriawac demih lalac Anutunéñ gumac. Gi hénia aciguc niñgési némmañ zé tacma hénia ac imi logima ni numu niñac énézézañ? ⁴ Imuhuc zéyu ic hosuraiguc nañgic ienen yomuhuc ézégic; Gi Anutuac hofac oo ic eñeña efima zébirimizañ? ⁵ Zégic Paulonéñ yomuhuc zéyec; Dacmuna hécna, inéñ hofac oo ic eñeñagina keczac imi ménda nimma ac zézua. Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Gi guac héniorih hécga ionac galenjin ménda zébiri miwésémañ.

⁶ Wañu gésigési ic tosara imi Sadukaio ic, wañu tosara imi Farisaio ic kecgic imi Paulonéñ niñasarima gésigési ic inicma qacma énézýec; Dacmuna hécna ni imi Farisaio ic, esañ ambéchécna ienen Farisaio ic kecgic. Imuac ni niñkumuma humuc igucnec yacyac imuac nañgéma zéwa aciguc nopoczú. ⁷⁻⁸ Sadukaio ic eneñ humuc igucnec yacyac zéma kua meme uña zéma qeri uña iwawai imuhucya imi ménda keczu zéma ménda ninzénégic, néñ Farisaio ic eneñ iwawai imuhucya imuhucya imi moczoñ keczu zéma ninzénégic. Imuac niñ ac imuhuc zéyu Farisaio ic zéma Sadukaio ic sugcinaiguc hazéc ac hicñiyu méndéñ amugic. ⁹ Wañu imuaru tohalic yanda hicñiyec. Wañu Farisaio ic ionarunec hénia acac kiwi ic tosara yacma ac geriwaguc eminimma yomuhuc zégic; Nini ic yomuac niñni kápésira qahac wanzac. Uña méñ me Kua meme uña méñnéñ ézýeciguc dimuhuc zéwin? ¹⁰ Wañu hazéc ac imi kuneñ yanda wañu yaré ic 1,000 ionac galenjinanéñ Paulo késahérégic séwéla tegicbac niñ zénéña hiriyu, yaré ic ienen haréma ic sugcina igucnec Paulo onagicma ai amagina qeriaiguc wagicma kemmuac niñ énézýec.

¹¹ Wañu Miñ Kewunéñ siñi imuaru Paulo hosuraiguc namma yomuhuc ézýec; Gi meseli amuna you Yerusalemiguc nuac héipuc wamma énézézañ imuhucyanec Roma ama areña yandaiguc acguc héipuc ac wañ némbésémañ.

Yuda ic tosia eneñ Paulo qewiñac zéma ara zégic.

¹² Ama gianjiyu Yuda ic ienen tuñginaguc wamma nene ziki kecma Paulo ménda qehumuwiñguc yakani-

na ménda newiñ zéma zéseligic. ¹³ Ic eneñ qeriginanéñ zikiamuma sisipac ac wamma imuhuc zégic imi zañgégina 40 ogirec. ¹⁴ Ic eneñ mia hofa oo eñeña zéma galen ionaru kemma yomuhuc zégic; Nini Paulo ménda qewiñguc yaka ménda newiñ. ¹⁵ Imuac eneñ kaunsol ic iniguc yaré ic 1,000 ionac galenjin iwaru ac yomuhuc haigic kemmac; Gi Paulo nonac kaunsol iguc mélina hayu iwac ara muñguc nimma didiñanec zétecgéwin. Mélimiyu hosucginu ménda hayunec hénaiguc qehumuwiñ zé ninziñ.

Paulo ac sañec imi niñec.

¹⁶ Wañu Paulo deuyanéñ ac sañec imi nimma yaré ic ionac amaiguc keremma oña Paulo ézýec. ¹⁷ Ézýu Paulonéñ yaré ic 100 ionac galenjin méñ urma yomuhuc ézýec; Gi merac yomi wagicma yaré ic 1,000 ionac galenjin iwaru wagicma kenna ac méñ késakeczac imi ézémac. ¹⁸ Zéyu merac wagicma yaré ic 1,000 ionac galenjin iwaru kemma yomuhuc ézýec; Merac yominéñ ac méñ késakeczac imuac niñ hésa ic Paulonéñ nuruma merac yomi wagicma guaru hamañ niñac qesinéñzac. ¹⁹ Imuhuc ézýu yaré ic 1,000 ionac galenjinanéñ merac mériaiguc késama sasañgiaiguc wagicma kemma éléñ qesimiyec; Némac ac nézémañ zé wanzañ? ²⁰ Zéyu zéyec; Yuda ic ienen Pauloac ara muñguc didiñanec nimbiñ zéma héniorih hécgin ionaru Paulo wagicma hamu niñac qesigémbiñ zé ewa momac wamma ac sañec zézu. ²¹ Wañu gi acgina ménda niñ énécmiwésémañ. Ic zañgégina 40 ogicogiranéñ Paulo qehumuwiñ zéma sañgima mambéc taczu. Ienen imi i ménda qewiñguc nene ménda newiñ zéma acgina zikigic. Wañu ienen zéréñ qéréñ wandacma zéwelec welecgina imuac ac bakia niñac mambéc keczu. ²² Yaré ic 1,000 ionac galenjin inéñ merac mélimima zézé seli ac yomuhuc ézýec; Gi ac nézézañ imi ic méñ ménda ézézésémañ.

Kawali ienen Paulo Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc késama keñgic.

²³ Wañu yaré ic 100 galenjin éréhéc ururuma ac yomuhuc érézýec; Baec hénia keñkeñ yaré ic 200 zéma becosic yaré ic 70 zéma luac késa késa yaré ic 200 énézýic zéréñ qéréñ wamma kecgic siñiya 9 kilok wañu Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremmu. ²⁴ Wañu Paulo bénzén baec galen Feliki iwaru wagicma kemmuac niñ becosic méñ héitatac héimima mambéc nammu. ²⁵ Wañu inéñ kiwi méñ yomuhuc oyec; ²⁶ Klaudio Lisia, neñ kewuna baec galen Feliki guac yaizézé ac wañgénzua. ²⁷ Yuda ic ienen ic imi qehumuwiñ zé wañgic. Wañu ic imi Roma ic imi nimma yaré ichécna iniguc kemma méragina igucnec metecgéyi. ²⁸ Wañu aciguc opocgic imuac hénia nimmañ zéma Yuda ic ionac gésigési ic ionac muru wagicma keñi. ²⁹ Ara zégic imi moczoñ hénia acgina imuac ara wañec, néñ iwawai wañec méñnéñ méñ qehumumu me hésanéñ ziki mimiaawac séc ménda wañec imi miñicñiyi. ³⁰ Wañu ic tosaranéñ ic yomi

qewiñ zéma ac sañec zégic ic méñnéñ nimma nézéyu duña guac muru méliwa hazac. Wañu ara zézu ic imi eneñ imuhucnec guaru kemma ara gézému niñac énézéua.

³¹ Wañu baec héna yaré ic ieneñ énézéyec séc Paulo siñiyaiguc wagicma keñkecma Antipatri ama areña yandaiguc kereñgic. ³² Imuaru ama gianjiyu becosic yaré ic ieneñ Paulo wagicma keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kemmuac niñ ionac muru opocma baec héna keñkeñ yaré ic ieneñ yaré ic ionac amaiguc lilingéma hagic. ³³ Becosic yaré ic ieneñ Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremma baec galeñ yanda kiwi mima Paulo imuhucnec mériaiguc opocgic. ³⁴ Baec galeñnéñ kiwi olomma Paulo qesimima Kilikia baec igucnec imi niñasariyec. ³⁵ Wañu inéñ Aciguc gopoczú ic imi eneñ hama harégic guac ac nimmañ imuhuc zéma yaré ic eneñ Herodeac ama kewuya imuac qeriaiguc galeñgégic tacmac niñ énézéyec.

Paulonéñ Kaisareaiguc Felikiac wésiaiguc nañec.

24 Kaiwe ai meme méra méñ tecgéyu hofac oo ic eneña Ananianéñ qeriwac galeñ tosara zéma héna acac zézé ic méñ qara Teatulo iniguc Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc hiñgacma Paulo aciguc opocbiñ zé baec galeñac kiwaiguc nañgic. ² Wañu Paulo ézéma wagicgic hayuguc Teatulonéñ baec galeñ ac yomuhuc hénima ézéyec; Ic kewunina Feliki, geñ hia galeñgé nénécmima luaeiguc kecanziñ. Wañu bian héhéñawac niniñ yandaga niñac baec yomuaru hai netec ai sasala hicñianzac. ³ Ic kewuna Feliki, iwawai imuhuc hicñiyu imuac me imuac amani-na séc ewa hia yanda niñgéñanziñ. ⁴ Wañu yéwéri ménda gémbiñ zé ac hotoñadac gézéní gi ewa béñzéñgaiguc niñnéncmima. ⁵ Nini ic yomuac ninni hafi warihaguc ésécnec wañanzac. Yuda ic baec séc kemma keczu ionac sucginaiguc qeweloñ yanda mi-hicñi énécmianzac. Inéñ mia héna ikorawac miñina Nazareteneñ iwac tohotoho ichéra ionac galeñgina. ⁶ Wañu inéñ ocmuñ téréyanina mezañi qemañ zéyu késayiñ. ⁷ (Ménda hezac.) ⁸ Imuac gi geñgaoc zéqesi wammima acnéñ qatémiziñ imuac hénia imi moczoñ niñ asariwésémañ. ⁹ Ac imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ, Ac imi héla, zéma méra migic.

Paulonéñ baec galeñac kiwaiguc ac bakia melenec.

¹⁰ Wañu baec galeñ yandanéñ Paulo orucnéñ séséc wammiyu ac yomuhuc zéyec; Gi baec yomuaru yawuñ sasala gésigési ic eneña kecanzañ imi nimma saiwa ac-na efima gézémañ. ¹¹ Niñtegiçzañ ésécnec, ni Yerusalemiñ Anutu mepésimañ zé emma kecba ai meme 12 ménda ogirec. ¹² Wañu ieneñ ni ocmuñ téréya qeriaiguc ic méñguc ac méñ ménda zéwa néñgic. Wañu tocgotocgo amaiguc me ama areña yanda imuac hénaiguc ic embac qeriiguc ésé ésé méñ ménda wañ énécmiwa néñgic. ¹³ Ic yomi eneñ aciguc nopoc-

ma gézéyu imuac héipuc ac méñ gézémuac séc qahac. ¹⁴ Wañu ac yomi mia héla wanzac, Ni héna qelia méñ ieneñ héna ikora zébirianzu imi méndacma yanda hécninawac Anutu mepésianzu. Wañu ni Anutuac tiliñ tiliñ ic ieneñ ogic hezac imi moczoñ zéma iwawai héna ac séciguc hezac imi moczoñ niñzéñgéanzua. ¹⁵ Wañu ic yomi eneñ iwawai méñac Anutu niñzéñgéma mambéc keczu imi ni momacnec késakecma mambécanzua, wañu imi mia yomuhuc; Ic solaña zéma ic biria momacnec humuc igucnec qelima yacmu. ¹⁶ Imuac niñac Anutuac kiwaiguc zéma ic kicginaiguc ewa solaña kecmañ zéma nalé séc seliseli wamma kecanza. ¹⁷ Wañu yawuñ sasala baec lakeciguc kecañi, wañu degucdacmi ic embac yéwérigina mihiçñizu ionac énécmiwiñ zéma haleñ zéma Anutuac buña haihaiya mema hayi. ¹⁸ Wañu Anutuac buña imi haimañ zé météré amuma ocmuñ téréyaiguc eni. Wañu tocgotocgo me hétéñ méñ ménda wamma enjac kecba mi-hicñi néñgic. ¹⁹ Wañu Yuda ic tosara Asia baeciguc kecgic ieneñ mia nuac késpedes méñ héñgiciguc guaru tinduc haréma zéasarimuac hezac. ²⁰ Imi qahac wañu ic yomi eneñ ni Sanhederin kaunsol ionac kicginaiguc nañi imuaru nuac késpedes méñ mihiçñigiciguc gézému. ²¹ Ionac sucginaiguc namma acna momacguc sac kucnec qacma zéyi imi yomuhuc; Humuc igucnec yayac imuac nañgéma zéwa deguc aciguc nopocgic kicginaiguc nanza. Ac imi qahaciguc ac méñ zémuac séc qahac.

²² Felikinéñ héna imuac buña niñhumuyec imuac niñ Pauloac ac imi ménda zétecgéma yomuhuc énézéyec; Yaré ic 1,000 ionac galeñ Lisia mayuguc acgina zétecgémañ. ²³ Wañu yaré ic 100 ionac galeñgina méñac yomuhuc ézéyec; Ini Paulo ménda zikimigic en keru galeñgému. Alahéra méñnéñ méñ haréma goi héihéi wammiiwiñ zégic ménda qetalimu.

Paulo yawuñ éréhéc hésa amaiguc taru baec galeñnéñ waima keñec.

²⁴ Ai meme tosara kecma Felikinéñ iniña Yuda embac Durusila i guc momacnec hama Paulo qaru emma Kristo Yesuac niñzéñ niñzéñ imuac hénia imi érézéyu niñoc. ²⁵ Wañu haka dindiña zéma séwi siñac sigi kecec zéma gésigési yanda imuac ara érézéyu Felikinéñ auri-ma Paulo yomuhuc ézéyec; Degucac imi sécgézac, yacma kenna kecma andiaiguc sura méñu titiña hicñiyu muñguc héihéré gémmañ. ²⁶ Wañu inéñ ara sac nimmac niñac ménda wañec, Paulonéñ soukiwa mimac niñac mambéc wamma hatac sasala héihéré mima ac wañoc.

²⁷ Wañu yawuñ éréhéc tecgéyu baec galeñ qara Porikio Fesito inéñ Felikiac tatac késayec. Wañu Felikinéñ Yuda ic ewa hia wañ énécmimañ zé Paulo hésa amaiguc waiyu tacmanec kerec.

Yuda ic ienen Fesito iwaru keremma Pauloac ikoc ac zégic.

25 Fesitonén baec galeñ wamma ai meme haréwéc kecma Kaisarea zéic alawac ama arenja yanda igucnec Yerusalem enec. ² Enju hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic galeñhécgina ienen iwaru keremma Paulo acnéñ qatéma ézégic. ³ Wañu ienen hénaiguc sañgima Paulo qehumuwiñ zéma acgina nimma Fesitonén niñénémima Paulo méliyu Yerusalem hamac niñac welecmigic. ⁴ Zégic Fesitonén yomuhuc énézéyec; Paulo i Kaisarea hésa amaiguc taczac. Wañu ni imuaru muñguc lilingéma hiñgacmañ. ⁵ Pauloac kápésic mén hemizaciguc onarunec kiwahécgina tosara niguc momacnec hiñgacma zému. ⁶ Imuhuc zéma ai meme 8 me 10 Yerusalem kecma Kaisarea zéic alawac ama arenja yandaiguc mekerjec. Ama siñjima gianjiyu gésigési tataciguc tacma Paulo késama érému niñac énézéyec. ⁷ Inén haréyu Yuda ic Yerusalemnec magic ienen lelecgé mima hazéc ac réwéria sasala zégic. Wañu acgina héipuc wammucac séc qahac wañec. ⁸ Zégic Paulonén kawalia mema yomuhuc zéyec; Ni Yuda ic neñahéna ac me ocmurj téréya me Roma ic kewu Kaisawac kápésic mén ménda wañi. ⁹ Wañu Fesitonén Yuda ic enen niñgic hiarumac niñac Paulo yomuhuc qesimima zéyec; Gi guagicma Yerusalem kemma imuaru acga zétecgémañac wanzah? ¹⁰ Qesimiyu Paulonén yomuhuc ézéyec; Ni Roma ic kewu Kaisawac gésigési amaiguc nañkeczua, imuac nuac ac yomuaru zétecgémuac hezac. Geñgaoc niñzah ésécnec ni Yuda ic. Wañu iwawai biria mén ménda wañ énécmiyi. ¹¹ Ni héna ac logima kápésic mén mewa nuwiñ zézuiguc humumañ zé ewa éréhéc ménda wambinec. Ac zénénzu imi moczorj héla qahac wanzaciguc méñnéñ mén ni méraginaiguc nopocmacac séc qahac. Imuac Roma ic kewu Kaisanén acna zétecgémac niñac wanzua. ¹² Imuhuc zéyu Fesito ichéra iniguc eminiñ wamma Paulo yomuhuc ézéyec; Gi Kaisa [†]iwaru acga haizah imuac Kaisawac muru kembésémañ.

Ic kewu Agripanén Fesito hicnjimima Pauloac niñac ézéyec.

¹³ Ai meme tosara tecgéyu ic kewu Agripa zéma nauña Beanike ieren Kaisarea zéic alawac ama arenja yandaiguc hiñgacma Fesito zézé ségiségi ac wammiji zéma hayoc. ¹⁴ Wañu ieren ai meme sasala imuaru tacyac wañic Fesitonén Pauloac ac suruc wammima ic kewu yomuhuc ézéyec; Felikinén hésa ama ic mén waima kenju tacma keczac. ¹⁵ Wañu ni Yerusalem eni nalé imuaru hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic ionac galeñ ienen iwac hazéc ac zéma kápésiraguc zéma zétecgémañ niñac welecnéñgic. ¹⁶ Wañu ni ac bakia yomuhuc énézéyi; Ic mén aciguc enzac imi ac zézé ic iniguc ménda añaamma tacma arawac kawalia ménda mema zéyu niñgicnec waimiwiñ imi Roma ic

† Romawac ic kewu yanda niñac Kaisa zéañgic.

nonac haka silicnina qahac. ¹⁷ Imuhuc énézéwa Yuda ic ienen niguc yomuaru hagic nalé sosola qahac ama gianjiyu gésigési tataciguc tacma énézéwa ic imi wagicma érégic. ¹⁸ Wañu ac wammigic ienen ac zégic, néñ kápésira mén nimmañ zé mambéc keru imi ménda mihicniyi. ¹⁹ Wañu enañ hénaigina zéma ic mén qara Yesu iwac niñ Paulonén humuc igucnec qelima yarec zéyec ac imuac niñ zéén zéma wañgic. ²⁰ Wañu ni ac imuhucya dimuhuc zémindiñimañ zéma hocma Paulonén Yerusalem kemma ac gésigési amaiguc ac imuac nambésémañac wanzah? zéma imuhuc qesimiyi. ²¹ Wañu Paulonén Roma ic kewunén acya zétecgémac niñ galeñgé mimañac welecnéñec. Wañu kenken naléya ducniyu méliwa Kaisa ^{††}iwacmuru kemmac niñ ézéwa hésa amaiguc taczac. ²² Imuhuc ézéyu Agripanén Fesito ézéyec; Ni acguc nenaoc iwac ara nimmañ zé wanzua. Zéyu Fesitonén zéyec; Hia orañguc nimbésémañ.

Paulo i ic kewu Agripa iwac kiwaiguc nañec.

²³ Ama gianjiyu Agripa zéma Beanike ieren ehéihéi wañ érécmima hénaigira megic haréma yaré ic 1,000 ionac galeñ tosara zéma ama yanda imuac ic kunen iniguc gésigési amaiguc emma tacgic Fesitonén énézéyu Paulo késama enjic. ²⁴ Enjic Fesitonén ac yomuhuc zéyec; Ic kewu Agripa zéma ichécna tosara ac énézéwa niñgic. Ic nanzac yomi iwac niñ Yuda ic ienen kucnec qacma, Ic yomi Kekecac séc qahac! zéma Yerusalem zéma ama yomuaru welecnéñgic. ²⁵ Wañu ni niñgésiwa haka humucac séc mén ménda wañec. Wañu i eneyaoc Roma ic kewuac wamma zéyec imuac niñ iwaru mélimimañ zé wanzua. ²⁶ Wañu ic kewu enenjawac ac héla mén omañac séc qahac wanzac. Imuac mia zéqesi mima ac héla mén mihicniwiñ zé ic yomi onaru zéma sucninaiguc ic kewu Agripa guac muru opocba nanzac. ²⁷ Ni hésa ic mén kápésicyawac ara mén ménda oma Roma ama arenja yandaiguc en méliwa kemmacac séc qahac.

Paulonén Agripa zéma Fesito iorac kicgiraiguc ac zéyec.

26 Wañu Agripanén Paulo yomuhuc ézéyec; Geñgaoc ac zéna guac niñgénni. Zéyu Paulonén méranén séséc wamma yomuhuc zéyec; ² Ic kewu Agripa, Yuda ic enen ac wañ néñzu imuac bakia degucmi guac kicgiraiguc zémañ zéwa ewana hiaruzac. ³ Imi mia gi Yuda ic nonac haka silic héna héna zéma zéqesinina imi nindaczah imuac niñ imuhuc wanzua. Imuac ewa bénzénjaiguc acna zéwa niñnémbésémañ. ⁴ Ni komocna igucnec hénaigina Yerusalem zéma nena baec yanda qeriaiguc dimuhuc kecma yandiwi imi Yuda ic ienen moczorj nindaczah. ⁵ Ienen becarunec nalé horua néñgicac néñanzu imuac niñ héipuc wañ némmuc siñgina hewacnec ni Farisaio ic Yuda ic ionac tunj mén héna ac dindiñanec méndacanzu ionarunec zéma héniana momacnec hia zédacbunec. ⁶ Wañu ni Anu-

†† Qac imuac héna imi; Romawac ic kewu.

tunén yanda hécnina ac ziki énécmiyec imuac mambéc kecañzua. Wañu hénia imuac niñ ni deguc ac gésigési amaiguc nanzua. ⁷ Wañu zikiziki ac imuac héla imi ké-sawiñ zéma Israelac qelihéra kisis arenhéra 12 neñañ siñi kaiwe séc Anutu mepési mianziñ. Ic kewuna, buña imuac mia mambéc wamma ai mewa Yuda ic ieneñ aciguc nopoczú. ⁸ Anutunén humumia meqeli énécmianzac, héla imi ini némac niñ niñgic ménda wawañac éséc nec wañanzac? ⁹ Wañu ni acguc Yesu Nazarete ama areña iguc nec iwac qac buña mesoho wammimañ zé iwawai moczoñ tinduc wammañ imuhuc zéma niñi. ¹⁰ Yerusalem imuaru ai imuhucya mia meyi. Wañu hofac oo ic kuaya ionaru kuc buña mema météré ic sasala hésa amaiguc onopocma kerí. Wañu unuhumuwiñ zé zétecgégic ewa momac wamma oaec zéénécmiyi. ¹¹ Bakia énécmimañ zé Yuda ic ionac togotcgo amaya amaya kemma Yesuac qac zébirimu niñac tericgé énécmiyi. Wañu qerina geriwaguc wañu mebirí énécmimañ zé ama areña yanda yanda Yuda baec séñgañgeñ hezac imuarugeñ acguc kenji.

¹² Ai imuhucya memañ zé hofac oo ic kuaya ionac oaec kiwi qacginaguc imi mema Damasiko ama areña yandaiguc kemmañ zéma kenji. ¹³ O, ic kewuna, kenkecba gau komoc wañu, kurumeñunec asac mararañ kaiwe kiwa asac mararaña ogicogira imuhucyanén mama ni zéma ichéna hoturu nénécmima qetagali nénécmiyec. ¹⁴ Wañu nini moczoñ baeciguc tendingé nunuyu hema ewa mén Hebraio aciguc yomuhuc niñi; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wañ néñanzañ? Gi zéraiguc hénaganén qena guyu siñga hia nimbésémañ? ¹⁵ Imuhuc zéyu ni yomuhuc zéyi; Miñ Kewu, gi méré? Zéwa Miñ Kewunén yomuhuc nézýec; Nunesí wañ néñanzañ Yesu ni mia. ¹⁶ Gi yacma hénaganén tima nanna, ni imi gi iwawai hénzañ imi zéma kecma gézéwa hémbsémañ imuac buña zézé ic wamma nuac welen qeqe icna wambésémañac gésigemmañ zé hicñigénzua. ¹⁷⁻¹⁸ Geñ kicgina méwérénggé énécmina siñi iguc nec asac mararañ igucgeñ, Biria miñinawac kuc iguc nec Anutuac murugeñ liliñgéma hagic biriagina zuac énécmiwa ni ninzénggé némma météré ic sugginaiguc ai buña késamu niñac neñ geñga ic embac Yuda ic zéma ic enia ionac suggina iguc nec gésigemma muñguc ionac muru méligemmañ.

Buña suruc énézýec imi muñguc zéma Agripa ézýec.

¹⁹ Ic kewuna Agripa, hénia imuac niñ ni iwawai kurumeñunec nézýu héñi imi ménda qetalima ²⁰ walac imi Damasiko ama areña yanda miñina, wañu kenkecma Yerusalem miñina zéma Yuda baec séc ic embac zéma ic enia momac yanda ewagina melemma Anutaru liliñgéma hama haka hiabia, qeri melen melenjac séha wammu niñ ackuazéc énézéma kerí. ²¹ Wañu imuac niñ Yuda ic eneñ ocmuñ téreyaiñguc népésima nuwiñ zé wañgic. ²² Wañu Anutunén nañgénéñu érékecma deguc ic eñeña mamaya momac yanda ionac kicginaiguc namma ackuazéc énézéañjac énézéañzua. Wañu zéañzua imi ac méréra qahac. Anu-

tuac tiliñ tiliñ ic zéma Mosenén iwawai kileñ hicñimac zégic imi sac énézéañzua. ²³ Kristonén qenzeñ manzeñ qema humuma humumia ionarunec walac yacma Yuda ic zéma ic enia asac mararañac zéau énécmimac imuhuc zégic ac imi mia neñ zénañgéañzua.

²⁴ Paulonén zédiñjima ac imuhuc énézýu Fesitonén ac kuc nec zéma ézýec; Paulo, gi ewaga sohozac. Niniñ yandaganén qeriga mesoho génzac. ²⁵ Zéyu Paulonén ac yomuhuc melen miyec; Ic kewuna Fesito, ni ewana ménda sohozac, néñ ac héla niñareñgéma zézua. ²⁶ Ic kewu, geñgaoc iwawai hicñiyec imi moczoñ nindaczañ imuac niñ ni efima gézé zua. Iwawai imi baec wañgoñaguc ménda hicñiyec. Imuac haka ménjac mén guac kicga iguc nec musañ gégéyawac mén ménda hezac imi ni ninzénggé zua. ²⁷ Ic kewu, Agripa gi Anutuac kua meme ic ionac acgina imi ninzénggéañzañ? Gi ninzénggéañzañ imi ni ninzua.

²⁸ Imuhuc zéyu Agripanéñ Paulo yomuhuc ézýec; Ac hotoñadac zéma Kristoac ic wammañ niñ meseli néñzañ me? ²⁹ Wañu Paulonén zéyec; Ac hotoñ me ménda horua, gi momacguc sac qahac, néñ tosara deguc acna ninzu ini moczoñ señ hésana yomuac sac ménda mihicñjima nena éséc nec téñgéñ wammu niñac wanzua.

³⁰ Imuhuc zéyu ic kewu zéma baec galen zéma Beanike zéma ic tosara iniguc tacgic ieneñ moczoñ yacma kenjic. ³¹ Kemma eminiñ wamma eñawu yomuhuc zégic; Ic yomi haka mén humumia me hésa amawac buña wawaña séc mén ménda wañec. ³² Wañu Agripanéñ Fesito yomuhuc ézýec; Ic imi Kaisanéñ †acya zétecgémac niñ ménda welec miwac nec geñ hia hulac miwañ nec.

Paulo Romaiguc wagicma kemmu niñac zéiciguc opocgic.

27 Italia baeciguc zéiciguc kembiñac niñ baec galenén zétecgéma Romawac ic kewu Kaisawac yaré ic 100 ionac galengina mén qara Yulio iwac mériaiguc Paulo zéma hésa ic tosara onoporec. ² Zéic mén Adramiten ama areña yanda iguc necnéñ Asia baeciguc ama areña yanda tosara konduñ giñgiñaguc tacma kenec imuaru kemmañ zé taru eñiñ. Wañu Makedonia ic mén qara Aristako, Tesalonika ama areña yanda iguc nec imi momac nec kenjiñ. ³ Ama gi-anjiyu zéicnéñ Sidon ama areña yandaiguc kereñ héiyu Yulionén Paulo goi héihéi wammima alahéra iniru méra mimuac niñ ézýec. ⁴ Ama imuarunec muñguc hénima kenni Luhuc kembiñ zé wañiñ imuhuc geñ nec hayec imuac niñ Kipuro baec komoc imuac héiya iguc nec luhuc qiziziñgéma kenjiñ. ⁵ Wañu Kilikia konduñ zéma Pamfilia konduñ qericma kenkecma Likia baec Mira ama areña yandaiguc kereñiñ. ⁶ Imuaru zéic Aleksandria ama areña yanda iguc nec ménén Italia baeciguc kemmañ zéyu yaré ic 100 galenginanén nonagiru imuaru eñiñ. ⁷ Wañu zéic iminén bénzén bénzén kenkeru ai meme sasala tecgéyu Kinido konduñ baec komoc wésiaiguc kereñiñ. Wañu luhucnéñ ménda wai

† Qac yomuac hénia imi; Romawac ic kewunén

nénécmiyu Salmone sia yanda andé qema Krete konduñ baec komoc kanaya igucnec kenñj. ⁸ Baec komora imuac giñgiñgiguc méndacma qenzer manzer qema kemma Lasea ama areña yanda hosuraiguc zéic ala ménj qara Zéic Asia Soroc imuaru kereñj.

Pauloac ac ménda nimma héna ménju kemma yéwéri mihicñjigic.

⁹ Konduñguc nalé horua kemma kecni nene zikima zéwelec wawaña imuac kendorj tecgéyu luhuc naléya hayec. Hayu bec konduñnéñ biriyu kenkenawac séc ménda wañec. Imuac Paulonéñ gorogina zéma yomuhuc énézéyec; ¹⁰ Ic mandac, ni hémba héna yominéñ hina zéma zéic sacnec qahac, néñ ic neñaj kekecnina acguc nonagicmacac séc wanzac. ¹¹ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeñginanéñ Pauloac ac niñbipima zéic galeñ zéma zéic miñina iorac ac nimma tohoyec. ¹² Wañu konduñ imi zéicnéñ sañgeña naléyaiguc hia tatarawac séc ménda wañec. Imuac sasalanéñ konduñ imi kilerj waima Krete baec komoc imuac ama ménj Foiniksi imuaru keremma tacni sañgeña naléya tecgémac niñ zégic. Ama baec imuac suñguruña bakianéñ Is zéma imuac héiya suggira hémma heyec. wañu baec bakia ménnéñ Is zéma imuac kanaya suggiraiguc hémma heyec.

Konduñguc hiñgacbiñ zé wañj.

¹³ Wañu luhucnéñ Is imuac héiya igucnec bénzénj éréyu nanjé nénécizac imuhuc zéma nimma aña hérégic éréyu Krete konduñ baec komoc giñgiña méndacma kenñj. ¹⁴ Kenñjic nalé ménda horugiyu konduñ baec komoc imuac qaha igucnec qeuqewañ luhuc ménj qara Is igucnec iminéñ mama qeyec. ¹⁵ Qema zéic qéfagéyu luhuc hayecgeñ kemmacac séc qahac wañu mebiñpima waigic luhucnéñ zéic wagicma héna ménju kenñec. ¹⁶ Kenñkecma baec komoc ménj qara Kauda imuac giñgiña igucnec kenni zéic gomba qatéma héréma kenñj imi galeñgéwiñac séc qahac wañec. ¹⁷ Wañu ai yanda mekecma héréni zéic qahaiguc éréyec. Wañu zéic téwac niñac rewakanéñ bawa igucnec wagic emma zikiyij. Wañu sakasac éré éréya ménj qara Siriti imuaru emmac niñac hésaya hérégic maleku mayu luhucnéñ nanjé nénécmiyu kenñj. ¹⁸ Wañu luhuc niñac qenzer manzer nimma kerij. Imuac niñ ama giñjiyu hina tosara konduñguc gilic hiñgarec. ¹⁹ Wañu ama muñguc siñjima giñjiyu zéicac iwawai tosara imuhucyanec gilic hiñgarec. ²⁰ Wañu ai meme sasala kaiwe me ménisikilu ménj ménda hicñjiyu héñij. Wañu luhuc yanda qemanec nañu ewa qerinaiguc kekecac niñkumu ménj ménda he nénécmiyec.

²¹ Wañu ic sasalanéñ nalé horua nene newiñac séc qahac wañu eñ kecñiguc Paulonéñ kemma suggicnaiguc namma yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini acna tohoma Krete konduñ baec komoc ménda waiwunec réwéri imuhucya ménda mihicñjima hinagina imi ménda giliwunec. ²² Deguc meme seli ac wañ énécmiwa niñjic. Zéic imi qahac wammac, néñ ic

ménnéñ ménj ménda humumac, imuac ewagina déñ wañu. ²³ Deguc siñjiyaiguc miñna Anutunéñ eñeya buña kecanzua nuac muru kua meme uñaya mén méliyu mama hama maréñnaiguc nanzac. ²⁴ Namma yomuhuc nézézac; Paulo gi bacga ménda yandimac. Gi Kaisawac wésiaiguc tinduc nambésémañ. Wañu Anutunéñ ic giguc zéiciguc keczu imi moczoñ ewa hiawac géñu guac buña wandacmu. ²⁵ Imuac alahécna ini ewagina déñ wañu, ni Anutu niñzénjézia. Ac nézézac imi hélaguc wammac. ²⁶ Zéicnéñ konduñ baec komora ménjiguc eñu nini imuaru osiwiñ.

²⁷ Héna sicsaoc kecñic ai meme 14 wañec. Wañu Adria konduñguc lelecgémanec kerij. Siñji namuña igucgeñ zéicac ai ic ieneñ niñjic baec hosuru hazij éséc wañec. ²⁸ Imuhuc nimma hésa qétéyaguc waigic hiñgaru 37 mita wañec. Komora ménj kemma hésa qétéyaguc muñguc haigic hiñgaru 28 mita wañec. ²⁹ Wañu haroñajiguc emma qewiñ niñac bacgina yandiyo zéic andiaiguc aña 4 haigic hiñgaru ama giñjicac niñ welecma tacñic. ³⁰ Wañu zéic ai ic eneñ zéic waima néñgacbiñ zé nimma gomba haigic hiñgaru ikoc wamma yomuhuc zégic; Nini zéic suñguruñaiguc aña ménj haini hiñgacmac. ³¹ Imuhuc wañjic Paulonéñ yaré ic 100 ionac galeñ zéma ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic ic ieneñ zéiciguc ménda kecmuiguc ini kekecñaguc kecmuac séc qahac wammac. ³² Zéyu yaré ic ieneñ gombawac hésaya hericñic konduñguc hiñgarec.

³³ Wañu ama giñjimañ zé wañu Paulonéñ ic momac yanda nene nemu niñ yomuhuc énézéyec; Ini qeri séwigina héñgeñ héñgeñ wammanec kecma nene ménda nema eñ mambéc kecñic kaiwe ai meme 14 wanzac. ³⁴ Imuac nene nemu niñac welec énécmizua. Ménda humuwiñ zé wanzuiguc nene nema selimu. Oruc zucgina ménj ménda mama sañgimac. ³⁵ Imuhuc zéma saméñ mema hama Anutu ewa hia ac ézéma kuma neyec. ³⁶ Neyu hémma qerigina efiyu imuhucnec nedacñic. ³⁷ Ic zéiciguc kerij zañjénina imi 276. ³⁸ Nene negic tomergina qeyu zéic qeria igucnec wit gocmia gésé imi konduñguc gilic hiñgacdaru zéic imi efima éréyec.

Zéicnéñ konduñ baec komora suñguruñaiguc emma zéñgéyec.

³⁹ Ama giñjidañ baec imi héñteñicbiñ zé hibipigic. Wañu konduñ bakiaiguc sakasac séñgangeñ heyu zéicnéñ imuaru keremma emmac niñac zéma niñjic. ⁴⁰ Ic tosara eneñ aña hésaya qericma konduñguc gilic keñu tosanéñ maleku hésaya zikigic heyec imi hulacma hérégic malekunéñ eñu zéic imi luhuc mema sakasac igucgeñ kenñec. ⁴¹ Keñu doku néwéc néwécnec hahayanéñ euanzaoc imuaru sakasac heyu zéic imuaru eñec. Wañu zéic suñguruña kiselima tacma seli qeyu temboñ yandanéñ zéic andia kuyu zéic andia imi zéñgéyec. ⁴² Wañu hésa ama ic eneñ fifia mema kemma néñgacbu niñac yaré ic eneñ unuhumuwiñ zé ac zégic. ⁴³ Wañu yaré ic 100 ionac galeñginanéñ Pauloac kekecya añañañ timañ zé wamma qetali énécmima fi-

fia meme ic énézéyu walac kondunjuguc luma hingac-ma fifia mema baeciguc engic. ⁴⁴ Wañu tosara eney palañ me zéic bakia qahaiguc emma kenjic. Imuhuc-néñ imuhuc wamma moczoñ élélahaignuc endacma méñ ménda humugic.

**Ic ienenj susunec Melite kondun
baec komociguc endacgic.**

28 Élélahaignuc bénzénec emmaguc baec komoc qara Melite imi zégic niñij. ² Wañu baec komoc imuac miñina ienenj ala goi héihéi sasala wañ nénécmigic. Wañu kia hayu ama sanjen qeyu geric yanda haigic zeyu héihéré nénécmigic. ³ Wañu Paulonéñ geric tosara mutulanjéma haiyu hingarec wañu imuac qeria igucnec mokolenj méñnéñ séwéla geric wañu éréma iwac mériaiguc pipima nanec. ⁴ Wañu baec miñina ienenj mériaiguc mokolenj nañu hémma eminiñ wamma zégic; Ic yomi ic tosara unuyec gezañ. Kondunjuguc ménda humuyec, néñ solañ miñinanéñ ménda waimiyu kecma. ⁵ Wañu Paulonéñ mokolenj qetecgéyu gericiguc hingaru yéwéri ménda mihicñiyec. ⁶ Imuhuc wamma nañu ienenj sisiwiñ hicñimimac me élanzanj nec tendinjéma humumac zéma mambéc nanjic. Wañu nalé horua haka méréra méñ ménda hicñimiyu hémma zégic; Ic yomi anutu.

Paulonéñ hafi ic tosara mehiaru énécmiyec.

⁷ Nini kerij imuac hosuraiguc ic kewugina qara Popilio iwac ama baec heyec. Wañu ic inéñ mia héihéré nénécmima ai meme haréwéc séc goi héihéi wañ nénécmiyec. ⁸ Wañu Popilio manjocya hafi hicñimima séwi geric zéma kera huruc wamma heyu Paulonéñ nimma amayaiguc emma zéwelecmaguc méria oruhaiguc haima mehiaruyec. ⁹ Imuhuc wañu ama areñ komoc imuaru ic tosara hafi zepaginaguc ienenj harégic imuhucnec mehiaru énécmiyec. ¹⁰ Wañu ic ienenj eenina kuney yanda héigic. Wañu kembij zé enni henaiguc hocbiñac hezac hena maun iwawai tosara zéiciguc hai nénécmigic.

**Paulonéñ zéic méñjuguc kenkecma Roma ama areña
yandaiguc kereñec.**

¹¹ Baec komoc imuaru mia kecni maso haréwéc tecgéyu zéic méñ Aleksandria imuaru sanjena naléya ogiru kemmac niñ mambéc tarec, qara imi Diosguro. [†] Wañu imuaru emma waima kenjij. ¹² Wañu Surakusai ama areña yandaiguc haréma imuaru ai meme haréwéc kerij. ¹³ Imuacnec lelegéma Legium ama areña yandaiguc keremma imuaru ai meme momacguc kecni luhucnéñ baec wanjoña Saut igucnec hayu kenni ama muñguc sinjima gianjiyu Puteoli ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁴ Kenni ama areña yanda imuac ninzén ninzén dac muna ienenj héihéré nénécmigic kaiwe 7 iniguc tacyac wammaguc Roma ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁵ Wañu ama areña yan-

da imuac ninzén ninzén dac muna hécnina ienenj nonac buña nimma hakecma Roma ic Apioac ama sombeñaiguc mihicñi nénécmigic. Tosianéñ ama baec qara méñ Qisicnec Ama Haréwéc imuaru hama mihicñi nénécmigic. Wañu Paulonéñ inicma Anutu ewa hia ac ézéma kuha meyec.

**Paulo i Yuda ic héihéré énécmima
ac énézéyec.**

¹⁶ Roma ama areña yandaiguc kerenni baec galenénj zéyu Paulonéñ yaré ic méñnéñ galengé miyu ama saméña méñjuguc tacyac wañec. ¹⁷ Kecma keru ai meme haréwéc wañu Yuda ic ionac sugcina igucnec ic kuney tosara héihéré énécmiyu harégic ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécna ni Yuda ic embac me yanda hécnina ionac haka silic imuac hazéc ac méñ ménda zéyi, néñ Yerusalemiguc népésima Roma ic ionac méraginaiguc nopocgic. ¹⁸ Wañu Roma ic ienenj qesinémma képésicna méñ humucac sécyá ménda mihicñima hulac némmu niñac zégic. ¹⁹ Wañu Yuda ic ienenj selianec qetaligic, hena méñ qahac wañu, Kaisanéñ acna zétecgémac niñ wañi. Imuac mia nuac dac munahécna Yuda ic zébiri énécmimanj zéma you ménda hayi. ²⁰ Wañu ni hénia imuac niñ mia inicma iniguc zéeminiñ wambij zé héihéré énécmiyi. Ni imi Israel ic neñañ ninzénjéma mambécanzij imuac wamma hésa ic wamma kecanzua. ²¹ Imuhuc zéma énézéyu zégic; Nini ou Yuda baeciguc kecanzu ionarunec guac niñ kiwi méñ ménda haigic hayu hénij. Wañu dac munahécna ionaru méñnéñ hama guac képésicga me hazéc ac méñ ménda zéyu niñij. ²² Baec séc ic embac ienenj hena qelia imuac hazéc ac wamma zéanzu imi nini ninzij. Imuac gi dimuhuc ninzénjézan imi genjgaoc zéna nimbiñac wanzij. ²³ Ienenj imuhuc zéma nalé megic. Wañu nalé imi ducñiyu Yuda ic sasalanéñ Paulo tackerec ama imuaru tocgégic. Wañu Paulonéñ Anutuac hénjgalen ama areña yandawac ac suruc imi sunjen nec hénima énézéma keru ama sinjiyec. Wañu Moseac hena ac zéma kua meme ic ienenj kiwi ogic hezac iminénj meselima Yesuac suruc zéma meseli énécmimanj zé wañec. ²⁴ Wañu ic tosanéñ ac zéyec imi ninzénjégic. Wañu ic tosanéñ ménda ninzénjégic. ²⁵ Wañu acgina zéma zéqeqetali wanjamugic. Imuhuc wamma waima kembij zé wanjic. Wañu Paulonéñ ac momacguc yomuhuc énézéyec; Uña Téréyanéñ Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac kuaya mema yanda hécnina ac yomuhuc énézéyec; Ac iminénj héla wanzac; ²⁶ Gi kemma ic tuñ yomuhuc énézéna; Niñzu wañu ménda niñasarizu hénzu wañu ménda hénjteciz. ²⁷ Ic tuñ yomi ienenj qerigina seli qeyu ienenj gezacginanéñ nimma niñyéwérigic. Niñyéwéri ma kicgina héménzalgic. Imuhuc qahac wañu kicginanéñ hénjtecicma gezacginanéñ nimma qeriginanéñ niñjtecicma lilingéma hag-ic neñ mehiaru énécmiwinec. ²⁸ Imuac ni énézéwa yomuhuc niñ asarimu; Anutunéñ anjénj titi buña imi ic enia ionac muru méliyu hazac. Ienenj imi kilen niñtohomu. ²⁹ (Ménda hezac.)

[†] Neñañ aciguc qara imuac hénia imi; Nemu héi séwi séwi - Kaito zéma Palukis.

³⁰ Waṅu Paulonéṅ yawuṅ éréhéc téṅgṅéṅ ama geric méṅ lagulawac boṅ mema imuaru kecma ic embac iwaru hagic séc héihéré énécmiyec. ³¹ Héihéré énécmi- ma Anutuac héṅgaleṅ ama areṅa yandawac surucya

zésai énécmima Miṅ Kewu Yesu Kristoac héna ac imi bac yandi yandi qahac efima ku énécmima kerec. Keru méṅnéṅ ménda qetali miyec.

Roma

Pauloac yaizézé ac.

1 Kristo Yesuac welen qeque icya, †ni Paulo imi, Anutuac buña suruc hiabiawac méliméli ic wammañ niñac nuruma gésinéñec. ² Buña suruc hiabia imi, Anutunéñ kua meme ichéra kuagina mema eñeya naña niñac i ménda hicñiyecnec kiwi téréyaiguc sisipac ac wañ nénécmiyec imuac héla wanzac. ³ Naña imi mia baec séwiiguc Dawidiac qeli wamma hicñiyec. ⁴ Wañu téré Uñayaiguc ††imi humuc ic sugcina igucnec muñguc qelima yarec. Yaru imuac kuhanéñ énézéyu hémma Anutuac naña wanzac imi ninzénge migic. Imi mia Kristo Yesu. ⁵ Iwac murunec neñañ goi héihéi zéma Yesuac Méliméli icac ai buña mema iwac qac buña niñac ic enia ionac sugcinaiguc ai meni ninzéngeña niñtoho wañanzu. ⁶ Ini acguc ionac sugcina igucnec Yesuac buñawac unuru énécmimia.

⁷ Roma ama areña yandaiguc Anutuac niñsoroc héra, héihéré énécmimia, zéma météré énécmimia, moczoñ yanda onac muru; Anutu Mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma lu-aenéñ he énécmimac.

Paulonéñ Roma ama areña yandaiguc kemmanac zé niñec.

⁸ Walac imi ninzén ninzén ginawac surucyanéñ baec séc saima kenzac imuac buña nimma Yesu Kristoac qaraiguc ni Anutuna ewa hia ac ézézua. ⁹ Nañawac buña suruc hiabia imuac qeriaiguc qeri uñananéñ welen qemianzua Anutu inéñ mia acna yomuac héipuc wanzac. Ni zéwelec wañanzua séc ménda misimanec onac qacgina olomma zéanzua. ¹⁰ Wañu deguc tetcgiaiguc Anutuac ewa siñ heyu onac muru hahayawac héna imi méñac méñ méwéréñgé némmac niñac nalé séc zéwelecanzua. ¹¹ Inicmanñ niñ wañanzua imuac hénia imi qeri uñawac sese téréya méñ ewa hiawac énécmimia ewa qerigina meseli énécmimanñ niñac imuhuc wañanzua. ¹² Imuhuc wamma sugcinaiguc kecma neñañ ninzén ninzén ninanéñ meseli amuwij niñac. ¹³ Dacmuna hécna, ni hatac sasala onac muru hamanñ zé wañi imi ini ménda nimmanec kecmu niñac ménda wanzua. Imi mia ic enia ionac sugcinaiguc hicñianzac ésécnec onac sugcinaiguc imuhucyanec héla miñicñimanñ niñac wañanzua hénia imuac mia. Wañu suraiguc héna méñ ménda béréñgé néñanzac.

† *Girik aciguc; dulos, ic imi miñinanéñ boña meyu eñeya kuc buña méñ ménda késa kecma miñinawac ara sac tohoma kecañec.*

†† *Uña Téréya.*

¹⁴ Ni imi Girik ac zézé ic zéma tosara, niniñginaguc zéma niniñgina qahac momac yanda, buña suruc hiabia énézémañac taséna henénzac. ¹⁵ Hénia imuac niñac ni Roma baeciguc keczu onac muru acguc buña suruc hiabia zéau énécmimanñ niñac siñna kunéñ yanda henénzac.

Buña suruc hiabia imi Miñ Kewuac kuha.

¹⁶ Buña suruc hiabia imi mia Anutuac kuha, ninzén ninzén ic angnéñ tiénécmimiawac buña. Walac imi Yuda ic ionac, duña imuhucyanec Girik ic ionac, imuac niñ ni imuac gamuna ménda niñanzua, ¹⁷ Ic solaña imi ninzén ninzénanéñ kekecyaguc kecanzac kiwi imuhuc ooyawac hezac séc, †buña suruc hiabiaiguc imi Anutuac haka solañanéñ winiñu hicñima hezac. Héna méñ igucnec qahac néñ ninzén ninzén igucnec héniama kemma ninzén ninzéniguc kenkecni solaña zénénécmimac.

Ic embac ieneñ Anutugina andé qema siñi yanda qeriaiguc kerengic.

¹⁸ Haka birianéñ ackuaazéc héla hédacgéanzu ionac haka eeya qahac hénia hénia zéma haka biria hénia hénia niñac Anutuac qeri gericnéñ kurumeñ igucnec wininianzac. ¹⁹ Anutunéñ eñeya hénia mewinini énécmiyec imuac niñac Anutuac héniaya hia nimmuac séc wanzac imi winiñu hezac. ²⁰ Baec kurumeñ hicñiyecnec Anutuac kuha hémbénaña zéma iwac hénia saña iminéñ iwawai zéyu hicñiyec imuaru solañanec wininiyu hémma niñasariwiñac séc, imuac niñac ic embac imi eneñ héikenzé héihazé wammuc séc qahac. ²¹ Anutuac hénia niñtegitmaguc kileñ eeya ménda héimima ewa hia ac ménda zémima néwécgeña niniñginanéñ nimma nimbipigic héla qahac wañu, siñi tunumañnéñ ewa qerigina sécge énécmiyec. ²² Wañu eñaocnec niñtegit qinñtegit niñaguc zégic, néñ ewa soho ic wañgic. ²³ Imuhuc wamma Anutuac edamuya ménda houhouya imi melemma méraginanéñ megic, ic me, yañ qesi me, nei me, mokoleñ houhouya ionac irecgina tanec wañec.

Ic ieneñ Anutu andé qema haka ménda wawaña imi wañgic.

²⁴ Imuac niñac Anutunéñ kaiseroac siñ biria zéma kaiseroac siñsiñiguc wai énécmiyu eñaocnec séwigina mebiru amudacgic. ²⁵ Imi mia ieneñ Anutuac ackuaazéc

‡ *Hab 2:4*

héla imi melengic ikora wandaru, kekec Miñina imi andé qemima iwawai zéyu hicñigic imuac mia sicgé énécmima mepési énécmigic. Néñ kekec miñina iwac muru mepé qepési hehe seli hema emma hemac, hélacnec! ²⁶ Hénia imuac niñac Anutunéñ wai énécmiyu ewa siñsiñ gamuyaguc imuaru kecanzu. Imi mia embac hécgina ienené acguc eu iniñac haka hezac imi sigima ménda wawañaguc kereñdacgic. ²⁷ Ichécgina imuhucyanec ewa siñsiñ birianéñ geric bélaña ésécnec onoyu embac hécginawac héna imi waima ic eñaocnec haihaka gamuyaguc wamma tasia wawañ meme biria imuac sécyá melené énécmiyu séwiginaiguc medacgic. ²⁸ Wañu ienené niniñginaiguc Anutu añgénéñ tiwiñ niñac ménda wañgic. Imuac niñac Anutunéñ ewa sohoginawac wai énécmiyu haka ménda wawaña imi wañgic. ²⁹ Imi mia késpedes wawañ biriqiria yomuhucya; kaiziliwené, hémbaoc, ewa siñ biria, nimbupuc, unuhumuc, zéñ zéma, ikoc, manam batuc, kuakisañ biria, ³⁰ andélukuc ac, Anutuac niñ mézétiti, mema titi, tétéc qeque, séwi eñeñ, haka biria niñareñ wawaña, nenjoc mangocac ac qeque, ³¹ niñ sohosohoya, ménzézé ménzézé, wésé niniñ qahac, goi héhégina qahac. ³² Anutunéñ wawañ meme imuhucya wanzu imi humucac buña qeénécmiyec imi niñtegicmaguc kilené eñacnec sac ménda wamma imuacnec toroqema alahécgina tosia areñ imuhucya wañgic inicma imi hia zéma héiñuc wañ énécmianzu.

Anutuac gésigési ai imi solañ dindiña.

2 Gi acguc haka imuhucya wañanzañ imuac niñac ic ménac niñgési mima zézané gésigési acga iminéñ mia geñgac késpedesca zétecgézac. Hénia imuac niñac zégési niñgési ic gi imi geñga késpedesca musañgémañ zé héikenézé héihazé wambésémañac séc qahac. ² Haka imuhucya wañanzu ionac muru Anutuac gésigési ai imi ackuazéc héla méndacma wañ énécmianzac imi neñañ niñziñ. ³ Ic embac tosara haka imuhucya wañanzu imi zégési énécmimaguc geñga acguc haka imuhucya wañanzañ. O, baec ic gi, geñ ninna Anutuac gésigési ai imuac hia qizizigéma kembésémañac tanec wanzac me? ⁴ Imi qahac wanzaciguc, Miñ Kewunéñ gi ewa qeriga melembésémañ niñac goi héihéi kuaya qeqeya wañgemma qindiñi géñanzac imi ménda niñtegicma goi héihéiya zéma gum bénzénzéña zéma mambéc kekecyá iminéñ sécgégéñu hémma zédesi wammizané gezané? ⁵ Ewa seliga zéma ewa qeriga ménda melené melené imi méndacma Anutuac gésigési ai solaña zéma qeri gericya wininimac nalé imuaru qeri gericya imi mihicñimañ zé geñgaocnec metocgona eñanzac me? ⁶ Anutunéñ wawañ meme wañanzac imuac séciguc icya icya tasia melené énécmimac. ⁷ Nañselima haka hiabia wamma kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma iwawai ménda houhouyawac mihicñiwiñ zé wanzu ionac imi kekec hehe selia énécmimac. ⁸ Néwécgeña eñañ ewa siñ niñac wamma ackuazéc héla imi andé qema haka biria méndacma wammu ienené imi qeri biric zéma niniñ biric mihicñimu. ⁹ Icyá

icya haka biria wammu séc qeri uñagina imi zéra béra zéma yéwéri ginaguc wammu. Wañu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru. ¹⁰ Wañu néwécgeña icya icya haka hiabia wammu séc imi kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma luaenéñ he énécmimac. Wañu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru. ¹¹ Anutuac gésigési imi solaña imuac séwiac wamma kenkésá hakésaya qahac. ¹² Ic enia kecma késpedes wanzu ienené héna ac qahac humucac buña wandacmu. Wañu héna acginaguc késpedes wanzu ienené héna ac imi méndacma zétecgé énécmimac. ¹³ Anutuac kiwaiguc imi héna ac gezacginanéñ sac niñanzu imi onac qahac, néñ héna ac tohoma wañanzu imi onac sac solañ dindiña zé énécmimia wammac. ¹⁴ Ic enia ienené Anutuac héna ac ménda nimma eñañ ewa qeriginanéñ qindiñi énécmiyu héna acac séc wanzuiguc imi héna acgina qahac kilené eñeñaocnec eñañ héna ac ésécnec wamma keczu. ¹⁵ Ic imuhucya ienené eñañ ewa qeriginaguc baecac héna ac ooyawac hezac imi tohoma wañgic kekecginaiguc wininianzac. Wañu eñañ ewa qeriginanéñ aciguc opoc amugic imuhucyanec ac bakia melemma zésolanani amuanzu. ¹⁶ Imi mia, buña suruc hiabia zéau énécmianzua imuaru hezac séc, Anutunéñ Yesu Kristo ézéyu ic embac ionac ewa qeriginaguc niniñ saña imi gési énécmimac nalé imuaru mia, imuhuc hicñimac.

Yuda ic zéma héna ac.

¹⁷ Gi qacga Yuda ic zéamuma héna ac imuaru héima namma Anutuac qeriaiguc séwi eñeñ wamma ¹⁸ héna acnéñ pakené ac ku énécmiyu Anutuac ewa siñ niñtegicma imuac niñgic, séc méné eñeña wañanzac. ¹⁹ Wañu imuhuc wamma geñga niñac yomuhuc efima zéanzañ; Ni kic hilic onac galengina, siñiiguc keczu ionac kifagina, ²⁰ ewa soho ic ionac mindi qindiñi ic, nambérac ionac kiwi ic wanzua. Niniñ zéma ackuazéc héla héna aciguc hezac imi tanecgira héna héna nuaru hedaczac. ²¹ Imuhuc zéma tosara ku énécmima kilené geñga imi ménda kuamuanzané me? Kowu nene ménda wammu zéma zéau énécmima geñgaoc kowu neanzañ me? ²² Kaisero ménda wammu zéma geñga kaisero wañanzañ me? Nemu irecya surema imuac ocmuñiguc iwawai haigic heyu kowu meanzané me? ²³ Héna acac séwi eñeñ wamma geñgaoc mia héna ac imi logima Anutu gamu qeque wammianzané me? ²⁴ Kiwi ooya hezac séc onac haka biria niñac Anutuac qara imi ic enia ionac succginaiguc zébiri qébiriyaguc wañanzac. ²⁵ Gi héna ac tohoanzañiguc séwiiguc séwi tasé hericheric hakaya imi méra gémmac, néñ héna ac imi logianzañiguc guac séwiiguc séwi tasé hericheric haka imi eñomia wanzac. ²⁶ Hénia imuac niñac imuhucyanec ic méné séwiiguc séwi tasé hericheric ménda wañec inéñ héna ac tohoanzaciguc séwiiguc séwi tasé heric herira qahac néñ iwac niñgic séwi tasé heric heriraguc éséc ménda wammac me? ²⁷ Séwiiguc séwi tasé heric herira qahac ménéñ héna ac imi solañac to-

homaciguc inéj héna ac ooyaginaguc zéma séwiiguc séwi tasé heric hericginaguc wamma héna ac logianzu ini ménda zégési énécmimac me? ²⁸ Héna imuac niñac séwiiguc Yuda ic imi Yuda ic héla qahac, wañu imuhucyanec séwiiguc séwi tasé hericheric imi séwi tasé hericheric héla qahac. ²⁹ Imuac niñac ewa qeriiguc Yuda ic kekera iminéj mia Yuda ic héla wanzac. Wañu séwi tasé hericheric imi qeri uñaguc heheya, néj kiwi kicninanéj hémbiñac séc imuaru ménda heheya. Wañu mepé qepési imi baec ic onarunec qahac, néj Anutu arunec. Imuac niñac séwi tasé herichericgina imi ewa qeriginaiguc memu.

Anutuac haka imi méñzé méñzéya qahac.

3 Héna imi imuhuc wañu, némac nananjiguc Yuda ic wamma kekera iminéj héla wanzac? Wañu némac nananjiguc séwiiguc asé kiwi mema kekera iminéj eeyaguc wanzac? ² Héna hiabia sasala hezac. Walac imi Anutuac ackuazéc imi niñkumu énécmima méraginaiguc hai énécmiyec imi mia.

³ Wañu ic tosianéj ménda ninzéj gémuiguc dimuhuc wammac? Ewa éréhécginanéj Anutuac haka méñzé méñzéya qahac imi mesohomac me? ⁴ Imuhuc wammacac séc qahac, icya icya ikocginaguc, néj Anutu momacguc sac hélaguc wanzac. Imuac mia ac zézéya méñ yomuhuc ooyawac hezac; Anutu acga zéna, hélacnec zégéjgéja wammac. Aciguc gopocgic onogicbésémañac hezac. ⁵ Wañu wawañ memenina birianéj Anutuac solarj dindiña mewininimaciguc dimuhuc zéwiñ? Baec ic hakanina méndacma zéwa niñgic; Anutunéj qeri biric wañ nénécmiyu qacninaiguc mayu haka imuac niñ Anutu imi solarj dindiña qahac imuhuc zéwiñac séc wammac me? ⁶ Imuhuc qahac téjgégj! Imuhuc wammaciguc Anutunéj baec ic embac dimuhuc gési nénécmimac? ⁷ Wañu ic méjnéj acna melemmanj zé qeriyanéj yomuhuc sumbuñ yanda niñkeczac gezan; Ac ikocna niñac Anutuac solarj kekecyawac niñgic ou emma edamu yandayaguc wañu némac niñac ni kápésic ic ésécnec zégési némac? ⁸ Imuhuc wañu iwawai hiabia mihicniwiñ zé haka biria wambiñ imuhuc hia ménda zéwunec? Ic tosara ienej ac ikoc wamma zégic nenej ac imuhucya zéyiñ tanec wanzac. Ac imuhuya zéanzu imi enej imuac kitiwa mihicniwuac séc wanzac.

Ic solarja méñ ménda keczac.

⁹ Imuhuc wañu dimuhuc zéwiñ? Yuda ic neñan imi tosia onogicma hiabianec kecanziñ? Imi qahacgucnec! Bec yomuhuc zétecgéziñ; Yuda ic me Yuda ic qahac †imi moczoñ biriawac méra bawu kápésic ic keczin. ¹⁰ Ac kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Ic solarj dindiña méñ ménda keczac. ¹¹ Ic niñtegitic qinjegicyaguc imi méñ ménda keczac. Wañu Anutuac hochoc ai wammimia méñ ménda keczac. ¹² Momac yanda sigima kemma imuhucyanec enjomia wandacgic haka

† Me Girik ic.

hiabia wawañ méñ ménda keczac, méñ méndagucnec keczac. ¹³ Déméjgina imi kicsuanj suaña qahac ésécnec, wañu ezelanj ginanéj ac ikoc mihicnima kua taséginaiguc imi qatéac sacmasi biria kisamma kecanzu. ¹⁴ Kuaginaiguc imi ac saec zéma ac howuc howucnéj sécgéma hezac. ¹⁵ Wañu hénaginanéj sac naec énécmiwiñ zé efefianec wañanzac. ¹⁶ Wañu dimia me dimia keñanzu séc kisikiyonj qema saohanec waigic heanzac. ¹⁷ Wañu ienej luaeac héna imi ménda niñtegitic. ¹⁸ Kicginaiguc haka méñ wambiñ zé Anutuac niñ bac yandi yandi ménda wañanzu. ¹⁹ Neñan yomuhuc niñanzin; Héna acnéj ic embac imuac méra bawu keczu séc énézéanzac. Imi mia baec ic enej kuagina moczoñ zikima acgina qaiyu Anutuac gésigési ai imuac bawaguc nammu niñac. ²⁰ Imuac niñac baec ic méñac méñ héna ac niñtoho tohoiguc ic solarja zémimia méñ ménda keczac. Héna aciguc imi kápésicninawac niñtegiticanzin imuac mia.

Yesu ninzégéni solarj dindiña zénéncmimac.

²¹ Wañu deguc imi Anutuac solarj dindiña méñ mihicni nénécmiyecac heyu ninziñ. Wañu imi mia héna ac igucnec qahac, néj héna ac zéma Anutuac tilij tilij ic enej héipuc wammimia imuacnec hahaya. ²² Imi mia Anutuac solarj dindiña, ic embac Kristo Yesu ninzégégic séc ionac mia, ninzégéni ninzégéni imuacnec, séc momacnec ha énécmimia. ²³ Ic embac moczoñ yanda imi kápésic wandacgic imuac Anutuac edamuyaiguc kereñ kereñawac séc qahac wanzac. ²⁴ Wañu Kristo Yesunéj kápésic igucnec hulac nénécmiyu Anutuac ewa hia niñac boñtegitic mesolarj nénécmimia wanzac. ²⁵ Anutunéj eneya solarj dindiña imi mewininimaj zé nalé horua qeri bénezjiguc kerec. Kecma becneñ kápésic wawañ imi moczoñ hémma ogirec. Ogicma sacya ninzégégé mimia ionac Yesu imi mulumananj burjawac kumuyec. ^{††26} Imi mia gum bénezjéniñiguc nalé yomuac eneya solarj dindiña mewininima eneyaoc solarj dindiña wamma, imuhucyanec Yesu ninzégégé mimia méñac méñ solarja zémimanj zé imuhuc wañec.

²⁷ Imuac némac hianina niñac séwi enej wambiñ? Imi osiosiya! Wañu héna dimia, wawañ meme ninaiguc me? Imi qahac, ninzégéni ninzégéni henaiguc sac tima kambiñac hezac. ²⁸ Imuac mia ic méjnéj héna acac aiiguc qahac, néj ninzégéni ninzégéniñiguc solarja zémimia wammacac hezac imi niñtegiticziñ. ²⁹ Anutu imi Yuda ic ionacnec keczac me? Baera baera ic embac ionac Anutu momacnec ménda wanzac me? Owec, ic enia ionac Anutu momacnec wanzac. ³⁰ Séwi tasé heric heriraguc imi acguc ninzégéni ninzégéni igucnec, séwi tasé heric herira qahac imi imuhucyanec ninzégéni ninzégéni igucnec, solarja zénéncmimac imi méñ qahac, néj Anutu momacguc. ³¹ Wañu imuhuc zéma ninzégéni ninzégéniñiguc kecmia héna ac imi hia auwiñ me? Imi qahac téjgégé, néj héna ac imi meseliwiñac hezac.

†† Kápésicnina bisima humuma Anutuac qeric gericya igucnec metecgé nénécmimac niñ kumuyec.

Abaraham zéma Dawidi i Anutu ninzénngé miyic kápésicgira waiyec.

4 Wañu duña séwiiguc ambéc sakonjina Abaraham imi némac iwawai mihicjiyec zéwiñ? ² Abarahamnén wawañ meme igucnec solaña zémimia wañciguc séwi eñeñ wammacac séc, néñ Anutuac wésiaiguc imi imuhuc wammacac séc qahac. ³ Kiwinén dimuhuc zézac? Abarahamnén Anutu ninzénngé miyu imuac niñac wamma solaña zémiyec. ⁴ Ic méñnéñ ai mema ai boña késayu niñni boña imi ewa hiawac buña éséc ménda wanzac, néñ tasé kuku éséc wanzac. ⁵ Ic méñ wawañ memeya qahac iminéñ kápésic ic solaña zémianzac i ninzénngémaciguc ninzén ninzén imuac niñac mia solaña zémimac. ⁶ Dawidi imuhucyanec ic méñ wawañ memeya séha ménda hemizac, néñ Anutunén nimmima solaña zémiyu ic imi zézé ségiségiyaguc wanzac zéma yomuhuc zéyec; ⁷ Héna ac logigic kápésicgina wai énécmima kápésicgina hoturu énécmimac imi ségiségi ginaguc. ⁸ Miñ Kewuninanén ic méñac kápésicya ménda olommac imi ségiségiyaguc wammac. ⁹ Imuac ségiségi iminéñ séwi heric heriraguc iwac muru sac hemac me séwi heric herira qahac iwac muru momacnec hemac? Neñañ imi yomuhuc zéañziñ; Abaraham imi ninzén ninzénna niñac wamma solaña zémiyec. ¹⁰ Némac nanañiguc nañu solaña zémiyec? Séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru me séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru? Zéwa niñgic, séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru qahac, néñ séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru mia solaña zémiyec. ¹¹ Inén séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru ninzénngéyu solaña zémiyecac solañ dindiña imuac asé kiwiya imi meyec. Imi mia eñeyaoc séwi tasé heric herira qahac kecma ninzén ninzén ic moczoñ yanda ionac ambéc sakonjina wañu qelihéra héna imuhucyanec solaña zéénécmimac niñac imuhuc wañec. ¹² Wañu inén imuhuc wamma séwi tasé hericheric haka imuac ambéc sakonjina wañec. Imi mia kecma séwi tasé hericheric memu ionac sac qahac, néñ Abarahamnén séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru ninzén ninzén késa kerec imuac héna tima méndacmiziñ neñañ momacnec ambéc sakonjina wammac niñac imuhuc wañec. ¹³ Abaraham zéma qelihéra ieneñ baec moczoñ yanda mératéc memu niñac sisipac ac megic. Wañu sisipac ac imi mia héna ac igucnec qahac, néñ ninzén ninzénjac solañ dindiña imuarunec. ¹⁴ Ic embac héna ac igucnecnéñ mératéc meme ic wambunec ninzén ninzén imi héla qahac wañu sisipac ac imi auyu qahac wambacnec. ¹⁵ Héna ac niñac wamma qeri gericyanéñ aiyaguc wanzac. Wañu héna ac ménda hezac imuaru héna ac logilogi imuhucyanec ménda hemac. ¹⁶ Imuac niñac mératéc meme ic wawaña imi ewa hiawac buña wammac niñac ninzén ninzén méndacma haanzac. Imi mia zikiziki ac imi qelihéra ionac muru meseli énécmimañ niñac imuhuc wañanzac. Wañu imi mia ic embac héna ac igucnec sac qahac, néñ Abarahamac ninzén ninzéniguc toro qeqeya imi onac momacnec. Wañu

Abaraham imi Anutuac kiwaiguc baec ic momac yanda neñañ ambéc sakonjina wanzac. ¹⁷ Ac kiwi méñ imi yomuhuc hezac; Neñ gi ic embac héna héna ionac mañgocgina wambésémañ niñac kumugénzua. Wañu Anutu Abarahamnén ninzénngé miyec imi yomuhuc; Humuc ic meqelima iwawai ménda kekera imi iwawai kekera igucnec unuruanzac ésécnec unuruyu hicñianzac. ¹⁸ Abarahamnén héñu mambécma kecmacac séc qahac wañec, néñ kilen mambécma ninzénngéyec. Imi mia qelihécga imi yomuhuc wammu zéma ézéyec séc ic embac héna héna ionac mañgocgina wammac niñac imuhuc hicñiyec. ¹⁹ Yawuña 100 wañu eñeya séwiya imi humuc tanec wañec. Wañu Sarawac merac gésia imi acguc humuc tanec wañec imi niñtegirec. Wañu ninzén ninzénjawac kuhanén ménda mayec. ²⁰ Wañu ninzén ninzénanéñ ménda waimiyu Anutuac sisipac ac imuac niñ éréhéc ménda wañec, néñ ninzén ninzéniguc nanselima Anutu eeya héiyec. ²¹ Imuhuc wamma ac zikima ézéyec imi wandacmac ac séc zéma hélacnec ninzénngéyec. ²² Imuac niñac ninzén ninzén imuac mia solaña zémiyec. ²³ Solaña zéma nimmiyec ac ooya imi Abarahamac niñacnec sac qahac, ²⁴ Imi mia solaña zé énécmimacac buña neñañ zéma Miñ Kewunina Yesu humuc ic ionarunec meqeliyec Anutu i ninzénngé mimuac heyec neñañ niñac momacnec imuhuc ooyawac hezac. ²⁵ Yesu imi kápésicnina niñac humuciguc opocopora wañec. Wañu imuhucyanec solaña zéénécmimac niñac meqeli miyu yarec.

Yesunén luae mihicji nénécmiyec imuac zézé ségiségi wambiñ.

5 Imuac bec, nini imi ninzén ninzén niñac solaña zéénécmiyec, imuac niñac Miñ Kewunina Yesu Kristoac muru héima Anutuguc luae mihicjiyijac kecziñ. ² Imuacnec iwacmuru héima ninzén ninzén ninanéñ Anutuac ewa hiayaiguc keremma imuac qeriaiguc namma Anutuac edamuyawac mambéc kecma zézé ségiségi wamma kecañziñ. ³ Imi sac qahac, neñañ imi zéra béraiguc kecma imuhucyanec zézé ségiségi wañanzziñ. Imuac héna imi zérabéranén bisiqatéñ wamma kekec, ⁴ bisiqatéñ wamma kekecnén haka eeyaguc, wañu haka eeyagucnéñ niñkumuma kekec imi mihicñianzac imi nini nindacziñ imuac mia imuhuc wañanzziñ. ⁵ Wañu Uña Téréya neñañ buñawac nénécmiyec inén Anutuac goi héihéi neñañ ewa qerinaiguc qocgé nénécmiyecac nénécmianzac. Imuac niñac niñkumu ninanéñ gamu ménda mihicji nénécmimac. ⁶ Imi mia neñañ kuc mama météqététañ kerij nalé imuaru Kristonén naléya wañu kápésic ic neñañ niñac wamma humuyec. ⁷ Ic solaña méñac niñac wamma humu humumia imi osiosiya. Wañu ic hiabia méñac niñac méñnéñ hia efima humumac me qahac niñ éréhéc wanzua. ⁸ Néñ neñañ kápésic ic kerij imuaru Kristonén neñañ niñac wamma humuyec. Wañu haka iminéñnec mia Anutunén eñeya goi héihéiya neñañ muru mewinini nénécmiyec. ⁹ Wañu neñañ deguc iwac sacyanén mesolañi nénécmimia

wanzac. Wañu iminéñ nec sac qahac, inéñ kecma Anutuac qeri geric iguc nec nénépésidacmac. ¹⁰ Imi mia hazéchéra wamma keriñ nalé imuaru nañawac humucyaiguc Anutuguc ewa momac mihicñi nénécmiyec. Imuac niñac iwac kekec hémbénañaguc imi, séc méñ ogicma mehiaru nénécmimac. ¹¹ Iminéñ nec sac qahac, ala kekec deguc mihicñi nénécmiyec neñañ Miñ Kewunina Kristo Yesu iwac niñac wamma Anutuac qeriaiguc zézé ségiségi wañanzñi.

Adam zéma Yesu.

¹² Imuac bec ic momacgucac niñac késpedesnéñ baeciguc haréyec. Haréyu késpedes imuac niñac mia humucnéñ haréyec. Wañu ic embac moczoñ yandanéñ imuhucyanec késpedes wandacgic humucnéñ ionac muru hadarec. ¹³ Késpedes imi héna ac ménda heyec imuaru baeciguc bec heyec. Néñ héna ac ménda hezac imuaru imi késpedes imi ménda olombiñac séc. ¹⁴ Wañu Adam imi méñ hamacac heyec iwac asé wanzac. Imuac niñac Adamwac nalé iguc nec éréma Moseac nalé imuac suraiguc imi, Adamnéñ késpedes wañec késpedes imuhucya ménda wañgic ionacmuru imuhucyanec humucnéñ ic kewu wañ énécmiyec.

¹⁵ Néñ ic momacgucac késpedes niñac ic embac sasala humugic, wañu imuhucyanec Anutuac ewa hia zéma ic momacguc Kristo Yesuac ewa hia niñac sese énécmiyu ic embac sasala sécgé énécmiyec. Imuac niñac sese imi késpedes imuac sécy a qahac. ¹⁶ Wañu ic momacguc késpedes wañec idacminéñ sese imuac séc qahac. Ic momacgucac késpedes niñac késpedesac zégésigésinéñ haréyec. Wañu Anutunéñ ewa hia niñac késpedes sasala imi ménda olomma solañ dindiña zénéncmiyec. ¹⁷ Ic momacgucac acqeqe niñac humucnéñ ic momacguc inéñ nec ic kewu wañ énécmiyec. Wañu ewa hia zéma solañ dindiñawac buña kuaya qeqeya mezu ieneñ imi momacguc Kristo Yesunéñ nec kekec hélawac qeriaiguc eñaoc nec ic kewu wamma kecmu. ¹⁸ Imuac ic momacgucac acqeqe niñac ic embac moczoñ késpedes ginaguc zéénécmimia wañec. Wañu imuhucyanec haka solaña momacguc niñac ic embac moczoñ solaña zéénécmimia wañu kekec hélaiguc kereñdacgic. ¹⁹ Ic momacgucac acqeqe niñac ic embac sasalanéñ késpedes ic wañgic éséc nec ic momacgucac niñtohoto ho niñac ic embac sasalanéñ ic solaña wammucac hezac. ²⁰ Késpedes meyandimañ zé héna acnéñ haréyec. Wañu késpedes toroqeqeya imuaru ewa hianéñ muñguc yanda sécgé énécmizac. ²¹ Imi mia késpedesnéñ humuc qeriaiguc ic kewu wañec éséc nec ewa hia imi acguc solañ dindiña niñac ic kewu wanzac. Wañu ewa hia iminéñ Miñ Kewunina Kristo Yesu inéñ nec kekec hémbénaña igucgeñ nonagicma keremmacac hezac.

Késpedesac muru humuma Kristoac muru kecbiñ.

6 Imuac némac ac dimuhuc zéwiñ? Ewa hiaya toroqeqeya mihicñiwiñ zé biria wammanec kecbiñ?
² Imuhuc wambiñac séc qahac! Neñañ biriawac muru

humudariñ, imuac dimuhuciguc biria qeriaiguc muñguc yanda nammanec kecbiñ? ³ Yesu Kristoac muru toroqema doku naeriñ imi iwac humuciguc momac nec toroqema naeriñ wanzac. Wañu héna imi ménda niñasarizu? ⁴ Mañgocnéñ edamuya mewininima Kristo imi humuc ic ionac suggina iguc nec meqelimiyec éséc nec neñañ acguc kekec qeliawac qeriaiguc tima kembiñ niñac humucac qeriaiguc kereñ kereñawac doku naec haka wanni i guc momac nec téngé nénécmimia wañec. ⁵ Neñañ imi iwac humucya méndacma toroqeqeya wamma kecbiñguc, iwac yacyaciguc imuhucyanec toroqeqeya wambiñac hezac. ⁶ Wañu késpedesac buña séwinina imi humuyec. Imuac niñac muñguc biriawac welen qeqe ménda wammiwiñ niñac neñañ hakanina wahala imi i guc momac nec ic héñgeña wéndaraiguc qeni humuyec imuhuc zéma niñziñ. ⁷ Imi mia méñnéñ méñ humuyec imi késpedes iguc nec hulacmima solaña zémimia wanzac héna imuac mia. ⁸ Kristoguc humuyiñguc imi i guc momac nec kecbiñac hezac imi niñzénégéziñ. ⁹ Imi mia Kristonéñ humuc ic ionac suggina iguc nec yarec imuac niñac muñguc ménda humumac. Wañu humucnéñ galeñ muñguc ménda wammimac imi niñasariziñ imuac mia. ¹⁰ Humuyec imi biriawac muru hatac momacgucac sac humuyu tecgéyec. Deguc kekec keczac imi Anutuac muru keczac. ¹¹ Imuhucyanec, ini acguc eñañ niñac niñgic biriawac muru humugic, néñ Anutuac muru imi Kristo Yesuac qeriaiguc kecziñ tanec wammac.

¹² Imuac niñac, késpedesac qeqetali wammigic, késpedes eñeyaoc séwigina houmacac hezac imuac ic kewu ménda wammimac. Wañu séwiac siñ ménda niñtohotomu. ¹³ Wañu onac séwi taségina méñac méñ tewi zakon ac qeqe wawaña éséc nec biriawac buña ménda qemimu. Wañu eñañac niñgic humuc iguc nec qelima yacyawac buña wañu Anutuac muru haiamuma séwi taségina imi moczoñ solañ dindiñawac tewi zakon éséc nec haiamumu. ¹⁴ Ini imi héna acac méra bawaguc ménda keczu, néñ ewa hiawac méra bawu keczu imuac niñac késpedesnéñ mañgoc ménda wañ énécmimacac hezac.

Haka solañ dindiñawac welen qeqe icya.

¹⁵ Imuac bec dimuhuc wambiñ? Nini héna acac méra bawu ménda kecma ewa hiawac méra bawu kecziñ zéma késpedes wambiñ? Imuhuc ménda hicñjamac! ¹⁶ Ini mérac méñ welen qemima niñtohoanzuiguc, niñtoho wammianzu iwac welen qeqehéra wanzu imi ini ménda niñzu? Tosara imi késpedesac welen qeqehéra wamma humuciguc kereñanzu. Wañu tosara imi niñ tohotowac welen qeqehéra wamma solañ dindiñaiguc kereñanzu. ¹⁷ Imuac Anutu ewa hia ac ézému. Imi mia ini héni héna iguc nec késpedesac welen qeqehéra kecgic, néñ pakeñ ac énézégic imuac nanaña imi ewa qeriganéñ niñtohogic. ¹⁸ Késpedes iguc nec hulac énécmimia wamma solañ dindiñawac welen qeqehéra wañgic héna imuac mia. ¹⁹ Ini séwigi-

na mété qététanjiguc kecanzu imuac niñ ni ic neñan murugeñ séc héima zéwa niñgic; Becnec ini imi séwiginawac tasia imi haka biria zéma héna ac logilogi imuac haimima héna ac logilogi imuaru kerengic. Wañu deguc imi imuhucyanec séwiginawac tasia imi solañ dindiñawac welenj qeqe buña qema kecec téréyaiguc keremmu. ²⁰ Ini kápésicac welenj qeqehéra kecgic nalé imuaru solañ dindiña igucnec hulac amuma ewa éréhéc ménda wamma kecañgic. ²¹ Wañu nalé imuaru ini imi kekecac héla gocmia dimuhucya mihicñiangic? Wañu deguc imi, imuac tetcgia imi humuc zéma niñasarima haka imuhucyawac gamugina ninzu. ²² Wañu deguc ini kápésicgina igucnec hulac énécmimia wanzu. Imuhuc wamma Anutuac welenj qeqehéra wamma kecec téréya imuaru kerenjawac héla gocmia mihicñianzu. Wañu imuac tetcgiaiguc imi kecec hémbénañanéñ mambéc keczac. ²³ Kápésicac tasia imi humuc. Wañu Anutuac ewa hiawac ai buña imi kecec hémbénaña. Kecec seli imi mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc he nénécmizac.

Uña téréyawac héna qeliaiguc kekera.

7 Alahécna, héna ac ninzu onac qesi énécmizua, ini imi héna acnéñ kekecginaguc keczu ionac sac mañgoc wañ énécmianzac imi ménda ninzu? ² Embac euyaguc imi euya kekecyaguc kecañzac nalé imuac sura igucnec sac héna acnéñ dérécgé mianzac. Wañu euya humuyu eu iniñac héna ac igucnec hulacmimia wañanzac. ³ Imuac bec, euya kerunec ic ménj memaciguc imi embac kaiseroya zémimia wammac. Néñ euya humumaciguc imi imuac héna ac igucnec hulacmimia wammac. Wañu ic ménj memac imi embac kaiseroya ménda wammac. ⁴ Imuac, alahécna, ini acguc Kristoac séwiguc toroqema héna acac muru unuhumumia wanzu. Imi mia ménj humuc igucnec qelima yarec iwac muru kemma neñan Anutuac niñac wamma héla gocmia mihicñiwiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ⁵ Neñan séwininaiguc kerij imuaru imi kápésicac siñ héna acnéñ héiqeli nénécmianzac iminéñ séwininawac tasiaiguc ai meyu neñan imi héla gocmia humucac buña mihicñianñ. ⁶ Deguc neñan imi qaténénécmiyec imuac humudariñ imuac niñac héna ac igucnec hulac nénécmimia wanzac, imuac niñac neñan héna ac ooyawac haka wahananéñec qahac, néñ uñawac haka qelianéñec welenj qewiñ.

Kápésicac kuhanéñ méramma nénépésianzac.

⁷ Imuac dimuhuc zéwiñ? Héna ac iminéñ kápésic me? Qahac! Ic enia wambacnec imi kápésic imi ménda niñacgéwinec. Héna acnéñ hémbaoc ménda wanna imuhuc ménda zéwacnec imi hémbaocac héna mén-da nimbinec. ⁸ Wañu kápésicnéñ naléya mihicñijima héna acnéñec ewa qerinaiguc hémbaoc héna héna mihicñi néñec. Héna imi yomuhuc; Ic enia wañu kápésic acguc humu humumia wanzac. ⁹ Becnec héna ac ménda niñtegiri nalé imuaru imi neñ kekecnaguc kerij. Wañu héna acnéñ haréyu kápésicnanéñ qelima yaru ni

humuyi. ¹⁰⁻¹¹ Kápésicnéñ naléya mihicñijima héna acnéñec ni manam batuc wañ némma héna ac iminéñ mia ni nuhumuyec imuac niñac. Héna ac imi kekecac buña, néñ neñ hémba melemma humucac buña tanec wañec. ¹² Imuac héna ac imi hélacnec téréya wanzac. Zézépañ ac imi acguc téréya, solañ dindiña, zéma hiabia.

¹³ Imuhuc wañu iwawai hiabianéñ melemma nuacmuru humucac buña wañec me? Imuhuc wammacac séc qahac! Imi mia kápésicna hémba kápésic tanec wammac niñac iwawai hiabia iminéñ ni nuhumuyec. Imi mia kápésicac nimba kápésic réwéria tanec wammac niñac héna acnéñ ai meanzac. ¹⁴ Héna ac imi téréya imi nini nindacziñ. Wañu ni imi séwiac siñ niñac wamma kecbac kápésicnéñ boñna meyu imuac welenj qemianzua. ¹⁵ Héna imi yomuhuc; Qeri uñananéñ wañ néñzac imi ménda wamma haka tosara sureanzua imuac mia wañanzua imuac niñac haka wañanzua imuac héna imi nenaoc ménda niñasarizua. ¹⁶ Ni ménda wammañ zé wañ néñzac imuac wammañiguc ewa siñ iminéñ héna ac imi hiabia wanzac imuac héipuc wanzac. ¹⁷ Wañu deguc haka wawaña imi ni nenaoc qahac, néñ kápésic ewa qerinaiguc heanzac iminéñ mia wañanzac. ¹⁸ Nuac qerina me nuac séwinaiguc iwawai hiabia ménj ménda henéñzac imi ni ninzua. Haka hiabia wammañ zé siñna henéñzac, néñ wawañ memenaiguc imi ménda wañanzua. ¹⁹ Haka hiabia wammañac qerinanéñ wañ néñzac imi mia ménda wamma haka biria ménda wammañac ninzua imuac mia wañanzua. ²⁰ Haka ménjac ménj neñ ménda wammañ zé niñanzua imi wammañiguc, imi mia nenaoc qahac, néñ biria qerinaiguc nanzac iminéñ mia wañanzac. ²¹ Imuac ni kekecac héna ménj yomuhuc niñtegicizua; Haka hiabia wammañ zé siñna henéñzac ni imuhucya qerinaiguc birianéñ momacnec henéñzac. ²² Nuac qeri uñananéñ Anutuac héna ac imuac ségiségi wanzua. ²³ Nuac séwi taséna qeriaiguc siñ ménjnéñ henémma nuac ewa qerinaiwac héna ac imiguc euma ni nuagicma séwi tasénawac qeriaiguc siñ hezac imuac hési ic nopocanzac. ²⁴ Oo yéwérinaguc, séwina humucac buña imuacnec mérénéñ metecgé némmac? ²⁵ Ni Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac muru héhélima Anutu ewa hia ac wammimañ.

Imuac mia ni ewa qerinanéñ Anutuac héna ac welenj qema séwinanéñ biriawac héna ac welenj qeanzua.

Séwiac siñnéñ humuciguc, Uñawac siñnéñ kecec hémbénañaguc onagicma kenzac.

8 Imuac bec ic embac Kristo Yesuac qeriaiguc kecanzu ionac muru imi kápésic ginaguc zéénécmimia imi ménda hezac. ² Héna imi yomuhuc; Yesu Kristoac qeriaiguc kekecac Uña imuac héna ac keczac iminéñ mia humucac kápésic imuac héna ac igucnec ni hulac néñec, ^{††3} imuacnec Kucnina mamaya wañu iwawai héna acnéñ séwininaguc wammacac séc

† Séwinawac siñiguc. †† Girik ac zéma Kiwi tosaraiguc; Hulacgéñec.

qahac imi Anutunéh waṅec. Inéh mia kápésicnina niṅac eṅeya Naṅa méliyu séwinina kápésicyaguc imuhucyanec hicṅiyec. Hicṅiyu zétecgéyu kápésicnina imi séwiyaguc eṅec. ⁴ Imi mia séwiac siṅ qahac néṅ Uṅawac siṅ méndacma kecanziṅ neṅaṅ muru héna ac imi mesolaṅanimañ zé imuhuc waṅ nénécmiyec. ⁵ Séwiac siṅ méndacanzu ieneṅ séwiac ai niṅac niṅkumanzu, néṅ Uṅawac siṅ méndacanzu imi eneṅ Uṅawac ai niṅac niṅkumuanzu. ⁶ Waṅu séwiac niṅkumuma kekec imi humuc, waṅu uṅawac niṅ kumuma kekec imi kekec zéma luae. ⁷ Némac niṅ, séwiac niṅkumu imi Anutuac hažéc waṅanzac. Imi mia Anutuac héna ac imiguc ewa momac ménda waṅanzaoc, waṅu imuhuc wammaocac séc qahac. ⁸ Séwiac siṅiguc kecanzu imi eneṅ Anutu ségiségi mihicṅi mimuac séc qahac. ⁹ Néṅ ewa qeriginaiguc Anutuac Uṅanéṅ keczaciguc ieneṅ séwiac siṅiguc ménda kecmu uṅawac siṅiguc kecanzu. Méṅnéṅ méṅ Kristoac Uṅaguc ménda keczaciguc Kristoac ic qahac. ¹⁰ Waṅu Kristonéh ewa qeriginaiguc keczaciguc kápésic niṅac séwiginanéṅ humumia wanzac, néṅ uṅaginanéh solarṅ dindiṅa niṅac kekecyaguc wanzac. ¹¹ Yesu humuc ic ionac sugina igucnec meqeliyec iwac Uṅanéṅ ewa qeriginaiguc keczaciguc, Kristo Yesu humuc ic ionac sugina igucnec meqelimiyecc inéh mia Uṅa Téréya ewa qeriginaiguc keczac iminéṅnec humucac buṅa séwigina imi acguc meqeli énécmimac.

¹² Imuac niṅac dacmuna hécna neṅaṅ imi taséninaguc, waṅu tasénina imi séwigucac zéma séwiac siṅ méndacma kecbiṅac ménda hezac. ¹³ Ini séwiac siṅ méndacma kecmuiguc, kilenṅ humumu, néṅ Uṅaguc séwiac wawaṅ meme imi qehumumuiguc, kekecguc kecmuac hezac. ¹⁴ Anutuac Uṅanéṅ qindiṅi énécmiyu kecanzu imi eneṅ Anutuac naṅhéra wanzu. ¹⁵ Ini imi welenṅ qequeac uṅa zénéṅ hirihiri wawaṅa imi ménda késa keczu, néṅ naṅa éséc kekerawac uṅa énécmiyu keczu. Imuac niṅac iwac mia Aba †maṅgoc zéma qacanzu. ¹⁶ Uṅa Téréya eṅeyaoc, qeri uṅaninaguc, nini Anutuac nambérac kecziṅ imuac héipuc waṅ nénécmianzac. ¹⁷ Nambérac héra kecziṅiguc imi mératéc meme ic wanzu. Imi mia méṅac qahac, néṅ Anutuac mératéc ic, Kristoguc momacnec mératéc ic wambiṅac hezac. Imuac niṅac i guc momacnec edamuninaguc wambiṅ zé zérabéra imi acguc i guc momacnec mihicṅiwiṅac hezac.

Kecma edamuninaguc wambiṅac hezac.

¹⁸ Zérabéra deguc mihicṅianziṅ imuac nimba efia wanzac. Waṅu iminéṅ kecmu edamu hicṅi nénécmimac imuac sécy ménda wanzac. ¹⁹ Anutunéh zéyu hicṅidacṅi moczoṅ yanda iminéṅ Anutuac nambérac héra hicṅimu niṅac ewa ewa wamma mambéc keczu. ²⁰ Hénia imi yomuhuc; Zéyu hicṅidacṅi momac yanda imi, iwawai héla qahac imuac welenṅ qema keczu. Waṅu imi mia eṅaṅ siṅgina qahac, néṅ Maṅgoc waṅénécc énécmia iwac ewa siṅ méndacma imuhuc

† *Aram aciguc Maṅgoc.*

hicṅi énécmizac; ²¹ Zéyu hicṅima kekec imi acguc iwawai houhouyawac welenṅ qema kekec imuacnec hu-lac énécmiyu Anutuac nambérac héra ionac kekec edamuyaguc imuac toroqema qutuma kecmu. ²² Iwawai zéyu hicṅima keczu imi moczoṅ yanda momacnec yaiwisisiṅ wamma merac memeiguc qenzeṅ qeanzu ésécnec wamma érékecmu deguc, imi neṅaṅ nindacziṅ. ²³ Imi sac qahac, Uṅa téréyawac héla gocmia walac walac hicṅihicṅiya ††aṅgéh tima kecziṅ neṅaṅ imuhucyanec ewa qerininanéṅ yaiwisisiṅ wamma naṅawac séc nénépésima séwinina boṅ hére menénécmimac niṅ mambéc kecziṅ. ²⁴ Neṅaṅ imi qerininanéṅ mambéc wamma kecmu aṅgéh titi mihicṅiyiṅ. Waṅu kicninanéṅ hémbiṅac séc imuac ménda mambéc kecanziṅ. Mérenéh kiwaiguc hemizac imuac mambéc wamma? ²⁵ Waṅu neṅaṅ iwawai ménda hénziṅ imuac mambéc wanzuiguc qeri bénzéniguc mambéc wambiṅ.

²⁶ Imuhucyanec Uṅa imi acguc kuc mama ninaiguc méra nénécmianzac. Neṅaṅ némac acnéṅ dimuhuc zéwelec wanni sécgémac imi ménda niṅziṅ, néṅ Uṅa eṅeyaoc neṅaṅ niṅac wamma acnéṅ zéwiṅ zé osiosiya imuac séciguc yaiwisisiṅ wamma zéwelecanzac.

²⁷ Waṅu Uṅanéṅ Anutuac ewa siṅ hezac séc méndacma ic embac téréya ionac zéwelecanzac. Imuac niṅ qeri héhéṅ miṅina Anutunéh Uṅawac niniṅ imi bec nindaczac. ²⁸ Neṅaṅ niṅziṅ ésécnec, Anutunéh ewa siṅ heyec séc unuruyec. Waṅu goi héihéi wammianzu ionac muru imi iwawai moczoṅ yandanéh qeṅaṅgé amuma iwawai hiabia mihicṅi énécmianzac. ²⁹ Anutunéh eṅeya Naṅa imi dacmuna sasala suginaiguc walacgina wamma niṅac, becarunec niṅénécmiyec imi eneṅ eṅeya Naṅa ésécnec kecmu niṅac walac gési énécmiyec. ³⁰ Waṅu walac gési énécmiyec imi unuruyec. Waṅu unuruyec imi onac solarṅ dindiṅa zéénécmiyec. Waṅu solarṅ dindiṅa zéénécmiyec imi meyac énécmiyu edamuginaguc waṅgic.

Anutuac goi héihéi Kristoguc hicṅitegirec.

³¹ Waṅu neṅaṅ haka imuac dimuhuc zéwiṅ? Anutunéh nonac wamma keczaciguc mérenéh hia hažéc waṅ nénécmimac? ³² Eṅeya Naṅa imi ménda aṅgéh tima momac yanda neṅaṅ niṅac wamma wai nénécmiyec inéh dimuhuc iwawai tosara moczoṅ yanda imi i guc momacnec ewa hiawac ménda nénécmimac me? ³³ Solarṅ dindiṅa zéyec imi Anutu mia, waṅu mérenéh Anutuac gési énécmimia imi aciguc hia onopocmuac séc? ³⁴ Mérenéh kápésicninaguc zéma hia zétecgé nénécmimacac séc? Yesu Kristo inéh mia nonac niṅ humuyec. Waṅu humuyec sac qahac néṅ muṅguc qelima yarec. Yacma ou emma Anutuac méra héiyaiguc kecmu nonac niṅ héipuc wamma zéwelec waṅanzac. ³⁵ Mérenéh Kristoac goi héihéiya igucnec hia elicgé nénécmimacac séc? Manambatuc me, qenzeṅ manzeṅ me, nununesi me, béti me, séwi usu qahac kekec me, zérabéra me, sou? ³⁶ Kiwi méṅ yomuhuc ooyawac hezac; Nini guac niṅ wamma kaiwe

†† *Hénia imi Kristo Yesu.*

herec humumia nunuhéi wanzu. Wañu nonac niñgic rama unuheric wawañawac buña tanec wañec.

³⁷ Wañu neñañ imi réwéri imuhuya me imuhucyaiguc kecima goi héihéi wañ nénéc mianzaciguc séc méñ og-icqogic wañanzñ. ³⁸ Imuac ni yomuhuc niñseli nénéña wanzac; Humucnéñ me, kekecnéñ me, kua meme uña eneñ me, héñgaleñ miñina eneñ †me, iwawai imuhucya deguc heheyanéñ me, bianñ hicñi hicñiyanéñ me, kucginaguc méñnéñ méñ me, ³⁹ Iwawai ounec mamayanéñ me emunec éré éréyanéñ me, tosara méñnéñ méñ moczoñ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi hezac goi héihéi imuac-nec mia elicgé nénécmimacac séc qahac.

Anutuac ewa siñ téréya.

9 Ni Kristoac qeriaiguc ac héla zézua, néñ ac ikoc ménda zézua. Nuac ewa solañanéñ Uña téréyawac qeriaiguc héipuc wannéma yomuhuc zéauzac; ² Nuac muru ewa biric yanda henénzac. Wañu ewa qerinaiguc qenzerñ manzerñ ménda misi misiyanéñ hezac. ³ Ni nena séwinawac dacmuna hécna, sac kitichéna ionac niñac wamma saecgé nénéña wamma Kristoac murunec hia qetecgé nénéña wambacnec séc zéma zéweleri. ⁴ Ieneñ mia Israel ic. Wañu Anutuac nañhérawac buña zéma eebipi zéma zikiziki ac ooya zéma héna ac énécmimia zéma mepé qepési ai buña zéma sisipac acginaguc. ⁵ Yanda hécni-na imi acguc ionac buña, wañu baecac séwiiguc imi Kristonéñ ionac murunec hicñiyec. Wañu Kristo imi mia iwawai moczoñ yanda imi onogicma ou keczac. Wañu Kristo imi nalé tetcgia qahac mepé qepési wammiwiñac hezac Anutu imi mia, hélacnec!

⁶ Wañu Anutuac ackuažéc imi sigima mazac tanec ménda wanzac. Israel ionac murunec hicñihicñiya imi Israel ic héla ménda wandacgic. ⁷ Wañu Abarahamac qelihéra imi acguc qelihéra héla ménda wandacgic, néñ Isakawac murunec hicñihicñiya sac qelihécga zé énécmimia wammac zéyec. ⁸ Imi mia séwiguc qeli-héranéñ Anutuac nambérac héra qahac, néñ zikiziki acac nambérac héranéñ héla gocmia zéma niñénécmiyec. ⁹ Wañu zikiziki ac imi mia yomuhuc; Yawuñ oumuac nalé imuhucyanec muñguc hamañ, wañu Saranéñ nañaguc wammac. ¹⁰ Wañu imi sac qahac, Rebeka imi yandanina Isaka momacguc iwac murunec hériyaguc wañec. ¹¹ (Wañu Anutuac ewa siñ iminéñ wawañ meme igucnec qahac, néñ ic méñac méñ niñgésima ururumac ionac muru sac seligimac niñac hezac. Wañu hénia imi zéaumañ zé ¹² nañ héréra ménda miñicñi érécmiyu haka hia me biria méñ ménda wañocnec) Rebeka yomuhuc ézéyec; Kuneñ néñ komo-ra welenñ qemimac. ¹³ Imi mia kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac séc hicñiyec; Yakop siñ nimmima Esau héñara mezua.

¹⁴ Imuac neñañ dimuhuc zéwiñ? Anutuaru késpedes hezac me? Qahac téñgéh! ¹⁵ Inéñ Mose yomuhuc ézéyec; Méñac méñ ewa biric nimmañ iwac mia ewa biric wammimañ. Wañu méñac méñ wéséna wanzac

† Kiwi tosaraiguc uña biria.

iwac mia wéséna nimmimañ. ¹⁶ Imuac niñac imi mia ic méñac ewa siñ igucnec qahac, wañu ic méñac seliseli igucnec qahac, ewa biric miñina Anutuac murunec haanzac. ¹⁷ Ac méñ Faraoac zéyec imi kiwiiguc yomuhuc ooyawac hezac; Ni guac muru nuac kucna mewinimima nuac qacna baera baera zéau énécmimañ niñac gi meyacgézua. ¹⁸ Imuac Anutunéñ ewa siña méndacma méñac imi ewa biric wammima méñac imi ewa seli miñicñi mianzac.

Anutuac qeri biric zéma goi héihéi.

¹⁹ Wañu ac bakia yomuhuc nézéwésémañ gezan; Imuhuc wañu Anutunéñ némac niñac késpedesicniawac hochoc ai mekeczac me? Méréneñ iwac ewa siñ qetali-macac séc? ²⁰ O baec ic, gi méréneñ Anutuac ac bakia melenzañ? Iwawai méñnéñ miñina miñicñi miyec iwac zéma Némac niñac ni yomuhuc miñicñi nénnec? imuhuc hia zémac me? ²¹ Miñ Kewuc nomuñ memenéñ qakéh dac momacguc iminéñec kewuc éréhéc memañ zéma, méñ ai eeyagucac buña wañu méñ ai biriawac buña wammac zéma eñeya siña méndacma hia ménda memac me?

²² Anutunéñ qeri biric wañ énécmima eñeya kuha mewinini énécmiyu héñtegitmu niñac kewuc qeri biricac buña, mebiri énécmimawac zéréñ qéréñ wandac wandara imi nalé horua gum bénzénzéh wañ énécmimac iguc dimuhuc zéwiñ? ²³ Wañu kewuc méñ walac memézéh wandac wandara imi wagicma wéséniniñ wammima ai eeyaguc méñac buña qemima kecec edamuyaguc kuaya qeqeya imi énézéyu hémmu niñac imuhuc wañeciguc dimuhuc zéwiñ? ²⁴ Neñañ imi Yuda ic me ic enia ionac suggina igucnec héihéré nénécmimia kewuc nomuñ imi mia. ²⁵ Hoseawac kiwi-iguc acguc yomuhuc zézac; Ni nuac ic embac qahac ionac mia nuac ic embachéna zéénécmimañ. Wañu ic embac ménda siñniñ énécmiyi imi onac ic embac sorochéna zéénécmimañ. ²⁶ Wañu ic embac tosara nuac ic embac hécna qahac zéénécmimia ionac baec igucnecnéñ, Anutu kekecyaguc iwac nambérac héra zé énécmimia wammu imuhuc zéyec séc hicñi nénécmizac. ²⁷ Wañu Yesaianéñ Israel ic onac niñac yomuhuc qacma zéyec; Israelac qelihéra ieneñ konduñ giñgiñawac sakasac ésécnec sasala wammu, néñ bakia wai énécmimia imi onac sac kecec hémbénaña miñicñi énécmimac. ²⁸ Hénia imi yomuhuc; Miñ Kewunéñ baeciguc ackuažéc imi focdac meselimaguc aya metecgé-mac. ²⁹ Yesaianéñ walac yomuhuc zéyec éséc; Wañu Miñ Kewu pupunda ginanéñ sucnina igucnec wariha méñ ménda wai nénécmiwacnec nini imi Sodom zéma Gomora ésécnec birima qahac wambiñec.

Israel ieneñ ewa éréhéc wamma ménda ninzéngegic.

³⁰ Imuac bec néma ac zéwiñ? Ic enia ieneñ kecec solañawac ménda nesima keñgic ieneñ mia kecec solaña miñicñigic. Imi mia solañ dindiña ninzéh ninzéh igucnec. ³¹ Wañu kekecec solañawac héna ac nesima keñgic Israel ic ieneñ imi héna ac imuaru keñ bipigic. ³² Imi

némac niñ? Imi mia ieneñ ninzén ninzéniguc ménda héima namma wawañ memeiguc héima nañgic. Wañu imuac niñac mia ieneñ qonzontorj gégéyawac hociguc qonzon tonjégic. ³³ Kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac; Héngic neñ qonzon tonjégéyawac hoc zéma maunu unuyawac baña ménj Zion amaiguc haiwa hemac. Wañu ménjnéñ ménj i ninzénjé mimaciguc gamu mamasuñ ménda wammac.

10 Dacmuna hécna, ewa siña zéma zéwelec welecna imi Israel ic ionac niñac wamma aňgén tiénécmimac niñac Anutuac muru haianzua. ² *Za*Ni yomuhuc héipuc ac wanzua; ³ Ieneñ imi Anutuac solañ dindiña imi ménda niñasarima eñañ solañ dindiña imi meyacgéwiñ zé ai yanda mema Anutuac solañ dindiña imuac méra bawu ménda kecgcic. *2b* Imuac niñac, ieneñ imi Anutuac wamma seliseli wañgic, néñ niniñ solañgic ménda héima nañgic. ⁴ Kristo imi ninzén ninzénjé ic moczonj yanda solañ dindiña mihicñi énécmi-manj zé héna acwac tetcgia wanzac.

⁵ Mosenéñ yomuhuc oyecac hezac; Haka solañ hénac ac igucnec hahaya wañanzu imi eneñ solañ dindiña imuacnec héima kecmu. ⁶ Wañu solañ dindiña ninzén ninzénjé igucnec hahayanéñ yomuhuc zézac; Geñga ewa qerigaiguc mérénéñ kurumenjiguc emmac imuhuc ménda zéwésémañ. Imuhuc zéna niñni mérénéñ kurumenj igucnec Kristo hia wagicma mamac zézanj tanec wammac. ⁷ Me mérénéñ humumia ionac baec dumuñgic hia hiñgacmac ménda zéwésémañ. Imuhuc zéna niñni mérénéñ Kristo humuc ic sucgina igucnec hia wagicma érémac zézanj tanec wammac. ⁸ Imuhuc qahac, néñ dimuhuc zézac? Ac kuazéc imi kuagaiguc zéma qerigaiguc hosucgu hezac zézac. Imi mia ninzén ninzénjé ackuazéc zéauanzij imuac mia imuhuc zézac. ⁹ Guac kuaganéñ Yesu imi Miñ Kewu keczac zéma zéauma Anutunéñ i humuc ic ionac sucgina igucnec meqelimiyeñ imi ewa qeriganéñ ninzénjé géwésémañ iguc gi imi aňgén tigénjéña wammac. ¹⁰ Ic ménj imi, ewa qerianéñ ninzénjéma solañ dindiñgic kereñanzac. Wañu kuayanéñ zéauma aňgén titiiguc kereñanzac. ¹¹ Kiwi téréyanéñ yomuhuc zézac éséc; I ninzénjé mimac ionarunec ménjac ménj gamu qeqeiguc méndagucnec opocopora wammac. ¹² Miñ Kewu momacgucnéñ ic embac momac yanda kewu wañ énécmima i héihéré migic séc sécgé énécmianzac, imuac niñac Yuda ic zéma Girik ic sécni-na imi ekac ekac qahac. ¹³ Imuac niñac ménjnéñ ménj Miñ Kewuac qara qacmac imi aňgéña timimac.

¹⁴ Wañu dimuhuc ménjac ménj ménda ninzénjé mi-anzu iwac mia hia qac hérému? Dimuhuc ménjac ménj surucya ménda nimma ninzénjé mimu? Wañu ménjnéñ ménda zéauénécmiyu dimuhuc nimmu?

¹⁵ Ménda méli énécmimia wañu dimuhuc kemma ackuazéc zéau énécmimu? Kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac; Buña suruc hiabia kisamma hazu ionac héna tawégina imi hiabia soroc! ¹⁶ Wañu Isirael ic imi buña suruc hiabia ménda niñtohodacgic. Imuac mia Yesaianéñ yomuhuc zéyec; Miñ Kewuna mérénéñ ackuazécnina imi ninzénjégic? ¹⁷ Héna imuac niñac

ninzén ninzénjé imi ackuazéc niñanzij imuacnec haanzac. Wañu ackuazéc imi Yesuac buña suruc hiabia imuacnec haanzac. ¹⁸ Wañu zéwa niñgic; Ieneñ imi ackuazéc ménj ménda niñgic me? Imi qahacgucnec! Kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac; Ewa héténgina imi baec séc kereñdarec. Wañu ackuazécgina imi baec tetcgiaiguc kereñdarec. ¹⁹ Wañu neñ yomuhuc qesi énécmizua; Israel ic ieneñ ménda niñasarizu me? Mosenéñ yomuhuc zéyec; Ni hénacniñ hécna qahac imi énépésima Yuda ic ini nimbupuc mihicñi énécmi-manj. Wañu ic embac tosara niñtegic qinjegicgina qahac imi énépésima qeri biricgina mihicñi énécmi-manj. ²⁰ Wañu Yesaianéñ porija qahac Anutuac kuaya mema yomuhuc zéyec; Nuac niñ hohoc ai ménda meanjic ieneñ imi ni mihicñi néñgic. Wañu zéqesi ménda wañ néñgic ionac muru hicñi énécmiyi. ²¹ Wañu Israel ionac niñac yomuhuc zéyec; acna ménda niñtohoma acqeqe wañanzu ionac mia kaiwe herec mérana terere énécmianzua.

Israel ic sasalanéñ ewa seli wañgic.

11 Imuac neñ muñguc yomuhuc qesi énécmizua; Imuhuc wañu Anutunéñ ic embachéra nesi nénécmiyu moczonj séñganeñ kendaczij me? Qahacgucnec! Ni acguc Israel ic, Abarahamac qeli, Benzaminac hicñisai igucnec. ² Anutunéñ ic embachéra walac niñnénécmiyec imi héñacnina ménda meyec. Kiwi téréyaguc Eliawac niñ yomuhuc zézac imi ini ménda ninzu me? Elianéñ Israel ic embac aciguc onopocma Anutu yomuhuc zéwelerec; ³ Miñ Kewu, ieneñ guac kua meme ichécga unuhumudacgic. Wañu guac zaki téréyaga imi qetecgégic madarec. Wañu ni sac wainéñgic keczuawac deguc ni acguc nuhumuwiñ zé hochoc ai mema keczu. ⁴ Imuhuc zéyu Anutunéñ ara dimuhuc melerj miyec? Neñ ic embac hécna tosara baniara Baalac muru simiñ ménda hémiñanzu 7,000 nena buña wai énécmiwa keczu. ⁵ Imuhucnec nalé yomuac acguc Anutunéñ ewa hiawac tosara wai énécmiyu iwac buña keczunec. ⁶ Ewa hia niñac imuhuc hicñi nénécmizaciguc, wawañ memenina niñac imuhuc hicñi nénécmizac zéwiñac séc qahac. Imuhuc zéwiñac séc wambacnec ewa hia iminéñ ewa hia héla ménda wambacnec. ⁷ Wañu dimuhuc niñac? Iwawai Israel ieneñ hochoc ai megic imi ménda mihicñigic, néñ gési énécmimia ieneñ sac imi mihicñigic. Wañu tosara wai énécmimia ieneñ imi ewa seli wandacgic. ⁸ Imi mia Anutunéñ ionac muru imi ewa soho zéma kic hilic zéma gezac héhéñ mihicñi énécmiyecac érécecmac deguc wanzac. Ac imuhuc ooyawac hezac séc imuhuc hicñizac. ⁹ Wañu Dawidinéñ yomuhuc zéyec; Nene dokuginawac karocyanéñ leletuc zéma simba zéma iwawai qonzon tonjé énécmianzac ésécnec wamma kitiwa melerj énécmimac. ¹⁰ Wañu kicgina siñi déñgéyu ménda hima hémmuac séc wañu, gemacgina imi hémbénañ milicgédacmac.

Oliwa ic hélaiguc haséñ oliwawac hawa lagula mema toroqeqeya wañec.

¹¹ Zéwa niñgic, ac imuhuc heyu bec, Ieneñ mama unumac niñac qonzonñ tongégic me? Imi qahac! Anǵénñ titiac buñanéñ ic enia ionac muru kereñdaruguc Israel ic embac ieneñ nimbupuc nimmu niñac wai énécmiyu kápésic wañgic. ¹² Kápésic wawañ ginanéñ melemma baera baera ic embac ionac mériañ wañu, maqeqe ginanéñ ic enia mériañ imuhuc mihicñi énécmizaciguc, howiacnec kuaya qeqeya ginanéñ mériañ dimuhucya mihicñi énécmimac!

¹³ Ni ic enia onac niñ zézu. Ni ic enia onac méliméli ic wamma kecma, ai imuac nimba eebipiyaguc wañanzac. ¹⁴ Imi mia ai imi mema sac taséhéna nimbupuc mihicñi énécmima suggina igucnec dahecac séc mehiaru énécmimañ zé wanzua. ¹⁵ Nesi énécmiyu kenkeña iminéñ baec ic tosara Anutuñguc ala kekec mihicñi énécmizaciguc, muñguc énéc énépésianéñ iwawai tosara qahac, néñ humuc igucnec kekec imi mihicñi énécmimac? ¹⁶ Gocmia walac waziyu meñic iminéñ téreya wañu saméñ iminéñnec ooya imi acguc téreya wanzac. Wañu zalia imi téreya wanzaciguc, imuac hawaya hawaya imi imuhucyanec moczonñ téreya wanzu.

¹⁷ Wañu imuac hawa tosara hézénñ hézénñgia wañu gi haséñac oliwa néñ ionac sugginaiguc toroqe géñgénñ wañecac oliwa héla imuac zalia igucnec doku halécya héréma kecanzañ. ¹⁸ Imuac hawa walaha tosia imi onogicma séwi eñeñ ménda wambésémañ. Imuhuc wambésémañiguc, hénia yomuhuc niñyacgévésémañ; Geñ oliwa zalia ménda méra mima nanzañ, néñ oliwa zalianéñ gi méra gémma nanzac. ¹⁹ Duña yomuhuc zéwañ niñac; Imi mia ni imuaru toroqe némmac niñac hawa tosia imi hézénñ hézénñgia wañec. ²⁰ Imi hélacnec. Ieneñ imi ménda ninzénñgégic hézénñgé énécmiyec. Wañu geñ imi ninzénñgéma namma kecanzañ. Imuac niñac séwi eñeñ ménda wamma néwéciguc bac yandi yandi wamma kecbésémañ. ²¹ Anutunéñ oliwa eñeya hawahéra téñgénñ ménda wai énécmiyu kegciguc, gi acguc hia ménda waigénñu kecbésémañac hezac.

²² Imuac bec Anutuac goi héihéiya zéma qeri gericya imi héñ tegicbésémañ. Mama unuyec ionac imi gericya mihicñi énécmiyec, néñ guac muru imi goi héihéi wañgénñec. Imuac mia gi imi ménda misimanec goi héihéiya qeriaiguc kecbésémañ. Qahac wañu, gi acguc qericgémmac. ²³ Ieneñ acguc ninzénñ ninzénñ qahac kekec imuaru kegcic ménda horugimaciguc, Anutuac muru toroqe énécmimacac kuha hemizac imuac niñac muñguc toroqe énécmimac. ²⁴ Gi haséñac oliwa ura igucnec qericgénñgénñ wañec. Wañu ama oliwa héwiña titiya imuac uraiguc toroqe géñgénñ wañec. Wañu oliwa hawa téñgénñ imi ieneñ, eñañ oliwa ic neñgocginawac muru séc dimuhuc onogicma toroqe énécmimia wammac?

Yuda ic imi kecma ackuazéc qeriaiguc kereñdacmu.

²⁵ Ala hécna, ini séwi eñeñ ménda wammu niñac ac saña youmi ini ménda nimmu niñac ménda wanzua. Ac saña imi yomuhuc; Ic enia ionac qétégina niñu heyec séc harédacmu nalé imuac séc Israel ic ionac suggina igucnec tosara imi ewa seli wamma kecma. ²⁶ Wañu imuhuc mia Israel ic embac moczonñ anǵénñgina tiénécmimia wammac. Kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Anǵénñ titi icnéñ Zion igucnec hama Yakopac qelihéra ionac murunec Anutu eeya ménda héimianzu imi metecgé énécmimac. ²⁷ Neñ ionac kápésicgina auénécmimañ nalé imuaru ionac muru nuac sisipac ac yomuhuc hélacguc wammac. ²⁸ Buña suruc hiabiaiguc imi ieneñ onac niñac wamma Anutuac hazéchéra wañgic, néñ gési énécmimia imuac aiiguc imi ionac yanda hécgina niñac wamma ionac goigina héihéicmiyec. ²⁹ Anutuac ewa hiawac sese zéma héihéré énéc énécmiaiguc imi ewa éréhéc méñ ménda hemizac. ³⁰ Ini becñec imi Anutuac muru acqeqe wamma kegcic. Wañu deguc imi Israel ionac acqeqe niñac wamma goi héihéi wañ énécmiyu keczu. ³¹ Imuac ieneñ imuhucyanec deguc Anutuac goi héihéi onac muru hezac ésécñec goi héihéi wañ énécmimac niñac deguc ac qeqeiguc keczu. ³² Imi mia Anutunéñ ic moczonñ yanda wésé niniñ wañ énécmimañ zé ac qeqetaliiguc onopocma qaté énécmiyec.

Anutuac goi héihéi.

³³ Yei Anutuac niñteñgic qinñteñgic zéma niniña imi qeyu hiñgac hiñgara. Iwac niñgésigési ai imi niñteñgicbiñac séc qahac! Wañu hénia tianzac imi méndacmiwiñac séc qahac. ³⁴ Mérenéñ Miñ Kewuac ewa qeria imi ninzac? Mérenéñ iwac zémindiñi icya keczac? ³⁵ Mérenéñ walac Anutu iwawai méñ miyecac kitiwa hia meñeñ mimiawac séc? Imi osiosiya. ³⁶ Imi mia iwawai moczonñ imi miñ kewu iwac murunec zéma inéñnec hicñima iwac muru lilingéma keñanzac imuac mia. Qac buñayanéñ iwac muru hehe seli hema emma hema! Hélacñec!

Séwininanéñ Anutuac ocmuñ téreya wammac.

12 Imuac bec, dacmuna hécna, Anutuac wésé niniñguc zéseli énécmizua; Eñañ séwigina imi mulumanañ téreya kekecyaguc wañu Anutunéñ hémma ségiségi wammacac séc héimimu. Iminéñ mia qeri uñaginawac mepé qepési héla wammac. ² Ini imi baec yomuac nanañ imuhucya ménda méndacmu, néñ waigic Anutunéñ ewa qerigina héiqelima meqeli énécmiyu Anutuac ewa siñ hiabia, eeyaguc, zéma so-laña imi niñteñgicmu.

³ Anutunéñ sese néñec imuac séciguc sugginaiguc icya icya keczu onac mia yomuhuc énézézua; Zénimmuac séc hezac hénia imi ogicma niniñ tosara ménda dongéma zénimmu, néñ Anutunéñ icya icya ninzénñ ninzénñ méndéñ énécmiyec imuac séciguc niñteñgic qinñteñgic wamma zénimmu. ⁴ Neñañ imi séwi mo-

macguc imuaru séwi taséhéra sasala késama kecziñ. Wañu séwi taséhéra imi moczoñ ai buña séc mo-macgucnec ménda késakeczu. ⁵ Imuhucyanec Kristoac qeriaiguc neñaj sasala, néñ séwi momacgucac taséhéranec wamma kecanziñ. ⁶ Wañu ewa hiaya mén-dacma ewa hiawac ai buña nénécmiyec imi eñac eñac. Imuac niñac bianñac ara zézé imuac ai késazaciguc imi ninzén ninzénawac séhaiguc, ⁷ Wañu welenj qeque ai késazac imi welenj qeque aiiguc, ackuazéc imuac kiwi ic ai késazaciguc imi kiwi ic aiiguc, ⁸ meme seli ai késazac imi meme seli aiiguc, halenj haihai ai késazaciguc imi haihulac yandayaguc, galenj ai késazaciguc mézétiti qahaciguc, wañu wésé niniñ wañ énécmianzu imi enej ségiségi wamma memu.

Goi héihéiac haka.

⁹ Goi héihéigina imi ikocya qahac kecma haka biri-awac surema haka hiabiaiguc qékétama kecmu. ¹⁰ Ala siñiguc solañanec siñgina niñamuma walac eegina héiamumu. ¹¹ Mézétiti qahac seliseli wamma qeri uñagina ewa siñginaguc Miñ Kewu welenj qemimu. ¹² Mambéc keckeciguc ségiségi wammu. Wañu zéra béraiguc imi nañselima kecmu. Wañu nalé séc seliseli wamma zéwelec ai memu. ¹³ Ic embac téréya ienerj iwawai méñac méñ hocgic amunec qamunec wañamu-ma heheñgajgina qegic yandima kemma ic enia ionac acguc keñ sécgé énécmimac. ¹⁴ Unu nesi wañ énécmigic mozocgé énécmima ménda saecgé énécmimu. ¹⁵ Ségiségi wañzu iniguc ségiségi wammu. Ewa biric wañzu iniguc ewa biric wammu. ¹⁶ Eñawu ewa momac wamma nanaj eñeñaguc ewa qerigina ménda niñkumumu, néñ nanaj mamayaiguc kecmu. ¹⁷ Wañu eñaoacnec niñtegic qindegic ic ésécnec ménda meen amumu. ¹⁷ Méñac méñ haka biria wañ énécmigic haka birianéñ tasé kuku ménda wammu. Wañu ic embac ionac kicginaiguc haka hiabia wamma kecmu. ¹⁸ Ini niñgic eñaoac wammucac séc wañu, ic embac moczoñ yanda iniguc luae qema kecmu. ¹⁹ Ala sorochéna ini eñaoac hazécgina tasé kuku ménda wañ énécmimu, néñ Miñ Kewuac qeri biriawac buña zéma haigic hemac. Kiwi méñ yomuhuc ooyawac heyu imuhuc zézu; Hazéc ionac kitiwa melenj melenj ai imi nuaru hezac imuac nenaoc melenj énécmimaj, Miñ Kewunéñ zézac. ²⁰ Wañu néwécgeñaguc guac hazécganéñ yaka niñ humuyu nene gumuwésémarj. Wañu doku niñ humuyu doku mina nemac. Imuhuc wamma gi imi iwac oruhaiguc lokoc bélañaguc tocgéna em-mac. ²¹ Birianéñ ménda gogicmac, néñ haka hiabia wamma haka biria imi tidacgéna mamac.

Baec galenj ionac ac niñtoho wammu.

13 Icy aicy imi galenj hécgina ionac méra bacginu kecmu. Hénia imi yomuhuc, galenj ai buña méñnéñ méñ Anutunéñ ménda niñunec méñ ménda hicñima hezac. Wañu galenj moczoñ yanda imi Anu-tunéñ kumu énécmiyecac keczu. ² Imuac niñac galenj

buña ionac acgina qeque imi Anutuac zézé seliawac ac qeque wanzac. Wañu imuhuc acgina logianzu imi eñaoacnec kápésic imuac tasia mihicñimu. ³ Galenj ic imi haka hiabia wambiñ zéni bac yandi yandi ménda wañ nénécmianzu, néñ haka biria wambiñ zéni imuhuc wañ nénécmianzu. Imuac gi imi ic méñ kuhaguc iwac niñ bac yandi yandi ménda wammañ zé niñzanjiguc haka hiabia wamma kecbésémarj. Imuhuc wanna mepési géñgéña wammac. ⁴ Ic galenj méñ imi Anutuac welenj qeqeya kecma guac muru kecec hiabia mihicñi gémmañ zé keczac. Wañu gi haka biria wañanzanjiguc iwac mia bac yandi yandi wambésémarj. Inéñ sou qaruc imi eñdac ménda késa keczac. Imi mia Anutuac welenj qeque icya kecma méñnéñ haka biria wañu Anu-tuac qeri gericyawac welenj qema kápésicyawac kitiwa melenj mianzac. ⁵ Hénia imuac niñac méra bacginu kecmucac hezac. Imi mia Anutuac qeri geric imuac niñac sac qahac, néñ ewa qerigina solaña imuac niñac momacnec imuhuc wammucac hezac. ⁶ Ienerj imi Anu-tuac welenj qeque ichéra kecma nalé séc ai mema welenj qeénécmianzu. Hénia imuac niñac ini takis acguc haimuac hezac. ⁷ Imuac takis hénia hénia énécmimuac hezac imi moczoñ énécmimu. Takis niñac zégic takis énécmimu. Bac yandiyandi wañ énécmimuac hezac ionac imi bac yandi yandi wañ énécmimu. Eegina héi énécmimuac hezac ionac imi eegina héiénécmimu.

Ala wañamuma qerinéñ goihéihéi wañamumu.

⁸ Ic méñac méñ taséginaguc ménda wammu, néñ siñ niñamuma kecec imuac sac niñgic taségina wammac. Méñnéñ ic tosara goigina héianzaciguc ic imi mia hénia ac moczoñ méndacdaczac. ⁹ Kaisero ménda wammu. Ic ménda unuhumumu. Kowu ménda nemu. Héipuc ac zéwiñ zé ac ikoc ménda wammu. Hémbaoc ménda wammu. Wañu hénia ac tosara hezac, néñ hénia ac moczoñ imi geñga goiga héiamuanzanj imuac séciguc alagawac goiya héimiwésémarj ac imuac qeriaiguc hedaczac. ¹⁰ Goi héihéinéñ alayawac haka biria ménda wammac. Hénia imuac niñac goi héihéi momacgucnéñ hénia ac moczoñ wandac wandara wanzac.

Haka dimuhuc wañamuma kecbiñ?

¹¹ Wañu nalé yomuac tanera bec niñtegicma hakagi-na yomuhuc wamma kecmu. Kicga hima gau igucnec yacbésémarj imuac naléya imi bec hazac. Némac niñ, walac niñzénjéma mambéc wañiñ éséc qahac, néñ imi ogicma deguc añgéñ titinina imi hosucgé nénécmizac. ¹² Siñi imi keñ keru bec ama gianjimañ zé wanzac. Imuac niñac neñaj siñi tunumañac wawañ meme aténdacma edamuyawac bunda maleku héini hiñgac-mac. ¹³ Kaiweac séciguc wawañ meme ee héihéiyaguc qindiñi amuma kecbiñ. Kaizilieweñ zéma doku seliguc ewa soho qahac, kaisero zéma séwiac siñiguc qahac, wañu euqeqe zéma nimbupuciguc qahac, ¹⁴ néñ maleku éséc Miñ Kewu Yesu Kristo héiamuma kecmu.

† Welenj qequeac ai hia memaj zé niñkumuma.

Waņu séwiginawac siņ niņac wamma séwiac ai †imi ménda niņarenġému.

Ninžén ninžén selia zéma ninžén ninžén bébélacġia.

14 Mérénénj mēj ninžén ninžéna kuha mamaya kecma niņ éréhéc waņu zésure ménda wammimu. ² Mēj imi iwaiwai moczoj efima nemacac séc ninžén ninžén selia késa keczac, néj mēj imi ninžén ninžéna bébélacġia imuac zuazua sac neanzac. ³ Nene imuac me imuac efima neanzac inénj nene tosara ménda neanzac iwac niņu mamaya ménda wammac. Waņu nene tosara ménda neanzac imi acguc nene imuac me imuac efima neanzac i késpedesi-cyaguc ménda zémimac. ⁴ Gi mérénénj ic mējac welen qeqeya niņgésima keczaņ? Nanaņ selia me maqeqeya imi moczoj eņeya miņinanénj niņu hezac. Miņ Kewuni-nanénj hia meselimiyu nammacac séc. Imuac i imi Anu-tunénj naņġéyu hia naņselimac. ⁵ Ic mējnénj ai meme mējac niņu tosara onogicma téréya waņanzac. Waņu ic mējnénj niņu ai meme moczoj sécgina momacguc waņanzac. Imuac waigic ic eņac eņac niniņginaiguc niņselima zému. ⁶ Ai meme mējac niņu téréya wanžac imi mia Miņ Kewuac niņac wamma imuhuc eeya héimi-anžac. Waņu iwawai mējac mēj efima neanzac imi acguc Miņ Kewuac niņac wamma imuhuc waņanzac. Waņu iwawai mējac mēj niņgésima ménda neanzac imi acguc Miņ Kewuac niņac wamma imuhuc wamma Anutu ewa hia ac ézéanzac. ⁷ Neņaj murunec mējnénj mēj eņeya niņac ménda kecanzac. Waņu mējnénj mēj eņeya niņac ménda humuanžac. ⁸ Kecbiņiguc Miņ Kewuninawac niņac kecbiņ. Waņu humuwiņiguc imuhucyanec Miņ Kewuninawac niņac humuwiņ. Imuac Kecbiņiguc me humuwiņiguc séc nini Miņ Kewuac buņa wanžij. ⁹ Hénia imuac mia Kristonénj humumia zéma kekecginaguc momacnec Miņ Kewu waņ énécmimaņ zéma humumaguc muņguc qelima yarec. ¹⁰ Waņu neņaj moczoj Kristoac gésigési tatac imuac wésiaiguc nambiņac hezac. Imuac gi némac niņac dacga me munaga gésimianžaj? Waņu némac niņac dacga me munaga mematiti wammianžaj? ¹¹ Imuac mia kiwi mēj yomuhuc ooyawac hezac; Miņ Kewu zézac-nénj; Ni hélacnec kecza, imuac simiņgina séc simiņ héinéndacmu. Waņu ezelaņgina séc Anutuac muru zéhicņima mepésimimu. ¹² Imuac neņaj murunec icya icya Anutuac muru eņeya aiya meyc séc zéhicņi mi-macac hezac. ¹³ Imuac bec neņaocnec ménda zégési waņamuwiņ. Néj dacga me munagawac muru qonzontoj gégéyawac baņa me manam batucac iwawai mēj ménda haimiwésémaņ. ¹⁴ Ni Miņ Kewu Yesuac qeriaiguc niņasarima ninžéņgéalzua imi mia yomuhuc; Iwawai mējnénj mēj †zapi qeqeyaguc ménda wanžac, néj iwawai mējac niņu zapi qeanzac iwac-nec sac iminénj zapi qeqeyaguc wanžac. ¹⁵ Nene gi neanzaj imuac niņac dacga me munaganénj niņ yéwérizaciguc gi imi goi héihéiiguc ménda wanžaj wanžac. Kristonénj alagawac niņac wamma humuyec, imuac gi nene niņac wamma ménda mebiru miwésé-

† Késpedesic ac siņniņ. †† Nene hénia hénia.

maņ. ¹⁶ Imuac ini galej megic haka hiabiagina imuac niņac wamma qeqetali ac zéénécmiwu niņac. ¹⁷ Anutu-ac héngalenj ama areņa yanda imi nene doku neželélénjiguc ménda hezac, néj Uja téréyawac qeri-aiguc solaņ dindiņa zéma luae zéma ségiségi wamma kekec iminénj mia hezac. ¹⁸ Némac niņ, haka imuhuc wamma Kristo welen qemizac imi Anutunénj aņġénj timimacac séc wanžac. Waņu baec ic ienej acguc imuac niņgic sécgémac. ¹⁹ Imuac bec neņaj luaeac buņa zéma meme seli ai imuac mia nesima kembij. ²⁰ Nene niņac wamma Anutuac ai imi ménda hézénj gėwésémaņ. Nene moczoj yanda imi hiabia. Waņu ic mējnénj nene mēj alaya ménda neanzac imi kiwaiguc nema meyéwéri mimac imi hiabia qahac. ²¹ Waņu yaņ beric, waiņ selia, me iwawai tosara ménda nema alaga qonzontojġé mimia mēj ménda wambésémaņ im-inénj haka hiabia soroc wanžac. ²² Imuac ninžén ninžéna imi Anutuac kiwaiguc geņga muru késa kecbésémaņ. Ic mējnénj haka mēj wammaņ zé hiabia zéma ninžéņġéma wammaguc eņeya haka imuac ménda zégési amumaciguc zézé ségiségiyaguc wanžac. ²³ Ewa éréhéc wamma neanzaciguc imi, ninžén ninžén igucnec qahac imuac niņac késpedesi-cyaguc zémimia wanžac. Wawaņ meme ninžén ninžén igucnec ménda hahaya imi moczoj késpedesiccyaguc wanžac.

Yesuac sécguc wamma neņaj ewanec ménda kecbiņ.

15 Kucninaguc nini imi tosara kucgina mamaya ionac qeka meka hakagina imi bisiqaténj waņ énécmima kecbiņ, néj neņacnec ségiségi ménda mi-hicņi amuwiņ. ² Neņac neņac imi haka hiabiawac alahécnina meyc énécmiwiņ zé ségiségi mihiicņi énécmiwiņ. ³ Kristo acguc eņeya ewa hia niņac ménda waņamuyec. Kiwi yomuhuc ooyawac hezac; Zébiri qébiri waņġéngic ionac zébiri qébirinénj nuac qac-naiguc mazac. ⁴ Ac kuazéc becneć ogic imi neņaj pakej ac wammac niņac ogic. Imi mia neņaj gum bėnzėnzėņiguc bisi qaténj wamma kecni kiwi téréya iminénj naņġé nénécmiyu kic hihi wamma kecbiņ niņac imuhuc ogic. ⁵ Deguc gum bėnzėnzėņj zéma qeri efiefi miņina Anutunénj waņ énécmiyu ini Kristo Yesuac séc méndacma eņawu ewa momac wammu niņac imuhuc waņ énécmiyec. ⁶ Imuac mia ewa qeri momacguc zéma kuagina momacnec Anutu Miņ Kewunina, Miņ Kewu Yesuac Maņġocya mepé qepési wammimu niņac imuhuc waņ énécmiyec.

Buņa suruc hiabia imi Yuda ic zéma ic enia momac yanda neņaj buņa.

⁷ Imuac niņac Kristonénj neņaj nénépésima Anutu mepésimiyec ésécneć ini acguc épésiamumu. ⁸ Énézėwa niņgic; Kristonénj Anutuac ac héla niņac wamma séwi tasé hericheric haka imuac welen qeqe ic waņec. Imi mia sisipac ac yandagina ionac waņ énécmiyec imi meselimaņ zé imuhuc waņec. ⁹ Imi mia ic enia ienej wésé niniņa niņac wamma Anutu

mepésimimu niñac imuhuc wañec. Imuac mia kiwi ooya méñ yomuhuc hezac; Imuac bec ni baera baera ic embac ionac sucginaiguc Miñ Kewu gi ewa hia ac gézéma qacga mepésima legic héigémmañ. ¹⁰ Wañu muñguc yomuhuc ooyawac hezac; Baera baera ic embac hénia hénia ini imi, Miñ Kewuac ic embachéra iniguc ségiségi wammu. ¹¹ Wañu muñguc yomuhuc zézac; Baera baera moczoñ Miñ Kewu mepési mimu, baera baera ic embachéra ini legic héimimu. ¹² Wañu Yesaianéñ yomuhuc zézac; Yesiac zali méñnéñ baera baera ic embac galengé énécmimañ zé qérawia qema yacmac. Yaru baera baera ic embac ieneñ iwac muru kic hihi wammu. ¹³ Niñkumunina Anutunéñ ségiségi hénia hénia zéma luae imi ninzénñ ninzénjinaiguc kuaya qeqeya tiénécmiyu Uña téréyawac kuhanéñ niñkumugina meséccgé énécmiyu qesaleccgémac niñ wanzua.

Pauloac ai buña.

¹⁴ Ala hécná, ini haka hiabia zéma ninijginanéñ séccgé énécmiyu meseli amuma kecanzu imi ni ninzénngé énécmizua. ¹⁵ Wañu ini imuac muñguc niñqelimu niñac Anutunéñ sese néñec imuaru héhélima porinñ qahac ac yomi oénécmizua. ¹⁶ Wañu neñ baera baera ic embac ionac niñac wamma Kristo Yesuac ai ic wamma Anutuac buña suruc hiabia imuac hofac oo ai ic wamma baera baera ic embac imi iwawai Anutuac haimimia ésécnec onopocba Uña Téréya qeriaiguc météré énécmimia wañu Anutunéñ énépésimac niñac ewa hiawac ai buña imi qenéñec. ¹⁷ Imuac ni Kristo Yesuac qeriaiguc Anutuac ai imuac nimba ni imi eebipinaguc wanzua. ¹⁸ Ni iwawai tosara niñac ménda zémañ, néñ ac yomuac sac porinña qahac zéwa niñgic; Yesu Kristonéñ baera baera ic embac welenñ qeénécmiwa niñtoho wammu niñac ni népésiyu acna zéma wawañ memena zéma ¹⁹ asé kiwi kuhaguc zéma haka welicwelicgia zéma Anutuac Uña téréyawac kuhaiguc ai meyi. Imuhuc wamma Yerusalemnec Ilurikon ama areña yanda séc buña suruc hiabia imi zéau énécmiyi. ²⁰ Wañu ai ic méñac ai qambañaguc ai mema nambiac zéma osima bec Kristoac qara qacma keczu baec imuaru imi buña suruc ménda zéau énécmimañ zéma niñseliyi. ²¹ Kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac tosara Miñ Kewuninawac buña suruc ménda énézégic niñgic imi eneñ hémmu. Wañu ménda niñgic imi eneñ niñasarimu.

²² Hénia imuac niñac mia onac muru hamañ zé wañanzua. Wañu hatac sasala hézicgé nénéña wañec.

Paulonéñ Roma ama areña yanda ogicma Spein ama yandaiguc kemmanñ zé keñec.

²³ Wañu deguc imi yomuaru ai memeyawac ama baec méñ ménda hezac. Wañu yawuñ sasala érékema deguc ini inicmañ zé siñña henéñecac henénzac. ²⁴ Spein baeciguc kemmanñ zé kemma onac baec ogicma kemmanñ nalé imuaru inicba niguc tacgic séccgénérñ duña eneñ mia méra némma baec imuaru

méli némmu niñac wañanzua. ²⁵ Wañu deguc imi Anutuac ic embac téréya welenñ qeénécmimañ zé Yerusalem kenzua. ²⁶ Imi mia Makedonia zéma Akaia ic embac ieneñ ic embac téréya Yerusalem keczu ionac sucgina igucnec ic maqeqeya ionac niñac wamma ewa hiawac iwawai haigic imi mema keñ énécmimañ niñac kenzua. ²⁷ Ieneñ imi ségiségi wamma imuhuc wañgic néñ taségina imuhuc melenñ énécmimuac hezac. Baera baera ic embac imi iwawai téréya méndéñ énécmiyu késa keczuiguc baecac iwawai mema Yuda ic welenñ qeénécmimu iminéñ haka dindiña wanzac. ²⁸ Imuac mia neñ ai imi metecgéma héla yomi nenaoc héipuc wamma méraginaiguc haimaguc onac muru hama inicmaguc duña imuacnec Spein baec yandaiguc kemmanñ. ²⁹ Neñ onac muru hamañ imuaru Kristoac mozoc kuaya qeqeya mema hamañ imi ni ninzua.

Eñeya méra mima Anutu zéwelec wammimu niñ énézégic.

³⁰ Ala hécná, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac niñac zéma Uña téréyawac ewa siñ niñac wamma zénañgé énécmizua; Niguc momacnec seliseli wamma zéwelecginaiguc nuac niñ Anutu yomuhuc zéwelecmmu; ³¹ Yuda baeciguc ic tosara niñtoho ménda wamma keczu ionac méragina igucnec metecgé némmac. Wañu Yerusalemiguc welenñ qeénécmiwa ic embac téréya eneñ niñgic hia wammac. ³² Wañu Anutuac ewa siñ heyu ségiségi wamma onac muru hama iniguc momacnec tachiarumañ niñac zéwelecmmu. ³³ Luae miñjina Anutunéñ momac yanda iniguc kecmac. Hélacnec!

Pauloac yaizézé ac.

16 Ni Kenkerea hénaorinñ ionac ai embac kecanzac embac nauñnina Foibe iwac mia héipuc wammima énézézua. ² Embac yomi mia ic embac sasala zéma ni momacnec méra nénécmianzac. Imuac mia ini imi Miñninawac qeriaiguc haka soroc ic embac téréya ionac wañ énécmimia séciguc i héihéré mimu. Wañu iwawai méñ niñac horu méra mimu.

³ Wañu yaizézé acna Kristo Yesuac qeriaiguc nuac ai momac éréhécná Priska †zéma Akila iorac érézému. ⁴ Iereñ imi nuac niñac wamma kekecgira momacnec zéraiguc haiyoc. Neñnec qahac, néñ hénaorinñ baera baera keczu imi eneñ imuhucyanec iorac niñac ewa hia ac érézézú. ⁵ Wañu yaizézé acna imi hénaorinñ iorac amaiguc tocgéanzu i momacnec énézému. Ala sorocna Epaineto yaizézé acna ézému. Ic imi mia Asia baeciguc Yesuac muru héla gocmia mérerawac hicñiyecac keczac. ⁶ Onac niñac wamma ai kuneñ yanda meyec Maria iwac acguc yaizézé acna ézému. ⁷ Nuac sac tasé éréhécná, hésa ic momac éréhécná, Androniko zéma Yunia iorac mia yaizézé acna érézému. Yesuac Méliméli ic ieneñ acguc qac buñagira ninzu. Wañu iereñ imi ni Yesu ménda nimmiwanec walac ninzénngéma Kristoac qeriaiguc kecanzaoc. ⁸ Wañu Yesuac qeriaiguc ala sorocna keczac Ampiliato iwac imuhucyanec yaizézé

† Me Priskila.

acna ézému. ⁹ Wañu Kristoac qeriaiguc ai momacna Urbano zéma ala sorocna Sitaki iorac acguc yaizézé acna érézému. ¹⁰ Wañu Kristoac qeriaiguc manam batuciguc nañseliyu ninzéhégé mini keczac Apele i zéma Aristobulo iwac ama qeriawac arenhéra ionac mia yai zézéna énézému. ¹¹ Wañu sac kiticna Herodion yaizézé acna ézému. Wañu Narikiso ama qeriawac arenhéra ionac imuhucnec yaizézé acna énézému. ¹² Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai kuney meyc Tirifaina zéma Tirifosa iorac acguc yaizézé acna érézému. Wañu Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai kuney yanda meyc Peasi iwac mia yaizézé acna ézému. ¹³ Miñ Kewuninawac qeriaiguc gésimimia wañec Rufu zéma iwac neñgocyaaguc yaizézé acna érézému. Iwac neñgocyanéñ ni momacnec neñgoc wañ néñec. ¹⁴ Asinjkrito zéma Filegon zéma Hereme zéma Patoroba zéma Herema zéma dacmuna enawu momacnec keczu ionac yaizézé acna énézému. ¹⁵ Filologo zéma Yulia zéma Nirea zéma iwac nauña zéma Olimpa zéma ic embac téréya iniguc keczu ionac mia yaizézé acna énézému. ¹⁶ Ini imi haka téréyaiguc kiricne amuma yaizézé ac wañamumu. Kristoac henaoriñ moczoñ yandanéñ yaizézé ac énézému.

**Tiliñtiliñ ic ikora ionac bianjac
ara zéyec.**

¹⁷ Dacmuna hécná ni selianec zénañgé énécmizua. Pakeñ ac niñareñgégic imi héñara mema héndéñ héndéñac yaré mihicñianzu imi onac galeñ mema héñacgina memu. ¹⁸ Ic embac imuhuya imi Miñnina Kristo ménda weler qemianzu, néñ eñañ kerac tomeñgina weler qeamuma ac haléc zéma ac ikoranéñ ic embac ewa éréhéc ménda wamma kecanzu imi ikoc wañ énécmianzu. ¹⁹ Onac niñtohotoho hakagi-

nawac suruc buña imi zégic niñanzñ. Imuac ni onac niñ wamma ségiségi wañanzua. Wañu eneñ haka hia biaiguc imi niñtegic qñtegic ginaguc wammu, néñ haka biriaiguc imi kápésic qahac kecmu niñac wanzua. ²⁰ Luae miñina Anutunéñ Biria miñina imi hénagina duandiaiguc oporu tizizamu. Miñ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianéñ iniguc hemac.

Pakeñ ac tectecgia.

²¹ Ai momacna Timoteo zéma nuac taséhécná Lukio zéma Yason zéma Sosipata ieneñ imi onac yaizézé ac énézému. ²² Pauloac méra mima kiwi yomi ozua ni Tetio acguc Miñ Kewuninawac qeriaiguc onac yaizézé ac énézému. ²³ Wañu ni zéma henaoriñ moczoñ ninicgaleñ wamma keczac ama miñina Gaio i acguc onac yaizézé ac énézézac. Wañu ama areña yanda yomuac soukiwa galeñ Erasito zéma ic muna Kuato ieneñ acguc yaizézé ac énézézac. ²⁴ (Miñnina Yesu Kristoac ewa hianéñ onac muru hemac. Hélacne!) †

²⁵ *25a* Buña suruc zéma Yesu Kristo zéauau imuac ai buñana imi nalé hénihénia igucnec sañgima heyec. ²⁶ Heyu deguc imi usuya aunéncmiyec. Wañu Anutu heheseli miñina iwac zézé selia imi niñtohoma kua meme ic ieneñ kiwi onéncmiyec. Wañu kiwi iminéñec baera baera ic embac ieneñ niñzéhégéma niñtohomu niñac ac saña mewinini nénéncmiyec. Wañu ac saña imuac séciguc hicñiyec buña suruc hiabia iminéñ *25b* ni efeñianec meseli énécmimacac séc wanzac. ²⁷ Nindac qindac Anutu iwac muru mia Yesu Kristoac murunec qac buñanéñ heheseli hema emma hemac. Hélacne!

† *Kiwi tosaraiyuc; Kembaña yomi ménda hezac.*

1 Korinti

Yai zézé ac.

1 Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac méliméli ic wammañ niñac héihéré nénéña ni Paulo zéma neñañ dacmunanina Sositene nerenj imi ² Korinti ama areña yandaiguc Anutuac hénaorinj, Kristo Yesuac qerai- aiguc météré énécmimia, ic embac téréya zéénécmimia ini zéma baera baera séc, neñañ Miñ Kewu, onac zéma nonac Miñ Kewu Kristo Yesuac qac buñaya qac héhélíma kecanzu momac yanda onac muru momacnec oénécmizic. ³ Mañgocnina Anutu zé- ma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenénj he énécmima kecmac.

Ewa hia ac.

⁴⁶ Kristoac héipuc wamma zéyinj ackuazéc iminénj kekecginaiguc seligima heyec. Heyu iwac qeriaiguc ai memeac buña zéma zéauauac kuha zéma niniña imuhucya moczoñ yanda énécmiyu sécgé énécmima hezac. Heyu Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña qeénécmiyec Anutuac ewa hiawac buña imuac niñac wamma ni nalé séc onac niñ wamma Anutu ewa hia ac ézéanzua. ⁷ Hénia imuac niñac ini qeri uñawac sese méñac méñ météqététanj ménda wamma késa kecma Miñ Kewunina Kristo Yesunénj winiñu haénécmimac niñ mambéc kecanzu. ⁸ Anutunénj Miñ Kewunina Yesu Kristoac hahayawac naléiguc kápésic qahac solaña nammu niñac meseli énécmiyunec kecgic nalé tetec- gia hamac. ⁹ Anutu imi méñzé méñzéya qahac, inénj mia ini naña Miñ Kewunina Kristo Yesuguc ala kekec wammu niñac unuruyec.

Hénaorinj enej héndéñamuma kecgic Paulonénj ac wañ énécmiyec.

¹⁰ Imuac bec, Dacmuna hécna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaciguc zéwelec énécmizua. Ini ac zéwiñ zé hénia momacnec zému. Imuhuc wamma sucginaiguc héndéñj qéndéñj qahac, néñj ewa momaciguc zéma ewa siñ momaciguc toroqe amuma kecmu. ¹¹ Dacmu- na hécna, sucginaiguc ac zéénj zémaya hicñiyec hezac imi Koloec héna géséhéra ienenj zégic niñi. ¹² Ni ac imi hénia yomuhuc niñac zézua; Ini enj ac enj yomuhuc zéanzu; Ni imi Pauloac ic. Ni imi Apoloac ic. Ni imi Kefawac †ic. Ni imi Kristoac ic. ¹³ Ini niñgic, Kris- tonénj téma sasala wamma keczu me? Paulo neñ onac niñac wamma ic héñgeña wéndaraiguc humuyi me?

† Kefa imi Aram ac, Petero imi Girik ac, héniagira momacguc, neñañ aciguc baña zézéya.

Wañu ini Paulo nuac qacnaiguc doku naecgic me? ^{††14} Ni nenaoc Krispo zéma Gaio iorac sac doku naec érécmima tosara doku ménda naec énécmiyi. Wañu imuac mia deguc nimba hia wañu, Anutu ewa hia ac ézézua. ¹⁵ Méñnéñj méñ ini nuac qacnaiguc doku naec énécmimia zéwu niñac imuhuc ninzua. ¹⁶ (Munguc nimba Sitefana iwac héna géséhéra imi acguc doku naec énécmiyi. Wañu tosia méñac méñ doku naec énécmiyi me qahac imi ménda ninzua.) ¹⁷ Kristonénj méli néñec imi ic doku naec énécmimanj niñac qahac, néñj buña suruc hiabia énézémañ niñac. Imuac mia, Kristoac ic héñgeña wéndara imi enjomia wambac niñac zéma, nena niñtegit qinñtegit acnanénj ménda énézéanzua.

Kristo imi Anutuac Kuha zéma niñtegit qinñtegit acya wanzac.

¹⁸ Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc wañanzua; Ic héñgeña wéndarawac buña suruc imi humucac hé- na tianzu ionac muru imi ac qelaña wanzac, néñj kekec héra nénécmiyu anjénj tima kecanziñ nonac muru imi Anutuac kuha wañanzac. ¹⁹ Imuac mia ac kiwi méñ ooyawac hezac imuaru Anutunénj yomuhuc zézac; Ni ic niñtegit qinñtegit ginaguc ionac niñtegit qinñtegit ac imi qewa qahac wandacmac, wañu niniñ asac asarigi- naguc ionac niniñ asac asarigina imi qewa madacmac. ^{‡20} Niñtegit qinñtegit ic imi dimia? Kiwi ic imi dimia? Nalé yomuac zézé ic imi dimia? Anutunénj baec yomuac niñtegit qinñtegit ac imi qeyu qelaña ménda wandaczac me? ²¹ Anutuac niñtegit qinñtegit ac imi mia baec ic enj niñtegit qinñtegitginanénj niñsarimuac séc qahac. Imuac mia, Anutunénj buña suruc zéauauya imi héna qelañaiguc haima ninzénj ninzénj ic kekec héra mihicñi énécmimanj zé nimma ségiségi wañec. ²² Yuda ic enej sésécac kiwi méréra niñac zéwelec wañgic. Girik ic ienenj niñtegit qinñtegit ac hénia hénia imuac niñkewu wañanzu. ²³ Néñj nini imi ic héñgeña wéndaraiguc biriñnéñj qegic humuyec Kristo i zéau énécmianziñ. Wañu héna imuac Yuda ic ienenj niñgic hoc ésécnec héwétécgé énécmianzac. Wañu ic enia ionac muru imi, héna qelaña ésécnec wañanzac. ²⁴ Wañu Yuda ic zéma Girik ic momacnec, héihéré énécmimia ionac muru imi Kristonénj Anutuac kuc zé- ma Anutuac niñtegit qinñtegitcya wañanzac. ²⁵ Imi mia hénia yomuac niñac; Anutuac qelananénj baec ic ionac niñtegit qinñtegit imi ogicma enj enj wañanzac. Wañu

†† Me kemaña 15 imuaru imuhucyanec. ‡ Yes 29:14

Anutuac bébélacgianéñ baec ic ionac kucgina ogicma selia wañanzac.

²⁶ Dacmuna hécna, imuac mia nanangina dimuhucyanec unuruyec imi hémma niñtegicgic. Séwiac hénaiguc namma zéni, sucginaiguc niñtegic qin̄tegic ic sasala qahac. Wañu kucginaguc acguc sasala qahac. Wañu ic eñeña tuñ yanda igucnec hicñi-hicñiya sasala qahac. ²⁷ Wañu Anutunéñ baecac qelaña énépésima niñtegic qin̄tegic ic gamu qeqe mihicñi énécmianzac. Wañu baecac bébélacgia énépésima ic kucginaguc imi gamu qeqe mihicñi énécmianzac. ²⁸ Anutunéñ baec yomuac ic mamaya zéma nenesic ic zéma ic maqeqeya imuhucya énépésima ic tosara imuhucyanec qahac imi wai énécmianzac. ²⁹ Imi mia baec ic méñnéñ méñ Anutuac kiwaiguc séwi eñeñ wambac niñac imuhuc wañanzac. ³⁰ Ini imi niñtegic qin̄tegicnina zéma haka solañanina zéma météréac buñanina zéma boñ héréhéréac miñina Kristo Anutuac murunec hahaya iwac qeriaiguc Anutuac murunec hicñima kecanzu. ³¹ Imi mia ac ooyawac hezac séc ic méñnéñ mepé qepési ac méñ zéman̄ zé Miñ Kewuac qeriaiguc zému niñac imuhuc wañ nénécmiyec. †

Kristo ic héñgeña wéndaraiguc humuyec imuac buña zéauauya.

2 Dacmuna hécna ni onaru hama Anutuac ack-uazéc énézéyi †nalé imuaru nena acna me nena niñtegic qin̄tegicna mezeric qezeric wamma ménda énézéyi. ² Imi mia ni sucginaiguc kecma iwawai tosara qahac, néñ Yesu Kristo zéma birin̄néñ qegic ic héñgeña wéndaraiguc humuyec imuacnec sac niñareñgéman̄ zé niñseliyiac imuhuc wañi. ³ Wañu sucginaiguc bébélacgia wamma bac yandi yandi wamma zénéñ hiri hiri wamma keru. ⁴ Wañu ac zézéna zéma ackuazéc zéauaiguc imi nalé yomuac niñtegic qin̄tegic ac méra qemimiawac séhanéñ ménda nan̄géma zéyi, néñ Uña Teréyawac winiwininiya zéma iwac kuhaguc énézéyi. ⁵ Imi mia onac ninzén ninzénnginaneñ ic onac niñtegic qin̄tegic aciguc qahac, néñ Anutuac kuciguc sac héiseligima hemac niñ imuhuc wañi.

Niñtegic qin̄tegic héla Anutu arunec hahaya.

⁶ Wañu nini imi yandima ninzén ninzén ic héla wamma keczu ionac sucginaiguc imi niñtegic qin̄tegic acwac zéanzin̄. Wañu imi mia baec yomuac niñtegic qin̄tegic zéma baec yomuac galen̄ ionac niñtegic qin̄tegicgina qahac, néñ ⁷ Anutuac niñtegic qin̄tegic sasangia imuac zéanzin̄. Imi mia musañgéyu heyec, néñ Anutunéñ neñañ edamu niñac wamma baec kurumen̄ ménda hicñiyocnec nalé hama keñec imuaru zéseliyu heyec imi mia. ⁸ Niñtegic qin̄tegic imi mia baecac galen̄ sucginaiguc méñnéñ méñ ménda niñtegiyec.

† Yer 9:24, Ac yomuac hénia imi iwawai tosara niñac mepé qepési ménda wambin̄, néñ Miñ Kewu nimmizij̄ imuac meyacma zéwijn̄ac hezac. †† Kiwi méraginanéñ ooya tosaraiguc; Ni Anutuac ac saña zéau énécmiyi.

Niñtegicbunec imi Miñ Kewunina edamuyaguc imi ic héñgeña wéndaraiguc ménda qewunec. ⁹ Imi mia ac kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac ésécnec; Anutunéñ siñ nimmianzu ionac niñac wamma némaria méñ walac mezerirecac hezac imi kicnéñ ménda héhéña, gezacnéñ ménda niniña, wañu baec ic méñac ewa qeri méñnéñ ménda niñtegic qin̄tegira wanzac. ¹⁰ Wañu imuhucya imi Anutunéñ ionac qahac, néñ nonac muru Uña Téréyanéñnec mewinini nénécmiyec. Uña Téréya imi mia iwawai moczon̄ niñtegicma Anutuac niniñ qeyu hiñgac hiñgarawac séc niñtegiacanzac. ¹¹ Ic méñac hénia imi tosara qahac, néñ uñaya qeriaiguc keczac imi sac ninzac. Hénia imuhucyanec Anutuac hénia imi acguc tosara qahac, néñ Anutuac Uñanéñ sac ninzac. ¹² Nini imi baecac uña imi ménda meyiñ, néñ nini sese Anutunéñ ewa hiawac nénécmiyec imi niñtegicbiñ niñac Uña Téréya Anutu arunec hahaya imi mema kecziñ. ¹³ Nini imuac mia zéauma baec icac niñtegic qin̄tegicnéñ ku nénécmimia imuacnec ménda mema zéanzin̄, néñ Uña téréyanéñ ku nénécmiyec imuacnec mema zéanzin̄. Iwawai Uña téréyawac murunec hahaya imi Uña téréyawac sesenéñ méra nénécmiyu niñtegiacanzin̄. ¹⁴ Séwiac siñiguc kecanzac imuhucyanéñ iwawai Anutuac Uña téréyawac sese imuac niñu qelaña tanec wañu, ménda an̄gétianzac. Iwawai imuhucya imi Uñaguc niñgésimacac séc, imuac niñac ic imuhucyanéñ méndagucnec niñtegiacanzac. ¹⁵ Ic Uña téréyagucnéñ iwawai Anutu arunec hahaya imi moczon̄ hia niñgésima an̄gétianzac, néñ eñeña imi gésigési aciguc ménda opocgic eñanzac. ¹⁶ Mérenéñ Miñ Kewuac ewa siñ niñtegicma hia kumimac me? †Wañu neñañ imi Kristoac ewa siñ imi an̄gétima kecziñ.

Korinti hénaorij̄ imi héndéñamuma kecgcic.

3 Dacmuna hécna ni ic embac Uña téréyaginaguc énézéanzua ésécnec onac énézéman̄ zé osizua. Imuac séwiguc kekec zéma Kristoac kokochéra énézéanzua ésécnec énézézia. ² Ini nene selia nemuac séc qahac kecan̄gic imuac niñac ni nene selia ménda gumu énécmima namunec gumu énécmian̄. Deguc imuhucyanec séha ménda seligima kecanzu. ³ Sucginaiguc nimbupuc wañamuma méndéñ amuma euqac wamma kecanzu imuac niñ, ini éréma kecma deguc acguc séwiac siñiguc kecanzu. Haka imuhucyawac wamma dimuhuc nini baec icac haka ménda niñtohoanzin̄ hia zéwunec? Imi osiosiya. ⁴ Ic méñnéñ ni Pauloac ic, duña ic méñnéñ ni Apoloac ic zéanzu. Imuac ini baec ic zéma ic eñomia ménda keczu me? ⁵ Imuhuc wañkeczuiguc qesiénécmiwa acna melengic. Apolo imi méré, néñ Paulo ni imi méré? Niri imi Miñ Kewuninanéñ sécnira ai buña qenérécmiyu welen̄ qeqe sac kecma méra énécmizic ini Miñ Kewu ninzénngéma keczu. ⁶ Ni héhimic wamba Apolo imi weric héwiñ ai meyec. †Wañu Anutunéñ meyadi énécmiyec. ⁷ Imuac héhimic wawaña me weric héwiñ wawaña imi eñomia zézéya, néñ meyadiyec Anutu iwac sac niñgic eñeña wammac. ⁸ Héhimic wawaña zéma weric héwiñ

‡ Yes 40:13 †† Girik aciguc; doku haimiyec.

wawaña imi sécgira momacguc, ai meanzaoc séc ekac ekac boña érécmiyu memaocac hezac. ⁹ Niri imi Anutuac mérahédera wamma i guc momacnec ai meanziñ, néñ ini imi Anutuac nene ai zéma Anutuac ama wanzu.

¹⁰ Ewa hiawac buña nuac néñec séc meriqe ic niñtegic qinñtegicyaguc ésécnec neñ ama baecya mindiñiwa tecgéyu, tosraneñ imuac qahaiguc ama miyacgéanzu. Wañu ama memu imi eneñ dimuhuc mewiñ imuac dindiñanec niñgésimu. ¹¹ Baec qambaña neñ héimindiñiwa hezac imi mia Yesu Kristo, imuac méñnéñ méñ imi waima méñac héimindiñi wammucac séc qahac. ¹² Wañu baec qambaña imuac qahaiguc goli me siliwa me hoc eeyaguc me ic hésa me ic haréña me to-mocnéñ memuiguc, ¹³ kecma imuac hénia imi nalé yandanéñ hama mewininiyu hicñitegicmac. Nalé imuaru imi geric bélan yandanéñ onoma aigina dimuhuc megic imuac hénia imi measarimac. ¹⁴ Méñac méñ gericnéñ zebipiyu solañanec heyu bakia hia memu, néñ ¹⁵ méñac méñ gericnéñ zema zedaru amaya qahac wammaciguc, eñeya imi goiya héima añgéhñ timimac, néñ geric igucnec metec metecgia tanec wammac. ¹⁶ Ini Anutuac ocmuñ téréya keczu imi zéma Anutuac Uña téréyanéñ qeriginaiguc tacyac wañanzac imi ini ménda niñyacgézu me? ¹⁷ Anutuac ama imi téréya, imuac mia méñnéñ méñ Anutuac ocmuñ téréya imi mebirimac imi Anutunéñ ic imi auyu qahac wammac. Ini imi ocmuñ téréya wanzu.

¹⁸ Ini ikoc ménda wañamumu. Onarunec méñnéñ eñeya niñac niñu baec yomuac naléyaiguc niñtegic qinñtegic ic wanzaciguc, memaamuma qelaña wammac. Walac imuhuc wammaguc niñtegic qinñtegic ic héra wammacac hezac. ¹⁹ Baecac niñtegic qinñtegic imi Anutuac muru qelaña tanec wanzac. Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac imuac niñac imuhuc zézua; [†]Inéñ niñtegic qinñtegic ic imi eñañ haka diwi qiwiliña iminéñ bétac ésécnec haima énépésianzac. ²⁰ Méñ imi yomuhuc, Miñ Kewunéñ niñtegic qinñtegic ic ionac niniñ imuac niñu haréña tanec wañanzac. ^{††}21 Iwawai moczoñ yanda imi onac buña kecénécmizac, imuac niñac baec ic onac niñgic mepé qepésiginaguc ménda wammac. ²² Paulo me Apolo me Kefa me baec kurumeréñ me kekec me humuc me deguc kekerá me bian hahaya imi moczoñ onac buña. ²³ Wañu ini imi Kristoac buña, Kristo inéñ Anutuac buña wanzac.

Yesuac Méliméli ic ionac welen qeque ai.

4 Ini nonac niñac niñgic Kristoac welen qeque ic zéma Anutuac ac saña imuac ai ic wambiñac hezac. ² Wañu ai buña késa keczu imi eneñ ai imuac niñkumuma kenhéi hahéigina qahac memuac hezac. ³ Wañu ini me tosara nuac zégési néñañgic imuac nimba héra yanda ménda wanzac. Ni nenaoc acguc nena ménda zétecgé amuanzua. ⁴ Ni késpedesna méñ ménda niñtegicanzua, néñ hakana imuhucya niñac ic solaña zénéñéña ménda hezac. Wañu hia zétecgé némmacac hezac imi Miñ Kewunina momacguc sac keczac.

⁵ Imuac nalé yanda imi ménda hayunec, Miñ Kewunéñ ménda hayunec imi méñnéñ méñ ic embac tosara ménda zégési énécmimu. Inéñ hama siñi tunumaniguc musañ gégéya imi mewininima ewa qeriginaiguc ewa siñ hezac imi mewininimac. Nalé imuaru Anutunéñ ic embac eñac eñac mepési énécmiyu añgétimu.

⁶ Niñzéhñ niñzéhñ dacmuna hécna, eñac kenkésa hakésa ménda wamma séwi eñeñ ménda wammu niñac, ini ac ooyawac hezac imuac séñgañgengiguc ménda logima mamu zézéya imi nonac murunec nimma niñareñgému niñac, ni méra énécmimanéñ zé ni zéma Apolo nekañ suruc wamma séséc acwac wañ énécmizua. ⁷ Mérenéñ gési énécmima meyac énécmiyu séwi eñeñ wañkeczu? Wañu iwawai he énécmizac imuarunec ménda énécmimia méñnéñ méñ hezac me? Qahacgucnec, moczoñ énécmiyu késa kecma dimuhuc hénihénia igucnec eñañ buñawac heyecac ésécnec séwi eñeñ wañkeczu? ⁸ Ini mia bec tomeñ qeque wañkeczu. Bec mériañ yandaguc wañkeczu. Nini qahaciguc eñacnec kecma ic kewu bec wañkeczu. Nini imi iniguc momacnec ic kewu héra wamma kecbiñ niñac ini bec ic kewu héra wamma kecunec zéma niñziñ. ⁹ Ni nimba Anutunéñ Yesuac Méliméli ic nini humucac buña zétecgé nénécmimia tanec tetecgiaiguc nonoporu mamayagina wanzíñ. Wañu nini imi baec kurumeréñguc kua meme uña zéma baec ic kicginaiguc ninicdesic wawañawac buña wanzíñ. ¹⁰ Nini imi Kristoac niñac wamma ic qelaña wanzíñ, néñ ini imi Kristoac qeriaiguc niñtegic qinñtegic ginaguc wanzu. Nini imi qeka meka wanzíñ, néñ ini imi kucginaguc wanzu. Ini imi eebipiginaguc wanzu, néñ nini imi maqeqeya wanzíñ. ¹¹ Hama éréma deguc imuac sura séc nini imi yaka doku niñ humuma, séwi usu qahac nununesi wañ nénécmiyu kian éséc kecancziñ. ¹² Wañu méraninanéñ ai réwéria meanziñ. Saec ac wañ nénécmigic mozoc ac wañ énécmianziñ. Wañu nununesi wañ nénécmigic bisiqatéñ wañ énécmianziñ. ¹³ Wañu zébiri qébiri wañ nénécmigic ac bakia goigina héima wañ énécmianziñ. Érékecma deguc nini imi baec ic moczoñ yanda ionac nenesic tanec wamma kecziñ.

¹⁴ Ni gamu qeque wañ énécmimanéñ zé kiwi yomi ménda oénécmizua, néñ onac mia nambérac sorochéna zéma nimma pakeréñ ac wañ énécmimanéñ zé oénécmizua. ¹⁵ Kristoac qeriaiguc kiwi ic imi kileréñ keczu, néñ sugcinaiguc hélacnec mañgoc wañ énécmianzú imi sasala qahac. Wañu neñ imi Yesu Kristoac qeriaiguc buña suruc hiabia imi ku énécmima ini nena nambérac hécna ésécnec aži mema mihicñi énécmiyi. ¹⁶ Imuac ni zéñangé énécmizua. Wañanzua imuac séciguc méndacma wamma kecmu. ¹⁷ Ni hénia imuac niñac wamma mia Miñ Kewuac qeriaiguc nuac nañ sorocna wamma keczac Timoteo imi mélimiwa onac muru hazac. Wañu inéñ mia Kristo Yesuac qeriaiguc haka wañanzua imi zéma baera baera lelecgéma hénaoríñ ama séc emma ku énécmianzua imuac mia héiqeli énécmimac. ¹⁸ Onarunec tosiánéñ ni onac mu-

ru ménda hamañ éséc nimma séwi eñeñ wamma keczu, ¹⁹ 19añéñ Miñ Kewunéñ niñu sécgéyu focdac onac muru hamañ. ²⁰ Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi ac eñomiaiguc ménda hezac, néñ Uña téréyawac kuciguc hezac. ^{19b} Imuac niñac ni hama séwi eñeñ ic ionac inictegicma acgina qahac, néñ kucginaguc me qahac imi inictegicmañ zé ninzua. ²¹ Ini dimuhuc wañ énécmimañ niñac ninzu? Hihilocguc hamañ me goi héihéi zéma ewa bénzénéñ ewa qerinaiguc sécgénéñu hamañ?

**Kaiseroac hakanéñ hénaoriñ
mebiri énécmiyec.**

5 Sucginaiguc kaisero haka hezac zégic niñi. Wañu kaisero imuhucya imi ic enia ionac sucginaiguc acguc ménda heheya. Ic méñnéñ eñeya mañgocyawac iniña wagicma i guc kecañzac imuac mia zézua. ² Wañu ini séwi eñeñ wamma keczu. Haka imuac ewa biric ménda wanžu. Haka imuhuc wañec imi sucgina igucnec nesigic kembacnec, néñ imuhuc ménda wañkeczu. ³ Ni séwinanéñ lakec keczua, néñ qeri uñananéñ iniguc kecma imuaru keczua séc, haka imi wañec i bec zétecgémizua. ⁴ Ini Miñ Kewu Yesuac qaraiguc azorogic imuaru, ni acguc uñananéñ iniguc keczua. Miñ Kewunina Yesuac kuc acguc imuaru keczac. ⁵ Ic imi Biria miñinawac mériaiguc waimimia wañec. Imi mia séwiya imi humuqai wammac, néñ uñaya imi Miñ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc kecke-mihicñimac niñac imuhuc wammimia wañec. ⁶ Séwi eñeñ wañanžu imi haka hiabia qahac. Yis komodianéñ falawa uha dokuyaguc imuac séc sécgéañzac imi ini ménda ninzu me? ⁷ Ini héni hénia igucnec yisginaguc qahac imuac deguc falawa uha qelia wambiñ zéma, yis wahala imi gilicig kendacmac. Naguc sacyaguc ogicma kenkeña, kendoñ imuac ramaya Kristonéñ doenina mema humuyec. ⁸ Imuac kendoñac tacbiñ niñ, yis wahala qahac, yis biria zéma kai ziliweñaguc qahac, saméñ héla zéma solaña yisya qahac nema tacbiñ. ⁹ Kaisero ic iniguc mutu qutulañ ménda wammu niñac nuac kiwiiguc oénécmiyi, ¹⁰ néñ ac imuac hénia imi baec yomuac kaisero ic me hémbaoc ic me señkowu ic me baniarawac mepé qepési ic imi méndagucnec ala wamma kecmu niñac ménda zéyi. Imuhuc wambiñ zé baec yomi waima keñ humuni sécgémacac hezac imuac mia imuhuc zézua. ¹¹ Imuhuc qahac, néñ deguc oénécmizua imi yomuhuc; Ninzéñ ninzéñ dacmuna kecziñ zéañzu ionac sucginaiguc méñnéñ méñ kaisero me hémbaoc me baniarawac mepé qepési wawaña me zébiri qébiri wawaña me doku seli nene ic me señkowu wawaña iniguc imi mutu qutulañ ménda wamma yaka acguc momacnec ménda nemu. ¹² Ni ic enia keczu imi némaciguc zégési wañ énécmiwinec? Imi osiosiya. Wañu hénaoriñ eñañ sucginaiguc imi ménda niñgési amumuac hezac me? ¹³ Séngagen ic imi Anutunéñ niñgési énécmimac, néñ biria meme ic imi mia eñañ sucgina igucnec nesimigic mama kemmac.

**Hénaoriñ sucginaiguc tualefic hicñiyu dimuhuc
wammu.**

6 Onac muru méñnéñ alaya méñac kápésic ac késa kecma imi météré ic ionac muru ménda zéhicñi-ma kápésic ic ionac muru zéhicñimac me? ² Météré ic-néñ baec ic zégési énécmimuac hezac imi ménda ninzu me? Baec séc ic embac moczoñ zétecgé énécmimuac hezaciguc, ac ai efiadac méñ heyu hia ménda zétecgému me? ³ Neñañ imi kua meme uña zétecgéwiñac hezac imi ini ménda ninzu me? Imuac baecac ara eafia imi eñaoc hia niñgési wammuac hezac. ⁴ Imuac, baecac kekeciguc ac méñ hicñiyu ini ic méñ hénaoriñ sucginaiguc niñgic mamaya wanžac imuhucyanéñ ara imi zétecgémac niñac hia kumumimu me qahac? ^{†5} Ni gamugina nimmu niñac ac imuhuc énézézua. Sucgina igucnec ic méñ niñtegic qin̄tegicyaguc dacmuna eñañ ac hia zétecgémacac séc méñ méndagucnec kecénécmizac me? ⁶ Dacmuna ninzéñ ninzéñgiraguc néñ aciguc opocamuwic zé ic ninzéñ ninzéñgina qahac ionac muru hia kemmac me? ⁷ Ini eñawunec aciguc opoc amugic kápésicgina winiñu hicñitegirec. Imuac hénia imi ini bec momacnec aciguc maunuyu gamu qequeginaguc wandaczu. Néwécgeña, kápésicgina eñ bisigic hia wambacnec. Wañu waigic ikoc icnéñ iwawai onagiru hia wambacnec. ⁸ Imuhuc ménda wamma ini haka biria wañamu-ma ikoc wamma iwawai onagic amuanžu, néñ imi eneñ mia eñañ ninzéñ ninzéñac dacmuna hécgina keczu. ⁹ Ic birianéñ Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi mératéc ménda memuac hezac imi ini ménda ninzu? Ikoc wañ énécmiwu niñac, kaisero ic me, bania-mepé qepési ic me sasañgiaiguc eu iniñ hénia qelogiligi ic me, embac ala me ic alawac inicbaoc wawaña me, icnéñ ic alayaguc kaisero wawaña me, ¹⁰ kowu nene ic me hémbaoc ic me doku selinéñ ewa soho wawaña me zébiri qébiri ic me diwi qiwiliñ ic imuhucyanéñ Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi mératéc memuac séc qahac. ¹¹ Wañu sucginaiguc ic imuhucya kecgcic, néñ Miñ Kewu Yesu Kristoac qaraiguc neñañ Anutuac Uña Téréyanéñ zuac énécmi-ma météré énécmima mesolañi énécmiyu keczu.

Qeri séwigina imi Anutuac buña.

¹² Ni haka sasalanec wammañ zé hia wammañac hezac, néñ wammañ séc moczoñ méra némmacac séc qahac. Haka sasalanec hia wammañac zénénéña, néñ ni haka méñnéñ méñ ménda waiwa méra bawu nopocmac. ¹³ Nenenéñ tomeñac wañu tomeñnéñ ne-neac wanžac, néñ Anutunéñ imi moczoñ metecgéyu qahac wammac. Séwinina imi kaiseroac ménda hezac, néñ imi mia Miñ Kewuninawac heyu, Miñ Kewunina imi mia séwininawac galen̄ kecañzac. ¹⁴ Anutunéñ Miñ Kewunina humuc igucnec meqeliyec. Wañu iwac kuhanéñ neñañ muñguc meqeli nénécmimac.

† *Girik aciguc; Wañu baec yomuac ara némac niñac toroqema zéwiñnec? †† *Kiwi tosarraiguc; Hénaoriñ sucginaiguc ic eñomia méñ hia kumumigic ara imuac zégésigési ic wammac.**

¹⁵ Séwígina imi Kristoac séwi tasia wanzac imi ménda ninzu? Wañu Kristoac séwi tasia iminéñ dimuhuc melenjic héna yanda embacac séwi tasia wammac? Qahac téngén. ¹⁶ Héna yanda embacguc toro qemaciguc i guc séwi momacguc wammaocac hezac imi ménda ninzu? Yomuhuc ooyawac hezac; Éréhéc-néñ séwi momacguc wammaoc. ¹⁷ Imuac bec Miñ Kewuguc toroqemac imi i guc uña momacguc wamma kecmaoc. ¹⁸ Kaisero haka imuac qizizijngéma kecmu. Képésic wañanzu sasala imi séwi busuninawac sénganjen hezac, néñ kaisero icnéñ eñeya séwíac képésic wanzac. ¹⁹ Wañu séwígina imi eñac eñac qeriginaiguc kecanzac Uña téréya Anutuac murunec hahaya iwac ocmuñ téréya wanzac imi ménda ninzu? Ini imi séwiginawac miñina qahac. ²⁰ Ini imi bonhérégina meéncmimia wanzac. Imuac séwiginanéñ Anutu ee héihéi wammimu.

Zammaréñ memecac héna ac.

7 Acgina kiwiiguc oma néngic imuac zéwa niñgic; Ic méñnéñ embac ménda mema kecmaac imi hia, ² néñ kaiseroac manam batuc hezac, imuac niñ ic séc embac mema kecmu. Wañu embac séc ic mema kecmu. ³ Wañu icnéñ eñeya séwíya imi iniña ménda anjén timimac. Embac acguc euya imuhucnec ménda wammimac. ⁴ Iniña imi eñeya séwíyawac miñ manjocya qahac, néñ euyanéñ imuac miñina wanzac. Euya imuhucyanec eñeya séwíyawac miñ manjocya qahac, néñ iniñanéñ imuac miñina wanzac. ⁵ Eñañ séwígina iniñgina me euginawac eñ ménda anjén tiéncmigic. Zéwelec welecac efima nalé titiña mihicñiwiñ niñac walac zéeminiñ wamma imuhuc wañgic teggéyu muñguc toroqe amumu iminéñ hia wammac. Eñañ ewa siñgina helanzi amugic, Biriña miñinanéñ batucgé énécmiwac niñac. ⁶ Wañu ac imi qenanjé wamma zézua, néñ ménda zéseli énécmizua. ⁷ Ic moczorñec ni éscnec wamma kecmu niñac wanzua. Néñ icya icya eñeya sese Anutuac murunec hahaya késa keczac. Méñnéñ méñac késa keru méñnéñ méñac késa keczac.

⁸ Ic embac ménda meamuma kecanzu zéma embac malé ionac mia yomuhuc zézua; Ieneñ ni ésc kecgic hia wammac. ⁹ Eñ kecgic séwíac siñginanéñ geric bélaña éscnec onoyu hiabia qahac wammac. Sécgina imuhuc wanzaciguc eu iniñ meamuma kecgic sécgémac. Imuac niñac séwíac siñgina helanzi amuwiñac séc qahac wañu ic embac meamuma kecmu. ¹⁰ Zammaréñ meamuma keczu onac mia yomuhuc zéseli énécmizua; (Zézé seli ac yomi nuarunec qahac néñ Miñ Kewuarunec.) Embac imi icyawac murunec waimimia ménda wammac. ¹¹ (Néñ waimimia wammaciguc ic méñ ménda mema eñ kecmaac me euyawac muru muñguc luae mihicñi mimia wañu toroqemac.) Wañu icnéñ imuhucyanec iniña ménda waimimac. ¹² Ac yomi mia tosía ionac énézézua; (Wañu ac yomi nuarunec, néñ Miñ Kewuarunec qahac.) Niñzén niñzén dacmuna méñac muru iniña méñ Miñ Kewu ménda niñzénjéma

kecma euyaguc momacnec kecmaac niñ ewa siñ hemiyu iniña imi ménda waimimac. ¹³ Wañu embac méñac muru euya méñ Miñ Kewu ménda niñzénjéma kecma iniñaguc kecmañ zé ewa siñ hemiyu euya imi ménda waimimac. ¹⁴ Euya Miñ Kewu ménda niñzénjéma keczac imi iniñawac niñzén niñzénanéñ métérémi-mac. Wañu iniña ménda niñzénjéma keczac imi euyawac niñzén niñzénanéñ métérémi-mac. Qahac wambacnec nambérac hécgina acguc solaña ménda wambunec, néñ deguc solaña kecgic nambérac hécgina imuhucyanec solaña keczu. ¹⁵ Néñ ménda niñzénjéma kecanzu ionac succinaiguc eu iniñ méñnéñ wai amumaociguc wai ércémigic imuhuc wammaoc. Ic me embac imuhucya imi zézé seli iminéñ ménda ziki énécmizac. Néñ ini imi Anutunéñ luaeguc héihéré énécmiyec. ¹⁶ Imi mia embac gi Anutunéñ euga kecec héla mihicñi mimac me qahac imi ménda niñzán. Ic gi imuhucyanec Anutunéñ iniñga kecec héla mihicñi mimac me qahac imi ménda niñzán. Imuac siñginawac ménda wammu.

¹⁷ Néñ Miñ Kewunéñ icya embacya séc ewa hiawac buña méndéñ énécmiyec imuac séciguc héna imuac me imuac unuruyec séc téngén méndacma wammu. Ni hénaoríñ ama séc imuhuc zéseli énécmianzua. ¹⁸ Séwiiguc séwi tasé heric heriraguc keru Miñ Kewunéñ hérémíyeciguc séwi tasé hericheric haka waimac niñ ménda zéñanjémimu. Wañu séwi tasé hericheric qahac keru Miñ Kewunéñ hérémíyeciguc séwi tasé hericheric memac niñ ménda zéñanjémimu. ¹⁹ Séwi tasé herichericguc kecec me séwi tasé hericheric qahac kecec iminéñ héla qahac, Anutuac héna acwac niñtohoma kecec iminéñ mia héla wanzac. ²⁰ Imuac niñ nanañ imuaru me imuaru nañu Miñ Kewunéñ héihéré miyeciguc nanañ imuacnec nañkecmac. ²¹ Gi welen qeqe kecnanec héihéré géñeciguc niñna iminéñ réwériga ménda wammac. Wañu kecec ziki sipacya qahac mihicñiwésémañ imuac héna méñ bérénggé géñu efima kecec ziki sipacya qahac imi hia mihicñiwésémañ. ²² Welen qeqe ic kerunec Miñ Kewuac qeriaiguc héihéré mimia wanzac imi welen qeqe keczac, néñ deguc Miñ Kewuac buña wamma keczac. Héña imuhucyanec miñ manjoc kerunec héihéré mimia wañec imi miñ manjoc wanzac, néñ Kristoac welen qeqe ic wañecac keczac. ²³ Ini bec bongina memeya imuac niñ ic onac welen qeqe ménda kecmu. ²⁴ Dacmuna hécna, méñnéñ méñ héihéré mimia wañec nalé imuaru areñ méñac méñ nañkerec areñ imuarunec namma Anutuguc momacnec kecmaoc.

Embac seraña zéma embac malé ionac pakerñ ac.

²⁵ Embac seraña ionac Miñ Kewuac ackuazéç méñ ménda késa keczua. Wañu Miñ Kewunéñ ewa biric niñnéñu méñzé méñzéna qahac kecanzua nenaoc mia nena niñiñawac zéwa niñgic. ²⁶ Neñ nimba nalé zéna waiyayaguc yomuac niñac ic méñnéñ kecanzac imuhucyanec kecmaac iminéñ hia wammac. ²⁷ Imuac gi embacguc dércgé ércémíawac keczaciguc

ménda waiwésémanj. Wañu gi embac qahac solañanec keczanjiguc embac memañ zé ménda nimbésémanj.
²⁸ Embac memañ zé mewésémanjiguc iminéj kápésic ménda wammac. Wañu embac serañja méñnéj ic memaciguc imi acguc kápésic ménda wammac. Wañu imuhucya ieney kekecginaiguc yéwéri sasala mi-hicñjimu. Imuac niñ ni añgéné tiénécmimañ zé imuhuc zézua. ²⁹ Alahécna ac yomi zéwa niñgic; Nalé meducñiyu hotoñadac hezac, imuac niñ ic tosara embacginaguc ieney embac qahac ésécnec kecmu.
³⁰ Wañu siacanzu imi eney zésiacgina qahac ésécnec kecmu. Wañu ségiségi wañanzu imi eney ségiségigina qahac ésécnec kecmu. Wañu iwawai boñ meanzu imi eney iwawaigina qahac ésécnec kecmu. ³¹ Baecac iwawainéj ai meanzu imi eney, niñgic imi ménda he énécmizac ésécnec wammac. Baec kuruménj deguc héñzu imi hama keñu qahac wandacmac imuac mia.
³² Eney mia iwawai omaya imuac mia niñ éréhé ménda wamma kecmu niñac nimma zézua. Ic méñ iniñja qahac kecanzác inéj Miñ Kewuac ai niñac niñ goro wamma dimuhuc wamma Miñ Kewu ségiségi mihicñji mimañ zéma nimmac. ³³ Iniñagucnéj mia dimuhuc wamma iniñja ségiségi mihicñji mimañ zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñgunj wañanzac. ³⁴ Wañu ewaya téma éréhé wañanzac. Wañu embac serañja me embac ic ménda mema kekera méñnéj Miñ Kewuac ai niñac niñgumbi niñgunj wamma eñeya séwi uñaya momacnec Miñ kewuac buñja haimac, néñ embac icyagucnéj dimuhuc wamma euya ségiségi mihicñji mimañ zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñgunj wañanzac. ³⁵ Ziki énécmimañ niñac ménda zézua, néñ ini solañanec kecmu niñac ac yomi énézézua. Ini solañanec kecmu ewagina ménda héséñunec Miñ Kewuac howiacnec kekecgina haimimu niñac imuhuc zézua.
³⁶ Ic méñnéj embac serañja eñeya buñja qemimia hemiyuguc haka dindñanec ménda wammianzác tanec wanzaciguc, wañu embac buñaya imi zammarén naléya ogicma embac yanda wamma keczaciguc imi ewa siñja méndacma hia memac. Imi mia kápésic qahac. Ierenj imi kilerj meamumaoac hezac. ³⁷ Wañu ic méñnéj ewayanéj nimma embac imi ménda memañ zé niñ seligizaciguc, wañu kilerj memac niñac iwawai méñ ménda hinocgézaciguc, wañu eñeya séwiac siñja imi hélanzi amumac ac séc kuha hemiyu ménda memañ zé ewaya zikizaciguc, imi acguc hia wanzac.
³⁸ Imuac embac serañja mezac imi haka hia wanzac, néñ embac ménda mezac imi haka séc méñ ogicma hia wanzac.
³⁹ Embac méñ imi euyanéj kekecguc kecmac séc hésa qatéyaguc wanzac. Euya humuyu ic méñ me méñ memañ zé wammaciguc imi hia memac, néñ Miñ kewuac ewa siñjiguc wammac. ⁴⁰ Niniñnaiguc imi eu qahac imuhucnec kecmac imi séc méñ ogicma ségiségiyaguc wammac. Wañu ni nimba Anutuac Uñja Téréya imi nuac muru acguc henéñzac imuac niñac ac imi nuarunec sac qahac.

Baniarawac ohaihaiyawac ara.

8 Baniarawac ireha imuac mulu haimimia imi hénia nindacma keczij imi niñyacgéma keczij. Wañu niniñ imi tétéc qequeac haka mihicñjanzac, néñ goi héi-héi iminéj qenanégéac haka mihicñjanzac. ² Méñnéj méñ eñeya niñac niñu niniñaguc wammac imi, ac niñasarimacac hezac imi ménda niñasarimanec keczac. ³ Wañu méñnéj méñ Anutu goi héihéi wammianzác imi Anutunéj nimmianzac. ⁴ Imuac olémbarj baniarawac ireha imuac buñja haihaiya imi mema neanzu imuac mia yomuhuc zéma niñzij; Baniarawac ireha baec kuruménjiguc hezac imi moczónj eñomia. Anutu imi méñ qahac, néñ momacguc sac keczac. ⁵ Baec me kuruménjiguc anutu zéénécmimia sasala hezac imi hélacnec. Anutu sasala miñ kewu sasala keczu zézéya, ⁶ néñ kilerj neñañ muru imi Anutu momacguc Mañgocnina sac kecnécmizac. Iwarunec mia iwawai momac yanda hicñidarec. Wañu neñañ iwac wamma kecanzij. Wañu imuacnec Miñ Kewunina Kristo Yesu momacguc sac keczac. Wañu inéñnec iwawai momac yanda mihicñji énécmiyu kecgic neñañ acguc iwacnec kecanzij.
⁷ Néñ niniñ imuhucya imi ic séc ménda késa keczu. Imuac niñac ic tosia ieney baniarawac ireha imuac niñañgic séc nimmanec kecmu nene newiñ zé, yomi baniarawac ohaihaiya gezanj, zéma niñ éréhécguc wamma negic eñañ ewa qeriginanéj kuc mama wamma zapi qeanzac. ⁸ Yaka neneac hakanéj nonagiru Anutu hosucgéwiñac séc qahac. Ménda newiñiguc séc méñ ogicma biriwiñac séc ménda hezac. Imuhucyanec newiñiguc séc méñ ogicma hiaruwiñac séc ménda hezac. ⁹ Néñ técgina nimma kecmu. Ewa éréhé ménda wamma ewa siñginawac séc wamma megi haka iminéj alahécgina bébélacgia tosara méwétécgé énécmiwac niñac. ¹⁰ Gi niniñgaguc néñ baniarawac ireha imuac ocmuñj qeriaiguc nene saméñja nema tacna, ic ninzén ninzénja bébélacgia méñnéj méñ imuhuc gémma kuc mema baniarawac ireha imuac nene saméñ imi efima mema newac niñac. ¹¹ Haka imuhuc hicñimaciguc imi guac niniñganéj ninzén ninzénj bébélacgia dacmunaga Kristonéj wammima humuyec i mebirimac. ¹² Gi mia imuhuc ninzén ninzénj dacmunaga bébélacgia ewa qeriaiguc wizi ésécnec hénij géwésémanj iguc imi Kristo kápésic wammizañ ésécnec wammac. ¹³ Imuac nenenéj ninzén ninzénj dacmunana méñ méwétécgé mihicñji, ni yañ busia méndagucnec nema dacmuna imi qonzononj gégéya ménda mihicñji mima kecbá nalé tetcgia hamac.

Yesuac Méliméli ic ionac nananjina.

9 Ini niñgic, ni ziki sipacnaguc keczua me? Ni Yesuac Méliméli ic ménda wanzua me? Ni Miñ Kewunina Yesu ménda héñj me? Miñ Kewuninawac qeriaiguc ainawac héra hicñjima kecanzu imi ini qahac me? ² Ini mia Miñ Kewuninawac qeriaiguc Yesuac

Méliméli ic ai buñanawac asé kiwi tanecac hicñjima kecanzu. Imuac niñac ni ic embac tosia ionac muru imi Yesuac Méliméli ic ménda gezañ kecbiac, néñ onac imi Yesuac Méliméli ic hélawac kecanzua.

³ Zégési wañnéñanzu ionac mia yomuhuc zéma saiwacna wañ énécmizua; ⁴ Niri nene doku newiac qac buña méñ ménda zénérec mimiawac kecziac me?

⁵ Yesuac Méliméli ic tosia zéma Miñ Kewuac munahéra zéma Kefa ieneñ imi inihécgina kecénécmigic ai meanzu. Wañu nini imi imuhucyanec wamma kecbiñ zé qac buña ménda zé nénécmimia wac kecziñ me?

⁶ Wañu ni zéma Banaba niri sac séwiguc kekecac ai waima Anutuac ai sac mewic niñac qac buña ménda zénérec mimiawac kecziac me? ⁷ Wañu mérénéñ téñgiñ ic kecma eñeya soukiwa kiricma welen qemac? Wañu mérénéñ waiñ ic himicma imuac gocmia méñ ménda menec wammac? Wañu mérénéñ rama inicgaleñ wamma ionac namu késanec ménda wammac?

⁸ Ni ac imi baec icac nanañiguc namma zézua me? Héna ac acguc imi ménda zéhicñizac me? ⁹ Moseac héna aciguc ac méñ yomuhuc hezac imuac mia imuhuc zézua; Burumakao méñnéñ padi gocmia tizizama séwéla qétimaciguc uficnéñ kuaya ménda osomu, néñ waigic nemac. Ini niñgic, Anutunéñ burumakao ionac niñac ewa goro wanzac me? ¹⁰ Moczoñ ic neñañ niñac ménda zéyec me? Hélacnec, imi mia ic neñañ niñac imuhuc ooyawac hezac. Imuac niñac ai patoma kecziac inéñ héla niñac niñkumuma patomac. Wañu metocgézac i acguc nena buña henémmac zéma niñkumuma metocgo wammac.

¹¹ Nini onaru qeri uñawac iwawai himiriñ. Wañu ic imuhucyanéñ onarunec séwiac iwawai mewiñguc, niñgic sécnina ogicma kunerñ yanda meziñ tanec wammac me? ¹² Tosia ieneñ onarunec séwiac iwawai imi memu niñac zéénécmimia wañu niri imi imuac séc imi ogicma kilen imuhuc hia wambicac hezac, néñ Kristoac buña suruc hiabia imi neuña qahac saima kemmac niñ wamma qac buña zénérecmiyec séc ménda wamma imuac me imuac osimaguc kilen yéwéri imi bisiqatéñ wamma kecanzic.

¹³ Ocmuñ téreyaguc ai meanzu imi eneñ ocmuñ téreya imuaru nene mihicñjima neanzu. Wañu zaki téreyaguc welen qeqe ai meanzu imi eneñ zaki téreya imuac buña haihaiya imi sécgina séc meanzu imi ini ménda ninzu? ¹⁴ Héna imuhucyanec Miñ Kewuninanéñ yomuhuc zéma zéseli nénécmiyec; Buña suruc hiabia zézé ic imi eneñ buña suruc zézé ai iminéñnec séwiginawac kekec qenanéñ wamma kecmu. ¹⁵ Wañu ni wawañawac séc me memeyawac séc imuhucya imuhucya méñ ménda wamma meanzua. Ac imuhuc zéma oénécmizua imi mia ini imuac séciguc wañ némmu niñac ménda zézua. Qahacgucnec, osima humumañ zé hia humumañ, néñ iwawai méñac méñ ménda zéwelec énécmimañ. Imuhuc wambinec méñnéñ méñ iwawai zéhiaruñanzua imi mematiti wambac niñac. ¹⁶ Ai imi mia nuac qacnaiguc hainénéñ, imuac niñac hetecgémañac séc qahac. Buña suruc hiabia imi ménda zéau énécmimañiguc imi saecnaguc wammañ. Héna imuac niñac, buña suruc hiabia zéauñanzua hakana

imuac mia zéhiaru amumañac séc qahac. ¹⁷ Ni ai imi nena ewa siñnawac mewinec kecma imuac bakia mewinec, néñ nena ewa siñnawac qahac, néñ niñk-inzéñ wañ némma ai buña zénéñéña iwac mia meanzua. ¹⁸ Imuac ainawac bakia imi némac? Ni buña suruc hiabia zéau énécmianzua séc boñtegitic zéau énécmima buña suruc hiabia imuaru héima namma haka méñac méñ wawañawac séc buñana qenéñec imi méñ ménda añgétianzua. Wañu ai meanzua iminéñ mia ainawac boña wanzac.

¹⁹ Ni ic momac yanda ionac muru taséna qahac soñañanec kecanzua, néñ ogicma sasala énépésimañ zé kilen welen qeqeginawac opocamuma kecanzua. ²⁰ Yuda ic ionac muru imi Yuda ic tanec wañi imi Yuda ic énépésimañ zé imuhuc wañi. Wañu héna acwac méra bawaguc kecanzu ionac muru imi ni héna acac bawaguc ménda kecanzua, néñ ic héna acwac bawaguc kekeca éscnec wañi imi, héna acac méra baciguc kecziac imi énépésimañ zé imuhuc wañi. ²¹ Ic enia kecanzu ionac muru imi ni héna ac qahac ménda kecma néwécgeña Kristoac héna ac imuac méra bacyaiguc kecanzua, néñ ic héna ac qahac kecanzu ionac tanec wañi imi, ic héna ac qahac imi énépésimañ zé imuhuc wañi. ²² Ic ninzéñ ninzéñgina bébélacgia ionac muru imi ic ninzéñ ninzéñ bébélacgia tanec wañi imi, ic ninzéñ ninzéñ bébélacgia énépésimañ zé imuhuc wañi. Ic héna héna ionac muru ic héna héna tanec wañi imi, tosara añgégina timañ zé imuhuc me imuhuc wañi. ²³ Ni buña suruc hiabia imuac wamma haka héna héna méndacma wañanzua imi, ni nenaoc acguc buña suruc hiabia imuac héla imi ic embac tosara iniguc momacnec memañ zé imuhuc wañanzua.

²⁴ Somberñ yandaiguc nogicna gogicba aria wamma moczoñ usunec keñanzu, néñ succina igucnec momacguc sac onogicma bakia meanzac imi ini ménda niñtegiticzu? Ini acguc bakia mewiñ zé imuhuc usunec kemmu. ²⁵ Ariac ic eneñ onogicbiñ zé sigi héna héna kecanzu. Wañu imi eneñ zunzariñ miñicmiñcya houmacac hezac imuhucyawac orucginaiguc haimimu niñac wamma imuhuc wañanzu, néñ neñañ mia iwawai ménda houhouyawac mewiñ zé imuhuc wañanzu. ²⁶ Héna imuac niñac ni nenaoc héna hezac imi ménda héñtegiticma sicsaoc ménda keñanzua. Wañu ni zika qemañ zé sawaiguc méragina sicsaoc gilianzu éscnec ménda qeñanzua. ²⁷ Néñ ni ic tosara onac ackuazéac zéau énécmima kecma nena gorosona wambi niñac séwinanéñ welen qeqe kecmac niñ imuac siña qewa hiñgaru kecanzua.

Pakeñ ac Israel ionac wawañ meme igucnec hahaya.

10 Alahéna, ini iwawai yomi ménda niñasari-manec kecmu niñac ménda wanzua. Esañ a mbéc hécnina ieneñ moczoñ hosusuac amiaiguc kemma konduñ doku namuñaguc qericma keñgic. ² Wañu moczoñ Mosearu toroqegic hosusu zéma konduñ doku qeriaiguc naec énécmiyec. ³ Wañu nene téreya

imuhucyanec nema kecgic. ⁴ Wañu ieneñ imi, Kristo qeri uñawac zamanziñ kecañzac inéñ méndac énécmiyu zamanziñ imuacnec mia qeri uñawac doku imuhucyanec nema kecgic. ⁵ Néñ kileñ, ionarunec zañgégina moczoñnec séc ionac imi Anutunéñ ségisé-gi ménda wamma baec kéra kérésiaiguc unuyu humudacgic. ⁶ Wañu imi mia ieneñ haka biria siña nimma wañgic ésécnec neñañ imuhucyanec ménda wamma kecbiñ niñac haka imuhucyanéñ sésécac hicñi nénécmiyec. ⁷ Ionac murunec tosara ésécnec ini banarawac welen qeqe ic ménda wammu. Haka imuhucyawac wañgic, ac yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac ieneñ mama tacma nene zéma doku selia nema yacma nezélélér aria mezu. ⁸ Wañu ionac sucginaiguc tosara ésécnec kaisero haka ménda wambiñ. Kaiwe ai meme momacguc imuaru ic embac 23,000 humuma madacgic. ⁹ Wañu Miñ Kewunina manam batuc ménda wammiwiñ. Ieneñ imuhuc wañgic mokoleñ eneñ inigic humudacgic. ¹⁰ Wañu ionarunec tosanéñ wañgic ésécnec ñjindic ñjudac ac ménda zé-mu. Ieneñ imuhuc zégic metecmetec miñinanéñ metecgé énécmiyu qahac wandacgic. ¹¹ Ionaru haka hicñiyec imuhucyanéñ séséc wañ nénécmizac. Wañu baec yomuac nalé tetcgiawac kecañziñ neñañaru pakeñ ac wañ nénécmimac niñ kiwiiguc ooyawac hezac. ¹² Imuac mia nañselizua zéma niñzu imi eneñ mama unuwac niñac técgina nimma kecmu. ¹³ Ic séc hicñi énécmianzac manam batuc imuhucya sac onac muru hicñi énécmianzac. Anutu imi méñzé méñzéya qahac imuac niñac manam batuc sécgina ogicogicya imi ménda waiyu hicñi énécmimac. Wañu manam batuc hicñi énécmimacac séc hia nañselimu niñac néñ-gacma kenkeñawac héna mihicñi énécmimac.

Banarawac olémbaña.

¹⁴ Imuac mia inicsoroc sorochéna ini banarawac welen qeqe ai imuac mia héñacya mema kecmu. ¹⁵ Ic niñtegic qindegic ginaguc énézéañzua ésécnec ac wañ énécmizua. Eñaoc mia ac énézéua imi niñgésigic. ¹⁶ Sokociguc mériañac waiñ doku, mériañ ac zéma neañziñ imi Kristoac sacya amunec qamunec haka qahac me? Wañu saméñ méndemma neañziñ imi Kristoac séwi busia amunec qamunec haka qahac me? ¹⁷ Nene saméñ hénia momacguc heyu saméñ momacguc amunec qamunec wamma neañziñ, imuac niñac nini sasalanéñ séwi busu momacguc wamma kecañziñ. ¹⁸ Séwiiguc Israel ic embac keczu ionac niñgic, mulu haima neañzu imi eneñ zaki téréyawac buña amunec qamunec ménda wamma kecañzu me? ¹⁹ Ac imi dimuhuc niñac zézua? Iwawai banarawac haimimia imi iwawai héla wanzac me? Wañu baniara eñeya imi iwawai héla wanzac me? ²⁰ Imuhuc qahac. Ic enia ieneñ mulu haiñzu imi Anutuac buña qahac, néñ kuwic onac haiñzu. Ni ini kuwic iniguc amunec qamunec wamma kecmu niñac ménda wanzua. ²¹ Ini Miñ Kewuac sokoc igucnec †zéma kuwicac sokoc igucnec momacnec nemuac séc qahac. Wañu Miñ Kewuac

zaeiguc zéma kuwic ionac zaeiguc momacnec toroqema nemuac séc qahac. ²² Me neñañ imuhuc wammanec kecma Miñ Kewu nimbupuc mihicñi miwiñ me? Kucninanéñ kuha ogiczac me?

Ninznéñ ninznéñ ic ionac keckec solaña.

²³ Iwawai moczoñ hia wambiñac séc, néñ iwawai moczoñnéñ méra ménda nénécmidacmac. Iwawai moczoñ hia wambiñac séc, néñ iwawai moczoñnéñ ménda nañgé nénécmidacmac. ²⁴ Méñnéñ méñ eñeya nañgé amumañ zé ménda hochoc ai memac, néñ tosara onac nañgé énécmimañ zé hochoc ai memac. ²⁵ Ini nénéngémba sombenjiguc yañ beric busia haigic heyu ewa qerigina solañañéñ yomi omaya me kuwicac buña zéma ménda qesiamuma eñ boñ mema oma nemu. ²⁶ Hénia imi yomuhuc; Baec zéma iwawaiya imuaru sécgéma hezac imi moczoñ Miñ Kewuarunec. ²⁷ Ic enia méñnéñ héihéré énécmiyu amayaiguc emmuiguc, wéségina iguc iwawai haigic hezac imi imuac me imuac ewa qerigina solaña niñac wamma zéqesi ménda wamma efima hia nedacmu. ²⁸ Wañu ic méñnéñ yomi banarawac mulu haimimia zéma énézémaciguc imi, énézémac i zéma iwac ewa qeria solaña niñac wamma iwawai imi ménda nemu. ²⁹ Geñga qahac, néñ iwac ewa kétiñ kétiñawac zézua. Némac niñ ic méñac ewa qeri solañañéñ hakana ziki sipacya qahac imuac zégési wañnémmac me? ³⁰ Ni ewa hia nimma amunec qamunec wammañiguc mérenéñ némac niñac hakana ewa hia zézéyaguc imuac niñac zébiri néñu nimbinec? ³¹ Imuac ini nene zéma doku nemu, me haka méñac méñ wammuiguc imi, Anutuac edamuyawac niñac wamma memu. ³² Ini Yuda ic me Girik ic me Anutuac hénaoriñ ieneñ inicma qonzontoriñ géwu niñac solañañec kecmu. ³³ Haka hénia hénia wammañ séc, ic hénia hénia ewa hia mihicñi énécmima, nena nañgé amumañ zé hochoc ai ménda mema, ic sasala nañgé énécmimañ zé hochoc ai meanzua ni ésécnec wañ énécmigic Anutunéñ ionac añañgégina tiénécmimac.

11 Ni Kristoac haka kéréndéñ méndac mianzua ésécnec ini imuhucyanec nuac haka méndacma wammu.

Mepé qepésiac haka solaña.

² Ini ai hénia hénia meanzua séc ni niñqeli némma mératéc haka ku énécmiyiac séciguc tohoma kecañzu imuac niñac mepési énécmizua. ³ Wañu yomi méñ zéwa niñasarimu niñac wanzua; Icy a icya ionac orucgina imi Kristo wanzac. Wañu embacac oruha imi icya wanzac. Wañu Kristoac oruha imi Anutu wanzac. ⁴ Ic méñnéñ oruc usuyaguc zéwelec ai me bianac ara zéauau ai mezac imi eñeya oruha Kristo gamu mihicñi mizac. ⁵ Wañu embac méñnéñ oruc usuya qahac eñnec zéwelec ai me bianac ara zéauau ai mezac imi oruha keczac icyawac gamu mihicñi mizac. Wañu embac imi oruc zucya moczoñ mericdacma keczac tanec

† Mmh 32:6 †† Waiñ sokoc.

‡ Leg 24:1

imuhuc éséc wanzac. ⁶ Imuac embac méjnénj oruha usuya qahac kecmaciguc oruc zucya imi mericdarmac me hézérac gédacma kecmac. Wañu embac imi oruc zuc qahac kecmaj zé gamuya nimmaciguc oruc usuyaguc kecmac. ⁷ Ic imi Anutuac tanec zéma edamuya wanzac imuac oruhaiguc usuya kilenj ménda haimacac hezac, néj embac imi icyawac edamuya wanzac. ⁸ Ic imi embac igucnec ménda memeyanénj embacnéj ic igucnec memeya. ⁹ Wañu ic imi embacac niñ wamma ménda mihicnijec, néj embac imi icac wamma mihicnijec. ¹⁰ Hénia imuac niñac zéma kua meme uña ionac niñac wamma embacnéj méra bacginaiguc keczac imuac asé kiwiya oruc usuya haima kecmac. ¹¹ Wañu Miñ Kewuninawac qeriaiguc imi ic qahac embacnec ménda kecancac. Wañu imuhucyanec embac qahac icnec ménda kecancac. ¹² Embac icarunec hicnijec †ésécnec ic acguc embacrunec hicnijec. Néj momac yanda imi Anutu arunec. ¹³ Ini enjaoc niñgésigic embac méjnénj oruc usuya qahac Anutu zéwelec wammiyu hia sécgémac me? ¹⁴ Wañu ic méjnénj oruc zuc horua hemiyu iminénj enjeya gamuya mihicni mianzac imi ewa siñginawac boñ zalíanénj hia ménda ku énécmizac me? ¹⁵ Wañu embac onac oruc zucgina imi usu buñawac énécmiyec imuac niñ embac méjnénj oruc zuc horua hemiyu, edamuyaguc wanzac. ¹⁶ Méjnénj ac imi qemañac zéma yomuhuc nimmac. Haka imuhucya imi nini me Anutuac hénarorij neñanguc ménda hezac.

Miñ Kewuninawac saménj téréya.

¹⁷ Ini azoroanzu nalé imuaru ménda nañgé amuanzu, néj mebiri amuanzu imuac niñac ini ménda zéhiaru énécmima zézé seli ac méj yomi énézémanj zé wanzua. ¹⁸ Walac imi ini hénarorij tocgoanzu nalé imuaru sucginaiguc héndénj héndénj hicñianzac zégic nimma ac tosara imi ninzéngézua. ¹⁹ Wañu nimba Anutunénj niñu tuñ diminénj solañja keczu imi hicñitegicmac niñ sucginaiguc enjac enjac tuñginaguc téamuma kecmuac hezac. ²⁰ Hélawac zéwa niñgic; Ini momacnec azoroanzu nalé imuaru imi Miñ Kewuac saménj newiñ zé ménda azoroanzu. ²¹ Némac niñ, tosara imi enjañ nene késama hama enjac enjac walac negic tosara imi yaka niñ humumanec kecgic tosara imi doku selinénj ewa soho mihicni énécmiyu keczu. ²² Enjañ yaka neneac ama imi hocma imuhuc wañanzu me? Imi qahac wañu, Anutuac hénarorijac niñgic mamaya wañu maqeqeya gamu qeqe mihicni énécmianzu me? Némac ac énézémanj? Zéhiaru énécmimanj? Qahacgucnec! Yéwéri imuac zéma ménda zéhiaru énécmimanj. ²³ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Ni haka ku énécmiyi imi mia Miñ Kewuarunec meyi. Miñ Kewu Yesunénj siñj méñ Miñ Kewu Yesu késagic imuaru saménj mema ²⁴ ewa hia ac zéma kuma yomuhuc zéyec; Yomi imi séwi busuna onac buña. Niñqeli némma haka yomi wammu. ²⁵ Saménj negic tecgéyu waiñ sokoc imuhucyanec nema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi imi zikiziki qelia sacnanénj memeya. Nemu séc niñqeli

némma haka imi wammu. ²⁶ Ini saménj zéma waiñ sokoc imi mema nemu séc Miñ Kewuac humuc buña imi zéauma kecgic inénj lilingéma hamac.

²⁷ Hénia imuac mia méjnénj méñ Miñ Kewuac saménj me sokoc imi haka sicsaocyaguc nemac imi Miñ Kewuac séwiya zéma sacya nesoho soho yawac kápésic mihicnijac. ²⁸ Imuac méjnénj méñ enjeya niñgési amumaguc saménj imi nema sokoc imi mema nemac. ²⁹ Méjnénj méñ Miñ Kewuac séwiya zéma sacya ménda hénasarima nemac imi enjeya kápésic nemac tanec wammac. ³⁰ Hénia imuac niñac sucginaiguc sasalanénj kuc mama zéma hafiginaguc wamma keczu. Wañu tosara imi bec gau seli mihicnima keczu. ³¹ Neñañ niñgési amuyiñguc ménda niñgési nénécmiwacnec. ³² Wañu neñañ niñgési nénécmimac iguc imi zéqindiñj wañ nénécmimac. Imi mia baec ic iniguc momacnec zétecgé nénécmiyu kápésicniñaguc ménda wambniñ niñac imuhuc wañ nénécmianzac. ³³ Imuac dacmuna hécna saménj newiñ zé azoromu nalé imuaru imi mambéc amumu. ³⁴ Méñ imi neneac wammiyu walac enjeya amaiguc nemac. Azozoro sicsaocya wañgic kápésic ginaguc zéénécmiwac niñac. Yéwéri tosara imi ni nenaoc kec hama zémindiñimanj.

Qeri uñawac sese.

12 Dacmuna hécna ini qeri uñawac sese imuac hénia niñasarimu niñac wanzua. ² Ini becnecc ic enia kecgic imuaru siñginanénj héihéré énécmima on-agiru baniara ac ménda zézéya imuhucyawac muru rouc wamma kendacgic. ³ Imuac ni zéasari énécmizua; Méjnénj méñ Anutuac Uñaguc ac zéanzac imi Yesu imi saecac buña imuhuc ménda zémac. Wañu Uñanénj ménda nañgé énécmiyu méjnénj méñ Yesuac Miñ Kewuna zémacac séc qahac.

⁴ Ewa hiawac ai buña imi hénia hénia, néj Uña imi momacguc. ⁵ Ai memeac nananñgina imi hénia hénia, néj Miñ Kewugina imi momacguc. ⁶ Ai haka imi hénia hénianénj icya icya ionac muru ai haka imuac me imuac moczorñ wamma meanzac imi Anutu momacguc. ⁷ Wañu ic miñ séc nañgé énécmimanj zé Uña téréyanénj aiginaiguc enjeya mewinini amuanzac. ⁸ Méñac imi Uña téréyawac murunec niñtegiticac ackuazéc, méñac imi Uña Téréya iminénj nec mia niniñ hénia hénia awac ackuazéc, ⁹ wañu méñac imi Uña Téréya iminénj nec niñzénj niñzénj, méñac imi Uña Téréya iminénj nec hafi zepa mehia hiaruac ai buña seseya, ¹⁰ Wañu méñac imi kiwi méréra memeyawac kuha, méñac imi Anutuac bianjac ara zézé, méñac imi uña hénia hénia inictegitic tegira, méñac imi ac méréra zézé, méñac imi ac méréra imuac hénia melemma zéasac asariac ai buña énécmiyec. ¹¹ Ai haka imi moczorñ Uña Téréya momacgucnéñ medacanzac. Wañu enjeya ewa siña méndacma méndémma icya icya énécmianzac.

¹² Ic neñañ séwinina imi momacgucnéñ séwininawac tasia imi sasala hemizac. Wañu séwiac tasia imi sasalanénj séwi momacguc hemizac ésécnec Kristo acguc imuhucyanec. ¹³ Nini imi Yuda ic me Girik ic,

† Hén 2:21

welenj qeque ic me miñ mañgoc wañamuma kekera, moczoñ Uña Téréya momacguc néñnec †naec nénécmiyu séwi momacguc wamma Uña momacguc imi doku ésécnec nénécmiyu neyiñ. ¹⁴ Wañu séwi imuac tasia imi momacguc qahac, néñ sasalanec. ¹⁵ Wañu hénanéñ ni méra qahac, imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacnec séwiiguc ménda toroqeqeya hia wammac me? ¹⁶ Wañu gezacnéñ ni kic qahac imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacnec séwiiguc toroqeqeya hia ménda wammac me? ¹⁷ Séwi howiacnéñ kic wammaciguc hétéñ hicñiyu dimuacnec nimmac? Wañu séwi moczoñnéñ hétéñ niniña wammaciguc dimuacnec héméña nimmac? ¹⁸ Wañu Anutunéñ ewa siña méndacma séwi tasia hénia hénia séwiiguc haiyu hezac. ¹⁹ Séwi tasé momacguc sac hewacnec séwi eñeya dimuaru hia hemac? ²⁰ Imuac séwi taséhéra imi sasalanec, néñ séwi imi momacguc. ²¹ Wañu kicnéñ mérawac ni gi qahac hia kecmañ zéyu, orucnéñ hénawac ézéma gi qahac ni hia kecmañ zémacac séc qahac. ²² Néwéciguc, séwi tasé tosarawac niñni mamaya tanec wanzu, néñ imi moczoñ aiginaguc sasala. ²³ Wañu séwinawac taséhéra maqeqeya imuhucyawac niñni eeginaguc wañu usu hiabianéñ héinécmianziñ. Wañu séwi tasé gamuginaguc imuhucyawac niñni héla wañanzac. ²⁴ Wañu séwi tasé tanecgina hiabia ieneñ imi imuac me imuac zéwelec-muac ménda hezac. Anutunéñ séwi tasé mamaya ionac eegina ogicma héima séwinina imuhuc areñgéma meyacgé nénécmiyec. ²⁵ Wañu imuhuc meyu séwi tasé eñac eñac ménda méndéñ amuma séc momacguc galeñgé amuma kecanzu. ²⁶ Tasia méñnéñ qenzer qeyu tosara moczoñ imuhucnec momacnec geriwa niñanzu. Wañu tasia méñnéñ edamuyaguc wañu tosara moczoñ imi momacnec ségiségi wañanzu.

²⁷ Ini imi Kristoac séwi zéma séwi taséhéra wamma keczu. ²⁸ Anutunéñ imi hénarion héra neñañaru ai ic yomuhuc kumu nénécmiyec; Walac imi Yesuac Méliméli ic, imuacnec bianjac ara zézé ic, ai imuacnec kiwi ic zéma kiwi méréra memeya, zéma hafi zepa mehiahiaruac ai buña seseya, zéma qenanéñ ai, zéma galeñ ai, zéma ac méréra zézé ai imuhucnec hai nénécmidarec. ²⁹ Momac yanda Yesuac Méliméli ic wanziñ me? Momac yanda bianjac ara zézé ic wanziñ me? Momac yanda kiwi ic wanziñ me? Momac yanda kiwi méréra meme ic wanziñ me? ³⁰ Momac yanda hafi zepa mehiahiaru ic wanziñ me? Momac yanda ac méréra zézé ic wanziñ me? Momac yanda ac méréra imuac hénia zéauau ic wanziñ me? ³¹ Wañu ini ai buña seseya, séc méñ tosara onogicma eñeña wanzac imuac qerigina hélacnec ewa ewa wammu. ††Wañu ni hénia méñ tosara onogicma solañja wawañawac zéwa niñgic.

Goi héihéiac haka.

13 Ni baec ic zéma kua meme uña ionac ac hénia héniaiguc ac zémanec kileñ goi héihéi qahac

† Me momacgucac qeriaiguc. †† Me nimbupuc wañanzu.

keczuaiguc, ni imi gonjon qacqaraguc zéma aij hétéñaguc tanec wanzua. ² Wañu ni bianjac ara zéma ac saña moczoñ zéma niniñ moczoñ niñasarima imuacnec ninzéñ ninzéñ baec boña méñ hia ézéwa yacma kemmacac séc kesa keczuaiguc kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc imi ni eñomia wanzua. ³ Wañu nena iwawai moczoñ méndéñ énécmianzua iguc, wañu imuacnec séwina gericiguc hai énécmiwa zedaruguc kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc imi héla méñ ménda késakeczua.

⁴ Goi héihéinén nalé horua bisiqatén wañ énécmianzac, goi héihéinén gum bénzénzén wañ énécmianzac, wañu nimbupucya qahac, wañu tétéc qeque qahac, séwi eñeñ qahac, ⁵ Géréñu nézén qahac, ewalima kesa kecec qahac, kiu séléléc wammiyu qeri biric ménda ninzac, képésic kesa kecec qahac. ⁶ Imi birianéñ sécgéma keñu ewa hia ménda nimma ac hélawac wamma ségiségi wañanzac. ⁷ Goi héihéinén yéwéri momac yanda bisiqatén wamma iwawai moczoñ ninzénégma iwawai moczoñ niñkumu wamma iwawai moczoñiguc nañselimac.

⁸ Goi héihéi imi tetecgiaya qahac hema emma kecmac, néñ bianjac ara qaiyu, ac méréra acguc tecgéyu, niniñ momacnec qahac wandacmac. ⁹ Nini hénia bakia sac niñasarima bianjac ac imi bakianec zéanzéñ. ¹⁰ Imuac hénia howia hélanéñ hicñiyu bakianec zézéya imi moczoñ tecgédacmac. ¹¹ Ni komocnaiguc imi nambérac ésécnec ac wamma nambérac ésécnec niñtegicma nambérac ésécnec niñañi, néñ ic kuneñ wamma nambérac haka silic imi hetecgedari. ¹² Nalé yomuaru imi nini wikiñiguc héñanzéñ ésécnec méiméiyawac héñanzéñ, néñ nalé hahaya imuaru imi musunina séc añambin imuhucyanec hémbin. Deguc imi bakia sac niñasarianziñ, néñ nalé imuaru imi Miñ Kewunéñ ni niñyaccgé néñanzac ésécnec ni solañanec niñasarianziñ. ¹³ Imuac ninzéñ ninzéñ zéma niñkumu zéma goi héihéi haréwéc imi nalé séc hemac, néñ sucginaiguc goi héihéinén éréhéc orogicma eñeña wanzac.

Bianjac ara zézé zéma ac méréra zézéyawac sese.

14 Goi héihéiac hénia imi seliseli wamma méndacmu. Wañu qeri uñawac sese hénia hénia niñac wammu, néñ ai buña sasala imuarunec Anutuac gezac qézén acwac niñgic eñeña wañu imi zéhicñiwiniñ zé seliseli wammu. ² Ic méñ ac méréra zéanzac imi Uña téréyanéñ wammiyu ac saña zéyu ic tosara eñeñ hénia ménda niñasarianziñ. Imuac niñac inéñ ic onac ménda énézéanzac, néñ Anutuac ézéanzac. ³ Néñ Anutuac bianjac ara zéhicñianzac imi eñeñ ic onac énézéma zénanéñ énécmima meme seli ac wañ énécmima héibélac qéibélac wañ énécmianzac. ⁴ Ac méréraiguc ac zéanzac inéñ eñeña nanéñ amuanzac, néñ Anutuac ackuazéc zéhicñianzac inéñ hénarion meyac énécmianzac. ⁵ Ni imi ini moczoñ ac méréra zému niñac wanzua, néñ Anutuac bianjac ara imi niñgic tosara onogicma eñeña wañu sasala zéhicñimu niñac wanzua. Ac méréra zéma hénarion nanéñ énécmianziñ

zé hénia ménda melemma zéhicñi wanzaciguc Anutuac bianjac ara zéanzac inéñ i ogicma kuneña wanzac.

⁶ Imuac dacmuna hécná ni onaru hama hénia zéauauyawac ara zéma niniñ zéma bianjac ara zéma pakeñ ac ménda zéma ac méréraiguc ac énézéwa iminéñ dimuhuc nanñé énécmimac? ⁷ Kuña me mimisule, iwawai kekecyá qahac imuhucyanéñ legic maraya dindjanec ménda qaru mérénéñ legic imuac hénia niñtegicmac? ⁸ Wañu témuñnéñ hétéñ sícsaocya qaru mérénéñ yaréac zéréñ qéréñ hia wammac? ⁹ Ini imuhucyanec ezelañ ginanéñ ac niñtegicbiñac séc imuhucya ménda zégic ac zézégina imi dimuhuc niñasarimu? Acgina eñ zégic sawaiguc keñsohozac. ¹⁰ Ac ewa hénia hénia baeciguc hezac, néñ ac ewa hénia qahac méñ ménda hezac. ¹¹ Imuac ic méñnéñ zéyu ni imuac hénia ménda niñasarimanñiguc ni imi ac zézac iwac muru ic enia wamba i acguc nuac muru ic enia wammac. ¹² Imuac ini acguc Uñawac ai buña niñac wañanzu. Imuac héniaorin nanñé énécmiwiñ zé sécgé énécmimac niñ seliseli wammu. ¹³ Imuac ac ewa méréraiguc zéanzac imi ac melenj melenjawac kuha niñac zéwelec wammac. ¹⁴ Ni ewa méréraiguc zéwelec wammanñiguc imi mia qeri uñananéñ zéwelec wanzac, néñ nuac ewa qerinanéñ héla ménda miñicñizac. ¹⁵ Imuhuc wañu dimuhuc wammanñ? Ni Uñananéñ zéwelecma ewa qerinanéñ momacnec zéwelecmanñ. Wañu uñananéñ legic héimima ewa qerinanéñ momacnec legic héimimanñ. ¹⁶ Imuhuc ménda wambésémanñiguc imi uñaganéñ mérianñ ac énézéwésémanñiguc ic sese imuhucya qahac kecanzu imi eneñ gi némac ac zézanñ imi ménda niñasarima dimuhuciguc guac ewa hia ac nimma hélacnec hia zémac? ¹⁷ Gi ewa hia ac hia zézanñ, néñ acga iminéñ tosara ménda nanñé énécmimac. ¹⁸ Ni ini moczoñ onogicma ac méréra hénia hénia sasala zéanzuawac Anutu ewa hia ézézua. ¹⁹ Wañu héniaorin amaiguc tosara ku énécmimanñ zé ackuazéc éréhécdac ewa qerinanéñ niñasarizac imuac hia zémanñ, néñ ac méréra 10 tausenñac séc horua zémanñ zé nimba mamaya wandaczac.

²⁰ Dacmuna hécná niñtegic qinñtegiciguc imi kokoc éséc ménda wammu, néñ Haka biriaiguc imi kokoc éséc wammu. Niñtegic qinñtegiciguc imi ic kuneñ éséc wammu. ²¹ Héna aciguc yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewunéñ yomuhuc zézac; Ni ac méréra zéanzu ionac ezelañgina zéma ic enia ionac kua tasé mema ic embac yomi énézémanñ, néñ kileñ ménda niñtohomu. ^{†22} Imuac ac méréra imi ninzén ninzén ic onac buña qahac, néñ ic enia ionac asé kiwi wanzac. Anutuac bianjac ara imi ic enia onac qahac, néñ ninzén ninzén ic ionac buña wanzac. ²³ Imuac héniaorin momac yandanéñ tocgéma momacnec ac méréraiguc zémuiguc ic tosara imuac hénia ménda ninzu imi eneñ zéma ninzén ninzéngina qahac imi eneñ éréma inicma ewagina sohozac ménda zému? ²⁴ Wañu momac yanda eneñ Anutuac bianjac ara zéhicñima tacmuiguc imi, ic enia me omaya éréma ic momac yanda ionac murunec zéqindinñ ac zéma gésigési ac wañ énécmimia

wammac. ²⁵ Wañu ewa qeriginaiguc niniñ musañ musañgia imi usuya auyu hicñitegiru Anutuac sicgémima mepésimima Anutunéñ hélacnec succinaiguc keczac zéma zéaumu.

Ai areña méndacma mepé qepési ai memu.

²⁶ Imuac dacmuna hécná dimuhuc wambinñ? Ini azoromu séc legic zéra zéma pakeñ ac zéma ackuazéc zéauauya zéma ac méréra zéma ac melenj melenj momacnec heanzac imuac imi moczoñnéñ nanñé amuwiñ zé wamma memu. ²⁷ Méñnéñ ewa méréraiguc ac zémaciguc éréhéac me haréwéc sac wai énécmigic zému. Wañu momacnec qahac, néñ ic méñnéñ zéyu tecgéyu ic méñnéñ zémac. Wañu méñnéñ hénia melemma énézémac. ²⁸ Ac melenj méñ ménda keczaciguc héniaorin amaiguc ara qaiyu bénzénj kecmac, néñ zémanñ zé eñeyanec Anutuaru zémac. ²⁹ Wañu Anutuac bianjac ara zéhicñianzu imi bianjac ara zéwiñ zé ic éréhéac me haréwécnéñ zému. Wañu tosara imi nimma niñgésimu. ³⁰ Wañu ic méñ momacnec taczac iwac muru Uña téréyanéñ ackuazéc zéau-maciguc, walac hénima zézac inéñ waima bénzénj nec tacmac. ³¹ Ini momac yanda niniñ héiqelima qeri efi miñicñimu niñac bianjac ara imi areña méndacma ic méñnéñ zéyu tecgéyu méñnéñ zéyu kemmac. ³²⁻³³ Anutu imi ai memañ zé sícsaoc qahac, néñ luaeyaguc meanzac. Imuac niñac bianjac ara zézé ic ionac uñahécgina imi bianjac ara zézé ic ionac méra bawu kecma luaeguc mambéc kecanzu.

Métére ic momac yanda azoazoroiguc wañanzu ésécnec ³⁴ embac eneñ héniaorin succinaiguc acgina waima bénzénj nec kecma. Ionac imi ac zému niñac ménda zéénécmimia. Wañu hénia aciguc hezac séc eu-hécgina méra bacginu kecma. ³⁵ Niniñ méñac méñ héiqeliwiñ zé wanzuiguc imi eñañ amaiguc euhécgina qesiénécmimu. Embacnéñ héniaorinñiguc ac wawaña imi gamuyaguc wanzac. ³⁶ Anutuac ackuazécnéñ onac murunec hicñiyec me eñacnec sac kecñic hicñi énécmiyec?

³⁷ Onarunec méñnéñ eñeyawac niñu kua meme ic wanzac me Uña téréyayaguc wanzaciguc imi ac oénécmizua yomi kewuac zézé seli ac imuhuc zéma niñtegicmac. ³⁸ Méñnéñ méñ hénia yomi ménda niñtegicmaciguc ic imi ménda niñmimia wammac. ³⁹ Imuac dacmuna hécná ini Anutuac bianjac ara imi zéhicñiwiñ zé seliseli wammu. Wañu ewa méréraiguc ac zézé imuac neuñ ménda héimu. ⁴⁰ Ai haka hénia hénia moczoñ sécyá ménda ogicma ai areñ méndacma wamma memu.

Kristo humuc igucnec qelima yarec.

15 Dacmuna hécná buña suruc hiabia énézéyi imuac ku énécmiwa ninzu. Imi mia ini bec añgétigic. Añgétima imuac qeriaiguc nañselima kecanzu. ² Ini ackuazéc neñ énézéyi imi eñ ménda ninzénngéma selianec késa kecñuiguc imi ninzénj

† Yes 28:11, 12

ninzén imuac qeriaiguc anghéngina tiénécmimia wammac. ³ Ni nénu meyi imuac mia walac onac énézéyi. Kiwi téréyaiguc hezac séc Kristonén képésicni-nawac wamma humuyec. ⁴ Humuyu ténggégic kiwi téréyaiguc hezac séc ai meme haréwéc wañu muñguc humuc igucnec qelima yarec. ⁵ Yacma walac Kefawac hicñimiyec. Imuacnec tohotoho ichéra 12 ionac hicñi énécmiyu héngic. ⁶ Imuacnec ninzén ninzén dacmuna 500 azoroma kegcic winini énécmiyu momacnec héngic. Ionarunec sasalanén qeliqueli keczu, néñ efefianén humugic. ⁷ Imuacnec éréma Yakobo hicñimiyu héñec. Wañu imuacnec Yesuac Méliméli ic momac yanda hicñi énécmiyu héngic. ⁸ Tetcgiaiguc naléna ménda héiyunec kembrañu téma hicñiyi nidac imuhucya acguc hicñinéñu héñi. ⁹ Ni imi Yesuac Méliméli ic ionac sugcinaiguc mamayagina téngéñ. Ni Anutuac hénorin ununesi wañ énécmiyi imuac niñac Yesuac Méliméli ic zéma nurugic nimba ménda sécgéanzac. ¹⁰ Wañu Anutuac ewa hía igucnec ni sécna wamma kecanzua. Ewa hiawac buña néñec imi eñ ménda heyu ni Yesuac Méliméli ic momac yanda onogicma ai kuneñ yanda meyi, néñ imi mia nena qahac, néñ niguc momacnec kecanzac Anutu iwac ewa hía igucnec. ¹¹ Neñ me ieneñ imuhuc zéau énécmi ini imuhuc ninzénghéma keczu.

Humuc ic ionac qelima yacyac.

¹² Kristo imi humuc igucnec qelima yarec imuhuc énézéni niñgicguc dimuhuc sugcinaiguc tosanén humuc igucnec qelima yacyac imi ménda hezac zéanzu? ¹³ Humuc igucnec yacyac ménda hewacnec Kristo acguc muñguc ménda yacbacnec. ¹⁴ Kristo ménda yareciguc ackuazéc nini zéauanzin imi eñomia wanzac. Wañu ninzén ninzénghina imi acguc eñomia wanzac. ¹⁵ Wañu imuacnec nini imi Kristonén humuc igucnec meqelimiya yarec zéma héipuc ac wañ énécmiyin hénia imuac niñac Anutuac héipuc ic ikochéra kecziñ imi hicñitegiru ninicdabunec. Humuc igucnec yayac qahac wambacnec Anutunén Kristo humuc igucnec muñguc ménda meqeliwacnec. ¹⁶ Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc Kristo acguc humuc igucnec ménda meqelimiya yacbacnec. ¹⁷ Kristo imi humuc igucnec ménda meqelimiya yacbacnec ninzén ninzénghina imi acguc eñomia wañu ini képésic qeriaiguc kegcicac kecbunec. ¹⁸ Wañu Kristoac qeriaiguc humuma keczu imi acguc qahac wandabunec. ¹⁹ Kristoac qeriaiguc neñañ niñkumu wañanzin iminén baec yomuac sac wambacnec ic embac sugcinaiguc neñañ imi tosara onogicma ewa biricniguc wambinñec. ²⁰ Néñ Kristo imi hélacnec humuc igucnec qelima yarecac gau seli keczu ionac héla gocmia walac walac wanzac. ²¹ Humuc imi icac murunec, imuhucyanec humuc igucnec yacyac imi acguc icac murunec hahaya. ²² Adamwac qeriaiguc ic embac moczon humugic ésécnec Kristoac qeriaiguc ic embac moczon kecec mi-hicñimu. ²³ Wañu areña zézéya séc méndacma hicñi énécmimac. Walac imi héla gocmia méréra Kristo, imuacnec Kristonén lilingéma hayu iwac buña kecera. ²⁴ Imuac andiaiguc imi nalé tetcgia hamac. Inén ic

kewuya kewuya zéma ic qac buñaguc zéma kuc buñaguc imi moczon mebirí énécmima héngalen ama areña yanda imi mañgocya Anutuac muru haimimac nalé imi mia hamac. ²⁵ Inén ic kewu kecmanec házéchéra moczon eñeya hénia duandiaiguc onopocmacac hezac. ²⁶ Wañu házécya nalé tetcgiaiguc qemacac hezac imi humuc. ²⁷ Anutunén iwawai moczon iwac hénia duandiaiguc onopocdarec. [†]Imuac iwawai moczon hénia duandiaiguc hezac zéyec nalé imuaru iwawai moczon iwac hénia duandiaiguc onopocac Anutu eñeya imi ménda toroqema zéyec imi hicñitegiczac. ²⁸ Iwawai moczon iwac hénia duandiaiguc onopocmac nalé imuaru imi nañ eñeya acguc iwawai moczon hénia duandiaiguc onopocac iwac muru sicgémimacac hezac. Imi mia Anutunén iwawai momac yanda imuac miñina kecma iwawai moczon imuac qeriaiguc acguc sécgémac kecmac niñ imuhuc wañec.

²⁹ Qahac wañu, humuc ic ionac niñac wamma doku naecanzu imi eneñ némac wammu? Wañu humuc ic ieneñ kilen ménda yacmuiguc némac niñac ic embac humuc ic ionac niñ wamma doku naec haka wañanzu? ³⁰ Wañu nini némac niñac zérabéra qahaiguc emmanec kecbin? ³¹ Dacmuna hécna, ni Kristo Yesu Miñ Kewuninawac qeriaiguc mepé qepésina wanzu onac niñac wamma zéhiaru amumanec kecma ni kaiweya kaiweya humuanzua. ³² Ni Efeso ama areña yandaiguc baec icac niñkumu niñacnec sac wamma wañ zécginaguc yaré wañiiguc imi némac héla mén hicñinémac? Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc orañ humuwiñac hezac, imuac nezélélén wammanec kecbin hía zéwiñnec. ^{††33} Ikoc wañ énécmiwu niñac, ic ala biria eneñ haka hiabia mesohoanzu. ³⁴ Ewa solañaguc lilingéma képésic ménda wamma haka solañ wamma kecmu. Onarunec tosanén Anutu ménda nimmianzu imuac gamugina nimmu niñac imuhuc zézua.

Séwi qelia humuc igucnec yacyacwac buña.

³⁵ Tosianén yomhuc gezan zému; Humuc ieneñ dimuhuc muñguc yacmu? Wañu séwi tanecgina imi dimuhucyanén yacmu? ³⁶ Ac qelaña zézé ic ini! Iwawai gocmia qesaanzu iminén ménda humumaciguc imi kekecyaguc muñguc ménda érémac. ³⁷ Wañu iwawai himicanzu imi kecma érémacac hezac iwawai howia imuac ménda himicanzu, néñ padi me tosara imi gocmianec himicanzu. ³⁸ Wañu Anutunén eñeya ewa sinjiguc tanecgina énécmima gocmia hénia hénia imuac séc tanecgina hénia hénia hai énécmiyec. ³⁹ Séwi tanecgina acguc imuhucyanec qahac, eñac eñac. Mén imi icac séwi, mén imi wañ onac séwi, mén imi nei onac séwi, wañu mén imi lambéc onac séwi. ⁴⁰ Séwi tanec tosara imi Kurumenjarunec, séwi tanec tosara imi baecarunec, wañu kurumenjiguc kecera ionac edamugina imi séc mén, wañu baeciguc kecera ionac edamugina imi séc mén. ⁴¹ Kaiwe asaha imi séc mén, maso asaha imi séc mén, ménni sikiluac asaha imi séc mén, wañu ménni sikilu eñañ edamugina imi eñac eñac.

⁴² Humuc igucnec yacyac imi acguc imuhucyanec. Himicanziñ imi humuma qahac wawaña, wañu imuacnec yacyacwac buña imi ménda humuma qahac wawaña. ⁴³ Iwawai eeya qahac imuhucyanéñ himicma iwawai edamuyagucnéñ yacbiñ. Iwawai bébélacgia himicma iwawai selianéñ muñguc yacbiñ. ⁴⁴ Séwi busunéñ himicma uñawac tanecnéñ muñguc yacma kecbiñ.

Séwi busuac tanera hezac, imuac uñawac tanera imi acguc hezac. ⁴⁵ Yomuhuc ooyawac hezac, Ic walac hicñihicñiya Adam imi séwiac ic kekecyaguc wañec. [†]Wañu Adam tetcgia hahaya imi kekec énécmiawac uña wañec. ⁴⁶ Wañu walac imi uñawac buña qahac, néñ séwiyaguc, imuac andiaiguc hahaya imi uñawac buña wañzac. ⁴⁷ Walac imi baeciguc hicñiyec imuac baecarunec. Andiaiguc hahaya imi kurumén igucnec hahaya. ⁴⁸ Baecarunec imi moczoñ baecac buña tanec, kurumenarunec imi moczoñ kurumenac buña tanec ésécnec. ⁴⁹ Wañu nini imi imuhucyanec baec icac murunec tanec meyiñ imuhucyanec kurumén icac murunec tanec mewiñ.

⁵⁰ Dacmuna hécna ac mén yomi zéwa niñgic; Sac zéma séwi busunéñ Anutuac héngalen ama areña yanda imi mératéc ménda angréñ timac. Wañu houhouyanéñ iwawai ménda houhouya imi mératéc ménda angréñ timacac hezac. ⁵¹ Ninzu, neñ onac muru ac saña mén zéwa niñgic; Nini moczoñ gau seli ménda hewiñ, néñ témuñ tetcgiawac qaru focdac élanzañnec melemma qelia wambiñ. ⁵² Tomuñ qaru humuc ic eneñ iwawai ménda houhouyanéñ muñguc qelima yacmu. Wañu neñañ acguc melemma qelia wambiñ. ⁵³ Séwi houmacac hezac yominéñ séwinina ménda houhouyawac usu ésécnec héini hiñgacmac. Humucac buña yominéñ hehe seliac buña héimac.

⁵⁴ Houhouyawac buña yominéñ hehe seliac buña héiyu humucac buña yominéñ kekec seli héimac nalé imuaru imi, Anutuac kuhanéñ ogiru humuc imi qécgé mimia wammac imuhuc ooyawac hezac imi moczoñ seligidacmac. ^{††55} Humuc gi néma kucganéñ ogicqogic wambésémañ? Humuc gi waiga dimua? ^{†56} Humucac waiya imi késpedes, wañu késpedesac kuha imi héna ac wañzac. ⁵⁷ Neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristonéñnec ogicqogirawac kuc nénécmianzac Anutu iwac muru ewa hia ac ézézua. ⁵⁸ Imuac dacmuna soroc hécna seligima namma hérékeñ héréha ménda wamma nalé séc Miñ Kewuninawac ai seliseli wamma memu. Imi mia onac kuc qeque ai iminéñ Miñ kewuac qeriaiguc eñnec ménda sohomac.

Méra énécmiawac haka.

16 Deguc yomi imi ic embac téréya ionac sese tocgému imuac ara; Ni bec Galatia hénaoriñ énézéyi imuac séciguc ini imuhucyanec wammu. ² Sodaya Sodaya ^{††}ini eñac eñac soukiwa mihicñigic saméñaguc he énécmiyu séc goiya héima toroqema haigic tacmac. Eñ kecgic onaru hawa soukiwaguc

† Hén 2:7 †† Yes 25:8 † Hos 13:14 †† Girik aciguc; Sodaya ai meme walac walaha séc.

qutulangéwu niñac. ³ Onaru hamañ imuaru ic tosarawac niñgic sécgéyu kiwi énécmima méli énécmiwa sese imi mema Yerusalem kemmu. ⁴ Wañu nuac niñgic sécgéyu ni acguc kemba Ieneñ niguc momacnec hia kembíñ.

Eñeya méra mimac niñ énézéyec.

⁵ Ni Makedonia baec imi qericma kemman zé wanzua imuac Makedonia baec qericma kemmaguc onac muru hama inicmañ. ⁶ Hama iniguc kecmañ gezañ. Iniguc kecba nalé sañgeña imi hia kendacmac. Imi mia imuhuc wamba eneñ mia hénana mindiñima méli néñu imuaru me imuaru kemman. ⁷ Miñ Kewunéñ niñu sécgéyu onac muru hama iniguc nalé tosara kecmañ zé niñzua. Imuac mia nalé yomuac imi onogicmanec hotoñadac inicmañ zé ménda wanzua. ⁸ Ni Efeso ama areña yandaiguc kecba ai meme 50 imuac kendor wammac zéma niñzua. ⁹ Hénia imi yomuhuc; Ai kuneñ yanda hélaguc sasala mihicñimañac séc nagu bérénggé néñu, hazéc ic acguc sasala hicñima keczu imuac mia imuhuc niñzua.

¹⁰ Timoteonéñ onaru hamaciguc héngalen wammigic bac yandi yandi ménda wamma suginaiguc kecmac. Ic imi ni ésécnec Miñ Kewuac ai seliseli wamma meanzac hénia imuac niñac imuhuc wañmimiawac hezac. ¹¹ Imuac iwac niñac niñgic mamaya ménda wammac. Wañu luaeguc mélimigic nuaru liliñgéma hamac. Ni zéma niñzén niñzén dacmuna hécna imi iwac mambéc kecziñ.

¹² Niñzén niñzén dacmuna Apolo iwac imi dacmuna tosara iniguc onac muru kemmu niñ hatac sasala zénanagé miyi, néñ nalé yomuac imi kemman zé kilen ménda efizac. Wañu nalé méñac niñu sécgéyu hamac.

¹³ Ini qeriginanéñ técgina nimma kecma niñzén niñzéniguc nañseligima ic hélawac séc seligima kecmu. ¹⁴ Wañu ai memu séc goi héihéiyaguc mema wammu.

¹⁵ Ini Sitefana zéma héna géséhéra ieneñ Akaia baeciguc walac walac niñzén niñzén ic embac wañgic imi zéma météré ic embac welen qeénécmiwiñ zé efiñzua imi ini niñzu. Imuac ini zénanagé énécmizua. ¹⁶ Ic embac imuhucya zéma tosara momacnec ai mema kucqeqe wañanzu séc acgina niñtoho wañ énécmimu.

¹⁷ Stefano zéma Fotunata zéma Akaiko ieneñ imi onac wañ néñu kic tanecgina késama hayic ewana hiaruyu kecanzua. ¹⁸ Ieneñ imi ni zéma ini momacnec ewa qerinaiguc ségiségi mihicñi nénécmigic. Imuac ini ic imuhucya imi niñénécmimu.

Tetcgiawac yaizézé ac.

¹⁹ Asia baeciguc hénaoriñ tuña tuña keczu imi eneñ onac yaizézégina zézu. Akila zéma Priska zéma amagiraiguc hénaoriñ tocgoanzu imi eneñ acguc Miñ Kewuninawac qeriaiguc onac yaizézégina zézu.

²⁰ Niñzén niñzén dacmuna momac yanda acguc yaizézégina zézu. Imuac eñaoc kircine téréya wañamu ma yaizézégina zéamumu.

²¹ Yomi Paulo ni nena mérananéj oma yaizézégina zézua. ²² Méjnéj méj Miñ Kewu goiya ménda héimac imi saecyaguc wammac. Miñ Kewunina gi hawésémañ!
†

† *Aram aciguc; Marana ta.*

²³ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hianéj iniguc hema kecmac. ²⁴ Goi héihéinanéj Kristo Yesuac qeriaiguc tuñ iniguc momacnec hema kecmac. ††

†† *Kiwi méranéj ooya tosaraiguc kiwi yomuac tetcgiaiguc, Héiacnec! ogic hezac.*

2 Korinti

Yai zézé ac.

1 Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac Méliméli ic wañi ni Paulo zéma ninzén ninzén munanina Timoteo niri hénarini Korinti ama areña yandaiguc keczu zéma ic embac téréya Akaia baec séc keczu ionac momacnec kiwi yomi oénécmizic; ² Neñañ Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenén onac muru he énécmimac.

³ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac Mañgocya Anutu mepésimiwiñ. Inén wésé niniñac Mañgoc zéma qeri mebélac qebélac hénia hénia moczon imuac Anutu kecanzac. ⁴ Inén zéra waiya hénia héniaiguc qeri mebélac qebélac wañ nénécmianzac. Wañu neñañ qeri mebélac qebélac Anutuac murunec meyiñ iminénec ic embac tosara zéra béra hénia héniaiguc keczu imi bñzénec qeri mebélac qebélac wañ énécmiwiñ. ⁵ Imi mia hénia yomuac niñac imuhuc zézua; Kristoac qenzeñ manzeñnéñ neñañ kekeciguc sécgéma hezac. Imuhucyanec qeri mebélac qebélacnéñ Kristoac murunec hama neñañ muru qesalecgé nénécmizac hénia imuac niñac imuhuc zézua. ⁶ Nini zéra waiya mihicñima kecanziciguc imi onac qeri mebélac qebélac zéma añañéñ tiénécmimiawac niñac, wañu nini qeri mebélac qebélac wañ nénécmimiawac kecanziciguc imi acguc onac qeri mebélac qebélac niñac, qeri mebélac qebélac iminén onac muru ai meyu zéra béra nini mihicñianzñ imuhucya imi ini acguc hia bisiqatén wamma nañselimu. ⁷ Ini zéra waiya imuaru toroqema kecanzu ésécnec qeri mebélac qebélaciguc imuhucyanec wamma kecmu imi ni ninzua imuac niñac niñkinzénina onac muru hezac imi mimiñzalia qahac.

⁸ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, imi mia hénia yomuhuc niñac, nini Asia baeciguc zéra waiya qahaiguc kecma éreyiñ imi ini ménda nimmu niñac ménda wanzñ. Nalé imuaru zéra waiya yéwéria sécnina ogicogicya qacninaiguc emma kilanzi nénécmiyu kekecninawac niñkinzén imi acguc waiyiñ. ⁹ Humucac buña zétecgé nénécmimia zéma niñni hélaguc wañec, néñ haka imuhuc hicñi nénécmiyec imi mia nini neñaoc ménda héiseli amuma humuc ic meqeli énécmianzac Anutu iwac muru sac héiseliwiñ niñac imuhuc hicñi nénécmiyec. ¹⁰ Wañu inén mia humucac déc igucnec metecgé nénécmiyec. Wañu toroqema metecgé nénécmimac. Wañu muñgucnec metecgé nénécmimac zéma iwac muru niñkinzénina haianzñ.

¹¹ Wañu ini acguc toroqec nénécmima zéwelec wamma

méra nénécmimu. Imi mia ic embac sasalanén nañgé nénécmima zéwelecgc ewa hiawac ai buña nénécmiyu iminén ai meni, nonac niñac wamma Anutu ewa hia ac wammimu.

¹² Nini baeciguc kecma haihaka wamma onac muru geñ imi ogicogicyawac wamma Anutuac haka méndacma keñhéi hahéi qahac hélacnec wamma baecac niñtegic qñtegiciguc qahac, néñ Anutuac ewa hiayaiguc héima namma ai meanzñ imi nonac ewa qeri solaña ninanén héipuc wañ nénécmizac. Wañu nini imi imuac niñni eeyaguc wañanzac. ¹³ Imi mia hénia yomuhuc niñac, Nini kiwi tosara qahac, néñ ini hia olomma hia niñtegicmuac séc imuhucya sac oénécmianzñ. Ini niñasaridacmu zéma niñkewu wañ énécmizua. ¹⁴ Ini hénianina bakianec sac niñsarianzu imuac séc Miñ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc nini onac zézé ségiségigina wanni, ini acguc nonac zézé ségiségigina wammu.

¹⁵ Ni imi hélacnec ninzéngeyi. Hénia imuac niñac onac muru walac hamañ zé niñarengéyi. Imuhuc wamba ini hatac éréhécnec mérianjinaguc wammu. ¹⁶ Héniaiguc keñ inicma Makedonia baeciguc kemmaguc muñguc Makedonia baec imuacnec onac muru lilingé hawa méli néñu Yuda baeciguc kemmanéñ zé niñ arengéyi. ¹⁷ Ini niñgic ni sic saoc nimma hénia qahac imuhuc wañi tanec wanzac me séwinawac siñ méndacma eñ hia hia qahac qahac zéma niñarengéyi tanec wanzac me? ¹⁸ Anutu imi méñzé méñzéya qahac, imuac séciguc acna imi acguc hia zémaguc duña melemma qahac ménda zémanéñ. ¹⁹ Ni zéma Siliwano †zéma Timoteo neneñ Anutuac naña Yesu Kristo iwac hénia imi succginaiguc zéau énécmiyiñ. Wañu inén hia zéma qahac ménda zéyec. Imuac niñac iwac muru imi hia sac heanzac. ²⁰ Kristoac qeriaiguc imi Anutuac sisi-pac ac imi moczon yanda hia zézéya. Imuac niñac nini iwac muru héima namma hélacnec zéma Anutu mepésimianzñ. ²¹ Nini zéma ini momacnec Kristoac qeriaiguc meseli nénécmima halécnéñ météré nénécmiyec imi mia Anutu. ²² Inén mia eñeya qara asé kiwi ésécnec ewa qerininaiguc oma Uña Téréya nénécmiyec. Wañu Uña Téréya iminén iwawai kecma hicñi nénécmimac imuac qérawia wanzac.

²³ Ac geriwiguc wañ énécmiwi niñac ni Korinti ama areña yandaiguc ménda hayi. Ac imi hélacnec zézua, Anutunén qeri uñanawac héipucya wanzac. ²⁴ Ini ninzén ninzéniguc nañselima keczu imuac niñac, nini onac ninzén ninzén imuac galeñ kecziñ zéma ménda

† Roma ic eney Siliwac Siliwano zéangic.

zézua, nérj néwécgeja iguc ini ségiségigina mihicjimu niñac, ai momacgina kecziñ.

2 Hénia imuac niñac, ni onaru muñguc ewa goron-aguc ménda hamañ zé niñselizua. ² Ewa biric mihicñj énécmizuaiguc, nenaoc ewa biric mihicñj miyi i qahac wañu, ic diminérj ewa hia mihicñj nénzac? ³ Ni kiwina imuhuc oénécmiyi imuac hénia imi onac muru hamañ nalé imuaru ewa hia mihicñj némmuac hezac ionac murunec ewa biric mihicñjiwi niñac. Ni imi nuac ewa hianérj momac yanda onac ewa hia wammac zéma niñkumuzua. ⁴ Ni qerina yéwériyu ewa goro wamma kecba kic masina sasala mayec imuac niñac kiwi imi oénécmiyi. Wañu imi mia yéwéri mihicñj énécmimañ niñac qahac, nérj onac siñna sasala késa kecza imi niñtegicmu niñac kiwi imi oénécmiyi.

Képésic waiwai.

⁵ Mérénerj mérj wañu ewa biric hicñzaciguc imi, netecgéma ogicma zémanj zé ménda wanzua, nérj zékanj zékanj zéwa, inérj imi nuacnec ménda mihicñzac, nérj henaorij moczoñ yanda mihicñj énécmiyec tanec wanzac. ⁶ Sasalanérj ic imuhucyawac zémindiñj qemindiñj wammigic nimba sécgézac. ⁷ Imuac niñac néwécgeñac késpedesicya waimima ewa qeria mebélacgéjic. Ewa biric ogicogicyanérj hélanzimiwac niñac. ⁸ Imuac zéwelec énécmizua, siñ niñmimanec keczu imi mewininigic seligimac. ⁹ Ni imi ini actuazéc moczoñ niñtohoanzu me qahac imi batucgé nimmanj zéma kiwi imi oénécmiyi. ¹⁰ Ic mérjac mérj késpedesira waimigic ni imuhucyanec waimimañ. Késpedesic imuac me imuac waimizuaiguc waiwai hakana imi Kristoac kiwaiguc onac niñac wawaña. ¹¹ Nini Biriá miñinawac niniñ qambaña imuac qelaña ménda kecziñ imuac niñac Biriá miñinanérj ikoc wañ nénécmiwac niñac imuhuc wanzua.

Sisipac ac qeliawac ai ichéra.

¹² Ni Kristoac buña suruc hiabia zéau énécmimañ zé Troa amaiguc kenj nalé imuaru Miñ Kewuninanérj niñnéñu ai memec sanjulañ mérj auma nañec. ¹³ Wañu ni niñzérj niñzérj dacmuna Tito imi ménda mihicñjiyi imuac niñac nuac ewa qerina imi hia ménda mebélacgéyi, nérj yaizézé ac wañ énécmima Makedonia baeciguc kenj. ¹⁴ Wañu Anutu ewa hia ac wammiwiñ, inérj nalé séc Kristoac qeriaiguc meseli nénécmiyu yaréiguc onogicanziñ. Wañu Kristo niñmimia imuac héméña hiabianérj neñañ murunec saima baec séc sécgéma keñanzac. ¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini imi gési énécmimia zéma humucac buña ionac sugginaiguc momacnec Anutuac kiwaiguc Kristoac héméña wanzñ. ¹⁶ Tuñ mérjac muru héméña iminérj humucac buña tanec wañu humuciguc onagicma kemmac, nérj tuñ mérjac muru imi héméña iminérj kekecac buña wañu kekeciguc onagicma kemmac. Ic mérénerj ai buña imuac sécyá wammac? ¹⁷ Nini ic tosara ésécnec soukiwa mihicñjiwiñ zé waiñiguc doku haianzu ésécnec

Anutuac actuazécnerj diwi qiwiliña ménda wañanzñ, nérj nini imi Anutunérj méli nénécmiyu Anutuac kiwaiguc zéma Kristoac qeriaiguc qeri hélacnec zéau énécmianziñ.

3 Nini neñaoc zénañgé amuwiñ zé muñguc hénima ac zéziñ? Nini ic embac tosara ésécnec zénañgé ac kiwi onac muru haini hamañ me, onac murunec nonac muru kiwi imuhucya haigic hamañ niñ qesi énécmiwiñac ménda hezac. Ini niñgic imuac wambiñac hezac me? ² Eñaoc mia kiwinina wanzu. Imi mia ewa qerini-naiguc ooya. Ic embac momac yanda oloñ nimmuac hezac. ³ Ini imi Kristoac kiwi héndérj héndéña kecgic héñgalerj wañ énécmima kecziñ. Wañu kiwi imi kirifi dokuyanérj ménda ooya, nérj Anutu kekecyaguc iwac Uñanérj ooya. Wañu Kiwi imi hoc hilañaiguc ménda ooyanérj ic embac ewa qerininawac hilañaiguc ooya.

⁴ Niñkinzérjina imuhucya Kristoac murunec imi Anutuac kiwaiguc késa kecziñ. ⁵ Iwawai imuac me imuac imi moczoñ neñañ murunec zéma neñaoc sécñina hezac imuhuc ménda zéma nimbiñ. Nérj sécñina séc he nénécmizac imi Anutu arunec zéma nimbiñ. ⁶ Inérj mia sisipac ac qelia imuac ai ic wambiñ zé niñkinzérjina mihicñj nénécmiyec. Imi mia kiwianérj nec qahac, nérj Uñayanérj nec, kiwinérj nunuhumuanzñac nérj Uñanérj kekec mihicñj nénécmianzñac.

Sisipac ac qeliawac edamuya.

⁷ Kiwi hoc hilañaiguc néndérjgéma ooya, humuc mihicñj nénécmimia, imuac ai acguc edamuyaguc hayu Israel qelihéra ienerj Moseac kic taneciguc imuac asaha hama héiyu, kecma qahac wawaña, imuac niñac wamma héñsosolima hémmuac séc qahac wañec. ⁸ Uña téréyawac ai imi séc mérj ogicma edamuyaguc ménda wammac me? ⁹ Késpedesicginaguc zétécgé nénécmimiawac ai imi edamuyaguc wanzaciguc, solañaguc zénénécmimia imuac ai imi edamuya qesalecgéma mamaya wanzac! ¹⁰ Imi hénia yomuhuc niñac imuhuc zézua; Edamuya ogicogicya mérjnéñ hayu becñec edamuyaguc kerec imi mia mepé qepésiyaguc ménda wanzac. ¹¹ Kecma qahac wawaña imuhucyanérj edamuyaguc wanzaciguc heheseli heheya iminérj edamuya ogicma kunerñec wanzac. ¹² Nini imi niñkumu imuhucyaguc kecziñ, imuac niñac, bac yandi yandi qahac, haihaka wañanzñ. ¹³ Mosenérj Israel qelihéra imi iwawai kecma qahac wawaña imuac tetecgia imi ménda héñ sosolimu niñac kereñnéñ eñeya kic tanera hoturu amuma kerec. Wañu nini imi imuhuc ménda wañanzñ. ¹⁴ Nérj éréma deguc acguc imi enerj ewa seliseli wañ énécmimia wañu sisipac ac wahala oloñ niñanzu nalé imuaru kereñ imi ménda augic heanzac. Wañu kereñ imi Kristoac qeriaiguc auyu mazac. ¹⁵ Wañu érékecma deguc Moseac kiwi oloñanzu nalé imuac séc kereñ imi ewa qerigina hoturu énécmimanec hezac. ¹⁶ Wañu mérjnéñ Miñ Kewunina Yesuac muru melemma kemmac nalé imuaru mia kereñ imi aumimia wammac. ¹⁷ Miñ Kewunina imi Uña keczac, imuac niñac imuac me imuac Miñ Kewuninawac Uña keczac imuaru mia qutu-

ma kenja wawaña hezac. ¹⁸ Neñañ momac yanda imi kic tanecninaiguc kereñ qahac Miñ Kewuninawac edamu imi wikiñiguc hénziñ ésécnec héñanziñ. Héñni Miñ Kewuac Uñañéñ wañ nénécmiyu iwac tanecac séc melemma edamuya décyá méñac murunec emma méñac muru kereñanziñ.

**Iwawai eeyagucnéñ kewuc
nomuñ qeriaiguc hezac.**

4 Imuac niñac Anutuac wésé niniñiguc ai yomi késa kecziñ imuac nini qeri mama ménda wanziñ. ² Néñ Imuac gamu qeque haka sasañgiaiguc wawaña imi waima diwi qiwiliñ haka héñacya mema Anutuac ackuažéc imi ménda mohosowiñ, néñ ac héla zéau énécmima Anutuac kiwaiguc icya icya ionac ewa qerig-inanéñ kétiñkétin wañ énécmiyu niñgési nénécmimu niñac neñaoc mewinini amuanziñ. ³ Neñañ buña suruc hiabia imi kereñaguc hezaciguc imi humucac buña ionac muru sac imuhuc hezac. ⁴ Ionac muru imi Anutuac kic tanera Kristoac buña suruc hiabia imuac edamuya imi ménda hémmu niñac baec yomuac baniara ginanéñ ménda niñzéhégéanzu ionac ewa qerigina hoturu énécmiyu keczu. ⁵ Héñia yomuhuc niñac ac imuhuc zéma mazua, Nini imi neñañ niñac ménda zéau énécmianziñ, néñ Kristo Yesu imi momac yanda neñañ Miñ Kewu keczac imi zéma Yesuac niñac wamma nini onac welen qeque ic kecziñ imi zéau énécmianziñ. ⁶ Héñia imi yomuhuc; Siñi tunumañ qeriaiguc asac mararañnéñ qetagaliyu zéyec Anutu iminéñ wañ nénécmiyu Yesu Kristoac kic taneraiguc Anutuac edamuya niñmimiawac asac mararañ hemizac iminéñ neñañ ewa qerinaiguc qetagali nénécmianzac. [†] ⁷ Neñañ imi iwawai eeyaguc imi zéic baecnéñ memeya séwinina imuac qeriaiguc késa kecziñ. Imi mia kuc yanda imi Anutuac muru hezac, néñ neñañ muru ménda hezac imi niñtegicma kecbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ⁸ Néwécnec néwécnec hélanzi nénécmianzu, néñ hézé hézézaya ménda wañanziñ. Kukuderec mihicñi nénécmianzu, néñ kucmama ménda wañanziñ. ⁹ Nunuhéi wañ nénécmizu, néñ ménda wai nénécmiyu kecanzin. Qenzañgé nénécmianzu, néñ ménda birima qahac wañanziñ. ¹⁰ Imuhuc wamma séwininaiguc Yesuac humucyawac buña imi bisima kenni Yesuac kekecyawac buña acguc séwininaiguc hicñiteguru hémmu. ¹¹ Imi mia Yesuac kekecnéñ séwinina houhouyawac buña imuaru hicñiteguru hémmu niñac neñañ kekecninaguc nalé séc Yesuac niñac wamma humucac déciguc nonopocgic kereñanziñ. ¹² Imuac humucnéñ nonac muru ai meyu kekecnéñ onac muru ai mezac. ¹³ Ni niñzéhégéyi imuac zéauyi ^{††}imuhuc ooyawac hezac ésécnec, nini niñzéhéñ niñzéhac ewa qeri imuhucya késa kecziñ, imuac niñac nini acguc niñzéhégéziñ imuac zéauziñ. ¹⁴ Imi mia héñia yomuhuc niñac, Miñ Kewunina Yesu meqelimiyeç inéñ mia Yesuguc nini acguc meqeli nénécmiyu iniguc momacnec iwac wésiaiguc nambiñ zéma niñtegicziñ. ¹⁵ Imi hélacnec, nini imi Anutuac ewa

hiayanéñ sécgé énécmiyu ic embac sasalanéñ ewa hia ac zésaima kenjic Anutuac muru edamuya hemimac niñac haihaka nina moczoñ yanda imi onac hia niñac wamma meanziñ.

¹⁶ Imuac nini qeri mama ménda wanziñ. Séwi icni-nanéñ zazañgima kenzac, néñ qeri icnina imi naléya naléya qelimanec kenanzac. ¹⁷ Héñia imi yomuhuc; Nalé hotoña dac meanziñ zéra béra efea iminéñ edamu yéwéria hehe seli heheya imi mihicñi nénécmimac. ¹⁸ Héñéña imi hotoña dac hemac, néñ ménda héñéña imi hehe seli hemac, imuac mia nini imi kicni-nanéñ héñéñawac séc imuac qahac, néñ kicninanéñ ménda héñéña imuac kic hihi wamma kecanzin.

Kurumenñ amaiguc tacyac wambiñ.

5 Kic hihi wamma kecanzin imuac héñia imi yomuhuc; Baec séwi halinina imi birima qahac wañu, ama méñ Anutunéñ menénéc mimia, méranéñ ménda memeya, ou kurumenjiguc hehe seli heheya he nénécmizac imi niñziñ. ² Imi sac qahac héñia méñ imi yomuhuc; Nini séwi hali yomuac qeriaiguc yaiwisinñ wamma kurumenñac séwi ama héñinécmiyu mewinñ zé qerininanéñ késama mambéc kecziñ. ³ Imuhuc héi-wiñiguc, katanec ménda nanni ninicmu. ⁴ Hali yomuac qeriaiguc kecma bisi qaténjiguc yaiwisinñ wañanziñ imi hetecgéwiñ niñac qahac néñ imuac qahaiguc méñ qeliawac héini houhouyawac buña imi kekecnéñ qécgémac niñac imuhuc wañanziñ. ⁵ Wañu Anutunéñ mia haka imi mihicñi nénécmima Uña Téréya nénécmiyec. Wañu Uña Téréya iminéñ haka tosara kecma hicñi nénécmimac imuac asé kiwi wañ nénécmizac.

⁶ Imuac niñac nini baecac séwi halininaiguc kecanzin nalé imuaru imi Miñ Kewunina ou keru nini lakec you neñacnec kecanzin imi niñziñ, néñ kiléñ nalé séc niñkinzéhéñinaguc kecanzin. ⁷ Imi mia nini kicninanéñ héñéña imuaru qahac, néñ niñzéhéñ niñzéhéñiguc kecanzin. ⁸ Nini niñkinzéhéñinaguc, wañu efima séwiac ama hali imi waima ama héla imuaru kemma Miñ Kewuninaguc kecbiñ zé wañanziñ. ⁹ Imuac nini kecbiñ me waima kambiñiguc, ségiségi mihicñi miwiñ zéma niñselima kecanzin. ¹⁰ Héñia imi mia yomuhuc, neñañ moczoñ yanda Kristoac zégésgési tatic imuac wésiaiguc wininima namma neñañ neñañ séwininaiguc kecma wawañ meme hia me biria wañinñ imuac séc mén-dacma bakia mewinñac hezac.

Miñ Kewuac luae qeque ai.

¹¹ Miñ Kewuninawac bac yandi yandi imuac héñia niñtegicanziñ, imuac niñac ic embac tosara zénañgé énécmizic. Wañu nini miñ séc Anutunéñ niñyacgé nénécmizac. Wañu ini acguc ewa kétiñ kétiñ wañ énécmiyu niñyacgé nénécmizu zéma niñkumuzua. ¹² Nini muñguc neñaoc ménda zénañgé amuzin, néñ eñaoc nonac niñac niñgic zézé ségiségi ginaguc wammu niñac nalé titiña méñ mihicñi énécmizic. Wañu tosara ewa qeriac buña niñac qahac, néñ séwiac

buña niñac wamma meyac amuzu imi onac ac bakia hia melej énécmimu. ¹³ Nini ewa soho kecziñguc imi Anutuac wamma imuhuc kecziñ. Wañu nini ewanina hia kecziñguc imi acguc onac niñac wamma imuhuc kecziñ. ¹⁴ Momacgucnéñ momac yanda neñañ niñac wamma humuyec. Imuac niñac neñañ moczoñ humuyiñ imi ninzéñgézua. Héña imuac niñac Kristoac goi héihéinénñ hinocgé nénécmizac. ¹⁵ Wañu kekecguc kecziñ neñañ imi muñguc neñañ niñac wamma ménda kecbiñ, néñ neñañ niñac humuma muñguc qelima yarec iwac niñac wamma kecbiñ niñac inénñ momac yanda neñañ niñac humuyec.

¹⁶ Imuac degucmuanec ic méñac méñ séwiya hémma ménda nimbiñ. Nini Kristo acguc séwiiguc hémma niñi, néñ muñguc méñ imuhucyanec ménda niñanñiñ. ¹⁷ Imuac ic méñnéñ méñ Kristoac qeriaiguc keczu imi ic qelia, wahala imi keñec, néñ héñgic, qelia hazac. ¹⁸ Haka imuhucya imuhucya moczoñ Anutuac murunec hicñihicñiya. Inénñ Kristoac qeriaiguc ewa momac mihicñi nénécmiyec. Wañu ewa momac mihicñi énécmimiawac ai buña qenénécmiyec. ¹⁹ Imi mia Anutunénñ késpedesicnina imi ménda olomma Kristoac qeriaiguc eneyaguc baec ic embac momac yanda ewa momac mihicñi nénécmiyec. Imuhuc wamma ewa momac mihicñi mihicñiyawac ackuazéc imi méraninaiguc hai nénécmiyec. ²⁰ Héña imuac niñac nini imi Kristoac kua meme ic wamma Anutunénñ neñañ kuanina mema zéwelec énécmizac ésécñec Kristoac nanañguc namma zéwelec énécmima yomuhuc énézézua, Anutuguc ewa momac wamma kecmu. ²¹ Anutunénñ neñañ imi Yesuac qeriaiguc Anutuac solañ dindiñawac buña wamma kecbiñ niñac Kristo késpedesic méñ ménda wañec, néñ késpedesic ic tanec nimmiyec. †

6 Anutuguc momacñec ai meanziñ neneñ énézéz-iñ, Anutuac ewa hia imi eñ ménda késa kecmu. ² Imuac Anutunénñ yomuhuc zézac, Nalé nimba hezac †† †Ninzu, deguc imi nalé nimba hezac imi mia wanñac, ninzu, deguc imi añgénñ titiac naléya wanñac! ³ Aini-naiguc gocya mihicñiwu niñac nini haihaka qonzon tonggé énécmimia méñ ménda hai énécmianziñ. ⁴ Néñ ainina meanziñ séc Anutuac welenñ qeque ic kecziñ zéma imuac séc neñaocñec mewinini amuma yéwéri héña hénia eñeña yomuhucyaiguc nañ selianziñ, zéra waiya, yéwéri, waizalañ, ⁵ nunuhéi, hésa ama, qewelon wañ nénécmimia, ai yanda, gau qeque, yaka niñ humuc, ⁶ météré amuma kekec, niniñ ai, bisiqaténñ wamma kekec, qambañtoho, Uñaguc kekec, goi héihéi héla, ⁷ Ac héla zéma Anutuac kuha qeriaiguc kekec, kekec solañawac sou méra héi kananinaiguc késa kekec, ⁸ edamuiguc me mema titiiguc, qac buña hia me biria, ic héla kecni ikoc ic zénénécmimia, ⁹ ic eñomia tanec, néñ ic qac buña ninaguc kecma, ic humumia tanecnénñ kekecninaguc, haka biriawac bakia meziñ tanecnénñ ménda humuziñ, ¹⁰ ewa biric kekec tanecnénñ nalé séc ségiségininaguc, maqeqeya tanec, néñ sasala mériañ

† Me késpedesicac mulu. †† Énépésimañac séc wanñac. imuaru gezac qema niñénécmizua, wañu añgénñ titiac naléiguc méra énécmizua. ‡ Yes 49:8

mihicñi énécmianziñ, iwawai méñ ménda késa kecziñ tanecnénñ iwawai moczoñ yanda he nénécmizac.

¹¹ Korinti ic embac, kuanina imi efima auauya, imuac ewa qerina imi acguc onac auauyawac hezac. ¹² Nonac goi héihéinina imi moucmoucña qahac néñ iminénñ onac ewa qeriginaiguc mouc moucñiawac hezac. ¹³ Ni nambérac hécna énézézuanñ ésécñec énézézua imuac ini acguc eena héima ewa qerigina imi meyandigic moucmoucña imi qahac wañu.

IC NINZÉÑ NINZÉÑGINA QAHAC INIGUC EWA KORON KORON MÉNDA WAMMU.

¹⁴ Solañ dindiña zéma héna ac logiloginénñ dimuhuc séc érerénñ wammaoc? Asac mararañ zéma siñi tunumañnéñ dimuhuc ala wañamumaoc? Imuac niñac ini imi ménda ninzénñgézuanñ iniguc ewa koronkoron ménda wammu. ¹⁵ Kristo zéma Beliaru ††iereñ némaciguc ewa momac wammaoc? Ninzénñ ninzénñ icnéñ ic méñ ménda ninzénñgézuanñac i guc némac iwawai amunec qamunec wammaoc? ¹⁶ Anutuac ocmuñ zéma baniara iereñ némaciguc niñi momacguc wammaoc? Anutunénñ zéyec ésécñec neñañ imi Anutu kekecyaguc iwac ocmuñ kecziñ. Imuac mia Anutunénñ yomuhuc zéyec; Ni ionac sucginaiguc keñha wamma i iniguc momacñec kecmañ, ni ionac Anutuginá wamba ienenñ nuac ic embachéna wammu. ††17 Miñ Kewunénñ yomuhuc zézac, Imuac ini ionac murunec éréma héñ héima kecmu. Wañu iwawai sigiginawac buña qeqeya imi késa osi ménda wammu. Imuhuc wañgic, neñ héihéré énécmimañ. ¹⁸ Neñ onac mañgoc wañ énécmiwa ini nuac nambérac hécna wammu. Medac medac wandac wandac miñjanénñ imuhuc zézac. †††

7 Ala sorochéna neñañ imi sisipac ac zéma maziñ imuhucyawac késa kecziñ, imuac mia Anutuac bac yandi yandi wamma kecbiñ. Kecma kekec téréya imi mesolañanima séwinina zéma uñaninawac haka biria hénihénia igucñec météré amuma kecbiñ.

Pauloac zézé ségiségiya.

² Ini ewa qerigina ménda añgénñ tinénécmimu. Nini méñac méñ haka biria ménda wañ énécmiyiñ. Méñac méñ ménda mebiri énécmiyiñ. Wañu iwawaigina eñ ménda onagiriñ. ³ Ni késpedesicgina zéhicñimañ zé ac imuhuc ménda zézua. Bec zéyi ésécñec, nonac ewa qerinaiguc kecgic momacñec kecma momacñec humuwiñ niñac imuhuc énézézua. ⁴ Ni niñkinzénñgéma énézézua. Ni onac niñ nimba zézé bipiginaguc wañu qeri mebélac qebélac hakanénñ sécgé néñanñac. Wañu zéra waiya hénia hénianinaiguc ségiséginénñ qesalecgé néñanñac.

⁵ Héña imi yomuhuc; Nini Makedonia baeciguc hayiñ nalé imuaru nonac séwinina imi tachiahiaru qahac ker-iñ, néñ héna séra séc zéra waiya mihicñiyiñ. Séñ-gañgeñgic tualeficcénñ, ewa qerinaiguc bac yandi yandinénñ he nénécmiyec. ⁶ Néñ Qeri mama wawaña

†† Beliaru imi Sacdañac qara méñ, qac imuac héña imi Ikoc miñina. ††† Lew 26:12; Yer 32:38; Ezk 37:27 ††† 2Sa 7:14; 2Sa 7:8

qerinina mebélacgé nénécmianzac Anutu inéj mia Tito hayu qerinina mebélac nénécmiyec ⁷ Tito hayec imi sac qahac néj meseli wammigic meme seli onarunec mihicjiyec imuac suruc wamma ini qerinéj késama mambéc keczu imi zéma, zésiaccgina zéma, qeri siŋgina nuac hezac imuac suruc momacnec waŋ némma qerina mebélacgé néj ségiségi wammanec waŋi. ⁸ Imi mia hénia yomuhuc niŋac, ni kiwina oénécmima niŋyéwéri mihicji énécmiyi imuac nimbiri amuyi. Néj kiwi iminéj nalé hotoŋa dac sac niŋyéwéri mihicji énécmiyec imi niŋasarima deguc imi ménda nimbiri amuzua. ⁹ Ni deguc ségiségi wanŋua imi mia niŋyéwéri mihicji énécmiyi imuac niŋac qahac, néj niŋyéwéri ginanéj énépésima keŋ onoporu ewa hakagina melenŋic hénia imuac niŋac mia. Ini Anutuac ewa siŋguc niŋyéwérigic imuac niŋac kiwi nonac murunecnéj hénia méŋac méŋiguc haka méŋac méŋac ménda mebiri énécmiyec. ¹⁰ Anutuac ewa siŋguc niŋyéwéri waŋanzij imi kecma ménda nimbiri amuwij. Niŋyéwéri imuhucyanéj ewa hakanina hainetec mihicjima aŋgéj titiguc nonagicma keŋanzac. Waŋu baecac niŋyéwéri imuhucyanéj humuc mihicji nénécmianzac. ¹¹ Héŋgic, Anutuac ewa siŋguc niŋyéwéri kecec imi yéwéri qeriaiguc eŋaŋ hénia qitiric zéaumu niŋac ewa qeriginaiguc wésé polañ dimuhucya, zésolaŋi amuamuya dimuhucya, qerigina kétinŋkétin dimuhucya, bac yandi yandi dimuhucya, qerinéj késama mambéc kecec dimuhucya, qeri siŋ dimuhucya, zémindiŋi qemindiŋi dimuhucya mihicji énécmiyec. ¹² Imuac kiwi oénécmiyi imi ic méŋ képésic waŋec me ic méŋ képésic eŋ wammimia iorac niŋac qahac, néj qeri siŋginanéj Anutuac kiwaiguc onac muru hicji énécmimac niŋac oénécmiyi. ¹³ Waŋu ai imuacnec nini héibélac quéibélac waŋ nénécmimia wanŋij.

Waŋu Titoac qeri uŋanéj onac niŋac wamma qeri bénzéj mihicjiyec. Imuac niŋac ewa qerinina mebélac gégéya imuac qahaiguc toroqema iwac ségiségi niŋac nini ségiségi wammanec wamma keczij. ¹⁴ Ackuazéc énézéyij imi moczoŋ héra wanŋac ésécnec Tito ézéma meyac énécmiyi imi acguc ac héra wanŋac, imuac niŋ ni onac ac suruc ézéma meyac énécmiyiiguc imuac gamuna ménda niŋzua. ¹⁵ Ini moczoŋ bac yandi yandi wamma zénéj hirihiri wamma héihéré mima ara niŋtoho wammigic imuac niŋ qelima ewa qeriyanéj onac muru moczoŋ kendaczac. ¹⁶ Ni solañanec niŋkinzéŋgé énécmizua imuac niŋac ségiségi wanŋua.

Haihulac haka.

8 Niŋzén niŋzén dacmuna hécna Anutunéj Macedonia héniaorij goi héihéiya qeénécmiyec imi ini nimmu niŋac wanŋua. ² Zéra waiyawac manam batuc kunéj yandaiguc ségiségigina qesaleccgé énécmima mayu maqeqe osiqosiyaiguc kiléj haihulac wamma haléŋgina kunéj yanda aléj aléj késama haigic. ³ Ni héipuc ac wamma zéau énécmizua, ienej hia wammucac séc halej hai énécmima eŋaŋ ewa siŋgina méndacma séccgina ogicma hai énécmigic. ⁴ Ienej imi

ic embac téréya tosara welenj qeénécmima halej hai énécmimiawac ai imuaru toroqewij zé niŋénécmiwij niŋac hélacnec zéwelec nénécmigic. ⁵ Kic hihi waŋij imuacnec sac qahac néj toroqema ienej walac eŋaŋ kekecgina Miŋ Kewuninawac muru haimigic, waŋu imuhucyanec Anutuac ewa siŋguc nonac muru hai nénécmigic. ⁶ Titonéj bec succginaiguc ai imi héniyec imuac niŋac ewa hiawac halej ai imi meyacgéma metecgémac niŋac zénaŋgé mizij. ⁷ Ini niŋzén niŋzén zéma ackuazécgina zéma niniŋgina zéma wésé polañgina zéma goinina héianzu ai imuhucya moczoŋiguc séc méŋ ogicma wamma meanzu ésécnec ewa hiawac halej haihai aiguc acguc imuhuc séc méŋ ogicma wamma memu.

⁸ Ni zéseli énécmima ménda zézua, néj onac siŋgina iminéj hélacnec me qahac imi tosara ionac wésé polañ hakaginac haiséséc wamma niŋgésima keczua. ⁹ Imi mia hénia yomuhuc niŋac imuhuc zéma mayi; Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiayawac haka yomi ini niŋzu. Inéj eŋeya maqeqeya néŋnec ini séccgina séc wamma kecmu niŋac eŋeya saméj bipiyaguc kerec, néj onac niŋac maqeqeya waŋec. ¹⁰ Ai imuac mia niniŋna zéwa niŋgic iminéj naŋgé énécmimac. Ini yawuŋ emumuac walac ai imi hénima megic. Waŋu imi sac qahac ini imuac muŋguc wammaŋ zé ewa siŋgina he énécmiyec. ¹¹ Imuac ai imi mema medacmu. Waŋu wésé polañgina he énécmizac séc, iwawaigina he énécmizac séc méndacma wamma medacmu. ¹² Wammucac siŋgina he énécmizaciguc, iwawai he énécmizac séc haigic memeyawac séc wammac, waŋu ménda he énécmizac igucnec imi ménda memeya wammac. ¹³ Imi mia tosara meefi énécmima ini meyéwéri énécmimanéj niŋac qahac, néj séc éréreŋ waŋu kecmu niŋac. ¹⁴ Onac saméŋaginanéj ionac mété qététaŋginawac, imuhucyanec ionac saméŋaginanéj onac séc mété qététaŋginawac haigic keŋha waŋu, séc éréreŋnec hiabia wammac. ¹⁵ Imuac mia yomuhuc ooyawac hezac, sasala toccgéjic imi enéj saméŋa ginaguc ménda waŋgic. Waŋu komodia toccgéjic imi enéj acguc mété qététaŋ ginaguc ménda waŋgic.

Tito Korinti ama arenj yandaiguc mélimiyec.

¹⁶ *16a* Onac niŋac wamma wésé polañ nenamuru henénzac imuhucyanec Anutunéj Titoac ewa qeriaiguc momacnec haimiyec. ¹⁷ Miyu inéj nonac zénaŋgé ac késayec imi sac qahac, néj wésé polañ hemiyecac deguc kunéŋnec ogicma hemiyu eŋeya ewa siŋ méndacma onac muru kemmanéj zé kenzac imuac niŋac *16b* Anutu ewa hia ac wammizua. ¹⁸ Niŋzén niŋzén dacmuna méŋ i guc momacnec mélini hazac. Waŋu inéj mia buŋa suruc hiabia zéau énécmima héniaorij tuŋa tuŋa ionac succginaiguc qac buŋayaguc waŋanzac. ¹⁹ Imi sac qahac, nini Miŋ Kewuninawac edamuyawac niŋac zéma nonac ewa siŋ héra imi énézéyu hémmu niŋac zéma ewa hiawac halej ai meni ic imi momacnec keŋha wammac niŋac héniaorij tuŋa tuŋa ienej gésimima kumugic. ²⁰ Nini imi halej kunéj

yanda nonac méraninaiguc haigic galeñgéanzij ai imuac méjnéj méj zébiri nénécmiwac niñ técnina nimma kecañzij. ²¹ Hénia imi yomuhuc, nini Miñ Kewuninawac kiwaiguc sac qahac, néj ic embac ionac kicginaiguc momacnec haka hiabia wambij zé, técnina nimma kecbij zé wanzij. ²² Wañu iriguc momacnec ninzénj ninzénj dacmuna méj mélini keñec. Iwac mia héngésima niñni, ic imi ai sasala imuac wésé polañaguc kerec. Wañu deguc imi onac niñu ewa qeriguc niñkinzénj kunej yanda hicñimiyu, wésé polañ imi ogicma kunej yanda ai imi memañ zé wanzac. ²³ Titoac zéwa niñgic, inéj onac welenj qeque ainaiguc mérana zéma ai momacna wanzac, wañu ninzénj ninzénj dacmuna éréhéna niñac zéwa, ierenj imi hénaorij tuña tuña ionac méliméli ic éréhécgina zéma Kristoac edamuya wanzaoc. ²⁴ Imuac niñac ini imi hénaorij tuña tuña ionac kicginaiguc eñañ siñginawac héla zéma zézé bipi ac wañ énécmiyij imuac hénia imi eñañ haihaka ginaiguc haima ic haréwéc ionac mewinini énécmigic hémmu.

9 ¹ *Za*Ni onac wésé polañ imi ninzua hénia imuac niñac *1*ic embac téréya welenj qeénécmimiawac kiwi muñguc oénécmimanj zé nimba hénia qahac wanzac. ² *Zb*Ni onac niñ wamma Makedonia ic embac énézéma Akaia baeciguc imi yawuñ emumuac bec zéréj qéréj wandacgic zéma onac mepési énécmiyij. Wañu imuhuc énézéwa onac wésé polañginanéj ic embac héla yanda ewa qerigina meefi énécmiyec. ³ Wañu mepési énécmima ac zéyi iminéj héla qahac ménda wammac, néj zéyi ésécnec zéréj qéréj wandacmu niñac ic imi méli énécmiyi. ⁴ Qahac wañu, Makedonia ic embac ienenj niguc momacnec kemma ini zéréj qéréj ménda wamma kecgic inicmuiguc ini sac qahac, néj nini momacnec ninzénjgéma kerij imuac mia gamunéj qacninaiguc embac niñac. ⁵ Imuac ni ninzénj ninzénj dacmuna ini meefi énécmiwa walac walac onac muru hama ewa hiawac halenj bec nec haiwiñ zé ac zikima zégic imi nalé ménda ducñiyunec zéréj qéréj wandacmu zéma zénañgé énécmimu iminéj hia zéma niñi. Imuhuc zéréj qéréj wamma tocogocic zéhinociguc qahac, néj ewa hiawac halenj héla wammac.

Héla sasala mihicñiwij zé gocmia nétéréma qesagic.

⁶ Anjétime komocdia héhimic wammu imi enej komocdia metocgomu, néj nétéréma sasala héhimic wammu imi enej sasala metocgomuac hezac. ⁷ Niñgic qeriginaiguc hezac imuac séc méndacma haimu, néj anjétitiginaguc me zéhinociguc ménda haimu. Anutunéj ewa hia nimma haiñzu ionac siñgina niñanzac. ⁸ Imi mia nalé séc ai hiabia imuac me imuac sécgicnaguc wamma nétéréma memu niñac Anutu imi ewa hiawac buña hénia hénia hia qesalecgé énécmimacac kuha hemizac. ⁹ Ac kiwi yomuhuc hezac; inéj séc qema méndemma ic maqeqeya énécmianzac. Wañu iwac solañ dindiñawac haka imi nalé tetcgia qahac hemac. ¹⁰ Héi himicanzu ionac muru wariha zéma neneac

buña momacnec énécmianzac inéj iwawai mesai énécmima wariha énécmima imuhucyanec onac solañ dindiñawac haka imuac héla momacnec toroqe énécmimac. ¹¹ Ini hénia hénihéniaiguc mesécgé énécmiyu haka hénihéniaiguc sese kunej yanda hai énécmigic, eñañ haihulac haka imuac hélanéj ai meni ic embac ienenj Anutu ewa hia ac ézému. ¹² Welenj qeque ai iminéj ic embac téréya tosara iwawai imuac me imuac hocgic mihicñij énécmianzac. Wañu imi sac qahac, haka iminéj ewa hia kunej yanda Anutu qesalecgé mianzac. ¹³ Welenj qeque ai iminéj héipuc wañ énécmiyu, Kristoac buña suruc hiabia imi hélacnec zéauma niñtoho wamma, Yerusalem hénaorij zéma ic embac tosara ewa hiawac halenj haihulac yandanec welenj qeénécmigic, hémma ic embac ienenj Anutu mepésimianzu. ¹⁴ Imuac ienenj acguc onac niñac zéwelec ai meema Anutuac ewa hiaya ogicogira qacginaiguc he énécmizac imuac niñac onac niñ wamma kecañzu. ¹⁵ Iwac sese imi acninanéj zézéyawac séc qahac, imuac niñac Anutu ewa hia wammizij.

Paulonéj aiya niñac saiwa acya énézéyec.

10 Iniguc añamma kecañzua imuaru memaamuma kecañzua, néj wai énécmima lakec kecañzua imuaru imi zénéj hirihiri qahac ac énézéanzua Paulo ni nenaoc deguc imi Kristoac memaamuma kekecac haka zéma gum bénzénzénj hakaiguc namma zéwelec wañ énécmizua. ² Nini séwiac siñiguc namma haihaka wañanzij zéma nimbiri nénécmianzu imi onac ac selianec énézémanjac hezac. Wañu onacmuru hama imuac séciguc meefi ménda zémanj zé zéwelec énécmizua. ³ Nini séwiiguc kecañzij imi hélacnec, néj séwiac nananjiguc yaré ménda qeanzij. ⁴ Yaréninacwac tewi zakonj imi séwi igucnec qahac, néj Anutuac kuhanéj raragina selia quwuc muwura tianzij. ⁵ Wañu ac zéenj zémaya imi zéhézénjgéma iwawai Anutuac niniñ qetalima emma nanzac imi qeni maanzac, wañu Kristo niñtoho wammimu niñac niniñgina hénia hénia imi ziki sipacgé énécmianzij. ⁶ Niñ tohotoho hakaginanéj hélaguc wandaru acqeqe haka tosara zémindinij qemidinij wambij zé zéréj qéréj wamma keczij.

⁷ Ini imi séwiiguc sac ninicgési wañ nénécmianzu. Ic méjnéj eñeyaoc Kristoac buña kecañzac imuac niñkinzénj gézaciguc eñeya ésécnec nini acguc Kristoac buña kecañzij imi ewa qerianéj muñguc nimma niñtegitmac. ⁸ Qac buña Miñ Kewuninanéj nénécmiyec imi hézénjgé énécmiwij niñac qahac, néj meyac kumu énécmiwij niñac nénécmiyec imuac niñac ni imuac komora méj ogicma meyacamuma zémanjiguc gamuna ménda nimmanj. ⁹ Ni kiwi o énécmima memeteric wañ énécmimanj zé wanzua éséc nimbu niñac. ¹⁰ Ic tosara ienenj yomuhuc zéanzu, iwac kiwiya imi yéwéria zéma kuhagucnéj eñeya hama ninicmaciguc qeka meka wamma ac hiabia ménda zéanzac. ¹¹ Ic imuhucya imi enej yomuhuc niñtegitmu; Nini imuaru kemma iniguc momacnec kecbij nalé imuaru

imi iniguc ménda kecma kiwiiguc oma zéziñ éséc nec haihaka imuhucya hélac nec wambiñ.

¹² Nini imi tosara eñañ meyacamuma zéanzu iniguc haiséséc wamma niñgési amuwiñac séc qahac, néñ ieneñ eñawunec haiséséc wañamuma héñgési wañamuanzu imuac ionac nimba niñtegic qñtegicgina ménda he énécmizac. ¹³ Nini imi sécnina ogicma ménda meyac amuwiñ, néñ Anutunéñ miñ séc méndéñ nénécmiyec nanañ imuhucgeñ tima kecbiñ. Imuhuc wamma kec keczu imuac séc ai mewiñ zé haréyiñ. ¹⁴ Nini imi méréc mérécginawac Kristoac buña suruc hiabia énézéwiñ zé walac walac hayiñ, imuac niñac nini onac muru hayiñ nalé imuaru imi nanañ ninawac séc imi ogicma ménda hayiñ. ¹⁵ Nini imi tosara ionac ai memeguc héima namma sécnina ogicma ménda meyac amuziñ, néñ ninzéñ ninzégina yandima kemmac séc sugcinaiguc nonac ai memec titiña imi nétéréma kuney yanda wammac zéma imuac niñkumuma kecziñ. ¹⁶ Imi mia tosara ionac ai buñaiguc namma bec mihiñgic imuaru héima ménda meyac amuwiñ, néñ onac baecgina hezac imuac andiaiguc ogicma kemma buña suruc hiabia imi énézéwiñ zé imuhuc wamma kecanziñ. ¹⁷ Zézé ségiségi wambiñ zé Miñninawac qeriaiguc zézé ségiségi wammu. ^{††18} Méñ eñeyawac mepési amumac imi héipucyaguc qahac, néñ Miñninanéñ mepésimimac iminéñ héipucyaguc wanzac.

Paulo zéma Yesuac Méliméli ic ikora.

11 Hakana qelaña dac imuac ewaginanéñ nangé némma niñkeczu zéma niñkumuzua. Ohecgina mezua, bisiqatéñ wañ néñgic! ² Ni Anutuac qeri siñiguc onac niñac qeri siñ niñzua. Ni ini embac seraña solaña éséc nec Kristoac muru onopocmañ zé zammarréñiguc iwac buña qeénécmizua. ³ Mokoleñnéñ diwi qiwiliñiguc Ewa imi ikoc wammiyec éséc nec onac niniñ solaña zéma niniñ héla Kristoac muru héikumugic heyec imuac nec héñacya mema néñgacma ewa qeriginanéñ zapi qeqeya wambac niñac. ⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zéma mazua, Méñnéñ méñ hama Yesuac hénia zéau énécmiyiñ imi qahac, néñ hénia méñ zéau énécmizac me Uña megic imi qahac, néñ uña méñ énécmizac me buña suruc hiabia niñgic imi qahac, néñ méñac énécmizaciguc nalé imuaru imi ini gum béñzénzéñ wamma gezacgina hia haianzu. ⁵ Yesuac Méliméli ic kuney kuney iniguc haiséséc wamma hémma nimba ewa bacginu ménda kecza. ⁶ Hélac nec, ni acna imi hiabianec ménda zéanzua, néñ niniñna imi imuhuc qahac, héniana imi ic embac momac yanda sugcinaiguc hénia héniaiguc mewini énécmiwa nindaczu. ⁷ Ni eñañ meyac énécmima nenaoc memaamuma Anutuac buña suruc hiabia boñ tegic zéau énécmima késpedesna mihiñizua me? ⁸ Ni welen qeénécmimañ zé wamma hénariñ tuña tuña tosara ieneñ méra néñgic mema kowu neyi gezañ. ⁹ Ni iniguc kecma iwawai méñac méñ osima keru nalé imuaru méñac méñ

yéwéri ménda mihiñi miyi. Imi mia ninzéñ ninzéñ dacmuna tosara Makedonia iguc nec hagic imi eneñ iwawai ménda henéñec imi mema hama néñgic. Ni hénia héniaiguc yéwéri ménda mihiñi énécmimañ zé galeñ mema keru, wañu toroqema imuhuc wamma kecmañ. ¹⁰ Kristoac ac héla ewa qerinaiguc hezac imuac niñac Akaia baeciguc imuhucyanec mepé qepési acna zéma mazua imi ewa qerinaiguc hezac imi méñnéñ menéñqe némmacac séc qahac. ¹¹ Hénia némac niñac imuhuc zézua? Goigina ménda héima imuhuc zézua me? Imuhuc qahac, Anutunéñ ninzac.

¹² Ic tosia eneñ niniguc séc éréreñ keczu zéma niñénécmimu niñac mepési amuwiñ zé nalé titiña mihiñiwiñ zé wañanzu, néñ ionac nalé titiña imi netecgémañ niñac ni imi wañanzua. Wañu imuac toroqema wammañ. ¹³ Ic imuhucya imi Yesuac Méliméli ic ikora zéma ai ic ikora. Ieneñ imi Kristo Yesuac Méliméli ic tanec héiyon baiyon wamma kecanzu. ¹⁴ Imi mia haka méréra qahac. Biria miñina acguc edamuya kua meme uña tanec héiyon baiyon wamma kecanzac. ¹⁵ Imuac niñac Biria miñinawac ai ichéra imi eneñ acguc eñaoc solañ dindiñawac ai ic tanec héiyon baiyon wamma kecanzu. Imi mia haka welicwelicgia qahac. Ieneñ imi tetecgiaiguc wawañ memegina biria imuac bakia séc éréreñ nec késamu.

Paoloac kecec zérabéraya.

¹⁶ Ni muñguc énézézu, méñnéñ méñ nuac nimma ic qelaña ménda zéma nimmac. Wañu imuhuc niñzaciguc, qelaña éséc hia niñnéñu ni acguc komodia mepési amumañ. ¹⁷ Ac zézua imi Miñ Kewuninawac ewa siñiguc ménda namma zézua, néñ haka qelañaiguc namma meefima mepési amuzua. ¹⁸ Ic sasala ieneñ séwiiguc héima namma mepési amuanzu imuac ni acguc mepési amumañ. ¹⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñ imuhuc zézua, ini eñaoc niñgic niñtegic qñtegic ginaguc wañuguc kilen ic qelaña tosara ségiségi wamma ewaginanéñ dongé énécmianzu. ²⁰ Imuac nec sac qahac, néñ méñnéñ hésa ic éséc énépésizac me, kinecqinecy a éséc nec énépésizac me, iwawaigina onagiczac me, meyac amuzac me, hulun ginaiguc onotzaciguc qeriginanéñ hia dongé mianzu. ²¹ Ni imuhucya me imuhucyawac qeka meka téñgéñ keruñ imuac gamuna bisima zéauzua. Néñ Méñnéñ iwawai méñac meefima meyac amumaciguc, ni acguc qelaña éséc nec meefi amuma hia zémañ. ²² Ieneñ Hebraio ic? Ni acguc. Ieneñ Israel ic? Ni acguc. Ieneñ Abarahamac qelihéra? Ni acguc. ²³ Ieneñ Kristoac ai ic? Qelañ éséc nec zézua. Ni onogicma iwac ai ic héla kecza. Ai kuney yanda onogicma meyi, hésa ic hatac sasala onogicma keru, hihiločnéñ nugic qétéya imi olomanñac séc qahac, nalé momacguc momacguc humucac déciguc kereñi. ²⁴ Yuda ic eneñ hihiločnéñ hatac 5 nugic. Nugic séc, 40 iguc nec 1 auma 39 séc nugic. ²⁵ Hatac 3 aribambanéñ nugic, hatac 1 hocnéñ gilima nugic, hatac 3 konduniguc zéic biriyec, wañu siñi kaiwe momacguc kondunéñ huanéñu keru. ²⁶ Héna gowogowoiguc haka yomuhucya hiñjineñec, doku té-

fara zérabéra, kowu nene, nena ic embac, ic enia, ama arena yanda, baec kisia, kondun, wanu dacmuna iko-ra, imuac qeriaiguc séc, yéwéri mihicniji. ²⁷ Wanu kuc-qeque ai zéma qenzen manzen, siñi sasala gau qeque, yaka niñ humuc, doku niñac démérna qanjararan qe-qeya, nene qahac kekec, sanjeña zéma séwi usu qahac imuac séciguc zéma ²⁸ wanu imuac qahaiguc mén hezac imi naléya naléya hénaorin tuña tuña héngalen wan énécmiwa yéwéria kunen yandanén hélanzi néhanzac. ²⁹ Sucginaiguc ménén qeka meka wanu ni acguc qeka meka ménda wananzua me? Sucginaiguc ménac mén wammigic qonzonton géyu ni acguc ewa biricna geriwaguc ménda wan néhanzac me?

³⁰ Kilen meyac amumanac hezaciguc, iwawai qeka mekana mewinianzac imuac mia meyacman. ³¹ Miñ Kewunina Yesuac Manjocya, nalé tetcgia qahac mepé qepési wanmimiawac hezac inén mia ni ikoc ac ménda zéanzua imi ninzac. ³² Damasiko ama arena yandaiguc ic kewu Areta iwac baec galenja ménén ni népésiman zé ichéra énézéyu ama yanda imuaru aw-ima kecgic. ³³ Néñ alahécna enen ni nenjen yandaiguc tinémma ama arena yanda imuac demin gouña iguc-nec hésaiguc tikologic hinjacma baec galen iwac méria igucnec néngari.

Paulonén tilin tiliniguc héñec.

12 Ac haréña tanec wanzac, néñ kilen meyac amuma zémanac hezac. Imuac Uñawac haka Miñ Kewuninanén nézéyu héñi imi zéma ac zéauma nézéyec imuac zéwa niñgic. ² Ni Kristoac ic mén ninzua. Ic imi Uñanén wagiru kurumen qétéya ³ imuaru emma mayec. Mama keru yawun ¹⁴ bec tecgezac. (Nalé imuaru inén séwi qeriaiguc kerec me imuac sénganjeniguc kerec imi ni ménda ninzua, néñ Anutunén ninzac.) ³ Ni ic yomuhucya ninzua, (inén séwi qeriaiguc kerec me imuac sénganjeniguc kerec imi ni ménda ninzua, néñ Anutunén ninzac.) ⁴ I imi baec hafi zepaya qahac imuaru wagiru kemma ac zémacac séc qahac imuhucya niñec. Ic mén humuma houmacac hezac ménén ac imi munuc zémacac niñ ménda zémimia. ⁵ Ni ic imuhucyawac hia meyacmi-man, néñ nena imi qeka mekanawac ménda zéma ménac mén mepési amumanac séc qahac. ⁶ Ni ac héla sac zéman, imuac niñac mepési amuman zé wamaniguc imi qelana ménda waman. Néñ ménén niñ haihakana iguc héñec me kuana igucnec niñec imi ogicma ic hiabia zéma niñnémbac niñac zéman zé osizua. ⁷ Uñawac iwawai hénia hénia meunénec imuac nimba enenja yanda wananzac. Imuac niñac ni sécna ogicma meyac amuwi niñac séwinaiguc waiya, qara Biria miñinawac kua meme uña hainénec. Imi mia sécna ogicma ménda meyac amuman niñac yéwéri mihicni néman zé imuhuc hainénec. ⁸ Wanu yéwéri imi wainémman niñac Miñ Kewu zéwelec wammima kecba hatac haréwéc wanec. ⁹ Wanu ac yomuhuc nézéyec, kucnanén qeka meka-gaiguc mesolanianzac imuac niñac ewa hiananén sécgé génzac. Imuac niñ ni Kristoac kuhanén nuaru

henémman niñac ségiségi wamma qeka mekanawac nimba enu Anutu zéhiaru miman. ¹⁰ Qekameka mihicnanzua séc kucnaguc wananzua imuac niñ, ni Kristoac wamma qeka mekana zéma mematiti ac zéma ai yanda zéma, nunesi zéma yéwéri mihicnanzua séc ségiségi wananzua.

Paulonén ic enia ionac ai ic bunja qemimia wanec.

¹¹ Ni qelana wananzua, néñ ini hinocgé néngic imuhuc wananzua. Enen meyac némmuac hezac. Ni ic enomia, néñ Yesuac Méliméli ic enenja yanda iniguc haiséséc wamma hémba ni ewac bacginu ménda kecua. ¹² Ni onac sucginaiguc gum bénzénzén kunen yandaiguc sésécac haka mérera zéma haka welic welicgia zéma ai kuhaguc wamma mewa iminén Yesuac méliméli ic héla kecua imuac asé kiwiya wan nenzac. ¹³ Yéwéri ménda mihicni énécmiyi késpedesna imi sac waima haka tosara ménac mén niñac ménda nimbiri némmu, néñ welen qéénécmiwa onac muru hénaorin tosia ionac séc ménda wawanja mén he énécmizac me? ¹⁴ Ninzu, onac muru haman zé zéréñqéréñ wamba deguc hatac haréwéc wanzac, néñ yéwéri mén ménda mihicni énécmiman. Ni onac iwawaigina niñac qahac, néñ enen niñac wamma zéwelec énécmizua. Nambérac enen nenjoc manjoc ginawac iwawai hofiiguc haiyic heyu emmacac ménda hezac, néñ nenjoc manjoc enaoc nambérac hécginawac wamma imuhuc wammuac hezac. ¹⁵ Ni mia kekec uñaginánén hiarumac niñac ségiségi wamma iwawaina auma imuacnec toroqema kekecna momacnec hia auénécmidacman. Wanu singina niñanzua séc kemma munuc yanda kunen yanda wanu, siña niñgic séc kemma munuc yanda komora wammacac hezac me? ¹⁶ Ic tosiánén nuac yomuhuc zéanzu, ni onac réwéri ménda énécmiyi, néñ diwi qiwiliñ ic keczuawac diwi qiwiliñ wan énécmima énépésiyec. ¹⁷ Ni ichécna onaru méli énécmima ionarunec mérac zéwa méra néñ iwawaigina onagiri me? ¹⁸ Wanu Tito onacmuru kemmac niñac zémiyi imuhucnec ninzén ninzén munana mén méliwa wagic amuma hayoc, wanu Titonén hama iwawai mén onagirec me? Ini niñgic, i zéma ni nekaoc Uña téréya imuhucyanec zéma héna momacguc ménda kecancic tanec wanzac me?

¹⁹ Ini niñgic éréma deguc nini héikenzé héihazé wamanec kecziñ tanec wanzac gezan. Imuhuc qahac. Nini Kristoguc kecma Anutuac kiwaiguc énézéziñ. Ala sorochécna, imi moczon ini nanjé énécmiwiñ zé zéziñ. ²⁰ Ni onac muru haman nalé imuaru, ini héman zé niñi haka imuhucya ménda wamma kecgic in-icbi niñac, ini acguc hémbin zé niñgic séc ménda wamma kecba némbu niñac, bacna yandizac. Imi sac qahac onac muru tualefic zéma nimbupuc zéma qeri geric zéma méndén amuma kekec zéma zébiri qébiri zéma andé lukuc ac zéma tétéc qeque zéma kaiziliwen wamma kecbu niñac zénéñna hirizac. ²¹ Onac murunec tosiánén haihaka zapí qeqeya zéma kaisero zéma nezélélén haka imuhucya wamma qerigina ménda melenanzu. Wanu imuhuc wamanec kecgic, onaru

hawa Anutunanéñ memanéñu, ic imuhucya ionac siac-
ma ewa goro wambi niñac bacna yandizac.

Goro ac tetcgia.

13 Ni deguc hatac haréwécac onac muru hamañ. Hama énézéwa héipuc ic éréhéc me haréwéc-
néñ ac kuagina igucnec nindacma hélawac zéseliwiñ.
^{†2} Hatac éréhéc hayi nalé imuaru bec goro ac énézéyi
ésécnec deguc lakec kecma goro ac walac énézéwa
ningic, muñguc hamañ imuaru imi becneç kápésic
wañgic ic ionac zéma ic tosara ionac kápésicgina imi
ménda wai énécmimañ. ³ Kristonéñ nuac qeriiguc ac
haiyu zéanzua imuac hénia hicñitegiru hémbiñ zé
wañanzu. Imuac niñac imuhuc zézua. Kristo imi onac
muru kuc mama ménda wañanzac, néñ ewa qerigi-
naiguc kuhaguc aiya meanzac. ⁴ Hélawac zéni, Kristo
imi kuc mama keru ic héñgeña wéndaraiguc qegic,
néñ Anutuac kuciguc yarecac kecañzac. Nini imi
imuhucyanec iwac qeriaiguc bélacgéma kecañziñ, néñ
welen qeéncmiwiñ zé Anutuac kuciguc kecañziñ.

⁵ Ini ninzén ninzéniguc kecañzu me qahac imi
niñasariwiñ zé batucgéma niñgési amumu. Yesu Kris-
tonéñ ewa qeriginaiguc kecañzac imi ménda
niñasarizu me? Ini imi ménda niñtegiçzuiguc ini
ninzén ninzén ic héla qahac. ⁶ Wañu nini imi ninzén
ninzén ic ikora qahac, hénia imi niñtegiçmu niñac
wanzua. ⁷ Anutunéñ galengé énécmiyu kápésic méñ
ménda wammu niñac Anutu zéwelecmima kecañziñ.
Imi mia ninicgic nini ninzén ninzén ic héla kecañziñ

† Hén 19:15

tanec wambiñ niñac qahac. Nini imi ninicgic ninzén
ninzén ic ikora tanec hia wambiñ, néñ ini imi haka silic
solaña wamma kecmu niñac imuhuc wamma ke-
cañziñ. ⁸ Nini imuhucyanéñ haka méñac méñ ac héla
imi logima wambiñac séc qahac, néñ imuacnec sac
méndacma wamma kecwinaç hezac imuac mia
imuhuc zézua. ⁹ Hénia méñ imi yomuhuc; Kucnina qa-
hac keçni kucginaguc kecañzu séc ségiségi wamma
imuhuc solañanima kecmu niñac Anutu zéweleç
wammianziñ. ¹⁰ Miñ Kewunéñ qac buña néñec iminéñ
ménda hézénge énécmimañ, néñ meyac énécmimañ
niñac néñec. Imuac niñac ni onaru hama qac buñana
imuaru héima namma ac geriwaç meña wañ
énécmimañ zé lakec keçmanec walac goro ac
oéncmizua.

Yaiçzé ac tetcgia.

¹¹ Dacmuna héçna ac tetcgiawac zéwa gezacgina
haima nimma niñtohomu, ségiségi wamma kecmu.
Imuhuc wamma solañanima ewa momac wamma lu-
aeguc kecmu. Goi héihéi zéma luae miñina Anutunéñ
iniguc keçmac. ¹² Kiricne téreyaguc yaiçzé ac waña-
mumu. ^{††13} Ic embac téreya momac yanda eneñ acguc
yaiçzé ac wañ énécmizu.

¹⁴ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hia zéma Anutuac goi
héihéi zéma Uña téreyawac ala kekeçnéñ tuñ onac
muru he énécmimac. ‡

†† Kiwi tosaraiguc ac yomi kembaña 11 tetcgiaiguc toroçema
ogic heyu kembaña 13 zéma 14 imi melemma 12 zéma 13 ogic
hezac. ‡ Kembaña yomi kiwi tosaraiguc ménda hezac.

Galatia

1 Ic onarunec me ic méjnénj zéyec niñac qahac, nénj Yesu zéma i humuc igucnec meqelimiyec Anutu mañgoc ierenj méli néñu hahaya Yesuac Méliméli ic Paulo neñ imi ² ninzénj ninzénj dacmuna hécna moczoñ niguc keczu iniguc momacnec hénaorinj Galatia baeciguc kecma kenzu onac muru ³ neñañ Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenénj hama he énécmimac niñac wanzij. ⁴ Kristonénj Anutu neñañ mañgocninawac ewa siña méndacma neñañ baec yomuac hicñisai biria yomuacnec metecgé nénécmimañ zé kápésicnina niñac wamma eñeya séwi kekecyá wai nénécmiyec. ⁵ Imuac iwac muru edamuya tetecgia qahac hema emma hema kecmac. Hélacnec!

Buñá suruc hiabia imi méñ ménda hezac.

⁶ Ini Anutunénj Kristoac ewa hiayaiguc unuruma énépésiyec, wañu ini focnec i waima ackuazéc tanera méñiguc kendaczu imuac niñ welicgé énécmizua. ⁷ Wañu imi buñá suruc hiabia méñ ménda wanzac, nénj ic tosia ienenj mesoho énécmima Kristoac buñá suruc hiabia imi zébirigic tanera méñ wañanzac. ⁸ Wañu nenenj me kua meme uña méñ kurumenj igucnec hahayanénj buñá suruc hiabia énézényin imi mesohoma méñac énézémaciguc imi saecginaguc wandacmac. ⁹ Walac énézényi imuacnec mia deguc muñguc énézézua. Méjnénj méñ buñá suruc hiabia walac nimma késagic imi qahac, nénj méñac énézémaciguc imi saecyaguc wammac. ¹⁰ Ni degucmi icnéñ niñgic sécgémac niñac wanzua me Anutunénj niñu sécgémac niñac wanzua? Ni ic ienenj welicgé némmu niñac zézua me? Ni ic ienenj niñgic sécgémac niñac zéwíneñ imi Kristoac welenj qe- qe icya héla ménda wambineñ.

Anutunénj Paulo dimuhuc héihéré miyec imuac suruc.

¹¹ Dacmuna hécna, enenj niñtecgicmu niñac énézézua, buñá suruc hiabia zéauanzua imi ic méñac ewa siñ méndacmimia qahac. ¹² Imi mia ni ic méñac murunec ménda meyi me ic méjnénj ménda ku néñec, nénj Yesu Kristo eñeyaoc measari néñu iwarunec meyi. ¹³ Ni becneñ Yuda ic ionac héna tima keru imuaru, ini niñgic ésécneñ Anutuac hénaorinj réwérianec ununesi wañ énécmima mebiri énécmiyi. ¹⁴ Wañu ni imi yawuñ momachécna sasala onogicma Yuda ic ionac héna imi selianec ninzénjgéma yanda hécninawac ac pakenj mératéc memeya imuac seliseli wamma méndacanji.

¹⁵ Wañu neñgocnawac héri qeri igucnec gésinémma ewa hiaya niñac wamma héihéré néñec inénj mia ¹⁶ Nañawac hénia imi ic enia ionac muru zéau énécmimañ niñac, i ewa qerinaiguc ewa hia nimma mihicñi néñec nalé imuaru, ni baec ic iniguc ménda eminiñi. ¹⁷ Wañu ic walac héníma Yesuac Méliméli ic ai meñic ionac inicmañ zé Yerusalem ménda kenji, nénj moczoñ Arabia baeciguc kemmaguc Damasiko amaiguc liliñgéma kenji.

¹⁸ Imuacnec kecma yawuñ haréwéc tecgéyu Petero (Kefa zémimia) hémmañ zé Yerusalem ekemma i guc momacnec ai meme 15 keru. ¹⁹ Wañu nalé imuaru Yesuac Méliméli ic tosara ménda iniri, nénj Miñ Kewuninawac munaya Yakobo iwacnec héñi. ²⁰ Héñgic, ni onac niñ wamma kiwi ozua yomi imi ikoc qahac. ²¹ Imuac andiaiguc Siria zéma Kilikia baec keremba ²² Kristoac hénaorinj Yuda baeciguc keczu ienenj becneñ kic tanecna ménda héñgic, nénj ²³ ic méñ nunuhéi wañec iminénj deguc ninzénj ninzénj walac qeténjgémañ zé wañañec imuac mia deguc zéaukeczac imuac sac zégic niñgic. ²⁴ Nimma nuac niñac Anutu mepésigic.

Yesuac Méliméli ic ienenj Paulo anjétima tétécgémigic.

2 Ai yawuñ 14 tecgéyu neñ Banabaguc Tito wagicma muñguc Yerusalem ekenij. ² Imi mia Anutunénj nézényu hémma ekemma buñá suruc hiabia ic enia ionac sucginaiguc zéauañi imuacnec énézényi. Énézéma aina memañac hezac imi zéma walac meyi imi momacnec héla qahac ménda wambac niñac qacgina kenkenja ionacnec sac énézényi. ³ Wañu Girik ic Tito niguc momacnec kereñ i acguc séwi tasia héricmac niñac ménda zénañgémiyi. ⁴ Imi mia dacmuna ikora tosara élérñec harégic ionac niñac imuhuc wañi. Ienenj imi Kristo Yesuac qeriaiguc hulacamuma kecziñ imi kowu ninicma acnéñ qaténénécmigic welenj qeénécmiwiñ niñac imuhuc wañgic. ⁵ Wañu buñá suruc hiabia imi onac sucginaiguc nalé séc hemac niñac nalé hotoñadac méñ ionac ac niñac ménda bélacgéyinj. ⁶ Qacgina niñénécmigic keczu ionac sucginaiguc méñac méñ ewa érhéc ménda wañanzua. Anutu imi ic ionac séwigina tanerawac ménda hémma énépésianzac. Ic qacgina kenkenja ienenj méñac méñ ménda méra néñgic, ⁷ nénj néwécgeñaguc Peteronénj séwíac asé kiwiginaguc ionac muru buñá suruc hiabia énézémac niñ ai buñá qemiyec ésécneñ ni imuhucyanec ic enia ionac ai buñá qenénec imi héñtecgic. ⁸ Wañu Petero qindiñi mima séwi hericginaguc

ionac Méliméli ic oporec inéj mia ni momacnec qindiñi némma ic enia ionac Méliméli ic noporec. ⁹ Wañu ai ic tandéya ésécnec zéma niñénécmanzu Yakobo zéma Kefa zéma Yohane ienej goi héihéiya nuac muru néñu hezac imi héñtegicma ni zéma Bana-ba imi ic enia ionac muru kenziç eñaoc imi séwi tasé hericheric ginaguc ionac muru kembiñ zé niñgic hiaruyu yaizézénira zéma méranira qegic. ¹⁰ Wañu maqeqeya ionac niñqeli énécmiwic imuacnec sac qesinércmigic. Wañu haka silic imuhucya imi neñ bec seliseli wamma meanji.

Paulonéj Petero zéqeqetali wammiyec.

¹¹ Wañu Kefanéj Antiokia ama areñaiguc hayec imuaru hakasilic Képésiraguc méñ wañu musu qeqe wammima ac zémiyi. ¹² Walac Yakoboac murunec ic tosara hagic ienej ménda harédacgicnec Kefanéj ic enia iniguc momacnec nene nema tarec, néñ ic ienej hosucgé énécmigic séwi hericginaguc ionac bac yandi yandi wamma néñgacma keñec. ¹³ Wañu Yuda ic tosara acguc toroqemima haka tilicqilicya wañgic, Banaba acguc ionac haka tilicqilic ginanéj hérémiyu sigima keñec. ¹⁴ Wañu hémba buña suruc hiabia imuac héna dindiña hezac séc ménda tigic moczoñ yanda kicginaiguc Kefa †yomuhuc ézéyi; Gi imi Yuda ic, wañu kileñ Yuda ic tanec qahac, néñ ic enia tanec kecma némac niñac ic enia ienej Yuda ic ionac héna méndacmu niñ seliseli wamma héihéré énécmikeczañ?

¹⁵ Neñañ ic enia késpedesicguc kekera ionac murunec qahac, néñ Yuda ic hicñiyiñ. ¹⁶ Késpedesic solañ zémimia imi héna ac wawañ memeya igucnec qahac, néñ Yesu Kristo ninzénégé mimia imuacnec hezac imi ninziñ. Imuac niñ nini acguc Kristo Yesu ninzénégéanzñ. Imi mia nini héna ac wawañ memeya igucnec qahac, néñ Kristo ninzénégé mini késpedesic solañ zénénécmmiac imuac niñ mia. Héna acac wawañ memeiguc séwi ic méñac méñ késpedesic solañ zémimia méñ ménda hezac. ¹⁷ Neñañ Yesu Kristoac qeriaiguc késpedesic solañ zé nénécmimia wammac niñ seliseli wañkecni késpedesicnéñ mihicñi nénécmimiaciguc, Kristonéj késpedesic imuac welenj qeqe ic wanzac me? Imi moczoñnec qahac! ¹⁸ Ni némac iwawai méñ qema téñgéyi imi muñguc meyac kumumañiguc, hakana iminéñ measariyu nenaoc héna ac logilogi ic tanec wammañ. ¹⁹ Héna acnéñ zétecgéyu humuma héna ac igucnec añañéñ tiamuyi imi Anutuac kic hihi wamma qeliqeli kecmañ niñac imuhuc wañi. ²⁰ Ni imi Kristoguc ic héñgeña wéndaraiguc nurugic humuyi. Imuac deguc keczua yomi imi nenaoc qahac, néñ qerinaiguc kecnéñzac Kristo imi mia. Kekecna séwinaguc keczua imi goina héima nuac niñ wamma eñeya séwi kekecywa waiyec Anutuac naña i ninzénégéma ninzénéñ imuac qeriaiguc kecañzua. ²¹ Ni Anutuac ewa hiaya imi ménda qetalizua. Késpedesic solañ wawaña imi héna ac igucnec haanzaciguc Kristonéñ eñ humuyec tanec wammac.

Ninzénéñ ninzénégé héná.

3 O Galatia ic qelaña! Yesu Kristo imi dimuhuc ic héñgeña wéndaraiguc qegic keñkecma humuyec imi dindiñanec zéasari énécmiwa nindacgic, néñ kileñ mérenéñ ewa soho meénécmizac? ² Ni onac murunec haka momacguc sac qesinimmañ zé wanzua. Ini Uña Téréya imi héna ac tohoma meñic me Yesu ninzénégéma meñic? ³ Ini ewa soho wanzu me? Uña téréyaguc héñgic, néñ deguc Uña téréya waima séwiginawac siñiguc metecgéwiñ zé wanzu me? ⁴ Ini haka kuhaguc sasala imuhucya hicñi énécmiyu héñgic imi héla qahac eñomia wanzac me? Imi hélacnec eñomia me? ⁵ Imuhuc wañu Anutu Uña téréya énécmima sucginaiguc kuc méreña mewininima kerec imi ta héna ac tohotoho imuacnec me Yesu ninzénégé mimia imuacnec? ⁶ Abarahamnéñ Anutu ninzénégéyu ic solañ zémimia wañec.

⁷ Imuac ic embac ninzénéñ ninzénéñ igucnecnéñ Abarahamac qelihéna wanzu imi niñasarimu. ⁸ Wañu Anutunéñ ic enia ninzénéñ ninzénégéni niñac wamma solañ zé énécmimiac imi walac niñasarima Abaraham buña suruc hiabia imi yomuhuc ézéma zéyec; Baera baera ic embac imi guac qerigaiguc mozocgé énécmimia wammac. ⁹ Imuac ic embac ninzénéñ ninzénéñ igucnec ieneñ imi ninzénégéma kecañec Abaraham i guc mozocgé énécmimia wammac. ¹⁰ Mérenéñ méñ héna ac wawaña imuac héima nanzu séc saecac méra bawu keczu imuhuc ooyawac hezac imuac niñ héna acac ai mezu séc saecac bawaguc keczu. ¹¹ Wañu Anutuac kiwaiguc ic méñnéñ héna ac méndacma solañanimac ac séc qahac téñgéñ. Imi mia ic solañanéñ ninzénéñ ninzénéñiguc sac kecmu. ¹² Héna ac imi ninzénéñ ninzénéñ igucnec hahaya qahac, imuac ic mérenéñ héna aciguc kiwi hezac imi méndacanzac inéñ héna ac qeriaiguc kecmac. ¹³ Kristonéñ neñañ niñac wamma saec ac zémimia wañec. Wañu héna acac saec ac igucnec mulu ménénécmmiyec. Imuac mia ic qahaiguc qegic nanaña séc saecac bawaguc kekera imuhuc ooyawac hezac. ¹⁴ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc Abarahamac mériañnéñ ic enia ionac muru kereñu neñañ ninzénéñiguc namma sisipac acac buña uña téréya nénécmiyu añañéñ tiwiñ niñac imuhuc wañec.

Héna ac zéma sisipac ac.

¹⁵ Dacmuna hécna, baec ic neñañ kecañziñ igucnec séséc méñ héima zéwa. Icac sisipac ac acguc zétecgéni méñnéñ méñ aumac me toro qemacac séc qahac wañanzac. ¹⁶ Wañu sisipac ac méñ yomi mia Abaraham zéma qelia iorac muru zézéya wañec. Wañu sasala niñac qelihécga ménda zéma momacguc sac niñac zéma guac qeliga zéyec. Wañu imi mia Kristo. ¹⁷ Ni zézua imi yomuhuc niñac, Anutunéñ walac zéseliyec sisipac ac yomi imi mia Moseac héna ac yawuñ 430 tecgéyuguc hicñiyec iminéñ qeyu kemma héla qahac wammacac séc qahac. ¹⁸ Mératéc imi héna ac igucnec hayeciguc sisipac ac igucnec hahaya qahac, néñ Anu-

† Kefa imi Hebiraio ac, Petero imi Girik ac, héniagira imi neñañ aciguc Zamanziñ.

tuac sisipac ac niñac wamma Abaraham ewa hiawac eñ miyec. ¹⁹ Imuhuc wañu bec héna ac imi némac niñac nénécmiyec me? Imi mia ac qeque niñac toroqe nénécmiyec. Imi mia kua meme uñanéñ ic suc Moseac méria igucnec nénécmiyec. Wañu hekeru sisipac acac buña Abarahamac qelianéñ hayu aiya tecgémacac heyec. ²⁰ Ic momacguc sac keru ic suc imi aiya qahac. Wañu néwécgeñaiguc Anutu imi momacguc imuac mia Moseac ic suc zézua.

Welenqeque ichéra me nambérac héra?

²¹ Wañu héna ac iminéñ Anutuac sisipac ac imi qé-facgézac me? Imuhuc wammacac séc qahac. Wañu héna ac kekec hémbénaña nénécmimac séc imuhucya nénécmiyeciguc solaña zémimia imi héna ac igucnec hawacnec, ²² Yesu Kristo ninzégégic énécmimañ zéma zikiziki ac meyec imuac héla imi ninzén ninzén ic onac énécmimañ zé héna acac kiwi téréyanéñ momac yanda kápésic bawaignuc qaté énécmiyec.

²³ Becnec ninzén ninzén imi ménda hayec imuaru ni ni héna acac méra bawu qaté nénécmiyu kerij. Qaté nénécmiyunec kecni ninzén ninzén mewinini nénécmimawac naléya hayec. ²⁴ Nalé imuac suraignuc héna ac iminéñ neñañ ninzén ninzénina niñac solaña zénéncmimia wammac niñac Kristoac muru keñkeñawac mindi mindiñ icnina éséc wamma kerec. ²⁵ Deguc ninzén ninzénac héla hayu mindi mindiñ icni na héna ac imuac méra bawu ménda kecañij.

²⁶ Ini moczoñ yanda ninzén ninzénigina niñac Yesu Kristoac qeriaiguc Anutuac nañhéra wamma keczu.

²⁷ Némac niñ méñnéñ méñ Kristoac muru toroqema doku naec énécmimia wañec séc Kristo imi owo malekugina ésécnec héigic meénécmiyu keczu.

²⁸ Wañu ini imi Yuda ic me, Girik ic me, hésa ic me, miñ mañgoc kekera me, welenq qeque ic me, ic me embac moczoñ Kristo Yesuac qeriaiguc momacguc wanzu.

²⁹ Ini Kristoac buña keczuiguc imi ini Abarahamac qeli-héra wanzu. Wañu sisipac aciguc namma ini mératéc imuac miñina wanzu.

4 Wañu mératéc miñinanéñ iwawai moczoñ imuac miñina wanzac, néñ nambérac kecmac imuac suraignuc imi welenq qeque icac sécy ménda ogicmac.

² Wañu mañgocyanéñ naléya zéyec séc mindi mindiñ ic me ai ic kiwawac méra bawu kecañac. ³ Imuac neñañ acguc imuhuyanec, nambérac kerij nalé imuaru baecac héna tosia mamaya imuac welenq qeque ic kerij. ⁴ Wañu nalé imi hahéiyu Anutunéñ naña méli nénécmiyu embacac héri qeri igucnec zéma héna acac méra bawu hicñiyec. ⁵ Imi mia héna acac méra bawu keczu nini boñhére menénécmima Anutuac nañhéra imuac buña nénécmiyu añañétiwiñ niñac imuhuc wañec. ⁶ Ini Anutuac nambérac wanzu imuac niñac Anutunéñ eñeya nañawac uña imi ewa qerinaiguc méli nénécmiyu Anutuac Aba mañgoc zéma qacanzij. ⁷ Imuac gi degucmuacnec welenq qeque ic qahac, néñ naña kecañañ. Wañu naña keczañiguc Anutuac murunec mératéc mema imuac miñina wamma keczañ.

Paulonéñ Galatia ic ionac niñac goro ac énézéyec.

⁸ Ini bec imuaru imi Anutu ménda niñasarima iwawai Anutu héla qahac imuac welenq qequegina kecgic.

⁹ Wañu deguc imi ini Anutu nimmizu, wañu imuacnec toroqema Anutunéñ ini niñénécmianzac. Wañu dimuhuc niñac niniñ eñomia mamaya [†]baecac niniñ efefia imuac lilingéma muñguc imuac ziki sipac ichéra kecbiñ zé wanzu? ¹⁰ Ini ai meme nalé zéma maso zéma kendoñ yanda zéma yawuñ imi eeya héima kecañu. ¹¹ Imuac ni onac niñac ai seliseli wamma meyi imi héla qahac wambac niñac bac yandi yandi wanzua.

¹² Dacmuna hécna ni onac séc wamma kecañua imuac welec énécmima zézua, ini nuac séc wamma kecmu. Ini kecma hama haka biria méñ ménda wañ néñgic. ¹³ Ni hénihénaiguc imi hafi zepananéñ wañu onacmuru hama buña suruc hiabia zéauénécmiyi imi ini ninzu. ¹⁴ Nuac niñgic réwérimacac séc imuhucyanéñ séwinaiguc heyec, néñ mema titi ménda wañ némma ni ménda wainéñgic, néñ Anutuac kua meme uña me Kristo Yesuac séciguc niñnémma héihéré néñgic.

¹⁵ Wañu deguc ségiségigina imi dimia kendañac? Ni héipuc ac héla énézéwa niñgic. Nalé imuhucgeñ imi wawañawac séc wambacnec kic gomacgina acguc hia néfindiñgéma némbuac séc wañgic. ¹⁶ Wañu deguc imi ackuazéc héla énézéwa nuac niñgic hazécgina wanzua me? ¹⁷ Ic imuhuya imi eneñ onac niñ wamma seliseli wanzu imi héna hiabiawac qahac, néñ wéségina misigic tosara andé unuma kemma ionac muru qéké-tama niñhumu énécmimu niñac imuhuc wañ énécmima keczu. ¹⁸ Haka hiabiawac qeri singinanéñ wawaña imi ni iniguc kecañua nalé imuac sac qahac, néñ nalé séc hiabia wanzac. ¹⁹ Nambérac hécna ni onac niñac wamma merac memeya ésécnec azi niyu qenzeñ manzeñ qemanec kecba ewa qerinaiguc Kristoac kekec tanera imi hicñi tegiruguc waimañ. ²⁰ Ni onac niñac aurima sicsaoc wanzua. Imuac nalé yomuaru focdac hama iniguc kecma ewana melemma béñzéñnec ac énézémanñ niñ wañ néñu kecza.

Haga zéma Sara.

²¹ Nézégic nimba, héna acac méra bawu kecbiñ zé ninzu ini héna ac imi ménda niñtegcizu me?

²² Yomuhuc mia ogic hezac; Abaraham imi nañ héréra éréhéc keroc. Méñ imi embac sisipac acyaguc iwac murunec méñ imi embac sisipac acya qahac iwac murunec. ²³ Welenq qeque embac iwac murunec imi séwi busu igucnec hicñihicñiya, néñ embac miñina iwac murunec imi sisipac ac qelia igucnec hicñihicñiya wanzac. ²⁴ Ac yomi séséc ac wanzac. Embac éréhéc imi sisipac ac éréhéc, méñ imi Sinai baec boña imuaru welenq qeque ic miñicñiyec Haga imi mia. ²⁵ Haga imi Sinai baec boña Arabiaiguc nanaña, Yerusalem deguc hezac imuac sésécya. Inéñ eñeya nambérac héra

† Ic onac kekecginanéñ uña ionac méra bawu hezac zéma ninzégégic, wañu imuac héna imi ménni sikiluac kic taneraiguc hezac zéma imuac nimbiñ zé wañgic.

iniguc welen qeque ic wamma keczu. ²⁶ Wañu Yerusalem mên kurumeniguc hezac imi ziki sipacya qahac hezac. Iminên mia nenjocnina wanzac. ²⁷ Imuac mia yomuhuc ogic hezac; Embac euya qahac iwac qeli-héranên embac euyaguc iwac nambérac héra ionac zañgégina ogiczac. Imuac niñac, o embac héfiña gi ségiségi wambésémañ! Azi ménda gianzac gi kucnec qacna! ²⁸ Dacmuna hécna, ini Isaka ésécnec sisipac ac imuac nambérac héra wanzu. ²⁹ Wañu nalé imuaru merac séwi igucnec hicñiyec inên merac uña téréya igucnec hicñiyec imi qenesi wammiyec séc deguc acguc imuhucyanec. ³⁰ Wañu kiwi téréyanên dimuhuc zézac? Welen qeque embac zéma naña nesi érécmima kenjic. Némac niñ welen qeque embac iwac nañanên embac ziki sipacya qahac iwac nañaguc momacnec mératéc ménda memaoc zéyec? ³¹ Imuac dacmuna hécna, neñan imi welen qeque embac iwac nambérac héra qahac, nén embac miñjina iwac merachéra wamma kecziñ.

Kristonên ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec.

5 Zikisipacnina qahac kecbiñ niñac ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec. Imuac niñac nañselima ziki sipacguc kekecac tenj hésaya imi muñguc ménda bisiwésémañ.

² Ninzu? Paulo neñ mia énézézua, ini séwi tasé hericheric meénéc mimuiguc imi Kristo imi onac muru enomia wammac. ³ Muñguc zéauma énézéwa, ic mérénenj séwi tasé hericheric memimia wammaciguc inên héna ac moczoñ wamma medacmac ac hezac.

⁴ Héna ac qeriaiguc ic solaña zéénécmimac niñac wanzu ini Kristoguc toro qeqeya imi tegicma goi héihéi igucnec metecgé énécmimia wanzac. ⁵ Neñan imi uña téréyanên nañgé nénécmiyu ninzén ninzéniguc solañ dindiña zénénécmiyu nimbiñ zé niñkumuma mambécanziñ. ⁶ Kristo Yesuac qeriaiguc imi séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi aigira qahac, nén imuaru imi Anutuac siñ qeriaiguc ai meanzac ninzén ninzén imi sac hezac.

⁷ Ini usujnec hiabianec kenjangic, nén mérénenj ackuazéc héla imi ménda tohomu niñac héric énécmiyec?

⁸ Zéhinoc ac imuhucya imi unuruma héihéré énécmiyec Anutu iwac murunec ménda hicñiyec.

⁹ Ninzu, yis komoranên saima uha dokuyaguc imi moczoñ sécgéanzac. ¹⁰ Eneñ niniñ tosara ménda añgétimu imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñzénjézua. Wañu ic mérénenj mên ewa soho miñicni énécmimac imi kitiwa memac. ¹¹ Dacmuna hécna, ni séwi tasé hericheric imuac hénia zéau énécmima kecbinec hénia némac niñac nuhéi wambunec? Imuhuc wambinec ic héñgeña wéndara imi aunénéña wañu iminên hénana ménda kizicgéwacnec. ¹² Ic mérénenj mên yéwéri imuhucya miñicni énécmima keczu imi eneñ séwiya sac qahac, nén gocmiagina momacnec moczoñ héricdacma kecmu niñac wanzua.

¹³ Dacmuna hécna ini ziki sipac qahac kecmu niñ unruyec. Nén ziki sipac qahac kekecnén usugina wañ

énécmiyu séwiac siñgina tohomu niñ nalé titiña ménda miñicni énécmimac, nén goi héihéiiguc welen qeamuma kecmu. ¹⁴ Imuac mia geñga goiga héi amuanzanj séc imuhucyanec alagawac goiya héimibésémañ zézéya momacguc yominên mia héna ac moczoñ mesolañanizac. ¹⁵ Ini mia enjawunec kuanên injima qécgéamuma qahac wambu niñac goro ac énézézua.

Anutuac Uña zéma séwininawac siñ.

¹⁶ Wañu mia yomuhuc zézua; Ini Uña téréyawac méndacmima hakagina wammu. Imuhuc wañgic séwiginawac siñsiñ imi ménda seligimac. ¹⁷ Séwiac siñsiñ iminên Uña Téréya qetalimianzac. Wañu imuhucyanec uña téréyawac siñsiñ iminên séwiac siñsiñ qetalimianzac. Imuac siñsiñ éréhécnén hazéc wañamuma euyic haka mên wambiñ zé ninzu imi wammuc séc qahac wañanzac. ¹⁸ Uña téréyanên hénagina walac andu wañ énécmimac imi ini héna acac méra bawu ménda kecmu. ¹⁹ Séwiac haka silic imi usuya qahac hémma nindacziñ. Imi mia kaisero, niniñ zapi qeqeya, haka gamu qeqeya, ²⁰ baniara mepé qepési, suña zinac, hazéc hazéc kekec, danjero ac, nimbupuc biria, qeri bélan, tualefic, féngéc, téamuma kekec, ackuazéc ikorawac téamuma kekec ²¹ wanna wamba, doku selia nene, nezélélén, zéma haka imuhucya tosara mia. Becnec zéseli énécmiyu imuac séc zéseli énécmizua. Haka imuhucya wammu imi eneñ Anutuac héngalenj ama areña yanda imi mératéc ménda memuc hezac.

²² Wañu uña téréyawac héla gocmia imi mia yomuhuc. Goi héihéi, ségiségi, luae, qeri bénzén, ala kekec, ehéihéi, ménézé ménézéya qahac, ²³ gum bénzénzén, qerinên sigisigi kekec, haka imuhucyawac imi héna ac méñnéñ mên neuj ménda héianzac.

²⁴ Kristo Yesuac ic embachéra imi eneñ séwiginu zéma imuac siñsiñ imi ic héñgeña wéndaraiguc qedacgic.

²⁵ Neñan uña téréyaguc kecziñiguc uña téréyaguc qéhéréngéma tacyac wambiñ. ²⁶ Edamu asaha enomiawac ménda wamma enacnec nimbupuc biria ménda wamma qeri netunetu ménda wañamumu.

Baocgé amuma kecmu.

6 Dacmuna hécna ic méñnéñ béalacgéma kápésic mên wañu winiñu hicñiyu ic téréya ini qerigina gum bénzénzénj anec mindiñi mima enañ hakagina acguc niñgési amuma enañ acguc manam batuciguc embu niñac wamma bac yandi yandi wamma kecmu. ² Réwérigina imi wagic amuma bisimu. Imuhuc wamma Kristoac héna ac niñtohodacmu. ³ Ic méñnéñ enomia kecma eneyawac niñu tosara onogicma eneña wañu ic imi ikoc wañamuzac. ⁴ Icy a icya eneya wawañ memeya héngalenj wañamumac. Imuhuc wañu zézé ségiségi ac imi tosara ionac muru qahac, nén eneya wawañ memeyaiguc sac hemimac. ⁵ Eneya réwéria imi eneyaoc bisimac. ⁶ Ic mên ackuazéc kumimia wamma niniñ niñarenj géanzac inên iwac iwawaiya hiabia moczoñ ic kumianzac imiguc momacnec amunec qa-

munec wammaoc. ⁷ Ic méñnéñ iwawai méñ himicmac imi héla imuacnec sac metocgéanzac. Imuac niñac ini eñaoc ikoc ménda wañamumu. Anutu imi ménda zédesi wammimia. ⁸ Eñeya séwiac niñ wamma himicanzac imi séwiya igucnec iwawai hou houyawac metocgémac, néñ uña téréyawac niñac wamma himicanzac inéñ uña téréyawac murunec kekec seli metocgémac. ⁹ Neñañ haka hiabia wamma kuc mama ménda wambiñ. Kuc mama qahac kecbiñiguc naléya ducñiyu héla gocmia metocgé wambiñ. ¹⁰ Imuac nini nalé he nénécmimac imuac séc ic embac moczoñ wawañ meme hiabia wañ énécmiwiñ. Imuhuc wamma niñzén niñzénac héna gésé ionac imi séc méñ nétéréma imuhuc wañ énécmiwiñ.

Goro ac tetcgia.

¹¹ Héñgic yomi mérananéñ kiwi imi kunerñ kunerñ o énécmizua. ¹² Ic tosara séwiiguc kiwi hiabia mewiñ zé wanzu imi enerñ hinocgé énécmima séwi tasé hericheric meénécmianzu imi Kristoac ic héñgeña wéndaraya niñac wamma ununesi ménda mihicñiwiñ zéma

imuhuc wañanzu. ¹³ Wañu séwi tasé hericheric meénécmimia imi enerñ acguc eñaoc siñginanéñ héna ac ménda tohoma ini séwi tasé hericheric memu niñ zéanzu imi séwi tasé hericheric ic zañgégina olomma séwi enerñ wambiñ zé imuhuc wañanzu. ¹⁴ Wañu nuac muru imi Yesu Kristoac ic héñgeña wéndara imi qahac wañu, méñac méñ zézé ségiségi ac wammañac méñ ménda henénzac. Kristoac niñ wamma baec imi nuac muru ic héñgeña wéndaraiguc humuyu ni acguc baecac muru humuyi. ¹⁵ Séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi moczoñ eñomia, néñ kekec qelia meme imi sac eeyaguc wanzac. ¹⁶ Haka silic yomi tohому onac muru zéma Anutuac Israel ic onac muru luae zéma goi héihéianéñ he énécmimac.

¹⁷ Degucmuacnec méñnéñ méñ réwéri méñ ménda mihicñi némmu. Ni imi séwinaiguc Yesuac lépéc kiwiya heyu kesa kecza.

¹⁸ Dacmuna hécna Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéñ onac ewa qeriginaiguc hema kecmac. Hélanec!

Efeso

Yaizézé ac.

1 Anutuac ewa sinjiguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulonéh Efeso ama areña yandaiguc kecanzu ic embac téréya ini zéma Kristo Yesuac qeriaiguc ic héla wamma ninzénégéma kecanzu onac muru kiwi yomi oénécmizua. ² Anutu Manjocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma lu-aenéh onac muru hemac.

Qeri unjawac mozocya.

³ Mepé qepési wammini! Miñ Kewunina Yesu Kristoac Manjocya Anutonéh Kristoac qeriaiguc qeri unjawac mozoc kurumeh igucnec hahaya hénia hénia mozocgé nénécmiyec. ⁴ Wañu eñeya kiwaiguc zéma eñeya ala sinjiguc, neñañ téréyanec zéma solañanec kecbiñ niñac, baec kurumeh ménda zéyu hicñiyecnec, Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyec. ⁵ Gési nénécmima ewa hia nimma eñeya ewa sinjiguc becaru niñarenjéyu heyec séc, Yesu Kristonéhñec neñañ eñeya nambérac héra buña qenénécmiyec. ⁶ Imi mia siña nimmianzac Yesu iwac qeriaiguc, iwac ewa hia edamuyaguc imi neñañ muru boñtegic eñ nénécmiyec imi mepésimiwiñ niñac, imuhuc wañ nénécmiyec. ⁷ Kristo iwac qeriaiguc mia, ewa hiaya kuaya qeqeya imuac séhaiguc, sacyanéñ boñ héré menénécmima késpedesicnina wai nénécmiyec. ⁸ Imi mia inéh niñtegic qinñtegic zéma niñ asac asaria moczoññec neñañ muru mesécgé nénécmiyec. ⁹ Imuhuc wamma ewa siña sasangia, eñeya ewa qeriaiguc niñarenjéyu heyec imuac sé-ciguc, ewa hiawac zéau nénécmiyu qerininanéñ niñziñ. ¹⁰ Imi mia nalé niñec imi ducñiyu, iwawai kurumehiguc kekera zéma iwawai baeciguc kekera imi moczoñ Kristoac qeriaiguc arenhéra tuñ momacguc wammac niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹¹ Iwawai moczoñ ewa siña hezac séc wañanzac Anutu iwac ewa siñ méndacma bec zétecgéyu heyec séciguc Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyu iwac mératécac buña wamma kecanziñ. ¹² Imi mia Kristoac qeriaiguc walac walac mam-béc kerinac kecanziñ neneñ imi kecma tetcgiaiguc iwac edamuyawac mepé qepési héra wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹³ Ini acguc iwac qeriaiguc ac héla, késpedesic igucnec añgéh titiac buña suruc hiabia imi nimma ninzénégéic sisipac acwac Uña téréyanéhñec eñeya buñawac asé kiwi meénécmiyec. ¹⁴ Wañu Uña Téréya iminéñ mia kurumehac mératécni-na imuac sisipac acwac asé kiwiya wanzac. Wañu ic embac elingé nénécmimia imi boñ hérénina

menénécmiyu eñeya edamuya mepésimiwiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

Pauloac zéwelec ac.

¹⁵ Hénia imuac niñac ini Miñ Kewunina Yesuac qeriaiguc ninzéhñ niñzénégina késakeczu imuac suruc zéma ala sinjina ic embac téréya ionac wañ énécmianzu imuac suruc imi ni acguc zégic nindari. ¹⁶ Imuac mia onac niñ wamma ménda misimanec ewa hia ac ézéma zéwelecanzua séc onac qacgina imi zéhicñi mianzua. ¹⁷ Miñnina Yesu Kristoac Anutu, manjocnina edamuyaguc inéh mia niñtegic qinñtegic zéma ack-uazéic zéauauya imuac qeri uña imi énécmiyu Anutuac hénia séha nintegicmu niñac zéwelec wañanzua. ¹⁸ Wañu ewa qeriginawac kiwa measari énécmiyu hénia némac niñac unuruyu mambéc keczu imi zéma ic embac téréya sugginaiguc mératéc edamuyaguc dimuhucya kuaya qeqeya késa keczu imi niñyacgému. ¹⁹ Wañu iwac kuc yandaya ogicqogira ninzéhñ niñzéhñ ic neñañ muru ai meanzac iminéñ kukuc duruc durucya eñeña wanzac imi niñtegicmu niñac zéwelecanzua. ²⁰ Wañu Anutuac kuc yanda iminéñ Yesu humuc igucnec meqeliyec. Meqelima wagicma kurumehiguc emma eñeya méra héiyaiguc oporec. ²¹ Opocma qara imi meyaru ic kewuya kewuya zéma qac buña zéma kuc buña zéma galen buña zéma qacgina hénia hénia baec yomuac naléiguc hezac imi sac qahac, néñ ama baec hahaya hémbénañaguc hezac imi moczoñ onog-icdarec. ²² Wañu iwawai moczoñ imi hénia duandiaiguc haiyec. Haima Yesu imi iwawai moczoñ onogicma hé-naoriñ neñañ orucnina wammac niñac oporec. ²³ Wañu hénioriñ neñañ imi iwac hénia méria †wamma kecziñ. Wañu hénioriñ imi mia iwawai moczoñ imuac qeriaiguc iwawai moczoñ sécgé énécmianzac iwac howiacnec wanziñ.

Humuc igucnec kekeciguc.

2 Wañu ini wawañ meme biria zéma késpedesicgina imuac qeriaiguc humugic meqeli énécmiyec. ² Becnec imi ini haka biria imuhucyawac qeriaiguc tacyac wamma baec yomuac haka silic zéma Biria miñnina kurumeh bawa sawawac galenñ memeac kuha késa keczac imi méndacma kecanjic. Wañu deguc ac qeqe ic ionac sugginaiguc ai meanzac uña biria iminéñ mia Biria miñnina wanzac. ³ Becnec imi neñañ imuhucyanec sugginaiguc kecma séwininawac siñ to-homa kecma séwinina zéma ewaninawac siñanéñ wañ

† *Girik aciguc; Soma, neñañ neñañ aciguc séwiya.*

nénécmiyec séc wañij. Imuac ic tosara iniguc héniani-na momacguc wañu qeri biriawac buñawac nambérac héra kerij. ⁴ Anutu wésé niniñ kuney yanda hemiyu neñañ ala siñ wañ nénécmima ala siñ yanda imuac niñac wamma ⁵ kápésic nina niñac humuyij neñañ imi Kristo Yesuac qeriaiguc meqeli nénécmiyec. (Ini imi ewa hiaya niñac aṅgérnina tinénécmiyec.) ⁶ Neñañ Yesuguc momacnec meqeli nénécmima Kristo Yesuac qeriaiguc kurumeñac kekeciguc i guc momacnec tacbiñ niñac nonoporec. ⁷ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc wésé niniñ wañ nénécmima iwac ewa hiaya ogic-qogira imi baec yomuac naléya hama emmac séc nénézéyu hémbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ⁸ Ini imi ninzérngégic ewa hiaya niñac aṅgérngina tiénécmiyec. Imuac niñac imi mia onac murunec qahac, néñ sese Anutuac murunec hahaya wanzac. ⁹ Imi mia wawañ memenina igucnec qahac, imuac ic embac méñnéñ méñ séwi eney hia ménda wammac. ¹⁰ Neñañ imi Kristo Yesuac qeriaiguc ai solañ mewiñ niñac Anutunéñ menénécmiyec. Wañu ai imuhuc geñnec tima kembij niñac Anutunéñ becneñ niñu heyec.

Kristoac qeriaiguc ewa momac wamma kecbij.

¹¹ Imuac niñac ini yomuhuc niñqelimu; Becneñ ini séwi tasé herichericgina qahac ic enia kecañgic. Imuac niñac ic embac méraginanéñ séwi taséginna hericma séwi tasé hericheric ginaguc zéénéc mimiawac kecañgic ieneñ onac niñ séwi tasé herichericgina qahac zéénéc miangic. ¹² Nalé imuaru ini imi Kristo qahac sénganñeñ kecañgic. Kecma Israelac héngalenñ ama areña yanda imuacnec elicgé énécmimia wamma eñacnec kecañgic. Wañu zikiziki acwac sisipac ac imuac mia ic embac mérera tanec kecma niñkinzérngina qahac Anutugina qahac baeciguc kecañgic. ¹³ Wañu deguc imi becneñ lakec kecañgic ini Yesuac qeriaiguc Kristoac sacya niñac Anutuac muru hosuru énépésima onoporu kecañzu.

¹⁴ Kristo imi luaenina. Inéñ sucninaiguc demij elic elicgia nañec imi iwac séwiya aunénécmima hézérngéyu mayu tuñ éréhécnéñ momacguc wañec. ¹⁵ Wañu tuñ éréhéñ imi eneya qeriaiguc séwi momacguc qeliawac wamma luaeiguc kecmu niñac eneya séwiya wai nénécmima zézé seli ac zéma pakeñ ac zéma hena ac hénia hénia imuhucya imi néhélima hazéc wamma kekec imi audarec. ¹⁶ Wañu ic héñgeña wéndara iminéñneñ tuñ éréhéñ imi séwi momacguc wamma Anutuguc ewa momac wammu niñac imuac qahaiguc hazéc niniñ imi qeyu humuyec. ¹⁷ Wañu ma-hama hama lakec kecañgic ionac zéma hosuru kecañij Yuda ic nonac momacnec luaeac buña neñañ muru zéau nénécmiyec. ¹⁸ Imi mia iwac qeriaiguc ini zéma nini neñawu Uña téréyawac qeriaiguc Mañgocac muru kerembij niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁹ Imuac deguc muarunec, ini imi ic mérera me ic kiañ qahac, néñ ic embac météré énécmimia i iniguc séc momac wamma Anutuac areñhéra zéma héngalenñ ama areña yanda imuac buñahéra wamma keczu. ²⁰ Ini imi Yesuac Méliméli ic zéma Anutuac tilij tilij ic ionac qambaña

imuac qahaiguc kumu énécmimia. Kristo Yesu eneyaoc imi ama imuac wañgoñaiguc hoc qambaña wañecac keczac. ²¹ Iwac qahaiguc sécna sécga momacnec toroqema enni ama imi moczoñ Miñ Kewuninawac qeriaiguc ocmuñ téréya wamma yandima eñanzac. ²² Ini acguc Uña téréyawac qeriaiguc ocmuñ téréya Anutunéñ tacyac wawaña wammac niñ Yesuac qeriaiguc momacnec toroqe énécmiyu eñanzac.

Paulonéñ ic enia ionac niñac wamma ai meyec.

3 Wañu Paulo ni ac zéma mazua hénia imuac niñac ic enia onac niñac wamma Kristo Yesuac hésa ic wamma kecañzua. ² Wañu ama imuac welenñ qeñe ai imi Anutunéñ onac niñ wamma goi héhíeyawac niñac wamma nuac néñec imi ini hélacnec bec niñgic gezañ. ³ Wañu usuya auma ac saña imi nézéyu niñasariyi suruc imuac imi bec zékañ zékañ wamma oénécmiyi. ⁴ Ini kiwi imi olommuiguc Kristoac hénia saña niñtegiñ imi ini acguc niñtegiñmu. ⁵ Ac saña imi deguc Yesuac méliméli ic téréya zéma Anutuac tilij tilij ic ionac muru Uña téréyanéñ zéhicñi énécmiyec ésécneñ becaru imi hicñisai nalé tosaraiguc imi ic onac nañhéra méñac méñ imuhuc ménda zéhicñi énécmiyu niñgic. ⁶ Imi mia ic enia eney buña suruc hiabia imuaru toroqema Kristo Yesuac qeriaiguc sisipac acya imi momacnec mératéc mema neñawu momacnec séwi momacguc wamma keczij. ⁷ Wañu Anutuac goi héhíeia niñac ai memeac sese mihicñi néñu, imuac kuhanéñ nuaru ai meanzac séciguc buña suruc hiabia imuac ai icya wamma keczua. ⁸ Buña suruc hiabia, Kristoac mérianñ yanda oloñ oloñawac séc qahac imi ic enia énézémanñ niñac ic embac téréya ionac sucginaiguc maqeqeya téñgérñ tosara onogicma mamaya kecañzua nidac imuhucyawac goi héhíeyawac buña qenéñec. ⁹ Imi mia iwawai moczoñ zéhicñiyec Anutu iwac qeriaiguc nalé hénihénia qahac imuarunec musañ musañgiawac niñu heyec ai areña imuac héra imi dimuhucya wanzac imi zéasari énécmimañ niñac imuhuc wannéñec. ¹⁰⁻¹¹ Imi mia nalé hénihénia qahac imuarunec Anutunéñ Miñ Kewunina Kristo Yesuac qeriaiguc niñareñgéyu heyec imi méndacma degucmi Yesuac héniaorij héra neñaocnec Anutuac niñtegiñ qñtegiñ hénia hénia imi mewininini kurumeñiguc kua mema uña qac buñaginaguc zéma kuc buñaginaguc ieneñ hénia imi héñtegiñmu niñac imuhuc wañec. ¹² Neñañ imi Yesuac qeriaiguc i ninzérngéma imuacnec mia bac yandi yandi qahac Anutu hosucgé mimiawac hénia mihicñima keczij. ¹³ Imuac zéwelec énécmizua. Onac niñ wamma qenzerñ manzerñ hénia hénia mihicñima kecañzua imuac mia ewagina ménda mamac, néñ niñgic edamuginaguc wammac.

Kiwi yomi olommu ionac niñac wamma zéwelerec.

¹⁴ *14a* Hénia imuac niñac ¹⁵ baec kurumeñiguc ic embac hénia hénia keczu ionac qacgina mihicñi énécmiyec. ^{†14b} Mañgocnina iwac muru ni simiñna

† Ac yomuac hénia imi; Inéñ momac yanda neñañ Mañgocnina.

hémima yomuhuc zéwelec mizua; ¹⁶Inéñ wañu, iwac edamuya kuaya qeqeya séciguc Uña téréyanéñ onac qeri icgina imi kuhanéñ meseli énécmimac. ¹⁷Meseliyu ninzénégéic Kristonéñ onac ewa qeriginaiguc kecénécmiyu enéñ imi goi héihéi imuac qeriaiguc gété zaligina meyu nammu. ¹⁸Namma seligima météré énécmimia moczoñ yanda iniguc momacnec Kristoac goi héihéiya imuac hilañaya zéma horuaya zéma hiñgac hiñgaraya zéma eñeñaya imi séha niñtegicmu. ¹⁹Wañu Kristoac siñ sorocya imi baec ic ionac niniñ nianéñ olommuac séc qahac, wañu ini imi niñasarimu niñac zéwelecanzua. Niñasarigic Anutuaru qeriaiwac mériañ kuaya qeqeya hezac iminéñ onac muru kuaya qesalecgéma hemac zéma zéwelecanzua.

²⁰Kuha yandanéñ neñañ muru ai meanzac imuac séciguc, iwawai hénia hénia welec mianziñ me niñanzñ imi ogicma emma wandac wandac medac medac miñina ²¹Anutu iwac muru mia Kristo Yesu zéma iwac hénaoriñ héra ionac sucginaiguc edamuyanéñ hicñisaiya hicñisaiya hema emma hemac, hélacnec!

Kristoac séwi tasia wamma momacnec ai mewin.

4 Imuac mia Miñ Kewuninawac wamma hésa ic kekera neñ meme seli ac yomuhuc énézézua; Anutunéñ unuruyu ini iwac buña kecanzu imuac hakagina imi imuac séha wamma kecmu. ²Ewa qerigina memaamuma qeri bénzéniguc zérabéraiguc nalé horuacnec nañselima goi héihéiac qeriaiguc bisiqatén wañamumu. ³Imuhuc wamma Uña téréyanéñ luaeac hésanéñ dérécgé énécmiyu momacguc wañgic imi mia seliseli wamma qambañtohoya memu. ⁴Séwiya imi momacguc, Uña téréya imi acguc momacguc, wañu ini imi héihéré énécmimac niñac momacnec niñkinzénégéma kecgic unuruyec. ⁵Miñ Kewunina imi momacguc, wañu ninzén ninzén imi acguc momacguc, wañu doku naec imi acguc momacguc, ⁶Wañu Anutu acguc momacguc, wañu inéñ mia kekec momac yanda imuac mañgoc keczac. Wañu kekec momac yanda iminéñ méra bawu kecgic momacguc wammu niñac dérécgé énécmima duña imuac sucginaiguc kecanzac.

⁷Wañu icya icya Kristoac sese séha séc méndacma goinina héima nénécmiyec. ⁸Imuac mia ac kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Inéñ ou eñec nalé imuaru hésa ic sasala dérécgé énécmima onagicma eñec. Emma ic embachéra ionac muru sese énécmiyec. †

⁹Ou eñec zéyec imuac hénia imi walac baeciguc emu hiñgarec imi mia, néñ hénia mén ménda hezac. ¹⁰Hiñgarec inéñ mia kurumeña kurumeña onogicma eñec i eñeyaoc wanzac. Inéñ iwawai momac yanda imi sécgé énécmimanéñ zé imuhuc wañec. ¹¹Wañu inéñ mia tosara Yesuac Méliméli ic, tosara kua meme ic, tosara buña suruc hiabia zéauau ic, tosara pasto, tosara kiwi ic wammu zéma onoporec. ¹²Imi mia ic embachéra téréya mesolañani énécmima welenéñ qeqe ai megic toroqe amuma Kristoac séwi éscnec yacmac niñac

† *Nalé imuaru kawaligina yaréiguc onogicma lilingéma hama iwawai onagicgic imi ic embachégina gili énécmiangic. Yesu imi neñañ kawalinina wanzac imuac haka imuaru ac héima zézac.*

imuhuc ai buña qeénécmiyec. ¹³Neñañ imi Anutuac naña ninzénégéma hénia niñasariwiñ. Imuhuc wanni ninzén ninzéninina zéma niñ asac asarinina iminéñ toroqe nénécmiyu séwi momacguc wamma ic yandi tetcgia wambiñ. Imuhuc wamma Kristoac yandi yandiac séc érérenjiguc yandiwiñ. ¹⁴Imuhuc wamma neñañ imi deguc muacnec nambérac tanec ménda kecbiñ. Ic diwi qiwiliñanéñ ac halécnéñ ala batuc wañ énécmigic ninzén ninzénac ac areñareñgia hénia hénia imuac temboñ temboñanéñ qekenéñ qeha wañ énécmiwac niñac. ¹⁵Néñ goi héihéiya qeriaiguc ac hélawac zéma wawañ memenina séc orucnina Kristo iwac kekecac séciguc yandiwiñ. ¹⁶Iwarunec séwi tasia imi moczoñ toroya toroya toroqe mimia wañu iwawai hiabia séc qema énécmiyu qéhéréngé amuma séwi tasiawac kuha séc ai mema séwi imi meyandima goi héihéi imuac qeriaiguc miyacgé amuanzac.

Kekec wahala zéma kekec qelia.

¹⁷Imuac niñac ni séwiac hénia imi zéma Miñ Kewunawac qeriaiguc ninzén ninzénina zéau énécmizua; Deguc muacnec imi ic enia enéñ ewa qeriginanéñ iwawai héla qahac imuac wamma kecanzu éscnec imuhuc ménda wamma kecmu. ¹⁸Ieneñ imi niñasac asari ginanéñ siñidéngéyu niniñgina qahac imuac suraiguc ewa qeriginanéñ seligiya Anutuac kekec igucnec waima keñgic. ¹⁹Ieneñ niñtegic qinñtegicgina qahac tanec wamma séwiac siñiguc opocamuma haka biria hénia héniaiwac hémbaoc wamma wañanzu. ²⁰Ini imi Kristoac hénia imuhuc mén ménda kuamugic. ²¹Ac héla imi Yesuac qeriaiguc hezac éscé ini hélacnec iwac murunec ku énécmiyu niñgiciguc imi ²²ini ala batucac féngéc ic méndacma houma keñanzac ic wahala imuac haka imi séwi usugina éscnec hetecgému. ²³Ewa qeriginawac uña imi meqeli énécmimia wañu ²⁴Solañ dindiña zéma ac hélanéñ météré énécmiyu Anutuac tanec ic qelia maleku éscnec héiamuma kecmu.

Kekecac hénia ac.

²⁵Wañu neñañ momacnec Yesuac séwi tasia wamma kecziñ imuac niñac ini ikoc waima ama momac ic iniguc eñaocnec ac hélacnec zému. ²⁶Ini qeri biric nimuiguc kápésic ménda wammu. Wañu kaiwe kiwa hiñgacmac imuac séc qeri biric ménda késama kecmu. ²⁷Biria miñinawac titiña mén ménda waimigic érémac. ²⁸Kowu nenenéñ muñguc kowu ménda nemac, néñ nénécgic macqeqeya méra mimacac séc iwawai mihiñjimañ zé eñeya mérianéñ ai mema haka hiabia wammac. ²⁹Ac biria imi kuagina igucnec ménda waigic mamac, néñ ac hiabia ic tosara meyac énécmimacac sécya zéma acgina ninzu imi onac goi héihéi mihiñji énécmimu. ³⁰Ini imi Uña téréyawac qeriaiguc asé kiwi menénécmiyu anéñ titiac nalé ducñimac imuac séc iwac buña kecmu, imuac niñac Ini Anutuac Uña Téréya ewa biri ménda mihiñji mimu. ³¹Ini qeri howuc zéma qeri biric zéma yorñkanzanéñ zéma wauñ silac zéma

zébiri qébiri haka silic imuhucya imi enañ muru augic qahac wandacmac. ³² Eñaocnec goi héihéi wañamuma wésé niniñ wañamuma Anutunéñ Yesuac qeriaiguc kápésicgina wai énécmiyec éséc kápésicgina waiamumu.

5 Imuac goi héihéi wañ énécmiyu kecanzu nambérac imuhucya ésécnec Anutuguc kéréndén wamma kecmu. ² Ini imi Kristonéñ goi héihéi wañ énécmiyec séciguc eñaocnec iwawai ménj wamma mewiñ zé goi héihéiyawac qeriaiguc wammu. Kristo inéñ neñañ niñac wamma eñeya kekecyá waima mulu manañ héménja hiabia ésécnec Anutu héimiyec. ³ Ini imi sugcinaiguc kaisero zéma haka biria hénia hénia zéma hémbaoc haka imuhucya imuac qara acguc ménj ménda zéhicñimu. Iminéñ ic embac météré énécmimia ionac hakagina séha wanzac. ^{4,5} Kaisero zéma ic qerigina zapí qeqeya zéma hémbaoc (baniarawac mepé qepési ai) wammu imi enej moczonj yanda Kristo zéma Anutuac ama yandaiguc mocratéc ménj ménda memu. Imi ini niñyacgéma nindaczu imuac niñac ac zapí qeqeya zéma zézorañ ac zéma lisi ac imi ménda zému, néñ nówéciguc ewa hia ac ézému.

⁶ Ménjac ménj ménda wai énécmigic ac gorosonja énézéma ikoc wañ énécmiwu niñac. Haka imuhucyawac niñac Anutuac qerí gericnéñ ac qeqe haka imuac nambérac héra ionac muru maanzac.

⁷ Imuac mia ic imuhucya iniguc késayu késa ménda wammu. ⁸ Ini becneç imi siñj tunumañac buña kecgic, néñ deguc imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc asac mararañac buña keczu. Imuac asac mararañac nambérac imuac séciguc kecmu. ⁹ Asac mararañac héla gocmia imi mia haka hiabia, haka solañja zéma haka héla. ¹⁰ Némacnéñ Miñ Kewunina ségiségi mihicñi mi-anzac imi batucgé hémma, ¹¹ ini imi siñj panamañac ai iwawai héla qahac imuac ménda toroqemu, néñ énézégic haka biria héñtegicmu. ¹² Ieneñ sasangiaiguc wañanzu imi kuananéñ zémañ zéwa gamu mama-sunaguc wañu réwérizua. ^{14a} Hémbiñac séc imi moczonj asac mararañaguc, ¹³ hénia imuac niñac, iwawai moczonj asac mararañ néñ qetagaliyu wininanzac imi kicninanéñ hémbiñac séc wañanzac.

¹⁴ ^{14b} Imuac ac ménj yomuhuc ooyawac hezac; Gaugina hekeczu ini yacgic! ini humuc ic ionac sugcina igucnec yacgic! Kristonéñ qetagalima asari énécmimac.

¹⁵ Imuac ini hakagina dimuhuc wamma kecmu imi niñtegicmu. Imuhuc wamma ic embac niñtegic qindegicgina qahac ésécnec qahac, néñ niñtegic qindegic ginaguc wamma kecmu. ¹⁶ Nalé imi biria yéwériyaguc, imuac niñac ini nalé imi qaurac ménda qemu. ¹⁷ Imuac bec ini ewa soho ic ménda wammu, néñ Miñ Kewuninawac ewa siñ imi dimuhuc hezac imi nitegicma kecmu. ¹⁸ Waiñ doku seliaguc ewa soho ménda wammu. Imi mia kekec soho sohoya. Néñ Uñja téreyanéñ sécgé énécmiyu kecmu. ¹⁹ Mepé qepési legic, zéma ewa hiawac legic, zéma legic téreya enañ héiamuma ewa qeriginanéñ Miñ Kewuninawac muru legic héimima mepésimimu. ²⁰ Haka hénia hénia hicñi énécmianzac

séc Miñ Kewunina Kristo Yesuac qaraiguc nalé séc Anutu mañgocnina ewa hia ac ézému.

²¹ Wañu Kristo ee héihéi wammima eñaocnec méra bacginu kecamumu. ²²⁻²³ Kristonéñ héniaorin ionac orucgina wamma eñeya séwi wamma keczu ionac anjgén titi ic wanzac ésécnec, embac ménjac euyanén iniña iwac oruha wanzac, imuac niñac embac ini euhécgina ionac méra bacginu kecmu Miñ Kewuac muru wammianzu ésécnec wañ énécmimu. ²⁴ Néñ héniaorin enej Kristoac wammianzu ésécnec embac ini imuhucyanec euhécgina tohotoho wañ énécmima kecmu. ²⁵ Ic ini acguc ininhecgina ionac goigina héiénécmima Kristonéñ héniaorin ionac goigina héi énécmima ionac niñac wamma eñeya kekecyá wai énécmiyec imuac séciguc wañ énécmimu. ²⁶ Imi mia dokunéñ naec énécmima ackuazécnéñ zuac énécmima météré énécmiyec. ²⁷ Imuhuc wañ énécmima eñeya kiwaiguc héniaorin téreya kumu énécmima mé-tac mé-tac me kiric misicya qahac téreyanec solañanec wammu niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ²⁸⁻³⁰ ³⁰ Neñañ imi Kristoac séwi tasia keczin imuac niñac, ²⁹ Kristonéñ héniaorin héra galenggé nénécmianzac. Ic ménjnéñ ménj eñeya séwiya niñac mézézé titi ménda wañamuma nalé séc nene gumu amuma kecanzac. ²⁸ Imuac ic ini imuhucyanec enañ ininhecgina imi enañ séwigina ésécnec goigina héi énécmimu. Ic ménjnéñ ménj iniña goiya héimianzac inéñ imi eñeya séwiya goiya héiamuanzac tacnec wanzac. ³¹ Hénia imuac niñac ic ménjnéñ neñgoc mañgocya wai érécmima kemma eñeya ininaguc toroqema séwi éréhécnéñ séwi momacguc wammaoc imuhuc zéyu ooyawac hezac. ³² Wañu imuac hénia saña imi qeu hiñgac hiñgara. Ni imi Kristo zéma Anutuac héniaorin ionac niñac momacnec imuhuc zézua. ³³ Wañu ini imuhucyanec enañ enañ enañ ininhecgina imi enañ ésécnec goigina héi énécmimu. Wañu embac ini acguc euhécgina onac eegina héi énécmimu.

Nambérac zéma neñgoc mañgoc.

6 Nambérac ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc neñgoc mañgoc hécgina niñtoho wañ énécmimu. Haka iminéñ haka dindiña wanzac. ² Geñga neñgoc mañgocga eegira héi érécmiwésémañ iminéñ mia hénia ac walac walac zikiziki acyaguc wanzac. ³ Imuhuc wambésémañguc gi imi baeciguc nalé horua kekecgaguc kecbésémañ. ⁴ Mañgoc ini nambérac hécgina qerí geric ménda mihicñi énécmimu, néñ Miñ Kewuninawac pakeñ ac zéma zézé seli acnéñ qegumu énécmimu.

Welenj qeqe ic zéma ionac miñ mañgocgina.

⁵ Welenj qeqe ini imi bac yandi yandi wamma zénéngina hiriyu ewa qerigina hélanéñ séwiginawac miñ kewu hécgina imi Kristoac muru wammianzu ésécnec welenj qeénécmimu. ⁶ Ionac kicginaiguc baec ic ionac ewa qerigina mehiaru énécmianzu éséc qahac, néñ Kirisistoac welenj qeqe ic ésécnec ewa qerigi-

nanéj Anutuac ewa siñ niñtoho wamma ⁷ siña nimma welen qeénécimima ic ionac wañanzu ésécneq qahac, néj Miñ Kewuninawac wammianzu ésécneq welen qeénécimimu. ⁸ Imi mia icya icya haka hiabia ménac ménac wammuiguc welen qeqe me miñ mañgoc kekera séc ai imi Miñ Kewuninanéj nénécmiyu meanziñ imuhuc zéma nimma imuhuc wañ énécmimu. ⁹ Imuac Galéj ini acguc welen qeqe hécgina imuhucyanec wañ énécmimu, néj ménda tericgé énécmimu. Némac niñ ionac zéma onac Miñ Kewugina imi ou kurumenjiguc kecanzac. Wañu iwac muru imi séwiac hémma niñgésigési ménac ménda hezac imuac mia imuhuc wammu.

Anutuac yaréac maleku selia.

¹⁰ Tetecgiaiguc yomuhuc zéwa niñgic; Ini imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc zéma iwac kuc buñawac kuhanéj meseli amumu. ¹¹ Ini imi Biriá miñinawac ikoc imi qewiñ zé Anutuac bunda maleku héigic séwigina moczoñ hoturudacmac. ¹² Neñañ yaré imi ic séwi busuninaguc me sacninaguc qahac, néj Biriá miñinawac kewuya kewuya zéma kuc buñá zéma baec siñi tunumañaguc imuac galéñhéra zéma sawaiguc uña biria iniguc wañanzñ. ¹³ Imuac Anutuac bunda maleku héigic séwigina moczoñ hoturu énécmiyu nalé biri-aiguc ini efima yaré qemaguc nañselimu niñac imuhuc wammu. ¹⁴ Imuac ini nañselima ac hélanéñ rikungina mema zikigic haka solañanéñ tétécginaiguc hoturumu. ¹⁵ Wañu hena usugina luaeac buñá suruc hiabi-anéñ haima zéréñqéréñ wañamumu. ¹⁶ Imuac qa-

haiguc toroqema niñzéñ niñzéñac saiwa mema iminéñ ic biriawac zakoné geric bélañaguc imi hézéñgéma qéwécgému. ¹⁷ Añgéñ titiac opoc selia zéma Uña téréyawac sou Anutuac ackuaazéc imi memu. ¹⁸ Wañu zéwelecgina zéma zéqaqacgina moczoñ néñ naléya qahac Uña téréyawac qeriaiguc zéwelecmu. Imuhuc wambiñ zé zenzené qeli qeli wamma nalé séc seliseli wamma zéwelecmu. Wañu ic embac téréya ionac niñ wamma zéwelecmu. ¹⁹ Wañu nuac niñac momacneq zéwelecmu nuac muru ackuaazéc néñu kuana añgéma buñá suruc hiabia imuac hénia saña imi poríñ qahac zéau énécmimanéñ niñac zéwelecmu. ²⁰ Neñ ai imuac mia Yesunéñ méli néñu hésa ic wamma kecza. Wañu imi mia neñ ac zémañac hezac imi poríñ qahac selianec énézémañ niñac imuhuc miñicñi néñec.

Mozoc ac.

²¹ Kekecnawac hénia me némac ai mema kecza imi onac momacneq énézéma nimmu niñac niñzéñ niñzéñac dacmuna zéma Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai ichéla keczac Tikiko inéñ mia héniana imi moczoñ énézédacmac. ²² Inéñ mia nonac kekecninawac hénia énézéma ewa qerigina meefi énécmimac niñac ni ic imi ai imuac téñgéréñ méli énécmizua.

²³ Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Kristo Yesuac murunec goi héihéiya luaeguc zéma niñzéñ niñzéñaguc iminéñ dacmuna hécna onac muru hemac. ²⁴ Miñ Kewunina Kristo Yesu siña ménda humumia nimmianzu séc ionacmuru ewa hiayanéñ he énécmimac.

Filipai

Yaizézé ac.

1 Yesu Kristoac welen qe qe icya Paulo zéma Timoteo niri hénarorij Kristo Yesuac qeriaiguc Filipi ama areña yandaiguc kecanzu ini zéma galen hécgina zéma ai ichécgina onacmuru kiwi yomi oma haiwa hazac. ² Anutu manjocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenén hama onac muru hemac.

Pauloac zéwelec ac.

³ Ni ninqli énécmianzua nalé imuac séc Anutuna ewa hia ac ézézanzua. ⁴ Zéwelecanzua séc ic tun onac niñac wamma ségiségi wamma nalé séc zéwelec wananzua. Imuac hénia imi yomuhuc; ⁵ Ini buña suruc hiabia niñgic nalé imuac hénihénia igucnec éréma deguc imuac ai imi nanjé amuma meanzu imuac mia imuhuc wananzua. ⁶ Wanu sugcinaiguc ai hiabia héniyec Anutu inén ai imi mézézéngéma metecgéguguc Kristo Yesuac nalé yanda imi hamac imi niñkinzén gézua. ⁷ Ni hésa qatécnaguc wamma buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéseliwa ini ewa hiyawac qeriaiguc ai momachécna wan nénanzu. Imuac niñac ni ic tun onac imuhuc nimba sécgézac. Imuhuc nimba ini imi nuac ewa qerinaiguc kecanzu. ⁸ Yesu Kristo inén ewa qerianén wan énécmianzac imuac séciguc ni dimuhuc onac niñac wamma qerinanén hakhak wananzac imuac mia Anutunén ni héipuc wan nénzac. ⁹ Wanu ini ninij hingac hingara zéma niñgésigési ginanén goi héihéigina imi mesaiyu kuaya qeqeya wammac imuhuc zéma zéwelecanzua, ¹⁰ Imuhuc wamma némac iwawainén héla wanzac imi niñtegicma solananc kitic kápésic qahac kecgic Kristoac haha naléya imi hamac. ¹¹ Wanu Yesu Kristonén qenangé wan énécmiyu kecec solanawac héla gocmi-anén sécgé énécmiyu Anutuac edamuya onac murunec qetagali énécmiyu tosara enerj hémma Anutu mepé qepésiác legic héimimu.

Pauloac zéwelecwelec ac.

¹² Dacmuna hécnina haka hicjinénec imuac niñac Miñ Kewuac buña suruc hiabia imi munjuc yanda saima kenzac imi ini niñtegicmu niñac wanzua. ¹³ Imuac Kristoac niñac wamma hésa qaténaguc kecza imi baec galenac ai ama yomuac qeriaiguc owohotoñ keczu i zéma ic embac tosara moczon ionac sugcinaiguc wininiyu héntegicdaczu. ¹⁴ Imuac niñac dacmuna hécnina sugcinaiguc sasalanén nuac hésa

qaténa niñac Miñ Kewuninawac qeriaiguc ninzénngéma zénéngina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc imi hanj qema zéanzu. †

¹⁵ Ic embac tosanén nimbupuc wamma nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu, nén tosara imi ewa hélianén zésaianzu. ¹⁶ Yomi enerj imi ni buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéasarimanj niñac kumunénec hénia imi niñtegicma siñna nimma ai meanzu. ¹⁷ Wanu tosara imi enerj hésa qaténaguc réwéri ménj toroqewin gezanj zéma ewa hélianénec qahac, nén nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu. ¹⁸ Imuac némariawac hémba birimac? Ikoc me hélacnec imuhuc me imuhuc wanjuc saima keñanzac imi Kristo imi mia. Hénia imuac niñac ni ségiségi wananzua. Wanu toroqema ségiségi wammanec kecmanj. ¹⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Onac zéwelecgina zéma Yesu Kristoac Uña téréyanén nanjénénj zéra waiya imuhucya niñac anjénj titina mihicñimanj imi ni ninzua, imuac niñac mia imuhuc wananzua. ²⁰ Wanu gamusij qamusij ménda nimma becneq ésécnec degucmi acguc zénénjna ménda hiriyu séwiiguc me humuciguc séwinanénj Kristo iwacnec sac mepési minanj niñ ninzua. ²¹ Imi mia nuaru imi kecmanjguc Kristoac kecmanj, wanu humumanjguc humucna imi acguc méra némmac. ²² Wanu séwinaguc kecmanjguc imi téré ainawac héla mihicñimanj. Imuac niñac kecec zéma humuc iorac sugciraiguc némariawac anjénj tiwa hia wammac imi ménda ninzua. ²³ Ni imuac sugciraiguc kecba momacnec wan nénzaoc. Waima kemma Kristoguc kecmanj iminénj ogicogicya imuac niñ imuac wanzua, nén ²⁴ imi waima séwinaguc kecmanj imi onac niñ nimba hia wanzac. ²⁵ Wanu ni waima kecmanj imi zéma onac ninzénj ninzénngina meyandima imuac zézé ségiségi wamma ic tun iniguc momacnec kecmanjac hezac imi ni niñyacgézua. ²⁶ Imuac neñ munjuc hama iniguc kecba nuac niñac Yesu Kristoac qeriaiguc onac zézé ségiségi ginanénj qesalecgéma yandimac.

²⁷ Momacguc niñgic eeyaguc wammac imi yomuhuc; Ini Kristoac buña suruc hiabia imuac séciguc wamma kecmu. Imi mia ni ha inicmanj me wai énécmima lakec kecmanj imi ini ewa momac wamma namma ewa siñgina momacnec buña suruc hiabiawac ninzénj ninzénnginawac wamma enjaoc nanjé amumu. ²⁸ Ionac muru imi buña suruc hiabianénj kisikiyonjac asé kiwiya wanzac, nén onacmuru imi anjénj titiac asé kiwiya

† *Paulonénj hésa ic kerec, nén Romawac baec galenénj eeya héimiyu ziki sipac qahac kecmu ackuazéc zéauénécmiyu hémma tosara enerj acguc kucgina mema zénéngina ménda hiriyu buña suruc hiabia zéau énécmianjgic.*

wanzac. Imuac niñac ai imuac me imuac mewiñ zégic hazéc wañ énécmimuiguc ionac bac yandi yandi ménda wammu. ²⁹ Kristoac niñac ewa hia wañ énécmiyec imi ninzénngé mimu niñac sac qahac, néñ ninzénngéma iwac niñ wamma zérabéra acguc momacnec bisimu niñac imuhuc zézua. ³⁰ Ini imi becne nuac muru hicñiyu héñgicac deguc nuacmuru heyu héñanzu qenzer manzer imuhucya onac muru acguc he énécmizac.

Kristoac memaamuma kekecac haka.

2 Imuac Kristoac qeriaiguc meme seli ai, me goi héihéiac qeri mebélac ai, me uña téréyawac ala kekec, me wésé niniñ, me ewa biricnéñ he énécmiyu ² ewa momac wamma goi héihéi imuhucyanec angnéñ tигic ewa singina momac wañu siñniñ momac wamma ségiséginina solañanigic kuaya qeqeya wammac. ³ Ai imuac me imuac mewiñ zé nogicna gogicba hakaiguc me séwi eñeñawac hakaiguc ménda wamma ewagina memaamuma tosara ionac niñgic gi gogicma eñeña wammu. ⁴ Ini eñac eñac ewa singina sac qahac, néñ alahécgina ionac ewa siñ imuac momacnec héñgalen wañ énécmimu. ⁵ Yesu Kristoac ewa siñ heyec ewa siñ imuhucyanec angnéñ tигic hemac. ⁶ Inéñ Anutu eñeyawac kekec kerec, néñ Anutuac séc angnéñ tima kecmañ zé ménda nimma, ⁷ kilen memaamuma welen qeqe ic tanec mema baec ic ésécnec wañec. ⁸ Imuhuc wamma ic tanec wamma hicñiyec. Hicñima eñeya memaamuma kilen humucac séc keremma Anutuac ara niñtohoma ic héñgeña wéndaraiguc humuyec. ⁹ Imuhuc wañu Anutunéñ ou meyacmima qac buña mén, qac tosara moczor onogiczac imuhucya miyu késayec. ¹⁰ Imuhuc wammima ou kurumeniguc zéma you baeciguc zéma emu baec bawaguc kecanzu ienen moczor Yesuac qac buñaiguc simiñ héimimuac hezac. ¹¹ Wañu kuaya kuaya séc Yesu Kristowac Miñ Kewuna zéma Anutu mañgoc mepési wammimu.

Kifa asaha ésécnec kecbiñ.

¹² Imuac ala soroc hécna wésénaiguc sac qahac, néñ deguc iniguc ménda kecza na lé yomuac acguc nalé séc ara niñtohoma bac yandi yandi wammima zénéñgina hiriyunec onac angnéñ titigina imi mesolañanimu. ¹³ Ewa qeriginaiguc ai meanzac imi mia Anutu. Inéñ mia eñeya ewa siña hiabia imuac niñ kewugina haima aigina memu niñac meseli énécmianzac. ¹⁴ Wañu ai hénia hénia imi mematiti me tualefic ac qahac memu. ¹⁵ Imi mia ini késpedes qahac solañanec kecma hicñisai qarñ qarñgia zéma acqe qe wawaña ionac sucginaiguc Anutuac nambérac héra wamma solañanec kecma baec ic ionac sucginaiguc asac mararañ wamma qetagali énécmima kecmu. ¹⁶ Kekecac ackuazéc measarigic ni usunec kenha wamma qenzer manzer qeyi imi héla qahac ménda wañu Kristoac naléiguc qerinanéñ niñpangéma onac niñac ségiségi ac zémañac séc wammac. ¹⁷ Onac ninzén ninzénngina zéma welen qeqeginanéñ mulu ésécnec

haimigic ni imuaru toroqema nena kekecna mulu manañac doku selia ésécnec qocgé mimañiguc kilen ségiségi wamma ic tuñ iniguc ségiségi wammañ. ¹⁸ Ini imuhucyanec ségiségi wamma niguc momacnec ewa hia nimmu.

Timoteoac ac.

¹⁹ Ni onac ac buña nimba qerina meefi némmac zéma hénia imuac niñac Timoteo focdac onac muru méli énécmimañ niñac Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñkumu wamma kecanza. ²⁰ Niguc ewa momac wamma onac niñac wamma inicgalen wammacac hezac imi tosara qahac, néñ i sac nuacmuru keczac. ²¹ Ic tosara ienen imi Kristo Yesuac aiyawac ménda wañanzu, néñ eñañ ewa siñginawac wamma kecanzu. ²² Néñ Timoteo imi merac méñnéñ mañgocyawac wammianzac ésécnec wañ némma niguc buña suruc hiabiawac kuc qema ai meyec. Imuac niñac ai hakayawac hénia imi wininiyu hémma nindaczu. ²³ Imuac nuac muru haka dimuhuc hicñi némmac imi hémma niñtegcimañ nalé imuaru focdac ic imi méli énécmimañ zé niñkumuma kecza. ²⁴ Ni acguc focdac hamañ zé Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñkumuma kecza.

²⁵ Wañu nimba Epaforodito onac muru méli énécmimañac hezac. Ic imi méli néñgic hama dacmuna zéma ai momac zéma téñgic ic ésécnec niguc momacnec welenqe némma iwawai méñac méñ niñac wamba méra néñanzac. ²⁶ Inéñ ini moczor inicmañ zé qeria héñgeñec kerec. Wañu eñeyaoc hafi wamma kerec imuac suruc ini nindacgic imuac niñac ewa goro wamma kecanzac. ²⁷ Inéñ hafi kiyu humumañ zé wañec. Wañu Anutunéñ wéséya nimmiyec. Wañu i sac qahac, néñ ewa goronéñ ewa goro méñ mihicñiwac niñac niñyéwérima kecba wéséya niñnémma ewa gorona momacnec meefinéñec. ²⁸ Imuac ini ic imi hémma ségiségi wañgic ewa qerina réwéria imi acguc momacnec meefimañ zé seliseli wamma méli énécmizua. ²⁹ Imuac ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi yanda wamma ic imi héihéré mima ic imuhucya ionac imi eegina héima énépésimu. ³⁰ Ini welen qenémma ai megi ai tasia ménda sécgéma heyec imi meyu sécgédacmac niñac ic imi Kristoac ai niñac eñeya kekecya ménda galenngé amuma humumañ zé hia humumañ zénimma ai meanec.

3 Dacmuna hécna ac tetcgiawac zéwa niñgic, Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi wammu. Ac imuacnec muñguc muñguc oma nimba imi nuaru ai yanda ménda wanzac, néñ onac imi ac iminéñ demañ meénécmimac.

Haka wahala maleku ésécnec hetecgéwiñ.

² Ini haséñ kazu ic †zéma biria meme ic zéma séwi taséginina héricma séwi eñeñ wanzu imi onac galenngina mema kecmu. ³ Anutuac uña téréyaguc welen qeqe ai mema Kristo Yesu mepési mima séwiguc ménda

† Yuda ic ionac haka silic méndacangic ienen Kristo ic tosara ionac haka silic ménda méndacgic mebiri énécmiangic hénia imuac niñac kazu ic zénécmiyec.

héiselima kecanziñ neñañ imi séwi tasénina hélacnec héricma kekera wanzñ. ⁴ Ni acguc séwiiguc héi selimañac séc wañu ic tosia eneñ séwiiguc héiseliwiñac séc zéma ninziuguc ni imi onogicma imuhuc nimmañac séc. ⁵ Ni hicñima kecba ai meme 8 wañu séwinaiguc séwi heric haka wannéñgic, †wañu ni Israaelac sac kitiwa, Benzaminac qeli, Hebiraio ic sucginaiguc Hebiraio ic héla, wañu héna aciguc koroma zéwa Farisaio ic wanzua. ⁶ Hakana imi seliseli wamma Yesuac hénaoriñ ununesi wañ énécmiyi wañu héna ac méñ ménda logima képésic méñ ménda mihicñiyi. ⁷ Wañu becñec iwawai imuhucya moczoñ nañgé néñec, néñ Kristoac wamma nimba iwawai imi méñ ménda méra néñec, néñ iwawai eñomia wañec. ⁸ Wañu hélacnec zéwa iwawai imi moczoñ maqeqeya mihicñi néñeña, néñ miñna Kristo Yesuac héna niñasariwa hicñinéñec niniñ imuac mia nimba eeya eñeñaguc wanzac. Ni imi iwac niñ wamma iwawai moczoñ imuac nenesic zéma ninzua. Imi mia Kristo añgétiwa ⁹ iwac qeriaiguc mihicñi néñeña wammac niñac. Solañanima kecñua imi héna ac igucñec ménda hicñiyec, néñ Kristo ninzéñgéwa kekec solañ imi Anutuac murunec hicñinéñec. ¹⁰ Ni Kristo zéma humuc igucñec qelima kekec imuac kuha zéma iwac qenzeñ manzeñ imi momacñec bisinimmañ zé iwac humuc imi niñtohoma ¹¹ Imuhuc me imuhuc wamma humuc ic sucgina igucñec yacma kekec qelia mihicñimañ zé wanzua.

Kekecac qambaña hémma usunec kembñ.

¹² Ni nena imi bec mihicñizua ménda zézua. Wañu bec mesolañani wañ néñec ménda zézua, néñ Kristo Yesunéñ ni népésiyec séc imuac mihicñimañ zé wamma usunec kemmanec kecñua. ¹³ Dacmuna héna, ni bec imi mezua zéma ménda ninzua, néñ iwawai andénaiguc hezac imuac eluñ nuyu, iwawai wésénaiguc hezac imuac memañ zé ¹⁴ kemma añgétimañac hezac, imuac mia kicna hiwa keñu Kristo Yesuac qeriaiguc Anutunéñ ounec héihéré néñec imuac héla haiyu hezac imuac memañ zé usunec kenzua. ¹⁵ Imuac solañanima kecziñ neñañ sucñinaiguc méñnéñ méñ yomuhuc nimmacac hezac; Haka méñac ini niñgic tanera méñ wañu Anutunéñ imi acguc measari énécmiyu hémmu. ¹⁶ Nini añgétima kecziñ héna imuacñec sac tima kembñ.

¹⁷ Dacmuna héna ini eñawu ni méndac némmu. Wañu ic tosia haka kekecñinaiguc héñzu séc imuhucyanec wamma kecanzu ionac haka imi acguc kic hihi wamma hémmu. ¹⁸ Ni hatac sasala énézéyi. Deguc acguc kic masina mayu énézézua. Ic embac sasala imi Kristoac ic héñgeña wéndara imuac hazéc wamma keñha wanzu. ¹⁹ Ieneñ imi tetcgiaiguc kisikiyoriñ mihicñimu. Ionac anutu imi tomeñgina. Gamuginanéñ zunzariñ ésécñec hai hoturu wamma baecac iwawai niñac niñanzu. ²⁰ Wañu neñañ imi kurumen

† Yuda ic ieneñ nalé imuaru nañhécgina séwi hericheric haka imi wañ énécmigic.

ama miñina wamma kecni qacnina ou kurumeniguc ooyawac hezac. Imuarunec mia añgén titi miñina Miñ Kewunina Yesu Kristo hamac zéma mambéc kecanziñ. ²¹ Inéñ iwawai moczoñ énézéyu niñtoho mimuac séc kuc buña hemizac. Kuha imuhucyanéñ séwinina maqeqeya imi melenéñ néncmiyu eñeya séwiya edamuyaguc ésécñec wambiñ.

4 Imuac nuac niñkumu, dacmuna sorochéna, nuac ségiségi zéma ic kewuac soroc, ini imuhucyanec Miñ Kewuninawac qeriaiguc namma kecmu.

Memeseli ac.

² Ni Yuodia zéma Sintike embac éréhéc imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc ewa momac wamma kecmaoc niñac zénañgé érécmizua. ³ Wañu ai momacna †so-lañ guac welec génzua. Embac tosara buña suruc hiabiawac niguc momacñec seliseli wamma ai meñic imi zéma Klemento zéma nuac ai momac héna méra énécmina, qacgina imi kekecac kiwiiguc hedacñac. ⁴ Miñ Kewuninawac qeriaiguc nalé séc ségiségi wañgic. Méñguc énézéwa ségiségi wammu. ⁵ Onac ewa bénezéngina imi ic embac énézéngic nindacmu. Miñ Kewuninanéñ hosucgé néncmizac. ⁶ Iwawai méñac méñ ménda niñyéwérimu, néñ ai héna hénaiguc zéwelec zéma zéqesiqesi ginanéñ ewa hia ac ézéma Anutu ézému. ⁷ Imuhuc wañgic bec Anutuac luae niniñginawac séha ogicogicya imuhucyanéñ Kristo Yesuac qeriaiguc onac ewa qerigina zéma niniñgina galeñgé énécmimac.

⁸ Dacmuna héna metecgéma zéwa, iwawai héla, iwawai téréya, iwawai dindiña, iwawai solañ, iwawai siñ niñmimiawac séc, iwawai zézé sorocyaguc, iwawai méra énécmimiawac séc me iwawai mepé qepésiyaguc, imuhucyawac wamma kecmu. ⁹ Ini nuac murunec niñareñgégic me meñic me héñgic imuac wamma kecmu. Imuhuc wañgic luaeac Anutunéñ iniguc momacñec kecmac.

Filipo hénaoriñ ewa hia ac ézéyec.

¹⁰ Ini nuac nimma kecñic imuac zariñanéñ hutuzac imuac ni Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi kuney yanda wanzua. Becñec ini niñnéñgic, néñ imuac naléya ménda hayu osigic. ¹¹ Ni iwawai méñ niñac wamma imuhuc ménda zézua. Ni kekecac héna kua-muma haka héna hénaiguc hia zéma nimmañac séc wanzua. ¹² Ni imi maqeqena iguc hia kecmañac séc, wañu iwawaina saméñ bipiyaguc hia kecmañac séc. Imuac haka héna hénaiguc nimba sécgé néñanzac. Yaka niñ humu humuiguc me iwawaina saméñ bipiyaguc me maqeqena iguc dimuhuc kecba hiarumac imuac héna imi niñtegcñacñua. ¹³ Meseli néñanzac iwac qeriaiguc ni iwawai moczoñ hia wandacmañac séc. ¹⁴ Wañu ini nuac qenzeñ manzeñiguc momacñec toroqezu imuac nimba sécgézac.

†† Girik aciguc; boñ zura momacñec huama kekera.

¹⁵ Filipi ic zéwa niḡgic, bec nec buḡa suruc hiabiawac ai imuac nalé hénihéniaiguc ni Makedonia baec waima kamba ménḡnéḡ ménḡ méra ménda néḡec, néḡ ini sac méra néḡgic imi ini ninzu. ¹⁶ Waḡu Tesalonika ama areḡa yandaiguc keru nalé imuaru acguc ini hatac éréhécnéḡ ménḡ méra néḡgic. ¹⁷ Ni sese ménḡ niḡac ménda welec énécmizua, néḡ mériaḡginaguc wammu niḡac onac muru haka hiabiawac hélanéḡ saima hemac niḡac imuhuc zézua. ¹⁸ Nuac muru imi iwawai moczoḡ sasala henéndaczac. Epafirodito mériaiguc iwawai néḡgic imi mewa sécgénénzac. Imi mia hofac oo éséc nec héméḡa hiabia waḡu Anutunéḡ memacac séc waḡu ségiséḡi mihicḡi mizac. ¹⁹ Nuac Anutunanéḡ Kristo Yesuac qeriaiguc, edamuyawac qeriaiguc, eḡeya

hofi yanda kuaya qeqeya iguc nec sécgina tiénécmi-mac. ²⁰ Anutu Maḡgocnina iwac muru nalé tetcgria qa-hac mepé qepési hemimac. Hélac nec!

Ac tetcgria zéma mozoc ac.

²¹ Ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kecanzu ionac yaizézé ac énézému. Dacmuna tosara niguc keczu imi eneḡ onac yaizézé ac énézézu. ²² Ic embac téréya moczoḡ onac yaizézé ac énézézu. Waḡu ionac sucgriaiguc Kaisawac amaiguc areḡhéra ionac murunec tosanéḡ imuhuc nec yaizézé acgina zézu imi meyacma zéwa ninzu. ²³ Miḡ Kewunina Yesu Kristoac ewa hi-anéḡ onac ewa qeriginaiguc hemac.

Kolosai

1 Anutuac ewa siŋguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaŋa ni Paulo zéma ninzérŋ ninzérŋac munana Timoteo ² niri Kolosai ama yandaiguc ic embac téréya Kristoac qeriaiguc keŋhéi hahéi qahac †kecanzu onac muru kiwi yomi oénéc Mizic. Anutu Maŋgocnina iwarunec ††ewa hia zéma luaenérŋ he énécmimac.

Ewa hia ac zéma zéwelec ac.

³ Nereŋ onac niŋ wamma zéwelec waŋanzic séc neŋaŋ Miŋ Kewunina Yesu Kristoac Maŋgocya Anutu ewa hia ac ézéanzic. ⁴ Imi mia Kristo Yesu ninzérŋgé mizu imuac buŋa zéma ic embac téréya ionac muru ala siŋgina hezac imuac buŋa niŋanzic imuac niŋac imuhuc waŋanzic. ⁵ Waŋu ninzérŋ ninzérŋ zéma siŋgina imi mia onac wamma kurumeŋiguc niŋkinzérŋ gina kumugic hezac imuacnec mia hicŋianzac. Waŋu niŋkinzérŋ imi suruc hélawac buŋa hiabia becneŋ niŋgic imi mia. ⁶ Buŋa suruc hiabia imi onac muru haréyu ini nimma hélacnec Anutuac ewa hia niŋtegiŋic nalé imuarunec sugŋinaiguc hicŋiyec ésécnec baera baera sécgéma kemma hélaguc wamma yandianzac. ⁷ Imuhucyanec niniguc momacnec welenŋ qeŋe icya wamma kecanzac ala sorocnina Epafiranérŋ ku énécmiyu niŋgic. Ic imi onac Kristoac ai ic héla wamma keczac. ⁸ Inérŋ mia Uŋa téréyawac qeriaiguc ala siŋ waŋamuanzu imuac suruc nérézéyec.

⁹ Hénia imuac niŋac onac suruc niŋic nalé imuarunec éréma niri onac niŋ wamma ménda waima Anutu zéwelec mianzac. Imi mia Uŋa téréyawac niŋtegiŋic qinŋtegiŋic zéma niŋ asac asariawac kuhaiguc niniŋ Anutuac ewa siŋac murunec hahaya imi kuaya qeŋeŋa tiénéc mimmac niŋac zéwelec waŋanzic. ¹⁰ Waŋu waŋgic séc Miŋ Kewuninanérŋ niŋ sécgéyu ewa hia nimmac. Waŋu ai hénia hénia eeyaguc memu séc héla mihicŋima Anutuac hénia niŋareŋgéŋic imuac niniŋa imi yandima kemmac. ¹¹ Waŋu zérabéra horu horugia ségiséŋi wamma bisima keŋkeŋgic tecgémac niŋac iwac edamuyawac kuhanérŋ kucŋina moczoŋ meseli énécmimac. ¹² Imi mia edamuyaiguc ic embac téréyawac ai buŋa bakia késamuac séc mehiaru énécmiyec †Maŋgocnina iwac mia ewa hia nimmimanec imuhuc wammu. ¹³ Inérŋ mia panamaŋac deminŋ totoŋ qeriya igunec nénépésima eŋeya naŋ sorocyawac héŋgalerŋ ama areŋa yandaiguc nonoporec. ¹⁴ Naŋa imi sawanérŋ mulu menénéc miyu képésicnina moczoŋ waiwaiya waŋec. ¹⁵ Inérŋ mia hém-biŋawac séc qahac Anutu iwac kic tanera wanzac,

† Hénia méŋ imi ninzérŋgéma. †† Kiwi méraginanérŋ ooya tosaraiguc; Maŋgocnina zéma Miŋ Kewu Yesu Kristo iorac. ‡ Kiwi méraginanérŋ ooya tosaraiguc; mehiaru nénécmiyec.

iwawai méŋ ménda zéhicŋiyu kerec nalé imuaru bec walac walac hicŋima kerec. ¹⁶ Imi mia hénia yomuac niŋac; Iwawai moczoŋ imi iwac qeriaiguc zéyu hicŋidacŋic. Iwawai kurumeŋiguc kekera zéma baeciguc kekera, kicnérŋ hémbiŋac séc zéma ménda hémbiŋac séc, tatac edamuyaguc me héŋgalerŋ wawaŋawac kuc buŋa, galerŋ me galerŋac qac buŋa imi moczoŋ iwac murunec zéma iwac buŋawac zéhicŋi énécmimia. ¹⁷ I eŋeyaoc imi iwawai tosara ménda hicŋima keŋgicnec i bec kerecac keczac, waŋu iwawai moczoŋ imi iwac qeriaiguc qéhéréŋgé amuma nandarecac nanzac. ¹⁸ Waŋu inérŋ zéyu hicŋidarec momac yanda ionac walac walacŋina kecmac niŋac, héniaoriŋ neŋaŋ orucnina zéma kekecac hénihénia wamma humuc ic ionac sucŋina igucnec walac walac qelima yarec. ¹⁹ Imi mia Anutunérŋ iwawai moczoŋ Yesuac qeriaguc kuaya qema sécgémima kecmuac zé niŋ sécgéyu imuhuc hicŋidarec. ²⁰ Iwac murunec iwawai kurumeŋiguc zéma baeciguc hedaczac imi moczoŋ eŋeyaguc ewa momac wammu niŋac Yesuac sawanérŋ ic héŋgeŋa wéndaraiguc luae qenénéc miyec.

²¹ Becneŋ ini, elicgé énécmiyu keŋgic. Kecma ewa qerigina zéma wawaŋa memeginaguc hazéra keŋgic.

²² Waŋu deguc imi aciguc ménda emmu nérŋ képésic solaŋ wamma Anutuac kiwaiguc ic embac téréyawac buŋa nammu niŋac séwiya wai nénécmimama humuma Anutu zéma neŋaŋ sucŋinaiguc ewa momac mihicŋi nénécmiyec. ²³ Ini ninzérŋ ninzérŋiguc kumuselima keŋge haŋegina qahac kecmu. Kecma buŋa suruc hiabia nindacŋic imuac niŋkinzérŋ wamma imuacnec ménda nérŋgacma kemmu. Waŋu buŋa suruc hiabia imi mia zéau énécmimia waŋu, kurumeŋ bawaiŋac kekec yanda Anutunérŋ zéyu hicŋima keczu imi moczoŋ nindacŋic. Waŋu Ni Paulo imi buŋa surucya imuac welenŋ qeŋe ic waŋiac kecza.

Pauloac welenŋqeŋe ai.

²⁴ Deguc ni onac wamma qenzérŋ manzenŋiguc kecma imuac mia ségiséŋi wanzua. Imuhuc wamma Kristoac qenzérŋ manzenŋ kitiwa hezac imi iwac hénia méria wamma kekera héniaoriŋ onac niŋ wamma séwinanérŋ bisiwa sécgénénzac. ²⁵ Ni imi Anutunérŋ onac niŋ wamma ai ara nézéyec imi tohoma Anutuac ackuazéŋc imi énézédacba sécgé énécmimac niŋac héniaoriŋ héra ionac welenŋ qeŋe ic waŋi. ²⁶ Ac saŋa imi nalé hénihénia qahac hama keŋec imuarunec zéma baec yomuac hicŋisaiya hicŋisaiya ionac murunec musaŋgéyu heyec nérŋ deguc imi ic embachéra téréya ionac muru

énézéyu wininiyec. ²⁷ Imi mia Anutunén ac musañ musañgia imuac edamuyanén baera baera ic embac ionac muru dimuhuc kindindiña sécgé énécmizac imi énézéyu nimmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. Wañu ac musañ musañgia imi mia Kristo succinaiguc keczac inén mia wanzac. Edamu asaha miñina iwac mia neñañ niñkumuma kic hihi wammianziñ. ²⁸ Nini imi icya icya Kristoac qeriaiguc solañani énécmima onopocni nammu niñac iwac buñaya zésaima icya icya meme seli ac énézéma niñtegic qinñtegic ac moczoñnec ku énécmianziñ. ²⁹ Ai imuac mia ni acguc nuac qerinaiguc kuhaguc ai meanzac iwac ai hakaya méndacma kucna moczoñnec ai meanzua.

2 Ni ini zéma tosara Laodikea ama areña yandaiguc keczu i zéma tosara kicginanén kic tanecna ménda hénzu ionac niñ wamma dimuhuc kucna qema ai mema kecanzua imi ini niñ asarimu niñac wanzua. ² Ieneñ qerigina mebélacgé énécmiyu goi héi héi imuac qeriaiguc qutulañgé amugic niñtegic qinñtegic ginanén saima kemma zékén yanda wañu, Anutuac saña Kristoac hénia niñyacgému niñac wanzua. ³ Iwac qeriaiguc niñtegic qinñtegic ac zéma niniñ yanda imuhucya eebipiayagucnén sañgima hezac. ⁴ Imi mia méñnéñ méñ haléc acnén ménda mesoho énécmimac niñac imuhuc zézua. ⁵ Hénia imi yomuhuc; Ni séwinanén wai énécmima kecanzua, néñ qeri uñananén iniguc kecanzua. Wañu ini térérec dindiñanec kecma Kristo ninzénégéma seligima nanzu zégic nimma ségiségi wañanzua.

Kristoac qeriaiguc kekecyawac séha mihicñiwiñ.

⁶ Ini Kristo Yesu angén tigid miñ kewugina wanzac imuac bec iwac ewa siñ méndacma kecmu. ⁷ Kristoac qeriaiguc himic énécmiyu gété zaliginanén késaseligima namma ackuazéc ku énécmigic sécyaguc ninzénégéma nañseligic ewa hiawac aranén doku éséc kuaya qesalecgé énécmimac. ⁸ Ini técgina nimma kecmu, baecac icac niñtegic qinñtegic ac zéma ikoc acginanén énépésima hésa amaiguc onopocbu niñac. Niniñ imuhucya imi yanda onac haka silic mératéc memeya zéma baecac paken ac efefia imi méndacanzac, néñ Kristo i ménda méndacanzac. ⁹ Hénia imi iwac muru imi Anutuac séha kuaya qeqeyanén séwi héla wamma kecanzac. ¹⁰ Ini acguc Kristoac qeriaiguc kecgic sécgé énécmiyu méñjac méñ ménda hocmu. Inén mia galen zéma ai memeac qac buñaginaguc ionac orucgina wanzac. ¹¹ Iwac qeriaiguc météré énécmimawac aséya hai énécmiyec. Imi mia méranén séwi tasé hericheric imi qahac, néñ Kristoac météré aiiguc séwiginawac siñ hericdacgic kenkeña wanzac. ¹² Ini imi iwac doku naec hakaiguc Kristoguc momacnec téñgé énécmimia wañec. Wañu Anutunén Yesu meqelimiñ yarec imi ninzénégic iwac qeriaiguc momacnec meqeli énécmimia wañec. ¹³ Wañu kápésicgina wamma séwiginaguc séwi tasé hericheric qahac humumia kecañgic, néñ Anutunén Yesuguc meqeli énécmima kápésicgina moczoñ wai énécmiyec.

¹⁴ Wañu musuqeqe wamma hazéc wañ nécnécmianñec méra kiwi hénia aciguc ooya imi moczoñ audacma mema ic héngeña wéndara qahaiguc biriñnéñ qeyu qahac wandarec. ¹⁵ Yesu imi ic héngeña wéndaraiguc humuyu imuac kuhanén galen kewuya kewuya zéma ai memeac qac buñaginaguc ionac tewi zakonñina imi mahañgéyu madarec. Wañu onogicma kawali wañec imi ic embac kicginaguc mewinini énécmiyu héndacgic.

¹⁶ Imuac bec ic méñnéñ nene dokuac ara me nalé yanda me maso qeliawac hai ségiségi zéma Sabata niñac kápésic ginaguc zégic qetali énécmigic acgina qaimac. ¹⁷ Nalé imuhucya imi bian héla hamacac heyec imuac uñayanec wanzac, néñ Kristonén imuac héla wanzac. ¹⁸ Ikoc wamma memaamuma kua meme uña mepési mianzac imuhucyanén onac taségina kurumenñguc hezac imi onagibac niñac galen memu. Ic imuhucya imi baec séwiac ewa siñnéñ qéfaccgé miyu emma iwawai méñ héñec imi meyandima hiñgac hiñgarawac zéanzu. ¹⁹ Imuhuc wamma orucnina keczac Yesu iwac muru ménda toroqeanzu. Wañu oruc imuacnec mia séwi tasia moczoñ toroya zéma giniñanén dérecgéma gumuyu Anutunén kuha haiyec séc, séha yandianzac.

Paken ac ikora niñac goro ac zéyec.

²⁰ Ini Kristoguc humuma baecac paken ac hénia hénia imuac niñgic iwawai humumia wañec, néñ némac niñac baecac buña kecanzu ésécnec haka silic imi tohoanzu? ²¹ Ménda késamu, ménda nenimmu, ménda osimu, zézéya imuhucyawac zézua. ²² Ic onac zézé seli ac zéma paken ac imuhucya méndacbiñ me? Imi qahac, iwawai imuhucya imi moczoñ houma qahac wandacmu. ²³ Haka imuhucya méndacma siñginawac mepé qepési ai mema memaamuma séwiginawac yéwéri mihicñi amuma héñgic, meyac énécmimacac séc niñtegic qinñtegicyaguc tanec wanzac gezañ. Wañu haka imuhucyanén séwiac siña sigima kekerawac kuha méñ ménda késa keczac.

Kekec qelia Kristoguc kecbiñ.

3 Imuac niñac ini Yesuguc meqeli énécmiyu qelima kecziuguc iwawai ou heheya niñac wamma kecmu. Imuaru mia Kristonén Anutuac héiyaiguc tacma keczac. ² Baecac iwawai niñac qahac, néñ iwawai ou hezac imuac mia nimma kecmu. ³ Hénia imi yomuhuc; Ini bec humudacgic kekecgina imi Yesuguc Anutuaru musañgé énécmiyu keczu. ⁴ Wañu kekecgina wawaña Yesunén wininimac nalé imuaru ini acguc edamuginaguc wininima nammu.

⁵ Imuac niñac baeciguc kekera séwi taséginawac siñ imi qegic humudacmac. Imi mia yomuhucya; kaiseroac haka silic, haka qakolayaguc, séwiac siñ, biriawac siñ niniñ, zéma hémbaoc. Wañu iwawai méñjac hémbaoc wawaña imi baniara mepési mimia tanec wanzac. ⁶ Haka imuhucya niñac Anutuac qeri biricac zérabéranén nambérac ac qeqeya ionac muru hicñi énécmianzac.

⁷Ini acguc imuac qeriaiguc kecgic nalé imuaru imuac qeriaiguc tacyac waňanđic. ⁸Waňu deguc imi yonkanzan, qeri biric, niň zapi, zézé suresure, zéma zézoranj ac biria, biria imuhucya moczoň kuagina igucnec hetecgégic kendacmac. ⁹Ini ic wahala zéma imuac wawaň meme imi hetecgéma ic qelia héima mema keczu, imuac niňac eňaoc ac ikora ménda waňamumu. ¹⁰Waňu ic qelia imi eňeya zéhicňimiyec Anutu iwac hénia méndacma meqeli miyu niniňa acguc qelia wanzac. ¹¹Meqeli ai imuac qeriaiguc imi méň wai méň késa qahac, Girik ic me Yuda Ic, ic tuň séwi tasé hericheric ginaguc me ic tuň séwi tasé herichericgina qahac, baec méňac icya icya me haséň ic, †welenj qeđe ic me miň kewu kekera, waňu Kristo imi moczoň yanda, waňu moczoň yanda ionac qeriginaiguc kecdaczac. ¹²Waňu ini Anutuac gési énécmimia, ic embac héra téréya zéma wéiwécya séc kecma goi héihéi zéma ala siň zéma memaamuma kekec zéma gum bénzénzénj zéma qeri biricgina helanđi amuma kekec imi malekugina ésécnec héigic meyu kecmu. ¹³Waňu méňnéň méňac ara zéyu eňawu tétécgé amuma kápésicgina waiamuma Miň Kewuninanéň kápésicgina wai énécmiyec éséc ini acguc imuhucyanec waňamumu. ¹⁴Waňu haka hiabia moczoň imuac qahaiguc goi héihéi haka imi toroqema wammu goi héihéi haka iminéň rikun solanja wamma dérécgé énécmimac. ¹⁵Luae qeamuma kecmu niňac unuruyu séwi momac wamma keczu. Imuac waigic Kristoac luaenéň qerigina galenđéyu. Imuacnec toroqema ewa hia ac ézémanc kecmu. ¹⁶Qeriginaguc Kristoac ackuazéc iminéň kuaya qeđe qesalecgé énécmima heyu, niňtegic qinđtegic moczoňnec eňawu kuamuma zénaňgé amuma legic zéra zéma legic ewayagucnéň legic téréya héima qeriginanéň ewa hia nimmima Anutu mepésimu. ¹⁷Waňu ackuazéc ginanéň me wawaň memeginanéň haka méňac méň wambij zé imi moczoň Miň Kewunina Yesuac qaraiguc iwac muru héima namma wammu. Imuhuc wamma iwac hia niňac wamma Anutu maňgocnina ewa hia ac ézému.

Kristoac tohotoho ichéra ionac héna zéénécmimia.

¹⁸Embac ini euhécgina onac méra bacginaiguc kecmu, Miň Kewuninawac qeriaiguc héna iminéň sécy wanzac. ¹⁹Ic ini inihécgina ionac goigina héimu. Waňu ionac qeri howuc howuc ménda meénécmimu.

²⁰Nambérac ini iwawai moczoňiguc neňgoc maňgoc hécgina ionac ac niňtoho wandacmu. Haka iminéň Miň Kewuninawac qeriaiguc ewa hia mihicňianzac. ²¹Maňgoc ini merac hécgina qerigina ménda mebirimu qerigina kuha mawac niňac.

²²Welenj qeđe ic ini iwawai moczoňiguc baecac miň kewugina ionac kuagina tohomu. Ic tosara baec ic ionac qerigina mehiaruanzu séc ic onac kicgina igucnec sac qahac, néň kurumenj Miň Kewuninawac bac yandi yandi wamma ewa solanja nec wammu. ²³Ai imuac me imuac mewin zé kurumenj Miň Kewuni-

nawac meanziň séc wambij, néň ic onac meanziň séc ménda wammu. ²⁴Imi mia tasénina imi Miň Kewuninanéň mératéc nénécmiyu mewinac hezac imi ini nindacma welenj qemianzu. Waňu welenj qemianzu imi Kristo, imuac niňac haka imuhuc waňanzij. ²⁵Méňnéň méň haka biria wammac imi, haka biria imuac bakia melej mimac. Miň kewuninanéň séwiginawac inicma ménda énépésianzac.

4 Ic galenj ini imi onac muru acguc kurumenjiguc kuneňgina keczac imi nimma welenj qeđe hécgina haka dindjanec zéma séc momacnec waň énécmimu.

Pakenj ac toroqeqeya.

²Ini nalé séc seliseli wamma zéwelec ai mema imuac qeriaiguc ewa hia ac ézéma kicqeli kecmu. ³Waňu nonac niňac momacnec zéwelecma Anutunéň héna ac énézéwijn niňac naguya aunénécmiyu Kristoac ac saňa Anutunéň zéau nénécmiyec imi zéau énécmiwijn niňac zéwelecmu. Ni ai imuac mia senj hésanéň qaté néňgic kecanzua. ⁴Ini Anutu imuhuc zéwelec wammigic neň ac saňa imi zémaňac hezac séc zéau énécmimaň. ⁵Ini niňtegic qinđtegic ginaguc tacyac wammu. Imuhuc wamma séňganđenj ic ionac imi nalé eň ménda aumu. ⁶Acgina imi nalé séc seinéň naecmima siňa mehiaruanzu ésécnec goi héihéiguc wammu. Imuhuc wamma ic méňac méň, ac taséya dimuhuc melenjmigic hia wammac imi niňasarimu.

Mozoc ac.

⁷Tikikonéň nenac ac suruc imi waň énécmiyu nindacmu. Ic imi nuac ala sorocna zéma ai ic solanja inéň Miň Kewuninawac qeriaiguc nekawu welenj qeđe ic wamma keczi. ⁸Ic imi nonac qerininawac hénia zéasarima ewa qerigina mebélacgé énécmimac niňac ai imuac mia méliwa onac muru hazac. ⁹Waňu ai ic héla ala sorocnina Onesimo imi momacnec méli érécmizua. Ic imi onac murunec hayec. Waňu ierenj imi yomuac ac suruc imi moczoň waň énécmidacmaoc.

¹⁰Waňu niguc momacnec hésa ic noropocgic kekera Aristako zéma Banaba newura Maka (Mareko yomuac biana ac zéwa ninzu imuac ic yomi hamaciguc hérémimu.) zéma ¹¹Yesu Yusito zémimia ienenj acguc yaizézé ac énézézu. Ienenj ic tuň séwi tasé hericheric ginaguc ionac murunec, waňu ai momac hécna wanzu. Ienenj sac Anutuac héngalenj ama arenja yandawac momacnec ai meanzu imuac ic imuhucya enenj imi ewana mehiaru néňgic. ¹²Ic méň onac murunec hahaya Kristo Yesuac welenj qeđe ic Epafira inéň acguc yaizézé ac énézézac. Inéň nalé séc onac wamma zéwelecma ini Anutuac ewa siňiguc solanja nima selianec ninzénge ma nammu niňac zéwelecanzac. ¹³Ni ic imuac héipuc ac zéwa niňgic. Ic imi onac zéma ic embac Laodikea baeciguc keczu ionac zéma ic embac Hierapolia ama arenja yandaiguc keczu ionac niň wamma ai kunenj yanda meanzac. ¹⁴Ala sorocnina dokta Luka zéma Dema acguc yaizézé ac énézézaoc.

¹⁵Dacmuna hécna Laodikea ama arenja yanda igucnec

† Girik aciguc; Skite ic.

zéma ninzén ninzén nauñnina Numfa zéma iwac amaiguc hénaorij tocgéanzu ionac nuac yaizézé acna énézégic nimmu. ¹⁶ Kiwi yomi sucginaiguc oloñgic tecgéyu Laodikea hénaorij énézégic olommu wañu kiwi méñ Laodikea igucnec hamac imi ini imuhucnec oloñnimmu. ¹⁷ Wañu Akipoac mia miñ kewuninawac

qeriaiguc ai buña qemiyu késayec imi meyacgéna zéma ézému.

¹⁸ Ni Paolo mérananéñ oma yaizézé ac énézézua. Ni señ hésanéñ qaténéñgic kecanzua imi niñqelima kecgic. Anutuac ewa hianéñ onac muru hemac.

1 Tesalonika

Yaizézé ac.

1 Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nenej Anutu maṅgocnina zéma Miṅ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika ama areṅa yandawac hénaorij imi onac kiwi yomi haini hazac. Ewa hia zéma luaenéj onac muru hemac.

Tesalonika hénaorij ionac ninzéh ninzéhingina zéma hakagina.

² Nini ic tuṅ onac niṅac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac ézéma zéwelec mianzihj séc onac aigina zéhicijima ³ ninzéh ninzéhingawac wawanj meme, zéma goi héhéiac méra baoc ai, zéma miṅ kewunina Yesu Kristoac kic hihi wamma yéwéri hénia hénia bisiqatéh wamma kecanzu imuac Anutu maṅgocninawac wésiaiguc nalé séc niṅqelianzihj. ⁴ Anutuac siṅniṅ waj énécmimia, ninzéh ninzéh dacmuna hécna, ini Anutunéh gési énécmiyec imi nini ninzihj. ⁵ Imi mia hénia yomuhuc niṅac; Nonac buṅa suruc hiabia imi onac muru acnec sac ménda hayec, néj kuha zéma uṅaya téréya zéma ninzéh ninzéh kuaya qeqeyaguc ha énécmiyec. Nini sugcinaiguc onac niṅac wamma ic dimuhucya kerihj ini eṅaoc nindaczu. ⁶ Waṅu ini zéra béra yanda qeriaiguc uṅaya téréyanéh naṅgé énécmiyu ségiségi wamma héna ac imi késama nonac haka zéma miṅ kewuac haka méndacma wamma kecanzu. ⁷ Imuac niṅ onac kekecgina iminéj Makedonia zéma Akaia ninzéh ninzéh ic ionac kicginaiguc séséc héla waṅec. ⁸ Hénia imi yomuhuc; Miṅ Kewuninawac ackuazécnéh onac murunec keṅu, Makedonia zéma Akaia ama miṅina enej gezacginanéh nindacgic. Waṅu onac ninzéh ninzéhingina Anutuac muru melemma hezac imuac buṅa surucnéj baera baera saima kendarec. Imuac mia neṅaoc, ac imuac me imuac ménj zéwiṅac ménda hezac. ⁹ Baera baera imuac ic embac eṅaoc imi nini onac sugcinaiguc haréni enej dimuhuc nénépésigic imuac suruc zéma ini Anutu héla kic qeli kekera i welenj qemiwiṅ zé dimuhuc baniaragina wai énécmima iwac muru liliṅgéma hagic imi nénézégic nindacziṅ. ¹⁰ Waṅu humuc ic ionac murunec meqelimiyec Naṅa iminéj kurumenj igucnec mama hamac zéma imuac mambéc kecanzu zéma nénézégic. Naṅa imi bianṅuc Anutuac qeri biriawac zéra waiyanéh hayu imuacnec neṅaṅ metecgé nénécmimac Yesu imi mia.

Paulonéh Tesalonika ama areṅa yandaiguc Miṅ kewuac ai naṅgéma meyec.

2 Ninzéh ninzéh dacmuna hécna zéma nauṅ hécni-na, nenej sugcinaiguc kereṅihj imi héla qahac ménda waṅec imi ini eṅaoc ninzu. ² Ini ninzu ésécnec, nini walac Filipi ama areṅa yandaiguc zérabéra zéma gamu qeqe mihicij nénécmigic, néj Anutuninawac kuhanéh naṅgé nénécmiyu onac muru hama Anutuac buṅa suruc hiabia imi kilenj énézédarihj. ³ Memeseli acnina imi ikoc me niniṅ biria me manam batuc igucnec hahaya qahac, ⁴ néj Anutunéh ninzéhgé nénécmima buṅa suruc hiabia imi énézéwiṅ niṅac qutuṅgé nénécmiyec. Nini ac yomuhuc zéziṅ imi baec ic ségiségi mihicij énécmiwiṅ zé qahac, néj qeri héhéj miṅina Anutu ségiségi mihicij miwiṅ zé yomuhuc zéziṅ. ⁵ Nini nalé ménjac ménj ic ménjac ménj haléc ac me iwawai ménjac hémbaoc wamma musunina haihoturu wamma féngéc ménda waj énécmianzihj imi Anutunéh héipuc waj nénécmizac imi ini ninzu. ⁶ Onac murunec me tosara ionac murunec, houhouyawac buṅa, baec ic ménjac murunec mepé qepési ac ménj mihicijwiṅ zé, kic hihi ménda waṅanzihj, ⁷ néj nini onac sugcinaiguc ic gum bénzénzéhna wamma neṅgoc merachéra namu gumu énécmianzac iminéj nambérac héra lolongé énécmima héwiwiṅgé énécmianzac ésécnec waj énécmiyihj. ⁸ Ini wéiwéc sorocnina keczu imuac niṅac qerinanéh imuhuc donṅgé énécmima buṅa suruc hiabia imuacnec sac qahac, néj kekecnina momacnec efima wai énécmiwiṅ zé ewa hia ninzihj. ⁹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, ai kunej yanda mema kuc qema kerihj imi ini niṅqelima ninzu ésécnec onac muru ménjac ménj yéwéri ménda énécmiwiṅ zé siṅj kaiwe méraninanéh ai mema buṅa suruc hiabia Anutu arunec imi énézéarihj. ¹⁰ Nini ninzéh ninzéh ic onac muru dimuhuc météré amuma haka dindiṅanec késpedes qahac keṅha waṅihj imi enej kicginanéh ninicma héipucnina wanzu. Waṅu Anutu i acguc imuhucyanec. ¹¹ Ini ninzu ésécnec, nenej imi maṅgocnéj nambérac héra waj énécmianzac ésécnec eṅac eṅac waj énécmiyihj. ¹² Waṅu eṅeya héngalenj amaya zéma edamuyaiguc keremmu niṅac héhéhé énécmianzac Anutu iwac ic embachéra séciguc kecmu niṅac hinocgé énécmima meme seli ac waj énécmima zéseli énécmiyihj.

¹³ Waṅu nini imuac niṅ nalé séc Anutu ewa hia ac ézéanzihj. Waṅu ini Anutuac ackuazéc nonac murunec

niŋgic nalé imuaru enej niŋgic ackuazéc imi ic onac ac suruc éséc ménda waŋec, néŋ Anutuac ackuazéc héla téŋgéh waŋu aŋgétigic. Imi hélacnec, ackuazéc iminéŋ mia ninzéh ninzéh ic embac onac ewa qeriginaiguc ai mema hezac. ¹⁴ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina zéma nauŋ hécnina, ini Kristo Yesuac qeriaiguc hénaoriŋ Yuda baeciguc keczu ionac haka silic méndacma waŋgic. Héna oriŋ imi enej Yuda ic ionac murunec zéra béra mihicŋgic ésécnec ini acguc eŋaŋ baecac ic embac ionac murunec réwéri imuhucya mihicŋgic. ¹⁵ Yuda ic enej Miŋ Kewunina Yesu zéma kua meme ic unugic humudacgic. Waŋu duŋa nini nununesi waŋ nénécmima Anutu ségiségi ménda mihicŋi mima néwécgerŋa baec ic onac ségiségi mihicŋi énécmianzu. ¹⁶ Waŋu ic enia ackuazéc énézéni nimma hiaruwu niŋac neuŋ héinénécmima kápésicgina toroqegic kuaya qeqeya waŋu imuac tetcgiaiguc Anutuac qeri biricnéŋ qacgiguc mama énépésiyc.

Paulonéh muŋguc keŋ inicmaŋ zé niŋec.

¹⁷ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina zéma nauŋ hécnina, nini séwiguc nalé hotoŋadac wai énécmiyiŋ, waŋu qerinéŋ qahac. Nini muŋguc kic tanecgina inicbiŋ zé onac ewa siŋsiŋ hia waŋ nénécmiyu imuac wammanec wamma kecziŋ. ¹⁸ Nini onacmuru hawiŋ zé waŋ nénécmiyu, hélacnec ni Paulonéh muŋguc muŋguc onacmuru hamaŋ zé batucgéyi. Waŋu Biriŋa miŋinanéh hézicgé nénécmiyec. ¹⁹ Miŋ kewunina Yesu Kristo hamaŋ nalé imuaru némacnéŋ neŋaŋ niŋkumu zéma ségiségi zéma ic kewuac opocnina eebipiyaguc imuac buŋa wammac? Enej imi nonacmuru imuac buŋa waŋzu. ²⁰ Hélacnec, enej imi nonac eebipinina zéma zézé ségiséginina waŋzu.

3 Imuac niŋ muŋguc mambéc waŋbipiwiŋac séc qahac waŋu, tosara nini niŋni sécgéyu neŋacnec you Aten ama areŋa yandaiguc kecziŋ. ² Kecma Kristoac buŋa suruc hiabiawac wamma Anutuac ai ic keczac ninzéh ninzéh dacmunanina Timoteo i onacmuru méliziŋ. Imi mia meseli énécmima onac ninzéh ninzéhginawac wamma qerigina zéhiaru énécmiyu ³ méŋnéŋ méŋ zérabéra hénia hénia qeriaiguc keŋqe haqe ménda wammu niŋac méliziŋ. Waŋu neŋaŋ imi réwéri imuhucya mihicŋiwiŋ niŋac nonoporec imi mia eŋaoc niŋzu. ⁴ Nini iniguc momacnec kerih nalé imuaru kecma réwéri mihicŋiwiŋ imuac mia walac énézéyiŋ. Waŋu hélacnec imuhuc hicŋiyec imi ini niŋzu. ⁵ Imuac ni acguc muŋguc méŋ mambéc waŋbipimaŋac séc qahac waŋu, ninzéh ninzéhginina imi hémma nimmaŋ zé i méliyi. Imi mia héna imuhuc me imuhuc ala batuc miŋinanéh ala batuc waŋ énécmiyu ai kuneŋ meyiŋ imi héla qahac wambac niŋac.

Timoteonéh Tesalonika hénaoriŋ ionac hakagina qacguc imuac suruc Paulo ézéyec.

⁶ Waŋu degucmi Timoteonéh onac murunec liliŋgéma hama onac ninzéh ninzéhginina zéma goi héihéi

onac muru hezac imuac suruc zézé ségiségiyaguc nénézéyu niŋiŋ. Waŋu zéyecnéŋ ini imi neneŋ onac niŋ waŋanziŋ ésécnec nalé séc niniŋ qeli qelinec niŋsoroc waŋ nénécmima qerigina waizalaŋ wamma ninicbiŋ zé wamma keczu imuhuc zéyu ninziŋ. ⁷ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina zéma nauŋ hécnina, imuac niŋac zéra waiya zéma nununesiiguc kecziŋ, néŋ ninzéh ninzéhginina néŋ meseli nénécmizac. ⁸ Ini Miŋ Kewuninawac qeriaiguc imuhuc naŋselima keczu imuac niŋac nini niŋni degucmi kekecnina kecziŋ imi hélaguc wanzac. ⁹ Neneŋ neŋaŋ Anutuac wésiaiguc onac niŋ wamma ségiségi yanda mihicŋiziŋ. Imuac mia onac niŋ wamma imuac tasiawac ewa hia dimuhucyanéh Anutu meleŋ mini sécgémac zéma niŋanziŋ. ¹⁰ Waŋu siŋi kaiwe séc onac kic tanecgina muŋguc inicma onac ninzéh ninzéhginina séha ménda he énécmizac imi mesolaŋaniwiŋ zé qerininanéŋ hélawac zéwelec wanzziŋ.

¹¹ Deguc Anutu maŋgocnina eŋeyaoc zéma Miŋ Kewunina Yesunéh onacmuru keŋkeŋawac hénanina nénézéyic hémbiŋ zé ninziŋ. ¹² Waŋu Miŋ Kewuninanéh goi héihéigina mesai énécmiyu neneŋ goi héihéi waŋ énécmianziŋ ésécnec eŋaŋ sugginaiguc zéma tosara ionac muru sécgé énécmima qesalecgé énécmimac. ¹³ Waŋu inéh qerigina meseli énécmiyu neŋaŋ Miŋ Kewunina Yesunéh eŋeya ic embachéra téréya iniguc mama hamaŋ nalé imuaru, Anutu maŋgocninawac wésiaiguc kápésic solaŋ téréyanec nammu niŋac wanzziŋ.

Kekec Anutunéh héŋu sécgéanzac imuhucya.

4 Tetcgiaiguc, ninzéh ninzéh dacmuna hécnina zéma nauŋ hécnina, nini Miŋ Kewunina Yesuac qeriaiguc welec énécmima zéhinocgé énécmiziŋ. Ini nonac murunec ackuazéc megic ésécnec tohomuac hezac séc niŋtoho wamma ini deguc waŋanzu imi muŋguc yanda ogicma wamma Anutu ségiségi mihicŋi mimu. ² Nini Miŋ Kewunina Yesuac murunec néma pakeŋ ac énézéyiŋ imi ini niŋzu. ³ Anutuac ewa siŋ imi mia onac kekec téréya, imi mia kaisero waima ⁴ eŋac eŋac imi eŋeya iniŋa imi météré amuma eeya héima memacac hezac imi niŋtegicmac. ⁵ Ic enia Anutu ménda ninzu ieneŋ kaiseroac siŋ tohoanzu ésécnec méŋnéŋ méŋ héna imi ménda méndacma ⁶ haka imuhucyaiguc neuŋa ménda logima ninzéh ninzéh dacmuna méŋ me nauŋhéra ionarunec méŋ ménda mebirimac. Némac niŋ, becneŋ énézéma zéselima zéseli énécmiyiŋ ésécnec haka biriŋa imuac tasé kuku miŋina imi Anutu wanzac imuac mia imuhuc énézézu. ⁷ Anutunéh nini qakolaninaguc wambiŋ niŋac qahac, néŋ kekec téréya kecbiŋ niŋac héihéré nénécmiyec. ⁸ Imuac héna yomi qetalizac imi ic méŋ qahac, néŋ Uŋa Téréya énécmiyec Anutu iwac mia qetalizac.

⁹ Ini imi Anutunéh ku énécmiyu goi héihéi waŋa-muanzu imuac niŋ dacmuna hécgina zéma nauŋ hécgina goi héihéi waŋ énécmimu niŋac ac méŋ ménda oénécmiwiŋ. ¹⁰ Hélacnec, enej imi Makedonia baec séc ninzéh ninzéh dacmuna hécgina keczu ionac goi

héihéi wañ énécmianzu. Wañu ala sorochéna imuhucyanec muñguc muñguc wammu niñac zé-nañgé énécmima zéziñ. ¹¹ Wañu zéseli énécmiyiñ éséc-nec hétéñ waima bénzén kecbiñ zé seliseli wamma eñañ aiginawac niñkumuma méraginanén aigina mema kecmu. ¹² Imi mia ic enia ionac kicginaiguc hakagina eeyaguc wamma kecma iwawai mén niñac mété qététañ ménda wamma kecmu niñac imuhuc zézua.

**Miñ kewuac hahayawac zérén
qérén wamma kecmu.**

¹³ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, eney ic humu-mia ionac hénia imi ménda nimma eñ kecmu niñac ménda wañ nénécmizac. Niñkumugina qahac kecanzu ésécnec zésiac wambu niñac. ¹⁴ Neñañ Yesu humuma muñguc yarec imi ninzén géziñiguc yomuhuc nimbiñ; Anutunén Yesuac qeriaiguc gau yanda hema keczu imi Yesuac qaraiguc muñguc onagiru hadacmu.

¹⁵ Nini Miñ Kewuninawac ackuazéc méndacma ac yomi énézézíñ. Miñ Kewunina hamaciguc kic qelinec kecziñ neñañ imi gau yanda hema keczu i méndaguc-nec onogicbiñ. ¹⁶ Miñ kewunén zézé seli acwac qac qac yanda zéma kua meme uña orucgina méñac ewa hétéñ zéma Anutuac témuy imuac hétéñaguc kurumeney igucnec mama ou kurumeney gélléléyaiguc nam-mac. Nañu kirisitoac qeriaiguc walac humugic ieneney walac yacmu. ¹⁷ Imuac andiaiguc neñañ kic qeli kekera acguc iniguc momacnec nénépésima hosusu qeriaiguc meeny gélléléyaiguc Miñ Kewunina mihicñiwiñ. Wañu nalé séc Miñ Kewuninaguc momacnec kecbiñ. ¹⁸ Imuac ac sasala yomuhuc zéma meseli amumu.

5 Ninzén ninzén dacmuna hécnina, Yesu ha-hayawac naléya zéma yawuñawac oénécmiwiñac ménda hezac. ² Imi mia Miñ Kewuninawac naléya imi siñiyaiguc kowu nene ic ésécnec hamac imi eñaoc niñhumuzu imuac mia. ³ Ic eney luaeninaguc, saiwani-naguc zémanec kecgic nalé imuaru embac hériyaguc azi kikiac qenzen manzerñéñ hosucgéanzac ésécnec kisikiyoyñéñ fuknec haénécmiyu kileñdac néñgac-muac séc qahac wammac. ⁴ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, ini siñi tunumañiguc ménda keczu imuac nalé imi kowu nene ésécnec ménda haénécmimac. ⁵ Ini moczoñ asac mararañac nambérac héra, kaiweac nambérac héra, imuac neñañ imi siñi me tunumañiguc ménda toroqema kecziñ. ⁶ Imuac neñañ imi ic tosara ésécnec gau ménda hema zenzeney qeli qeli kecma galeñ mema séwininawac siñ imi zikima kecbiñ. ⁷ Gau heanzu imi eney siñiyaguc heanzu. Doku selia nema miñgoñ wañanzu imi eney siñiyaguc miñgoñ wañanzu. ⁸ Neñañ imi kaiweiguc toroqema kecziñ imuac séwac siñ sigima ninzén ninzén zéma goi héihéñ tétécac saiwa ésécnec haima anjén titiac

niñkumunén yaréac opoc ésécnec orucninaiguc héima kecbiñ. ⁹ Anutunén eñeya qeri biricayaiguc kerembiñ niñac qahac, néñ neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac murunec anjén titi mihicñiwiñ niñac gési nénécmiyec. ¹⁰ Yesu imi neñañ kic qeliiguc me gauiguc eñeyaguc momacnec qeliqeli kecbiñ niñac nonac niñ wamma humuyec. ¹¹ Imuac niñac ini wañanzu ésécnec eñac eñac meseli amuma nañgé amumu.

**Tetecgiawac pakeñ ac zéma
yaizézé ac.**

¹² Ninzén ninzén dacmuna hécnina, neneney zéwelec énécmiziñ. Sucginaiguc kuc qema ai mema Miñ Kewunina qeriaiguc galeñgé énécmima zénañgé énécmianzu ionac niñgic kuney yanda eeginaguc wammac. ¹³ Wañu ionac aigina niñac goi héihéiguc eeya ogicogira héiénécmimu. Imuhuc wamma sucginaiguc luae qema kecmu. ¹⁴ Wañu ninzén ninzén dacmuna hécnina, meseli énécmiziñ. Qéizén wamma kecanzu i ackuazéc ku énécmigic, wañu ewagina ménda nañselima keczu i meseli énécmigic. Wañu qeka meka wanzu i nañgé énécmima ic embac hénia hénia imuhucya moczoñ bisiqatén wañ énécmima kecmu. ¹⁵ Galeñ megic, méñnéñ méñ ic méñac méñ haka biri-awac tasé kuku wammiwac niñac. Néñ eñac eñac me ic tosara moczoñ ionac nalé séc haka hiabiawac wañ énécmima kecmu.

¹⁶ Nalé séc ségiségi wammu. ¹⁷ Zéñgé toroya qahac zéwelec wammu. ¹⁸ Haka hénia hénia hicñi énécmi-anzac séc Anutu ewa hia ac ézému. Iminén mia Anutu-ac ewa siñ Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña heheya wanzac. ¹⁹ Uña téréyawac geric ménda qéwécgému. ²⁰ Anutuac bianañ ara imi mema titi ménda wammu. ²¹ Haka hénia héniaiguc niñgésima haka hiabiawac kesa anjén tima wammu. ²² Haka tanera biria imuac me imuac héñara mema qerictegic amuma kecmu.

²³ Anutu luae miñina eñeyaoc solañanec météré énécmima onac qeri uñagina zéma ewa siñgina zéma séwagina moczoñ galeñgé énécmima keru Miñ Kewunina Yesu Kristo mama hamac nalé imuaru kápésic qahac solañanec kecmu. ²⁴ Héihéré énécmizac inén méñzé méñzéya qahac imuac niñac inén imi moczoñ wandacmac.

²⁵ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, nonac niñac wamma zéwelec wammu.

²⁶ Kiricne qiricne téréya wañ énécmima ninzén ninzén dacmuna hécnina moczoñ yaizézégina énézég-ic nimmu. ²⁷ Ni Miñ Kewuac qaraiguc zéseli énécmizua. Ini kiwi yomi ninzén ninzén dacmuna hécnina moczoñ oloñ énécmigic nindacmu.

²⁸ Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianén onac muru hemac.

2 Tesalonika

Mériañ ac.

1 Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nini Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika hénaoriñ onac kiwi yomi oénécmiziñ. ²Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac murunec ewa hia zéma luaenén onac-muru hema kecmac.

Gésigési ai.

³Ninzén ninzén dacmuna hécnina, nenen onac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac wammima kecbiñac hezac. Wañu imuac niñni sécgézac. Némac niñ? Onac ninzén ninzénina imi yandima sécgéyu goi héihéi eñac eñac késa keczu iminén yandianzac imuac mia imuhuc zézua. ⁴Wañu unu nesi zéma zérabéra hénia hénia moczoñ yanda imuac sugginaiguc nañselima ninzénégic imuac suruc imi Anutuac hénaoriñ ama séc keczu ionac neñaoc meemma wañ énécmianziñ. ⁵Imuhuc wannu haka iminén moczoñ Anutuac niñgésigési ai solañu imuac asé kiwiya wanzac. Wañu nalé imuaru Anutunén iniru solañu wañgic eñeya héñ-galen ama arenja yanda imuaru kereñ kereñawac séc wammu niñac ini qenzer manzer mihicji énécmigic keczu. ⁶Wañu qenzer manzer mihicji énécmimu imi onac qenzer manzerñéñ kitiwa hiabia ku énécmimac. ⁷Wañu Anutunén solañu wanzac imuac mia qenzer manzer bisima kecanzu onac imi niniguc momacnec tacniniñ mihicji nénécmima bakia hiabia melen nénécmimac. Imuac Miñ Kewunina Yesunén eñeya kua meme uñahéra kucginaguc iniguc momacnec kureren igucnec ⁸geric bélaniguc wininimu nalé imuaru imi, Anutu ménda nimmizu i zéma Miñ Kewunina Yesuac buña suruc hiabia imi ménda niñtoho wañanzu i tasé zéra waiyaguc ku énécmimac. ⁹Ic imuhucya imi eneñ Miñ Kewuninawac kic tanera zéma iwac kuc edamuyaguc imuacnec elicgé énécmima taséginawac kisikiyoñ hémbénaña mihicji énécmiyu memu. ¹⁰Ini imi nonac héipuc ac énéc énézéya imi ninzénégic imuac niñac Yesu imi nalé imuaru iwac météré énécmimia zéma hénaoriñ ninzénégé migic ionac sugginaiguc nañu hémma mepési mima welicgé mimu niñac mama hamac. ¹¹Imuac nini acguc nalé séc onac wamma zéwelec wammima yomuhuc zéanzñ; Anutuninanén onac niñu héihéré énécmiyec imuac sécyu wañu nañgé énécmiyu haka hiabia hénia hénia imuac siña nimma ninzén ninzén aya imi iwac kuhanén meselimu. ¹²Wañu Anutunina zéma Miñ Kewunina

Yesu Kristoac ewa hiaya niñac Miñ Kewunina Yesuac qaranén sugginaiguc eeyaguc wañu ini acguc iwac qeriaiguc eeginaguc wammu niñac zéwelec wañanzñ.

Héna ac logima kekec.

2 Ninzén ninzén dacmuna hécnina, Miñ Kewunina Yesu Kristoac mama hahaya zéma iwac wésiaiguc neñañ hénaoriñ imuac ara mén énézéni niñgic. ²Bianjac ara me zéauau me kiwi nonarunec zézéya imuaru koroma Miñ Kewuninawac nalé yanda imi haz-ac zégic ewa qerigina qeken qeha ménda wamma ménda aurimu. ³Méñnéñ mén ikoc ac imuhuc me imuhuc zéyu kenhéi hahéi ménda wammu. Ac qeqe haka zéma héna ac logilogi ic, kisikiyoñac merac mén hicñiyuguc nalé tetcgia hamacac hezac. ⁴Inén mia hazéc ai meanzac. Inén anutu zéénéc énécmia zéma tosara mepési énécmianzu ionac sugginaiguc onogicma eñeyanec ou nañ kecma Anutuac ocmuñguc tacma eñeya ézéamuyu héngic, ni imi Anutu zémac. ⁵Ni iniguc kerin nalé imuaru ac imuhucya énézéyi imi ménda niñqelizu me? ⁶Eñeya naléya ducñiyu hicñimac niñac deguc imi neñ héimiyu keczac. ⁷Wañu ac qeqe miñinawac kuc sañanéñ bec aya mema keczac, néñ neñ héimimianén imuhuc wamma kenkeru nalé wañuguc héna namuña igucnec wagiru neña qahac wammac. ⁸Qahac wañu imuaru mia ac qeqe miñina iminén wininimac. Wañu Miñ Kewunina Yesunén eñeya kua wéséséyanén ic biria imi qeyu humumac. Wañu mama wininiyu, mama hahaya imuac edamuyanén imuhucya imi moczoñ mebiri énécmidacmac. ⁹Ic biriawac hahaya imi Biria miñinawac ai méndacma kuc hénia hénia zéma séséc hénia hénia zéma kiwi mérera ikora zéma ¹⁰wawañ meme biriawac haka ikoranén humucac buña ionac muru hama hicñi énécmimac. Némac niñ ieneñ imi mehiaru énécmimac niñ ménda wamma ac hélawac goi héihéiya imi ménda añgétigic imuac mia imuhuc hicñi énécmimac. ¹¹Imuac niñ Anutunén wai énécmiyu ikoc kuhaguc imuhucyanén sugginaiguc aya meyu iwawai ikora imi ninzénégéanzu. ¹²Wañu imi mia ac héla ménda ninzénégéma haka biriawac siña nimma kecanzu séc kkepésic ginaguc zéénécmimia wammac.

¹³Miñinawac siñniñ wañ énécmimia, ninzén ninzén dacmuna hécnina, Uña téréyanén météré énécmiyu ac héla imi ninzénégic mehiaru énécmimac niñac Anutunén hénihénia igucnec énépésiyec. Hénia imuac niñac nini nalé séc onac wamma niñni sécgéyu Anutu ewa hia ac ézéwiñac hezac.

**Ini gési énécmiyu anjgén titiac
buja wanžu.**

¹⁴ Imuac mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac edamuya imi eñ énécmiyu késamu niñac inéñ buja suruc hiabia nonarunec hahaya imi énézéma héihéré énécmiyec. ¹⁵ Imuac niñac ninzén ninzén dacmuna hécnina, selianec nañselima ackuazéc kuaninanéñ zézéya me kiwininanéñ ku énécmiyiñ mératéc buja imi niñtoho wammu. ¹⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristo zéma goi héihéi wañ nénécmima meme seli ac tetecgia qahac zéma niñkumu hiabia imi ewa hiawac eñ nénécmiyec Anutu mañgocnina ieren ¹⁷ onac ewa qerigina meseli énécmima wawañ meme hiabia hénia hénia zéma acginaiguc meseli énécmimaoc niñac wanziñ.

Zéwelec welecac ai énécmigic.

3 Ninzén ninzén dacmuna hécnina, tetecgiawac énézéni niñgic. Ini nonac niñ wamma yomuhuc zéwelec wammu; Miñ Kewuninawac ackuazécnéñ onac sugcinaiguc ai meyec éséc nec foc foc saima kemma ee héihéiyaguc wammac. ² Wañu ic zipiliñ zapalaña zéma biria meme ic ionac murunec metecgé nénécmimac niñac zéwelecmu. Ninzén ninzén imi baec ic moczoñ ionac buja qahac, néñ momac momacnéñ késa keczu imuac niñac imuhuc zézua. ³ Miñ Kewunina imi ménzézé ménzézéya qahac, imuac meseli énécmima ic biriawac muru galeñ memac. ⁴ Onac imi Miñ Kewuninawac qeriguc yomuhuc zéma ninzénjéziñ; Ini zéseli énécmiziñ imi niñtoho wamma emma kecmu. ⁵ Miñninanéñ onac ewa qerigina qindiñi énécmiyu Anutuac goi héihéi zéma Kristoac nañseli seliiguc keremmu.

**Qéizén wamma kecbu niñac
goro ac wañ énécmigic.**

⁶ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaraiguc yomuhuc zéseli énécmiziñ; Sicsaoc wamma mératéc haka nonac murunec

niñjareñgégic imi ménda tohoanžu ionac murunec néñgacmu. ⁷ Haka silic wañanziñ imi dimuhuc mén-dacma wammu imi ini eñaoc nindaczu. Nini onac sugcinaiguc qéizén ménda wamma kerij. ⁸ Wañu nini onac muru ménjac ménj réwéri ménda mihicñi énécmiwiñ niñac, onac murunec yaka boñtegic ménj ménda mema neyiñ, néñ méraninanéñ siñi kaiwe séc ai selianec meaniñ. ⁹ Imi mia imuhuc wambiñ niñac qac buja ménda zé nénécmiyecac qahac, néñ onac muru haka séséha wamma énézéni ninicma méndac nénécmimu niñac imuhuc wañanjiñ. ¹⁰ Nini iniguc momac nec kerij nalé imuaru acguc yomuhuc zéseli énécmiyiñ; Ménjnéñ ménj ai memeyawac mézégina tizaciguc nene ménda nemac. ¹¹ Néñ yomuhuc zégic niñiñ; Onac sugcinaiguc tosananéñ mézétiti wamma kecma ai ménj ménda mema eñ kerha wamma acnéñ réwéri sasala mihicñianžu. ¹² Ic imuhucya imi zéseli énécmima Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc zénañgé énécmima yomuhuc zéziñ; Acgina qaiyu ai mema eñañ nene mihicñima nemu. ¹³ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, ini haka hiabia wamma kecma ewa qerigina qeka meka ménda wammu. ¹⁴ Ménjnéñ ménj kiwi yomuaru ackuazéc wañ énécmiziñ imi ménda niñtoho yu ic imuac hénia zéhicñima qéqéhéréñ ménda wammigic gamuya nimmac. ¹⁵ Wañu iwac mia niñgic hazécgina éséc nec ménda wammac, néñ dacmuna éséc nec wañ zénañgé mimu.

Ac tetecgia.

¹⁶ Luaeac Miñ Kewunina eñyaoc nalé zéma aigina séc onac muru luae qeénécmimac niñac wanziñ. Miñina imi momac yanda iniguc momac nec kecmac.

¹⁷ Ni Paulonéñ mérananéñ oma yai zézégina zézua. Imi mia kiwi imi nuarunec hahaya imi héñtegicmu niñac asé kiwina yomuhuc oanžu. ¹⁸ Neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéñ ic tuñ onac muru hema kecmac.

1 Timoteo

Kiwi oo icac hénia zéma mérian ac.

1 Angén titi miñina Anutu zéma niñkumunina Kristo Yesuac zézé seli ac niñac Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulonéñ ² ninzén ninzén qeriaiguc nañ téngéñna wañec Timoteo guac muru kiwi yomi oma haiwa hazac. Anutu mañgoc zéma Miñ Kewunina Kristo Yesuac murunec ewa hia zéma wésé niniñ zéma lu-aenéñ guac muru hema kecmac.

Pakeñ ac ikorawac goro ac.

³ Ni Makedonia baeciguc keñi nalé imuaru Efeso ama areña yandaiguc waima kecbésémañ niñac zénañgé géñi imi, gi ic embac tosara zéseli énécmima pakeñ ac ikora tosara ménda ku énécmima ⁴ nemu suruc zéma hicñisaic qac areña imuhucyawac niñkoro ménda wammuc niñ imuhuc wañi. Ac imuhucyanéñ Anutuac ai areña ninzén ninzén qeriaiguc hezac imi ménda meselimac, néñ néwécgeña zéén zéma mihicñianzac. ⁵ Pakeñ ac imuac héla imi goi héihéi imi mia, wañu goi héihéi iminéñ ewa qeri qala qala zéma niñtegic qin-te-gic hiabia zéma ninzén ninzén solaña imuacnec hicñi-hicñiya. ⁶ Ic embac tosara ieneñ imi sigima ac eñomia imuaru qizizñgéma keñanzu. ⁷ Ieneñ héna acac kiwi ic wambñ zé wañ énécmianzac, néñ eñañ ac me héipuc ac zéanzu imuac hénia acguc ménda niñasarianzu.

⁸ Wañu nini yomuhuc niñanzñ, ic embac méñnéñ méñ héna ac imi héna dindiñacnec méndacmaciguc héna ac imi hiabia wanzac. ⁹ Héna ac imi ic solaña ionac niñac ménda hezac, néñ ic embac tosara yomuhucyawac hezac, héna ac logianzu, acqeqe wañanzu, Anutuac eeya ménda héianzu, kápésic wañanzu, ménda météré amuma kecanzu, kaiziliweñ wañanzu, neñgoc hécgina me mañgoc hécgina unuhumuanzu, ic embac ionac kekecgina unuhumuanzu, ¹⁰ kaisero wañanzu, icnéñnec ic alayaguc me embac-néñnec embac alayaguc sero ai meanzu, ic embac iwawai ésécnec soukiwa niñac haianzu me meanzu, ikoc wañanzu, ikoc wamma héipuc ac zéanzu, zéma haka méñac méñ pakeñ ac dindiña imuac qacqotikicya wañanzu imuhucya. ¹¹ Wañu pakeñ ac iminéñ mérian miñina Anutunéñ énézémañ niñac qutunéñ néñec buña suruc hiabia edamuyaguc imuac mia méndaczac.

Anutunéñ ewa hiawac Paulo goiya héiyec.

¹² Nuac mia ai ic keñhéi hahéiya qahac zénémma ai buña qenéñec imuac niñac ni kuc mihicñi néñec Miñ Kewu Kristo Yesuwac ewa hia ac ézézua. ¹³ Ni becneç imi miñ kewu mema titi wammima ai ichéra ununesi wañ énécmima zébiri qébiri wammima kerí. Néñ ni ménda ninzéngéma hénia ménda niñasarima imuhuc wañi, imuac niñ inéñ kileñ wésé niniñ wañ néñec. ¹⁴ Miñ Kewuninawac ewa hia imi ninzén ninzénñina zé-ma goi héihéi Kristo Yesuac qeriaiguc hezac imiguc momacnec qacnaiguc qocgénéñu kuaya qeqeya hezac. ¹⁵ Ic embac moczoñ yandanéñ angén timuac séc actuazéc yominéñ héla wanzac. Zéyecnéñ; Kristo Yesunéñ kápésic ic angéñgina tiénécmimañ zé baeciguc mayec. Wañu kápésic ic ionac succginaiguc neñ imi tosara onogicma ic biria wanzua. ¹⁶ Wañu Yesu Kristonéñ nalé horua kápésicna bisiqatéñ wannéñec haka iminéñ biançuc Miñ Kewunina ninzéngéma kekeç hémbénaña memu ionac muru séséc wammac niñac ni imuhuc wésé niniñ wañ néñec. ¹⁷ Ic kewu hémbénaña, ménda houhouya, kicninanéñ ménda héhéña, Anutu momacguc sac kekerá, iwac muru ee héihéi zéma edamuyanéñ nalé teteçgia qahac hema kecmac. Hélaçnec!

¹⁸ Nañna Timoteo ni ac pakeñ yominéñ zéseli géñzua. Becneç kugéñi biançac ara imi méndacma actuazéc iminéñ yaré ic ésécnec haka hiabiawac yaré qe-ma kecbésémañ. ¹⁹ Ninzén ninzén zéma ewa kétiñkétiñ késa kecbésémañ. Tosara eneñ ewa kétiñkétiñ imi qetaligic qahac wañu ninzén ninzénñina imi kondunéñ zéic ésécnec zéñgédaçec. ²⁰ Ic imuhucya ionac succginaiguc Humeneo zéma Aleksande keçzaoc. Iri imi kitiwa mema zébiri qébiri ménda wammaoc niñac Biria miñinawac mériaiguc waiéçrcmiyi.

Zéwelec welecac hénia.

2 Imuac ac walac zéma zénañgé gémmañ zé wanzua imi yomuhuc; Ic embac moczoñ yanda ionac wamma zéwelec welec zéma zéqesiqesi zéma miñ suc wamma zé welec welec zéma ewa hia ac wammima ² ic kewuya kewuya zéma tataç eñaña késa kekerá moczoñ ionac imuhuc wammu. Imi mia nini Anutu mepésima haka eeyaguc béñzén luaeiguc keçbiñ niñac. ³ Haka imi hiabia, wañu angén titi miñina Anutu ségiségi mihicñi mimacac séc wanzac. ⁴ Anutu imi ic embac moczoñ angéñgina tiyu keremma ack-

uazéc héla niñasarimu niñac wañanzac. ⁵ Anutu imi momacguc sac keczac. Wañu Anutu zéma ic embac sucninaiguc ic miñ sucnina acguc momacguc keczac. Inéñ mia hélacnec ic wamma baeciguc kerec Kristo Yesu mianéñ. ⁶ Inéñ ic embac moczoñ neñeñ niñac wamma eñeya kekecyu mulu meme buñawac hai nénécmiyec. Haka imi naléya niñu heyec imuaru hicñiyec. ⁷ Imuac mia ni ackuazéc zéauau ic zéma Yesuac Méliméli ic kumu néñu, ac yomi hélac, ikoc qahac. Ninzén ninzén zéma ackuazéc héla imuac qeriguc ni baera baera ic embac ionac kiwi ic wañi.

⁸ Imuac niñac ama séc ic eneñ qeri biric qahac, zéqeqetali qahac, méragina téréya meemma zéwelec ai memu niñac wanñua. ⁹ Wañu imuhucyanec embac eneñ acguc séwi usugina imi hénaoriñ kekecginawac sécyaguc meamuma hémbéñgina héima kecgic inicgic sécgémac. Néñ oruc zucgina hiabianec miñicmizic zéma goli me hoc boña eñeña zéma séwi usu boña eñeña ménda haimu. ¹⁰ Wañu haka hiabia wamma Anutu eeya héimimia séciguc kecanzu imuac héniagina mewininimu. ¹¹ Embac méñnéñ méñ moczoñnec niñtoho wamma béñzénec niniñ ai mema kuamumu. ¹² Embac méñnéñ pakeñ ac ic méñac ézémac me icya miñ mañgoc wañ mimacac niñac oaec ménda zémizua. Inéñ ara qaiyu kecmac. ¹³ Adam walac miñicñi mimaguc Ewa miñicñi miyec imuac mia imuhuc zézu. ¹⁴ Wañu Adamwac ikoc ménda wammiyec, néñ embacac ikoc wammiyu kápésic miñicñiyec. ¹⁵ Wañu embac eneñ séciguc kecmac ninzén ninzén zéma goi héhéiiguc météré amuma kecmac héri haima merac miñicñiyu añgén titi miñicñi mimia wammac.

Qeria galeñ zéma méra baoc ic.

3 Ac yominéñ héla wanñac. Méñnéñ héñgaleñ ai imuac ewayanéñ niñkumu wanñaciguc qerianéñ ai hiabiawac memañ zé niñanzac. ² Imuac niñac héñgaleñ icnéñ aciguc ménda opocopora wamma iniña momacgucac euya wammima qerinéñ séwiac siñ sigi kecmac niñtegic qinñtegicyaguc haka eeyaguc wamma ic tosara onac goigina héima pakeñ ac hiabianec ku énécmima ³ doku seli sasala ménda nema biñ qeqeyawac ménda efima qeri béñzénac kecmac zéqeqetali ménda wamma soukiwa hinac niñac hémbaoc ménda wamma kecmac. ⁴ Wañu inéñ eñeya iniñ merahéra hiabianec galeñgé énécmiyu nambérac héra ieneñ iwac eeya séciguc héimima niñtoho wammimuac hezac. ⁵ (Ic méñnéñ méñ eñeya iniñ merahéra hiabianec ménda galeñgé énécmima némaciguc Anutuac hénaoriñ hia galeñgé énécmimac?) ⁶ Ewa qeri melenjuguc nalé ménda horugizac ic imuhucyanéñ galeñ ménda kecmac. Séwi eñeñ wañu Biria miñjina zétecgé miyec gésigési ac imuhucyawac miñicñiwac niñac. ⁷ Séñganñeñ ic ieneñ acguc nimmigic sécgéanzac ic imuhucyanéñ héñgaleñ ai ic kecmac. Qahac wañu zébiri qébiri zéma Biria miñjinawac bétaciguc hiñgacma héiwac niñac.

⁸ Méra baoc ic acguc imuhucyanec eeginaguc kecmac ezelañgina kalé kalé ménda kecmac doku seli sasala

nezéléléñ ménda wamma ikoc wamma soukiwa memañ zé hémbaoc ménda wamma ⁹ Ewa kétiñkétin qala qalagia zéma ninzén ninzén ewa qeriaiguc téñgéyu heheya imuhucya késa kecmacac hezac. ¹⁰ Wañu walac ala batuc wañ énécmima inicgic héniagina solañ qeqe wañ méra baoc ai ic onopocgic welen qeénécmimu. ¹¹ Iniñhécgina imuhucyanec eeginaguc kecmac zébiri qébiri ménda wamma qerinéñ séwiac siñ sigi kecmac ai hénia hénia kuñqañ qahac wandacmu. ¹² Méra baoc ai icnéñ embac momacgucac euya wamma nambérac héra zéma ama tacyachéra hiabianec galeñgé énécmimac. ¹³ Méra baoc ai hiabianec wandacgic ieneñ nanañgina hiabia miñicñima ninzén ninzéngina Yesuac wamma késa keczu imi zénéñ hiri-hiri qahac zéau énécmimu.

Buñ suruc hiabia imuac hénia saña.

¹⁴ Ni guaru foc hamañ zé niñzua, néñ kileñ kiwi yomi ogénzua. ¹⁵ Kecba nalé horugiyu geñ Anutuac amaiguc haka dimuhuc wambésémañ imi niñ asariwésémañ niñac ac yomi zézua. Ama imi Anutu kic qeli kekerawac héihéré énécmimia zéma ac hélawac tandéya zéma qambaña wanñac. ¹⁶ Héna téréya yomuac hénia sasañgia imi qeyu hiñgac hiñgara wanñac. Imuac ewa éréhéc ménda wanñua. I imi séwiiguc hicñitegirec. Wañu Uña téréyanéñ hénia solaña imi zéhicñiyu kua meme uña eneñ héñgic. Wañu baera baera zésaigic ic enia eneñ ninzéngé migic. Wañu meyacmiyu ou emma eebipiyaguc kecanñac.

Kiwi ic ikora.

4 Wañu uña téréyanéñ yomuhuc pitiri zéasariyec; Bianguc tosara eneñ ninzén ninzén imi waimu. Wañu uña biria ionac ikoc ac zéma kuwi ionac pakeñ ac méndacmu. ² Pakeñ ac imuhucya imi kiciguc welen qeqe ic ewa kétiñ kétiñgina gericnéñ oqeyu ikoc ac wañanzu ionac murunec haanzac. ³ Ieneñ imi ic me embac ménda mema qapé kecmu. Wañu nene imuhucya imuhucya ménda nema imuac sigi kecmu. Néñ nene imi Anutunéñ ninzén ninzén ic zéma ac héla niñzu eneñ ewa hia nimma mema nemu niñac zéyu hicñidarec. ⁴ Iwawai Anutunéñ zéyu hicñiyec imi moczoñ hiabia. Imuac niñac ewa hia ézéma késanec wañanzinñiguc méñac méñ qeqetaliya ménda hezac. ⁵ Anutuac ackuazéc zéma zéwelecninanéñ météré mimia wanñac imuac niñac imuhuc zézu. [†] ⁶ Geñ ac iminéñ dacmuna hécnina measari énécmima Kristo Yesuac ai ic hiabia wambésémañ. Wañu geñ méndacanzañ ninzén ninzénac ackuazéc héla zéma pakeñ ac hiabia iminéñ qeri uñaga meyandi wañgém-mac. ⁷ Hére embac neñgiawac ac eñomia zéma nemu suruc imi andé qema Anutu eeya héimima kecmac zé meefiefi ai mewésémañ. ⁸ Séwiac meefiefi ai imi komodia nañgé gémmac, néñ Anutu eeya héimima kekec iminéñ wawañ memega sasala nañgégéñu

† Mat 15:11; Mrk 7:18,19; Ko1 10:31.

kekecga deguc keczañ imuac qeriaiguc zéma kekec hémbénañaga bianñguc hahaya imuac qeriaiguc momacnec sisipac acwac buña hegémnac. ⁹ Ac imi hélacnec wañu momac yanda nimma késa kekerawac séc eeyaguc wanzac. ¹⁰ Wañu neñañ Anutu, kicqeli kekera, iwac muru niñkumunina haini hezac imuac niñac héla imuac mia neñañ kucnina moczoñnec ai meanzñ. Wañu inéñ momac yanda neñañ añañéñ titi miñina keczac, néñ ninzén ninzén ic neñañ imi muñguc yanda meemma añañéñina tianzac.

¹¹ Ac yomi zéseli énécmima ku énécmima. ¹² Gi sac qeli keczañ imuac niñac méñnéñ méñ guac niñgic mamaya wambac niñac. Imuac galengé amuma guac ac zéma wawañ meme zéma ninzén ninzéniga zéma niñkumuga solañaiguc ninzén ninzén ic tosara ionac kicginaiguc séséc hiabia wambésémañ. ¹³ Ewa qeriga moczoñnec ackuazéc oloñ énécmima zénañgé énécmima ku énécmima kecnanec ni hamañ. ¹⁴ Qeria galen ieneñ Uña téreyawac murunec ac zéhicñima méragina orucgaiguc haima mériañ ac zégic imuac héla ewa hiawac géngéña iminéñ sohowac niñac, imuac niñna mamaya ménda wammac. ¹⁵ Wañu ai hénia hénia imuhucyaiguc ewa qeriga zéma kucga moczoñnec ai mena yandima keñu héndacmu. ¹⁶ Gi geñga zéma pakeñ aigawac hiabianec galengéma zéñgé toroya qahac imuhuc wammanec kecbésémañ. Imuhuc wambésémañiguc, gi añañéñ titi geñga miñicñi amuma ic embac ackuazéc imuac gezac qema niñanzu ionac momacnec miñicñi énécmiwésémañ.

Welen qeque ai imuac ai ara.

5 Ic neñgia ac geriwaguc ménda wammiwésémañ, néñ niñna mañgocga ésécnec wañu bénzénñec zénañgé wañ miwésémañ. Merac sac qeli méñac imi munaga ésécnec qacguc wammiwésémañ. ² Wañu embac yanda imi neñgocgawac séciguc, embac sac qeli imi nañgawac séciguc nimma inicbaoc ménda wamma qeri solañanec wañ énécmiwésémañ.

³ Wañu embac malé téñgén imuac eegina héiwésémañ. ⁴ Embac malé méñ nambérac me esahéra kecmizuiguc énézégic ieneñ walac neñgoc mañgocgina zéma awu asagina ionac goi héihéi imuac tasé ku énécmima amginaiguc sactasé hécgina goigina héima haka imuhucya niñareñ wammu. Haka imuhucyanéñ Anutu ségiségi miñicñi mianzac. ⁵ Embac malé héla imi eñeyanec sukusisi wamma kecanzagicuc Anutuaru niñkumu kumuya haima siñi kaiwe séc zéñgé toroya qahac zéwelec ai memac. ⁶ Embac malé méñ séwac siña sac méndacma wañanzagicuc i imi qeliqeli néñ humumia tanec keczac. ⁷ Ac imi acguc énézéna tohoma kecmu, eñ imuhucyanec kecmu ac miñicñiwu niñac. ⁸ Méñnéñ méñ sactasé héra me imuacnec toroqema iniñ merachéra ménda inicgalen wammaciguc ic imi ninzén ninzén andé qema ic enia onogicma ic biria keczac. ⁹ Embac malé ic momacguc sac mema kerecac deguc 60 bawaguc ménda keczac imuhucyawac sac, qara newahalen wawañawac kiwiiguc haimimiawac hezac. ¹⁰ Wañu nambérac héra hiabianec galengé

énécmianzac me ic kian goigina héianzac me ai ic téreya welen qeénécmianzac me helanzi énécmigic yéwéri ginaguc kecanzu ionac méra énécmima haka hiabia hénia hénia wamma memañ niñac kekecya qutuñgé amuma keru héipuc wamma héñanzuiguc imuhuc wammimu. ¹¹ Embac malé sac qeli imi qetali énécmima kiwi imuaru qacgina ménda omu. Imuhucya imi séwac siñnéñ hére énécmiyu Kristo andé qemu nalé imuaru ic mewañac zé wammu. ¹² Imuhuc wamma ninzén ninzén walac késagic imi timbecgéma gésigési acac buña wanzu. ¹³ Imuacnec toroqema ieneñ qéizén wamma kecmu mézétiti haka imi niñareñgéma añañéñima ama areñ séc lelecgéma embac eñomia kecmu ac nenesicya lisi sícsaoc olomma kemma ac ménda zézéyawac séc zéanzu. ¹⁴ Imuac embac qawéc sacqeli ionac imi yomuhuc wammu niñac wanzua. Ieneñ ic muñguc mema nambérac miñicñi énécmima eñeya amaya galengéma kecgic hazéc miñina zébiri qébiri ac wañ nénécmimañ zé titiña méñ ménda miñicñimac. ¹⁵ Embac qawéc tosara ieneñ bec Biria miñina méndacbiñ zéma liliñgéma keñgic.

¹⁶ Ninzén ninzén ic méñac sac taséhéra sugginaiguc embac malé méñ keczagicuc ninzén ninzén ic eñeyaooc embac imi galengé miyu hénaoriñ qutulañginanéñ yéwéri imi ménda bisima embac qawéc maqeqeya imi ionac méra énécmimuac séc wammac.

¹⁷ Galen tosara hiabianec galengé énécmianzu ionac imi séc méñ eegina héi énécmima imuacnec buña suruc hiabia imuac zézé ic zéma kiwi ic ionac imi ogicma eegina héimu. ¹⁸ Kiwi téreyaguc yomuhuc zézéya, burumakao iwa méñnéñ padi gocmia tizizama séwéla qétiyu kuayaiguc ufic ménda haiwésémañ. Imuac niñac ai icnéñ ai boña memacac hezac. ¹⁹ Galen méñac ara imi héipuc ic éréhéc me haréwéc qahac wañu ménda nimmima aciguc ménda opocmu. ²⁰ Ic embac kápésic miñicñianzu imi ic embac momac yanda ionac kicginaiguc zémindiñi énécmigic tosia eneñ haka imi hémma nimma bac yandi yandi wammu. ²¹ Ni pakeñ ac imi keñkésa hakésaya qahac mema geñga ewaga ménda méndacma dindiñanec tohowésémañ niñac Anutu zéma Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéma kua meme uña énépésiyu keczu ionac kicginaiguc zéseli géñzua. ²² Gi buña suruc hiabia imuac ai énécmimañ zé ic eñomia focdac méraga ménda hai énécmiwésémañ. Wañu ic tosara kápésic wañgic ménda toroqe énécmiwésémañ. Wañu geñga météré amuma solañanec kecbésémañ. ²³ Gi hafi zepa toroqeu toroqunec wañanzañ imuac niñ tomeñgawac doku sac ménda nema waiñ doku efefiadac momacnec newésémañ.

²⁴ Kápésic tosara imi ic ionac wéséginaiguc winiñu hiñi tegiru bénzénñec hémma niñgésianziñ, néñ kápésic tosara imi andéginaiguc méndacma haanzac. ²⁵ Imuhucyanec haka hiabia acguc winiñu hiñianzac. Wañu tosara hiabia qahac imi acguc musañgémuac séc qahac.

6 Welen qeque ic miñhécgina ionac méra bawu keczu imi, ionac miñhécgina nalé séc ee héihéi wañ énécmimuac hezac imi nimma kecmu. Anutuac

qac buŋa zéma pakeŋ acyawac zébiri qébiri hicŋiwac niŋac. ² Ninzéh ninzéh miŋhéc ginaguc keczu imi eneŋ ninzéh ninzéh dacmuna kecziŋ zéma ionac niŋgic mamaya ménda wammac, néŋ énézéna ogicma welen qeŋe hiabianec waŋ énécmimu. Imi mia aigina imuac héla imi ninzéh ninzéh ic, Anutuac siŋniŋ waŋ énécmimia ieneŋ eŋaoc késamu imuac mia imuhuc zézua. Gi imi héna yomi ku énécmima zénaŋgé énécmiwésémaŋ.

Sokiwawac niniŋ siŋsiŋ.

³ Méŋnéŋ méŋ pakeŋ ac méŋ ku énécmima Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ackuazéc solaŋa zéma héna eeyaguc imuac pakeŋ ac Anutunéh niŋu sécgéanzac imuhucyawac ewa momac ménda wammac imi, ⁴Inéh séwi eŋeŋ wamma hénia méŋ ménda niŋ asarima hazéc ac zéma zé qeŋetali acwac nimbaoc waŋanzac. Waŋu imuacnec mia nimbupuc zéma euqaŋac zéma zébiri qébiri zéma ewa éréhéc biria hicŋianzac. ⁵ Waŋu ewa qerigina houyu ac héla sohouyu héna eeyaguc imuac niŋgic sokiwa memec héna tanec waŋanzac imi ionac murunec zéŋeŋetali ac hicŋianzac. ⁶ Waŋu niŋgic ewagina hiaruyu héna eeyaguc iminéŋ kuneŋ yanda naŋgé énécmimac. ⁷ Neŋaŋ baeciguc iwawainina méŋ ménda mema hayiŋ, imuac kembij zéma imuhucyanec méra eŋnec kembij. ⁸ Imuac iwawai neneya zéma séwi usunina he nénécmizaciguc niŋni sécgémac. ⁹ Hinac yandaguc wambij zé wanzu imi eneŋ manam batuc zéma bétac zéma haka sicsaocya hénia hénia zéma séwi siŋ biriaiguc maunumac. Haka imuhucya iminéŋ ic embac héré énécmima mebiri énécmimac. ¹⁰ Soukiwa niŋac siŋniŋ wammimia imi haka biria hénia héniawac zalia wanzac. Imuac niŋac imuac waŋanzu i mesoho énécmiyu ieneŋ ninzéh ninzéhŋina waima rouc wamma keŋha waŋgic ewa gorogina sasalanéh qeriginaiguc kumuyu biridaczu.

Paulonéh Timoteoac pakeŋ ac wammiyec.

¹¹ Imuac Anutuac ic gi iwawai imuhucyawac néŋgacma kemma haka solaŋa zéma wawaŋa meme eeyaguc

zéma ninzéh ninzéh zéma goi héihéi zéma bisiqatéh zéma qeri bénezéh imuhucyawac méndacma kembésémaŋ. ¹² Imuac gi imi ninzéh ninzéhac yaré hiabia imuac qema kecbésémaŋ. Yaré hiabia qema kekec hémbénaŋa aŋgéh tiwésémaŋ. Hénia imuac mia gi guruyu héiŋuc ic sasala ionac kicginaiguc ninzéh ninzéhga hiabia énézéneŋ. ¹³ Iwawai momac yanda kekec mihicŋi énécmianzac Anutu iwac kiwaiguc zéma Pilatoac muru ninzéh ninzéh ac hiabia zéau énécmiyec Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéseli géŋzua. ¹⁴ Gi zézé seli ac yomi niŋ tohoma solaŋanec zéŋindiŋi ac méŋ ménda mihicŋima kecnanec Miŋ Kewunina Yesu Kristonéh wininimac. ¹⁵ Nalé zéyec imi ducŋiyu Anutunéh mewininiyu Yesu i wininimac. Anutu imi mériaŋ miŋina eŋeyanec momacguc, héŋgaleŋ miŋina, ic kewu ionac ic kewugina, miŋ kewu ionac miŋ kewugina wanzac. ¹⁶ Iwarunec sac humuc ménda hezac. Inéh edamuya ho-sucgéwiŋac séc qahac imuhucya qeriaiguc kecanzac. Waŋu méŋnéŋ méŋ ménda héŋec. Waŋu héhéŋawac séc qahac. Iwac muru eebipiya zéma kuc tetecgia qahac hema kecmac. Hélaŋec!

¹⁷ Gi imi baec yomuac naléiguc soukiwaginaguc keczu ionac yomuhuc zéseli énécmiwésémaŋ, Ewa qerigina memaamuma hinac qahac wawaŋa imuac qahac, néŋ ségiségi mihicŋi nénécmimaŋ zé iwawai moczoŋ sécnina ogicma nénécmianzac Anutu iwac muru mia niŋkumugina haimu. ¹⁸ Haka hiabia sasala waŋgic, wawaŋa meme hiabianéh kekecginaiguc sécgé énécmiyu efima siŋa nimma tosara haleŋ sécgina haihulac waŋ énécmimu. ¹⁹ Imuhuc wamma hofi ama hélaiguc iwawai eeyaguc haigic eŋu iminéŋ kurumeŋac nalé hahaya imuaru qambanŋina waŋu kekec héla aŋgéh timu.

²⁰ O Timoteo qutuŋgé géŋgéŋa imi galeŋgéma kesa kecmac niniŋ héla zéanzu, néŋ niniŋ ikora wanzac, baecac ac eŋomia houhouya zéma andé qeŋe ac imuac mia andé qema kecbésémaŋ. ²¹ Ic tosananeŋ ac imuhucya nesima kemma ninzéh ninzéh waima rouc wamma keŋha waŋanzu.

Ewa hianeŋ iniguc hema kecmac.

2 Timoteo

Yaizézé ac.

1 Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac qeriaiguc kekecac sisipac ac hezac imi méndacma Kristo Yesuac Méliméli ic wañi Paulo neñ mia ² nañ sorocna Timoteo guac muru kiwi yomi ogénzua. Mañgocnina Anutu zéma miñ kewunina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma wésé niniñ zéma luaenén hegémmac.

Min kewuac gamuga ménda nimmu.

³ Ni sinji kaiwe séc zéwelecma imuac suraiguc ménda misimanec niñgérñanzua séc yanda hécna ionac murunec hénima hama deguc ewa qerina lalacnec mepésimianziñ Anutu iwac mia ewa hia ac ézéanzua. ⁴ Wañu ewa hia kunen yanda nimmanñ niñac guac kic masiga niñqelima kic tanecga hémmanñ niñac wañanzua. ⁵ Imi mia guac ewa qerigaiguc ninzén ninzén solañ hezac imi niñqelima imuhuc wañanzua. Ninzén ninzén imi mia walac awuga Loisi zéma neñgocga Yunike iorac ewa qerigiraiguc heyec imuhucyanén guaru acguc momacnec hezac imi ninzénégzua. ⁶ Imuac ni mérana orucgaiguc haiwa Anutunén ai memec sese géñec imi héiososoc mena geric bélanaguc wammac zénimma gi imuac nimbésémañ niñac wamma ac yomi gézézua. ⁷ Uñ Anutunén nénécmiyec imi bac yandi yandiac uñ qahac, néñ kuc zéma goi héihéi zéma niñgésigési galen meamuwiñac uñ wanzac. ⁸ Imuac gi imi miñ kewuninawac héipuc ac imuac zéma miñ kewuninawac wamma hésa ic kecza nuac momacnec gamuga ménda nimbésémañ, néñ Anutuac kuhanén buña suruc hiabiawac zéra béraiguc toroqe némbésémañ. ⁹ Anutunén mehiaru nénécmima ac téréyanén héihéré nénécmiyec. Wañu imi mia wawañ memenina niñac qahac, néñ eñeya ewa siñ zéma nalé ménda hénima heyecnec becaru Kristo Yesuac wamma hemiyec ewa hiaya imuac mia wamma imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁰ Wañu imuac héra imi nalé yomuaru añgén titi miñina Kristo Yesunén mayu hicñitegirec. Inén mia humuc néhélina kekec zéma haka hehe selia imi buña suruc hiabiaiguc meu nénécmiyec. ¹¹ Wañu ni imi buña suruc hiabia imuac wamma zézé ic zéma Yesuac Méliméli ic zéma kiwi ic kecmanñ niñac kumunénec. ¹² Wañu ni ninzénégé mima kecza iwac hénia niñasarizua. Imuac moczoñ yanda mériaiguc haiwa hezac imi inén kuhanén hiabianec galen gémanec keru nalé yanda ducñimac imi niñhumuzua. Hénia imuac niñac ni zéra waiya qahaiguc kecma gamuna ménda ninzua. ¹³ Gi imi Kristo Yesuac qe-

riaiguc ninzén ninzén zéma goi héihéi késa keczañ imuaru héima namma ac héra nuac murunec niñnec imi méndacma wambésémañ. ¹⁴ Uñ téréya qerinaiguc kecancac inén nanngégénu ac héra eeyaguc méragaiguc haigénji imi galenégwésémañ.

¹⁵ Asia baeciguc ic embac kecza imi moczoñ wainéndacgic imi nindaczañ. [†]Figelo zéma Hemogene imi eren acguc ic imuhucya ionac sucginaiguc keczaoc. ¹⁶ Miñ kewunina imi Onesiforo iwac ama geric momac héra goigina héimac niñ wanzua. Inén mia hatac sasala ségiségi mihicñi némma hésa ic kecba nuac gamuya ménda nimma ¹⁷ Roma hakerec nalé imuaru seliseli wamma hocma mihicñi néñec. ¹⁸ (Miñ kewuninanén nimmiyu nalé yandaiguc miñ kewuninawac murunec goi héihéi mihicñimac niñ wanzua.) Inén Efeso baeciguc welen qeque ai réwéria dimuhucya meyec imi gi gengaoc ninzañ.

Kristo Yesuac ténjñic ic hiabia.

2 Nañna, imuac gi Kristo Yesuac qeriaiguc ewa hia hezac imuac qeriaiguc seliseli wamma ² neñ zéwa gi héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninnecc imi ic tosara kenhéi hahéi qahac énézéna ienen imuhucyanec ic embac tosara ku énécmimuac séc wammac. ³ Imuac gi Kristo Yesuac ténjñic ic hiabia ésécnec niguc mena mewa wamma zéra waiya qahaiguc seligima kecbésémañ. ⁴ Ténjñic ic kecma kenha wañanzu imi enen qutulangé énécmima ténjñic ic qac buña énécmiyec i ségiségi mihicñi mimu niñac enañ kekecginawac ainén ménda qaté énécmiyu kecancu. ⁵ Mén ogicqogic ariac mema héra zawéya hezac imi logimaciguc oruhaiguc ic kawaliac opoc mén ménda haímimu. ⁶ Ai ic mén ai geriwaguc meanzac iminén imuac héra walac memacac hezac. ⁷ Ac gézézua imi qeriganén nimbésémañ, miñ kewuninanén ai hénia héniaiguc niñtegit qinñtegit haigémmac.

⁸ Buña suruc hiabia gézéwa ninnecc séc Dawidiac qeli Kristo Yesu humuc igucnec meqelimiyu yarec i niñqeliwésémañ. ⁹ Buña suruc hiabiawac niñac wamma ni kápésic ic ésécnec señ hésanéñ qaté némmuac séc zéra béra mihicñi néñgic, néñ Anutuac ackuazéc imi qatémuac séc qahac. ¹⁰ Imuac ni ic embac Anutunén megési énécmiyec ionac niñ wamma iwawai moczoñ bisiqatén wañanzua. Imi mia ienen acguc Kristo Yesuac qeriaiguc añgén titi hakaya hezac imi zéma edamuya tetecgia qahac imi momacnec énécmiyu

† Paulonén Roma baeciguc aciguc opocgic enec nalé imuaru hénaroiñ Asia baeciguc kecgic ienen héipuc ménda wammigic imuac niñac imuhuc zézac.

memu niñac imuhuc wañanzua. ¹¹ Ac yomi hélaguc, ni ni Miñ Kewuninaguc momacnec humuziñguc imuhucyanec i guc momacnec qelima kecbiñ. ¹² Qenzej manzejñguc meseliwiñguc momacnec ic kewu wamma kecbiñ. Wañu miñ kewunina qaecgé miwiñguc i acguc qaecgé nénécmimac. ¹³ Nini ménzé ménzé wambiñac séc, néñ inéñ eñeya qaecgé amumacac séc qahac, imuac niñ nalé séc ménzé ménzéya qahac kecañzac.

Ai ic Anutunéñ niñmimia.

¹⁴ Eluñ unuwac niñac, gi ac imi héiqeli énécmima acac zéerñ zéma ménda wammu niñac Anutuac [†]kiwaiguc selianec énézéna. Haka imuhucya imi nanğé énécmimacac séc qahac, néñ nówécgerñac ac imuhucya ninzu i mebiri énécmianzac. ¹⁵ Gi imi ac héla imi dindiñanec niñtegicma ai ic gamu qeqeya qahac zéma niñgémmacac séc, Anutuac wéséyaiguc gerña mihicñi amuman zé nimma seliseliiguc aiga mewésémañ. ¹⁶ Ac biria gorosorña zégic néñgacma kecbésémañ. Ac imuhuc wañanzu imi eneñ keñkecma keñkecma iwawai eeyaguc qahac imuac mia keremmu. ¹⁷ Acginanéñ wizi selia ésécnec saima kemmac. Ic imuhucya ionac sugcinaiguc Humeneo zéma Fileto keczaoc. ¹⁸ Humuc igucnec yayac imi bec hicñiyu tecgéyec zéma ac héla imi zésigima énézéyic ic tosara ionac ninzénñ ninzénğina melemma bacgéanzac. ¹⁹ Néñ Anutuac sérañ selia imi asé kiwiya yomuhucyaguc hiñgac seligima nanzac. Miñ kewuninanéñ eñeya buñahéra inic tegicanzac. Wañu ménñ yomuhuc; Miñ kewuninawac qara qacma kecañzu séc biria héñacya memu. ²⁰ Ama kewuyaiguc zéic goli zéma siliwanéñ memeya zéma zéic icnéñnec memeya zéma baecnéñnec memeya momacnec taczac. Taru zéic tosara imi ai eeyagucac késaanzu, néñ tosara imi ai enjomiaawac késaanzu. ²¹ Imuac méñnéñ ménñ haka imuhucya zuac amuma lalacnec kecmac imi zéic eeyaguc éséc wammac. Imuhuc wañu miñ kewuginanéñ késamacac séc zéic téréya wammac. Téréya wañu ai hiabia hénia héniawac haiyu mambéc kecmac. ²² Wañu gi imi sac qeliac séwiac siñ imi qizizñğéma qeri lalacnec miñ kewuninawac qacmianzu iniguc momacnec haka solañ zéma ninzénñ ninzénñ zéma goi héihéi zéma luae niñac méndacma kemmu. ²³ Wañu ac sicsaocya zéma ac qelañawac zéerñ zéma haka imi waina keñu. Ac imuhucya igucnec tualefic acnéñ hicñianzac. ²⁴ Miñ kewuninawac welen qeqe ic imi, acnéñ ménda euma, ic embac moczorñ ionac gum bñnzénzénñ wamma, hiabianec ku énécmima, haka biria wañgic kilenñ bisiqaténñ wañ énécmianzac. ²⁵ Wañu ic tosara eneñ ac qeqe wañgic qeri bñnzénñguc pakeñ ac wañ énécmima. Anutu eñeyaoc qerigina melen énécmiman zé nimma niñ énécmimaciguc ac héla niñtegicmu. ²⁶ Wañu qerigina béréñğéyu Biria miñinawac ac bétacya zéma iwac ewa siñ qaté énécmima hezac imi hetecgé amuma néñgacmu.

[†] Kiwi méraginanéñ ooya tosaraiguc Miñ kewu zéma Kristo ogic hezac.

Nalé tetecgiaiguc ic embac ionac kekec tanera imi dimuhuc wammac.

3 Nalé tecgéman zé wañu yéwéri naléya imi hamac. ² Ic embac ieneñ eñañ sac siñniñ wañamuma soukiwawac siñ yanda nimma séwi eñeñ wamma tétéc qeqe wamma zébiri qébiri wamma neñgoc mangoc ac qeqe wañ érécmima, nema nelumma, ee héihéi qahac kecma ³ goi héihéi qahac kecma kápésic ménda wai amuma ac zéraguc kuaiguc haihai wamma qeri siñgina ménda helanzima tiktuk wamma iwawai hiabiawac mézétiti wamma ⁴ andé qeamuma luaeguc ménda mambéc kecma eñeya meyacamuma Anutuac siñ qahac, néñ nówécgerñaiguc eñeya séwiac siñ niñac wamma ⁵ Anutu ee héihéi wammimia tanec kecma Anutu ee héihéi imuac kuha imi qaecgéma kecañzu. Wañu gi imi ic imuhucya héñjacgina mewésémañ. ⁶ Ic imuhucya sugcinaiguc tosara eneñ amagiñaguc emma embac bobologocya, kápésic réwéria serima séwiac siñ hénia hénianéñ hérémiyu keñkeña imuhucya héréma énépésianzu. ⁷ Embac imuhucya imi nalé séc ninñ niñareñ wammu, néñ ac héla ninñaguc keremmuac séc qahac wammac. ⁸ Becnec Yane zéma Yambere ^{††}iereñ Moseac hazéc wammiyoc ésécnec ieneñ acguc ac hélawac hazéc wammianzu. Wañu ieneñ imi ewa qeriginanéñ houyu ninzénñ ninzénñac hénaiguc keñ bipigic. ⁹ Wañu ic éréhéc ioraruru hicñiyec ésécnec ieneñ acguc horua ménda keñgicnec hakagina qelaña imi wininiyu héndacmu.

Pauloac pakeñ ac tetecgia.

¹⁰ Nuac pakeñ ac zéma wawañ meme zéma ewa siñna zéma ninzénñ ninzénñ zéma luaenéñ mambéc kekec zéma goi héihéi zéma nanañ seliseli zéma ¹¹ nunesi wañ néneña zéma qenzej manzej zéma Antiokia zéma Ikonion ama areña yandaiguc haka biria wannéñğic imi zéma nunesi dimuhucya mihicñiyi imi gerñ hélacnec héndacma niñtegicnec ésécnec miñ kewuninanéñ haka imuhucya igucnec ni metecgé néñec. ¹² Wañu ic méñnéñ ménñ Kristo Yesuac qeriaiguc kekec eeyaguc kecbiñ zé wammu ieneñ acguc ununesi mihicñimuac hezac. ¹³ Ic biria zéma ikoc ic ieneñ muñguc yanda biri seligima eñañ ikoc wañ énécmigic imuhucyanec ikoc wañ énécmima kecmu. ¹⁴ Néñ gi imi ackuazéc héiqelima ninzénğéanzañ imuac nañselima kecbésémañ. Mérenéñ kugéñgic niñareñğéneñ imi gerñaoc ninzañ. ¹⁵ Wañu gi komocga igucnec kiwi téréya imi oloñ niñ wañanzañ. Kiwi téréya iminéñ mia kuhanéñ niñtegic qñtegic mihicñi gérñu, Kristo Yesuac qeriaiguc ninzénñ ninzénñ késa kecañ, ninzénñ ninzénñ imuac héima namma angénñ titi hia mihicñiwésémañ. ¹⁶ Kiwi téréya imi moczorñ Anutunéñ hinocgé énécmiyu ogic. Imuac iminéñ méra nénécmiyu pakeñ zéma zémindi mindinñ zéma meqeliqeli zéma kekec solañawac qeriaiguc meefiefi ai hia mewinñ. ¹⁷ Imi mia neñañ Anutuac ichéra

^{††} Yane zéma Yambere; Qac éréhéc yomi sisipac ac wahalaiguc ménda hezac, néñ sasalanéñ méra kiwi ic éréhéc Moseguc euma méra kiwi meyoc iorac qacgira zéma ninzénğéanzu. (Mmh 7:11,22)

séc ai hiabia hénia hénia hia wambiñac séc solañani-wiñ niñac imuhuc wañ nénécmianzac.

4 Ni Anutuac kiwaiguc zéma Kristo Yesu kecma kic qeli zéma humumia momacnec niñgési nénécmi-mac iwac hahaya zéma iwac héngalen amaya niñac wamma zéseligéngua. ² Gi ackuazéc téréya imi zésai énécmiwésémañ. Nalé hia me nalé biriawac séc momacnec seliseli wamma ai imi mewésémañ. Wañu réwéri horugiyu nañselimanec ackuazéc iminéñ ku énécmima képésicgina zéasari énécmima ac zéénécmima meseli énécmiwésémañ. ³ Kecma nalé ménñ hayu ic embac ieneñ pakeñ ac héla imuac andé unuma kiwi ic ikora tosara gezacgina siña méndacma eñañ siñginawac séc énézégic méndac énécmimu. ⁴ Wañu ac hélawac andé qema nemu surucac gezacgina haimu. ⁵ Wañu gi mia ai imuac me imuac séc mesigi wañamuma zéra waiya seligima buña suruc hiabia imuac ai wamma aiga imi séha séc meyacdacna.

⁶ Ni waiñ sese †éséc nec kekecna bec pocgéwa kenken naléna imi ducñima hazac. ⁷ Ni yaré hiabiawac qema hénia kemmanñ zé zénéñec imi kenñ metecgéma ninzénñ ninzénña galeñgéma kecanzua. ⁸ Imuac bianñ kecma nuac niñ wamma haka solañawac opoc nuac buña haiyu mambécnawac hemac. Imi mia miñ kewunina zégésigési ic solaña inéñ mia nalé niñu hezac imuaru ni némmac. Wañu nenanec sac qahac ic embac Miñ Kewunina muñguc winini nénécmimac imuac wañanzu moczoñ yanda momacnec énécmi-mac.

⁹ Gi focdac nuacmuru hawésémañ. ¹⁰ Dema imi baecac iwawai niñac wamma wainémma Tesalonika ama areña yandaiguc kenec. Wañu Kreske imi Galatiaiguc, Tito imi Dalmatia baeciguc kendaroc. ¹¹ Luka momacguc sac niguc keczac. Hamañ zé wamma Mareko

† Waiñ sese; *Zucmanañ ai mewiñ zé nalé tosaraiguc doku me waiñ pocgémiangic.*

wagicna momacnec hamaoc. Inéñ ainawac méra nénéñawac séc wanzac. ¹² Tikiko mia méliwa Efeso ama areña yandaiguc kenec. ¹³ Wañu hamañ zé wamma hénawac malekuna Troa amaiguc Karpo iwac amaiguc hetecgé haiyi imi mema hawésémañ. Wañu kiwina imi kiwi limbi limbiña tosara zéma kiwi yañ séwélanéñ memeya imi momacnec mema hawésémañ. ¹⁴ Aiñnéñ iwawai meme ic Aleksande imi biria sasalanec wannéñec imuac haka wañec séciguc miñ kewuninanéñ tasé kumimac. ¹⁵ Gi acguc iwac mia galeñ mewésémañ. Ic imi acnina selianec qegetali wañ nénécmiyec.

¹⁶ Ni walac aciguc emma zéirecgéyi nalé imuaru ala ménñnéñ ménñ héipuc ménda wannémma moczoñ wai néndacgic. Néñ képésic ginaguc ménda zé énécmimac niñ wanzua. ¹⁷ Neñ hénia ac imi zésaiwa kenñ ic enia ieneñ nindacmu niñac wamma Miñ Kewuninanéñ niguc namma meseli néñec. Wañu laion kuagina igucnec metecgé néñec. ††¹⁸ Miñ kewuninanéñ neñ kumerenac héngalen amayaiguc keremmanñ niñac biria imuac me imuacnec metecgé némma añgénña timac. Imuac iwaru mia edamuya nalé tetcgia qahac hemac. Hélañec!

Mozoc ac.

¹⁹ Priska zéma Akila zéma Onesiforo ionac ama geric momachéra yaizézéna énézéna. ²⁰ Erasito imi Korinti ama areña yandaiguc waima kerec wañu Tirofimo imi hafi kiyu Milete ama areña yandaiguc waima hayi. ²¹ Sañgeña naléya ménda ducñiyu foc hawésémañ. Eubulo, Pude, Lino, Kilaudia zéma ala sasala ieneñ imuhucyanec guac yaizézéga zézu. ²² Ni imi Miñ Kewuninanéñ guac ewa qerigaiguc momacnec kecmac niñ wanzua. Ewa hiayanéñ iniguc hemac.

†† Hésa ama igucnec mayec imuac séséc ac imuhuc zézac.

Tito

Yaizézé ac.

1 Anutuac welen qeque ic zéma Yesu Kristoac Méliméli ic ni Paulo imi Anutuac buña qeque ichéra ienen ninzén ninzéniginaguc wamma, kecec solanawac ac héla imi nintegicma, ² kecec hémbénaña imuac mambécma kecmu niñac nangé énécmimiawac ai buña zénéñec. Wañu kecec hémbénaña imi Anutu iko-cya qahac, inén becaru nalé ménda hénima heyeciguc ac zikima nénézéyec imi mia. ³ Angén titi miñina Anutu enyaoc ackuazécya imi naléyaiguc zézé ic onac kuagina mema zéhicñiyec. Wañu ai imi memañ niñac niñkumu némma zéselinéñec. ⁴ Wañu Anutu mançoc zéma angén titi miñina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma luaenén ic séc momacnec késa keczu ninzén ninzén héla imuac qeriaiguc nañ téñgéhna keczañ Tito guac muru hema kecmac.

⁵ Krete baeciguc gopori imi hénia yomuhuc niñac; Ai waiwa ménda misi misiyawac hezac imi mindinjadacma ama arenja kunen kunen séc imuac qeriawac galen kumu énécmima kembésémañ niñac imuhuc wañgéhni. ⁶ Képésic solarj kecmac embac momacguc sac mema keru nambérac héra ienen ninzén ninzéniguc nañseligic, météqététañ merac me ac qeque meracgaguc ménda zémigic keczac ic imuhucya imi qeriawac galenac kumu miwésémañ. ⁷ Héngalen ic imi Anutuac ama galenja kecmac képésic solarj kecmac enya ewa siñ ménda méndacma qeri bélanaguc qahac kecmac doku seli niñac ménda wamma yaré ménda qema iwawai késamañ zé ikoc ménda wammacac hezac. ⁸ Wañu ic kian goi héihéi wañ énécmima, haka hiabiawac siña nimma, memaamuma, kecec téréya kecmac, séwac siñ sigima kecmacac hezac. ⁹ Wañu ackuazéc ménzézé ménzézéya qahac iminén ku énécmianzac imuac séciguc nañselima kecmac. Imuhuc wañu inén ic embac hiabianec ku énécmima zénañgé énécmimacac séc wammac. Imuhuc kecmaciguc héna imi qetalima zéançu ionac imi efima ac zéénécmimacac séc wammac.

¹⁰ Ic sasalanén ac qeque wamma ac haréna zéma ikoc wañ énécmima keczacu. Sucginaiguc séwi taségina hericma kekera Yuda ic imi enerj tosara onogicma imuhuc wañançu. ¹¹ Ic imuhucya ionac kuagina imi mizicgéna acgina qaimac. Ienerj imi ikoc wañ énécmima iwawai onagicbiñ zé héna ménda ku énécmimacac hezac imuac ku énécmiançu. ¹² Krete ic ionac muru enjañ kua meme ic ménénén yomuhuc zéyec; Krete ic-nén nalé séc ikoc wamma hasén yan biria tanec kecmac

mézétiti wamma tomençina wac wamma keczacu. ¹³ Héipuc ac imi nimba hélacnec wañac. Imuac niñ gi selianec zémindiñi wañ énécmima ninzén ninzénigina mesolananimu. ¹⁴ Imuhuc wamma Yuda ic ionac nemu suruc ikora me ac hélawac andé qeancu ionac zézé seli imuac gezacgina ménda haimu. ¹⁵ Hélacnec, képésic solarj ic ionaru imi iwawai moczoñ képésic solarj wañançac, néñ haka onçina wamma ménda ninzénigéançu ionaru imi iwawai ménénén mén képésic solarj ménda wañançac. Ic imi enerj ewagina zéma ewa kétiñ kétiñgina momacnec zapi qequeya wañançac. ¹⁶ Ienerj imi kuaginanén Anutu nimmizua zéma wawañ memeginanén qeacgéançu. Ic imi enerj ewa lolon acwac wamma ac qeque wañançu, néñ haka hiabia mén memuac séc qahac.

2 Wañu geñ mia paken ac hélawac séciguc zéwésémañ. ² Wañu ic yanda énézéna gum bénzénzén wamma eebipiginaguc wamma séwac siñ sigima ninzén ninzén zéma ala siñ zéma nanañ seliaiguc solananimu. ³ Wañu embac yanda énézéna ienerj imuhucyanec wawañ memegina météré amuma kua kisaniguc andé lukuc ménda wamma doku seli ewa ewanec ménda wamma, kecec hiabiawac kiwi embac wammu. ⁴ Imuhuc wamma enjaoc embac sac qeli ku énécmigic eu merac hécgina goi héihéi wañ énécmima ⁵ gum bénzénzén wamma képésic solarj kecmac ama aigina hiabianec galençéma euhécgina niñtoho wañ énécmimu. Imuhuc ménda wañgic, Anutuac ackuazéc imuac mematiti hicñiwac niñac. ⁶ Ic merac imuhucyanec meseli énécmima niñgési amuma kecmu. ⁷ Wañu gi geñgaoc haka imuac me imuac wammañ zé hiabianec wanna, kicginaiguc séséc hiabia wammac. Wañu paken képésira qahac eeyaguc zéma ⁸ ac solanja zéqetali wammucac séc qahac imuhucya énézéna, hazéc ienerj ikocac zéwiñ zé hocma gamugina nimmu. ⁹ Welen qeque ic énézéna miñgina ionac ac niñtoho wandacgic ewa hia nimmu, néñ qegetali ac ménda zéma ¹⁰ señ kowu ménda nemu, néñ welen qequeac haka hiabia moczoñnec énézégic hémmu. Imuhuc wañgic, wawañ memeginanén angén titi miñina Anutuac paken ac imi mezeric qezeric wammiyu eeyaguc wammac.

¹¹ Anutuac angén titiac ewa hianén ic embac momac yanda neñanaru nénézéyu wininima ¹² paken ac wañ nénécmiyu iwawai eeyaguc qahac zéma baecac siñniñ imi moczoñ waidacma hakanina mezeric amuma kecec solanja zéma haka eeyaguc wamma nalé yomuaru kecwinañ hezac. ¹³ Imuhuc kecmanc niñ mambéc mozocyaiguc zéma Anutu yanda angén titi ic-

nina Kristo Yesuwac asac mararañnéñ hicñitegiru hémbiñ zé imuac nimbupuc wamma kecbiñ. ¹⁴Inéñ héna biria igucnec metecgé nénécmima météré nénécmima eñeya hénaoriñ buñawac nénépésiyu haka hiabiawac seliseli wamma kecbiñ niñac doenina meyec ¹⁵Gi ac imuac énézéma meseli énécmima kuc buñanéñ zémindiñi énécmima ic imi eneñ guac niñgic ic enomia ménda wammac.

3 Gi héiqelima énézéna niñqelima baec galeñ me ai memeac qac buñaginaguc imi niñtoho wammu. Wañu ai hiabia héna héna hezac imi wambiñ zé zéréñ qéréñ wandacmu. ²Wañu ic méñnéñ méñ zébiri qébiri zéma zééñ zéma ménda wammu, néñ gum bénzénzéñ wamma ic embac momac yanda ionac qeri bénzéñ moczoñnec wañ énécmidacmu. ³Neñañ bec-nec imuhucyanec niniñnina qahac kecma niñtoho ménda wamma rouc wamma séwiac siñniñ ségiségi héna héna imuac welen qema keríñ. Wañu qeri biric wamma nimbupuc wañamuma mézétiti wañamuma keríñ. ⁴Wañu añgégñ titi miñjina Anutuac goi héihéiya zéma ala siñ neñañ niñac iwaru hemiyec iminéñ hicñitegirec nalé imuaru, ⁵añgégñ tinénécmiyec imi neñañ mema wañiñ haka hiabia imuac niñ qahac, néñ eñeya goi héihéiya niñac sac wamma kekec qeliawac dokunéñ zuacnéncmima Uña téréyawac hicñihicñi qelianéñ añgégñ tinénécmiyec. ⁶Wañu añgégñ titi miñjina Yesu Kristoac murunec Uña Téréya kuaya qeqeya pocgé nénécmiyec. ⁷Imi mia neñañ iwac ewa hi-ayawac niñac wamma ic solaña zénénécmiyu kekec

hémbénaña imuac nimbupuiguc kecma mératéc meme ic wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

⁸Ac zéma mazua imi méñzé méñzéya qahac. Imuac gi selianec niñzénégéma énézéna Anutu niñzénégéanzu ieneñ haka hiabiawac wañhumuma memu. Ai buña imi hiabia, wañu ic embac nañgé énécmimia wañzac. ⁹Néñ qesiqesi ac oyoña zéma hicñisai hénia imuac suruc zéma zéqegetali ac zéma héna acac zéeminiñ qeminiñ imi qiziziñgésémañ. Ac imuhucya imi héla qahac haréñanec. ¹⁰Héna ikorawac wamma héndéñ amuma kenzac imi ac goro momacguc me éréhéc ézémaguc waina eñeyanec kecmac. ¹¹Gi nintegiczañ éséc-nec ic imuhucya imi ic herañ herañgia, hakaya biri-anéñ kawéya qeamuma ic biria wañec.

¹²Ni Aritema me Tikiko méliwa guaru hama haréyu nalé imuaru focdac Nikopoli ama areñaiguc hama mi-hicñi némbésémañ. Ni ama imuaru kecba sañgeña naléya imi tecgémac. ¹³Héna acac ic Zena zéma Apolo imi walac fodac méli érécmima hamaoc. Nene zéma hinac iwawai mézézéñgé érécmima iwawai méñ niñac ménda hocmaoc. ¹⁴Ic embac hécnina acguc énézéna haka hiabiawac niñareñgéma kuamumu. Imi mia kecma haréñanec ménda wammu niñac. Imuac mia iwawai imuac me imuac wamma hocbiñac niñzu séc walac mihicñigic ai buñayawac hemac.

¹⁵Ic niguc keczu ieneñ moczoñ guac yaizézéga zézu. Gi acguc niñzénéñ niñzénéguc ala siñ wañ nénécmianzu ionac nonac niñ wamma yaizézé ac énézéna. Anutuac ewa hiayanéñ ic tuñ onac muru hemac.

Filemon

1 Kristo Yesuac hésa ic ni Paulo zéma ninzén ninzénac ic munana Timoteo neren ic ala soroc, ai momacnira Filemon zéma ² embac soroc, ninzén ninzén nauñnira Apia zéma Yesuac téngiñ ic †momacnira Akipo zéma Filemon guac amaiguc hénaorin azoroanzu ionac muru momacnec ³ Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hia zéma lu-aenén onac muru he énécmimac.

Filemonac goi héihéiya zéma ninzén ninzén.

⁴⁵ Filemon, ni ninzén ninzénnga zéma goi héihéiga Miñ Kewunina Yesuac muru zéma ic téréya momac yanda neñan muru hezac imuac buña surucya niñanzua. Nimma nalé séc zéwelecnaiguc qacga qacma Anutuna ewa hia ac ézéanzua. ⁶⁻⁷ Ic muna, geñ ic embac téréya ewa qerigina mehiaru énécmianzan imuac niñac guac goi héihéiga iminén ewa qerina mehiaru néñu ségiségi yanda wanzua. Hénia imuac mia yomuhuc zéwelec ai meanzua; Iwawai hiabia hénia hénia ewa qerinaiguc Kristoac wamma késa kecziñ imi niñasari yacgéna, goi héihéiga ninzén ninzénnga igucnec hahaya iminén héla sasala haimac.

Paulonén Onesimoac wamma Filemon zéwelecniyec.

⁸ Imuac niñac, Kristoac qeriaiguc haka wambésémañac hezac imi wambésémañ niñac meefima ac selianec gézémañac séc wanzac, néñ ⁹ imuhuc ménda wamma goi héihéiguc namma zéwelec gémmañ zé wanzua. Imuac, ni ic neñgia Paulo, Kristo Yesuac wamma hésa ic kekeranén ¹⁰ nuac ninzén ninzénac nanna Onesimoac niñac welecgénzua. Inén mia ni hésa qatéiguc tari imuaru nenaoc azi mema mihicñiwa ninzén ninzénac nañna wañec. ¹¹ Ic imi becneq guac muru enomia kerec, néñ deguc imi guac muru zéma nuacmuru momacnec méra nérécmimacac séc wañe-

† Kristoac héna orin imi téngiñ ic ésécnec Biria miñinaguc yaré gema seligima nambirñac hezac.

cac keczac. ¹² Nuac wéiwécna keczac ic yomi méliwa lilingéma hazac. ¹³ Ic imi nena angétiwinec buña suruc hiabia niñac wamma hésa qatéiguc tacba guac tatac késama méra némbacnec, ¹⁴ néñ ewa momac ménda wambésémañiguc haka méñ ménda wammañ zé ninzua. Ewa hiawac aiganén geñga siñgawac qahac, néñ zéhinociguc wammañ niñac. ¹⁵ Ic imi nalé hotonadac waigemma kerec imuac hénia imi, lilingéma hayu hémbénaña wagicbésémañ niñac gezañ.

¹⁶ Degucmuacnec, ic imi welen qeque ic qahac, néñ séha imi ogicma dacmunawac séciguc wagicbésémañ. I nuac muru eeyaguc wanzac, néñ guac muru mia séc imi ogicma séwiguc zéma Miñ Kewuninawac qeriaiguc ic héla zéma dacmuna hélawac séc eeyaguc wammac.

¹⁷ Gi nuac niñ niñna ai momacga wanzuaiguc, héihéré néñanzañ éséc héihéré miwésémañ. ¹⁸ Inén guac muru haka biria méñ wañec, me taséya méñ hegénzaciguc imi nuacmuru haina nenaoc bisidacmañ. ¹⁹ Ac tetecgia yomi imi Paulo neñ mérananén ozua. Nenaoc tasé imi kumañ. Geñga kekecga iminén nuac muru tasé ésécnec wanzac, néñ imuac hénia imi ménda zéwa niñ qeliwésémañ. ²⁰ Ic muna, Miñ Kewuninawac qeriaiguc guac murunec ewa hia mihicñimañ zé ninzua. Kristoac qeriaiguc nuac ewa qerina mehiaruna.

²¹ Niñtoho wañ némbésémañ zéma ninzénngé gémba ewana déñ wanzac. Welecgénzua imi séha ogicma ewa hiawac wañ némbésémañ imi niñtegcima kiwi yomi ogénzua. ²² Imuhuc wamma nuac niñac ama qeria saméña méñ qeusuñna nammac. Imi mia zéwelecgina niñac wamma niñnéñu onac muru lilingéma hamañ niñac qerinanén haimambéc wanzua.

²³ Yesu Kristoac qeriaiguc nuac hésa ic alana keczac Epafira inén yaizézégina zézac. ²⁴ Wañu Mareko zéma Aristako zéma Dema zéma Luka zéma nuac ai momachécna ienen acguc imuhucyanec wañ énécmizu. ²⁵ Miñ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianén qeri uñagi-naguc hemac.

Hebiraio

Anutunéj Yesuac kuaya mema nénézéyec.

1 Becaru Anutunéj kua meme ic ionac murunec, hatac sasala zéma haka hénia héniaiguc yanda hécnina énézéañec. Wañu Anutu iminéj mia ² nalé hicñjima hayec yomuac tetcgiaiguc Nañawac murunec neñañ ackuazéc nénézéyec. Wañu inéj Naña imi iwawai momac yanda mératéc memac niñac kumuyec. Wañu naña inéñec mia baec kuruménj iwawai moczoñ zéyu hicñjidarec. ³ Naña imi mia Anutuac edamuyawac zilaloña zéma iwac kekecyawac tanera kéréndénj wanzac. Wañu eñeya ackuazéc kuhaguc iminéj baec kuruménj iwawai moczoñ nañgéma kápésicnina zuaczuac ai imi medacma ou eñeña kekera Miñ Kewu iwac héiyaiguc emma tarecac taczac. ⁴ Wañu qac buñaya hiabia soroc mératéc meyec imi kua meme uña ionac qacgina ogicogira wanzac, hénia imuac niñ imuac séciguc kua meme uña onogicma eñeña kecanzac.

Yesu imi kua meme uña onogicma eñeña wanzac.

⁵ Anutunéj kua meme uña sugcina igucnec mérac ménj yomuhuc ézéyec? Gi nuac Nañña; Ni deguc gi mi-hicñjigénzua. Wañu muñguc mérac ménj yomuhuc ézéyec? Ni iwac mañgoc wammiwa, inéj nuac nañña wammac. ⁶ Wañu inéj mérec merac Naña imi wagicma baeciguc muñguc lilingéma hamac nalé imuaru Anutuac kua meme uñahéra moczoñ yanda enej i mepésimimu zéyec. ⁷ Wañu kua meme uña onac mia yomuhuc zéyec; Inéj kua meme uñahéra énézéyu luhuc ésécnec wammu. Wañu welen qeqehéra énézéyu geric bélaña wammu. ⁸ Néj Nañawac mia yomuhuc zéyec; Anutu, guac tatacga edamuyaguc imi nalé tetcgia qahac hemac. Wañu kekec solañanéj guac héngalenj ama areña yandagawac ic kewu tacya wanzac. ⁹ Gi imi hénia solañawac wamma hénia biriawac mézégá tianzac; Imuac mia Anutu, guac Anutuganéj ségiségi wamma halécnéj météré gémma alahécga onogicma mema yacgéñec. ¹⁰ Wañu, kaiwe nalé imuac hénihéniaiguc, Miñ Kewunina, geñ mia baecac qambaña haima kuruménj acguc mena guac méra kiwiga wanzac; ¹¹ Wañu iwawai imi moczoñ qahac wammu, néj Miñ Kewunina, gi imi hémbénaña kecbésémañ. Iwawai tosara imi séwi usu ésécnec bobogima tegicdacmu. ¹² Wañu iwawai tosara imi séwi usu ésécnec hainetec wambésémañ. Wañu imuhucya imi maleku ésécnec melemma méiméiya wammu, néj gi imi nalé séc imuhucyanec keca, naléga imi tetcgia

qahac hema emma hemac. ¹³ Wañu néma naléiguc kua meme uña ionarunec ménjac ménj yomuhuc zéyec? Geñ nuac héniaiguc tacnanec neñ hazéchécga onopocba hénia titiga wandacmu. ¹⁴ Kua meme uña imi moczoñ welen qeqeac uña, kápésic igucnec metecgé énécmiyu kekec hémbénaña memuac hezac ionac welen qenénécmimu niñac méli énécmimia.

Técgina nimma kecmu.

2 Imuac mia ackuazéc niñj imuac qéhéréngéma téc nimma kecbiñ, doku birianéj kisañ nénécmima kembac niñac. ² Héna ac kua meme uña ionac murunec zézéya wañec iminéj seligima nañec. Wañu hénia ac imi logima ménda tohogic imi enej moczoñ haka imuac kitiwa dindiñacnec késadacgic. ³ Imuhuc wañgiciguc neñañ añgéñ titi eñeña imuhucya andé qewiñiguc imuac kitiwa dimuhuc qiziziñgéma ogicbiñec? Añgéñ titiac buña imi mia walac Miñ Kewuninanéj zéhicñiyec. Wañu gezacginanéj niñgic ienenj héipuc selia wamma nénézégic. ⁴ Wañu iniguc momacnec Anutu eñeyaoc imuhucyanec kiwi zéma, haka welicwelicgia zéma, kiwi icnéj ménda memeyawac séc hénia hénia eñeya ewa siñ méndacma Uña téréyawac sese séc qema nénémiyec iminéñec mia héipuc ac wañ nénécmiyec.

Gamu niñuguc meyac miyec.

⁵ Yomuhuc zéañziñ; Anutunéj baec kuruménj hahaya imi mia kua meme uña ionac méragina bawaiguc ménda haiyec. ⁶ Néj méñnéj kiwi téréya méñiguc yomuhuc héipuc wamma zéyec; Miñ Kewu, geñ ic imuac niñña némaria wañu niñmianzañ? Wañu ic ac nañawac ninna némaria wañu goiya héianzañ? ⁷ Nalé hotoñadac memamana kua meme uña ionac ewa bacginu keru edamu eeyaguc zéma qac buña eeyagucnéj ic kewuac opocya héimiyec. ⁸ Héimima iwawai momac yanda imi welen qemimu niñac hénia duandiaiguc onopori zéne. Imuac iwac hénia duandiaiguc ménda kekera ménj ménda hezac, néj nalé yomuaru inicni iwawai momac yandanéj solañanec ménda welen qemimanec kecanzu. ⁹ Wañu Yesu imi nalé hotoñadac kua meme uña ionac ewa bacginu keca humucac qenzeña qema niñec. Wañu imuac niñ edamu zéma qac buña eñeñanéj ic kewuac opoc héimiyec. Wañu neñañ haka imi hémma ninni, Anutuac ewa hiaya niñac ic embac momac yanda neñañ niñac wamma humucac howura nenimmac niñac imuhuc hicñimiyec wanzac.

¹⁰ Wañu iwawai moczoñ yanda imi iwac murunec hicñjima iwacnec sac wamma kecañzu. Imuac nañhéra sasala onagicma edamuguc kereñ kereñawac ai imi memañ zé ionac aṅgét titiac Miñ Kewunina qenzen manzeñ mihicñi mima métérémiyec imi niñni sécgézac. ¹¹ Météré ai miñina zéma météré énécmimia imi momacnec mañgocnina momacguc iwac murunec hicñihicñiya. Imuac niñac gamuya ménda nimma dacmuna hécna zénéncmiyec. ¹² Acya mén yomuhuc hezac; Ni munahéna ionac muru qac buñaga zéau énécmima gési énécmimia ionac sucginaiguc guac legic héimañ. ¹³ Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ni iwac muru héiselimañ. Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ninicgic yomi imi ni zéma nambérac hécna Anutunéñ nénéña. ¹⁴ Ic ménac nambérac héra ionac sac busuginawac hénia imi momacguc, imuhucyanec Yesu acguc neñañ niñac wamma humucac kuha kesa keczac Biria miñina imi mebirimañ zé neñañ séwi busu mema humuyec. ¹⁵ Wañu humucac bac yandi yandi wañgic keccgina heheya séc qaté énécmiyu Biria miñina welen qemiañgic séc hulac énécmimañ zé imuhuc wañec. ¹⁶ Imi mia hélacnec, kua meme uña nañgé énécmimañ zé qahac, néñ neñañ Abarahamac qeli nañgé nénécmimañ zéma imuhuc wañec. ¹⁷ Hénia imuac niñac, i imi munahéra neñañ séc wañec imi nimba sécgézac. Imi mia Anutuac aiiguc hofac oo ic kiwa wamma goinina héinéncmima qeri hélanéñ ic embac neñañ doenina memañ zé imuhuc wañec. ¹⁸ Eñeyaoc manam batuciguc keremma qenzen manzeñ qeyec imuac niñ ic manam batuciguc keczu imi hia nañgé nénécmimacac séc wanzac.

Mosenéñ welen qeque ic, Yesunéñ Naña wanzac.

3 Zéma mazua imi hénia yomuhuc niñac zézua; Kurumeréñ miñinanéñ héihéré énécmiyu neñawu momacnec dacmuna téreya kecziñ imi ninzéngéma zéauanzñiñ imuac Mélémieli icnina zéma hofac oo ic eñeñanina keczac Yesu iwac qeriginanéñ nimmu. ² Inéñ mia kumu miyec iwac mia wamma Mosenéñ Anutuac ama yandaiguc ai meyec imuac séciguc ai ic keñqe haqe qahac kerec. ³ Ama meanzac iwac qac buñayanéñ ama eñeya qac buñaya ogicanzac. Imuhucyanec Yesuac qac buñayanéñ Moseac qac buñaya ogicma eeyaguc wanzac. ⁴ Amaya amaya imi mihicñi hicñi icyaguc, iwawai momac yanda mihicñidarec imi Anutu. ⁵ Wañu Mose imi andiawac buña suruc zézéya imuac héipuc ac zéaumañ zé Anutuac ama séc welen qeque ai ic keñqe haqeya qahac kerec. ⁶ Wañu Kristo imi Anutuac naña wamma amaya eñeya méra bawu galengéma kerec. Amaya imi mia neñañ, niñkumu zézé ségiségiyauc zéma bac efiefi kesa kecbiñiguc imuac buña wambiñ. ⁷ Imuac Uña Téréyanéñ zézac séc Deguc ini iwac ara ninzuiguc, ⁸ Baec kisiaiguc manam batucac naléiguc ic embac ieneñ Anutu hazéc wammigic éséc ewa seli ménda wammu. ⁹ Baec imuaru mia yanda hécgina ieneñ batucgé némma yawuñ 40 imuac séc nuac wawañ memena imi héñgic. ¹⁰ Wañu hénia imuac

niñac neñ mia hicñisai imi onac qeri biric wañ énécmima yomuhuc zéyi; Ewa qeriginaiguc imi nalé séc so-homa rouc wañanzu, imuhuc wamma ieneñ nuac héna imi ménda héñtegicanzu. ¹¹ Imuac niñac qerina biriyu zézé seli ac yomuhuc zéyi; Ieneñ mia nuac tacniniñ ama baeciguc ménda keremmu.

¹² Dacmuna hécna técgina nimma kecma, kecma onarunec ménéñ ménéñ ewa qeri biria ninzéñ ninzéñ igucnec ménda hahaya tizozoma Anutu kekeraguc iwac murunec eliñgé amuma néñgacbu niñac. ¹³ Imuac onac murunec ménac ménéñ biriawac manam batucnéñ wañ énécmiyu ewa qeriginanéñ hoc tanec seligiwac niñac. Imuac niñac kaiweya kaiweya haréyu deguc deguc zéni keñanzac éséc eñaoec meseli amuma kecma. ¹⁴ Neñañ ninzéñ ninzéñ walac meyiñ imi selianec késamanec keñkecma tetcgiaiguc kerembiñiguc imi Kristoac ai momachéra wambiñ. ¹⁵ Zézéya ménéñ yomuhuc hezac; Ini nalé yomuac iwac ac ewaya ninzuiguc becneç hazéc wammima kecañgic éséc ewa seliseli ménda wammu. ¹⁶ Mosenéñ onagiru mén-dacmima Izipte baec igucnec séñgangeñ magic imi eneñ qahac zéwiñiguc dimi eneñ imi ara niñbipimaguc hazéc wammigic? ¹⁷ Wañu késpedes wamma baec kera kérésiaiguc humuqai wañgic ionac qahac zéni dimi onac Anutunéñ niñu qeria biriyu yawuñ 40 tetcgéyec zéwiñ? ¹⁸ Wañu Anutunéñ ic embac ara qegic ionac niñac ménda zéyeciguc dimi onac zéselima nuac tacniniñ ama baeciguc ménda keremmu zéyec? ¹⁹ Imuac neñañ yomuhuc hémbiñ, ieneñ imi ménda ninzéñgégic hénia imuac niñac mia baec imuaru keremmuac séc qahac wañec.

Anutunéñ bian tac niniñac zéseli nénécmiyec.

4 Imuac bac yandi yandi wamma kecbiñ, iwac tacniniñ baeraiguc kereñ kereñawac sisipac ac imi nanzacnec, onarunec ménéñ mététañgégac niñac. ² Buña suruc hia bia becneç énézézéya wañec imuacnec neñañ momacnec nénézézéya wanzac. Wañu ack-uazéc niñgic imi eneñ ménda ninzéñgéma toroqegic imuac niñac héla qahac wañec. ³ Imi mia Anutunéñ yomuhuc zéyec séc, qerina biriyu zéselima zéyi ésécnec ini nuac kendoñiguc érémuac séc qahac wammac. Néñ kilendac baec kurumeréñ zéyu hicñiyec igucnec éréma deguc, aṅgét titiac ai ara Anutunéñ zéyec imi hélaguc wandaczac imuac niñac, bec ninzéñgéma kecañziñ neñañ imi Kendoñ imuaru kereñdacziñ. ⁴ Imuac kiwi méniguc kaiwe qété 7 imuac ac ménéñ yomuhuc zéyec; Anutu imi aiya moczoñ medacmaguc kaiwe 7 imuaru tacniñec. ⁵ Wañu ac hoimi hezac imuaru ac ménéñ yomuhuc zéyec; Ieneñ nuac tacniniñ ama baeciguc ménda harému. ⁶ Wañu ic embac imuaru kereñ kereñawac buña imi tosara keczunec. Walac buña suruc hiabia késagic imi eneñ imi ménda niñtohogic. Imuac niñac keremmuac séc qahac wañec. ⁷ Imuac kecma nalé horua keñ tetcgéyuguc Dawidiac legic zéraiguc muñguc nalé ménéñ mema deguc zéma nalé imi ménda ducñiyunec yomuhuc zéyec; Deguc ini iwac ara nimmuiguc ewa seli ménda wammu. ⁸ Yesuanéñ

tacniniñ kendorj imi bec mihicñi énécmiyeciguc imi, Anutunéñ imuac andiaiguc nalé méñac ménda zéwac-nec. ⁹ Imuac Anutuac ic embachéra ionac tacniniñ kendorj méñ hezacnec. ¹⁰ Walac humuma tacniniñ kendorjiguc kerengic imi enej imi, Anutunéñ enjeya aiya metecgéma tacñijec ésécnec aigina metecgéma tacnimma keczu. ¹¹ Imuac bec neñaj tacniniñ imuaru kerembiñ niñac seliseli wambiñ. Neñajarunec méñnéñ méñ qegetali héná tigic ionac séc méndacma hiñgacma biriwu niñac.

¹² Anutuac ackuazéc imi kekecyaguc wañu kuhaguc, zéra pizilic, sou bawa andia zéráguc imuhucya moczoñ onogicdaczac. Imuac, uña zéma ewa qeriniña zéma sic toroyanina séc zéma añaroroc imi nézénégéma kerem-ma niniñ zéma ewa siñ imi gésimacac séc wanzac.

¹³ Iwawai zéhicñidarec imuacnec méñnéñ méñ Anutu-ac kiwaiguc sasañgia ménda hezac, iwawai moczoñ yanda imi usuya auauya ténéñanec hedaczac. Wañu neñaj imi iwac muru mia ac ai mewiñac hezac.

¹⁴ Imuac mia neñaj imi hofac oo ic kiwa kunej ku-rumenjiguc enec Anutuac naña Yesuguc kecziñ. Imuac ninzén ninzénina zéauanzij imi selianec késama kecbiñ. ¹⁵ Neñaj hofac oo ic kiwa késa kecziñ. Inéñ ala batuc hénia héniaiguc neñaj kerenjij imuhucyawac kerendarec. Néñ késpedes méñ ménda mihicñiyec. Hé-nia imuac niñac qéka mekaninaiguc kecni wésé niniña ménda niñ nénécmimac zéwiñac séc qahac, néñ hia niñ nénécmimacac séc wanzac. ¹⁶ Imuac neñaj qerini-na efiyu wésé niniñac ic kewu tataciguc kerembiñ. Imuhuc wamma iwawai méñ niñac osiwiñ nalé imuaru wésé niniña zéma ewa hiaya mihicñiwiñ.

5 Hofac oo ic kiwa méñac méñ imi baec ic sucnina igucnec Anutuac ai buñawac megési énécmimia. Imi mia baec ic neñaj niñac wamma Anutu enjeya mu-ru késpedescinawac mulu zéma sese haimimu niñac ku-mu énécmimia. ² Hofac oo ic kiwa imuhucya imi qéka meka hakayanéñ lelecgémiyu keczac. Hénia imuac niñ, inéñ ewa soho ic zéma rouc wamma kekera imuhucya hia niñ énécmima bénzénec wañ énécmi-macac séc wanzac. ³ Wañu hénia imuac niñac ic embac ionac késpedes niñac zéma enjeya késpedes niñac momac-nec mulu ai memacac hezac. ⁴ Ai ee héihéiyaguc imuhucya ic méñnéñ enjeya ewa siñ niñac mema wawaña séc qahac, néñ Aron ésécnec Anutunéñ héi-héré mimia inéñ sac hia memacac séc.

⁵ Wañu Kristonéñ hofac oo ic kiwa wañec imi acguc imuhucyanec enjeya ménda meen amuyec, néñ Anu-tunéñ iwac ézéma gi imi nuac nañna ni deguc mihicñi génzua zéma gésimiyec. ⁶ Wañu kiwi téréya méñu ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac arenjiguc hofac oo ic tetcgia qahac kecbésémañ. ⁷ Yesu imi baec séwiguc kerec nalé imuaru humuc igucnec hia metecgémac ac séc kuhaguc kekera Anutu iwac muru siac yanda wamma kic masinéñ zéwelec wammiyec. Wañu Anutu eeya héima ewa qeriya howiacnec haima keru Anutunéñ nimmiyec. ⁸ Wañu Yesu imi Anutuac naña héla kerec, néñ i acguc qenzen manzerj nimma kua tohotoho haka imuac hénia enjeyanec kuamuyec.

⁹ Imuhuc wamma enjeya météré amuma niñtohotoho ichéra momac yanda ionac añgénj titi hehe selia imuac ura wañec. ¹⁰ Imuhuc wañu Anutunéñ Melkisedewac arenjiguc méndacma namma hofac oo ic kecmac niñac qac buña qemiyec.

¹¹ Melkisedewac zémañ zé ac sasala zémañac séc néñ ini focdac niñasarimuac séc qahac imuac niñ zéasarimañ zé nimba osiosiya wanzac. ¹² Imi hélacnec, nalé horugiyu, bec kiwi ic wamma kecbunec ac séc, néñ tosia ieneñ hama Anutuac ackuazéc qambaña muñguc lilingéma ku énécmimac hezac. Ini namuac sac nema nene selia ménda nemuac séc wamma keczu. ¹³ Méñnéñ méñ namu nema keczac imi kokoc, ic imuhuya imi wawañ meme solañawac ackuazéc imi ménda wamma memanec keczu. ¹⁴ Néñ nene selia imi yandi tetcgia ionac buña, ieneñ imi ewa qerigina hicñiteguru manam batuciguc meefi wañ énécmimia wañu hia me biria imi niñgésianzu.

Ac qeqe hakawac zéra.

6 Imuac bec neñaj Kristoac ackuazéc héiaren wawaña efefiadac imi waima kenkecma wawañ meme solañaguc kerembiñ. Imuhuc wambiñ zé hakasilic humuciguc onagicma kenkenja pakeñ ac zé-ma Anutu ninzénégé mimiawac pakeñ ac zéma ² doku naec haka téréya hénia héniaiwac pakeñ ac zéma méra haima zéwelec wawañawac pakeñ ac zéma humuc igucnec yacyarawac pakeñ ac zéma gésigési hémbé-nañawac pakeñ ac imuac qambaña muñguc muñguc ménda haiwiñ. ³ Anutunéñ niñu sécgéyu imuac séc wandacbiñ. ⁴ Hatac méñ asari énécmiyu kurumenjac sese imi nenimma Uña téréyaguc wammaguc, ⁵ Anutu-ac buña suruc hiabia zéma baec hémbénaña hahaya imuac kuha nenimmaguc ⁶ mama unuzac ieneñ imi Anutuac naña iciguc biriñnéñ muñguc qema ic embac kic yandaiguc gamu qeqe wammigic. Hénia imuac niñac ieneñ muñguc ewa qeri melenj melenj qeliawac wammucac séc qahac wanzac. ⁷ Baec méñ kianéñ hatac sasala héima mebélacgé keru, ic enej héihimic wañanzu ionac héla zuazua séciguc mihicñi énécmi-anzaciguc Anutunéñ zéhiaru mimac. ⁸ Néñ ichésa waiyaguc zéma tatanj qézézac mesaianzaciguc imi baec gorosonja wañu saecac déciguc keremma hezac. Wañu imuac tetcgia imi geric bélaña buña wanzac.

⁹ Ala soroc hécna, nini ac imuhuc zéziñ, néñ onac muru imi imuac séc ogicma hia wañu meefi nénécmiyu añgénj titiac buña wambiñ zé hosuru kenzu zéma ninzénégéziñ. ¹⁰ Anutu imi solaña qahac zéwiñac séc qahac. Imuac iwac qac buñaya niñac wamma ic embac téréya welenje énécmigicac énécmima goi héi-héigina mewininima wawañ meme hiabia wañgic imuac inéñ eluj ménda qemac. ¹¹ Ini yomuhuc wammu niñac siñnina kunej yanda he nénécmizac; Icyá icyá moczoñ, ewa siñsiñ séc imuhucyanec niñku-mugina mewininima mambéc kecgic sécgéyu nalé tetcgia hamac. ¹² Wañu ini mézé titi ménda wammu, néñ ninzén ninzén zéma bisi qaténjiguc ewagic amuma

kenkecma sisipac acwac héla mératéc meanzu ionac haka silic imuac méndacma wammu.

¹³ Anutunéh Abarahamguc sisipac ac méné zémanj zéyu eņeņaya méné ménda keru eņeya qara qacma sisi-pac ac ézéma zéselima yomuhuc zéyec; ¹⁴ Ni hélacnec mériaņ gémma qelihécga sasala mesai gémmaguc gémma kecmanj. ¹⁵ Abaraham imi imuac séc nalé horua naņselima mambéc keru sisipac ac imuac héla mi-hicņi miyu meyc. ¹⁶ Baec ic hakagina imi ac zikima zéwiņ zé eņeņa ginawac qara qacma zéselianzu. Waņu zéselianzu ac imuhucyanéh tualeficginawac tetcgia waņanzac. ¹⁷ Anutunéh eņeya ewa siņ imi melenqeleņa qahac imuac hénia mewininima sisipac ac imuac buņaya mératéc ic ionac sécgé énécmimac niņac, ai imuac zéselima énécmiyec. ¹⁸ Waņu imi sac qahac, imuaru Anutunéh ikoc wammacac séc qahac wanzac. Héniaya éréhéc imi melenqeleņa qahac imi hélacnec. Imuac niņac qeri mambéc ninawac buņa wéséninu hezac imi nénécmiyu mewiņ zé haka biri-awac héņacya mema kenanzij neņaj imi qeriniņa meseli nénécmimaj zé imuhuc waņ nénécmiyec. ¹⁹ Waņu neņaj niņkumu he nénécmizac imi qeri uņa ninawac zéic aņgaya ésécnec selia waņu héiseliwiņac séc. Niņkumuac aņga iminéņ mia kurumeņac ocmuņ imuac maleku héņgeņa imi ogicma qeria howuhaiguc geņ keremma héiselizac. ²⁰ Imuaru Yesunéh walac walac kereņec. Inéh Melkisedewac areņa méndacma hofac oo ic eņeņa hémbénaņa wamma neņaj niņac wamma kereņec.

Melkisedec hofac oo ai areņa.

7 Melkisede imi mia Salem héngaleņ ama areņa imuac ic kewu. Waņu Anutu eņeņa yanda iwac hofac oo ic kiwa momacnec wamma kerec. Inéh mia Abarahamnéh ic kewu tosara yaréiguc onogicma lil-ingéma hayu hénaiguc mihiçņima mériaņ ac zémiyec. ² Zémiyu Abarahamnéh iwawai meyc imi méndéņ 10 waņu imuacnec bakia momacguc mema iwac miyec. Iwac qara imi melemma zéni hénia imi walac Ic kewu solaņa, waņu méné imi Salem ic kewu, Luaeac ic kewu zémimia. ³ Inéh mia neņgoc maņgocya qahac, esaņambéc héra qahac. Waņu hénihéniawac naléya qahac, kekecyā tetcgia qahac, Anutuac naņa tanec kecma nalé tetcgia qahac hofac oo ic kiwa keczac. ⁴ Imuac niņtegicgic, iwac qac buņaya kenkeņa imi dimuhucya. Yandanina Abarahamnéh iwawai onagicma mema hayec imi méndéņ 10 waņu imuacnec bakia momacguc eeyaguc imi iwac buņa qema miyec. ⁵ Imuac Lewiac qelihéra ionarunec tosara hofac oo ic buņa qeéncmimia eneņ imi Abarahamac qeli igucnec hicņisai wawaņa, néņ hénia ac tohoma ic embac dacmuna hécgina ionac murunec iwawai déréc 10 imuarunec momacguc momacguc memu niņac zééncmiyec. ⁶ Melkisede imi Lewiac areņ igucnec qahac, néņ kileņ Abarahamac murunec iwawai dérécya 10 igucnec momacguc imi mema iwac mia sisipac acyaguc mériaņ ac zémiyec. ⁷ Ic eņeņanéņ ic mamaya imi mériaņ ac zémianzac, imuac ewa éréhéc ménda

wanzij. ⁸ Nalé yomuac imi humumuac hezac ieneņ déréc 10 igucnec momacguc imi meanzu, néņ nalé imuaru imi kekecyā tetcgia qahac zémimia inéh meyc. ⁹ Waņu déréc 10 igucnec momacguc meanzu Lewi ic eneņ acguc Abarahamaru suņsuņ qema déréc 10 igucnec momacguc imi iwac migic zéwiņac séc. ¹⁰ Imi mia Melkisede inéh Abaraham mihiçņiyec nalé imuaru Lewi ic eneņ esaņambécgina iwac séwi busu qeriaiguc kecgic hénia imuac niņ.

¹¹ Kecec solaņa imi hofac oo ic Lewi ic ionac ai igucnec mewiņac séc waņeciguc (Ic embac ieneņ ionac méra bawu kecma hénia ac megic) némac niņ hofac oo ic méné Aronac areņ igucnec qahac, néņ Melkisedewac areņ igucnec kumu mimacac heyec me? ¹² Héfac oo ai buņa imi hainetec waņeciguc imi hénia ac acguc hia hainetec wammacac hezac. ¹³ Ac imi mia areņ méné imuacnec ménéneņ méné zaki téréyaiguc hofac oo ai méné ménda welenj qeyec imuacnec hahaya ménéac zézéya. ¹⁴ Neņaj Miņ Kewu nina imi Yudawac areņ igucnec hahaya imi nindaczij. Waņu Mosenéh areņ imuac hofac oo ai buņa méné ménda zéyec. ¹⁵ Waņu hofac oo ic méné Melkisede ésécnecneņ yarec imi hémma niņni némac ac zéziņ imuac hénia imi asaridaczac. ¹⁶ Ic imi mia séwininawac buņa hénia ac imi ménda méndacma kecec hémbénaņa imuac kuha méndacma hofac oo ic eņeņa waņec. ¹⁷ Imuac mia héipuc ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac areņ méndacma nalé tetcgia qahac hofac oo ic kecbésémaņ. ¹⁸ Hénia ac walaha imi kuha zéma héla qahac waņec imuac niņac netecgéyec. ¹⁹ (Hénia acnéņ iwawai méné ménda mesolaņimac.) Waņu imuac mia niņkumu sécyā méné hicņi nénécmiyec. Waņu imuacnec mia neņaj Anutuac muru hosuc hosuc kenziņ.

²⁰ Waņu Yesunéh hofac oo ic eņeņa waņec imi zézé seli ac selia qahac eņ ménda waņec. Tosara ieneņ zézé seli ac qahac eņ hofac oo ic eņeņa waņgic, néņ ²¹ Yesu imi zézé seli ac seli Anutunéh zéyec séc méndacma hofac oo ic waņec; Miņ Kewunéh yomuhuc ac selianec zikima zéyec; Waņu ac yomuac nimbirima ewaya melemmacac séc qahac; Gi imi hofac oo ic hémbénaņa kecbésémaņ. ²² Zéziņ séc Yesu imi sisipac ac hiabia séc méné imuac héipucya waņec. ²³ Humuc niņac nalé séc ménda kecmuac séc waņec, hénia imuac niņ hofac oo ic zaņgégina sasala kumu énécmiaņgic. ²⁴ Waņu Yesu imi towia towia keczac imuac niņac iwac hofac oo ai imi acguc ai hémbénaņa wanzac. ²⁵ Inéh ic embac Anutuac kiwaiguc kereņzu imi eņeya kuhaguc solaņanec mehiaru énécmimacac séc. Hénia imuac niņac inéh nalé séc kekecguc kecma onac niņ zéweleczac. ²⁶ Héfac oo ic eņeņa imuhucya imi nonac buņawac niņni sécgézac. Inéh mia téréya, késpedes qahac, lalac qeqe wanzac. Waņu biria meme nonac murunec metecgéma kurumeņ ogicdacma ou eņeņa opocopora waņec. ²⁷ Inéh eņeya séwiya hatac momacguc mulumanajac buņa haimiyu tecgéyec. Imuac niņac hofac oo ic tosara ai meme séc eņaj késpedes ginawac walac memaguc imuac andiaiguc ic embac tosara ionac késpedesgina niņac wamma mulumanajac oanzu ésécnec

ménda wammacac hezac. ²⁸ Héna acnéj ic qeka mek-aguc imuhucya hofac oo ic eñeña buña qeéncmiyec, néj sisipac ac selia héna ac imuac andiaiguc hayec iminéj Naña hémbénaña solaña kekera imi ai imuac buña qemiyec.

Sisipac ac qelia imuac miñ suc ic.

8 Ac zéziñ imuac gocmia imi yomuhuc; Hofac oo ic eñeña yomuhucya nonacmuru hezac. Inéj ou kurumeñiguc Eñeña miñina iwac ic kewu duñ tatac méra héiyaiguc emma taczac. ² Wañu inéj mia hali téréya ic-néj ménda memeya, Miñ Kewu eñeyaoc meyac kumuyec hali héla imuac qeriaiguc welen qeqe ai mema kecañzac. ³ Héfac oo ic eñeña ini imi, sese zéma mulu haimimu niñac kumu énécmigic nañanzu, imuac hofac oo ic eñeña Kristo acguc iwawai haimimiawac buña méj késa kecmacac heyec. ⁴ Héna ac méndacma hofac oo ic sese haianzu imi baeciguc keczu, imuac niñac Yesu imi baec yomuaru kecbacnec imi hofac oo ic ménda wambacnec. ⁵ Wañu baecac hofac oo ic ienen haliiguc welen qema kecañzu imi mia hali kurumeñiguc nanzac imuac sésécya zéma uñaya wanzac. Imi mia Mosenéj hali meyacgémanj zé wañec nalé imuaru ai areñ yomuhuc zéselimimia wañec ésécnec; Ninzanj, niñgésima iwawai moczoñ baec boñaiguc gézéwa héndacnec irecya imuac séc méndacma meyacgéna. ⁶ Wañu deguc Yesu imi ai buña eeyaguc séc méj miyu késa keczac. Imi mia tosara onogicma séc méj wawaña sisipac ac hiabia imuac qahaiguc ésékumuyu sisipac ac hiabia séc méñac miñ suc keczac.

⁷ Sisipac ac walaha iminéj késpedesira qahac wañeciguc, méj qeliawac niñ wawaña ménda hewacnec. ⁸ Néj Anutunéj ic onac késpedesigina hocma miñicñiyec imuac ara yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéj yomuhuc zézac; Héñgic nalé méj hayu neñ Israel zéma Yudawac héna gésé iniguc sisipac ac qeliawac meyac kumuwa nammac. ⁹ Wañu Anutunéj muñguc yomuhuc zéyec; Neñ mia yanda hécgina Izipte baec igucnec onagicma hamanj zé méraginaiguc énépésiyi nalé imuaru iniguc ac meyi sisipac ac imuhucya qahac. Ienenj imi nuac sisipac ac qeriaiguc ménda ninzéngeñma nañseligic, imuac ni ménda héngalenj wañ énécmiyi. ¹⁰ Wañu Anutunéj muñguc yomuhuc zéyec; Nalé imuac andiaiguc Israel ama miñina iniguc sisipac ac meyac kumumanj imi yomuhuc; Neñ zézé seli acna niñinginaiguc haima ewa qeriginaiguc omanj. Wañu neñ ionac Anutu wamba ienenj imi nuac ic embac héna wamma kecmu. ¹¹ Wañu nalé imuaru imi, ic kunenj me komora moczoñ yanda ni niñnémmu. Imuac niñac ic méjnéj méj alaya méj baec momacya me, eñeya dara me, muniawac Miñ kewu nimmina zéma ménda ézémac. ¹² Imi mia neñ késpedesigina imi muñguc ménda niñqelima wawanj memegina biria niñac wésé niñj wañ énécmimanj. ¹³ Wañu méñac zéma sisipac ac qelia zéyec; Héna imuac niñac sisipac ac walac meyac imi waiyu wahala wanzac. Iwawai wahala zéma qakola wawaña imuhucyanéñ nalé horua ménda kenju qahac wammacac hezac.

Kurumeñac ama téréya.

9 Sisipac ac walahaiguc acguc Miñ Kewu welen qemimiawac haka silicya heyec. Heyu baecac hali téréya tarec. ² Sel hali meyacgéñic nañec imuac qeria méñ walac heyec imuac mia hali téréya zéañgic. Wañu imuac qeriaiguc kifa ura héniyaguc zéma zaki téréya taru zaki téréya imuac qahaiguc saméñ téréya haigic tacañec. ³ Wañu maleku héñgeñec nanaña méñac andiaiguc qeria méñ heyu qara imi téréyawac téréya zéañgic. ⁴ Imuaru iwawai héméñaguc ooyawac zéic †golinéñ memeya tarec. Wañu sisipac acwac katapa séwéla moczoñ golinéñ oso osoya taru imuac qeriaiguc kewuc golinéñ memeya Manayaguc zéma, Aronac tacya séraguc imi zéma, sisipac acwac hoc hilaña momacnec haigic heyec. ⁵ Wañu imuac qahaiguc kua meme uña edamuyaguc qara Kerubim éréhéc megic néwéc néwéc qeñganjiranéñ wésé niñiñac tat-ac imuac wézéra hoturuma nañoc. Wañu deguc héniaya qézézénj zédacmanj zé nimba imuac naléya ménda wanzac.

⁶ Iwawai imuhuc areñgégic heyu hofac oo ic enen ama qeria walac imuaru nalé séc emma ai téréya meañgic. ⁷ Néñ ama qeria méñ andiaiguc hezac imuaru imi hofac oo ic eñeñagina eñeyanec yawuñ séc hatac momacguc eñañec. Wañu sac qahac eñ ménda eñañec. Sac imi mia eñeya zéma ic embachéra ionac késpedesic ménda niñasarima wañañgic imuac wamma haimianj. ⁸ Haka imuac héna imi Uña téréyanéñ yomuhuc nénézézac; Sel hali walaha imi tarunec hali téréya kereñ kereñawac héna imi ménda hicñitegirec. ⁹ Sel hali walaha imi mia deguc nalé yomuac sésécac hezac. Deguc imi sese zéma mulu omimia iminéñ mepé qepési ic ionac niñiñ kétéñkétéña imi ménda mesolanjanzac. ¹⁰ Nene dokuac neuñ zéma doku naec haka héna héna imuhucya imi séwac haka sac wanzac. Imi mia wai énécmiyu imuhuc wamma kecgic, néñ kecma nalé hayu areñ qeliawac hainetec wandacmac.

¹¹ Kristo inéñ iwawai hiabia ha nénécmimacac zézéya imuac hofac oo ic eñeña wamma hayec. Hama sel hali méñ solaña imuaru kereñec. Sel hali solaña imi méranéñ memeya qahac, wañu Anutunéñ zéyu hicñidacgic baec kurumeñ yomuacnec hahaya qahac.

¹² Wañu inéñ noniñ zéma burumakao merawa imuac sacyaguc qahac, néñ eñeya sacyanéñ momac yanda neñañ niñac wamma hatac momacguc sac hali téréyawac téréyaiguc keremma mulu meme hémbénaña meyu sécgéyec. ¹³ Noniñ zéma burumakao sacya zéma bucgazenj burumakao embara gericiguc moczoñ odacgic hicñihicñiya imuhucya gilima ic embac gétéru héhiéya imi météré énécmima séwigina météré énécmianjgiciguc ¹⁴ Uña Téréya hémbénaña inéñnec kekecya solaña Anutu mulu haimiyec Kristo iwac

† Kiwi tosaraiguc; zaki téréya ogic hezac, néñ ama qeria qara téréyawac téréya imuaru imi zaki téréya ménda hezac. Yawuñ séc hatac momacguc hofac oo ic méñ kumugic zéic imi mema eñañec. (Lew 16:12-13).

sacyanénj séc ménj ogicma haka humumiawac ewa kétiŋkétinj imi zuac nénécmiyu Anutu kekecyaguc hia welenj qemiwiŋac hezac.

¹⁵ Imuac mia Kristo imi, sisipac ac walahaiguc kecma kápésic mihicŋiyinj neŋaŋ hulac nénécmimaŋ zé humuyec. Humuma héihéré nénécmimia neŋaŋ sisipac ac hémbénaŋa mératécac buŋa késawiŋ niŋac sisipac ac qelia imuac miŋ suc waŋec. ¹⁶ Mératéc ara imi ac zéyec ic iminéŋ humuyu héipuc waŋgic héla waŋu tohoma wambiŋac hezac. ¹⁷ Mératéc ara waŋec i kecaŋzac séc sisipac ac iminéŋ aiya qahac. Imuac niŋac humuc hicŋiyuguc mératéc ara iminéŋ seligima hélaguc waŋaŋzac. ¹⁸ Héna imuac niŋac sisipac ac walahaiguc acguc sac qolacgégéya qahac eŋnec kuhaguc ménda waŋaŋec. ¹⁹ Mosenénj héna aciguc hezac séc zézé seli ac imi moczoŋ ic embac énézéyu nindacgic. Waŋu inénj burumakao merawa zéma noninj sasala ionac sacgina imi dokuguc melemma imuac qeriaiguc rama zucya pésiha zéma hisop ic hésa hawanénj tinduŋgéma giliyu kiwi limbi limbiŋa zéma ic embac moczoŋ ionac muru zizianénj héiaŋec. ²⁰ Waŋu imuhuc wamma yomuhuc zéaŋec; Yomi imi sisipac acwac sacya. Niŋtohomu niŋac Anutunénj zéseli énécmimia. ²¹ Héna imuhuyanec inénj sacnéŋ sel hali zéma sokoc zéic mepé qepésiac buŋa moczoŋ imuaru giliyu zizianénj héiaŋec. ²² Hélacnec, héna acwac méra bawaiguc iwawai moczoŋ yanda sacnéŋ zuac zuara wandacaŋec. Imuac sac ménda qocgégic macaciguc kápésic waiwaiya ménj ménda hezac.

²³ Kurumenjiguc iwawai héla hezac imuac sésécyawac iwawai imuhucyanénj zuac énécmigic téréya wamma niŋac haka imuhucyanénj heyec. Néŋ kurumenjac buŋa eŋeya imi mia mulu hiabia soroc séc ménjnéŋ mesolaŋi énécmimuac hezac. ²⁴ Imuac mia Kristo imi héla imuac sésécyadac hali téréyawac téréya méranénj memeya imuaru ménda keremma kurumenj qeriaiguc kereŋec. Keremma deguc imuaru neŋaŋ niŋac wamma Anutuac kiwaiguc wininima kecaŋzac. ²⁵ Waŋu hofac oo ic kiwanénj yawuŋ séc eŋeya sac qahac, néŋ ménjac sac mema seli hali qeria téréyawac téréya imuaru kereŋaŋec ésécnec Kristo imi eŋeya kekecyac muŋguc muŋguc ménda waimac. ²⁶ Kristo imi imuhucyawac séc wambacnec baec kurumenj zéyu hicŋiyec igucnec érema deguc muŋguc muŋguc qenzerŋ manzerŋ nimma kecbacnec. Néŋ inénj imuhuc ménda wamma eŋeya kekecyac muluac buŋa qema kápésicnina metecgémaŋ zé nalé tetecgiaiguc hatac momacguc hicŋi nénécmiyu sécgéyec. ²⁷ Ic neŋaŋ imi hatac momacguc humuwiŋac hezac. Waŋu humuc imuac andiaiguc zégésigésiac aciguc nambiŋac hezac. ²⁸ Imuhucyanec Kristo imi acguc momac yanda neŋaŋ kápésicnina aumaŋ zé hatac momacguc mulu meyec. Waŋu muŋguc hamac imi kápésic huamac niŋac qahac, néŋ kekec hémbénaŋa mihicŋi nénécmiwiŋ zé iwac mambéc kecaŋzu imi onac niŋac wamma wininimac.

Mulu ai hémbénaŋa.

10 Héna ac imi iwawai hiabia andiaiguc hamac imuac irecya, néŋ héla ménda waŋzac. Héna imuac niŋac mulu ai meme séc zéma yawuŋ séc zéŋgé toroya qahac ohaihai wammianzu iminéŋ Anutuac haréanzu i mesolaŋi énécmimacac séc ménda waŋaŋzac. ² Imuhuc qahac wambacnec imi, welenj qemianjgic ienerj hatac momacguc imuacnec mesolaŋani amudacma kápésicgina ewa qeriginanéŋ muŋguc ménda nimbiri amuma hofac oo ai imi bec waidacbnec. ³ Néŋ mulu meme yawuŋ séc meanjgic imi mia kápésicgina héiqeli énécmiawac hakaya. ⁴ Némac niŋ, burumakao zéma noninj sawanéŋ kápésicgina metecgémac ac séc qahac.

⁵ Héna imuac niŋ Kristo baeciguc mayec imuaru inénj yomuhuc zéyec; Sese zéma mulu héna héna imuaru siŋga ménda hezac, néŋ geŋ séwi momacguc nuac mézézéŋgé nénec. ⁶ Yaŋ howiac ooya zéma kápésicac hofac oo imuac mia ewa hia ménda niŋaŋaŋ. ⁷ Waŋu ni yomuhuc zéyi; niŋzaŋ, Anutu, ni guac ewa siŋga memaŋ zé hazua, o Anutu! (Ac imi kiwi limbi limbiŋaiguc nuac ooyawac hezac). ⁸ Ou ac yomuhuc zéyec; Mulu héna héna zéma, iwawai ohai géŋgéŋa zéma, hofac oo zéma, kápésicac mulu imuhucyawac ménda wamma imuac siŋga ménda niŋaŋaŋ. (Imi mia héna ac méndacma ohaihai wammianjgic.) ⁹ Waŋu ac yomuhuc toroqema zéyec; Niŋzaŋ, guac ewa siŋgawac tohoma memaŋ zé hazua. Inénj qelia ménj meyacmaŋ zé walaha imi auzac.

¹⁰ Imuac Anutuac ewa siŋ méndacma Yesu Kristo imi hatac momacguc, momac yanda neŋaŋ niŋac wamma, séwiyawac kekecyac haima météré nénécmiyec.

¹¹ Héfac oo icya icya imi naléya naléya namma welenj qeaŋzu. Imuhuc wamma mulu, kápésic dac ménj méndadac auanzac imuhucya, muŋguc muŋguc haiŋaŋzu. ¹² Kristo imi kápésic nina niŋac wamma mulu ai hémbénaŋa momacguc haimiyu tecgéyu, Anutuac méra héiyaiguc emma taczac. ¹³ Tacma mambéc kerunec hazéchéra imi moczoŋ iwac héna duandiaiguc onoporu héna titiya wandacmu. ¹⁴ Waŋu hatac momacguc mulu ai mema ic embac météré énécmimia imi hémbénaŋa mesolaŋi énécmidarec.

¹⁵ Uŋa Téréya imi acguc yomuhuc zéma héipuc ac zéau nénécmizac, ¹⁶ Miŋ kewunénj zézac; Nalé sura imuac andiaiguc ni sisipac acna yomuac mia iniguc zéselimaŋ; Ni ewa qeriginaiguc héna acna haiwa hamac. Waŋu niniŋ ginaiguc owa hamac. ¹⁷ Waŋu inénj yomuhuc toroqema zézac; Ni kápésicgina zéma wawaŋ meme héna ac logima waŋgic imuac muŋguc ménda niŋqelimaŋ. ¹⁸ Biria imuhucya imi zuacdaru, kápésic imuac mulu ai memimia imi acguc ménj ménda hezac.

† Dawidinénj Kristoac kuaya mema zéyec.

**Ninzéñ ninzéniguc nanjselima
kecbij ninjac nunuruzac.**

¹⁹ Imuac bec ninzén ninzén dacmuna hécna, neñañ Yesuac sacya ninjac hali téréyawac téréya imuac qeriguc kerembij zé efima ninzénigéziñ. ²⁰ Neñañ ninjac wamma maleku yanda ocmuñ téréyaiguc nanñañec imi quzuracgéma imuac suraiguc héna qelia kekecyaguc imuac naguya aunénecmiyec. Wañu maleku imi mia eñeya séwiyawac séséc wanñac. ²¹ Wañu nini imi Anutuac ama miñina hofac oo ic eñeña i guc kecziñ imuac ninjac ²² ewa qerininaiguc sacya giliyu héiyu ninij ni-naiguc biria hezac imi ninjegicma séwinina imi doku lalac lalacnéñ zuacdacziñ. Imuac ewa qeri hélacnec zéma ninzén ninzén solañja kuaya qeqeyaguc Anutuac muru kerembij. ²³ Wañu sisipac ac wañ nénécmiyec iwaru imi ménzézé ménzézéya qahac. Imuac mia niñkumuma ninzén ninzénina kuaninanén zéauyiñ imi keñqe haqenina qahac selianec késama kecbij. ²⁴ Wañu neñañ goi héihéiguc zéma hakasilic hiabiaiguc kecbij zé dimuhuc zéñañgé amuma kecbij imuac mia qerininanéñ niñgési wañambij. ²⁵ Wañu azorowiñ zéni imuac héñacya mema keñanzu ionac haka silic éséc ménda wamma zéñañgé wañamuma nalé yanda hosucninu hayu héñanzij séc muñguc yanda imuhuc wamma kecbij.

²⁶ Neñañ ac hélawac niniña nénécmiyu memaguc kileñ seliseli wamma biria wambijiguc kápésic imuac zuaczuarawac mulu mén muñguc ménda hezac. ²⁷ Néñ imuac kitiwa imi mia gésigési nalé yanda zénén hiri hiriyaguc zéma, geric bélañagucnéñ Anutuac hazéchéra qéccgé énécmimia iminéñnec sac mambécnina hezac. ²⁸ Méñnéñ Moseac héna acac niñu eñomia wañu logiyu, ic éréhécnéñ me haréwécnéñ hémma ara zéhicñigic ewa biricya qahac qegic humuanzagicuc, ²⁹ Imuac ninjac ic mén Anutu Naña héñagina bawu tizizamima, sisipac acac sacya eñeya météré miyec imuac, qerianén niñu iwawai biria éséc wañu, Uña Téréya ewa hiawac nénécmimia imi zébiri qébiri wañ mimaciguc, imuac kitiwa hatac dahec ac séc ogicma réwériawac mihicñimacac hezac imi niñasarizu me qahac? ³⁰ Nini ac yomuhuc zéyec i nimmizij; Kitiwa melen melen imi nuac ai, neñ bakia melen énécmiman. Wañu ac mén toroqema yomuhuc zéyec; Miñ Kewunén ic embachéra zégési énécmimac. ³¹ Anutu kekecyaguc iwac mériaiguc eñeña imi zénén hiri hiriyaguc yanda.

³² Ini bec nec edamu qetagali énécmiyuguc qenzer manzer yéwéria bisima nanjseligic nalé imuac mia niñqeligic. ³³ Nalé tosiaiguc imi ic embac kicginaiguc onopocgic nañgic ac biria zéma unuhéi wañ énécmiangic. Wañu nalé tosiaiguc imi tosara ionac imuhuc wañ énécmigic hésa amaiguc tacgic iniguc ala baoc wañamuma kecañgic. ³⁴ Ini iwawai hiabia mén hémbénaña heheya he énécmizac imi niñzu. Nimma hésa ic wésé ninij wañ énécmigic. Wañu iwawagina onagicgic yéwéri imuhucya imi ségiségi wamma mebisi wañañgic. ³⁵ Wañu haka imuhucyanén kecma bakia hiabia kuney yanda wagicma haénécmimac. Imuac mia

ewagina déñ wañu kemmu. ³⁶ Imuac ninjac ini nanjselima Anutuac ewa siñ wandacmu nalé imuaru némac ac ziki énécmiyec imuac héla medacmu. ³⁷ Héña imi yomuhuc; Nalé hotoñadac hama keñu, hamacac zéyec inén mia nalé ménda mehorugima kileñ hamac. ³⁸ Néñ nuac ic solañja imi ninzén ninzéniguc kecmac. Wañu mérénén wéléc hérema andé andé kemmac imi qeri uñana néñ iwac mia ségiségi ménda wammac. ³⁹ Neñañ imi wéléc héreamuma kemma sohozu ionac areñiguc ménda kecziñ, néñ ninzénigéma kecec hémbénaña késa kezu ionac areñiguc kecziñ.

Ninzén ninzén imuac héña.

11 Ninzén ninzén imi iwawai ménac mén niñkumuma kecañzij imuac héla zéma iwawai ménda héñanzij imuac héipucya wanñac. ² Ninzén ninzéniginaguc Yanda hécnina zéhiaru énécmimia wañec.

³ Ninzén ninzéninaguc mia baec kurumen yomi Anutunén zéyu hicñidarec imi niñasarianzij. Imuac iwawai kicninanéñ ménda héñanzij imuac nec iwawai kicninanéñ héñanzij imi mihicñidarec.

Abel, Enoko zéma Noa ionac ninzén ninzénigina imuac héña.

⁴ Ninzén ninzénaguc Abelnén Kainac hofac oo ai imi ogicma Anutu hofac oo ai hiabianec memiyu Anutunén hémma hofac oo ai imuac héñu séccgéyu zéhiaru miyec. Wañu inén bec nec humuyec, néñ ninzén ninzénanéñ ac wañ nénécmimanec keczac. ⁵ Ninzén ninzénaguc Enoko inén kecma kecec yomuac nec humuc ménda mihicñiyunec wagicma eñec. Anutunén wagicma keñu muñguc hémmuac séc qahac wañec. Wañu ménda wagicma eñec nalé imuaru Inén mia Anutu ewa hia mihicñi mianec imuac Anutunén zéhiaru miyec. ⁶ Ninzén ninzénina qahac eñ Anutu ségiségi mihicñi miwiñac séc qahac. Imuac Anutuac muru kembij zé niñzu imi eneñ inén hélacnec Ke-canñac imi zéma hoc tinzarec mema kenñu ionac mia bakia hiabia melen énécmianñac imi ninzénigémuac hezac. ⁷ Ninzén ninzénaguc Noanéñ haka mén kic wésiaiguc ménda hicñiyec imuac walac zéhicñi miyu bac yandi yandiyaguc wamma ac imuac eeya héima eñeya iniñ merachéra kecec mihicñi énécmiman zé zéic yanda imi meyacgéyec. Imuhuc wamma hakaya solañanéñ baec ic ionac kápésicgina mewininiyec. Wañu imuhuc wamma kecec solañja ninzén ninzéniguc nec hahaya imuac mératéc ic wañec.

**Abarahamac ninzén ninzénja
imuac héña.**

⁸ Ninzén ninzénaguc Abaraham imi héihéré miyec nalé imuaru ackuazéc imi niñtohojec. Niñtohoma baec mén iwac buña wammac niñ zémiyec imuac wamma dimuaru kemmac imi ménda ninjegicmanec hénima keñec. ⁹ Wañu ninzén ninzéniguc baec mén iwac buña wammac niñ ac zikima ézéyec imuaru kemma baec méréra imuaru kecañec. Kecma eñeyaguc

momacnec sisipac ac momacguc imuacnec mératéc meme ic kekera Isaka zéma Yakop iriguc momacnec sel halliiguc kecaᅇgic. ¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Inéᅇj ama areᅇja yanda ménj Anutu eᅇjeaoc irec meme ic zéma mericqe ic wamma qambaᅇja haiyec imuac mia kichihi wamma kecaᅇj. ¹¹ Waᅇju ninzéᅇj ninzéᅇjaᅇguc Sara eᅇjeaoc acguc héfiᅇja kecma embac yanda waᅇj, néᅇj sisipac ac wammiyec inéᅇj ménjzé ménjzéya qahac imi ninzéᅇjgéyec imuac niᅇjac yawuᅇja imi séha ogicma sasala waᅇj, néᅇj kilenᅇj hériyaguc wawaᅇjaᅇwac kuha hamimia waᅇj. ¹² Imuac mia ic momacguc humumia ésécnec iwarunec sawaiguc ménisikilu sasala zéma konduᅇj giᅇjgiᅇjaiguc sakasac qétéya olombiᅇjac séc qa-hac imuac séciguc qelihéra sasala hicᅇjigic.

¹³ Ic imi enéᅇj moczoᅇj ninzéᅇj ninzéᅇjgina méndacma humudacgic. Waᅇju sisipac ac imuac héla ménda énécmiyu megic. Néᅇj eᅇj lakec ou heyu hémma yaizézé ac wamma kecgcic. Imuhuc kecma baeciguc neᅇjaᅇj ic kianᅇj kecziᅇj zéma zéau énécmiaᅇgic. ¹⁴ Haka imi mia imuhuc zéanᅇju imi enéᅇj imuhuc wamma eᅇjaᅇj ama baecgina waima hagic imuac mia liliᅇjgéwiᅇj zé kichihi wamma kecaᅇju imuac hénia measarianzac. ¹⁵ Waᅇju eᅇjaᅇj ama baec waima hagic imuac niᅇqeli-wunec imi nalé ménj béréᅇjgéyu hia liliᅇjgéwunec. ¹⁶ Waᅇju ieneᅇj mia ama baec hiabia séc ménj kuru-ᅇjeᅇjiguc heheya imuac qeriginanéᅇj héᅇjeᅇj nec waᅇjaᅇz. Imuac Anutu imi ionac Anutu zémimiawac gamuya ménda nimma ionac niᅇj wamma ama areᅇja yanda ménj mézézéᅇg énécmiyec.

¹⁷ Ninzéᅇj ninzéᅇjaᅇguc Abaraham imi batucgémiyec nalé imuaru Isaka Anutuac buᅇja qemiyec. Sisipac ac wammiyu meyec, néᅇj naᅇja momacguc sac hemiyec imi waimaᅇj zé efiyec. ¹⁸ Naᅇja imuac mia, ac buᅇja yomuhuc ézéyec, guac qelihécga zéénécmimia imi mia Isaka arunec hicᅇjisai wammu. ¹⁹ Inéᅇj Anutu imi humuc ic ionac sucgina igucnec meqeli mimac niᅇj kuha hemizac imi niᅇjhumuyec. Imuac ac héima zéni humuc igucnec melenᅇj miyu meyecac séc waᅇz. ²⁰ Ninzéᅇj ninzéᅇjaᅇguc Isaka imi haka biaᅇguc hicᅇjimac imuac wamma Yakop zéma Esau mozoc ac zéércmiyec. ²¹ Ninzéᅇj ninzéᅇjiguc Yakop imi mia humumaᅇj zé waᅇj imuaru Yosefe naᅇj héréra iorac mozocgé ércmima tac witiyaiguc héima namma Anutu sicgémiyec. ²² Ninzéᅇj ninzéᅇjaᅇguc Yosefe imi humu-maᅇjac zé wamma Israel ic embac enéᅇj kecma Izipte baec waima kemmu zéma sirawac zéma walac zéseli énécmiyec.

Moseac ninzéᅇj ninzéᅇj imuac hénia.

²³ Mose hicᅇjiyu neᅇgoc maᅇgocya ieneᅇj héᅇjic merac imi hiabia soroc waᅇju ninzéᅇj ninzéᅇj giraiguc mia ic kewu Faraoc zézé seli imuac bac yandi yandi ménda wamma maso haréwéc séc musaᅇjgéyoc. ²⁴ Mose imi yandima ninzéᅇj ninzéᅇjaᅇguc Faraoc bérarawac naᅇja zémimiawac ménda wamma qeᅇqetali waᅇj. ²⁵ Imuhuc wamma képésic wawaᅇjaᅇwac siᅇja, nalé ho-tonᅇja heheya, imi waima néwécgeᅇjac Anutuac ic embac iniguc momacnec qenzeᅇj manzeᅇj mihiᅇjiwiᅇj zé-

ma niᅇju sécgéyu héna imuac méndarec. ²⁶ Waᅇju inéᅇj bakia hiabia imuac kichihi waᅇj, imuac niᅇjac Kristoac wamma gamu qeᅇq mihicᅇj mimia imuac niᅇju eᅇjeᅇja waᅇju Izipte baec igucnec soukiwa hinac mériaᅇj imuhucya imuac niᅇju mamaya waᅇj. ²⁷ Ninzéᅇj ninzéᅇjaᅇguc Inéᅇj ic kewuac qeri gericyawac bac yandi yandi ménda wamma Izipte baec waima keᅇj. Waᅇju Anutu ménda héhéᅇja imi kiwanéᅇj héᅇj tanec, iwac muru héiseliyec. ²⁸ Ninzéᅇj ninzéᅇjiguc mérc merac unumuhuyec inéᅇj Israel ic onac mérc merac hécgina ménda unumac niᅇjac nagu sacyaguc ogicma keᅇjeᅇja imuac kendoᅇj zéma sac gilihéi imuac haka imi zéseliyec. ²⁹ Waᅇju ninzéᅇj ninzéᅇjiguc Israel ic enéᅇj konduᅇj pésia imi baec dokuya qahac ésécnec qericma keᅇjic, néᅇj Izipte ic ieneᅇj imi batucgéma waᅇjic konduᅇjnéᅇj hoturu énécmiyu humudacgic. ³⁰ Waᅇju ninzéᅇj ninzéᅇjiguc enéᅇj ieneᅇj, ai meme 7, Yeriko ama areᅇja yanda lelcgéma keᅇja waᅇjic demij selia imi bacgéma madarec. ³¹ Ninzéᅇj ninzéᅇjiguc héna yanda embac Ra-hap imi kicgaleᅇj éréhécc luae qeércmima érépésiyec. Imuac inéᅇj acqeqe ic iniguc momacnec ménda hu-muyec.

³² Waᅇju ac tosia némaciguc toroqema zédacmaᅇj? Gideon, Barak, Samson, Yipta, Dawidi, Samuel zéma, kua meme ic ionac suruc medacma zéwinc nalé henéz. ³³ Ninzéᅇj ninzéᅇjiguc ieneᅇj héᅇgaleᅇj ama areᅇja yanda sasala unuma onagicgcic, haka solaᅇja waᅇjic, sisipac ac imuac héla mihicᅇj énécmiyu megic, laion yaᅇj kuagina miᅇzicgéjic. ³⁴ Geric bélaᅇj laiᅇja héwécgéjic, sou zéra igucnec qiziziᅇjgéma néᅇgacgcic, qeka meka igucnec seligigic, yaréiguc kucginaguc wamma téᅇjgiᅇj ic tosara baecgina igucnec hazéc hécgina ununesi waᅇj énécmigic néᅇgagic. ³⁵ Waᅇju embac tosia imi eᅇjaᅇj humuc ic hécgina qelima liliᅇjgécic muᅇguc énépésigic. Waᅇju ic tosia imi humuc igucnec yacyac hiabia mi-hicᅇjiwiᅇj zé zéra waiya mihicᅇj énécmigic hulac énécmimuac niᅇj ménda waᅇjic. ³⁶ Waᅇju tosia ieneᅇj zédesi zéma, hihilocnéᅇj unuhéi imuac howura neniᅇgic. Waᅇju kilenᅇj tosara imi seᅇj hésa zéma, hésa ama imuhucyaguc qenzeᅇj manzeᅇj mihicᅇjigic. ³⁷ Tosia ieneᅇj hocnéᅇj énérigic humugic. Tosia imi seᅇjenéᅇj meric énécmigic éréhécc waᅇjic. Tosia imi sounéᅇj qeric énécmigic humugic. Waᅇju tosia imi rama zéma noniᅇj séwéla aturuma musaᅇjgé amuma keᅇja wamma nene qahac kecma qenzeᅇj manzeᅇjiguc zéma hénia qahac sicsaoc waᅇj énécmigic kecaᅇjic. ³⁸ Ic embac téreya imuhucya onac imi baec yominéᅇj eeyaguc ménda waᅇz. Ieneᅇj baec kisia zéma baec boᅇja zé-ma baᅇj zéma baec kifaᅇjaiguc heyac wamma keᅇja waᅇjaᅇjic.

³⁹ Ic embac imuhucya imi moczoᅇj ninzéᅇj ninzéᅇjgina niᅇjac Anutunéᅇj zéhiaru énécmiyec, néᅇj kilenᅇj zikizki acwac héla imi ménda mihicᅇj énécmiyu megic. ⁴⁰ Né-mac niᅇj, Anutunéᅇj neᅇjaᅇjaru haka eeyaguc séc ménj mézézéᅇjgédaru heyec. Imuac niᅇj neᅇjaᅇj qahac eᅇjac-nec sac Anutunéᅇj niᅇju heyec imi hia mesolaᅇjimuac séc qahac waᅇj.

Yesunéh kekecac séséc mewininiyu hénziñ.

12 Imuac nonac muru imi héipuc ic tuñ yanda imuhucyanéh hosusu tasétasé éséc nec lelecgé nénécmima nanzu. Imuac niñ iwawai tosara réwéri mi-hicñi nénécmianzac imuhucya zéma biriawac hésa bénzéh nec dércgé nénécmianzac imi momac nec héricdacma héná nénéc nénézéya wéséninaiguc he nénécmizac imuac kucmama ménda wamma usuh nec kembij. ² Wañu ninzéh ninzéh ninawac miñina kecma ninzéh ninzéh nina mesolañi nénécmianzac Yesu iwac mia kicnina hima hén seliwiñ. Inéh mia wésiaiguc ségiségi hemiyec imuac wamma ic héngeña véndara imuac zérabéra zéma gamu qeqeya niñac niñ éréhéc ménda wamma meselimaguc ou emma Anutuac tatac edamuyaguc imuac héiyaiguc taczac. ³ Ini kuc mama me ewa mama ménda wammu niñac Yesunéh biria ic ieneñ hazéc wammigic kileñ nañseliyec imi nimmanec kecmu.

⁴ Ini haka biria hazéc wammima yaré qema qebipima sacgina qocgégic mamacac séc ménda qemanec kecçu. ⁵ Imuac nec ini nañhécgina pakeñ ac wañ énécmianzu éséc nec Miñ Kewunéh ackuazéc yomuhuc wañ énécmiyec, néñ imuac eluñ unuyec; Nañna Miñ Kewunéh mindiñi géñu niñna mamaya ménda wammac. Me ac wañgéñu qeriga ménda mamac. ⁶ Miñ Kewunéh ic méñ goiya héimianzac iwac mia zémindiñi qemindiñi wammianzac. Wañu ic embac énépésianzac séc hihilocnéñ unumindiñi wañ énécmianzac. ⁷ Zémindiñi qemindiñi imuac niñac wamma manam batuc hénia hénia imuhucgeñ nañselidacmu. Anutunéh ini eñeya nambérac héra éséc nec wañ énécmianzac. Dimuhuciguc nambérac héra ionarunec méñac méñ mañgocnéñ zémindiñi qemindiñi ménda wammiyu eñ kecmacac séc? ⁸ Zémindiñi qemindiñi imi nambérac moczoñ wañ énécmimia, imuac onac muru imi qahac wañu kecanzuiguc imi, ini nambérac begiñgé énécmimia wanzu néñ nambérac héra téñgéh qahac. ⁹ Séwininawac mañgoc hécnina ieneñ zémindiñi qemindiñi wañ nénécmigic kileñ eegina héi énécmianziñ. Imuac bec uñaninawac Mañgoc, séc méñ ogicma, niñ-tohoma kecbiñac ménda hezac me? ¹⁰ Séwiac mañgoc ieneñ imi niñgic hia wañu nalé hotoña sac zémindiñi qemindiñi wañ nénécmiangic, néñ Anutu imi neñañ iwac haka téreyawac buña késa kecbiñ niñac mehiaru nénécmimañ zé zémindiñi qemindiñi wañ nénécmianzac. ¹¹ Zémidiñi qemindiñi hicñi nénécmianzac nalé imuhucgeñ imi imuac niñni ewa hiawac tanec ménda wamma ewa biricac buña tanec wañanzac. Néñ kecma andiaiguc imi, iminéñ nec meefiefi mihicñianzu imi onac muru, zémindiñi qemindiñi iminéñ kekec solañawac héla gocmia luaeyaguc mihicñi énécmianzac.

¹² Imuac mia ini zéweleccac méragina imi gagawiyu meyacmu. Wañu simiñgina héigic kuha qahac wañu meseli amumu. ¹³ Séwi hénaginawac wamma baec héná imi mindiñigic dindiña wañu, imuhuc wañgic hénagina tihorik qihorik imi mehiaru énécmimia

wammac. Qahac wañu simiñgina nétéc qétéré wambac niñac.

¹⁴ Ini ic embac moczoñ yanda iniguc luae zéma kekec téréya imi méndacma kemmu. Méñnéñ méñ imuhuc ménda wamma Miñ Kewunina hémmuac séc qahac.

¹⁵ Ini hén galeñ wañamuma kecmu, onarunec méñnéñ méñ Anutuac ewa hiawac buña imuac sigiwac niñac. Me succinaiguc gété howuraguc méñ séra qema yandima réwéri mihicñi énécmiyu iminéñ nec ic embac sasala mebiri énécmiwac niñac. ¹⁶ Ini galeñ mema kecmu, onarunec méñnéñ méñ nenedac momacgucac niñ wamma walac hicñi hicñiyawac mératéc buña imi andé qeyec Esau éséc nec kaisero wamma kecbu me Anutu ee héihéi ménda wammima kecbu niñac. ¹⁷ Ini iwac hénia ninzu éséc nec inéh kecma mériañ mératéc memañ zé kic masiyaguc zésiac wamma welerec, néñ qaecgémimia wañec. Wañu ewa melenac nanaña méñ ménda mihicñiyec.

¹⁸ Ini haréma keczu imi mia hémma osinimbiñac séc ménda wawaña Sainai baec boña imuhucya qahac. Baec boña imi mia geric bélaña zéma, siñi panamañ zéma, hosusu zapéla zéma, wiliñ wiliñ luhuc yanda zéma, ¹⁹ témuñac hétéñ yanda zéma, ac ewaya imuhucyaguc. Ac ewa imuac niñgic imi eneñ muñguc ménda énézémac niñac welecmigic. ²⁰ Imi mia yañ beric acguc méñnéñ baec boña imuaru sicsaoc haréyu hocnéñ qegic humumac zéyu niñgic, imuac zézé seli ac wañ énécmiyec imuac ewaya bénzéh nimmuac séc qahac wañec. ²¹ Iwawai kicninanéñ héhéña séc imuhucyanéh imuhuc bac yandi yandi kuneñ yanda mihicñi énécmiyu Mose acguc bacna yandiyu zénéñna hirizac zéyec. ²² Néñ ini imi Zion boña Anutu kekecyaguc iwac ama areña yanda kurumeñac Yerusalem harézu. Imuaru imi ségiségiac aria yanda hicñiyu, kua meme uña sasala ménda oloñ énéc énécmiawac séc zéma, ²³ mérec merac kurumeñiguc qacgina oénécmimia ionac hénáoriñ zéma, ic embac momac yanda ionac zégésigési ai miñina Anutu zéma, ic embac mesolañi énécmimia ionac uñahécgina zéma, ²⁴ Sisipac ac qeliawac miñ suc ic Yesu zéma, inéh qocgé nénécmiyu Abelac sacya ogicma héipuc ac hiabia wañ nénécmianzac sacya hezac.

²⁵ Ini técgina nimma kecmu, ac énézéanzac i andé qewu niñac. Bec nec baeciguc goro ac wañ énécmiyu andé qegic bakia melen énécmiyu néñgacmuac séc qahac wañec. Wañu nini yomi kurumeñ iguc nec goro ac nénézéanzac i andé qemaguc bakia imuac dimuhuc hia qiziziñgéma néñgacbiñ nec? ²⁶ Bec nec imi ac hétéñ iminéñ baec imi mimiñzaliyec, néñ deguc imi sisipac ac yomuhuc zéma nénézézac; Ni méñguc nec baec nec sac qahac, néñ baec kurumeñ momac nec mimiñzali-mañ. ²⁷ Muñguc zéyec ac imi mia iwawai ménda mimiñzalimacac hezac iminéñ hehe seli hemacac niñ iwawai zéyu hicñjima hezac. Mimiñzalimacac séc imuhucya imi netecgéyu qahac wammacac hezac imi zéasarizac. ²⁸ Imuac neñañ imi hén galeñ ama areña méñ ménda mimiñ zalizaliawac séc imi mihicñi nénécmiyu meziñ. Imuac mia ewa hia ac wammiiwiñ.

Imuhuc wamma ehéihéi wammima bac yandi yandi wamma Anutunéh niñu sécgémacac séciguc mepé qepési wammiwiñ. ²⁹ Némac niñ neñañ Anutu imi onowisi wawañawac geric bélaña.

Welen qeqe ai hiabia.

13 Ninzéh ninzéh dacmuna tetcgia qahac singina niñamumu. ² Wañu ic kian ionac imi eluñ ménda unuyu welen qeénécmimu. Ic tosara ieneñ imuhuc wamma ménda inictegicmanec kua meme uña welen qeénécmigic. ³ Alahécgina hésa amaiguc onopocgic tacgic eñañ acguc momacnec onopoc énécmimia ésécnec nimma niñénécmimu. Ini acguc séwiginaguc keczu imuac niñ hénia qahac unuhéi wañ énécmigic réwéri mihicñima keczu imi onac niñénécmimu. ⁴ Ini moczoñ eu iniñ kekecac ningic eeyaguc wañu hehe tatic eu iniña buña imi Anutuac kiwaiguc ménda qao-rac qegic. Kaisero wamma eu iniñac kekec mebirima sicsaoc heanzu ionac imi Anutunéh kitiwa ku énécmi-mac. ⁵ Miñ Kewu eñeyaoc nénézéma zéyecnéñ; Neñ ménda wai énécmimañ. Wañu onac eluñ ménda nu-mac. Imuac niñac soukiwawac hémbaoc ménda wamma kecmu. Iwawai he énécmizac imuac niñgic sécgémac. ⁶ Imuac neñañ imi yomuhuc zéwiñ zé ewa éréhéc ménda wanziñ; Miñ Kewuna imi méra néñanzac imuac ni bac yandi yandi ménda wammañ. Baec icnéñ némaciguc biria wañ némmac?

⁷ Galeñ hécgina Anutuac ac kuazéc énézéañgic ionac kekecginawac héla imi dimuhuc hicñi énécmiyec imi hémma nimmaguc ninzéh ninzéhgina méndacma wammu. ⁸ Yesu Kristo imi orañ zéma deguc zéma tetcgia qahac imuhucyanec. ⁹ Imuac pakeñ ac hénia hénia mérera iminéh ménda énépésima kemmac. Ewa qerigina imi ewa hiawac buñanéñ meseligic hiabia wammac, néñ yaka neneac neuñ aciguc imi qahac, hé-na ac imuhucya imi méndacma wañangic imi onac méñ ménda méra énécmiyec. ¹⁰ Neñañ muru zaki térya méñ taczac. Wañu imuac qahaiguc seseac nene imi sel hali téryaiguc welen qema ai meanzu ieneñ nemu niñac qac buñagina ménda zéénécmimia. ¹¹ Imi mia képésic ninawac mulu buñawac hofac oo ic eñeñanéñ yanac sacya mema hali qeria téryawac térya imuaru kereñanzac, néñ séwibusuya imi demin séñganeñgic gericnéñ ogic zedacma qahac wañanzac. ¹² Hénia imuac niñac Yesu imi acguc eñeya sacyanéh ic embachéra météré énécmimañ zé sanju-

lan yanda imuac séñganeñgic qenzeñ manzeñ mi-hicñiyec. ¹³ Imuac neñañ imuhucyanec iwac gamu qe-qe imi huama hali térya séñganeñgic iwac muru mekembiñ. ¹⁴ Baec yomuaru imi heheseli ama yanda méñ ménda he nénécmizac. Imuac méñ kecma bi-anguc hahaya imuac mia kic hihi wamma kecanziñ. ¹⁵ Imuac mia Yesuac niñ wamma nalé séc Anutu mepé qepésiac hofac omiwiñ. Mepé qepési legic iminéh mia kua taséninawac héla gocmia wamma qac buñayawac héipuc ac wañanzac. ¹⁶ Haka hiabia zéma newa haleñ imi eluñ ménda unuyu wammanc kecmu. Haka imuhucya imi Anutuac kiwaiguc hofac oo ai héla tanec wamma ségiségi mihicñi mianzac.

¹⁷ Galeñ hécgina ionac ac imi niñ tohoma méra bacginaiguc kecmu. Ieneñ imi onac qeri uñaginawac wamma héngaleñ ai mewin zé eñeñ niñ gésigési ai mihicñimuac hezac ésécnec nimma ai meanzu. Imuac nañgé énécmigic ieneñ ai imi ségiségi wamma memu, néñ yaiwisisiñ wamma ménda memu. Imuhuc wañgic onac muru héla ménda hicñi énécmiwañ niñac.

¹⁸ Nonac niñac wamma zéwelecmu. Nini imi ai meanziñ séc haka eeyaguc wambiñ zé siñnina imuaru hezac imuac nonac muru qeri solañ he nénécmizac imi ninzéhgéziñ. ¹⁹ Ni focdac onac muru lilingéma kem-mañ niñac méra némma zéwelecmu niñac zéseli énécmizua.

²⁰ Rama galeñ yanda Miñ Kewunina Yesu imi sisipac ac tetcgia qahac imuac sacyanéh humuc igucnec wagicma éreyec luaeac Anutu inéh mia ²¹ ai hiabia hé-nia héniaiguc mesolañi énécmima eñeya ewa siñ mén-dacma ai memu niñac meseli énécmiyec. Imuhuc wamma eñeya kiwaiguc haka héñ soroc sorocya Yesu Kristo inéñnec sucninaiguc mihicñimañ zé ai meanzac. Eebipiya edamuyaguc iminéh iwac muru nalé tetcgia qahac hema emma hemac. Hélacnec!

²² Ninzéh ninzéh dacmuna hécna ni zéwelec énécmizua; Neñ ac imi meducñima oénécmizua imuac niñ, meme seli acna wañ énécmizua imuac niñgic ménda birimac. ²³ Wañu zéwa niñgic; Alanina Timoteo imi hésa ama igucnec bec hulacmigic ziki sipac qahac keczac. Inéh nalé ménda tecgýunec hamaciguc nekawu hama inicbic.

²⁴ Galeñ hécgina zéma henaorin térya séc yaizézé acgina zézua. Italia baec igucnec tosara ieneñ acguc yaizézégina zézu. ²⁵ Ewa hiayanéh ic embac momac yanda onac muru he énécmimac.

Yakobo

Yaizézé ac.

1 Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac welen qeqe icgira ni Jakobonéñ Israelac hicñisai kisic 12 igucnec hahaya baec séc tuima kecanzu onac yaizézé ac énézézua.

Ninzéñ ninzéñ zéma ninjegic qinjegic.

2 *Za*Dacmuna hécná, **3** ini imi ninzéñ ninzéñginawac manam batucnéñ nanañ seli mihicñi énécmianzac imi ninzu imuac niñac *Zbini* manam batuc hénia hénia hicñi énécmiyu séc imuac me imuac ninjegic ségiségyaguc wandacmac. **4** *Waigic* imuac me imuac bisiqatén kekecnéñ wañgéñu solañanima ic wazi-waziya wamma imuac me imuac ménda hocbésémañ. **5** Onarunec méñac méñ ninjegic qinjegicnéñ séha ménda hemizaciguc, Anutu qesimiyu midacmac. Inéñ qesimimu séc ménda zéqetali énécmima sécgina ogicma énécmianzac. **6** *bañc* méréñéñ ewa éréhéc wañanzac imi kondurñ temboñja luhucnéñ qema mihi-lañgéyu yacma salalañgéanzac tanec wañzac. **7** Imuac mia ic imuhuyanéñ Miñ Kewuninawac murunec iwawai méñ memañ imuhuc ménda zéma nimmac. **8** Ic imuhuya imi héna imuac me imuac kemmac séc ewa éréhéc, qeka meka wañanzac. *6bñ* Imuac niñ ewa éréhéc komocdia dac méñ ménda wamma ninzéñgéma zéwelecmimac.

Iwawai hemimia zéma ménda hemimia.

9 Ninzéñ ninzéñ ic méñ maqeqeya kezcaciguc Kristoac qeriaiguc meyac mimiawac kezcac imuac zézé ségiségi wammac. **10** Wañu dacmuna méñnéñ hofi hinacyaguc kecanzaciguc zariñ éséc bura tima qahac wammac imuac niñac kekec mamayawac niñac Anutu nimmima zéhiaru mimac. **11** Kaiwe geric bélañagucnéñ éréma qézézac qeyu sélécgéma zuria imi mayu imuac kiwiya hiabia imi birima qahac wañanzac. Ic hinac yanda ginaguc imi acguc aigina mema keñkeña imuac suraiguc imuhucyanec sélécgéma qahac wandacmu.

Manam batuc zéma séwiac siñ.

12 Ic méñ manam batuciguc nañselima kecanzac imi mériañaguc wañzac. Meseliyu Miñ Kewunéñ niñu sécgéyuguc kekecac opoc edamuyaguc Miñ Kewunéñ héñsoroc wañ énécmianzac ionac énécmimañ zé ac zikima zéyec imi énécmiyu késamu. **13** Wañu ic méñnéñ manam batuc hicñimiyu Anutunéñ

batucgénénzac imuhuc ménda zémac. Anutu imi birianéñ batucgé mimacac séc qahac. Wañu eñeyaoc imi ic méñac méñ ménda batucgé mianzac. **14** Wañu ic méñac méñ manam batuc hicñimianzac imi mia eñeya siñ birianéñ hérémima kemma qatémianzac. **15** Wañu siñ iminéñ tackecma héri haima kápésic mihicñianzac. Wañu kápésic iminéñ yandima héri haima humuc mihicñianzac.

16 *Dacmuna* soroc hécná, galeñ megic ikoc wañ énécmiwac niñac. **17** Ewa hiawac buñja hiabia méñnéñ méñ zéma sese solañja méñnéñ méñ imi moczoñ ounec Mañgoc asac mararañaguc iwac murunec mama haanzac. Iwac muru imi méñzé méñzé haka me ireha melenqeleña méñ ménda hezac. **18** Iwawai inéñ zéyu hicñima keczu imuac sugginaiguc neñañ imi héla gocmia walac walac wambiñ niñac eñeya ewa siñ méndacma ackuazéc hélanéñ héri haima mihicñi nénécmiyec.

Gezacnéñ niniña zéma niñ tohotohoya.

19 *Dacmuna* soroc hécná, ini yomuhuc nimmu. Ic méñnéñ méñ focdac gezac haima nimmac, néñ ac bakia imi focdac ménda melemmac. Wañu niñu biriñu qeria focdac ménda yacmac. **20** Qeri biricnéñ kekec solañ dindiña Anutunéñ niñu sécgéanzac imi ménda mihicñimac. **21** Imuac bec, niniñ qakola zéma kaiziliwen haka imi moczoñ hetecgé gilidacma, qeri uñagina añgégñ tiéncmimiawac kuha, qeri ginaiguc bec himic énécmiyu hezac ackuazéc imi goiya héima añgégñ tima héwiña héimu.

22 Ini ackuazéc imi eñdac gezacginanéñ sac nimma ikoc ménda wañamumu, néñ niñtohoma moczoñ wandacmu. **23** Ic méñnéñ méñ ackuazéc imi gezacnéñ sac nimma ménda wamma memac imi ic méñnéñ eñeya séwiac kic ségéraya wikiñiguc añañzac ésécnec wañzac. **24** Eñeya añañu tecgéyu keñkecma kic tanera dimuhucya imi focdac eluñ qeanzac. **25** Néñ ic méñ héna ac solañja kápésic igucnec hulac énécmianzac imi hémma héñgésima ménda eluñ qeyu wammanec kemmac imi wawañ memeya séc héla mériañ mihicñimac.

26 Méñnéñ méñ eñeya niñac niñu Anutu ee héihéi wammimia tanec wañuguc kileñ ezelaña galeñ ménda mema eñeya ewa qeriya ikoc wañamumaciguc imi iwac ee héihéi wañmimiawac haka iminéñ eñomia wammac. **27** Anutu Mañgocnéñ niñu buñja suruc hiabia imuac ai lalaclalac solañ qeqeya wañanzac imi mia embac maléya zéma merac gupaña inicgaleñ wañ

énécmima baecac wawañ meme biria igucnec gésia-
muma gocya qahac kekec imi mia.

Haka bakésasacnec ménda wammu.

2 Dacmuna hécná, Miñ Kewunina Yesu Kristo edamuyaguc i ninzén géanzuiguc imi ic ménjac mén bakésasaciguc ménda énépésimu. ² Onac tocgo-tocgo amaiguc ic mén méria merawaiguc bineñ golinén memeya haiyu hingaru owo maleku héñsoroc sorocgia hima éréyu duña ic maqeqeya mén owo malekuya qakolayaguc hama érémaciguc ³ ini ic owo maleku héñsoroc sorocgia hima érézac iwac muru lil-
ingé hémma you hama tatac hiabia yomuaru tacna zé-
ma ic maqeqeya iwac niñac zéma gi hia imuaru nanna
me hénanaiguc mama tacna zémuiguc imi ⁴ ini niñgic,
eñañ eñaocnec héñgési wañamuma ninñ birianén
niñgésima gésigési icya séciguc kecanzu tanec ménda
wanzac me?

⁵ Dacmuna soroc hécná zéwa niñgic, Anutunén baec yomuaru ic maqeqeya gésima énépésima ninzén ninzén gina meyandi énécmima i siñ nimmianzu ionac mia iwac héñgaleñ ama areña yanda ara zikima buña qeénécmiyec imi mératéc énécmiyu késagic. ⁶ Néñ ini imi néwécgeña ic maqeqeya mema titi wañ énécmi-
anzu. Wañu méré méré eneñ yéwéri mihicñj énécmi-
ma aciguc onopocanzu me? Imi mia ic hinac soukiwag-
inaguc. ⁷ Wañu onac unuruma Kristoac tohotoho
ichéra zéanzu qacgina eebipiyaguc imi ic soukiwagi-
naguc ieneñ zébiri qébiri ménda wañanzu me? ⁸ Ini imi
kiwi téréyaiguc hezac séc gi geña niñac goi héihéi
wañamuanzañ éséc alagawac imuhuyanec wammi-
wésémañ zéyec héna ac eñaña imi niñtoho
wañanzuiguc imi hia wanzu, ⁹ néñ ini goi héihéi imi
bakésasaciguc soukiwa ic ionacnec wañ énécmi-
anzuiguc imi kápésic wañkeczu. Imuhuc wañgic héna
acnéñ kápésic ic zéma zétecgé énécmimac. ¹⁰ Méñnéñ
mén héna ac moczoñ niñtoho wamma kecma mo-
macguc ménda tohoma qonzontoj gémac imi, héna
ac moczoñ yanda logizac wanzac. ¹¹ Imi mia kaisero
ménda wambésémañ zéyec inéñnec mia icac kekec
humuiguc ménda opocbésémañ zéyec. Imuac bec
kaisero ménda wamma icac kekec mén humuciguc
opoczanjiguc gi bec héna ac imi logizañ wanzac. ¹² Ini
imi nalé ménda sosoliyu hulac énécmimac niñac
énécmiyec héna ac qelia imuaru namma gési énécmi-
macac hezac. Imuac héna ac qelia imuac séciguc nam-
ma acgina zéma hakagina wammu. ¹³ Wésé ninñ qahac
hakagina wañanzu ionac imi wésé ninñ qahac
zégési énécmimac. Wésé ninñ iminén zégésigési imi
ogicma eñaña wanzac.

Ninzén ninzén wawañ memeya qahac imi humumia.

¹⁴ Dacmuna hécná ic méñnéñ ni ninzén ninzén naguc keczua zémaguc wawañ memeya qahac kecmaciguc imi iwac muru némac hiabia mén hicñjimimac? Ninzén ninzén imuhuyanén eñaña hia mehiaru mimacac séc wanzac me? ¹⁵ Ic me embac dacmunagina méñnéñ

séwi usuya zéma nene iwawaiya qahac kecanzaciguc ¹⁶ Onarunec méñnéñ kuanec sac ézéma ala, bñzén nec hama kenna; Kemma geric zonimma nene nena sécgé géñu. Imuhuc ézéma séwiac iwawai mén ménda mimaciguc, ac iminén némaciguc méra mi-
mac? ¹⁷ Tanec imuhuyanec, wawañ memeyanén mén-
da hemiyu ninzén ninzén eñaña imi humumia wanzac.

¹⁸ Wañu mén yomuhuc hia zémacac séc; Gi ninzén ninzén gaguc, wañu ni wawañ memenaguc, imuac ninzén ninzén ga wawañ memeya qahac imi nézéna hémma ni wawañ memenaiguc ninzén ninzén ga gézéwa hénna. ¹⁹ Gi Anutu momacguc keczac imi ninzén géanzañ. Imi hia wanzañ. Uña biria acguc iwac ninzén géma zénéñ gina hiriyu kecanzu. ²⁰ Oh, ic wata-
laña gi, ninzén ninzén wawañ memeya qahac imi
gorosona wanzac imi niñasariñ zé wañgénzac me? ²¹ Neñañ esañ ambécnina Abarahamnéñ naña Isaka zaki téréya qahaiguc haimiyec. Nalé imuaru Anutunén ic solañ zémiyec. Gi ninna imi wawañ memeya niñac qahac tanec wanzac me? ²² Oloñ ninzén ésécnec ninzén ninzén iminén iwac wawañ memeyaguc mo-
macnec aiya meyc wawañ memeya néñnec ninzén
ninzén ga imi solañaniyec. ²³ Imuac kiwi téréya méñguc yomuhuc zézac imi hélaguc wañec, Abarahamnéñ Anutu ninzén gé miyu haka imuac mia niñu solañ wañec. Wañu ic imi Anutuac alaya zémimia wañec. ²⁴ Imi hénni, ic méñnéñ ninzén ninzén nanc qahac, néñ wawañ memeyaguc niñac wamma ic solañ zémimia wanzac. ²⁵ Wañu imuhucyanec héna yanda embac Ra-
hap imi kicgaleñ ic méli énécmigic †keñgic imi unuru-
ma héna méñnec méli énécmiyu keñgic wawañ
meme imuac mia solañ zémiyec. ²⁶ Séwi qeri uñaya qahac hezac imi séwi humumia, imuhucyanec ninzén ninzén wawañ memeya qahac imi humumia.

Ezelañgina galeñgému.

3 Dacmuna hécná, ini kiwi ic wamma keczñ neñañ kápésicninawac kitiwa réwéria mihicñjiwañ hezac imi niñasariña kiwi ic sécnina ménda ogicma wambñ. ² Neñañ moczoñ yanda iwawai sasalaiguc qonzontoj géma mama nunuanzac. Imuac ic mén ackua zé-
cyaiguc kápésira mén ménda hezaciguc ic imi solañ
dindiña. Ic imuhuyanén séwiya moczoñ yanda pinzuña
hai amuma dindiñanec kecmacac séc wanzac. ³ Neñañ
becosic eneñ acnina tohomu niñac kuaginaiguc
pinzuña haima séwigina moczoñ hérékeñ héréha wañ
énécmianziñ. ⁴ Wañu konduniguc zéic héñgic. Zéic imi
kuneñ yanda, wañu luhuc selianén mihilañgéyu
keñanzac, néñ qindi qindiña komocdia dac imi haima
nesinesi icyawac ewa siñ hezac séc nesima keña
wañanzac. ⁵ Imuhucyanec ezelañ imi séwi ninawac kiti-
wa komodia mén, wañu wawañ meme kuneñ yan-
dawac tétéc qeqe ac zéanzac.

Héñgic, geric lokoc komocdia dac méñnéñ zélén baec yanda zeric qericdacma keñanzac imi hémma nimmu. ⁶ Ezelañnina imi geric lokora, biriayanén séwiya moczoñ mesécgé mima eñaña buña késayu

† Girik aciguc; kua meme ic.

séwiya imi iwac baec kurumeña wandaczac. Séwininawac kitiwa sasala succginaiguc inéj séwinina moczoñ yanda mebirima karisi hénia éséc nec lelecgé ma kemma hicñisaiya hicñisaiya zeric qeric wañ énécmianzac. Wañu zeric qericac kuha imi geric siawac bélaña iguc nec haanzac. ⁷ Wañqesi hénia hénia zéma nei zuku hénia hénia zéma zinimokoleñ hénia hénia zéma kondun qeriaiguc iwawai kecec ginaguc hedaczu imi icnéñ mebélacgé énécmigic ionac niniñ nec méndac énécmianzu, néñ ⁸ ezelañ nina imi ic méñnéñ méñ mebélac gémacac séc qahac wanzac. Imi biria ménda sima aiya meanzac. Wañu iwac muru imi kumiñ humuc mihicñi nénécmimianéñ sécgéma hezac. ⁹ Ezelañ iminéñ nec neñañ Miñ Kewu mañgocni na mepésimima legicya héima iminéñ nec acguc ic tosara Anutu eñeya tanera méndacma meénécmimia imi saecgé énécmianziñ. ¹⁰ Kua imi momacguc, néñ imuarunec mozoc ac zéma saec ac momacnec maanzac. Dacmuna hécna haka imi nimba ménda sécgézac. ¹¹ Doku kiwa momacgucnéñ doku saola zéma howuc howura momacnec mihicñi nénécmimac me? ¹² Dacmuna hécna, ini niñgic fik icac uranéñ oliwa gocmia hia haimac? Wañu waiñ icac uranéñ fik gocmia hia haimac? Qahacguc nec!, imuhucyanec doku howec yagucnéñ doku saula mihicñi nénécmimacac séc qahac.

Niñtegic qinñtegic ou kurumeñ iguc nec hahaya.

¹³ Onarunec méréneñ niñtegic qinñtegic zéma niniña asacalaria keczac? Inéñ haka hiabia wamma gum bénzénzéña niñtegic qinñtegicya iguc nec hahaya iminéñ nec wawañ memeya imi menénécmiyu hémbiñ. ¹⁴ Wañu onac ewa qeriginaiguc nimbupuc howuc kétinñkétinña zéma féñgéc hakanéñ héwiwiñ gézaciguc ackua zéc héla qema tétéc qe qe zéma ikoc ménda wammu. ¹⁵ Niñtegic qinñtegic imuhuya imi kurumeñ iguc nec ménda maanzac, néñ baec iguc nec zéma ic séwi siñ iguc nec zéma Biria miñinawac murunec haanzac. ¹⁶ Hénia yomuhuc niñac mia imuhuc zézua; Nimbupuc zéma hémbaoc hezac imuaru hazéc zéma haka biria hénia hénia hezac. ¹⁷ Néñ niñtegic qinñtegic kurumeñ iguc nec hahaya imi walac ewa qeri méteréya zéma luae, gum bénzénzéñ, niñtoho, wéséniniñ zéma héla gocmia hiabia sasala mihicñima bakésasac qahac, kiciguc welen qe qe qahac, imuhucya. ¹⁸ Luae qe qe icnéñ luae qesama kecec solañawac héla mihicñianzac.

Baecac ala siñ.

4 Succginaiguc euqac zéma tualefic imi dimuacnec haanzac? Imi mia séwi taséhécgina succginaiguc tosara euqac wawañawac siñginaguc keczu ionac murunec haanzac. ² Ewa siñ kunéñ yanda wañénéc mi-anzac, néñ ménda mihicñizu. Unu humu wañamuma nimbupuc wañanzu, néñ hia mihicñimuac séc qahac wanzac. Imuac mia ini euma hazéc ac wañamuzu. Wañu hénia héla imi zéwelecgina qahac kecanzu imuac niñac ménda mihicñi keczu. ³ Wañu zéwelecmi-

ma kileñ ménda mihicñizuiguc imi eñañ siñginawac menec qenec wammu niñac sigima zéwelecgic. ⁴ Kaiseroac ic embacya ini, baecac iwawaiyaguc ala wamma kecec imi Anutuac hazéchéra wamma kecec wanzac imi ménda niñacgézu? Imuac ic méréneñ baec ala wammimañ zé ewa ewa wañanzac imi eñeyaoc Anutuac hazéra wawañ wanzac. ⁵ Ini kiwi téréyaiguc Anutunéñ Uña Téréya méli nénécmiyu ewa qerini-naiguc kecanzac Uña Téréya iminéñ mia nimbupuc wammacac séc wañ énécmianzac zéyec, †néñ ini imi ac imuac niñgic eñomia wanzac me? ⁶ Wañu imi sac qahac, néñ inéñ ewa hiawac buña kunéñ yanda nénécmianzac. Imuac yomuhuc zéyec; Anutunéñ tétéc qe qe ic nesi énécmiyu keñgic ewa qerigina memaamuma keczu ionac mia ewa hia wañ énécmianzac. ⁷ Imuac ini Anutu niñtoho wammimu. Imuhuc wamma Biria miñina hazéc wammimu. Imuhuc wammigic qiziziqgé énécmimac. ⁸ Anutu hosucgémigic, imuhuc wañgic i acguc hosucgé énécmimac. Biria meme ic ini méragina zuacgic lalacalac wammac. Ewa qerigina keñhéi hahéi wañanzac ini ewa qerigina méterégic lalacalac wammac. ⁹ Qerinéñ yai wisiniñaguc zési ac wamma ewa biric wammu. Zédesigina melenñgic zési aciguc, zézé ségiségigina melenñgic niñ yéwériiguc kemmac. ¹⁰ Miñ Kewuac kiwaiguc memaamumu, inéñ meen énécmimac.

Ic tosara ménda niñgési énécmimu.

¹¹ Dacmuna hécna, zébiri qébiri ménda wañamumu. Méréneñ méñ dacmunaya zébiri mizac me gésimizac imi héna ac zébirima gésizac wanzac. Héna ac gési keczañiguc gi héna ac tohotoho ic qahac, néñ gésigési ic keczañ. ¹² Héna ac miñina zéma gésigési ic imi momacguc sac keczac. Inéñ mia bénzén angéñ tiénécmimac me bénzén mebiria énécmimacac séc. Néñ gi méré icnéñ alahécgina gési énécmianzañ.

Orañgucac niñkumuma tétéc qe qe wammuc ménda hezac.

¹³ Zéwa niñgic, succgina iguc nec tosara erac me orañ nini tauñ imuaru me imuaru kemma soukiwa ai mema kosa mema kecni yawuñ méñ tecgéyu hawiñ. Imuhuc zéanzu ini ac yomi nimbésémañ; ¹⁴ Orañguc némacnéñ hicñi énécmimac imi ini ménda ninzu. Kececgina imi némac iwawai? Ini imi baec wéséséya nalé hotoña dac kecma aocgéanzac imuhucya. ¹⁵ Imuac ini néwécgeña yomuhuc zémuac hezac, Miñ Kewuni-nanéñ niñu sécgéyu nini kecma ai imi mewiñ. ¹⁶ Ini deguc tétéc qe qe ac eñomia wamma séwi eñeñ wanzu. Wañu tétéc qe qe ac imuhucya imi moczoñ biria wanzac. ¹⁷ Imuac mia ic méréneñ wawañ meme hiabia wawañawac séc niñtegic qinñtegicya hemiyuguc kileñ ménda wañu késpedesiya wanzac.

† Tosara imi yomuhuc melemma ogic hezac; Anutunéñ qerini-naiguc uñanina hai nénécmiyu hezac imuac héñgalen wammianzac.

Ic soukiwaginaguc ionac goro ac.

5 Hinac zéma soukiwa yandaguc keczu ini gezac haima niŋgic. ³Éra waiya hicŋi énécmimacac hezac imuac nimma qac siac wammu. ²Hinac méri-aŋgina imi houdaru owo malekugina imi qakolanéŋ qedaczac. ³Goli siliwaginanéŋ hufenaguc wandaczac. Waŋu hufenja iminéŋ geric éséc nec séwi busugina nema héniaŋgina zéaumac. Ini imi nalé tetcgiaiguc hinaccina qauqau haigic enzac. ⁴Ninzu, ai ic tosara onac aiginaiguc héla tocogic imuac ai boŋagina aŋgétima ménda énécmigic ai boŋa iminéŋ qaczac. Waŋu tocgotocgo ai megic ienenj siacgic Miŋ Kewunina, Miŋ Kewu Pupunda iwac gezawaiguc hiŋgaczac. ⁵Ini baeciguc hémbaoc wamma iwawai hiabianéŋ mezeric amuma kecma unu hézéŋ hézéŋgiawac naléyaiguc ewa qerigina halécyá dépaŋ yanda waŋu keczu. ⁶Waŋu ini ic solara imuac mia kápésicyaguc zéma zétecgéma qehumugic. Waŋu inéŋ musuqeqe ac ménj ménda melenj énécmiyec.

Qenzeŋ manzeŋiguc naŋselimu.

⁷Imuac dacmuna hécna, ini nalé horugiyu naŋselimanec kecgcic Miŋ Kewunina harémac. Himicnec qimicnecac icyanéŋ héla gocmia baec igucnec hicŋianzac imuac mambéc kecma niŋselima kia naléya zéma kaiwe naléyawac †mambéc kecaŋzu. ⁸Ini acguc ewa qerigina niŋseligima nalé horua naŋselima kecmu. Miŋ Kewuninawac hahayawac nalé imi ducŋzac. ⁹Eŋaocnec diric doroc ac ménda waŋamumu, ac imi tohoma kecgcic gésigésiac zéranéŋ qizizihgé énécmima kemmac. Ninzu gésigési icnéŋ hosucgé énécmima naguiguc séŋgaŋgeŋ naŋzu. ¹⁰Dacmuna hécna, kua meme ic Miŋ Kewuninawac qaraiguc zégic i inicgic zérabéra zéma mambéc kecec horua imuac sésécgina wammu. ¹¹Ninzu naŋselima kecaŋzu ionac nimma

† *Girik aciguc; Kia walaha zéma kia tetcgia.*

mérianŋ ginaguc zéanzih. Ini Yop ac nanaŋ seli imi gezac ginanéŋ niŋgic. Waŋu Miŋ Kewuninanéŋ tetcgiaiguc dimuhuc wammiyec imi oloŋnindaczu. Miŋ Kewunina imi ménjac ménj ogicma ewa biric zéma wésé ninih kuneh yanda waŋ nénécmianzac.

¹²Dacmuna hécna, ac ménj méndagucnec zéselimu. Ac imuac niŋgic ac tosara onogicma réwéria wammac. Kurumenjac qaraiguc me baecac qaraiguc iwawai tosara ménjac qaraiguc koroma ménda zéselimu. Niŋgic oaec waŋu oaec zému, waŋu qahac waŋu qahac zému. Imuhuc ménda waŋgic, kápésic ginaguc zéénécmiwac niŋac.

Ninzéŋgéma zéwelecmu.

¹³Onarunec ménjnéŋ yéwéri mihicŋizaciguc imi Anutu zéwelec wammimac. Ménjnéŋ ménj ségiségiiguc keczaciguc imi mepé qepésiac legic héimimac. ¹⁴Onac murunec ménj hafi zepayaguc keczaciguc imi hénarorih ionac qeriac galeŋ unuruyu hama Miŋ Kewuninawac qaraiguc halécnéŋ naec mima zéwelecmu. ¹⁵Zéwelecgina ninzéŋ ninzéŋginaiguc wawaŋa imi hafi ic mehiaru énécmimac. Miŋ Kewuninanéŋ hafiya igucnec meyacmimac. Waŋu kápésic ménj waŋeciguc imi acguc waimimac. ¹⁶Imuac bec kápésicgina zézuac waŋamuma hafigina hiarumac niŋac naŋgé amuma zéwelec wammu. Ic solaraŋanéŋ zéweleru kuhaguc zéma hélaguc waŋanzac. ¹⁷Elia imi héniaŋa ic omaya neŋaŋ ésécnec, néŋ inéŋ kia ménda hamac niŋac solaraŋanec weleru yawuŋ haréwéc zéma maso 6 imuac séc baeciguc kia ménda mayec. ¹⁸Waŋu muŋguc weleru kurumenjnéŋ kia haiyu mayu baecnéŋ héla mihicŋiyec.

¹⁹Dacmuna hécna, onarunec ménjnéŋ ackuazéc héla waima rouc keru ic ménjnéŋ naŋgémiyu liliŋgéma hamaciguc imi ²⁰naŋgémiyec inéŋ liliŋgéma hayec iwac qeri uŋa imi humuc igucnec aŋgéŋa tima kápésicya sasala osodaczac. Ini hénia imi niŋtegcim.

1 Petero

Yaizézé ac.

1 Yesu Kristoac Méliméli ic ni Peteronéj Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia komoc, zéma Bitinia baec séc Anutuac hénaoriñ kiañ éséc nec héndemma kekera

² Anutu mañgoc ninanéj ménda hicñjicnec bec niñénémima Uña téréyanéj météré énécmiyu niñtoho wañgic, Yesu Kristoac sawanéj naec énécmima t̄gési énécmima énépésiyec onac mia kiwi yomi oénécmizua. Ewa hiaya zéma luaeyanéj onac muru sécgéma hema kecma.

³ Mepésimini, neñañ miñ kewunina Yesu Kristoac mañgocya Anutunéj wésé niniñ kuneñ nec sécgémiyu Yesu Kristo i humuc ic sugcina igucnec meqeli mima hena imuacnec neñañ kekec qelia mihicñj nénécmiyu niñkinzénj qeli qeli he nénécmiyu kecanziñ. ⁴ Imuhuc wamma onac niñ wamma kurumenjiguc iwawai haihaiya hezac, ménda houhouya, ménda zapi qeqeya, ménda qahac wawaña, imi mératéc memu. ⁵ Ini imi nalé tetcgiaiguc añgénj titi haka mewininiñañ zé niñu heyec imi késawin zé ninzénjgégic Anutuac kuhanéj inicgaleñ wañ énécmiyec. ⁶ Imuac qeriginaiguc ini ségiségi wamma kecanzu. Wañu hicñj énécmimacac hezaciguc deguc manam batuc yéwéria hénia hénia niñac wamma nalé hotoñadac niñyéwérimu. ⁷ Imi mia ninzénj ninzénjgina imi goli gerichénj batucgéyu qahac wammacac hezac imuac séha ogicma hiabia wañu Yesu Kristoac hahayawac naléiguc mepé qepésigina zéma edamugina zéma eebipiginaguc wammu niñac réwéri imuhucya hicñj énécmikeczac. ⁸ Yesu imi ini kicginanéj ménda héngic, néñ kileñ siñniñ wammianzu. Deguc acguc ménda hénzu, néñ kileñ ninzénjgéma ségiségi ménj edamuyaguc hénia zéasariwiñac séc qahac imuhucya nimma kecanzu. ⁹ Imi mia ninzénj ninzénjginawac héla, qeri uñaginawac añgénj titi imi énécmiyu memuac hezac imuac niñ imuhuc imuhuc ségiségi wamma kecanzu.

¹⁰ Añgénj titi imuac mia kua meme ic tosara ieneñ ewa hiaya onac muru mama hamacac heyec imuac héiqelima seliseli wamma hochoc ai megic. ¹¹ Megic ionac ewa qeriginaiguc Kristoac uñanéj Kristo eñeyaoc imi qenzey manzey qema kecma imuac andiaiguc kiwi edamuyaguc wammac zéma walac énézéyec. Énézéyu ieneñ ic mérénéñ Kristo wanzac me némac naléiguc hicñjmac zéma hochoc ai megic. ¹² Ic ieneñ imi eñañ ménda welenj qeamugic, néñ onac welenj qeéncmigic imuac zéau énécmiyu niñasarigic.

Wañu imi mia Uña Téréya kurumenj igucnec mayec inéñ buña suruc hiabiawac welenj qeqe ic nañgé énécmiyu degucmi buña suruc hiabia onac énézégic nindacgic. Wañu kua meme uña eney acguc hénia imi héntegicbiñ zé wanzu.

¹³ Imuac ini ewa qeriginawac rikunja zikima zérénj qérénj wamma séwiac siñgina helanzi amuma kecmu. Wañu Yesu Kristo hicñjitegicmac nalé imuaru inéñ ewa hiawac wañ énécmimac. Imuac niñ ini imuac mia moczoñ niñkinzénjgéma kecmu. ¹⁴ Kua tohotoho nambérac éséc nec kecmu, néñ bec nec ménda niñtegitma kecgic imuaru siñ biria méndacma kecgic haka tanera imuac ménda tohoma kecmu. ¹⁵ Téréya miñjina unuruyec iwac séciguc namma ini acguc wawañ memegina séc, ic téréya kecmu. ¹⁶ Ac yomuhuc mia ooyawac heyu imuhuc zézua; Ni téréya keczua imuac niñ ini acguc téréya kecmu. ¹⁷ Ini Mañgoc zémima qac héhélianzu inéñ niñgési énécmimañ zé icya icya séwi tanecgina ménda hémma ai memegina hémma niñénécmianzac. Imuac baeciguc ic kiañ kecma eeya séha héimima kecmu. ¹⁸ Ini niñzu éséc nec esañambéc hécgina ionac hena tima haka eñomia wañanjic imuacnec añgénj tiénécmiyec imi siliwa me goli éséc nec iwawai kecma qahac wañanzac imuhucyanéñ boñ héré ménda meénécmiyec. ¹⁹ Rama wizi kukuya qahac kitic Képésira qahac éséc nec kekera Kristo iwac sacya eeyagucnéñ boñ héré meénécmiyec. ²⁰ I imi baec kurumenj ménda zéyu hicñjyec nec gésimimiawac kerec. Wañu nalé tetcgia yomuac onac niñ wamma mewinimiyu hicñjyec. ²¹ Ini imi humuc ic sugcina igucnec Kristo i meqelimima kiwi edamu asahanéñ héimiyec Anutu iwac mia wamma Kristonéñ énépésiyu ninzénjgéanzu. Imuac onac ninzénj ninzénj zéma niñkinzénj imi Anutuac muru hezac.

²² Ini ac héla imi niñtoho kecma ††onac qeri uñagina imi météréma ninzénj ninzénj dacmuna hécgina hélac nec goi héihéi wañ énécmianzu, imuac ewa qerigina lalacnec zéma qerigina dumuñanéñ siñniñ wañamuma kecmu. ²³ Ini muñguc qelima hicñjic imi gocmia kecma houanzac imuhucyaiguc qahac, néñ gocmia ménda houhouya igucnec hicñjic. Imi mia Anutuac ackuazéc kekecyaguc tetcgia qahac kecanzac imi mia. ²⁴ Hénia imi yomuhuc; Ic séwiginama momac yanda imi zariñ ura éséc nec. Wañu kiwi edamugina imi zariñ zuria éséc nec. Zariñ ura imi kaiwenéñ zeyu sélécgéanzac. Wañu zariñ zuria imi bura tima maanzac. ²⁵ Néñ Miñ Kewuninawac ackuazéc imi tetc-

† Sawanéj naec énécmima; Mmh 24:3-8, Heb 9:18-21.

†† Ac héla imi niñtoho kecma; Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc Uñawac kuhanéñ.

gia qahac heanzac zéyec. Wañu ackuazéc imi buña suruc hiabia zéau énécmimi ninjic imi mia.

Baña kekecyaguc Yesu zéma iwac anjén tiénécmimia.

2 Imuac bec, kaiziliwen haka hénia hénia zéma ala batuc haka hénia hénia zéma ikoc zéma nimbupuc zéma zébiriqébiri hénia hénia imi moczoñ gili-dacgic kenju. ²³ Miñ Kewuac goi héihéiya imuac siña ninzuciguc, merac sacsac éséc nec qeriginanéñ namu téréya niñac wamma, imuhuc wamma yandima anjén titiiguc keremmu. ⁴ Wañu ini imi baec icnéñ qéfaccgic, néñ Anutunéñ niñu eeyaguc wañu eneya buña gésimiyec baña kekecyaguc Yesu Kristo iwac muru hamu. ⁵ Hagic hofac oo ic arenjéra téréya wamma mulu manañ hofac hiabia Anutunéñ siña nimma anjén timacac sécyá omimu niñac, Yesu Kristonéñ hoc kekecyaguc éséc nec meyac énécmiyu toroqe amuma amaya téréya wamma keczu. ⁶ Kiwi téréyaiguc ac mén yomuhuc ooyawac hezac; Héngic, ni Zion ama imuaru baña mén wañgoñaguc sérañ éséc buña qemima haizua. Wañu ic méréñéñ ninzénge mimac imi gamusiñ qamusiniñguc ménda opocopora wammac zéyec. ⁷ Imuac niñac ninzéngezu onac muru imi eeyaguc wanzac, néñ ménda ninzéngezu ionac muru imi hoc mén mericqe ic enéñ hénjara mema gilicgic kenkenja iminéñ ama wañgoñaguc hiñgacma ama imuac oruha wamma taru ⁸ tosara hoc imuaru qonzoñ tonjéanzu. Wañu zamanziñ hoc imuaru mama unuanzac zéyec. Imi mia ackuazéc ménda tohoanzu imuac niñac mama unuanzac. Wañu ic imuhucya imi imuhuc wamma niñac hezac.

⁹ Wañu ini imi siñi tunumañ yanda iguc nec héihéré énécmima edamuya hiabia soroc imuac qeriaiguc onoporec iwac hénia hiabia zéau énécmimu niñac hénaoriñ héra buña qeénécmimia zéma hofac oo ic, ic kewuac séc eneña zéma iwac héñgalen ama arena yanda téréya zéma ic embac eneya buña qeénécmimia wamma keczu. ¹⁰ Ini imi bec nec ic embachéra ménda kecgcic, néñ deguc imi Anutuac ic embachéra wamma keczu. Wañu bec nec imi wésé niniñ ménda wañ énécmiyu kecgcic, néñ deguc imi wéséniniñ wañ énécmiyu keczu.

Anutuac welenqege ic kecmu.

¹¹ Ala sorochéna, meseli énécmima zézua, onac imi baeciguc ic kian zéma ic qañ éséc nec nimma qeri uñaginawac hazéc wammima yaréya qeanzac séwigi-na imuac siñ imi sigima kecmu. ¹² Ic enia ionac suc ginaiguc wawañ memegina hiabianec wamma kecmu. Biria meme zéma zébiriqébiri wañ énécmianzu ienen onac ai meme hiabia imi hémma Anutuac hahayawac naléiguc †qac buñaya mepésimu.

¹³ Miñ Kewuac niñac wamma hénia ac hénia hénia icnéñ zéseligic imi moczoñ tohodacmu. baecac ic kewu

† Anutuac hahayawac nalé; Luk 19:44, Mmh 3:16, Sa1 2:21, Mmh 32:34, Leg 58:6.

eneña me ¹⁴ inéñ méli énécmiyu hama haka biria wanzu taségina melen énécmima, haka hiabia wanzu bakia hiabia melen énécmianzu baec galen imi onac imuhucyanec wañ énécmimu. ¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Wawañ memegina hiabia iminéñ ic diwi qiwiliña ionac acgina sic saocya imi méwécgému iminéñ mia Anutuac ewa siñ wanzac. ¹⁶ Enjaoc enañ kecec miñina kecmu, néñ imuac kuhanéñ biria ménda musanjéma wamma. Wañu Anutuac welenqege ichéra éséc nec kecmu. ¹⁷ Ic moczoñ nec ee héihéi hiabianec wañ énécmimu. Wañu ninzén ninzén dacmuna hécgina siñniñ wañ énécmima Anutuac bac yandi yandi wamma baecac ic kewuya ee héihéi wañ énécmimu.

Qenzen manzen kekecac séséc.

¹⁸ Welenqege ic ini zénéñ hirihiri wamma miñ hécgina ionac ewa bacginaiguc memaamuma kecmu. Wañu ic kuneñ hécgina hiabia bénzénja ionac sac qahac, néñ goi biric wañ énécmianzu ionac muru momac nec imuhuc wañ énécmimu. ¹⁹ Réwéri hénia qahac mihicñi énécmigic Anutu niñqelima bisima kecmu imi haka hiabia soroc. ²⁰ Képésicgina niñac unuhéi wangic bisiqatén wammuguc némac niñac zéhiaru énécmimac? Haka hiabia wamma qenzen manzen mihicñima efima bisimu imi Anutuac kiwaiguc haka héñsoroc sorocgia wammac. ²¹ Hénia imuac mia ini héihéré énécmimiyec. Kristo imi acguc onac wamma qenzen manzen mihicñi migic bisima séséc wañ énécmiyec imi ini hémma eneya hénanec méndacma tima hamu zéma imuhuc wañ énécmiyec. ²² Inéñ kápésic mén ménda wañec. Wañu kuaya iguc nec ikoc ac mén ménda zéyec. ²³ Zébiri migic kitiwa ménda zébiri énécmiyec. Qenzen manzen mihicñi migic ménda tericgé énécmiyec, néñ baec ic solañanec gési nénécmianzac iwac mériaiguc eneya haiamuyec. ²⁴ Wañu iciguc qegic namma eneya séwiiguc neñañ kápésicnina bisidarec. Imi mia neñañ kápésicac muru humuma haka solañawac muru qelia kecbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. Inéñ wiziyañguc wañu ini hiarugic. ²⁵ Bec nec imi rama éséc nec rouc wamma kenjic, néñ deguc imi uñaginawac rama galen zéma héñgalen miñina keczac iwac muru liliñgéma hama keczu.

Eu iniñ onac paken ac.

3 Iniñhécgina ini imuhucyanec euhécgina ionac acgina niñtoho wañ énécmimu, imuhuc wangicguc tosara Anutuac ackuazéc ménda niñtohoanzu imi enéñ acguc iniñ hécgina ionac acgina niñac qahac, néñ wawañ memegina niñac wamma liliñgéic anjén tiénécmimacac séc wammac. ² Hénia imi yomuhuc; Bac yandi yandi wamma hakagina qala qalanec wamma kecgcic inicdaczu. ³ Oruc mizics me soron goli me zari maleku tanera hénia hénianéñ séwiginaiguc ménda mezeric qezeric wamma, ⁴ néñ ewa qeriginaiguc qeri ic sanjima hezac imuac mia wamma memaamuma luae ménda houmacac séc imuhucyanéñ mia mezeric amuma kecmu. Imuhucya

imi Anutuac kiwaiguc eeyaguc yanda wañanzac. ⁵ Becnec embac téréya tosara niñkumugina Anutuac muru haima kecgic ienen acguc imuhucyanec wamma euhécgina ionac acgina niñtoho wamma haka iminén mezeric amuma kecañgic. ⁶ Saranén Abarahamac miñna zémima niñtoho wammiyec ésécnec ini acguc haka hiabia wamma haka tosara zénén hirihiriyawac séc mihicñjima kilen bac yandi yandi ménda wamma kecma iwac †bérachéra wandaczu.

⁷ Embac euhécgina ini imuhucyanec niñtegic qindegicgina méndacma iniñ hécgina iniguc kecmu. Embac imi zéic bébélacgia ésécnec, wañu kekec hémbénaña ewa hiawac énécmimia imi momacnec mératéc memu imi niñtegicma eegina héiéncmimu. Imuhuc wañgic zéwelecwelec ginanén néhé néhéla qahac wammac.

⁸ Acna metecgéma zéwa niñgic; Ini moczoñ yanda ewa momaciguc kecma méñac méñ wésé niniñguc dactmuna ésécnec goi héihéi wañamumu. Wañu ewa biric wañamuma memaamuma kecmu. ⁹ Haka biria awac haka birianec, zébiri qébiriawac zébiri qébirianec ménda melen énécmima kilen mozoc ac hiabia wañ énécmimu. Imuhuc wamma mériañ imi mératéc memu niñac héihéi énécmiyec. ¹⁰ Imuac mia kekecac goiya héima nalé hiabia mihicñjimañ zé wanzaciguc ezelaña neuñ héimima ac biria ménda wamma kua tasiaya iminén ac ikora ménda zémac. ¹¹ Wañu biria igucnec lilingéma haka hiabia wammac, wañu luae kekec niñac hochoc ai mema seligima nesima méndacmac. ¹² Imuac hénia imi yomuhuc, miñ kewuninawac kiwa imi ic solañawac muru hiyu keñanzac. Wañu gezawa imi ionac zéwelec welecginawac haiyu heanzac, néñ haka biria wañanzu ionac imi kic ségérayanén tawi énécmianzac zéma zéyec.

¹³ Wañu seliseli wamma haka hiabia wamma kecmuiguc mérenén zéra waiya énécmimac? ¹⁴ Wañu haka solañawac wañgic unuhéi wammu imi ségiségi ginaguc. Némac iwawai niñac ic tosara bac yandi yandi wañanzu imuac mia ini bac yandi yandi ménda wamma bac zazac ménda wammu, néñ ¹⁵ ewa qeriginaiguc Kristo i miñ kewuginawac buña métérégic kecmac. Wañu ewa qeriginaiguc niñkumu hezac imuac hénia qesi nimbiñ zé wañgic bénzéñnec melen énécmimañ zé nalé séc zérénqérén wamma kecmu, ¹⁶ néñ gum bénzénzén zéma ee héihéiiguc wammu. Wañu ewa kétiñkétin ginanén qala qalagianec hemac. Imuhuc wañgic onac wawañ meme hiabiawac zébiri qébiri wañ énécmimu imi enen mema titi hakaginawac gamugina mihicñjimu. ¹⁷ Haka hiabia wamma qenzen manzen mihicñjimu imi Anutuac ewa siñ wanzaciguc haka biria wamma qenzen manzen mihicñjimu imi ogiczac. ¹⁸ Kristo imi hatac momacguc kápésic ic momac yanda onac niñ wamma humuyec. Ic solañanén neñañ kápésic niñac mulu meyec. Imi mia nonagicma Anutuac muru kemma nonopocmañ zé imuhuc wañec. Inén mia séwiiguc qegic humuyec, néñ uñaiguc imi meqelimiyu kekecyaguc wañec. ¹⁹ Inén uñaguc kemma uña tosara humucac hésa qatéciguc kecgic ionac ackuazéc

zéau énécmiyec. ²⁰ Imi enen mia becnec Noanén zéic miyacgéma keru nalé imuaru Anutunén nalé horua qeri bénzénjiguc mambéc énécmiyu acqeqe wañgic ienen mia. Wañu zéic imuac qeriaiguc emma doku igucnec añañgén tiénécmimia ionac zañgégina imi 8 sac wañec. ²¹ Doku imi Yesu Kristoac humuc igucnec yayac niñac deguc imi melemma añañgén titiac asé kiwiya wanzac. Imi mia doku naec haka imi mia. Wañu imi mia séwiac kápésic zuac énécmimiawac iwawai qahac, néñ ewa kétiñkétin solañanén Anutu mihicñjimañ zé hénima keñkeña imuac asé kiwiya wanzac. ²² Yesu imi kurumeñu emma Anutuac méra héiyaiguc taczac. Taru kua meme uña zéma ai memeac qac buñaginaguc zéma kuc buñaginaguc ienen iwac méra bacyaiguc kecdaczu.

Anutuac goi héihéi imuac welen qeqe ic hiabia.

4 Kristo imi séwiyaguc qenzen manzen mihicñjyec imuac niñ, ini acguc Yesu niñec séc nimma niniñ iminén yaréac malekugina ésécnec héiamumu. Séwiiguc qenzen manzen niñec iminén kápésic igucnec elingé amuanzac. ² Elingéamuma inén baecac kekec hemizac séc muñguc siñ biria ménda méndacma Anutuac ewa siñac sac méndacma kecmac. ³ Ini kaiseroac siñ zéma hémbaoc zéma niñgoñ zéma nezélélén zéma newa qeweloneñ zéma banarawac ireha welen qema ic enia wañanzu ésécnec haka imuhucya becarunec wamma hama nalé hiadac audaczu. ⁴ Wañu enen imi i iniguc iwawai auqauma kekec imuac qaonaguc ménda hololoma keñgic, ienen inicma niñgic haka méréra wañu zébiri qébirinén qacginaguc héigic enzac. ⁵ Wañu ienen kecma humuc zéma kic qeli kekec hénia agina niñgési énécmimac niñac zérén qérén wamma keczac iwacmuru hénia gina zéaumuc hezac. ⁶ Hénia imuac niñac mia humuc ionac muru buña suruc hiabia imi momacnec zéau énécmimia wañec, hénia imi ic embac kic qeli kekerac ésécnec niñgési énécmimia wammac, néñ uñaiguc imi Anutuac hénia séc kecmu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

⁷ Iwawai momac yanda imuac nalé tetcgia ducñzac. Imuac bec niniñgina asac asarianec kecma séwiac siñ waima zéwelec wamma kecmu. ⁸ Goi héihéinén kápésic sasala hoturu énécmianzac imuac niñ hénia yomuac niñgic tosara onogicma eñaña wañu qeriginanén goi héihéi wañamuma kecmu. ⁹ Ini ñindic ñunducya qahac welen qeamuma kecmu. ¹⁰ Anutunén ic embac eñañ eñañ ewa hiawac ai buña hénia hénia énécmiyec séc ama galeña hiabia wamma Anutuac ewa hiawac buña hénia héniaiguc welen qeénécmimu. ¹¹ Ic méñnéñ ac méñ zéman zé Anutuac ackuazéc ésécnec zémac. Wañu méñnéñ méñ welen qeénécmimañ zé Anutunén kuc miyu wanzac ésécnec wammac. Imuhuc wañu ai hénia héniaiguc Yesu Kristoac qaraiguc Anutunén edamuyaguc wammac. Iwac muru mia edamuya zéma kuc yandanén nalé tetcgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

† Sarawac.

Qenzen manzen Kristoac tohotoho ichéra neñan buña.

¹² Ala sorochéna, ini batucgé énécmimanñ zé zéra waiya geriwagucnéñ hicñi énécmiyu haka méréra hicñi énécmizac ésécnec ménda aurimu. ¹³ Wañu ini ken kecma iwac eebipiya wininimac nalé imuaru ewa hia nimma zézé ségiségi wammu niñac Kristoac qenzen manzenaiguc toroqema ségiségi wammu. ¹⁴ Ini Kristoac qara niñac wamma zébiri qébiri ac wañ énécmimu iguc imi zézé ségiségi ginaguc wanzac. Imi mia Uña eebipyaguc, Anutuac Uña iminéñ qacginaiguc keczac imuac niñ imuhuc zézua. ¹⁵ Succinaiguc ménñéñ ménñ biñ suña me kowu nene me haka biria me kua suruñ ic ésécnec ménda wañgic qenzen manzen ménda mihicñi énécmimia wambac niñac. ¹⁶ Wañu Kristoac ic kecma qenzen manzen mihicñi énécmimia wañu gamugina ménda nimmu, néñ néwécgeña Yesuac qara niñac Anutu mepésimu. ¹⁷ Anutuac ama neñanñguc gésigési ai hénima memac imuac naléya ducñizac. Neñanñ muru walac hénima gési nénécmimaciguc ic embac tosara buña suruc hiabia imi ménda tohoanzu ionac tetcgia imi yei dimuhuc wammac? ¹⁸ Wañu ic solañanéñ añgéhñ titi mihicñimanñ zé ai yanda wammaciguc, Anutu eeya mén-da héimianñu imi eney zéma kápésic ic ieney nanañ dimuaru nammu? ¹⁹ Imuac Anutuac ewa siñ tohoma zéra béra mihicñimu ieney imi haka hiabia wamma qeri uñagina imi mihicñi mihicñi miñina ménñzé ménñzéya qahac iwac muru qutunñgé amumu.

Anutuac rama dimuhuc galenñgé énécmiwiñ?

5 Succinaiguc qeriwac galenñ ini ni momacnec qeriwac galenñ wawaña zéma Kristoac qenzen manzen imuac héipuc ic zéma edamuya wininiyu toroqemañ niñ zénénéña neñ zéhinoc wañ énécmizua. ² Succinaiguc Anutuac rama tuñ keczu imi galenñgé énécmimu. Zénañgéiguc qahac, néñ Anutuac ewa siñ méndacma enañ siñginanéñ wañ énécmiyu inicgalenñ wañ énécmimu. Wañu soukiwa niñac hémbaoc wamma qahac, néñ welenñ qeénécmiwiñ zé seliseli wamma memu. ³ Wañu niñkumu énécmima ic embac méraginaiguc onoporu keczu i kewu ménda wañ énécmimu, néñ rama tuñ ionac muru haka hiabia

énézégic hénñgic kecmu. ⁴ Imuhuc wamma kecñic rama galenñ ionac kiwaginanéñ hamac nalé imuaru ic kewuac opoc edamuyaguc ménda méiméiya énécmiyu memu.

⁵ Ic qapé wiliña, ini imuhuyanec kua memegina niñ-toho wañ énécmima moczoñ yanda enaocnec memaa-muma haka iminéñ malekugina ésécnec héima kecmu. Anutu imi séwi eney ic hazéc wañ énécmianñac, néñ memaamuma kekec ionac imi ewa hiawac wañ énécmianñac imuac mia imuhuc zézua.

⁶ Imuac Anutuac méra selia imuac bacyaiguc memaamuma kecñic naléya ducñiyu meyac énécmimac. ⁷ Inéñ mia qeriyanéñ donñgé énécmianñac imuac niñ niniñgina yéwéria imi moczoñ yanda iwac muru haidacmu.

⁸ Ini galenñgé amuma técgina nimma kecmu, hazéc yandagina Biri miñinanéñ laion ésécnec qécgé énécmimanñ zé qacma silacma lelegéma hohoc ai mezac. ⁹ Imuac i hazéc wammima ninzéñ ninzéñgina meselima nammu. Dacmuna hécgina baera baera keczu imi eney acguc qenzen manzen imuhuyanec hicñi énécmiyu keczu imi ini ninzu hénia imuac mia imuhuc zézua. ¹⁰ Wañu ewa hiawac ai buña hénia hénia imuac miñina Anutu, eneya edamuya hehe selia imuac qeriaiguc keremmu niñac Kristoac qeriaiguc héihéré énécmiyec inéñ mia nalé hotoñadac qenzen manzen mihicñima keczu ini eneyaoc meqeli énécmima kuc énécmima meseli énécmimac. ¹¹ Iwac muru kuc seli towia towia hema kecmac. Hélacnec!

Yaiñzé ac tetcgia zéma mozoc ac.

¹² Dacmuna solaña Siliwano ic kenñéi hahéiya qahac zéma niñmianñua inéñ méra néñu ac hotoña dac yomi oma zénañgé énécmima ackuañéc yomi imi Anutuac ewa hia héla wanzac imi héipuc wamma zézua imuac niñ ini ewa hia imuaru selianec nammu. ¹³ Babilon baec yandaiguc héniaorñ keczu ieney yaizézégina zézu. Wañu nuac ninzéñ ninzéñ nañna Mareko acguc imuhuc énézézac. ¹⁴ Ini goi héihéiac kiricne qiricne wañamuma ewa hia acgina zégic kenña wammac. Kristoac qeriaiguc keczu ic embac momac yanda onac muru luaenéñ he énécmimac.

2 Petero

1 Yesu Kristoac welen qeque icya zéma Yesuac Méliméli icya ni Simeon Peteronéri, neñan Anutu zéma anjén titi miñina Yesu Kristoac kecec solanawac kuhanéri nanjé néñu, ninzén ninzén nini késakeczij eeyaguc imi hénia imuhucyanec mihicji énécmiyu késa keczu onac mia kiwi yomi o énécmizua. ² Anutu zéma neñan Miñ Kewunina Yesuac hénia ninzu ninij kuaya qequeya imuac qeriaiguc ewa hiaya zéma luaeyanéri onac muru sécgéma hema kecmac.

Kristoac tohotoho ichéra ionac pakenj ac.

³ Eñeya edamuya zéma hiayanéri neñan héihérenénecmiyec i ninmianziji ninij imuac qeriaiguc mia Anutuac kuhanéri kecec zéma wawanj meme eeyaguc imuac buña moczoñ mihicji nénécmiyec. ⁴ Imi mia baeciguc séwininawac siñ birianéri wanj nénécmiyu haka onjiña késa kerij imuac héñara mema Anutuac hénia téréyaiguc toroqewij niñac sisipac ac eñeña yanda eebipiyaguc imi nénécmiyec. ⁵ Hénia imuac niñac mia ini séc ménj seliseli wamma haka yomuhucyanéri kekecginaiguc toroqemu; Ninzén ninzénjina qahaiguc wawanj meme hiabia, wawanj meme hiabia imuac qahaiguc ninjina, ⁶ ninjina imuac qahaiguc melanzi amuma kecec, melanzi amuma kecec imuac qahaiguc qeselima kecec, qeselima kecec imuac qahaiguc météré amuma kecec, ⁷ météré amuma kecec imuac qahaiguc dacmuna siñ, dacmuna siñ imuac qahaiguc goi héihéi wanjamuma kecec imi toroqema imuac qeriaiguc kecmu. ⁸ Haka imuhucyanéri onac muru hema emma heyu Miñ Kewunina Yesu Kristoac hénia kuaya qequeya niñareñjéma kecmac gorosonja mearonja ménda wammu. ⁹ Ménjénj haka imuhucya ménda anjén tiyu hemizac imi kiwa mugu mugumia zéma kic hilic. Wanju ic imuhucya imi késpedesya bec zuacmimia wanj, néñ imi eluj qeyu kecanzac. ¹⁰ Dacmuna hécnia imuac niñac séc ménj ogicma seliseli wamma ai buñagina meseligimu. Imuhuc wanjic ai imuac unuruma megési énécmiyec imi hicnjiteguru hémmu. Ini imuhuc wammuiguc ménda maunumac, néñ seligima kecmu. ¹¹ Imuhuc wamma kecmuiguc neñan miñ kewunina anjén titi miñina Yesu Kristo iwac héñgalen ama areña yanda hehe selia imuac naguya moczoñ auénécmiyu osiosiya qahac kerendacmu.

¹² Imuac mia ini hénia imi niñasarima ac héla deguc késa keczu imuaru nanjeligiac keczu, néñ ini haka imuac niñqelimu niñac nalé séc énézémanj zé ninzua. ¹³⁻¹⁴ Ni Miñ Kewuna Yesu Kristonéri zéasari néñec séc

séwi halina focdac hetecgémañ imi ninzua. Imuac mia ni baec séwiac haliguc kicqeli kecanzua nalé imuac séc meqeli énécmiwa niñqelima kecmu niñac nimba sécgézac. ¹⁵ Wanju wai énécmima kemmanj imuac andiaiguc ini acguc ackuazéc énézéyi imi niñqelimu niñac aina selianec mekeczua.

Kristoac edamuya.

¹⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristoac kuha zéma mama hayawac énézéyiñ suruc imi nemu surucdac ménj ic ménjénj hiabianec areñjéma zézéya imuhucya ménda méndacma énézéyiñ, néñ neñaoc kicninanéri eñeña miñinawac hénia imi héñij imuac héipuc ic wamma énézéanzij. ¹⁷ Edamu asaha eebipiyaguc imuac qeriaiguc ac ewa ménj yomuhuc mayec. Mayu inéri Manjogoc arunec eebipiya zéma edamuya késayec. Yomi imi nuac nanj sorocna, iwac nimba sécgéyu ségiségi wanjanzua. ¹⁸ Ac ewa imi nini i guc momacnec baec boña téréyaiguc kecni kurumenj igucnec hicnjiju neñaoc gezac ninanéri niñij. ¹⁹ Wanju neñan muru kua meme ic ionac ac he nénécmiyu niñni héla téñgén wanjanzac. Wanju ac iminéri mia kifa ésécnec siñi tunumanj qetagali énécmiyu imuac mia kicgina hima kecgic ama gianjiyu ewa qeriginaiguc gianjianawac wiñi yanda Yesu imi éréyu mihicjim. ²⁰ Wanju walac ac yomi niñyacgému, anduac ac kiwi téréyaiguc ooyawac hezac imi ic ménj eñeyawac héiqeli ac igucnec ménda haanzac. ²¹ Andiaiwac ara imi nalé ménjic ménj ic ménjic ewa siñ igucnec ménda mihicjigic, néñ uña téréyanéri tiléñgé énécmiyu Anutu arunec ichéra ienenj zéhicjianjic.

Anutuac tilij tilij ic ikora zéma kiwi ic ikora.

2 Néñ ic enia ionac sugcinaiguc acguc Anutuac tilij tilij ic ikora hicnjima keczu. Imuhucyanec sugcinaiguc acguc kiwi ic ikora hicnjima kecmu. Ienenj imi mebirí énécmimiacac buña suruc ikora imi élénj nec mema sugcinaiguc érému. Ienenj imi eñan boñ hére meénécmiyec Miñ Kewu i qaecgéma focfoc mebirí énécmiawac buña imi hére anjétimu. ² Wanju ienenj kaisero wanjic sasalanéri méndac énécmimu. Wanju ic ionac niñac ac hélawac hénia imuac zébiri qébiri wammimu. ³ Kiwi ic ikora imi enenj hémbaociguc namma ackuazéc ewaginaiguc téyu iminéri batucgé énécmima iwawaigina hére onagic wammu. Wanju tasé mihicji énécmiawac ai imi becarunec ménda

horugianzac. Wañu mebiri qebiriac kuhanéñ gau niñ ménda wamma ic imuhucyawac inicma keczac.

⁴ Anutunéñ kua meme uña tosara kápésic wañgic ionac kápésicgina ménda wai énécmima uña biria ionac baec dumuñawac bawaiguc gili énécmima siñi tunumañ yanda imuac hésa amaiguc onoporu keñkecgic zégésigési naléya hamacac hezac. ⁵ Wañu becaru Noa solañ kekecac buña zéau énécmiyec i zéma iwac sac taséhera 7 ionac sac goigina héima galengé énécmiyu kecgic, néñ baecac hicñisai tosara Anutu eeya ménda héiañgic ionac imi goigina ménda héima doku qaoñ yanda mihicñi énécmiyec. ⁶ Wañu Sodom zéma Gomora ama areña yanda imuac miñina imuhucyanec qahac wammu niñac zétecgé énécmiyu bucalalañ wandacgic haka iminéñ hicñisai biria andiaiguc hamu ionac séséc wañec. ⁷ Wañu ic solaña Lot imi héna ac qahac kecañgic ionac kaisero haka qe-salecégéya imuac niñac réwéri mihicñima keru imuacnec metecgé miyec. ⁸ Ic solaña inéñ ionac sugcnaiguc kecma naléya naléya wawañ meme héna ac logilogiya imi kiwanéñ hémma gezawanéñ niñu ewa qeri solaña imi sisic waizalañguc opocañec. ⁹ Miñ Kewuninanéñ imi niñtegicma ic embac solaña imi manam batuc igucnec metecgé énécmima ic biria imi wai énécmiyu biriaginawac bakia bisima kecgicnec zégésigési naléya hamac. ¹⁰ Séwiac siñ tohoma siñ biria qeriaiguc tacyac wamma miñ mañgoc wañ énécmimia wac mematiti wammianzu imi kitiwagina melen énécmimacac hezac.

Imi eney mia bac yandi yandigina qahac déméñgina seliseli wamma zénéñgina ménda hirima edamu ginaguc keczu i zébiri énécmianzu. ¹¹ Néñ kua meme uña ic imuhucya onogicma kucgina kuneñ yanda sécgina méñ he énécmimia ieneney imi Miñ Kewuninawac wésiaiguc ionac mia zébiri qébiri ac ménda mema aciguc ménda onopocanzu. ¹² Wañu ieneney imi hénihénia igucnec énépésiyu kemma humumu niñac hicñigic yañ beric ésécnec iwawai ménda niñacgégic imuac mia zébiri wammima mebiri qebiri imuac qeriaiguc mebiri qebiri mihicñianzu. ¹³ Wañu haka biriawac kitiwawac haka biria mihicñima kaiwe asaha yanda qeriaiguc nezéléléñ wamma niñgic sécgéanzac. Iminéñ mia zapi qeqegina zéma kápésicgina wanzac. Ieneney imi iniguc ariaciguc kecmu imuaru ikociguc héihéré wañamuma nezéléléñ wañanzu. ¹⁴ Kicgina imi kaiseroneñ sécgéma heyu kápésic waimuac séc qahac wañu ic embac tosara qeri uñagina ménda seliseligia imi haléc wañ énécmianzu. Wañu ewa qeriginanéñ seligiya hémbaoc haka efima wañanzu. Imi eney mia saecac nambérac héra keczu. ¹⁵ Imi eney héna dindiña imi waima kemma rouc wamma kecma Beoroac naña Balamac †héna méndacma kenzu. Ic imi mia wawañ meme biriawac boña niñac siña niñañec. ¹⁶ Imuhuc wamma keru Miñ Kewunéñ dorñi yañ ara qahac imuac kuaya mema ic ionac ac ewaiguc ac wammima gezac qézéñ ic iwac haka sohosohoya imuac neñ héimiyec.

¹⁷ Ic imuhuya imi doku hogocya dokuya qahac zéma hosusu luhuc selianéñ mihilañgéyu keñha wañanzu ésécnec. Ionac niñac siñi tunumañ mézézéñgéyu hezac. ¹⁸ Ieneney imi séwi eñeñawac ac eñomia lomma zéma haka soho sohoya wawaña ionac murunec waizalañ wamma néñgacma hahaya imi muñguc kaisero hakanéñ séwiac siñguc wamma haléc ac wañ énécmima ¹⁹ hulac énécmimi hésa qaté qahac kecmu zéma ac zikima énézéanzu, néñ eñañ imi haka houhouyawac welenqeqe ic keczu. Imi mia hénia yomuhuc niñac; Ic méñnéñ ménda ogicmac imi méñ ogiczac iwac welenqeqeya wammacac hezac. ²⁰ Ieneney imi añgéñ titi miñina Miñ Kewunina Yesu Kristo nimmi-ma baecac haka biria imuacnec néñgacma hamaguc muñguc haka iminéñ qatéénécmima meseli énécmiyu imi bec kekecgina hénihéniaiguc kecgic imi ogicma moczoñ biridacmac. ²¹ Héna solaña niñasarima zézé seli ac téréya mératéc buña énécmimia imi andé qezu ionac niñi biriñiqiria wañu duña melemma héna solaña ménda nimma kekera ionac niñi méñ ogicma hia zézé wanzac. ²² Pakeney ac héla yominéñ ionac muru héla héizac. Kazu imi loloña muñguc nemañ zé lil-iñgéanzu. Wañu beric imi doku naecmaguc muñguc gizonjiguc kemma lumuc euma heanzu.

Miñ Kewunéñ liliñgéma hamac.

3 Kunuchécna, deguc kiwina méñ yomi owa hatac éréhéc wanzac. Kiwina éréhécnec imuaru imi ewa qerigina héla mindi énécmimañ zé héna yomuac mia meqeli énécmizua; ² Eney kua meme ic téréya ieneney andu ac zégic ackuazéc imi zéma Miñ Kewunina añgéñ titi miñinanéñ Yesuac Méliméli ic ionac kuaginaiguc haiyu énézégic imi niñqelima kecmu niñac oénécmizua. ³ Walac imi yomuac niñselimu, nalé tetecgiaiguc zésiloloc wañanzu imi eney hama séwiginawac siñ méndacma wamma zésiloloc wamma yomuhuc énézému. ⁴ Miñ Kewu liliñgéma hamac zézé seli imuac héla dimia? yanda hécnina humudacgic, néñ iwawai sasala baec hicñiyec igucnec hema hama kerec imi imuacnec hema keczac. ⁵ Imuhuc zéanzu eney imi Anutunéñ zéyu ackuazécya imuac niñac kurumeñnéñ becarunec hicñima hezac imi zéma baec imi doku igucnec zéma dokunéñ nec mihicñiyecac hezac imi kileñ eluñ unumac niñ wanzu. ⁶ Hénia imuac niñac becnecc baec yomi dokunéñ luma hoturuyu humudacgic. ⁷ Wañu ackuazéc iminéñ nec baec kurumeñ deguc hezaoc imi gésigési naléiguc biria meme ieneney zéraiguc emmu imuac naléya ducñimacac séc gericac buña añgéñ tiérecmiyu mambéc hezaoc.

⁸ Kunuchécna, Miñ Kewuguc imi ai meme momacguc imi niñu yawuñ tauseney éséc wañanzac, wañu yawuñ tauseney imuac niñu ai meme momacguc tanec wañanzac imi eluñ ménda unumac. ⁹ Miñ Kewuac sisi-pac ac imi ic tosara eney nalé horugizac zéma niñanzu ésécnec ménda horugizac. Imi mia ini moczoñ ménda biridacma keñkecma ewa melen wandacmu niñac wamma nalé herec béñzéñ mambéc wañ nénécmianzac. ¹⁰ Wañu Miñ Kewuac naléya imi kowu nene

† Yud 1:11

ésécnec élénec hamac. Nalé imuaru imi kurumén imi hétén yandaguc qacma aulangéma kendacmac. Wañu baec imi gericnéñ zeyu doku ésécnec wamma uraha qahac wandaru imuaru ai memeyawac hezac imi acguc qahac wandacmac. ¹¹ Iwawai momac yanda imuhuc qahac wandacmac, imuac ini ic dimuhucya wañgic sécgémac? Wawañ meme téréya zéma haka eeyaguc kecma ¹² Anutuac naléya imi hamac niñ hélacnec mambéc kecmu. Nalé imuaru imi gericnéñ zeyu kuruménén doku ésécnec hularu iwawai héhéña imi pépélíma madacmac. ¹³ Wañu neñañ imi iwac sisipac aciguc hezac séc kurumén qelia zéma baec qelia hicñi-maoc niñ mambéc kecanziñ. Wañu baec imuaru imi haka solaña hezac.

¹⁴ Imuac kunuchécna ini iwawai imuhucyawac mambéc keczu. Imuac iwac kiwaiguc zapi qahac kápésic solañ wamma luaeiguc wininimu niñac seliseli wamma kecmu. ¹⁵ Wañu Miñ Kewuninanén nalé horua

bisiqatén wañ nénécmianzac haka iminén aḡgén titini-na wañ nénécmimac zéma nimmu. Dacmuna soroc hécnina Paulo i acguc niñtegic qñtegitic haimiyec séc imuhucyanec oénécmiyec. ¹⁶ Wañu kiwiya oyec séc haka imuac zéyec. Wañu kiwiya tosara imi niñyacgéwiñ zé batucgéni hénia hiñgac hiñgara wanzac. Ic tosara niniñgina qahac zéma ménda seligima nanzu ieneñ kiwi tosara ésécnec zénimma sécgina ogicma hénia miñima nimma eñaoc kápésic humumiawac mi-hicñianzu. ¹⁷ Imuac kunuchécna ini imi walac nindaczu imuac niñ tosara hénia ac qahac kecanzu ieneñ ac halécnén wañ énécmigic seligima namma imuacnec mama unuwac niñ galeñ mema kecmu. ¹⁸ Wañu Miñ Kewunina zéma aḡgén titi Miñina Yesu Kristo iwac goi héihéi zéma hénia niñni yandima kemmac. Edamuyanén deguc zéma nalé tetcgia qahac iwac muru hamac! Hélacnec.

1 Yohane

Keckecac ackuazéc.

1 Keckecac ackuazéc nalé hénihéniaiguc bec kerec imuac mia neñañ gezacninanénñ niñaññ, nimma kicninanénñ héñaññ wañu hémma méraninanénñ késaosi wammianññ. ² Wañu kekec imi mewinini nénécmimia wañec, wañu kekec hémbénaña imi hémma héipucya wamma zéau énécmianññ. Kekec imi mia Mañgocguc kerec. Keru Mañgocnénñ neñañ muru mewinini nénécmiyec. ³ Ini acguc niniguc ala kekec wamma kecbiñ niñac, nini kicninanénñ hémma gezacninanénñ momacnec niñaññ imuac mia zéau énécmianññ. Neñañ ala kekec imi Mañgoc zéma Naña, Yesu Kristo iriguc momacnec. ⁴ Wañu kiwi yomi ségiségini-na sécgémac niñac oziñ.

⁵ Ackuazéc iwarunec nimma zéau énécmiziñ imi yomuhuc, Anutu imi asacmararañ, siñi imi iwac muru komodia méñ ménda hezac. ⁶ Neñañ Anutuguc ala kekec kecziñ imuhuc zéma siñi qeriaiguc kenña wañanzñiguc neñañ imi ac ikora zéma ackuazéc héla ménda tohoanziñ. ⁷ I eneyaoc asac mararañ qeriaiguc kecanzac imuac séc neñañ asac mararañ qeriaiguc kecanziñiguc neñañ imi neñaocnec ala kekec wañamura kecni Naña Yesu Kristo iwac sacnéñ kápésicnina moczoñ zuac nénécmimac. ⁸ Neñañ kápésicnina qahac zéziñiguc neñaocnec ikoc wañamuziñ, imuac niñac ackuazéc héla imi ewa qeriniñiguc ménda he nénécmizac. ⁹ Kápésicnina zé auziñiguc, Anutu, méñzé méñzéya qahac, solaña miñinanénñ kápésicnina waima birianina moczoñ zuac sorocgé nénécmimac. ¹⁰ Wañu neñañ kápésic ménda wañanzñiñ zéziñiguc, Anutuac ikora zémiziñ. Wañu iwac ackuazéc imi ewa qeriniñiguc ménda hezac.

Héipuc icnina Kristo.

2 Nambérac soroc hécna, ini kápésic ménda wammu niñac kiwi yomi o énécmizua. Wañu méñ kápésic wammaciguc, neñañ héipuc ic saiwa wañ nénécmima zéanzac imi Mañgocguc keczac. Iwac qara imi Yesu Kristo, solaña miñina. ² Inénñ mia neñañ kápésic niñac doenina memañ zé séwiya wai nénécmiyec. Wañu imi nonac sac qahac, néñ baec séc ic embac momac yanda neñañ niñac imuhuc wañec. ³ Neñañ iwac héna ac tohoma wañanzñiguc haka imi hémma i nimmianziñ imi niñ asarianziñ. ⁴ Ic méñnéñ ni i nimmizua zéma iwac ackuazéc ménda tohozac imi ikoc ic wanzac. Wañu qeriaiguc ackuazéc héla ménda hezac. ⁵ Ic méñnéñ méñ iwac ackuazéc tohoma ke-

canzaciguc, Anutuac goi héihénénñ iwac ewa qeriaiguc hélacnec solañanima hezac. Imuac mia nini dimuhuc iwac qeriaiguc kecziñ imi niñasarianziñ. ⁶ Méñnéñ méñ iwac qeriaiguc keczua zéanzac iminénñ Yesu wañec imuac sécguc wammac.

Héna ac qelia.

⁷ Goi héihéiac buña ini, héna ac ni o énécmizua imi qelia qahac, imi wahala. Ini hénihénia igucnec késa kecanzu imi mia. Héna ac wahala imi ackuazéc ini becarunec niñanzu imi mia. ⁸ Siñi imi kemmanec keru, asac mararañ héla imi bec asariyu, héna ac imuac héla imi Yesu zéma sugginaiguc hicñi asariyu héñiac héñanzua. Imuac niñ ni héna ac imuac héna ac qelia zéma méñgucnec o énécmizua. ⁹ Méñnéñ méñ asac mararañ qeriaiguc keczua zéma alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc keczacnec. ¹⁰ Alaya goi héihéi wammianzac iminénñ asac mararañ qeriaiguc keru iwac qeriaiguc iwawai biria méñnéñ hema wammiyu érec étén wammacac séc qahac. ¹¹ Wañu méñ alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc kecma imuac qeriaiguc kenña wañanzac imuac niñ siñinénñ kiwa nézicgéyu dimuaru kemmac imi ménda ninzac. ¹² Nambérac hécna, Yesuac qara niñac onac kápésicgina wai énécmidaczac hénia imuac niñac mia kiwi yomi o énécmizua. ¹³ Mañgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmigic hénia imuac niña kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna ini Biria miñina imi ogicgic hénia imuac niñac kiwi youmi o énécmizua. ¹⁴ Nambérac hécna ini Mañgoc nimmizu hénia imuac niñac kiwi yomi o énécmizua. Mañgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmizu, hénia imuac niñac kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna, ini kucginaguc wañu Anutuac ackuazéc qeriginaiguc nañu Biria miñina ogicgic, hénia imuac niña kiwi yomi o énécmizua.

Baecac iwawai niñac siñ ménda nimmu.

¹⁵ Baec zéma iwawai imuaru hezac imuac goi héihéi ménda wammimu. Méñnéñ méñ baecac goi héihéi wañ mianzaciguc iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi imi ménda hemizac. ¹⁶ Némac niñ? Baeciguc iwawai hezac imi moczoñ séwiac siñ, kicac siñ zéma iwawai késa keczu me wañanzu imuac séwi eney wañzac. Wañu imi moczoñ Mañgocarunec qahac, néñ baec igucnec. ¹⁷ Baec zéma imuac siñ imi qahac wammac, néñ méñnéñ méñ Anutuac ackuazéc tohoma keczac iminénñ tetecgia qahac kecanzac.

Kristoac hazéc.

¹⁸ Nambérac hécná nalé yomi imi nalé tetcgia. Kristoac hazéc hamacac niñ zézéya imi niñgic imuhucyanec deguc Kristoac hazéc sasala bec hama keczu. Imuac niñ nalé tetcgia wanzac imi niñasarizij. ¹⁹ I enej nonarunec hicñjima keñgic. Néñ nonac kitic hécnina qahac. Kitic hécnina wambunec imi niniguc kecbunec. Wañu kitic hécnina qahac imuac hénia imi nénézégic héñtegicbiñ niñac waima keñgic. ²⁰ Téréya miñinanéñ ini Uña Téréya haléc éséc nec qocgé ésécmiyu megic. Imuac niñac ini moczoñ niñgicnaguc wanzu. ²¹ Ini ackuazéc héla ménda niñzu zéma kiwi yomi oénéc Mizua imuhuc ménda zéma nimmu. Imi qahac, néñ ini imi ackuazéc héla imi niñtegicgic, wañu ikoc imi ackuazéc héla iguc nec ménda hicñjanzac imuac niñ kiwi yomi oénéc Mizua. ²² Méréñéñ ic ikora? Méñ Yesu imi Kristo qahac zéanzac imi mia. Ic imuhucyanéñ Kristoac hazéc héla. Inéñ Mañgoc zéma naña qaecgé érécmianzac. ²³ Méñ Naña imi ménda niñzégézac iwaru Mañgocya qahac, néñ méñ Naña imi niñzégézac inéñ Mañgocyaqac keczac. ²⁴ Hénia iguc nec iwawai gezacginanéñ niñgicac niñgic imi qeriginaiguc hezac me qahac imi hémma niñtgicgic. Imi heyuguc ini imuhucyanec Naña zéma Mañgoc qerigiraiguc kecmu. ²⁵ Sisipac ac inéñ wañ nénécmiyec imi kekec hémbénaña nénécmiawac zézé seli imi mia. ²⁶ Ac imi ikoc wañ ésécmanzu ionac niña imuhuc oénéc Mizua. ²⁷ Ini iwarunec Uña téréyawac haléc naec naec megic qeriginaiguc keczac imuac némaciguc méñnéñ ku ésécmicmacac niñ wambunec? Iwac Uña téréyawac halécnéñ météré ésécmicmia iminéñ iwawai moczoñ ku ésécmicmac. Uñawac ara imi hélanec, ikora qahac, imuac enej ku ésécmanzac imuac séc iwac qeriaiguc kecmu.

Anutuac nambérac héra.

²⁸ Nambérac hécná deguc iwac qeriaiguc kecgic Yesunéñ wininima mayu iwac kiwaiguc gamunina ménda nimma ewa bénzén wambij. ²⁹ I solaña miñina wañanzac imi niñzuiguc ic méñ solaña wañu hémma iwarunec hicñizac imi nimmu.

3 Niñzu! Kurumeñ Mañgocnéñ Anutuac nambérac hécná zé nénécmiman zé goi héihéi dimuhucya wañ nécnécmiyec! Wañu nini imuhuc mia kecziñ. Wañu baec ic embac ieneñ i ménda héñtegicanzu, hénia imuac niñ nini acguc ménda ninic tegicanzu. ² Soroc hécná neñañ deguc imi Anutuac nambérac héra kecziñ. Bian dimuhuc kecbij imi ménda hicñi asarizac. Wañu inéñ wininiyu neñañ iwac kekec tanera hezac séc hémbij imuac niñ neñañ iwac kekec tanera imuhucyanec mia wamma kecbij imi niñziñ. ³ Méñnéñ méñ eñeya ewa qerianéñ kekec imuac mambéc kecanczac imi Yesu qakola qahac qala qala wanzac imuhucyanec eñeya météré amuanzac.

⁴ Méñnéñ méñ képésic wañanzac imi héna ac lo-gianzac. Képésic imi héna acac sigisigiya. ⁵ Wañu Inéñ képésicnina nonagicman zé wininiyec imi ini niñzu. Wañu iwaru képésic méñ ménda hemizac. ⁶ Méñ iwac qeriaiguc kecanczac iminéñ képésic ménda wañanzac. Méñ képésic wañanzac iminéñ i méñ ménda hémma nimmima keczac. ⁷ Nambérac hécná méñac méñ ménda waigic, ikoc wañ ésécmiwac niñac. Haka dindiña wañanzac iminéñ i solaña keczac séc solañanec kecanczac. ⁸ Biria miñinanéñ hénihéniya iguc nec képésic wamma hama kerec. Imuac niñ méñ képésic wañanzac imi Biria miñina iwarunec. Anutuac Naña inéñ Biria miñinawac ai imi mebiriman zé wininiyec. ⁹ Méñnéñ méñ Anutu arunec hicñjima keczac imi Anutuac ac gocmianéñ iwac qeriaiguc hekeru képésic ménda wañanzac. Anutu arunec hicñjima keczac imuac niñac képésic wamma kecmacac séc qahac. ¹⁰ Anutuac nambérac me Biria miñinawac nambérac imi hénia yomuhuciguc hicñi asariyu niñanzij; Méñ haka dindiña ménda wanzac imi Anutu arunec qahac. Méñ alaya goiya ménda héianzac imi acguc Anutu arunec qahac.

Goi héihéi wañamuwiñ.

¹¹ Ackuazéc yomi ini hénihénia iguc nec nimma keczu; Goi héihéi wañamuwiñ. ¹² Kainac haka éséc nec ménda wañgic. Inéñ Biria miñinawac buña kecma munaya qeyu humuyec. Wañu némac niñ qehumuyec? Eñeya wawañ meme biria, wañu munayawac wawañ meme imi hiabia wañu nimbupuc nimma qehumuyec. ¹³ Dacmuna hécná zéma embac nauñhécná, ini baecac ic embac enej mézétiti wañ ésécmicgic ménda aurimu. ¹⁴ Neñañ goi héihéi wañamuanziñ imuac mia nini humuc waima kekec qeriaiguc kerenziñ imi niñziñ. Méñ tosara ionac goigina ménda héianzac imi humuc qeria iguc nec kecanczac. ¹⁵ Méñ dacmuna héra me nauñhéra goigina ménda héianzac imi ic qeqe. Wañu ic qeqe iwac qeriaiguc kekec hémbénaña ménda hemizac imi ini niñzu. ¹⁶ Yesu Kristonéñ neñañ niñac wamma kekecya waiyec. Wañu neñañ goi héihéi héla imi niñziñ. Neñañ acguc dacmuna hécnina ionac niñac wamma kekecnina waiwiñac hezac. ¹⁷ Ic méñnéñ baecac iwawaiya sasala késa kecma niñzén niñzén dacmuna méñnéñ iwawai méñ niñac osiyu hémma ewa biric ménda wammimac imi Anutuac goi héihéinéñ dimuhuc iwac qeriaiguc hemac? ¹⁸ Nambérac hécná ac me ezelañnéñ sac qahac, wawañ meme zéma ewa qeri hélanéñ goi héihéi wañamuwiñ. ¹⁹ Imuhuc wambiñiguc neñañ ackuazéc héla imuaru qékétama kecziñ imi asariyu nimbiñ. Wañu Anutuac wésiaiguc ewa qerina meseligima qeri bénzén kecbij. ²⁰ Ewa qerininanéñ képésic ninaguc zénénéc mimaciguc imi Anutuac ewa qerianéñ ic neñañ qerini-nawac séc qahac, Inéñ séc méñ kecma iwawai moczoñ nindacanzac. ²¹ Kokoc soroc hécná qerininanéñ képésic ginaguc zéma ménda zé nénécmiyu Anutuac kiwaiguc bénzén kecbij. ²² Wañu iwac héna ac tohoma iwac kiwaiguc iwac ewa siñ méndacma haka silic wan-

ni, Inéj zéwelec welecnina nimma melenju iwawai moczoj hia mewij. ²³ Iwac héna ac imi yomuhuc; Naña Yesuac qara ninzénégéma héna ac Inéj nénécmiyec imuac séciguc goi héihéi wañamuwiñ. ²⁴ Ic embac enej iwac héna tohozu ienej iwac qeriaiguc keczu, wañu ionac qeriginaiguc Inéj keczac. Uña Téréya nénécmiyu qerinaiguc keczac Inéj zéasariyu neñañ qerinaiguc Inéj keczac imi niñanzij.

Uña hia me uña biria imi gésima héntegicma nimbiñ.

4 Kokoc soroc hécna, kua meme ic ikora sasala baeciguc hicñima keczu. Imuac niñ uña moczoñec ménda ninzénégému. Uña imi Anutu arunec me qahac imi niñyacgémañ zé ala batuc wañ énécmimu. ² Anutuac Uña imi yomuhuciguc niñtegicmu; Uñaya uñaya Yesu Kristo baec ic héla wamma hayec imi ninzénégéanzac iminéñ Anutu arunec hahaya wanzu. ³ Wañu uña méñnéñ méñ Yesu ménda ninzénégézac imi Anutu arunec qahac. Imi Kristoac hazéc boñawac uña. Hamac zéyu niñgic Kristoac hazéra imi mia. Wañu imi bec baeciguc hicñima keczac. ⁴ Nambérac hécna ini Anutu arunec. Qeriginaiguc keczac Inéj méñ baeciguc keczac i qema ogicdarec, imuac niñac enej hazéc hécgina unuma onogiczu. ⁵ Ienej imi baec igucnec, imuac niñ ac suruc baec igucnec imi zégic baec ic embac ienej ac imi nimma tohoanzu. ⁶ Neñañ mia Anutuac buña, imuac niñ méñ Anutu niñzac inéñ acnina niñanzac, néñ méñ Anutu arunec qahac inéñ acnina ménda niñanzac. Ackuazéc hélawac uña me ikocac uña imi hénia imuhuciguc héntegicanzij.

⁷ Kokoc soroc hécna neñañ goi héihéi wañamuwiñ. Goi héihéi imi Anutu arunec imuac niñac méñ goi héihéi wañ énécmianzac inéñ Anutu arunec hicñima kema Anutu ninzénégéanzac. ⁸ Anutu eñeyaoc imi goi héihéiac miñina, imuac niñac goi héihéi ménda wañ énécmianzac inéñ Anutu ménda niñzac. ⁹ Anutuac goi héihéi imi sucninaiguc yomuhuc hicñiyec; Anutunéñ Naña momacguc imi méliyu baeciguc mayec imi neñañ iwarunec kekec héla mema kecbiñ niñac. ¹⁰ Goi héihéiac hénia imi yomuhuc hezac, neñaoc Anutu goi héihéi wammijij imi qahac, Anutu eñeyaoc goi héihéi wañ nénécmima neñañ kápésicnina mulu memac niñac Naña méliyu mayec. ¹¹ Kokoc soroc hécna Anutunéñ imuhuciguc goi héihéi wañ nénécmiyec, imuac niñ imuhucyanec neñañ goi héihéi wañamuwiñ. ¹² Ic méñnéñ méñ Anutu ménda héñec, néñ goi héihéi wañamuwiñiguc Anutu I eñeyaoc neñañ ewa qerinaiguc keczac. Keru iwac goi héihéianéñ neñañ qerinaiguc solañanima hemac.

¹³ Inéj Iwac Uñaya nénécmiyec imuac niñ Inéj neñañ qerinaiguc, neñañ iwac qeriaiguc kecamuanzij imi niñzij. ¹⁴ Mañgocnéñ baec séc ic embac humuc igucnec nénépésimac niñ Naña méliyu mayec imi nini hémma héipuc wamma zéziñ. ¹⁵ Méñnéñ Yesuac niña Anutuac Naña zéma nimmiyu Anutunéñ iwac qeriaiguc, inéñ Anutuac qeriaiguc kecamumaoc.

¹⁶ Imuhuc wamma Anutuac goi héihéi neñañ muru hezac imi hémma ninzénégéma kecziñ.

Anutu imi goi héihéiac miñina, méñ goi héihéiac qeriaiguc keczac imi Anutuac qeriaiguc keru Anutunéñ iwac qeriaiguc keczac. ¹⁷ Imuhuciguc goi héihéinéñ neñañ sucninaiguc solañanimac. Wañu baec yomuac qeriaiguc iwac kekecya ésécnec kecanzij imuac niñ gésigési nalé yandaiguc bénzén nambiñ. ¹⁸ Bac yandiyandi imi goi héihéi qeriaiguc ménda hezac. Wañu goi héihéi hélanéñ bac yandi yandi imi nesiyu keñanzac. Némac niñ, bac yandi yandi iminéñ bakia zérabéráguc imuac buña, ic méñ bac yandi yandi wañanzac imi goi héihéiac qeriaiguc ménda solañanima kecanzac. ¹⁹ Inéj goi héihéi walac wañ nénécmiyec imuac niñac neñañ goi héihéi wañamuwiñ. ²⁰ Méñnéñ ni Anutu goi héihéi wammianzua zéma nauñ dacmuna héra mézétiti wañ énécmimac ic imi ikoc ic. Némacniñ, méñ nauñ dacmuna héra kicnéñ inic inira ionac goi héihéi ménda wañ énécmianzac imi enej Anutu ménda héhéña imi goi héihéi hia ménda wammimac. ²¹ Inéñ zézé seli ac yomi nénécmiyec; Méñ Anutu goi héihéi wammianzac iminéñ nauñ dacmuna héra goi héihéi kileñ wañ énécmimac.

Yesu imi Anutuac Naña.

5 Méñnéñ méñ Yesu imi Kristo zéma ninzénégézac, inéñ Anutu arunec hicñima keczac. Wañu ic méñnéñ méñ Mañgoc goi héihéi wammianzac inéñ iwac naña momacnec goi héihéi wammianzac. ² Neñañ Anutu goi héihéi wammima iwac zézé seli ac tohoma imuacnec mia Anutuac nambérac héra goi héihéi wañ énécmianzij imi asariyu niñanzij. ³ Anutuac zézé seli ac tohoanzij haka iminéñ mia Anutu goi héihéi wammianzij wawañ meme imi mia wanzac. Wañu iwac zézé seli ac imi yéwéria qahac. ⁴ Méñ Anutu arunec hicñiyec imi baecac ala batuc qema ogicanzac. Wañu baecac ala batuc qema ogicanzij ogicogic imuac kuha imi niñzén ninzénina. ⁵ Ic méñ Yesu imi Anutuac Naña zéma ninzénégézac i qahac zéwiñnec mérénéñ baecac ala batuc imi hia qema ogicbacnec?

⁶ Doku igucnec zéma sac igucnec hayec imi mia Yesu Kristo. Doku igucnec sac qahac, néñ doku zéma sac igucnec hayec. Uña Téréya, ackuazéc héla zézéac miñina wanzac imuac niñac Uña téréyanéñ héipucya wanzac. ⁷ Imuac niñ haréwécnéñ héipuc wamma zéanzu. ⁸ Imi mia Uña Téréya zéma doku zéma sac, haréwéc iminéñ momacnec Yesu imi ic héla zézu. ⁹ Neñañ ic embac onac héipuc ac imi ninzénégéanzij, wañu Anutuac héipuc ac imi kuha ogicogicya wanzac. Anutunéñ nañawac yomuhuc héipuc wamma zézac imuac héipuc ac yominéñ Anutuac héipuc ac wanzac; ¹⁰ Méñ Anutuac Naña ninzénégéanzac inéñ héipuc imi eñeya qeriaiguc kesa kecanzac. Wañu méñ Anutu ménda ninzénégéanzac inéñ Anutuac ikora zémianzac tanec wanzac. Némac niñ, inéñ mia héipuc Anutunéñ Iwac Nañawac wañec imi ménda ninzénégéanzac imuac niñ imuhuc zézu. ¹¹ Héipuc ac imi mia yomuhuc; Anutunéñ kekec hémbéñaña nénécmiyec

wañu kecec hémbénaña imi Iwac Nañawac qeriaiguc hezac. ¹² Méñnéñ Nañaguc keczac iminéñ kecec hémbénaña mema keczac. Méñnéñ Anutuac Naña ménda késama keczac iminéñ kecec hémbénaña imi ménda késa keczac.

¹³ Ni ackuazéc yomi onaru kecec hémbénaña imi he énécmizac imi niñtegicmu niñac ic embac Anutuac naña Yesuac qara niñzégézu onac mia kiwi yomi oénécmizua. ¹⁴ Nini Anutuac yomuhuc niñzégéma ewa déñ wamma keczañ; Iwac ewa siñ tohoma iwawai méñac méñ qesimiwiñ imi hia niñ nénécmidacmac. ¹⁵ Inéñ niñ nénécmianzac imi niñzénjiguc iwawai méñac méñ welecmianziñ imi bec nénécmizac imi niñziñ.

¹⁶ Ic méñnéñ alaya méñnéñ késpedes humucac buña séc ménda wawaña imuhucya wañkeru hémmaciguc iwac niñac wamma Anutuaru welecmimac. Késpedesira humuc ac buña séc qahac wañu Anutunéñ kecec héla

mimac. Késpedes humuc mihicñi mimia hemizaciguc imuac zéwelecmimu niñac ménda zézua. ¹⁷ Héna ac logilogi imi moczoñ késpedes wanzac, néñ késpedes tosara imi humuciguc ménda onagicma kemmac.

¹⁸ Méñ Anutu arunec hicñiyec inéñ késpedes ménda wañanzac imi nini niñziñ. Némac niñ, Naña Anutu arunec hicñiyec i imi Inéñ héñgaleñ wammiyu Biria miñinanéñ ménda késa osi wammimac. ¹⁹ Neñañ imi Anutu arunec hicñima keczañ, néñ baec ic embac tosara imi Biria miñina iwac qeriaiguc keczau imi neñañ niñziñ. ²⁰ Anutuac Naña mama hama niñtegic qñtegitic nénécmiyu neñañ ac héla miñina imi nimmi-ma iwac qeriaiguc keczañ. Kecma naña Yesu Kristoac qeriaiguc acguc keczañ. Wañu Yesu Kristo inéñ Anutu héla zéma kecec hémbénaña keczac. ²¹ Nambérac hécna héñgaleñ wañamuma baniarawac ireha igucnec néñgacma lakec kecmu.

2 Yohane

Ewa hia ac.

1 Qeria galen neŋ Miŋ Kewuac gésimimia embac neŋgia zéma iwac nambérac héra ionac kiwi yomi o énécmizua. Neŋ Ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi waŋ énécmianzua, waŋu neŋ sac qahac ackuazéc héla ninzu séc imuhuc goi héihéi waŋ énécmianzu. ² Imi mia neŋaŋ qerininaiguc hema neŋaŋguc tetcgia qahac heanzac ackuazéc imuac niŋac mia imuhuc waŋanzij. ³ Ackuazéc héla zéma goi héihéi imuac qeriaiguc ewa hia zéma wésé ninij zéma lu-aenéŋ Maŋgocnina Anutu zéma iwac Naŋa Yesu Kristo iorarunec mama neŋaŋguc hemac.

Ac héla zéma goi héihéi.

⁴ Guac nambérac hécga tosanenéŋ Kurumeŋ Maŋgocnéŋ nénézéyec séc ackuazéc héla imuac qeriaiguc keŋha waŋanzu imi inicma ségiségi yanda waŋanzua. ⁵ Embac yanda, neŋ zéseli génzua, goi héihéi waŋamuwiŋ. Imi mia héna ac qeliawac ménda ogénzua, néŋ imi hénihénia igucnec késa kecanzij imuac mia ogénzua. ⁶ Neŋaŋ iwac héna ac imi tohoma kecbij iminéŋ mia goi héihéi wanzac. Iwac héna ac imi yomuhuc; Hénihénia igucnec niŋanzu séciguc goi héi-

héi waŋamumu. ⁷ Ikoc ic sasalanéŋ baec séc kemma keczu. Imi eneŋ Yesu Kristonéŋ baec ic héla wamma mayec imi qaecgéanzu. Waŋu imuhucyanéŋ ikoc ic zéma Kristoac hazéchéra wanzu. ⁸ Imuac niŋ ini galen meamumu, aininawac héla imi sohowac niŋac. Ménda sohyu imuac bakia séciguc memu. ⁹ Méŋnéŋ méŋ ogicma walac kemma Kristonéŋ ac ku énécmiyec imuac qeriaiguc ménda kecanzac iminéŋ Anutuguc ménda kecanzac. Waŋu méŋnéŋ méŋ imuac qeriaiguc kecanzac iminéŋ Maŋgoc zéma Naŋa iriguc keczac. ¹⁰ Méŋnéŋ méŋ pakeŋ ac yomi ménda késama onac muru hayu amaginaiguc ménda hérémima yaizézé ac méŋ ménda ézému. ¹¹ Méŋnéŋ méŋ yaizézégina zémac imi ic iminéŋ ai biria imuac méra mimia ic wammac.

Tetcgiawac yaizézé ac.

¹² Ac tosara sasala omaŋac séc, néŋ kiwiiguc kirifinéŋ ménda omaŋ zé wanzua. Imi mia ségiségi yandanéŋ neŋaŋ ewa qerinina kuaya qemac niŋac ni nenaoc hama musuqeŋ wamma énézémaŋ zé wanzua.

¹³ Anutuac gésimimia embac dacmunaga méŋac nambérac héra ieneŋ yaizézéga zégénzu.

3 Yohane

Yaizézé ac.

1 Qeria galeñ neñ nuac kokoc sorocna Gaio, ack-uazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi wañgérantzua guac mia kiwi youmi oma haiwa hazac. ² Kokoc sorocna, uñaganéñ hiabianec keczac imuhucyanec séwiga zéma iwawaiga moczoñ hiarumac niñac Anutu welecmizua. ³ Dacmuna hécná ieneñ nuaru hama ackuazéc héla guac muru hezac imuac héipuc wamma gi imi ackuazéc héla imuac qeriaiguc keñha wañanzañ zégic nimma ségiségi yanda wañi. ⁴ Nimba nuac nambérac hécnanéñ ackuazéc héla qeriaiguc keñha wañanzu iminéñ nuac ségiségina yanda wañu, ségiségi ménéñ ségiségi imi ogicmacac séc qahac wanzac.

Gaio zéhiaru miyec.

⁵ Kokoc sorocna, gi ninzén ninzén dacmuna hécgá keñkésá hakésaga qahac haka héla wañ énécmianzañ. Imuhuc wamma ionarunec tosara mérécgawac inicanzañ ionaru imi séc ménéñ ogicma imuhuc wañ énécmianzañ. ⁶ Ieneñ héna gésé ionac kicginaiguc guac goi héihéi imuac héipucya wamma zégic. Imuac geñ imuhucyanec Anutuac ewa siñac séciguc imi méli énécmína kemmu. ⁷ Némac niñ, ieneñ imi Miñ Kewuac qara niñac wamma keñgic, ic enia ieneñ iwawai méné méndá énécmigic meanzu. ⁸ Imuac ai ic imuhucya goigina héiéncmiwiñ. Imuhuc wamma neñawu ack-uazéc héla imuac aiya momacnec mewiñ.

Dioterefe zéma Demetirio.

⁹ Ni Yesuac héna gésé ionac niñac ac tosara oénécmizua, wañu Diotrefe iwac imi qahac, inéñ kunéñgina kecmañac zé wamma nini ménda héihéré nénécmianzac. ¹⁰ Imuac niñac ni hamañiguc i haka biria wañanzac imi énézéwa hémmu. Inéñ ac biria zéma nonac niñ ac sícsaocya zénéncmiyu ménda sécgéyu ninzén ninzén dacmuna hécnína ac qeque wamma ménda héihéré énécmianzac. Wañu muñguc yanda ic embac tosara héihéré énécmiwiñ zé wañgic zéseli énécmima Yesuac héna gésé succgina igucnec nesi énécmiyu séñgáñgeñ maanzu.

¹¹ Kokoc sorocna haka biria ménda méndacma haka hiabia méndacbéseña. Ménéñ ménéñ haka hiabia wañanzac iminéñ Anutuac murunec. Wañu ménéñ ménéñ haka biria wañanzac iminéñ Anutu méndagucnec héñec. ¹² Wañu néwécgeña ic embac ieneñ Demetirioac nañgémima héipuc ac zéanzu. Wañu ackuazéc héla imi acguc imuhuc wammianzac. Wañu nini imuhucyanec iwac héipuc ac wammianziñ. Wañu gi imi nonac héipuc ac yomi hélanec wanzac imi ninzañ.

Tetecgiawac yaizézé ac.

¹³ Ni guac ac sasala ménéñ zémañ zé ninzua, néñ kiwi-iguc kirifi zéma dokuyanéñ ménda omanéñ zé wanzua. ¹⁴ Néwécgeña, ni nenaoc focdac gémmañac zé wanzua imuac musu qeque wañamuma eminimbic. ¹⁵ Luaenéñ guac muru hemac. Ala sasalanéñ yaizézéga zégic owa hazac. Geñ kuana mema alahécna yaizézégina qacgina séc qacma énézébésémañ.

Yuda

Yaizézé ac.

1 Yesu Kristoac welenqege icya, Yakoboac munia, ni Yudanén, Anutu maṅgocninawac goi héihéiiguc héihéré énécmima, Kristo Yesuac niṅ wamma hén-galen waṅ énécmimia, onac mia kiwi yomi oénécmizua. ² Onac muru goi héihéiya, luaeya, zéma ala siṅa imi kindindiṅnec he énécmimac.

Kiwi ic ikora.

³ Kokoc sorochéna kápésic igucnec nénépésiyu neṅaṅ momac yanda késa kecziṅ aṅgén titinina imuac mia kiwi oénécmimaṅ zé ewa siṅa ogicma waṅ néṅu seliseli wamma keru. Yesu imi ic téréya neṅaṅ niṅac hatac momacgucnec metecgédacma ninzén ninzén mihicṅi nénécmiyec. Imuac niṅ ninzén ninzén imuaru naṅselimu niṅac meme seli ac oénécmimaṅac hezac zéma niṅi. ⁴ Hénia imi sugcinaiguc ic tosara élén keremka kecgcic ionac ewa goro wamma ozua. Ic imuhucya niṅgési waṅ énécmimuac niṅ becarunec ackuazéc yomuhuc ogic hezac; Anutuac eeya ménda héianzu imi eneṅ ewa hiaya melenṅic kaiseroac buṅa waṅanzac. Imuhuc wamma ieneṅ imi momacguc kekera Miṅ Kewunina momacguc Yesu Kristo qaecgé érécmianzu.

⁵ Ini suruc yomi nindaczu, néṅ niniṅgina héiqeli énécmimaṅ zé wanzua. Becnec Miṅ Kewuninanén Israel ic tuṅ Iṅipte baec igucnec metecgé énécmiyec, néṅ andiaiguc ara ménda ninzénṅgégic imi unudarec. ⁶ Waṅu kua meme uṅahéra †tosara nanaṅgina séciguc ménda naṅkecma tatacgina waima keṅgcic imi zégési nalé yanda hamac nalé sura imuac séc tacmu niṅac heheseli qatéénécmima siṅi tunumaṅ yandaiguc onoporecac keczu. ⁷ Waṅu Sodom zéma Gomora ††zéma ama lelec lelec tacma keṅec imuac ic embac imi acguc séc imuhucyanec kaisero wamma baecac siṅ hénia méṅac ‡wamma méndacma keṅgcic geric hémbénaṅanéṅ naec énécmima kawéya qeyu sésécac naṅanzac.

⁸ Waṅu ic sugcinaiguc élén haréma keczu ieneṅ imuhucnec gauguc héhén tanec kecma séwiginanén haka biria wamma miṅ kewugina qahac tanec kecma qac buṅa téréya edamuya imi zébirianzu. ⁹ Kua meme uṅa kiwagina Mikael iminén Moseac qamora niṅac

† Hén 6:2. †† Sodom zéma Gomora; Abarahamac naléiguc Miṅ Kewunén ic embac ionac kápésic niṅac ama areṅa yanda yomi gericnéṅ odarec. ‡ Icnén ic alayaguc kaisero waṅgcic imuac zézéya.

Biria miṅinaguc héré héré amuma zéqeqetali waṅoc. Imuhuc wamma Biria miṅinawac zébiri wammimaṅ zé niṅu néhéliyu yomuhuc sac zéyec; Miṅ kewunén ac zégémnac. ¹⁰ Néṅ ic yomi eneṅ iwawai imuac me imuac hénia ménda niṅasarigic séc, sicsaoc zéma mematiti wammianzu. Waṅu hasén yaṅ ésécnec ménda niṅgésima séwiac siṅ méndacma birianzu. ¹¹ Ieneṅ Kainac hénia ††méndacanzu, waṅu soukiwa niṅac wamma Balamac haka ††waṅsoho sohoya mihicṅiwiṅ zé usuṅnec keṅanzu. Waṅu Korawac ac qeqe hakaiguc †††mebiri amuanzu. Imuac niṅac imi eneṅ saecginaguc!

¹² Ic ieneṅ onaru toroqe énécmima onac ségiségi ariaciguc momacnec tacma gamugina qahac nezélélén wamma ariac imuac kiwa néanzu. Kekecgina tanec imi rama galen eṅaṅ séwigina sac galenṅé amuanzu imuhucya, hosusu méṅ luhucnéṅ mihi-langéyu kia qahac eṅ hama keṅanzac imuhucya, waṅu ic hésa humuma humudaru zaliacnec qéziqézia wamma héra qahac ai yawuṅ mihicṅianzac imuhucya ésécnec. ¹³ Konduṅ temboṅa geriwaṅ tanec gamugi-na héndén qéndémma sépécgézanzu imuhucya, sikilao hénia sigima keṅkeṅa imuhucya, siṅi tunumaṅ nalé teteccgia qahac hezac iminén ionac buṅa wanzac.

¹⁴ Adamwac sac kitichéra hicṅjima hama kecgcic hicṅjisa areṅhéra 7 waṅec nalé imuaru Enoko hicṅjiyec waṅu inén mia ic biria imuhucya ionac mia bianac ara yomuhuc zéyec. Héṅgcic, Miṅ Kewu imi ic téréya tausenja tausenja ionac sugcinaiguc namma mayec.

¹⁵ Inén icya icya niṅgésima ic embac Anutu eeya ménda héianzu ionac haka eebipiya qahac imuhucya zéma kápésic ic Anutu eeya ménda héimianzu ionac acgina zéráguc imuhucyawac kápésic ginaguc zéma zéteccgé énécmimaṅ zé mayec. ¹⁶ Ic imuhucya ieneṅ imi diric doroc ac biria zéma ac zérac zérac zéanzu. Imuac séwiac siṅ méndacma kuayanén tétéc qeqe ac zéma imuac me imuac memaṅ zé wamma mepé qepési ac ikora énézéanzu.

Goro ac toroqeqeya.

¹⁷ Ala sorochéna ini mia Miṅ Kewunina Yesu Kristoac Méliméli ichéra ieneṅ walac ac énézégic imuac niṅqeli-

†† Kainac hénia; Inén nimbupuc wamma munia qehumuyec.

††† Balam imi Israel ic ionac saec ac zémaṅ zé osiyec. (Qét 22:18, 24:13), Waṅu inén waṅ énécmiyu Israel ic ieneṅ Anutu ewa hélacnec ménda welenṅ qemigic. (Qét 25:1-3, 31:16). Waṅu Yesuac naléiguc imi hénia acac kiwi ic tosaranén Balam imi hémbaoc wamma soukiwa mema saec ac waṅ énécmiyec zéma ku énécmiaṅgcic. ††† Kora imi Datan zéma Abiram iriguc, ic embac hinocgé énécmima Mose zéma Aron andé uruma ereṅnec sac Anutuac ai ic keczaoc? Nini momacnec, zéma andé urugic. (Qét 16:1-35, 26:9,10).

ma kecmu. ¹⁸ Ieneṅ yomuhuc énézéma zégic, nalé tetecgiaiguc zédesi ic ieneṅ hicṅima séwiac siṅ niṅac wamma haka ee héihéiya qahac imuhucya méndacma kemmu. ¹⁹ Ic imuhucyanéṅ mia onarunec méndéṅ amuma Uṅa Téréya qahac séwi ic kecaṅzu. ²⁰ Ala sorochécna ini mia niṅzéṅ niṅzéṅ téréya téṅgéṅ imuac qahaiguc eṅaṅ kekecac ama imi meyacgému. Imuhuc wamma Uṅa téréyaguc héiselima zéwelec wamma kecmu. ²¹ Imuhuc wamma Anutuac goi héihéiiguc namma galeṅgé amumu. Waṅu Yesu Kristoac wésé niniṅawac wamma mambéc kecgic kekec hémbé-naṅaiguc onagicma keremmac. ²² Ewa éréhéc wamma kecaṅzu ionac mia wésé niniṅ waṅ énécmimu. ²³ Waṅu tosia imi geric bélaṅa igucnec qétak metecgé énécmimu, néṅ séwiginawac siṅ birianéṅ mebirigic

séwi usugina idacmi acguc momacnec héṅjara mema zénéṅgina hiriyu wésé niniṅ waṅ énécmimu.

**Zéwelecwelec ac zéma mepé
qepési ac.**

²⁴ Héṅgaleṅ waṅ énécmiyu qeka meka qahac kecgic edamuyaiguc késpedes solarṅ zéma ségiségiiguc hai énécmimacac kuha hemizac imi ²⁵ neṅaṅ aṅgéṅ titi miṅjina Anutu momacguc keczac iwac muru mia miṅ kewunina Yesu Kristoac niṅac wamma edamuya zéma eebipi yanda zéma kuc buṅa zéma qac buṅa yandanéṅ nalé hénihénia qahac imuarunec éréma deguc waṅu nalé tetecgia qahac heheseli hema emma kecmac. Hélacnec!

Ac Saņa

Yaižézé ac zéma kiwi yomuac hénia.

1 Kiwi yomi Yesu Kristoac zéhicņi hicņiyawac ara, imi mia Anutunén haka tosara nalé ménda horugiyu focdac hicņimacac heyec imi welenj qeque ichéra énézéyu hémmu niņac welenj qeque icya Yohaneac muru kua meme uņaya mélimiyu zéhicņiyec. ² Waņu Yohaneenén Anutuac ackuažéc zéma Yesu Kristoac héipuc ac zéma iwawai eņeyaoc kiwanénj héņec imi moczoņ ninžéngéma zéhicņiyec. ³ Waņu bianjac ara yomi olommu ieneņ zéma gezacginanénj nimmu ieneņ zéma imuaru oyu hezac imi tohoma wammu ieneņ moczoņ mériaņginaguc. Nalé yanda imi bec hosuc hosuc wanzac imuac mia.

⁴ 4aYohaneenénj Asia baeciguc Yesuac hénarioņ tuņa tuņa 7 keczu onac muru oéncmizua. Kerecac keczac waņu bianjguc hamac iwarunec zéma uņa 7 Anutuac duņ tatak wésiaiguc kecaņzu ionarunec zéma ⁵ 5ahéipuc ic ménžé ménžéya qahac kecma humugic ionac sugcina igucnec walac yacma baecac ic kewu ionac galeņgina waņec Yesu Kristo iwarunec, ⁴bgoi héihéi zéma luaenénj he énécmimac niņ wanzua. ⁵bWaņu siņ niņnéncmima eņeya sacya imuac kuhanénj kępésicnina igucnec hulac nénécmima ⁶ maņgocya Anutuac niņ wamma héņgaleņ ama areņa yandaya zéma hofac oo ichéra imuac ai buņa qenéncmiyec iwaru mia eebipi zéma kuc selinénj nalé tetecgia qahac hemac niņ wanzua. Hélacnec! ⁷ Niņzu, inénj hosusu qahaiguc hamac. Waņu icya icya ieneņ kicginanénj hémmu. Waņu luacnénj néģic ieneņ momacnec hémmu. Waņu ic embac tuņa tuņa baec séc keczu ieneņ iwac niņac zésiacmu. O, imi hélacnec!

⁸ Miņ Kewunina Anutu zézacnénj; Ni imi hénihénia zéma tetecgia, †becnec kerec, deguc keczac, waņu bianjguc hamac, medac medac wandac wandac miņina imi mia.

Kristo winini miyu héņec.

⁹ Yohane neņ imi onac ninžéņ ninžéņiguc dacmunagina. Waņu Yesuac qeņzeņ maņzeņ zéma héņgaleņ ama areņa yandaya zéma bisiqaténj imuac iniguc momacnec toroqema kecaņzua. Ni imi Anutuac ackuažéc zéma Yesuac héipuc ai niņac wamma konduņ baec komoc ménj Patimoiguc nopocģic kerī. ¹⁰ Waņu Miņ Kewuac yacyac nalé ††imuaru uņa téréyawac qeriaiguc kecba andénaiguc ac yanda ménj témuņ héténj imuhucya hicņiyu ac ewa ménj yomuhuc niņi. ¹¹ Gi né-

† Girik aciguc; Alfa zéma Omega. †† Sonda.

mac hénzaņ imi kiwiiguc oma Efeso, Smirna, Pegamo, Tiatira, Sade, Filadelfia, Laodikea ama arenjiguc Yesuac hénarioņ tuņa tuņa 7 keczu ionac muru haina kemmac.

¹² Imuhuc zéyu ni ac nézýec i hémmaņ zé lilinggéyi. Lilingéma kendol 7 imi imuac tatara golinénj memeyaguc naņģic héņi. ¹³ Kendol tatara imuac sugcinaiguc ménj icac naņa tanecnénj séwi usuya horua mama hénia tetecgiaiguc héréhéréya imi héima bac tétéraiguc rikuņ golinénj memeya maņkepela zikiyu heyec. ¹⁴ Iwac oruha zéma oruc zucya imi rama yaņ merawa zucya zéma tasétasé ésécnec lalaclalac waņu kiwa imi geric bélaņ ésécnec waņec. ¹⁵ Hénia héréra imi aiņ gericiguc zema asoņ qilic qilicyaguc pésigianzac imuhucya ésécnec, waņu ac ewaya imi doku dunduņ hétéņa ésécnec. ¹⁶ Méraya héiyaiguc imi sikilu 7 heyec. Waņu kua kifaņa igucnec imi sou zéra qizilic ménj bawa andia zéracnec mama naņec. Waņu kic tanera imi mia kaiwe selianec qeaņzac ésécnec.

¹⁷ Ni tanera imuhuc hémma tendiņgéma iwac héniaiguc humuc ésécnec heyi. Hewa méria héiyanénj qacnaiguc haima yomuhuc nézýec, ģi bacga ménda yandiyu, ni imi hénihénia zéma tetecgia. ¹⁸ Niņzaņ, ni becnec humuyi, néņ deguc kic qeli kecaņzua. Niņzaņ, degucmuacnec nalé tetecgia qahac kecma humuc zéma humumia ionac baec dumuņa imuac nagugirawac wétéya imi neņ késa kecaņzua. ¹⁹ Imuac iwawai hénzaņ imi owésémaņ imi mia deguc hicņi keczac imi zéma bianjguc hicņimac imuac hakaya. ²⁰ Bec hénzaņ imi mia mérana héiyaiguc sikilu 7 hezac imi zéma kifa tatara golinénj memeya 7, Waņu ac saņa imuac hénia zéwa imi yomuhuc; Widi 7 imi hénarioņ tuņa tuņa 7 ionac kua meme uņa ††hécgina, kifa tatara 7 imi hénarioņ tuņa tuņa 7 imi mia.

Efeso hénarioņ ionac gezac qézéņ ac.

2 Efeso hénarioņ kua meme uņagina ac yomuhuc omina, sikilu 7 méra héiyanénj késa namma kifa tatara golinénj memeya 7 imuac sugcinaiguc keņha waņanzac inénj mia yomuhuc zézac; ² Ni wawaņ memega zéma aiga zéma nanaņ seliga imi ninzua. Waņu geņ ic biria bisiqaténj ménda waņ énécmianzaņ imi zéma, nini Yesuac Méliméli ic zéaņzu, néņ Yesuac Méliméli ic héla qahac ionac ikocģinawac hénia meaunec imi zéma, ³ nuac qacna niņac bisiqaténj

‡ Yuda ic tuņ ménj Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera. †† Pasto ionac niņac imuhuc zéyec.

wamma naņselima kucmama ménda waņnec imi niņzua. ⁴ Waņu guac zémindiņi qemindiņi ac mén hezac imi yomuhuc; Walac siņa hegēņec imi waina mayec. ⁵ Imuac nanaņa dimuacnec mama guyec imi niņtegicma qeriga melemma wawaņ memega walac hegēņec imi muņguc wammanec kecbésémaņ. Qerigina ménda melenģic, neņ focdac guac hama kifaga imi nanaņa igucnec metecgēwa kemmac. ⁶ Waņu haka hiabia mén hegēņzac imi yomuhuc, Nikola ichéra ionac hakagina imuac mézēga tianzac. Ni acguc imuac mézēna tianzac. ⁷ Gezacyagucnēņ Uņa téréyanēņ hēnaoriņ tuņa tuņa ionac ac énézēzac imi nimmac. Mén meseligimac imi kekecac ic hēsa Anutuac baec hafi zēpaya qahac imuaru nanzac imuac hēla gocmia miwa nemac.

Smirna hēnaoriņ onac gezac qézēņ ac.

⁸ Waņu Smirna hēnaoriņ ionac kua meme uņagina ac yomuhuc omina; Hēnihēnia zēma tetecgia miņina humuyec, nēņ qelima kecanzac inēņ zēzac. ⁹ Qenzer manzer zēma maqeqeya wamma kecanzaņ imi niņzua nēņ gi mériaņgaguc. Waņu nini Yuda ic zēma zébiri qébiri waņgēņanzu imi eneņ Yuda ic tēņgēņ qahac, nēņ Biria miņinawac hēnaoriņ wanžu. ¹⁰ Gi zēra waiya hicņigēmmac imuac bac yandi yandi ménda wambésémaņ. Niņzaņ kecma Biria miņinanēņ sugcinaiguc tosara manam batuc mihicņi énécmimaņ zé hēsa amaiguc onoporu kaiwe ai meme 10 séc zérabēra mihicņimu. Waņu geņ mia keņqe haqeya qahac niņzēņgēmanec kecma humuciguc kerembésémaņ. Imuhuc wanna neņ kekecac ic kewu opoc héigēmmaņ. ¹¹ Gezacyagucnēņ uņa téréyanēņ hēnaoriņ tuņa tuņa onac ac énézēzac imi niņtohomac. Mén imi ogicmac imi humuc qété éréhéc †imi ménda hama mebirimac.

Pegamo hēnaoriņ ionac gezac qézēņ ac.

¹² Waņu kua meme uņagina ††Pegamo hēnaoriņguc keczac iwac mia ac yomuhuc omina, sou zēra qizilic nēwéc nēwéc hemimia kēsa kecanzac inēņ ac yomuhuc zēzac; ¹³ Gi ama areņa yanda dimia kecanzaņ imi ni niņzua. Ama imuaru mia Biria miņinawac ic kewu tatacya hezac. Nēņ gi qac buņana selianec kēsa kecma héipuc icna keņhēi hahēiya qahac Antipasi i Biria miņina nēņ kecanzac imuaru sugcinaiguc qegic humuyec. Waņu nalé imuaru niņzēņgē nēnēņa imi ménda qaecgēnec. ¹⁴ Nēņ mindi qindiņ ac éréhēcdac zégēmmaņ zé wanžua imi yomuhuc; Ic tosara Balamac †pakeņ ac kēsama kecanzu imi eneņ giguc kecžu. Balam inēņ Balak kumima Israel ic ionac wéséginaiguc bētac hai énécmiyu baniarawac ireha lémbaņ haimimia imi nema kaisero haka waņģic. ¹⁵ Imuhucyanec guac muru acguc ic tosara ieneņ Nikolawac ic tuņa ionac pakeņ ac kēsa kecanzu. Ni imuac mézēna

† Qeri uņawac buņa. †† Pastoginawac kua meme uņa zémijec. ‡ Yud 1:11

tianzac. ¹⁶ Imuac gi ewaga melembésémaņ. Imuhuc ménda wanna ni guaru focdac hama guaru ic imi hazéc waņ énécmima yaré wamma kuanawac sounēņ énérimaņ. ¹⁷ Ménēņēņ mén gezawagucnēņ uņa téréyanēņ hēnaoriņ tuņa tuņa ionac ac énézēzac imi nimmac. Ménēņēņ ogicmac imi Mana nene saņa gumu mima hoc lalacnec mén mimaņ. Waņu hoc imuac qahaiguc qac qelia mén ooyawac hezac. Waņu qac imi tosara qahac, nēņ kēsamac inēņnec sac niņasarimac.

Tiatira hēnaoriņ ionac gezac qézēņ ac.

¹⁸ Waņu Tiatira hēnaoriņ ionac kua meme uņagina iwac mia ac yomuhuc omina, Yomi imi Anutuac Naņawac ackuažéc, kiwa imi geric bélaņa ésécnec, waņu hēnia imi aiņ pēsia asoņ qilic qilicyaguc ésécnec inēņ yomuhuc zēzac, ¹⁹ Goi héihēiga zēma niņzēņ niņzēņga zēma welen qeqe hakaga zēma nanaņa selia, ai memega imuhucya imuhucya imi niņzua. Wawaņ memega hēnia hēnia imi becaru waņnec imi ogicma sasala hiabianec. ²⁰ Nēņ guac mia mindi qindiņi ac mén hezac. Gi Isebel eņeyaoc Ni tilinģilij embac zéanzac i tuambuam wamma inēņ nuac welen qeqe ichécna pakeņ acya ku énécmima ikoc waņ énécmiyu, ieneņ kaisero haka wamma baniarawac lémbaņ haimimia imi negic. ²¹ Ni imi ewaya melemmac niņac nalé memiyi, nēņ ewaya melemma kaiseroya waimaņ zé ménda wanžac. ²² Niņzaņ imuac mia neņ embac imi hehe tatacyaiguc humumia gili- maņ. Waņu ic embac i guc momacnec kaisero waņanzu ieneņ acguc ewa hakagina ménda mindiņigic zēra waiya kunēņ yanda qeriaiguc giliénēcmimaņ. ²³ Waņu nambérac hēra imi unuma humuc mihicņi énécmiwa hēnaoriņ tuņa tuņa imi neņ ic onac ewagina zēma qerigina imi inictegicanžua imi niņasarimu. Neņ icya icya wawaņ memegina séc tasé ku énécmimaņ. ²⁴ Waņu ic tosara Tiatira tauņiguc kecma pakeņ ac imi ménda aņģétima eņaoc zēzu éséc Biria miņinawac ewa siņa hiņgac hiņgara imi ménda niņasarima kecžu ionac imi yéwéri mén ménda toroqe énécmimaņ. ²⁵ Nēņ aņģétima kecžu imuac mia selianec kēsamanec kecgic ni hamaņ. ²⁶ Ménēņēņ mén ogicma nuac aina imi memanec keru nalé tetecgia hayu iwac imi baera baera hēņgaleņ waņ énécmimac niņac kuc buņa mi- maņ. ²⁷ Inēņ aiņ qarucnēņ kewuc nomuņ qototori- anzac ésécnec waņ énécmima galeņgē énécmimac. ²⁸ Ni acguc maņgocnanēņ kuc buņa nēņec ésécnec neņ iwac mia widi yanda siņunec hicņianzac imi miwa imuac miņina wammac. ²⁹ Ménēņēņ mén gezawaguc- nēņ uņa téréyanēņ hēnaoriņ tuņa tuņa onac ac énézēzac imi nimmac.

Sade hēnaoriņ ionac gezac qézēņ ac.

3 Sade hēnaoriņ ionac kua meme uņagina iwac ac yomuhuc omina; Anutuac uņa 7 zēma sikilao 7 kēsakecanzac inēņ yomuhuc zēzac, Ni wawaņ

memega ninzua. Qac buñaganéñ gi qeli qeli keczañ zézac, néñ gi ic humumia keczañ. ² Imuac gi meqeli amuma kekecga bakia humumañ zé wanzac imi meseligina. Guac wawañ memega hémba Anutunawac kiwaiguc sécgézac imi mén ménda hegénzac. ³ Imuac iwawai géñgéña zéma iwawai niñnec imi niñqelima tohoma hakaga melembésémañ. Kileñ ménda mindi amuma yac kecbésémañ iguc imi neñ kowu nene éséc nec harémañ. Imuac némac naléiguc ha gémmañ imi gi ménda niñtegiçbésémañ. ⁴ Wañu Sade ama areñaiguc ichécga éréhécdac séwi usugina téréya imi qakola ménda héima keczunec. Ieneñ imi eeginaguc, imuac séwi usugina laclalac nec niguc momac nec keñha wambiñ. ⁵ Méñnéñ mén ogicmac imi imuhucyanec séwi usu téréya laclalac nec héima kecmac. Wañu qara imi kekec hémbénañawac kiwiiguc ménda auma mañgocnawac kiwaiguc zéma kua meme uñahéra ionac kicginaiguc qara imi nimmizua zémañ. ⁶ Méñnéñ mén gezawagucnéñ uña téréyanéñ hénaoriñ tuña tuña onac ac énézézac imi nimmac.

Filadelfia hénaoriñ ionac biançac ara.

⁷ Filadelfia hénaoriñ ionac kua meme uñagina ac yomuhuc omina, téréya zéma héla miñina, Dawidiac ama wétéya késa kekeru, nagu metecgéma auyu méñnéñ mén héimacac séc qahac, wañu héiyu méñnéñ mén aumacac séc qahac inéñ mia yomuhuc zézac; ⁸ Ninzañ, ni kicgaiguc nagu mén augéñiac nanzac. Imi méñnéñ mén hia ménda héimac. Neñ guac wawañ memega ninzua. Gi kucga komora sac hegénzac, néñ kileñ acna tohoma qacna ménda qaecgé nec. ⁹ Ninzañ, Biri miñinawac hénaoriñ, eñaoc nini Yuda ic zéanzu, néñ Yuda ic héla qahac ikoc ac zéanzu ionac sugginaiguc tosara hama guac hénaigaiguc sicgé gémmuac hinocgé énécmiwa neñ guac siñga ninzua imi niñtegiçmu. ¹⁰ Gi nuac nanañ seliawac ackua zéna tohoanzañ imuac niñ ni acguc manam batucac naléya focdac baec séc hama ic embac baeciguc kecanzu i batucgé énécmimac nalé imuaru gi galengé gémba nalé imi qizizigéma kemmac. ¹¹ Ni foc hamañ imuac gi némacga hegénzac imi selianec késa kecna méñnéñ mén ic kewu opocga imi ménda guagimac. ¹² Méñnéñ mén ogicmac imi Anutunawac ocmuñiguc tandélopion éséc nec kumu mimañ. Wañu keñhéi hahéi qahac nañseligiyu iwac qahaiguc Anutunawac qara zéma Anutuac murunec kurumeñ iguc nec mama hahaya Yerusalem qelia Anutuac ama areña yanda imuac qara zéma nuac qacna qelia imi omimañ. ¹³ Méñnéñ mén gezawagucnéñ uña téréyanéñ hénaoriñ tuña tuña ac énézézac imi nimmac.

Laodikea hénaoriñ ionac gezac qézéñ ac.

¹⁴ Laodikea hénaoriñ ionac kua meme uñagina ac yomuhuc omina; Hé lac nec zémimia, ménzé ménzéya qahac, héipuc ic héla zéma Anutuac zéhicñi hicñi imuac hénihénianéñ yomuhuc zézac; ¹⁵ Ni wawañ

memega ninzua. Gi imi doku sañgeña qahac geriwaguc qahac. Sañgeña me geriwaguc kecbunec zéma ninzua. ¹⁶ Gi imi imuhuc suggiraiguc doku sasakola kecanzañ, sañgeña me geriwaguc qahac imuac niñ kua na iguc nec lomba mawésémañ. ¹⁷ Gi geñga niñac ni mériañnaguc iwawai sasala henénzac imuac ni imuac me imuac ménda hocmañ zéanzañ, néñ zapi qeqeya, mété qététaña, maqeqeya, kic hilic, zéma lianlian kecanzañ imi ménda niñtegiçzañ. ¹⁸ Imuac gi hinocgé géñzua. Nuarunec goli gericnéñ zegési gésia imi boña mena mériañnaguc wammac. Wañu séwi usu lalac nec boña mema héina hiñgaru gamuga katanec kekec imi hoturuyu ménda hémmu. Wañu kicgawac sacmasi boña mema kicga naecmima hémbésémañ. ¹⁹ Ni imi siñ niñénécmianzua séc zémindiñi qemindiñi wañ énécmianzua imuac gi seliseli wamma ewaga melembésémañ. ²⁰ Ninzañ, ni nagu séñgañgeñaiguc héichéicgéma nanzua, wañu méñnéñ mén ewana nima nagu aunéñu neñ qeriaiguc emba inéñ niguc neñ iguc nekawunec oneqone wamma tacbi. ²¹ Méñnéñ mén ogicmac imi neñ ogicma mañgocnawac ic kewuac tataciug tacanzua éséc nec neñ titiña miwa nuac tatac edamuyaguc imuaru momac nec tacbic. ²² Méñnéñ mén gezawagucnéñ Uña téréyanéñ hénaoriñ tuña tuña ac énézézac imi nimmac.

Kurumeñiguc mepé qepési wammigic héñec.

⁴ Wañu imuac andiaiguc kic hima hémba kurumeñiguc nagu mén auauyawac nañec. Wañu walac ac ewa témur hétéña éséc niñi imuac nec muñguc yomuhuc nézézec; Gi you éréna kecma iwawai hicñimac imi gézéwa héna. ² Imuhuc nimba duña focdac uñanéñ népésiyu imuac qeriaiguc keru. Wañu hémba kurumeñ iguc ic kewu tatac mén taru imuaru ic méñnéñ tarec. ³ Wañu tarec iwac alañ tanera imi zasipa hoc qouc qouc gia zéma kanelian hoc pésia déñgéña éséc nec, wañu asoñ furicnéñ ic kewu tatac imi sécgé lelecgéma nañec. Wañu imuac alaña imi emerade hoc téñgiñ téñgiña éséc nec. ⁴ Wañu ic kewu tatac imuac lelec leleciguc ic kewu tatac 24 taru imuaru galengé 24 tacgic. Wañu séwi usugina horua lalac lac zéma orucginaiguc ic kewu opoc golinéñ memeya héima tacgic. ⁵ Ic kewu tatac imuarunec pilitic asaha zéma buñ parandañ zéma imuac hondondoña meric merira héréma mayec. Wañu ic kewu tatac imuac wésiaiguc imi Anutuac uña 7 iminéñ kifa yanda 7 bélañaguc éséc nec zema nañgic. ⁶ Wañu ic kewu tatac imuac wésiaiguc imi iwawai konduñ éséc necnéñ heyec. Imi mia kiruñ me kristal hoc éséc nec qilic qiliçyaguc.

Wañu ic kewu tatac imuac maréña néwéc néwéc igucgeñ zéma lelec leleciguc imi yañ kekecginaguc 4 nañgic, wañu yañ imuac wésé andiaiguc imi kicnéñ sécgé énécmima hedarec. ⁷ Yañ kekecyaguc walac walac imi laion tanec éséc, mén andiaiguc imi burumakao iwa sac qelia tanec éséc nec, iorac andégiraiguc nañec imi ic tanec éséc nec, imi onac andéginaiguc imi kunta nei putitima keñkeña éséc nec. ⁸ Wañu yañ

kekecginaguc 4 imi eņac eņac qeņgaņgina 6 he énécmiyec. Waņu qeņgaņgina duandia zéma maréņaiguc kicginanéņnec sécgéma heyec. Waņu siņi kaiwe tac niniņgina qahac yomuhuc legic héima naņgic; Téréya, téréya, téréya, Miņ Kewu Anutu, wandac wandac medac medara. Kerecac keczac, waņu kecma hamac. ⁹ Waņu yaņ kekecginaguc 4 ieneņ ic kewu taticiguc tacma nalé tetcgia qahac kecaņzac imi eeya héimima mepésimima ewa hia ac wammiaņgic séc ¹⁰ ic kuneņ 24 ieneņ ménj ic kewu taticiguc tacma nalé tetcgia qahac kecaņzac iwac wésiaiguc siggéma mepésimima ic kewu opocgina imi tatic imuac wésiaiguc gilimima yomuhuc legic héimigic. ¹¹ Miņ Kewu Anutunina, geņgaoc iwawai moczoņ zéhicņi mihicņi wandacnec, guac ewa siņgawac séc zéhicņina kekecginaguc heaņzac. Imuac edamuga zéma eebipiga zéma kucgawac mepési gēņgēņawac séc eegaguc wanzaņ.

Rama zéma kiwi limbi limbiņa.

5 Waņu neņ hémba ic kewu taticiguc tarec iwac méra héiyaiguc kiwi limbi limbiņa ménj heyec. Waņu kiwi imi wésia zéma andia momacnec kiwiyagucnec waņu sapé 7 asé kiwiyaguc iminénj meseli seliawac heyec. ² Waņu hémba kua meme uņa kuhagucnénj ac ewaya kuneņ yandanec qacma yomuhuc zéyec; Mérénénj kiwi limbi limbiņa yomi sapéya méti-ma hutuyu sécgémacac séc eeyaguc wammac? ³ Kurumeņ qahaiguc me baec qahaiguc me emu baec bawaguc kiwi imi hutumac me olommacac séha ménj ménda kerec. ⁴ Waņu hémba kiwi imi hutumac me olommacac séha ménj ménda keru hocbipi-yi. Imuac ni siac howuc howuc siari. ⁵ Imuhuc wamba ic kuneņ ionarunec ménjénj yomuhuc nézéma zéyec; Ménda siacna, laion ménj Yudawac areņ zéma Dawidiac gétéya igucnecnénj onogicdaczac imi héņ tegicbésémaņ. Imuac inénj mia kiwi sapéya 7 imi hia méti-ma kiwi imi hutumac.

⁶ Waņu neņ hémba ic kewu tatic taru nówéc nówéc yaņ kekecginaguc 4 lelecgéma naņgic, ic kuneņ ieneņ lelecgéma taticginaiguc tacgic momac yanda ionac sugginaiguc rama sac qeli ménj naņec. Rama imi bec-nec humuc mihicņi mimia tanec. Waņu iliha 7 zéma ki-wa 7 hemiyec. Waņu kiwa 7 imi mia Anutuac uņa 7 baec séc méli énécmiyec imi eneņ mia. ⁷ Waņu rama sac qeli inénj mia kemma ic kewu taticiguc tarec iwac méra héiya igucnec kiwi limbi limbiņa imi wagirec. ⁸ Wagiru yaņ kekecginaguc 4 zéma ic kuneņ 24 ieneņ ramawac wésiaiguc simiņ héimigic. Ic kuneņ ieneņ eņac eņac gita zéma zéic golinénj memeya hofac héméņa hiabia kuaya qeqeya késama naņgic. Waņu hofac héméņa hiabia imi mia météré ic ionac zéwelec welecgina imi mia. ⁹ Waņu ieneņ legic qelia ménj yomuhuc héigic, Geņ imi kiwi limbi limbiņa imi mema sapéya métiwésémaņac séc eegaguc wanzaņ. Becnec gugic humuma sacganénj baec séc ic embac séwi tanecgina hénia hénia igucnec, acgina hénia hénia igucnec, gawamaņ hénia hénia igucnec hahaya boņ hérégina mema Anutuac buņahéra onopocnec.

¹⁰ Waņu geņ mia Anutunina welenj qemimu niņac héņ-galenj ama areņa yanda zéma hofac oo ichéra kumu énécminec. Waņu ieneņ baeciguc ic kewu waņ énécmi-ma kecmu.

¹¹ Waņu neņ hémba kua meme uņa sasala yandanénj ic kewu tatic zéma yaņ kekecginaguc zéma ic kuneņ imi lelecgé énécmima namma ac ewa zégic niņi. Waņu kua meme uņa zaņgégina imi 10 tausenac tuņa tuņa zéma 1 tausenac tuņa tuņa. ¹² Ieneņ kuneņ yanda qac-ma legic yomuhuc zéma héigic, rama humuc mihicņi mimia inénj kuha zéma, mériaņa zéma, niņtegic qiņte-gicya zéma, medac medac wandac wandara zéma, zézé bipiya zéma, qac buņaya zéma, mepé qepési imi moczoņ medacmacac séc eeyaguc wanzac! ¹³ Waņu kurumeņ qahaiguc zéma baec qahaiguc zéma emu baec bawaguc zéma konduņ qahaiguc zéma iwawai imuac qeriaiguc keczu moczoņ yanda ieneņ yomuhuc zéma legic héigic; Ic kewu taticiguc taczac i zéma rama sac qeli ioraru mepé qepési zéma zézé bipi zéma qac buņa yanda zéma kuc yandanénj nalé tetcgia qahac hema emma he érécmimac. ¹⁴ Imuhuc zégic yaņ kekecginaguc 4 ieneņ hélacnec zégic. Ic kuneņ eneņ mama simiņ zéma pakagina héima mepé qepési waņ érécmigic.

Sapéya 7.

6 Waņu hémba rama merawanénj sapéya 7 imuac-nec ménj métiyec. Métiyu yaņ kekecginaguc 4 ionarunec ménj imi buņ parandaņ ewaiguc qacma hana zéyec. ² Zéyu hémba becosic lalacnec ménj naņu qahaiguc ic ménj tarec. Ic imi tewiyaguc waņu ic kewu opoc ménj mimia waņec. Waņu Inénj yaré qema onog-icma onogicma muņguc onogicmaņ zé keņec.

³ Waņu rama merawanénj sapé qétéya 2 métiyu geza-cnanénj nimba yaņ kekeraguc qétéya 2 iminénj hana zéma qarec. ⁴ Qaru becosic pésianénj haréyec. Waņu qahaiguc ic ménj tarec inénj mia baeciguc luae meso-hoyu ic eneņ euhumu amumu niņac ac wammima, sou yanda ménj momacnec mimia waņec.

⁵ Waņu rama merawanénj sapéya qété 3 métiyu yaņ kekeraguc qété 3 iminénj hana zéma qaru niņi. Waņu hémba becosic ménj zapélanénj hayec. Waņu qahaiguc ic ménj tarec inénj réwéri qétéya memeyawac sigel ménj késa tarec. ⁶ Waņu ni yaņ kekecginaguc 4 ionac suggi-na igucnec ic ewa ésécnecnénj hicņiyu niņi. Zéyecnénj bali gocmia usu momacgucac boņa imi ai meme mo-macgucac ai boņa wammac. Waņu wit gocmia usu momagucac boņa imi ai meme momacgucac ai boņa wammac. Waņu oliwa halécya zéma waiņ gocmia imi ménda mebiriwésémaņ. †

⁷ Waņu rama merawanénj sapéya qété 4 métiyu yaņ kekeraguc qété 4 inénj hana zéma qarec. ⁸ Waņu hémba becosic ménj séwi alaņa tēņgiņ tēņgiņ méiméiya hayec. Ic ménj qahaiguc tarec iwac qara imi humuc. Waņu humumia ionac baec dumuņanénj i mén-dacmiyec. Waņu iereņ baeciguc zawé kembonj qahac

† Imuhucya imi sacmasi ésécnec wiziginaiguc haiāņgic. Imuac goiya héimimima waņec.

méndemma imuacnec momacguc imuac siņgirawac wammaoc niņ kuc buņa ércmimia. Waņu sou zéma béti zéma humuc zéma baecac haséņ yaņ imuac kuhanéņ unuhumuyoc.

⁹ Waņu rama merawanéņ sapé qété 5 métiyu hémba Anutuac ackuazéc zéma héipuc acgina niņac wamma unugic humugic ionac uņaginanéņ zaki téréya héniaiguc tacgic iniri. ¹⁰ Ieneņ kucnec qacma zégic, téréya zéma héla miņina Miņ Kewu yanda gi nalé dahec mehorugima ic embac baeciguc keczu imi ménda zétécgé énécmima sacninawac kitiwa imi ménda melené énécmima kecbésémaņ? ¹¹ Imuhuc zégic séwi usu horua lalacnec miņ séc énécmidacma yomuhuc énézýec; Nalé hotoņadac tachiarugic welené qe qe alahécgina tosara unugic ini ésécnec humugic qétégina sécgýuguc ai imi memaņ.

¹² Waņu neņ hémba rama merawa iminéņ sapé qété 6 métiyu naņ yanda meyu kaiwe imi zapi qema maleku noniņ zapéla imuac zuanéņ memeya ésécnec waņec. Waņu maso howiacnec imi sac ésécnec waņec.

¹³ Waņu kurumeņu ménisikilu imi luhuc kuneņ yandanéņ qeyu nemuyac ic imuac gocmia quwura tiyu baeciguc maanzac ésécnec magic. ¹⁴ Waņu kurumeņ imi mia papia limbigic keņanzac éséc imuhuc limbi amuma qahac waņec. Waņu baec boņa zéma konduņ baec komoc imi hézéracgé énécmimia waņu tatacgina waigic. ¹⁵ Haka imuhuc hicņiyu baec séc ic kewu zéma ionac taséhécgina zéma biņ qe qe ic kiwa hécgina zéma hinac mériaņginaguc zéma kucginaguc zéma iwawai miņina kekec zéma welené qe qe ic ieneņ baņec zéma baņa tosara baec boņaiguc hezac imuac sucnéņ sugic saņgigic. ¹⁶ Baec boņa zéma baņa énézéma qacninu bacgéma mama ic kewu tataciguc taczac iwac kiwa igucnec zéma rama merawa iwac qeri biric igucnec musaņgé nénécmigic zégic. ¹⁷ Qeri biricgirawac nalé yanda imi ducņizac imuac niņ ic méréneņ hia naņselimac?

Israel ic sapéginaguc ionac qétégina 144,000.

7 Waņu haihaka imi tecgéyu ni kic hima kua meme uņa 4 icicba baec waņgoņa 4 imuaru namma baecac luhuc 4 imi baeciguc me konduņiguc me ic hésa hénia héniaiguc ménda qemac niņ késama naņgic. ² Waņu hémba kaiwe éré éréya igucnec kua meme uņa méņnéņ Anutu kekecyaguc iwac asé kiwiya késama éréma kua meme uņa 4 baec zéma konduņ mebirimu niņ kucgina énécmiyu késa keczu ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézýec; ³ Ini mambéc naņgic Anutuac welené qe qe ichéra ionac pakaginaiguc asé kiwiya meénécmi tecgéyuguc baec zéma konduņ zéma ic hésa imi mebirimu. ⁴ Waņu ic embac asé kiwi hai énécmimia ionac zaņgégina imi Israelac qelihéra tuņa tuņa ionarunec 144,000 waņec. ⁵ Waņu Yudawac areņhéra ionarunec imi 12,000, Waņu Rubenac areņhéra ionarunec imi 12,000, Waņu Gadeac areņhéra ionarunec imi 12,000 waņec, ⁶ Aseriac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Naftaliac

areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Manaseac areņhéra ionarunec imi 12,000 waņec. ⁷ Waņu Simeonac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Lewiac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Isakawac areņhéra ionarunec imi 12,000 waņec. ⁸ Waņu Zabulonac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Yosefeac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Benzaminac areņhéra ionarunec imi 12,000, imuhuc asé kiwigina hai énécmimia waņec.

Ic tuņ yanda baera baera igucnec hahaya.

⁹ Haka imi hémba baera baera zéma ic séwigina hénia hénia zéma héniaoriņ hénia hénia zéma acgina hénia hénia igucnec zaņgégina yanda méņnéņ méņ olommuac séc qahac imuhucyanéņ maleku horua lalacnec héima méraginaiguc samae ic hawa meemma ic kewu tatac imuac wésiaiguc zéma rama merawa iwac wésiaiguc naņgic. ¹⁰ Namma kucnec qacma yomuhuc zégic; aņgéņ titi imi ic kewu tataciguc taczac neņaņ Anutu i zéma rama merawa iorac muru hezac. ¹¹ Imuhuc zégic kua meme uņa ic kewu tatac zéma galéņ zéma yaņ kekecginaiguc imi lelecgéma naņgic imi moczoņ ic kewu tatac imuac wésiaiguc simiņ héima kic tanecgina memama baeciguc héidacma mepésimigic. ¹² Mepésimima yomuhuc zégic; Hélacnec mepé qepési zéma zézé bipi zéma niņtegic qiņtegic zéma ewa hia ac zéma ee héihéi zéma kuc zéma medac medac wandac wandacnéņ Anutunina iwac muru nalé tetecgia qahac hema emma hemac. Hélacnec!

¹³ Zégic ic kuneņ ionarunec méņnéņ nuac yomuhuc zéyec; Séwi usu horua lalacguc imi méré méré eneņ, waņu dimuacnec hagic? ¹⁴ Qesi néņu ac yomuhuc melemma zéyi, miņna geņgaoc niņzaņ. Waņu inéņ nézéma zéyec; Imi eneņ zéra waiya qeria igucnec hagic. Waņu rama merawa iwac sawanéņ séwi usugina imi zuacyacgégic lalacnec wandaczac. ¹⁵ Hénia imuac niņac yomi eneņ Anutuac ic kewu tatac imuac wésiaiguc kecanzu. Waņu iwac ocmuņ téréyaiguc siņi kaiwe séc Anutu mepésimigic ic kewu tataciguc taczac inéņ ionac qacginu hali ésécnec waņ énécmimac. ¹⁶ Waņu muņguc tomeņgina héla qahac ménda wamma démeņgina muņguc doku niņac qaņgararaņ ménda qemac. Waņu kaiwe me iwawai geriwagucnéņ ménda kasoņi énécmimac. ¹⁷ Hénia imi yomuhuc; Ic kewu tatac imuac namuņaiguc rama merawa nanzac inéņ mia galéņgé énécmima, doku hogocya kekecyaguc imuaru qindiņi énécmima kemmac. Waņu Anutunéņ kic masigina moczoņ kicgina igucnec zuacénéc midacmac.

Sapé 7 zéma héméņa memeyawac goli zéic.

8 Waņu rama merawa imi sapé qété 7 métiyu kurumeņiguc némbéņ hicņima heyu 30 minit imuac séc waņec. ² Imi tecgéyu kua meme uņa 7 Anutuac

wésiaiguc naņģic inicba témun 7 énécmiyu késa kecģic.

³ Waņu kua meme uņa méņnéņ ziniņ wanafu sasala mimia waņu sokoc golinéņ memeyaiguc haima mema hama zaki téréya hosuraiguc naņec. Imi mia météré ic momac yanda ionac zéwelecģinaguc momacnec ic kewu tatac imuac wésiaiguc zaki téréya golinéņ memeya imuaru haimimaņ zé mema hayec. ⁴ Waņu hofac héméņa hiabia iminéņ météré ic ionac zéwelec welecģinaguc momacnec kua meme uņa iwac méria igucnec Anutuaru yacma eņec. ⁵ Kua meme uņa iminéņ imuhuc wamma zaki téréya igucnec geric zéra mema iwawai héméņaguc memeyawac sokoc imuaru tiloyu sécģéyu baeciguc qocģéyu hiņgarec. Hiņgaru zalalak zéma buņ parandaņ gururu meric merira zéma pilitic héiyu naņ meyec.

Aiņ témun 7.

⁶ Waņu kua meme uņa qété 7 témunģinaguc ieneņ témun qewiņ zé efiamugic. ⁷ Waņu kua meme uņa qété 1 iminéņ témun qeyu komboc luhuc zéma geric sacyaguc mutu qutulaņģia pocģéma baeciguc mayec. Mama baec yanda haréwéc ionarunec momacguc imi zema zedarec. Waņu ic zuņ haréwéc ionarunec momacguc zema zedarec. Waņu tataņ qézézac imi momac yanda zema zedarec.

⁸ Waņu kua meme uņa qété 2 inéņ témunģia hiyec. Hiyu iwawai méņ baec boņa yanda geric bélaņaguc tanec imuhucyanéņ konduņiguc gilimimia waņu konduņ haréwéc ionarunec momacguc imi melemma sac waņec. ⁹ Waņu konduņ qeriaiguc yaņ kekecģinaguc imi tuņ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi humudacģic konduņ qahaiguc zéic sasala imi acguc tuņ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi hézéņ qézéņģedacģic.

¹⁰ Kua meme uņa qété 3 inéņ témunģia hiyec. Hiyu widi yanda méņ kifa yanda ésécnec bélaņaguc imi kurumeņ igucnec mama doku téfara tuņ haréwéc ionarunec momacgucac séc zéma doku kiwa tuņ haréwéc ionarunec momacgucac séc imuaru mayec. ¹¹ Waņu widi imuac qara imi kumiņ howura waņu imuac niņ doku haréwécnec momacgucac séc imi howuc howuc wandaru doku howuc howuc iminéņ mebiri énécmiyu ic embac sasala humugic.

¹² Waņu kua meme uņa qété 4 iminéņ témunģia hiyec. Hiyu kaiwe gésiyu haréwéc waņu imuacnec momacguc zéma, maso gésiyu haréwéc waņu imuacnec momacguc zéma, sikilu méndéņ énécmiyu tuņa haréwéc waņu imuacnec momacguc imi unuhumudarec. Unudaru kaiwe kuha haréwéc imuarunec momacguc imi mayu ai meme momacgucac naléya imi méndéņ haréwéc waņu imuacnec momacguc asaha qahac waņec, waņu siņi acguc haréwéc imuarunec momacguc asaha qahac waņec.

¹³ Waņu ni muņģuc hémma gezacnanéņ nimba sawaiguc kuntac méņ putitima kemma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Imi sac qahac kua meme uņa haréwéc

méņ témunģinaguc imuac niņ baeciguc keczu ionac muru yei saec, saec, saecnéņ hemacl

⁹ Waņu kua meme uņa qété 5 inéņ témunģia hiyec. Hiyu neņ hémba sikilu méņ kurumeņ igucnec tecģéma baeciguc mayec. Waņu inéņ mia uņa biria ionac baec dumunģa imuac wétéya mimiawac késa kerec. ² Waņu inéņ uņa biria ionac baec dumunģa imuac wézéra auyu imuacnec hofac siņindéndéņģia yanda éréyec. Éréyu baec séséņ imuac hofac yanda niņac kaiwe zéma sawanéņ siņidéņģéyec. ³ Waņu hofac qeria igucnec zikoņ eneņ baec séņģaņģeņ éréģic. Waņu ieneņ baecac kuaņkuaņac kuha ésécnec kuc buņa yanda énécmimia. ⁴ Waņu ieneņ baeciguc ketekecqaņ kiwiya téņģiņ zéma ic hésa hénia hénia imi ménda mebiri énécmimu, néņ ic embac tosara pakagi-naiguc Anutuac asé kiwi ménda hai énécmiyu keczu imi sac mebiri énécmimu niņac zéénéc mimia waņec. ⁵ Waņu unugic humumu niņac qahac, néņ eņ maso 5 kiric qiric waņ énécmima qeņzeņ manzeņ mihicņi énécmima kecmu niņ zézéya. Waņu qeņzeņ manzeņ imi mia kuaņkuaņ néņ ic méņ kiyu nimmacac séc kuha imuhucya. ⁶ Waņu nalé imuaru imi ic eneņ humuwiņ zé wamma zéwelecmu, néņ imuac buņa ménda énécmimia wammac. Waņu humuc niņac yaiwisisiņ memu, néņ humucnéņ néņģac énécmimac.

⁷ Zikoņ ionac tanecģina imi mia becosic yaréiguc kemberģac zé yaréac iwawai meģic iniiniya imuhucya mia, orucģinaiguc opoc golinéņ memeya éséc tarec. Kic tanecģina imi ic kic tanecnina ésécnec. ⁸ Waņu zucģina imi embac onac oruc zucģina luaeluaeya ésécnec imuhucyanéņ he énécmiyec. Waņu zécģina imi laionac zéra ésécnec. ⁹ Waņu tétéc nezic nezicģina imi tétéc saiwa aiņnéņ memeya ésécnec heyec. Waņu qeņģaņģina urumeņa imi karisi becosic sasalanéņ yaréiguc kemberģ zéma usuņnec keņģic qacanģac hétéņ imuac séc. ¹⁰ Waņu zigina imi kuaņkuaņac zia ésécnec waiyaguc. Kuc buņģina imi maso 5 séc ic embac mebiri énécmimucac séc. ¹¹ Waņu ionac muru miņ kewugina kecénécmiyec. Imi mia uņa biria ionac baec dumunģa imuac kua meme uņaya. Qara Hebiraio aciguc Abadon, Girik aciguc Apolion, neņaņ aciguc Kisikiyoņ uņa.

¹² Kunta neinéņ yéwéri haréwéc zéma qarec. Imuacnec Momacguc imi hama keņu tecģézac. Waņu ninzu yéwéri éréhéc hezaocnec.

¹³ Waņu kua meme uņa qété 6 iminéņ témunģia hiyec. Hiyu nimba zaki téréya golinéņ memeya Anutuac wésiaiguc taczac imuac iliha 4 imuacnec ac ewa méņ hicņiyu niņi. ¹⁴ Hicņima kua meme uņa qété 6 témunģia késa naņec iwac yomuhuc ézéyec; Doku téfara yanda Yufurata iguc kua meme uņa 4 qaté énécmiawac keczu imi hulac énécmigic. ¹⁵ Waņu kua meme uņa 4 hulac énécmiyu yawuņ méņ imuac maso méņ imuac kaiwe méņ imuac kaiwe kiwa zézéya imi ducņiyu baec séc ic embac méndéņ énécmigic tuņģina haréwéc waņu imuacnec tuņģina momacguc imi unuhumumu niņac mézézéņģé énécmimia. ¹⁶ Waņu yaré ic tuņģinaguc becosiciguc tatac ionac qétéģina 200 milion

imuhuc zégic niñi. ¹⁷ Uñaiguc héhéña imuhucgerñ becosic zéma ic imuac qahaiguc tacgic imi inicba tétéc saiwa imi alaña geric éséc nec péscipésiha zéma qouc qouc zéma qaoc qaoc imuhucya héima kecgic. Wañu becosic ionac orucgina imi laionac oruha éséc nec. Wañu kuagina igucnec imi geric bélaña zéma hofac zéma salfa mayec. ¹⁸ Wañu ionac kuagina igucnec geric bélaña zéma hofac zéma salfa yéwéri haréwéc hicñiyec iminéñ ic embac méndéñ énécmiyu tuñgina haréwéc wañu imuacnec tuñ momacguc imi unuhumudacgic. ¹⁹ Wañu becosic ionac kuc buñagina imi kuagina zéma ziginaiguc heyec. Wañu zigina imi qaté mokoleñ oruha éséc nec. Wañu iminéñ ic embac mebiri énécmiyec.

²⁰ Wañu yéwéri imuac qeriaiguc ménda humuma kecgic ieneñ haka biria méraginanéñ wañgic imuac ewa éréhéc ménda wamma ménda waigic, néñ uña hénia hénia zéma baniara hénia hénia goli me siliwa me aij pésia me hoc me ichésa mema méraginanéñ memeya kicginanéñ hémmuac séc qahac, gezacginanéñ nimbiñac séc qahac, wañu hénagananéñ keñha wammuac séc qahac imuhucyawac mepési énécmima kecgic. ²¹ Wañu ic unuhumugic imi zéma pañge manira zéma kaisero zéma kowu mema haka imuacnec ewa melené ménda wañgic.

Kua meme uña kiwi limbi limbiñaguc.

10 Wañu kua meme uña kuha yanda méñnéñ hosusunéñ aturu amuma kurumeñ igucnec mayec. Mayu hémba oruha susuriaiguc asoñ firic heyec. Wañu iwac kic ségéria imi kaiwe éséc nec, wañu hénia héréra imi geric bélaña tandé lopioñ tanec éséc nec. ² Wañu mériaiguc kiwi limbi limbiña hutuhutuya komora méñ késa kerec. Wañu hénia héiyanéñ konduñ qahaiguc, hénia kanayanéñ baeciguc tima nañec. ³ Namma ac kucnec qacma laionnéñ gérérec géanzac éséc nec qarec. Qaru nalé imuaru buñ parandañ 7 ieneñ momacnec qacgic. ⁴ Imuhuc qacma zégic nimma bec kiwi iguc omané zé wamba kurumeñ igucnec qac yomuhuc nuac muru mayu niñi. Buñ parandañ 7 ieneñ zégic imi ménda oma hunuñ mena eñ taru. ⁵ Wañu kua meme uña héñi inéñ konduñ zéma baec tima nañec inéñ mia méra héiyanéñ kurumeñiguc meyacma yomuhuc zéyec; ⁶ Wañu tetecgia qahac kecma kurumeñ zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, baec zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, konduñ zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi moczoñ yanda zéhicñiyec iwac qaraiguc zéselima zéyec; nalé mehoru horugia méñ ménda hemac. ⁷ Kua meme uña qété 7 témuña himac nalé imuaru me imuaru degucdacmi Anutuac ac saña welené qe qe ichéra kua meme ic ionac muru énézézec iminéñ hélaguc wandacmac.

⁸ Wañu kurumeñ igucnec ac hicñjima nuac muru mayec ewa iminéñ nec muñguc nézéma yomuhuc zéyec; Geñ kemma konduñ zéma baec tima nanzac kua meme uña iwac mériaiguc kiwi limbi limbiña hutuhutuyawac hezac imi mewésémañ. ⁹ Imuhuc zéyu neñ kua meme uña iwac muru kemma kiwi limbi limbiña

komora imi némma zéma ézéwa kua meme uñanéñ mema nena guac tomeñgaiguc imi howur howura wammac, néñ guac kuagaiguc imi morombazec dokuya éséc nec siñaguc wammac zéyec. ¹⁰ Imuhuc zéyu neñ kua meme uña iwac méria igucnec kiwi limbi limbiña komora imi mema neyi. Nema kuanaiguc imi morombazecac doku éséc nec siñaguc wañec, néñ hiñgacma nuac tomeñgaiguc imi howuraguc wañec. ¹¹ Wañu inéñ yomuhuc nézézec, gi imi ic embac hénia hénia zéma, gawamañ hénia hénia zéma, acgina hénia hénia zéma, ic kewu ionac momacnec muñguc andiawac ara énézézésémañ.

Héipuc ic éréhéc.

11 Wañu uñ kemaña tac éséc nec méñ némma yomuhuc zéyec; Yacma Anutuac ocmuñ téréya zéma zaki téréya imuac séha qétéya zéma imuac qeriaiguc mepé qepési wanzu ionac zanñgégina imi momacnec oloñ énécmima. ² Wañu ocmuñac ama somberñ imuac séha imi ménda olomma eñ waina hemac. Ama somberñ imi mia ic enia ionac wai énécmimia. Imuac niñac ieneñ maso 42 imuac séc ama areña yanda imi eñ tima keñha wammu. ³ Wañu ni héipuc ic éréhécna kuc buña érécmiwa iereñ maleku sogawac buña héima ai meme 1260 imuac séc bianañ ara énézému. ⁴ Iereñ imi baec yomuac Miñina Anutu iwac wésiaiguc nanaña oliwa ic éréhéc zéma kendol tatara éréhéc imi mia. ⁵ Ic méñnéñ méñ mebiri érécmimañ zé wammaciguc kuagira igucnec geric bélañanéñ éréma hazéc hécgira imi qécgé énécmimac. Ic méñnéñ mebiri érécmimañ zé wammac imi inéñ imuhuc humucac buña wammac. ⁶ Wañu iereñ imi kuc buñagiraguc. Imuac bianañ ara zémanec kecmu naléya naléya imuaru imi kia ménda hamac niñ kurumeñ hézicgéyoc. Wañu ac zéyic dokunéñ sac wammac niñ kuc buña he érécmizac. Wañu siñgira méndacma nalé imuac me imuac yéwéri tanera soho soho hénia hénianéñ baec imi qemaoc. ⁷ Wañu iereñ héipuc ac imi zéyic tecgéyu imuaru uña biriawac baec dumuña imuarunec yañ biria yanda iminéñ éréma yaré wañ érécmima iriyu humumaoc. ⁸ Humuyic qamocgira wai érécmigic ama areña yandawac hénia yandaiguc hemaoc. Wañu ama imuac qara imi qeri uñawac séciguc Sodom zéma Izipte zézéya. Miñ kewugiranéñ ama areña yanda imuaru mia ic héñgeña wéndaraiguc qegic humuyec. ⁹ Wañu ic embac séwigina hénia hénia zéma acgina hénia hénia zéma gawamañgina hénia hénia séc ic embac ieneñ qamocgira imi ai meme haréwéc zéma méñac bakia kicginanéñ iricma kecma kicsuañiguc ménda téngé érécmimu niñac qetalimu. ¹⁰ Wañu kua meme ic iereñ imi baecac ic embac ac geriwañguc wañ énécmima yéwéri mihicñi énécmiyoc. Hénia imuac niñac iereñ humuyic ségiségi wamma ewa hia nimma sese amumu. ¹¹ Wañu ai meme haréwéc zéma méñac bakia tecgéyu Anutu arunec kekecac wésésénéñ hama iorac qerigiraiguc hiñgarec. Hiñgaru yacma hénagi-ranéñ tima nañoc. Wañu iricma nañgic ionac muru bac yandi yandi kuneñ yanda hicñi énécmiyec. ¹² Wañu ku-

rumeņ igucnec qaqač kuneņ yanda iorac muru yomuhuc mayu niņoc, iri you éréyic. Waņu iereņ ac imi nimma hazéc hécgira ieneņ iricmanec naņgic hosusuiguc kurumeņu eņoc. ¹³ Eņic nalé idacmuaru mia naņ yanda meyec. Meyu ama areņa yanda méndéņ mimia 10 imuacnec momacguc iminéņ zéņgéyec. Waņu naņ mema heyec imuac suraiguc ic zaņgégina 7,000 humugic. Waņu wai énécmimia ieneņ bacgina yandiyu kurumeņ miņina Anutu edamuya héimigic.

¹⁴ Kunta neinéņ yomuhuc zéyec; Yéwéri qété éréhécnéņ hama kenzaoc, néņ yéwéri qétéya haréwéc imi fodac hamac.

¹⁵ Waņu kua meme uņa qété 7 inéņ témuņa hiyec. Hiyu kurumeņiguc ac ewa yanda sasala hicņima yomuhuc zéyec. Baecac héņgaleņ ama areņa yanda imi Miņ Kewunina Kristoac héņgaleņ ama areņa yanda wammac. Waņu inéņ nalé tetcgia qahac galengéma kecma emma kecmac. ¹⁶ Waņu qeriawac galeņ 24 Anutuac kiwaiguc ic kewu taticiguc tacgic ieneņ simiņ héima musugina baeciguc héima Anutu mepésimigic. ¹⁷ Mepési mima legicgina yomuhuc héigic; Ewa hia! Miņ Kewunina Anutu, kecnecac keczaņ, medac medac wandac wandac miņina geņgaoc, kuc yanda késama ic kewu waņ nénécmianzaņ. ¹⁸ Baera baera ic eneņ qeri geric waņgénzu. Imuac guac qeri gericgawac buņa hazac. Humuc ic niņgési énécmima welen qe qe ic, kua meme ichécga zéma ic embac téréya zéma tosara guac qačgawac eeya héimianzu, kuneņ me komora séc hakaginawac séc bakia hiabia meénémima baec mebirianzu imi mebiri énécmiwésémaņ imuac naléya hazac. ¹⁹ Waņu kurumeņiguc Anutuac ocmuņ aņgéyu Anutuac sisipac ac imuac katapanéņ ocmuņ qeriaiguc winiņu hicņiyec. Waņu imuarunec pilitic zéma gururu meric merira zéma buņ parandaņ zéma naņ zéma komboc luhuc selia qeyec.

Embac zéma mazuaņ.

12 Waņu kurumeņiguc sésécac haka kuneņ yanda yomuhuc hicņiyec, embac méņnéņ kaiwe maleku ésécnec héima naņec. Waņu hénaya bawaguc maso taru oruhaiguc ic kewu opoc sikilu 12 yaguc tarec. ² Waņu embac iminéņ hériyaguc waņu, merac memac niņ azi kiyu, yaiwisiņ wamma tarec. ³ Imuhuc waņu sésécac haka méņ kurumeņ igucnec hicņiyec. Niņzu, mazuaņ yanda pésia méņ heyec. Imi mia oruha 7 zéma, iliha 10 késa keru, oruha 7 séc ic kewu opoc tacma keņec. ⁴ Waņu zianéņ kurumeņiguc sikilu tuņ haréwéc igucnec tuņ momacguc héréma baeciguc giliyu madarec. Imuhuc wamma embac merac memaņ zé wawaņa iwac wésiaiguc merac meyu qécgémaņ zé nimma tarec. ⁵ Waņu embac imi naņawac meyec. Waņu naņa imi kecma ic kewuac aiņ tacnéņ baera baera galengé énécmimac niņ zé mimia. Waņu naņa imi Anutu zéma iwac ic kewu tatic imuac wésiaiguc wagicma eņec. ⁶ Waņu embac imi baec kéra kérésiaiguc néņgacma keņec. Imuaru kaiwe ai meme 1260 imuac séc héņgaleņ wammimu niņ Anutunéņ duņ tatara méņ biančac buņa mihicņi miyu heyec.

Kua meme uņa Mikaelnéņ mazuaņ nesimiyu keņec.

⁷ Waņu kurumeņiguc yaré téma hicņiyec, kua meme uņa Mikael zéma kua meme uņa héra ieneņ mazuaņac hazéc wamma yaré waņgic mazuaņ zéma kua meme uņa héra ieneņ imuhucyanec yaré bakia melemma qegic. ⁸ Waņu mazuaņ zéma ieneņ kawali ménda wamma maunudarec. Waņu kurumeņiguc titiņa méņ ménda he énécmiyec. ⁹ Waņu mazuaņ yanda nesimigic néņgacma mayec. Mazuaņ imi mokoleņ wahala kuwi zéma Biria miņina zémimia imi mia. Inéņ kurumeņ bawaguc keczu imi moczoņ ikoc waņ énécmianzač. Waņu nesimiyu baeciguc mayec. Waņu kua meme uņa héra imi acguc momacnec nesi énécmigic madacgic. ¹⁰ Waņu kurumeņiguc ac ewa yanda méņ yomuhuc hicņiyu niņi; Dac muna hécnina ionac hazéc ac mihicņima Anutuaru siņi kaiwe séc aciguc onopocaneč imi qegiligic mayec. Imuac niņac deguc neņaņ Anutuninawac aņgéņ titi zéma kuc zéma héņgaleņ ama areņa yandaya zéma iwac Kristoyawac kuc buņa héra hicņi hazac. ¹¹ Waņu dac muna hécnina ieneņ ramawac sac imuac kuha zéma héipuc ac wamma zégic imuac kuhanéņ hazéc imi ogicgic. Ieneņ imi humucac décyaguc kereņgic, néņ kekecginawac ewa éréhécnénda waņgic. ¹² Imuac niņac, kurumeņ zéma imuaru kekecginaguc kecaņzu ini, ségiségi waņgic! Waņu Biria miņinanéņ eņeya naléya imi hotoņa wanzač imi niņtegicma qeri biric kuneņ yanda nimma mayec. Imuac niņac baec zéma konduņ imuaru imi yéwéri hemac.

¹³ Waņu mazuaņ imi baeciguc nesimimia waņec imi héņtegicma embac naņawac meyec imi qenesi wammiyec. ¹⁴ Waņu embac imi kunta nei kuneņ yandawac qeņaņ héréra mimia waņec. Imuac niņac inéņ mazuaņac héņacya mema hia néņgacma putitima keņec. Kemma baec kéra kérésiaiguc imuaru nalé éréhécnéņ méņ zéma bakia imuac sécdac héņgaleņ waņ mimiawac kerec. ¹⁵ Waņu mokoleņ imi dokunéņ embac imi késama kemmac niņac wamma iwac andiaiguc kemma kuaya igucnec doku yanda doku téfara ésécnec qocgéyu mayec. ¹⁶ Waņu baecnéņ embacwac méra mima kuaya aņgéma doku mazuaņnéņ loņec imi qécgédarec. ¹⁷ Waņu mazuaņ imi embacwac qeri biric nimmiyec. Nimmima lilingéma kemma embac iwac nambérac héra tosara Anutuac zézé seli ac niņtohoma kecma Yesuac héipuc ac imi aņgétima kecaņgic iniguc yaré qemaņ zéma ¹⁸ konduņ sakasaciguc naņec. †

13 Waņu ni hémba konduņ qeria igucnec yaņ biria méņnéņ éréyec. Imi iliha 10 zéma oruha 7 hemiyec. Waņu iliha 10 imuaru ic kewu opoc 10 tacma keņec. Waņu oruhaiguc séc imuaru qač kiwi Anutu zébiri qébiri waņ mimianéņ hema keņec. ² Yaņ zéraguc héņi imuac tanera imi pusi kuneņ yanda leopad yaņ ésécnec, hena méria imi haséņ yaņ bea imuac méria ésécnec, waņu kuaya imi haséņ yaņ laion kuaya ésécnec, waņu mazuaņ iminéņ eņeya kuha zéma ic kewu

† Kiwi tosaraiguc; Ac bakia yomi kemaņa 17 iguc toroqeyawac heyu kemaņa 18 imi héra qahac eņ hezac.

tatacyā zéma qac buņa imi yaņ biria iwac waimiyec. ³ Waņū hém̄ba yaņ imuac oruha mēņ imi hézēņ hézēņ-gia humumia éséc̄nec hemiyec. Waņū wiziya humumia imi misirima hiaruyec. Hiaruyu baec sēc ic eneņ yaņ imuac hém̄ma welicgéma méndac̄m̄igic. ⁴ Waņū mažuāņ iminēņ yaņ imuac ic kewuac qac buņa miyec. Imuac niņac ic embac ieneņ yaņ imuac mepé qepési wammima yomuhuc zégic; Méréneņ yaņ imuhucyawac sēc? Méréneņ i guc efima yaré qemacac sēc?

⁵ Waņū yaņ imi séwi eņeņawac ackuazéc zéma mematitiac ackuazéc zém̄acac niņ kuaya biria haimimia waņec. Waņū maso 42 imuac sēc ai mema kec̄mac niņ kuc buņa qemimia waņec. ⁶ Waņū yaņ iminēņ kuaya aņgéma Anutu zébiri wammima qac buņaya zéma iwac ocmuņa zéma tosara kurumeniguc kec̄zu imi momac̄nec zébiri qébiri waņ énécmiyec. ⁷ Waņū ic embac téréya hazéc waņ énécmima yaré qema onogic̄mac niņac ic kewuac buņa qemimia waņec. Waņū séwigina hénia hénia zéma baera baera ic embac zéma acgina hénia hénia zéma baera baera imi kewu waņ énécmimac niņ kuc buņa qemimia waņec. ⁸ Waņū rama merawa qegic humuyec iwac kekecac kiwiiguc baec kurumenē zéhicijyec imuarunec qacgina ménda oénécmiyunec baec yomuaru kecanzu imi eneņ moczoņ yaņ biria imi mepési migic. ⁹ Mēņneņ mēņ gezawaguc̄nē ac yomi nimmac. ¹⁰ Hésa amawac buņa imi hésa amaiguc kemmac. Souac buņa imi sounēņ héiyu humumac. Yéwéri imuhuc haénécmiyu ic embac téréya ieneņ ninzēņ ninzēņginaiguc selianec naņ selimuac hezac. †

¹¹ Waņū baec qeria iguc̄nec yaņ biria mēņ éréyec. Éréyu hém̄ba rama merawa éséc̄nec iliha éréhéc̄ heyec, néņ ara imi mažuāņ mokolen éséc̄nec zéyec. ¹² Waņū yaņ iminēņ yaņ walac éréyec iwac kuc buņa séc̄ya imi iwac kiwaiguc haiséséc̄ya waņec. Imuhuc wamma baec zéma imuaru kekera énézéyu bec̄nec yaņ walac hicņima wiziya humumia misirima hiaruyec imuac simiņ héimigic. ¹³ Waņū inēņ haihaka méréra meanzac. Mema zéyu ic embac kicginaiguc kurumenē iguc̄nec geric bélaņa baeciguc maanzac. ¹⁴ Haka méréra imuhucya memac niņ kuc mimia waņec. Waņū yaņ walac hicņiyec iwac kiwaiguc haka imuhucya mema ic embac baeciguc kekera ewa soho meénécmiyec. Meénécmima wiziya sounēņ héihéiya imi misiriyu qeliyec yaņ biria iwac baniaraya mema zéma énézéyec. ¹⁵ Waņū kuc buņa qemimia waņec imuac niņ yaņac ireha imi kekecyā haimiyu baniaraya iminēņ ac momac̄nec hia zéyec. Zéma ic embac tosara yaņ baniaraya imuac mepé qepési ménda wammimu imi unugic̄ humumuac zétecgéyec. ¹⁶ Waņū inēņ ic embac moczoņ yanda, ic kuneņ me komora, ic iwawai ginaguc me maqeqeya, ic miņsuc kekec me welenē qeqe momac yanda méra héiginaiguc me pakaginaiguc asé kiwi hai énécmimia wammac niņ zéyec. ¹⁷ Waņū asé kiwiya imi qahac waņū mēņneņ mēņ soukiwa haima nénnagém̄ba wammacac sēc qahac waņec. Asé kiwi

† *Girik aciguc; Ic embac téréya ionac ninzēņ ninzēņgina zéma nanaņ seli imi imuaru mia hezac.*

imi mia yaņ imuac qara me qara imuac qétéya.

¹⁸ Niņtegitic qiņtegitic ac imi yomuhuc, Ic mēņ niniņa asac asaria hemizac inēņ yaņ imuac qétéya olomma niņasarimac. Qété imi mia ic mēņac qétéya 666.

Rama zéma ic 144,000.

14 Waņū neņ hém̄ba rama merawa imi Zion baec bonaiguc naņec. Waņū i guc ic 144,000 moac̄nec naņgic. Waņū pakaginaiguc rama merawa iwac qara zéma maņgoc̄yawac qara ogic̄ heyec. ² Waņū kurumenē iguc̄nec ac ewa mēņ hicņiyu niņi. Nimba doku dudunē yandawac hétéņ imuhucya zéma buņ parandaņ éséc̄nec waņec. Waņū nimba ac ewa imi legic̄ héihéi ic eneņ gita kulele héré qegic̄ qacanzac éséc̄nec. ³ Ieneņ imi ic kewu tatac zéma yaņ kekecḡinaiguc 4 zéma qeriawac galenē ionac kicginaiguc legic̄ qelia héigic. Waņū legic̄ imi ic tosara niņareņgéma héimuac sēc qahac waņec, néņ 144,000 baec iguc̄nec doegina meénécmimia ieneņ sac imuhuc wammuac sēc waņec. ⁴ Ieneņ mia embac iniguc̄ momac̄nec ménda mebir̄i amuma qeri qala qalanec kec̄gic. Kec̄ma rama merawanēņ dimia me dimia keņju sēc méndac̄ mima keņaņgic. Waņū ic embac sucgina iguc̄nec bonhérégina meénécmiyu Anutu zéma rama merawa iorac hēla goc̄mia walac walac waņgic. ⁵ Waņū kuaginaiguc ikoc̄ ac mēņ ménda hicņiyu niņgic, néņ képésic̄ solarē kec̄gic.

Kua meme uņawac gezac qézēņ ac.

⁶ Waņū kua meme uņa mēņneņ kurumenē sawaya imuac suraiguc putitima keņju hēņi. Inēņ mia baec sēc ic embac, séwi tanecgina hénia hénia zéma ac ewagina hénia hénia zéma gawamaņgina hénia hénia ionac mia buņa suruc hiabia hehe selia énézémaņ zé késa kerec. ⁷ Inēņ kuc̄nec qac̄ma yomuhuc zéyec; Zétecgé tec̄gé naléya imi ducņima hazac imuac niņ Anutuac bac yandi yandi wamma mepé qepési wammigic eņju. Inēņ kurumenē zéma baec, konduņ zéma doku kiwa sasala mihicņi énécmidarec.

⁸ Imuhuc zéma keņju andiaiguc kua meme uņa mēņ méndac̄ mima keņec qétéya éréhéc̄nē yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac ama arena yanda Babilon! Ama iminēņ mia baera baera ic embac iniguc̄ kaisero wamma qeri gericac waiņ doku selia gumu énécmima kerec.

⁹ Waņū andiaiguc kua meme uņa mēņ qétéya haréwéc̄nēņ méndac̄ma kemma kuneņ yanda qac̄ma yomuhuc zéyec; Mēņneņ mēņ yaņ biria me iwac baniarayawac mepé qepési wammima pakayaiguc me mériaiguc̄ asé kiwi memac imi ¹⁰ I acguc̄ Anutuac qeri biraawac waiņ selia imi nemac. Waņū waiņ selia imi mia dokuguc̄ ménda mesohoma qoc̄gé énécmimia. Ieneņ imi kua meme uņahéra téréya zéma rama merawa ionac kicginaiguc geric bélaņa zéma salfanēņ qeņzeņ manzeņ mihicņi énécmimia wammac. ¹¹ Waņū qeņzeņ manzeņ imuac hofac̄nēņ nalé tetec̄gia qahac

éréma emmac. Méjnénj mēn yaņ biria zéma imuac banarawayac mepé qepési wammu imi zéma méjnénj qarawac asé kiwiya memac ionac imi šiņi kaiwe séc tachiahiaru mēn ménda he énécmimac. ¹² Imuac mia ic embac téréya enej réwériiguc naņselima kecanzu. Ienej mia Anutuac zézé seli ac zéma Yesuac muru niņzėj niņzėjgina hezac imi selianec késama kecanzu.

¹³ Waņu kurumeņ igucnec ac ewa mēn yomuhuc mayu niņi, zéwa kiwiiguc ona, nalé yomuacnec hénima Miņ Kewuninawac qeriaiguc humumu ienej mériaņginaguc. Imuhuc zéyu uņa téréyanénj yomuhuc zéyec; Hélacnec! wawaņ memegina imuac hélanénj méndac énécmimac imuac niņ nalé imuaru aigina hetecgéma tachiarumu.

Baeciguc héla memeac nalé hayec.

¹⁴ Waņu hémba hosusu lalac lalac heyu imuac qahaiguc mēn icac naņa ésécnecnénj tarec. Waņu iwac oruhaiguc imi ic kewu opoc golinénj memeya tarec, mériaiguc imi sou zéra miņgaņ qizilicyaguc imuac késama tarec. ¹⁵ Waņu ocmuņ igucnec kua meme uņa mējnénj mama mēn hosusu qahaiguc tarec iwac yomuhuc qacma ézéyec; Gi souga miņgaņ miņgaņgianénj héima tocgowésémaņ. Héla gocmia imi moczoņ waziwaziya wandaru baecac héla memeyawac naléya ducņizac. ¹⁶ Imuhuc zéyu hosusu qahaiguc tarec inénj souya miņgaņ miņgaņagucnénj giliyu keņha wamma qeriru baeciguc héla gocmia imi tocgo énécmimia wandarec.

¹⁷ Waņu kua meme uņa mējnénj ocmuņ kurumeņiguc tarec imuacnec mayec. Waņu i imuhucyanec souya zéra miņgaņ qizilicyaguc késa kerec. ¹⁸ Waņu kua meme uņa mēn gericac galeņa keczac inénj zaki téréya igucnec mayec. Mama sou miņgaņa zéra qizilicyaguc késa kerec iwac kucnec qacma yomuhuc ézéyec; Waiņ gocmia imi qaodaczac imuac niņac gi souga zéra miņgaņa qizilicyaguc iminénj baeciguc waiņ héla gocmia hezac imi héima tocgéna. ¹⁹ Zéyu kua meme uņa iminénj souya héiyu keņha waņu baeciguc waiņ gocmia kanzaņaguc imi tocgoma Anutu qeri biriawac waiņ tizi qizizayawac titiņa kunej yanda imuac qeriaiguc giliyu hiņgadarec. ²⁰ Waņu waiņ tizi qizizayawac titiņa yanda imi ama yanda imuac séņgaņgeņiguc taru tiziqizizagic titiņa yanda imuac qeria igucnec sac yanda mayec. Mayu zékéņa imuac horua héņgeņa imi éréma becosic déméņginawac séciguc heyec. Waņu horua wéndara imi 300 kilomita imuac séc sécgéma keņec.

Kua meme uņa enej yéwéri 7 késama naņgic.

15 Waņu kurumeņiguc sésécac haka kunej yanda welic welicgia mēn hicņiyu héņi. Kua meme uņa 7 ienej yéwéri zérabéraguc 7 késama naņgic. Anutuac yéwéri zérabéraguc iminénj hicņidaru moczoņ tecgémac imuac niņac yéwéri iminénj tetecgiawac buņa wanzac.

² Waņu muņguc hémba konduņ mēn kiruņnénj memeya ésécnecnénj geric bélaņguc mesoho soho-awac heyec. Ic embac tosara meseli amuma yaņ biria zéma iwac banaraya zéma iwac qarawac qétéya imi moczoņ héņara mema ogicdacgic ienej mia konduņ kiruņnénj memeya ésécnec imuac élélaħaiguc Anutuac gita kulele imi késama naņgic. ³ Namma Anutuac welenj qeqe ic Mose zéma rama merawa iorac legic yomuhuc zéma héigic, O Miņ Kewunina Anutu, medac medac wandac wandac miņina, geņ ai eneņa zéma welic welicgia meanzaņ. Baera baerawac ic kewu zéma Miņ Kewu keczāņ guac héna imi solaņa zéma hélacnec.

⁴ Miņ Kewunina, mérénenj qacgawac bac yandi yandi ménda wamma eeya ménda héigémmac? Gi momacguc sac téréya. Guac wawaņ meme solaņa imi hicņitegiczac imuac baera baera ic embac ienej hama wéségaiguc mepési gémmu. ⁵ Waņu haka imi tecgéyu hémba kurumeņiguc héipuc acac hali ocmuņ imuac naguya aņgéyec. ⁶ Aņgéyu kua meme uņa qété 7 yéwéri 7 késa naņgic ienej ocmuņ igucnec magic. Ienej imi séwi usu lalacnec zéma qala qalagia linēj malekunénj memeya imi héima kecgic. Waņu tétécginaiguc rikuņ maņkepela golinénj memeya imi zikima naņgic. ⁷ Waņu yaņ kekecginaiguc 4 naņgic ionarunec mējnénj sokoc 7 golinénj memeya Anutu kekec hém-bénaņa miņina iwac qeri birianénj sécgéma kuaya qema heyec imi kua meme uņa 7 ionac énécmiyec.

⁸ Waņu Anutuac edamuya zéma kuhanénj waņu ocmuņ qeriaiguc hofac hicņima kuaya qedarec. Waņu kua meme uņa 7 ionac yéwéri zérabéraguc 7 imi ménda tecgéyunec mējnénj mēn ocmuņ qeriaiguc emmacac séc qahac waņec.

Zéic Anutuac qeri gericyanénj kuaya qema heheya.

16 Waņu ocmuņ qeria igucnec ac ewa kunej yandanénj mama kua meme uņa 7 yomuhuc énézéyu niņi, Ini kemma Anutuac qeri gericac zéic 7 imi baeciguc qocgéigic.

² Waņu kua meme uņa qétéya momacguc inénj kemma zéicya baeciguc qocgéyu wizi biria geriwigucnénj ic embac yaņ biria imuac asé kiwiya mema banaraya mepésimigic ionac séwiginaiguc hicņiyec.

³ Waņu kua meme uņa qétéya éréhéc inénj zéicya konduņiguc qocgéyu konduņ imi focdac ic humumia ionac sac ésécnec waņec. Waņu konduņiguc lambéc zéma iwawai kekecginaiguc imi moczoņ humudacgic.

⁴ Waņu kua meme uņa qétéya haréwéc inénj zéicya doku téfara zéma doku kiwaiguc qocgéyu sac wandarec. ⁵ Waņu kua meme uņa doku aņgétima kerec inénj yomuhuc zéyu niņi, becaru kecnecac keczāņ, o téréya miņina, imuhuc zétecgé énécmizaņ imuac niņac gi imi solaņ dindiņa wanzaņ. ⁶ Ienej ic embac téréya zéma kua meme ic unugic sacgina mayec imuac niņ sac gumu énécmina imuac nimba hakagina waņgic imuac bakia mezu. ⁷ Waņu neņ nimba zaki téréyanénj ac yomuhuc melemma zéyec; Hélacnec! Anutu Miņ

Kewunina medac medac wandac wandac miņina guac gésigési aiga imi hélacnec zéma solaņa wanzac.

⁸ Waņu kua meme uņa qétéya 4 inéj zéicya imi kai-weiguc qocgéyu geric bélaņanéh ic embac kasonji énécmimac niņ waimimia waņec. ⁹ Waņu geriwa kuneh yandanéh ic embac kasonji énécmiyec. Waņu yéwéri zérabéruguc imi mihicņi énécmimacac séc kuha hemizac Anutu iwac qara imi zébiri qébiri wammima ewa qerigina ménda melemma eeya ménda héimigic.

¹⁰ Waņu kua meme uņa qétéya 5 inéj zéicya imi yaņ biria iwac ic kewu tataraguc qocgéyu iwac héngalenj ama areņa yanda imi focdac siņjidéņgýu ic embac ieneņ qeņzeņ manzeņ qema ezelaņgina kigic. ¹¹ Waņu wizi némbéņgina zéma imuac geriwa niņac Anutu kurumenj miņina zébirimima wawaņ memegina imi kilenj ménda meļņgic.

¹² Waņu kua meme uņa qétéya 6 imi ic kewu Is igucnec hamu ionac hénagina mihicņjima zéréh qéréh wandacmaņ zé zéicya doku téfara yanda Yufurata iguc qocgéyu doku imi zicgédarec. ¹³ Waņu ni hémba mazuaņ mokoleņ kuaya igucnec zéma yaņ biria imuac kuaya igucnec zéma kua meme ic ikora iwac kuaya igucnec uņa biria haréwéc taņa tanec ésécnehj éréģic.

¹⁴ Imi mia kuwic uņaģina. Ieneņ imi medac medac wandac wandac miņina Anutu iwac nalé yandaiguc yaré qewiņ zé zéréh qéréh wamma baera baera ic kewu ionac muru kemma kiwi méréra wamma tocgo énécmigic. ¹⁵ Niņzu neņ kowu nene ésécnec hamaņ. Méņnehj méņ kic qeli kecma eņeya séwi usuya galenģéma katanec ménda keņha wamma eņeya gamuya ménda hicņiteģicmac imi mériaņaguc wammac. ¹⁶ Waņu uņa biria haréwéc ieneņ baec ménj qara Hebiraiio aciguc Amagedon zémimimia imuaru ic kewu qutulaņģé énécmidacģic.

¹⁷ Waņu kua meme uņa qétéya 7 inéj zéicya imi sawa géléléyaiguc qocgéyu mayec. Mayu ocmuņ ic kewu tatic imuarunec ac ewa kuneh yanda méņnehj yomuhuc zéyu mayec; Medac medara wanzac! ¹⁸ Waņu pilitic zéma buņ parandaņ zéma ac hétéhj hicņiyec. Waņu naņ kuneh yanda ménj hicņiyec. Naņ imuhucya imi baeciguc ic embac hicņjima kecgicac éréma deguc ménj ménda hicņiyec. ¹⁹ Waņu ama areņa yanda demin seliaguc imi téma haréwéc waņec. Waņu baec séc ic ionac ama areņa yanda imi moczoņ bororoņģéma madarec. Waņu Anutunéhj Babilon ama areņa yandawac tacyachéra imuhuc niņqeli énécmima qeri biric soho sohayawac waiņ doku sokoc imi qocģé énécmiyec. ²⁰ Waņu konduņ baec komoc komoc imi néņģacma saņgidacģic baec boņa moczoņ hocénécmimia waņec. ²¹ Waņu kurumenj igucnec komboc saņģeņa 40 kilo imuhucya imuhucyanéhj ic embac ionac qacģinaiguc mayec. Mayu yéwéri kuneh yanda bac yandi yandiyaguc mihicņi énécmiyu ic embac ieneņ Anutu zébiri qébiri wammigic.

Kaisero embac garata zéma yaņ biria.

17 Waņu kua meme uņa 7 zéic késa naņģic ionarunec méņnehj nuaru hama yomuhuc nézýec, You hana hena yanda embac qac buņa yandayaguc doku kuneh yanda yandaiguc tacanzac imi ki-tiwa dimuhucya hicņimimac imi gézéwa hémbésémaņ. ² Baec séc ic kewu ieneņ i guc kaisero waņamuanzu. Waņu ic embac baeciguc kecanzu ieneņ iwarunec mia kaiseroac waiņ doku negic ewa soho waņ énécmiyu keczu. ³ Imuhuc nézéma uņa téréyanéhj nuagicma baec kéra kérésiaiguc keņec. Waņu imuaru hémba embac ménj yaņ biria pésia ménac qahaiguc tarec. Waņu yaņ imuac séwélaiguc Anutu zébiri qébiri mimiawac qac kiwi hénia hénia sécgédacma heyec. Waņu yaņ imi mia oruha 7 zéma iliha 10 hemiyec. ⁴ Waņu embac imi séwi usuya qoucqoucyu zéma péscipésiha meamuma kerec. Waņu goli zéma hoc eeyaguc zéma pél hocnehj mezeric amuyec. Waņu mériaiguc sokoc ménj golinéhj memeya késama naņec. Waņu sokoc imuac qeriaiguc imi haihaka ewa loloņa zéma kaiseroac haka qakolayaguc imi sécgéma heyec. ⁵ Waņu pakayaiguc qara saņa yomuhuc ooyawac heyec, Babilon ama yanda, kaisero embac zéma baecac haihaka ewa loloņawac neņģocģina. ⁶ Waņu embac imi hémba ic embac téréya zéma Yesuac héipuc ichéra ionac sacgina nekecma ewa sohosoho waņec. Waņu neņ hémma kuneh yanda welicģéyi. ⁷ Waņu kua meme uņanehj némac niņac imuhuc kuneh yanda welicģézaņ? zéma nézýec. Neņ embac imuac haihakaya saņa zéma yaņ biria oruha 7 zéma iliha 10 embac iminéhj tacma nesianzac iorac héniaģira gézéwa nimbésémaņ. ⁸ Gi yaņ biria hénzaņ imi becaru kerec, néņ deguc ménda keczac. Waņu bi-aņģuc uņa biria ionac baec dumuņa imuacnec éréma humucac geric siaiguc hiņģacma biridacmac. Waņu yaņ biria imi bec kerec, néņ deguc ménda kecma bi-aņģuc liliņģéma hamac. Imuac niņac hicņi énécmimac nalé imuaru imi baec kurumenj hicņiyec imuarunec éréma deguc baeciguc keķera, keķecac kiwiiguc qacģina ménda ooyawac hezac, ieneņ imuac hémma welicģému. ⁹ Ewa qeri niņteģic qinģteģicyagucnehj ac yomi niņasarimac. Oruha 7 imi baec boņa 7 embacnehj tarec imi zéma ic kewu 7 wanzu. ¹⁰ Ic kewu 5 imi maunuyu qahac waņģic ménj deguc keczac. Waņu ménj imi ménda hazacnec. Waņu hamac imi nalé hotoņadac kecmacac hezac. ¹¹ Yaņ bec kerec, néņ deguc qahac wanzac imi ic kewu 7 ionac areņiguc toroqema qétéya 8 wammac. Waņu inéhj humucac geric siaiguc hiņģacmac. ¹² Waņu iliha 10 hénzaņ imi ic kewu 10. Waņu ieneņ imi baec yandagina imi ménda énécmimia néņ yaņ biria i guc qéhéréhģéma kecgic nalé hotoņa dac ic kewu ésécnec kuc buņa qeénecmimia wammac. ¹³ Ieneņ imi ewa siņ momacnec wamma eņaņ kuc buņaģina zéma ic kewuac qac buņa imi yaņ biria iwac mia waimidacmu. ¹⁴ Waņu ieneņ rama merawa hazéc wammima i guc yaré qemu. Waņu rama merawa imi miņ onac miņģina zéma ic kewu onac ic kewu keczac

imuac yaréiguc onogicdacmac. Waņu héihéré énécmimia zéma gési énécmimia zéma tohotoho ichéra kenhéi hahéigina qahac imi enej i guc momacnec kecmu.

¹⁵ Imuhuc zéma kua meme uņanénj toroqema yomuhuc nézýec; kaisero embac doku yanda yanda qacginu taru hénec. Doku imi mia icya icya zéma ic embac tuņa tuņa zéma héngalenj amaya amaya zéma acgina hénia hénia zéanzu imi enej mia. ¹⁶ Waņu iliha 10 héngec ienej zéma yaņ biria imi momacnec kaisero embac imi nimbiri wammima mebiri mima séwi usuya imi hetecgéma iwac séwi busuya qécgéma nenesicya imi gericiguc odacmu. ¹⁷ Waņu Anutunénj enjeya ewa siņa heyec séc medacmaņ zé ewa qeriginaiguc ninij ménj mihicņi énécmiyu ewa momac wamma enjaņ héngalenj ama areņa yandagina imi yaņ biria iwac waimigic. Waņu imuhuc wammanec kecgic Anutuac ackuažéc imi hélaguc wandacmac. ¹⁸ Waņu embac héngec imi mia ama areņa yanda, baecac ic kewu héngalenj waņ énécmianžac imi mia.

Babilon ama areņa yanda imi kisikiyoņ mihicņiyec.

18 Imuhuc zéyu tecgéyu ni hémba kua meme uņa ménj kuc buņa yandayagucnénj kurumeņ igucnec mayec. Waņu iwac edamuyanénj baec qetagalidarec. ² Inénj ac ewa yandaiguc qacma yomuhuc zýec; Bacgézac bacgézac! Ama areņa kunej yanda yanda Babilon! Kuwic onac duņ tatac zéma uņa biria hénia héniaiwac tocgotogo ama zéma nei biria ewa loloņa ionac aségina wanžac. ³ Hénia imi yomuhuc, héngalenj amaya amaya imi iwac kaisero hakawac qeri biria imi doku selia ésécnec nema ewa mohohoho sohoya wanžu. Waņu baecac ic kewu enej i guc kaisero haka waņgic. Waņu baec séc nénnagémba ic ienej imuhucyanec mezeric qezericac kuhanénj kecma kekec imuac kuha niņac yandima soukiwa ginaguc waņgic.

⁴ Waņu kurumeņ igucnec ac ewa ménj yomuhuc mayu niņi; Ic embac hécna ini embac iwarunec mama iwac kápésiciguc ménda toroqemu. Imuhuc wamma iwac yéwéri zérabéráguc imi momacnec ménda memu. ⁵ Némac niņ kápésicya imi qaudumuru héima enjekma kurumeņ osizac. Waņu Anutunénj kápésicya imi niņqelima keczac. ⁶ Imuac énécmiyec séc migic. Wawaņ memeyawac bakia séha mesaigic éréhéc waņ melenj migic. Waņu sokociguc doku selia hénia hénia momacnec haima lelecgéma énécmiyec imi séc ménj toroqema melenjmigic. ⁷ Zézé bipi waņamuma mezeric waņamuma kerec imuac imuhucyanec qenzenj manženj zéma ewa howuc imuac séciguc wammigic. Némac niņ inénj ewa qeriaguc yomuhuc zéanzac, ni embac garata wamma héngalenj waņ énécmianžua, ni malé qahac, waņ ewa howuc ménj ménda mihicņimaņ. ⁸ Imuac niņ ai meme momacguc imuac qeriaiguc yéwéri zérabéra, humuc zéma, zésiac yanda zéma, béti yanda imuhucyanénj hicņimimac. Iwac tasé kuku miņina imi medac medac, wandac wandac miņina Anutu, imuac niņac embac imi geric bélaņaiguc giliyu zedacmac.

⁹ Waņu baecac ic kewu i guc kaisero wamma mezeric qezeric wamma kecgic imi enej gericnénj embac imi oyu imuac hofacya enj hémma iwac niņac zésiac wammu. ¹⁰ Waņu qenzenj manženja hémma bac yandi yandi wamma lakec namma qac héhélima yomuhuc zému. Ewa biric, ewa biric! Ama yanda Babilon, medac medac wandac wandac Babilon! Némac niņ kitiwaga yéwéria focdac hicņigénžac.

¹¹ Ménjénj ménj hinacya boņ ménda meanžac imuac niņac baecac nénnagémba ic ienej embac imuac wamma siacma ewa biric wammigic. ¹² Hinacgina imi mia goli zéma siliwa zéma qembili boņa yanda zéma pél hoc boņa enjēja zéma linej maleku solaņa zéma iwawai qouc qoucgia zéma maleku héžénj usianénj memeya kambij hésianénj memeya zéma maleku péšicpésiha zéma ichésa héménj hiabiaguc hénia hénia zéma iwawai elifante zuņanénj memeya zéma méra kiwi ichésa boņa enjagucnénj memeya hénia hénia zéma aiņ qaora zéma, aiņ zéma mamboli hoc ¹³ Waņu méséki ic séwéla, iwawai asélaņaiguc, kufaņ, haléc héménjaguc, berizi halécya, doku selia, oliwa haléc, padi zéma imuac uha, burumakao zéma rama, becotic zéma imuac karisi, hésa ic zéma ic embac ionac qeri uņa. ¹⁴ Waņu yomuhuc zému, Iwawai héla gocmia imuac me imuac guac uņaganénj siņa nimma hoc hoc ai meanjrec imi moczoņ guac murunec néngacma kendacgic. Iwawai saménj bipiyaguc hegénjgénja zéma iwawai mezeric qezericraguc imi moczoņ sohodacgic. Imuhucya imi méndagucnec mihicņimu. ¹⁵ Babilon niņac soukiwa mihicņiaņgic nénnagémba ic hinac imuhucyawac miņina ienej qenzenj manženj imuac bac yandi yandi wamma lakec namma yomuhuc zézé siac wamma ewa howuc wanžu. ¹⁶ Ewa biric, ewa biric, ama yanda gi linej maleku hiabia zéma maleku qouc qoucgia zéma pési pésiyanénj mezericma goli zéma hoc eeyaguc zéma pél hocnénj mezeric amuma kekera. ¹⁷ Hinac yanda imuhucyanénj fuknec qahac wandacžac.

Zéic miņina zéma zéiciguc konduņ séc kenķerj haha waņaņgic ic kiaņ enej zéma zéic imuac ai ic zéma konduņiguc ai meanjgic ienej lakec naņgic. ¹⁸ Namma geric embac oyu hofacya éréyu hémma qacma zézu, Ewa biric, némac ama kunej yandanénj imuac séc waņec me? ¹⁹ Imuhuc zéma orucginaiguc sigic naecma siacma ewa howuc wamma zésiacma zégic; Ewa biric, ewa biric, ama yanda yomi, konduņiguc zéic miņina ienej guac iwawai eeyagucnénj soukiwagina mihicņiaņgic, nénj ama areņa yanda imi fuknec qahac wandacžac. ²⁰ Waņu Anutunénj héniaoriņ héra ionac zéwelecgina niņénécmima embac imi zétecgé énécmizac. Imuac niņac kurumeņ zéma ic embac téréya zéma Yesuac Méliméli ic zéma kua meme ic ini, haka imuac ségiségi waņgic!

²¹ Ac imuhuc hicņiyu kua meme uņa selia ménjénj zamanžij yanda hilaņa ménj meyacma konduņiguc giliyu hingarec. Hingaru yomuhuc zýec; Babilon ama yanda imi imuhucnec selianec gliyu hingaru mihicņimuac séc qahac wammac. ²² Waņu gita qeqe ic

zéma legic héihéi ic zéma kuņa qeqe ic zéma témunj qeqe ic ionac héténj imi sugcinaiguc muņguc ménda hicņiyu nimmu. Waņu méra kiwi meme ic ionac nén-nagémba haka imi acguc muņguc ménda hémmu. Waņu iwawai hézé hézézayawac zamanziņ hoc yanda imuac héténj acguc muņguc ménda hicņiyu nimmu. ²³ Lambe asahanéj guaru muņguc ménda asarimac. Waņu eu iniņ buņa qeqe ionac ewa héténjéņ guac muru muņguc ménda hicņiyu nimmu. Nénnagémba ichécga imi baera baera ic eņeņa imi eneņ mianéņ, suņa meme acganéņ baec séc ic embac qerigina mesohoyec. ²⁴ Waņu kua meme ic zéma ic embac téréya zéma ic embac tosara baera baera unuhumugic moczoņ yanda ionac sacginanéņ ama yanda yomuac qeriaiguc wininiyec.

Kurumenjiguc zézé ségiségi hicņiyu héņi.

19 Waņu imuac andiaiguc nimba kurumenjiguc ic embac tuņ yanda ionac ewa héténj yanda éséc-necnéņ hicņima yomuhuc zégic; Halleluya Anutunina mepésini! Aņgérj titi zéma edamu zéma kuc yandanéņ Anutunina guaru hezac. ² Hénia imi mia iwac niņgésigési ai imi hélanc zéma solarj dindiņa wanzac. Kaiseroac hakanéņ baec mebiriyec sero embac garata imi niņgésima eņeya welenj qeqe ichéra ionac sacginawac zégési énécmimac. ³ Muņguc yomuhuc zégic; Halleluya! Waņu ama yanda imuac hofacnéņ nalé tetecgia qahac emmanec naņanzac. ⁴ Waņu qeriawac galeņ 24 zéma yaņ kekecginaguc 4 ieneņ ic kewu tatak imuaru tarec Anutu i simiņ héimima mepésimima zégic; Hélacnec, Halleluya! ⁵ Waņu ic kewu tatak imuarunec ewa héténj méņ hicņima zéyec; Anutunina mepésimigic, iwac welenj qeqehéra moczoņ ini zéma, kunerj me komora, iwac bac yandi yandi wammianzu ini moczoņ Anutu mepésimigic. ⁶ Waņu muņguc ic embac tuņ yanda ionac ewa héténj ésécnec zéma doku dunduņ yandawac héténj ésécnec zéma buņ parandaņ yanda ésécnecnéņ hicņima yomuhuc qacma zégic niņi, Halleluya! medac medac wandac wandac Miņ Kewuni-na neņaņ Anutunéņ ninicgaleņ waņ nénécmianzac. ⁷ Rama merawa imuac zammaréņ meme naléya ducņiyu iniņ buņaya qemimianéņ zéréņ qéréņ waņ amudaczac. Imuac niņ neņaņ ségiségi wamma edamuya héimiwiņ. ⁸ Embac imi mia lineņ maleku hiabia qilic qilicyaguc zéma lalac qeqecnec imuhucya héimac niņ haimiyec. Waņu maleku lineņ hiabia imi mia ic embac téréya ionac wawaņ meme solarj dindiņa imi mia. ⁹ Waņu kua meme uņanéņ nuac yomuhuc zéyec; Kiwi yomuhuc ona, rama merawa imuac zammaréņ hai ségiségi iguc héihéré énécmimia imi mériaņ ginaguc. Waņu muņguc toroqema zéma ac yomi Anutuac ackuazéc imi hélacnec zéyec. ¹⁰ Imuhuc nézéyu ni simiņ héima mepésimimaņ zé wamba inéņ yomuhuc nézéyec, Ni imi gi zéma guac dac munahécga Yesuac héipuc ac késa keczu iniguc momacnec welenj qeqe ic kecza. Waina, imuhuc ménda waņ némbésémaņ, néņ

Anutu sac mepési miwésémaņ. Yesuac héipuc acnéņ bianjac ara imuac qeri uņa wanzac.

Becosic lalac lalac qahaiguc tatara.

¹¹ Waņu ni kurumenj aņgéma naņu héņi. Niņzu becosic lalac méņnéņ naņu imuac qahaiguc méņnéņ tacma kerec. Iwac qara imi haka héra zéma ac héra. Inéņ solarj dindiņanec niņgési ai mema yaré qeanzac. ¹² Kiwa imi geric bélaņa ésécnec waņu oruhaiguc imi ic kewu opoc sasala heyec. Waņu qac méņ ooyawac hemiyec. Waņu imuac qac imi tosara qahac, néņ eņeyaocnec niņzac. ¹³ Waņu inéņ maleku saciguc tinduņ tinduņgia héima kerec. Iwac qara imi Anutuac ackuazéc zémimia. ¹⁴ Waņu yaré ic kurumenjiguc keczu ieneņ maleku lineņ lalac qeqeya zéma qakolaya qahac héima becosic lalaciguc tacma méndacmigic. ¹⁵ Kuaya igucnec mia sou zéra qizilic méņ éréyec. Waņu iminéņ mia baera baera ic embac unumac. Waņu eņeyaoc aiņ qarucnéņ héņgaleņ waņ énécmimac. Waņu Anutu medac medac wandac wandac miņina iwac qeri geric héņgeņa nimma waiņ gocmia tizizaanzu ésécnec tiénécmima tasé kuku ai memac. ¹⁶ Waņu iwac maleku horua qahaiguc zéma tawéyaiguc qac kiwiya yomuhuc ooyawac hezac, ic kewu ionac ic kewugina, miņ ionac miņgina.

Yaņ zéraguc zéma yaré ichéra imi maunuyec.

¹⁷ Waņu ni hémba kua meme uņa méņnéņ kaiweiguc namma nei sawaiguc putitima keņha waņgic ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézéyec; Hama Anutuac nezéléléņ yandaiguc tocgégic. ¹⁸ Tocgoma ic kewu ionac séwi busu zéma ic kawali hécginawac séwi busu zéma becosicgina zéma imuac qahaiguc tacgic ionac séwi busu zéma ziki sipac qahac keczu zéma welenj qeqe keczu zéma kunerj me komora moczoņ yanda ionac séwi busugina imi negic. ¹⁹ Waņu neņ hémba yaņ biria imi zéma baec séc ic kewu zéma yaré ic hécgina ieneņ tocgogic. Tocgoma becosic lalaciguc tarec i zéma yaré ichéra hazéc waņ énécmima yaré qewiņ zé harégic. ²⁰ Néņ yaņ biria zéma iwac kiwaiguc kiwi méréra meaņgic kua meme ic ikora imi momacnec érépésima dérécgé érécmimia waņec. kua meme ic ikora inéņ mia yaņ imuac qac kiwiya késa kecma iwac ireha mepési migic imi onac kiwi méréra wamma ewagina mesoho énécmiyec imi mia. Éréhéc imi qeliqeli érépésima gizoņ geric bélaņawac zékéņaiguc gili érécmiyu hiņgaroc. ²¹ Waņu tosara imi becosic lalaciguc tarec iwac kua igucnec sou zéragucnéņ ma-ma unudarec. Waņu nei hénia hénia imi moczoņ hama séwi busugina negic tomeņgina qedarec.

Yawuņ 1,000.

20 Waņu hémba kua meme uņa méņnéņ uņa biria ionac baec dumuņa imuac wétéya zéma seņ hésa kunerj yanda mériaiguc késama kurumenj igucnec mayec. ² Mama mažuāņ mokoleņ késama yawuņ

1,000 séc qatémīyec. Mazuaņ imi mokoleņ walac hicņiyec uņa biria, Biria miņina zémimia imi mia. ³ Qatémima uņa biria ionac baec dumuņa imuac qeri-aiguc giliyu hiņgaru naguya hézicgéma asé kiwinéņ meselima musuluņgéyec. Waņu baera baera méndagucnec ikoc ménda waņ énécmimac niņ yawuņ 1,000 ac séc imuaru heyec. Waņu imuac andiaiguc nalé hotoņa dac hulacmimia wammac.

⁴ Waņu ni ic kewu tatak sasala hémba tosara imuaru tacgic imi onac niņgésigési ai memu niņ kuc buņa énécmiyu késa kecgic. Waņu neņ hémba Anutuac ack-uazéc zéma Yesuac héipuc ac niņac déméņgina héric hérirra ionac qeri uņagina zéma yaņ biria zéma iwac ireha ménda mepésimigic ieneņ zéma pakagina zéma méraginaiguc asé kiwiya ménda megic ieneņ qelima yacma Kristoguc yawuņ 1,000 imuac séc ic kewu waņ énécmima kecgic. ⁵ Waņu humugic ionac murunec tosara ieneņ keņkecma yawuņ 1,000 tecgéyec nalé imuaru mia qelima yacgic. Yacgic qelima yayac haka imuac qétéya momacguc waņec. ⁶ Ic embac humuc igucnec qeliqeli qétéya momacguc imuac toroqemu ieneņ imi mériaņginaguc zéma téréya. Ionac muru hu-muc qété éréhéc imi kuha qahac. Ieneņ imi Anutu zé-ma Kristoac hofac oo ic wamma yawuņ 1,000 imuac séc Kristoguc ic kewu waņ énécmima kecmu.

Biria miņinawac kekec tetcgia.

⁷ Waņu yawuņ 1,000 sécgéyu Biria miņina imi hésa ama igucnec hulac mimia wammac. ⁸ Hulac miyu éré-ma yaré qemu niņac baec waņgoņa kemboņ qahac Gok zéma Magok ic imi ikoc waņ énécmima qutulaņgé énécmimaņ zé kemmac. Waņu zaņgégina imi konduņ sakasac ésécnec sasala. ⁹ Ieneņ imi baec imi sécgédac-ma asasa tigic. Waņu ic embac téréya toņ héréma tacgic imi zéma ama baec yanda siņniņ waņmimia imi lelecgé énécmigic. Waņu kurumeņ igucnec gericnéņ mama yaré ic imi onoyu humudacgic. ¹⁰ Waņu Biria miņina ewa soho waņ énécmima kerec imi gizoņ geric bélaņawac zékéņaiguc giliyu hiņgarec. Waņu geric sia imuaru mia yaņ biria imi zéma kua meme ic ikora imi momacnec kecma siņi kaiwe séc nalé tetcgia qahac qenzeri manzeri qema kecmaoc.

Humuc ic eneņ niņgési énécmimia waņec.

¹¹ Waņu ic kewu tatak kuneņ yanda lalacnec zéma méņ imuac qahaiguc tarec imi héņi. Waņu baec ku-rumeņ imi wésia igucnec néņgacma qahac wandarec. ¹² Waņu neņ hémba humuc eneņ, eņeņa zéma ma-maya momacnec ic kewu tatak imuac wésiaiguc naņg-ic kiwiya tosara héndéņ héndéņa heyec. Waņu kiwi méņ acguc héndéņu heyec imi mia kekecac kiwiya. Waņu humuc ic imi wawaņ memegina kiwiiguc ooy-awac heyec séc zégési énécmiyec. ¹³ Waņu nalé imuaru konduņ qeriaiguc humumia hegic imi melen énécmiyec. Waņu humuc zéma humumia ionac baec dumuņa acguc qerigiraiguc humuc ic hegic imi melen énécmiyoc. Waņu icya icya wawaņ memegina kiwiiguc

ooya imuac séciguc zégési énécmiyec. ¹⁴ Waņu humuc zéma humumia ionac baec dumuņa imi geric zékéņ imuaru selianec giligic hiņgarec. Geric zékéņ imi mia humuc qété éréhéc. ¹⁵ Waņu méņnéņ méņ kekecac ki-wiiguc qara ménda ooyawac hemac imi geric zékéņ imuac qeriaiguc gilimimia wammac.

Kurumeņ qelia zéma baec qelia.

21 Waņu ni kurumeņ qelia zéma baec qelia héņi. Kurumeņ walaha zéma baec walaha imi aulanģéma qahac waņoc. Waņu konduņ imuhucyanec ménda heyec. ² Waņu ama areņa yanda téréya Yerusalem qelianéņ kurumeņ igucnec Anutu arunec mayec. Mayu hémba mezeric zerira tanera imi embac ic buņa qemimianéņ eu buņayawac wamma mezeric amuyec ésécnec waņec. ³ Waņu ic kewu tatak imuac-nec ewa hétéņ kuneņ yanda hicņima yomuhuc zéyec; Héņgic Anutuac hali imi ic embac sugcinaiguc hezac. Waņu inéņ Anutu waņ énécmima iniguc momacnec kecmac. Waņu ieneņ imi Anutuac ic embachéra waņgic Anutu eņeyaoc iniguc momacnec kecmac. ⁴ Kecma kic masigina moczoņ kicgina igucnec zuac énécmimac. Iwawai walahanéņ qahac wandarec. Imuac niņac qelia imuaru humuc me zésiac me yaiwisisiņ me qenzeri manzeri imuhucya imi méndagucnec hemac.

⁵ Waņu ic kewu tatak imuaru tarec inéņ yomuhuc zéyec; Héņgic neņ iwawai moczoņ meqeli énécmizua. Waņu muņguc toroqema zéyec; Ac yomi imi ninzéņgé mimia zéma héla, imuac niņac kiwiiguc owésémaņ. ⁶ Waņu ac méņ yomuhuc nézéyec, Mewa tecgézac! Ni imi Alfa zéma Omega, †hénihénia zéma tetcgia, neņ mia kekecac doku kiwa igucnec doku boņtegicya imi déméņgina qaņgararaņ qeqeya ionac énécmimaņ. ⁷ Méņ naņselimac imi iwawai imuhucya mératéc miyu memac. Ni iwac Anutu wamba inéņ nuac naņna wammac. ⁸ Waņu ic ionac bac yandi yandi wammu zé-ma, ménda ninzéņgému zéma, iliņqiliņ kekec zéma, biņ qeqe zéma, kaisero ic zéma, zinac meme ic zéma, baniarawac simiņ héianzu zéma, ikoc ac zéanzu imi eneņ moczoņ zékéņ yanda gizoņ geric bélaņaguc imuaru hiņgacma kecmu. Iminéņ humuc qétéya éréhéc wanzac.

Yerusalem qelia wininiyu héņi.

⁹ Waņu kua meme uņa 7 zéicgina séc yéwéri zérabéraguc 7 kuaya qeqeya tima naņgic ionac mu-runec méņnéņ haréma yomuhuc nézéyec, You hana, neņ rama merawa iwac embac buņa imi gézéwa hém-bésémaņ. ¹⁰ Imuhuc zéma uņa téréyanéņ nuagicma baec boņa kuneņ yanda horuaiguc emma nézéyu ama yanda téréya Yerusalem imi kurumeņiguc Anutu arunec mama hayu héņi. ¹¹ Anutuac edamuya sécgé-ma heyu ama areņa yanda imuac asahanéņ hoc eeyaguc boņa eņeņa yanda ésécnec. Imi mia zasipa hoc ésécnec waņu kristal hoc ésécnec lalacalac waņec.

† Neņaņ aciguc; A zéma Z - ac imuac hénia imi 'Hénihénia zéma Tetcgia.'

¹² Waņu imuaru baņa demij yanda horuanéj ama lelecgéma naņu imuaru saņgulaņ 12 naņec. Saņgulaņ imuaru kua meme uņa 12 naņgic. Waņu saņgulaņ imuac qacyaiguc qac kiwi néndéngéma ogic heyec. Imi mia Israel kisic areņ 12 ionac qacgina. ¹³ Saņgulaņ imi baec waņgoņa Is iguc haréwéc, Wes iguc haréwéc, Not iguc haréwéc, Saut iguc haréwéc naņgic. ¹⁴ Ama yanda demija imi séraņa 12 hemiyec. Waņu séraņ imuac kambaņaiguc rama merawa iwac Yesuac Méliméli ic 12 ionac qac kiwigina 12 heyec.

¹⁵ Kua meme uņa ac nézýec inéj ama areņa yanda zéma saņgulaņ yanda zéma demija selia séc qéréréya memaņ zé uņ méj golinéj memeya késama naņec.

¹⁶ Ama areņ yanda imi waņgoņa 4 sécgina momac zéma héņgeņa wéndara sécgira momacguc. Waņu uņ iminéj ama yanda imuac séc qéréréya meyu 2,200 kilomita waņec héņgeņa wéndara zéma horua séc qérérégina imi moczoņ séc éreréj. ¹⁷ Waņu kua meme uņanéj ama areņa yanda imuac demij dépaņa imuac séc qéréréya acguc icnéj meanziņ éséc nec meyu 70 mita waņec. ¹⁸ Ama demij baņa imi zasipa hocnéj memeya waņu ama yanda imi mia goli solaņa galasi asac asaria éséc necnéj memeya. ¹⁹ Ama areņ yanda demij imuac baņa qambaņa imi hoc eeyaguc hénia hénia sasalanéj mezeric qezeric wawaņa. Qambaņa qétéya momacguc imi zasipa hocnéj, séraņ qétéya éréhéc imi sapaia hocnéj, séraņ qétéya haréwéc imi agat hocnéj, séraņ qétéya 4 imi emerade hocnéj mezeric zerira. ²⁰ Qétéya 5 imi onikisi hoc, qétéya 6 imi kanelian hoc, qétéya 7 imi kirisolait hoc, qétéya 8 imi beril hoc, qétéya 9 imi topas hoc, qétéya 10 imi kirisopireis hoc, qétéya 11 imi zeisinta hoc, qétéya 12 imi amatisita hoc. ²¹ Saņgulaņa 12 imi pél hoc 12 néj memeya, ama saņgulaņ 12 eņac eņac imi pél hoc howia eņac eņacnéj memeya. Waņu ama hénaya imi goli téņgéj galasi éséc nec hiwéréngéma hini keņkeņa.

²² Waņu medac medac wandac wandac miņina Anutu zéma rama merawa ekaoc ocmuņ wanzaoc imuac niņac ama yanda imuac qeriaiguc ocmuņ méj ménda taru héņi. ²³ Waņu ama imuaru imi kaiwe zéma maso imi aigira qahac némac niņ Anutuac edamuyanéj qe-tagaliyu rama merawanéj kifa waņ énécmianzac.

²⁴ Waņu baera baera ic embac ienej edamu imuac qeriaiguc keņha waņanzu. Waņu baecac ic kewu ienej eņaņ edamu mema imuaru harému. ²⁵ Imuaru imi kaiwe séc saņgulaņa ménda héianzu. Waņu imuaru imi siņi méj ménda hezac. ²⁶ Icy a icya ienej eņaņ baec yanda imuac edamuya zéma eņaņ edamugina imi imuaru mema harému. ²⁷ Baecac iwawai qakolayaguc me iwawai gamu qeqeyaguc me ac ikoc wawaņa ienej imuaru ménda harému, néj rama merawa iwac kekecac kiwiiguc qacgina ooyawac hezac imi eneņ sac harému.

Doku téfara kekecyaguc.

22 Waņu kua meme uņanéj kekecac doku yanda méj kristal hoc éséc nec laclalacnéj Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu tatak imuac nec hénima

mama keņu nézýu héņi. ² Waņu doku téfara imi ama yanda imuac hénia namuņa iguc nec keņec. Waņu doku néwéc néwéc zécgériaiguc kekecac ic hésanéj namma namma keņec. Ic hésa imuac héla tanera hénia hénia 12 iminéj maso séc hicņima qauma waņaņec. Waņu ic hésa imuac haréjanéj baera baera ic embac mehiaru énécmiyec. ³ Ama yanda imuaru imi saec muņguc ménda hemac. Waņu Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu tatacnéj ama yanda imuac suraiguc tarmac. Taru welenj qeqe ichéra eneņ welenj qeqe wammimu. ⁴ Waņu ienej iwac kic tanera hémma kecmu. Waņu iwac qac kiwiya imi pakaginaiguc hemac. ⁵ Waņu ama imuaru imi siņi muņguc ménda hemac. Waņu kifa zéma kaiwe asaha imi aigira qahac. Némacniņ, Miņ Kewunina Anutunéj ionac asac mararaņgina wammac. Waņu ienej imi nalé tetcgia qahac ic kewu waņ énécmima kecmu.

⁶ Waņu kua meme uņa inéj yomuhuc nézýec, ac yomi ninzéngé mimia zéma héla. Némac niņ Miņ Kewunina kua meme ic ionac uņaginawac Anutunéj iwac welenj qeqe ichéra iwawai focdac hicņimacac hezac imi énézýu hémma niņac eņeya kua meme uņa méliyec.

⁷ Niņzu, neņ focdac lilingéma hamaņ! Imuac kiwi yomuac biana ara imi niņtoho wammac inéj ségiségyaguc.

Ac tetcgia zéma mozoc ac.

⁸ Ni Yohanenéj iwawai imi hémma niņi. Haka imi hémma niņi imuaru haka imi nézýec kua meme uņa iwac hénayaiguc mepésimimaņ zéma mama simiņ héimiyi. ⁹ Imuhuc wamba inéj yomuhuc nézýec, Imuhuc ménda wanna, ni imi gi zéma kua meme ic dac munahécga keczu zéma ackuažéc kiwi yomuaru hezac imi niņtoho wammu iniguc momac nec welenj qeqe wamma keczu. Imuac Anutu sac mepé qepési wammiwésémaņ. ¹⁰ Waņu inéj muņguc yomuhuc nézýec, Nalé imi hosuru hazac. Imuac biana ara kiwi yomuac qeriaiguc hezac imi asé kiwinéj ménda meseliwésémaņ. ¹¹ Imuac waigic ic biria imi haka biria wammanec kecmac. Waņu qeri qakolagucnéj qeri qakolaguc nec kecmac. Waņu ic solaņa imi haka solaņa wammanec kecmac. Waņu ic téréya imi téréyanec kecmac.

¹² Niņzaņ, neņ focdac hamaņ. Tasé eeyaguc imi nena-muru hezac. Icy a icya wawaņ memeginawac séciguc eņac eņac tasé ku énécmimaņ. ¹³ Ni Alfa zéma Omega, †walac zéma andia, hénihénia zéma tetcgia.

¹⁴ Malekugina horua imi zuac sorocgéanzu imi eneņ imi ségiségi ginaguc. Ienej kekecac ichésa imuaru keremma saņgulaņ iguc nec ama yandawac qeriaiguc keremmuac qac buņa qeénécmimac. ¹⁵ Ic kazuya zéma, zinac meme ic zéma, kaisero ic embac zéma, méra sacmeme ic zéma, baniara mepé qepési wammimia zéma, ac ikoc siņa nimma waņanzu imi ama yanda imuac séņgaņgeņiguc kecmu.

¹⁶ Yesu ni hénaoiņnawac niņac wamma nuac kua meme uņa na méli énécmiwa iwawai imi héipuc waņ

énécmiyec. Ni imi ic kewu Dawidiac séra zéma qelia, widi edamuyaguc. ¹⁷ Uņa Téréya zéma iniņ buņa qe-qeyanéņ Hana zézaoc, waigic méréneņ mēņ geza-cyanéņ niņzac inéņ hana zémac. Méréneņ mēņ doku niņac owuruņa qanġararaņ qezac imi waigic hamac. Waņu méréneņ mēņ kekecac doku niņac wanzac imi waigic boņteġic memac.

¹⁸ Kiwi yomuaru bianġac ara ooyawac hezac imi oloņ niņ wammu onac énézéwa niņġic; Mēņneņ mēņ ac hezac imuaru ac mēņ toroqemaciguc Anutunéņ yéwéri zérabéraguc kiwi yomuaru ooyawac hezac imi ic iwac

mia toroqemimac. ¹⁹ Waņu mēņneņ mēņ bianġac ara kiwi yomuaru hezac imuacnec ac mēņ auyu qahac wammaciguc Anutunéņ kekecac ichésa zéma ama areņa yanda téréya kiwi yomuac qeriaiguc ooyawac hezac imuaru ménda toroqemac niņac auwa qahac wammac.

²⁰ Ac imi héipuc wamma zézac inéņ ni hélacnec focdac hamaņ zézac. Hélacnec, miņna Yesu focdac hawésémaņ.

²¹ Miņ Kewu Yesuac ewa hianéņ ic embac téréya momac yanda onac muru hemac. Hélacnec!